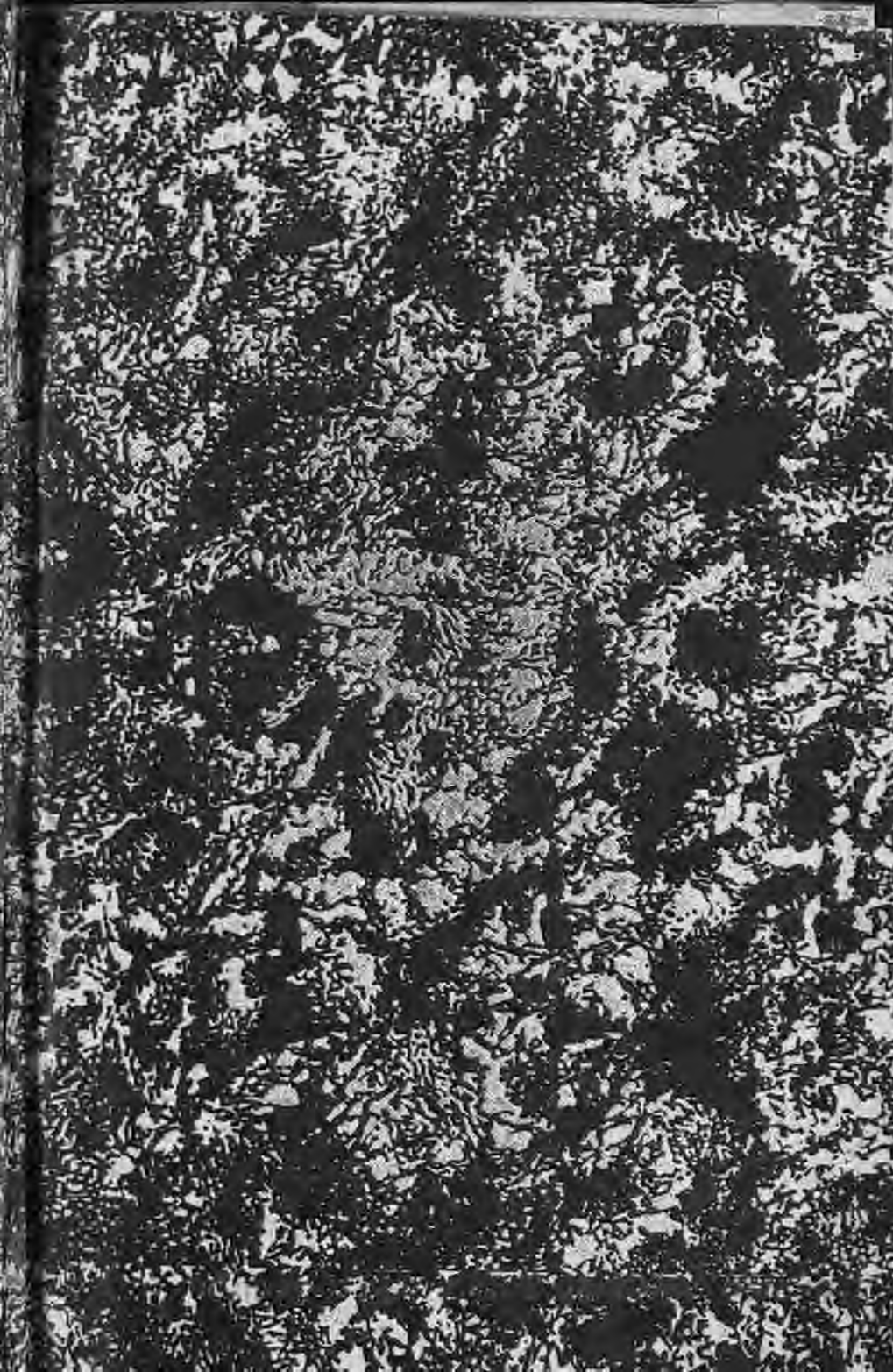

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

00547

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ε ΠΙΣΤΟΛΗ
ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Παραρτήματα

Α. Μ. 2.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΟΥΚΛΑΡΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΙΟΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΙΟΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΙΟΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βερόιας

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ

ΒΟΥΛΗ ΜΕΤΑΚΑΙ ΔΑΠΑΝΗ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΟΡΑΗ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΕ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Μ. ΔΑΜΑΛΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑΙ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
1885

Ap Gr 9539

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

“Αμα γενομένης γνωστῆς τῆς ἀποφάσεως τῆς ἐν Μασσαλίᾳ κεντρικῆς ἐπιτροπῆς Κοραῆ, ὅπως ἐκδόσῃ καὶ τὰ ἀνέκδοτα τοῦ ἀοιδίου ἐκείνου ἀνδρὸς συγγράμματα, κοινῇ ἐξεδηλώθῃ ἐπιθυμία ὅπως γένηται ἀρχὴ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ, ὧν τινὰς μόνον, καὶ ταύτας οὐχὶ πλήρεις πάσας, οὐδ’ ἰδίᾳ καὶ κατὰ σειρὰν ἐκάστην ἐξέδωκεν ὁ μακαρίτης φίλος αὐτοῦ Ἰ. Ῥώτας ἐν δυσὶ τόμοις φέρουσι τὸν τίτλον « Ἀπάνθισμα ἐπιστολῶν Α. Κοραῆ ἐκδιδόντος Ἰ. Ῥώτα ἐν Ἀθήναις 1839 καὶ Ἀπάνθισμα δεύτερον 1841 »· αἱ δὲ πλείους τῶν περισωθεισῶν πρὸς τὸν Πρωτοφάλτην Σμύρνης Δημήτριον Λότον ἐπιστολῶν ἐξεδόθησαν ἐκ τῶν ἀρχετύπων χειρογράφων τὸ 1838 ἐν Σμύρνῃ (τὸ ἐν Παρισίοις ἐτέθη διὰ τὸν φόβον τῶν κρατούντων) καὶ ἀνετυπώθησαν ἀπαράλλακτοι ὑπὸ τοῦ ἐγγόνου τοῦ ἀοιδίου Πρωτοφάλτου μοιράρχου Δ. Σπορίδου τὸ 1871 ἐν Πάτραις. Καὶ ἐκ τούτων δὲ τῶν ἐκδόσεων κατεδείχθη ἡ μεγάλη τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Κοραῆ ἀξία καὶ χάρις, ἥτις κυρίως ἔγκειται εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ Κοραῆς ὅπως διὰ τῶν συγγραμμάτων, οὕτω καὶ διὰ τῶν ἐπιστολῶν ἐζήτει νὰ

διδάσκη τέρπων καὶ συνάμα ὠφελῶν τὸν πρὸς ἐν
 ἔγραφε· τοῦτο δὲ κατώρθου συνδυάζων τὰς ποικίλας
 καὶ παντοίας ἐμβριθεῖς γνώσεις καὶ ἰδέας αὐτοῦ καὶ
 τὰς λόγου ἀξίας εἰδήσεις πρὸς γλαφυρὸν καὶ ἀπέριτ-
 τον ὅλως ὕφος τοῦ λόγου καὶ ἐν δέοντι χρώμενος
 τῷ ἅλατι τῶν γνησίως χιακῶν χαριεντισμῶν αὐτοῦ.
 Τὸ ἀπέριπτον δὲ τοῦτο καὶ ἡ ἀφέλεια τοῦ λόγου ἐν
 ταῖς ἐπιστολαῖς, δι' ἣν ὁ ἀοίδιμος δὲν ἤθελε νὰ
 ἀκούσῃ ἔκδοσιν τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ διὰ τοῦ τύπου
 (παράβαλε τὴν πρὸς Ἰ. Πρώταν ἐπιστολὴν τῆς 9
 'Ιουλίου 1818 ἐν ἣ ἐπὶ λέξεως λέγει « με κάμνει
 νὰ τρέμω, ὅταν μὲ λέγῃς περὶ ἐκδόσεως ἐπιστολῶν
 μου· ὅταν γράφει τις πρὸς φίλους, φυσικὰ γράφει μὴ
 ἄνεσιν μεγάλην τοῦ λογισμοῦ, ὥστε καὶ τὴν ἀκριβή-
 των ἐννοιῶν ἀλληλουχίαν καὶ σύνδεσιν νὰ ἀμελῇ
 καὶ εἰς τὴν ἔκφρασιν πολὺ νὰ μὴ προσέχῃ. Πρὸς τὸ
 'Αλέξανδρον μάλιστα ἔγραφα, ὡς καὶ νὰ ἐλάλουν διὰ
 ζώσης φωνῆς πρὸς παρόντα. Τοιαῦται συνθέσεις ὅσας
 εἶναι συγχωρημέναι πρὸς φίλους, τόσον καταφρο-
 νοῦνται δημοσιευόμεναι ἀπὸ τὸ κοινόν, ἐπειδὴ δὲ
 χνουν οἷησιν καὶ καταφρόνησιν τοῦ κοινοῦ. Μὴ ὁ
 τὸν Θεόν! ἀντὶ τιμῆς αἰσχύνῃν)· ταῦτα, λέγομεν
 μάλιστα κατακηλοῦσι τὴν ψυχὴν τοῦ ἀναγινώσκον-
 τος, ὅστις οὐδόλως ἀποκάμει οὐδὲ κορέννεται διεξ-
 χόμενος τὸ πλῆθος τῶν ἐπιστολῶν τούτων. Διὰ τὸ
 τοὺς τοίνυν τοὺς λόγους κοινῆς ἐκδηλωθείσης ἐν
 θυμῷ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐπιστολῶν καὶ προδήλως
 οὔσης τῆς εἰς τὸ γένος προσγιγνομένης ὠφελείας

τῆς διαδόσεως τῶν ἐν αὐταῖς πολλῶν καὶ ποικίλων
θεῶν καὶ γνωμῶν τοῦ σοφοῦ Ἀνδρὸς περὶ παντοίων
γεγονότων καὶ ζητημάτων, ἠθικῶν, πολιτικῶν, φιλο-
σοφικῶν καὶ ἄλλων ἐνδιαφερόντων θεμάτων καὶ αὐ-
τῶν τῶν προσωπικῶν περιστάσεων καὶ συμβεβηκό-
των τοῦ διδασκτικωτάτου αὐτοῦ βίου, οὐδὲν ἕτερον
ὑπολείπεται ἢ νὰ ἐξηγήσωμεν ἐνταῦθα τὰς πηγὰς
ἐφ' ὧν ἡ παρούσα ἔκδοσις στηρίζεται καὶ τὴν μέθο-
δον ἣ ἐχρησάμεθα ἐν τῇ κατατάξει τῶν ἐπιστολῶν.

Καὶ ἡ μὲν κυριωτάτη τῶν πηγῶν ἐστὶν ἡ τοῦ Ἰ.
Ψώτα συλλογὴ, ἡ παρὰ τῇ ἐγγόνῳ αὐτοῦ Κ^α Σκια-
δαρέσῃ σωζομένη. Ὁ στενὸς οὗτος φίλος τοῦ ἀοιδί-
μου Κοραῆ λαμβάνων καὶ διαπέμπων πολλὰς αὐτοῦ
ἐπιστολάς, ἐτήρει τὰ πρωτότυπα τῶν πρὸς αὐτὸν
καὶ ἀντίγραφα τῶν πρὸς ἄλλους, ἀπέκτησε δὲ καὶ
πολλὰ πρωτότυπα ἐπιστολῶν πρὸς ἄλλους καὶ κα-
τήρτισεν οὕτως ἰδίαν συλλογὴν, ἀντιγραφείσαν τῇ
φροντίδι τοῦ ἀειμνήστου Α. Ζ. Μάμουκα, ᾧ τινι
εἶχεν ἀνατεθῆ πρὸ ἐμοῦ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἡ ἔκδο-
σις αὕτη καὶ παραβληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου μετὰ τῆς
ἐγνωσμένης εὐσυνειδήτου αὐτοῦ ἀκριβείας καὶ προ-
τοχῆς. Ὁ ἀοίδιμος Μάμουκας ἐσημείωσε καὶ τὰς
ἐναφερομένας χρονολογίας ἐπιστολῶν ἐν ἀρχῇ ἐκά-
στης αὐτῶν, περιέδωσε δὲ διὰ ταινίας τὰς πρὸς τὸν
Α. Βασιλείου ἐν δυσὶ τμήμασι, καὶ τὰς πρὸς τὸν Ἰ.
Ψώταν πάσας ὁμοῦ· ἤρξατο δὲ συμπληρῶν ἐκ τῶν
χειρογράφων τινὰς τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ ἀπανθίσματι
οὔ Ψώτα (1841) ἐπιστολῶν τοῦ Κοραῆ πρὸς τὸν

Πρωτοψάλτην Σμύρνης. Συνήθροισε δὲ πλὴν τῆς διτόμου ἐκδόσεως τοῦ Ῥώτα, καὶ τῆς ἐν Σμύρνη καὶ Πάτραις τῶν πρὸς τὸν Πρωτοψάλτην, ἃς προεμνημονεύσαμεν, καὶ τὰς κατὰ καιρὸν ἐν τῇ Κλειοῦ καὶ τῇ Ἡμέρᾳ δημοσιευθείσας, ὡς καὶ τινὰς ἄλλας πρωτοτύπους ἢ ἀντιγεγραμμένας ἀκριβῶς ἐπιστολάς· ἀντέγραψε δὲ καὶ τὰς πρὸς τὸν Ἀοιδίμον Ἀ. Κοντόσταυλον, στενὸν ὡσαύτως φίλον τοῦ Κοραΐ ἐπιστολάς, δοθείσας αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἐντιμοτάτων υἱῶν αὐτοῦ· αἱ ἐπιστολαὶ δ' αὗται περὶ τὰς πεντήκοντα ἀριθμούμεναι καὶ μόλις περισωθεῖσαι, διακοσίων ἄλλων ἀπολεσθεισῶν δυστυχῶς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, πρῶτον ἤδη δημοσιεύονται ἐν συνόλῳ, καθ' ὅσον μικρὸν μόνον αὐτῶν μέρος ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Πανδώρα.

Ταύτης δὲ τῆς ὕλης ἀπάσης περιελθούσης εἰς ἐμὲ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ἀοιδίου Μάμουκα καὶ τὴν εἰς ἐμὲ ἀνάθεσιν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐκδόσεως ταύτης, ἔγνων νὰ παρακαλέσω καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων πάντας τοὺς ἔχοντας ἐπιστολάς τοῦ Κοραΐ, ὅπως πέμψωσί μοι ταύτας πρὸς δημοσίευσιν. Ταύτην δὲ τὴν παράκλησιν μόνος ὁ ἐντιμότατος κ. Α. Γ. Κουντουριώτης πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν Τουρκίᾳ εὐμενῶς εἰσακούσας εὐηρεστήθη νὰ μοὶ ἀπεστείλῃ τὰ αὐτόγραφα τριῶν πρὸς τὸν μέγαν τῆς Ἑλλάδος πολίτην, τὸν ἀείμνηστον αὐτοῦ πατέρα ἐπιστολῶν, αἵτινες συμπεριληφθήσονται ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει.

Καὶ αὗται μὲν αἱ πηγαί, ἃς ἐν τῇ ἐπιχειρήσει τοῦ ἔργου εὗρον. Ἡ δὲ μέθοδος ἣν ἐν τῇ κατατάξει ἠκολούθησα στηρίζεται ἐπὶ τῆς διαιρέσεως τῆς ὕλης κατὰ τὰ πρόσωπα, μεθ' ὧν ἦλθεν εἰς ἀλληλογραφίαν, κανονιζομένης τῆς σειρᾶς αὐτῶν κατὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς μεθ' ἐκάστου αὐτῶν ἀλληλογραφίας· οὕτως ὁ πρῶτος πρὸς ὃν περιεσώθη μακρὰ ἀλληλογραφία ἐστὶν ὁ Πρωτοψάλτης Σμύρνης Δ. Λῶτος, εἶτα ὁ Ἀλέξανδρος Βασιλείου, ὁ Ἰ. Ῥώτας καὶ ὁ Ἀ. Κοντόσταυλος· ἡ μετὰ τοῦ πρώτου ἀλληλογραφία ἀρχεται ἀπὸ τοῦ 1782 καὶ διήκει μέχρι τοῦ 1808· ἡ μετὰ τοῦ Α. Βασιλείου ἀπὸ τοῦ 1799 μέχρι τοῦ 1817· ἡ μετὰ τοῦ Ῥώτα ἀπὸ τοῦ 1808-1832 καὶ τέλος ἡ μετὰ τοῦ Ἀ. Κοντοσταύλου ἀπὸ τοῦ 1818-1832. Τὰς τέσσαρας λοιπὸν ταύτας ἀλληλογραφίας, ἀποτελούσας τὸ πλεῖστον τῆς ὅλης ὕλης, ἀπεφάσισα νὰ ἐκδώσω κατὰ σειρὰν, κατατάσσων χρονολογικῶς ἐκάστην αὐτῶν καὶ τιθεὶς τὰς ἀχρονολογήτους ἐν τῷ τέλει ἐκάστης· οὕτω δὲ νὰ πράξω καὶ διὰ τὰς λοιπὰς· Διότι πέποιθα ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ ἀναγνώστης καὶ κριτὴς ἐννοεῖ καὶ μᾶλλον τέρπεται, μὴ μεταπίπτων ἀποτόμως εἰς ἄλλα ἀντικείμενα καὶ τρόπον τοῦ ἐκφράζεσθαι, ὃν ἡ μόρφωσις καὶ σχέσις ἐκάστου τῶν φίλων ἐνέπνεε τῷ γράφοντι, ἀλλὰ παρακολουθῶν μέχρι τέλους σειρὰν ἐπιστολῶν ὁμοίων κατὰ τὴν ἑκφρασιν καὶ συμπληρουσῶν καὶ ἐπεξηγουσῶν ἀλλήλας. Οὕτω συνηρμολογημέναι αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Κοραῆ καθίστανται, ὥς ὁ ἴδιος ἐχαρακτή-

ρισε ταύτας, ὁμιλῖαι μεθ' ἐκάστου τῶν φίλων αὐτοῦ, πλήρεις ἐνταυτῷ χάριτος καὶ ἐνδιαφέροντος διὰ τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ γνωρίσῃ ὅσον ἔνεστι βαθύτερον καὶ ἀκριδέστερον τὴν διάνοιαν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ κατ' ἀμφοτέρα μεγίστου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. Περὶ δὲ τοῦ περιεχομένου τοῦτο μόνον ἔχω νὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα ὅτι ἐν πολλαῖς τῶν ἐπιστολῶν εὑρηται ἔκφρασις ἐπιθυμίας νὰ καταστραφῶσιν· διότι ἐν τέλει εὑρηται « εἰς τὸ πῦρ » ἢ « καθσον τὴν παροῦσαν »· τοῦτο ὁμως προέρχεται, ὡς τὸ περιεχόμενον δεικνύει, (παράβαλε ἰδίως τὴν πρὸς Ἀλέξανδρον Βασιλείου ἐπιστολὴν τῆς 17 Ἰανουαρίου 1812) ἐκ τοῦ φόβου μὴ παραπέσῃ ἡ ἐπιστολή, καὶ γένωνται γνωσταὶ αἱ περὶ προσώπων, ἅτινα δὲν ἐπεθύμει νὰ καταστήσῃ ἐχθροὺς, κρίσεις αὐτοῦ. Σήμερον ὁμως ὅτε καὶ ὁ Κοραῆς καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερόμενα πρόσωπα δὲν ὑπάρχουσιν πλέον ἐν τοῖς ζῶσι οὐδὲν κωλύει νὰ δημοσιευθῶσι καὶ αὗται.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς παρούσης τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Κοραῆ ἐκδόσεως· περὶ δὲ τῆς ἀληθείας τοῦ ἐν ἀρχῇ χαρακτηρισμοῦ αὐτῶν, ἕκαστος δύναται νὰ κρίνῃ ἀναγινώσκων αὐτὸς ταύτας, ὅσον αἱ πηγαὶ ἐπέτρεπον πλήρεις καὶ κανονικῶς κατατεταγμέναις, οἷαι ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει πρόκεινται.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Ὀκτωβρίου 1884

N. M. ΔΑΜΑΛΑΣ.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΚΟΡΑΗ

Α'.

ΠΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ ΛΩΤΟΝ

ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΝ ΣΜΥΡΝΗΣ.

1.

Λιβόρρον τῇ θ' Σεπτεμβρίου κατὰ τὸ παλ. (1) 1782

Ποθειντάτέ μοι κύριε Δημήτριε, ἀσπάζομαι σε !

Τὸ τελευταῖόν μου πρὸς τὴν ὑμετέραν Λογιότητα γράμμα ἐγράφη εἰς τὰς 23 Αὐγούστου. Μὲ τὴν παρελθούσαν πόσταν δὲν ἔγραψα πάρεξ πρὸς τοὺς γονεῖς μου καὶ τοὺς συγγενεῖς.

Νῦν δὲ τυχόντος πλοίου διὰ τὰ αὐτόθι, σοῦ ἐνθυμίζω πάλιν ὅσα τότε τῆς ἔγραψα· ἤγουν νὰ ἐπιμεληθῇς τὴν πώλησιν ἐκείνων τῶν ὀλίγων πραγμάτων, διὰ νὰ μὲ στείλῃς χωρὶς ἀναβολὴν τὰ ἐξ αὐτῶν συναχθησόμενα ἀργύρια (ὁμοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου ἐκ τῆς πωλήσεως ἐκείνων τῶν ρούχων ὅπου τὸν ἀφῆκα) διὰ χειρὸς τοῦ αὐτόθι κυρίου Παύλου Ῥοδοκανάκη.

Σήμερον τελειώσας τὸν τριακονθήμερον καθαρισμόν μου, ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ λοιμοκομεῖον, καὶ εὐρίσκομαι εἰς τὸν οἶκον

(1) Κατὰ τὸ παλαιὸν (ἦτοι Ἰουλιανόν) ἡμερολόγιον.

τοῦ ἐνταῦθα κυρίου Γεωργίου Κωστάκη, ἐνὸς ἐντίμου πραγματευτοῦ Ῥωμαίου (εἶναι σύντροφος τοῦ αὐτόθι κυρίου Παύλου Ῥοδοκανάκη), μὴ θελήσαντος ἀπὸ καλοσύνης του νὰ μ' ἀφήσῃ νὰ κάμω τὸ κατάλυμα εἰς κἀνὲν πανδοχεῖον, κατὰ τὸ σῶνῃς.

Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶμαι ἐλεύθερος καὶ ἀπὸ τὴν φυλακὴν τοῦ λοιμοκοκείου, καὶ ἀπὸ τὰ παράξενα καὶ παράσημα παραλαλήματα τοῦ καπετάνου Σβετσέζου, θέλεις νὰ σοῦ μωρολογήσω ὀλίγον ; Ναί, θέλω. Ἐπειδὴ λοιπὸν θέλεις, ἄκουε.

Τὴν μεγάλην νίκην, τὴν ὁποίαν ἔλαβαν οἱ Ἄγγλοι κατὰ τῶν Γάλλων εἰς τὴν Ἀμερικὴν τὴν 12 Ἀπριλίου, εἰς ἐκείνην τὴν φοβεράν καὶ ἀείμνηστον ναυμαχίαν, θέλει βέβαια τὴν ἠκούσατε μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀφοῦ ἀπεδήμησα αὐτόθεν· διότι ἡμεῖς τὴν ἠκούσαμεν ἀπὸ καράβιον βενέτικον ἔξω ἀπὸ τὰ Κύθηρα, καὶ ὅτι εἰς αὐτὴν δεκατρεῖς χιλιάδες Γάλλων ἐφθάρησαν, οἱ μὲν σκοτωθέντες, οἱ δὲ πληγέντες, οἱ δὲ αἰχμαλωτισθέντες ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, καὶ τοσαῦτα καράβια τῆς πρώτης κλάσεως· καὶ ὅτι ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις εὕρισκετο αὐτὸς ὁ Ἀρχιστράτηγος, καὶ πολλότατοι τῶν μεγίστων ὀφικιάλων. Αὐτὰ ὅλα τὰ ἤκουσες, καὶ δὲν εἶναι χρεῖα νὰ τὰ πλατύνω. Ἦκουσας δὲ ὅτι καὶ ὁ συλληφθεὶς Ἀρχιστράτηγος ἀπελύθη πάλιν, καὶ ὑπῆγεν εἰς τοὺς Παρισίους, ὅπου εὑρηκεν ὁ ταλαίπωρος ἓνα τῶν υἱῶν του (ὀφικιᾶλον αὐλικόν) φονευμένον· οἱ μὲν λέγουσιν ὑφ' ἑαυτοῦ, διότι δὲν ὑπέφερε τὸ πατρικὸν ὄνειδος· ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι ἐσκοτώθη εἰς μονομαχίαν ὑπ' ἄλλου, ὑπερασπιζόμενος καὶ ἐκδικῶν τὴν χλευαζομένην ἀτυχίαν τοῦ πατρός του. Πιστεύεις ὁμως, ὅτι μὲ ὅλους αὐτοὺς τοὺς θριαμβοὺς, οἱ Ἄγγλοι ἔστειλαν πρεσβείαν εἰς

τοὺς Παρισίους, ζητοῦντες τὴν εἰρήνην ; Δὲν τὸ πιστεύεις διότι εἶσαι φίλαγγλος. Ἐγὼ δὲ, ὅστις εἶμαι φίλος ὅλου τοῦ κόσμου, τὸ πιστεύω. Αὐτοί, αὐθέντα μου, ἔλαβαν πλέον τὴν ἀπόφασιν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποτάξωσιν ἄλλην μίαν φοράν τὴν Ἀμερικὴν καὶ σπουδάζουσιν ὅσον εἶναι δυνατόν τάχιστα νὰ σκεπάσωσιν αὐτὴν τὴν φοβεράν πληγὴν, διὰ νὰ μὴ διαδοθῇ ἡ γάγγραινα τῆς ἀποστασίας καὶ εἰς τὰς λοιπὰς πλησιοχώρους ἐπαρχίας. Καὶ κáμνουσι φρονιμώτατα νὰ παραβλέψωσι καὶ τὴν παροῦσαν ὑπεροχὴν τῆς Γαλλίας, ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρόν. Μερικοὶ φίλαγγλοι, ὡς ἡ λογιότης σου, λέγουσιν, ὅτι ὁ πόλεμος δὲν εἶναι τόσον ὀλέθριος εἰς τοὺς Ἀγγλους· καὶ διὰ νὰ τὸ ἀποδείξωσι, κáμνουν τὸν παρόντα στοχασμόν. Ἡ Ἀγγλία (λέγουν) εἰς διάστημα χρόνων 94, ἀπὸ τὸ 1688 μέχρι τοῦ παρόντος ἔτους 1782, εἶχε πόλεμον χρόνους 47, ὅπου θέλει νὰ εἰπῇ τὸ ἡμισυ διάστημα ὅλου τοῦ καιροῦ τῶν 94 ἐτῶν, οὕτως :

ἀπὸ τὸ 1688	μέχρι τῶν 1696	πόλεμος	ἔτη 10
» » 1696	» » 1702	εἰρήνη	
» » 1702	» » 1713	πόλεμος	» 11
» » 1713	» » 1739	εἰρήνη	
» » 1739	» » 1748	πόλεμος	» 10
» » 1748	» » 1755	εἰρήνη	
» » 1755	» » 1762	πόλεμος	» 8
» » 1762	» » 1775	εἰρήνη	
» » 1775	» » 1782	πόλεμος	» 8
ἔτη πολέμου 47			

Καὶ τί ἔπαθεν εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς πολέμους ; Ἀλλὰ δὲν στοχάζονται, ὅτι ἡ Ἀγγλία τότε δὲν εἶχε τόσα βαρύτατα καὶ ἀπίστευτα χρέη, ὅσα ἔχει τώρα, μήτε, ὅτι

τότε μὲν ἦτον ἐνωμένη μετὰ τῶν τέκνων τῆς τῶν Ἀμερικανῶν, νῦν δὲ διαμεμερισμένη, καὶ ἐπομένως πολλὰ ἐξησθημένη. Ἄς ἀφήσωμεν τοὺς Ἀγγλοὺς νὰ κάμωσι τὸ συμφερότερον ἀφ' ὅσα τοὺς διδάξει ἡ φρόνησις.

Ὁ Αὐτοκράτωρ, ὁ θαυμαστός Αὐτοκράτωρ, ὡς ἄλλος Ἡρακλῆς, διορθώνει τὴν βασιλείαν του, καθαρίζων αὐτὴν ἀφ' ὅλας τὰς καταχρήσεις, ὅσας εἰσῆξε κατὰ καιροὺς ἡ ἄγνοια καὶ ἡ βαρβαρότης. Δὲν ἔχω τὸν τρόπον νὰ σε γράφω εἰς πλάτος τὰ καλὰ παραδείγματα, τὰ ὅποια δίδει καθεκάστην εἰς τοὺς γείτονάς του.

Ἡ Πολωνία, εἰς τὴν Δίαιταν, ἣτις ἔχει νὰ συναθροισθῇ μετ' ὀλίγον εἰς τὴν Βαρσοβίαν, ἔχει νὰ προβάλῃ καὶ νὰ θεωρήσῃ διορθώσεις πολλῶν πραγμάτων ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ πολιτικῶν. Καὶ διὰ μὴ συμβῇ κάμμία ἀπὸ τὰς συνήθεις εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη ὀχλαγωγίας καὶ ταραχάς, ἡ Αὐτοκρατόρις τῆς Ῥωσσίας, καὶ ὁ Καῖσαρ διώρισαν στρατεύματα διὰ νὰ κινήσωσι πρὸς τὰ σύνορα εἰς προφυλακὴν τῶν ἐνδεχομένων.

Εἰπέ μοι (νὰ ζήσης!) ἡ θεράπαινα ἡμῶν ἡ Αἰκατερίνα ποῦ εὑρίσκεται ;..... Καὶ ποῖαν οἰκειότητα ἔχει ἡ θεράπαινα μὲ αὐτὰ ποῦ διηγείσαι ; θέλεις ἴσως εἰπῇ.—Τὸ αἰτιον, Ἀδελφε, εἶναι ὅτι τὴν ἐστοχάσθην πάντοτε ὡς ἓνα κονφεδεράτον τῆς Πολωνίας· διότι ἀνέτρεπε κάτω εἰς τὴν αὐλὴν, ὅσα ἡμεῖς ἀπεφασίζαμεν ἐπάνω εἰς τὴν μικρὰν Δίαιταν τῆς φαμιλίας ἡμῶν. Ἐπειτα ἐγὼ ἀπεφάσισα εἰς τὸ ἐξῆς ὅταν σοὶ γράφω, νὰ ἀκολουθῶ τὴν μνήμην μου, χωρὶς κάμμιαν τάξιν, ἢ εἰρμόν, ἢ συνάφειαν, ἢ ἀρμονίαν· ὅθεν, μὴ θαυμάσης, ἐὰν κατὰ τύχην εὑρίσκῃς τὸ ἀπεντεῦθεν εἰς τὰς ἐπιστολάς μου ἀταξίαν καὶ σύγχυσιν. Ἄν (παραδείγματος χάριν) ὕστερα ἀπὸ τὴν περιγραφὴν μιᾶς

περιφήμου ναυμαχίας, ἀναγινώσκεις τὸ κατευόδιον ἐνὸς τζιρνικίου ἀπὸ Χίου εἰς Σμύρνην, ἢ ὕστερον ἀπὸ τὴν μεγάλην ὑποδοχὴν τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Αὐτοκράτωρ τοῦ μεγάλου Δουκὸς, μίαν φιλικὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Μαγγόσιγλου τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς σου. Καὶ αὐτὸ τὸ συγκεχυμένον εἶδος τοῦ γράφειν ἔχει τὰ προτερήματά του. *Ἄν λάβῃς τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν κατὰ τύχην εἰς τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς σου (τὸ ὅποσον δὲν εἶναι παράδοξον), δέξαι καὶ τὰς ταπεινάς μου εὐχετικὰς προσήσεις ὡς παρόντος, εἰς χρόνους πολλοὺς, ἀδελφέ μου, νὰ χαίρεις τὸ ἀκριβὸν σου ὄνομα. Γράψε με νὰ ζήσης πόσας ὀκάδας γλυκέων καὶ καπνοῦ ἰδαπάνησας; πόσας μπότσας ρακίου καὶ ροσολίου, πόσον καφέν; πόσοι φίλοι ἦλθαν εἰς ἐπίσκεψίν σου, καὶ εἴτι ἄλλο ἀξιόλογον ἠκολούθησεν.

Τὸν σιὸρ Παναγιώτην Δανιήλ, καὶ τὸν μισέρ Κωνσταντῖνον Σκουῦρσον καὶ μισέρ Μανόλην Πιτζιπιὸν καὶ μισέρ Ἀντώνιον Σκουῦρσον ἀκριβῶς ἀπὸ μέρους μου προσαγορεύσον.

*Ἦλθεν ὁ ποιμὴν ἡμῶν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως; Ἡ πολιτεία εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκεται; Ὁ κλύδων τοῦ ὁσπητίου σου ἐκόπασεν, ἢ ἀκόμη ταλαιπωρεῖσαι καὶ βασανίζεσαι; *Ἄν οὕτως ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ὑπομονὴν, καὶ φυλακὴν εἰς τὸ στόμα ὅσον δύνασαι, ἕως οὗ νὰ παρέλθωσιν αἱ πονηραὶ ἡμέραι. Μὴν ἀμφιβέβησεν ὅτι θέλουν παρέλθωσιν καὶ ὅτι δὲν εἶναι κἀνένα πρᾶγμα, τὸ ὅποσον ἐπιταχύνει τὴν παρέλευσιν τῶν κακῶν τοσοῦτον, ὅσον ἡ ὑπομονή. *Ἄς ἔχω συγχώρησιν ὅτι συμβουλευώ τὴν λογιστικὴν σου, τοῦ ὁποίου τῆς συμβουλῆς χρεῖαν ἔχω ἐγώ. Μόλον τοῦτο, ἀδελφέ, στοχάζομαι, ὅτι ἡ συμβουλὴ ὁμοιάζει τὴν ἰατρικὴν. Καὶ δὲν εἶναι παράδοξον νὰ ἐξεύρῃ πολ-

λάκις μίαν θεραπείαν ἢ κεράτσα Ἀγγελίνα, τὴν ὁποίαν ἀγνοεῖ ὁ δόκτωρ Βεστάρχης.

Τὸ βιβλίον τὸ πολυπαθέστατον, τελειώνει τοῦτον τὸν μῆνα καθὼς μοι γράφουσιν ἀπὸ Βιέννης· ὥστε θέλει τοῦ ἔχετε αὐτοῦ (συμπεραίνω) σχεδὸν τὰ Χριστούγεννα. Τὸ συνιστῶ εἰς τὴν εὐνοϊάν σου καὶ τὴν εὐνοϊαν ὅλων μου τῶν φίλων, νὰ τὸ περιθάψετε ὡς τέκνον ἰδικόν σας, αὐτόν μου τὸν μικρὸν κόπον,

Εἶχετε ἐφέτος σῦκα πολλά ; Ταῦτα ἐδῶ εἶναι ἀχρεϊέστατα. Ἡξεύρεις ὅτι τὰ ἀγαπῶ μὲ ὑπερβολὴν· ὅθεν, συγχώρησόν μοι, ἂν τοῦτο ἦναι ἀκατάλληλον μὲ τὰ προειρημένα καὶ ἀνάρμοστον.

Χαιρέτισόν μοι πρὸ πάντων, ὅχι ἀκριβῶς, ἀλλὰ ἀκριβέστατα, τὸν εὐγενέστατον καὶ παμφίλτατον μισὲρ Νικόλαον Βαχατόρην καὶ τὴν φιλάτην αὐτοῦ σύζυγον.

Ἐρρωσο εὐδαιμονῶν !

Ὁλος αὐτῆς
Ο. Ο.

2.

Τὴν 8 Ἰανουρίου 1873.

Εὐχομαί της τὸ νέον ἔτος εὐδαιμονέστατον !

Μετὰ τὴν πρὸς τὴν Λογιότητά της ἐπιστολὴν μου τῶν 4 Νοεμβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἔλαβον τὴν ἰδικήν της γεγραμμένην 21 Σεπτεμβρίου. Ἐμαθον μὲ μεγάλην μου ἐκπληξιν τὰ ὅσα τῆς συνέβησαν μετὰ τὴν αὐτόθι ἀποδημίαν μου· μὲ ὅλον τοῦτο ἐπαρηγορήθην στοχαζόμενος.

μενος, ὅτι αὐταὶ αἱ παράξενοι περιπέτειαί θέλει δώσωσι τέλος, ἢ καὶ θέλει ἐλαττώσωσι πολὺ τὰς συμφορὰς σου. Ἡ καθημερινὴ πείρα δεικνύει ὅτι ἡ αὐξήσις τῶν κακῶν γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ πέρας αὐτῶν. Ἀνδρίζου λοιπὸν καὶ κραταιοῦ μέχρι τέλους, μὲ τὴν ἐλπίδα, τὸ μέγα φάρμακον τῶν ἀνθρώπων.

Μεγάλην εὐχαρίστησιν ἔλαβον ἀπὸ τὸν ὑπὲρ ἐμοῦ ζήλόν της καὶ τῆς εἶμαι ὑπόχρεως· ἤθελον ὁμως νὰ ᾔηναι μετριώτερος, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ ἡ χρεία μου πολλή, μὲ ὅλον τοῦτο δὲν θέλω νὰ ἐνοχλῇ κανένα περὶ ἐμοῦ, μήτε νὰ μεσιτεύῃ πρὸς φίλους δι' ἐτέρων φίλων πλὴν ἀνίσως ἀναγκασθῶ νὰ τὴν προτρέψω ἐγὼ εἰς τοῦτο· τοῦτο δὲ λέγω ὅχι διὰ νὰ ψυχράνω τὴν διάπυρόν της φιλίαν πρὸς ἐμέ, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ γενώμεθα ὀχληροὶ εἰς τοὺς φίλους.

Ὁ λογιώτατος ὁμως δὲν ἐφέρθη ὡς φίλος. Χωρὶς νὰ συλλογισθῇ ὅτι εἰς ἀλλοδαπῇ χώρᾳ δὲν ἔχω τρόπον (ὡς ἀγνοούμενος) νὰ δανεισθῶ ἂν ἔλθω εἰς χρείαν, κατέχει τὸ ἰδικόν μου τοσοῦτον καιρὸν, καὶ μᾶς περιπαίζει μὲ τὰς κενὰς ἐλπίδας. Πίστευσόν μοι ὅτι, ὅταν ἦλθεν ἡ ἀκόλουθος πόστα καὶ δὲν ἔλαβα τὰ ἐλπιζόμενα, καθὼς μὲ ὑπεσχέθης, ἀπατηθεὶς ἀπὸ τὰς ὑποσχέσεις τοῦ λογιωτάτου, ἠγανάκτησα μέγας, μάλιστα διότι ἐπρόσμενον αὐτὰ τὰ ὑλίγα ἀργύρια διὰ νὰ ἀγοράσω μερικὰ ἀναγκαιότατα βιβλία, χωρὶς τῶν ὁποίων εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάγω ἐμπρός. Ὅθεν δύναμαι νὰ εἰπῶ, ὅτι ὁ λογιώτατος ἐμπόδισε τρόπον τινὰ καὶ τὴν προκοπὴν μου. Διὰ νὰ συντέμνω τοὺς μακροὺς καὶ ἀνωφελεῖς λόγους, τῆς λέγω, ὅτι τὸ νὰ μὴ τῆς τὰ ἔδωκεν ἕως τώρα, μοὶ φαίνεται παντάπασιν ἀπίστευτον· ἐὰν ὁμως ἀπὸ κακῆς μου τύχης ἔχασε καὶ ὁ λογιώτατος τὴν διάκρισιν, παρακαλῶ νὰ τὸν εἰπῆς

ὅτι μοι προξενεῖ μεγίστην βλάβην με αὐτὴν του τὴν ὑπερμερίαν, καὶ νὰ κάμης παντοίους τρόπους νὰ τελειώσῃς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν καὶ νὰ μὲ στείλῃς αὐτὰ τε καὶ εἴτι ἄλλα ἀργύρια ἔχεις εἰς χεῖράς σου χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ, ἀφοῦ δηλονότι κρατήσῃς πρῶτον εἴτι ἔδαπάνησας δι' ἐμὲ μέχρι τοῦ νῦν. Ἀπὸ τὸν λογιώτατον εἶναι δίκαιον νὰ λάβῃς καὶ τὸν τόκον, κατὰ τὸ χειρόγραφόν του· μὲ ὅλον τοῦτο διὰ νὰ τοῦ δείξω, ὅτι μὲ ὅλην τὴν τυραννίαν ὅπου μᾶς ἔκαμεν, ἐγὼ πάλιν φυλάττω τὴν παλαιὰν φιλίαν, ὅ μὲν τόκος ἄς λείψῃ, ἀντὶ δὲ τοῦ τόκου, ἄς σοὶ δώσῃ ἀπροφασίστως τὸν «Ὀρειβάσιον», βιβλίον ἱατρικόν, τὸ ὅποιον ἡγόρασε παρ' ἐμοῦ καὶ τὸ ὅποιον μοὶ χρειάζεται τώρα. Θέλει μοὶ τὸ στείλῃς καὶ αὐτὸ μὲ πρῶτον πλοῖον διὰ χειρὸς τῶν ἐν Μασσαλίᾳ κυρίων Δημητρίου Νιώτῃ καὶ Συντροφία ἐντετυλιγμένον εἰς χαρτίον χονδρὸν διὰ τὸ ἀνεπηρέαστον. Ἀνίσως τὸ ἔχει πωλημένον, τὸν παρακαλῶ νὰ τὸ μεταγοράσῃ χωρὶς καμμίαν πρόφασιν καὶ νὰ σοὶ τὸ δώσῃ, ἂν θέλῃ νὰ μειλίξῃ καὶ νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἀγανάκτησιν, τὴν ὁποίαν μοὶ ἐπροξένησεν· ἂν ὅμως ἡ λογιότης τοῦ (ἀγκαλὰ τὸ νομίζω ἀδύνατον) δὲν θέλει νὰ συγκατανεύσῃ εἰς αὐτὴν τὴν μετρίαν καὶ δικαίαν αἵτησίν μου, ἄς σε δείξῃ καὶ τὸν ἄνθρωπον εἰς ὃν τὸ ἐπώλησε καὶ ἀγόρασεν αὐτὸ ἡ λογιότης σου· ἡ τιμὴ του εἶναι γρόσιον ἐν ἡ τὸ περισσότερον ἐξήκοντα παράδες.

Τὴν εὐχαριστῶ μεγάλως δι' ὅλας τὰς εἰδήσεις, ὅσαι μοὶ δίδει περὶ νεκρῶν καὶ ζώντων. Ἡ ἐπιστολή σου ἀδελφέ μου, περιέχει γάμους, θανάτους, πράξεις ζώντων, μνημόσυνα τεθνεώτων, εἰς τρόπον ὥστε δικαίως δύναται τις νὰ τὴν ὀνομάσῃ χρονογράφον τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Παρακαλῶ σε νὰ μὴ λείπῃς πάντοτε

να μοι δίδης εἰδήσεις ὅλων τῶν συμβαινόντων αὐτοῦ.

Πάλιν τὴν παρακαλῶ νὰ κινήσῃ πάντα λίθον νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ λογιωτάτου τὰ γνωστὰ ἀργύρια, καὶ νὰ μοι τὰ στείλῃ μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρομοῦ χωρὶς ἄλλο διὰ νὰ μὴν ἔλθω εἰς χρεῖαν· τὸ ἔαρ πλησιάζει, τὰ μαθήματα ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ αὐξάνουσι, τὰ πολλὰ μαθήματα χρειάζονται καὶ ὄργανα, ἤγουν βιβλία· εἰπέ του νὰ εὔρῃ κανένα φίλον εἰς τὸν ὅποιον νὰ δώσῃ ἐνέχυρον αὐτὰ τὰ βιβλία καὶ ἄλλα διὰ νὰ λάβῃ τὰ χρειάζόμενα ἀργύρια· εἰς ὀλίγα λόγια, ἃς κάμῃ εἴτι δύναται νὰ μὲ ἐλευθερώσῃ, διότι δὲν μοι εἶναι δυνατόν νὰ μακροθυμῶ περισσότερον.

Ὁλος ἰδικός της

O. O.

(ἦτοι Ὁν Οἶδας)

Ε. Γ. μὴ εἰπῇς εἰς τινὰ ὅτι ἔλαβες ἐπιστολὴν μὲ τοῦτον τὸν ταχυδρομὸν παρ' ἐμοῦ· Ἐρώτησον (νὰ ζήσης!) ἀπ' ἐαυτοῦ σου τὸν μισὲρ Νικόλαον, ἂν ἐτυπώθῃ τὸ μισερὸν βιβλιάριον, τὸ ὅποιον ἔστειλα διὰ χειρὸς του εἰς Βερετίαν, καὶ δός μοι τὴν περὶ τούτου εἰδήσιν.

3.

Ἐκ Μοντελλίου τῇ ιβ' Φεβρουαρίου 1783.

Καὶ πάλιν ἀσπάζομαι σου τὴν Λογιότητα!

Καλὸν ἦτον νὰ μὴν ἤρχετο τὸ πρᾶγμα ἕως αὐτοῦ ὅπου ἔλθεν, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, δὲν ἤξεύρω διὰ ποίαν αἰτίαν καταπατήσας τοὺς νόμους τῆς φιλίας καὶ

τῆς ἀνθρωπότητος, ἐτόλμησεν ὄχι μόνον νὰ μὲ στερήσῃ τοσοῦτον καιρὸν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μὲ ὑπεσχέθη νὰ πληρῶσῃ πρὶν τῆς ἀποδημίας μου, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ δημοσιεύσῃ χωρὶς τὴν θέλησίν μου, ἡ λογιότης σου δὲν ἔπρεπε πλέον νὰ μοὶ γράφῃς περὶ τούτου, καὶ νὰ προσμένῃς ἄλλας ἐπιστολάς μου. Ἡ ὁμολογία, τὴν ὁποίαν κρατεῖς, τὸν ὑποχρεοῖ νὰ τὰ πληρῶσῃ εἰς τὸν ἐπιφέροντα ταύτην· ἐγὼ πλέον εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν δὲν εἶχον, οὔτε ἔχω τί νὰ πράξω· ἔπρεπε ἡ λογιότης σου νὰ παρακαλέσῃς τὸν ἐκκλησιαστικὸν δικαστὴν νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ πληρῶσῃ τὸ χρέος τοῦ ἐκὼν ἄκων· ἡ θέλεις μὲ τὸ νὰ γράψω πρὸς αὐτὸν νὰ τοῦ δώσω αἰτίαν νὰ μοῦ στείλῃ τὴν διεξοδικήν του ἀπολογίαν εἰς καμμίαν μακροπλατοχονδρῶδεστάτην ἐπιστολήν, διὰ νὰ μὲ ζημιώσῃ καὶ αὐτοῦ δύο ἢ τρία γρόσια ἀγωγίου. Αὐτὴ ἡ πληγὴ, ἀδελφέ μου, χρειάζεται τομήν ἢ καῦσιν, διὰ νὰ μὴν ἀπωλέσω τελευταῖον καὶ αὐτὰ τὰ ὀλίγα ἀργύρια, μὲ τῶν ὁποίων τὴν ἐλπίδα ἔμεινα μέχρι τῆς σήμερον ἐστερημένος ἀπὸ τὰ πλέον ἀναγκαῖα ὄργανα τῆς σπουδῆς μου. Αὐτὸ τὸ καλὸν μοὶ ἐπροξένησεν αὐτὸς ὁ πολλὰ φιληθεὶς (ἴσως καὶ ὀλίγον τι διδαχθεὶς) ὑπ' ἐμοῦ ἄνθρωπος· ἀλλ' ἦτον, ὡς φαίνεται, ἀληθέστατον τὸ «κρίνει φίλους ὁ καιρὸς, ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ». Τί προσμένει πλέον ἀπὸ ἓνα ἄνθρωπον, ὅστις ἔφθασεν εἰς τοσαύτην ἀδιακρίσιαν; ἀπὸ τὴν ἀδιακρίσιαν μέχρι τῆς ἀναισχυντίας τὸ διάστημα δὲν εἶναι πολὺ καὶ ἡ ἀναισχυντία εὐκολώτατα δύναται νὰ γεννήσῃ τὴν τελευταίαν ἄρνησιν.

Διὰ νὰ συντέμω μίαν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν μόλις ἐκρηκα τὸν καιρὸν νὰ γράψω, τῆς λέγω, ὅτι ἐλπίζω αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν τετελειωμένην, καὶ τὰ ἀργύρια ἀπεσταλμένα, πρὶν νὰ λάβῃς τὴν παροῦσάν μου· ἂν ὁμῶς αὐτὸς

πιμένη ἔτι εἰς αὐτὴν τὴν διάθεσιν, παρακαλῶ σε νὰ προ-
κυνήσης καὶ νὰ παρακαλέσης ἐκ μέρους μου τὸν Πανο-
πολογιώτατον Πρωτοσύγγελον νὰ τὸν ἀναγκάσῃ, ὡς ἐπί-
τροπος Ἀρχιερατικὸς ἐν δυνάμει τοῦ χειρογράφου τὸ
ποῖον κρατεῖς, νὰ σοὶ πληρώσῃ ἐξάπαντος αὐτὰ τὰ ἀρ-
γύρια, διὰ νὰ μοὶ τὰ στείλῃς ἀπροφασίστως μὲ τὴν ἐπι-
τροφὴν τοῦ ταχυδρόμου.

Δὲν δύναμαι μῆτε ἔχω τὸν καιρὸν νὰ τῆς περιγράψω
καθὼς μῆτε ν' ἀποκριθῶ εἰς τὰ λοιπὰ τῆς ἐπιστολῆς σου)
πόσῃ ἀμηχανίαν, πόσῃ ἀγανάκτησιν μοὶ ἐπροξένησεν
αὐτῶν τῶν ἀργυρίων ἡ ἔλλειψις ; Εὐχομαί σοι καλὴν νύ-
κτα, λογιώτατε ! φυλάξου μὴ μοὶ ἀποκριθῇς χωρὶς ἀργυ-
ρίου. Τοὺς γονεῖς καὶ συγγενεῖς μου ἥδιστα προσαγόρευ-
σον ἀπὸ μέρους μου, ὡσαύτως καὶ τοὺς φίλους, καὶ μά-
λιστα τοὺς εὐγενεστάτους μισὲρ Δημήτριον καὶ Νικόλαον
Βαχατόρην. Πολλὰ μ' ἐλύπησεν ὁ θάνατος τοῦ περιφή-
μου μεριδογράφου τῆς Σμύρνης· ἡ δυστυχημένη πατρίς
μου στερεῖται ἀλλεπαλλήλως ὅλους τοὺς μεγάλους ἀνθρώ-
πους τῆς (τῇ 12 φεβρουαρίου 1873, περὶ τὴν ἐνδεκάτην
τῆς νυκτός).

Τὰ ἄνω εἰρημένα ἀργύρια ἀνίσως τὰ ἐξεκόλλησας ἀπὸ
τὰς χεῖρας του, θέλει μοῦ τὰ στείλῃς ὅχι διὰ χεῖρὸς τοῦ
κυρίου Παύλου Ῥοδοκανάκη, καθὼς σοῦ παρήγγειλα
(νομίζων ὅτι εἶχε νὰ τὰ δώσῃ εὐθὺς) ἀλλὰ διὰ χεῖρὸς
τοῦ σινιὸρ Φέρκεν, ὅστις θέλει τὰ στείλῃ εἰς Μασσαλίαν
τοῦ κυρίου Δημητρίου Νιώτη, διὰ νὰ μοῦ τὰ φθάσῃ.

Τὴν λογιότητά σου ἀδε.λφικῶι ἀσπάζομαι !

Τρίς ἔγραψα τῇ λογιότητι σου τὸν παρελθόντα μῆνα ἤγουν εἰς τὰς 9, 15, καὶ 23, καὶ κύριος οἶδε ποσὰ καὶ θέλει τῆς γράψω τὸν ἐνεστῶτα. Αὐτῆς τῆς πολυλογίας αἷτιος ἄλλος δὲν εἶναι πᾶρεξ ἡ ἀδιακρισία τοῦ κακοῦ ὀφειλέτου, ἡ εὐπιστία τῆς λογιότητος σου, καὶ ἡ ἰδική μου ἀνάγκη. Στενοχωρούμενος ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀνάγκην, σπυρνοβούμενος τὸ εὐπιστον καὶ εὐσυγκατάβητον τῆς λογιότητός σου, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρω τὴν ἀδιακρισίαν τοῦ Γεωργίου, δὲν θέλει παύσω νὰ σὲ ἐνοχλῶ μὲ τὰ ἀλεπάλληλά μου γράμματα, μέχρις οὗ νὰ λάβω τὰ ἀργύρια μου. Νὰ σὲ ἀπατήσῃ, ἀδελφέ, τοιουτοτρόπως ὁ Γεωργιος! ποῦ εἶναι ἐκεῖνος ὅστις ἔμελλε νὰ ἔλθῃ εἰς Μασσαλίαν; ποῦ τὰ ἀργύρια; ποῦ; ποῦ; ἀλλὰ τί νὰ σὲ παραγγίζω ματαίως; τοῦτο μόνον σὲ παρακαλῶ νὰ τὸ κάμῃς διὰ τὴν ἀγάπην μου, νὰ μὴν ἀπατηθῇς καὶ δευτέρως ἀλλὰ νὰ μεταχειρισθῇς παντοίους τρόπους νὰ ἀποσπᾷς ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἐκόντος ἢ ἄκοντος τὰ χρεωστούμενα καὶ νὰ μοὶ στείλῃς ἀνυπερθέτως καὶ ἀπροφασίστως μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου.

Δύο σου διεξοδικώτατα γράμματα ἔλαβον μὲ τὸν ἐρχομὸν τοῦ κυρίου Γάλλου· ὦ τῆς μωρολογίας! ἂν εἶχον καὶ ἐγὼ τὴν αὐτὴν εὐθυμίαν τὴν ὁποίαν τῆς ἐπροξένει ὁ προσδωκόμενος θερισμὸς τῶν Θεοφανείων, ἤθελε τῆς γράψω τὴν

σαῦτα καὶ περισσότερα. Ἐπιταυτοῦ ἐχώρισα τὸ χαρτίον πρὶν νὰ ἀρχίσω, διὰ νὰ μὴν ἔλθω εἰς πειρασμὸν τοῦ νὰ σοὶ γράψω πολλὰ· διὰ νὰ μὴ σὲ ἀφήσω ὅμως παντάπασι παραπονεμένον, ἰδοὺ ἡ σημείωσις ἡ ἀληθὴς τοῦ χρέους τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὸ μπιλάντζο τὸ ὁποῖον ἔκαμεν ἡ Σύγκλητος τὸν παρελθόντα Ἰανουάριον ἐν ἔτει 1775 Ἰουνίου 24 ἐχρεώσται λίρας στερλίνας 136,930,072· τοῦ ἐνεστώτος ἔτους 1783 προσετέθη εἰς αὐτὸ τὸ χρέος ἀπὸ ἐξοδα τοῦ πολέμου καὶ ἄλλα 115,654,914, τὰ ὅποια συμποσούμενα γίνονται ὅλα ὁμοῦ λίραις στερλίναις 252,584,986· διακόσια πεντήκοντα δύο μιλιούνια πεντακόσiai ὀγδοήκοντα τέσσαρες χιλιάδες καὶ ἑννεακόσiai ὀγδοήκοντα ἕξ, τὰς ὁποίας λογαριάζων πρὸς δύο βενέτικα φλωρία ἐκάστην, θέλει ἰδῆς ὅτι χρεωστῇ ἡ Ἀγγλία τανῦν πεντακόσια πέντε μιλιούνια ἑκατὸν ἐξήκοντα ἑννέα χιλιάδας καὶ ἑννεακόσια ἐβδομήκοντα δύο φλωρία βενέτικα, διὰ τὸ ὁποῖον χρέος πληρώνει τόκον καθ' ἕκαστον ἔτος ὑπὲρ τὰ δεκαοκτὼ μιλιούνια βενέτικων φλωρίων· βαβαί! ἔπειτα παραπονεῖσαι καμμίαν φορὰν ὅτι χρεωστεῖς μερικὰς μπαγατέλας τῇδε κάκεισε, καὶ προσμένεις τὰ φῶτα ὡς λέων ὠρυόμενος διὰ νὰ τὰς πληρώσῃς· πίστευσόν μοι, ἀδελφέ! ὅσκις ἔρχεται ὁ ἀλευρᾶς νὰ σοῦ ζητῇ ἀργύρια, δεῖχνέ του τὴν παροῦσαν σημείωσιν τοῦ χρέους τῆς Ἀγγλίας, ἂν θέλῃς νὰ τὸν δυσωπῇς.

Αὐτοῦ ἦλθεν ἡ θέλει ἔλθῃ μετ' ὀλίγον ἐν βιβλίариον ἐπιγραφόμενον αμικρὰ κατήχησις, ἥτοι γνησία καὶ σύντομος ὁμολογία τῆς μὴ ἡνωμένης θρησκείας τῶν γραικῶν», γράψον μοι τίς ὁ συγγραφεὺς, καὶ πόσου πωλεῖται· στείλε μου σὲ παρακαλῶ καὶ ἐν ἐξεμπλάριον ἀπ'

αὐτό· νομίζω νὰ ἐστάλησαν πρὸς τὸν κύριον Παῦλον Ῥο-
δοκανάκην.

Τοὺς γονεῖς μου προσκυνῶ, τοὺς συγγενεῖς ὅλους ἡδι-
στα προσαγορεύω, καθὼς ἔτι καὶ τοὺς προσαγορεύον-
τάς με φίλους· Ἐλπίζω ἕως τώρα νὰ ἐπώλησας τὰ κα-
ταλειφθέντα εἰς χεῖρας τῆς εἵδη· εἶδεμὴ παρακαλῶ θερ-
μῶς νὰ φροντίσης καὶ αὐτῶν τὴν πώλησιν, διότι τὸν ἐρ-
χόμενον χειμῶνα ἔχω χρεῖαν ἀργυρίων· παράβλεψον ὀλί-
γον καὶ εἰς τὴν τιμὴν, διότι καλλιώτερον νὰ βοηθηθῶ
μικρόν τι ἀπ' αὐτὰ κατὰ τὸ παρὸν, παρὰ τὸ νὰ προσμένω
τοῦ μέλλοντος τὴν ἀδηλόγητα. Ἐπλήρωσα ἓνα σωρὸν ἀρ-
γυρίου διὰ τὰ κουτία, ὅθεν εἰς τὸ ἐξῆς πρέπει νὰ φροντί-
ζετε νὰ τὰ δίδετε, εἴτι μοῦ στέλλετε εἰς καράβια τοῦ σινιὸρ
Φέρκεν, διὰ νὰ ἔρχωνται ἀναυλα, εἶδεμὴ δὲν θέλω τίποτε.

5.

Ἐκ Μορπελλίου 11 Αὐγούστου 1783.

Ἐκ ψυχῆς ἀσπάζομαι σου καὶ πάλιν τὴν λογίωτα!

Τρεῖς ἐπιστολάς σου, ἂν ἀριθμήσω τὰ κομμάτια καὶ εἴ-
κοσιν ἂν λογαριάσω τὴν μωρολογίαν, ἔλαβον εἰς τὸν αὐτὸν
καιρὸν γεγραμμένας 6 καὶ 25 Μαΐου. Ποτὲ μωρολογία
δὲν μὲ εὐχαρίστησε, δὲν μὲ εὐφρανε δὲν μὲ ἱλάρυνε τόσον,
ὡς αὐτὴ σου ἡ μωρολογία. Χωρὶς κολακείας (τὴν ὁποίαν
ἐμίσησα πάντοτε), ἡ περιγραφή, τὴν ὁποίαν κάμνεις τῆς
ἐλεύσεως τοῦ πολυπαθοῦς καὶ ἀτυχεστάτου βιβλίου, τοῦ
τρόπου, καθ' ὃν ἐδημοσιεύθη, καὶ ὅλων τῶν λοιπῶν πε-

ριστάσεων (διὰ τὴν μὴ μωρολογῶ ὡς ἡ λογιότης σου), εἶ-
ναι θαυμασία καὶ κωμικωτάτη καὶ δὲν ἡξεύρω ἂν αὐτὸς
ὁ Ἀριστοφάνης ἡδύνατο νὰ τὴν κάμῃ κωμικωτέραν. *Ἄν
δὲν ἐφοβούμεν τὴν βλάβην, ἥτις μοῦ προξενεῖται ἀπ' αὐ-
τὴν σου τὴν πολυλογίαν ἤθελε σὲ παρακαλέσω νὰ μοι γρά-
φῃς μὲ ἕκαστον ταχυδρόμον μίαν ἐπιστολὴν δώδεκα σε-
λίδων. Λέγω «ἂν δὲν ἐφοβούμεν» διότι, ἀδελφέ, ἂν ἡ
λογιότης σου δὲν συντέμνῃς τὴν μωρολογίαν σου, ἐγὼ κιν-
δυνεύω νὰ ἔλθω πάλιν αὐτοῦ τυφλὸς, καθὼς ἔφυγον· ἄλλο
δὲν πράττω, πάρεξ νὰ ἀναγινώσκω ἐπιστολάς τοῦ Πρω-
τοψάλτου καὶ ὁποίας ἐπιστολάς; *Α, Μανόλη, Μανόλη,
λακωνικώτατε Μανόλη! ἡξεύρεις ποῖον λέγω; τὸν περιβο-
λάρχην ἀδελφέ· καὶ εἶναι τρόπος νὰ λησμονήσω τὴν εὐγλωτ-
τίαν του, τὰ ῥητά του, τὰ ἀποφθέγματα του, ἐν ἐνὶ λόγῳ
ὅλα ἐκεῖνα τὰ προτερήματα μὲ τὰ ὁποῖα τὸν ἐστόλισεν ἡ
φύσις;

Οἱ ἔπαινοι, τοὺς ὁποίους κάμνεις τοῦ βιβλίου εἶναι πε-
ρισσότερον ἀποτέλεσμα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τῆς ἀγάπης,
τὴν ὁποίαν ἀπὸ καλωσύνης σου ἔχεις πρὸς ἐμέ, πάρεξ μιᾶς
ἀδεκάστου κρίσεως· καὶ τί δὲν κάμνει ἡ φιλία; *Ἄν οἱ ὁμο-
γενεῖς ἐδέχθησαν μετὰ προθυμίας αὐτὸν τὸν μικρὸν κόπον
τὸν ὁποῖον δι' αὐτοὺς ἀπεδέχθη, ἔδειξαν μὲ αὐτὴν τὴν
προθυμίαν, ὅτι εἶναι ἄξιοι τοῦ νὰ κοπιᾷ τις δι' αὐτούς·
καὶ περισσότερον χρεωστῶ ἐγὼ πρὸς αὐτοὺς δι' αὐτὴν των
τὴν συγκατάθεσιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐδέχθησαν τὸ βιβλίον,
ἂν ὅτι χρεωστοῦσιν αὐτοὶ πρὸς ἐμέ.

Προλαβόντως τῆς ἔγραψα νὰ παραδώσῃ ἐν ἐξεμπλά-
ριον ἀπὸ αὐτὰ τῷ κυρίῳ Παύλῳ Ῥοδοκανάκῃ διὰ νὰ τὸ
στείλῃ πρὸς τοὺς ἐν Λιθόρνῳ συντρόφους του ἐκ μέρους
μου· νῦν δὲ τῆς γράφω νὰ προσθέσῃ καὶ ἕτερον ἐξεμπλά-

ριον ἀπὸ τὴν σύνοψιν τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας, τῆς Κατηχί-
 χεως, τὴν ὁποίαν προσμένετε ἀπὸ Βενετίας. Ἐλπίζω νὰ
 ἔσπειλας πρὸς τὸν Πατριάρχην τὰ τρία ἐξεμπλάρια ὁμοί-
 και τὴν ἐπιστολὴν μου τὴν ὁποίαν σοῦ ἔστειλα τὰς 25
 Ἀπριλίου· ὁμοίως νὰ ἐνεχείρισας καὶ τῷ Ἀγίῳ Σμύρνης
 ἑτέρα τρία καὶ τὴν πρὸς αὐτοῦ Πανιερότητα ἐπιστολὴν
 μου, τὴν ὁποίαν σοῦ ἔστειλα 8 Μαΐου· ὡσαύτως νὰ ἐδώ-
 σατε καὶ τὰ διορισθέντα διὰ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους
 κατὰ τὴν σημείωσιν, τὴν ὁποίαν ἄφησα αὐτοῦ τοῦ ἀδελ-
 φοῦ μου. Εἰς αὐτὴν τὴν σημείωσιν ἐλησμόνησα νὰ διο-
 ρίσω ἕν διὰ τὸν μισὲρ Λεωνὴν Γιαλούσην καὶ ἕτερον διὰ
 τὸν κύριον Κυριακὸν Μορεζίνη. Θέλει τὰ προσφέρεις λοι-
 πὸν καὶ εἰς αὐτοὺς, ἂν καταλάβῃς ὅτι δὲν ἠγόρασαν ἀκόμη,
 εἰ δὲ ὁμως ἠγόρασαν, θέλει τοὺς δώσης ἀπ' ἐκεῖνα ὅπου
 προσμένονται ἀπὸ Βενετίας, ἂν ἕν ἐκάστω καὶ τὰς φιλι-
 κάς μου προσαγορεύσεις. Τὸν Πρωτοσύγγελον Συναίτη
 διὰ τὸν θεὸν νὰ μὴ ξεχάσης. Γράψον μοι αὐτὰ τὰ 25
 ἐξεμπλάρια ἐδόθησαν εἰς τὸν Δόμινον (τὰ ὅποια ἔχει νὰ τὴν
 πληρώσῃ ὁ ἄνθρωπος) καὶ ἂν ἦσαν στοιχωμένα κατὰ τὴν
 ἐπιθυμίαν του, ἤγουν στοιχῶμα λαμπρότερον παρὰ τὰλλα
 διότι οὕτω μοῦ ἐπαρήγγειλε καὶ οὕτως ἔγραψα καὶ ἐνέ-
 εις Βιένναν, ἀλλὰ δὲν ἠξέυρω ἂν ἔλαβον χῶραν εἰς τὰ
 ἀκοάς των τὰ πενιχρά μου λόγια· ἂν δὲν τὸ ἔκαμαν, ἔγω-
 νὰ λυπηθῶ καὶ δι' αὐτό· τοῦτο μόνον μὲ παρηγορεῖ, ὅτι
 ἔκαμε φρονιμώτατα ὁ πατήρ μου, νὰ τοῦ στείλῃ εὐθύς
 τὸ ἑν ἐξεμπλάριον καὶ ὅτι τοῦ ἐδῶκατε νὰ καταλάβῃ καὶ
 πόθεν ἦτο ἡ δυσκολία. Αὐτό σας τὸ κίνημα συμφωνεῖ με-
 ὅσα εἶχε τοῦ γράψω ἐγὼ καὶ ὅσα τοῦ ἀνεκάλυψα ἔτι αὐ-
 τοῦ εὐρισκόμενος· εἰς αὐτὸν μόνον ἀνεκάλυπτον τὰς πλη-
 γὰς μου, διότι ἀπ' αὐτὸν μόνον εὕρισκον θεραπείαν. Δὲν

ἤξεύρω, ἂν σοῦ ἐφανερώσω πρὶν νὰ φύγω μίαν ἄλλην του καλωσύνην μεγαλειτέραν, ἀφ' ὅσας ἤξεύρεις· μιᾷ τῶν ἡμερῶν, βλέπων με περίλυπον διὰ τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας ἐδοκίμαζεν ὁ τύπος αὐτοῦ τοῦ βιβλίου, τί τέλος ἔλαβε (μὲ λέγει) ἡ ὑπόθεσις τοῦ βιβλίου; προσμένω (τὸν ἀπεκρίθην) ἀπόκρισιν. Ἄν ἡ ἀπόκρισις (λέγει) δὲν εἶναι καθὼς ἐλπίζεις, φθάνουσι πλέον αἱ τοσαῦται παρακλήσεις· ἀρκετοὶ εἶναι οἱ κόποι τῆς μεταφράσεως δὲν εἶναι δίκαιον νὰ σὲ τήκῃ καὶ ἡ μέριμνα τοῦ τύπου· ἐγὼ εἶμαι ἕτοιμος νὰ κάμω τὴν δαπάνην τοῦ τύπου, καὶ δεῖξόν μοι τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὸν ὁποῖον ἔχω νὰ στείλω τὰ ἀργύρια. Τί λέγεις πρωτοψάλτα μου, διὰ τοιαύτην γενναιοῦτητα;

Ὅταν μὲ λέγῃς ὅτι ἔχεις νὰ μὲ στείλῃς ἐν ἐξεμπλάριον καὶ δὲν μὲ τὸ ἐστείλας, μὲ ἀναγκάζεις καὶ ἄκοντα νὰ ἀναζητῶ τὸν μανόλην· καλὲ ἄνθρωπε, ἐλησμόνησας τὸ «τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν», ἢ τὸ ἔκαμες διὰ νὰ δοκιμάσῃς τὴν ὑπομονήν μου; μὲ πρῶτον λοιπὸν καράβιον, ἐν ἐξεμπλάριον τῆς ἐμῆς μεταφράσεως, ἐν τῆς μεταφράσεως τοῦ Ἰωαννίτου, καὶ ἐν τῆς Συνόψεως τῆς Ἱερᾶς ἱστορίας καὶ τῆς Κατηχήσεως, ἡγουν τοῦ 6' βιβλίου, τὸ ὁποῖον προσμένετε ἀπὸ Βενετίας, περιτυλιγμένα εἰς χαρτίον παχὺ καὶ ἐσφραγισμένα μὲ τὴν βασιλικήν σου σφραγίδα θέλει μοῦ τὰ στείλῃς ἐξάπαντος παραγγέλων τῷ Καπιτάνῳ διὰ τοῦ σιὸρ Φέρκεν νὰ τὰ παραδῶσῃ ἐσφραγισμένα τῷ Δημητρίῳ Νιώτῃ εἰς Μασσαλίαν. Δὲν ἐστοχάσθης κἂν πόσῃ περιέργειαν καὶ ταραχὴν ἔπρεπε νὰ γεννήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν μου αὐτὴ ἡ ἑτέρα μετάφρασις, ἡ ὁποία ἔγινε διὰ τὰς ἁμαρτίας μου· καλὰ εἶναι τὰ λόγια σου καὶ παραμυθητικὰ, ἀλλ' εἶμαι βέβαιος ἂν ἦναι λόγια μιᾶς ἀδεκάστου κρίσεως; Ἰδες τί

κάμνουσιν αἱ ἀργοπορίαι ; ἂν τὸ ἐτύπωνεν ἓνα χρόνον πρὸ
ἐμοῦ, ἦτον ἀνάγκη νὰ ματαιωθῶσι παντάπασι οἱ κόποι
μου, ἢ ἂν εἶχε καὶ αὐτὸς τὴν ὑπομονὴν μου νὰ τὸ σαφη-
νίσῃ μὲ τοσαύτας σημειώσεις, τί ὄνειδος ἤθελε προξενηθῇ
εἰς ἐμέ; Τὸ περὶ Μελχισεδὲκ συνταγματικὸν δὲν τὸ μετέ-
φρασα, διότι (νὰ σὲ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν) δὲν μὲ ἤρεσε,
καὶ φαίνεται νὰ τὸ συνέταξεν ὁ Πλάτων περισσότερον
ἀναγκαζόμενος διὰ νὰ ἀναπαύσῃ τὴν περιέργειαν τοῦ δου-
κός. Αὐτὴ ἡ περὶ Μελχισεδὲκ θεωρία εἶναι σκοτεινὴ, καὶ
ἀφοῦ ὁ ἴδιος Ἀπόστολος Παῦλος τὴν εὔρηκε τοιαύτην,
δὲν πρέπει νὰ ἐλπίσῃ νὰ τὴν σαφηνίσῃ κανένας ἀπὸ ἡμᾶς.
Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμηνευτός «λέγειν»,
ἴδε τὴν πρὸς Ἑβραίους κφ. 5, ἐδάφ. 11. Ἄν εἶχον τὸν
καιρὸν, ἤθελε τὴν μεταφράσω μὲ σημειώσεις ἰδικᾶς μου,
ὅχι τάχα ὅτι φαντάζομαι (μὴ μὲ νομίσῃς τόσον ἀγριόλο-
λον) νὰ τὴν σαφηνίσω καλλιώτερον ἀπὸ τὸν Πλάτωνα,
ἀλλ' εἶχον κάποιας πηγὰς ἐκ τῶν ὁποίων, ἤθελε δανει-
σθῶ, ὅσα ἦσαν ἀναγκαῖα, ἂν ὅχι εἰς τὸ νὰ σαφηνίσω τὴν
ὑπόθεσιν, κἂν εἰς τὸ νὰ θεραπεύσωσιν ὀλίγον τὴν περιέρ-
γειαν τοῦ ἀναγινώσκοντος. Ἐχων ὁμως σκοπὸν τὴν Εὐ-
ρώπην ἔκαμα κατεσκευασμένως ὅ,τι ἔκαμα, καὶ τοῦτο σὲ
λέγω, διὰ νὰ ἀποδίδῃς τὰ ἐλαττώματα τοῦ βιβλίου, ὅσα
κατὰ τύχην ἤθελεν εὔρης, ὅχι μόνον εἰς τὴν ἀμάρθειάν
μου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περίστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὕρισκό-
μην, ἤγουν εἰς μίαν περίστασιν, ἡ ὁποία διέφερεν ὀλίγον
ἀπ' ἐκείνην τοῦ λολομανολίου, καὶ πιστεύσόν μοι ἂν ἔμε-
νον ἀκόμῃ ἓνα μόνον χρόνον αὐτοῦ ἤθελε παραφρονήσω,
τοσοῦτον ὁ ἔρωσ τῆς σπουδῆς μου ἐτάραξε τὸν ἐγκέφαλον
τί βιβλίον λοιπὸν προσμένεις ἀπὸ ἓνα τοιοῦτον ἄνθρωπον, ὁ
ὅποιος ἤμην ἐγὼ τότε; πιστεύσόν μοι, ἀδελφέ, φοβοῦμαι

νὰ μὴ μοῦ γράψῃς καμμίαν ἡμέραν, ὅτι εὔρηκας κανένα μῦθον τοῦ Ναστραντῆ Χότζα εἰς αὐτό. Περὶ δὲ τοῦ νομιζομένου ἐλαττώματος, ἤγουν τοῦ λακωνισμοῦ τῆς ἀφιερωτικῆς, ἀπορῶ, ἀδελφε, τίνι τρόπῳ παραβλέψαντες ἄλλα ἀληθινὰ ἐλαττώματα, τὰ ὅποια πιθανόν εἶναι νὰ εὕρισκωνται εἰς τὸ βιβλίον, ὠνόμασαν ἐλάττωμα ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δὲν εἶναι τοιοῦτον. Αἱ μακραὶ καὶ πλήρεις ἐπαίνων ἐπιστολαὶ δίδουσι πάντοτε ὑποψίαν κακὴν καὶ διὰ τὸν ἐπαινούντα καὶ διὰ τὸν ἐπαινούμενον. Οἱ Εὐρωπαῖοι, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ μιμώμεθα εἰς τὰ τοιαῦτα, βλέποντες τὸ γελοιῶδες τῶν τοιούτων ἀφιερωτικῶν, ἤρχισαν τώρα νὰ τὰς ἐξορίζωσιν ἐκεῖ ὅπου ἐξώρισαν καὶ τὰς λοιπὰς ἀθλιότητας τῶν παρελθόντων ἀθλίων αἰώνων. "Αν εἶχον τὸν καιρὸν ἤθελε σοῦ γράψω μίαν ἀφιερωτικὴν τοῦ περιφήμου "Ρουσσῶ, αὐτοῦ τοῦ μισοκόλακος φιλοσόφου, διὰ νὰ ἰδῇς πῶς πρέπει νὰ γίνωνται αἱ ἀφιερωτικαὶ δὲν μὲ ἐμποδίζει τὸ μακρὸς της, διότι εἶναι συντομωτέρα κατὰ πολλὰ ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου, ἀλλ' εἶνε ἀνάγκη νὰ ὑπάγω εἰς ἓνα βιβλιοπώλῃν νὰ ζητήσω τὸ βιβλίον, εἰς τὸ ὅποιον εὕρισκεται, νὰ τὴν ἀντιγράψω, ἔπειτα νὰ τὴν μεταφράσω τὰ ὅποια δὲν εἶναι τοῦ παρόντος καιροῦ. "Αν ἤθελον, ἀδελφε, νὰ προσκυνήσω τὸ εἶδωλον τῆς κολακειας, ἴσως ἤθελεν ὠφελῆθῃ ἀπ' αὐτό· ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην ποτὲ νὰ ὑποφέρω αὐτὴν τὴν εἰδωλολατρείαν· ὅσον δὲ διὰ τοὺς εὐεργέτας μου (περὶ τῶν ὁποίων μὲ διδάσκεις) αὐτὸ εἶναι ἄλλη θεωρία. Ἐγὼ δὲν λέγω, μήτε διατείνομαι. ὅτι διὰ νὰ φύγῃ τις τὴν κολακειάν, πρέπει νὰ πᾶσῃ εἰς τὴν ἀχαριστίαν· ἀλλὰ δὲν νομίζω πάλιν ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅτι διὰ νὰ δείξῃ τις τὴν εὐγνωμοσύνην του, πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἐπάρατον κολακειάν· ἀφοῦ ἀπὸ βάρχους ψυχῆς

δείξης τὴν εὐγνωμοσύνην σου εἰς τὸν εὐεργέτην σου, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἔκαμες ὅ,τι ἔπρεπε νὰ κάμῃς. Λέγω δι' ἓνα εὐεργέτην σου, ὅστις ἔχει φρονήματα ἀνθρώπινα, καὶ ὄχι διὰ ἐκείνους τοὺς εὐτελεῖς εὐεργέτας, οἱ ὅποιοι κάμνοντες ἐμπορίαν τὴν εὐεργεσίαν, σὲ εὐεργετοῦσι διὰ νὰ σὲ αἰχμαλωτίσωσι. Μεταξὺ τῶν πολλῶν δωρημάτων μὲ τὰ ὅποια μὲ ἠλέησεν ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ θεοῦ, κρίνω ἔν καὶ τοῦτο, ὅτι μοῦ ἔδωκεν εὐεργέτας γενναίους, οἱ ὅποιοι μὲ ἐβοήθησαν ἀπὸ καθαρὰν ἀγάπην, χωρὶς κανένα τέλος· αὐτὸ τὸ γνωρίζω καὶ τὸ κηρύττω χωρὶς κολακείας. Ὁ διορισμὸς τῆς τιμῆς τοῦ βιβλίου εἰς γρόσιον ἓν, μοὶ ἐφάνη παράξενος· τὸ βιβλίον ἔπρεπε νὰ ἀφεθῇ εἰς τὴν τύχην του, ἡγουν νὰ πωληθῇ ὅσον ἤθελε τὸ τιμήσῃ ἡ συνδρομὴ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγοραστῶν· εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα ὅμως, ἄλλη θεραπεία δὲν εἶναι παρὰ τὴν ὑπομονήν· περὶ τῆς προσδοκομένης οἰκονομίας, ἴσως ἡ ἐλπίς δὲν εἶναι ματαία· μὲ ὅλον τοῦτο, ἀδελφε,..... ἀλλὰ τίς ἡ χρεὶά νὰ λαλῶ περισσότερα; ἡ περὶ εὐεργεσίας καὶ εὐγνωμοσύνης θεωρία εἶναι τόσον ἐκτεταμένη, ὥστε ὑπερβαίνει τὸ μέτρον μιᾶς ἐπιστολῆς, εἶναι τόσον ὑψηλὴ, ὥστε χρειάζεται νὰ ᾔῃαι φιλόσοφος καὶ ὅστις τὴν ἐκθέτει, καὶ ὅστις τὴν ἀκροάζεται· δὲν λέγω ὅτι δὲν εἶσαι φιλόσοφος, ἀπαγε τῆς βλασφημίας· ἡ μουσικὴ εἶναι μέρος φιλοσοφίας· ἀλλὰ διὰ νὰ σοῦ ἐκθέσω κατὰ πλάτος τὴν ὡραίαν αὐτὴν θεωρίαν, ἔπρεπε νὰ εἵμεθα εἰς ἓνα μακρὸν περίπατον, ὡς ἐκείνον τοῦ Ταραγατζίου τὸν ὅποιον ἐκάμαμεν πάλαι· ἐνθυμᾶσαι τὴν ἡδονὴν τὴν ὁποίαν ἔλαβες τότε; τοῦτο μόνον σοῦ λέγω ἐν συντομίᾳ, ἂν οἱ κόποι μου ἀπ' ἀρχῆς δὲν παρεβλέποντο μὲ τὸσαύτην ἀδιαφορίαν, διὰ νὰ μὴν εἰπῶ περιφρόνησιν, ἤθελεν ἔχω μέχρι τοῦδε καὶ ἄλλα πονημά·

τια τυπωμένα, τὰ ὅποια ἔμειναν καὶ ἴσως μείνωσι διὰ παντὸς ἡμιτελῇ· αὐτὰ προξενεῖ ἡ ὑπεροψία τῶν δυνατῶν.

Ὑπερευχαριστῶ σοι, ἀδελφὲ, διὰ τὴν προθυμίαν, τὴν ὁποίαν ἔδειξας καὶ δεικνύεις εἰς τὸ νὰ συνιστᾷς τὸ βιβλίον. Αὐτὴ σου ἡ προθυμία μὲ θαρρύνει εἰς τὸ νὰ τὴν παρακαλέσω νὰ παρακαλέσῃ ἐκ μέρους μου τὸν σύντεκνόν της κύριον Ν... νὰ παρακινήσῃ τοὺς ἔχοντας τὰ βιβλία εἰς τὴν ταχίστην πώλησιν, τὸ ὅποιον γίνεται ὅταν στείλωσιν ἀνὰ ἑκατὸν ἢ καὶ περισσότερα εἰς Χίον, Κωνσταντινούπολιν καὶ Θεσσαλονίκην. Ἄν εὐδοκήσῃ ὁ θεὸς τὴν γρήγορον πώλησιν αὐτῶν, παρακαλῶ τὸν ἄρχοντα σύντεκνόν της νὰ φροντίσῃ καὶ δεύτερον τύπον τῶν αὐτῶν, ἥγουν νὰ γράψωσιν εἰς Λειψίαν νὰ τυπωθῶσιν ἕτερα χίλια ἐξεμπλάρια· διότι ἂν δὲν τὸ κάμωσιν αὐτοί, ἃς ἦναι βέβαιοι ὅτι θέλει τὸ κάμῃ ἄλλος, ἢ ὁ βιβλιοπώλης τῆς Λειψίας, κανένας πραγματευτὴς Ῥωμαῖος ἀπὸ τοὺς ἐπιχωριάζοντας ἐκεῖ κατὰ τὴν πανήγυριν· καὶ πόσον εἶναι ὀδυνηρὸν τὸ νὰ βλέπω νὰ ἀπολαμβάνῃ ἄλλος τοὺς κόπους μου, ὅποταν ἔχω χρεῖαν ἐγὼ, καὶ χρεῖαν μεγάλην, πᾶς φρόνιμος τὸ καταλαμβάνει. Αὐτὸ φοβούμενος ὁ ταλαίπωρος ἔγραψα εἰς Βιένναν νὰ μὴ τὰ στείλωσιν ὅλα αὐτοῦ, ἀλλὰ νὰ κρατήσωσιν εἰς Λειψίαν ἑκατὸν ἐξεμπλάρια· αὐτὰ ἤθελον ἦσαν ἓνα κώλυμα τοῦ νὰ τυπωθῶσιν ἄλλα παρ' ἄλλου· τώρα δὲ ὅποταν ἐκεῖ δὲν εὐρίσκονται παντᾶπασιν, ἡ προσδοκία τοῦ κέρδους δύναται νὰ φέρῃ εἰς πειρασμὸν τὸν βιβλιοπώλην ἢ καὶ ἄλλον τινὰ νὰ σφετερισθῇ τὸ ἰδικόν μου. Ἐγραψα, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθην, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους μὲ ὑπεροψίαν μετεχειρίσθησαν καὶ ἐμὲ καὶ τοὺς κόπους μου· γράφω περὶ τούτου καὶ τῷ ἀγίῳ Κορίνθου νὰ μεσιτεύσῃ διὰ δεύτερον τύπον, περισσότερον ὅμως ἐλπίζω

εἰς τὴν μεσιτείαν τοῦ συντέκνου της· τὸ αὐτὸ παρακαλῶ θερμῶς νὰ κάμῃ καὶ διὰ τὸ ἄλλο τὸ ἀπὸ Βενετίας προσδοκώμενον, ἤγουν νὰ τυπώσῃ καὶ ἕτερα χίλια. Τοῦτο τὸ δεύτερον εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλει πωληθῇ εἰς ὀλίγον διάστημα καιροῦ, καὶ ἂν ὁ ἄρχων σύντεκνός της δυνηθῇ νὰ τὸ εἰσάξῃ εἰς τὰ κοινὰ σχολεῖα τῆς Σμύρνης, (διὰ τὰ ὅποια καὶ ἐγίνε) καὶ μάλιστα εἰς τὰ παρὰ τοῦ κυρίου Κανῆ συσταθέντα, τότε δὲν φθάνουσι μήτε τρεῖς χιλιάδες· τοιουτοτρόπως, εἰπέ τον ἐκ μέρους μου, (ἀφοῦ τὸν δώσης τὰς ἀδελφικὰς καὶ φιλικὰς μου προσήσεις) θέλει ὠφελήσῃ καὶ τὴν πατρίδα του, θέλει βοηθήσῃ καὶ ἐμὲ τὸν φίλον του. Ἀδελφε, ἡ πείρα μου ἔδειξεν, ὅτι καὶ ἡ σοφία πωλεῖται καὶ ἀγοράζεται καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ πράγματα· εἰς τὴν Εὐρώπην ὅσα δαπανήσῃς τόσα μακθάνεις, καὶ ἂν οἱ Ῥωμαῖοι οἱ δυστυχεῖς ἐπανέρχονται πολλάκις εἰς τὰς πατρίδας των μόνον ἀλευρωμένοι, καὶ ὄχι ζυμωμένοι τὸ αἷτιον εἶναι ἡ τουρκικὴ παροιμία· ὁ καντάρ ἀκτῆ, ὁ καντάρ μπουγιά. Χρειαζονται, ἀδελφε, βιβλία, χρειάζονται κατὰ μέρος διδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι εἶναι μισθωτοὶ, χρειάζεται συναναστροφή σοφῶν ἀνδρῶν, ἀναγκαιοτέρα καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν ὁποίαν διὰ νὰ τὴν ἔχῃ τις, ἀνάγκη εἶναι νὰ τὴν καλλιεργῇ καὶ νὰ τὴν ποτίζῃ μὲ κάποια δωρημάτια, καὶ τί δὲν χρειάζεται; ὅθεν σὲ παρακαλῶ θερμῶς νὰ μεταχειρισθῇς ὅλην σου τὴν προθυμίαν καὶ νὰ κινήσῃς πάντα λίθον νὰ κατορθώσῃς τὸ νὰ τυπωθῶσι καὶ δεύτερον αὐτὰ τὰ δύο βιβλία, ἂν θέλῃς νὰ συνεργήσῃς εἰς τὸν σοφισμὸν τοῦ φίλου σου, τοῦ ὁποίου ὁ μόνος ἔρως ἡ μόνη φροντίς, ἡ μόνη μέριμνα εἶναι ἐκείνη τῶν ἐπιστημῶν. Ἐπειτα τί ἔχεις καλλιώτερον νὰ μὲ ἀπολαύσῃς αὐτοῦ τοῦ ἀμαθέστατον καὶ γαδουράτζον, καθὼς μὲ ἐξαπέστει-

λας, ἢ σοφὸν καὶ ἐπιστήμονα; ἂν ὁ ἅγιος Κορίνθου εὐ-
ρεθῇ αὐτοῦ πρέπει νὰ τοῦ λαλήσωσι περὶ τούτου, (ἦγουν
περὶ τοῦ δευτέρου τύπου) καὶ οἱ γονεῖς μου. Ἄν γενῇ ἀπό-
φασις νὰ τυπωθῶσι καὶ δεύτερον, πρέπει νὰ γενῇ τὸ γρη-
γορώτερον, διὰ νὰ μὴν ἀκούσωμεν αἰφνυδῶς, ὅτι ἐτυ-
πώθη παρ' ἄλλου, καὶ νὰ ἔχω τὴν εἶδυσιν τὸ γρηγορώ-
τερον διὰ ξηρᾶς.

Ὅσα εἶδη ἔμειναν ἰδικὰ μου εἰς χεῖρας σου κάμε τρό-
πον (νὰ ζῆς!) νὰ τὰ πωλήσῃς τὸ γρηγορώτερον· τὸ νὰ
προσμένης περισσότερον εἶναι ἀνωφελές· εἰπέ τοῦ ἀδελφοῦ
μου νὰ σοῦ δώσῃ καὶ μερικὰ ὑποκείμενα παλαιὰ, τὰ
ὅποια ἀφῆκα εἰς τὸ ὁσπήτιον, διὰ νὰ τὰ πωλήσῃς καὶ
αὐτά· μὴ λησμονήσετε (παρακαλῶ) νὰ στείλετε διὰ χει-
ρὸς τοῦ κυρίου Γραμματικόπουλου (τὸν ὁποῖον ἀκριβῶς
χαιρετῶ) πρὸς τὸν ἡμέτερον Κωνσταντῖνον εἰς Κωνσταν-
τινούπολιν μίαν Κατήχησιν· εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐδώκατε
καὶ τὰ τρία ἐξεμπλάρια τῷ Προηγουμένῳ Βατοπαιδινῷ,
τὰ ὅποια εἶναι χρεωστούμενα εἰς αὐτόν, διὰ τὴν βοήθειαν
τὴν ὅποιαν ἔλαβον ἀπὸ τὰ δύο του παιδάρια· ἀπ' αὐτὰ
ἔχει νὰ κρατήσῃ ἓνα ἡ Πανοσιότης του, καὶ τὰ δύο νὰ τὰ
δώσῃ ἢ νὰ στείλῃ πρὸς τὰ ῥηθέντα παιδιά· προσκύνῃσέ
τὸν ἐκ μέρους μου ταπεινῶς, καὶ παρακάλεσον αὐτόν νὰ
συμίστῃ τὸ βιβλίον εἰς τὰ πνευματικά του τέκνα.

Ἐγκεκλησμένας ἐνταῦθα θέλει εὖρης δύο ἐπιστολάς,
ἀπὸ τὰς ὁποίας τὴν μίαν θέλει στείλῃς πρὸς τὸν Οἰκου-
μενικὸν Πατριάρχην (ἀφοῦ τὴν σφραγίσῃς) ὁμοῦ καὶ ἕξ
ἐξεμπλάρια ἀπὸ τὰ προσδοκώμενα ἀπὸ Βενετίας βιβλία,
(τὰ ὅποια εἶναι ἀφιερωμένα, καθὼς ἠξεύρεις, εἰς αὐτόν).
τὴν ἑτέραν θέλει ἐγχειρίσῃς τῷ Ἀγίῳ Σμύρνης ὁμοῦ καὶ
τρία ἐξεμπλάρια ἀπὸ τὸ αὐτὸ βιβλίον τὸ ἀπὸ Βενετίας.

Ἦγάπου νὰ ἤθελε φανερώσῃ καὶ διὰ ζώσης φωνῆς πρὸς τὴν αὐτοῦ Πανιερότητα τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ὁποίαν ἔχει τοῦ νὰ εἰσαχθῇ αὐτὸ τὸ βιβλιάριον εἰς τὰ κοινὰ σχολία τῆς Σμύρνης, τὸ αὐτὸ εἶπε καὶ τῷ ἀγίῳ Πρωτοσυγγελλοῦ κυρίῳ Γρηγορίῳ, ἀφοῦ εὐλαβῶς τὸν προσκυνήσας ἐκ μέρους μου, ὅτι ἐπεθύμουν νὰ ἤθελε συνεργήσῃ εἰς αὐτὸ καὶ ἡ Πανοσιολογιότης του· μὴ λησμονήσας νὰ δώσῃ καὶ τῇ Πανοσιολογιότητι του τρία ἐξεμπλάγια ἀπὸ τὴν αὐτῆς Σύνοψιν τῆς Ἱερᾶς ἱστορίας καὶ Κατηχήσεως, τὴν προσηγορευμένην ἀπὸ Βενετίας.

Ἰδοὺ καὶ ἔτεροι δύο ἐπιστολαὶ, ἀπὸ τὰς ὁποίας τὴν μίαν θέλει δώσῃς ἢ στείλῃς (ἂν αὐτοῦ δὲν ᾔῃαι) διὰ χάρους τοῦ μισερ Κωνσταντίνου Σκούρσου τῷ ἀγίῳ Κορνελλίῳ σου, τὴν δὲ ἑτέραν ἐγχειρίσας τῷ ἀγίῳ Πρωτοσυγγελλοῦ Συναίτη.

Μεταχειρίζου τὸ χαρτίον τῆς πόστας, ἡγουν τὸ λεπτόν καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης· διότι δὲν μὲ συμφέρει τὸ νὰ γράφῃς τοσαύτην μωρολογίαν εἰς χαρτίον παχὺ. Εἰς τὰς 25 τοῦ τρέχοντος τῆς ἔγγραφας διὰ τὴν ἀθλιότητα τὴν πόλιτσαν τὴν ὁποίαν μὲ ἔστειλας παρὰ τοῦ Γεωργίου διὰ φράγκα 180, ὅτι ὁ κύριος Βιτάλης μήτε ἤλθε, μήτε γνωστὸν εἶναι πότε μέλλει νὰ ἔλθῃ· ὅθεν τῆς ἔλεγα καὶ τῆς λέγω νὰ λάβῃ παρ' αὐτῶν ἐξάπαντος ἄλλην πόλιν· ἔστειλαν πρὸς ἄνθρωπον κάτοικον τῆς Μασσαλίας καὶ νὰ τὴν στείλῃ πρὸς τὸν Δ. Νιώτην, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔστειλα καὶ αὐτὴν τὴν ἀνωφελεστάτην πόλιν, καὶ ἂν ὁ Βιτάλης ἔλθῃ μέχρι τότε καὶ τὰ πληρώσῃ μένει ἡ δευτέρα ἄκυρη· εἰδὲ μὴ λαμβάνει ὁ Δ. Νιώτης τὰ ἀργύρια μὲ τὴν δύναμιν τῆς δευτέρας καὶ στέλλει πρὸς αὐτοὺς αὐτοῦ τὴν

πρώτην· οὕτω νὰ κάμῃς (νὰ ζῇς!) ἐξάπαντος διὰ νὰ λάβῃ
τέλος ἡ σεσαπημένη αὐτὴ ὑπόθεσις.

Εἰς τὰς ἐπιστολάς σου ἐνθυμοῦ πάντοτε νὰ γράφῃς εἰς
τὸ τέλος ἐν ξ, σημείον, ὅτι τὴν στέλλεις διὰ ξηρᾶς, ἢ ἐν
θ, ὁπόταν τὴν στέλλῃς διὰ θαλάσσης.

Ἐπιθυμοῦς τὴν παρουσίαν μου διὰ τὰς γαζέτας· εὖγε
σου! ὅθεν κοντὰ εἰς τὴν λογιότητά σου δὲν ἀνεπλήρουν
ἄλλην χώραν, παρ' ἐκείνην τοῦ Νοβελίστου· ἐγὼ τὴν
βεβαιῶ, ὅτι δὲν εὐκαιρῶ καὶ νὰ τὰς ἀναγνώσω, καὶ ἂν
καμμίαν φορὰν τὰς ἀναγινώσκω, τὸ κάμνω διὰ τὴν λο-
γιότητά σου, ὅτι φοβοῦμαι νὰ μὴ βαρυνθῇς τὸ ξηρὸν καὶ
ἄγονον τῶν ἐπιστολῶν μου καὶ μὲ ἐγκαταλείψεις· καὶ
ποῖον ἔχω νὰ εὕρω ἕτερον, ὅστις ἤθελεν ὑποφέρει τὸ βά-
ρος μου, καθὼς τὸ ὑποφέρεις ἡ λογιότης σου; Ἴδού λοι-
πὸν ὀλίγα ἀπὸ τὰ καθ' ἡμέραν λεγόμενα.

Οἱ πολιτικοὶ θέλουσι τὸν πόλεμον ἀπαραίτητον, ἀγκαλὰ
εὐρίσκονται καὶ τινες, οἱ ὅποιοι ἔχουσι μεγάλας ἐλπίδας
εἰς τὴν βαθυτάτην φρόνησιν τοῦ κόμητος Βερζὲν μινίστρου
τῆς Γαλλίας, ὅτι θέλει δηλαδὴ εὖρη τὸν τρόπον, αὐτὸς
ὁ σπάνιος ἄνθρωπος, νὰ εἰρηνεύσῃ τὰς τρεῖς αὐτοκρατο-
ρίας. Αὐτὸς εἶναι ὅστις ἀπεκατέστησεν μόναρχον (εἰς τὰ
1773 ἂν δὲν λανθάνωμαι) τὸν βασιλέα τῆς Σουηκίας,
ἐλευθερώσας αὐτὸν καὶ τοὺς ὑπηκόους του ἀπὸ τὸν ἀνυ-
πόφορον ζυγὸν μιᾶς τυραννικῆς καὶ διεφθαρμένης ἀριστο-
κρατίας. Αὐτὸς ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν δεκατρεῖς
πλουσίας ἐπαρχίας, καὶ τὰς κατέστησε μίαν κενωρισμέ-
νην δημοκρατίαν, αὐτὸς..... καὶ τί δὲν ἔκαμεν ἡ
μεγαλεπίδοτος φρόνησις αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου; Ἀπὸ τὸ
Κρονσταδ εἶναι ἔτοιμος ὁ στόλος (εἴκοσι πλοῖα) νὰ ἐξέλθῃ.
Ἡ Γαλλία (διατείνονται πολλοὶ) καὶ ἡ Ἰσπανία μελε-

τῷσι νὰ τοῦ κωλύσωσι τὴν δίοδον· τὰ στρατεύματα τῆς Αὐτοκρατορίσσης εἶναι κατὰ τὸ παρὸν διηρημένα εἰς δύο σώματα, τὸ ἐν 70 χιλιάδας καὶ τὸ ἕτερον τεσσαράκοντα· ἡ Ταυρικὴ χερσόνησος εἶναι πλήρης ξανθῶν· καὶ τὸ μανιφέστον τῆς Αὐτοκρατορίσσης πρὸς τὰς βορεινὰς αὐλὰς, ἔδωκε διὰ πρόφασιν αὐτῆς τῆς αἰφνιδίου καταλήψεως τὰ μεγάλα ἐξοδα, τὰ ὅποια ἠναγκάσθη νὰ κάμῃ εἰς αὐτὴν τὴν χερσόνησον, διὰ νὰ διατηρῇ τὴν γαλήνην, πάντοτε ταραττομένην ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν της, τὰ ὅποια ἐξοδα ἂν δὲν τῆς πληρωθῶσι, δὲν ἐξέρχεται (λέγει) ἐκείθεν. Ὁ Ρομαντζῶφ εἶναι πάλιν ἀρχιστράτηγος· ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ (αὐτὸς ὁ παράδοξος ἄνθρωπος) ἔχει λέγει ζητήματα ἐπάνω εἰς μερικὰς ἐπαρχίας συνορευούσας μὲ τοὺς τόπους του. Ὁ σύνδεσμος αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνος μετὰ τῆς Αὐτοκρατορίσσης ταράττει πολλὰ τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης, οἱ ὅποιοι κινοῦσι πάντα λίθον νὰ σύρῃσι πρὸς αὐτοὺς τὸν γέροντα τῆς Προυσίας. Οὗτος ὁ μαργιολάτσος φυλάττει θαθεῖαν σιωπὴν, καὶ δὲν κάμνει ἄλλο παρὰ νὰ γυμνάζῃ τὰ στρατεύματά του, τὰ ὅποια εἶναι διακόσαι εἴκοσι τέσσαρες χιλιάδες κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπαρίθμησην. Δὲν ἤξεύρει κάθενας ἂν ἔχῃ νὰ προστεθῇ εἰς τὸ μέρος τῆς Γαλλίας διὰ νὰ ἀντισταθμίσῃ τὴν ὑπερβολικὴν δύναμιν τῶν δύο ἡνωμένων Αὐτοκρατοριῶν, ἢ ἂν ἐνωθῇ μὲ αὐτάς, ἐλπίδι περισσοτέρου κέρδους. Θέλουσι τινὲς ὅτι νὰ ἔδωκε τὴν ἄδειαν ἡ Αὐτοκρατορίσσα εἰς τὸν Δούκα νὰ καταβῇ εἰς τὸ στράτευμα. Εἰς τὸ στράτευμα τοῦ Αὐτοκράτορος θέλει εὑρεθῇ καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Ὁ περίφημος Κοζακόβσκις ἤρχισεν πάλιν νὰ ταράττῃ τὴν ἡσυχίαν τῆς Πολωνίας μὲ τὰς κονφεδερατζίόνας του. Αἱ παρασκευαὶ τῶν δύο Αὐτοκρα-

τοριῶν εἶναι μεγάλαι καὶ φοβεραὶ καὶ κύριος οἶδε ποῖα ἀποτελέσματα θέλει γεννήσωσιν. Ὁ Χάνης τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου, ὁ φίλος δηλαδὴ τῆς Ρουσσίας κάμνει ἀφ' ἑαυτοῦ του παραίτησιν ἐκούσιον τοῦ θρόνου· εἶναι καὶ αὐτὸ ἓνα αἰνίγμα τὸ ὁποῖον γυμνάζει τὴν ἀγχίνοιαν τῶν πολιτικῶν. Οἱ Τάρταροι ἐζήτησαν νὰ κάμωσιν ἐκλογὴν ἐτέρου Χάνη, ἀλλ' ὁ ἐκεῖ εὐρισκόμενος γενεράλης τῆς Ρουσσίας τὸ ἐμπόδισε, λέγων ὅτι ἔπρεπε νὰ δώσῃ πρῶτον εἰδήσιν πρὸς τὴν βασιλίτισσαν περὶ τούτου. Ἰδες σπητικὸν καὶ κατὰστασιν; δὲν ἤξεύρω, ἂν τῆς ἔγραψα εἰς τὸν καιρὸν, ὅτι εἶχε τὸν κάμη (αὐτὸν τὸν Χάνην) ἡ βασιλίτσα ἱππέα τῆς Ἀγίας Ἀννης.

Πλησίον τῆς Ἰσλανδίας ἀνεφύη μία νέα νῆσος ἀπὸ τὴν θέλασαν, κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν (λέγουσι) καθ' ὃν ἐσείετο ἡ Σικελία καὶ Καλαβρία, καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας τὴν ἐκυρίευσεν, ὡς πλησιέστερος.

Ταύτην τὴν ὥραν μανθάνομεν ὅτι ἡ Γαλλία ἐτοιμάζει δώδεκα πλοῖα τῆς λίνεας λεγόμενα καὶ τοσαῦτα ἡ Ἀγγλία διὰ νὰ στείλωσιν εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος, ὅχι βέβαια δι' ἄλλο, παρὰ διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὰ κινήματα τῶν Ρώσων· διατείνονται πολλοὶ ὅτι νὰ ἔχωσι σύμμαχον (ἤγουν ἡ Γαλλία καὶ Ἀγγλία) τὸν Προυσίας καὶ τὸν Ἰσπανίας.

Ὡσαύτως μανθάνομεν ὅτι τὰ ρουσσικὰ στρατεύματα ἀνεχώρησαν κατεσπευσμένως ἀπὸ τὴν Ταυρικὴν Χερσόνησον διὰ τὸν φόβον τοῦ ἐκεῖ ἐπιδημήσαντος λοιμοῦ. Ἐνταῦθα ἐγκεκλεισμένας παρὰ τὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Σμύρνης θέλει εὖρης ἀκόμη τρεῖς ἐπιστολάς διὰ τοὺς τρεῖς ἀνατολικοὺς πατριάρχας, πρὸς τοὺς ὁποίους θέλει εὖρης τὸν τρόπον νὰ τὰς στείλῃς ἀσφαλέστατα, προσεπιστέλλων ἐκάστω τέσσαρα ἐξεμπλάρια, ἤγουν ἓν

ἐξεμπλάριον τῆς Κατηχήσεως τοῦ Πλάτωνος καὶ τρία τῆς Συνόψεως τῆς προσδοκωμένης ἀπὸ Βενετίας. Ἄν δὲ εὔρης ἄλλον τρόπον νὰ τὰ στείλῃς αὐτὰ καὶ τὰς ἐπιστολάς πρὸς αὐτοὺς, δύνασαι νὰ μεταχειρισθῇς τὸ μέσον τοῦ Οἰκουμενικοῦ, γράφων πρὸς αὐτὸν ὁ πατήρ μου παρακλητικῶς ἐκ μέρους μου· ὁ πατήρ μου νὰ στείλῃ καὶ τὰς ἐπιστολάς καὶ τὰ ἐξεμπλάρια εἰς τοὺς προειρημένους Πατριάρχας· τὰς ἀφῆκα ἀνοικτάς διὰ νὰ μὴ βαρύνω τὴν δαπάνην τῆς πόστας· ὅθεν ἡ λογιότης σου θέλει βάλῃς εἰς πᾶσαν μίαν τὸ κάλυμμά της κοσμίως, σφραγίζων αὐτὴν καὶ γράφων διὰ τινος ὀρθογράφου σπουδαίου καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἐκάστης κατὰ τὸ σύνηθες. Οὕτω μοι ἐφάνη εὐλογον νὰ θυσιάσω καὶ αὐτοῦ μερικὰ βιβλιάρια διὰ πολλὰ αἷτια, καὶ ἐλπίζω ὅτι δὲν θέλει ἀπαρέσῃ μήτε τὴν λογιότητά σου. Εἰς τὴν τοῦ Ἱεροσολύμων, θέλει προσθέσῃς ἰδίᾳ σου χειρὶ καὶ τὰ ἐξῆς λόγια, μὲ τὰ ὅποια θέλει παρακαλέσῃς τὴν μητέρα μου νὰ βάλῃ τὴν ὑπογραφὴν της.

«Κἀγὼ ἡ μήτηρ τοῦ πονήσαντος μετὰ τοῦ μισέρ Ἰωάννου καὶ τοῦ ἐτέρου υἱοῦ μου πανευλαβῶς προσκυνῶ τὴν ὑμετέραν θεοδόξαστον Μακαριότητα. Ἴδου μακαριώτατε πάτερ καὶ δέσποτα ὁ καιρὸς διὰ νὰ δείξῃ τὴν εὐνοιαν τὴν ὁποίαν εἶχε καὶ ἔχει πάντοτε ἀπὸ καλοκαγαθίαν πρὸς τὴν ἡμετέραν συγγένειαν, μὲ τὸ νὰ δεχθῇ μὲ εὐμενὲς ὄμμα καὶ νὰ συστήσῃ ἔργῳ καὶ λόγῳ τοὺς κόπους τοῦ υἱοῦ μου. Τοῦτο προσμένω καὶ ἀπὸ τὴν ἐμφυτον αὐτῆς καλοκαγαθίαν καὶ ἀπὸ τὸν ζῆλον, ἀπὸ τοῦ ὁποῖον καλεῖται ἡ μακαρία της ψυχῇ ὑπὲρ τῆς κοινῆς τῶν χριστιανῶν ὠφελείας.»

Φαίνεται μοι νὰ σὲ βλέπω ταύτην τὴν ὥραν ἀποδυσπετοῦντα καὶ λέγοντα, ὅτι ἐπινοῶ καὶ συλλογίζομαι μὲν

πρα πράγματα, διὰ νὰ αὐξάνω τοὺς κόπους σου· μὴ τα-
ράττεσαι, νὰ ζῇ ἡ ψυχὴ σου! νομίζεις ὅτι ἔχω ἐγὼ ὄρε-
ξιν ἢ καιρὸν νὰ γράφω τοιαύτας ἐπιστολάς; ἀλλὰ τί νὰ
κάμω; αἱ περιστάσεις ἀναγκάζουσι πολλάκις τοὺς ἀνθρώ-
πους νὰ κάμωσιν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν θέλουσι. Τὴν τοῦ
Ἀλεξανδρείας Ἰσως ἔχει τὸν τρόπον νὰ τὴν στείλῃ ἀσφα-
λῶς ὁ Πρωτοσύγγελος Σιναΐτης, τὴν δὲ τοῦ Ἀντιοχείας,
ἂν ἦτον αὐτοῦ ὁ Ἀμίδης ἐδύνασο νὰ τὴν ἐγχειρίσῃς ἀσφα-
λῶς εἰς τὸν διάκονόν του τὸν Ἀκεψιμᾶν. Τὰς πατριαρ-
χικὰς αὐτὰς ἐπιστολάς θέλει τυλίξῃς εἰς καλύμματα καὶ
σφραγίσῃς καθ' ὃν τρόπον ἔχω τὴν τοῦ Ἀγίου Σμύρνης.

Γράφον μοι ἂν ἐδέχθῃ ὁ Ἅγιος Σμύρνης μὲ εὐμενέ-
ς ὄμμα καὶ τὰς ἐπιστολάς καὶ τὰ βιβλία· ἀγκαλὰ εὐλογώ-
τερον μοὶ φαίνεται νὰ τὴν ἐγχειρίσῃ ὁ πατήρ μου πρὸς
τὴν αὐτοῦ Πανιερότητα πάρεξ ἡ λογιότης σου.

Εἰς τὸ πακέτον τὰ δύο βιβλία, τὰ ὁποῖα θέλει μοῦ
στείλῃς πρόσθε καὶ μίαν Κατήχησιν τῆς ἐν Καρλοβίτζῃ
συνόδου περὶ τῆς ὁποίας σοὶ προέγραψα (ἂν δὲν λανθάνωμαι)
ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἀπὸ Βενετίαν.

Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἰσάξῃς αὐτὴν τὴν Σύνοψιν τῆς
Ἱερᾶς ἱστορίας καὶ Κατηχήσεως ἡ λογιότης σου εἰς τὸ
σχολεῖον τοῦ φίλου σου τοῦ Ἀναγνώστου, εἴτουν τοῦ υἱοῦ
τῆς Ζιμπουλίας; ἡ δυσκολία εἶναι μέχρις οὗ νὰ λάβῃ τὸ
πράγμα ἀρχήν.

Ἴδου καὶ ἄλλας δύο ἐπιστολάς· ἡ μὲν διὰ τοὺς κυρίους
Βαχατόρηδες, πρὸς οὓς γράφω περὶ τοῦ βιβλίου, ἡ δὲ
διὰ τὸν ἀδελφόν μου.

Καὶ πάλιν τῆς λέγω νὰ κάμῃ τρόπον νὰ πωλήσῃ τὰ
εὐρισκόμενα εἰς χεῖρας τῆς εἰδῇ· τὸ δὲ σεντουκάκιον δύ-
ναται νὰ τὸ δάλῃ εἰς τὸν λότον, διὰ κανενὸς μεσίτου, ἀπὸ

τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὸν φράγκικον μαχαλᾶν. Πίστει
 σὸν μοι ὅτι δὲν ἐνθυμουμαι πλέον τί νὰ σοῦ γράψω, π
 ρεξ, ἐπειδὴ φαίνεσαι μιμητὴς τῶν καλῶν, καὶ στοχάζ
 μαι πολλάκις ὅτι μιμεῖσαι τὸν ἐμὸν τρόπον τοῦ γράφε
 (ὄχι τὴν τάξιν, ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ βάλω κα
 μίαν τάξιν εἰς ἐπιστολὰς γεγραμμένας κατεσπευσμέν
 καὶ ἐκ διαλειμμάτων) λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ τὴν παρ
 καλέσω νὰ διορθώσῃ μερικὰ παροράματα τῶν ἐπιστολῶ
 της· τοιαῦτα εἶναι, παραδείγματος χάριν τὰ ἐγιόμην
 ἀντὶ τοῦ ἐγέμισα, τὰ ἐπῆγα ἀντὶ τοῦ ὑπῆγα, τὸ ἀμ
 ἀντὶ τοῦ ἀλλὰ ἢ ὁμως, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τὰ ὅποια ἀν
 γινώσκων, συγχωρῶ τὸν μακαρίτην Παγκράτιον τὸν ἐφ
 μέριον τῆς Σμύρνης· εἶχεν ὁ μακαρίτης δύο προτερήματα
 νὰ λαλῇ καὶ νὰ γράφῃ εἰς τρόπον, ὥστε δὲν ἡδύνατο π
 νὰς νὰ τὸν καταλάβῃ μήτε λαλοῦντα μήτε γράφοντα
 Συγχώρησόν μοι ἂν τὸ φιλικὸν θάρρος καὶ ὁ ζῆλος τῶ
 ὅποσον ἔχω διὰ τὴν καλλονὴν τῶν ἐπιστολῶν σου μὲ π
 ρακινουῖσιν εἰς τὸ νὰ τὴν ἐλέγχω περὶ τούτων. Περὶ τῆ
 ὑποθέσεως τῆς πολιτίσης τοῦ Γεωργίου (περὶ ἧς σοῦ ἔγρα
 φον ἄνωτέρω) μανθάνω τώρα ὅτι ἦλθεν ὁ κύριος Βιτάλι
 εἰς Μασσαλίαν· ὅθεν ἔστειλα τὴν πόλιτσαν πρὸς τὸν Δ
 Νιώτην καὶ προσμένω κατὰ πᾶσαν στιγμὴν τὴν ἀπόκρι
 σιν ὅτι ἐπληρώθῃ.

Πρόσεχε (νὰ ζῆς!) νὰ μὴν ἀνακατώσῃς τὰς πατριαρ
 χικὰς ἐπιστολάς· εἰς τὸ τέλος ἐκάστης, ὅταν τὰς ἀναγνώ
 σῃς μετὰ προσοχῆς, θέλει καταλάβῃς ποία πρὸς πῶν
 ἔχει νὰ σταλῇ· λέγω διὰ τὰς πρὸς τοὺς πατριάρχας τῶ
 Ἀνατολῆς, διότι τοῦ Οἰκουμενικοῦ εἶναι γνωστὴ καὶ
 πρέπει νὰ ᾔῃαι τινὰς ἀληθῶς «βοῦς τῆς ἀκροάσεως» διὰ
 νὰ συγχύσῃ τοὺς παναγιωτάτους μὲ τοὺς μακαριωτάτους

γράφον μοι τὰ ὀνόματα τοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας· ὡσαύτως ἐλησμονήσα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Πρωτοσυγγέλου τοῦ Σιναΐτου· ὀνομάζεται Γεράσιμος, ἢ λανθάνομαι;

Ἄν σᾶς φανῶσιν ὀλίγα τὰ τρία ἐξεμπλάρια τοῦ Ἀγίου Σμύρνης, κάμετε τα ἔξ. Καὶ τὰ τοῦ Πατριάρχου ἔπρεπε νὰ ᾦναι δώδεκα (μάλιστα ἐπειδὴ εἶναι ἀφιερωμένα εἰς αὐτὸν) ἀλλὰ τί νὰ κάμω; ὅταν δὲν ἔχῃ τις τὸν τρόπον νὰ φαίνεται ἐλευθέριος, εἶναι καὶ αὐτὸ μία παιδεία τοῦ Οὐρανοῦ.

Ἐπὶ τούτοις ἅπασι μὴ λησμονήσης τὰ ἰδικά σου· ἤγουν θέλει λάβῃς ἐν δυνάμει τῆς παρούσης ἐπιστολῆς παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου ἢ παρὰ τοῦ μισέρ Νικολάου Βαχατόρη, μίαν Κατήχησιν μεγάλην, καὶ δύο Συνόψεις τῆς αὐτῆς Κατηχήσεως, καὶ ἅς ἔχω συγγνώμην διὰ τὸ εὐτελές τοῦ δωρήματος. Ἄν ὁ ἀναγνώστης τῆς Ζιμπουλίας τὴν εἰσ-ἄξῃ εἰς τὸ σχολεῖόν του, δὸς καὶ αὐτὸν μίαν.

Ἄς ἀρχίσωμεν τώρα τὰς προσρήσεις. Τὴν εὐγενεστάτην μου θεῖαν κυρίαν Εὐδοκίαν, υἱοῦς, θυγατέρας, γαμβροὺς καὶ νύμφας ἡδιστα κατασπάζομαι. Τὴν ἐξαδέλφην μου κυρίαν Μαγδαληνήν, τὸν λογιώτατον αὐτῆς σύζυγον καὶ τὰ φίλτατα τῆς ἡδιστα προσαγορεύω. Εἰπέ τῷ λογιωτάτῳ κυρίῳ Σταυρινάκῃ ὅτι ἔλαβον τὴν ἐπιστολήν του. Τὴν ἐξαδέλφην μου κυρίαν Σοφίαν ἡδιστα προσηγόρευσα εἰς τὴν πρὸς τοὺς κυρίους Βαχατόρηδες ἐπιστολήν, ὅθεν δὲν εἶναι χρεῖα νὰ ὑπάγῃς ἢ λογιότης σου νὰ τὴν ζαλίζῃς καὶ εἶναι ἐντροπή. Τὸν ἐξοχώτατον ἱατρὸν Παναγιώτην ἂν ᾦναι αὐτοῦ ἡδιστα προσαγόρευσον ἐκ μέρους μου· τὸ αὐτὸ παρακαλῶ νὰ κάμῃ πρὸς τὸν μισέρ Κωνσταντῖνον Σκουῦρσον τὸν μισέρ Ἀντώνιον τὸν θεῖόν του,

καὶ τὸν μισὲρ Μανώλην Πιτσιπιόν. Ἀκριβοχαιρετῶ τὸν
σινιὸρ Παναγιώτην Δανιήλ καὶ τὸν κύριον Δ. Γραμματι-
κόπουλον. Σημείωσόν μοι (παρακαλῶ) ὅλους ἐκείνους πρὸς
οὓς ἐδόθησαν ἀπὸ τὰ βιβλία κατ' ὄνομα καὶ τὸν ἀριθμὸν
τῶν βιβλίων, τόσον τῆς Κατηχήσεως ὅσον καὶ τῆς Συ-
νόψεως.

Ἡ Γαλλία (λέγουσι μὲ βεβαιότητα) ἐμήνυσε τῇ Ῥω-
σίᾳ, ὅτι ὁ σκοπὸς της τοῦ νὰ στείλῃ πλοῖα εἰς τὸ Ἀρ-
χιπέλαγος κατὰ τῶν Τούρκων δὲν τῆς ἀρέσῃ παντάπα-
σιν· τανῦν προσμένεται ἡ ἀπόκρισις πρὸς ταῦτα τῆς Ῥω-
σίας. Ἡ Ῥωσία (λέγουσι) ἔχει σύμμαχον καὶ τὸν νέον
χάνην τῆς Περσίας, πρὸς ὃν ἔστειλε μεγάλα δῶρα, καθὼς
καὶ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Γεωργίας.

Ἐρῶ σο εὐδαιμονῶν. Τὰς ἐπιστολάς μου παράδιδε
τῷ πυρί.

Ὅλος της
Ο. Ο.

6.

Montpellier, τῇ 23 Μαρτίου 1885.

Ἀγαπητέ μοι κύριε Δημήτριε,

Ὑστερον ἀπὸ τοσαύτην μακράν σου σιωπὴν δὲν μὲ
ἐφάνη παντάπασι παράδοξον τὸ νὰ λάβω μίαν ἐπιστο-
λὴν εἰς 22 σελίδας, τῆς 8 Δεκεμβρίου τοῦ παρελθόντος
ἔτους. Σὲ λέγω τὴν ἀλήθειαν, ἀφ' ὅ,τι ἐφοβούμην δὲν
εἶναι μήτε τὸ τρίτον καὶ μὲ ἐπληροφόρησας ὅτι τὰ ἔλατ-

πώματα συναυξάνουσι μὲ τὴν ἡλικίαν. Μακάριοι ὅσοι λάβωσι τὴν τύχην νὰ ἀναγινώσκωσιν ἐπιστολάς σου μετὰ δέκα ἢ δεκαπέντε ἔτη· καὶ μακαριώτεροι, πρὸς ὅσους γράψης ὀγδοηκοντούτης! Καὶ ποῦ εὐκαιρεῖς σὺ, ἀδελφέ μου νὰ γενῇς σπετζιάρης εἰς καιρὸν ὅταν καταγίνεσαι νὰ συγγράφης πονήματα; Τὸ χεῖριστον εἶναι ὅτι ἀναγκάζομαι καὶ μὴ βουλόμενος νὰ σέ μιμοῦμαι. Ἐδαπάνησα δύο ὁλοκλήρους ἡμέρας εἰς τὸ νὰ τὴν ἀναγνώσω· καὶ χρειὰς ἔχω τοῦλάχιστον ἄλλων δύο ἡμερῶν διὰ τὴν ἀπόκρισιν. Ἄς κάμω λοιπὸν ἀρχήν! καὶ πόθεν;

Εἰς τοσοῦτον χάος πολυλογίας δὲν εὔρηκα μήτε λέξιν κάμμιν περι τῆς υἱείας σου, περι τῆς εἰς τὰ Βουρλά ἀποδημίας σου, περι τῶν θερμῶν ἂν ὠφελήθης ἀπ' αὐτὰ, κτλ. Ἐσυμπέρανα ὅμως ὅτι υἱαίνεις.

Ἐκαμες καλὰ νὰ ἐπιχειρισθῇς τὸ σχολεῖον τῆς μουσικῆς· καὶ περι τοῦ μέλλοντος θέλει φροντίσει ὁ Κύριος. Ὑπόφερε τὴν ἀνάγκην σου καθὼς ἐγὼ τὴν ἰδικήν μου· καὶ ἴσως λάμψει τέλος πάντων κάμμία ἡμέρα εὐφροσύνης. Μὴ φοβοῦ ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα· φεῦγε, ὅσον δύνασαι, τὰς αἰτίας διὰ νὰ μὴ παροργίζης τοὺς δυνατοὺς τοῦ αἰῶνος τούτου.

Εὐχαριστημένος εἶμαι διὰ τὴν πρόνοιαν, τὴν ὁποίαν ἔλαβες νὰ γράψης καὶ τῷ Οἰκουμενικῷ, διὰ τὰς Κατηχήσεις, καὶ τῷ Κορίνθου περι τῆς μεγαλορρήμοσύνης τοῦ ***. Ἄμποτε νὰ εἶχε φθάσῃς πρὸς τὴν Παναγιότητά του καὶ ἡ ἐπιστολὴ καὶ τὰ ἐξεμπλάρια πρὸ τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπιδημίας τοῦ φίλου μου Ἀκαδημαικοῦ, τὸν ὅποιον συνέστησα πρὸς τὴν Αὐτοῦ Παναγιότητα! Ἄς ἔχω εἶδῃσιν περι πάντων.

Ἴδον καὶ πάλιν τὴν ὄψιμον ἀποστολὴν τῶν σταφίδων

καὶ σύκων· καὶ τὸ ἀποδίδω εἰς τὴν κακὴν μου τύχην. Θέλω πάλιν τὰ μοιράσει τὸν Αὐγουστον ἔσως μῆνα. Ὁ κόπος εἶναι ἀδελφέ μου, μέχρι τῆς Μασσαλίας, καὶ εἰς τῆς Μασσαλίας διὰ νὰ τὰ φέρω ἐδῶ ἢ φροντίς εἶναι ἰδική μου. Ἔχω μυρίους, οἱ ὅποιοι τὸ ἔχουσιν εἰς χαρὰν νὰ μὴ κάμωσιν αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν· ὅθεν, ἤξευρέ το εἰς τί ἐξῆς, διὰ νὰ μὴ βαρύνῃς περισσότερον τὴν δυσκολίαν. Ἡ αὐθεντία σας δὲν ἔχετε παρὰ νὰ τὰ παραδώσετε εἰς Καπιτάνον, μὲ ριτζεβουῦταν εἰς ὄνομά μου, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Φεσκέτ εἰς Μασσαλίαν, καὶ ὅχι περισσότερον. Τὸ ἀξιώτερον ἀπορίας εἶναι ὅτι εὕρηκας δυσκολίαν καὶ εἰς τὰς παραγγελίας τοῦ βαφέως· ὅποτεν ἐγὼ σὲ ἔγραφα ῥητῶς ὅτι ἐκεῖνα δύνασαι νὰ τὰ παραδώσης μὲ ναῦλον. Ὅταν εἶναι ναῦλος, ποία δυσκολία μένει πλέον; Σὲ ἔλεγον προσέτι νὰ τὰ παραδώσης (ἂν δύνασαι) καὶ τῷ Φρανσουᾶ Καποράλη κτ. κτ. κτλ. Βασανίζων τὸν ἑαυτὸν σου διὰ νὰ τὰ δώσης καὶ αὐτὰ ἀναυλα (τὸ ὅποιον καλὸν ἦτον, ἂν ἦτο δυνατόν) ἤξεύρεις τί κάμνεις; δαπανᾷς τὴν ὑπομονὴν καὶ χάριν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀναγκάζεις ἐμὲ νὰ πληρώσω ναῦλον, ἂν ἄλλοτε τύχῃ κάμμία ὑπηρεσία ἰδική μου. Ἐγὼ αὐτὸ τὸ βάρος καὶ τὸ ἀνέλαβον καὶ σὲ τὸ ἐπεφόρτισα ἄκων· ἂν ἔλθωσι καὶ ἀναύλως, θέλεις τοὺς θέλξεις τόσον, ὥστε νὰ μὴν ἀπαλλαγῶμεν ποτὲ τῶν φροντίδων. Εὐχαρίστησον καὶ προσκύνησον ἐκ μέρους μου τὸν Πανοσιώτατον καὶ φίλτατόν μοι Πρωτοσύγγελλον τὸν Σιναίτην.

Ὡσαύτως εὐχαρίστησον καὶ χαιρέτησον καὶ τὸν ἀδελφόν μου διὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν κουτίων. Κρίμα νὰ μὴν εἶναι ἀκόμη ἐδῶ διὰ νὰ τὰ διανείμω ἐγκαίρως· ἤθελε λάβωσι μεγάλην χώραν.

Μ' ἔγραφεν ὁ Δόμινος περὶ τῆς οἰκονομίας τὴν ὁποίαν ἐλάμετε καὶ εὐχαριστῶ ἀμφοτέρων τὴν λογιότητα. Θέλει γράψω μὲ πρῶτον πρὸς τοὺς κυρίους Β. τὰς ὀφειλομένας εὐχαριστίας περὶ τῆς νέας προσθήκης. Ἐν τοσοῦτῳ ἡ λογιότης σου δεῖξον πρὸς τὴν εὐγένειάν των τὴν εἰλικρινῇ μου εὐγνωμοσύνην, καὶ παρακάλεσον ἐπιμόνως νὰ μὲ στείλῃσι περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐρχομένου Ἰουνίου, καὶ ὅχι θραδύτερον (νὰ ζήσης καὶ νὰ ζήσωσι!) τὸ γνωστὸν ἐτήσιον μετὰ τῆς προσθήκης, ἥγουν γρόσια διακόσια. Ἐλπίζω νὰ μὲ γράψῃς μὲ πρῶτον, ὅτι ἐπώλησας τὸ ὠρολόγιον καὶ τὸ σιδηροῦν κιβώτιον· ἂν δὲν τὸ ἔκαμες, μὴ βραδύνης νὰ τὸ κάμῃς, καὶ δὲς εὐθὺς εἰς τὸν Δόμινον εἴτι συνάξῃς διὰ νὰ μὲ τὰ στείλῃ, ὅτι εἶμαι ἀκόμη γυμνὸς ἀπὸ βιβλία καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα.

Ἴδον καὶ τὰς ἀτόπους διαδικασίας τῶν *** τοῦ μακαρίτου καὶ ἐλυπήθην. Ἦδιστα προσαγόρευσον ἐκ μέρους μου τὸν μισὲρ Μικὲν Πιτζιπιόν. Ἀμποτε νὰ εἶχον εἰς τὴν ἐξουσίαν μου μίαν Κατήχησιν διὰ τὴν προσφέρω πρὸς τὴν εὐγένειάν του.

Εὐχαρίστησον εὐγνωμόνως ὑπὲρ ἐμοῦ τὸν εὐγενῆ σύντεκνόν σου. Δὲν μὲ λανθάνει ἡ εὐνοια τὴν ὁποίαν ἔχει πρὸς ἐμέ· καὶ ἤξεύρεις καλὰ τί σέ ἔλεγον πάντοτε περὶ αὐτοῦ. Ἡ συμβουλὴ τὴν ὁποίαν μὲ δίδει νὰ γράψω πρὸς τὸν Ἀρχοντα, καλὴ· ἀλλ' ἐγὼ, καὶ πρὶν νὰ ἀποδημήσω αὐτόθεν, ἤξεύρεις καλῶτατα (μὲ ὅλον ὅπου δὲν σέ τὸ ἐφάνέρωσα ποτὲ ῥητῶς) ἐπῆγα πρὸς τὴν εὐγένειάν του, καὶ ἔκμα πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἀγάπην τῶν ἐπιστημῶν ὅ,τι δὲν ἤθελε κάμω (βεβαιότατα) δι' αὐτὴν τοῦ ἐπιουσίου ἔργου τὴν στέρησιν. Ἡ εὐγένειά του ἀντὶ τοῦ νὰ μὲ παρηγορήσῃ, νὰ μὲ ἐνισχύσῃ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς ἀγαθῆς με-

ρίδος, μὲ ἀπέβαλε. Καὶ πόσον αὐτὴ ἡ ἀποβολὴ μὲ ἔθλιψον, ἐγὼ μόνος τὸ ἡξεύρω καὶ ὁ ἑταστὴς τῶν καρδιῶν. Καὶ πρὶν τῆς ὑμετέρας προτροπῆς, στοχαζόμενος τὴν ἀπορίαν μου, ἔγραψα πρὸς τὴν εὐγενεῖάν του τῇ α' Δεκεμβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους διὰ χειρὸς τοῦ καλοῦ Δόμι-
νου, ὃχι ὁμῶς ζητῶν ἐπικουρίαν (καθὼς μὲ συμβουλευέ-
τε), ἀλλὰ παρακαλῶν νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν πώλησιν τῶν Κατηχήσεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἂν ἔμενον τριακόσιαι ἢ τε-
τρακόσιαι εἰς Λειψίαν, ἥθελεν ἦσαν πωλημέναι μέχρι τοῦ
νῦν. Ἀπόκρισιν παρὰ τῆς εὐγενείας του ἀκόμη δὲν ἔλα-
βον μῆτε ἐλπίζω νὰ λάβω. Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐζήτησα κα-
νένα ἄτοπον μῆτε αἰσχύνης ἄξιον, μένω ἡσυχος· καὶ ἡ
πρόνοια τοῦ Θεοῦ εἶναι πολύτροπος καὶ πολυποίκιλος.
Αὐτὴ ἐφώτισε δύο φίλους (τοὺς εὐγενεῖς λέγω, κυρίους Β.)
νὰ μὲ ὑπερασπίζωσι χωρὶς νὰ μὲ χρεωστοῦσι τίποτε.
Αὐτὴ παρεκίνησε τὸν Δόμινον, ἄνδρα ξένον καὶ τὴν Πα-
τρίδα καὶ τὴν θρησκείαν, νὰ μὲ στοχάζεται ὡς ἴδιον ἀδελ-
φόν του, νὰ μὲ παρηγορῇ, νὰ μὲ ἐνισχύῃ, καὶ νὰ μὲ γράφῃ
συνεχῶς ὅτι ἡ μόνη του χαρὰ εἶναι νὰ ἴδῃ με εὐδαίμονα.
Αὐτὴ τέλος πάντων μ' ἐπροξένησε καὶ ἐνταῦθα φίλους,
οἱ ὅποιοι ἂν ἡξευρον, φίλε μου, τὴν κατάστασίν μου (καὶ
δὲν σὲ λέγω παραμύθια μῆτε ὀνείρατα) ἥθελεν ἐξάπαντος
ἰδῆς πᾶνμα παράδοξον, μίαν δαψιλῇ καὶ γενναίαν ἐπι-
κουρίαν· ἀλλ' οἱ μακαρῖται γονεῖς μου μὲ ἀνέθρεψαν μὲ
γενναῖα φρονήματα καὶ τὸ «Σοφοὶ δὲ συγκρύπτουσιν οὐ-
κείας βλάβας» εἶναι πάντοτε τετυπωμένον εἰς τὴν ψυ-
χήν μου.

Ἀπὸ πρώτην ἐπιστολήν σου προσμένω νὰ μάθω καὶ
τὴν αὐτοῦ ἐπιδημίαν τοῦ φίλου μου τοῦ Ἀκαδημαικοῦ,
καὶ τὴν παρ' ὑμῶν δεξίωσιν. Αὐτὸς πάλιν ὁ εὐγενὴς σο-

μήτε μὲ ἴδε μήτε μὲ ἡξεύρει· διὰ μόνων ἐπιστολῶν
 κώθη μετ' ἐμοῦ, δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σ' ἔγραψα τί-
 τι. Ἐλπίζω νὰ τὸν δεξιωθῶσι καὶ οἱ κύριοι Β. διὰ
 τὴν ἐμήν· ἔχω καὶ ἕτερον τοιοῦτον ἐν Παρισίοις, εἶναι
 οἱ δύο ἐκ τῆς Φιλολογικῆς Ἀκαδημίας, ἄνδρες σοφώ-
 ιοι καὶ γνωστοὶ εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τοὺς φιλολογι-
 κὰς τῶν πόνους καὶ τὴν ἄκραν εἰδησιν τῆς Ἑλληνικῆς
 λέκτου. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἔγραψα πρὸς τὸν ἐν Πα-
 ρισίοις ἀπόκρισιν εἰς μίαν ἐπιστολὴν τοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν
 ζητεῖ, μὲ ἄκραν μετριοφροσύνην, τὴν ἐπικρίσιν μου εἰς
 τὴν κριτικὴν τοῦ δόξας, περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν πρέπει νὰ
 ἰδῶνται οἱ παλαιοὶ συγγραφεῖς. Ἐξεύρεις τί τὸν ἀπε-
 θνή; Εἶπα τὸ γλυκὺ, γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν, πικρὸν.
 πῆνεσα ὅσα ἔκρινα ἄξια ἐπαίνου, καὶ ἔκρινα ὅσα ἔπρεπε
 κρῖναι, χωρὶς νὰ δυσωπηθῶ μήτε τὴν σοφίαν τοῦ, μήτε
 τὸν δῶρον τὸ ὁποῖον μὲ ἔκαμε (δι' ἄλλας προγενεστέρως
 ἰσχυροῦς) ἄξιον δέκα σχεδὸν γροσίων εἰς βίβλους ἑλληνικάς.
 οἱ οὗτοι φίλοι τῆς ἀληθείας εἶναι, ἀδελφε, αὐτοὶ οἱ ἄν-
 ῳποι· καὶ ἂν ἦτο τρόπος νὰ ὑπάγω εἰς τὸ Παρίσιον,
 ἔλεγε μὲ κάμωσι μίαν ὑποδοχὴν ἐξαίρετον.

Ἐνδεκα ὥραι τῆς νυκτὸς ἐκτύπησαν· ὅθεν πρέπει νὰ
 ὑπάγω εἰς τὴν κλίνην, διὰ νὰ ἐγερθῶ αὔριον εἰς τὰς ἑξ.
 ἡμέρας μείνῃ λοιπὸν ἕως ἐδῶ ἡ ἐπιστολὴ εἰς τὴν ὁποίαν θέλω
 προσθέσει αὔριον, ἂν εὐκαιρήσω, τὰ λείποντα. Καί, κα-
 τὰ τὴν νύκτα! Ἀμποτε νὰ σέ ἔβλεπον καθ' ὕπνον, καὶ νὰ
 ἐδιηγηθῶ τὰ νέα τῆς Εὐρώπης, διὰ νὰ κερδίσω τὸν κό-
 στος τοῦ νὰ γράψω εἰς τὴν παροῦσαν!

Καλὴν ἡμέραν! Δὲν ἐκοιμήθην ὅλην τὴν νύκτα. Δὲν
 ἡξεύρω τίς σε ἐφώτισε νὰ ἐπιθυμήσῃς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ
 ἀποεξιστάμεν· δὲν μὲ φθάνουν τὰ βάσανά μου, ἀλλὰ ἔμελλε

νά με τυραννῇ καὶ αὐτὸς ὁ λογισμός. Ἐσυλλογιζόμεν
εἰς τὴν κλίνην ποῦ νὰ ἀνοίξωμεν τὸ σπετζαρίον. Τέλος
πάντων πρὸς τὸ ἐξημέρωμα ἔκρινα ὅτι δὲν εἶναι προσφύε-
στερος τόπος παρὰ τὸ Τζοράκ καπί.

Παρακαλῶ σε νὰ συγχαρῇς ἐκ μέρους μου τὸν εὐγενῆ
σύντεκνόν σου διὰ τὸν νέον υἱόν· τὸ αὐτὸ θέλεις κάμει
καὶ πρὸς τὴν ἐξαδέλφην κυρίαν Ἐλενίτζαν καὶ τὸν εὐγενῆ
σύντεκνόν της· μὴν ἀμελήσης νὰ συγχαρῇς καὶ τὴν φι-
τάτην μου ἐξαδέλφην κυρίαν Σοφίαν.

Ἴδον καὶ τὸν μελετώμενον γάμον τοῦ ἀδελφοῦ μου.
«Τὰ γινόμενα οὐκ ἀπογίνονται». Τὸ ἀμπέλιον εἰς προίκα,
μ' ἐπαρηγόρησε πολλά· θέλει ἔχομεν καὶ σταφίδας, ἴσως
δὲ καὶ σῦκα. Προσμένω παρ' αὐτοῦ τὴν εἶδῃσιν τῆς τε-
λειώσεως, διὰ νὰ τὸν συγχαρῶ. Μὴν ἀμελήσετε νὰ κι-
νήσετε πάντα λίθον, μεταχειριζόμενος τὴν μεσιτεῖαν τῶν
κυρίων Βαχατόριδων καὶ τοῦ Δομίνου, διὰ νὰ τὸν γενῇ
κάμμία αὐξησης τοῦ μισθοῦ παρὰ τοῦ Φέρκεν, ἀνάλογος
μὲ τοὺς κόπους του.

Προσκύνησον ἐκ μέρους μου τὸν Πανοσιολογιώτατον
Πρωτοσύγγελλον τοῦ ἁγίου Σμύρνης· ἡδιστα προσαγόρευ-
σον τοὺς τιμιωτάτους Παναγιώτην Δανιὴλ καὶ Νικόλαον
Μαντζουράνην μὲ τὴν ἀρχόντισσάν του· εἰπέ με ἂν ἦναι
ἔτι ταμίας τῆς πολιτείας, καὶ πῶς ἔχει.

Ἐνταῦθα ἐγκεκλεισμένας θέλεις εὑρεῖ μίαν ἐπιστολὴν
διὰ τὸν ἅγιον Κορίνθου (τὴν ὁποῖαν σφραγίσας, πέμψον
πρὸς τὴν Πανιερότητά του) καὶ ἑτέραν διὰ τοὺς κυρίους
Βαχατόριδες.

Τὸ ὠρολόγιον, ἂν δὲν ἦναι πωλημένον, ὅταν λάβῃς
τὴν παροῦσάν μου, κάμε τρόπον νὰ μὲ τὸ πωλήσης διὰ
νὰ μὲ πέμψῃς τὴν τιμὴν μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυ-

όμου. *Αν αὐτὸ ἦναι ἀδύνατον νὰ γενῇ εὐθὺς, χαιρέ-
ησόν ἐκ μέρους μου τὸν ἐξάδελφόν μου κύριον Διαμαν-
τῆν, καὶ παρακάλεσον τὴν τιμιότητά του νὰ σέ δανείσῃ
ἐντήκοντα γρόσια, λαβὼν ἐνέχυρον πρὸς ὦραν τὸ ὠρο-
γιον· καὶ πέμψον αὐτὰ χωρὶς ἀναβολήν.

*Αγνωστον ἔτι ἂν ἔχῃ νὰ συγκροτηθῇ ὁ προκείμενος
πολεμος, ἢ ὄχι. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ Ὁλλανδοὶ θέλει
ἂν πληρώσωσιν ἀκριβῶς. Τὸ χειρότερον δι' αὐτοὺς εἶναι
ὅτι εἰς καιρὸν ὅταν ἔχωσι μάλιστα χρεῖαν ὁμονοίας, εἶναι
μερισμένοι πρὸς ἀλλήλους, καὶ πολεμοῦνται ἀπὸ τὴν
ἀμφύλιον διχόνοιαν. *Αλλὰ νέα ἄξια τῆς περιεργείας σου
κατὰ τὸ παρὸν δὲν εἶναι. Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ὠνό-
μασε μερικοὺς σοφοὺς τῆς Ἀκαδημίας (ἐξ ὧν καὶ ὁ φίλος
σου κύριος Βιλουαζὼν) διὰ νὰ ἐρευνήσωσιν ὅλα τὰ χειρό-
γραφα τῆς βασιλικῆς Βιβλιοθήκης, ὁποιασδήποτε διαλέ-
κτου, τὰ μὴπω τυπωθέντα, καὶ νὰ συνάξωσιν ἐκ τῆς ἀνα-
κάλυψεως αὐτῶν εἴ τι ἄξιον εἰδήσεως καὶ ἔτι ἄγνωστον εἰς
ἡμᾶς, καὶ νὰ τὸ δημοσιεύσωσι συνοπτικῶς ἐν εἵδει ἐπιτο-
μῆς. *Επιχειρήσεις ὄντως βασιλική! *Ηξέυρεις τί προ-
βλέπω; μὲ ταύτην τὴν ἐρευναν εἶναι πιθανὸν ὅτι θέλει
ἀνακαλυφθῶσι πολλὰ πράγματα, τὰ ὅποια οἱ νεώτεροι
εὐρήματα ἰδικὰ των ἰδιοποιήθησαν. Αὐτὸ τὸ ἔργον
ὡς εἶναι ἐνὸς ἢ δύο ἐτῶν· ἀλλ' ἀπαιτεῖ χρόνους πολ-
λοὺς διὰ νὰ τελειωθῇ· ὅτι ἡ βασιλικὴ βιβλιοθήκη περιέ-
χει μόνον χειρόγραφα (καθὼς λέγουσιν) ἑβδομήκοντα χι-
λιάδας. Ταύτην τὴν εἰδησιν ἔκαμνες καλὰ νὰ τὴν κοινω-
γήσῃς εἰς τὸν Δόμινον, διότι δὲν τὴν ἐνθυμήθην πάρεξ
αὐτοῦ ἐτελείωσα τὴν ἐπιστολήν του, καὶ δὲν ἔχω πλέον
καιρὸν νὰ τὴν προσθέσω. Τὸν ἐκοινώνησα ἐν ἄλλῳ ἰατρι-
κῷ νέον κατὰ τῆς λιθιάσεως, καὶ παρακαλῶ σε νὰ χαι-

ρετήσης ἐκ μέρους μου τὸν ἐξοχώτατον ἱατρὸν κύριον Παναγιώτην, καὶ νὰ εἴπῃς νὰ ζητήσῃ τὴν ριτζέταν παρὰ τὸν Δομίνου, καὶ νὰ τὴν θάλλῃ εἰς πράξιν, καὶ νὰ μὲ γράψῃ τὰ ἀποτελέσματα.

Τὴν φιλτάτην μου ἐξαδέλφην κυρίαν Μαγδαληνὴν ἀγαπῶς νὰ χαιρετήσῃς ἐκ μέρους μου καὶ τὰ φίλτατά τε τέκνα. Γράφον μοι ἂν ᾔῃαι καμμία ἐλπίς μέλλοντος γὰρ μου τῆς Ἀναστασίας.

Τὸν ἐξοχώτατον ἱατρὸν κύριον Βεστάρχην προσκύνῃς, καὶ εἰπέ τον νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Δόμινον (ὅστις εἶναι φίλος του) περὶ τοῦ ἱατρικοῦ.

Ἦρχισα πάλιν νὰ λιμώττω ἀπὸ ἐπιστολάς σου. Δὲν ἦτο καλλιώτερον νὰ μερίσῃς ἐκείνην τὴν πολυύβιβλον ἐπιστολήν σου (τὴν ὁποίαν ἀκόμη δὲν δύναμαι νὰ χωνεύσω) εἰς τοσαύτας μικρὰς ἐπιστολάς, καὶ νὰ μὲ τὰς πέμπῃς ἐν μικρῶν διαλειμμάτων, νὰ μὲ τρέφῃς συνεχῶς καὶ κατὰ μέτρον μὲ τὴν ἀμβροσίαν τῶν νοσημάτων σου, καὶ νὰ μὲ ποτίζῃς μὲ τὸ νέκταρ τῆς καλλιεπείας σου, (1) παρὰ νὰ μὲ γομίζῃς ἅπαξ μέχρι διαρρήξεως, ἔπειτα νὰ μὲ λιμοκτονῇς ὅλης κλήρους μῆνας; Ἰδοὺ ἡ μεγάλη ἐβδομάς τῶν Λατίνων καὶ δὲν ἐφάνησαν ἔτι μήτε ἐπιστολαί σου, μήτε σῦκα, μήτε σταφίδες. ὦ! Δημήτριά, Δημήτριά! Καταγίνεσαι εἰς τὸν ἄνηθον καὶ εἰς τὸν ἡδύοσμον (διότι τί ἄλλο εἶναι τὸ ἄνοιξις σπετζαρίον, παρὰ νὰ πωλῇς δραχμὴν ἡδύοσμον) καὶ ἀμελεῖς τὰ κυριώτερα τοῦ νόμου, ὅποια εἶναι τὰ ***¹, καὶ τὸ νὰ ***², καὶ τὸ νὰ ***³.

Τὴν τιμιωτάτην σου σύνευνον καὶ χαιρέτησον καὶ ἐνχαρίστησον παρ' ἐμοῦ, διὰ τὸν κόπον τὸν ὅποτον ἔλαβες διὰ τὴν σκέπην.

(1) Εὐγλωττίας σου.

Ἴδον καὶ τὴν ὑπόληψιν, ἣ μᾶλλον εἶπεν πρόληψιν τὴν
ὁποίαν ἔχεις περὶ τῶν Κατηχήσεων· καὶ τὸ ἀποδίδω εἰς
τὴν ἀγάπην σου τὴν πρὸς ἐμέ. Στοιχείημα βάλλω ὅτι καὶ
τοῦ γαδάρου τὴν φυλλάδα ἤθελε τὴν εὐρῆς θαυμασίαν,
ἂν ἤμην ἐγὼ ὁ συγγραφεύς. Τίς ὠφέλεια ὁμῶς; μὲ περισ-
σοτέραν εὐκολίαν πωλοῦνται τοῦ γαδάρου αἱ φυλλάδες,
πάρει τὸ πόνημα ἐνὸς σοφοῦ Ἀρχιερέως, μεταφρασθὲν
ἂν ὅχι ἀπὸ σοφόν, μὲ ἐπιμέλειαν ὁμῶς καὶ ζῆλον, διὰ
κοινὴν ὠφέλειαν καὶ διὰ νὰ μὴν ἡμεῖθα μήτε κατὰ τοῦτο
ὑποδεέστεροι ἀπὸ τοὺς Δυτικούς, οἱ ὅποιοι ὡς ἀκατηγή-
τους (καὶ ὅχι ἀδίκως) μᾶς κατηγοροῦσιν.

Ἀδελφε, δὲν ἤξεύρω τί κακὸν εἶναι τοῦτο. Ἐγὼ ποτὲ
μακρὰς ἐπιστολάς δὲν ἠγάπησα, καὶ ὑποπτεύομαι μήπως
μακρηγορῆς ἐξεπίτηδες διὰ νὰ μὲ ἀναγκάσῃς νὰ σὲ μι-
μῶμαι, καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ δικαιώσῃς τὸν ἑαυτὸν σου.

Ἐρρώσο, εὐδαιμῶν!

Ὁ ταπεινός σου δούλος

Ο. Ο.

7.

Μοντεπελλιέρ, 25 Ἰουνίου, 1784.

Ποθεινότατέ μοι Δημ., ἀσπάζομαι σου τὴν λογικότητα!

Τοὺς γονεῖς μου προσκυνῶ· τὸν ἀδελφόν μου ἀσπά-
ζομαι!

Ὅλα σου τὰ γράμματα ἔλαβον, πλὴν ἐκείνων τὰ ὅποια
κρατεῖ ὁ Γάλλος, ὅστις εἶναι ἔτι εἰς Μασσαλίαν, ἀγκαλὰ

ἐτελείωσεν ὁ τεσσαρακονθήμερος καθαρισμός του. Μὴ ἔρωτᾷς, πόσην ἡδονὴν μοι ἐπροξένησαν ὅσα ἔλαθον, καὶ πόσην ἐπιθυμίαν διεγείρουσιν εἰς τὴν ψυχὴν μου ἐκεῖνα τὰ ὅποια θέλει λάβω· διότι ἐγὼ τὰ γράμματά σου, ἀδελφέ, τὰ στοχάζομαι ὡς συγγράμματα· καὶ ἂν εἶχον τὸν πρῶτον, ἤθελα τὰ καταστήσειν κοινὰ διὰ τοῦ τύπου. Ὁ ἐπιστολικὸς χαρακτήρ, τὸν ὅποιον μεταχειρίζεσαι, ἔχει ὅλα ἐκεῖνα τὰ προτερήματα, ὅσα χρειάζονται διὰ μίαν ἐπιστολὴν τελείαν· καὶ ἂν, ὡς ἄνθρωπος, σφάλῃς κάμνιαι φορὰν, εἶναι καὶ τὰ σφάλματά σου νοστιμότερα. Τί νοστιμότερον (παραδείγματος χάριν) ἀπὸ τὸ νὰ μὲ γράφῃς εἰς τὴν τελευταίαν σου ἐπιστολὴν, ὅτι ἐγέννησεν ἡ μήτηρ μου καὶ τρίτον υἱόν; Ἐξεύρω ὅτι ἔχεις νὰ παροξυνθῇς κατ' ἐμοῦ, νομίζων ὅτι ἐγὼ ἀναπλάττω ἀπ' ἐμαυτοῦ τοιαῦτα τερατώδη καὶ ἀλλόκοτα γεννήματα διὰ νὰ σὺ πειράζω. Πίστευσόν με ὅτι οὕτω τὸ ἔγραψας ἀδελφέ! Καὶ ἰδοὺ τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς, ἀπαράλλακτον καθὼς τὸ ἔγραψας· « Ἡ μήτηρ σου σὲ ἐπεύχεται ἐγέννησε καὶ τρίτον υἱόν ὁ σύντεκνός μου μισέρ Νικόλαος κτλ. ». Εἰπά με, σὲ παρακαλῶ, ἂν δὲν εἶχον δίκαιον νὰ ἐκπλαγῶ διὰ τὴν ἀπόκτησιν ἑνὸς ἀδελφοῦ, πρὶν ἀναγνώσω τὸ ἐπόμενον « ὁ σύντεκνός μου μισέρ Νικόλαος ».

Ἰσως νομίζεις ὅτι αὐταὶ αἱ ἀστειότητες ἢ μᾶλλον εἰς πᾶν παραφροσύναι εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς εὐθυμίας μου καὶ μιᾶς εὐδαίμονος καταστάσεως. Ὁχι ἀδελφέ! Ἐξ ἐναντίας « τὸ πολὺ τῆς θλίψεως γεννᾷ παραφροσύνην ». Δὲ δύναμαι νὰ σὲ περιγράψω πόσην ἀθυμίαν, ἀγανάκτησιν καὶ ταραχὴν τῆς καρδίας μ' ἐπροξένησεν αὐτὸς ὁ βαρβάρου ροχονδροκαμηλοκουδακοειδέσματος Ἀκεφιμᾶς! Ὅταν σὺ λογισθῶ μὲ πόσην προθυμίαν καὶ ἐτοιμότητα ἐκοινωνῶν

αὐτὸν ἐκείνας τὰς ὀλίγας εἰδήσεις, τὰς ὁποίας ἀπέ-
τησα διὰ τῆς μακρᾶς καὶ πολυχρονίου μελέτης, καθὼς
πρὸς πολλάκις τὸ ὡμολόγησε παρὰ πολλοῖς, καὶ τὴν εὐ-
νομοσύνην τὴν ὁποίαν ἐδείκνυεν (ἢ ὑπεκρίνετο νὰ δει-
κνύῃ) πρὸς ἐμέ, καὶ τὴν παραβállω μὲ τὴν σημερινήν
σου ἀμεριμνίαν καὶ ἀδιαφορίαν δι' ἐμέ, γεμίζομαι ὅλος
πειλῆς καὶ θυμοῦ, καὶ γίνομαι ἄλλος ἐξ ἄλλου. Ἄν τὸν
ἔχον παρόντα ὅταν ἀνεγίνωσκον τὴν τελευταίαν σου ἐπι-
τολήν, δὲν ἤξεύρω τῇ ἀληθείᾳ τί ἤθελε τὸν κάμω, ἢ τί
ἤθελε τὸν εἰπῶ.

Ἐλαβα τὴν σημείωσιν τῶν ὅσα ἐπώλησας δι' ἐμέ καὶ
τῶν ὅσα ἐδαπάνησας εἰς τὴν ἀγοράν τῶν σταφίδων ἢ
πλήρωσας τοῦ Dandré, καὶ ὑπερευχαριστῶ. Ἐπιμελή-
σθαι (παρακαλῶ σε θερμῶς) νὰ πωλήσῃς καὶ τὰ λοιπὰ
νὰ μοὶ στείλῃς ὅσον εἶναι δυνατὸν γρήγορα τὰ ἀργύ-
ρια. Περὶ δὲ τῶν ἀργυρίων τοῦ προειρημένου Ἀκεψιμᾶ
δὲν σοὺ λέγω πλέον τίποτε· διότι, ἂν αἱ προλαβοῦσαι μου
ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν λογιότητά σου καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν τὸν
ἐκκλινόν ὀφειλέτην δὲν προξενήσωσι τὴν πρὸ πολλοῦ ποθου-
μένην πληρωμὴν τῶν χρημάτων, φανερόν εἶναι ὅτι, αὐ-
τὸς μὲν ἔγινεν «Ὁνος πρὸς λύραν», ἢ ἀπελιθώθη παντά-
να· ἡ δὲ λογιότης σου, ὅστις ἐπαγγέλλεσαι τὴν τέχνην
τοῦ Ὀρφέως, δὲν ἔχεις τὸ προτέρημα τοῦ Ὀρφέως, νὰ
κρίνῃς αὐτὸν τὸν ἀναίσθητον μὲ τὴν μουσικὴν σου, καθὼς
καί ποτε ἐκίνει τοὺς λίθους μὲ τὴν λύραν του. Ἄν ὁ Μα-
ρομανόλης ὁ Περιβολάρχης ἤξευρε νὰ γράφῃ, ἤθελα κα-
ταλείπω τὴν λογιότητά σου ἀπὸ τὸ Καπικιαχαγιαλίκιον
καὶ βάλω αὐτόν. Ἐνθυμᾶσαι τὸ «καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ
τῶν ἀνθρώπων;» Ποτὲ δὲν θέλω τὸ λησμονήσῃς ἐν ὅσῳ
καὶ πνέω!

Θαυμάζεις τὴν πρὸς ἐμὲ διάθεσιν τοῦ Δόμινου. Καὶ ἔχεις δίκαιον. Διότι, ὅταν στοχασθῇ τις τὴν ἰδικήν του ἀναξιοτήτα, καὶ τὴν ἀνυπέρβλητον εὐνοίαν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἔχει πρὸς ἐμὲ, ἀπορεῖ τί νὰ εἰπῇ. Ἦθελες ὁμοίως ἐκπλαγεῖν περισσότερον, ἂν ἔβλεπες τὰς πρὸς ἐμὲ ἐπιστολάς του, ἂν ἀνεγίνωσκες τὰς συμβουλὰς, τὰς ἐνισχύσεις, τὰς παρακελεύσεις, τὰς ὁποίας μὲ γράφει, διὰ νὰ μὲ θάρσυνῃ εἰς τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον τρέχω· σιωπῶ τὰς εὐεργεσίας του, τὰς ὁποίας ἐδοκίμασα, καὶ δοκιμάζω ἔτος ἡδὲ δέκατον τέταρτον, σιωπῶ τὴν εὐγένειάν του· ὁ μικρότερος ἀφ' ὅλων τῶν τίτλων ὅσους μὲ δίδει εἰς τὰς ἐπιστολάς του εἶναι τὸ «ἀκριθέστατέ μου φίλε». Εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἐπίσκεψιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμες εἰς αὐτὸν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου τὸ νέον ἔτος. Καὶ παρακαλῶ σε, ἂν ἡ χρεὶα τὸ καλέσῃ (ἀγκαλὰ χρεὶαν τούτων αὐτὸς δὲν ἔχει) νὰ τὴν δουλεύσετε εἰς μικρὸν ἢ μέγα, ἢ ἡ λογιότης σου, ἢ ὁ ἀδελφός μου, νὰ τὸ κάμνῃτε μὲ τὴν αὐτὴν προθυμίαν, ὡς ἂν ἐκάνετε καὶ πρὸς ἐμὲ αὐτόν. Δὲν τὸν χρεωστῶ μόνον σοφισμὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν διατήρησιν αὐτῆς τῆς ζωῆς μου. Διότι, ἂν δὲν ἔγινε σφάγιον τῆς μελαγχολίας, ἥτις με ἐπολιόρκει τόσους χρόνους, εἶναι αὐτὸς ὁ αἷτιος, ὅστις ἐγλύκαινε τὸ ἀψίνθιον τῆς λύπης μου μὲ τὸ μέλι τῶν σφῶν του παραινέσεων καὶ συμβουλῶν. Ποσάκις, ἔτοιμος νὰ ὀκλάσω, ὑποκάτω εἰς τὸ βάρος τῆς ἀθυμίας μου, καὶ ἀνῶρθωσεν καὶ μὲ ὑπεστήριξε; Ποσάκις, ἔτοιμος νὰ πέσω εἰς τὸν βυθὸν τῆς ἀπογνώσεως, μὲ ἐκράτησε; Ποσάκις, ἀλλὰ τί νὰ ἀπαριθμῶ τὰς ἀναριθμήτους πρὸς ἐμὲ καλὰς συνὰς αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου; μάλιστα πρὸς τὴν λογιότητά σου, ὅστις ἠξέυρει, ἀγκαλὰ ὅχι ὅλα.

Ἔστειλέ μοι τρία κουτία σταφίδος χωρὶς πυρήνων ἀπὸ

ἐξαιρέτους, τὰς ὁποίας καὶ γράφει ὅτι τὰς ἡγόρασεν ὁ ἀδελφός.

Προσμένω κατὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ μοὶ γράψῃς ὅτι ἦλθε τέλος πάντων αὐτοῦ καὶ ἡ Κατήχησις τοῦ Μόσχας ἀπὸ Λειψίας, ἔτι δὲ καὶ ἡ Σύνοψις τῆς αὐτῆς ἀπὸ Βενετίας· περὶ τῶν ὁποίων θέλω νὰ μοὶ γράψῃς εἰλικρινῶς, ὅχι τὴν ἰδικήν σου κρίσιν τὴν δεδικασμένην ὑπὸ φιλίας, ἀλλὰ τὴν ἀδέκαστον κρίσιν τοῦ κοινοῦ. Περὶ δὲ τοῦ ἐτέρου μεταφραστοῦ, δὲν δύναμαι νὰ σοῦ εἰπῶ τίποτε, ἂν δὲν ἰδῶ τὴν μετάφρασίν του, ἡ ὁποία ἐνδέχεται νὰ ἦναι καλλιωτέρα ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου, ὅχι ὅμως συμφωνοτέρα μὲ τὸ πρωτότυπον· διότι ἐγὼ, προσθήκην οὔτε ἀφαίρεσιν οὐδεμίαν ἔκαμα εἰς αὐτὴν, παρεκτὸς ἀνίσως ὀνομάζῃ προσθήκας τὰς σημειώσεις. Μὴν ἀμελήσῃς νὰ μοὶ στείλῃς δύο ἐμπλήρια ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου καὶ ἀπὸ τὴν τοῦ Ἰωαννίτου, τὰ ὁποῖα ὁμοῦ καὶ τὸν Ὀρειβάσιον θέλει περιεῖλῃς, καὶ περιδέσῃς, καὶ ἐπισφραγίσῃς εἰς χαρτίον παχύστατον διὰ νὰ ἔλθωσιν ἀνεπηρέαστα εἰς χεῖράς μου. Θαυμάζεις διότι ἐπώλησα τὸν Ὀρειβάσιον εἰς καιρὸν ὅταν ἔπρεπε νὰ θαυμάζῃς διὰ τί δὲν ἐπώλησα καὶ τὸν ἑαυτοῦ μου.

Πρὸς τοὺς κυρίους Βαχατόρηδες γράφω μὲ τὸν παρὸν ταχυδρόμον· καὶ δὲν μοῦ ἔμεινεν ἄλλο νὰ κάμω διὰ τῆς λογιότητός σου, παρὰ νὰ συγχαρῶ τὸν μισὲρ Νικολαον καὶ τὴν ἀρχόντισσάν του διὰ τὸν νεογέννητον υἱόν. Μετὰ τὴν γέννησιν τῶν θυγατέρων τοὺς ἡλευθέρωσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ ὄνειδος τῆς στειρώσεως, νῦν δὲ μὲ τὴν γέννησιν τῶν υἱῶν τοὺς ἐλευθερόνει καὶ ἀπὸ τὸ ὄνειδος τῆς θνητότητος, διότι «ὁ γεννήσας υἱὸν οὐκ ἀπέθανεν».

Ἀκριβῶς νὰ χαιρετήσῃς ἐκ μέρους μου τὴν εὐγενεστά-

την μου θεϊαν κυρίαν Εὐδοκίαν· τὸν λογιώτατον κύριον Σταυρινὸν τὴν ἐξαδέλφην μου κυρίαν Μαγδαληνὴν καὶ τὴν φιλτάτα των· τὸν ἐξάδελφόν μου κύριον Διαμαντὴν τὴν φιλτάτην αὐτοῦ σύζυγον, τοὺς τιμιωτάτους αὐτοῦ ἀδελφούς καὶ γαμβρούς, καὶ μάλιστα τὸν Δημογέροντα κύριον Ψάθαν. Ὅταν στοχασθῶ ὅτι ἔχω συγγενεῖς Δημογέροντας τῆς Πολιτείας, καὶ φίλον τὸν Πρωτοψάλτην τῆς Ἐκκλησίας, δὲν μὲ χωροῦσι (καθὼς λέγει ἡ παροιμία) τὸν βόρυχά μου διότι μὲ φαίνεται ὅτι ἔχω ὅλην τὴν ἐξουσίαν τῆς Σμύρνης εἰς χεῖράς μου, ἤγουν καὶ ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικὰ. Ὡσαύτως χαιρέτησον κατ' ὄνομα καὶ ἐκεῖνους ὅσοι μὲ χαιρετοῦσιν εἰς τὰς ἐπιστολάς σου· καί, διὰ τὴν γενῇ ἐντελὲς μεριδοχάρτιον ὃ παράγραφος οὗτος, πρόσθετον ὅτι καὶ εὐχομαι αὐπὲρ υἱείας καὶ διατηρήσεως ἀπάντων αὐτῶν».

Προσκύνησόν μοι τὸν ἅγιον Πρωτοσύγκελλον τὸν Συναίτην, καὶ εἰπέ τον ὅτι τὰ σὺκά του ἦτον ἐξαίρετα, καὶ ὅτι ἔλαβον χώραν ἐκεῖ ὅπου τὰ ἔδωκα· ὅθεν, διπλασίως καὶ τριπλασίως τὸν εὐχαριστῶ· ὡσαύτως ἔλαβον καὶ τὴν σταφίδας, καὶ τὰ σαπῶνια, καὶ τὰς θαλασσίους κογχύλους· ὅλα ἦσαν κάλλιστα, καὶ ὅλα ἐδόθησαν ὅπου ἔπρεπε νὰ δοθῶσιν. Εὐχαριστῶ σε Λογιώτατε διὰ τὴν ἐπιμέλειάν σου. Αὐτὴν τὴν τρισδιάβατον λέξιν τὸ «Πεσχέσιον» φράσεως λαττοῦ, ἀδελφέ, ἂν μὲ ἀγαπᾷς, μὴ μοῦ τὴν γράψῃς πλέον· ἀλλ' ἀντ' αὐτῆς λέγε «δῶρον».

Ὅταν, ἀδελφέ, στοχασθῶ τοὺς κόπους ὅσους ἔλαβον καὶ λαμβάνεις κατὰ πᾶσαν στιγμὴν δι' ἐμέ, ἀνεκλάλητος τὸς εὐγνωμοσύνη περιέχει ὅλην μου τὴν ψυχὴν. Καὶ ἐπὶ τὸν θύμουν νὰ σὲ δώσω σημεῖα ἐναργέστατα αὐτῆς μου τῆς εὐγνωμοσύνης· νὰ σὲ εὐρῶ ἄρρωστον, ὅταν σὲ ἀνταμώσω.

καὶ νὰ λάβω τὴν τύχην νὰ σὲ θεραπεύσω. Αὕτη εἶναι ἡ γνώμη μου, καὶ τόσον παράδοξος, ὥστε καὶ σὲ κἀμὶ καὶ νὰ βλασφημῇς. Μὴ ταράττεσαι ὅμως ἐξ ἡμῶν ἡ ψυχὴ σου! Καλῆτερον νὰ λέγῃ τις τὰ πράγματα καθὼς τὰ αἰσθάνεται καὶ τὰ συλλογίζεται, παρὰ νὰ τὰ πισκιάζῃ μὲ τὰς διαβολοτσερεμονίας. Ἐπειτα ἀσθενεῖαι εἶναι διαφόρων εἰδῶν. Φθάνει μόνον νὰ μὴ σ' εὕρω μὲ τὴν ὑγίαν σου, καὶ ἃς ἦναι καὶ μία μικρὰ καταρροή, ἢ καὶ ἓνα ἀκίνδυνον ἀπόστημα εἰς τὸν νῶτον.

Δὲν μοῦ γράφεις ποῖος σὰς ἔδωκε τὰ μοσχοσάπωνα καὶ νὰ τὸν εὐχαριστήσω; ὅστις ὅμως καὶ ἦναι, εὐχαρίστησον αὐτὸν ἐκ μέρους μου.

Ἀκριβῶς χαιρέτησόν μοι τὸν κύριον Παναγιώτην Δαυιδῆλ, καὶ τὸν κύριον Διαμαντὴν Γραμματικόπουλον. Γράφον μοι ἂν ἐτελείωσες καὶ τίνι τρόπῳ τοῦ τελευταίου τούτου ἢ ὑπόθεσις. Ὡσαύτως εἶπέ μοι καὶ τί κάμνει ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Κωνσταντῖνός μας. Εἶπε εἰς τὸ σπῆτι μας νὰ τὸν γράψωσι καμμίαν φορὰν διὰ χειρὸς τοῦ Γραμματικοπούλου, διὰ νὰ μὴν τὸν ἀποξενώσωσι παντάπασι. Τὸ γράμμα τὸ ὅποιον ἀφῆκα διὰ τὸν Πατριάρχην, καὶ οἱ γεωγραφικοὶ πίνακες ἐστάλησαν; Δὲν μοῦ ἐγράψατε τίποτε περὶ τούτου.

Μεγάλως εὐχαριστῶ δι' ὅλας τὰς εἰδήσεις ὅσας ἀπὸ καλοσύνης σου μοὶ δίδεις περὶ τῶν αὐτοῦ συμβαινόντων. Ἄν ἐγὼ δὲν σὲ γράφω εἰδήσεις, ἀδελφε, μὴ με συνερίζεις; διότι μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ καταγίνωμαι εἰς τὰ τοιαῦτα. «Ὁ βίος βραχύς, ἡ δὲ τέχνη μακρὴ». Ἄν σήμερον σοῦ ἐμωρολόγησα ὑπὲρ τὸ δέον, ἔχε τὴν χάριν τῆς Κυριακῆς. Ἐπειτα μήτε νέα ἄξια ἀκοῆς εἶναι κατὰ τὸ παρὸν, παρὰ τὰ τῆς τραγικωτάτης καταστροφῆς πολλῶν

πόλεων καὶ πολιχνίων εἰς τὴν Σικελίαν καὶ Καλαβρίαν τὴν ὁποίαν ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴν ἠκούσατε αὐτοῦ εἰς τὸ καιρόν. Ἡ αὐτὴ καταστροφὴ συνέβη εἰς τοὺς αὐτοὺς τοποῦς ἐν ἔτει 1693· καὶ τότε μὲν ἀπωλέσθησαν ἑκατὶ χιλιάδες ἀνθρώπων καθὼς λέγει ἡ ἱστορία, νῦν δὲ δὲν εἶναι ἀκόμη γνωστὸς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐνταφιασθέντων ὑποκάτω εἰς τοὺς κρημνισθέντας οἴκους. Καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν ἀνορύττουσι νεκροὺς, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἕως τῶρα κατὰ τὰς τελευταίας ἐπιστολάς τῆς Σικελίας, ἦτον χιλιάδες εἰκοσιπέντε. Εἰς πολλὰ μέρη ἡ γῆ ἐσχίσθη εἰς χέσματα ἀχανέστατα, πολλοὶ βουνοὶ μετεταπίσθησαν, πολλοὶ ποταμοὶ ἠφανίσθησαν, ἕτεροι δὲ ἥλλαξαν τὸν δρόμον των. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἦτον αὐτὴ ἡ μερικὴ καταστροφὴ μὲς εἰκὼν τῆς ὀλικῆς συντελείας τοῦ κόσμου.

Αὐτὸς ὁ σεισμὸς συνέβη καὶ εἰς τὰ μέρη τῆς Γερμανίας καὶ Οὐγκρίας, ὅχι ὁμῶς μὲ τὸσαύτην σφοδρότητα. Οἱ ἄνθρωποι (λέγει) ἐν Σικελίᾳ καὶ Καλαβρίᾳ δὲν ἦσαν ἐν ἀσφαλείᾳ μήτε ὑποκάτω εἰς τὰς σκηνάς, ἀλλὰ φοβούμενοι νὰ μὴ καταποθῶσιν ὑπὸ τῆς γῆς, καὶ μὴ ὑποφέροντες τὸν σάλον αὐτῆς προσεκολλῶντο εἰς τὰ δένδρα, ὀλοφύρονται καὶ γεμίζοντες τὸν ἀέρα ἀπὸ φωνὰς γοεράς. Ἄλλ' ἐὰν ἀφήσωμεν αὐτὰ τὰ τραγικά. Εἰπέ μοι ἂν ἔπαυσεν ὁ σάλος τῆς φαμιλίας σου, τὴν ὁποίαν ἤδιστα προσαγορεύω. Γράψον μοι καταλεπτῶς εἰς ποίαν κατὰστασιν εὐρίσκεται ἡ υἷγια τῶν γονέων μου, καὶ ἂν εὗρηκαν ἡσυχίαν μὲ τὸν φιλοτάραχον Αἰκατερίναν. Ὁ Ἀνδρέας εὐαρεστεῖ εἰς τὸν Φέρκεν ;

Ἐπειδὴ ἐμνημόνευσα τοῦ σεισμοῦ, πρέπον εἶναι νὰ ἐκοινωνήσω τὴν θαυμάσιον καὶ ὄντως βασιλικὴν ἀπόκρισιν τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως. Αὐτὸς ὅχι μόνον ἐδείξε

μίαν λύπην ἀνυπέρβλητον διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Σικελίας καὶ Καλαβρίας, καὶ τὴν φθορὰν τοσούτων ὑπηκόων του, ὅχι μόνον ἔστειλε μὲ μεγαλωτάτην ταχύτητα πλοία γέμοντα ἀπὸ διατροφᾶς, ἐνδύματα καὶ σκεπάσματα, ἀπὸ ἰατροὺς χειρουργοὺς, κτίστας, καὶ ἄλλους ἀνθρώπους διὰ νὰ ἀνορύττωσι τὴν γῆν καὶ νὰ θεραπεύωσι τοὺς χρεῖαν ἔχοντας θεραπείας, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ λαὸς τῆς Νεαπόλεως (εἰς τὴν ὁποίαν ἔτι ἠκούσθη ὁ σεισμὸς) φοβούμενος νὰ μὴ λάβῃ τὴν αὐτὴν τύχην, εἶπον ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸν βασιλεῖα διὰ τῶν μεγιστάνων, νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Νεάπολιν ἢ καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν βασιλείαν ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ σεισμὸς, διὰ νὰ μὴν ᾔναι εἰς κίνδυνον ἡ βασιλικὴ του κεφαλὴ, αὐτὸς ἀπεκρίθη ταῦτα τὰ αἰόδιμα λόγια εἰς τοὺς μεγιστάνας του : « Πριτιμώτερον νὰ ἐνταφιασθῶ ὁμοῦ μὲ τοὺς ὑπηκόους μου ὑποκάτω εἰς τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως, παρὰ νὰ τοὺς ἐγκαταλίπω μίαν μόνην στιγμὴν ». Δὲν κλαίεις, ἀδελφέ, εἰς τοιαύτας γενναίας ἀποκρίσεις; Ἐγὼ. μήτε ὅταν τὸ ἀνέγνωσα τὴν πρώτην φορὰν, μήτε τώρα ὅταν σοὶ τὸ γράφω ἡδυνήθην νὰ κρατήσω τὰ δάκρυα.

Ἐρρώσω εὐδαιμονῶν. (Μὲ προσοχὴν λύε τὰς σφραγίδας).

Ο. Ο.

8.

Ἐκ Μοντελλιέρ 11 Ἰουλίου 1786 (1).

Φίλε μου καὶ ἀδελφὲ χαίροις !

Καιρὸς παντὶ πράγματι. Εἶναι λοιπὸν καὶ καιρὸς καυ-

(1) Πρὸς τὸν αὐτὸν Πρωτοψάλτην Σμύρνης.

χήσεως, καθώς είναι καιρὸς ταπεινοφροσύνης. Καὶ ὅτε ἐν καιρῷ τοῦ καυχᾶσθαι ταπεινοφρονεῖ, ὑποκρίνεται ταπεινοφροσύνην, δὲν εἶναι ἀληθῶς ταπεινόφρων. Ἀδελφοί μου, ἡ ἀγαλλίασις τῆς ψυχῆς μου εἶναι τοιαύτη, ὥστε τετράκις ἐπεχίρησα νὰ σὲ γράψω, καὶ τετράκις ἐμποδίσθην ἀπὸ τὰ δάκρυα. Ταύτην τὴν ὥραν ἔρχομαι ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας, ὥραν ἀρίστου· ἀλλ' ἡ χαρὰ ἠφάνισε τὸν ὄρεξιν, καὶ ἀφῆκα τὸ γεῦμα, διὰ νὰ σὲ περιγράψω τὴν νίκην μου. Παρέστησα λοιπὸν τὴν θέσιν μου ἐνώπιον τῶν διδασκάλων μου, καὶ μιᾶς συνδρομῆς διακοσίων πεντήκοντα ἀνδρῶν, τῶν πλειόνων σοφῶν, ἱατρῶν, φιλολόγων. Τὴν προλαβοῦσαν νύκτα δὲν εἶχον καλύψει τοὺς ὀφθαλμούς· τοσαύτη ἦτον ἡ ἀμηχανία καὶ ὁ φόβος μου, καὶ μέχρι τῆς δεκάτης ὥρας (ταύτην τὴν ὥραν γίνονται αἱ κοιναὶ διαλέξεις) ἔτρεμον ὡς τὸ ὀψάριον, ἀλλ' ἐπλανώμενοι οἱ διδάσκαλοί μου, ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες, μὲ ἔκαμαν (δὲν κρύω πάλιν) τὰ πλέον λαμπρὰ ἐγκώμια· εὑρηκαν τὴν θέσιν μου γραμμένην μὲ μέθοδον, πλήρη ἀπὸ παρατηρήσεων ὥραιας, στολισμένην μὲ πολλὴν φίλολογίαν, ἐν ἐνὶ λόγῳ ἀδελφέ μου, εἶναι ἀδύνατον νὰ σὲ περιγράψω τὰ ὅσα εἶπαν οἱ κριταί μου. Ἀπ' αὐτοὺς λοιπὸν τοὺς ἐπαίνους, ὁ φόβος μετεβλήθη εἰς θάρρος· τὸ θάρρος εἰς τόλμην, καὶ ἂν ἡ συνέλευσις παρετείνετο ἀκόμη ὀλίγον, ἴσως ἡ τόλμη ἤθελε τραπῇ εἰς ἀναισχυντίαν. Ἀπεκρίθην εἰς τὰς ἐρωτήσεις των μὲ σαφήνειαν, ἀνεσκέυασα τὰς ἀντιρρήσεις των. Εἶχα γράψῃ ὅτι πολλὰ νομιζόμενα τῶν νεωτέρων εὐρήματα, τὰ ἤξευρεν ὁ Ἱπποκράτης πρὸ δύο χιλιῶν ἐτῶν. Ἐδιαφέντευσα τὴν τιμὴν τῶν προγόνων μου, ἐπίμνησα τὸ γένος, τοὺς φίλους καὶ τὸν Πρωτοφύλακτον μου. Ὅλη ἡ συνέλευσις ἔμεινεν εὐχαριστημένη. Ἐγὼ μόνον

εἶμαι ἐντελῶς εὐτυχής. Τὸ γλυκύτερον, ἔλεγεν ὁ Ἐπα-
νώδης, (μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην) ἀφ' ὅσα μὲ
νέβησαν εἰς τὴν ζωὴν μου, ἦτο, τὸ νὰ νικήσω τοὺς
παρδαίμονίους, ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός
μου. Αὐτὴν τὴν χαρὰν μὲ ἐστέρησεν ἡ πρόνοια. Πολλὰ
ἐλύπησα καὶ τοὺς δύο· καὶ ἴσως ὁ σημερινός μου
παμβοὸς ἤθελεν ἐξαλείψῃ τὰ τραύματα τῆς καρδίας των·
ἴσως ἤθελε τοὺς πληροφορήσῃ, ὅτι δὲν εἶχον τοσοῦτον ἄδι-
ον νὰ τοὺς παρακούσω. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἱκανά.
Ἐγγράψα εἰς τὴν τελευταίαν μου 25 Ἰουνίου τὰς ἀνάγ-
ας μου, καὶ σὲ παρεκάλουν νὰ εἴπῃς τῆς κυρίας Β., ὅτι
παρὰ τὸ συνειθισμένον ἐτήσιον χρειάζομαι ἀπαραιτήτως
γρόσια 380. Ἡ μόνη δαπάνη τῆς θέσεως ὑπερέβη τὰ
40 γρόσια, τὰ ὅποια ἡ πρόνοια παρεκίνησεν ἕνα φίλον
νὰ μὲ τὰ δανείσῃ· ἀλλέως δὲν ἤξεύρω τί εἶχα νὰ κάμω.
ἤθελε λάβω καὶ τὸν τίτλον τοῦ ἱατροῦ εὐθὺς ἂν εἶχον
τὰ χρειάζόμενα ἀργύρια· ὑστερούμενος, ὁμῶς νομίζω ὅτι
ἔλπει ἀναγκασθῶ νὰ προσμείνω ἕως τὸν Ὀκτώβριον μῆνα.
ἔχω ἀπὸ αὐτὰ πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ ἀκολουθήσω ἕνα
πατὴρ, τοῦλάχιστον διὰ χρόνον ἕνα· χρειάζονται καὶ αὐ-
τοῦ πενήντη γρόσια. Βιβλία δὲν ἔχω· ἐνδυμάτων ὅστε-
να καὶ νὰ μὲ καλύψω· ἡ τροφή μου εἶναι ἀθλία· ἡ κατοικία μου ἀθλιε-
στέρη, διότι διὰ νὰ ἔχω μίαν εὐρυχωροτέραν κάμεραν,
πρέπει νὰ ἐξοδεύσω εἴκοσι γρόσια παραπάνω τὸν χρόνον·
καὶ αὐτὰ, ἀδελφέ μου, κωλύματα καὶ κωλύματα με-
γάλα τῆς σπουδῆς! Τί νὰ κάμω, τί νὰ εἴπω; οὕτως ἤθε-
λεσεν ἡ Πρόνοια. Γενηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ! Μὲ
πονοεῖται ὁμῶς νὰ εὐρίσκωμαι εἰς τὴν πηγὴν, καὶ νὰ
ἔχω ἄνθρωπον, ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ νὰ μὲ λούσῃ,
καὶ μὲ ποτίσῃ, νὰ μὲ χορτάσῃ ἀπὸ ἐπιστήμην. Ὅθεν ἔχω

ὁ ταλαίπωρος νὰ μείνω καθὼς ἤμην αὐτοῦ, ἀμαθῆς, ἀθέστατος, ὄνος καθαρός. Ἀλλὰ περισσότερο λυποῦμαι τὴν λογιότητά σου, ὅστις, νομίζων με σοφόν, μὲ ἐκθέζεις, ἔπειτα ἔχεις νὰ ψευσθῇς καὶ νὰ κατηγορηθῇς τοὺς φίλους σου, ὅταν μὲ ἰδῇς ἀσυγκρίτως ὑποδεέστερον ἀφ' ὅ,τι μὲ νομίζεις. Σὲ τὸ εἶπα μυριάκις καὶ σὲ τὸ λέγω καὶ πάλιν· αἱ ἐπιστῆμαι δὲν ἀποκτῶνται μὲτὰ μασκαρὴν λήκεια.

Φιλικῶς χαιρέτησον παρ' ἐμοῦ τοὺς φίλους ὅλους ἐκτρέψας τὸν ἐξοχώτατον ἱατρὸν κύριον Παναγιώτην. Ἐγγράψον τὸν Δόμινον νὰ τὸν δώσῃ μίαν ἀπὸ τὰς θέσεις μου, καὶ παρακαλῶ τὴν Λογιότητά του νὰ φροντίσῃ νὰ τὴν ἐκτρέψῃ, διότι δὲν ἔχω πλέον ἄλλας. Ἐτύπωσα τριακοσίων καὶ δὲν ἔμεινε σχεδὸν οὐδεμία. Ἄν ἦσουν ἐδῶ σήμερον εἰς τὴν πρώτην μου δαφνηφορίαν ἤθελες ἐκπλαγῆσαι τὴν σπουδὴν μὲ τὴν ὁποίαν τὰς ἡρπαζον εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἀπὸ τὸν διανέμοντα καὶ ἱατροὶ καὶ μαθηταί, ὥστε ἦσαν αὐτὰ τὰ συγγράμματα τοῦ Ἱπποκράτους. Ἀδελφὲ μου, ὁ θρίαμβός μου ἐστάθη μέγας· ἀλλὰ τὸν ἀποδοῦναι εἰς τὴν Πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὄχι εἰς τὴν ἰδικήν μου ἐπιμέλειαν· διότι ἐγὼ ἐστάθην δυστυχὴς ὡς εἰς πάντας οὕτως καὶ εἰς τὰ μαθήματά μου. Τὰ ἔκαμα μὲ μεγάλῃ στενοχωρίαν καὶ ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων. Πρόσθετε καὶ αὐτὰ καὶ τὸν παροξυσμὸν ὅστις μ' ἐτυράννησε χρόνον τρεῖς συνεχῶς, καὶ ἀπὸ τὸν ὅποιον δὲν ἤξεύρω ἐφέτι μὲν μείνω ἐλεύθερος. Μὴ λησμονήσῃς νὰ ἀσπασθῇς τὸν φίλον τατόν μου κύριον Ἰωάννην Μικέλην καὶ νὰ τὸν ἀναγγείλῃς τὴν ἐπιστολήν. Ἦθελα τὸν γράψῃ κατ' ἰδίαν, ἀλλ' εἶμαι ἀφανισμένος ἀπὸ τὸν κόπον τῆς διαλέξεως, ἀπὸ τὴν ἀγρυπνίαν τῆς παρελθούσης νυκτός, ἀπὸ ἄλλας μυσ-

ρίμνας καὶ βάσανα. Αὐτὸ εἶναι τὸ αἷτιον διὰ τὸ ὅποιον
ἔγραψα ἀκόμη μῆτε τὸν ἀδελφόν μου διὰ νὰ τὸν εὐ-
ριστήσω καὶ αὐτὸν καὶ τὴν νύμφην μου διὰ τὰ
κα, τὰ ὅποια ἦσαν θαυμασία. Πλήρωσον τὸ χρέος μου
λογιότης σου καὶ πρὸς αὐτοὺς καὶ πρὸς ὅλους μου τοὺς
γγενεῖς.

Ἐρρώσο εὐδαιμονῶν.

Ὁ φιλάτος σου

ΚΟΡΑΗΣ

Ἦγάπουν νὰ ἔχω μερικὰ σῦκα ἕως τὸν Σεπτέμβριον.
Ἀλλὰ περισσότερον ἡγάπουν νὰ ἔχω ταχινὴν ἐπικουρίαν
ρυγίων, διὰ νὰ πληρώσω τὸ χρέος μου καὶ νὰ τελειώσω
τελῶς τὰ μαθήματά μου. Ὑγίαινε καὶ πάλιν.

Ἡ ἐπιστολὴ ἔμεινε μέχρι τῆς σήμερον, διότι ἤλπιζα
νὰ πέμψω ὁμοῦ καὶ τὰς Θέσεις πρὸς τὸν Δόμινον. Παν-
ταχόθεν, ἀδελφε, μ' ἔρχονται εἰδήσεις, ὅτι οἱ διδάσκα-
καὶ μου ὅπου εὐρεθῶσιν, εἰς ὅποιους οἴκους ὑπάγωσιν, ἐγ-
καταμιχθῶσι καὶ ἐμὲ καὶ τὴν Θέσιν μου. Εἶναι συνήθεια
τὴν ἡμέραν τῆς διαλέξεως, μετὰ τὸ γεῦμα νὰ ὑπάγῃ ὁ
καθητὴς εἰς ἐπίσκεψιν ὅλων τῶν διδασκάλων κατ' οἶκον,
καὶ νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ διὰ τὸν κόπον τῆς διαλέξεως.
Αὕτη εἶναι μία τζερεμόνια Φραντζέζικη. Ἀφοῦ λοιπὸν
ἔγραψα τὴν ἄνω ἐπιστολὴν, ἔκραξα τὸν Περουκιέρην
μου, διὰ νὰ διορθώσῃ τὴν ἐξωτερικὴν ἀταξίαν τῆς κεφα-
λῆς μου (διότι εἰς τὴν διάλεξιν πρέπει νὰ παρασταθῇς
καλυμένους τοὺς πλοκάμους, καὶ νὰ διαλέγεσαι ἀνεμαλ-
κτους ὡς τὸν λολομανολιόν). Ἐνδύθην· ἔλαβα μίαν πρέ-
την ταμβάκον, ἔπειτα τὴν ράβδον μου (ἐλησμονήσα τὰ
ταπούτζια· ἀλλ' αὐτὸ ἐννοεῖται), καὶ ὑπῆγα εἰς τὸν οἶ-

κον ἐκάστου. Μερικοὺς δὲ εὗρηκα, καὶ ἀφῆκα τὸ μὴ
 λείπον μου· ὅσους δὲ εὗρηκα, εἶναι ἀδύνατον νὰ σὲ περι-
 γράψω τὴν εὐγενῇ δεξιῶσιν, τὴν ὁποίαν μὲ ἔκαμαν, καὶ
 ἐγκώμια ὅσα μ' ἔδωκαν τὰς εὐχαριστίας ὅτι ἐτίμησα καὶ
 αὐτοὺς καὶ τὴν Ἀκαδημίαν των. Ὁ ἓνας μὲ εἶπε (καὶ
 αὐτὸς ὁ γηραλιότερος ἀπ' ὅλων), ὅτι ἔχω χρέος νὰ δώσω
 εἰς τὸ κοινὸν μίαν μετάφρασιν τοῦ Ἱπποκράτους. . . . Καὶ
 ἔχετε τοσαύτας τὸν εἶπα. . . . Ναί, λέγει· ἀλλ' ἐγὼ ἐπι-
 θύμουν νὰ μεταφρασθῇ ὁ Ἱπποκράτης ἀπὸ Ἑλληνισ-
 τοῦ φοβοῦμαι μήπως αἱ μεταφράσεις ἡμῶν δὲν εἶναι ἀκρι-
 βεῖς. Ἄλλος ἐπήνεσε τὸ ὕφος τῆς Θέσεώς μου· ἄλλος
 ἀνέγνωσεν ἐπὶ παρουσίᾳ μου τὴν ἀφιέρωσιν τῆς Θέσε-
 ος πρὸς τὸν Δόμινον, τὴν ὁποίαν εὗρηκεν εὐφροσύνῃ καὶ
 κατάλληλον· καὶ σημείωσαι, ὅτι αὐτὴ ἡ ἀφιέρωσις εἶναι
 πολλὰ γυμνοτέρα ἐπαίνων, ἀφ' ὅ,τι ἦτον ἡ πρὸς τὸν
 Μόσχας τὴν ὁποίαν αὐτοῦ ἀπεδοκίμασαν· ἐν ἐνὶ λόγῳ
 μὲ εἶπαν τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα, ὥστε μ' ἔκαμαν νὰ π-
 στεύσω καὶ ἄκοντα ὅτι ἡ Θέσις μου εἶναι καλὴ. Ἄλλος
 οὕτως ἔχει; Ἄρα οὕτω δὲν ἔχει τὸ πρᾶγμα; κρίνε πλὴν
 ἡ Λογιότης σου. Ὡς τόσον, ἐγὼ εἶμαι εὐχαριστημένος
 καὶ δοξάζω ἐκ βάθους ψυχῆς τὸν δοτῆρα παντὸς ἀγα-
 θοῦ, ὅστις μεταξὺ πολλῶν δεινῶν τὰ ὅποια συνεχώρησε
 νὰ πάθῃ ἐπὶ ζωῆς μου, μ' ἔκαμε καὶ μεγάλας εὐεργε-
 σίας, καὶ τοιοῦτοτρόπως πανσόφως καὶ πανοικτιρμόνως
 μίξας τὰ καλὰ τοῖς κακοῖς, μ' ἐστήριξε μέχρι τοῦ νῦν
 κλονούμενον ὑπὸ τῆς ὀλιγοψυχίας. Πρώτη καὶ μεγίστη
 εὐεργεσία Θεοῦ (καὶ τὸ γνωρίζω καλῶτατα, φίλε μου), ὅτι
 νὰ γεννηθῶ ἀπὸ γονεῖς ἐντίμους καὶ φίλους τῆς προαι-
 ποιήσεως, οἱ ὅποιοι μετεχειρίσθησαν ὅλα τὰ μέσα, διὰ τὴν κα-
 λὴν ἀνατροφὴν μου. Δευτέρα εὐεργεσία, νὰ γνωρίσω ἐν

ἀνθρώπων ἀνθρώπων, τὸν Δόμινον Keun, ὅστις μ' ἔχο-
 ησεν ὅλα τὰ μέσα διὰ νὰ διασκεδάσω τὴν ἀμάθειαν
 Τρίτη εὐεργεσία, τὸ ταξίδιον τῆς Ὀλλανδίας, ὅπου
 ἀρίστους ἀνθρώπους σοφοὺς, καὶ ἀπορρίψας τὸν ζυγὸν τῶν
 γραμματικῶν, ἤρχισα νὰ σπουδάζω τοὺς Ἑλλη-
 συγγραφεῖς, μὲ μέθοδον παντάπασι διάφορον· ἡ ὁποία
 ἴδιος, ὅχι μόνον μ' ἔκαμε νὰ μαντεύσω πολλὰ δυσνόητα
 προγόνων μου, τὰ ὁποῖα δὲν ἤθελα νοήσῃ ποτὲ μὲ
 βοήθειαν τοῦ ἰσχυοτάτου Θεοδώρου, καὶ τοῦ παχυ-
 του αὐτοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Νεοφύτου, ἀλλὰ νὰ διορ-
 ῶ καὶ τὴν μητρικὴν μου διάλεκτον, ἐκ μόνης τῆς ἀνα-
 γνῶσεως, τὴν ὁποίαν ἔχει πρὸς τὴν αὐτῆς μητέρα τὴν πα-
 τέρην. Τετάρτη εὐεργεσία, ἐπειδὴ ἰσχυρογνωμόνως ἀπε-
 λθὼσα νὰ ἔλθω καὶ δεύτερον εἰς τὴν Εὐρώπην, νὰ εὕρω
 συγγενεῖς καὶ φίλους ἐτοιμοὺς εἰς τὸ νὰ μὲ βοηθήσωσι.
 Ἐκτὴ εὐεργεσία, νὰ ἐπιτύχω φίλον ἀκάματον, ἕτοιμον
 τὴν ὑπηρεσίαν μου, πρόθυμον νὰ τρέχῃ ἔνθεν κακεῖθεν
 ἐμὲ, ἀκούραστον εἰς τὸ νὰ γράφῃ βιβλία ἀντὶ ἐπιστο-
 λῶν καὶ αὐτὸς ὁ φίλος εἶναι ὁ Πρωτοψάλτης τῆς Σμύρ-
 νης. Ναί, ἀδελφέ μου καὶ φίλε, ἂν καὶ καμμίαν φορὰν
 ἐλέγχω, μὴ με νομίσης ἀχάριστον. Ἡξεύρω τοὺς κό-
 λους ὅσους ὑπέμεινας δι' ἐμέ· εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἀφίνεις
 ἕρπει καὶ τὰς ιδίας σου ὑποθέσεις διὰ νὰ θεωρήσῃς τὰς
 ἐμὰς μου, καὶ σὲ εἶμαι αἰδίδως ὑπόχρεως. Ἑκτὴ εὐεργε-
 ... Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ καταριθμήσω τὰς
 εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ; Ὀλίγον σὲ φαίνεται, ἐγὼ ὁ μπου-
 νὰ ἀπατήσω τοὺς σοφοὺς Γάλλους, νὰ τοὺς κάμω νὰ
 νομίσωσι σοφόν; νὰ ἐκθειάσωσι τὴν Θέσιν μου, τὴν
 ἣν δὲν ἤθελα ἀγοράσῃ διὰ σολδίων ἔν ἃν τὴν εὕρισκα
 τὸ ἐργαστήριον κανενὸς μπακάλη; Δὲν εἶναι ἀκόμη

μία ὥρα, ἀφ' οὗ ἦλθεν ἓνας ἰατρὸς εἰς τὴν κάμαράν μου ἀφοῦ μὲ ἐχαιρέτησεν . . . « Ἦλθον, λέγει, διὰ νὰ ζητήσῃς τὴν βασιλίσσαν τῶν Θέσεων. Σήμερον τὸ πρῶτ' τὴν ἀνέγνωσα μὲ μεγάλην ἡδονὴν, καὶ ἐπληροφορήθην, ὅτι οἱ Γραικοὶ ἀγκαλὰ καὶ ὑπὸ ζυγὸν δουλείας, εἶναι πάντες Γραικοὶ, καὶ δὲν ἐσβέσθη ἀκόμη εἰς αὐτοὺς τὸ πνεῦμα τῶν προγόνων των. Ἐνας ἀπὸ τοὺς περιφήμους ἰατροὺς τῆς πόλεως καὶ συγγενὴς τοῦ αὐτόθι Κονσόλου σας, πρίν' ὀγδοηκοντούτης, μὲ εὔρηκε χθὲς εἰς τὸν δρόμον. « Φίλε, μὲ λέγει, ἀνέγνωσα τὴν Θέσιν σου, καὶ δὲν δύναμαι νὰ σὲ εἶπω ἄλλο παρὰ εὖγε καὶ ὑπέρευγε! Καὶ τὸ ὕψος σου καὶ ἡ τάξις, καὶ ἡ μέθοδος, ὅλα μὲ εὐχαρίστησαν». Εἶναι ἀδύνατον νὰ σὲ εἶπω τὸν κρότον τὸν ὅποιον ἐπρόσβησεν εἰς ὅλην τὴν πόλιν ἡ ἀθλία μου Θέσις! Σὲ ἐξέλας ἔχω συγχώρησιν· ἀλλ' ἡξεύρω, ὅτι ἡ χαρὰ μου εἰς τὴν χαρὰ σου, καὶ ὅτι δὲν ἤθελες χορτασθῇ ἂν μ' ἐβλεπὼν Αὐτοκράτορα τῆς Κίνας.

Ἐρρώσο. Ἄς ἔχω τὴν χάριν εἰς τὴν Λογιότητά σου ἀνίσως ἀντὶ Λακωνικοῦ ἔγινε πολὺλογος.

Ο. Ο.

Ε. Γ. Μὴ με πέμπῃς πλέον σουτζούκια καὶ μουστοπίτια. Τὰ σῦκα μόνον θαυμάζονται ἐδῶ, ὃ εἶπε εἰς τὸν ἀδελφόν μου. Δὲν ἔχω καιρὸν νὰ γράψω πρὸς τὸν ἅγιον Κορίνθιον, ὅθεν, ἂν ἔχῃς αἰτίαν νὰ τὸν γράψῃς, μὴ λησμονήσῃς τὸν προσκυνήσης εὐλαβῶς ἐκ μέρους μου, καὶ νὰ τὸν προσκυνήσῃς τὴν δαφνηφορίαν μου.

Νέα δὲν ἔχω νὰ σὲ γράψω, φιλόκαине κύρ Δημήτριε, παρεκτὸς ἂν ἀγαπᾷς ἀναπλάσματα τῆς διανοίας μου· δεινὴ μέριμνα τῆς Θεσεώς μου μὲ ἠνάγκασε νὰ ἀφεθῇ.

ὑ ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γαζέτων· χθὲς ὅμως, δύσιν ἡλίου, ἀφ' οὗ ἐτελείωσα μερικὰς μελέτας ἰα- ρ, μὴν ἔχων πλέον τί νὰ κάμω. Ἰδοῦ, εἶπον πρὸς αὐτόν μου, καιρὸς νὰ φροντίσω καὶ διὰ τὸν Πρωτο- ἡν μου. Ὑπῆγα λοιπὸν εἰς τὸν καφενὲν, ἔπια μίαν ἄταν· μετὰ τὴν λιμονάταν ἐζήτησα τὴν γαζέταν· εἰς τὴν γαζέταν εὑρηκα δύο νέα ἄξια τῆς περιεργείας Τὸ πρῶτον εἶναι :

ὁ πρωτότοκος υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ θρόνου τῆς Ἀγ- ρ, διὰ τὰς μεγαλοπρεπεῖς του δαπάνας, ὑπέπεσεν εἰς 250 χιλιάδων Γουϊνέων (αἱ ὁποῖαι κάμνουσι πεντα- ρ, σχεδὸν χιλιάδας βενέτικων φλωρίων). Ἀλλ' αὐτὸ εἶναι τίποτε· ἐπειδὴ καὶ ὁ Πρωτοψάλτης τῆς Σμύρ- εὑρίσκεται καμμίαν φορὰν εἰς αὐτὴν τὴν ἀνάγκην μὲ ἀνθρακοπώλην, καὶ ἀλευροπώλην του· ἐδανείσθην καὶ δώδεκα Λοδοβίκους διὰ τὴν Θέσιν μου. Παρεκάλεσε ὁν τὸν πατέρα του θερμῶς, ἥ νὰ αὐξήσῃ τὸ ἐτήσιον 50 χιλιάδων Γουϊνέων, ὅσα τὸν ἔδιδε διὰ σύστασιν ζωτροφίαν του, ἥ νὰ πληρώσῃ τοὺς δανειστάς του. εἰς αὐτὸ δὲν εἶναι παράδοξον, καὶ αὐτὸς ὁ Πρωτοψάλ- τῆς Σμύρνης, ὅταν δὲν ἔχη, ζητεῖ, ποτὲ μὲν νὰ τὸν ἡσῶσι τὸ ἐτήσιόν του, ποτὲ δὲ νὰ περιέρχεται τὴν τὴν τῶν Θεοφανείων, διὰ νὰ ψάλλῃ ἀπολυτίκιον, ἥ παικιον ἢ ἄλλο τι, ὅ,τι τὸν ἔλθῃ εἰς τὴν φαντασίαν, ἥ τὴν μνήμην του. Ὁ βασιλεὺς καὶ πατήρ του ἀφῆκε πρίγκηπα ἕξ ἐβδομάδας χωρὶς ἀπόκρισιν, καὶ μετὰ ἐλέυσιν τῶν ἐβδομάδων τὸν ἀπεκρίθη, ὅτι μήτε τὸ σιόν του νὰ αὐξήσῃ ἔχει γνώμην, μήτε τὰ χρέη του πληρώσῃ. Μήτε αὐτὸ δὲν εἶναι καινοφανές. Ποσάκις ὁ αἰώπων Πρωτοψάλτης καὶ φίλος μου ἔλαβε τοιαύτας

ξηρὰς ἀποκρίσεις, καὶ ποσάκις ἐγὼ ὁ ἄθλιος ἐπεθύμησεν προσθήκην, χωρὶς νὰ τὴν ἐπιτύχω; Ἀλλὰ τὸ ἀκόλουθον εἶναι τὸ παράδοξον, τὸ μέγα, τὸ ἥρωϊκὸν καὶ ὄντως βεβηλικὸν ἔργον.

Ὁ πρίγκηψ, βλέπων τὴν ἰσχυρογνωμίαν τοῦ πατρὸς του, καὶ τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὰ στενὰ, τί κάμνει;

Μάντευσον ἂν δύνασαι· στοίχημα βάλλω, ὅτι δὲν θά ληεις τὸ εὔρεϊν ποτέ. . .

Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν τὸ εὔρηκας, ἄκουσον τὴν ἥρωϊκὴν πρᾶξιν τοῦ πρίγκιπος.

Ἐπώλησε τοὺς ἵππους καὶ τὰς ἀμάξας του· ἀπέλυσε τὸ περισσότερον μέρος τῶν ὑπηρετῶν καὶ ὀφφικιαλίων τοῦ ἀφείθη ἀπὸ τὰς νέας οἰκοδομὰς καὶ καλλονὰς, ὅσας ἐκάμνεν εἰς τὸ παλάτιόν του· ἐδιώρισεν ἀπὸ τὸ ἐτήσιόν του νὰ δίδωνται κατ' ἔτος εἰς τοὺς δανειστὰς του χιλιάδες τεσσαράκοντα Γουϊνέων, μέχρις οὗ νὰ ἀποπληρωθῇ ὅλον τοῦ τὸ χρέος, καὶ ἐσύρθη αὐτὸς εἰς τὴν ἐξοχὴν, διὰ νὰ ζῇ μὲ τὰς ἐπιλοιπούς δέκα χιλιάδας βίον ἰδιώτην, μέχρις οὗ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸ χρέος του· τοιαῦται ἀρεταὶ φίλε μου, δὲν εὐρίσκονται πλὴν ὅπου εἶναι ἐλευθερία. Μήτε ἡ λογιότης σου, μήτ' ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος δυνάμει νὰ τὰς μιμηθῶμεν· διότι καὶ τῶν δύο τὰ εἰσοδήματα εἶναι τόσον πενιχρά, ὥστε ἂν μόνον δέκα γρόσια θελήσῃς μὲν νὰ ἀφαιρέσωμεν κατ' ἔτος, ἡ λογιότης σου ἀπὸ τοῦ ἐξοδὸν τοῦ οἴκου σου, καὶ ἐγὼ ἀπὸ τὴν ζωοτροφίαν μου· εἶναι ἀνάγκη νὰ λιμοκτονήσωμεν καὶ οἱ δύο.

Ἡ Ἀγγλία ὅλη ἐξεπλάγῃ δι' αὐτὸ τὸ ἥρωϊκὸν τοῦ διαδόχου κατόρθωμα· καὶ τὸν ἠγάπησαν καὶ τὸν ἐσέβησαν πλέον παρὰ ποτέ. Διότι μόνη ἡ Ἀγγλία ἐξέσπεν νὰ τιμᾷ τὴν ἀρετὴν, μόνη ἡ Ἀγγλία ἠξέευρε νὰ ἀμείνῃ

ρετήν, εἰς μόνην τὴν Ἀγγλίαν εὐρίσκονται ἄνθρω-
ποὶ ἀπὸ τοὺς ὀφφικιάλους τοῦ δὲν ἠθέλησαν νὰ
οἰκίσωσι, λέγοντες, ὅτι, ὅχι μόνον ἀπὸ τοῦ νῦν δὲν
ἐκάνενα μισθὸν ἀπ' αὐτὸν, ἕως οὗ νὰ ἐλευθερωθῇ
ὁ χρεὸς τοῦ· ἀλλὰ τὸν παρακαλοῦσιν νὰ ἐξαλείψῃ
ὁ κατάστιχον τῶν χρεῶν τοῦ πολλῶν ἐτῶν παρελ-
λυστοῦ μισθόν, τὸν ὅποιον ἐχρεώσται εἰς αὐτούς. Τί λέ-
γεις μοι; ἴδες ποτέ σου τοιοῦτους ἀνθρώπους; ὅχι
οὐκ ἀνέγνωσας ὁμῶς σὺ ὁ φιλιαναγνώστης καὶ πολυί-
στον πολλὰ τοιαῦτα γενναῖα κατορθώματα τῶν ἡμετέ-
ρογόνων. Ἀλλὰ πότε ἐγίνοντο ταῦτα; ὅταν ἡ Ἑλ-
λὰς ἐλευθερά· ὅταν κατεφρόνει τὸν κραταῖον τῶν
ἡμετέρων βασιλεία περισσότερον ἀφ' ὅ,τι καταφρονεῖς ἡ λο-
γιστική; . . . Τὸν πρωτοχαμᾶλιν τοῦ βεζιρχανίου,
ἐκθύμῃσαι (ἐπειδὴ ἐγὼ ἀφ' οὗ ἐχωρίσθην ἀπὸ σοῦ ἐξε-
κρίσθην παντάπασιν, ἐλησμονήσα καὶ ἱστορίαν τῆς
ἐξουσίας, καὶ κατορθώματα τῶν προγόνων), δὲν ἐκθύ-
μῃσαι, λέγω, τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων; ὠνομάζετο,
ἐκθύμῃσαι, Κίμων. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Κίμων, εἰς
ἐκθύμῃσαι προπομπήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔθος ἦτον νὰ
ἐκθύμῃσαι οἱ στρατηγοὶ ἀργύρια εἰς τὸ πλῆθος, βλέπων
ἐκθύμῃσαι εἰς ἀπορίαν, διατί δὲν ἔκαμνε καὶ αὐτὸς τὸ συ-
κταμένο· «Αἰσχυνοίμην (τοὺς εἶπε) ὑμῖν μὲν διδοὺς,
ἐκθύμῃσαι δὲ μὴ ἀποδιδούς» δείξας τοὺς δανειστάς του. Βλέ-
πων λοιπὸν, φίλε μου, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔδωκεν εἰς τοὺς Εὐ-
κταίους παραδείγματα ὅχι μόνον σοφίας ἐπιστημῶν, καὶ
ἐκθύμῃσαι, ἀλλὰ καὶ ἀρετῆς. Καὶ τανῦν δὲ (ὡς τῆς ἀθλίας
ἐκθύμῃσαι!) ἐγυμνώθημεν ἡμεῖς οἱ ποτὲ λαμπροὶ, καὶ
ἐκθύμῃσαι οὗτοι οἱ ποτὲ γυμνοὶ καὶ τρισθάρβαροι.
Ἀς ἐλθωμεν εἰς δεύτερον. Κόμης τις καὶ Τσαμπελά-

νος τοῦ Αὐτοκράτορος (τὸ ὄφικιον τοῦτο ὠνομάζετο παρ' ἡμῖν, ὅταν εἵμεθα ἔτι ἄνθρωποι, ἀό ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος μέγας καὶ κραταῖος ἄρχων, ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας, ἐνεν ὁ ἄθλιος ἔνοχος πλαστοῦ, οὕτως ὠνομάζεται τὸ κλημα τοῦ νὰ πλάττῃ τις ψευδεῖς ὁμολογίας, συγγραφὰς ἀποχὰς καὶ ἄλλα τοιαῦτα, μιμούμενος τὸ χειρόγραφον ἐτέρου, περὶ τοῦ ὁποίου λαλῶ εἰς τὴν Κατήχησίν μου σελιδ. 226. Μάντευσον εἰς τίνα τιμωρίαν τὸν ὑπέβαλεν δικαιοτάτος καὶ μέγας Ἰωσήφ! . . . Τὸν καταδίκασεν σκοπίζῃ τὴν πόλιν ἀλύσει δεδεμένος ἔτη δέκα· καὶ εἰς Πρωτοψάλτα μου, τὴν 16 τοῦ Ἰουνίου, ὅλη ἡ πόλις τῆς Βιέννης αὐτὸ τὸ καινὸν καὶ φοβερὸν θέαμα, τὸν κραταῖον ἄρχοντα, τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλυσιδεμένον νὰ φιλοκαλῇ τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως.

Σὲ ὑπεσχέθην δύο μόνον νέα· ἐλπίζω ὁμῶς ὅτι δὲν θά λεις μὲ κατηγορήσει, ἂν προσθέσω καὶ τρίτον. Κατήγηγός σου ἄξιός ἐστιν ὅστις δὲν πληρώνει τὰ χρέη τοῦ ὅστις δίδει πλείοτερον ἀφ' ὅ, τι χρεωστῇ. Δὲν ἐνθυμούμαι ἂν σὲ ἔγραψα, ὅτι ἡ αὐτοκρατόρις τῆς Ῥωσσίας ἀπογορεύσειν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μεταχειρίζεται ὁ λαὸς τῆς εἰς τὴν πρὸς αὐτὴν ἀναφορὰς ἐπίθετα δουλοπρεπεῖ καὶ χαμερμένη ὅποια εἶναι «δοῦλος ταπεινότητος», «ὑποπόδιον τῶν δυνάμεων τῆς», «γονυκλιτῶς» καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὅσα ἐπὶ τὴν νῆσόν σου ἐκινήσῃ ἡ ἀνθρωπολατρεία· καὶ δὲν θέλει νὰ ὑπογράψωσιν πλὴν μὲ τὸν ἀπλοῦν τίτλον τοῦ ἐπικράτου. Δὲν ἐνθυμούμαι λέγω, ἂν σ' ἔγραψα τὸ γενναῖον τοῦτο καὶ φιλόανθρωπον ἔργον τῆς μεγάλης Αἰκατερίνης. Ὅθεν μὴ τὸ λογαριάζω διὰ τρίτον νέον. Ἄς εἶναι λοιπὸν τρίτον τὸ ἐξῆς.

Κατήγγησεν (ὡς λέγουσιν αἱ γαζέται) αὕτη ἡ ἀνάστασις ὅλα σχεδὸν τὰ μοναστήρια, μὴν ἀφήσασα πλὴν δύο.

Αὐτὰ ἦσαν πλουσιώτατα καὶ προικισμένα ὄχι μόνον πολλήν, ἀλλὰ μὲ χιλιάδας γεωργῶν πολλὰς, οἱ ἐδόθησαν ἀπὸ τοὺς κατὰ καιρὸν βασιλεύσαντας τῆς Ῥωσσίας εἰς τοὺς καλογήρους σκλάβοι, κυσκάβοι, τοὺς ὁποίους τανῦν ἠλευθέρωσεν ἡ ἄνασσα, ἡ αὐτὴ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν μὲ αὐτὸν τὸν δίκαιον τρόπον καὶ τὸ πλῆθος τοῦ στρατεύματός της. Διότι ὄντες, οἱ εἶπον, σκλάβοι τῶν καλογήρων, δὲν εἶχαν τὴν ἐλευθερίαν νὰ στρατεύωνται.

Ἐγὼ καὶ τέταρτον νέον· ἀλλὰ τὸ χαρτίον δὲν εἶναι ἐν τῇ νὰ χωρήσῃ· ὅθεν τὸ ἀφίνω εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν. Ὁρῶσο! καὶ κοινώνησον τὰ γεγραμμένα τοῖς κυρίοις καὶ τῷ κυρίῳ I. Μικέλη. Ἀδελφέ μου, ἡ Κορισπονα σου εἶναι ἄχθος ἀνυπόφορον· περισσότερον κόπον ἔχω νὰ σὲ γράψω μίαν ἐπιστολήν, ἀφ' ὧν ἐδοκίμασα νὰ συνθέσω τὴν Θέσιν μου. Καὶ διὰ μὲν τὴν Θέσιν ἔλαβον εἰς ἀμοιβὴν ἐπαίνους καὶ ἐγκώμια λαμπρά· δὲ τὴν λογιότητά σου, Κύριος οἶδε, πόσα ὄνειδῃ καὶ κατηγορίας προσμένω.

Ἐγὼ ταχινήν ἀπόκρισιν κατὰ πάντα· δὲν λέγω λαμπρότητα, ἐπεὶ αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον· «εἰ ἀλλάξεται Αἰὶς τὸ δέρμα αὐτοῦ» καὶ ἡ λογιότης σου θέλεις ἀφήσῃ φιλότιμην πολυλογίαν· ἔπειτα μήτε δίκαιον ἔχω πλέον νὰ κατηγορῶ, ἀφοῦ σὲ ἐμιμήθην καὶ ἐγώ. Εὐδαιμό-
15 Ἰουλίου 1786.

Ἐκ Μονπελιίου τῇ 10 Αὐγούστου 1786.

Κυριακῇ ἐσπέρας γράφω· καὶ ἀγκαλὰ ἔπρεπε νὰ ἐμασθῶ διὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν μαθημάτων τῆς αὔριον ἔκτα μὲ ὅλον τοῦτο εὐλογον νὰ σήκωθῶ αὔριον πρωίτερον, νὰ δαπανήσω τὴν παροῦσαν ἐσπέραν εἰς τὸ νὰ ἀναπαύω τὴν περιεργίαν σου. Ἄκου λοιπόν.

Αἱ σημεριναὶ διατριβαὶ καὶ συνομιλῖαι καὶ σοφῶν καὶ ἰδιωτῶν ὕλην ἔχουσι τὴν νέαν εὑρεσιν τοῦ ὀνομαζομένου Μογγολφιέρου. Αὐτὸς ὁ εὐτυχὴς ἄνθρωπος ὁδηγούμενος περισσότερον ἀπὸ τὸ αὐτόματον, πάρεξ ἀπὸ τὴν σοφίαν τοῦ, εὔρηκεν εὔρημα ὃχι μόνον περιέργον, ἀλλ' ἴσως καὶ ὠφελείας πρόξενον μὲ τὸν καιρόν· μίαν μεγάλην σφαῖραν κατεσκευασμένην ἀπὸ ὑφασμα μεταξωτῶν, ἥ καὶ ἀπὸ χαρτίον ἀπλοῦν γεμίζει, ἥ ἀπὸ ἓν εἶδος ἀέρος ὀνομαζομένου φλογιστοῦ, (τοῦ ὁποίου τὴν φύσιν διὰ νὰ σὲ ἐξηγήσῃς ἔπρεπε νὰ ἔχω μιᾶς ἐβδομάδος εὐκαιρίαν καὶ εἰκοσιτέσσαρα τετράδια χαρτίου) ἥ καὶ ἐξαραιστὴ μόνον τὸν περιεχόμενον εἰς τὴν σφαῖραν ἀέρα διὰ τοῦ πυρός. Εὐθύς ὅτε ἐξαραιωθῇ ὁ περιεχόμενος εἰς τὴν σφαῖραν ἀήρ, ἡ σφαῖρα γίνεται πλέον ἀκατάσχετος, καὶ ἀφίνουσα τὴν γῆν καὶ ἐν τῇ γῇ ἵπταται πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ διατρίβει εἰς μετέωρα, μέχρις οὗ γεμισθεῖσα πάλιν ἀπὸ τὸν ἀτμοσφαιρικὸν κοινὸν ἀέρα, τὸν ὅποιον πνέομεν, καταβαίνει εἰς τὴν γῆν. Ὁ ῥηθεὶς Μογγολφιέρος παραγενόμενος εἰς Παρίσιον τὸ παρελθόν θέρος, ἐκοινώνησεν αὐτὴν τοῦ τῆν ἔρεσιν εἰς τὴν ἐκείσε Ἀκαδημίαν. Οἱ φυσικοὶ τοῦ Πα

σιου ἔκαμαν διάφορα πειράματα με διαφόρους σφαίρας, καὶ ὅποια ὅλαι εὐτυχῶς ἀνέβησαν εἰς τοσοῦτον ὕψος, ὥστε νὰ γενῶσιν ἀόρατοι εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τριακοσίων χιλιάδων θεατῶν. Δὲν ἤρκεσθησαν εἰς αὐτὸ, ἀλλ' ἐτόλμησαν καὶ νὰ ἀναβῶσιν ὁμοῦ με τὴν σφαῖραν δύο περίφημοι φυσικοὶ, ὁ Κάρολος καὶ ὁ Ῥοβέρτος, οἱ ὅποιοι ὄχι μόνον ἀνέβησαν εἰς ὕψος ἐννέα χιλιάδων ποδῶν, ὥστε νὰ μὴ διακρίνωσι πλέον τὰ ἐν τῇ γῇ μήτε πόλεις, μήτε πολιχνία, (ἡ γῆ ἐφαίνετο εἰς αὐτοὺς, ὡς λέγουσιν, ἓνας ὄγκος ἀληθῶς ἀόρατος καὶ ἀκατασκευάστος) ἀλλ' ἐμακρύνθησαν ἀπὸ τὸ Παρίσιον ἐννέα λεύγας γαλλικὰς, εἰς δύο σχεδὸν ὥρων διάστημα ταχύτης, με τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ μήτε αὐτὴ τῶν ὀρνίθων ἢ πτησῖς. Αὐτὴ ἡ ἀπροσδόκητος εὕρεσις κατεγράφη εἰς τοὺς κώδικας τῆς Ἀκαδημίας, εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Βασιλείας, καὶ ἐδόθη εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην.

Ὁ εὐρετὴς ἐτιμήθη παρὰ τοῦ Μονάρχου με δωρήματα καὶ με τὸν τίτλον τῆς εὐγενείας. Καὶ δὲν ἔμεινεν ἄλλο παρὰ τὸ νὰ εὐρεθῇ καὶ ὁ τρόπος τοῦ νὰ πηδαλιουχῇται ἡ σφαῖρα, καὶ νὰ κατευθύνεται ὅπου θέλει ὁ ἀναβάτης, καθὼς εἰς τὴν θάλασσαν τὰ πλοῖα καὶ τότε θέλει πλέωσιν ἐν ἀέρι οἱ ἄνθρωποι καθὼς καὶ ἐπὶ θαλάσσης. Αὐτὴν τὴν δευτέραν εὕρεσιν πολλοὶ τὴν θέλουσιν ἀδύνατον, ἄλλοι τὴν νομίζουσι δυνατὴν ὡς καὶ τὴν πρώτην. Ὡς τότε ἡ Ἀκαδημία τοῦ Λουγδούνου ἐκήρυξε βραβεῖον, γρόσια τετρακόσια, δι' ἐκεῖνον ὅστις ἤθελεν εὑρεῖ τὸν τρόπον νὰ πηδαλιουχῇ αὐτὰ τὰ ἐναέρια πλοῖα. Ὁ κύριος Κάρολος ἀναφέρει, ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ ὑπερβολικὸν ὕψος εὕρισκόμενος ἡσθάνθη τοσοῦτον ψῦχος, ὥστε νὰ πέσῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς του ὁ κάλαμος, τὸν ὅποιον ἐκράτει διὰ νὰ σημειώσῃ

τὰς μετεωρολογικὰς παρατηρήσεις. Αὐτὴ ἡ εὕρεσις ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς πολλὰ γελοιώδη συμβεβηκότα, διότι εἰς πολλὰ χωρία, ὅπου κατέβαινον αἱ σφαῖραι, βλέποντες οἱ κάτοικοι (ἄνθρωποι ἄγριοι καὶ μηδεμίαν εἶδῃσιν ἔχοντες κατ' ἀρχὰς τοῦ τοιούτου) τοιούτους ὑπερμεγέθεις ὄγκους καταβαίνοντας κατὰ τῆς κεφαλῆς των, καὶ διευθυνομένους ὑπ' ἀνθρώπων, ἔντρομοι καὶ καταπεπληγμένοι, ἔφευγον σταυροκοπούμενοι, ὡς ὑπὸ δαιμόνων ἐλαυνόμενοι. Καὶ τοῦτο σὲ τὸ λέγω διὰ νὰ μὴν ἐκπλαγῇς, ἂν μὲ ἰδῇς καμμίαν ἡμέραν καταβαίνοντα ἐπὶ σφαίρας εἰς τὸ δῶμά σου. Πολλοὶ πρίγκιπες ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους ἠθέλησαν νὰ ἀναβῶσιν, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἀφῆκεν ὁ βασιλεὺς διὰ τὸν ἐνδεχόμενον κίνδυνον. Αἱ ὠφέλειαι τὰς ὁποίας προσδοκῶσιν ἐξ αὐτῆς τῆς εὐρέσεως, εἰ μὲν εὐρεθῇ ὁ τρόπος τῆς πηδαλιουχίας, εἶναι τὸ νὰ κάμνωσι πολλὰς ὁδοπορίας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀεροπορίας, εἰς βραχύτατον διάστημα καιροῦ, τὸ ὅποῖον συμβάλλει πολὺ εἰς τὸ νὰ συντέμῃ τὸν χρόνον τῶν ὅσα γίνονται διὰ ταχυδρόμων· ἀλλὰ καὶ ἂν αὐτὸς ὁ τρόπος δὲν εὐρεθῇ, αὐτὸ θέλει χρησιμεύσει πάντοτε (καθὼς φαντάζονται εὐλόγως ἢ ἀλόγως δὲν ἠξεύρω), εἰς νυκτερινὰ σημεῖα ἀπὸ στρατοπέδου εἰς στρατόπεδον εἰς καιρὸν πολέμου, εἰς πολιορκίας τειχῶν καὶ τὰ λοιπὰ· καὶ εἰς καιρὸν εἰρήνης εἰς τὰς μετεωρολογικὰς τῶν φυσικῶν παρατηρήσεις.

Ἔχω καὶ ἄλλα περισσότερα νὰ σὲ εἰπῶ, ἀλλὰ βλέπω τὸ χαρτίον ἤδη πλήρες, καὶ τὸν ὕπνον ὅστις πολιορκεῖ τοὺς ὀφθαλμούς μου· ὅθεν ἀναγκάζομαι νὰ κάμω τέλος τῶν φυσικῶν διὰ νὰ προσθέσω καὶ ὀλίγα πολιτικά. Ἡ αὐτοκρατορίσσα καταβαίνει (ὡς λέγουσι) τὸ ἐρχόμενον ἔαρ εἰς τὴν Κριμαίαν, διὰ νὰ στεφανωθῇ ἐκεῖ πανδῆμως καὶ

τὸ διάδημα τῆς βασιλείας ἐκείνης, καὶ νὰ προσθέσῃ εἰς τοὺς λοιποὺς ἐνδόξους τῆς τίτλους, τὸν τίτλον «Βασίλισσα τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου». Ὁ αὐτοκράτωρ εὐρίσκεται κατὰ τὸ παρὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ὑπῆγε καὶ μέχρι Ῥώμης, καὶ ἔκαμε μίαν ἀπροσδόκητον φιλικὴν ἐπίσκεψιν πρὸς τὸν Μακαριώτατον Μόναρχον τῆς Ῥώμης. Αἱ προπαρασκευαί τῶν δύο αὐτῶν Αὐτοκρατοριῶν εἶναι φοβερῶταται καὶ προμηνύουσι μεγάλας περιπετείας πραγμάτων. Εἰς τὸ ταξίδιον τῆς Κριμαίας ἡ αὐτοκρατορίσσα θέλει διέλθῃ διὰ τῆς Βιέννας διὰ νὰ συνομιλήσῃ ἀμέσως μετὰ τὸν σύμμαχόν της τὸν Αὐτοκράτορα. Ἡ Ἀγγλία εὐρίσκεται εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν, διότι κινδυνεύει νὰ ἀποσπασθῇ ἀπ' αὐτῆς καὶ ἡ Ἰρλανδία, καὶ ἡ Ἀμερική. Ἡ πτώσις ἢ τοῦλάχιστογ ἢ ἐλάττωσις αὐτῆς τῆς βασιλείας μὲ λυπεῖ μεγάλως· διότι αὐτὴ μόνη ἢ γωνία (ἢ Ἀγγλία) ἔμεινε μεταξὺ τῆς οἰκουμένης, ὅπου ἐσώζετο ἡ ἐλευθερία ἢ ἀλήθεια, ἢ παρρησία, ὅπου δὲν εἶχε χώραν ἢ κολακεία, ὅπου ἡδύνατο ὁ πτωχὸς νὰ ἀντωθήσῃ τὴν δυναστείαν καὶ τὴν ὑπεροψίαν τῶν ὑπερηφάνων πλουσίων, ὅπου ἄλλὰ τί νὰ κάμω; χάρτην δὲν ἔχω. Καλὴν νύκτα.

Ἄν στοχασθῇς καὶ τὰ παρόντα, ὡς μέρος τῆς ἤδη γραφείσης ἐπιστολῆς, ἔχεις δίκαιον νὰ μὲ ὀνομάσῃς μωρόλογον, δὲν εἶναι ὅμως μέρος ἐκείνης, ἀλλ' ἀποκρίσις εἰς ἐτέραν σου ἐπιστολὴν τῆς κ' Νοεμβρίου, τὴν ὁποίαν ἔλαβον εἰς τὸν καιρὸν, ὅταν ἔμελλον νὰ βουλώσω τὴν πρώτην. Εὐχαριστῶ διὰ τὴν φροντίδα, τὴν ὁποίαν ἔλαβες νὰ στείλῃς τὰς Κατηχήσεις πρὸς τοὺς Πατριάρχας, καὶ δι' ἐκείνην τὴν ὁποίαν θέλει λάβῃς νὰ τὰς στείλῃς καὶ πρὸς ἐμέ.

Ἄν βραδύνῃ ὁ Ἱεροσολύμων νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν βασι-

λεύουσιν, κάμε τρόπον νά τόν σταλῶσιν ἀσφαλῶς διὰ τῶν ἐπιτρόπων του τῶν κυρίων Βαχατόρηδων.

Τὸ ζήτημα τοῦ δευτέρου τύπου ἐφάνη (ὡς συμπεραίνω) καὶ τὴν λογιότητά σου ἄλογον· καὶ βεβαιότατα τοιοῦτον ἤθελεν εἶναι ἂν ἐγίνετο ἀπλῶς καὶ χωρὶς προσδιορισμοῦ· διότι ποῦ ἠκούσθη τὸ νὰ γίνεται δευτέρα ἐκδοσις, ὅποτε ἡ πρώτη εὐρίσκεται ἀπώλητος; Ἄν τὸ ἐζήτησα λοιπόν, ἀδελφέ, τὸ ἔκαμα μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θέλει διανεμηθῶσι τὰ βιβλία, καὶ ἐπομένως πωληθῶσι τάχιστα. Αὐτὰ ὁμῶς καθὼς οἰκονομοῦνται, ὅχι μόνον δευτέρας ἐκδόσεως χρεῖαν δὲν ἔχομεν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν χιλίων τῆς πρώτης εἶναι πολὺς. Αὐτὰ, καθὼς προβλέπω, θέλει μείνῃσι διὰ πολλὰ ἔτη, ὅθεν εὐχομαι καὶ εἰς αὐτὰ τὸ νέον ἔτος εὐδαίμονέστατον, καὶ δὲν θέλω πλέον μῆτε νὰ σὲ ἀναφέρω, μῆτε νὰ μὲ ἀναφέρῃς περὶ αὐτῶν. Ἀρκετὴ εἶναι ἡ φροντίς ἀπὸ τὴν ὁποίαν περικυκλοῦμαι, ἄλλαι φροντίδες (μάλιστα ἀνιαιραὶ) δὲν μὲ χρειάζονται. Ἄν δύνασαι ἀφ' ἐαυτοῦ σου ἢ διὰ φίλων νὰ παρακινήσῃς εἰς τὸ νὰ τὰ διαμερίσῃς καὶ εἰς ἄλλας πόλεις, εἴτι δύνασαι βοήθησον.

Περὶ δὲ τῶν ἄπερ ἐζήτησας παρὰ τοῦ εὐγενεστάτου συντέκνου σας, πολλὰ μ' ἐκακοφάνη, ὅχι ὅτι δὲν ἔτυχον τοῦ ποθουμένου, ἀλλ' ὅτι ἐνώχλησα τὸν ἄνθρωπον. Ἐγὼ περὶ τούτου δὲν ἀποτολμῶ πλέον νὰ τοῦ γράψω, ὅθεν σιώπησον καὶ ἡ λογιότης σου. Ἐχουσι δίκαιον οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἀρκετὴ εἶναι ἡ καλωσύνη τὴν ὁποίαν ἐδειξαν εἰς ἐμὲ, χωρὶς νὰ μὲ χρεωστῶσι τίποτε. Πίστευσόν με, ἀδελφέ, μία ἀπὸ τὰς ἀθυμίας μου εἶναι τὸ νὰ συλλογίζωμαι, ὅτι ἡ ὑπαρξίς μου ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι ἄχθος εἰς τοὺς φίλους μου, καὶ ἂν δὲν ἦτον ὁ ἔρως τοῦ νὰ φωτισθῶ, ἐπρόκεινα θάνατον παρὰ τὸ νὰ τοὺς βαρύνω.

Εἶδον καὶ τὴν δυσκολίαν τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασας εἰς τὸ
 νὰ λάβῃς ὅσα ἐξεμπλάρια σ' ἐχρειάζοντο διὰ νὰ βάλῃς
 εἰς ἔργον τὰς παραγγελίας μου· ὑπόφερέ με καὶ ἡ λογί-
 σις σου, καθὼς με ὑποφέρουσιν καὶ ἄλλοι. Ἄν ἔμειναν
 ἀκόμη δύο ἢ τρία ἐξεμπλάρια τῶν ὁποίων ἔχεις χρεῖαν
 διὰ νὰ τελειώσῃς ὅλα ὅσα σ' ἔγραψα, ἐλπίζω νὰ σέ τὰ
 δώσῃ ὁ μισέρ Κοκκός, καταπεισθεὶς ὑπὸ τῆς ἐγκεκλεισμέ-
 νης πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς· ἂν ὁμως δὲν καταπεισθῇ, τέ-
 λος πάντων ἀγόρασέ τα, καὶ μὴν ἀφήσῃς ἀτελειώτους τὰς
 παραγγελίας μου, νὰ ζήσῃς! τὴν τιμὴν θέλει γράψω τὸν
 Δόμινον νὰ σέ τὴν δώσῃ, ἂν δὲν σέ ἔμειναν πλέον ἀργύ-
 ρια ἰδικά μου εἰς χεῖρας.

Τὰ 60 γρ., τὰ ὁποῖα ἔδωκας τὸν Δόμινον, δὲν ἐδυνήθη
 νὰ με τὰ στείλῃ με τὸν παρόντα ταχυδρόμον, καὶ θέλει
 νὰ λάβω με τὸν ἐρχόμενον ἐξάπαντος.

Ἄν ἔλαβες ὅσα ἐξεμπλάρια σ' ἐχρειάζοντο διὰ τὰς πα-
 ραγγελίας μου, καὶ δὲν ἔχεις πλέον χρεῖαν οὐδενός, μὴ
 ὥσθις μήτε τὴν ἐγκεκλεισμένην τὸν μισέρ Κοκκὸν μα-
 ταιῶς. Ἡ συνήθεια ὅταν τυπώνωνται βιβλία εἰς τὴν Εὐ-
 ρώπῃ εἴτε δαπάνη τοῦ συγγραφέως, εἴτε τοῦ τυπογρά-
 φου, εἴτε φίλου τινός, εἶναι νὰ χωρίζεται ἡ πρώτη μερίς
 διὰ τὸν συγγραφέα, ἐξεμπλάρια τοσαῦτα, ὅσων χρεῖαν
 ἔχει διὰ τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς του· αὐτὸς εἶναι νόμος
 ἀπαραίτητος, νόμος δίκαιος, καὶ εἰς αὐτὸν ἐπιστηρίζομε-
 νος καὶ ἐγὼ, ἐζήτησα ὅσα μέχρι τοῦ νῦν ἐζήτησα· ὅθεν
 δὲν πρέπει νὰ φαίνεται παράδοξον. Αὐτὰ ὁμως τώρα ἐτε-
 λεύωσαν, καὶ χρεῖαν ἄλλην οὐδεμίαν ἔχω Κατηχήσεων·
 θέλω νὰ μὴν ἤθελε τὰς ἐγχειρισθῶ μήτε ἀπ' ἀρχῆς!

Γράψον μοι (νὰ ζήσῃς!) ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς πό-
 ταις μποτίλιας (ἀπὸ τὰς κοινὰς δηλαδὴ τὰς μποτίλιας τὰς

μαύρας) ἡδύναντο νὰ χωρήσωσι τὰ δύο βαρελάκια, τὰ ὅποια ἡτοιμάσας διὰ νὰ μὲ στείλῃς, καὶ τὰ ὅποια μετανοήσας σὲ εἶπα νὰ παραιτήσης· πόσον ἡδύνατο νὰ συμποσωθῇ ἡ δαπάνη, ἂν ἐγίνετο εἰς τὸν οἶκον, καὶ πόσον ἂν ἡγοράζετο ἀπὸ τὸν κάπηλον; ἂν ἦτον μετρία ἡ δαπάνη, ἡγαποῦσα νὰ ἐγίνετο τὸν ἐρχόμενον Αὐγούστου μηνὸς κάμῃς ὁμῶς τίποτε ἂν δὲν μὲ γράψῃς τὴν τιμὴν τῆς τε κατ' οἶκον καὶ τὴν παρὰ τοῦ καπήλου μὲ πρώτην εὐκαιρίαν.

10.

Ἐκ Μορπελλίου, τῇ 16 Αὐγούστου 1787

Φίλιππε μοι Πρωτοψάλτα !

Σὲ ἔγραψα τῇ κα' Ἰουνίου· αὐτὴν ὁμῶς τὴν ἐπιστολὴν κύριος οἶδε πότε θέλει τὴν λάβῃς. Διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν δαπάνην τῆς πόστας, τὴν ἔδωκα φίλον τινὰ, ὅστις εἶχε σκοπὸν νὰ ὑπάγῃ εἰς Μασσαλίαν, κατ' εὐθεΐαν, ὡς ἐνόμιζον· αὐτὸς ὁ φίλος ὁμῶς παρελθὼν ἄλλας πόλεις πολλὰς, καὶ ἐμπεριπατήσας τὴν ὑπ' οὐρανὸν ὁμοῦ μὲ τὴν ἐπιστολὴν μου, μόλις ἔφθασε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς Μασσαλίαν, ὡς ἔμαθον. ταῦτα σὲ λέγω διὰ νὰ μὴν αἰτιάσαι μὴτε Γάλλους μὴτε Μαλτέζους, ἀλλὰ τὴν κατάρτατον πενίαν. ἥς οὐδαμῶς

«οὐδὲν πέφυκε ζῶον ἐξωλέστερον.»

μετὰ ταῦτα ἔλαβον δύο σου ἐπιστολάς, μίαν παχυτάτην 8 Ἰουνίου καὶ τὴν ἐτέραν ἰσχνὴν καὶ καταξηραμένην 14

νίου. Ἐλάβον καὶ ἐκείνας τῶν κυρίων Βαχατόρηδων, ἐχούσας τὴν πόλιτσαν τῶν ἐννεακοσίων λιτρῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀποκρίνομαι πέμπων καὶ τὸ περὶ τῆς πωλῆ-
σεως συγκαταθετικὸν μου γράμμα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν των.
Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν μου τῆς α' Μαΐου καὶ τῆς κα'
νίου ἴδες καὶ τὴν ἀνάγκην καὶ τὸν σκοπὸν μου τοῦ νὰ
κρατεῖνω ἔτι τὴν ἐνταῦθα διατριβὴν μου, διὰ νὰ ἀνα-
γνώσω ἂν ᾔηναι δυνατόν, ὅσον ἀπώλεσα ἐξ αἰτίας τῶν
ἐχθρῶν μου νόσων καὶ δεινῶν ἀλλεπαλλήλων. Εἰς τὴν
ἐπιστολὴν σου μὲ λέγεις ἀποφασιστικῶς ὅτι οἱ κύριοι Βα-
χατόρηδες δὲν ἔχουσι πλέον σκοπὸν νὰ πέμψωσι μήτε ὄβο-
ν καὶ ἔχουσι δίκαιον· καὶ αὐτὸ ὅπου μέχρι τοῦ νῦν ἔκα-
ν, τὸ ἀναγράφω εἰς τὴν καλωσύνην των! Ὁ ἀδελφός
μου βλέπω καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ καταπεισθῇ εἰς τὸ νὰ
πώλῃ τὸν οἶκον, ἀλλὰ καὶ ἂν τὸν πωλῇ τῶρα πλέον
λέγω, ὅτι οἱ κύριοι Β. ἔχοντες σκοπὸν νὰ κρατήσωσιν
πάντος τὰ χίλια γρόσια τὰ πρῶτα, καὶ τὰ τελευταῖα
ἑνὶ τριακόσια ἐννεήκοντα, δὲν μένουσιν εἰμὴ σχεδὸν
ἑκατόν τεττακόσια γρόσια, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἑκατὸν εἴκοσιν, ἀφαι-
θέντος τοῦ καμπίου, ἐπεὶ καθὼς λέγεις, τὸ ἀνῆκον
ἐμὲ μερίδιον ἐτιμήθη μόνον γρόσια 1600. Ἐγκατα-
λείβθην λοιπὸν εἰς μόνην τὴν ξηρὰν ἐλπίδα τοῦ Σπάρταλη·
καὶ τοῦτο, φίλε μου, εἶναι ἀνάγκη νὰ προσθέσης εἰς τοὺς
πολλοτάτους σου κόπους καὶ τοῦτον, νὰ προθυμηθῇς νὰ
ἐρεῖς, νὰ παρακινήσης, νὰ δημηγορήσης, νὰ κινήσης
πάντα λίθον, ἵσως καὶ δυνηθῇς νὰ τὰ ἀποσπάσης ἀπὸ τὸν
κακὸν ὀφειλέτην· τὸ μέσον τοῦ ἄρχοντος Σ. μὲ ἀρέσκει
κατὰ πολλὰ, καὶ ἂν ἕως τῶρα δὲν τὸ μετεχειρίσθητε,
παρακαλῶ νὰ μὴ τὸ ἀμελήσητε. Ἐγκεκλεισμένην ἐνταῦθα
ἔχει εὐρῆς καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τὴν ἐνδοξότητά του, τὴν

ὁποῖαν ἂν οἱ κύριοι Β. καὶ ἡ λογιότης σου κρίνεται χρήσιμον, θέλει τὴν πέμψετε, συνοδευμένην ὅμως μὲ ἐπιστολὴν τῶν κυρίων Β., εἰς τὴν ὁποῖαν τοὺς παρακαλῶ νὰ παραστήσωσιν ἐπιπόνως καὶ μετὰ σπουδῆς τὴν ἀνάγκην μου.

Ἴσως σὲ φανῇ παράδοξον, ὅτι συνεφόρησα ὅλους μου τοὺς τίτλους εἰς τὴν ὑπογραφὴν αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς, ἐγὼ, ὅστις συνειθίζω νὰ μὴ γράφω μῆτε τὸ ὄνομά μου. Ἀδελφὲ, «ὁ βίος ὑπόληψις» καὶ αὐτὴ ἡ ὑπόληψις ἀγκυλὰ πολλάκις δὲν εἶναι πάρεξ καθαρὰ πρόληψις· κατέχει μάλιστα τοὺς πλουσίους καὶ δυνατοὺς· μῆτε ἡ προκοπὴ σου μῆτε τὰ προτερήματά σου ἰσχύουσι τόσον εἰς αὐτοὺς, ὅσον οἱ τίτλοι σου. Τὸ πρᾶγμα χωρὶς ὄνομα δυσκόλως εὐρίσκει ἀποδοχὴν καὶ δεξιῶσιν, τὸ δὲ ὄνομα, χωρὶς τὸ πρᾶγμα πολλάκις εὐτυχεῖ· καὶ ὅστις ἔχει καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα, περισσότερον κατορθοῖ μὲ τὸ ὄνομα, παρὰ μὲ τὸ πρᾶγμα. Ἐγὼ ὁ ἴδιος, πίστευσόν μοι! μὲ ὅλον ὁποῦ μακρὰν ἀπὸ τοιαύτας προλήψεις ἀφοῦ παρήτησας τὸ νὰ προσθέτης τὸ «ψάλτης» εἰς τὴν ὑπογραφὴν σου, δὲν ἀναγινώσκω πλέον τὰς ἐπιστολάς σου μὲ ἡδονήν· ὅταν συνειθίζεις νὰ τὸ γράφης, ἐμεγαλοφρόνουν, στοχαζόμενος τὸν ἑαυτόν μου ὁ ἀνόητος μέγα τι, διότι εἶχον τὴν κορισπὸν δέντζαν τοῦ Πρωτοψάλτου τῆς Σμύρνης. Μῆτε ἡ ἀδολὸς σου φιλία, μῆτε ἡ παρ' ἐμοῦ χρεωστούμενη πρὸς τὴν λογιότητά σου εὐγνωμοσύνη, διὰ ὅσα ὑπέμεινας καὶ ὑπομένεις δι' ἐμέ, δὲν εἰναι τὸν τόσον τὴν ψυχὴν μου, ὅσον ἡ ἰδέα ὅτι ἔχω φίλον Πρωτοψάλτην. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ὑπολήψεων ἢ προλήψεων· περὶ δὲ τοῦ νέου μου τίτλου, ἤξευρε φίλε μου, ὅτι εἰς τὰς 16 Μαΐου ἡ ἐνταῦθα Βασιλικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν μὲ τὸν ἔδωκεν ἐγ-

ἐπὶ μεμβράνης· καὶ ὁ μὲν Δόμινος θέλει σὲ εἰπῇ
 ἄλγος ὅσα ἐγὼ περὶ τούτου παραλείπω, διὰ τὸ
 ἢ δὲ λογιότης σου εἶπέ με, παρακαλῶ σε, τίς
 σε, νὰ εἴπῃς τὸν Δόμινον, ὅτι ἔμελλε νὰ μὲ δώ-
 ῃ αὐτὴν τιμὴν. Πνεῦμα προφητείας βέβαια δὲν ἔλα-
 βον μὲ ὅλας σου τὰς ἀρετάς· ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος
 τί μποῦφος εἶμαι· διὰ ποίαν λοιπὸν ἀρετὴν μου
 νὰς ἄξιον τοιαύτης τιμῆς; δι' οὐδεμίαν, φίλε μου!
 τοῦ Θεοῦ ἡ πρόνοια εὐδόκησεν οὕτως διὰ νὰ γλυ-
 τερῇ ἀψίνθιον τῶν πειρασμῶν μὲ ὀλίγον μέλι εὐεργε-
 τή· ἡ Ἀκαδημία εἶναι διάφορος ἀπὸ τὴν Ἀκα-
 δῆμειαν ἰατρικῆς, μήτε ὅσοι γίνονται ἰατροί, ἔχουσι
 τίτλον αὐτόν. Εἶναι μία ἐξαίρετος συνάθροισις
 εἰς τὰς συνελεύσεις τῆς ὁποίας, αἱ ὁποῖαι γίνον-
 ται τῆς ἐβδομάδος, εἰσέρχονται μόνον ὅσοι ἀνήκου-
 οῦν αὐτήν· ἔξω ἀπὸ αὐτὸ τὸ προνόμιον τοῦ νὰ εἰσέρ-
 χῃς εἰς τὰς ἀκαδημαϊκὰς συνελεύσεις, ἔχω προσέτι τὴν
 τοῦ νὰ τυπῶνω τὰ συγγράμματά μου μὲ τὸ βα-
 ρύνομα τῆς Ἀκαδημίας, καὶ ἀποδημήσας τῆς
 πόλεως, νὰ κορισπονδέρω δι' ἐπιστολῶν μὲ τὴν Ἀκαδη-
 μίαν καθὼς καὶ τὸ ὄνομα «Κορισπονδέντες» τὸ δηλοῖ!
 ἔσθ' ὅσον πολυλογίαν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μωρολογίαν
 ἔχοντας νὰ σὲ γράψω· διὰ τί; διότι ἐλπίζω, ὅτι ἡ
 Ἀκαδημία τοῦ νὰ κορισπονδέρῃς μὲ Κορισπονδέντεν τῆς
 Ἀκαδημίας θέλει αὐξήσῃ τὴν πρὸς ἐμέ σου εὐνοίαν, καὶ
 σε ἀναγκάσῃ νὰ πωλήσῃς τὸ γρηγορώτερον τὸ ὥρο-
 ν, τὸ ὅποῖον δὲν ἤξεύρω μὲ ποίαν ἐλπίδα κρατεῖς
 τὸν καιρόν· τὰ ἀργύρια καθὼς καὶ τὰ τοῦ στιχηρα-
 ῖου θέλει τα δώσῃς τὸν Δόμινον. Ἡ Αἰδесиμότης του
 σὲ εἶπῃ καὶ περὶ τοῦ νέου βιβλίου, τὸ ὅποῖον ἐξέ-

δωκα πρὸ ὀλίγου, ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, τυπωθὲν μὲ τὸ προνόμιόν της.

Μὲ ἐλύπησε μεγάλως καὶ τὸ θανατικὸν, τὸ ὁποῖον θλίβει· πρόσεχε διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ θεοῦ καὶ παγελε τὸν ἀδελφόν μου νὰ προσέχῃ. Εἴσθε καὶ οἱ δύο, ριτι θείῃ, τζαλαβούτηδες, καὶ τὸ μίasma τοῦ λαοῦ δὲν σᾶς ἐκπλήττει περισσότερον ἀπὸ μίαν ἀπλὴν συγχρὴν· ἐνθυμοῦ προσέτι ὅτι μὲ ὑπεσχέθης νὰ μὴν ἀποθῶς ἕως νὰ μὲ ἰδῇς.

Μὲ ζητεῖς νοστιμάδας· δὲν ἤξεύρω τί ἐννοεῖς μὲ ἀνὰ ζήτησιν βωμολοχίας, τὰς ὁποίας οἱ Χίοι ὀνομάζουσι «μετριάσματα» θαυμάζω τὴν αἴτησίν σου· καὶ πότε πὸν μ' ἐγνώρισας βωμολόχον; ἀλλὰ, καὶ ἂν ἤμην ποιοῦτος, ἡ ἡλικία καὶ αἱ συμφοραὶ ἔπρεπε νὰ μὲ θώσωσι· πρόσμενε ἀκόμη ὀλίγους χρόνους, καὶ τότε ἰδῇς εἰς ἐμὲ ἄλλας νοστιμάδας καὶ ἄλλα μετριάσματα· ἡγουν τὰ κοινῶς ξεμωράματα· παραδείγματός χάριν, εἶναι ξεμώραμα εἰς τὴν λογιότητά σου, (μὲ ὅλον ὁπότε ἡλικία σου εἶναι ἀκόμη μακρὰν ἀπ' αὐτὸ) τὸ νὰ ἀναγνώσῃς τὸν καλὸν Δοτόρον νὰ σὲ μεταφράσῃ τὸ πονημὸν «περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἱατροῦ;» τί θέλει σὲ ὠφελεῖν αὐτὸ, νὰ ζήσης! ἂν ἦτον καὶ «περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ψάλτου,» εἶχες δίκαιον.

Μυριάκις σὲ ἐρώτησα περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ τέρου ἀθλίου Κωνσταντίνου, τὸν ὁποῖον εἶχε πέμψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ποτὲ δὲν ἠθέλησας νὰ μὲ νερῶσης τίποτε περὶ αὐτοῦ· ζῇ; ἀπέθανε; τί πράττει; τί πάσχει; ὁποία εἶναι ἡ διαγωγὴ του; εὐρίσκεται ποτε εἰς τὸν αὐτὸν ὠρολογοποιὸν, ἢ ἐπεχείρησεν ἄλλο τέχνην, καὶ μὲ ποίαν ἐκβασιν; γράφει καμμίαν φαντασίαν;

τὸν ἀδελφόν μου ; γράφει ὁ ἀδελφός μου πρὸς αὐτόν ;
 ὅτι εὐρίσκομαι εἰς Γαλλίαν ; κτλ. πολλάκις δὲν
 δύνασαι νὰ μὲ γράφῃς πράγματα, ἀνωφελῇ καὶ εἰς τὴν
 ἀναισθησίαν σου, ἀνωφελῇ καὶ εἰς ἐμέ, καὶ ὅταν σὲ ζητήσω
 μίαν εἰδήσιν, τότε ἰσχυρογνώμεις, σκληρύνεσαι· αἰχθῶς
 ὡνότερος» γίγνεσαι.

Μὴ λησμονήσῃς νὰ προσαγορεύσῃς ἐκ μέρους μου καὶ
 εὐχαριστήσῃς τὸν κύριον Μιχαήλ Πατρίκιον, διὰ τὸν
 ὃν ἔλαβε νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Πισιδίαν· παρακά-
 λει καὶ πάλιν τὴν εὐγένειάν του νὰ μὴν ἀμελήσῃ τὴν
 ἐπιστολήν τοῦ ἱ. Σκαναβῆ σφράγισον μὲ
 τὸν Ἰσπανικόν.

Κοινώνησον (νὰ ζήσῃς!) ἐκ μέρους μου πρὸς τοὺς κυ-
 ροὺς Βαχατόρηδες, τὴν τιμὴν, τῆς ὁποίας μὲ ἠξίωσεν ἡ
 αὐτὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν, ὅτι ἐλησμονήσας νὰ
 γράψω εἰς τὴν πρὸς τὴν εὐγένειάν των ἐπιστολήν μου.
 Ἡ ἀργύρια τοῦ Σπάρταλη τοὺς παρακαλῶ θερμῶς νὰ
 συμβουθῶσι νὰ μοῦ ἀποσπάσωσι διὰ μέσον τοῦ κυρίου
 ἂν θέλωσι τὴν τιμὴν μου, τὴν τιμὴν των καὶ τὴν
 τιμὴν τοῦ γένους. Ἄν εἶχον, φίλε μου, τὸν τρόπον, ἤθελε
 περὶ τοῦ ἔργου ἄλλο, δυσχερέστατον ναί, ἀλλ' ἐνδοξώ-
 μεθα. Ἀλλὰ τί νὰ κάμω ; χρειάζονται βιβλία, χρειάζε-
 ται γαλήνη τοῦ πνεύματος, τὴν ὁποίαν ἐγὼ ποτὲ δὲν ἔδο-
 κίμασα, ἀφ' οὗ ἤλθον ἐδῶ.

Τέσσαρα ζητήματα ἠρώτησεν ἡ Πόρτα τὸν Ῥωσικὸν
 πρεσβύτερον, πρὸ τοῦ νὰ ἀποδημήσῃ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινου-
 πόλιν διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀνάσσης του. Ἴον
 καὶ ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ῥωσικὸς Κόνσολας εἶχε κρυφῶς
 ἐκλογιστικὴν κοινολογίαν δι' ἐπιστολῶν μὲ τοὺς ἀπο-
 στασὶς μπείδες· 2ον, διὰ τί οἱ ἐν Βλαχίᾳ καὶ Μολδαυίᾳ

ῥωστικοὶ κόνσολοι ἐκμαυλίζουσι τοὺς ὑπηκόους τῆς Περσίας, καὶ τοὺς πέμπουσιν εἰς τὴν Ταυρικὴν χερσόνησον, διὰ τί ἡ Αὐλὴ τῆς Ῥωσσίας ἐδέχθη τὸν φυγάδερα ἡγεμόνα τῆς Μολδαυίας, Ἀλέξανδρον τὸν Μαυροκορμῆτον καὶ 4ον, διατί ἡ Ῥωσσία κάμνει τοσαύτας καὶ τὰς αὐτάς παρασκευὰς πολέμου; Ἡ ἀπόκρισις τοῦ πρέσβυτος ἐστάθη, ὅτι θέλει ἀναγγεῖλῃ αὐτὰ τὰ ζητήματα τῆς Περσίας εἰς τὴν Ἀνασσάν του, καὶ θέλει τοὺς δώσῃ τὴν ἀπάντησιν. Ἡ δὲ τῆς ἀνάσσης ἀπόκρισις ὅποια θέλει ἦν εἶμαι βέβαιος, ὅτι τὸ προγινώσκεις μὲ τὸ προφητικὸν πνεῦμα. Εἰς τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ζήτησιν ἀγκιόρμετο πιλιμέμ.» εἰς τὴν τρίτην, ὅτι οἱ δυνατοὶ πρέπει νὰ ἐπιδρασίωσι τοὺς ἀδυνάτους· καὶ εἰς τὴν τετάρτην, «οὐ θέλω καὶ βούλομαι».

Τὸν ἐξοχώτατον ἱατρὸν κύριον Παναγιώτην ἡδιστα προσαγορεύων ἀσπάζομαι. Τὸ αὐτὸ κάμνω καὶ πρὸς ἀπὸ τας τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς, ἐξαιρέτως τὴν εὐγενεστάτην μου ἐξαδέλφην κυρίαν Μαγδαληνὴν, πρὸς τὴν ὅπου θέλει γράψω καὶ κατὰ μέρος, ὅταν εὐκαιρήσω ὀλίγον. Ἐλάβω καὶ ὀλίγην εὐκαιρίαν μὲ τὴν δαπανᾷς (ὡς ἦσαι πύλινος!) ὅλην ἡ λογιότης σου· τὸ τεταρτημόριον τοῦ ἐτους ἐξοδεύω εἰς τὸ νὰ ἀναγινώσκω τὰς ἐπιστολάς σου καὶ νὰ ἀποκρίνομαι· μόλις φθάνω εἰς τὸ τέλος καὶ λησμονεστὴν τὴν ἀρχήν, καὶ τότε χρεῖα δευτέρας ἀναγνώσεως, καὶ πολλάκις τρίτης· καὶ τί ἀκολουθεῖ ἐκ τούτου; ἀμέλει πολλάκις τὰ πλέον ἀναγκαῖα καὶ ὀφειλόμενα. Τὴν εὐχνηστώτην σου σύζυγον καὶ τὰ φίλτατα σου τέκνα ἡδιστα προσαγορεύω. Ἀπάντησιν παρακαλῶ νὰ ἔχω ταχυνήν, καὶ θάραν, ἡκριθωμένην κατὰ πάντα, δὲν λέγω σύντομον, ὅτι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον· τοὺς πανοσιωτάτους πρωτοσυν

ἄλλους τοῦ Σιναίου, ἀμφοτέρους εὐλαβῶς προσκυνῶ.

Ἐρρώσο εὐδαιμονῶν !

Ἀσπασαι νὰ ζήσης ἀπὸ μέρους μου τὸν κύριον Ἀνα-
στάσιον Κορκόνδilon· τὰς ἐπιστολὰς σφράγισον πρὶν νὰ
τὰς δώσης.

Ὅλος τῆς σῆς λογιστικῆς

K. I. καὶ K. τῆς ἐν M. B. A. τῶν E.

(Ἦτοι Κοραῆς Ἰατρός καὶ Κορρεσπονδέντες τῆς ἐν
Μοντεπelliέρ Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν.)

11.

Ἐκ Μοντεπelliου τῇ 29 Ὀκτωβρίου 1787.

Φίλιππε Πρωτοψάλτα !

Ἐλαβον τὴν ἐπιστολήν σου δεδομένην ἰα' Αὐγούστου,
ἣ ἡ οποία μὲ ἐλύπησε μεγάλως διὰ τὴν λύπην καὶ τὴν ἀγα-
πησιν τὴν ἣ ἡ οποία ἐπροξενήσατε εἰς τὸν ἀδελφόν μου·
σκοπὸς σας ἦτον βέβαια πρὸς βοήθειαν ἐδικήν μου, καὶ
μὲ διὰ νὰ τὸν λυπήσητε ἢ νὰ τὸν ἀδικήσητε, προβάλλ-
οντες καὶ πάλιν τὴν πώλησιν τοῦ οἴκου. Μὲ ὅλον τοῦτο
ἡ ἀγάπη μου, καταλαμβάνεις καλῶτατα, ὅτι ἐγὼ ζητῶν
τὴν πώλησιν, δὲν ἤλπιζα ὅτι οἱ κύριοι Βαχατόρηδες ἐμελ-
λον νὰ κρατήσωσι τὰ χίλια γρόσια, δικαίως ἀνήκοντα εἰς
ἐμεῖς. Ὅθεν, ἐπειδὴ καὶ ἔκριναν εὐλογον νὰ τὰ κρατή-
σωσι, τίς ὠφέλεια πλέον εἰς ἐμὲ καὶ ἂν ὁ οἶκος πωληθῇ;
ἡ ἀγάπη βέβαια, πάρεξ νὰ θλίψω τὸν ἀδελφόν μου μα-
κρινῶς, νὰ τὸν ψυχράνω καὶ νὰ τὸν ἀπαλλοτριώσω ἀπ'

ἐμοῦ. Καὶ δὲν εἶναι βέβαια μεγαλητέρα μωρία ἀπὸ τὸν
 διχονοῇ τις πρὸς τοὺς οἰκείους, ὅταν ζητῇ καὶ σπουδάζῃ
 τὴν εὐνοίαν τῶν μὴ προσηκόντων καὶ ἄλλοτρίων. Εἰς τὴν
 16 Αὐγούστου ἦτον ἡ τελευταία μου ἐπιστολή, εἰς τὴν
 ὁποίαν θέλει ἰδῆς, ὅτι ἐγὼ ἀπελπισθεὶς πλέον ἀπὸ τὸν
 κόν, σὲ ἔπεμψα ἐπιστολήν πρὸς τὸν κύριον Σκαναβῆν
 ἵσως καὶ ὁ Ἄρχων κατοικτεῖρας τὴν ἀνάγκην μου, προ-
 θυμηθῇ νὰ ἀποσπᾷ ἀπὸ τὸν κακὸν ὀφειλέτην τὸν Σπάρ-
 ταλιν τὰ χίλια γρόσια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα μὲ ἀνήκουσι πεν-
 τακόσια· εἰς αὐτὰ τὰ πεντακόσια ἂν συγκαταναεύσωσι
 κύριοι Βαχατόρηδες νὰ προσθέσωσι τὰ γρόσια 227:80
 τὰ ὁποῖα ἔμειναν εἰς χεῖράς των, ἐλπίζω νὰ διορθωθῇ ὁ
 γον ἡ ὑπόθεσίς μου· ἡ λογιότης σου ἐλπίζεις ὅτι θέλει
 κάμη καὶ μὲ συμβουλεύεις νὰ γράψω πρὸς τὴν εὐγένειαν
 των περὶ τούτου· ἰδοὺ λοιπὸν διὰ νὰ μὴν ἀπειθῇσω
 τὰς φιλικὰς σου συμβουλὰς, σὲ ἐγκλείω ἐπιστολήν ἱκε-
 τὴν πρὸς τὴν εὐγένειάν των, τὴν ὁποίαν θέλει συνοδεύει
 μὲ τὰς διὰ ζωῆς φωνῆς κομπᾶς καὶ ῥητορικὰς λιτανείας
 σου. Εὗρηκας τὸν σκόλοπά σου καὶ ἡ λογιότης σου
 ἐμέ· ἀλλὰ τί ποιητέον, ἀδελφέ; ἔτι μικρόν, καὶ ἐλπίζω
 ὅτι θέλει ἐλευθερωθῶ καὶ ἐγὼ ἀπὸ τὰ βάσανά μου καὶ
 λογιότης σου ἀπ' ἐμέ. Πολλάκις, ἀδελφέ μου, εἰς τὴν
 ἀνιάρᾳ μου ἀγρυπνίας, καὶ αὐταὶ αἱ ἀγρυπνίαι μὲ συ-
 βαίνουσι πολλάκις διὰ τὰς δυστυχίας μου, καὶ μὲ δι-
 φθειραν τὴν ὑγίαν μου, πολλάκις λέγω εἰς αὐτὰς τὴν
 ἀγρυπνίας, μάλιστα τὸν χειμῶνα, ὅταν αἱ νύκτες μακρὰς
 ἀναλίσκω τὸν καιρὸν εἰς τὸ νὰ συλλογίζωμαι τὰ πάθη μου
 ἀφ' οὗ τὰ ἀπαριθμῶ ὅλα ἔν πρὸς ἓν, ἀρχόμενος
 ἐκείνα τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ὁποῖα ἦσαν αἱ πατρικαὶ πε-
 δεύσεις διὰ τὰς ἐν οἴκῳ ἀταξίας μου, καὶ οἱ ῥαβδισ-

προνοητικῶν διὰ τὰ γραμματικά, καὶ διαβαίνων
 εἰς τὰ πλέον ἄνιάρ, τὴν μετὰ τοῦ Εὐσταθίου συν-
 αν, τὴν εἰς Ὀλλανδίαν ἀποδημίαν, τὰς περιηγή-
 ν Γερμανίαν καὶ Ἰταλίαν, τὴν ἀπώλειαν τῶν ὑπαρ-
 ον, τὴν δευτέραν ἐκδημίαν μου εἰς Γαλλίαν, κτ. κτ.
 ἔλειψε νὰ λησμονήσω τὴν λύπην, τὴν ὁποίαν ἔδο-
 α εἰς τὰ Βουρλά, ὅταν κατέτρεχον τὸν ψάλτην μου)
 λέγω τὰ ἀπαριθμῶ ὅλα, ἢ καὶ ὅσα ἐνθυμοῦμαι,
 αίνεται νὰ ἀκούω μίαν φωνὴν ἀοράτως: « Ἀχάριστε
 Πρόνοια σὲ ἐπαίδευσεν πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως,
 αμεν ὁμῶς καὶ μεγάλως εὐεργεσίας»· καὶ τότε ἄρ-
 ἐκ τοῦ ἐναντίου νὰ ἀπαριθμῶ τὰ τῆς προνοίας δω-
 τα, καὶ σὲ βεβαιῶνω, φίλε μου, ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν
 ορισμὸν εὗρηκα πάντοτε τὸν ἀριθμὸν τῶν καλῶν ἀνώ-
 ἀπὸ τὰ κακὰ· οὕτω παρηγορούμενος μὲ τοιοῦτους
 μούς, ἀπεκοιμήθην μίαν νύκτα πρὸς τὸ ἐξημέρωμα
 ἰδὼν καθ' ὕπνου θεάμα περιέργον καὶ ἄξιον νὰ πα-
 ῆσθαι ὅχι μόνον ἐμὲ, ἀλλὰ πάντας τοὺς κακῶς πά-
 ας. Ἄγγελος ἐξ Οὐρανοῦ καταβαίνων παρεστῆθη
 ἡν κλίνην μου, κολοσσιαῖος τὸ μέγεθος, ἐκράτει τρυ-
 εἰς χεῖράς του, ὡς ἐκείνην μὲ τὴν ὁποίαν ζυγίζουσι
 μίαν φορὰν τὰ ξύλα ἔμπροσθεν εἰς τὸ Κουμέρκιον.
 ἀπονείσαι, μὲ λέγει, ὡς ἡδίκημένος ἀπὸ τῆς Προ-
 ἄλλ' ἰδοὺ τῆς δικαιοσύνης ἡ τρυτάνη! βάλε εἰς τὸ
 ἔρος ὅσα κακὰ ἐδοκίμασας ἐν τῷ βίῳ, καὶ πρόσχε
 λησμονήσης τίποτε· ἐγὼ τρέμων ἀπὸ τὸ ἐν μέρος
 ἄσπρημος, καὶ ἐπιθυμῶν ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ δικαιολο-
 ῶ, ἤρχισα μὲ μεγάλην προθυμίαν νὰ ἐπιφορτίζω τὴν
 πλάστιγγα τῆς τρυτάνης ὅσα κακὰ ἠδυνήθην νὰ
 γισθῶ, καὶ φοβούμενος μὴ νικηθῶ ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου

συνεφόρουν ἀκόμῃ καὶ πολλὰ ἄλλα εὐτελῇ καὶ ἀνὰ
 λόγου, ὅποια παραδείγματος χάριν ἦσαν, τὸ νὰ ὑπὸ
 καμμίαν φορὰν εἰς τὸν Κουγκλουτζὰν περιπατῶν, τὸ
 κρημνισθῶ μίαν ἡμέραν ἀπὸ τὴν κλίμακα τοῦ ὁσπτε
 τρεῖς μόνον ἢ τέσσαρας βαθμοὺς (ἂν ἐνθυμοῦμαι καὶ
 χωρὶς ἄλλην βλάβην παρὰ τὴν συντριβὴν ἐνὸς ποτηρίου
 τὸ ὅποῖον ἐκράτουν εἰς χεῖρας. Εἰς ὀλίγα λόγια, ἐφόρτη
 τὴν πλάστιγγα ὅσον ἦτον δυνατόν, καὶ ἀπὸ τὰ ὄντα
 ἀπὸ τὰ δοκοῦντα κακά. Τὸ θαυμαστὸν ἦτον ὅτι ὁ ἄγ-
 γλος δὲν ἔλεγε τίποτε πρὸς αὐτὰ, ἀλλ' ἐπροσποιεῖται
 μὴν καταλαμβάνῃ τὴν ἀπάτην. Ἀποῦ ἐτελειώσα
 συγκομιδὴν ὧλων μου τῶν κακῶν, χωρὶς νὰ λησμονή-
 μῃτε τὰ βόσκανα ὅπου ἐδοκίμασα μετὰ τῆς λογιότητός
 εἰς τὸν ἐν Ταραγατζίῳ περίπατον, ἔχεις ἄλλο τι πε-
 σότερον μὲ λέγει ὁ ἄγγελος; ὄχι ἀπεκρίθην ἔντρομος.
 μὲν, λέγει, ἐπεφόρτισας τὴν πλάστιγγα ὅσα ἤθελες,
 δὲν σὲ ἐκώλυσα κατ' οὐδέν· ἐγὼ δὲ θέλει θάλω εἰς τὴν
 ἐτέραν πλάστιγγα τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μὲ
 συγκατάθεσίν σου· σὲ δίδω ἄδειαν νὰ μὲ ἐναντιωθῇ;
 ὅ,τι κρίνεις ἢ κατὰ πολλὰ βαρὺ, ἢ ἀνοίκειον εἰς τὴν
 συγκαταριθμηθῇ μετὰ τῶν καλῶν. Ἦρχισε λοιπὸν ἀδελφε
 μου, νὰ στοιβάζῃ καὶ αὐτὸς τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ δω-
 ματα· καὶ ποῖα δωρήματα; ὅποια ποτὲ δὲν συλλογι-
 μεθα, τόσον ἐτυφλώθημεν ὑπὸ τῆς φιλαυτίας. Ἐξῆς
 εἰς τὴν πλάστιγγα τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑπαρξίν καὶ τὴν
 μὴν ἀποθάνω μέχρι τοῦ νῦν μὲ ὅλον ὅτι πολλὰ νοσῶ
 ὡς δῶρημα τοῦ Θεοῦ. Εἰς αὐτὸ βλέπων με ἀποροῦν-
 δὲν ἀνέγνως ποτὲ, μὲ λέγει τὴν γραφὴν; ναί, τὸν
 κριθέν, ἐπειδὴ μετεγλώττισα μίαν Κατήχησιν, εἰς
 ὁποίαν συνήθροισα τὰ ὠραιότερα ῥήτὰ τῆς Γραφῆς

ταξὺ αὐτῶν, μέ λέγει, θέλει εὐρηκας καὶ τὸ «Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν». ἀλλὰ τί κακὸν μου καιρὸν ἤθελα, πρωτοψάλτα, νὰ τὸν ἐνθυμίσω τὴν Κατήχησιν; ἀρπάζει ἐν ἐξεμπλάριον (δὲν ἤξεύρω ποῦ τὸ εὐρηκεν εὐθὺς) καὶ τὸ ρίπτει εἰς τὴν πλάστιγγα, ὡς δώρημα τοῦ θεοῦ καὶ αὐτό· ἐζήτησα νὰ ἐναντιωθῶ, προφασιζόμενος τοὺς μόχθους τῆς μεταφράσεως, καὶ σπουδάζων νὰ δείξω ἀληθῶς πόνημα ἰδικόν μου καὶ ὄχι δώρημα ἄλλου· καὶ αὐτὸς μέ ἀπεστόμισε μέ τὸ «Χωρὶς αὐτοῦ δυνάμεθα ποιεῖν οὐδέν» καὶ μέ τὸ «Πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθεν ἐστὶ καταβαῖνον» καὶ μέ τὸ «Τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν» καὶ μέ ἄλλους μυρίους τόπους τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης. Ἐπόρησα, φίλε μου, πόσον ἦτον δυνατὸς ἐν ταῖς γραφαῖς ὁ ἄγγελος, καὶ ποῦ ἀνέγνωσε τὴν γραφὴν μὴ ὄντων (καθὼς ἤξεύρεις) ἐν Οὐρανοῖς, μήτε βιβλίων, μήτε τυπογράφων, ἀνέβασεν ἔπειτα εἰς τὴν πλάστιγγα τοὺς μακαρίτας γονεῖς μου μέ πᾶσαν αὐτῶν τὴν προθυμίαν εἰς τὸ νὰ μέ προξενήσωσιν ὅλα τὰ μέσα τῆς σπουδῆς· ἀνέβασε τοὺς καλοὺς μου συγγενεῖς, τοὺς εὐεργέτας μου, ὡς τοσαῦτα τοῦ θεοῦ δωρήματα· ἡ πλάστιγξ ἤρχισε νὰ κινῆται, ἐγὼ ἔτρεμον ὅλος, ἐνθυμούμενος τὸ «οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν»· ἀναβιβάζει τέλος τὸν Δόμινον, εἰς αὐτὰ ὅλα δὲν εἶχόν τι νὰ ἐναντιωθῶ, ἔπειτα βλέπω τὴν λογιότητά σου πλησίον τοῦ ἀγγέλου, ἔτοιμον νὰ ἀναβῇ εἰς τὴν πλάστιγγα· τότε ἀληθινὰ ἤρχισα νὰ φοβοῦμαι, ὅτι ἔχω νὰ μείνω ἀναπολόγητος, μάλιστα βλέπων ὅτι διὰ τὸ ψῦχος (ἐπειδὴ ἦτον χειμῶν) ἦσουν ἐνδεδυμένοι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν καταπεφορτισμένοι μέ δύο βαρυτάτας γοῦνας, καὶ εἶχες ἐπὶ κεφαλῆς σου καλουπάκιον, ὄχι ὡς τὰ σημερινὰ τῶν Χίων, ἀλλ' ὡς

ἐκεῖνα τὰ παλαιὰ, ὡς ἐφόρει ὁ μακαρίτης Θεόδωρος ὁ Λακάνας, ὁ Χατζῆ Παντελῆς καὶ ἄλλοι πρὸ τούτων, οὐαί, ἔλεγον, εἰς ἐμέ! ἂν ἀναβῇ ὁ Πρωτοψάλτης μὲ τοιαύτην σκευὴν, ἡ πλάστιγξ ἔχει νὰ κλίνη ἐξάπαντος. Μὴ ἔχων τί ποιήσω, εἶπον τὸν ἄγγελον, ὅτι δὲν στέργω νὰ σὲ ἀναβιβάσῃ οὕτως ἔχοντα ἐπὶ τῆς πλάστιγγος, καὶ αὐτὸς, αὐθέντα μου, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν, ἤρχισε νὰ σὲ ἐκδύνη ἐν πρὸς ἐν τῶν ἐνδυμάτων σου, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ μπινισίου καὶ καταντῶν εἰς τὸν χιτῶνα, εἰς τρόπον ὥστε σὲ ἀφῆκε γυμνόν, παντᾶ γυμνον, ὡς ἐξῆλθες ἐκ κοιλίας μητρὸς σου, καὶ ὡς ἀπελεύσῃ εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν μητέρα, τὴν γῆν. Μὲ ὅλην τὴν ἀπορίαν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμην, μὲ ἦτον ἀδύνατον νὰ κρατήσω τὸν γέλωτα, ὅχι μόνον διὰ τὴν γυμνότητα εἰς τὴν ὁποίαν σὲ ἐβλεπον ἀλλὰ προσέτι καὶ διὰ τὴν ἀγανάκτησιν τὴν ὁποίαν εἶχες καὶ τὰς ἀρὰς τὰς ὁποίας ἐξέχεες κατ' ἐμοῦ, ἐξ αἰτίας τοῦ ψύχους· τέλος πάντων σὲ ἀνεβίβασε τζιπ τζιμπλάκην εἰς τὴν πλάστιγγα κατὰ τὴν θέλησίν μου, ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος, μὲ ὅλον τοῦτο ἡ τρουτάνη ἔκλινε πρὸς τὸ ἔδαφος· καὶ ὁ ἄγγελος βουλόμενος νὰ μὲ καταισχύνῃ περισσύτερον, αὐτὰ, μὲ λέγει, ὅσα συνεφόρησα εἰς τὴν πλάστιγγα, δὲν εἶναι μῆτε τὸ ἑκατοστημόριον ἐκ πάντων ὅσα σὲ εὐεργέτησεν ἢ πρόνοια, καὶ ὁμως ὑπερβαίνουσιν ὅσα κακὰ ἐδοκίμασας, ἢ φαντάζεσαι νὰ ἐδοκίμασας. Γενοῦ λοιπὸν εὐγνωμονέστερος, καὶ ἐνθυμοῦ πάντοτε τὸ «Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἔδωκέ μοι;» καὶ τοῦτα τὰ τελευταῖα λόγια ἦσαν τοῦ ἐνυπνίου τὸ ἐπιμύθιον· ἔπειτα ἀπέπτη πάλιν εἰς τοὺς Οὐρανοὺς μὲ τοσαύτην ταχύτητα, ὥστε ἂν δὲν σὲ ἤρπαζον ἀπὸ τὸν πόδα, διὰ νὰ σὲ ἐκβάλω ἀπὸ τὴν πλάστιγγα, ἤθελε βέβαια σὲ συνανα-

βιβάσῃ μαζί του, καὶ κύριος οἶδεν, ἂν ἐκατέβαινες πλέον. Αὐτὸ τὸ ἔκκαμα, ὅχι φθονήσας τὴν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδόν σου, ἡ ὁποία ἤθελε βέβαια σὲ ἀξιῶσθαι μὲ τὸν Ἐνώχ καὶ τὸν Ἡλίαν, μὲ προσθήκην νέας ἐορτῆς εἰς τὸ μνηολόγιον ἀλλὰ ἀπορῶν, τί εἶχε νὰ γενῶ ἐγὼ χωρὶς τῆς λογιότη-
τός σου. Ζῆθι λοιπὸν εὐδαιμόνως, καὶ μένε ἀκόμη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ διὰ τὴν φαμίλιάν σου καὶ διὰ τὸν φίλον σου !

Ε. Γ. καὶ ἐγὼ μὲ τὴν γνώμην σου εἶμαι περὶ τοῦ.... Ἄν αὐτὸ τὸ ὅποιον θρυλλεῖται περὶ αὐτοῦ, ἦναι ἀληθές, βεβαίωτατα, φίλε μου, ὅχι δαιμόνιον, ἀλλὰ λεγεῶνα δαι-
μονίων ἔχει μὲ ὅλον τοῦτο μὴν ἀπορεῖς, πλήρης εἶναι ἡ παλαιὰ καὶ νέα ἱστορία ἀπὸ τοιαῦτα παράδοξα· καὶ ὅλοι εἴμεθα ὑποκείμενοι εἰς τοιαύτας παραφροσύνας.

» Ὅρῳ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο πλὴν

» Εἰδῶλ ὅσοι περ θῶμεν, ἢ κούφην σκιάν.»

Ἐλπίζω ὅτι θέλει κινήσῃς πάντα λίθον διὰ τὰ ἀργύρια τοῦ Σπάρταλη, ἐπειδὴ βλέπεις ὅτι δὲν ἔμεινε πλέον ἄλλη βοήθεια παρ' αὐτήν. Σὲ φαίνεται παράδοξον τὸ νὰ μα-
κρύνω τὸν καιρὸν ἀκόμη τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς μου· ἀλλὰ στοχάσου, φίλε μου, ὅτι τὸ ἡμῖς τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς μου ἐδαπανήθη εἰς τοὺς πυρετούς μου· ἐγὼ ἐλπίζω πολλὰ ἀπὸ τὴν μεσιτείαν τοῦ κυρίου Σκαναβῆ, ἂν οἱ κύριοι Βα-
γχιτόρηδες ἐπιμεληθῶσι νὰ τὸν γράψωσι, ἢ νὰ παρακα-
λέσωσι τὸν μισερ Ἰωάννην Μαυρογορδάτον νὰ τὸν γράψῃ· εἴτι δύνασαι, βοήθησον· δι' αὐτὸ σὲ ἀπέσπασα τῆς πλά-
στιγγος καὶ δὲν σὲ ἀφῆκα νὰ ἀνέλθῃς εἰς οὐρανοὺς, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ μὲ τὸ γνωρίζῃς χάριν.

Τὴν ἐγκεκλεισμένην ἀφ' οὗ ἀναγνώσεως, σφραγίσας ἐγ-
χείρισον τοῖς κυρίοις..... ἀφ' οὗ πρῶτον προδιαθέσῃς τὸν

εὐγενῇ σύντεκνον σου, ἀσπασάμενος κατ' ἰδίαν ἐκ μέρους μου.

Ζητεῖς παρ' ἐμοῦ νέα· καὶ τί νέα νὰ σὲ εἰπῶ, ὅστις τὰ ἔμαθες πρὶν ἐμοῦ; ἤξεύρεις ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκήρυξε τὸν πόλεμον πρὸς τὴν Ῥωσίαν. Λανθάνεσαι ὁμῶς ὅταν λέγῃς, ὅτι τὸ ἔκαμε κινούμενος ἀπὸ τὸν τῆς Γαλλίας· αὐτὸ εἶναι ἔτι ἄδηλον· καὶ ἐδῶ ἐξ ἐναντίας φαντάζονται ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ διήγειραν τοὺς Τούρκους, μὲ σκοπὸν νὰ τοὺς ἀποσπάσουν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν μνησικακοῦσιν ἀκόμη διὰ τὸν παρελθόντα πόλεμον, εἰς τὸν ὅποιον ἔμειναν τῶν Γάλλων ὑποδεέστεροι. Μὲ ὅλον τοῦτο αὐτὰ ὅλα εἶναι ἔτι ἄδηλα, καὶ ὁ καιρὸς θέλει τὰ ἀνακαλύψῃ, τὰ δὲ φανερά εἶναι ταῦτα· ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας εἶναι σύμμαχος τῆς Ῥωσσίας καὶ ἐμήνυσε τὴν Πόρταν, ὅτι ἔχει χρέος ἀπαρίτητον νὰ δώσῃ ὀγδοήκοντα μόνον χιλιάδας στρατιωτῶν τὴν Αὐτοκρατορίσαν· καὶ ἡ Πόρτα μὲ ὅλον τοῦτο δύναται νὰ μείνῃ φίλη μὲ τὸν Αὐτοκράτορα ἂν ἀγαπᾷ. Ἐὰν ὁμῶς κρίνῃ ἐχθρικὸν ἔργον αὐτὴν τὴν τῶν ὀγδοήκοντα χιλιάδων βοήθειαν, τότε λέγει, θέλει μεταχειρισθῇ καὶ ὅλας τὰς λοιπὰς τοῦ δυνάμεις κατὰ τῆς Τουρκίας· τοὺς Ἑνετοὺς τοὺς θέλουσι καὶ αὐτοὺς συμμάχους, καὶ ἂν ᾔδει ἄληθές, ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ διήγειραν τὸν πόλεμον, τότε εἶναι μετὰ τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς Αἰκατερίνης παρὰ τοὺς Ἑνετοὺς ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἰσπανία, ἔσως καὶ ὁ τῆς Νεαπόλεως, ὡς υἱὸς τοῦ Ἰσπανίας, καὶ πρὸς τὸν ὅποιον ἔγραψεν αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ ζητῶν (λέγουσι) τὴν συμμαχίαν του. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος μένουσιν οἱ Τούρκοι, οἱ Ἀγγλοὶ καὶ ὁ τῆς Προυσίας, ὁ ὅποιος εἶναι τώρα ὀλίγον συγγεμένος μὲ τὴν Γαλλίαν, ἐξ αἰτίας τῶν Ὁλλανδῶν, τοὺς

ὁποίους ὑπέταξε βίᾳ καὶ παρὰ γνώμην τῶν Γάλλων. Φο-
 βοῦνται ὅλοι ὅτι ἔχει νὰ ἀναφθῇ μία παγκόσμιος πυρκαϊὰ
 ἡ ὁποία πότε καὶ τίνι τρόπῳ θέλει κατασβεσθῇ, κανένας
 δὲν ἤξεύρει. Ὁ αὐτοκράτωρ ἔχει παρασκευὰς φοβεράς,
 μέγα μέρος τῶν στρατευμάτων του ἐκίνησε διηρημένον
 εἰς τρία σώματα, τὸ ἓν ἐμβαίνει μετὰ τῶν Ῥώσων εἰς
 Βλαχίαν καὶ Μολδαυίαν, τὸ δεύτερον διευθύνεται πρὸς
 Σερβίαν καὶ τὸ τρίτον ὑπάγει πρὸς τὴν Βοσνίαν· ταχυ-
 ὁδρομοὶ πολλοὶ καὶ ἀλλεπάλληλοι πέμπονται ἀπὸ Βιένναν
 εἰς Παρίσιον καὶ ἀπὸ Παρισίους εἰς Βιένναν· ἂν εἰς αὐτὸ
 προσθέσῃς ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ μισεῖ ἰσχυρῶς τὸν Προυσίας
 γίνεται πιθανὸν ὅτι οἱ Γάλλοι ταύτην τὴν φορὰν δὲν εἶναι
 μετὰ τῶν Τούρκων. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν βασιλέων πιθα-
 νὸν ὅτι ὁ Σουηκίας εἶναι μετὰ τῶν Γάλλων ὡς παλαιὸς
 σύμμαχος, καὶ ὁ Δανίας μετὰ τῶν Ἀγγλῶν, διὰ τὴν νέαν
 ἀγχιτείαν, διότι ὁ υἱὸς του μνηστεύεται, λέγουσι, τὴν
 θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Ἡ λογιότης σου
 τίς εἶσαι; οὐδέτερος βέβαια! καὶ κάμνεις καλὰ· φο-
 βερὰ πράγματα, ἀδελφέ μου! ἀλλ' ἔχε τὰς ἐλπίδας σου
 εἰς τὸν Θεόν· «τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ,
 τοῦ διαφυλάξαι σε ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου· πεσεῖται
 ἐκ τοῦ κλίτους σου χιλιάς καὶ μυριάς ἐκ δεξιῶν σου
 πρὸς σέ δὲ οὐκ ἐγγιεῖ».

Οἱ Ἀγγλοὶ εὗρηκαν νέον τρόπον κατασκευῆς πολεμι-
 κῶν πλοίων· ἔκτισαν δηλονότι μερικὰ καράβια, τῶν ὁποίων
 ἡ πρόπισ (ἤγουν ἡ κοινῶς λεγομένη Καρίνα) εἶναι ἐκ
 χαλκοῦ.

Ἡξεύρεις τίνα τρόπον μετεχειρίσθῃ ἡ Ῥωσσία τανῦν
 ἢ νὰ περάσῃ καράβια εἰς τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν; εἰ-
 μή ἀξιοσημείωτος· μὴν ἡξεύρουσα ἀκόμη τὸν σκοπὸν (ὡς

φαίνεται) τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, καὶ φοβουμένῳ
κώλυμα ἀπὸ τὸ ἐν ἢ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, πέμπει στό-
λον πλοίων ἐμπορικῶν, τὰ ὅποια συνοδεύει μὲ τρία καρά-
βια πολεμικὰ, διὰ τὸν φόβον (λέγει) τῶν βαρβάρων τῆς
Ἀλγερίας καὶ Τριπόλεως· αὐτὸ τὸ πρόσχημα βλέπεις ὅτι
εἶναι εὐλογοφανέστατον, διότι ποῖος τολμᾷ νὰ τὴν ἐμπο-
δίσῃ ἀπὸ τὸ νὰ προφυλάξῃ τὰς πραγματείας καὶ τοὺς
πραγματευτάς της ἀπὸ τοὺς ληστὰς;

Τοὺς συγγενεῖς ἅπαντας ὀνομαστὶ ἓνα πρὸς ἓνα ἡδιστα
προσαγόρευσον παρ' ἐμοῦ, τὸ αὐτὸ κάμνω καὶ πρὸς τὴν
φιλιτάτην σου φαμιλίαν·

Ἐρρώσω καὶ πάλιν καὶ πολλάκις.

Οἱ ἀρχιστράτηγοι τῶν Ῥωσικῶν στρατευμάτων εἶναι
ὁ Ῥομαντζόφ καὶ Ποτεμκὶν· ταύτην τὴν ὥραν ἐλάβομεν
τὴν εἰδήσιν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἔγραψε πρὸς τὸν Βασιλέα
τῆς Γαλλίας, ὅτι συνεκρότησε συμμαχίαν μετὰ τῆς Ῥω-
σίας καὶ Ἑνετίας, καὶ ὅτι ὁ σκοπὸς αὐτῶν τῶν τριῶν
ἡγεμονιῶν εἶναι τὸ νὰ

Λέγουσι ὅτι νὰ κατετροπώθῃ καὶ ὁ Πασσᾶς τοῦ Σκου-
ταρίου, ὑπὸ τῶν πασσάδων Ῥωμυλίας καὶ Βοσνίας.

Ἡ Γαλλία λέγουσιν δὲν εἶναι εὐχαριστημένη εἰς τὸν
τυραννικὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον ὁ βασιλεὺς τῆς Πρου-
σίας ἐβίασε τοὺς ἀθλίους Ὀλλανδοὺς νὰ συναινέσωσιν εἰς
ὅσα δὲν ἤθελον· ὅθεν προπαρασκευαὶ μεγάλαι διὰ ξηρᾶς
καὶ θαλάσσης· τὸ αὐτὸ κάμνει καὶ ἡ Ἀγγλία, ἥτις συν-
ηυδόκησεν εἰς τὰ παρὰ τοῦ Προυσίας πραχθέντα.

Τῶν στρατευμάτων τοῦ Αὐτοκράτορος μόνον ὅσα βα-
δίζουσι πρὸς τὰ σύνορα τῆς Τουρκίας εἶναι (λέγουσιν) ὁ
ἀριθμὸς χιλιάδες ἑκατὸν πενήκοντα.

Ἐκ Μορπελλίου 3 Νοεμβρίου 1787.

Φίλιππότη μου Πρωτοψάλτα !

Ἀφ' οὗ ἡνιάθην, ἡγανάκτησα, καὶ ἀπέλπισα τέλος πάντων νὰ λάβω πλέον ἐπιστολήν σου, ἔλαβον τὴν ἐπιστολήν σου τῆς τριακοστῆς Αὐγούστου. Τὴν ἄνοιξα μετὰ χαρᾶς καὶ σπουδῆς μεγάλης, ἐλπίζων νὰ εὑρῶ φάρμακον τῆς ἀνίας μου, παραμυθίαν τῆς ἀγανακτήσεώς μου, καὶ χρηστοτέρας ἐλπίδας διὰ τὴν ἀπόγνωσίν μου. Καὶ τί νὰ ἴδω; Αὐτὴ ἦτον μία πληγὴ σφοδρότερα τῆς πρώτης, ἢ νὰ εἰπῶ προσφυέστερον, ἓνας κεραυνὸς, ὁ ὅποιος μὲ ἀφῆκεν ἡμιθανῆ καὶ παντάπασιν ἐξεστηκότα διὰ πολλὰς ὥρας. Μὲ ἐδόθη εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἀρίστου, καὶ θποῦ εἶχον ὄρεξιν τροφῆς μεγαλωτάτην· ἀλλ' ἡ ἄνοιξις τῆς ἐπιστολῆς σου ἐκλείσει τὸν ἰδικόν μου στόμαχον, καὶ ἡναγκάσθην νὰ μακρύνω ἀπὸ τὴν τράπεζαν, καὶ νὰ μείνω νῆστις μέχρις ἐσπέρας. Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν τραγικωτάτην ἐπιστολήν σου ἀποκρίνομαι χωρὶς εἰρμὸν καὶ ἐγὼ, (καθὼς καὶ ἡ λογιότης σου) καὶ χωρὶς ἄλλην τάξιν παρ' ἐκείνην τῆς μνήμης.

Ἡ κοινὴ τῆς πατρίδος συμφορὰ μεγάλως μ' ἐθλίψε, μεζόνως ὅμως ἡ τῶν γνωστῶν φίλων. Ὁ θάνατος τοῦ κυρίου Σταυρινοῦ Μαντζουράνη, καὶ ὁ θάνατος τοῦ Κωνσταντίνου Σκούρσου μὲ ἐφάνησαν πολλὰ δεινότεροι ἀφ' ὅ,τι καθ' ἑαυτὸν εἶναι ὁ θάνατος, διὰ τὰς συνδραμούσας καὶ εἰς τοὺς δύο παραδόξους περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι δέ-

χονται πολλές ἐξηγήσεις, παραφράσεις καὶ σχόλια, τὰς
 ὁποίας μήτε καιρὸν ἔχω, μήτε τολμῶ νὰ σὲ κοινωνήσω
 διὰ πολλὰς αἰτίας. Ὁ πρῶτος ἀναγκάζεται ὑπὸ τῆς πάντα
 τολμῶσης πενίας (ὄχι ἀπὸ πταισμά του) νὰ τρέχη τὸ πέ-
 λαγος διὰ νὰ μετακομίσῃ τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου, καὶ θνή-
 σκει· ὁ δεῦτερος ἀπὸ μίαν φιλανθρωπίαν χωρὶς ὅρια, ἀνα-
 καλύπτει καὶ ἐρευνᾷ τὰ λείψανα τῶν ἀποθανόντων, ἔργον
 (εἰς τὸ φαινόμενον) θεάρεστον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς θνήσκει.
 Οἱ πέμψαντες τὸν πρῶτον ἔπρεπε νὰ ἀρκεσθῶσιν εἰς τὰ
 εὑρισκόμενα εἰς τὴν Σμύρνην λείψανα καὶ εἰς τὰς καθε-
 μερινὰς τῆς Ἐκκλησίας δεήσεις, καὶ ὄχι νὰ αὐξάνωσι τὸν
 ἀριθμὸν τῶν θυσιῶν, εἰς τὰς ὁποίας δὲν εὐαρεστεῖται ὁ
 Θεός, ὅταν δὲν εἶναι κατὰ λόγον· «ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυ-
 σίαν». Ἀλλ' ὁ δεῦτερος (ἴσως ἤθελεν εἰπῆς), ἔλεον ἔπραττε,
 διατί ἀπέθανε; Ὅτι, ἀδελφέ μου, μήτε ὁ ἔλεος δὲν εἶναι
 δεκτὸς παρὰ τῷ θεῷ, ὅταν δὲν εἶναι καὶ αὐτὸς κατὰ λό-
 γον· ὁ κατὰ λόγον ἔλεος εἶναι τὸ νὰ κάμῃ τις τὴν ἀρχὴν
 ἀπὸ τοὺς οἰκείους, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος «καὶ μάλιστα τοὺς
 οἰκείους» ἀλλὰ διὰ νὰ ἐλεήσῃς ἐμὲ τὸν μηδὲν σοι προσή-
 κοντα, ἀφίνεις ἀνηλεῶς τὴν γυναῖκά σου εἰς χρεῖαν, καὶ
 ἐγκαταλιμπάνεις τὸ σπέρμα σου εἰς ὀρφανείαν; τίς σε
 ἐμποδίζει ἀπὸ τὸ νὰ εὐεργετῇς τοὺς ἀνθρώπους; εὐεργε-
 τεῖ τοὺς ζῶντας, καὶ τοῦτο μὲ προφυλακὴν καὶ πρόνοιαν
 τῆς ζωῆς σου, τῶν οἰκείων σου, ἀλλ' ἀφοῦ ἐκπνεύσωσι,
 τί θέλεις πλέον ἀπὸ τὰ ψυχρὰ των σώματα; «Ἄφες τοὺς
 νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς». Καὶ μὲ λέγεις ἔτι
 ὅτι εὑρίσκονται ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι κρίνουσι καλῶς πε-
 πραγμένα τὰ τοιαῦτα! ἄς μὲ συγχωρήσωσιν, ὅποιοι καὶ
 ἂν ᾖναι, ἂν ἔχω περισσοτέραν ὑπόληψιν καὶ πίστιν εἰς τὰ
 λόγια τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Παύλου, παρὰ τὰς ἰδικὰς των

λανημένας κρίσεις. Λέγεις ὅτι ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου
ἑστάθη διὰ τὴν λογιότητά σου, ἡμέρα σκοτεινὴ, ἡμέρα
μεωσ· καὶ ἐγὼ σὲ ἀποκρίνομαι, ὅτι ἡ ἡμέρα, εἰς τὴν
ἴαν ἔλαβον αὐτὴν τὴν θλιβεράν εἶδῃσιν, ἦτον δι' ἐμὲ
ρα ὀλέθρου, καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν ὁ
εἰς ἐτός μου, ὅχι μόνον διότι ἑστάθη καὶ φίλος μου μέγας,
εὐεργέτης μου πρόθυμος, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐδοκίμασεν ἕνα
κατον βίαιον, παράλογον, ἐναντίον καὶ εἰς τὴν θέλησιν
θεοῦ καὶ εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον. Ἀλλὰ σὲ λέγω, ὅτι
τοῦ χρειάζονται σχόλια περισσότερα, τὰ ὅποια δὲν ἔχω
τὸν μῆτε τολμῶ νὰ σὲ κοινωνήσω. Καὶ αὐτὰ τὰ ὀλίγα
σὲ εἶπα, τὰ εἶπα βιαζόμενος ἀπὸ τὴν ἀγανάκτησιν
συνοχὴν τῆς καρδίας μου. Ἦθελεν ἀπορήσῃς ἂν ἤξευ-
σα συλλογίζομαι ταύτην τὴν ὥραν, μὲ τὸν κάλαμον
τὰς χεῖρας, καὶ μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.
ἐτότατα συλλογίζεσαι ὅταν ἀποδοκιμάζῃς τὰς τοιαύ-
τας παραλόγους θεοσεβείας, καὶ μένε πάντοτε εἰς αὐτάς
σταθεράς καὶ ἀμετακινήτους ἀρχάς, ὑπηγορευμένας
τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ σφραγισθείσας ἀπὸ τὴν ἀποκα-
τεῖσαν θρησκείαν, καὶ ἂν ὅλος ὁ κόσμος ἤθελε κρίνει
ἐναντίον. Ἴδου ἡ ἀθλία μου ἐξαδέλφη ἐγκαταλελει-
μένη εἰς χρεῖαν καὶ τὰ παιδιὰ της εἰς ὀρφανεῖαν! δὲν
ἔχει ἡ χεὶρ μου νὰ κινήσῃ τὸν κάλαμον εἰς τὸ νὰ τὴν
παρηγορήσω κατ' ἰδίαν· ὅθεν παρακαλῶ σε νὰ τὴν προ-
καλέσῃς καὶ νὰ τὴν παρηγορήσῃς ἐκ μέρους μου. Εἰπέ
νὰ αὐξήσῃ τὴν ὑπομονὴν της, διὰ νὰ δείξῃ εἰς τὸν
κόσμον, ὅτι ἂν ἡ ἀφροσύνη κρημνίζει οἴκους, ἡ φρόνησις
ἀνικοδομεῖ· εἰπέ τὴν ὅτι δὲν εἶναι μόνη ἐν θλίψει
καὶ στρέψῃ κύκλωθεν τοὺς ὀφθαλμούς της, τί ἄλλο
ἢ παρὰ δυστυχίας; ἀλλὰ τί τὴν λέγω νὰ ζητῇ

παραδείγματα ἀλλότρια; ἄς στοχασθῇ τὴν ἰδικήν μου κατάστασιν. Ἄν αὐτὴ εἶδε κακὰς ἡμέρας εἰς ὅλον σχεδὸν τὸ διάστημα τῆς ὑπανδρείας της, ἐδοκίμασεν ὁμῶς καλὰς εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀγαμίας της εἰς τὸν πατρὸς της οἶκον. Ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος ἤρχισα νὰ ποτιζώμαι τὴν κρατῆρα τῆς δυστυχίας ἀπὸ σπαργάνων ὁμοῦ μὲ τὸ ματρικὸν γάλα διὰ τὰς γνωστὰς εἰς αὐτὴν διχονοίας τῶν μακαρίτων μου γονέων· καὶ δύναμαι νὰ εἰπῶ, χωρὶς παροργίσω τὴν πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομοῦν. Πρόνοιαν, ὅτι δὲν ἔμαθον εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῆς τρυφῆς μου ζωῆς μου τί πρᾶγμα εἶναι ἡ εὐτυχία. Μὲ θυμίαν νὰ παύσω τὰς δυστυχίας μου μακρύνουμαι ἀπὸ τοῦ πατρικὸν οἶκον τὴν τελευταίαν ταύτην φορὰν, ἀκούω καὶ μὴ βουλομένων μου τῶν γονέων· καὶ μὲ ὅλον τὸν αἰὶν διὰ τὰς δυστυχίας μου δὲν ἔπαυσαν, ἀλλὰ προσπαλαίω (ἐπαλίσσω) με δύο φοβεροὺς καὶ βωμολαίους ἐχθροὺς τὴν πενίαν καὶ τοὺς κόπους τῶν μαθημάτων, καὶ ποτὶς ὄχι κανένας Ἡρακλῆς, — ἀλλ' ἄνθρωπος (καθὼς μὲ τῆς ἡμετέρας) λεπτῆς καὶ νοσηρᾶς κράσεως. Σὲ βεβαιῶνω, ἀδελφε, ὅτι καὶ ὁ πέρυσιν καὶ ὁ ἐφέτος πυρετός μου δὲν εἶχεν αἰτίαν, παρὰ τὴν ἀπορίαν μου καὶ τὴν καθημερινήν μου φροντίδα τῆς αὔριον, καὶ τὸν φόβον νὰ μὴ μὲ λείψω ἀναγκαῖα. Ἀπὸ κακῆς μου τύχης δὲν ἔστειλαν οἱ κακοὶ B. τὸ συνειθισμένον ἐτήσιον εἰς τὸν διωρισμένον καὶ εὐρέθην εἰς τὴν τελευταίαν μου νόσον μὲ πέντε μὲν γρόσια. Ἀφῆνω σε νὰ συλλογισθῇς ποία δύναμις καὶ πενίας, ποία ἐλπίς σωτηρίας μένει εἰς ἓνα νοσοῦντα, εἰς τὸν οὗτος εὐρίσκεται εἰς τοιαύτην ἀμνηχανίαν. Αὐτὰ παρακαλῶ τὴν εἰπῆς ἀπὸ μέρους μου.

Εὐχαριστῶ σε, ἀδελφέ, διὰ τὴν μεγάλην καὶ σταθε-

οντίδα, τὴν ὁποίαν ἔχεις τῶν ὑποθέσεών μου, καὶ διὰ
ἀσκήσας εἰς τὴν ῥύσιν καὶ λεπτοῶς ὅλα ὅσα κρίνεις
ἀγαθὰ νὰ ἤξεύρω. Παρακαλῶ σε νὰ ἐπιμείνης καὶ μέ-
τελους εἰς ἀποφύγαν τὴν ὁποίαν ἀπὸ μόνῃν
καλωσύνην (χωρὶς καμμίαν μου ἀξιομισθίαν,) ἔδειξας
ἐμὲ, ἀφοῦ μὲ ἐγνώρισας. Αὕτῃ, μόνῃ μόνῃ μὲ ἔμεινε
παραμυθία τῶν συμφορῶν μου, ἡ σταθερὰ τῶν φίλων μου
νοῖα, καὶ ἂν αὕτῃ μὲ λείψῃ, δὲν ἤξεύρω ἂν δυνηθῶ νὰ
πέσω εἰς ἀπόγνωσιν. Ὁ Δόμινος δὲν λείπει εἰς ὅλας
τὰς ἐπιστολάς νὰ παραμυθῇ τὴν ὀλιγοψυχίαν μου,
θαρρύνῃ τὴν ἀδυναμίαν μου καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ σπουδά-
με ὅλους τοὺς τρόπους νὰ μὲ στηρίξῃ καὶ νὰ μὲ κρα-
τῇ κλονούμενον καὶ κινδυνεύοντα κατὰ πᾶσαν ὥραν νὰ
ῥέσω. Ἐκαμες κάλλιστα νὰ μὴ δώσῃς τὴν ἐπιστολήν μου
ἐν μισέρ Αὐτὸς δὲν μὲ ἀπεκρίθη μήτε εἰς τὴν πρῶ-
τον αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ἀψηφησία, καὶ ἄλλων συμ-
πατριωτῶν, ἔπρεπε βέβαια νὰ γεννήσωσιν εἰς ἐμὲ μίσος
καὶ ἀποστροφὴν καὶ ἄρνησιν παντελεῖ τῆς πατρίδος, (καθὼς
λέγεις, ὅτι σὲ φοβοῦσι πολλοί, μὲ τὸ νὰ σὲ λέγωσιν ὅτι
ἐν ἐπιστρέφῳ πλέον), ἀλλ' ὅμως θάρρει καὶ ἔλπιζε τὴν
ἀποστροφὴν μου. Δὲν εἶναι δίκαιον διὰ τὴν ἀδιακρισίαν
ἐμὴν νὰ μαχεσθῶ μὲ ὅλους.

Ἄν εὐρεθῶσι τὰ τοῦ Γαληνοῦ, ἄς μείνωσιν αὐτοῦ·
ἐμὲ τὰ στείλετε· οὕτως εἶπέ τῷ κυρίῳ Χρυσάνθῳ, ἡ δι-
ὰ προσαγορεύσας τὴν λογιότητά του ἐκ μέρους μου.

Ἦν ἀμελήσης νὰ φανερῶσῃς πρὸς τὸν καλὸν Κορίν-
θον τὰς ψευδολογίας τοῦ ἤξεύρεις ποῖον λέγω.
ἐκστρέψον ταπεινῶς τὴν πανιερολογιότητά του ἐκ μέ-
ρους μου, καὶ γράψον με ποῦ διατρίβει.

Παρακαλῶ ἀπελπίσθην παντάπασιν διὰ τὰς Κατηχήσεις

μου, παρακαλῶ σε ὅμως θερμῶς νὰ μὴ λείπης νὰ μένῃς
 φης καμμίαν φορὰν περὶ τῆς τύχης αὐτῶν τῶν δυστυ-
 βιβλίων, δηλονότι ἂν πωλῶνται μὲ εὐκολίαν καὶ πό-
 ἂν ἐπέμψθησαν εἰς ἄλλας πόλεις, καὶ ποίας, καὶ πό-
 καὶ τὰ τοιαῦτα. Εἶδον ὅτι ἡγόρασας τὴν τοῦ Λαμπ-
 τζιώτη διὰ παράδες 44, καὶ ἂν ἐκείνη 44, τὸ μόνον π-
 οῖμιον τῆς ἰδικῆς μου (ἄς τὸ εἰπῶ, ἀδελφέ μου, καὶ ε-
 με μαινόμενον) πόσον ἦτον ἄξιον νὰ πωληθῇ; αὐτὸ
 λόγος μὲ ἔφυγεν ἀπὸ ἀγανάκτησιν καὶ δὲν εἶναι πλέον τ-
 πος νὰ τὸν στρέψω ὀπίσω, ἀλλ' ἤξεύρω πρὸς τίνα λα-
 πρὸς ἄνθρωπον ὅστις ὑπερασπίζει τὴν τιμὴν μου. Ἀδελ-
 ἐπὶ μάρτυρι Θεῷ, χωρὶς καμμίαν φιλαυτίαν, τοιαύ-
 ἀθλίαν μετάφρασιν δὲν μὲ ἔτυχεν ἀκόμη νὰ ἰδῶ ἀλ-
 τίς ἡ ὠφέλεια ἂν ἐγὼ κρίνω οὕτως; τῶν πλειόνων ἢ
 φος καὶ πρέπει νὰ νικᾷ καὶ νικᾷ. Δὲν λέγω ὅτι ἐκρί-
 τὴν ἰδικήν μου ὑποδεεστέραν (διότι μ' ἔγραψες τὸ ἐν-
 τίον), ἀλλ' αὐτὴ ἡ βραδύτης τῆς πωλήσεως ὁ διορι-
 τῆς τιμῆς εἰς τὸ γρόσιον, ἢ ψυχρότης εἰς τὴν ἀγοράν,
 δίδουσι νὰ καταλάβω, ὅτι ματαίως ἐκοπίασα, διὰ νὰ
 εἰπῶ ἄλλο τι περισσότερο. Μὴν ἀμελήσης ὡσαύτως
 μὲ γράψης πόσον πωλοῦνται αἱ ἀπὸ Βενετίας Συνόψ-
 καὶ πόσα ἔδαπανήθησαν εἰς τὸν τύπον αὐτῶν. Ἡ
 Καρλοβίτζης εἶναι καὶ αὐτὴ τοῦ φίλου σου μετάφρα-
 Ἐνθυμᾶσαι μίαν νύκτα, ὅταν, παρόντων τῶν μακαρί-
 γονέων μου, τῆς λογιότητός σου, τοῦ Βατοπαιδινού,
 (ἂν ἐνθυμοῦμαι καλὰ) τοῦ κυρίου Παναγιώτου Δανι-
 εἰς τὸν οἶκόν μας, λέγοντος τοῦ Βατοπαιδινού ὅτι ἔ-
 ρει τὴν Βλαχικὴν διάλεκτον, τὸν ἐπρόσφερα αὐτὴν
 Κατήχησιν εἰς τρεῖς διαλέκτους τυπωμένην, τὴν Γ-
 ρικὴν, τὴν Βλαχικὴν καὶ Γερμανικὴν, διὰ νὰ μᾶς ἐ-

γνώση καὶ ἐξηγήσῃ τὸ Βλαχικὸν μέρος. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν Κατήχησιν μετέφρασα εἰς τὸ πλοῖον αὐτὸ πορευόμενος εἰς Λιθόρνον, διὰ νὰ μὴν αἰσθάνωμαι τὴν ἀηδίαν τῆς μακροποντοπορείας. Κατευοδωθείς ἔπειτα εἰς Λιθόρνον, τὴν ἔδωκα τὸν κύριον Γεώργιον Κωνστάνην καὶ τὴν ἐτύπωσεν ἰδίᾳ δαπάνῃ, εἰς Βενετίαν. Εἰς τὸ μικρὸν προοίμιον αὐτῆς τῆς Κατηχήσεως, ἀντὶ τοῦ «οἱ προσελκύσαντες αὐτοὺς Λατῖνοι» δὲν ἠξεύρω ποῖος σοφὸς διορθωτῆς ἐτύπωσε «προσελαύνοντες» ἀντὶ «προσελκύσαντες», καὶ χάρις τῷ Θεῷ, ὅτι ἡ διαφορὰ δὲν εἶναι μεγάλη τῶν δύο λέξεων· οὕτως ἡδύνατο, παραδείγματος χάριν, νὰ γράψῃ καὶ «Βλάχοι» ἀντὶ τοῦ «Λατῖνοι» καὶ ἄλλας τοιαύτας ἀνολιότηας. Ἐξέτασον καὶ δι' αὐτάς, νὰ ζήσης, τὸν κύριον Παῦλον Ῥοδοκανάκην, καὶ ἂν πλησιάζωσιν εἰς τὴν ἀποπώλησιν, καὶ πόσον ἐδαπάνησεν εἰς τὸν τύπον ὁ σύγχροσός του.

Εἶδον καὶ τὸ ναυάγιον ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἔπεμπες πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν καὶ τὸν σκοπὸν σου νὰ τὸν πέμψῃς ἀντ' αὐτῶν ἄλλας, συνοδευόμενας μὲ ἐπιστολὴν σου. Κάλυπτα! καλλιώτερον ὅμως εἶχον νὰ μὲ γράψῃς ὅτι τὸ ἔκαμψας, πᾶρεξ ὅτι θέλει τὸ κάμεις· τοιαῦτα πράγματα πρέπει νὰ γίνωνται ἀνυπερθέτως· ὅταν ἔχῃ τις τὴν ἰδικήν σου τύχην, τί χρειάζεται περισσότερον! Στοιίχημα βάλλω καὶ αἱ τοῦ Λαμπαδιτζιώτη ἤθελε περιπλεύσωσιν ἀπὸ ἀναγκῶν εἰς δυσμὰς ὅλην τὴν ὑδρόγειον σφαῖραν, μὲ τρικυρίας φοβερωτάτας, εἰς πλοῖα σεσαπημένα, χωρὶς νὰ πάσῃ τίποτε. Ἄν ἡ τύχη ὅμως ἐπιμένῃ ἰσχυρογνώμωνως καὶ τὸ νὰ μᾶς πολεμῇ, δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ πείσωμεν ἀνθυμίαν, καὶ νὰ ρίψωμεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τὰ ὅπλα· ἂς ἀπειτᾶζωμεν τὴν βίαν εἰς τὴν βίαν· ἐπινίξεν αὐτὴ τὰς

Κατηγήσεις, ἅς πέμψωμεν ἡμεῖς ἄλλας· ἂν καὶ αὐτὰς πνίξῃ, πάλιν ἄλλας, μέχρις οὗ ἢ αὐτὴ νὰ ἀποκλέσῃ ἢ αἱ Κατηγήσεις νὰ πνιγῶσιν ὅλαι. Ἐπειδὴ τέλος πάντων, ἢ εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης εἶναι, ἢ εἰς τὸ μαζὶ ζεῖον κεκλεισμέναι, ἡ διαφορὰ δὲν εἶναι μεγάλη.

Ἐλπίζω νὰ ἔχετε ἕως τώρα σταλμέναι τὰς παραγγελίας μου· θαυμάζω διὰ τὴν τοσαύτην δυσκολίαν τὴν ὅπου δοκιμάζετε εἰς τὴν ἀποστολὴν· μὴν ἐντρέπεσαι νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθειαν καὶ συμβουλὴν τοῦ Δόμινου δι' αὐτὰ πράγματα, ὅτι αὐτὸς εἶναι πρόθυμος εἰς ὅσα μὲ ἀποβήσονται. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν παραγγελιῶν, οἷον σκέπη (περὶ τῆς ὁποίας δὸς τὰς εὐχαριστίας καὶ τὰς προσφώνιας μου εἰς τὴν τιμιωτάτην σου σύζυγον) χαθαρῶν, αὐγῶν, ῥάχου, καὶ σησαμίου, σὲ ἔγραψα, (ἂν δὲν λανθάνωμαι) νὰ τὰ δώσῃς μὲ ναῦλον, ἂν τὸ ἀναυλον ᾖναι δύσκολον. Ὅθεν θαυμάζω νὰ μὲ εὕρισκῃς καὶ περὶ αὐτῶν δυσκολίαν· ὅποτε κανένας καπιτάνος (νομίζω) δὲν ἀποβάλλει τοιαῦτα, ὅταν ᾖναι μὲ ναῦλον. Τὰς ἐπιστολάς τὰς πρὸς ἐμὲ, ἂν ὁ ἀδελφός μου ἀμελῇ νὰ τὰς διδῇ ἀσφαλῶς, ἔδωκετε εἰς τὸν Δόμινον, διὰ νὰ τὰς στέλλῃ εἰς Μασσαλίαν πρὸς τὸν κύριον Φεσκέτ (Fesquet) καὶ αὐτὸς μὲ τὰς στέλλει ἐδῶ ἀσφαλέστατα, διὰ χειρὸς τῆς εὐγενεστάτης μητρὸς σου καὶ μητρὸς τοῦ, ἡ ὁποία κατοικεῖ ἐδῶ, καὶ ἔχει ὡς υἱὸν τῆς Ἰδίων· νὰ τὸ εἰπῶ πάλιν; περισσοτέρως ἀποδοχὴν εὔρηκα εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν παρὰ εἰς τὴν πατρίδα μου. Ἀπὸ τὸν μοσχάτον οἶνον σὲ ἔγραψα νὰ πνίγῃς, καὶ πάλιν τὸ ἐπαναλαμβάνω, λείψε, τὰ εἰσοδήματα μου δὲν εἶναι ἱκανὰ διὰ τοιαῦτα πράγματα.

Γράφον με καταλεπτότερον περὶ τοῦ μέλλοντος γὰρ τοῦ ἀδελφοῦ μου, εἰπέ με τίς εἶναι ὁ μισθός, τὸν ὅπου

λαμβάνει παρὰ τοῦ Φέρκεν, καὶ ἂν σᾶς φαίνεται ὀλίγος, μὴν ἀμελήσετε νὰ μεταχειρισθῆτε τὴν μεσιτείαν τοῦ Δόμινου, ὅτι ὁ Δόμιнос εἶναι, ὁ Δόμιнос εἶναι... εἶναι... ἄνθρωπος, δὲν ἔχω μεγαλειότερον τίτλον νὰ τὸν δώσω.

Τὰ τελευταῖα φρούτα, τὰ ὅποια μὲ ἐπέμψατε, ἦσαν τρία κουτία σῦκα καὶ δύο κουτία σταφίδες, τὰ ὅποια ἔλαβα διὰ χειρὸς τοῦ Δημητρίου Νιώτη. Μὲ λέγεις, ὅτι μὲ ἐπέμψε καὶ ὁ μακαρίτης καὶ ἀδικοθάνατος Κωνσταντῖνος δύο κουτία σταφίδας διὰ χειρὸς τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ Ζιάν μπατίστα δὲ πᾶβολο· περὶ αὐτῶν δὲν ἔχω οὐδεμίαν εἰδησιν, παρεκτός ἀνίσως αὐτὰ τὰ δύο ἐμπεριέχονται εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν πέντε· ὅθεν γράψον με (νὰ ζήσης!) κα-
μαρώτερον, τὰ δύο κουτία τὰ τοῦ Κωνσταντῖνου εἶναι ἄλλα παρὰ τὰ πέντε; ἂν οὕτως ἔχη τὸ πρᾶγμα, αὐτὰ ἀπωλέσθησαν· ἐγὼ δὲν ἔλαβον εἰμὴ πέντε (καθὼς προεί-
πον) διὰ τοῦ Νιώτη· ἔπρεπε ὁμως, ἀδελφέ μου, νὰ μὲ τὸ γράψετε τοῦτο εὐθύς μὲ τὴν ἀποστολὴν, διὰ νὰ τὰ ζη-
τήσω εἰς τὸν καιρὸν καὶ ὅχι τῶρα ὅπου ἡ ἐσάκησαν ἢ κατεβρώθησαν ἀπὸ αὐτὸν τὸν συκοφάγον Ζιάν μπατίστα δὲ πᾶβολο· γράψον με τίνα τὰ παρεδῶκατε καὶ μὲ ποῖον καρχῆδον, ὅχι διὰ νὰ τὰ λάβω πλέον (τὸ ὅποιον εἶναι ἀδύνατον) ἀλλὰ διὰ νὰ ἡξεύρω καὶ ποῖον εἶναι αὐτὸ τὸ ταμνᾶρον στόμα, τὸ ὅποιον μετεχειρίσθη ἢ πάντοτε πο-
τεμοῦσά με τύχη διὰ νὰ μὲ στερήσῃ καὶ τὰ σῦκά μου.

Ἀπὸ τὴν λογιότητά σου πρῶτον μαθάνω, ὅτι ἐπύρεξα, καὶ αὐτοῦ εὐρισκόμενος, μίαν φορὰν, ἡξευρε λοιπόν, ὅτι δὲν εἰδοκίμασα ποτὲ πυρετόν, πάρεξ ἀφ' οὗ ἤλθον ἐνταῦθα, καὶ τοῦτο διὰ κακὴν μου τύχην.

Ἀνέγνων μὲ λύπην μου καὶ τὰ περὶ τῆς νόσου σου, καὶ τὴν ὁποίαν ζητεῖς συμβουλὴν ἀπὸ ἄνθρωπον μεμακρυ-

σμένον ἀπὸ σοῦ τοσαῦτα μίλια, καὶ χωρὶς περιγραφῆς μεθοδικῇ τῆς νόσου σου. Νομίζεις λοιπὸν ἰσοθέους τοὺς ἰατρούς; «Εἰπέ λόγον καὶ ἰαθήσεται». Ὅχι δὲν εἶναι τοιοῦτον πρᾶγμα· ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ σέ εἰπῶ, πᾶσι ὅτι οἱ συμβουλευσάντες τὰ θερμὰ μεταλλικὰ ὕδατα, καὶ ὡς σὲ ἐσυμβούλευσαν, καὶ βάλλε εἰς ἔργον τὴν συμβουλὴν των. Φεῦγε τὸ ψῦχος καὶ μάλιστα τὸ ὑγρὸν, αὐξήσον τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐνδυμάτων σου, καὶ μάλιστα τὴν νύκτα, ὅταν καταβαίνῃς εἰς τὴν ἐκκλησίαν· κράτει τοὺς πόδας ζεστοὺς ὅσον δύνασαι, καθάριζε τὸ σῶμά σου τὸ ἢ τετράκις τοῦ ἑνιαυτοῦ, καὶ ἐλπίζω νὰ ἐλευθερωθῇς.

Μὲ λέγεις ὅτι ὁ ἀδελφός μου ἀπολαμβάνει ἀπὸ τοῦ ὀσπῆτιον· αὐτὸ δὲν τὸ ἐκατάλαβον· ἔδωκε τάχα τὸ ὀσπῆτιον μὲ ἐνοίκιον; ἂν τὸ ἔκαμεν, ἔκαμε καλὰ. Πολλὰ μὲ ἐκακοφάνη ἡ ἀπώλεια τῆς ἐπιστολῆς μου τῶν 6 Ἰουνίου εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε κλείσω καὶ ἐτέραν διὰ τὸν ἀδελφόν μου. Εἰς αὐτὴν σὲ ἔγραφον πολλὰς ἀξιολόγους εἰδήσεις, τὰς ὁποίας μῆτε καιρὸν ἔχω, μῆτε ἐνθυμοῦμαι νὰ μεταγράψω. Τὰ παρόντα εἶναι, ἓνας πόλεμος γενικὸς ἀπειλῇ τὴν Εὐρώπην ὅλην καὶ χαρὰ εἰς τοὺς Τούρκους, ἂν αὐτοὶ συμβῇ· θέλει λάβωσιν ἄνεσιν ἀπὸ τοὺς ἐπηρεασμοὺς τῶν δύο Αὐτοκρατοριῶν, αἱ ὁποῖαι ἐξ ἀνάγκης ἀφίνοντές τινος θέλει στρέψωσι τὰ ὄπλα των ἀλλαχοῦ. Αὐταὶ αἱ δύο αὐτοκρατορίαι ἔχουσι σύμμαχον τὸν Μόναρχον τῆς Δανίας· οἱ δὲ ἀντίπαλοι αὐτῶν θέλει εἶναι, ἡ Γαλλία, ἡ Πروسيا, ἡ Ὁλλανδία, ὁ βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας, καὶ πρὸς τοῦτοις ἴσως ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Σουηκία. Αἷτιον τούτου τοῦ πολέμου (ἂν συγκροτηθῇ) εἶναι ἡ Ὁλλανδία, τὴν ὁποίαν ἐπηρεάζει ὁ Αὐτοκράτωρ, μὲ μεγάλην δυσaráστησιν τῆς Γαλλίας. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ πολέμου. Περὶ δὲ

τῆς ἀεροστατικῆς μηχανῆς, ἤξευρε, ὅτι ἡ τελευταία τὴν
ὁποίαν κατεσκεύασαν εἰς Παρίσιον, διῆλθεν εἰς διάστημα
ὡρῶν ἑξ καὶ λεπτῶν τεσσαράκοντα λεύγας γαλλικὰς πεν-
τήκοντα, ταχύτης τὴν ὁποίαν δὲν εἶδον ἀκόμη καμμία
ἀπὸ τὰς προγενεστέρας.

Εὐρίσκομαι κατὰ τὸ παρὸν καλὰ, ἂν ᾖναι δυνατόν νὰ
εὐρίσκεται καλὰ, ὅστις εὐρίσκεται εἰς ἀναργυρίαν. Ἦδι-
πτα προσαγόρευσον ἐκ μέρους μου τοὺς κυρίους Β. καὶ
παρακάλεσον τὴν εὐγένειάν των νὰ ἐπιταχύνωσι τὴν ἀπο-
στολὴν τῆς ἐτησίου ἐπικουρίας, ἂν μέχρι τοῦδε δὲν τὴν
ἐπεμψαν. Μὴν ἐρωτᾷς, ἀδελφέ, πόσην στενοχωρίαν ἐδο-
κίμασα καὶ δοκιμάζω. Τὸ διὰ τί μέχρι τοῦ νῦν δὲν ἔγινα
σράγιον τῶν ἀλλεπαλλήλων μου συμφορῶν, εἰς ἄλλο δὲν
τὸ ἀποδίδω, πᾶρεξ εἰς μίαν ἐξαίρετον πρόνοιαν, τὴν ὁποίαν
ἔχει ὁ θεὸς δι' ἐμέ, δὲν ἤξεύρω διὰ ποίαν αἰτίαν.

Ἐρῶ σο εὐδαιμονῶν γ' Νοεμβρίου 1787.

Τὴν σκέπην, χαβιᾶρι, αὐγοτάραχον καὶ σπασίμιον δύ-
νασαι (ἂν εὐρίσκῃς δυσκολίαν) νὰ τὰ παραδώσῃς εἰς τὸν
Φρανσουᾶ Καποράλ· αὐτὸς εἶναι ἐργαστηριάρχης γιαλᾶς,
ἂν δὲν λανθάνωμαι, πλησίον τοῦ κονσόλου τῆς Φράντσας·
τὸν λέγεις ὅτι εἶναι διὰ τὸν φίλον του Νικόλαον τὸν Μπο-
μαντζῆν, ἐπονομαζόμενον Φράνκ καὶ αὐτὸς τὸν τὰ στέλ-
λει ἀσφαλῶς· προθυμήσου καὶ ἡ λογιότης σου νὰ τὸν
ἀμης φίλον αὐτὸν τὸν Φρανσουᾶ Καποράλ διὰ νὰ σὲ βοη-
θήσῃ εἰς τὰς παρ' ἐμοῦ ἀμηχανίας· τὸ καλλιώτερον ὁμῶς
ἔστι νὰ διδῇς τὰς ἐπιστολάς μου διὰ χειρὸς Δόμινου εἰς
τὸ σεμιτάριον τοῦ κυρίου Φεσκέτ. Εἰπέ μοι εὐθὺς τί ἐκό-
πισαν αἱ παραγγελίαι τοῦ Μπογιατζῆ, διὰ νὰ λάβω τὰ
ἀπορρ.

Ἐκ Μορπελλίου τῇ 15 Ἰανουαρίου 1788

Φίλιππὲ μου Κύριε Δημήτριε !

Μετὰ τὴν 29 Ὀκτωβρίου ἐπιστολὴν μου ἔγραψα ἀκόμη μίαν, τῆς ὁποίας δὲν ἐνθυμοῦμαι τὸν καιρόν. Ἐλαβὼν ἔπειτα δύο σου ἐπιστολάς δεδομένας τῇ 1α Ὀκτωβρίου καὶ τῇ 7ῃ Νοεμβρίου. Ἀπὸ τὴν μεγάλην ἡδονὴν τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασας διὰ τὸν νέον μου τίτλον, συμπαραίνω (καὶ εἶναι βέβαια πιθανόν) ὅτι μὲ ἀγαπᾷς ἀπὸ τοῦ ἄλλο μέρους ὁμῶς στοχάζομαι, μήπως αἷτιον τῆς τοιαύτης ἡδονῆς σου ἐστάθῃ ἡ φιλαυτία σου, καὶ ἐχάρης ὅτι ἐτιμήθην ἐγώ, ἀλλὰ διότι ἐπληρώθῃ ἡ προφητεία σου. Ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἐγώ, φίλε μου σὲ εὐχαριστῶ ἐκ βάθους ψυχῆς μου διὰ τὴν πρὸς ἐμέ σου εὐνοίαν, ἀλλὰ μὲ συνθήκη ὁμῶς τοῦ νὰ μὴν προφητεύῃς πλέον· διότι σὲ βεβαιῶνω, ὅτι ἂν ἄλλην φορὰν ἀποτολμῇς νὰ μεντεύῃς τὰ μέλλοντα, προτιμῶ νὰ μείνω, ὡς εἶμαι, οὐδενὸς ἄξιος, ἀπὸ τοῦ νὰ λάβω καὶ αὐτὴν τῆς Γαλλίας βασιλείαν. Ἡ κακὴ μου τύχη καὶ σὲ ἤλθεν ἡ ἐπιστολή μου τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς σου ! τὸ ὁποῖον ἐγώ, ἀφοῦ ἐχωρῆσθῃμεν ἀπ' ἀλλήλων, πάντοτε ἐπίτηδες ἐφευγον, γράφοντάς ἐπιστολάς μου εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ἔρχωνται ἢ πολλὰ πρότερον, ἢ πολλῶ κατόπιν τῆς ἐορτῆς σου· ἡξεύρω καὶ λώτατα ποῖος εἶσαι φυσικὰ, καὶ ποῖος γίνεσαι τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς σου. Αὐτὸς ὁ ἅγιος Δημήτριος μὲ ὅλην τὴν στρατιωτικὴν ἀνδρείαν, καὶ μὲ τὸν ἵππον του τὸν γέν

ναχίον, ποτέ τόσοσιν δὲν ἐφρουράχθη, ὅσον ἡ λογιότης σου φρουράττεσαι καὶ κομπάζεις τὴν ἡμέραν ἐκείνην· πόσῳ μάλ-
λον ἔχων καὶ ἐπιστολὴν τοῦ φίλου σου πρόσφατον εἰς τὰς
χειράς! φαίνεται με νὰ σὲ βλέπω μὲ τὸ τζιμποῦκι εἰς τὸ
στόμα, περικυκλωμένον ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους τζιμπουκο-
φοῦντας ὡσαύτως, εἰς μίαν ὁμίχλην πυκνοτάτην καπνοῦ
ἀναβαίνουσιν ἀπὸ τοὺς λουλάδες, καὶ καταμαυρίζουσιν
τὸ στέγωμα τῆς οἰκίας, δημηγοροῦντα, ἀναγινώσκοντα,
ἀγαλλιώνμενον ἐπὶ τοῖς παροῦσι, προλέγοντα τὰ μέλλοντα.
Αὐτῇ, ἀδελφέ μου, εἶναι μία ἀληθὴς κωμωδία, εἰς τὴν
ὁποῖαν κωμωδεῖς τὸν φίλον σου, νομίζων ὅτι τὸν ἐπαινεῖς.
Κάμε το διὰ τὴν ἀγάπην ἡμῶν! φίλε μου, ἄλλην φορὰν
μὴν ἀναγινώσκεις τὰς ἐπιστολάς μου τὴν ἡμέραν τῆς ἑορ-
τῆς σου· ἄλλο δὲν ἔλλειψε παρὰ νὰ τὴν τονισῇ καὶ νὰ
τὴν ψάλλῃς ἐπ' ἐκκλησίας εἰς τὸν ὄρθρον, ἀντὶ τοῦ πο-
λυελαίου· αὐτὸ βέβαια ἤθελεν ἦτο πολὺ κωμικώτερον.

Εἶδον καὶ τὰ ὅσα ἐδοκίμασας διὰ τὸ ὥρολόγιον, ὅσα
εἶπας τὸν μεσίτην, ὅσα σὲ εἶπεν ὁ μεσίτης, τοὺς κόπους
τοῦ ὥρολογᾶ διὰ νὰ τὸ καθάρισι, τοὺς ἐδικούς σου διὰ νὰ
τὸ μεταφέρῃς ἀπὸ τοῦ ὥρολογᾶ εἰς τὸν μεσίτην καὶ ἀπὸ
τοῦ μεσίτου εἰς τὸν ὥρολογᾶν· βάσανα μεγάλα καὶ φο-
βερά, διὰ τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν συμπάσχω, μήτε σὲ λυποῦ
μαι παντάπασιν, ὅτι εἶναι ἐκούσια, καὶ δὲν δύνασαι νὰ
αἰτιασθῇς μήτε θεόν, μήτε τύχην. Ἀφοῦ τὸ ἔλαβες εἰς
χειράς αὐτὸ τὸ ἀτυχὲς ὥρολόγιον, τὸ ἐνόμισας θησαυρόν,
σὲ ἐφάνη, δὲν ἤξεύρω πῶς, πολυτελέστερον λίθων τιμίων,
καὶ ἀπεφάσισας νὰ κερδίσῃς ἀπ' αὐτὸ δύο ἢ τριῶν ἐτῶν
ζωοτροφίαν μου. Θαυμάζω ὅτι δὲν εὐρέθῃ ἀκόμη τις νὰ
σὲ δώσῃ τοῦλάχιστον χίλια γρόσια.

Συμπάσχω ὅμως καὶ συλλυποῦμαι πολλὰ διὰ τὰ ἀλη-

θινά σου βάσανα, διὰ τὴν μείωσιν τοῦ μισθοῦ σου, διὰ τὴν
 φαρμίαν σου, διὰ τὸ ἀδύνατον τοῦ νὰ ἐξισώσης τὰ κέρδη
 μὲ τὰς δαπάνας σου· ὑπομονή, φίλε μου, χρειάζεται καὶ
 πεποιθήσις εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ· αὐτὸς
 μόνος εἶναι ὁ ἀληθὴς φίλος καὶ προστάτης τῶν ἀδικουμέ-
 νων, ὅταν οὗτοι δὲν γογγύζουσι· αὐτὸς ὑψοῖ τὰ ταπεινά,
 καὶ κρημνίζει τὰ ὑψηλά· «νεώτερος ἐγενόμην, καὶ γὰρ
 ἐγήρασα, καὶ οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλειμμένον, καὶ τὸ
 σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους». Λόγια θαυμαστά, τὰ
 ὁποῖα ἐπροτίμησα πάντοτε ἀπὸ ὅσα εἶπεν ὁ Δαβίδ. "Ἦθελε
 σὲ εἰπῶ καὶ ἄλλα πολλά, ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴν ἔλθῃ πάλιν
 ἡ ἐπιστολή μου εἰς ἐορτὴν κανενὸς παιδιοῦ σου, ἢ τῆς
 συζύγου σου, τὴν ὁποίαν ἤδιστα προσαγορεύω.

Δὲν ἤξεύρω ποῖαν αἰτίαν εἶχες νὰ ὑποπτευθῇς φθονοῦντα
 τὸν Γερμανὸν συγγραφέα τοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖον μετέ-
 φρασα· δὲν εἶναι, ἀδελφέ μου, οὗτοι τοιοῦτοι· ὅχι δὲν
 εὐρίσκονται ἐδῶ φθονεροί, ὅλοι αἱ κακίαι, ὅσαι ἐπιπολά-
 ζουσιν αὐτοῦ, εὐρίσκονται καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ εἰς
 Ἀφρικὴν, καὶ πανταχοῦ ὅπου εἶναι ἄνθρωποι, ἀλλ' ἐδῶ
 αἱ κακίαι δὲν εἶναι τόσον βλαβεραί, ὅσον αὐτοῦ, διότι
 εἶναι χαλινωμέναι, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτως ἀπὸ τὴν σοφίαν καὶ
 φρόνησιν. Οἱ ταλαίπωροι ὁμογενεῖς μας, ἀπολέσαντες
 μετὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν σοφίαν, ἂν ἦναι καλοί, ἢ
 ἀρετὴ των εἶναι χωρὶς φῶς, διότι εἶναι ἀκατήχητοι καὶ
 αὐτὴν των τὴν πίστιν, ἂν ἐξ ἀτυχίας γεννηθῶσι κακοί,
 φέρονται ἀκράτητοι εἰς ὅλα τὰ δεινά, διότι δὲν ἔχουσι
 χαλινόν, μήτε τῆς θρησκείας, τὴν ὁποίαν ἀγνοοῦσι, μήτε
 τοῦ ὀρθοῦ λόγου, τὸν ὁποῖον ποτὲ δὲν ἐσυμβουλευθήσαν.

Ἐλυπήθην πολλὰ, ὅτι δὲν ἐγνώρισας αὐτοῦ τὸν φί-
 λον μου τὸν Ἀκαδημαϊκὸν τοῦ Παρισίου, ἄνδρα πλήρη

σοφίας καὶ συνέσεως. Ἡξεύρει, φίλε μου, μόνος αὐτὸς περισσότερα ἑλληνικά, ἀφ' ὅσα ἡξεύρουσιν ἑκατὸν Ἑλληνες τοῦ Λεβάντε, χωρὶς νὰ ἀριθμήσω τὰς λοιπὰς διαλέκτους καὶ ἐπιστήμας, καὶ μὲ ὅλον τοῦτο ταπεινοφρονεῖ ὡς νὰ μὴν ἡξευρε τίποτε. Τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομῶδα ἔλαβον ἐπιστολὴν σου, πλήρη φιλίας εἰλικρινοῦς· μὲ προσκαλεῖ, φίλε μου, νὰ ὑπάγω εἰς τὸ Παρίσιον· τί λέγεις; μὲ συμβουλεύεις νὰ τὸ κἄμω ἢ ὄχι; τὸ Παρίσιον εἶναι καὶ λογιζεται τὴν σήμερον αἱ Ἀθῆναι τῆς Εὐρώπης. Ἡξεύρεις εἰς ποίαν ὑπόληψιν εἶχον οἱ πρόγονοί μας (ἄλλοίμονον εἰς ἡμᾶς! ἀποτολμῶμεν ἀκόμη νὰ τοὺς ὀνομάζωμεν προγόνους, τῶν ὁποίων δὲν ἐκληρονομήσαμεν τίποτε!) τὰς Ἀθήνας;

Εἰ μὴ τεθέασαι τὰς Ἀθήνας, στέλεχος εἶ.
Εἰ δὲ τεθέασαι μὲν, μὴ τεθήρεις· ὃνός.
Εἰ δ' εὐαρεστώων ἀποτρέχεις Κανθηλίας.

Αὐτὸς, φίλε μου, ὁ σοφὸς φίλος μου δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον, ἀλλ' εἰς ὀλίγον διάστημα καιροῦ, ὅσον διέτριψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔμαθε καὶ τὴν νῦν πεζὴν τῶν Ῥωμαίων διάλεκτον, καὶ μὲ παρακαλεῖ νὰ τὸν γράφω εἰς τὸ ἐξῆς Ῥωμαϊστί. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἀπέκτησα ταύτας τὰς ἡμέρας ἓνα φίλον λογιώτατον, εὐγενέστατον καὶ πανερώτατον· καὶ ἰδοὺ τίνι τρόπῳ. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἀγάθης. Ἡξεύρεις ὅτι ἡ Ἀγάθη εὐρίσκεται εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ ὅτι εἶναι πλησίον τοῦ Μονπελλιού, καθὼς εἶναι ἡ Μαγνησία μὲ τὴν Σμύρνην. Ἴσως ἀγνοεῖς ὅτι ἐδῶ οἱ ἀρχιερεῖς εἶναι ὄχι μόνον κοινῶς λόγιοι ἀλλὰ καὶ εὐγενεῖς, ἡγουν ἀπὸ τὰ πρῶτα γέννη τῆς βασιλείας· αὐτὸς λοιπὸν ὁ τῆς Ἀγάθης Ἀρχιερεὺς, λογιώτατος ὡς οὐδεὶς

ἄλλος, ἐπιστήμων τῆς ἑλληνικῆς, τῆς ἑβραϊκῆς, τῆς χαλδαϊκῆς καὶ ἄλλων πολλῶν διαλέκτων, εὐγενὴς ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα γένη τῆς Γαλλίας, (διότι ὁ ἐξᾶδελφός του εἶναι Δουξ,) μέλος τῆς ἐν Παρισίοις φιλολογικῆς Ἀκαδημίας, ἄρχων ἐπιφανῆς καὶ λαμπρότατος, εὐρέθη κατὰ τύχην εἰς ἓνα λαμπρὸν οἶκον τῆς παρούσης πόλεως, ὅπου ἐγὼ συνειθίζω νὰ ὑπάγω πολλάκις· ὁ οἰκοδεσπότης ἀπὸ καλωσύνης του καὶ εὐνοίας εἰς ἐμέ, τὸν ἐλάλησε περὶ ἐμοῦ πολλά, προσθέτων ὅτι εὐρίσκομαι εἰς κορισπονδέντζαν μὲ δύο Ἀκαδημιακοὺς τοῦ Παρισίου· ὁ Ἀγάθης δὲν χάνει καιρόν, ἀλλ' ἐρωτᾷ τὴν κατοικίαν μου, καὶ ἔρχεται εὐθύς εἰς τὸν οἶκόν μου μὲ ὅλην του τὴν δορυφορίαν. Ἐγὼ ὅλος ἐκστατικὸς εἰς τοιαύτην ἀνέλπιστον ἐπίσκεψιν, τὸ καταρχὰς ἐνόμισα ὅτι ἡπατήθη καὶ ἐμβῆκεν εἰς τὴν κήμεράν μου, μὴ θέλων· δὲν τὸν ἐγνώριζα, δὲν εἶχε τὸν ἰδῶ ποτέ, ἀγχαλὰ εἶχεν ἀκούσω τὴν φήμην του· τέλος πάντων διὰ νὰ μὲ ἐκβάλλῃ ἀπὸ τὴν ἀμφιβολίαν, εἶμαι, λέγει, ὁ τῆς Ἀγάθης ἐπίσκοπος, εὐρισκόμενος εἰς τὸν οἶκον ἐνὸς φίλου σου, ἤκουσα τὸ καλόν σου ὄνομα, καὶ ἦλθον διὰ νὰ σε γνωρίσω αὐτοψεί· καὶ αὐτὰ τὰ λόγια, ἀδελφέ μου, ἐξήλθον ἀπὸ τὸ στόμα του μὲ μιαν γλυκύτητα, μὲ μίαν ἀφειλιαν, μὲ μίαν ταπεινοφροσύνην ἀνεκδιήγητον. Ἐκάθησε λοιπὸν μετ' ἐμοῦ μίαν ἡμισυ σχεδὸν ὥραν· ἐλαλήσαμεν πολλά καὶ περὶ πολλῶν· τὸν ἔδωκα τὴν Θέσιν μου, καὶ ἔν ἐξεμπλᾶριον ἀπὸ τὸ νεωστὶ μεταφρασθὲν βιβλίον· ἔπειτα ἔπεσεν ὁ λόγος περὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων· τί ἦτον τότε καλὰ νὰ κᾶμω; μὲ ὅλον ὅτι εἶσαι προφήτης, τοῦτο βέβαια δὲν θέλει ποτέ τὸ μαντεύσης· ἀνοίγω τὸ κιβώτιόν μου, ἐκβάλλω ἓν ἐξεμπλᾶριον τῆς Κατηχήσεως τοῦ Μόσχας, καὶ ἓν ἕτερον τῆς Συνόψεως, καὶ τὸν τὰ ἐγχειρίζω.

αὐτὸς τὰ ἐδέχθη εὐμενέστατα, καὶ μὲ μίαν φιλοφροσύνην μεμιγμένην μὲ ἀπορίαν· καὶ οὕτως ἔφυγεν εὐχαριστημένος κατὰ πολλά, παρακαλῶν με νὰ ὑπάγω συχνὰ πρὸς αὐτόν, τὸ ὅποσον καὶ ἔκαμα. Τανῦν ἀπεδήμησεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του. Ἰσως σὲ φανῇ παράδοξον, ὅτι τὸν ἐπρόσφερα Κατήχησιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται καὶ τινα ἐναντία κατὰ τῶν Δυτικῶν· ἀλλὰ δὲν ἤθελεν ἀπορήσης, ἂν ἐγνώριζες τοὺς σοφοὺς τῆς Εὐρώπης.

Πολλὰ ἐμωρολόγησα εἰς ταύτην μου τὴν ἐπιστολήν· ἀλλὰ τί νὰ κάμω; οἱ πρωτοψάλται τῆς Σμύρνης δὲν ἀγαποῦσι τὸν λακωνισμόν. Ἐνταῦθα ἐγκλεισμένας θέλει εὑρεῖς διαφόρους ἐπιστολάς διὰ τοὺς κυρίους Βαχατόρηδες, διὰ τὴν ἐξαδέλφην μου κυρίαν Μαγδαληνήν, διὰ τὴν ἐξαδέλφην μου κυρίαν Μαροῦκαν, διὰ τὸν ἐξαδέλφον μου Πιτρίτζην, διὰ τὸν ἀδελφόν μου καὶ διὰ τὸν *** ταύτην τὴν τελευταίαν ἀναγκάζομαι νὰ τὴν γράψω, ὅχι διὰ κανένα τέλος, μάρτυς μου ὁ τὰ πάντα ἐφορῶν ὀφθαλμός! ἀλλὰ διότι τοιοῦτον εἶναι τὸ χρέος ἐνὸς γενναίου ἀνδρός· ἂν αὐτὸς ἐψεύσθη, ἐγὼ δὲν πρέπει νὰ γενῶ ἀχάριστος· δὲς τὴν παρακαλῶ, ἀφοῦ τὴν σφραγίσῃς, ἀλλὰ μὴ λήσῃς τίποτε μήτε περὶ τῆς καταστάσεώς μου, μήτε περὶ οὐδενὸς ἄλλου· ἂν σὲ ζητήσῃ ἀργύρια διὰ τὰς τρεῖς *** (τῶν ὁποίων χρεῖαν ἔχω ἀπαραίτητον) δὲς τα, φίλε μου, καὶ θέλει τὰ λάβῃς ἀπὸ τὴν πώλησιν τοῦ ὥρολογίου, ἢ θέλει γράψω τὸν Δόμινον, νὰ σὲ τὰ πληρώσῃ ἐξάπαντος. Ἄν ἀποθάνω, Δημήτριε, ἤξευρε ὅτι ἀποθνήσκω μὲ μεγάλην ἀνίαν, διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι δὲν ἐπλήρωσα εἰς αὐτὸν ἐκεῖνο τὸ ὀλίγον τὸ ὅποσον μὲ ἔπεμψεν· ἡ ἀνάγκη μὲ ἔκαμε νὰ τὸ δεχθῶ, ἀλλὰ μὴ νομίζῃς, ὅτι δὲν ἐκατάλαβα τὸν

σκοπὸν καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν, ὅσοι εἶναι, ὥς αὐτόν· τὰ τοιαῦτα δῶρα μολύνουσι, δὲν εὐχαριστοῦσι τὰς γενναίας ψυχὰς, διότι προέρχονται ὅχι ἀπὸ φιλανθρωπίας, ἀλλὰ διὰ δόξας· δίδονται μὲ σκοπὸν τοῦ νὰ σὲ δουλώσωσιν εἰς τὸ ἐξῆς· μὲ ὅλον τοῦτο, καθὼς σὲ εἶπα, τὸ χρέος μου εἶναι νὰ φανῶ εὐχάριστος, καὶ τώρα, καὶ ἀφοῦ μὲ ἀξιώσῃ ὁ θεὸς νὰ τὴν πληρώσω. Ἄ! καὶ πότε θέλει λάμψει δι' ἐμὲ ἡ πανευφρόσυτος ἡμέρα, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ εἰπῶ εἰς τὴν λογισμότητά του· ἄρον τὸ σὸν καὶ ὑπαγε. Πρὸς τὸν ἄλλον τὸν ἀπηνῆ ἄνδρα, νὰ μὴν ἀναφέρῃς μήτε γρύ· ὅλος ὁ κόσμος δὲν εἶναι Σκοῦρσοι.

Ἐλπίζω κατὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ λάβω χαροποιὰς ἐκ δῆσεως διὰ τὰ παιδιὰ τοῦ εὐγενοῦς σου συντέκνου, τὸν ὁποῖον ἄσπασαι ἀδελφικῶς ἐκ μέρους μου· χαιρέτησον ἀπὸ μέρους μου τὸν κύριον Παναγιώτην Δανιήλ, τὸν κύριον Ἀβραάμ. Κουπιτζόγλου καὶ τὴν τιμίαν του σύζυγον· δὲν μὲ ἔγραψας ἂν κερδαίνῃ τίποτε ὁ ἀδελφός μου κοντὰ εἰς αὐτόν, ἢ ἂν εὐρίσκεται μόνον διὰ νὰ διώκῃ τὰς μυίας τοῦ μαγαζίου, καὶ νὰ πίνῃ τὸ τσιμποῦκι του. Ἄσπασαι τὸν κύριον Νικόλαον Ματζουράνην. Σὲ ἔγραψα εἰς τὴν προλαβοῦσάν μου καὶ πάλιν σὲ τὸ γράφω, νὰ ζητήσῃς συγχώρησιν παρὰ τῆς τιμιότητός του, ἂν αἱ πολλαὶ μου ἀσχημαλίαι δὲν μὲ ἐσυγχώρησαν νὰ πληρώσω τὸν πόθον τοῦ περὶ τοῦ μανιφέστου. Ἀδελφέ, δὲν εὐκαιρῶ παντάπασιν ὁ ταλαίπωρος, καὶ θέλει τὸ συμπεράνης ἀπὸ τὸν ἄθλιόν μου χαρακτῆρα καὶ ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν ἐπιστολῶν μου· γράφω τὰς ἐπιστολάς μου τὴν νύκτα, καὶ τὸ πρωί, ὅταν τὰς ἀναγινώσκω, ἐντρέπομαι τὴν ἀθλιότητα, μὲ ὅλον ὅτι ἡ λογιότης σου ἀπὸ ἄκραν σου καλοκαγαθίαν τὰς εὐρίσκεας καὶ λῆς. Ἄλλ' ἐπειδὴ περὶ ἐπιστολῶν ὁ λόγος, μὲ συγχωρεῖτε.

να σὲ ἐλέγξω ὀλίγον, ὅτι δὲν ἐδιόρθωσας ἀκόμη τὸ ὕφος σου, καθὼς ἔπρεπε· μὲ ὅλον ὅτι (σὲ λέγω τὴν ἀλήθειαν) γράφεις πολλῶ καλλιώτερον ἀπὸ πολλοὺς σπουδαίους, ἢ τοιοῦτους νομιζομένους· ἂν εἶχες ὁμῶς περισσοτέραν προσοχὴν, ἂν δὲν εἶχες τοσαύτας ἀσχολίας τῆς ἐορτῆς σου, τῆς ἐορτῆς τῶν τέκνων σου, τῆς συζύγου σου, τῶν γειτόνων σου, τῶν φίλων σου, ἐν ἐνὶ λόγῳ, ὅλης τῆς πόλεως, πλὴν τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἑβραίων, ἤθελε γράφεις ἀσυγκρίτως ὀρθότερα· δὲν εἶναι ὁ λόγος μου μόνον περὶ τῆς ὀρθογραφίας, ἀλλὰ τὸ ἀξιολογώτερον περὶ τοῦ ὕφους. Ὅχι ἦλθε μου, ὅτι φαντάζομαι νὰ γράφω καλὰ, καθὼς νομίζεις, ἀλλ' ὅτι ἐκοπίασα περισσότερον ἀπὸ τὴν λογιότητά σου καὶ διὰ τὴν ἀρχαίαν καὶ διὰ τὴν σημερινὴν τῶν Ἑλλήνων διλεκτον. Ἴδου λοιπὸν ἀποτολμῶ νὰ σὲ σημειώσω ὀλίγα ἀπὸ τὰ πολλά, καὶ ἂν εὐχαριστῆσαι εἰς αὐτὰς τὰς φιλικὰς σου παιδαγωγίας, εἰς τὸ ἐξῆς θέλει σὲ γράφω περισσότερα. αὐτὰ εἶναι ὠφελιμώτερα ἀπὸ τὸ μανιφέστον τῆς Ῥωσσίας. Διὰ τί· ὅταν εἶναι ἐρώτησις, εἶναι ὀρθόν, ἀλλ' ὅταν ἦναι ἀπολογικόν, πρέπει νὰ λέγῃς διότι· παραδείγματος χάριν τί δὲν μὲ ἔγραψας εὐθύς; διότι εἶχον τὴν ἀσχολίαν τῆς ἐορτῆς μου. Ἄν εἶπῃς διατί εἶχον τὴν ἀσχολίαν κτλ. εἶναι βαρβαρισμός. *Εὐρῆκα* γράφεις κακῶς, γράφε εἰς τὸ ἑξῆς *εὐρηκα*. — *Τίποτες* τὸ σ εἶναι περιττόν· λέγε *τίποτε*. αὐτὸ νὰ ἔγινε *κουμπάρος* κτλ. ὀρθότερον μὲ φαίνεται, διὰ τὸ νὰ ἔγινε *κουμπάρος*. — *Ἀνωφελὴν* καὶ *δυστυχῆν*, — *ἀνωφελὴ* καὶ *δυστυχῆ* λέγουσιν οἱ Ἕλληνες· — *ἐλαβε ζημίας* καὶ *ἐλάβε*· δὲν ἦτον ὀρθώτερον τὸ νὰ μεταχειρίζεσαι τὸ *ἐλάβε* καὶ τὰ κέρδη, καὶ ὅταν ἦναι περὶ ζημίας ὁ λόγος, νὰ λέγῃς *ἀπώλεσεν* ἢ *ὑπέφερε* τοῦ εἰποῦ, τοῦ ἀπεκρίθην καὶ τὰ

τοιαῦτα. Λέγε καθὼς οἱ Κωνσταντινουπολίται, τὸν εἰ-
τὸν ἀπεκρίθη.

Ἔλα καλλιώτερον εἶναι τὸ ἐλθέ. — Αὐταῖς ἡ ἀπόκρισις
λέγε· αὐταὶ αἱ ἀποκρίσεις.

Νὰ κάμωμεν· γράφε τὰ ῥήματα μὲ ω, ὡςάκις προ-
ταῖ τὸ νά. — Νὰ κάμωμεν, νὰ φάγωμεν, νὰ ἐορτάσω-
τὴν ἐορτὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, νὰ ὑπάγωμεν εἰς
οἶκον τοῦ πρωτοψάλτου, διὰ νὰ τὸν χαιρετήσωμεν καὶ
τὸν συγχαρώμεν, ὅτι τὸν ἐλάττωσαν τὸν μισθὸν του,
τὸ νὰ ἐπλούτησε.

Ἄμποτε νὰ ἤμουν· — ἄμποτε νὰ ἤμην, εἶναι ὀρθώτερον.

Σοὶ ἔγραψα εἶναι ἐλληνικώτερον, καὶ ἴσως διὰ τοῦτο
τὸ μεταχειρίζεσαι· μὲ ὅλον τοῦτο, φίλε μου, προτιμῶ
σέ ἔγραψα, ἀγκαλὰ κοινότερον· τοῦτο θέλει σέ φανῆσαι
παράδοξον. Ἐπιθυμητὸν ἦτο βέβαια νὰ κανονίσωμεν τὴν
κοινὴν ἡμῶν διὰλεκτον ἀπαρallάκτως κατὰ τοὺς κανόνες
τῆς ἐλληνικῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον, προτι-
μοῦμεν λοιπὸν τόσον νὰ προσεγγίζωμεν εἰς αὐτήν, ὅσον συγχω-
ρῶμεν τὸ ἔθος· καὶ τὸ ἔθος δὲν συγχωρεῖ πάρεξ ὅσα δὲν μακρ-
νούνται πολλὸν τῆς κοινῆς ἀκοῆς καὶ τῆς σαφηνείας, δὲ
δὴ πρέπει νὰ λαλῇ τις ὅχι μόνον σοφῶς ἀλλὰ καὶ σαφῶς
τοῦτο μήτε ὁ Εὐγένιος ἠδυνήθη νὰ φυλάξῃ ἐν πᾶσιν, ἀλλ'
μίσγει πολλάκις τὰ ἐλληνικώτατα μὲ τὰ βάρβαρα.

Νοσοκομεῖον· διατί μὲ περισπωμένην, νὰ ζῇ ὁ Δα-
τριός μου; διὰ τί μὲ δύο σ; τὸ νοσοκομεῖον τοῦ νοσο-
κομείου.

Τὸν κάθε μῆραν· πολλὰ ἀγαπᾷς τὰ περιττά γράμματα
μῆνα ὅχι μῆραν· ὀρθότερον μὲ φαίνεται κατὰ μῆνα ἢ κατὰ
ἐκαστον μῆνα.

Τοὺς ἐκατάπεισε, γράφε τοὺς κατέπεισε.

καὶ ἀντὶς διὰ τὰ λάβω καμμίαν ἀμοιβήν κτλ. Ἐχεις
 μου, ψάλτα μου, ἀλλὰ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλαθεν ἀντὶ
 τῆς αἰσχύνῃ· ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν δύνασαι νὰ λάβῃς τὸ
 σου εἰς τοῦτον τὸν ἄδικον κόσμον, σπούδασον
 νὰ γράφῃς ὀρθά· καὶ ἀντὶ τὰ λάβω καμμίαν κτλ. ἢ
 ὀρθότερον, ἀντὶ τοῦ τὰ λάβω κτλ.

Τέτοιους γράφε τοιούτους.

Μὲ ὅλον ὁποῦ ἔκαμε, — μὲ ὅλον ὁποῦ εἶπε, — μὲ ὅλον
 τοῦ ἔφαγε, καὶ τὰ τοιαῦτα· οὕτως ἔγραφον καὶ ἐγώ, δὲν
 καὶ ὅμως πολὺς καιρὸς ἀφοῦ μεταχειρίζομαι τὸ μὲ ὅλον
 ἔκαμε, μὲ ὅλον ὅτι εἶπε κτλ. Ἰσως ἔχω ἄδικον.

Εὐθὺς ὁποῦ ἐμβήκασι, ἠθέλησαν κτ. ὀρθότερον μὲ
 γίνεται, εὐθὺς ὅταν ἐμβήκασι ἢ εὐθὺς ὡς ἐμβήκασι, ἢ
 ἐμβήκασι, εὐθὺς ἠθέλησαν κτ. καθ' ἑνα· τὸ καθεὶς ἢ
 πᾶς ἑνα μὲ φαίνεται ὀρθότερον.

Πιπὰς γράφε ποιράς.

Εἰπίζω ὅτι δὲν θέλει σὲ κακοφανῇ ἡ τόλμη τὴν ὁποίαν
 ἔδωκε νὰ σὲ διορθώσω. Ἀμποτε νὰ εἶχον καὶ ἐγὼ κἀνένα
 διορθωτὴν τῶν ἰδικῶν μου μεγάλων καὶ πολυαριθ-
 μῶν σφαλμάτων! μὲ ὅλον τοῦτο μὴν ἀπελπισθῇς καὶ μὴ
 εἰπῇς ὅτι τὸ πρᾶγμα χρειάζεται πολλοὺς κόπους· σὲ βε-
 βαιώνω χωρὶς μετριάσματα, ὅτι τὸ ὕφος σου καλλύνεται
 μᾶλλον καὶ μᾶλλον, καὶ αὐτὸ βλέπων, ἠθέλησα νὰ σὲ
 νύξιν νὰ τὸ καλλωπίσῃς ἀκόμη περισσότερον. Ἄν
 καὶ κερὸν, ἤθελε σὲ γράψω μίαν γραμματικὴν ὁλόκλη-
 ν καὶ τότε δὲν εἶχες πλέον χρεῖαν ἐμοῦ, μῆτε ἤθελε
 ἀπαπονήσκειν ὅτι δὲν καταλαμβάνεις τὰ συγγράμματά μου.
 ἤξευρες, φίλε, πόσον ἐγὼ λυποῦμαι, καὶ πόσῃ ἀτυ-
 χῶς νομίζω, νὰ κοπιᾶζω διὰ τοὺς ἄλλοτρίους, εἰς καιρὸν
 ὅταν ἦτον δυνατόν καὶ δίκαιον νὰ προσφέρω τὰς ἀπαρ-

χὰς τῶν κόπων μου εἰς τοὺς ὁμογενεῖς μου, ἂν οἱ βί-
νεῖς εἶχον ζῆλον ἀληθῆ τοῦ καλοῦ, καὶ ἂν ἤξευρον
ἔπρεπε νὰ κάμωσι τὴν ἀρχήν· με ὅλον τοῦτο δὲν
νὰ ἀπελπιζώμεθα. Ἀλλὰχ-κερίμ! λέγω καὶ ἐγώ, ὅτι
τὸ μεταχειρίζεσαι καὶ ἡ λογιότης σου, λησμονήσας ὡς
νεταί, ὅτι ἡ γλῶσσά σου ἔχει τὸ ἔχει ὁ Θεός! τὸ
ἡδύτερον εἰς τὴν ἀκοήν ἀπὸ τὸ τρισβάρβαρον Ἀ-
κερίμ!

Πρόσμενε πράγματα μεγάλα καὶ παράδοξα· ὅπως
συμβῇ τὸ πρᾶγμα, φαίνεται ἀδύνατον εἰς τὸν ὀλίγον
νοῦν τὸ νὰ μὴ συμβῇ καμμία μεταβολή.

Ἐρρώσω, καὶ γίνου φρόνιμος ὡς ὁ ὄφις, ὅτι αἱ τῶν
πονηρῶν εἰσὶ διὰ πολλὰς αἰτίαι.

K. I. καὶ K. τῆς B. Δ.

Γράψε με συνεχῶς καὶ διεξοδικῶς καὶ ὀρθῶς καὶ
κῶς. Σφράγισον τὰς ἀσφραγίστους ἐπιστολάς πρὶν νὰ
δώσης· ζητῶ καὶ πάλιν παρὰ τῶν κυρίων Βαχατῶν
(ὡς βλέπεις) τὰ γρόσια 227:80. Ὅταν λάβῃς τὰς
Κατηχήσεις τοῦ Μόσχας, πρόσθε εἰς αὐτάς καὶ τρεῖς
νόψεις, καὶ τρεῖς μικράς τῆς Καρλοβίτζης· καὶ πέ-
τα με πρῶτον διὰ χειρὸς τοῦ Δόμινου, ἐντετυλιγμέ-
χονδρὸν χαρτίον.

14.

Ἐκ Μονπελλιέρ 13 Ἀπριλίου 1793

Φίλιτατέ μου Δημήτριε!

Ἐχεις δίκαιον, ἀγαπητέ μου, νὰ μοῦ παραπονῇς
δὲν σὲ γράφω συνεχῶς· ἀλλ' ἂν ἤξευρες τὸ ἥμισυ

ἀσχολιῶν μου, ἤθελε βέβαια μὲ συγχωρήσης τὴν
καίαν μου ταύτην σιωπὴν. Καὶ δὲν εἶναι μόναι αἱ
λίαι, αἱ ὁποῖαι μὲ κωλύουσι ἀπὸ τοῦ νὰ σὲ γράφω
ὥς ἔχω ἀκόμῃ τὴν ἀνιάραν μέριμναν πῶς ἔχω νὰ
ποιῶν ἀπόφασιν πρέπει νὰ λάβω διὰ τὴν ἐπιστρο-
μὴν μου, ἡ ὁποία ἐξ ἀτυχίας συμβαίνει εἰς καιρὸν πολέ-
φοβεροῦ παντάπασιν ἀνομοίου μὲ τοὺς παρελθόντας
πολέμους. Σὲ ἔγραψα πολλάκις νὰ παρακινήσης
τοὺς βασιλεῖς Βαχατῶρηδες, ἔγραψα καὶ ἐγὼ κατ' εὐθείαν
τὴν εὐγενεῖάν των δεόμενος νὰ μὲ πέμψωσι τὰ ἐνα-
ποθέντα γρόσια 227, 80, μὲ ὑπόσχεσιν σταθερὰν καὶ
ἀπόδοτον νὰ μὴ ζητήσω πλέον οὔτε ὀβολὸν εἰς τὸ
παρὰ τῆς εὐγενείας των· καθὼς μήτε δίκαιον ἔχω
νὰ τοὺς ἐνοχλῶ. Προσμένω λοιπὸν κατὰ πᾶσαν
καὶ στιγμὴν καὶ τὴν ἀπόκρισιν τῶν ἀρχόντων καὶ
ἀποκρισὶν τῆς λογιότητός σου. Ὅταν αὐτὰ τὰ τελευ-
τὰ ἀργύρια λάβω, ἂν εὕρω κανένα ἄλλον τρόπον ζω-
νίας τοσοῦτον μόνον, ὅσον ἀρκεῖ διὰ νὰ μείνω ἀκόμῃ
ἐν τουλάχιστον εἰς τὴν Εὐρώπην, ἕως οὗ νὰ ἰδῶ
ἐλθῶσιν ἔχει νὰ λάβῃ αὐτὸς ὁ πόλεμος, ὅστις ἀνήφθη
ἀμφοτέρων μου, θέλει μείνω, εἰ δὲ μὴ, καταβαίνω εἰς
τὴν Ἰταλίαν, καὶ περνῶ εἰς τὸ Τεργέστιον, ἢ εἰς καμμίαν
τῶν Ἑνετικῶν νήσους, οἷον Κέρκυραν, Ζάκυνθον, ὅπου
ἐμεῖς νὰ πράττω τὴν Ἰατρικὴν μέχρι οὗ νὰ κατα-
σταθῇ τὰ πράγματα. Ὁ πόλεμος ἐνδέχεται νὰ ἦναι
μακρότατος· ἐγὼ, φίλε μου, δὲν ἔχω ἡσυχίαν μήτε νυκτὸς
τε ἡμέρας, συλλογιζόμενος τὰ ἐνδεχόμενα· ὁ Θεὸς ὁμῶς
ἐνδυνατός, καὶ εὕρισκε τρόπους σωτηρίας παντοίους
καὶ ἀνελπίστους εἰς ἡμᾶς. Νέα δὲν ἔχω νὰ
γράφω, ἐπειδὴ αὐτοῦ τὰ μανθάνετε πρὸ ἡμῶν· ἡμεῖς

ἀκόμη δὲν ἐμάθομεν ἐδῶ τὴν τύχην τοῦ πρέσβεως.
 Αὐτοκράτορος· τὸν ἐφυλάκωσαν· τὸν ἐθανάτωσαν·
 ποτε δὲν ἤξεύρομεν διότι ἐκόπη ἡ δι' ἐπιστολῶν κοινὴ
 μεταξύ Βελιγραδίου καὶ Σεμλίνου. Ὅλος ὁ κόσμος
 καὶ βεβαιοῖ, ὅτι αὐτὸν τὸν πόλεμον τὸν διήγειρεν ἡ
 γλία, καὶ τοὺς ἔρριψε τοὺς ἄφρονες εἰς βυθὸν ἀμηχανίας
 ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐγὼ δὲν ἤξεύρω πῶς καὶ τίνι τρόπῳ
 ἐκβῶσι· ταύτην τὴν ὥραν μαυρίζομεν ὅτι ἔνεαν
 Τοῦρκοι ἐπάτησαν τὴν Πατζκόβαν, μικρὰν πόλιν ἀνέστησαν
 εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ὁ στρατηγὸς τῆς πόλεως
 μακρόθεν τὴν ἔφοδον τῶν Ὀθωμανῶν, ἀφῆκε τὰς
 τοῦ τείχους ἀνοικτάς, ἔκρυψε τοὺς στρατιώτας εἰς
 φορα μέρη τῆς πόλεως, ἔστησε τὰ κανόνια τοῦ εἰς
 πλατείας καὶ ῥύμας, μὲ τρόπον ὅμως ὥστε δὲν ἐνό-
 νοντο· εἰς τρισάθλιοι Τοῦρκοι νομίσαντες τὴν πόλιν ἐπι-
 ταλελειμμένην ἀπὸ φόβου, ἐμβῆκαν μὲ θρίαμβον ἀνέ-
 ζοντες καὶ κράζοντες τὸ γκιοὺρ κατ'ἑτέ· μόλις ἔφθαν
 εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως, ἐκλείσθησαν αἱ πύλαι, τὰ
 κανόνια ἐξέερασαν ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν πῦρ ἀκατα-
 παυστον, τὶ τὰ πολλά, φίλε μου, δὲν ἔμεινε οὐδέν·
 τοὺς ἑνεακοσίους. Ἡ πολιορκία τοῦ Βελιγραδίου
 νὰ ἀρχήσῃ τῇ 18ῃ τοῦ παρελθόντος Μαρτίου. Γράφε
 καὶ ἡ λογιότης σου, παρακαλῶ, ὅσα νέα ἀκούεις ἀπὸ
 εἰς χαρτίον ὅμως τῆς πόστεας, τὸ ὅποιον θέλει τὸ
 σης τὸν Δόμινον καὶ θέλει σὲ τὸ δώσῃ μετὰ χαρᾶς.
 Ἀδελφέ μου, ἔχω χρεῖαν οἰκονομίας· γράφε με συνει-
 καὶ μὴ συνερίζεσαι μὲ ἐμέ, διότι ἔχω φροντίδας πολλὰς
 τῆς τύχης ὅσον δύνασαι τὴν ἀποστολὴν τῶν ἀγγέλων
 αὐτὰ εἶναι τὰ τελευταῖα, δὲν θέλει πλέον ζητήσω τίνα
 ἢ πρόνοια τοῦ Θεοῦ δὲν θέλει μὲ ἐγκαταλείπη· τὸ βέβαιον

ἀρχησε νὰ πωλῇται, ἀλλὰ χρειάζεται καιρὸς πολὺς διὰ νὰ πωληθῇ, ἔπειτα ἀπὸ τὰ συναχθέντα ἀργύρια ἔχει πρῶτον νὰ πληρωθῇ ὁ τυπογράφος καὶ εἴτι μείνη εἶναι ἰδικόν μου· τῶρα ἀσχολοῦμαι εἰς ἄλλα πράγματα ἀναγκαιότερα δι' ἐμέ, ἴσως δὲ καὶ ἐνδοξότερα, ἂν ὁ Θεὸς εὐλογήσῃ τοὺς κόπους μου. Ἐρρώσο, φίλτατέ μου Δημήτριε, τὸν ἀδελφόν μου καὶ τὴν νύμφην μου ἀσπάζομαι, τοὺς συγγενεῖς ὅλους κατ' ὄνομα ἡδιστα προσαγορεύω· ἔγραψα πρὸς ὅλους τὸ νέον ἔτος καὶ ἐλπίζω νὰ ἔλαβον τὰς ἐπιστολάς σου· ἀπόκρισιν νὰ ἔχω ταχεινὴν· δίδε τὰς ἐπιστολάς σου πάντοτε τὸν Δόμινον, ὅστις μὲ τὰς πέμπει ἀσφαλῶς. Ἀλοῖμονον εἰς ἐμέ, ἂν δὲν εἶχον τὸν Δόμινον καὶ τὸν Δημήτριον! ὁ Θεὸς ὁμως συγκιρνᾷ πάντοτε τὸ ἀψίνθιον μὲ τὸ μέλι, καὶ δὲν μᾶς ἀφίνει νὰ πέσωμεν εἰς ἀπόγνωσιν. Γράψε με τὴν κατὰστασίν σου, ἂν ἐλευθερώθῃς ἀπὸ τὰ βασανία σου, καὶ γίνωσκε ὅτι δὲν ἔχεις εἰλικρινέστερον φίλον ἀπ' ἐμέ· ἂν δὲν ἔχω ἔλαιον νὰ ἀλείψω τὴν πληγὴν σου, ἔχω καὶ σπλάγχνα νὰ τὴν οἰκτείρω· τὴν σύνευσόν σου ἡδιστα προσαγορεύω. Καὶ πάλιν ἔρρώσο!

Τὰ πολεμικὰ πλοῖα τῆς Ρωσίας εἶναι 18 τῆς Λίνεας λεγόμενα, καὶ ἄλλα τοσαῦτα σχεδὸν δευτέρας καὶ τρίτης κλάσεως· δὲν ἐκίνησαν ἀκόμη ἀπὸ τὸ Κρονστάδ· εἶναι ὁμως μεγάλη ἡ ὑποψία ὅτι ἡ Ἰσπανία μελετᾷ νὰ τὰ ἐμποδίσῃ δυναστικῶς· δὲν ἠξεύρω τί ἔχει νὰ γεννηθῇ ἀπὸ τοιοῦτον ἀπροσδόκητον κίνημα. Ἡξεύρεις καλῶτατα ὅτι ἡ Ἰσπανία συνεχρότησε πρὸ χρόνων τινῶν φιλίαν μὲ τὴν πόρταν· ἠξεύρεις ὅτι ἡ πόρτα ἔπεμψε περὶ τούτου πρέσβυν εἰς Μαδρίτιον, ἠξεύρεις ἴσως ὅτι αὐτὸς ὁ πρέσβυς ἐκίνησεν ἤδη ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἀλλὰ δὲν ἠξεύρεις (νομίζω) τὸν βαρβα-

ροχονδροειδέστατον καὶ ὑπερήφανον τρόπον μὲ τὸν ὅποιον αὐτὸς ὁ πρέσβυς ἐφέρθη πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἰσπανίας εἶναι νόστιμον καὶ περιεργείας ἄξιον· εἶναι, φίλε μου, συνήθεια, ὅταν ἓνας πρέσβυς ἀποδημῇ ἀπὸ τὴν μητρὸς πόλιν πρὸς τὴν ὁποίαν ἐπέμφθη, νὰ ἀποχαιρετᾷ τὸν βασιλέα. Ἐζήτησε λοιπὸν ὁ βάρβαρος τὴν ἡμέραν καὶ ὥρην ἀπὸ τὸν βασιλέα, διὰ νὰ ὑπάγῃ μετὰ δορυφορίας καὶ λαμπρᾶς παρατάξεως (καθὼς εἶναι συνήθεια) εἰς τὴν περὶ λευταίαν ἐπίσκεψιν· τοῦ ἐδόθη ἡ ἡμέρα, τοῦ ἐδόθη ὡρὰ· ὁ βασιλεὺς ἐπὶ θρόνου περικυκλωμένος ἀπὸ ὅλην τὴν βασιλικὴν φαμηλίαν, ἀπὸ τοὺς μεγιστᾶνας ὅλους, προσηύχεται τὸν τζελεμπῆ· ὁ τζελεμπῆς δὲν φαίνεται ὅλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν, μήτε καταδέχεται νὰ δώσῃ καὶ εἰδῇ εἰς τὴν αὐλὴν τῆς αἰτίας, διὰ τὴν ὁποίαν ἐμποδίσθη νὰ κάμῃ τὸ χρέος του. Ἀφίνωσε νὰ λογιᾶσθῃ, φίλε μου, τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως καὶ ἀγανάκτησιν· πνέων ἀπειλῆς καὶ θυμοῦ γράφει εὐθὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν παραπονούμενος διὰ τοιοῦτον ἀσυνείθιστον καὶ χωρὶς παράδειγμα περὶ φρονητικὸν ἔργον τοῦ πρέσβεως· ὁ καλὸς σου Μουσουλμάνος μόλις κατεδέχθη τῇ ἐπαύριον νὰ μυνήσῃ τὸν βασιλέα, ὅτι ἡ βροχὴ τῆς χθεςινῆς ἡμέρας, τὴν ὁποίαν φεβείται πολλὰ, τὸν ἐμπόδισεν ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν· μανθάνω ἔπειτα ὅμως ὅτι εἶχε γράψῃ κατ' αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς, ἐταπείνωθῃ ὁ ἀλαζών πρέσβυς, προσέπεσε κράζων τὸ σῶσον ἐλέησον, καὶ μετὰ βίας ἐμείλιξε τὸν βασιλέα καὶ τὸν κατέπεισε νὰ μὴ πέμψῃ τὰς ἐπιστολάς. Τί λέγεις, φίλε μου; ἂν μετὰ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ὀνειδῇ, τὰ ὅποια ἔλαβον καὶ λαμβάνουσι καθ' ἑκάστην οἱ Εὐρωπαῖοι ἀπ' αὐτοῦ τὸν ὑπερήφανον γένος, ζητοῦσιν ἀκόμη καὶ προθυμοῦνται νὰ

ἐμποδίσωσι τὴν πτῶσιν του, ποῦ ἔμεινε πλέον ἡ σοφία
καὶ φρόνησίς των ;

15.

Ἐκ Μορπελλίου, τῇ 3 Μαΐου, 1788.

Φίλε μου χαίροις !

Μία περίστασις ἀπροσδόκητος μὲ ἀναγκάζει νὰ ὑπάγω
εἰς Παρίσιους, ὅπου ἔχω νὰ διατρίψω ὀλίγους μῆνας, διὰ
νὰ ἐρευνήσω πράγματα ἀναγκαῖα εἰς τὴν βασιλικὴν βι-
βλιοθήκην, καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖσε σοφῶν. Καιρὸν δὲν ἔχω
νὰ σὲ γράψω περισσότερα· τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα σὲ
ἔγραψα πολλά. Τὸν ἀδελφόν μου καὶ τὴν νύμφην μου
ἔσπασον ἐκ μέρους μου· τοὺς συγγενεῖς ὅλους κατ' ὄνομα
ἕνα πρὸς ἕνα ἡδιστα προσαγόρευσον πᾶρ' ἐμοῦ· γράφε με
εἰς τὸ ἐξῆς εἰς χαρτίον λεπτὸν τῆς πόστας λεπτὰ ὀλίγα
καὶ σοφά. Ὑγίαινε, φίλε μου, καὶ ἀγάπα με πάντοτε· μὴ
παράττεσαι διὰ τὸν μακρυσμὸν μου, ἐλπίζω ὅτι θέλει
εἶναι εἰς τιμὴν καὶ ὠφέλειαν τοῦ γένους, ἂν ὁ Θεὸς μὲ
χάριση ζωὴν καὶ σταθερωτέραν ὑγείαν.

Κοραῖς I. καὶ K. τῆς
ἐν M. B. A. τῶν ἐπιστ.

Αὔριον κινῶ σὺν Θεῷ· ἐλπίζω ὅτι κατέπειτας τοὺς κυ-
ρίους Βαχατόριδες νὰ πέμψωσι τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα ἀργύρια.

Ἐκ Παρισίων, 15 Σεπτεμβρίου 1788.

Ἐλπίστε μου Πρωτοψάλτα !

Εἰς τὰς 24 τοῦ παρελθόντος ἀπεκρίθην εἰς τὰς ἐπιστολάς σου 31 Ἰανουαρίου 29 Μαρτίου καὶ 30 Μαΐου ἄλλὰ κατεσπευσμένως, ἐπειδὴ δὲν εἶχον εὐκαιρίαν νὰ ἐκτείνω περισσότερον τὴν ἐπιστολήν μου. Καὶ ἀγαθὰ μὲν τώρα εὐκαιρῶ, μὲ ὅλον τοῦτο ἀναγκαζόμενος καὶ ἀπὸ τοῦ χρέος τὸ πρὸς τὴν λογιότητά σου, καὶ ἀπὸ τὴν ἡδονὴν τὴν ὅποιαν δοκιμῶ, ὅσάκις γράφω πρὸς τὸν Πρωτοψάλτην, ἀπεφάσισα σήμερον ἡμέρᾳ Κυριακῇ νὰ σὲ εἰπῶ καὶ ὀλίγα περὶ τῆς ἐλεύσεως μου ἐνταῦθα.

Ἀπὸ τὰς 24 Μαΐου εὐρίσκομαι λοιπὸν εἰς τὴν ἐπιστροφήν σου καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν Παρισίων, εἰς τὴν κατοικίαν πατρὸς σου καὶ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν εἰς τὰς νέας Ἀθήνας· παρὰ τὴν πόλιν σου μίαν πόλιν μεγαλητέραν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, περιέχουσαν ὀκτακοσίας χιλιάδας ἀνθρώπων, πλῆθος Ἀκαδημιῶν διαφόρων, πλῆθος δημοσίων βιβλιοθηκῶν, πᾶσαν ἐπιστήμην καὶ πᾶσαν τέχνην εἰς τελειότητα, πλῆθος σοφωτάτων ἀνδρῶν διεσπαρμένων εἰς ὅλην τὴν πόλιν, εἰς τὰς πλατείας, εἰς τοὺς φόρους, εἰς τοὺς καφενέδες, ὅπου εὐρίσκεις πάσας εἰδήσεις πολιτικὰς καὶ φιλολογικὰς ἐφημερίδας, γαζέτας, εἰς γερμανικὴν ἀγγλικήν, γαλλικὴν, εἰς πᾶσαν ἐν ἐνὶ λόγῳ διάλεκτον· στοχάσου λέγω τὰς περισσότερας πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως οὕτω πολυπληθεῖς, καθὼς εἶναι τὸ τρίστρατον ἐν

τοῦ τὴν κυριακὴν τὸ πρωί, ὅταν ἀπολύωσι συνάμα αἱ δύο ἐκκλησίαι, πρόσθετες εἰς αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν πεζῶν, ἄλλο πλῆθος ὀχουμένων εἰς τὰς ἀμύξας, καὶ τρέχοντας ἐνθεν κακεῖθεν μὲ τοσαύτην ὁρμὴν, ὥστε μόλις φθάνεις νὰ φύγῃς τὸν κίνδυνον τῆς καταπατήσεως· τοιοῦτον εἶναι, φίλε μου, τὸ Παρίσιον. Αὐτὰ φίλε μου, προξενοῦσι μεγάλην ἐκπληξιν εἰς καθένα, ἀλλὰ δι' ἓνα Ἕλληνα, ὅστις ἤξεύρει ὅτι πρὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν οἱ πρόγονοί του εἰς τὰς Ἀθήνας, εἶχε φθάσωσιν εἰς τὸν αὐτὸν (καὶ ἴσως ἀνώτερον) βαθμὸν τῆς σοφίας, μὲ τὴν ἐκπληξιν σμίγεται καὶ μελαγχολία· ὅταν ὁμως προσεπισυλλογισθῇ, ὅτι τὰ τοσαῦτα καλὰ, ὅχι μόνον ἀπέπτησαν τὴν σήμερον ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἀντείσχθησαν ἀντ' αὐτῶν μύρια κακὰ, ὅτι ἐκεῖ ὅπου ἐβασίλευαν οἱ σοφώτατοι νόμοι τοῦ Σόλωνος, (τοῦ ὁποίου, φίλε μου, τὸ ὄνομα ἤκουσα πολλάκις τοὺς ἐνταῦθα σοφοὺς νὰ τὸ προφέρωσι μὲ ἓνα εἶδος λατρείας,) δυναστεύει τὴν σήμερον ἡ ἀμάθεια, ἡ κακία, ἡ βία, τὸ ζορμπαλίκι, ἡ αὐθάδεια καὶ ἡ ἀναισχυντία, ὅτι ἀντὶ τῶν Μιλτιάδων καὶ Θεμιστοκλέων, τοὺς ὁποίους ἀκόμη θαυμάζει ἡ Εὐρώπη, κυβερνώμεθα οἱμοὶ! ἀπὸ ποίους; ἢ ἀπὸ χαμάλιδες καὶ ντεβετζίδες, ἢ ἀπὸ βαρβάρους καλογερίσκους, χειροτέρους καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἐξωτερικοὺς τυράννους, διότι ἐκείνους ὡς λύκους δύνανται καὶ νὰ τοὺς φυλαχθῇς ἀλλὰ τοὺς ἐν σχήματι προβάτων τίς δύναται νὰ τοὺς φύγῃ; ὅταν λέγω, ὁ δυστυχὴς Ἕλληνας, βλέπων ταῦτα, συλλογισθῇ ἐκεῖνα, τότε, φίλε μου, ἡ μελαγχολία μεταβάλλεται εἰς ἀγανάκτησιν καὶ εἰς ἀπόγνωσιν.

Εἶχον καὶ πρὶν νὰ ἔλθω, ἀπέκτησα καὶ μετὰ τὸν ἐρχομὸν μου πολλοὺς σοφοὺς φίλους, μάλιστα ἐκ τῆς φιλολο-

γικῆς Ἀκαδημίας, ἀνθρώπους ὃχι μόνον ἐπιστήμονας, ἀλλὰ καὶ χρηστοθήεις καὶ φρονίμους τῶν πραγμάτων κριτὰς, οἱ ὅποιοι οἰκτείρουσι τὴν σημερινὴν τοῦ γένους κατάστασιν. Δὲν εἶναι ὁμῶς ὅλοι οἱ Εὐρωπαῖοι τοιοῦτοι· ἔχομεν καὶ πολλοὺς ἐχθροὺς, οἱ ὅποιοι ἀποδίδουσι τὸ σφάλμα τῆς δυστυχίας ταύτης· εἰς ἡμᾶς, καὶ ἴσως δὲν ἔχουσι τόσον ἄδικον. Ἐπρεπεν ὁμῶς νὰ ᾔηται μετριώτεροι εἰς τὰς κρίσεις των, ἐνθυμούμενοι μάλιστα τὸ σοφὸν παρὰ γέγραμμεν ἐνός τῶν ἐπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος, « καί μιν μὴ ἐπέμβαινε »· αὐτοὶ φίλε μου, ὃχι μόνον δὲν μᾶς δίδουσι χεῖρα βοηθείας, διὰ νὰ μᾶς ἀναστήσωσιν ἀπ' αὐτὴν τὴν φοβερὰν πτώσιν, ἀλλὰ ζητοῦσι παντοίους τρόπους διὰ νὰ ἐμποδίσωσι καὶ τὴν παρὰ τῶν ἄλλων βοήθειαν, κηρύττοντες ἀναιδῶς εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην ὅτι ὁ παρὰ τῶν δύο Αὐτοκρατόρων πόλεμος εἶναι ἄδικος, καὶ ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ εἶναι ἓνα χρησιμώτατον ἔθνος, τὸ ὅποτον εἶναι ἄξιον βοηθείας καὶ πρέπει νὰ βοηθηθῇ παρὰ τῶν λοιπῶν βασιλέων. Ἐνας φιλόσοφος συγγραφεὺς (διὰ νὰ μὴ ἀναφέρω τὸν Βολταῖρον, ὅστις ὀλίγους χρόνους πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἡλεγξε διὰ συγγράμματος τὴν ληθαργίαν τῶν Εὐρωπαίων ἡγεμόνων, καὶ τοὺς ὠνείδισε πανδῆμῶς, ὅτι ὑποφέρουσι τοσαῦτα ὀνειδῆ παρὰ τῶν σαρδαναπάλων τῆς Κωνσταντινουπόλεως), ἓνας λέγω, φιλόσοφος συγγραφεὺς, ὁ Κύριος Βολνέης, ἔγραψε πρὸ μικροῦ περὶ τοῦ νῦν πολέμου, παριστάνων ὅτι ἡ πτώσις αὐτῆς τῆς τυραννικῆς ἐπικρατείας εἶναι εὐκολωτάτη, καὶ ἦτον ὠφέλιμον δι' ὅλην τὴν Εὐρώπην, νὰ παύσῃ πλέον αὐτὴ ἡ τυραννικὴ διοικήσις· τί κἀμνεὶ ὁ Καλὸς σου τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἄς μείνῃ ἐν ἀφανεί· ἔγραψεν ἀντιρρήτικόν λόγον κατ' αὐτοῦ τοῦ τιμίου ἀνδρός, εἰς τὸν ὅποτον σπουδάζει

νὰ δικαίωσιν τοὺς τούρκους, λέγων ὅτι αὐτοὶ δὲν ἐβαρβά-
ρωσαν τοὺς ῥωμαίους, ἀλλὰ τοὺς εὗρηκαν βαρβάρους κτ.
κτ. κτ. καὶ αὐτὸ μὲν δὲν μὲ ἐτάραξε τόσο, ἐπειδὴ αὐτὸς
ἐνταῦθα δὲν ἔχει τὴν ὑπόληψιν τὴν ὁποίαν εἶχεν αὐτοῦ,
ἀλλὰ μὲ ἐλύπησε, φίλε μου, μεγάλως ἓνα νέον σύγγραμ-
μα, τὸ ὁποῖον ἐφάνη ταύτας τὰς ἡμέρας ἐδῶ, γεγραμ-
μένον ἀπὸ τὸν περίφημον φιλόσοφον τοῦ Βερολίνου τὸν
Παύιον, ὅστις ἀγκαλὰ δὲν φαίνεται φίλος τῶν τούρκων,
κατηγορεῖ ὁμως τὸ γένος μὲ μίαν ἀνήκουστον σκληρό-
τητα, λέγων μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ ταῦτα τὰ φοβερά
λόγια· « ἡ λήθη τῶν πολιτικῶν νόμων, ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ
» δεισιδαιμονία ἐρρίψαν εἰς τὸ γένος τῶν Γραικῶν τόσο
» ἰσχυρὰς καὶ τόσο βαθείας ρίζας, τὰς ὁποίας καμμία
» δύναμις ἀνθρωπίνη δὲν θέλει δυνηθῆ νὰ τὰς ἐκριζώσῃ. »
Ἰδες, ἀδελφέ μου, κατὰστασιν ; καὶ περὶ μὲν τῆς ἀμα-
θείας, κανέναν, νοῦν ἔχων ῥωμαῖος, δὲν δύναται νὰ τὸ
ἀρνηθῇ. ἀλλὰ τὸ νὰ λέγῃ ὅτι οὐδεμία ἀνθρωπίνη δύναμις
δὲν δύναται νὰ θεραπεύσῃ τὴν πληγὴν, αὐτὸ εἶναι μία
ἀναίσχυντος συκοφαντία. Ἐνεκρώθησαν λοιπὸν τόσο οἱ
ῥωμαῖοι ὅπου χρειάζεται θαῦμα θεῖον διὰ νὰ τοὺς ἀνα-
στήσῃ ; ὅχι βέβαια ! παῦσον τὴν τυραννίαν τῶν τούρκων,
καὶ τὴν ἀλαζονικὴν φιλαρχίαν τῶν καλογήρων, καὶ εἰς
διάστημα χρόνων ὀλίγων, χωρὶς θαύματος θεοῦ, οἱ ῥω-
μαῖοι θέλει σοφισθῶσιν ὡς καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι. Ἐνας ἀπὸ
τοὺς φίλους μου, ἄνθρωπος σοφός, ὅταν μὲ ἔδειξε τὸ βί-
βλιον αὐτό, εἰς τὸν τόπον μάλιστα τὸν κατὰ τῶν δυστυ-
χῶν Γραικῶν, ἰδέ, λέγει, ἀστειευόμενος, τί γράφει ὁ
Παύιος κατὰ τῶν Ἑλλήνων, τί δύνασαι νὰ ἀποκριθῇς εἰς
αὐτὰ ; ἀφοῦ τὰ ἀνέγνωσα, εἰπέ με, τὸν λέγω, ὁμολογεῖς
ὅτι εἶμαι ἰατρός ; καὶ λέγει ὁμολογεῖς ὅτι μετέχω καὶ

ὀλίγον φιλολογίας; καὶ μάλιστα λέγει, ἐπειδὴ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν διὰλεκτον, ἡξεύρεις προσέτι καὶ ἄλλας πολλὰς διαλέκτους τῆς Εὐρώπης· καὶ μὲ ὅλον τοῦτο, τὸν ἀπεκρίθην, αὐτὰ ὅλα ἐγιναν, ἀγκαλὰ μὲ θεῖαν βοήθειαν, χωρὶς ὁμῶς θαύματος θεοῦ· καὶ μὲ ὅλον τοῦτο, ὡς ἐμὲ εὐρίσκονται μύριοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἰατροί, φιλόσοφοι, γραμματικοὶ κ.τ. βλέπεις λοιπόν, φίλε μου, τὸν εἶπα, ὅτι ὁ Παῦλος ἀγκαλὰ φιλόσοφος καὶ θαυμαστός συγγραφεύς, φλυαρεῖ περὶ τῶν ρωμαίων, καὶ συκοφαντεῖ ἀναισχύντως τὸ γένος ἐκ μόνης τῆς ἀκοῆς, χωρὶς νὰ τὸ ἰδῇ· αὐτὴ ἡ ἀπόκρισις τὸν εὐχαρίστησε κατὰ πολλὰ· ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἔμεινα εὐχαριστημένος, ἀγαπητέ μου Δημήτριε, ἐπειδὴ φοβοῦμαι, ὅτι τὸ γένος θέλει μείνῃ ἀκόμη πολλοὺς αἰῶνας εἰς αὐτὴν τὴν ἀθλιότητα, ἐπειδὴ βλέπω ὅτι ἐξουθενεῖται ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους, τοὺς ποτὲ τρισβαρβάρους, οἱ ὅποιοι εἴτι σοφόν, εἴτι καλὸν ἔχουσιν, ὅλων αὐτῶν τὰ πρῶτα σπέρματα, τὰ ἔλαβον παρ' ἡμῶν, καθὼς τὰ ὁμολογοῦσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι.

Ἡξεύρεις ὅτι ἡ Σουηκία ἐκήρυξεν ἀνελπίστως τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσίας· ἡξεύρεις ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ μέχρι τοῦδε ἐφέρεθῃ ἀνάνδρως κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ὅτι ἀφῆκε νὰ περάσῃ ἓνα ὁλόκληρον καλοκαίριον, χωρὶς νὰ κατορθώσῃ σχεδὸν τίποτε· ἡξεύρεις ὅτι ἡ Προυσία ἀπειλεῖ καὶ αὐτὴ νὰ ἐγερθῇ κατὰ τῶν δύο αὐτοκρατόρων, ἂν αὐτοὶ δὲν ἀφῆσωσι τὸν καλὸν σου Τοῦρκον εἰς ἡσυχίαν· τὰ πράγματα, φίλε μου, ἡλλάχθησαν πολλὰ, καὶ δὲν εἶναι τὸ ἔτος τῶν 88 ὡς τῶν 68· τότε ἐκοιμῶντο ὅλοι ὕπνον βαθύτατον, ὁ τοῦρκος κατετρέχετο, ἡ Πολωνία διμεριζέτο, καὶ κανένας δὲν ἐλάλει τίποτε· τώρα ὅλοι εἶναι εἰς ταραχὴν, καὶ τὸ πταῖσμα τὸ ἀποδίδουσιν εἰς τὸν

Αυτοκράτορα. Ἄν αὐτὸς ἐκτύπα κάτ' ἀρχὰς τοὺς Τούρ-
 κους, τὸν Μάϊον ἢ τὸν Ἰούνιον μῆνα, καὶ μίαν μόνην
 νῆα ἐλάμβανε κάτ' αὐτῶν, ἡ Σουηκία δὲν ἤθελε
 πλομήσῃ νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον τῆς Ρωσίας· ἀπὸ τὸ
 ἄλλο μέρος οἱ Τούρκοι ταύτην τὴν φορὰν ἐπολέμησαν
 ἀνδρείοτερα· καὶ ἀγκαλὰ πάντοτε νικημένοι, τὸ θάρρος
 ὁμῶς τὸ ὅποιον ἔδειξαν εἰς τὰς διαφόρους συμπλοκάς,
 συνέργησε καὶ αὐτὸ νὰ κινήσῃ τοὺς Εὐρωπαϊοὺς εἰς βοή-
 θεάν των. Ἡ Ἀγγλία εἶναι καὶ αὐτὴ ἐκ τοῦ μέρους τῶν
 Ὀθωμανῶν, ἀγκαλὰ δὲν τὸ ἔδειξεν ἀκόμη φανερά· ἡ
 Δανία εἶναι σύμμαχος τῆς Ρωσίας, τὴν δίδει 10 πλοῖα
 πολεμικὰ καὶ 12 χιλιάδας στρατιωτῶν. Ἡ ἔχει νὰ ἀνα-
 ρτῇ ἕνα γενικὸς πόλεμος εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, ἢ ἡ
 εἰρήνη θέλει γίνῃ τὸν ἐρχόμενον χειμῶνα ἐξάπαντος, καὶ
 ἂν ἀπαλλαχθῶσι ταύτην τὴν φορὰν οἱ Τούρκοι, ἐτε-
 λείωσι, φίλε μου, τὸ πρᾶγμα διὰ πάντα· δὲν θέλει ἀφή-
 σαι πλέον οἱ λοιποὶ μήτε Ρωσίαν, μήτε Αὐτοκράτορα νὰ
 τοὺς ἐνοχλήσῃ. Αἱ σημεριναὶ εἰδήσεις εἶναι ὅτι ὁ Σουηκι-
 κὸς στόλος εὐρίσκεται πολιορκημένος ἀπὸ τοὺς Ρώσους
 εἰς τὸν λιμένα τοῦ Σβημπόργ, ὁ στόλαρχος εἶναι αὐτὸς ὁ
 ἀδελφός τοῦ βασιλέως· ἂν πάθῃ τὴν συμφορὰν τοῦ
 Τσιουμέ, ἴσως μεταβληθῶσι τὰ πράγματα· καὶ ταῦτα μὲν
 περὶ τῶν κοινῶν πολέμων.

Ἄλλ' οἱ ἰδικοὶ σου πόλεμοι, ταλαίπωρε φίλε, πότε
 γινῶσι νὰ παύσωσιν; ἂν ἤμην αὐτοῦ ἤθελε φιλήσω τὸ
 πῶμα τοῦ μισερ Δημητρίου διὰ τὰ φρόνιμα λόγια ὅσα
 εἶπε πρὸς τὸν θεόπνευστον καὶ πνευματέμφορον δεσπότην·
 νῶ ἐνόμιζον νὰ βλέπω μόνος μου τὰς ὀπτασίας, καὶ
 ὅλων ἡ ἰδική μου ὀπτασία τί κακὸν σὲ ἔκαμεν ἀδελφέ
 μου; ἀλλ' αὐτὴ ἡ ὀπτασία ἦτον ὀλέθριος διὰ σέ. Καλὲ

βέβαια ὁ Θεὸς τὸν ἀπεκάλυψε, νὰ σὲ ἐξώσῃ ἀπὸ τὸ ἐπιγε-
 γελμά σου οὕτως ἀδίκως καὶ παραλόγως; Ἀλοίμονον ἐ-
 ἡμᾶς, ἂν ἤξευρε τὰς τοιαύτας ὀπτασίας ὁ Παῦλος τῆς
 Βερολίνου! καὶ τί δὲν ἤθελεν ἀκόμη εἰπῆ κατὰ τῶν ἀθλο-
 Ρωμαίων. Ὁ μισὲρ Δημήτριος ἐφέρεθ' ὡς ἄνθρωπος νε-
 νεχῆς καὶ ἀληθῆς Ἕλληνα· ἀλλ' ἐπεθύμουν νὰ ἐφέρεται
 καὶ αὐτὸς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πάντοτε οὕτως· εἰπέ τον
 μέρους μου, ὅτι ὅστις δύναται νὰ κωλύσῃ τὰ κακὰ καὶ
 δὲν τὰ κωλύει, εἶναι μᾶλλον ἔνοχος παρ' ἑκείνον ὅστις τὰ
 πράττει. Αὐτὴν τὴν τυφλὴν ὑποταγὴν γινώσκοντες οἱ
 Εὐρωπαῖοι, τὴν ὁποίαν ἔχομεν εἰς τοὺς καλογήρους, μὴ
 ἐξουθένισαν παντάπασιν, καὶ λέγουσι καθ' ἡμῶν καὶ δικαιο-
 καὶ ἄδικα· τὸ πρᾶγμα ὅμως δὲν χρειάζεται μεγάλῃ φι-
 λосоφίαν· ἂν δυνάμενος νὰ δεσμεύσω ἓνα κακοῦργον
 Λέοντα, ὅχι ἄνθρωπον, δὲν τὸ κάμω, δι' αὐτὸ μόνον ὅτι
 εὐρέθη αὐτὸς νὰ φορῇ μαῦρα, καὶ ἐγὼ κόκκινα, στογάζομαι
 ζομαι τὸν Θεόν μου, ὅχι πλέον ὡς δικαιοτάτον, πάντοτε
 φον καὶ πανάγαθον ὄν, ἀλλ' ὡς ἓνα Δία, ὡς ἓνα Βρ-
 μὴν, ὡς ἓνα Ἡφαιστον, ἐν ἐνὶ λόγῳ ὡς ἓνα θεὸν τῆς
 μυθολογίας, ὑποκείμενον εἰς μύρια πάθη ἄλογα, ὡς ἐμ-
 Ἐξ ἐναντίας ὅσα χρήματα λάβῃ ἀδίκως, ὅσα δάματα
 κάμῃ νὰ ρεύσωσιν ἀδίκως αὐτὸς ὁ παμπόνηρος καλογή-
 ρος, θέλει τὰ πληρώσωσιν ἐνώπιον τοῦ ἀδελκώτου Θεοῦ
 οἱ Βαχατόριδες, ὁ Κανᾶς, ὁ Κουρμούζης, καὶ ὅσοι ἄλλοι
 δυνάμενοι νὰ τὸν ἐμποδίσωσι, δὲν τὸ κάμνουσι.

Σὲ ἔγραψα εἰς τὴν προλαβοῦσαν μου, καὶ πάλιν ἐπὶ
 ναλαμβάνων σὲ λέγω, ὅτι δὲν θέλω πλέον κατὰ τὸ παρ-
 καμμίαν βοήθειαν αὐτόθεν· σὲ εἶμαι ὑπόχρεως διὰ τὴν
 ὑπὲρ ἐμοῦ ζῆλον, εὐχαριστῶ καὶ ἐκ ψυχῆς καὶ ἀσπάζομαι
 μαὶ ἀδελφικῶς τὸν εὐγενέστατον μισὲρ Ἀμβρόσιον,

σοθυμίαν τὴν ὁποίαν ἐδειξεν εἰς τὸ νὰ ἐνεργήσῃ μετὰ
 ὑγιότητός σου εἰς βοήθειάν μου· μετ' ὅλον τοῦτο φθά-
 σον ἕως αὐτοῦ· διὰ τὸν καιρὸν ὅπου ἔχω νὰ δια-
 ἑδῶ, ἐλπίζω νὰ μὴ με λείψωσι τὰ ἀναγκαῖα· φί-
 λω πολλοὺς ἐδῶ καὶ εἰς Μομπελλιέρ, τοὺς ὁποίους
 ἀρῶνα ποτὲ τὸ ἐλάχιστον, ἀλλ' ἔχουσιν, ἀπὸ καλω-
 των, τοσαύτην ὑπόληψιν εἰς ἐμέ, ὅπου ἐλπίζω, ὅτι
 εἰ με ἀφήσωσιν ἀβοήθητον, ἂν λάβω καμμίαν
 ἐγὼ καὶ αὐτὰ τὰ τελευταῖα, ὅπου ἐζήτησα παρὰ
 κλητῶν Βαχατόριδων, ἦσαν διὰ νὰ κάμω τὰ ἐξοδα
 ἱεροῦ μου· ἐορτὴ ἐορτῶν καὶ πανηγυρις πανηγύρεων
 εἶναι δι' ἐμέ, φίλε μου, ἡ ἡμέρα ἐκείνη, εἰς τὴν
 θέλει με ἀξιώσει ὁ Θεὸς νὰ πληρώσω τὰ χρεῖα μου.
 Ἐπειδὴ περὶ φίλων ὁ λόγος, ἔχω πολλοὺς ἐκ τῆς
 οὐκιστῆς Ἀκαδημίας, οἱ ὅποιοι με ἐδέχθησαν με ἀνοι-
 χτὰς ἀγκάλας, καὶ με παρεκίνησαν πολλὰ νὰ δώσω
 πολλὰ χειρόγραφα ἀνέκδοτα τῆς ἐνταῦθα βασι-
 βιβλιοθήκης, ἐξ ὧν εἶναι καὶ πολλὰ ἱατρικά· ἐλπίζω
 ἄνω τίποτε, ἂν λάβω τὸν καιρὸν· ἀλλὰ χρειάζεται
 μέγας, πρέπει νὰ μεταφράσω, νὰ προσθέσω ἔπειτα
 ὡσεὶ καὶ ἄλλα τοιαῦτα· παρακάλει τὸν Θεόν, Πρω-
 τὰ μου, (ἐπειδὴ πρωτοψάλτην θέλει σὲ ὀνομάζω,
 ἂν αὐτὸς ὁ πατριάρχης ᾔθελε σὲ παύσῃ τοῦ ψάλλειν)
 ὁδῶσιν τοὺς κόπους μου, διὰ νὰ καταισχύνωμεν καὶ
 φιλόσοφον Παύιον· ἐπειδὴ, φίλε μου, σὲ βεβαιώνω,
 ὅτι τῶ ἡμέραι, ἀφ' οὗ με ἔφερε τὸ βιβλίον ὁ φίλος,
 ἀκόμη δὲν δύναμαι νὰ τὸ χωνεύσω.

Οὗς συγγενεῖς καὶ φίλους ἅπαντας ἡδιστα προσαγό-
 νη παρ' ἐμοῦ, ἐξαιρέτως τὸν ἐξοχώτατον Ἰατρὸν,

Γεώργιον τὸν Κρήτα, Νικόλαον Μαντζουράνην καὶ Παναγιώτην Δανιήλ.

Ἐνταῦθα ἐγκεκλεισμένας δύο ἐπιστολάς, τὴν μίαν τοὺς κυρίους Β. καὶ τὴν ἑτέραν διὰ τὸν Ἀβραάμ Κουπετζόγλου κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου ταύτην τελευταίαν σφραγίσας, ἐγχείρισον.

Τὴν νύφην μου θέλει χαιρετήσης ἀκριβῶς ἐκ μέρους μου. Γράφε με συνεχῶς, ἀλλ' εἰς χαρτίον τῆς πόστας, καὶ μὲ συνερίζεσαι ἂν ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ σὲ γράψω μὴ συνεχῶς, μήτε διὰ μακρῶν ἔχω, ἀδελφέ μου, μὴ ἀσχολίας ἀπὸ τὸ πρῶτὸ μέχρι τῆς ἐσπέρας δὲν εὐκαιρία παρέξ μίαν ὥραν διὰ τὸ γεῦμα, καὶ ἄλλην μίαν ὥραν διὰ τὸν καφεέν, ὅπου ὑπάγω διὰ τὰς γαζέτας. Ἐπεὶ νὰ γράψω καὶ πρὸς τοὺς συγγενεῖς μου, ἀλλὰ τί νὰ κάμω μίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν λογιότητά σου μὲ δαπανᾷ τὸ καιρὸν δέκα ἄλλων ἐπιστολῶν ὅσον καὶ ἂν ἀγαπῶ τὸν λακωνισμόν, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκριθῶ διὰ βραχέων εἰς τὰ ἰδικά σου βιβλία; ὑγίαινε!

Ὅλος εἰς τὰς προσταγὰς σου,
ΚΟΡΑΗΣ, ΙΑΤΡΟΣ.

17.

Ἐκ Παρισίων, Σεπτεμβρίου 8, 1789.

Φίλιππὲ μου Κίριε Δημήτριε,

Τὸ δίκαιόν σου εἶναι μέγα καὶ πολὺ, καὶ κραυγὴ ἐκδικησιν. Ὁ λόγος εἶναι περὶ τῆς μακρᾶς σιωπῆς σου.

ἀλλ' ἐλπίζω ὅτι θέλεις μακροθυμήσῃν καὶ πάλιν, καθὼς ἐστάθης πάντοτε εὐσπλαγχνος καὶ μακρόθυμος καὶ πιστὸς φίλος πρὸς ἐμέ. Ἔλαβα τὴν ἐπιστολὴν σου γεγραμμένην εἰς τὰς 9 Φεβρουαρίου, καὶ προσμένω καὶ μίαν ἄλλην σου διεξοδικὴν συνωδευμένην μὲ τὰς κατηχήσεις, καθὼς μὲ λέγει ὁ Δόμιнос, τὴν ὁποίαν ἀκόμη δὲν ἔλαβα. Ἀπὸ τὴν τελευταίαν ἐπιστολὴν τοῦ Δομίνου, 17 Ἰουνίου, βλέπω ὅτι τυραννεῖσθε πάλιν αὐτοῦ ἀπὸ τὸ θανατικόν· καὶ εἶμαι εἰς μεγάλην φροντίδα δι' ὅλους τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους, μάλιστα δὲ διὰ τὸν ἀδελφόν μου καὶ τὴν λογιότητά σου, οἱ ὅποιοι καὶ οἱ δύο, θαρράλεώτεροι καὶ ἐπ' αὐτὸν τὸν Ἰπποκράτην, στοχάζεσθε τὸν λοιμὸν ὡς μίαν συνάγχην. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς σου ἶδα καὶ τὸν ἄλλον λοιμὸν ὅστις σᾶς τυραννεῖ, τὸν λυμεῶνα λέγω καὶ φθοροποιόν . . . διὰ κακὰ ὁμῶς, τὰ προερχόμενα ἐκ μιᾶς ἀμαθοῦς καὶ ὄντως ὀνικῆς ὑπομονῆς, οὔτε σᾶς λυποῦμαι, οὔτε φροντίζω παντάπασιν περὶ τούτου. Ὑἱοὶ τῶν Ἑλλήνων, ἕως πότε βαρυκάρδιοι; ἕως πότε δὲν ἐγείρεσθε ἐπ' αὐτὸν τὸν βαθὺν ὕπνον τῆς ἀλόγου δεισιδαιμονίας; ἕως πότε ὑπομένετε νὰ καταπατῆσθε ὡς κνώδαλα ἀπὸ τοιούτους ἀνθρωπίσκους; Αὐτοῦ ἔχετε μίαν παροιμίαν, τὴν ὁποίαν σέβεσθε ὡς Εὐαγγελικὴν ῥῆσιν, λέγοντες ὅτι οἱ καλόγηροι εἶναι ἄνθρακες, τοὺς ὁποίους ἂν πιάσῃς σθετοὺς, ἀμαυρώνεις τὰς χεῖρας, ἂν ἀναμμένους καὶ διαπύρρως, καίεσαι. Ἀλλὰ δὲν στοχάζεσθε ὅτι αὐτὰ τὰ δυσχερῆ ὅσα εἰδωκεν ὁ Θεὸς νοῦν καὶ λόγον διὰ νὰ τὰ ἀποφεύγωμεν; δὲν συλλογίζεσθε ὅτι καθὼς τοὺς ἄνθρακας καὶ ζεστοὺς καὶ σθεστοὺς δυνάμεθα νὰ τοὺς πιάσωμεν μὲ τὸ πῦρ ἢ μὲ τὴν πυράχραν χωρὶς τινὸς βλάβης, οὕτω καὶ οἱ ἄτακτοῦντα καὶ παραβάτην τῶν εὐαγγελικῶν προ-

σταγῶν καλόγηρον εἶναι τρόπος νὰ τὸν σωφρονίσωμεν, καὶ νὰ τὸν ἐμποδίσωμεν ἀπὸ τῆς κακίας του, μὲ αὐτὸ τὸ πτύον, τὸ ὁποῖον μετεχειρίσθη αὐτὸς ὁ καλὸς πρωτοκαλόγηρος ὁ Χριστὸς διὰ νὰ καθαρίσῃ τὴν ἄλωνα τῆς χωρὶς κίνδυνον καύσεως ἢ ζοφώσεως; Ἄν οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες, φίλε μου Δημήτριε, ἦσαν φωτισμένοι, δὲν λέγει ἐπιστήμας καὶ τέχνας, ἂν ἤξευραν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς θρησκείας των, τοιαῦτα οὔτε αὐτοὶ τὰ ὑπέφεραν, οὔτε αὐτὸς ἐτόλμα νὰ τὰ βάλῃ εἰς ἔργον. Ἄλλ' οἱ Ῥωμαῖοι φαντάζονται ὅτι ἡ θρησκεία στέκει εἰς μερικὰς ἐξωτερικὰ παρατηρήσεις τοῦ γράμματος, καὶ δὲν ἐξεύρουσιν ὅτι τὸ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. » Ἡ ἀληθινή θρησκεία εἶναι ὅχι μόνον τὸ νὰ μὴν ἀδικῇ ἢ νὰ ἐπηρεάζῃ τις τὸν ἄλλον, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἐμποδίζῃ τοὺς ἀδικούντας, ὅταν ἡ Πρόνοια τὸν ἔδωκε τοιαύτην δύναμιν. Ἄλλ' εἰς ἡμᾶς συμβαίνει τὸ ἐναντίον· ἐν ὧσιν ὁ προστάτης Θεὸς βεβαιοῦται καὶ τυραννεῖ τοὺς ἀδυνάτους καὶ πτωχοὺς, σιωπῶν μεγάλη· καὶ τότε μόνον κινεῖται οἱ δυνατοί, ὅταν ἐργασίῃ τινὰ ἀπ' αὐτούς. Ἄν εἰς τὴν πρώτην παράνομον προσθήκην τῶν πέντε μόνον παράδων καθ' ὑπόθεσιν εἴη τὴν κηδεῖαν ἢ εἰς τὸ βάπτισμα, ἀνοιγε κανένας τὸ στόμα νὰ τὸν εἴπῃ τί πράττεις, τὸ πράγμα δὲν ἡύξανεν εἰς τοσοῦτον. Εἰς τὴν ἀρχὴν πρέπει νὰ θεραπεύωνται τὰ νοσήματα· ὅταν αὐξήσῃ καὶ θηριωθῶσιν, ἐλπίς θεραπείας πλέον δὲν εἶναι. Καὶ ταῦτα μὲν ἱκανὰ περὶ τούτων, ἐπειδὴ πολλάκις ἐρρέθησαν χωρὶς ἐλπίδα διορθώσεως.

Ἄς εἴπωμεν νῦν ὀλίγα καὶ περὶ τῶν ἐνταῦθα πολλῶν θρυλλήτων συμβάντων. Ἔως τῶρα αὐτοῦ πρέπει νὰ τὴν ἡκούσετε· καὶ ἐγὼ εὐρίσκομαι πολλὰ ἀπασχολημένος διὰ νὰ περιγράψω τοιαῦτα πράγματα· μ' ὅλον τοῦτο, διὰ

ἀδημονῆς κατ' ἐμοῦ, διὰ νὰ μὴ κραυγάζῃς καὶ σχί-
ς τὰ ἱμάτιά σου ὡς ἐπιλεησμένος, καὶ παντᾶσαι
ἐλεημένος ὑπ' ἐμοῦ, ἀνάγκη εἶναι νὰ μωρολογήσω ὀλίγον.
Ἐξευρε λοιπὸν, πρωτοψάλτα, ὅτι διὰ τὸ νὰ ὑπέπεσεν
παρουσα βασιλεία τῆς Γαλλίας εἰς βαρύτατα χρεῖ, τὰ
ἀπὸ τοὺς παρελθόντας πολέμους, τὰ δὲ περισσότερα,
ὡς λέγουσιν, ἀπὸ τὴν διαρπαγὴν καὶ ἀσωτίαν τῶν
χριστιάνων, καὶ τὸ πολυδάπανον μάλιστα αὐτῆς τῆς
κυβερνήσεως καὶ τῶν ἄλλων ἀρχοντισσῶν τῆς αὐλῆς, ὅσαι
ἐν ὑπηρετοῦν, ὁ βασιλεὺς, μὴ δυνάμενος πλέον νὰ ἐπι-
φέρει τὸν λαὸν μὲ νέους φόρους, βεβαρυμένον ἤδη κατὰ
ἄλλα, ἠναγκάσθη νὰ συναθροίσῃ κοινὴν τοῦ γένους συνέ-
λευσιν, διὰ νὰ εὕρῃ θεραπείαν εἰς αὐτὴν τὴν πληγὴν.
Ἐπεμψε λοιπὸν ἐκάστη ἐπαρχία, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐκάστη
ἐκαστὴ καὶ κώμη, αἰρετοὺς πρέσβεις εἰς Βερσαλίαν, κεκλη-
μένους ἀπ' αὐτὸν τὸν ἄνακτα, χιλίους διακοσίους τὸν
ἐκαστὸν· τουτέστι, τριακοσίους ἐκ τοῦ κλήρου, τριακο-
σίους ἐκ τῶν εὐγενῶν, καὶ ἑξακοσίους τοῦ τρίτου τάγμα-
τος. Τρίτον τάγμα ὀνομάζουσιν ἐδῶ τοὺς μὴ εὐγενεῖς
ἀλλοεῖς, δεύτερον τῶν εὐγενῶν, καὶ πρῶτον τοῦ κλήρου.
Ὅσοι, καθὼς εἶπα, συνήχθησαν εἰς Βερσαλίαν περὶ τὰς
ἑπτὰ τοῦ Μαΐου μηνός. Καὶ ὁ ἄναξ καὶ οἱ περὶ τὸν
ἄνακτα τοὺς ἐσυναξάν διὰ νὰ εὕρωσι πόρον ἀργυρίου, μὴν
ἐλπίζοντες ἄλλο τί περισσότερον· ἀλλὰ τὸ τρίτον τάγμα
ἔλθον οὐκ ὄχι μόνον νὰ θεραπεύσῃ τὴν παρούσαν νόσον,
ἀλλὰ νὰ ἐμποδίσῃ ἀκόμη καὶ τὴν ὑποτροφὴν τῆς νόσου.
Ὅσοι διὰ νὰ γένῃ, ἀνάγκη ἦτο νὰ βάλωσιν οἰκονομίαν
ἐν τῇ δαπάνῃ τῆς αὐλῆς, νὰ ἀνατρέψωσι πολλὰ ἄδικα
ἐν τῇ οἰκονομίᾳ καὶ τοῦ κλήρου καὶ τῶν εὐγενῶν, ἀναγκάζοντές
αὐτοὺς νὰ πληρῶναι καὶ αὐτοὶ ἕκαστος κατ' ἀναλογίαν

τῶν ὑπαρχόντων του, ὡς τὸ τρίτον τάγμα. Ὁ κληρ
καὶ οἱ εὐγενεῖς ἰσχυρογνώμησαν, καὶ οἱ αὐλικοὶ συνεβού
λευσαν, καθὼς λέγουσι, τὸ βασιλεῖα νὰ διαλύσῃ τὴν σύν
δον· αὐτὸ ὁμῶς μὴ δυνάμενον νὰ γένῃ χωρὶς νὰ προ
νήσῃ θόρυβον εἰς ὅλην τὴν βασιλείαν, καὶ μάλιστα εἰς τὴν
Παρίσιον, ἔκαμαν νὰ ἔλθῃ τριάκοντα χιλιάδες στρατιῶται
εἰς Βερσαλίαν, διὰ νὰ εὐρίσκωνται ἔτοιμοι, ἂν ἀκολουθή
καμμία ἐπανάστασις, νὰ τὴν πνίξωσιν εἰς αὐτὰ τὰ σπάρ
γανα· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἔλαβεν ἔκθασιν τὴν ἐλπίζο
μένην καὶ ποθομένην.

Ἦτον, ἀδελφέ μου, δωδεκάτῃ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς
ἡμέρα Κυριακὴ, πρὸς τὸ ἑσπέρας· ὅλος ὁ κόσμος ἦτον ἐν
περιδιάθασιν, εἰς τὸν βασιλικὸν κήπον, ὀνομαζόμενον Κ
ραμεικὸν, ὅστις εἶναι εἰς τὴν ἄκραν τῆς πόλεως τοῦ Πα
ρισίου. Εἰς αὐτὸν τὸν κήπον εὐρέθην καὶ ἐγὼ μὲν ἐν
φίλον. Ἀκούομεν ἐξαίφνης κτύπους πιστολῶν καὶ τουφε
κίων· ἐρωτᾷ ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐξείρε
νὰ εἶπῃ τί εἶναι. Τρέχουσιν ὅλος ὁ λαὸς, ἄνδρες, γυναί
κες, παιδιὰ, πρὸς τὰ τελευταῖα ὅρια τοῦ κήπου μετὰ
θορύβου, καὶ τί βλέπομεν; πλῆθος στρατιωτῶν ἀπεισ
μένων ἀπὸ Βερσαλίου, καὶ ἤρχετο κατὰ τοῦ Παρισίου
διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐπανάστασιν, τὴν ὁποῖαν ὑπώπτευον
ὅτι ἐμελλε νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ἐπαύριον, ἤγουν τὴν δε
υτέραν· ἐπειδὴ τὴν δευτέραν ἦτο (καθὼς τώρα στοχάζο
ται) ὁ σκοπὸς των νὰ διαλύσωσι τὴν σύνοδον, καὶ, ἐν
σύνοδος ἐναντιοῦτο, τοὺς μὲν νὰ θανατώσωσι, τοὺς δὲ
ἐξορίσωσι, κτλ. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ ἦτον ὁ πρίγκις
Λαμβέσκιος· αὐτὸς ἂν ἐπροσφέρετο μὲ φρόνησιν, ἵσως
πρᾶγμα δὲν ἐπέστρεφε κατὰ τῆς κεφαλῆς των. Ἀλλὰ
πρόνοια, ἢ τύχη, ἢ ὅ,τι ἄλλο θέλεις νὰ εἶπῃς, ἢ κεφα

του δὲν εἶχεν οὔτε δραχμὴν ἐγκεφάλου. Εὐθὺς ὅταν ἐμ-
βῇ εἰς τὸν κῆπον, τρέχει ὡς ἐνεργούμενος, ἔλκει τὴν
μάχαιράν του, καὶ κατακόπτει τὸ πρόσωπον ἐνὸς ἀθώου
καὶ ἀθλίου ἐξηκονταετοῦς γέροντος, ἐντίμου πολίτου,
ὅστις εὐρέθη καὶ αὐτὸς περιερχόμενος ὁ ταλαίπωρος ὁμοῦ
μὲ τοὺς ἄλλους εἰς τὸν κῆπον. Αὐτὸ τὸ ἀσπλαγχνον ἔργον
κατὰ πρώτην προσβολὴν μᾶς ἔκαμεν ὅλους νὰ πέσωμεν
εἰς φυγὴν, καὶ νὰ διασκορπισθῶμεν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκόν
του. Ἐφθασε καὶ ἡ νύξ, τὴν ὁποίαν ἐπεράσαμεν μὲ με-
γάλον φόβον, ἃν καὶ αὐτὸς δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐμβῇ εἰς τὴν
χωρὰν, ἀλλ' ἔμενεν ἔξω εἰς τὰ προάστεια. Μόλις ἐξημέ-
ρωσε, φίλε μου, καὶ ὅλοι οἱ πολῖται τοῦ Παρισίου, ὑπο-
πευόμενοι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν βλέποντες πλέον φανερώς
τοὺς σκοποὺς τῆς αὐλῆς, ἐξωπλίσθησαν ἕκαστος καθὼς
ἠδυνήθη μὲ σκοπὸν νὰ πολεμήσωσιν, ἀλλ' ἡ ἡμέρα ὅλη
ἔπερσεν εἰς τὸν ἐξοπλισμόν. Ὁ δὲ πρίγκιψ Λαμβέσκιος,
ἀκούων αὐτὰ, δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐμβῇ εἰς τὴν πόλιν· αὐτὴ
εἰδῆσις μόλις ἔφθασεν εἰς Βερσαλίαν καὶ εἰς τὰς περι-
χώρους πόλεις, καὶ ἐξωπλίσθησαν ὁμοίως ὁλος ὁ λαὸς τῆς
Βερσαλίας καὶ τῶν ἄλλων πόλεων. Ἡ αὐλὴ, ὁ κληρὸς,
καὶ οἱ εὐγενεῖς, βλέποντες αὐτὰ, ἤρχισαν νὰ συλλογι-
σθῶνται· ἀλλ' αὐτὰ δὲν ἦσαν ἀκόμη πάρεξ ἀρχαὶ ὠδίνων.
τὴν Τρίτην, πρωτὶ, βλέπει ὁ λαὸς τοῦ Παρισίου, ὅτι δὲν
ἔχει ὅπλα ἀρκετὰ διὰ νὰ ἐξοπλίσῃ ὅλους τοὺς πολίτας.
Υπάρχουσι λοιπὸν καὶ πατοῦσι τὰ βασιλικά μαγαζία, καὶ
τοὺς ἀρσενάδας, καὶ ὅπου ἀλλαχοῦ εὐρίσκοντο ὅπλα, καὶ
τὰ ἐπῆραν ὅλα, ἕως καὶ αὐτὰ τὰ κανόνια, μὲ τὰ ὁποῖα
καὶ ἐγγαστρωμένα ἐστόλισαν τὰς πλατείας καὶ ρύμας
τῆς πόλεως, μὲ σκοπὸν νὰ τὰ μεταχειρισθῶσιν, ἃν ὁ Λαμ-
βέσκιος ἐμβαινεν εἰς τὸ Παρίσιον. Καὶ ἂν αὐτὸ συνέβαινε,

φίλε μου, ἤθελεν ἐκείνην τὴν ἡμέραν βεῦσειν ποταμὸν
τὸ αἷμα· καὶ ἴσως ἤμην καὶ ἐγὼ ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν
νεκρῶν, καὶ ἡ λογιότης σου στερημένος τὴν σήμερον ἀπὸ
τὴν τοσαύτην μου μωρολογίαν.

Ἀλλὰ τί συμβαίνει (ἐνθυμοῦ ὅτι εἶναι Τρίτη ἀκόμη)
μετὰ τὸ γεῦμα; Ὑπάρχουσιν οἱ ὠπλισμένοι πολῖται, καὶ
περικυκλοῦσι τὴν *Βασιλίαν*, διὰ νὰ ζητήσωσι καὶ νὰ
λάβωσιν ἀπὸ τὸν ἄρχοντα καὶ ἐπιστάτην αὐτῆς ὅσα ὅπλα
εὐρίσκοντο εἰς αὐτήν. Τί εἶναι ὁμως αὐτὴ ἡ Βασιλία;
δύνασαι νὰ μὲ ἐρωτήσης εὐλόγως ἡ λογιότης σου, ὅστις
δὲν ἴδες πᾶρεξ τὸ Βεζίρ Χάνιον καὶ τὸ κατηρειπωμένον
καὶ κλονούμενον Βεζεστένιον. Ἡ Βασιλία εἶναι ἓνα τε-
χίον μικρὸν, ἀλλ' ὀχυρώτατον εἰς τὰ ἄκρα τῆς πόλεως
τοῦ Παρισίου, τοῦ ὁποίου ἡ οἰκοδομὴ πρὸ πεντακοσίων
σχεδὸν χρόνων ἔγινεν εἰς διάστημα δέκα ἐτῶν καὶ μὲ δα-
πάνην πολλῶν μυλλιονίων. Αὐτὴν τὴν μετεχειρίζοντο διὰ
φυλακὴν, καθὼς εἰς Κωνσταντινούπολιν μεταχειρίζονταν
τὸ Ἑπταπύργιον· ἀλλὰ φυλακὴν σκληράν καὶ πολλὰς
ἄδικον καὶ τυραννικὴν, εἰς τρόπον ὥστε συνέβαιναν ὅχι
ὀλίγας φορὰς, ἂν ἐκ δυστυχίας εἰς μίαν σύνοδον ἀνθρώ-
πων ἔφευγεν ἀπὸ τὸ στόμα σου ἐξ ἀπροσεξίας κἀνέαν
λόγος κατὰ τῶν μινίστρων, ἂν ἔλεγες, παραδειγματὸς
χάριν, ὅτι ὁ δεῖνα ἐπάτησε στρεβλὰ, νὰ γένῃς τὴν ἐπαύ-
ριον ἀνάρπαστος, καὶ νὰ φυλακισθῇς εἰς αὐτήν δι' ὅλην
σου τὴν ζωὴν, χωρὶς νὰ ἐξεύρῃ οὔτε συγγενὴς οὔτε φίλος
τί ἔγινες, οὔτε νὰ ἔχῃς ἄδειαν νὰ γράψῃς ἐπιστολὴν,
νὰ δώσης τὴν εἰδησιν εἰς κἀνένα, --- φυλακὴ, καθὼς βλέ-
πεις, ὡραία διὰ πρωτοψάλτας. Οἱ ὠπλισμένοι λοιπὸν
βλέποντες, ὅτι ὁ ἄρχων Δελονέ (αὐτὸ ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ
ἐπιστάτου) δὲν ἤθελε νὰ ἀνοίξῃ τὰς πύλας, τὴν ἐβίασαν

ἦσαν δύο ὥραι μετὰ τὸ γεῦμα, καὶ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα
 εἰς τὰς πέντε τὴν ἐπὶ ἥραν. Τὸ πρῶτον ἔργον ἐμβαλόντες
 εἰς τὸ κάστρον ἦτο, νὰ ἀποκεφαλίσωσι τὸν ἄθλιον Δελονέ,
 καὶ ἄλλον ἓνα δεύτερον ἄρχοντα μετ' αὐτόν. Ἦσαν ἔξ
 ὥραι, καὶ ἐκβῆκα κατὰ τὸ συνειθισμένον μου, διὰ νὰ
 ἐπάγω εἰς τὸν καφενὲν νὰ ἀναγνώσω τὰς Ἀγγλικὰς ἐφη-
 μερίδας· ἐπειδὴ εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς θορύβους καὶ τὰς
 παραχὰς μὴ νομίσῃς ὅτι ἐφύλαττα τὸν οἶκον· ἐξεναντίας,
 καθ' ἡμέραν διὰ νὰ γίνωμαι αὐτόπτης τοιούτων
 ὑπερῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια ἦσαν δι' ἐμέ, ὡς καὶ διὰ
 τοὺς λοιποὺς ὅλους, καινὰ. Ὑπάρχων λοιπὸν εἰς τὸν κα-
 φενὲν, ἠπάντησα τοὺς πορθητὰς τῆς Βασιλείας συνω-
 λευμένους μὲ τριακοσίας ἢ τετρακοσίας χιλιάδας λαοῦ, οἱ
 οἵοις περιέφεραν εἰς ὅλας τὰς ῥύμας τῆς πόλεως, ἐπάνω
 ἐς μακρὰ κοντάρια, (θέαμα φρικτόν!) τὰς δύο κεφαλὰς
 ἀποσταγείς. Αὕτῃ ἡ εἰδήσις ἔκαμιν εὐθύς ὃχι μόνον
 ἀδιασκεδασθῆ ἔνθεν κἀκεῖθεν ὅλον τὸ στράτευμα τοῦ
 βασιλέως, τὸ ὅποιον ἦτον ἀκόμη ἔξω τοῦ Παρισίου,
 ἀλλὰ, φθάνουσα τὸ αὐτὸ ἐσπέρας καὶ εἰς Βερσαλίαν,
 ἀπέπληξε τόσον τὴν αὐλήν, τὸν κλῆρον, καὶ τοὺς εὐγε-
 νεῖς, ὥστε πρῶτον μὲν δὲν ἤθελαν νὰ πιστεύσωσι τὴν
 ἀπὸ τῆς Βασιλείας, ὡς πρᾶγμα ἀδύνατον· ἔπειτα,
 ἐδωκυθέντες διὰ δευτέρων καὶ τρίτων ταχυδρόμων καὶ
 αὐτὸ καὶ τὴν ἀποτομὴν τῶν κεφαλῶν, καὶ ὅτι οἱ Παρι-
 σινοὶ ἠτοιμάζοντο νὰ ἐπάγωσι τὴν ἐπαύριον εἰς αὐτὴν
 τὴν Βερσαλίαν, ἐκυριεύθησαν ἀπὸ τοσαύτην δειλίαν, ὥστε,
 ὡς λέγουσι, τὴν νύκτα ἐκείνην, ὅλη ἡ βασιλικὴ οἰκο-
 νέμει ἐκοιμήθη ὃχι εἰς τὸν συνειθισμένον κοιτῶνά του
 κατὰ τὸν ἀπὸ τοῦ βασιλέως, ἀλλ' εἰς ἓνα κιόσκιον, τὸ ὅποιον εἶναι εἰς τὸ
 βασιλικὸν περιβόλιον· ὃχι ὅτι ἐκεῖ ἦσαν ἀσφαλέστεροι,

ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ φόβος τοὺς ἐξέστησε, καὶ δὲν ἤξευραν πλὴν τί κάμνουσι. Μόλις ἐξημέρωσε, φίλε μου, καὶ ' Πατεῖς πατῶ σε, ' τὸ τῆς παροιμίας· ἐγιναν ἄφαντοι πολλοὶ μιστροί, δοῦκες, κόμητες, δούκισσαι, κομήτισσαι, καὶ ἄλλοι ἀρχόντισσαι ἐκ τῆς συνοδίας τῆς βασιλείας, καὶ πρὶν πρίγκιπες τοῦ βασιλικοῦ αἵματος, ἐξ ὧν καὶ ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως ὁ Κόμης τῆς Ἀρτεσίας, καὶ ἄλλοι σάν μόνον σχεδὸν τὸν βασιλέα μετὰ τῆς βασιλείας τοῦ πρεσβυτέρου τοῦ ἀδελφοῦ.

Αὕτῃ ἡ φυγὴ ἐνίσχυσε κατὰ πολλὰ, καὶ ἐθάρρυνε καὶ τοὺς πολίτας καὶ τὴν γενικὴν τοῦ ἔθνους συνέλευσιν. Ἐν ἐναντίας ὁ βασιλεὺς, εὐρισκόμενος εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν, βλέπων καὶ τὸν λαὸν τῆς Βερσαλίας ἐξωπλισμένον φοβούμενος τὰ δεινότερα, ἴσως ἀκούσας καὶ τὴν συμβουλὴν καλὴν καὶ φρονίμου ἀνθρώπου, ἐγείρεται, πρωτοψάλτῃ μου, μόνος μὲ μόνον τὸν ἀδελφόν του τὸν πρεσβύτερον χωρὶς ὁπαδοὺς, χωρὶς παράταξιν, πεζὸς καὶ ὑπάγει ἐπὶ τὴν σάλλαν, ὅπου ἦσαν συνηθροισμένοι ἡ γενικὴ συνέλευσις, κάμνει μίαν δημηγορίαν μικράν, ἀλλὰ φρόνιμον, λέγων, ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ νὰ φέρῃ στρατεύματα εἰς Βερσαλίαν καὶ Παρίσιον δὲν ἦτο νὰ ταραξῇ τὴν ἡσυχίαν οὐτὴ τῆς συνελεύσεως, οὔτε τοῦ λαοῦ του, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας νὰ φυλάξῃ καὶ νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν ὀφειλομένην εὐταξίαν, ὅτι κακῶς τὸν ὑπωπτεύθη ὁ λαὸς του ὡς ἄνδρα τυραννικόν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· καὶ, τέλος πάντων, ὅτι ἤλθε εἰς τὴν συνέλευσιν διὰ ν' ἀκούσῃ τὴν συμβουλὴν τοῦ πρεσβυτέρου. Ἡ συνέλευσις τὸν ἀπεκρίθη, ὅτι, ἐπειδὴ ζητεῖ τὴν συμβουλὴν τῆς, τὸ πρῶτον ἔργον τὸ ὅποσον ἔπρεπε νὰ κάμῃ, διὰ νὰ γαληνίσῃ τὸν λαόν, ἦτο νὰ ἀνακαλέσῃ τὸν

ἰδικῶς ἐξωσθέντας καλοὺς καὶ φίλους τοῦ κοινοῦ συμφέροντος μινίστρος.

Ὅχι τοὺς φυγάδας μινίστρος ὅμως· μὴ νομίσης οὕτως. Οἱ φυγάδες (τὸ ὅποτον ἔπρεπε νὰ σὲ εἶπω ἐξ ἀρχῆς, καὶ τὸ ἐλησμόνησα) ἦσαν δύο μόνον ἡμερῶν μινίστροι· πρὸ τούτων, τὸ Σάββατον, τὴν παραμονὴν δηλαδὴ τοῦ πρώτου θορύβου, εἶχεν ἐκβάλλειν τρεῖς ἢ τέσσαρας μινίστρος, μόνους τιμίους ἀνθρώπους μεταξύ τῶν πολλῶν, καὶ αὐτὸ, καθὼς λέγουσι, διὰ συμβουλῆς τῆς βασιλίσσης καὶ τοῦ νεωτέρου τοῦ ἀδελφοῦ. Ἐγραψε λοιπὸν εὐθὺς ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς κακῶς ἐξωσθέντας μινίστρος διὰ νὰ τοὺς ἀνακαλέσῃ· καὶ πέμπει ἐνταυτῷ πρέσβεις ἐξ αὐτῆς τῆς γενικῆς συνελεύσεως ἐκλελεγμένους εἰς τὸ Παρίσιον, μετ' ὀλίγους εἰρήνης καὶ καλῶν ὑποσχέσεων, διὰ νὰ ἡσυχάσῃ τὸν λαόν· ὁ λαὸς εἰς τοῦτο τὸ ἀναμεταξὺ ἔκοψε καὶ ἄλλας τρεῖς τέσσαρας κεφαλὰς τῇ Τετάρτῃ καὶ τῇ Πέμπτῃ ἀνθρώπων μεγάλων καὶ πλουσιωτάτων, καὶ τὰς ἐπεριγύρισε καὶ αὐτὰς εἰς τὴν πόλιν· καὶ ἤθελε κόψειν ἀκόμη περισσότερας, ἂν δὲν ἔφευγαν πολλοὶ ἀπὸ τοῦς πότους, μετασχηματισθέντες ἄλλοι εἰς ἀνθρακοπώλας, καὶ ἄλλοι εἰς δούλους, διὰ νὰ μὴ γνωρισθῶσι. Καὶ αὐτὰ δὲν συνέβησαν μόνον εἰς τὸ Παρίσιον· δὲν εὐρίσκεται σχεδὸν πόλις τῆς βασιλείας, ἣ ὁποία δὲν ἔπραξε τὰ αὐτά, καθὼς ἐλάμβαναν τὰς εἰδήσεις τῆς Βερσαλίας καὶ Παριείου. Κατὰ τόπους καὶ χώρας ἐθανάτωσαν πολλοὺς, πολλῶν εὐγενῶν παλάτια ἐκ θεμελίων ἀνεστάτωσαν. Ὁ βασιλεὺς, ἂν καὶ ἔβλεπεν, ὅτι αὐταὶ τοῦ αἰ ὑποσχέσεις ἐπίασαν τόπον, μ' ὅλον τοῦτο, διὰ νὰ βεβαιώσῃ περισσότερον τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἰδικήν του καὶ τοῦ λαοῦ, ἔκρινεν ὅλον νὰ ἔλθῃ αὐτοπροσώπως εἰς τὸ Παρίσιον, καὶ νὰ

φανῇ εἰς τὸν λαόν του. Ἰδα λοιπὸν καὶ αὐτὸ τὸ περι-
 γον θέαμα, καὶ σὲ ἐνεθυμήθην ἐκείνην τὴν ὥραν, καὶ
 ἐπεθύμησεν ἡ ψυχὴ μου, νὰ σὲ ἔχω πλησίον μου. Ἐμ-
 κεν εἰς τὸ Παρίσιον δύο ὥρας μετὰ τὸ γεῦμα τῇ Πα-
 σκευῇ. Οἱ πολῖται ὠπλισμένοι ὑπῆγαν μίαν λεύγαν μακρὴν
 ἀπὸ τὸ Παρίσιον, καὶ τὸν ἐπρόσμεναν· ἡ βασίλισσα, ἡ
 γουσιν, ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐζήτησε νὰ ἔλθῃ μαζὶ του
 ἄλλ' αὐτὸς δὲν τὸ ἐσυγχώρησε, φοβούμενος τὰ ἐνδε-
 μενα. Καὶ βέβαια, ἂν αὐτὴ ἤρχετο ἐκείνην τὴν ἡμέραν,
 ἦτον ἴσως εἰς μέγαν κίνδυνον ἡ ζωὴ της· τόσον ἦτον οὖν
 λαὸς παρωξυμένος κατ' αὐτῆς· καὶ ἂν δὲν τὴν ἐκαμα-
 τίποτε ἕως τώρα, αὐτὸ ἐστάθη χάριν τοῦ βασιλέως, τοῦ
 ὁποῖον στοχάζονται κοινῶς ὡς φυσικὰ καλὸν ἄνθρωπον,
 ἄλλ' εὐαπάτητον ἀπὸ κακοῦς συμβούλους. Ἦλθε λοιπὸν
 συνωδευμένος μὲ τέσσαρας μεγιστᾶνας, ἀπὸ τοὺς εὐα-
 στήσαντας εἰς τὸν λαόν, ἀλλὰ χωρὶς σωματοφύλακας,
 ἐπειδὴ οἱ Παρισίνοι δὲν ἐσυγχώρησαν νὰ ἐμβῇ εἰς τὸ
 Παρίσιον κἀνένας σωματοφύλαξ λέγοντες, ὅτι αὐτοὶ ἦσαν
 ἱκανοὶ νὰ φυλάξωσι τὸν βασιλέα των· αὐτὰ ἦσαν ἡδοναὶ
 ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος διὰ τὸν βασιλέα, ἀπὸ τὸ ἄλλο ὁμοί-
 καὶ ὑποπτα· μ' ὅλον τοῦτο, ἠναγκάσθη νὰ παρασταθῇ
 οὕτω γυμνὸς πάσης βοηθείας εἰς τὸ Παρίσιον, καὶ νὰ
 ἐμπιστευθῇ εἰς τὴν συνείδησιν τριακοσίων χιλιᾶδων λαοῦ
 ὠπλισμένου. Τὸν ἶδα εἰς τὸ ἀμᾶξιόν του, ὅταν ἔμβαινε
 εἰς τὴν πόλιν χωρὶς ὄψιν, ἀδελφέ· τόσον ἦτο ὁ ἄνθρωπος
 τετραγαγμένος, καὶ μὲ δίκαιον· διότι δὲν ἔβλεπε παρὰ
 ὠπλισμένους ἀνθρώπους, καὶ τὰς ὁδοὺς στολισμένας
 κανόνια. Ἐν ὅσῳ ἐπροχώρει διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ πάλ-
 τιον, ὀκτακόσαιο χιλιᾶδες ἢ ἐννεακόσαιο κατοίκων, οἱ μὲν
 εἰς τὰς ὁδοὺς, οἱ δὲ εἰς τὰ παράθυρα, ἐκραύγαζαν ὅτι

πειθισμένον, Ζήτω ὁ Βασιλεὺς! ἀλλὰ, Ζήτω τὸ ἔθνος!
 τὸ τὸν ἔκαμε νὰ συλλογίζεται περισσότερον· καὶ ἦτο,
 αὐτὸς σὲ εἶπα, ὁ ἄνθρωπος χωρὶς ὅψιν· τοῦτο τὸ ἶδα
 θαυματοφανῶς. Ὅταν ἐμβῇκεν εἰς τὸ παλάτιον, λέγουσιν
 τὴν δὲν ἡδυνήθη νὰ προφέρῃ οὔτε συλλαβὴν ἀφ' ὅσα ἦτο
 παρασκευασμένος νὰ λαλήσῃ· ἀλλ' ἐλάλησεν ἀντ' αὐτοῦ
 ἑπαρχος τῆς πόλεως, ὑποσχόμενος ἐκ μέρους τοῦ βασι-
 λεὺς εἰς τὸν λαὸν εἰρήνην καὶ διόρθωσιν ὅλων τῶν κακῶν.
 Ἐπειτα ἐξῆλθε πάλιν μὲ τὴν αὐτὴν παράταξιν εἰς τὰς
 πύλας καὶ ἡμῖς ὥρας διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Βερσα-
 λὴν· καὶ τότε εἰς τὴν ἐπιστροφὴν του, ἠκούσθη τὸ ὄνομα
 τοῦ ἀπὸ τοῦ στόμα τοῦ λαοῦ, ὅστις ἐκραύγαζεν πλέον,
 Ζήτω ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ ἔθνος! Ἐξ ἐκείνης τῆς ἡμέρας
 τὰ πράγματα εἶναι ἡσυχέστερα, ἀλλ' ὄχι παντάπασι γα-
 ρνὰ, ἐπειδὴ ἡ συνέλευσις καταγίνεται τῶρα εἰς νέαν
 νομοθεσίαν, ἡ ὁποία νομοθεσία ἀφαιρεῖ πολλὰ προνόμια
 τῶν εὐγενῶν, κ' ἐλαττοῖ τὰ πολυάριθμα εἰσοδήματα καὶ
 τὴν τρυφὴν τῶν πανιερωτάτων ἀρχιερέων. Ὅθεν ἀπὸ τὸ
 μέρος αὐτοῖ οἱ κακοευχαριστημένοι κινουσι πάντα λίθον,
 ἀλλὰ κρυφίως· ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ οἱ φυγάδες πρίγκιπες
 καὶ πιθανόν ὅτι ἔχουσι καὶ αὐτοὶ φίλους ἐδῶ, καὶ μὴ χα-
 νονται εἴτι δύνανται διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὰς βουλὰς τῆς
 συνέλευσεως. Πρόσθεις εἰς αὐτὰ ὅτι καὶ ἡ αὐλὴ, ἂν καὶ
 ὡς διόλου κατὰ τὸ φαινόμενον μὲ τὸν λαόν, βλέπουσα
 τὴν δυνάμιν τοῦ ἀνακτος ἐλαττουμένην καὶ γινομέ-
 νον σχεδὸν ὡς ἐκείνην τοῦ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἢ καὶ
 Πολωνίας, δὲν εἶναι τρόπος νὰ ᾔναι εὐχαριστημένη·
 τὰ ὅποια ὅλα φοβοῦνται ἀκόμη μεγάλας ταραχὰς
 θυρόβους. Ἐπειδὴ, ἂν ὁ βασιλεὺς ἀναλάβῃ τὴν πρῶ-
 του αὐτοδέσποτον ἐξουσίαν, αὐτὸ δὲν θέλει γενῇ

πάρεξ μὲ πολλὴν ἔκχυσιν αἵματος, καὶ φθορὰν πολλὰν ἀνθρώπων.

Ἐλησμώνησα νὰ σὲ εἶπω, ὅτι εἰς τῆς μαχαίρας τοῦ φόβου προσετέθη καὶ ὁ φόβος τοῦ λιμοῦ· ἐδοκιμάσαμεν ἔλλειψιν σίτου, εἰς τρόπον ὥστε οἱ ἄρτοπῶλαι ἦσαν περικυκλωμένοι ἀπὸ στρατιώτας διὰ τὰ ἐνδεχόμενα, καὶ οὐκ ἔδιδαν τὸν ἄρτον πάρεξ μὲ μέτρον, καὶ ἦτον ἀνάγκη νὰ ἐγείρεται τις τὸ πρῶτ' εἰς τὰς τέσσαρας ὥρας διὰ νὰ πωληθῇ νὰ ἀγοράσῃ ἄρτον. Ὁ χρόνος τῶν 1789 ἐστάθη διὰ τὴν Γαλλίαν χρόνος ἄθλιος, καὶ θέλει μείνῃ εἰς τὴν ἰστορίαν αἰμνῆστος· ἐπειδὴ ὅλα ὅσα σὲ εἶπα, ἂν καὶ πολλὰ καὶ διεξοδικὰ, δὲν εἶναι οὔτε τὸ πολλοστὸν μόριον αὐτῶν ὅσα συνέβησαν· διὰ νὰ σὲ τὰ περιγράψω ὅλα, ἀνάγκη ἔστι νὰ σὲ πέμψω ὅχι ἐπιστολὴν, ἀλλὰ βιβλίον ἱσομέγεθες τὸ ἀνθολόγιον, ἢ μὲ τὸ τριῶδιον τοιούτων φοβερῶν πραγμάτων, φίλε μου, ἔγινε αὐτήκοος καὶ αὐτόπτης· ἶδα πολλὰ δεινὰ, πολλὰ περίεργα καὶ ἀξιοσημειώτα. Θέλεις ἀλλ' ἀξιώτερον σημειώσεως, παρὰ νὰ βλέπῃς ἐπ' ἄμβωνος ἐν ἱεροκήρυκα ἐκ τοῦ μέρους τοῦ λαοῦ, νὰ διδάσκῃ περὶ τῆς ἐλευθερίας, λαμβάνων τὴν περικοπὴν ἐκ τῆς πρὸς Γαλλίας κεφ. 5. ἐδαφ. 13. «Ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν πρᾶξαι σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις» πρὸς Κορινθίους β' βροντᾷ κατὰ τῶν ἀριστοκρατῶν (τῶν ἀρχιερέων δηλονότι καὶ τῶν εὐγενῶν); νὰ λέγῃ ὅτι οἱ σταυρώσαντες τὸν Ἰησοῦν ἦσαν ἀριστοκράται (καλόγηροι δηλονότι καὶ ἄλλοι γενεῖς, ὅποιοι ἦσαν οἱ ἀρχιερεῖς, γραμματεῖς, φαρισαῖοι καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ), καὶ τοῦτο διότι ὁ Ἰησοῦς ὑπερασπίζετο τὸ τρίτον τάγμα, καὶ ἐδίδασκε τὴν ἀδελφικὴν ἰσότητα; νὰ λέγῃ τοιαῦτα πολλὰ χωρὶς νὰ φοβῇ

ται τινὰ μητ' αὐτὸν τὸν ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Παρισίου; ὁ
ὁποῖος ἀρχιεπίσκοπος ὀλίγον ἔλειψε νὰ λιθοβοληθῇ εἰς Βερ-
συλίαν ἀπὸ τὸν λαόν, διὰ τὸ νὰ ἐλάλησεν εἰς τὴν συνέ-
λευσιν κατὰ τοῦ τρίτου τάγματος· μόλις ἐξῆλθε τῆς συνό-
δου, καὶ ἶδε νὰ πίπτωσιν οἱ λίθοι χαλαζήδων εἰς τὸ ἀμά-
κον του, τοῦ ὁποῦ τὰ ὑάλινα θυρίδια ὅλα συνετριβήσαν.
Αὐτὸς μετὰ βίας ἐσώθη εἰς τὸν οἶκόν του ἀβλαβής· ἕνας
ὡς ἄλλος ἀρχιερεὺς, ὅστις ἦτο μαζῇ του εἰς τὸ ἀμά-
κον, ἔλαθεν εἰς τὸν ὦμον ἕνα καλὸν λιθοβολισμόν.

Κατὰ τὸ παρὸν οἱ Παρισινοὶ ἀσχολοῦνται εἰς τὸ νὰ
κατεδαφίσωσι τὴν Βασιλίαν· ἀπὸ τῆς ἰδ' Ἰουλίου ἤρχι-
σαν νὰ τὴν κρημνίζωσι, καὶ μόλις ἐχάλασαν ἀκόμη τὸ
ἔμισυ, μὲ ὅλον ὅτι δουλεύουσι χίλιοι ὑπουργοὶ καθ' ἡμέραν.

Τὴν ἐγκεκλεισμένην ἐπιστολὴν θέλεις πέμψειν ἀσφαλῶς
εἰς Αἴγυπτον πρὸς τὸν ἡμέτερον φίλον τὸν Πρωτοσύγγε-
νον, ἀφοῦ τὴν σφραγίσῃς. Ἄν ἔχῃς καιρὸν, καὶ δὲν βα-
ρύνῃσαι, (ἀλλὰ βαρύνεσαι ποτέ ἢ λογιότης σου ἀπὸ μω-
λογίας;) γράψε τον καὶ μερικὰς ἀπὸ τὰς εἰδήσεις τῆς
αἰτίας.

Τὴν τιμιωτάτην σου οἰκογένειαν ἀκριβῶς χαιρετῶ·
ἄφωσο εὐδαιμονῶν!

A. ΚΟΡΑΗΣ.

Ταύτην τὴν ὥραν μανθάνω, ὅτι χθὲς παρὰ πᾶσαν
ἐπὶ παραστάθησαν ἑνδεκα γυναῖκες τοῦ Παρισίου εἰς
τὴν γενικὴν συνέλευσιν τοῦ ἔθνους, ζητοῦσαι τὴν εἰσοδον.
Ἐδωκαν εἰς αὐτάς τὴν ἄδειαν νὰ ἐμβῶσι, χωρὶς νὰ
προβλέπη τις, τί ἤθελαν αὐταὶ αἱ μαδάμαι νὰ προβάλω-
ν. Ἐμβῆκαν αἱ ἀρχόντισσαι, καὶ ἐπρόσφεραν εἰς τὸν
ὁδὸν τῆς συνελεύσεως περικεκλεισμένα εἰς μίαν πυ-

ξίδα ὅλα των τὰ κειμήλια, δηλονότι λίθους τιμίους, πα-
δέρραια, ψέλλια, καὶ ἄλλα τοιαῦτα κουρέματα καὶ φα-
δια, πρὸς βοήθειαν τοῦ ἔθνους. Ἡ κοινὴ συνέλευσις
ἐδέχθη μὲ μεγάλον ἔπαινον καὶ αὐτὰς καὶ τὸ δῶρόν των
καὶ ἐπρόσφερεν εἰς αὐτὰς καθέδρας, ὅπου ἐκάθισαν μέ-
τελους τῆς συνελεύσεως.

Τοιαύτη δυστυχία δὲν μὲ κατέλαβε ποτὲ νὰ γράψω
ἐπιστολὴν πεντεκαίδεκάσελιδον· ἀλλ' ὅμως ὑπομονή·
πρᾶγμα ἔγινε, καὶ μὴ προσμένης πλέον ἐπιστολὴν ἕως
μῆνας. Ἡ λογιότης σου, μὲ ὅλον τοῦτο, μὴ παύσης,
παρακαλῶ, τὰς συνειθισμένας λακωνικὰς ἐπιστολάς σου
αἱ ὅποια διασκεδάζουσι τὴν μελαγχολίαν μου.

Ἐλησμόνησα νὰ σὲ εἶπω, ὅτι ἀκούων ὁ βασιλεὺς
τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἀπὸ Παρισίου εἰς Βερσαλίαν.
Ζήτω ὁ βασιλεὺς! τὸ ὅποῖον δὲν εἶχεν ἀκούσειν εἰς τὸν
ἐρχομόν του, ἐπρόκυψεν ἀπὸ τὸ ἀμᾶξιον, καὶ λέγει
μεγάλον παρὰ πονον καὶ εὐμένειαν εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν
πρὸς τὸν λαόν, « Τέκνα μου, λέγετε Ζήτω ὁ βασιλεὺς
καὶ σᾶς βεβαιῶ ὡς τίμιος ἄνθρωπος, ὅτι δὲν θέλετε
μετανοήσῃν » αὐτὸ δεικνύει τὴν καλοκάγαθίαν τοῦ ἀν-
θρώπου· καὶ ἀληθινὰ λέγουσιν ὅτι εἶναι πρῶτος ἄνθρω-
πος· ἐγὼ τὸν παρομοιάζω μὲ τὸν μακαρίτην τὸν Ἐφραίμ
τὸν Μελέτιον· οὕτω χονδρὸς, οὕτω ἱλαρὸς, φιλόγελος καὶ
χάχας φαίνεται νὰ ᾔῃναι. Φθάνει, φίλε μου, πλέον
ἔρρωσο!

Ἐκ Παρισίων. τῇ τελευταίᾳ τῶν 1789.

Φίλτατέ μου Πρωτοψάλτα !

Εἶναι σχεδὸν μῆνες δύο, ἀφοῦ σ' ἔπεμψα μίαν μακρο-
τάτην ἐπιστολήν, περιέχουσαν καὶ ἄλλας διὰ τοὺς φίλους,
τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ σὲ φέρῃ ὁ φίλτατός μου καὶ ἐξο-
χωτάτος ἰατρός Γεώργιος ὁ Σχοινᾶς· ἀλλ' ἐπειδὴ εὑρηκε-
ται κατ' εὐθείαν διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, μ' ἔγρα-
ψεν, ὅτι ἐμελέτα νὰ σὲ τὴν πέμψῃ ἐκεῖθεν. Εἰς αὐτὴν σὲ
ἀπεργάζομαι κατὰ πλάτος τὰ ὅσα συνέβησαν ἐδῶ ἀπὸ τὸν
παρελθόντα Τούνιον, καὶ νὰ καὶ παράδοξα.

Παρὰ τῆς λογιότητός σου κάμμιαν ἐπιστολήν δὲν ἔχω
κατὰ τὸ παρὸν, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ ἀποκριθῶ· ἐπειδὴ αἱ
ἐπιστολαὶ σου ἔχουσι τὴν καλὴν τύχην, ἢ νὰ κρατῶνται
εἰς τὴν Μάλταν αἰχμάλωτοι, ἢ νὰ χάνωνται εἰς τὴν Πό-
σταν. Ἐδωκες τὸν Κύριον Περσάκην μίαν ἐπιστολήν· ἀλλ'
ἔπρεπε νὰ τὸν εἴπῃς νὰ τὴν φέρῃ ἢ τιμιότης τοῦ αὐτο-
προσώπου. Αὐτὸς διὰ περισσοτέραν, ὡς φαίνεται, εὐχα-
ρίστησιν καὶ τῆς λογιότητός σου καὶ ἰδικήν μου μὲ τὴν
ἐπέμψεν ἀπὸ Μασσαλίας· καὶ ἐχάθη εἰς τὴν πόσταν, κα-
τὰ ἀνάγκη ἦτο νὰ χαθῇ. Τὸ Παρίσιον δὲν εἶναι, φίλε
μου, ὡς ἡ Σμύρνη· ἐδῶ κάμμία ἐπιστολὴ δὲν εὐρίσκει
τὸν τόπον τῆς, ἂν δὲν ᾖ εἰς τὴν ἐπιγραφὴν σημειω-
μένη καὶ ἡ ἀγυῖα, καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ οἴκου, εἰς τὸν ὅποιον
ἔπρεπε νὰ δοθῇ. Ἀλλ' αὐτὰ ὅλα εἶναι ἐκ δυστυχίας ἰδι-
οῦ μου· ἂν ἡ λογιότης σου μὲ γράψῃς μίαν φορὰν κατὰ

τριετίαν ἢ τετραετίαν, καὶ χάνωνται πρὸς τούτοις καὶ γράμματά σου, πρέπει νὰ σὲ στοχάζωμαι πλέον ὥς ἀπαθαιμένον. Ὅλης τῆς οἰκουμένης αἱ ἐπιστολαὶ ὑπάγουσιν ἔρχονται διὰ ξηρᾶς, διὰ θαλάσσης· μόναι τοῦ ψάλτου ἐπιστολαὶ ἐμπλέκονται εἰς κῆνένα μέρος.

Ἄλλη δυστυχία· χθὲς τὸ ἐσπέρας ἀπαντῶ παρὰ πᾶσι ἐλπίδα τὸν κύριον Σταμάτην Πέτρου, ὅστις μὲ λέγει ὅτι ἔρχεται ἀπὸ τὴν Ὀλλανδίαν, καὶ ὑπάγει εἰς τὴν Σμύρνην. Πότε; σήμερον· ὅθεν στοχάζου ἂν ἔχω καιρὸν νὰ γράψω. Ὅλον τὸ πρωὶ σήμερον διέτριψα εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ἀγίου Γερμανοῦ. Τὸ μεσημέριον ἐπανέστρεψα εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅπου εἶχα ἄλλα ἀναγκαῖα νὰ γράψω καὶ ν' ἀλλοιώσω. Εἶναι τώρα δύο ἡμισυ ὥραι, καὶ ἀκόμη δὲν ἐγεύθην. Προσμένω νὰ τελειώσω τὴν ἐπιστολήν σου καὶ τότε νὰ ὑπάγω τρία τεταρτημόρια τῆς ὥρας διὰ νὰ εὔρω τὸ γεῦμά μου. Ὑγίαινε λοιπὸν καὶ εὐτύχει καὶ τοῦ τὸ νέον ἔτος, καὶ ἄλλα πολλά.

Τὸν ἀδελφόν μου καὶ πάντας τοὺς συγγενεῖς κατ' ὄνομα χαιρέτησον, καὶ πολυχρόνισον ἐκ μέρους μου. Ὁ κύριος Περᾶκης δὲν ἔκαμεν ἐδῶ πᾶρεξ ὅκτῳ ἢ δέκα ἡμέραις· ἐγὼ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου τὴν συναναστροφὴν δὲν εὐχόμεθα λάβειν ποτέ· ἀλλὰ τὸν εὗρηκα χρησιμώτατον ἄνθρωπον. Μὲ εἶπεν ὅτι τὸν ἐσυμβούλευσες ἐπιπόνως νὰ μὴν ἀφελῇ νὰ ἴδῃ τὴν Βερσαλίαν· ὅθεν ἠναγκάσθην νὰ ὑπάγω εἰς τὴν Βερσαλίαν, ἐπειδὴ ἐστοχάσθην ὅτι παρὰ αἱ συμβουλαὶ σου δὲν εἶναι χωρὶς καμμίαν αἰτίαν εὐλογητὴν καὶ δικαιοτάτην· ἔρρωσο καὶ πάλιν καὶ πολλάκις.

Α. ΚΟΡΑΗΣ

19.

Ἐκ Παρισίων, Ἰουλίου 1, 1790.

Ἰτατέ μοι Πρωτοφάλλα,

ὦχα, τέλος πάντων, τὴν ἐπιστολὴν σου σήμερον,
σου, δεδομένην κατὰ τὴν κα' Ἰανουαρίου, ἤγουν
σχεδὸν μῆνας ἀφοῦ τὴν ἔγραψες· καὶ τοῦτο,
ἐμὲ γράφουν ἀπὸ Μασσαλίας, τὸ πλοῖον, εἰς τὸ
τὴν ἐφόρτωσες, ἐναυάγησεν εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς
ἑσ. Δὲν ἐξεύρω ἔπειτα τίνι τρόπῳ (βέβαια διὰ
ἐσ) ἐσώθη ἀπὸ τὸν βυθισμόν ἢ ἐπιστολὴ σου, ἂν
ὑτέρα ἀπὸ μίαν βάλαν βαμβακίου.
ἀρκεύμενος εἰς τοὺς τόσους ὀνειδισμοὺς διὰ τὴν
μου, ἐμὲ ὠνόμασες καὶ Λάζαρον, ὥσάν νὰ μὴν
ὅτι εἰς τὴν Νεάπολιν λαζαρόνους ὀνομάζουσι τοῦ
αὐτοῦ τοὺς ἐξωλεστάτους καὶ ἀχρεiestάτους.
καὶ ἂν ᾔηναι τὸ πρᾶγμα, μεγάλην χαρὰν ἐδο-
εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς σου, καὶ διὰ
τῆς λογιότητός σου, καὶ διὰ τὴν ὑγείαν τῶν
καὶ φίλων, μάλιστα δὲ διὰ τὴν ἀνάρρωσιν τῆς
μου. Παρακαλῶ νὰ τὴν συγχαρῆς ἐκ μέρους μου
ὑγείαν της, ὡσαύτως καὶ τὸν ἀδελφόν μου. Τὴν
τὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐμὲ ἔγραψες περὶ τῆς ἀναχωρή-
σου ἀπὸ τὸν Ἀβράμιον, δὲν ἔλαβα, καὶ στοχάζο-
μαι ὅπως εἶναι συνδεδεμένη ἐμὲ τὰς κατηχήσεις, αἱ
ἦσαν καὶ αὐταὶ ἀπωλεσμένοι, καὶ μόλις μετὰ πολ-
ῶν εὐρέθησαν, καθὼς ἐμὲ γράφουν οἱ ἐν Μασσαλίᾳ

φίλοι μου, ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ τὰς προσμένω, ἂν ἀπολεσθῶσι καὶ δεύτερον.

Ὅχι ὀλιγώτερον μὲ ἔχαροποίησεν ἡ ἀνάνηψις τῶν τόθι Χριστιανῶν ἀπὸ τὸν βαθύτατον ὕπνον, εἰς τὸν ὅπου εἶχε τοὺς ρίψειν, τί νὰ εἶπω; ἡ ἀπειρία ἢ ἡ ὀλέθριος λαυτία; Τί καλὸν ἶδε τὸ γένος ἀπὸ τοὺς καλογήρους δὲν ἐστάθησαν πάντοτε φιλοτάραχοι; πάντοτε φιλόδοξοι πάντοτε ὕπουλοι; (ἂν ἐξαίρεσθαι τῶν πρώτων τεσσάρων ἢ καὶ πέντε ἑκατονταετηρίδων ἀπὸ Χριστοῦ ἐκείνους τὸν ὄντως φιλοχρίστους, εἰρηνικοὺς, ταπεινόφρονας, καὶ εὐκρινεῖς καλογήρους) δὲν εἶναι αὐτοὶ τὸ αἷτιον τῆς συμρινης ἀξιοδακρύτου αἰχμαλωσίας τοῦ γένους; δὲν εἶναι αὐτοὶ, οἱ ὅποιοι, ὅταν ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων ἐψυχήμαχαι, ὅχι μόνον κατεγίνοντο εἰς « μωρὰς καὶ ἀπαιδεμένους ζητήσεις » κατὰ τὴν ῥῆσιν τοῦ Παύλου, ἀλλὰ ἔκαμαν καὶ τοὺς ἡλιθίους ἡμῶν Αὐτοκράτορας θεολόγους ἀνιστρατηγῶν; Μελετᾶτε νὰ τὸν ἐξώσετε, καὶ αὐτὸ εἶναι θεάρεστον ἔργον, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ θεραπεύσῃ τὴν πληγὴν σας· ἐξώσετε τὸν Καλλίνικον, καὶ ἐλάβετε χάρη ὡς ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ Καλλινίκου. Ἐφυγε καὶ αὐτός, καὶ ἡ σύνταξις διὰ τὴν καλὴν διοίκησιν τῆς Σμύρνης τὸν ἔκαμε Πατριάρχην, ἡγουν, ἐπειδὴ τὸν εὗρηκε πιστὸν ἐπ' ὀλίγα, κατέστησεν ἐπὶ πολλῶν, καὶ ἐπεμψεν εἰς ὑμᾶς ἄλλον ἀπὸ αὐτοῦ πιστότερον, τὸν ὁποῖον χαίρεσθε βλέποντες σήμερον. Ὅταν αὐτὸς ἐξωσθῇ, θέλει σᾶς ἐλθεῖν χειρότερος μᾶλλον εἰπεῖν θέλετε τὸν κάμειν τοιοῦτον. Διεσπάρησαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους φήμη ψευδὴς, ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἐπίσκοπος ἐχθρὸς τῆς ἐλευθερίας τῶν Φίλιππος ὁ Μακεδόνα· χαρὰ μεγάλη καὶ ἀγαλλίασις εἰς ὅλας τὰς Ἀθήνας, ἐλευθερώθησαν ἀπὸ τοιοῦτον σκόλοπα. Ὁ Δημοσθένης

αβαίνει ἐπὶ τοῦ βήματος καὶ δημηγορεῖ· «Πότε,» λέ-
 γει, «ὦ Ἀθηναῖοι, πότε θέλετε σωφρονήσιν; γυρίζετε
 πάλιν καὶ κάτω εἰς τὴν ἀγορὰν, ζητοῦντες νὰ μάθετε
 τί. Καὶ τί ἄλλο νέον καὶ παραδοξότερον εἶναι ἀπὸ τὸ
 πολεμῶνται οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ ἑνα βάρβαρον Μακε-
 δονα; Ὁ ἓνας λέγει, Ἀπέθανεν ὁ Φίλιππος. Ὁχι, ἀπο-
 θνήσκειται ὁ ἄλλος, δὲν ἀπέθανεν, ἀλλ' εἶναι ἄρρωστος. ὦ
 Ἀθηναῖοι, Ἀθηναῖοι! ποῖαν ὠφέλειαν προσμένετε ἀπὸ
 τοῦ θάνατον τοῦ Φιλίππου; ἂν αὐτὸς ἀποθάνῃ, ἡ ἀμέ-
 λειας γρήγορα θέλει γεννήσῃν ἄλλον Φίλιππον.» Τὰ
 ταῦτα λέγω καὶ ἐγὼ πρὸς τὸν Πρωτοψάλτην, καὶ διὰ τοῦ
 πρωτοψάλτου, πρὸς ὅλους τοὺς συμπατριώτας μου. Ἀθα-
 νάσιον, Βασίλειον, ἢ Χρυσόστομον, ἂν πέμψῃ πρὸς ὑμᾶς
 πύθοδος διὰ ἀρχιερέα, εἰς ἕξ μόνον μηνῶν διάστημα
 ἔσται τὸν μεταβάλλειν εἰς δαίμονα· πόσον μᾶλλον, ἂν
 καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ σπέρματα τῆς κακίας. Ἐρχεται
 πρὸς ὑμᾶς ἓνας γυμνὸς καλόγηρος, καὶ τί εἶναι τὸ πρῶ-
 τόν ἐργον του; Νὰ σᾶς πέμψῃ δῶρα, τζημπούκια, χιλιά-
 ρα μεστοπάσουμα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα παίγνια, μὲ τὰ
 ταῦτα ἀπατῶσι τὰ μωρὰ παιδιά· ἔπειτα περιέρχεται κατ'
 οὐρανὸν διὰ νὰ σᾶς ἀγιάσῃ, καὶ ὑμεῖς οἱ φιλάγιοι καὶ εὐσε-
 βεῖς συνερίζεσθε πλέον τίς νὰ τὸν δώσῃ περισσότερα φλω-
 ρα, τίς νὰ τὸν ξενίσῃ λαμπρότερον, τίς νὰ τὸν περι-
 ῶσθαι πλουσιώτερον· τὸν ἀναβιβάζετε εἰς τὸν οὐρανὸν,
 θεοποιεῖτε, καὶ ἀφοῦ τοῦ ταράξετε τοιοῦτοτρόπως τὸν
 λαόν, παραπονεῖσθε ὅτι ἀντὶ ποιμένος ἐγίνε λύκος.
 ἔσται νὰ λάβετε καλὸν ἀρχιερέα; ἀκολουθήσετε τὴν
 συμβουλὴν μου· καὶ ἢ ἐγὼ μαίνομαι παντάπασι,
 δὲν ἐξεύρω τί λέγω, ἢ τὸ πρᾶγμα θέλει λάβεῖν καλὴν
 ἀπάντησιν.

Ὅταν αὐτὸς ἀναχωρήσῃ, ἡ πρώτη φροντίς σας ἦναι, νὰ γράψετε πρὸς τὸν Πατριάρχην, πρῶτον μὲν, μὴ χρι πόσου ἀρκεῖσθε νὰ ἦναι τὸ χρέος τῆς ἐπαρχίας· πρῶτον μὲν, λόγου χάριν, χιλιάδας γροσίων δύναται νὰ βάλῃ στὰς τὴν Σμύρνην, καὶ ὅχι περισσότερον· ἂν τὸ χρέος ὑπερβαίῃ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, ἡμεῖς ἀρχιερέως χρεῖαν δὲν ἔχομεν· προτιμῶμεν νὰ ὑποκείμεθα ἀμέσως εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, καὶ ἱκανοὶ εἶναι οἱ ἐφημέριοι ἡμῶν νὰ μᾶς ἀναγγέλλωσι, νὰ μᾶς βαπτίζωσι, νὰ μᾶς ὑπανδρεύωσι, καὶ νὰ μᾶς θάπτωσι.

Δεύτερον, καθὼς ἀπαιτεῖ τὸ δίκαιον, ἀναγγεῖλετε τὸν νέον ἀρχιερέα, πρὶν νὰ κάμῃ ματαιίως τὴν δαπάνην, ὅτι δὲν δέχεσθε δῶρα, ὅτι εἰς τὴν Σμύρνην εὐρίσκοντες καὶ τζημπουκτζίδες, καὶ χιλαλοποιοὶ, καὶ σκυτοτόμοι. Ἄν τολμήσῃ νὰ σᾶς εἴπῃ, ὅτι αὐτὴ εἶναι παλαιὰ συνήθεια, ἀποκριθῆτε λακωνικῶς, ὅτι δὲν εὐρήκετε εἰς κανὲν μέρος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ὅτι ὁ Πέτρος εἰς τὴν Ῥώμην, ὁ Ἀνδρέας εἰς τὴν Ἀχαΐαν, ἢ οἱ λοιποὶ Ἀποστόλοι, ἕκαστος εἰς τὴν πόλιν ἢ τὴν χώραν ὅπου ἐδίδασκεν τὸ Εὐαγγέλιον, ἐδίδαν εἰς τοὺς Χριστιανούς δῶρα.

Τρίτον, ὅταν αὐτοῦ ἔλθῃ ὁ νέος ἀρχιερεὺς, ὅχι μόνον πρέπει νὰ τὸν ἐμποδίσετε ἀπὸ τοῦ νὰ αὐξήσῃ κανὲν ἀπὸ τὰ δικαιώματά του, ἀλλὰ καὶ τὰ κακῶς προηγουμένων νὰ ἐλαττώσετε. Ἄν προφασισθῇ ὅτι εἶναι ὑποκείμενος τῷ χρέει βαρύντατον, τὸν λέγετε, «Πρῶτον μὲν τίς σὲ ἤνεγκασε νὰ μᾶς ἀγοράσῃς τόσον ἀκριβὰ, καθὼς ἀγοράζοντες τὰ ἄλογα κτήνη· ἔπειτα ἂν ἔχῃς χρέος, τίς ἀνάγκη τὸ πληρώσῃς εὐθύς; οἱ δανεισταὶ ἀρκοῦνται μόνον εἰς τὸν τόκον, καὶ μακροθυμοῦσι διὰ τὸ κεφάλαιον· ἡ παντοφύλη σου δὲν εἶσαι προσωρινός· ὁ σκοπός σου βέβαια,

δὲν ἦσαι φανερός κλέπτης, εἶναι νὰ περάσῃς ὅλην σου τὴν ζώην μεθ' ἡμῶν. Ἐχε λοιπὸν ὑπομονήν, καὶ τὸ χρέος θέλει πληρωθῇν μὲ τὸν καιρὸν »

Τέταρτον, δίδετε εἰδῆσιν εἰς ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς, ὅτι ὅστις ἐπηρεασθῇ ἀπὸ τὸν ἀρχιερέα καὶ τὸ μικρότατον, πρέπει νὰ τὸ ἀναγγέλλῃ εἰς τοὺς δημογέροντας· καὶ οἱ δημογέροντες εὐθὺς, χωρὶς κάμμίαν ἀναβολήν, πρέπει νὰ ὑπάγῳσιν εἰς τὸν ἀρχιερέα, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ τὰς αἰτίας τῆς ἐπηρείας.

Πέμπτον καὶ τελευταῖον, κατὰ τὸ ἔθος τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας, νὰ μὴν ἔχῃ ἄδειαν νὰ ἀφορίζῃ ἢ νὰ ἐξωκλησιάζῃ οὐδένα χωρὶς σύνοδον τοῦ κλήρου· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ κληρὸς εἶναι οἱ ἐφημέριοί του, οἱ ὅποιοι τὸν φοβοῦνται ὡς δούλοι του, ἀνάγκη εἶναι νὰ συμπαρεδρεύωσι πάντοτε εἰς τὰς τοιαύτας κρίσεις τῆς μητροπόλεως τρεῖς ἢ τέσσαρες λαϊκοὶ οἱ φρονιμώτεροι ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς, διὰ νὰ ἐξετάζωσιν ἀφιλοπροσώπως ὁμοῦ μὲ τὸν ἀρχιερέα, ἂν ὁ ἐγκαλούμενος ᾖ ἢ ὄχι ἄξιος ἀφορισμοῦ.

Αὐτὰς, φίλε μου, καὶ ἄλλας τοιαύτας προφυλακὰς φρονήτους ὅταν νομοθετήσετε, σὰς βεβαιόνω, ὅτι θέλετε εἰς τὸ ἐξῆς ἔχειν καλοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ θέλετε ἐλευθερωθῇν ἀπὸ τὴν καθημερινὴν βάσανον, τὴν ὁποίαν ὑποφέρετε ἀπὸ τοὺς τοιούτους ποιμένας σχεδὸν εἰκοσιπέντε χρόνοι τὴν σήμερον.

Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ ἀρχιερέων ὁ λόγος, καιρὸς εἶναι νὰ ἐδιηγηθῶ καὶ ὅσα ἔπραξεν ἐδῶ ἡ γενικὴ τοῦ ἔθνους συνέλευσις. Αὐτὴ, πρωτοψάλτα μου, μεταξὺ εἰς τὰς πολλὰς διορθώσεις καὶ ἀναμορφώσεις προπεπαλαιωμένων παραλήψεων τὰς ὁποίας ἐνομοθέτησεν, ἐγύμνωσε καὶ τοὺς κληρικούς ἀπὸ τὰ ἄπειρα πλούτη, τὰ ὅποια κατὰ και-

ρὸν εἶχαν συναθροίσειν ἀπὸ τὴν παράλογον καὶ δεισιδαίμονα εὐλάβειαν τῶν λαϊκῶν μὲ πολλοὺς δόλους καὶ σκευωρίας καὶ ἐδίδωρison εἰς κάθε ἐπίσκοπον ἓνα ἐτήσιον μισθὸν ἀνάλογον μὲ τὴν χρεῖαν καὶ μέγεθος τῆς ἐπαρχίας ἐκαστοῦ. Αὐτὰ τὰ πλούτη τοῦ κλήρου τῆς Γαλλίας, συνστάμενα τὰ περισσότερα εἰς ὑποστατικά, εἶναι τόσον πολυπληθῆ, ὥστε καταγίνονται ἔξ μῆνας σχεδὸν μέχρι τῆς σήμερον, ἀφοῦ τὰ ἐκυρίευσεν ἡ συνέλευσις τοῦ ἔθνους, νὰ τὰ λογαριάζωσι, καὶ ἀκόμη δὲν ἐξεύρει τινὰς εἰς πόσα μιλλιούνια συμποσοῦται ὁ ἀριθμὸς των. Αὐτὸ εἶναι βέβαια παράδοξον, τίνι τρόπῳ ἐγυμνώθησαν οἱ πλούσιοι καὶ τρυφῶντες καλόγηροι ἀπὸ τοσαῦτα πλούτη· παραδοξότερον ὅμως θέλει σέ φανῇν, ὅταν σέ εἴπω, καὶ ποῖος ἐστάνη ὁ αἴτιος αὐτῆς τῆς γυμνώσεως. Αὐτὸς, φίλε μου, ὁ καλὸς καὶ φρόνιμος ἄνθρωπος (πρᾶγμα ἀπίστευτον) εἶναι ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Αὐτοδούρου, ἄνθρωπος νέος τὴν ἡλικίαν, ἐλλόγιμος τὴν γνῶσιν καὶ ῥητορικώτατος, καὶ μέλος τῆς κοινῆς συνελεύσεως. Αὐτὸς ὁ σοφὸς καλόγηρος ἐσηκώθη μίαν ἡμέραν ἀπροσδοκῆτως μεταξὺ τῆς συνελεύσεως, καὶ ἔκαμε μίαν μακρὰν καὶ κομψοτάτην δημηγορίαν, εἰς τὴν ὁποίαν παρέστησεν, ὅτι τὰ ὑπάρχοντα τῶν καλογήρων ἦτο δίκαιον νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ ἔθνος, διὰ νὰ πληρωθῇ μὲ αὐτὰ τὸ βαρύτερον χρέος, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπέπεσαν ἡ Γαλλία· δίκαιον λέγει, διότι ἀπὸ τὸ ἔθνος τὰ ἔλαβον, καὶ δὲν τὰ ἐκληρονομήσαμεν ἀπὸ τοὺς γονεῖς ἡμῶν· δίκαιον, διότι ἔχομεν περισσότερον ἀφ' ὅ,τι πρέπει νὰ ἔχωσιν οἱ διάδοχοι καὶ μιμηταὶ τῶν ἀποστόλων· δίκαιον, διότι τὰ μετεχειρίσθημεν μέχρι τῆς σήμερον ὡς χριστιανικῶς· δίκαιον, τέλος πάντων, διότι δὲν εἶναι ἄλλο μέσον τοῦ νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς ἐκείνην τὴν ἀξιολύπητον

ταπείνωσιν τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν παν-
τάπασιν ἐμακρύνθημεν, παρὰ μὲ τὸ νὰ ρίψωμεν αὐτὰ τὰ
περιττὰ φορτία, τὰ ὅποια μᾶς ἔκαμαν νὰ ναυαγήσωμεν.
Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἐδημηγόρησεν ὁ Ἅγιος
Αὐτοδούνου. Ἀφίνω σε πλέον νὰ στοχασθῇς πόσον αὐτὸ
τὸ γενναῖον ἔργον παρῶξυνε τοὺς λοιποὺς ἀρχιερεῖς· ἤθε-
λαν τὸν πνίξειν, ἂν ἦτον εἰς τὴν ἐξουσίαν των· μετεχει-
ρίστησαν τρόπους νὰ ἐμποδίσωσι τὴν συνέλευσιν ἀπὸ τὸ
τὴν δώσῃ ἀκρόασιν εἰς τὸν Αὐτοδούνου. Βλέποντες ὅτι ἡ
συνέλευσις ἦτον ἐτοίμη νὰ τοὺς γυμνώσῃ, ἐπρόσφεραν νὰ
μετρήσωσιν εἰς τὸν κοινὸν θησαυρὸν ὀκτακόσια μιλλιούνια
μετρῶν, καὶ νὰ τοὺς ἀφήσωσιν ἡσύχους κτήτορας τῶν
λοιπῶν. Βλέποντες ὅτι οὔτε αὐτὸ δὲν γίνεται, ἐζήτησαν
φυρτίως νὰ διεγείρωσι τὸν λαὸν (καθὼς ἔκαμεν ὁ ἰδικός
αὐτοῦ) ἀλλὰ οὔτ' αὐτὸ δὲν ἐτελεσφόρησε. Τὸ ἔθνος,
καθὼς σὲ προεῖπα, κατέπιεν ὅλα τὰ ἀμπελοχώραφα καὶ
τὰ παλᾶτια τῶν ἀγιωτάτων καὶ θεοφιλεστάτων καὶ πα-
τερωτάτων καὶ μακαριωτάτων ὑπερτίμων καὶ ἐξάρχων
ἀρχιερέων, καὶ διώρισεν εἰς καθ' ἓνα ὅ,τι εἶναι ἀρκετὸν
νὰ νὰ ζῇ ἐντίμως, καὶ νὰ βοηθῇ πρὸς τούτοις καὶ τοὺς
πτωχοὺς τῆς ἐπαρχίας του. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τῶν
ἀρχιερέων, τοὺς ὁποίους ἐνομοθέτησαν ἔτι, νὰ μένῃ ἕκα-
τος εἰς τὴν ἐπαρχίαν του προσκολλημένος, καὶ ὅχι νὰ
ἀποικῇ εἰς Παρίσιον. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν καλογήρων,
εἰρήρεις ὅτι οὗτοι ἔχουσι διάφορα τάγματα, ὑπὸ διαφό-
ροις ὀνόμασι, περισσότερα ἀπὸ τὰ τάγματα τῶν ἀγγέλων
καὶ τῶν δαιμόνων· ἔχουσι πρὸς τούτοις καὶ μοναστήρια
ἀριθμητά, προικισμένα καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν δεισιδαιμο-
νίαν τῶν λαϊκῶν μὲ πλούτη ἄπειρα. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἰδιο-
κτήτησαν, ἄλλα μὲν τάγματα καθαιρέσαντες, ἄλλα δὲ

ένώσαντες δύο καὶ τρία εἰς ἓν μοναστήριον, καὶ εἰς δι-
κοινῶς δίδοντες τὴν ἄδειαν νὰ ὑπανδρευθῶσιν, ἂν θέλω-
σιν. Ὅλα αὐτὰ τὰ κτήματα ἄρχισαν τώρα καὶ τὰ πε-
λουσὶν ἓν πρὸς ἓν, μὲ πολὺν θρῆνον καὶ κοπετὸν τοῦ
καλογήρων.

Περὶ δὲ τῶν εὐγενῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν καὶ αὐτοὶ γένε-
τυραννικὸν καὶ ὑπεροπτικώτατον, ὡς τὸ τῶν καλογήρων,
ἀναίρεσεν ἡ συνέλευσις παντάπασιν τὸ ὄνομα τῆς εὐγε-
νείας, νομοθετήσασα τὴν ἰσονομίαν καὶ ἰσοτιμίαν μετα-
τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἀδελφῶν, καὶ τέκνων ἐνὸς πατρὸς καὶ
μιᾶς μητρὸς τοῦ Κυρίου Ἀδὰμ καὶ τῆς Κυρίας Εὕας.
Κάνένας πλέον δὲν ἀποτολμᾷ νὰ λάβῃ τοὺς συνειθισμέ-
νους τίτλους τῆς εὐγενείας, ὡς τὸ «ἐκλαμπρότατος»,
εὐγενέστατος, ἐπιφανέστατος,» καὶ ἄλλα τοιαῦτα· παρε-
τὸς τῶν Πρωτοψαλτῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐσυγχώρησα
νὰ ὀνομαζῶνται ὡς καὶ πρότερον ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΩΤΑΤΟΙ.

Ἐχω καὶ ἄλλα πολλὰ νὰ σὲ γράψω περὶ τῶν λοιπῶν
διορθώσεων, ὅσας ἔκαμαν, καὶ κάμνουσιν ἀκόμη καθ' ἡμέ-
ραν· ἀλλὰ δὲν ἔχω καιρὸν ἀρκετὸν νὰ καταγίνωμαι ἐν
τοιαύταις διεξοδικαῖς ἱστορίας. Καὶ αὐτὰ τὰ ὀλίγα, ὅσα
σὲ ἔγραψα, εἶναι διὰ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὰ καθημερινά
σου παράπονα· ὅστις, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ ὅτι κατα-
νομαί εἰς τὸν Ἱπποκράτην, μὲ ἀναγκάζεις νὰ γίνωμαι
συγγραφεὺς γαζέτας.

Σήμερον 15 Αὐγούστου, ἔλαβα τέλος πάντων καὶ τὴν
ἀπωλεσμένην δευτέραν ἐξ κατηγήσεις (ἐπειδὴ αἱ πρώται
ἐχάθησαν) μὲ ἐπιστολὴν σου γεγραμμένην 5 Ἰουνίου
1789.

Πολλὴν χαρὰν ἐπροξένησε καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὸν φίλον
μου κύριον Βιλλουαζὼν ἡ εὐμενὴς ὑποδοχὴ τοῦ Κον-
σταντίνου.

λου. Ἀνέγνωσεν αὐτὸς ὁ ἴδιος (ἐπειδὴ ἐξεύρει καὶ τὴν κοινὴν ἡμῶν διλέκτον ὁ σοφὸς Βιλλουαζών), ὅλον ἐκείνο τὸ μέρος τῆς ἐπιστολῆς σου, εἰς τὸ ὅποιον τὸν εὐχαριστεῖς καὶ τὸν ἐγκωμιάζεις, καὶ ἐξηράνθη νὰ γελαῖ διὰ τὴν ῥητορικὴν εὐφράδειαν, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζεσαι διὰ νὰ δείξης τὴν πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνην σου. Μὲ εἶπε δις καὶ τρίς νὰ σὲ χαιρετήσω ἐκ μέρους του, καὶ νὰ σὲ παραινέσω νὰ μᾶς γράφης πάντοτε νέα· ἔκαμες καλὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσης διεξοδικῶς, ἐπειδὴ αὐτὸ μὲ ἔδωκεν αἰτίαν νὰ τὸν δείξω τὴν ἐπιστολήν σου, ἡ ὁποία τὸν ἄρεσε πολὺ. Δύναμαι νὰ σὲ εἴπω χωρὶς κολακείαν ὅτι γράφεις ἀσυγκρίτως εὐφραδέστερον ἀπὸ πολλοὺς σπουδαίους· μὲ ὅλον τοῦτο, μὴ φαντασθῇς ὅτι ἔφθασες εἰς τὸ ἄκρον, εἶχες ἀκόμη πολλὰ σφάλματα, τὰ ὁποῖα χρειάζονται διόρθωσιν, τὰ ὁποῖα ἤθελα βέβαια μετὰ χαρᾶς σὲ ἀναγγέλλαν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν, ἂν εἶχα ἐγὼ ὁ ἴδιος καιρὸν καὶ νὸν νὰ γράφω τὰς ἰδικὰς μου ἐπιστολάς ὡς πρέπει· ἀλλὰ αἱ ἀσχολίαι μου εἶναι τοιαῦται καὶ τοσαῦται, ὥστε οὔτε εὐκαιρῶ νὰ ἀναγνώσω τὴν ἐπιστολήν μου, ἀφοῦ τὴν γράφω. Παραδείγματος χάριν, σὲ εἶπα μυριάκις, ἂν δὲν λανθάνωμαι, νὰ μὴ μεταχειρίζεσαι τὸ ὅπου μῆτε εἰς πράγματα μῆτε εἰς πρόσωπα, ἀλλὰ μόνον εἰς τόπον ἢ καιρὸν. Εἶναι καὶ ἄλλα πολλὰ, φίλε μου, τοιαῦτα παρατηρήματα, τὰ ὁποῖα φαίνονται μικρὰ καὶ παιδαριώδη εἰς τοὺς μικροὺς καὶ παιδαριώδεις νόας, ἀλλ' εἶναι ἀπαραίτητως ἀναγκαῖα εἰς ἐκείνους, ὅσοι θέλουσι νὰ γράφωσιν ὡς ἂν εἶχα τὸν καιρὸν, ἤθελα συνθέσειν μίαν γραμματικὴν τῆς κοινῆς ἡμῶν διαλέκτου, διὰ νὰ σὲ τὴν εἴπω ἀντιδωρὸν τῶν πολλῶν κόπων, ὅσους ὑπέφερες καὶ ὑποφέρεις καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν δι' ἐμέ.

Μὲ μεγάλην λύπην ἀνέγνωσα εἰς τὰς ἐφημερίδας, ὅτι τυραννεῖσθε καὶ πάλιν αὐτοῦ ἀπὸ τὸ θανατικόν. Ὅσακις ἀκούω αὐτὴν τὴν λυπηρὰν εἶδῃσιν, λυποῦμαι μὲν καὶ δι' ὅλους τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους, ἐξαιρέτως δὲ διὰ τὸν ἀδελφόν μου καὶ διὰ τὴν λογιότητά σου, τοὺς ὁποίους ἐξεύρω καὶ τοὺς δύο ρίψοκινδύνους καὶ ἀληθεῖς παραβολάνους.

Δὲν μὲ ἔγραψες, ἂν τῶρα ὅπου εὕρισκεσαι ὑποκάτω εἰς τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας, ἐνεδύθης, ἢ ἔχῃς γνώμην νὰ ἐνδύθῃς πράσινα· ἤθελεν εἶσθαι πρᾶγμα περιεργον, καὶ πολλοῦ γέλωτος ἄξιον, ἂν σὲ ἔβλεπα πρασινοφοροῦντα μὲ κίτρινα ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, καὶ ζερταβᾶν καλοῦ πάχιον εἰς τὴν κεφαλὴν. Συμβουλευέσου περὶ τούτου μὲ τὸν σύντεκνόν σου καὶ φίλτατόν μου κύριον Νικόλαον Βαχατόρην, καὶ ἰδὲ τί σὲ λέγει. Ἄν ἔχῃς σκοπὸν νὰ μεταμορφωθῇς, σὲ παραγγέλλω νὰ ὑπάγῃς εἰς πρῶτον τὸν φίλον σου τὸν ἐπίσκοπον, καὶ νὰ παρασταθῇς πρασινοφόρος, πνέων ἀπειλῆς καὶ θυμοῦ, ἔμπροσθεν τῆς πανιερότητός του.

Ἄς σὲ εἶπω καὶ μερικὰ περὶ τοῦ βασιλέως τῆς Προυσίας, τὰ ὅποια αὐτοῦ ἀγνοεῖτε· αὐτὸς ὁ ἀχρειέστατος βασιλεὺς φαντάζεται καὶ συνερίζεται νὰ ἐξισωθῇ μὲ τὸν ἀοίδιμον ἥρωα καὶ θεῖόν του τὸν πρῶτον βασιλέα τῆς Προυσίας· ἀλλ' ἡ διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν τῶν δύο εἶναι ὅση μεταξὺ φωτὸς καὶ σκότους. Οὗτος μεταξὺ εἰς τὰ πολλὰ προτερήματά του εἶναι, λέγουσι, καὶ μέθυσος· συνέζη πρὸ πολλοῦ μὲ μίαν πόρνην, καταφρονήσας τὴν νόμιμόν του γυναῖκα. Καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτε, ἀλλὰ τὸ ἀναίσχυντον καὶ γελοιωδέστατον εἶναι τοῦτο· πρὸ ἑξή μηνων ἔπεμψεν ὁ μωρὸς πρὸς τὴν σύνοδον τῶν Λουθη-

ανῶν, ἐκ τῆς θρησκείας τῶν ὁποίων εἶναι, ζητῶν ἄδειαν ἐκκλησιαστικὴν νὰ συζευχθῇ εἰς γάμου κοινωνίαν μὲ τὴν πόρνην του. Ἡ σύνοδος τὸν ἀπεκρίθη, ὅτι εἶναι κύριος νὰ κάμῃ ὅ,τι ἀγαπᾷ· ὅθεν ἔλαβεν εἰς γυναῖκά του, ζωῆς ἐκ τῆς βασιλείας, τὴν πόρνην του τὴν κυρίαν Οὐνόφ, καὶ ἐκπληξιν ὅλης τῆς Εὐρώπης. Ἀγαπᾷς νὰ ἀκούσης καὶ ἄλλο περίεργον; αὐτὸς ὁ ἐρωτομανὴς μέθυσος εἶναι καὶ διδασκαίμων. Εὐρίσκεται κατὰ τὸ παρὸν θερμὸς ζηλωτὴς καὶ θιασώτης μιᾶς νέας αἱρέσεως, ἡ ὁποία ἀνεφύη πρὸ χρόνων τινῶν εἰς τὴν Εὐρώπην, ὀνομαζομένη τῶν πεφωτισμένων ἢ Σβεδεμβοργιανῶν, ἀπὸ Σβεδεμβοργίου τινός, ὅστις ἐστάθη ἀρχηγὸς αὐτῆς τῆς αἱρέσεως. Αὐτοὶ οἱ πεφωτισμένοι μεταξὺ πολλῶν γελοίων δογμάτων, τὰ πῦτα πιστεύουσι καὶ διδάσκουσιν, ἐπαγγέλλονται ὅτι γινῶσι καὶ θείας ὁπτασίας, καὶ συνεχεῖς συνομιλίας μὲ τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Ἔως τώρα πρέπει νὰ ἔφθασεν αὐτοῦ ὁ τιμιώτατος καὶ ἡλικιωτάτος μου κύριος Περάκης, τὸν ὁποῖον ἀκριβῶς χαιρέτησον ἀπὸ μέρους μου. Ἦλθεν εἰς τὸ Παρίσιον εἰς τὸν καιρὸν τῶν συγχύσεων (ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀκόμη δὲν ἐλευερώθημεν ὁλοκλήρως), καὶ δὲν ἔλαβε καιρὸν νὰ ἴδῃ σχεδὸν τίποτε.

Κατὰ τὸ παρὸν μετοίκησα εἰς τὸν οἶκον τοῦ κριτοῦ τοῦ μου, διὰ τὸν ὁποῖον ἦσαν καὶ τὰ τραγούδια. Αὐτὸς χρησίμος νέος μ' ἐπρόσφερε πρὸ πολλοῦ μίαν κάμεραν εἰς τὸν οἶκόν του ἀμισθί, καὶ δὲν τὸ ἐδέχθην, διότι ἐμάχοντο πολὺ ἀπὸ τὸν Βιλλουαζών· ἀλλὰ τέλος πάντων εἶδεν ὅσον, ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν πλέον ν' ἀποχωρῶ τὴν εὐγενῆ καὶ φιλικὴν πρόσκλησίν του, μάλιστα καὶ μὲ συμφέρει πολὺ αὕτη ἡ μετοίκησις διὰ τὴν με-

γάλην βιβλιοθήκην, τὴν ὁποίαν ἔχει στολισμένην μὲ συ-
 γραφεῖς ὅλων τῶν ἐθνῶν, καὶ γλωσσῶν, καὶ ἡ ὁποία μ
 εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον καταγίνομαι ν
 συνθέσω. Μὲ λέγεις, φίλε μου, νὰ ἔλθω αὐτοῦ· ἀλλ' ὅτ
 αὐτοῦ ἔλθω, πῶς εἶναι πλέον τρόπος νὰ τελειώσω αὐτ
 τὸ πολύπονον ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐπεχειρίσθην, χωρὶς βοή
 θειαν βιβλίων; ἴδες ποτέ σου τεχνίτην νὰ ἐργάζεται χω
 ρὶς ὄργανα, ἢ νομίζεις, ὅτι τετρακόσια ἢ πεντακόσια
 τεύχη βιβλίων, τὰ ὁποῖα μόλις εὐρίσκονται (καὶ αὐτὰ
 μόνον ἑλληνικὰ) εἶναι ἱκανὰ νὰ μὲ δώσουν ὅσην ὅλην
 χρειάζομαι διὰ τὸ πόνημά μου; ἔδῳ, ἔξω ἀπὸ τὴν βι-
 βλιοθήκην τοῦ κριτοῦ, εἰς τοῦ ὁποίου κατοικῶ, ἔχω τὴν
 Βιλλουαζὼν καὶ ἄλλους δύο σοφοὺς, τῶν ὁποίων καθ' ἑνὸς
 ἡ βιβλιοθήκη περιέχει ὀκτῶ ἢ δέκα χιλιάδας τεύχη· καὶ
 ἂν δὲν εὕρω εἰς αὐτὸν τὸν ἀριθμὸν τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον
 χρειάζομαι, ἔχω τὴν ἄδειαν νὰ τὸ ζητῶ ἀπὸ τὴν Βασι-
 λικὴν Βιβλιοθήκην, ἡ ὅπ ἰα περιέχει τριακοσίας πεντή-
 κοντα χιλιάδας τεύχη. Καιρὸς εἶναι τώρα νὰ σὲ εἶπω καὶ
 τοῖου εἶδους βιβλίον συνθέτω.

Αὐτὸ, φίλε μου, εἶναι μία ἐξήγησις πολλῶν δυσονήτων
 τόπων τοῦ Ἱπποκράτους, καὶ διόρθωσις πολλῶν ἄλλων
 ἐφθαρμένων ἀπὸ τοὺς κατὰ καιρὸν ἀντιγραφεῖς· τὸ νὰ
 διορθῶνῃ τις τὰ κακῶς γεγραμμένα, καὶ νὰ ἐξηγῇ τὰ
 δυσνόητα εἰς τὰ βιβλία τῶν παλαιῶν συγγραφέων καὶ
 μάλιστα τῶν Ἑλλήνων, ὀνομάζεται, κριτικὴ ἐπιστήμη.
 Αὐτὴν τὴν ἐπιστήμην, ἂν καὶ γνωστὴν εἰς τοὺς παλαιοὺς
 Ἕλληνας, (καὶ τί δὲν ἐγνώρισαν οἱ παλαιοί;) οἱ νεώτε-
 ροι, νὰ εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἔφεραν εἰς μεγάλην
 τελειότητα. Εἰς τούτους τοὺς τελευταίους χρόνους ἐφαρ-
 νησαν εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης ἄνδρες κριτικώτε-
 ροι.

μάλιστα εἰς τὴν Ὀλλανδίαν καὶ Ἀγγλίαν· ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἐστάθη καὶ ὁ περίφημος Τούπιος, Ἕλληνας τὸ ὄνομάζεται, ὅστις ἐδιόρθωσε πολλοὺς ἐφθαρμένους τόπους τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων μὲ μεγαλωτάτην ἀγχίνοιαν, ὥστε ὀνομάζεται, τρόπον τινά, ὁ κορυφαῖος τῶν κριτικῶν. Ἐξευρε λοιπὸν, φίλε μου, (καὶ τοῦτα ὅσα σὲ λέγω θέλω μείνωσι μυστικά, διὰ νὰ μὴ μὲ νομίσῃ τις μεγάλων, ἐπειδὴ ἐγὼ, μάρτυς μου ὁ Θεός, δὲν σὲ τὰ γράφω, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπιμελῶς μὲ ἐρωτᾷς τί κάμνω· ἔπειτα οὔτε λέγω ἄλλα, πᾶρεξ ὅσα εἶπαν καὶ ἐκήρυξαν περὶ ἐμοῦ ὅτι ἀρκετοὶ νὰ κρίνωσι περὶ τῶν τοιούτων)· ἔξευρε λοιπὸν, ὅτι ὁ Βιλλουαζὼν, ὅτε τὸν ἔδειξα ὀλίγον τι μέρος τοῦ πόνημά μου, ἔμεινεν ἔκθαμβος· αὐτὸς μὲ ἐπάραινε νὰ τὸ τελειώσω καὶ νὰ τὸ δώσω εἰς φῶς, βεβαιῶν μετ' ὅρκου τοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν, ὅτι ὁ θαυμαστὸς Τούπιος θέλει μείναι πολὺ ὑποδεέστερος ἀπ' ἐμέ, καὶ τὸ πόνημά μου γνωρισθῇ εἰς τὴν Εὐρώπην· δὲν ἐπείσθη εἰς αὐτὸ, ἀλλ' ἔχων μίαν πλατυτάτην ἐπιστολὴν κοινολογίαν μὲ ὅλους τοὺς σοφοὺς τῆς Εὐρώπης, ἀπέστειλεν εἰς Γερμανίαν, Ὀλλανδίαν, Ἰταλίαν, καὶ τὰ ἄλλα μέρη, περὶ τούτου, ἐκθειάζων ἐμὲ, καὶ ὀνομάζων πρῶτον κριτικὸν τῆς Εὐρώπης, τόσον ὥστε νὰ κάμῃ καὶ βάλῃ καὶ εἰς τὰς φιλολογικὰς ἐφημερίδας τῆς Γαλλίας μὲ τοῦτα τὰ λόγια, « Εὐρίσκεται σήμερον εἰς τὸν κόσμον ἕνας Γραικὸς Ἰατρὸς ὀνόματι Κ., ὅστις ἔκαμε ἀγχινουστάτας ἐξηγήσεις καὶ διορθώσεις εἰς τὸν Ἰπποκράτη »· αὐτὸ μ' ἐκακοφάνη ὅτε τὸ ἴδιον εἰς μίαν Γερμανικὴν ἐφημερίδα, ἐπειδὴ ὁ Βιλλουαζὼν τὸ ἔκαμε χωρὶς ἐμῆς ἐκδόσεως καὶ θέλησίν μου, καὶ διότι δὲν εἶναι φρονίμου ἔργον νὰ προλέγῃ πράγματα ἀτελείωτα· ἀπὸ τὸ

ἄλλο μέρος ὁμως, βλέπων τὸν τίτλον τοῦ Γραικοῦ, ἐσχάστην μήπως συνέφερεν αὐτὸ, διὰ νὰ ἐμφράξῃ καὶ στόματα τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἀθλίου καὶ καταφρονημένους ἡμῶν, καὶ μάλιστα τοῦ καταράτου Παυλοῦ, ὅποιον ὁσάκις ἐνθυμηθῶ, σεληνιζομαι. Ὁ αὐτὸς Βιλουαζὼν μὲ ἠνάγκασε νὰ πέμψω καὶ εἰς Ἀγγλίαν μικρὸν δαῖγμα τοῦ πονήματός μου, καὶ ἔπεμψε μέρος εἰς τὴν ἀκαδημίαν τοῦ Ὁξωνίου, καὶ μέρος εἰς Λονδίνον εἰς διὰ περιφήμους ἰατροὺς, εἰδήμονας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσῃς ἐντρέπομαι νὰ σὲ γράψω τί ἀπεκρίθησαν, ὅχι πρὸς ἐμὴν κατ' εὐθείαν, ἀλλ' εἰς τρίτον πρόσωπον· εἰς ὀλίγα λόγια αὐτὸς ὁ κόπος μου φαίνεται νὰ ἐπροξένησε μίαν ὑπερβολικὴν εὐχαρίστησιν καὶ θαυμασμὸν εἰς ὅλους, ὅσοι τὸ ἶδαν· καὶ ἄμποτε νὰ εὐαρεστήσῃ ὡσαύτως, καὶ ὅταν δημοσιευθῇ διὰ τοῦ τύπου.

Αὐτὰ σὲ λέγω, φίλε μου, διὰ νὰ μὴν ἐκπλήττεσαι πλεονεξίαν τὴν βραδύτητα τῆς ἐπιστροφῆς μου. Ἄς ἦσαι βέβαιος ὅτι πολλάκις ἀναστενάζω, στοχαζόμενος τὸν ἑαυτόν μου ὡς ἐξόριστον ἀπὸ τὴν πατρίδα μου· καὶ ποίαν πατρίδα παράδεισον ρέοντα μέλι καὶ γάλα, ἂν τὴν συγκρίνης τοὺς ἀγρίους τούτους τόπους, εἰς τοὺς ὁποίους, τοὺς δεκά μῆνας τοῦ ἔτους κυριεύουσιν αἱ βροχαὶ, καὶ εἰς τοὺς δεκά μῆνας τοῦ χειμῶνος κλαίω τὴν δυστυχίαν τοῦ γένους, ὁδύρομαι τὴν ἀμάθειαν εἰς τὴν ὁποίαν κατηντήσαμεν οἱ ἀπόγονοι τῶν θαυμαστῶν, τῶν ὄντως σοφῶν καὶ ἀγγλινουστᾶτων Ἑλλήνων. Ἄλλ' εἶπέ με τί νὰ κάμω κατὰ τὸ παρὸν αὐτοῦ· ἔχω τοσαύτην ὕλην συνηθροισμένην μὲ κόπους ὑπερβολικοὺς, μὲ πολλὰς ἀγρυπνίας, φθορὰν αὐτῆς μου τῆς ὑγείας· ὅταν αὐτοῦ ἔλθω, ὅτε αὐτοὶ οἱ κόποι ἐματαιώθησαν, ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον

ἔδωκ' εἰς τὰξιν τοσαύτη ὕλη, χωρὶς βοήθειαν βιβλίων·
 ὥστε εἶμαι ἔδω, εἶναι ἐλπίς νὰ κάμω τίποτε καὶ πρὸς
 ῥηλείαν καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ γένους. Δὲν εἶμαι μόνος
 ὡς ὅσοι σοφοὶ θέλουσι νὰ συνθέσωσι τίποτε, καταφεύ-
 ουσιν εἰς τὰς μεγαλοπόλεις τῆς Εὐρώπης, καθὼς εἶναι
 οἱ Παρίσιον, τὸ Λονδῖνον, κτλ. ἐπειδὴ εἰς αὐτὰς εὐρί-
 σκονται ὄργανα καὶ βοήθειαι, αἱ ὁποῖαι εὐκολύνουσι τοὺς
 ἄνθρωπους. Ἄν οἱ Ρωμαῖοι ἤξευραν τί εἶναι εἰς αὐτοὺς ὠφέ-
 λημα ἀλλὰ δὲν θέλω οὔτε μὲ πρέπει νὰ λαλῶ
 περισσότερα· ἔδω, ὅταν ἴδωσιν ἄνθρωπον ἱκανὸν νὰ κατορ-
 ῃ τίποτε, τὸν ἐνισχύουσι, τὸν συμβουλεύουσι, τὸν
 ἀντιβοῦσιν· εὐθὺς ὅταν ἔμαθε καὶ ἴδεν αὐτὸς ὁ φιλέλλην
 ὁ (τὸν κριτὴν λέγω), ὅτι καταγίνομαι εἰς τὸν Ἱππο-
 κράτην, ἔκαμ' ἑκαστὸν τρόπον νὰ μὲ σύρῃ εἰς τὸν
 κόπον τοῦ διὰ νὰ ἔχω τὴν βοήθειαν τῆς βιβλιοθήκης του,
 ἕως οὗ τέλος πάντων μὲ κατέπεισεν. Ὁ Βιλλουαζὼν,
 ὅλον ὅτι κατοικῶ τώρα μακρὰν ἀπ' αὐτόν, ἔρχεται
 συνεχῶς πρὸς ἐμὲ, καὶ πέμπει συνεχέστερα τὸν δοῦλόν
 μου, παρακαλῶν καὶ ἐξορκίζων με νὰ μὴ καταγίνωμαι
 ἄλλην σπουδὴν, πάρεξ εἰς τὸ πόνημά μου, διὰ νὰ τὸ
 ἐκείσω ὅσον εἶναι δυνατόν γρηγορώτερα· καὶ σὲ βε-
 βαιώνω ὅτι, ἂν δὲν συνέβαινεν αὕτη ἡ περιπέτεια τῆς
 ὁλίας, ἤθελε μέχρι τούτου μὲ προξενήσῃν κάμμιν
 ἑλληνικὴν βοήθειαν διὰ τοὺς κόπους μου, τοὺς ὁποίους
 ἐκτελεῖ ὅπου εὐρεθῇ μὲ ἓνα ζῆλον καὶ μὲ μίαν φιλίαν
 ὡς παράδειγμα. Ὅσαι ἀπορίαι καὶ προβλήματα τὸν
 ἀντιβῶνται ἀπὸ διαφόρους σοφοὺς τῆς Εὐρώπης, (ἐπειδὴ
 οὐκ εἶναι συνήθεια νὰ συμβουλευνται δι' ἐπιστολῶν οἱ σοφοὶ
 ἑκτὸς τοῦ ἑαυτοῦ), μὲ κάμνει τὴν τιμὴν, ὅταν ᾔνοι-
 σται περὶ Ἑλληνικῶν συγγραφέων ὁ λόγος, νὰ ἐρωτᾷ

τὴν γνώμην μου. Ἴδου, φίλε μου, ποῖαι εἶναι αἱ ἀσχολίαι μου, καὶ εἰς ποῖαν κατὰστασιν εὐρίσκομαι. Περὶ τῶν ἀντιγράφων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὰ ὅποια ἐδουρίσθην νὰ παραβάλλω, αὐτὸ τὸ ἐδέχθην ἐξ ἀνάγκης ἐπειδὴ μὲ πληρόνουσι δι' αὐτὸ τόσα φλωρία διὰ καὶ ἀντίγραφον. Αὐτὴ ἡ ἀσχολία μὲ λυπεῖ μεγάλως, ἐπεὶ βραδύνει τὸ πόνημά μου· ἀλλὰ τί νὰ κάμω, ὅταν δι' εὐρίσκω ἄλλον τρόπον διὰ νὰ κερδαίνω τὰ πρὸς ζῶν ἀναγκαῖα; Ὅθεν μὴ χαίρης περὶ τούτου, ὅτι ἀπ' αὐτοῦ κάμμία τιμὴ εἰς ἐμέ δὲν προσγίνεται, καὶ ἄλλην ὥφελειαν, καθὼς σέ εἶπα, δὲν ἔχω παρὰ τὴν κτῆσιν τῶν ἀναγκαίων.

Ὅταν γράψης τὸν φίλον ἡμῶν τὸν Πρωτοσύγγελλον Σιναίτην, παρακαλῶ νὰ τὸν προσκυνήσης ἐκ μέρους μου φιλικῶς. Νομίζω νὰ σέ ἔγραψα νὰ φυλάξης αὐτοῦ τὰ προϊόντα τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ὅταν σέ πεμθῶσι παρὰ τῆς πανοσιότητός του, νὰ τὰ μετρήσης καὶ νὰ μὲ γράψης τὰ διάφορα εἶδη, καὶ τότε θέλω σέ μηνύσειν περὶ τίνος πρέπει νὰ τὰ παραδώσης.

Ὅλους μου τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους κατ' ὄνομα ἐκαστον ἄσπασαι ἐκ μέρους μου. Παρακάλεισον αὐτοὺς νὰ μὲ συγχωρήσωσιν, ἂν δὲν γράφω πρὸς αὐτοὺς, προφασιζόμενος, καθὼς εἶναι ἡ ἀλήθεια, τὰς πολλὰς μου ἀσχολίας ἀπὸ τὸ ἓν μέρος, καὶ τὰς διεξοδικὰς ἐπιστολάς αὐτῶν τ' ἄλλο, τὰς ὁποίας ἔχω καὶ μὴ βουλόμενος ἀναγκασμαὶ νὰ γράφω πρὸς τὴν λογιότητά σου, διὰ ν' ἀποφύγῃ τοὺς ἀδίκους ἐλέγχους σου. Δὲν δύναμαι, φίλε μου, χωνεύσω τὴν δεκαμηνιαίαν σιωπὴν, τὴν ὁποίαν διήρριζεςαι ὅτι ἐφύλαξα· καὶ στοχάζομαι μήπως ἐλησμέναι σες τὰς ἐπιστολάς μου, ὅσας ἔλαβες ἀπὸ καιρὸν εἰς

ρόν. Ἐχω δίκαιον νὰ ὑποπτεύωμαι μίαν τοιαύτην ἀμνη-
μοσύνην εἰς τὴν λογιότητά σου, ἀπὸ ἓν ἄλλο λάθος τὸ
ὅποιον παρετήρησα εἰς τὴν ἐπιστολήν σου. Μὲ λέγεις ὅτι
εἶσαι τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἔτων· ἄλλ' ἐγὼ, φίλε μου,
ἐνθυμοῦμαι καλῶτατα, ὅτι εἶναι σήμερον δώδεκα σχεδὸν
χρόνοι ἀφοῦ μὲ εἶπες, ὅτι ἦσουν πεντεκαίτεσσαρακονταε-
τῆς. Ὅθεν ἐν ἀπὸ τὰ δύο, ἢ ἐλησμόνησες, ἢ διὰ θαύ-
ματος βέβαια ἔστησες τὸν δρόμον τῶν ἔτων σου, καθὼς
ποτὲ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἔστησε τὸν δρόμον τοῦ ἡλίου.

Παρακαλῶ σε, φίλε μου, καὶ πάλιν καὶ πολλάκις καὶ
τὴν λογιότητά σου, καὶ τοὺς συγγενεῖς μου, νὰ διοικῆτε
μὲ τὰς φρονίμους συμβουλὰς σας τὸν ἀδελφόν μου, μά-
λιστα πῶς ἔχει νὰ προσφέρεται διὰ τὴν νέαν αὐτὴν συν-
τροφίαν, τὴν ὁποίαν ἔκαμε. Εὐλογον μὲ φαίνεται νὰ
κάνετε εἰς τρόπον νὰ βλέπωσι συχνὰ τοὺς λογαριασμούς
αὐτῶν. Λογαριασμοὶ πεπαλαιωμένοι, φίλε μου, (καθὼς πα-
ρετήρησα, ὅταν ἡ κακὴ μου τύχη μὲ κατεδίκησε νὰ δα-
πανήσω τὸ καλῆτερον μέρος τὰς ἡλικίας μου εἰς τὴν
ἀπορίαν) πάντοτε σήπονται καὶ βρωμοῦσι, καθὼς τὰ
παλαιὰ κρέατα.

Παρακαλῶ νὰ μὲ σημειώσης τὸ ὄνομα τοῦ νῦν Πατρι-
άρχου. Δὲν ἐξεύρεις ὅτι αὐτὸς εἶναι συμμαθητὴς μου, καὶ
ὅτι ἐσπουδάζαμεν εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν τὴν Ἑλληνικὴν
ἀλφεικτὸν εἰς τοῦ μακαρίτου Ἱεροθέου; ὅταν ἦτο Χρι-
στιανὸς, ὠνομάζετο Νικόλαος.

Ἐχω καὶ ἄλλα πολλὰ νὰ σὲ γράψω καὶ περὶ τῆς ἐν-
αύριον καταστάσεως καὶ περὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης· ἄλλ'
μὲ, φίλε μου, καὶ ὀλίγην εὐσπλαγχνίαν καὶ διάκρισιν·
ἀποφασίζομαι, βλέπεις, εἰς τὴν 19ῃν σελίδα τῆς ἐπιστολῆς.

δὲν θέλω στρέφειν τὴν 20ην, καὶ ἂν ἤξευρα ὅτι θέλει
μεμφθῆν ὅλος ὁ κόσμος. Ἐρῶσο!

A. ΚΟΡΑΗΣ.

20.

Ἐκ Παρισίων, 20 Δεκεμβρίου, 1790.

Φίλιτατέ μου Πρωτοψάλτα!

Ἐλαβον τὴν ἐπιστολὴν σου γεγραμμένην 23 Σεπτεμβρίου. Τὸ ζήτημά σου, φίλε μου, εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ τελεσθῇ, καὶ θαυμάζω τοὺς ἄρχοντας, οἱ ὅποιοι οὐκ ἔδωκαν τοιαύτην συμβουλὴν, ὥσάν νὰ μὴν ἤξευρον, πόσον ἀποφεύγουσι τὰς τοιαύτας παρεγγράπτους καὶ παρὰ σπόνδους προστασίας καὶ πρέσβεις καὶ κόνσολοι. Αὐτοὶ μόνον δύνανται νὰ ὑπερασπίζουσι τοὺς νομίμους περατοῦδες των, οἱ ὅποιοι ἀνήκουσιν εἰς αὐτοὺς ἐκ παλαιῶν καὶ κυρίων συνθηκῶν, διὰ τὸ νὰ ἦναι γένος τὸ γένος βάρβαρον, καὶ διὰ τὸ νὰ ἀκυρῇ καὶ συνθήκας καὶ σπονδὰς, ὅταν καὶ ὅπως θέλῃ. Ἐγὼ, φίλε μου, ὅταν ἐμελέτησα νὰ ἀποδημήσω ἀπὸ τὴν Ὁλλανδίαν, ἐκίνησα πάντα λίθον διὰ νὰ ἀποκτήσω διὰ τὸν ἑμαυτόν μου τοιοῦτον προνόμιον καὶ μετεχειρίσθην μεσιτείας κραταιὰς διὰ τοῦτο· μετὰ τοῦτο δὲν κατόρθωσα τίποτε. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς πατέντας. Περὶ δὲ συστατικῆς ἐπιστολῆς, πρῶτον μὲν ἔχει καὶ αὐτὴ τὰς αὐτὰς δυσκολίας, ἔπειτα ὁ κίνδυνος τῆς εἶναι μεγαλειότερος, παρὰ τὴν προσδοκωμένην ἐκ ταύτης ὠφέλειαν· καὶ ἰδοὺ τίνι τρόπῳ φθάνει μόνον ν

μάθη ὁ παλαμναῖος ἐχθρός σου. ὅτι ἔχεις τὸ θάρρος τοιαύτης προστασίας, διὰ νὰ μεταχειρισθῇ πάντα τρόπον εἰς τὸ νὰ σὲ ἀδικήσῃ. Ἄν ὁ κόνσολος εἰς τοιαύτην περιστασιν ζητήσῃ (ἀλλὰ ποῖος κόνσολος εἶναι τόσον τρελός, ὥστε νὰ τὸ κάμῃ;) νὰ σὲ προστατεύσῃ, δὲν τὸ ἔχει τίποτε ὁ ἀντίδικός σου νὰ σὲ διαβάλλῃ εἰς τοὺς κρατοῦντας, ὡς ἀποστάτην τῆς νομίμου ἐξουσίας, καὶ αὐτόμο-
λον εἰς ἀλλοτρίους προστασίας· καὶ τότε γίνεται ἡ ἐσχάτη πλάνη χεῖρων τῆς πρώτης. Ἐλπίζω ὅτι εἶσαι πληροφο-
ρημένος, ὅτι συμπάσχω μὲ τὴν λογιότητά σου, καὶ ὅτι ἤθελε μεταχειρισθῶ καὶ θεοὺς καὶ δαίμονας διὰ νὰ σὲ βοηθήσω, ἂν ἐβλεπον καμμίαν ἐλπίδα τοιαύτης βοηθείας·
καὶ ὅλον τοῦτο μὴν ἀπελπίζεσαι· ἡ κακὴ σου τύχη καὶ πρὸς τοὺτους ἡ ἰδική μου, ἠθέλησε νὰ λείπῃ ὁ Βίλλοιζὼν μακρὰν ἀπὸ τὸ Παρίσιον τριάκοντα λεύγας, εἰς μίαν κω-
μόπολιν, ὅπου ἔθαψεν ὁ ἄθλιος τὴν γυναῖκα του ἀπὸ φθί-
σεως, γυναῖκα ἐξαίρετον καὶ εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας της·
τὴν εἶχεν ἐκεῖ πρὸ πολλῶν μηνῶν διὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ
ἡέρος (ἡ ὁποία μεταβολὴ δὲν τὴν ὠφέλησε τίποτε) καὶ
αὐτὸς διέτριβεν ἐκ διαλειμμάτων ἐδῶ μέχρι τέλος πάντων
πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν, τὸν ἔγραψαν ὅτι ἡ νόσος ἐβάδι-
εν εἰς τὸ χειρόν· ἀπεδήμησε κατεσπευσμένως, ἀλλὰ δὲν
ῥῆσε καὶ νὰ τὴν ἰδῇ ζῶσαν, ἐπειδὴ ὑπῆγε τὴν ἡμέραν
τοῦ ἐνταφιασμοῦ. Ὅταν αὐτὸς ἐπιστρέψῃ (καὶ Κύριος
οὕτω ποτε) θέλει τὸν κοινολογήσω τὰ βράσανά σου, καὶ
ἦναι κανέννας τρόπος βοηθείας, δὲν θέλει ἀμελήσω νὰ
βοηθήσω καὶ χερσὶ καὶ ποσὶ, καθὼς λέγει ἡ παροιμία.
Ἀλλὰ πάλιν, ἐπαναλαμβάνων, σὲ λέγω, φίλε μου, τοιαύτη
βοήθεια δὲν μὲ ἀρέσκει, διὰ τὰ ἐξ αὐτῆς ἐνδεχό-
μενα κακὰ· ὁ ἐχθρός σου εἶναι δεινός, καὶ ἄλλο δὲν δύ-

ναται νὰ τὸν δυσωπήσῃ, πάρειξ ἡ βαθυτάτη σου σιωπὴ
 πρόσεχε μάλιστα διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ, εἰς αὐτὴν
 τὰς ταραχὰς τῶν ἀρχόντων, νὰ μὴν ἀνακατωθῇς, μὴ
 πολὺ μῆτε ὀλίγον· λάλει ὀλίγα, καὶ μῆτε πρὸς πάντας
 ὠτακουσταὶ καὶ διάβολοι πολλοί· πρόσεχε πρὸς τούτους
 νὰ μὴ σὲ μεταχειρισθῶσιν οἱ ἄρχοντες γραμματικῶν, ὅ
 κατὰ τύχην λάθωσι χρεῖαν γραμματικοῦ, εἰδήμονος καὶ
 πιστοῦ διὰ ἀναφορὰς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα μεμπτήρια
 γράμματα· ἐξαγοράζου τὸν καιρὸν μὲ φρόνησιν, ὅ, τι ἔχεις
 ταλαίπωρε φίλε μου, νὰ κάμῃς ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος μὴ
 ἐχθρὸν, ὅστις μῆτε Θεὸν φοβεῖται, μῆτε ἀνθρώπους αἰσχύ
 νεται, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος μὲ προστάτας, δὲν λέγει
 ἄφρονες, (ἐπεὶδὴ τοὺς ἡξεύρω φρονιμωτάτους), ἀλλ' ὑπὲρ
 τὸ δέον εὐλαβεῖς. Στυχάζονται τοιοῦτους καλογερίσκους
 ὡς αὐτὴν τὴν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ὅστις ἤ
 γιζεν, ἔπρεπε νὰ ἀποθάνῃ. Ἄ ταλαίπωροι γραικοί! εἰς
 ποίαν ἀθλίαν κατὰστασιν κατήντησαν; δὲν ἔχουσιν ἄδ
 κων οἱ Εὐρωπαῖοι νὰ μᾶς ὀνειδιζῶσι καὶ νὰ μᾶς ἐξουθε
 νοῦσι. Τί κακὸν ἦτο τοῦτο; οἱ ἀπόγονοι τοῦ Μιλτιάδου
 καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους, τῶν ὁποίων μόνον τὸ ὄνομα ἔτρε
 μαν οἱ δυνατοὶ τῆς γῆς, ἐξηυτελίσθημεν τόσον, ὥστε νὰ
 κλίνωμεν τὸν αὐχένα ἄνευ ἀντιλογίας εἰς ἀνθρωπίσκους
 τῶν ὁποίων τὸ ἐπάγγελμα, ἂν ἦτο τὸ γένος εἰς τὴν πάλαι
 του δόξαν, ἤθελεν ἦτον ἀχθοφόρων ἢ κεβρεκτζιδῶν; ἐ
 ἦσουν ἄγαμος, φίλε μου, ἤθελε σὲ συμβουλευέσω νὰ ἀνα
 χωρήσῃς, αὐτόθεν· αὐτὸ ἦτο τὸ κάλλιστον ἀφ' ὅλα· ἀλλ'
 ἐπεὶδὴ εὐρίσκεσαι ὑπὸ ζυγόν, φέρε τὸν ζυγόν δι' ἀγάπην
 τῶν τέκνων σου, καὶ ὁ Θεὸς ἔχει ἐκδικικὸν ὄμμα. Ἄλλ
 πάλιν σὲ λέγω, διαγωγὴν ἔχε φρόνιμον, καθὼς εἶσαι φ
 νιμος· ἡ φρονιμωτέρα ἐκδίκησις, τὴν ὁποίαν δύναται τ

νὰ ἐκδικηθῇ τὸν ἐχθρόν του, εἶναι μία παντελής κατα-
φρόνησις· φρόντιζε δι' αὐτόν, ὡς καὶ διὰ τὸ μηδὲν, καὶ
ἔχε τον «ἐν Καρὸς αἴση»· σὲ ἐστέρησεν ἀδίκως τὸ ὀφ-
ρῆσιον σου· αὐτὸ ἡδύνατο νὰ σὲ τὸ κάμη καὶ ὁ αἰβάζης
καὶ ὁ οὐζούναλης, καὶ ὁ παραμικρὸς ἐξωλέστατος ληστής
καὶ φονεὺς· ἀλλὰ δύναται νὰ σὲ ἀφαιρέσῃ τὴν προκοπὴν
σου· δύναται νὰ σὲ ἀλλάξῃ τὴν συνείδησίν σου· δύναται
νὰ σ' ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὸ νὰ τὸν καταφρονῇς καὶ τὸν βδε-
ῶντεςαι κατὰ διάνοιαν· ὄχι βέβαια· καὶ ἐδῶ φαίνεται ἡ
ἐκτέλεια τῶν κακῶν· ἀποκτείνουνσι τὸ σῶμα, εἰς δὲ τὴν
ψυχὴν ἔχουσι τοσαύτην ἐξουσίαν, ὅσην ἔχει καὶ ἓνας
κωνωψ.

Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν τοὺς θρήνους καὶ ἄς ἔλθωμεν εἰς
ἡθονικὰ ἄσματα καὶ τραγούδια. Πρὸ μικροῦ ἕκαμα φίλον
εἶνα ἀπὸ τοὺς κριτὰς τῆς πόλεως· αὐτὰς εἶναι νέος, ἄγα-
μος, φίλος τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου, τὴν ὁποίαν ἤξεύ-
ρει ὅλγον, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ἐφιλιώθημεν· ἤξεύρει ὁ Ἄλ-
λον, ὅταν σὲ λέγω, πρέπει νὰ ἐννοῇς ὅτι ἤξεύρει περισ-
σότερον ἀπὸ πολλοὺς διδασκάλους τῆς Ἑλλάδος· ἔχει
μὴν θαυμαστὴν βιβλιοθήκην εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται
οἱ συγγραφεῖς τῶν Ἑλλήνων· εἶναι ἄνθρωπος εὐγε-
νέστατος καὶ χρηστοθήης, ταπεινόφρων ὅσον εἶναι δυνα-
τόν· καὶ ἐπειδὴ ὁ Βιλλοαζὼν καὶ ἄλλοι τινὲς Ἀκαδη-
μακοὶ φίλοι μου, ἀπὸ καλωσύνης των, εἶχε τὸν εἰπῶσιν,
ἐπὶ ἤξεύρω καὶ ἐγὼ ὁ ἄθλιος τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον,
ἤχησε νὰ φιλιωθῇ μὲ ἐμέ. Ἀφοῦ ἔλαβον τὴν ἐπιστο-
λήν σου, εὐρισκόμενος εἰς λύπην καὶ ἀμηχανίαν τοῦ νὰ
ἐξομολογήσω, προσέδραμον καὶ εἰς αὐτόν, καὶ τὸν διη-
γήτην τὴν ἀνάγκην σου ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους· αὐτὸς
ἐπεκρίθη ὅσα ἐπρόβλεπον, δηλαδὴ τὸ δυσκολώτατον

ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀδύνατον τῆς ἐπιχειρήσεως· με ὅλον τοῦ
 με ὑπεσχέθη νὰ ἐξετάσῃ (ἐπειδὴ εἶναι ἄπειρος τῶν το-
 ούτων), ἂν ᾗναι κανένας τρόπος βοηθείας. Τὸ νόστιμ-
 ὅμως εἶναι, ὅτι ἀκούσας τὸ ὄνομα τοῦ μουσικοῦ, με π-
 ρεκάλισε νὰ σέ γράψω νὰ με πέμψῃς μερικὰ τραγοῦ-
 ῥωμαϊκὰ, σημειωμένα με τὰ σημεία τῆς μουσικῆς τοῦ
 Εὐρωπαίων. Ὅθεν, φίλε μου, παρακαλῶσε, νὰ ἐκλέξ-
 τρία ἢ τέσσαρα τραγοῦδια πολιτικὰ, τὰ ἡδονικώτε-
 ρα καὶ τοιαῦτα ὅπου νὰ μὴν ἔχῃς λέξεις τούρκικας, ἢ καὶ
 ὅσον εἶναι δυνατόν ὀλίγας, ἐπειδὴ εἶναι καὶ αὐτὸ αἰσχύν-
 τῶν δυστυχῶν ῥωμαίων, νὰ ἀμαυροῦσι τὸ κάλλος τῆς
 γλώσσης των με λέξεις βαρβάρους, δανειζόμενοι παρ' ἄλ-
 λων, ὅταν ἔπρεπε αὐτοὶ νὰ δανειζώσιν εἰς ἄλλους. Αὐτὰ
 λοιπὸν τὰ τραγοῦδια θέλει εὖρης κανένα μουσικὸν Εὐρω-
 παϊον, νὰ τὰ τραγωδήσῃς ἔμπροσθέν του, διὰ νὰ τὰ
 βάλῃ αὐτὸς εἰς σημεία μουσικῆς ἰδικῆς των, ἔπειτα νὰ
 σέ τὰ τραγωδήσῃ διὰ νὰ βεβαιωθῇς ἂν ἐμιμήθῃ καλῶς
 τὸν ἦχον. Τὸν μουσικὸν θέλει σέ τὸν εὖρη ὁ Δόμι-
 πρὸς τὸν ὅποιον γράψω περὶ τούτου· αὐτὸ ἡμπορεῖ νὰ
 γίνῃ εἰς αὐτὴν τὴν κάμεραν τοῦ Δόμιμου, καὶ παρακαλῶ
 νὰ τὸ κάμῃς ἐξάπαντος δι' ἀγάπην μου· καὶ δύο μόνο
 τραγοῦδια, νομίζω, εἶναι ἄρκετὰ, μόνον νὰ ᾗναι ὀρθῶς
 γραμμένα, καὶ αἱ νόται τῆς μουσικῆς, πᾶσα μία εἰς τὴν
 ἀνάλογον συλλαβὴν τοῦ ᾄσματος σημειωμένη. Ἰδὲ τὸν
 τρόπον ἔχεις νὰ με ἐλευθερώσῃς ἀπ' αὐτὸ τὸ βάσανον,
 ὅποιον δὲν ἤθελε λάβω ποτὲ, ἂν δὲν εἶχεν ὑπάγω
 λαλήσω περὶ τῆς ὑποθέσεως σου.

Ἀφοῦ ἐλάλησα τόσον περὶ σοῦ, δίκαιον εἶναι νὰ εἴ-
 τίποτε καὶ περὶ ἐμαυτοῦ. Ὅλίγον ἔλειψε νὰ λειποθυμῇ
 γελῶν, ὅταν ἀνεγίνωσκον τὰς φαντασίας, ἰδικὰς σου

παρ' ἄλλων ἀκουσθείσας, περὶ τοῦ θαυμαστοῦ μισθοῦ, τὸν ὅποιον μὲ ἔκαμεν ἡ αὐθεντεία, 1000 φράγκα καθ' ἑκάστον μῆνα. Ἐγὼ ἐνόμιζον ὅτι μόνος ἔβλεπον ἐνύπνια, ἀλλ' ὡς φαίνεται, ὄνειρώττεις καὶ ἡ λογιότης σου, ὄνειρώττουσι καὶ ὅσοι διέσπειραν τοιαύτην φήμην. Ἄν τοιοῦτον πράγμα ἦτον, φίλε μου, ἤθελε πρῶτον ἀρχήσω ἀπὸ τὸ νὰ πληρώσω τὰ χρέη μου, ἔπειτα νὰ σὲ γράψω νὰ ἔλθῃς εἰς τὸ Παρίσιον, νὰ σοῦ ἀνοιξῶ τὸ πολυθρύλ- λητον φαρμακοπωλεῖον, τὸ ὅποιον ἐφαντάσθης ποτὲ, καὶ τὸ ὅποιον δὲν θέλει λησμονήσω μέχρι θανάτου. Καλὲ εἶπέ με, νὰ ζήσης! διὰ ποίαν αἰτίαν θέλεις νὰ μὲ διορισθῇ τοιοῦτος παχὺς μισθὸς παρὰ τῆς αὐθεντείας; θέλεις νὰ μὲ πληρώνωσιν ὡς ἱατρόν; ἀλλὰ ἔχουσι τάχα ἐνδεῖαν ἱατρῶν ἐδῶ; ὡς εἰδήμονα τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου; ἀλλὰ λείπουσιν ἐδῶ σοφοὶ τῶν Ἑλληνικῶν, ἀσυγκρίτως ἀνώτεροι ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἀθλίους; λάβε το, φίλε μου, ὡς ἀπόφασιν, ἐγυμνώθημεν οἱ ταλαίπωροι ἀπὸ ὅλα, καὶ θέ- λει μείνωμεν γυμνοὶ, ἐν ὅσῳ ἐξουσιαζόμεθα Φεῦ παρὰ τίνων; Οἱ Εὐρωπαῖοι μετέφερον τὴν παλαιὰν Ἑλ- λαδα εἰς τὴν Εὐρώπην.

Διὰ νὰ μὴ σὲ λυπήσω ὁμῶς περισσά, καὶ σὲ ρίψω παντάπασιν εἰς ἀπόγνωσιν, σὲ λέγω φιλικῶ καὶ μυστικῶ τῷ τρόπῳ ὅχι ὅτι κερδαίνω ἀργύρια, αὐτὸ εἶναι ψεῦδος, ἀλλ' ὅτι πολλοὶ τῶν ἐνταῦθα Ἀκαδημαϊκῶν τῆς φιλολο- γίας μὲ ἔκριναν (ἀπὸ εὐνοίαν ἴσως) δυνατόν εἰς τὴν εἰδη- σιν τῆς προγονικῆς ἡμῶν θαυμαστῆς γλώσσης. Σὲ ἔγραψα καὶ ἄλλοτε, ὅτι ἓνας Ἀκαδημαϊκὸς εἶχε μὲ στείλῃ δῶρον τῶν Μονπέλλιον τὰ συγγράμματα Ἰσοκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος, διότι εἶχε κάμω μερικὰς ἐπικρίσεις εἰς αὐτὰ κατ' ἐμὴν γνώμην, καὶ τὰς ὁποίας εὔρηκεν ὀρθάς. Αὐτὸς μὲ εἰδέχθη

τανυν με ανοικτας τας ἀγκάλας· ἡ πρὸς αὐτόν μου δια-
γωγὴ εἶναι μία ἀληθὲς κωμωδία, αὐτὸς με περιποιεῖται,
καὶ ἐγὼ αἰσχύνομαι νὰ τὸν βλέπω κατ' ὀφθαλμούς, ἐπειδὴ
αὐτὰς τὰς κατ' αὐτοῦ ἐπικρίσεις εἶχε τὰς πέμψω μυστι-
κῶς πρὸς τὸν Βιλλοαζών, καὶ αὐτὸς τὰς ἔδειξεν εἰς αὐ-
τόν, ἐμοῦ μῆτε θέλοντος, μῆτε ἐλπίζοντος. Ἀλλὰ στο-
χάσου τὸ φιλάληθες τῶν σοφῶν τῆς Εὐρώπης· ἂν τὸ
ἔκαμνα εἰς κανένα ῥωμαῖον, ἤθελε με κάμῃ ἐχθρὸν ἐπίση-
μον. Εἰς ὀλίγα λόγια, αὐτοί, φίλε μου, με ἔλαβον εἰς
εὐνοίαν καὶ εἰς ὑπόληψιν τοσαύτην, ὥστε ἂν ἦτον τρύ-
πος, ὅχι χιλία, ἀλλὰ καὶ περισσότερα φράγκα κατὰ μῆνα
ἤθελε με προξενήσωσι, διὰ νὰ με κρατήσωσιν ἐδῶ· οἱ
σκοποὶ ὅμως οἱ ἰδικοὶ μου εἶναι παντάπασι διάφοροι· ἂν
εἶχον τὴν χρειάζομένην δαπάνην, ἤθελε περάσω εἰς τὴν
Ἀγγλίαν, νὰ ἰδῶ καὶ αὐτὸ τὸ θαυμαστὸν γένος προτοῦ
νὰ ἀποθάνω· ἔφθασαν καὶ αὐτοὶ εἰς ἄκρον βαθμὸν σοφίας
καὶ ἐπιστήμης, καὶ τὸ ἡδύτερον ἀπὸ ὅλα, ἐλευθερίας.

Ἰσως ἡκούσατε μέχρι τοῦ νῦν, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγ-
γλίας ἔχασε τὸν νοῦν του· ἡ σύγκλητος εἶναι εἰς ἀμηχα-
νίαν, ὁ περίφημος Φόξ, τὸν ὁποῖον ὁμοιάζω με τὸν Αἰ-
σχίνην θέλει νὰ δώσωσι τὰ σκῆπτρα εἰς τὸν διάδοχον με-
χρις οὗ νὰ ἀναλάβῃ τὰς φρένας του ὁ πατήρ· καὶ τοῦτο
διότι ὢν φίλος τοῦ διαδόχου, ἐλπίζει νὰ κατασταθῇ πρῶ-
τος μινίστρος εἰς τόπον τοῦ Πίτ. Ὁ δὲ Πίτ, τὸν ὁποῖον
ὁμοιάζω με τὸν Ἀριστείδην, εἰς μόνον τὸ κοινὸν καλὸν
τῆς πατρίδος ἀφορῶν, λέγει, ὅτι ἂν ἀπέθνησκεν ὁ βασι-
λεὺς, τότε ἦτον κατὰ νόμους διάδοχος ὁ υἱός του, ἀλλ'
ἐπειδὴ νοσεῖ καὶ εἶναι ἐλπίς νὰ ἀναλάβῃ, καθὼς ἐμαρτύ-
ρησαν ἑξ ἰατροὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς συγκλήτου ἐνόρκως, ἡ
σύγκλητος μόνη ἔχει τὸ δικαίωμα, νὰ ἐκλέξῃ πρὸς και-

ὁν ἀντιβασιλέα, ὅποιον κρίνη εὖλογον, ἢ τὸν υἱόν, ἢ τὴν βασιλίσσαν, ἢ καὶ τοὺς δύο συνάμα. Ὁ δὲ κοινὸς λαὸς, οἵτινες μισοῦσι τὸν Φόξ καὶ τοὺς συνοπαδοὺς του, τί κάμνει; τὸν ἐπιφορτίζουσι καθ' ἡμέραν εἰς τὰς δημοσίους γαζέτας, ὅσα σύρει ἡ φλοκαλία, τὸν δὲ διάδοχον συμβουλεύουσιν εἰς τὰς αὐτὰς γαζέτας, χωρὶς τσεριμόνιας, ὅτι ἂν ἐκλεχθῇ ἀντιβασιλεὺς, νὰ φυλαχθῇ νὰ μὴν ἀλλάξῃ τὸν βεζιρην τοῦ πατρός του, ἂν θέλῃ νὰ ἀγαπηθῇ παρὰ τοῦ λαοῦ, ὡς ὁ πατήρ του. Ἴδες, ἀδελφέ μου, ἐλευθερίαν; αὐτὴ ἡ ἀγία ἐλευθερία ἐβασίλευε καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ τότε μὴν ἔχοντες γαζέτας, τὰ ἐκένωσαν βραστὰ ζεστὰ ἐπὶ θεάτρου, ὅσα παράπονα εἶχον κατὰ τῶν κατουόντων, καὶ ἀπ' αὐτὰ εἶναι πλήρεις αἱ κωμωδίαὶ τοῦ Ἀριστοφάνους· ἔμβαινον καθ' ὑπόθεσιν εἰς τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν σαμολαδάδες καὶ καρβουνάριδες, εὐθὺς τοὺς ἐκωμῶδουν ἐπὶ θεάτρου, λέγοντες καὶ ὄνομα καὶ τέχνην καὶ τὴν λοιπὴν τῶν ἀνθρώπων κακοήθειαν. Οὕτω μίαν ᾠδὴν ἐκλεξεν ὁ ἀνόητος ὄχλος (τοὺς ὁποίους ὀνομάζετε αὐτοῦ ταμπάκιδες) διὰ προεστῶτα· ὁ καλὸς σου Ἀριστοφάνης ἐπὶ θεάτρου τὸν ἐφατρίασε, τὸν νέον δημογέροντα, λέγων, ὅτι ὁ δῆμος ἡγόρασε νέον δοῦλον βυρσοδέψην, ἄνθρωπον διαβολευμένον καὶ πονηρόν·

« Ἐπρίατο δοῦλον βυρσοδέψην Παφλαγόνα,
» πανουργότατον καὶ διαβολώτατόν τινα »

πρὸς δὲ τοὺς ἐκλέξαντας αὐτὸν ἀνοήτως, λέγει τοῦτα τὰ κλεισταγῇ στιχίδια·

« ὦ δῆμε, καλὴν γ' ἔχεις
» ἀρχὴν, ὅτι πάντες ἄν-
»θρωποι δεδίασι' ὡς-

» περ ἄνδρα τύραννον·
 » ἄλλ' εὐπαράγωγος εἶ,
 » θωπευόμενός τε χαί-
 » ρεις, κῆραπατώμενος,
 » πρὸς τὸν τε λέγοντ' αἶε
 » κέχηνας· ὁ νοῦς δέ σου
 » παρὼν ἀποδημεῖ. »

Ἄν εἴχετε καὶ εἰς τὴν Σμύρνην τὰς γαζέτας τῆς Ἀγ-
 γλίας, ἢ τὸν εὐφυσέστατον Ἀριστοφάνην, μήτε ἡ λογί-
 της σου ἤθελε ἐξωσθῆς ἀπὸ τὸ στασείδιον, εἰς τὸ ὅποιον
 σὲ ἐνεθρόνισαν οἱ κόποι σου, μήτε ὁ Ἀβραμάκης ἦτο ὑπε-
 ρέτης τοῦ κοινοῦ.

Τοῦ Σκαναβῆ τὸν θάνατον εἶχε τὸν μάθομεν ἐδῶ πρὸ
 πολλοῦ. Ἀπὸ τὰ λοιπὰ νέα ὅσα μὲ γράφεις, τὰ τρία
 τεταρτημόρια εἶναι ψευδῆ· σᾶς λέγουν αὐτοῦ, ὡς φαίνε-
 ται, εἴτι θέλουσι, καὶ ὑμεῖς πιστεύετε εἴτι ἀκούετε. Τὸ
 Τεμισθάριον δὲν ἐπάρθη· τὸ δὲ Ὀκτζακόφ δὲν ἠδυνήθη-
 σαν (ὅχι δὲν ἠθέλησαν) νὰ τὸ πάρωσι.

Τώρα ἐσηκώθη ἄλλος σκόλοψ κατὰ τῆς Ῥωσσίας,
 ἀσυγκρίτως δεινότερος ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Σουηκίας.
 Αὐτὸς εἶναι ὁ τῆς Προυσίας βασιλεὺς, ἔχων συμμάχους
 τοὺς Ἀγγλοὺς· οἱ Πολωνοὶ ἐγκατέλειψαν τὴν Ῥωσσίαν
 καὶ προσεκολλήθησαν μὲ αὐτόν· ὁ πόλεμος ἀκόμη ἀνα-
 φανδὸν δὲν ἐκηρύχθη, μὲ ὅλον τοῦτο, ἢ θέλει κηρυχθῆ, ἢ
 ἡ Ῥωσσία ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ διαλλαγῇ μὲ τοὺς Ὀθω-
 μάνους.

Τὰς κατηχήσεις δὲν ἔλαβον ἀκόμη, καὶ φοβοῦμαι μὴ
 ἀπωλέσθησαν. Ἐπειδὴ περὶ κατηχήσεων ὁ λόγος, δὲν
 δύνασαι νὰ τὰς εἰσάξης εἰς τὸ κοινὸν σχολεῖον (τὰς με-
 κρὰς δηλονότι) εἰς τὸ ὅποιον ἐπιστατεῖς; ἢ φυλλάδα εἶναι

τὴν ἀρχὴν εἶναι μεθοδικωτέρα, καὶ θέλει συντέμνη πολλὰ τοὺς κόπους σου· ἔπειτα θέλει ἔχεις καὶ μισθὸν νὰ κατη-
γῇς τοὺς ἀκατηγήτους.

Τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους ὀνομαστί πάντας προσαγό-
ρεσον πᾶρ' ἐμοῦ. Ἐρῶ σο! εἰς τὸ Λουγδοῦνον δὲν διέ-
τριψα παρὰ τρεῖς ἡμέρας.

Ο. Ο.

21.

Ἐκ Παρισίων, Ἰανουαρίου 31, 1791

Μεγάλην λύπην, φίλτατέ μου πρωτοψάλτα, ἔδοκίμασα
παγινώσκων τὴν τραγικὴν διήγησιν τῆς βρεφοκτόνου
ἡσού, ἡ ὁποία πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς ἔθλιψε καὶ τὴν
κοιότητά σου μὲ τὴν στέρησιν τοῦ φιλτάτου σου τέκνου.
Εἰπίζω ἕως τώρα νὰ ἔπαυσεν αὐτὴ ἡ δεινὴ θραῦσις, καὶ
καλίστα νὰ μὴν ἐπίκρανε τοὺς συγγενεῖς μου. Προσμένω
κατὰ πᾶσαν ὥραν νὰ μὲ γράψῃς περὶ τῶν παιδίων τοῦ
ἐξαδέλφου μου κυρίου Πετρίτζη, πρὸς τὸν ὁποῖον παρα-
καλῶ νὰ δώσῃς καὶ τοὺς φιλικοὺς ἀσπασμούς μου, καὶ
τὴν εἰλικρινῇ μαρτυρίαν τῆς φροντίδος, εἰς τὴν ὁποίαν μὲ
ἐβάλεν ἡ εἰδησις τῆς ἀσθενείας τῶν τέκνων του.

Ἄλλην ἐπιστολήν σου παρὰ ταύτην τὴν τελευταίαν
τῶν 31 Ὀκτωβρίου δὲν ἔλαβα. Ὅθεν, ἔξευρέ το, φίλε
μου, διὰ νὰ μὴ ρίπτῃς πάντοτε ὅλα τὰ ἄδικα εἰς ἐμέ·
νὰ ἂν καὶ σπανίως γράφω κωλυόμενος ἀπὸ τὴν ἀκατα-
γῇτον ἀνάγκην τῶν ἀσχολιῶν μου, ἃς ἦσαι ὁμως βέ-
βαιος, ὅτι τόσον ἀχάριστος δὲν εἶμαι, ὥστε νὰ λησμονήσω

τοὺς εὐεργέτας μου. *Αν ἤξευρες τί δεινὸν πρᾶγμα εἶναι τὸ νὰ συνθέτῃ τις βιβλίον μεταξὺ τῶν Εὐρωπαίων, δὲν ἤθελες μὲ θλίψειν ποτὲ μὲ τόσους ἐλέγχους. Αὐτὴν τὴν δυσκολίαν μὲ τὴν ἔκαμεν ἀσυγκρίτως βαρυτέραν ἡ ὑπερβολικὴ φιλία καὶ ὑπόληψις τοῦ φίλου μου Βιλλουαζόν. Αὐτὸς, χωρὶς νὰ προσμένῃ τὸν τόκον τοῦ πονήματός μου, ἐκήρυξεν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην τὸ ἐγγάστρωμα καὶ τὰς ὠδῖνας μου, εἰς τρόπον ὥστε, φίλε μου, ὅλοι οἱ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης, ἐκεῖνοι μάλιστα, ὅσοι καυχῶνται νὰ ἐξεύρωσιν τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον, προσμένουσι καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν νὰ ἴδωσιν ἂν δύνανται καὶ οἱ δυστυχεῖς Γραικοὶ νὰ γεννήσωσι τίποτε. Ἀφίνω σε λοιπὸν νὰ στοιχασθῇς πόσον φροντίδα, πόσον βάσανον καὶ μέριμναν καθημερινὴν μὲ προξενεῖ αὐτὸ τὸ πόνημα· πρῶτον διὰ νὰ μὴ κατασχύνῃς τὸν φίλον μου, ὅστις ἐκήρυξεν ἐπὶ τῶν δωματίων, ὅτι τοιοῦτον κριτικώτατον σύγγραμμα δὲν ἐφάνη ἀκόμη, καὶ δεύτερον, διὰ νὰ ἐμφράξω, ἂν ὁ Θεὸς εὐδοκήσῃ, τὰ μαρμαίοντα στόματα τῶν ἀδυσωπήτων ἐχθρῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους.

Τὰ περὶ πολέμων ὅσα μὲ γράφεις, τὰ μὲν εἶναι ἀληθῆ, καὶ τὰ ἐμάθομεν πρὸ πολλοῦ ἐνταῦθα· εἶναι δὲ καὶ πολλὰ, τὰ ὅποια δὲν ἐστάθησαν ποτὲ, μὲ ὅλον ὅτι αὐτοῦ τὰ πιστεύετε ὡς εὐαγγέλια. Τοιοῦτον, παραδείγματος χάριν, ἡ ἀπειλητικὴ ἀπόκρισις τῆς Αἰκατερίνης πρὸς τὸν Σαρδανάπαλον τοῦ Βερολίνου. Ἡ Αἰκατερίνη, φίλε μου, δὲν εἶναι μόνον κραταιά, ἀλλ' εἶναι καὶ φρονιμωτάτη. Καὶ τοιαύτην ἀπόκρισιν πρὸς ἓνα βασιλεῖα, ὅστις ἔχει διακονίαν πεντήκοντα χιλιάδας στρατιωτῶν ἐξησκημένων, καὶ συμμάχους τοὺς Ἀγγλοὺς, τοιαύτην ἀπόκρισιν, λέγω, δὲν τὴν κάμνει οὔτε ὁ Μανολιός. Οἱ Ἀγγλοὶ ἡτοίμασαν διὰ τὸ ἐρχόμενον ἕνα ναυτικὸν στόλον, τὸσον φοβερὸν

ρόν, ὅσος δὲν ἔγεινε ποτὲ, οὔτε ὅταν ἐπολέμουν μὲ τὰ
τρία ἔθνη ὁμοῦ τῶν Γάλλων, τῶν Ἰσπανῶν καὶ Ἀμερι-
κανῶν. Τὸ ἀνυπέρβλητον χρέος, τὸ ὅποιον ἔχει αὐτὸ τὸ
ἔθνος, καὶ ἡ νέα δαπάνη τοῦ στόλου, τέσσαρα σχεδὸν
μυλλιοῦνια στηρλινῶν, μὲ τὴν ὁποίαν αὐξάνουσι τὰ χρέη
τῶν, φανερόναι ὅτι ἔχουσι σκοποὺς μεγάλους καὶ κακοὺς.
Οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι μέρος αὐτοῦ τοῦ στόλου μέλλει νὰ
κινήσῃ διὰ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, διὰ νὰ πολεμήσῃ
ἀναισχύντως τοὺς Ῥώσους, ἢ καὶ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ, ἂν
ἔχωσι σκοπὸν (τώρα ἀφοῦ ἡλευθερώθησαν ἀπὸ τοὺς Σουη-
κούς) νὰ πέμψωσι στόλον κατὰ τῶν Τούρκων. Ἄλλοι
παντάζονται, ὅτι οἱ καλοὶ σου Ἀγγλοὶ μελετῶσι νὰ ἔλ-
θωσιν εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος διὰ νὰ ἐμβῶσιν ἐκεῖθεν εἰς τὸν
Πόντον, καὶ νὰ πολεμήσωσιν τοὺς Ῥώσους. Εἶναι καὶ
οἱ ὅποιοι λέγουσιν, ὅτι αὐταὶ αἱ φοβεραὶ παρασκευαὶ τῆς
Ἀγγλίας γίνονται κρυφίως κατὰ τῆς Γαλλίας. Ὅλ' αὐτὰ
εἶναι λόγια, στοχασμοὶ, τεκμήρια, ἀλλ' οὐδεὶς ἐξεύρει τὸ
μέβαιον.

Περὶ τῶν ταραχῶν τῆς Γαλλίας σὲ ἔγραφα κατὰ πλά-
τος ὅσα συνέβησαν ἕως τὸν παρελθόντα Αὐγουστον. Σὲ
ἔγραψα ὅτι ἐλεηλάτησαν τοὺς καλογήρους. Ἀπὸ τούτους
τοὺς ἁγίους ἄνδρας πολλοὶ βλέποντες νὰ πωλῶνται τὰ
ἐκκλησιαστικὰ των, ἡγριώθησαν ὡς λέοντες ὠρυόμενοι, ἔκα-
σαν κατὰ πόλεις καὶ χώρας δημεγερσίας καὶ ὀχλαγωγίας
πολλὰς, κηρύττοντες ἐπ' ἁμβωνος ὅτι ἡ Ἀγία, Καθο-
λική, Ἀποστολικὴ καὶ Ῥωμαϊκὴ θρησκεία εἶναι εἰς κίν-
δυνον νὰ ἐξαλειφθῇ παντάπασι, καὶ νὰ φοφήσῃ ἀπὸ τὴν
γῆν, μὴ δυναμένη πλέον νὰ ἀγοράζῃ χονδρὰ ὀφάρια,
καὶ νὰ πληρόνῃ ὡραίας πόρναις. Ἀπὸ τὰς ὀχλαγωγίας
αὐτὰς ἐγεννήθησαν φόνοι, λεηλασίαι οἰκῶν, καὶ ἄλλα

πολλὰ ἄτοπα εἰς διαφόρους τόπους. Ἡ γενικὴ σύνοδος τοῦ ἔθνους ἐπαίδευσε πολλοὺς, καὶ τέλος πάντων, διὰ τὴν ἐγκλείσθη τὸ στόμα των, ἔδωκε ψήφισμα, ὅτι ὅλοι οἱ ἄρχιερεῖς, ἱερεῖς, διάκονοι, ἐφημέριοι, ἡγούμενοι μοναστηρίων καὶ φλαρχτζοὶ, νὰ ὑποσχεθῶσι μεθ' ὅρκου ὅτι δέχονται τὴν νέαν νομοθεσίαν· καὶ ὅστις δὲν θελήσῃ νὰ κάμῃ τὸν ὅρκον, νὰ ἐκπίπτῃ τοῦ θρόνου, τῆς ἐφημερίας, τῆς διακονίας ἢ τῆς ἡγουμενείας του. Πολλοὶ ὑπετάχθησαν προθύμως εἰς αὐτὸτὸ πρόσταγμα, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρῶτος ἦτον ὁ Αὐτοδούνου. Πολλοὶ δὲ καὶ ἠθέτησαν τὸν ὅρκον. Αὐτὸς ὁ ὅρκος ἔγεινε τῇ θ'. τοῦ παρόντος μηνός, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, δημοσίως ἐπ' ἐκκλησίας, μετὰ τὴν λειτουργίαν. Πολλοὶ ἐφημέριοι ἐδραπέτευσαν τὸ Σάββατον διὰ νὰ μὴ δώσωσι τὸν ὅρκον· ὅθεν εἰς πολλὰς ἐκκλησίας μὴν εὐρίσκοντες τὸ πρῶτὸ μήτε ἐφημέριον μήτε λειτουργίαν, ἠναγκάσθησαν νὰ προσκαλέσωσιν ἄλλους ἱερεῖς διὰ νὰ ψάλῃσι τὴν λειτουργίαν, ἔπειτα τὴν δευτέραν, καὶ τὰς ἐρχομένας ἡμέρας ἐκλεῖξαν ἐφημερίους, εἰς τὸν τόπον τῶν φυγάδων. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σὲ εἶπα ὅτι ἡ γενικὴ σύνοδος ἡλάττωσε καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχιερέων, καταβιβάσασα αὐτοὺς ἀπὸ ἑκατὸν εἴκοσιν εἰς ὀγδοήκοντα τρεῖς, ὅλους ἰσοτίμους μὲ τὸ ἀπλοῦν ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου, καθὼς ἦτον εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν. Ἐθορύβησαν οὖν καλὸ γηροὶ ὅτι αὐτὸ ἦτον ἔργον τυραννικόν, καὶ ὅτι δὲν ἐδόθη ποτὲ εἰς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν νὰ αὐξάνῃ ἢ νὰ ἐλαττώσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἁγιωτάτων ποιμένων. Ἀπεκρίθησαν εἰς αὐτοὺς, ὅτι πάντοτε οἱ αὐτοκράτορες τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶχαν τὴν ἐξουσίαν νὰ σμικρύνωσι ἢ νὰ μεγαλύνωσι τὰ ὅρια μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας κατὰ τὴν διάταξιν τῆς πολιτικῆς διοικήσεως, καθὼς φαι

ἀπὸ τὸν κανόνα τῆς ἐν Χαλκηδόνι οἰκουμένης
 σου, εἰς τὸν ὅποιον οἱ πατέρες μὲ τοῦτα τὰ λόγια,
 δὲ καὶ τις ἐκ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πό-
 ῃ αὐθις καινισθεῖν, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις
 καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκο-
 εἶπω, » ὁμολογοῦσι φανερώς ὅτι ἐλάττωσις, αὐξησις,
 θεσις ὀρίων μιᾶς ἐπαρχίας ἐκκλησιαστικῆς, ἦσαν ἔρ-
 ἀνῆκον εἰς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ ὄχι εἰς τοὺς καλο-
 υς.

Ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Αὐτοδούνου, ὄχι μόνον ὤμοσεν αὐ-
 (καθὼς σὲ εἶπα) προθύμως, ἀλλ' ἔγραψε καὶ εἰς τὴν
 γίαν του μίαν ὠραιότατην ποιμενικὴν ἐπιστολὴν,
 πρέπων ὅλους τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἱερεῖς νὰ δώσωσι τὸν
 οῦμενον ὄρκον χωρὶς ἀντιλογίαν, καὶ παριστάνων
 αὐτὰς τὰς θείας Γραφάς, ὅτι εἶναι ἔργον ἀντίθεον νὰ
 ἦ ὁ ἱερεὺς εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος του, ὅσοι
 ἐγγίξουσι τὸ δόγμα. Εἰς ἓνα χωρίον ἀνέβη ὁ ἐφημέ-
 ἐπὶ ἄμβωνος, τὴν ἡμέραν τοῦ ὄρκου, καὶ εἶπε πολλὰ
 τῆς γενικῆς συνόδου, προθυμούμενος νὰ διεγείρῃ τὸν
 ὦν. Οἱ καλοὶ σου χωρεῖται, ἐνόσω ὁ ἐφημέριός των ἐδί-
 σκεν, ἐμβῆκαν εἰς τὸ κελλίον του καὶ ἐκβαλαν ὅλα του
 τζάτζαλα, καὶ τὰ ἐφόρτωσαν εἰς ἓνα ἀμάξιον· ὅταν
 ἐροκῆρυξ ἐτελείωσε τὴν διδαχὴν του, καὶ ἐκβῆκεν ἀπὸ
 ἐκκλησίαν, τὸν λέγουσιν εὐλαβῶς οἱ χωρεῖται, « Πα-
 πώτατε δέσποτα, ἰδοὺ ὅλα ἔτοιμα διὰ τὸ ταξειδίον
 πρόσταξον τώρα ποῦ ἀγαπᾷς νὰ σὲ ὑπάγωγσιν· » ὁ
 αἰώρωτος φλαράτζος ἐκθαμβος εἰς τοιαύτην ἀπροσδό-
 τον ἀπόφασιν, « Τέκνα μου ἀγαπητὰ, (λέγει πρὸς αὐ-
 μὲ μεγάλην ταπείνωσιν) λυπηθῇτέ με διὰ τοὺς οἰ-
 μούς τοῦ Θεοῦ· τόσους χρόνους ἔζησα μεθ' ὑμῶν, καὶ

ποῦ θέλετε τώρα νὰ ξεκυλισθῶ ὁ δυστυχὴς καὶ πανθλιος». . . . «Ὅπου θέλεις καὶ ἀγαπᾷς (τὸν ἀπεκρίσαν οἱ χωρικοί), ἐπειδὴ ἡμεῖς ἐφημέριον ἀντάρτην τοὺς νόμους τῆς πατρίδος τοῦ κατ' οὐδένα τρόπον θέλομεν.» Τέλος, ἠναγκάσθη ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος πανοσιώτατος διδάσκαλος νὰ ἀναχωρήσῃ ἀνυπερθέτως.

Ἦκολούθησαν τοιαῦτα πολλὰ περίεργα καὶ κωμικὰ τὰ ὅποια ἂν θελήσω νὰ σὲ γράψω, εἶναι ἀνάγκη νὰ διπληρώσω ἓνα μῆνα ὁλόκληρον, καὶ πολλὰς ἑκατοντάδας σελίδων. Αὐτὸ μόνον σὲ εἶπα, διὰ νὰ μάθης ὅτι ἂν εὐρισκονται μερικοὶ ψωρομανόληδες, ὡς τοὺς ἰδικούς σου ἀνθρακοπώλας αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι, ἀπατηθέντες ἀπὸ τῶν καλογέρους, ἐτάραξαν τὴν κοινὴν ἡσυχίαν, ὁ περισσότηρ ὅμως λαὸς ἐκατάλαβε τὰς πονηρὰς βουλὰς των, καὶ ἔχασε παντελῶς τὴν ὑπόληψιν δι' αὐτούς· ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος (διὰ νὰ εἶπω τὴν ἀλήθειαν) εὐρέθησαν καὶ μετὰ τῶν καλογέρων πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ θεοσεβεῖς καὶ φρονιμοὶ, καὶ φίλοι τῆς εἰρήνης, ὡς τὸν ἡμέτερον Σιναίτη τοιοῦτοι, παραδείγματος χάριν, ἐστάθησαν ὅσοι ὅχι μόνον προθύμως ἔδωκαν τὸν ἀπαιτηθέντα ὄρκον, ἀλλὰ καὶ ἔγραψαν συγγραμμάτια διάφορα διὰ νὰ παρακινήσωσι τοὺς συναδελφούς των εἰς τὴν ὑποταγὴν καὶ ταπεινοφροσύνην τὴν ὁποίαν διδάσκει ἡ χριστιανικὴ θρησκεία. «Πᾶσι ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω» αὐτὰ λόγια τοῦ Παύλου δὲν ἀποβλέπουσι μόνους τοὺς κοσμοκτοῦς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς καλογέρους· τοιοῦτος εἶναι ἀκόμη καὶ ὁ Ἀββᾶς Γρηγόριος καὶ ὁ Ἀββᾶς Γούτι μέλη καὶ οἱ δύο τῆς γενικῆς τοῦ ἔθνους συνόδου. Διὰ Αὐτοδούνου ἐπίσκοπον, δὲν εἶναι χρεῖα νὰ ἐπαναλάβω καὶ πάλιν ὅσα πολλάκις σὲ εἶπα· αὐτὸς ἐφάνη σαφῶς

τος ὅχι μόνον τὰ ἐκκλησιαστικά, ἀλλὰ καὶ τὰ πολιτικά·
 ἔδωκεν εἰς φῶς πρὸ ὀλίγων μηνῶν πολλὰ συγγραμμάτια
 περὶ διαφορῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων, γεγραμμένα μὲ με-
 γάλην εὐφράδειαν καὶ βαθυτάτην τῶν πραγμάτων ἐπι-
 στήμην. Εἶναι εἰς αὐτὴν τὴν Σύνοδον καὶ ἓνας Δόμινος
 σοφός, ὡς τὸν ἡμέτερον, ὁ ὁποῖος ἐδημηγόρησε πολλάκις
 μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν τῶν ἀκροατῶν. Αὐτὸς πρὸ τῆς
 γενικῆς Συνόδου, ὅταν ἀκόμη εὐρισκόμεν ἔτι Μονσπέλιον,
 συνήθεσεν ἓνα ἀγχινοῦστατον πόνημα περὶ τῆς ἀρχαίας
 μυθολογίας τῶν Ἑλλήνων. Ὑπέρτερος ὁμῶς ἀπὸ ὅλους
 αἱ τὴν ῥητορικὴν τέχνην εὐρίσκεται εἰς αὐτὴν τὴν Σύνο-
 δον ἓνας κοσμικός, ὀνομαζόμενος Μιραβῶς. Αὐτὸς εἶναι
 τὴν σήμερον εἰς τούτους ὅ,τι ἐστάθη ἄλλην φορὰν μεταξὺ
 τῶν ἡμετέρων προγόνων ὁ Δημοσθένης. Ὅσάκις αὐτὸς
 ανοίγει τὸ στόμα του, οἱ ταλαίπωροι καλόγηροι δαιμονί-
 ζονται· ἔχουσι καὶ αὐτοὶ ὑπέρμαχον κατὰ τοῦ Μιραβῶ
 τὸν ῥητορικώτατον Ἀββᾶν Μαῦρον· ἀλλ' ἡ ῥητορικὴ τοῦ
 Μαύρου πρὸς τὴν ῥητορικὴν τοῦ Μιραβῶ εἶναι ὡς τὰ
 ἐλλίσματα ἑνὸς νηπίου παραβαλλόμενα μὲ τοὺς φρονί-
 μους καὶ σοφοὺς λόγους ἑνὸς τελείου ἀνδρός· τόσον δια-
 φέει ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον· εἰς τοῦτο μόνον ὁμοιάζουσι
 καὶ οἱ δύο, ὅτι εἶναι (καθὼς λέγουσιν) οἱ ἀχρεϊέστεροι
 ἄνθρωποι τῆς Γαλλικῆς ἐπικρατείας· ὁ Μιραβῶς μάλιστα
 εἶναι φήμη ὅτι δὲν εἶναι καὶνὲν εἶδος ἀρετῆς, τὸ ὁποῖον
 οὐκ ἔπραξε. Προτοῦ νὰ συναθροισθῇ ἡ γενικὴ Σύνοδος,
 αὐτὸς εὐρέθη εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Προυσίας, ὅπου ἔλαβε
 καὶ μεγάλας δεξιώσεις ἀπὸ τὸν νῦν βασιλεύοντα Σαρδα-
 ναλον. Ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν, διὰ νὰ δείξῃ τὴν
 ἐνθουσιασμόν του πρὸς τὸν Προυσίας, ἔγραψεν ἀνώνυ-
 μον σύγγραμμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐφανέρωσεν ὅλας τὰς αἰ-

χειρουργίας αὐτῆς τῆς αὐλῆς. Ἀπ' αὐτὸ δύνασαι νὰ
 καταλάβῃς ὅτι ὁ καλὸς σου Μιραβῶς εἶναι διάβολος με-
 τασηματισμένος εἰς εἶδος ἀνθρώπου. Τὰ πολλὰ κα-
 μεγάλα προτερήματα ὁμῶς τοῦ πνεύματός του τὸν ἔκα-
 μαν ἀγαπητὸν καὶ ἀναγκαῖον εἰς τὸ ἔθνος, ἐπειδὴ ὅλοι
 στοχάζονται (καὶ ἴσως δὲν ἔχουν λάθος) ὅτι χωρὶς αὐτοῦ
 τὰ πράγματα δὲν ἤθελαν ποτὲ φθάσειν ὅπου τὴν σήμερον
 εὐρίσκονται. Ποτὲ δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα, χωρὶς νὰ νικήσῃ
 ἡ γνώμη του εἰς τὴν Σύνοδον. Ἡ εὐφράδειά του εἶναι
 ὡς ἓνας ποταμὸς ἠΰξημένος ἀπὸ τὰς χειμερινὰς βροχαίς,
 ὅστις εἰς τὸν βίαιον καὶ ταχινὸν δρόμον του ἐκρίζονει δέν-
 δρα, ἀνατρέπει ὁσπίτια, ζωα, ξύλα, καὶ λίθους, καὶ τὰ
 κατασύρει ὅλα μαζῇ του χωρὶς κἀνὲν ἐμπόδιον.

Ἐλησμόνησα νὰ σὲ εἶπω, ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν νέαν δια-
 ρεσιν καὶ διόρισιν τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ τὸν ὄρκον (τὸν ὅπου
 ἐπρόβαλε πρῶτος ὁ Μιραβὺς) ὁ βασιλεὺς διὰ τὸ εἰρην-
 κὸν ὁ ταλαίπωρος, διὰ νὰ σφαλίσῃ τὰ στόματα τῶν κα-
 λογῆρων, ἠθέλησε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν ἀγιώτατον πατέρα
 τῆς Ῥώμης, μὲ ἐλπίδα ὅτι, ἂν ἡ μακαριότης του συγ-
 κατανεύσῃ εἰς αὐτὸ, οἱ καλόγηροι πλέον μένουσι χωρὶς
 πρόφασιν. Ἐγραψε λοιπὸν τὴν μακαριότητά του, ζητῶν
 τὴν γνώμην του περὶ τῶν ψηφισθέντων ὑπὸ τῆς γενικῆς
 Συνόδου τοῦ ἔθνους, μὲ τρόπον ὁμῶς, ὥστε τὸν εἶδε
 καταλάβῃ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν τὸ τῆς κοινῆς παρομιλίας
 «Τὸ δὲν θέλεις ἂν γίνεταί, θέλε το κ' ὡς γίνεταί» Εἰς
 τῶρα σχεδὸν δύο μῆνες, καὶ δὲν ἔχομεν ἀκόμη τὴν ἀ-
 κρίσιν τῆς Ῥώμης, μὲ προφάσεις ποτὲ μὲν ὅτι ἡ μακα-
 ριότης του εἶναι ἀσθενής, ποτὲ δὲ ὅτι ἡ ἱερὰ τῶν Καρ-
 ναλίων συνέλευσις δὲν συνηθροίσθη ἀκόμη, καὶ ἄλλα τοιαῦτα
 αὐτὰ μασκαραλίκια. Ἀντὶ τῆς ἀποκρίσεως ὁ ἀγιώτατος

ποιμὴν τῆς Ῥώμης ἀνοιξεν ὅλας τὰς ἐκκλησίας, ἐπρόσταξεν Ἰωβηλαῖον καὶ νηστεῖαν καὶ προσευχὰς εἰς ὅλους τοὺς πιστοὺς, διὰ νὰ ἐξιλεώσῃσι (λέγει) τὸν Θεόν, τοῦ ὁποίου ἡ ἐκκλησία εὐρίσκεται εἰς κίνδυνον· ἴδες παππικὰς πανουργίας; Ὅταν ἡ Ῥώμη εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ δεσμεῖν, ἐδέσμευε καὶ βασιλεῖς καὶ ἔθνη ὁλόκληρα, χωρὶς νὰ προστρέχῃ εἰς τὰς προσευχάς· τώρα ὅταν ἔχασε καὶ αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν τοῦ λύειν, κηρύττει νηστείας καὶ προσευχάς. Οὗτοι ὁμως ἐδῶ χωρὶς νὰ προσμείνωσι τὴν ἀπόκρισιν μήτε τοῦ Ῥώμης μήτε τοῦ Σμύρνης, ἐτελείωσαν τὰς ὑποθέσεις των ὡς ἀπ' ἀρχῆς τὰς ἐψήφισαν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ περὶ τοῦ Μακαριωτάτου πατρὸς ὁ λόγος (τοῦ ὁποίου τὴν εὐχὴν νὰ ἔχῃς!) καιρὸς εἶναι νὰ σὲ εἰπω καὶ ὅσας ἄλλας λύπας ἐδοκίμασεν ἡ μακαριότης του εἰς τοὺτους τοὺς τελευταίους καιροὺς. Ἐξεύρεις, νομίζω, ὅτι ἡ ἐπαρχία τοῦ Ἀθηνιωῶνος, ἂν καὶ εὐρισκομένη εἰς αὐτὴν τὴν καρδίαν τῆς Γαλλίας, καὶ οὖσα παλαιὰ μέρος τῆς Γαλλίας, ἀνήκει ὁμως τανῦν ὑπὲρ τοὺς τετρακοσίους χρόνους εἰς τὸν Πάππαν. Τὸν παρελθόντα Ἰούνιον οἱ κάτοικοι τοῦ Ἀθηνιωῶνος, παλαιοὶ Γάλλοι καὶ κατὰ γένος καὶ κατὰ γλῶσσαν, βλέποντες τὴν πολιτικὴν μεταβολὴν τῆς Γαλλίας, τῆς παλαιᾶς των πατρίδος, ἀπεστάτησαν ἀπὸ τοῦ Πάππα, ἐδίωξαν αἰσχροῦς τὸν λεγάτον του (αὐτὸς ἦν ὁ τοποτηρητὴς καὶ σατράπης τοῦ Πάππα) ἐξήλειψαν ἀπὸ τὰ παλάτιον τὰ σημεῖα τῆς Μακαριότητός του, ἔκριναν τὰς κλεῖς τοῦ παραδείσου, καὶ ἔβαλαν ἀντ' αὐτῶν τὰ σημεῖα τῆς Γαλλίας, γράφοντες ἐνταυτῷ πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν Σύνοδον καὶ πρὸς τὸν βασιλέα ἐνταῦθα, ὅτι ὄντες παλαιὸν Γάλλοι, ἐνώνονται καὶ πάλιν μετὰ τὴν Γαλλίαν,

μὴ βουλόμενοι κατ' οὐδένα τρόπον νὰ καταδυναστεύω-
ται ἀπὸ ἑνα καλόγηρον.

Ἡ περὶ τούτου ψῆφος τῆς Συνόδου ἦτο δύσκολος νὰ
γένῃ· ἂν δὲν τοὺς ἐδέχοντο, ἔμεναν οἱ ταλαίπωροι Ἀθη-
νιωναῖοι εἰς τὴν ἐκδίκησιν τοῦ ἀγιωτάτου πατρὸς ἀδου-
θητοί· ἂν τοὺς ἐδέχοντο, ἐνδεχόμενον ἦτο νὰ διεγείρωσι
τὴν ζηλοτυπίαν καὶ τὸ μῖσος τῶν περιοίκων βασιλείων,
εἰς ἓνα καιρὸν ὅταν οὗτοι χρειάζωνται εἰρήνην καὶ ἡσυ-
χίαν, διὰ νὰ τελειώσωσι τὰς ὑποθέσεις των, καὶ οὕτε
φρόνιμον πρᾶγμα ἦτον, ἔχοντες ἐσωτερικοὺς ἐχθροὺς πολ-
λοὺς, νὰ κινήσωσι καὶ ἐξωτερικοὺς. Ἐγιναν λοιπὸν πολ-
λαὶ δημηγορίαι διὰ πολλὰς ἡμέρας ὑπὸ πολλῶν ῥητόρων
περὶ τούτου εἰς τὴν γενικὴν Σύνοδον· ἄλλοι μὲν διίσχυ-
ριζόμενοι, ὅτι ἔπρεπε νὰ δεχθῶσι τοὺς Ἀθηνιωναίους,
ἄλλοι δὲ (καὶ οὗτοι ἦσαν οἱ καλόγηροι καὶ μερικοὶ εὐγε-
νεῖς) ὅτι ἦτον ἄδικον πρᾶγμα νὰ στερήσωσι τὸν Πάππαν
ἀπὸ μίαν ὀλόκληρον ἐπαρχίαν. Οἱ πρῶτοι ἔλεγον, ὅτι
αὐτὴν τὴν ἐπαρχίαν ὁ Πάππας Κλήμης ἔκτος ἐν ἔτει 1348
δολίως τὴν ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν Ἰωάνναν βασιλίσσαν τότε
τῆς Νεαπόλεως, διὰ συγχώρησιν τῆς μισαιφονίας, τὴν
ὁποίαν ἔπραξεν ἡ καλὴ σου Ἰωάννα, φονεύσασα ἀδίκως
τὸν ἄνδρα τῆς· οἱ δεῦτεροι ἐβεβαίωσαν ὅτι ὁ Κλήμης
ἐπλήρωσε δι' αὐτὴν τὴν ἐπαρχίαν πρὸς τὴν Ἰωάνναν
ὀγδοήκοντα χιλιάδας δουκάτων. Ὅπως καὶ ἂν ᾖναι τὸ
πρᾶγμα, (ἐπεὶδὴ εἰς αὐτὸ οἱ Ἱστορικοὶ δὲν συμφωνοῦσι)
φαίνεται ὅτι ὁ μακαριώτατος Κλήμης διάδοχος καὶ το-
ποτηρητὴς τοῦ Χριστοῦ, ὅστις δὲν εἶχε ποῦ νὰ κλινῇ τὴν
κεφαλὴν του, κατέπιε πανευλαβῶς μίαν ὀλόκληρον ἐπαρ-
χίαν, ἀπατήσας τὴν ἀνδροφόνον Ἰωάνναν. Τέλος ἐστὶν
κώθη ὁ Μιραβῶς, καὶ ἐπρόβαλεν ἓνα μέσον ὅρον, εἰς τὸν

πον ὥστε μήτε τοὺς Ἀθηνιωναίους νὰ ἐγκαταλείψωσιν ἀβοηθήτους εἰς τὴν ἐκδίκησιν τῆς φιλανθρωπικοῦ Ῥώμης, μήτε δεχόμενοί τους ἀναφανδὸν ὡς μέλος τῆς Γαλλίας, νὰ διεγείρῃσι τὴν ζηλοτυπίαν τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων. Ἡ γνώμη τοῦ Μираβὼ ἦτον «ὅτι κατὰ τὸ παρὸν ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας νὰ πέμψῃ μερικὰς φάλαγγας στρατιωτῶν εἰς Ἀθηنيῶνα διὰ νὰ παύσωσι τὰς παρούσας ταραχάς, καὶ νὰ κωλύσωσι τὰς μελλούσας, μέχρις ὅτου νὰ ἀποφασίσῃ ἡ γενικὴ Σύνοδος τί πρέπει νὰ πράξῃ περὶ ταύτης τῆς ἐπαρχίας» καὶ αὕτῃ ἡ γνώμη ἐνίκησεν. Εἶναι λοιπὸν κατὰ τὸ παρὸν εἰς Ἀθηنيῶνα Γαλλικὰ στρατεύματα, χωρὶς ὅμως νὰ κηρυχθῇ ἀκόμη μέρος ἀνῆκον εἰς τὴν Γαλλίαν.

Ταύτην τὴν ὥραν (24 Ἰανουαρίου) εὐρίσκεται πάλιν τὸ Παρίσιον εἰς μεγάλον θόρυβον. Ἠγέρθησαν μερικοὶ στρατιῶται ἀπὸ τὴν φάλαγγα τῶν ὀνομαζομένων κυνηγῶν ἐναντίον εἰς ἄλλης φάλαγγος στρατιώτας, καὶ ἀλλοφρονεῦνται. Συγχώρησόν μοι ν' ἀφήσω ὀλίγον τὴν ἐπιστολήν σου, διὰ νὰ ὑπάγω νὰ μάθω ἀκριβέστερον τὴν αἰτίαν αὐτοῦ τοῦ συμβεβηκότος, καὶ νὰ σὲ γράψω.

Ἰδοὺ ἐπιστρέφω πάλιν εἰς τὴν κάμεράν μου. Ὁ θόρυβος ἐστάθη μέγας· ἐφονεύθησαν ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ, καὶ ἐπληγώθησαν ἕως δεκαπέντε, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ δύο γυναῖκες· ὑποπτεύονται καὶ πάλιν ὅτι ἦτο καὶ αὕτῃ μία σκευωρία τῶν καλογήρων. Εἰς τοιοῦτους κινδύνους εὐρισκόμεθα καθ' ἡμέραν· καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτοί. Ὁ Λεοπόλδος (ἀδελφός, καθὼς ἐξεύρεις, τῆς ἡμετέρας βασιλείας) νομίζουσι τινὲς ὅτι ἔχει νὰ πέσῃ ἀπροσδοκῆτως μίαν ἡμέραν κατὰ τῆς Γαλλίας μὲ πλῆθος στρατιωτῶν, διὰ νὰ ἐκδικήσῃ (λέγουσι) τὴν τιμὴν τῆς ἀδελφῆς του,

καὶ νὰ τὴν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου· αὐτὸς ἕως τῶρα δὲν ἐφανερώσῃ τοιοῦτους σκοπούς. *Ἄν αὐτὴ ὁμῶς ἡ ὑποψία ἀληθεύσῃ, θέλει συμβῇ μία φοβερὰ αἱματοχυσία εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν τῆς Γαλλίας. Εὐχου ὑπὲρ ἐμοῦ, φίλε μου, νὰ μὴν ἀπολεσθῶ καὶ ἐγὼ μὲ τὸν Ἱπποκράτην μου.

Τὸ χρέος τῆς Γαλλίας σὲ ἔγραψα, ἂν δὲν ἐλησμόνησα, ὅτι, ἦτο τρεῖς χιλιάδες μυλλιονίων· τόσον ἐτιμήθησαν καὶ τὰ ὑποστατικά τοῦ κλήρου· ἀλλ' ἐπειδὴ πωλοῦνται διπλοῦν σχεδὸν ἀφ' ὅ,τι ἐτιμήθησαν, συμποσοῦνται λοιπὸν τὰ κτήματα τῶν καλογήρων εἰς πέντε ἢ ἑξ χιλιάδας μυλλιονίων. Ἰδες ἡ ἡκουσες ποτέ σου νὰ ἔχουσιν οἱ διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων τοσαῦτα πλούτη;

Πολλὰ μοναστήρια ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν κατηργήθησαν, καὶ ἐδόθη ἅδεια εἰς τοὺς καλογήρους καὶ καλογραῖας νὰ ὑπανδρευθῶσιν ὅσοι καὶ ὅσαι θέλουσι, τὸ ὅποσον εἶναι θεάρεστον ἔργον κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην. Δὲν σὲ φαίνεται καὶ τὴν λογιότητά σου προτιμότερον νὰ ἔχῃ ἕκαστος φλαράτζος τὴν γυναῖκά του παρὰ νὰ χρεμετίζη ὡς ἵππος θηλυμανῆς εἰς τὰς ἄλλοτριάς γυναῖκας; «Κρεῖσσον γαμεῖν ἢ πυροῦσθαι,» λέγει ὁ Παῦλος· καὶ ὁ Παῦλος εἶχε (νομίζω) περισσοτέραν γνῶσιν ἀπὸ τὴν ἐν Ῥώμῃ ἱερὰν τῶν θεοφιλεστάτων Καρδιναλίων Σύνοδον καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς Πατριάρχας καὶ ἀρχιερεῖς τῆς Ἀνατολῆς. *Ἄν καὶ (διὰ νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν) οἱ ἡμέτεροι ἀφῆκαν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ νὰ ὑπανδρεύεται ὁ ἱερεὺς πρὸ τοῦ νὰ χειροτονηθῇ, καὶ νὰ ἔχῃ μετὰ τὴν χειροτονίαν καὶ τὴν παπαδίαν του καὶ τὰ παπαδόπουλά του, εἰς καιρὸν ὅταν οὗτοι ἀναίρεσαν παντάπασι τὸν γάμον ὡς ἀθέμιτον καὶ βδελυρὸν πρᾶγμα οἱ βδελυρώτατοι, καὶ ἐπλήρωσαν τὴν

προφητείαν τοῦ Παύλου, « Ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστή-
 σονται τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις
 καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων,
 κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλύόντων γα-
 μῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ Θεὸς ἔκτισεν εἰς μετὰ-
 ληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς, κτλ. » καὶ σημείωσε,
 φίλε μου, ὅτι τὴν κώλυσιν τοῦ γάμου ὀνομάζει ὁ φρόνι-
 μος ἀπόστολος « διδασκαλίαν δαιμονίων. » Τὸ ἀκόλουθον
 « ἀπέχεσθαι βρωμάτων » ἀποβλέπει ὀλίγον καὶ τὴν λογιο-
 τητά σου, ὅστις καταπίνεις πανευλαβῶς τὰ ῥοφητὰ ὡς
 τὴν τυρινὴν ἐβδομάδα, χωρὶς ν' ἀποτολμᾷς νὰ ἐγγίξης
 τὴν ὄρνιθα τὴν μητέρα των, καὶ ἀπέχεις ἀπὸ τοῦ ἔλαιον,
 εἰς καιρὸν ὅταν τρώγῃς ἡμίσειαν ὁκτὼν ἔλαιων εἰς κάθε
 σου κάθισμα. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν.
 Κατήρησαν ὡσαύτως καὶ τὰ διάφορα ἐνδύματα τῶν
 καλογήρων. Ἐξεύρεις ὅτι οὗτοι ἔχουσι παμπληθῆ καὶ
 διάφορα μοναστικά τάγματα μὲ διάφορα ὀνόματα καὶ
 σχήματα καὶ χρώματα, εἰς καιρὸν ὅταν ἡ Ἀνατολικὴ
 ἐκκλησία πολὺ φρονιμωτέρα εἰς τοῦτο ἀπὸ τὴν Δυτικὴν
 δὲν ἐγνώρισε καὶν πάρεξ ἓν τάγμα καὶ σχῆμα καλογήρων
 μοναχῶν. Οἱ ἐπίσκοποι εἰς τὸ ἐξῆς θέλουν ἐκλέγεσθαι ἀπὸ
 τὸν λαόν καὶ τοῦτο καλόν. Κυπριανὸς, Ἀθανάσιος καὶ
 Ἀμβρόσιος ἐκλέχθησαν ἀπὸ τὸν λαόν, καὶ ἐστάθησαν
 ἐξαίρετοι ποιμένες καὶ οἱ τρεῖς, διότι φωνὴ λαοῦ φωνὴ
 Θεοῦ. Οἱ Πάππαι ἐκλέγονται ἀπὸ τοὺς Καρδιναλίους,
 τοὺς ὁποίους φωτίζει (λέγουσι) τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.
 Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ Πάππαι ἐστάθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
 ἄνθρωποι καὶ ὄχι ποιμένες, ἐγὼ δὲν ἐξεύρω πλέον τί πνεῦμα
 εἶναι τὸ φωτίζον τοὺς Καρδιναλίους.

Ἔδωκα τὰς φιλικὰς παραχαγορεύσεις σου πρὸς τὸν Βιλ-

λουαζών, ὅστις ἀνέγνωσε καὶ πάλιν τὴν ἐπιστολὴν σου
 μὲ μεγάλην του εὐχαρίστησιν, καὶ μὲ εἶπε νὰ σὲ χαιρε-
 τήσω ἐκ μέρους του, καὶ νὰ σὲ παρακαλέσω θερμῶς νὰ
 τὸν κάμης μίαν χάριν ἢ ὁποία εἶναι αὕτη. Μὲ γράφεις
 ὅτι οἱ Τοῦρκοι, ἀφοῦ κατεναυμαχήθησαν ἀπὸ τὸν Λαμ-
 προν, ἐθανάτωσαν τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς προεστῶτας τῆς
 Ζείας. Ὁ Βιλλουαζών ἔχει πολλοὺς φίλους εἰς αὐτὴν τὴν
 νῆσον· σὲ παρακαλεῖ λοιπὸν νὰ ἐξετάσης, ἀνίσως ἀπὸ τὸν
 ἀριθμὸν τῶν φονευθέντων εἶναι οἱ φίλοι του Γεωργίου
 Πάγκαλος Βαρατάριος καὶ δραγομάνος τῆς Νεαπόλεως,
 καὶ Βοϊθόδας τῆς Ζείας· ὁ ἀδελφός του Νικόλαος Πάγ-
 καλος, κόνσολος τῆς Γαλλίας· τρίτος ἀδελφός του, Φίλι-
 βέρτος Πάγκαλος· ὁ ἐξάδελφός του Ἰωσήφ Πάγκαλος,
 κόνσολος τῆς Ἀγγλίας· καὶ ὁ γαμβρὸς τοῦ Νικολάου
 Παγκάλου, κόνσολος τῆς Βενετίας· ἂν ἡ θυγάτηρ τοῦ
 Γεωργίου Παγκάλου δὲν ἔπαθε κάμμιαν ἀτοπίαν ἀπὸ τὴν
 ἔφοδον τῶν Τούρκων, ἢ ἡ ὡραία Μαρούλα, εὐειδестέρως
 ἀπ' ὅλα τὰ κοράσια τῆς νήσου, τῆς ὁποίας ἡ ἀδελφή
 εἶναι χήρα. Σὲ παρακαλεῖ νὰ ἐρωτήσης περὶ πάντων τού-
 των τοὺς ἐντοπίους τῆς Ζείας, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ
 εὐρίσκονται αὐτοῦ, καὶ μάλιστα (λέγει) ἓνας φίλος του
 Κολποδίνης, τὸν ὁποῖον ἀφῆκεν αὐτοῦ εἰς Σμύρνην, ἀφοῦ
 ἐγνώρισε πρῶτον εἰς Ζεῖαν καὶ αὐτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν
 του. Σὲ παρακαλῶ καὶ ἐγὼ θερμῶς νὰ μὴν ἀμελήσης νὰ
 μὲ γράψης διεξοδικῶς καὶ μωρολόγως δι' ὅλους αὐτοὺς
 τοὺς Παγκάλους, οἱ ὅποιοι κατάρχονται ἀπὸ τὸ γένος
 Ἰωσήφ τοῦ Παγκάλου, καὶ ἐδεξιώθησαν μεγάλως τὸν
 Βιλλουαζών, ὅταν ἦτον εἰς Ζεῖαν. Ἐκαμνες πάγκαλα νὰ
 γράψης ὅλην αὐτὴν τὴν ἱστορίαν τῶν Παγκάλων εἰς φύλ-
 λον χωριστὸν, διὰ νὰ τὸ πέμψω εὐθὺς πρὸς τὸν Βιλλουαζών.

ν, τὸν ὁποῖον θέλεις ὑποχρεώσῃς καὶ εὐχαριστήσῃς
γκάλως. Γράψον με καὶ περὶ τοῦ Λάμπρου ὅσα νέα
θῇς, καὶ μάλιστα ἂν ᾔῃαι ἀληθές, καθὼς ἐδῶ μὲ ἐβε-
ίωσαν, ὅτι αὐτὸς εἶχε σταθῆν πρὸ τοῦ πολέμου καφε-
ῆς εἰς τὸ Λιβόρνον· διότι, ἂν αὐτὸ ᾔῃαι ἀληθές, ποῦ
εἶνε πλέον ἢ συκοφαντία τοῦ ἀναισχύντου Παυίου; ἂν
καφετζίδες τῶν Γραικῶν γίνωνται Θεμιστοκλεῖς καὶ
ελτιάδαι, τί δὲν δύνανται νὰ πράξωσιν οἱ Πρωτοψάλται;
Τὸν ἀδελφόν μου, τὴν νύμφην μου, ὅλους μου τοὺς
γγενεῖς ὀνομαστὶ καὶ τοὺς φίλους μου ἥδιστα προσα-
ρευσον.

22.

Ἐκ Παρισίων, Ἀπριλίον 20, 1791.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι, φίλε μου Πρωτοψάλτα, εἰς ποῖον μέ-
ος ἐτελείωσα τὴν διήγησιν τῆς πολιτικῆς μεταβολῆς τῆς
αἰτίας, εἰς ἐκείνην τὴν μακροτάτην ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν
ἐῖγραψα τῇ 31 τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου. Σὲ ἔλεγα,
δὲν λανθάνωμαι, ὅτι ἥλλαξαν ὅλους τοὺς ἐφημερίους
κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν, ὅσοι δὲν ἠθέλησαν νὰ δώ-
ωσι τὸν ὄρκον τῆς ὑποταγῆς εἰς τὴν νέαν περὶ τῶν κα-
τήρων νομοθεσίαν. Αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ συνέβη καὶ εἰς ὅλους
τοὺς ἀντάρτας ἐπισκόπους, οἱ ὅποιοι, ὡς λέοντες ὠρυό-
μενοι διὰ τοιαύτην αἰσχρὰν (ἀλλὰ δικαίαν) ἔξωσιν, με-
τεχειρίσθησαν τρόπους παντοίους νὰ διεγείρωσι τὸν λαόν,
καὶ νὰ ἀνάψωσιν, ἂν ᾔτο δυνατόν, εἰς τὸν παρόντα κό-
σμον τῆς μελλούσης αἰωνίου κολάσεως τὰς φλόγας. Ὁ

λαὸς ἡπατήθη ὀλίγον κατ' ἄρχας, ἔπειτα ἀνένηψεν εὐθέως, κατέλαβε τὰς καλογερικὰς παγίδας, τοὺς ἐξωστράκισεν αὐτὸς ὁ ἴδιος, καὶ κατέστησεν ἀντ' αὐτῶν ἐφημερίους καὶ ἐπισκόπους ὁποίους ἤθελε. Ὁ Λύδδης ἔγινεν ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Παρισίου, καὶ ὁ πρῶν Παρισίου εὐρίσκεται φυγὰς εἰς τὴν βασιλείαν τῆς Σαρδινίας, ὅπου γράφει ἀφορισμοὺς κατὰ τοῦ νέου ἐπισκόπου καὶ τῶν ἐφημερίων, ὡς ἀδίκως τέχρα ἐξωσθεῖς ἀπὸ τὸν θρόνον του. Τοῦ μακαριωτάτου πατρὸς τῆς Ῥώμης ἡ ἀπόκρισις ἦλθεν, ἀλλὰ δὲν ἐδημοσιεύθη ἀκόμη, ἐπειδὴ, καθὼς λέγουσιν, εἶναι τόσον ἀνόητος καὶ αὐθάδης, ὥστε δὲν εὐηρέστησεν οὔτε εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀντάρτας καλογήρους, οἱ ὅποιοι τὴν ἐπρόσμεναν μὲ μεγάλην ἐπιθυμίαν, ὡς μόνην ἱερὰν ἄγκυραν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ στηριχθῇ τὸ σαλευόμενον πλοῖον τῆς ἐκκλησίας. Ἐγραψεν ὁ ἀγιώτατος πατὴρ μίαν ἐπιστολὴν (καὶ αὕτὴ εἶναι δημόσιος) πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῆς Τολόζας, τὸν ὅποιον εἶχε ψηφίσειν Καρδινάλιον πρὸ δύο σχεδὸν ἐτῶν, ἐλέγχων αὐτὸν διὰ τὴν ὁρκωμοσίαν τὴν ὁποίαν ἔκαμε τοῦ νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν. Ὁ καλὸς σου ἐπίσκοπος ἀντέγραψε πρὸς τὸ Παππιδιον τῆς Ῥώμης, ὅτι ὁ ὅρκος, τὸν ὅποιον ἔκαμε, δὲν ἐναντιοῦται οὔτε εἰς τὸ Εὐαγγέλιον οὔτε εἰς τὰς συνοδικὰς ἀποφάσεις· καὶ διὰ νὰ καταπείσῃ τὴν μακαριότητά του καὶ ἐμπράκτως ὅτι ὀλίγον φροντίζει περὶ τῶν ἀπειλῶν τῆς Ῥώμης, τὸν ἐπέστρεψε τὸ καρδινάλιον σκιάδιον καταφρονητικῶς, μὴ βουλόμενος πλέον τὰ ἦναι καρδινάλιος.

* Ἀς ἔλθωμεν τώρα καὶ εἰς τὰς Γαλλικὰς καλογραιάς. Ἐξεύρεις (ἢ μάθε το ἂν δὲν τὸ ἐξεύρης) ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν τῶν Παρισίων εὐρίσκονται πολλὰ γυναικῶν

μοναστήρια, τὰ ὅποια ἔχουσιν ἕκαστον ἰδίαν ἐκκλησίαν καὶ ἴδιον ἐφημέριον λειτουργοῦντα. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς γυναικοεφημερίους, μὴ θελήσαντες νὰ ὁμόσωσιν, ἐξώσθησαν, καὶ ἀντ' αὐτῶν διωρίσθησαν ἄλλοι νὰ λειτουργῶσι καὶ νὰ ἀγιάζωσι τὰ ἀνόητα γυναικάρια. Εἰς μερικὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ μοναστήρια, ἡ κυρία ἡγουμένη μετὰ τῶν λοιπῶν καλογραιῶν ἐσήκωσαν κεφαλὴν, διίσχυριζόμεναι νὰ κρατήσωσι τὸν παλαιὸν ἐφημέριον, καὶ μὴ θέλουσαι κατ' οὐδένα τρόπον νὰ δεχθῶσι τὸν νέον. Ὁ λαὸς μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ αὐτὸ τὸ παράλογον πείσμα, ἐμβήκεν εἰς πολλὰ μοναστήρια, καὶ ἀνασύρας εὐλαβῶς τὰ φορέματα τῶν καλογραιῶν, ἐμαστιγῶσαν ὀλίγον τὰ ὀπίσθια τῶν. Αὐτὸ βέβαια ἦτον ἀτοπώτατον ἔργον ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ· δὲν ἦτον ὁμῶς ὀλιγώτερον ἀνόητον καὶ τὸ ἔργον τῶν καλογραιῶν, αἱ ὁποῖαι τῶρα στοχάζονται τὴν μαστίγωσιν ὡς μαρτυρικὸν στέφανον, μὲ ταύτην ὁμῶς τὴν διαφορὰν ὅτι, ἀντὶ νὰ τεθῇ ὁ στέφανος εἰς τὴν κεφαλὴν τῶν, ἐπροσηρμόσθη εἰς τὰ νῶτα. Εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ συμβάντα, τὰ ὅποια μᾶς ἐτάραξαν πολὺ, καὶ μᾶς ταράττουσιν ἀκόμη, προσετέθησαν καὶ ἄλλα πολλὰ, ἐν ἀπὸ τὰ ὅποια ἐστάθη καὶ ὁ κίνδυνος τοῦ βασιλέως· αὐτὸς ἔχει ἐχθροὺς πολλοὺς μεταξὺ τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν καλογήρων· ἐπειδὴ αὐτοὶ ἀποδίδουσι τὴν πολιτικὴν ταύτην μεταβολὴν τῶν πραγμάτων εἰς τὴν ἀδυναμίαν τοῦ βασιλέως, λέγοντες ὅτι ἂν αὐτὸς εἰς τὴν ἀρχὴν ἐθέριζε μίαν ἑκατοστὴν κεφαλῶν, τὰ πράγματα δὲν ἤρχοντο ὅπου τὴν σήμερον ἔφθασαν· διήγειραν λοιπὸν κρυφίως τὸν λαὸν εἰς τὰς 28 Φεβρουαρίου, πέμποντές τους εἰς μίαν φυλακὴν μίαν λεύγαν μακρὰν ἀπὸ τὴν πόλιν, μὲ πρόφασιν ὅτι αὐτὸ τὸ οἰκοδόμημα ἡ αὐλὴ εἶχε σκοπὸν νὰ τὸ ὀχυρώσῃ,

καὶ νὰ τὸ κάμῃ ὡς τὴν πάλαι Βασιλίαν· ὁ σκοπὸς ἦτο (καθὼς λέγουσι) νὰ ἀναγκάσωσι μὲ αὐτὸν τὸν δόλιον τρόπον ὅλας τὰς στρατιωτικὰς φάλαγγας νὰ δράμωσι πρὸς τὴν φυλακὴν διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὸν λαόν, καὶ οὕτως νὰ γυμνωθῇ ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοὺς φύλακὰς του, διὰ νὰ τὸν θυσιάσωσιν. Ἐδραμον λοιπὸν ὅλος ὁ χυδαῖος λαὸς εἰς τὴν φυλακὴν διὰ νὰ τὴν κρημνίσῃ· ἔτρεξε καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ Παρίσιου μὲ ὅλας του τὰς φάλαγγας κατοπίσω· καὶ τότε πολλοὶ εὐγενεῖς συνήχθησαν μετὰ τὸ γεῦμα εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτιον, καθὼς ἔχουσι συνήθειαν πάντοτε νὰ συνάζωνται. Οἱ ὀλίγοι ὁμῶς σωματοφύλακες ὅσοι ἔμειναν μὲ τὸν βασιλέα, βλέποντες τὸν ἀριθμὸν περισσότερον ἀπὸ τὸν συνειθισμένον, ἐμβῆκαν εἰς ὑπόψιν, καὶ ἔπεισαν εὐθὺς τὴν εἰδῆσαι πρὸς τὸν στρατηγόν. Αὐτὸς χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν ἐπιστρέφει εἰς τὸ Παρίσιον, ἀφοῦ κατέπαυσε τὴν ὁρμὴν τοῦ λαοῦ, ἐμβαίνει εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ βασιλέως, καὶ τὸν λέγει, ὅτι δὲν τὸν ἀρέσκει αὐτὴ ἡ μεγάλη συνάθροισις τῶν εὐγενῶν, οἱ ὅποιοι εὐρίσκοντο εἰς τὸν πλησιάζοντα θάλαμον. Ὁ βασιλεὺς τότε παρεστάθη εἰς αὐτοὺς ζητῶν τὴν αἰτίαν, διὰ τί συνηθροίσθησαν τόσοι πολλοί. Αὐτοὶ ἐπροφασίσθησαν, ὅτι βλέποντες εἰς μέγαν θόρυβον ὅλην τὴν πόλιν, ἔτρεξαν εἰς τὸ παλάτιον διὰ νὰ ὑπερασπίσωσι τὸν βασιλέα, ἃν τὸ ἐκάλει ἡ χρεία· ὁ βασιλεὺς τοὺς ἀπέλυσε, λέγων ὅτι δὲν ἔχει χρεῖαν τῆς βοήθειας των, καὶ οὕτως ἐσκορπίσθησαν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ μερικοὶ ἐκρατήθησαν, ἐπειδὴ εὗρηκαν (καθὼς λέγουσιν) ἐπάνω των κρυμμένα μαχαίρια.

Μόλις ἐλευθερώθημεν ἀπὸ αὐτὸν τὸν θόρυβον, καὶ αἱ δύο θεαὶ τοῦ βασιλέως, ἀπατηθεῖσαι ἀπὸ τοὺς ἐπιστάτους καὶ καλογήρους τῆς αὐλῆς, καὶ στοχαζόμεναι, ὅτι

ἡ ἀγία καὶ καθολικὴ τῶν Ῥωμαίων θρησκεία κατηργήθη παντάπασιν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ἀπεφάσισαν αἱ δεισιδαίμονες νὰ ἐγκαταλίπωσι καὶ τὴν αὐλὴν καὶ τὴν Γαλλίαν, καὶ νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν Ῥώμην. Ἴδου πάλιν ἄλλη σύγχυσις τοῦ λαοῦ, (μετριωτέρα ὅμως), καὶ ἀπόφασις νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτὸ τὸ παράλογον ταξείδιον· ἐπρόσδραμον εἰς τὸν βασιλέα, παρακαλοῦντες νὰ ἐμποδίσῃ τὰς θείας του· ἀλλ' αὐτὸς ἀπεκρίθη, ὅτι, ἂν καὶ ὁ χωρισμὸς τῶν συγγενῶν τοῦ τὸν λυπῇ μεγάλως, δὲν ἠδύνατο νὰ τὰς ἀντιλυπήσῃ αὐτὸς μὲ τὸ νὰ δεσμεύσῃ τυραννικῶς τὴν ἐλευθερίαν των. Τέλος πάντων αὐταὶ ἀπεδήμησαν, καὶ ἔραγαν τὸ πάσχα εἰς τὴν Ῥώμην μὲ τὸν ἀγιώτατον τοποτηρητὴν τοῦ Χριστοῦ, ὅστις (λέγουσι) τὰς ἐδεξιώθη λαμπρότατα. Ἐδῶ πολλοὶ δὲν ἔκαμαν πάσχα ἐφέτος, μὴ θέλοντες νὰ κοινωνήσωσιν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν νέων ἐφημερίων, τοὺς ὁποίους στοχάζονται ὡς σχισματικούς· ἔαν σύρῃσιν ἀκόμη αὐτοὶ καὶ ὁ Πάππας ὀλίγον τὸ σχοινίον, ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ ἴδωμεν καὶ θρησκείας διαίρεσιν, ἤγουν ἐν μικρὸν μέρος ἀνοήτων μὲ τοὺς παλαιοὺς ἐπισκόπους των καὶ ἐφημερίους καὶ μὲ τὸν ἡλίθιον Πάππαν, καὶ τὸ περισσότερον μὲ τοὺς νέους παντάπασι χωρισμένον ἀπὸ τὴν Ῥώμην. Αὐτὸ μὲ φαίνεται πιθανώτατον, ἐπειδὴ βλέπω παντάπασι καταφρονημένον τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ῥώμης τὴν σήμερον· εἰς μίαν πόλιν τῆς Γαλλίας (δὲν ἐνθυμοῦμαι τὸ ὄνομα), συνέβη πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν καὶ τοῦτο τὸ περιέργον. Ὁ λαὸς ἄναψεν εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως μίαν πυρκαϊάν, καὶ ἔκαυσε δημοσίως τὸ ἀντίτυπον τῆς πρὸς τὸν Τολόζας ἐπιστολῆς τοῦ μακαριωτάτου πατρὸς· ἐδῶ ἔφθασαν ἕως νὰ τὸν κωμωδήσωσι καὶ εἰς τὸ θάνατον. Αἱ γαζέται καθ' ἡμέραν περιέχουσι τοὺς πλέον

σκληρούς όνειδισμούς κατά τῆς μακαριότητός του· εἰς ὀλίγα λόγια, ὁ Πάππας ἔγινε μυκτηρισμός καὶ χλευασμός εἰς ὅλην τὴν Γαλλίαν· καὶ ἐγὼ φωνάζω, ὅταν ἀναγινώσκω τὰ τοιαῦτα, «ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιντο οἱ ποιοῦντες αὐτά!» ὅσοι, ἀντὶ ποιμένων γινόμενοι λύκοι, ἐμπαίζουσι καὶ τὴν θρησκείαν καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῆς θρησκείας, κυβερνῶσι τυραννικῶς καὶ ὄχι ποιμενικῶς, καὶ φαντάζονται νὰ βασιλεύσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς ὡς τοποτηρηταὶ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἔλεγεν, «Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.»

Εἰς τὴν παρελθοῦσάν μου ἐπιστολὴν σὲ ἔγραψα περὶ τοῦ Μιραβώ. Αὐτὸν, φίλε μου, τὸν Γαλλικὸν Δημοσθένην μᾶς τὸν ἤρπασεν ὁ ἀδυσώπητος θάνατος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἀπριλίου εἰς ἡλικίαν τεσσαράκοντα πέντε σχεδὸν ἐτῶν. Ἀπέθανε γενναίως καὶ φιλοσοφικῶς, μὲ τὰς φρένας του μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς, λαλῶν καὶ γράφων περὶ πολιτικῶν ὑποθέσεων, καὶ χωρὶς νὰ δειλιάσῃ τὸν θάνατον· τὰ τελευταῖά του λόγια ἦσαν «ὁ θάνατος δὲν διαφέρει τίποτε ἀπὸ τὸν ὕπνον,» καὶ ἐξεψύχῃσεν τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐσφάλισαν ὅλα τὰ θεάτρα, καὶ ἀντὶ τῆς ἐπιγραφῆς, τὴν ὁποίαν ἕκαστος ἔχει πρὸ τῆς θύρας τῆς κωμῳδίας ἢ τραγωδίας ἐκάστης ἡμέρας, ἐπέγραψαν, «Ἀπέθανεν ὁ ἐλευθερωτὴς τῆς Γαλλίας.» Τὴν πρὸ τοῦ θανάτου ἡμέραν λαλῶν περὶ τοῦ Πιτ, πρῶτου μινίστρον τῆς Βρετανίας, τὸν ὠνόμασε «μινίστρον παρασκευαστικόν,» γινῶν δὲ δηλονότι καὶ χλευάζων αὐτὸν, ὅτι πάντοτε ἐτοιμάζεται, πάντοτε φοβερίζει, χωρὶς ποτὲ νὰ τολμᾷ νὰ γυμνώσῃ τὴν μάχαιραν. «Ἄν δὲν ἀποθάνω, (ἔλεγεν), ἐλπίζω ὅτι θέλω μίαν ἡμέραν τὸν λυπήσειν καὶ τὸν ἐνοχλήσειν πολὺ.» ἐπειδὴ πιθανώτατον ἦτον, ὅτι ὁ Μιραβώ

μέ τὸν καιρὸν ἤθελε γενῆν πρῶτος μινίστρος τῆς Γαλλίας. Μόλις ἐξεψύχησε, καὶ ὁ γραμματικὸς τοῦ πεσῶν εἰς ἀπόγνωσιν ἀπὸ τὴν ἄκραν λύπην, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν κάμεράν του, καὶ ἐκεῖ λαβὼν μάχαιραν, ἐπληρώθη εἰς τρία μέρη τοῦ σώματος μὲ σκοπὸν νὰ θανατωθῇ, ἀλλὰ φθάσαντες τινὲς ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ εὐρεθέντας τὸν ἐμπόδισαν ἀπὸ τὸ νὰ τελειώσῃ τὸν φόνον. Διὰ νὰ σὲ περιγράψω τὴν παρὰδοξον πομπὴν τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ εἶναι ἀνάγκη νὰ πληρώσω δώδεκα σελίδας χαρτίου. Πρῶτον, ἀνέτεμαν τὸ σῶμά του, διὰ νὰ βεβαιωθῶσιν ἂν ἦτο, καθὼς ὑπεπτεύοντο, φαρμακευμένος· δὲν εὐρέθη ὅμως ἵχνος οὔτε σημεῖον φαρμάκου. Τὸ λείψανόν του ἐξεκομίσθη εἰς τὰς ἑξ ὥρας μετὰ τὸ μεσημέριον, καὶ μόλις ἔφθασεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸ μεσονύκτιον· δώδεκα χιλιάδες στρατιωτῶν ὀπλισμένων ἐπροπορεύοντο· κατόπιν αὐτῶν ἐφέρετο ὁ νεκρὸς εἰς μίαν ἄμαζαν καταμαυρισμένην· μετὰ τὴν ἄμαζαν ἦσαν ὅλοι οἱ μινίστροι τοῦ βασιλέως, καὶ οἱ συγκλητικοὶ τῆς γενικῆς τοῦ ἔθνους συνόδου· ἔπειτα τέσσαρες χιλιάδες στρατιωτῶν ὡσαύτως ὀπλισμένων, καὶ κατόπιν αὐτῶν ἀναρίθμητοι μυριάδες λαοῦ. Αἱ πλατεῖαι καὶ ῥύμαι τῆς πόλεως, αἱ θύραι, τὰ παράθυρα, τὰ δώματα, αἱ τέγαι, τὰ δένδρα, ὅλοι οἱ τόποι, ὅθεν ἐπέρασεν ὁ νεκρὸς, γεμάτα ἀπὸ ἀνθρώπους. Εὐρέθη καὶ ἐγὼ θεατῆς αὐτῆς τῆς μεγαλοπρεποῦς κηδείας, τῆς ὁποίας παράδειγμα ἴσως ἐν εὐρίσκεται εἰς τὴν ἱστορίαν. Εἰς αὐτὸν τὸν πολὺν ῥυθμὸν μέγα μὲ ἐκλεψάν καὶ τὸ μανδῆλιόν μου· εὐχαριστημένος ὅμως ἤθελες εἶσθαι ἡ λογιότης σου νὰ ἔχανες καὶ τὸ καλουπάκιόν σου, ἂν ἔβλεπες τοιοῦτον ἀξιοθέατον θέαμα. Εἰς ὀλίγα λόγια, τοιαύτης κηδείας δὲν ἤξιώθη οὔτε οὔτε αὐτοκράτωρ, οὔτε βασιλεὺς, οὔτε Πάππας,

οὔτε Πατριάρχης, οὔτε πρωτοψάλτης. Τὸν ἔδωκαν τὸν τίτλον τοῦ Γαλλικοῦ Δημοσθένους, καὶ κατεσκεύασαν τὸ ἄγαλμά του, εἰς τὸ ὁποῖον ἐχάραξαν δι' ἐπιγραφὴν τὰ ἰδιὰ του λόγια, τὰ ὅποια ἐξεφώνησεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς γενικῆς συνελεύσεως. Ἐνθυμᾶσαι ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν μὴ δυνάμενοι νὰ ὁμονοήσωσι τὰ τρία τάγματα, ἤγουν οἱ καλόγηροι, οἱ εὐγενεῖς καὶ τὸ ὀνομαζόμενον τρίτον τάγμα, ὁ βασιλεὺς συμβουλευθεὶς ἀπὸ τοὺς μινίστρος, καὶ διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὰ πράγματα ἀπὸ τὸ νὰ φθάσωσιν ὅπου τὴν σήμερον εὐρίσκονται, ἐπεμψεν εἰς τὴν σύνοδον συνηθροισμένην ἓνα ὑπηρέτην τῆς αὐλῆς μὲ προσταγὴν τοῦ νὰ διαλυθῇ ἡ Σύνοδος. Αὕτῃ ἡ ἀπροσδόκητος ἀγγελία κατέπληξεν ὅλην τὴν Σύνοδον, καὶ ἦσαν ἑτοιμοὶ νὰ διασκορπισθῶσι, καὶ ἂν ἐσκορπίζοντο φοβούμενοι τὴν βασιλικὴν προσταγὴν, δὲν ἦτο πλέον ἐλπίς νὰ συναθροισθῶσι· καὶ οὕτως ἔμεναν τὰ νικητήρια εἰς τὴν αὐλὴν, καὶ τὰ πράγματα εἰς τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν. Εἰς αὐτὴν τὴν κατέπληξιν καὶ ἀφωνίαν ὅλης τῆς Συνόδου, μόνος ὁ Μιραβώ ἐσηκώθη καὶ ἐλάλησεν οὕτως πρὸς τὸν ἄγγελον τῆς αὐλῆς, « Ὑπαγε νὰ εἴπῃς πρὸς τοὺς ἀποστείλαντάς σε, ὅτι ἡμεῖς ἐδῶ ἀπεστάλημεν μὲ κοινὴν ψῆφον ὅλης τῆς Γαλλίας, καὶ ἀπ' ἐδῶ κάμμία ἄλλη δύναμις δὲν θέλει μᾶς ἐξωθήσῃ παρὰ τὴν δύναμιν τῆς μαχαίρας. » Αὐτὰ τὰ λόγια ἔδωκαν θάρρος εἰς ὅλην τὴν Σύνοδον, καὶ τοσαύτην κατάπληξιν καὶ φόβον εἰς τὴν αὐλὴν, ὅτε τὰ ἤκουσαν ὥστε τοὺς ἀφῆκε πλέον νὰ κάμωσιν ὅ,τι μέχρι τῆς σήμερον ἔκαμαν. Αὐτὰ λοιπὸν τὰ λόγια ἐπέγραψαν εἰς τὸ ἄγαλμα τοῦ Μιραβώ. Τὸ περιέργον εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον εἶναι ὅτι τὸν ἐλυπήθησαν κοινῶς καὶ αὐτοὶ οἱ ἀδελφοὶ λακοὶ τοῦ ἔχθροι, οἱ καλόγηροι λέγω καὶ οἱ εὐγενεῖς.

ἐπειδὴ ἤλπιζαν πάντοτε νὰ τὸν δωροδοκήσωσι μὲ χρήματα διὰ νὰ τὸν σύρῳσιν εἰς τὸ μέρος των. Καὶ βέβαια τοσαύτῃ ἦτον ἡ δύναμις τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς γλώσσης του, ὥστε, ἂν μετέβαινεν εἰς τῶν ἐναντίων τὸ μέρος, ἤθελε τοὺς ὠφελῆσειν μεγάλως. Εἰς τὸ στόμα τοῦ Μιραβώ τὸ λευκὸν ἐγένετο μαῦρον, καὶ τὸ μαῦρον λευκόν. Αὐτὸς ἦτον ἀπὸ τὸ τάγμα τῶν εὐγενῶν. Εἰς τὴν ἀρχαίαν νομοθεσίαν τῆς Γαλλίας οἱ εὐγενεῖς δὲν ἠδύνατο νὰπραγματευθῶσι κανένα εἶδος πραγματείας, μὲ ποινὴν νὰ ἐκπίπτωσιν τῆς εὐγενείας των, ἂν τὸ ἐκαμναν. "Όταν ὁ βασιλεὺς ἐζήτησε γενικὴν Σύνοδον, καὶ ἔπεμψε κατὰ πόλεις καὶ χώρας προσταγὴν νὰ ἐκλέξῃ πᾶσα κοινότης ὅποιους εὕρισκεν εὐλογον νὰ πέμψῃ εἰς τὴν Σύνοδον, ὁ πανοῦργος Μιραβώ, εὕρισκόμενος εἰς Μασσαλίαν, διὰ νὰ εὐαρεστήσῃ εἰς τὸν λαόν, καὶ νὰ ἐκλεχθῇ ἀπ' αὐτοὺς διὰ τὴν Σύνοδον, τί κάμνει; καταφρονήσας τὴν εὐγένειάν του, ἀνοίγει ἐργαστήριον τζοχατζιδικόν, λαμβάνει τὸν πῆχυν εἰς τὰς χεῖρας, καὶ πωλεῖ τζόχας. Αὐτὸ τὸ στρατήγημα ἔκαμε νὰ τὸν ἐκλέξωσι καὶ νὰ τὸν πέμψωσιν εἰς Παρίσιον, ὅπου ἐφάνη ποῖος ἦτο τῇ ἀληθείᾳ, ἀποδείξας ὅλα τοῦ πνεύματός του τὰ προτερήματα μὲ ἐκπληξιν ὅλης τῆς Εὐρώπης. Ἐξεύρεις, νομίζω, ἐξ ἀκοῆς τὸν Φόξ, ὅστις ἦναι ὁ Μιραβώ τῆς Ἀγγλίας· αὐτὸν, λέγουσι, τὸν Φόξ τὸν ἡρώτησέ τις, ὅποιον ἄνθρωπον στοχάζεσαι τὸν Μιραβώ; Ἄν ὁ Μιραβώ, ἀπεκρίθη, δὲν ἦτον εἰς τὸν κόσμον, ἤθελα εἶσθαι πρῶτος ἐγώ.

Τὸν ἐρχόμενον Ἰούλιον διαλύεται καὶ ἡ γενικὴ Σύνοδος τοῦ ἔθνους, καὶ συναθροίζεται ἄλλη νέα ἀντ' αὐτῆς· ἐπειδὴ ἐνομοθετήθη νὰ ἀνανεοῦται κατὰ διετίαν. Αἱ συγῆσεις ὅμως καὶ οἱ καθημερινοὶ θόρυβοι ἀκόμη δὲν ἔπαυ-

σαν, καὶ Κύριος οἶδε πότε θέλουν λάβειν τέλος· εἰς αὐτοὺς τοὺς θορύβους προσετέθη καὶ ὁ φόβος, μήπως οἱ ἄλλοι βασιλεῖς, καὶ μάλιστα ὁ Αὐτοκράτωρ (ὁ ἀδελφὸς τῆς ἡμετέρας βασιλίσσης), ἀφοῦ εἰρηνοποιήσῃ τὸν Τουρκικὸν πόλεμον, πέσωσι καθ' ἡμῶν ὡς λέοντες ὠρυόμενοι, διὰ νὰ ἀνατρέψῃ τὴν νέαν νομοθεσίαν, καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ πάλιν τὰ πράγματα εἰς τὸ ἀρχαῖον. Ἄν αὐτὸ ἀκολουθήσῃ, θέλει ρεύσειν τὸ αἷμα ὡς ποταμός.

3 Μαΐου. Τὴν περασμένην ἐβδομάδα ἦλθε τέλος πάντων καὶ ἡ ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ τοῦ μακαριωτάτου Πατρὸς τῆς Ῥώμης, πρὸς πάντας τοὺς ἐπισκόπους τῆς Γαλλίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπαινεῖ τοὺς μὴ ὁμόσαντας, ἐλέγχει τοὺς ὀρκισθέντας, καὶ μάλιστα ἐκείνους ὅσοι ἐκλέχθησαν εἰς τόπον ἄλλων ἐπισκόπων, ὀνομάζει τὰς τοιαύτας χειροτονίας ἀκύρους καὶ παρὰ κανόνας, καὶ φοβερίζει νὰ τοὺς καθαιρέσῃ καὶ νὰ τοὺς ἀποκόψῃ ὡς σεσαπημένα μέλη ἀπὸ τὴν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, ἂν δὲν μετανόησιν, καὶ καταβῶσιν ἀπὸ τοὺς θρόνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἀσεβῶς ἀνέβησαν. Διὰ νὰ δεῖξῃ ἡ μακαριότης τοῦ ὅτι αὐτὰ τὰ συμβάντα εἰς τὴν Γαλλίαν περὶ τοῦ κλήρου εἶναι παρὰ κανόνας τῆς ἐκκλησίας, ἐπιωρεῖ μαρτυρίας ἐπὶ μαρτυρίαις πατέρων, μάλιστα Δυτικῶν, ὅλας ἀναρμόστους, σοφιστικὰς, μωρὰς καὶ παντοίας πασιν ἀθλίαις. Τοιαύτην ἐπιστολὴν εἰς τοιαύτας περιστάσεις καιροῦ δὲν ἤθελε βέβαια τὴν γράψαι οὔτε ὁ Δολομανολιός. Ὁ κοινὸς λαὸς ἀγανακτῆσας διὰ τὴν τοιαύτην αὐθάδειαν τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ῥώμης, κατεσκεύασεν ἑνὸς χάρτινον Πάππαν ἐνδυμένον τὴν ἱερατικὴν του στολὴν μὲ τὸν χρυσοῦν σταυρὸν εἰς τὸ στῆθος, καὶ μὲ τὸν δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα. Τὸν ἔγραψαν ἔμπροσθεν ἐπιγραφῆς

« Δεισιδαιμονία, » καὶ ὅπισθεν εἰς τὴν μακαρίαν του πλά-
την « ἐμφύλιος πόλεμος » φανερόντες δηλονότι μὲ
τοῦτο ὅτι ἐζήτησε δεισιδαιμόνως νὰ ἀνάψῃ ἐμφύλιον πό-
λεμον εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἀφοῦ τοιουτοτρόπως τὸν ἐστό-
λισαν, τὸν ἔφεραν σήμερον τὸ πρωῒ (3 Μαΐου) εἰς μίαν
εὐρύχωρον πλατεῖαν τῆς πόλεως, ἀναψαν μίαν πυρκαϊάν,
ἀνέγνωσαν εἰς ἐπήκοον πάντων τὴν ἐπιστολὴν του, ἔπειτα
τὴν ἔρριψαν εἰς τὸ πῦρ. Μετὰ ταῦτα ἐκβαλαν ἀπὸ τὴν
χεῖρά του τὸν δακτύλιον, καὶ ἀπὸ τὸ στῆθος του τὸν
σταυρὸν, (διὰ νὰ δείξωσι τάχα ὅτι ἡ ἀγανάκτησις των
δὲν εἶναι κατὰ τῆς θρησκείας, ἀλλὰ κατὰ τοῦ πρώτου
Ἀρχιερέως τῆς θρησκείας), καὶ οὕτως ἔρριψαν καὶ τὸν
ταλαίπωρον Πάππαν εἰς τὰς φλόγας. Ἠλπίζεις ποτέ σου
νὰ ἀκούσης τοιαῦτα παρὰδοξα; Ἀφίνω σε νὰ στοχασθῇς
πόσον ἔχει νὰ χαροποιήσῃ τὴν μακαριότητά του αὐτὴ ἡ
πυρπόλησις τῆς εἰκόνης του, ὅταν φθάσῃ εἰς τὰς ἀκοάς
του. Ἄν δὲν ἡσυχάσῃ, ἀλλ' ἀφορίσῃ τοὺς νέους ἀρχιερεῖς
καὶ ἱερεῖς, εἶναι μέγας κίνδυνος νὰ χάσῃ παντελῶς τὴν
Γαλλίαν, καθὼς ἄλλην φορὰν ἔχασε τοὺς Προτεστάντας.
Οἱ Γάλλοι κοινῶς τὴν σήμερον στοχάζονται τὸν καθολι-
κισμόν ὡς μίαν ἀπὸ τὰς πλέον ἀνοήτους θρησκείας τοῦ
κόσμου· καὶ δὲν θέλει μὲ φανῇ παρὰδοξον, ἂν σχισθῶσι
πάντῃσιν ἀπὸ τὴν Ῥώμην.

Ἄς ἀφήσωμεν ὁμῶς τὴν Ῥώμην καὶ τὸν Μουφτὴν
τῆς Ῥώμης (ἐπειδὴ οὕτως ὀνομάζουσιν ἐδῶ τὴν σήμερον
τὸν Πάππαν) καὶ ἄς ὑπάγωμεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Σὲ
ἐπεὶ εἰς τὰς προλαβούσας μου, καὶ αὐτοῦ θέλει βέβαια
ἀκούσατε, ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ φοβερίζουσι τὴν Ῥωσσίαν. Ὅταν
ἐγὼ οἱ Ἀγγλοὶ, δὲν ἐννοῶ τὸ ἔθνος ὅλον, καθὼς ἀπα-
τήλεις εἰς τὴν ἀρχὴν τὸ ἐνόμισα, ἀλλὰ τὴν αὐλὴν μόνον

τῆς Ἀγγλίας, τὴν ὁποίαν κυβερνᾷ καὶ διευθύνει ὡς βού-
 λεται ὁ πρῶτος Μινίστρος Πίτ. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγ-
 γλίας, κατὰ τὴν νομοθεσίαν τῆς βασιλείας ἐκείνης, ἔχει
 τὴν ἀδείαν νὰ κηρύττῃ πόλεμον, ὅταν καὶ πρὸς ὅποιον
 θέλῃ, χωρὶς τὴν συναίνεσιν τοῦ Παρλαμέντου. Ἀπὸ τὸ
 ἄλλο μέρος ὁμοῦς ἔχει καὶ τὸ παρλαμέντον τὴν ἐξουσίαν,
 νὰ μὴ τὸν δίδῃ τὴν πρὸς τὸν πόλεμον ἀναγκαίαν δαπά-
 νην, ὡςάκις ὁ πόλεμος δὲν εἶναι τῆς γνώμης τοῦ ἔθνους.
 Πρὶν νὰ προβάλῃ λοιπὸν ὁ Πίτ εἰς τὸ παρλαμέντον αὐτὸν
 τὸν κατὰ τῆς Ῥωσίας ἄδικον καὶ ἀναίσχυντον πόλεμον,
 ὁ κοινὸς λαὸς, μάλιστα οἱ πραγματευόμενοι μετὰ τὴν Ῥω-
 σίαν, βλέποντες ὅτι αὐτὸς ὁ πόλεμος μέλλει νὰ προξέ-
 νῃσι μεγάλην ζημίαν, ἢ τοῦλάχιστον ἀκέρδειαν εἰς τὴν
 ἐμπορίαν, ἄρχισαν νὰ παραπονῶνται κοινῶς, δημοσιεύον-
 ται καθ' ἡμέραν εἰς τὰς ἐφημερίδας πολλὰς κατηγορίας
 κατὰ τοῦ Πίτ, ἐπειδὴ ἐξεύρεις ὅτι εἰς τοὺς ἐλευθέρους
 τόπους, καθὼς ἦσαν τὸ πάλαι οἱ προπάτορες ἡμῶν, κα-
 θὼς εἶναι οἱ Ἀγγλοὶ τὴν σήμερον, καὶ καθὼς ἔγιναν πρὸ
 ὀλίγου οἱ Γάλλοι, καθένας ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐλέγξῃ
 καὶ νὰ δημοσιεύσῃ διὰ τοῦ τύπου καὶ αὐτοῦ τοῦ βασι-
 λέως τὰς ἀδικίας, ὅχι καθὼς εἰς τοὺς ἀθλίους ἡμῶν τό-
 πους, ὅπου ἐξωθοῦσιν ἀδίκως τὸν ταλαίπωρον Πρωτο-
 ψάλτην χωρὶς κανένα ἔγκλημα ἀπὸ τὸ ὄφεικόν του, καὶ
 κανένας δὲν ἀνοίγει τὸ στόμα του, φοβούμενος τὸν ἀπο-
 ρισμὸν ἐνὸς καλογήρου, ὅστις εἶναι ἀφωρισμένος αὐτὸς ἀπὸ
 τὸν Χριστὸν, ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, ἀπὸ ὅλας τὰς συνό-
 δους διὰ τὴν ἀντίχριστον καὶ τυραννικὴν διαγωγὴν του.
 Ἡ φρονιμωτάτη Αἰκατερίνα βλέπουσα, ὅτι ὁ λαὸς τῆς
 Ἀγγλίας ἀποδοκιμάζει τὸν πόλεμον, τί κάμνει διὰ νὰ
 αὐξήσῃ τὴν δυσἀρέστησιν τοῦ λαοῦ; Κράζει τοὺς εὐρε-

θέντας εἰς Πετρούπολιν πραγματευτὰς Ἀγγλους, καὶ τοὺς
 λαλεῖ οὕτως, « Ἠκούσατε, λέγει, ὅτι ἡ Ἀγγλία μελετᾷ
 νὰ μὲ κηρύξῃ πόλεμον· αὐτὴ ἡ εἰδησις εἰσως σᾶς ἐκφοβήσῃ,
 καὶ σᾶς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὸ νὰ πραγματεύεσθε· διὰ τοῦτο
 σᾶς ἐκράξα ἐδῶ διὰ νὰ σᾶς φανερώσω ὅτι ἀπὸ τῆς σήμε-
 ρον ἡμέρας εἰσθε ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισίν μου, καὶ οὔτε σεῖς
 οὔτε αἱ πραγματεῖαί σας δὲν ἔχετε τὸν παραμικρὸν κίν-
 δυνον· ἐγὼ τοὺς Ἀγγλους κοινῶς πάντοτε καὶ τοὺς ἐτί-
 μησα καὶ τοὺς ἠγάπησα ὡς ἔθνος δίκαιον καὶ γενναῖον·
 καὶ ἐξεύρω καλῶτατα ὅτι αὐτὸς ὁ πόλεμος ὁ κατ' ἐμοῦ
 εἶναι ἔργον τοῦ μινίστρου Πίτ, καὶ ὄχι τοῦ Ἀγγλικοῦ
 ἔθνους. » Μόλις ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν αὐτὴ τῆς Αἰ-
 κατερίνης ἡ πανοῦργος εὐμένεια, καὶ αὔξησεν ἡ δυσαρέ-
 στησις τοῦ λαοῦ. Ὁ Πίτ μὲ ὅλον τοῦτο συνδεδεμένος μὲ
 τοὺς Προύσσους καὶ μὲ τοὺς Ὁλλανδοὺς, μὴ δυνάμενος
 νὰ ἀθετήσῃ τὰς βουλὰς του, ἐπρόβαλε περὶ τὰ μέσα τοῦ
 παρελθόντος μηνὸς εἰς τὸ παρλαμέντον τὸν σκοπὸν του,
 ζητῶν κατὰ τὴν συνήθειαν τὰ ἀναγκαῖα ἔξοδα τοῦ πολέ-
 μου, διὰ νὰ πέμψῃ τεσσαράκοντα καράβια τῆς λίνεας εἰς
 τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν, καὶ δώδεκα εἰς τὸ Ἀρχιπέλα-
 γος. Εὗρηκε μεγάλας ἐναντιότητας καὶ φοβερὰς ἀπὸ πολ-
 λὰς συγκλητικοὺς, οἱ ὅποιοι ἐδημηγόρησαν κατ' αὐτοῦ
 ὡς πολλὰς παριστάνοντες τὴν ἀδικίαν αὐτοῦ τοῦ πολέ-
 μου. Ἐδημηγόρησεν ὁ Νόρθιος, ὁ Φόξ, καὶ ἄλλοι πολ-
 λοί. Ἐσκηώθη τέλος πάντων καὶ ὁ περίφημος Σεριδά-
 νος, ἄνθρωπος τὴν σήμερον σοφώτατος καὶ μεγάλης ὑπο-
 λήψεως εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τοῦ ὁποίου τὴν δημηγορίαν
 ἀναγινώσκων εἰς τὰς Ἀγγλικὰς γαζέτας ἐδάκρυσα ἀπὸ
 τὴν χαρὰν μου, καὶ θέλεις δακρύσειν καὶ ἡ λογιότης σου,
 ἂν ᾔσαι ἀληθινὸς Ἕλλην, καὶ ὄχι νόθος κῆνενὸς τρισβαρ-

θάρου Γερμανοῦ, ὡς ὁ κατάρατος Παύλος· ἀφοῦ ἐδείξεν
 ὅτι αὐτὸς ὁ πόλεμος εἶναι παντάπασιν ἄδικος, ἐπειδὴ
 κηρύττεται κατὰ τῆς Ῥωσσίας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν οἱ Ἄγ-
 γλοι ποτὲ δὲν ἐνωχλήθησαν, ἀφοῦ παρέστησεν, ὅτι εἶναι
 ἄδικος καὶ δι' αὐτὸν τὸν κοινὸν λαὸν τῆς Ἀγγλίας, τὸν
 ὁποῖον ἀνάγκη εἶναι νὰ ἐπιφορτίσωσι μὲ νέους φόρους, διὰ
 νὰ ἀρκέσωσιν εἰς τὴν δαπάνην τοῦ πολέμου, ὁ καλὸς σου
 Σεριδάνιος πίπτει αἰφνιδίως, ὅχι ὅμως ὡς ὀλέθριος κε-
 ραυνός, ἀλλ' ὡς σωτήριος καὶ φιλάνθρωπος ὑετὸς ἐπὶ πό-
 κον, ἐπάνω εἰς τοὺς ἀξιοδακρύτους Γραικοὺς. «Εἶναι, λέ-
 γει, ἄδικος καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς Γραικοὺς, τῶν ὁποίων ἐμ-
 ποδίζομεν τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ ἑνα βάρβαρον ἔθνος. Ἐγὼ
 λέγει, (αἰνιττόμενος, καθὼς νομίζω, τὸν Παύλον) ἐζήτη-
 σαν νὰ μᾶς παραστήσωσι τοὺς σημερινοὺς Γραικοὺς ὡς
 ἔθνος παντάπασιν ἐξηχρειωμένον καὶ ἄπιστον. Δικαιοῦ-
 ρον ὅμως εἶναι νὰ τοὺς στοχαζώμεθα ὡς ἔθνος θλιβόμε-
 νον ἀπὸ τὸν βαρβαρικὸν ζυγόν. Μόλις ἡ Ἑλλὰς θέλει
 τινάξειν αὐτὸν τὸν ζυγὸν ἀπὸ τὸν αὐχένα της, καὶ θέλει
 πάλιν γεννήσειν τοὺς Δημοσθένεις καὶ ὅλους τοὺς μεγά-
 λους ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἐγέννησε τὸ παλαιόν».
 Τοιαῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ εἶπεν ὁ Σεριδάνιος περὶ τῶν
 Γραικῶν, καὶ μᾶς ἐξεδίκησε τρόπον τινα ἀπὸ τὰς συν-
 φαντίας τοῦ Παύλου. Αὐτὴ ἡ συνάθροισις τοῦ παρλαμέν-
 του ἐκράτησεν ἕως τὰς τρεῖς ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον.
 καὶ τέλος πάντων τῶν πλειόνων ἡ ψῆφος ἀπεφάσισε νὰ
 δώσωσι τὰ ἀναγκαῖα ἔξοδα τοῦ πολέμου εἰς τὸν μιν-
 στρον· αὐτὸς ὅμως, ἂν καὶ ἀπεφάσισε νὰ πέμψῃ πλοῖα
 καὶ εἰς τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν, καὶ εἰς τὸ Ἀρχιπέλα-
 γος, ἐμετρίασεν ὅμως τὰς κατὰ τῆς Αἰκατερινίνης ἀπειλὰς.
 ἐπειδὴ φοβεῖται τὸν κοινὸν λαόν, καὶ προβλέπει καὶ τοῦτο

ὅτι, ἂν ὁ πόλεμος γένη μετ' τὴν παραμικρὰν δυστυχίαν τῆς Ἀγγλίας, ἔχει νὰ ἐξωσθῇ κακὸς κακῶς. Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου, ὅταν ὁ ἐν Πετρούπολει πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας, εἰς μίαν συνομιλίαν μετὰ τῆς Αἰκατερίνης, αὐθαδίασε (καθὼς λέγουσι) νὰ τὴν φοβερίσῃ, αὐτὴ, χωρὶς νὰ παραχθῇ, τὸν ἀπεκρίθη γελῶσα· «Κύριε Πρέσβυ, ἂν ὁ βασιλεὺς σου με διώξῃ ἀπὸ τὴν Πετρούπολιν, ἀνάγκη εἶναι πλέον νὰ μεταθέσω τὸν θρόνον μου εἰς Κωνσταντινούπολιν». Καὶ αὐτὰ μὲν εἶναι ἀστείότητες· ὅτι δὲ συλλογίζεται καὶ αὐτὴ τὰ ἐνδεχόμενα, φανερόν εἶναι ἀπὸ τοῦτο, ὅτι ἐζήτησε τὴν μεσιτείαν τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας, ὅστις ἔγραψε καὶ πρὸς τὴν αὐλὴν τῆς Ἀγγλίας καὶ πρὸς τὸν Προυσίας, παριστάνων εἰς αὐτοὺς τὸ ἄδικον τοῦ κινήματός των, καὶ τὴν μετριοφροσύνην τῆς Αἰκατερίνης, ἣ ὁποία ὕστερον ἀπὸ τοσοῦτους καὶ τοιοῦτους θριάμβους ἀρκεῖται μόνον εἰς τὸ νὰ κρατήσῃ τὸ Ὀζζακόφ. Φαίνεται ὁμως ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ὅτι μία εὐχαιρέτος πρόνοια ἀγρυπνεῖ (δὲν ἐξεύρω τί νὰ εἴπω) ἐπάνω εἰς τοὺς Γραικοὺς ἢ ἐπάνω εἰς τὴν Αἰκατερίνην. Ταύτην ὥραν (9 Μαΐου) μανθάνομεν καὶ ἄλλην φοβερὰν νῆσιν, τὴν ὁποίαν κατῶρθωσεν ὁ Ῥεπνῖνος εἰς τὸ Μπραϊνὸφ. Ἐπεσαν, λέγουσιν, ἕξ ἢ ἑπτὰ χιλιάδες, δύο ἢ τρεῖς χιλιάδες ἠχμαλωτίσθησαν, μεταξύ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ πολλοὶ πασσάδες. Ἡ δεξιῶσις, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ἡ βασις εἰς τὸν Ποτεμκῖνον, ὑπερβάλλει πάντα νοῦν καὶ ἄνθρωπον ἔννοιαν. Μεταξὺ τῶν ἀναριθμῶν καὶ ἀτιμῶν ὡρων, τὰ ὁποῖα τὸν ἐχάρισε, τὸν ἔδωκε τὴν ἄδειαν νὰ ἐλθῇ μετ' ἐξοδα τοῦ βασιλικοῦ θησαυροῦ ἓνα παλάτιον, ὡς καὶ ὅσον μέγα θέλει εἰς μνημόσυνον τῆς κατὰ τῶν ὡρῶν νίκης. Ἡ Ῥωσσία ἔχει τὴν σήμερον τεσσαρά-

κοντα καράβια τῆς λίνεας, καὶ πεντακοσίας τριάκοντα ἑπτὰ χιλιάδας στρατιωτῶν, κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπαρτίμην, ἡ ὁποία ἔγινε διὰ προσταγῆς τῆς βασιλίσσης· ἀνέωθῃ μὲ αὐτὴν ὁ βασιλεὺς τῆς Σουηκίας, (τὸ ὅποτον εἶναι ἄδηλον ἀκόμη), οἱ Ἄγγλοι θέλουν τὸ μετανοήσιν.

Εἶναι σχεδὸν πέντε μῆνες, ἀφοῦ δὲν ἔλαβον ἐπιστολήν σου. Ἐπειτα παραπονεῖσαι, ὅτι δὲν σὲ γράφω· ἂν ἀπέθανες, σὲ συγχαίρω, ὅτι θέλεις ἰδεῖν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον τὸν Μιραβόν, τὸν ὅποτον βέβαια ἐπεθύμησες νὰ γνωρίσῃς κατὰ τὴν περιγραφὴν, τὴν ὁποίαν σὲ ἔκαμα. Ἐγὼ μὲ ὅλας μου τὰς ἀσχολίας πάλιν δὲν λησμονῶ νὰ σὲ γράψω διεξοδικὰς ἐπιστολάς· ἡ λογιότης σου δὲν ἔχεις ἄλλη ἀσχολίαν παρὰ τὸ νὰ περιέχεσαι ἀπὸ οἶκον εἰς οἶκον διὰ νὰ δίδῃς καὶ νὰ λαμβάνῃς νέας εἰδήσεις, νὰ ἀπαριθμῇς μὲ μεγάλην ἀκρίβειαν τὰ ὀνόματα ἀρχιστρατῆγων, στρατηγῶν, κολονέλων, ὀρέων, ποταμῶν, πεδιάδων, καὶ πηλῶν, ὅπου γίνονται οἱ πόλεμοι, καὶ νὰ πλάττῃ ἡ φαντασία σου ὅσα φεύγουσι τὴν μνήμην σου. Αἱ ἐπιστολαὶ φίλε μου, γράφονται μὲ προσδοκίαν ἀποκρίσεως. Δὲν λαμβάνει ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πόσῃ ἡδονῇ μὲ προξενεῖ μωρολογία σου. Ὅσάκις λαμβάνω ἐπιστολήν σου, τὴν μανθάνω ἐκ στήθους, ἔπειτα τὴν δίδω τὸν Βιλλουαζὼ ὅστις καὶ αὐτὸς τὴν ἀναγινώσκει μὲ μεγίστην εὐχαρίστησιν. Ὅταν εὖρη κἀνένα τόπον δυσνόητον (ἐπεὶδὴ συνήθεις καὶ ποτε νὰ ἦσαι σκοτεινὸς καθὼς ὁ Ἡράκλειτος) ἐρωτᾷ τὴν ἐξήγησιν· καὶ οὕτω διαγόμεν τὸν καιρὸν συζητῶντες καὶ σαφηνίζοντες τὰ συγγραμμάτά σου.

Τὸν ἀδελφόν μου, τὴν νύμφην μου, τοὺς συγγενεῖς μου ὅλους ἕκαστον ὀνομαστί, ἄσπασαι παρ' ἐμοῦ. Δὲν μὲ ἐγγίψες, ἂν ἔλαβες παρὰ τοῦ ἡμετέρου Σιναΐτου τὰ προϊόντα

τῆς Αἰγύπτου. Ἄν γράψῃς πρὸς τὴν Πανοσιότητά του, παρακαλῶ νὰ τὸν κοινωνήσῃς ὅσα νέα σὲ γράφω, καὶ νὰ τὸν εἴπῃς νὰ μὲ συγχωρήσῃ ἂν δὲν τὸν γράφω μὲ τὸν παρόντα ταχυδρόμον, διότι βιάζομαι ἀπὸ τὰς ἀσχολίας μου νὰ παραβλέπω καὶ αὐτὰ τὰ ἀναγκαιότερα καθήκοντα τῆς ζωῆς.

Ἐρρωσο!

ΚΟΡΑΗΣ.

23.

Ἐκ Παρισίω, 15 Νοεμβρίου, 1791.

Ἡθέλησεν ἡ τύχη μου, φίλτατε Πρωτοψάλτα, νὰ εὐ-
θῶ εἰς τὴν Γαλλίαν εἰς τὸν παρόντα καιρὸν, διὰ νὰ
ἐνῶ αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος μιᾷ τοιαύτης πολιτικῆς
μεταβολῆς τῆς ὁποίας μὲν εὐρίσκονται παραδείγματα
ἐν τῇ Ἑλληνικῇ καὶ Ῥωμαϊκῇ ἱστορίᾳ.

Ἀφοῦ ὁ ἀγιώτατος πατὴρ τῆς Ῥώμης ἐπυρπολήθη
ἐκ μυσίως (χωρὶς ὅμως νὰ αἰσθανθῇ τὴν παῦσιν, ἐπεὶ δὲ
τοῦ χάρτινος) καὶ ἀφοῦ οἱ καλόγηροι τῆς Γαλλικῆς ἐπι-
στολείας, ἠναγκάσθησαν καὶ ἄκοντες νὰ μιμηθῶσι τὴν
ἐπιστολικὴν πενίαν, ἔλαβον δύο σου ἐπιστολάς, τὴν μίαν
ὑπογραμμένην ἀ. Ἰουλίου, καὶ πρὸ ταύτης ἐτέραν χωρὶς
ὑπογράμμιον, ἣ ὁποία νομίζω νὰ ἦναι τῆς λά. Μαρτίου. Ἐξω-
στὴ ταύτης ἄλλην σου ἐπιστολὴν ἐγὼ δὲν ἔλαβον οὐδε-
μίαν. καθὼς πρὸς τούτοις μετ' ἐκείνας τῶν δύο μου ἐξά-
φων, τῆς κυρίας λέγω Μαγδαληνῆς, καὶ Κυρίας Σο-
φίας, πρὸς τὰς ὁποίας παρακαλῶ νὰ τὸ φανερώνης,

ἀφοῦ πρῶτον τὰς ἀσπασθῆς ὀλοψύχως ἐκ μέρους μου.
 Ἔμαθον μὲ μεγάλην μου εὐχαρίστησιν, ὅτι ἔγινες καὶ
 συγγραφεὺς βιβλίων καὶ σὲ στοχάζομαι τὴν σήμερον καὶ
 ἄλλον Μιραβὼν τῆς Σμύρνης· δὲν ἔφθανεν αὐτὸ, αἱ
 ἐπεχειρίσθης νὰ οἰκοδομήσης καὶ τὸν οἶκον σου, τὸ ὅπου
 μὲ ἐλύπησε διὰ τὰς ἀνωφελεῖς ἴσως δαπάνας, εἰς τὰς
 ὁποίας καταναλίσκεις ὄχι τὸν πλοῦτον σου, ἀλλὰ τὸ ὑστέρη-
 ρημά σου. Πότε, καὶ ποῦ, μὴ γινώσκων τὴν Ἀγγλικὴν
 δι᾿ ἄλλου, ἀνέγνωσας τὸν Στέρνιον ἢ λογιότης σου; Αὐ-
 τὸς ὁ κωμικώτατος Συγγραφεὺς, λέγει ῥητῶς εἰς τὰς με-
 θιστορίας του, ὅτι κάθε τίμιος ἄνθρωπος χρεωστῇ νὰ
 κάμῃ τέσσαρα πράγματα εἰς τοῦτον τὸν κόσμον· νὰ συν-
 θέσῃ βιβλίον, νὰ οἰκοδομήσῃ οἶκον, νὰ γεννήσῃ τέκνον,
 καὶ νὰ φυτεύσῃ δένδρον. Ἴδου λοιπὸν ἔπραξας τὰ τρία
 καὶ δὲν σὲ λείπει ἄλλο παρὰ τὸ νὰ φυτεύσῃς καὶ ἓνα δέν-
 δρον ἐμπρὸς εἰς τὸν νέον οἶκον σου· πρόσεξε ὅμως νὰ
 φυτεύσῃς τὸ ξύλον τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν,
 ἀλλὰ φύτευσον δένδρον ἀπλοῦν καὶ ἀπονήρευτον διὰ τὸ
 ἀνατραφῶσιν ὑποκάτω εἰς τὴν σκιάν του τὰ τέκνα σου,
 καὶ νὰ ἀναγινώσκωσι καὶ νένα καιρὸν τὰ συγγράμματα τοῦ
 πατρός των, καὶ βλέπωσι τὰς οἰκοδομάς του.

Αἱ συγχύσεις τῆς Γαλλίας ἦσαν σχεδὸν πρὸς τὸ τέλος
 των τὴν κατὰ τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου, καὶ ὅλοι ἠλπίζον-
 μεν, ὅτι ἐπλησίαζεν ὁ καιρὸς τοῦ νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ
 τοὺς καθημερινούς κινδύνους καὶ βάσανα, ὅποταν ὁ βασι-
 λεὺς, ἢ ἀφ' ἑαυτοῦ του, ἢ κακῶς παρ' ἄλλων συμβου-
 λευθεῖς, τὸ μεσονύκτιον τῆς κ' πρὸς τὴν εἰκοστὴν πρώτης
 λαμβάνει τὰ τέκνα του, τὴν βασίλισσαν καὶ τὴν ἀδελφὴν
 του, καὶ φεύγει μετασχηματισθεὶς εἰς δούλον τῆς βασι-
 λίσσης, ἢ ὁποία ἔλαβεν ὄνομα πλαστὸν μιᾶς Κομητοῦ.

της. Τὴν αὐτὴν ὥραν εἰς ἄλλο χωριστὸν ἀμάξιον ἐδρα-
 τεύετο μετὰ τῆς γυναικὸς τοῦ καὶ ὁ μόνος ἀδελφὸς τοῦ
 βασιλέως, ὅστις εἶχε μείνει ἐδῶ, ἐπειδὴ καθὼς ἤξεύρεις,
 ὁ νεώτερος ἀδελφὸς εἶχεν ἐξέλθει ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ἀπὸ
 τὴν ἀρχὴν αὐτὴν τῶν συγχύσεων. Τὸ πρῶτ' εἰς τὰς 8
 ὥρας, οἱ σωματοφύλακες μὴ αἰσθανόμενοι παρουσίαν ἀν-
 ῥωπων, μήπε εἰς τὴν κάμεραν τοῦ βασιλέως, μήτε εἰς
 τὸν θάλαμον τῆς βασιλίσσης, ἐμβαίνουσιν εἰς ὑπόψιαν,
 ἀνοίγουσι τὰς θύρας καὶ δὲν εὐρίσκουσιν οὐδέν. Ἀφ' ἧν
 ἔτι νὰ στοχασθῇ τὴν ταραχὴν καὶ τὸν θόρυβον ὅλης τῆς
 πόλεως· τρέχουσιν οἱ ψωρομανώληδες εἰς τὸ παλάτιον τοῦ
 πρώτου Μινίστρου μὲ ἀπόφασιν νὰ τὸν κρεμάσουν ὑπο-
 πτευόμενοι σύμβουλον καὶ συνεργὸν αὐτῆς τῆς ἀπροσδο-
 κήτου φυγῆς, καὶ μόλις ἔφυγεν ἀπὸ τὰς χεῖράς των προ-
 σπαυμένων εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἐθνικῆς συνόδου, καὶ
 παραγκασθεὶς νὰ κρυβῇ ἕως νὰ περάσῃ ἡ ὀργὴ τοῦ λαοῦ.
 Περιήλθον ἔπειτα ὅλην τὴν πόλιν καὶ ἐξήλειψαν ἡ κατε-
 στήμισαν ὅπου εὑρήκαν γεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ βα-
 σιλέως· ἡ ἀγανάκτησις ἦτο τοσαύτη, ὥστ' ἂν τὸν εὐρι-
 σκάν ἐκείνην τὴν στιγμήν, τὸν κατέκοπταν μεληδὸν καὶ
 αὐτὸν τὸν βασιλέα καὶ ὅλους τοὺς συμφυγάδας του, ἐπειδὴ
 κατέλαβον, ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ φυγὴ ἦτον συμπεφωνημένη
 μετὰ τοὺς ἄλλους βασιλεῖς, καὶ μάλιστα μὲ τὸν αὐτοκρά-
 τора, ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν βοηθήσῃ ἂν δὲν ἐξήρ-
 πτε πρῶτον ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, φοβούμενος μὲ δίκαιον
 φόβον ἡ ὑπεράσπισίς του ἐγείρῃ τὸν λαὸν εἰς τὸ νὰ σφά-
 γῃ ἀνηλεῶς τὴν βασιλίσσαν. Ἐπροβλέπομεν λοιπὸν
 ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ ἡμετέρου Λουδοβίκου ἦτον νὰ ἐλευ-
 θερῇ πρῶτον ἀπὸ τῶν ὑπηκόων του τὸν φόβον, ἔπειτα
 ὅλων τῆς Γαλλίας νὰ ἐπαναστρέψῃ μετ' ὀλίγας ἡμέ-

ρας μὲ στρατεύματα ἄλλων βασιλέων, καὶ νὰ συμπαραλάβῃ ὁμοῦ, ἐμβαίνων εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅλους τοὺς δυσηρεστημένους εἰς τὴν νέαν μεταβολὴν, δηλαδὴ καλογήρους καὶ εὐγενεῖς, νὰ διαλύσῃ τὴν σύνοδον, καὶ ἂν εὕρῃ ἐναιτιότητα, νὰ κρεμάσῃ καὶ νὰ θυσιάσῃ ὅσους εὕρισκεν ὥπλισμένους. Φεύγων ἀπὸ τὸ Παρίσιον, ἀφῆκε καὶ μίαν ἐπιστολὴν ἐσφραγισμένην πρὸς τὴν Σύνοδον, εἰς τὴν ὅπου παραπενοίετο καὶ ἔλεγεν, ὅτι τὸ αἷτιον τῆς φυγῆς τοῦ ἦτοί ἐπειδὴ ἡ Σύνοδος παρέβη τὰ ὅριά της, ὅτι ὁ λαὸς ἔλαβεν ὑπερβολικὴν ἐξουσίαν, καὶ αὐθαδίασε κατ' αὐτῶν τῶν δεσποτῶν του καὶ ἄλλα τοιαῦτα, χωρὶς ὅμως νὰ φανερῶσθαι μήτε τί ἐμελέτα νὰ κάμῃ, μήτε ὅτι εἶχε σκοπὸν νὰ ἐξέλθῃ παντάπασιν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν. Εἰς τὰ σύνορα ἦτον ἐκ προσταγῆς τοῦ ἑνὸς στρατηγὸς μὲ μερικὰς φάλαγγας στρατιωτῶν διὰ νὰ δεχθῇ τὸν βασιλέα, καὶ νὰ τὸν περάσῃ ἀσφαλῶς εἰς τὴν Γερμανίαν. Τοιαύτην φοβερὰν ἡμέραν, ὡς τὴν κα' δὲν εἶχεν ἰδῶ ποτέ μου, μήτε ἴσως θέλει ἰδῶ εἰς τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς μου. Ὅλος ὁ λαὸς σκορπισμένος εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας, ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά, λέγοντες ἄλλος τὸ μακρόν του καὶ ἄλλος τὸ μικρόν του, βλασφημοῦντες καὶ λοιδοροῦντες καὶ βασιλέα καὶ βασίλισσαν, ὀνομάζοντες οὗτος προδότην, ἐκεῖνος ἐπιόρκον, καὶ δίδοντες εἰς αὐτὸν ὅσα ἔντιμα ἐπιθετὰ δύνασαι νὰ συλλογισθῇς. Μόνοι οἱ δυσηρεστημένοι εἰς τὰς πράξεις τῆς Συνόδου ἐχαίροντο, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμων νὰ φανερώσωσι τὴν χαρὰν των, φοβούμενοι μὴ κατακοπῶσιν ἀπὸ τὸν λαόν. Ἡ Σύνοδος, φοβηθεῖσα τὰ ἐνδεχόμενα δεινὰ ἀπὸ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ, ἐπρόσταξε παρευθὺς νὰ ὀπλισθῶσιν ὅλοι οἱ πολῖται καὶ οὕτως ἐπεράσαμεν ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς κα' καὶ τὴν ἐπομένην νύκτα, εἰς τὴν

ἵπποιαν οὐδένας σχεδὸν δὲν ἐκοιμήθη, ἄλλος ἀπὸ φόβον, καὶ ἄλλος ἀπὸ περιέργειαν τοῦ τί μέλλει νὰ συμβῇ ἐκ τούτων. Ἡ Σύνοδος ἐκράτησεν ὅλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὴν ἐπομένην νύκτα καὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν κβ', καὶ τὴν νύκτα τῆς κβ', τεσσαράκοντα σχεδὸν ὥρας συμβουλευόμενοι τί ποιητέον εἰς τοιαύτην δεινὴν περίστασιν. Ἐξω ἀπὸ τὴν Σύνοδον ἦτον συνηθροισμένοι ὡσαύτως εἰς μερικὴν σύνοδον καὶ οἱ δημογέροντες τοῦ Παρισίου, προσμένοντες κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀπόκρισιν ἀπὸ τοὺς διαφόρους ταχυδρόμους, ὅσους εἶχε πέμψωσιν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς βασιλείας διὰ νὰ πιάσωσιν, ἂν ἦτο δυνατόν τὸν βασιλέα. Εἰς τὰς 22 λοιπὸν ὥρας ἐνδεκάτῃ τῆς νυκτός, ἀντὶ νὰ κοιμηθῶ ὑπῆγα καὶ ἐγὼ εἰς τὸ κελλίον τῆς χώρας ὁμοῦ μὲ τὸν φίλον μου (εἰς τοῦ ὁποίου τὸν οἶκον εὐρίσκομαι) καὶ ἐστάθημεν ἀκροαταί, καθὼς καὶ ἄλλοι πολλοί, τῆς βουλῆς τῶν δημογερόντων. Μετὰ μίαν ὥραν τὸ μεσονύκτιον δηλονότι, μὴν ὑποφέροντες τὴν καῦσιν καὶ τὸ ὑπερβολικὸν πλῆθος τοῦ λαοῦ, οἱ ὅποιοι εἰσῆρχοντο μὲ τὴν αὐτὴν περιέργειαν, ἡτοιμαζόμεθα νὰ ἐπιστρέψωμεν, ὅπότεν παρ' ἐλπίδα ἰδοῦ ἀνεφάνη ἓνας ταχυδρόμος μὲ τὴν εἰδήσιν ὅτι ὁ βασιλεὺς μὲ τὴν φαιμελίαν του, γνωρισθεὶς ἐπὶ ἄσθῃ εἰς ἓνα μικρὸν πολίχνιον ὀνομαζόμενον Βαρέννας, πέντε λεύγας μακρὰν μόνον ἀπὸ τὰ σύνορα. Ἀφῆνω σε νὰ στοχασθῇς εἰς πόσῃν χαρὰν μετεβλήθη ἡ λύπη καὶ ἡ κατῆφεια ὅλης τῆς πόλεως, χωρὶς ὅμως νὰ μεταβληθῇ ἡ ἀγανάκτησις. Ἀκόμη δύο ὥρας βραδύτερον, καὶ ὁ βασιλεὺς ἦτον ἐξ ἅπαντος ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα· ἀλλὰ καθὼς ἀπ' ἀρχῆς οἱ σύμβουλοι τοῦ ἐστάθησαν ἡλίθιοι, οὕτω καὶ εἰς ταύτην τὴν περίστασιν ἔδειξαν τὴν ἀφροσύνην των. Εἶναι πέντε λεύγας μακρὰν ἀπὸ τὰ σύνορα,

καὶ ἀντὶ νὰ βιάσῃ τοὺς ἵππους νὰ τελειώσῃ καὶ τοὺς ὑπολοίπους δύο ὥρας, καταβαίνουσιν εἰς πανδοχεῖον νὰ ἀναπαυθῶσιν ὀλίγον. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως μετὰ τῆς γυναικὸς του φυγόντες δι' ἄλλης ὁδοῦ, ἐστάθησαν ἐν τυχέστεροι, ἐπειδὴ ἐξῆλθον ἀπὸ τὰ σύνορα, χωρὶς νὰ γνωρισθῶσιν ἢ νὰ ἀπαντήσῃ κανένα κώλυμα. Ὁ στρατηγὸς ὅστις ἐπρόσμενε τὸν βασιλέα, μῆτε αὐτὸς δὲν ἐφάνη εἰς τὸν καιρὸν νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοῦ πανδοχεῖου. Εἰς αὐτὸ τὸ πανδοχεῖον εἰς τὴν κάμεραν ὅπου ὁ βασιλεὺς ἀνεπαύετο, ἦτο μία εἰκὼν τοῦ βασιλέως κρεμασμένη ἐν τὸν τοίχον· ὁ πανδοχεὺς βλέπων τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως ὁμοίον μὲ τὴν εἰκόνα, ὑπωπτεύθη τὸ πρᾶγμα, καὶ τέλος πάντων ἀφοῦ ἐπληροφορήθη, ἀνακαλύπτει τὴν κεφαλὴν του, καὶ πλησιάσας μὲ σέβας, διὰ ποίαν αἰτίαν εὐρίσκεσαι ἰδῶ ὦ βασιλεῦ, τὸν λέγει· ὁ βασιλεὺς φοβηθεὶς εὐθὺς τὸν λέγει νὰ σιωπήσῃ, τὸν παρακαλεῖ καὶ αὐτὸς καὶ ἡ βασίλισσα τὸν ὑπόσχονται πολλὰ καὶ μεγάλα, ἀλλ' αὐτὸς ἀδυσώπητος δὲν γίνομαι, τοὺς ἀπεκρίθη, προδότης τῆς πατρίδος μου, ἂν ἡ βασιλεία σου ἐξέλθῃς ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ἡμεῖς ἀφανίζομεθα. Ἐξυπνίζει παρευθὺς τὴν πόλιν ὅλην (ἐπειδὴ ἦτο νύξ βαθεῖα), σημαίνει τὰς καμπάνας καὶ συνάξει τὰ περίξ ὅλα χωρία πρὸς βοήθειαν διὰ νὰ μὴ φύγῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς των, καὶ δίδει τὴν εἰδοσίαν πρὸς τὴν ἐν Παρίσιῳ Σύνοδον. Ἡ σύνοδος μαθούσα τοῦτο, ἔπεμψεν εὐθὺς τρεῖς συγκλητικούς διὰ νὰ συνοδεύσῃ τὸν βασιλέα εἰς τὸ Παρίσιον, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ μὴ τὴν παρουσίαν των τὸν λαὸν ἀπὸ τὸ νὰ βλάβῃ τὴν τιμὴν ἢ τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως, ἐπειδὴ ἦτον φόβος μέγας, μήπως ὁ λαός, ἢ τῶν διαφόρων πόλεων, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔμελλε νὰ διέλθῃ ὁ βασιλεὺς ἐπανερχόμενος, ἢ καὶ αὐτοῦ

τοῦ Παρισίου, εἰς τὴν εἰσοδὸν του, πράξῃ κανένα ἄτοπον, καὶ γενῇ ἢ ἐσχάτῃ πλάνῃ χεῖρων τῆς πρώτης. Εἰς τὰς 25 λοιπὸν μετὰ τὸ μεσημέριον ἐμβῆκεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ Παρίσιον συνωδευμένος ἀπὸ πολλὰς μυριάδας λαοῦ, ἀνδρῶν, γυναικῶν, παιδίων, οἱ ὅποιοι τὸν ἠκολούθησαν ἀπὸ διαφόρους πόλεις· πρόσθε εἰς αὐτὰς καὶ ἄλλας πολλὰς μυριάδας Παρισινῶν, οἱ ὅποιοι ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησίν του διὰ νὰ τὸν δοξάσωσι, καθὼς ἄλλαις φοραῖς ἀλλά, ἄλλοι μὲν ἀπὸ ἀγανάκτησιν ὅτι ἐδραπέτευσε, καὶ ἄλλοι ἀπὸ χαρὰν ὅτι ἐπιάσθη, ὅλοι ὁμῶς μὲ σιωπὴν μεγάλην καὶ θάμβος καὶ κατήφειαν τοῦ προσώπου. Καὶ ἐνταῦθα συνέβη πρᾶγμα σημειώσεως ἄξιον τὸ ὅποιον ἀποδεικνύει, ὅτι τῶν φωτισμένων ἔθνων καὶ αὐτοὶ οἱ γυμνόποδες (τοὺς ὁποίους αὐτοῦ μπαλτιριτζημπλάκιδας ὀνομάζετε), φαίνονται εἰς πολλὰς περιστάσεις συνετοί. Ἀγκαλὰ ἡ ἔθνικὴ συνοδὸς εἶχε δώσῃ μεγάλης προσταγὰς εἰς τὸν λαὸν νὰ μὴν πράξωσι κανένα ἄτοπον εἰς τὸν βασιλέα· ὁ λαὸς ὁμῶς ἦτον τόσον πολὺς καὶ τόσον ἀγανακτισμένος, ὥστε, ἂν εἶχε γνώμην νὰ τὸν ἀτιμάσῃ ἢ νὰ τὸν κακοποιήσῃ, μήτε οἱ μήτε δαίμονες ἠδύναντο νὰ τὸν ἐμποδίσωσι. Ἐνας λοιπὸν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς γυμνόποδας γράφει εἰς χαρτίον καὶ μεγάλα γράμματα καὶ προσκολλᾷ εἰς ἓνα τοῖχον, εἰς τὰ μέρη ὅθεν εἶχε νὰ περάσῃ ὁ βασιλεὺς, διὰ νὰ ἀναγνωθῇ παρὰ πάντων τοῦτα τὰ ἀξιοσημείωτα λόγια: «Ὁ βασιλεὺς ἐμβαίνει εἰς τὸ Παρίσιον, ὅστις ἐκβάλλει τὸ καπέλλον του διὰ νὰ τὸν χαιρετίσῃ, θέλει ξυλοφορηθῇ· ἀλλ' ὅστις τολμήσῃ νὰ πράξῃ εἰς αὐτὸν ὅποιανδήποτε ὕβριν ἢ ἀτιμίαν, θέλει κρεμασθῇ». Βλέπεις, φίλε μου, ἐν τῷ τρόπῳ, ὁ ἀπαιδευτος λαὸς ἠξεύρει πολλάκις νὰ βασιλεύῃ τὴν μέσσην ὁδόν, χωρὶς νὰ ἐκκλίνῃ εἰς τὰ ἄκρα τῆς

ὑπερβολῆς ἢ τῆς ἐλλείψεως ! Ἐκείνην τὴν ὥραν, μία φλόφρων ὑποδοχὴ ἐνὸς ἀπατεῶνος βασιλέως ἦτον δούλη πρέπεια καὶ εὐτελισμὸς τοῦ ἔθνους· ἐξ ἐναντίας ὅμως, καὶ ἂν ἔπραττον εἰς αὐτὸν κανένα ἄτοπον, ἦτον μέγας κίνδυνος μὴν ἤθελε συμβῶσι μεγάλα κακὰ ἀπ' αὐτό. Τὴν ὠδήγησαν λοιπὸν εἰς τὸ παλάτιόν του, καὶ ἐκεῖ διπλώσαντες καὶ τριπλώσαντες τὸν ἀριθμὸν τῶν φυλάκων καὶ χωρίσαντες ἀπ' αὐτὸν τὴν βασιλίσσαν, τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα του, ἕκαστον εἰς χωριστὸν οἶκημα, τοὺς ἐφύλαξαν μέχρις εἰς τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, διὰ νὰ μὴ τοὺς φύγῃ καὶ πάλιν. Ὁ βασιλεὺς φαίνεται νὰ ἦναι φυσικὰ καλῆς ψυχῆς ἄνθρωπος, καὶ ἂν ποτὲ πρὸς τίποτε παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον εἶναι γνώμη πολλῶν, ὅτι παρακινεῖται καὶ ἀπατᾶται ἀπὸ πονηροὺς συμβούλους, ὑπάρχων αὐτὸς ἀπλούστατος. Ἄν ἦναι ἀληθές, τὸ ὅποιον αὐτοὶ διηγοῦνται, εἶναι καὶ αὐτὸ σημεῖον τῆς καλοκαγαθίας του, ἢ τῆς ἡλιθιότητός του, ἂν οὕτως σὲ ἀρέσῃ νὰ ὀνομάσῃς τοιαύτην καλοκαγαθίαν. Λέγουσιν, ὅτι κατὰ τὴν ἀπομάχην, καὶ ἐμβαινὼν εἰς τὸ παλάτιον, ἔρριψε μὲ βίαν τὸν ἑαυτοῦν του εἰς μίαν καθέδραν διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ὀλίγον ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας τὸν κόπον, καὶ εἶπε τοῦτα τὰ λόγια· «Οὐδένας ἐπέρασε τὴν ζωὴν μου, χωρὶς ποτὲ νὰ κάμῃ καμμίαν σκατοδουλειάν· ἰδοὺ ἔκαμα καὶ ἐγὼ τὴν ἰδικήν μου». Ἐπειτα ἐζήτησεν ἕνα πετεινόπουλον ὁπτόν, τὸ κατέφαγε μὲ μεγάλην ὄρεξιν, ἔπιε καὶ μίαν φιάλην οἴνου, μετὰ ταῦτα ἔπεσεν εἰς τὴν κλίνην του μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν καὶ ἐκοιμήθη ἡσύχως καθὼς καὶ πάντοτε, ὥσάν νὰ μὴν εἶχε ἀκολουθήσῃ τίποτε· ἡ βασιλίσσα ὅμως ἦτον πολλὰ λυπημένη, καὶ πολλάκις ἐδάκρυσε. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου ἡ σύνοδος. . . .

ἀλλ' ἄς ἀναβάλλω μικρὸν τὴν διήγησιν ταύτην διὰ νὰ σὲ διηγηθῶ πρῶτον τὰ συμβάντα εἰς τοὺς μεταξὺ μῆνας.

Μόλις ὁ ἀγιώτατος Πατὴρ τῆς Ῥώμης ἔμαθε τὴν φυγὴν τοῦ βασιλέως, καὶ ἔδειξε μίαν δημόσιον καὶ ἀνόητον χαράν, αὐτὸς καὶ ὅλη ἡ Ῥώμη χωρὶς νὰ προσμένωσι καὶ τὴν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν ἔξοδον τοῦ βασιλέως ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ἐπειδὴ ἤλπιζον μὲ αὐτὴν τὴν φυγὴν νὰ διορθωθῶσι τὰ πράγματα κατὰ τὸν σκοπὸν των, ἤγουν νὰ ἀναλάβωσι καὶ πάλιν οἱ καλόγηροι τὰς ἀρχαίας τιμὰς καὶ πλοῦτον, καὶ νὰ πέμπῃ πάλιν ἡ Γαλλία ταπεινῶς, ὡς καὶ πρότερον, πρὸς τὴν Μακαριότητά του θησαυροὺς χρυσοῦ κατ' ἔτος. Ὅση ὁμως ἐστάθη ἡ χαρὰ τῆς Ῥώμης, ἄλλη τόση καὶ περισσοτέρα ἔγινεν ἡ λύπη καὶ ἐκπληξίς της, ὅταν μετὰ δύο ἡμέρας μὲ τὸν δεύτερον ταχυδρόμον ἔμαθον ὅτι ἐπιάσθη καὶ ἐφέρθη εἰς τὸ Παρίσιον, ὁ πρωτότοκος υἱὸς τῆς ἐκκλησίας· ἠξεύρεις ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ τίτλος τὸν ὅποιον δίδει εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας ἡ πανοῦργος Ῥώμη. Δὲν ἔφθανεν αὐτό, ἀλλ' ἐδοκίμασαν καὶ ἄλλην μεγάλην θλίψιν οἱ καλόγηροι. Ἴσως ἤκουσας, ὅτι ἀποθανόντα τὸν περίφημον Βολταῖρον, ὁ κληρὸς τοῦ Παρισίου δὲν ἐσυγχώρησε νὰ θάψωσιν εἰς τὸ Παρίσιον, ἀλλ' ἔκαμαν εἰς τρόπον, ὥστε ἠναγκάσθησαν οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι του νὰ τὸν θάψωσι πολλὰς λεύγας μακρὰν ἀπὸ τὸ Παρίσιον. Ἡ πρόφασις τῶν καλογήρων ἦτον, ὅτι ὁ Βολταῖρος ἦτον ἀσεβέστατος ἄνθρωπος, καὶ εἶχε κωμωδῆσῃ ῥητῶς εἰς τὰ συγγράμματά του τὴν θρησκείαν. Καὶ ὅτι ὁ Βολταῖρος ἔγραψε κατὰ τῆς θρησκείας, αὐτὸ εἶναι ἀληθές, οἱ καλόγηροι ὁμως δὲν ἐκινήθησαν εἰς αὐτὸ ἀπὸ ζήλον τῆς θρησκείας· αὐτοὶ κατέφαγον πολλάκις τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἀό ζήλος τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ αὐτοὺς ποτε

δὲν τοὺς κατέφαγεν». Ὁ Βολταῖρος ἂν ἔγραψε κατὰ τῆς
 θρησκείας, αὐτοὶ ἐστάθησαν οἱ αἵτιοι· ἐπειδὴ εἰπέ με-
 παρακαλῶ σε, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ εὐλαβῇται τις τὴν
 θρησκείαν ὅταν βλέπῃ τοὺς διδασκάλους καὶ ὁδηγοὺς τῆς
 θρησκείας πράττοντας ὅλα τὰ ἐναντία εἰς ὅσα αὐτὴ διδά-
 σκει; ἔπειτα ἡ σημερινὴ θρησκεία εἶναι πλέον ἢ αὐτὴ καὶ
 ἀπαραλλάκτος θρησκεία, καθὼς ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰς χεῖρας
 τοῦ Ἰησοῦ; οἱ καλόγηροι τὴν μετεμόρφωσαν καὶ τὴν ἔφε-
 ρον εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε δὲν εἶναι πλέον δυνα-
 τὸν νὰ διακρίνῃ τις ἂν ἦναι ἡ θρησκεία τοῦ Εὐαγγελίου,
 ἢ ἡ θρησκεία τοῦ Κορανίου. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἀμαυρω-
 μένην ἀντίθεον καλογηροθρησκείαν κατέτρεξεν ὁ Βολταί-
 ρος, καὶ ἄνοιξε τέλος πάντων τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ κοινοῦ
 λαοῦ καὶ τοὺς ἐλευθέρωσεν ἀπ' ἐκείνην τὴν δεισιδαίμονα
 ἀνθρωπολατρείαν, τὴν πρὸς τοὺς καλογήρους. Εἶχον λοι-
 πὸν δίκαιον οἱ καλόγηροι νὰ μισήσωσιν ἓνα ἄνθρωπον,
 ὅστις τοὺς ἐφατρίασε, τοὺς ἐγύμνωσε, καὶ τοὺς ἐδείξεν
 ὅποιοι λύκοι εἶναι τῇ ἀληθείᾳ. Ὁ λαὸς ἐνθυμούμενος τὰ
 ὅσα κατ' αὐτῶν εἶχεν εἰπῇ ὁ Βολταῖρος καὶ τὴν κώλυσι-
 τῆς ταφῆς του, ἠθέλησε νὰ ἐκδικήσῃ τὸν νεκρὸν του ἀπὸ
 τὰς καλογηρικὰς καταδρομάς, καὶ ἀπεφάσισε νὰ χάμῃ
 μετακομιδὴν τοῦ λειψάνου του εἰς τὸ Παρίσιον. Ὑπῆσαν
 λοιπὸν πλῆθος ἀνάρριθμον εἰς τὸν τάφον του, τὸν ἐξέχω-
 σαν, καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τὸ Παρίσιον τῇ δεκάτῃ τοῦ Ἰου-
 λίου ἡμέρᾳ Κυριακῇ πρὸς τὸ ἑσπέρας, καὶ τὸν ἔθηκαν
 ἐπάνω εἰς τὴν Βασιλίαν, εἰς τὸ προάστειον τῆς πόλεως,
 διὰ νὰ τὸν κηδεύσωσιν ἐντίμως τῇ ἐπαύριον. Ἐξέφρεν
 ὅτι ἡ Βασιλία εἶναι ἐκείνη ἡ περίφημος φυλακὴ, τὴν
 ὁποίαν ἐκρήμνισεν ὁ λαὸς εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν ταραχῶν· πλε-
 σίον τῆς Βασιλίας κατοικῶ καὶ ἐγώ, καὶ ἡ πομπὴ ὅλη

ἔπρεπε νὰ περάσῃ κατάντικρυ τῶν παραθύρων μου. Τὸν ἔθιχαν ἐξεπίτηδες εἰς τὴν Βασιλίαν διὰ νὰ τὸν ἐκδικήσωσιν καὶ ἀπὸ τὴν παλαιὰν τυραννίαν τῆς αὐλῆς, ἣ ὁποία εἶχε τὸν φυλακώσῃ εἰς αὐτὸ τὸ φρούριον, ἀκόμη εἰκοσαετῇ νέον ὄντα. Τῇ ἐπαύριον ἱα' Ἰουλίου ἔβαλαν τὴν θήκην, ἣ ὁποία περιεῖχε τὰ ὀστέα του ἐπάνω εἰς μίαν λαμπρὰν ἀμαξὴν. . . . ἄλλ' ἐλησμόνησα νὰ σὲ εἰπῶ, ὅτι τὸν ἔβαλαν εἰς τὴν Βασιλίαν εἰς ἐκεῖνον τὸν ἴδιον τόπον τῆς κρημνισμένης οἰκίας, ὅπου ἀληθῶς ἐφυλακίσθη ζῶν, ἀνεγείραντες σώρον ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς λίθους τῆς κρημνισμένης Βασιλείας, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἔγραψαν τοιαύτην ἐπιγραφήν: «Δέξαι, Βολταῖρε, τὰς τιμὰς τῆς πατρίδος σου, εἰς τοῦτον τὸν ἴδιον τόπον ὅπου σὲ ἐφυλάκωσε δέσμιον ἢ τυραννία». Τὸ πρῶτ' ἵλοιπὸν ἐξῆλθεν ἡ ἀμαξὰ συρομένη ἀπὸ δώδεκα λευκοὺς ὠραίους ἵππους· ἀπὸ τὸ ἐν μέρος τῆς ἀμάξης ἦτον γεγραμμένον· «Ἄν ὁ ἄνθρωπος»
 » ἐγενήθῃ αὐτεξούσιος πρέπει νὰ κυβερνᾶται καὶ νὰ δε-
 » σπάζεται μόνος του», ἀπὸ τὸ ἄλλο «Ὁ ἄνθρωπος ἔχει
 » τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ κολάζῃ τοὺς τυράν-
 » νους του». Ἐπάνω εἰς τὴν θήκην τοῦ λειψάνου του, ἦτον τὸ ἄγαλμα τοῦ Βολταίρου ἀπαρallάκτως ὁμοιον, κείμενον εἰς τὴν κλίνην ὑπτιον, σκεπασμένον μὲ πᾶπλωμα πλὴν τοῦ προσώπου, εἰς τὴν θήκην ἦτον ἡ παρούσα ἐπιγραφή: «Ποιητής, φιλόσοφος, ἱστορικός, ἐφώτισε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, καὶ μᾶς προητοίμασεν εἰς τὴν ὑποδοχὴν τῆς ἐλευθερίας»· εἰς κάθε ἄλογον ἦτον ἓνας ἵπποκόμος ἐνδεδυμένος ῥωμαϊκὴν στολὴν· πρὸ τῆς ἀμάξης ἦτον καὶ ἄλλο ἄγαλμα τοῦ Βολταίρου, καθήμενον εἰς θρόνον, καὶ τριγύρω του αἱ εἰκόνες ὅλων τῶν μεγάλων ἀνθρώπων φερόμεναι ἐπάνω εἰς κοντάρια, οἷον τοῦ Ῥουσό, τοῦ

Μιραβώ, καὶ τῶν τοιούτων· κατόπιν αὐτοῦ τοῦ καθημέ-
νου ἀγάλματος εἰς μίαν μικρὰν βιβλιοθήκην, ὅλα του τὰ
συγγράμματα εἰς ἐβδομήκοντα τόμους χρυσοδεμένους
(ἐπειδὴ ἤξεύρεις ὅτι αὐτὸς ἤρχισε νὰ γράφῃ ἀπὸ τῶν 17
ἐτῶν τῆς ἡλικίας του, καὶ ἔγραφεν ἕως τοῦ ὀγδοηκοσίου
τρίτου ἔτους· τὸ πρῶτόν του σύγγραμμα ἦτον μία τρα-
γωδία, ὁ Οἰδίππους, λεγόμενος, τὴν ὁποίαν ἔγραψε πρὸ
τοῦ Βολταίρου καὶ ὁ ἡμέτερος Σοφοκλῆς)· τὴν βιβλιοθή-
κην αὐτὴν περιεκύκλωναν ὅλοι οἱ σπουδαῖοι καὶ Ἀκαδη-
μαῖκοι τοῦ Παρισίου· δὲν σὲ λέγω τὰ μουσικὰ ὄργανα τὸ
ἄπειρον πλῆθος ὅσον προηγεῖτο καὶ ἠκολούθει αὐτὴν τὴν
παράδοξον λιτανεῖαν, ὅσον ἦτον διεσπαρμένον εἰς τοὺς
τόπους ὅλους τῆς πόλεως, ὅθεν εἶχε νὰ περάσῃ ἡ πομπὴ
τὸ πλῆθος τῶν ξένων, ὅσοι ἦλθον ἀπὸ ὅλα τὰ ξένα μέρη
τῆς Εὐρώπης, Πάρθοι, Μῆδοι καὶ Ἑλαμίται, ἐπειδὴ εἶ-
χον τὴν εἰδησιν πρὸ ἐνὸς σχεδὸν μηνός, τοῦτο μόνον σὲ
λέγω, ὅτι εἶδον πρὸ τούτου καὶ τὴν κηδεῖαν τοῦ Μιραβώ,
ἀλλὰ δὲν ἤξεύρω, ποίαν νὰ ὀνομάσω λαμπροτέραν. Τὸ
λείψανον ἐξῆλθεν εἰς τὰς ἐννέα ὥρας τὸ πρωὶ ἀπὸ τῆς
Βασιλείας, καὶ μόλις ἔφθασεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸ μεσέ-
νυκτον. Ὅλα αὐτὰ τὰ εἶδον ἀπὸ τὸ παράθυρόν μου μὲ
πολλοὺς ἄλλους σοφοὺς Γάλλους καὶ Ἀγγλους, οἱ ὅποιοι
ἦλθον ἐξεπίτηδες εἰς τὸν οἶκόν μου τὴν ἡμέραν ἐκείνην.
Δὲν μὲ ἐξέπληξε, φίλε μου, μήτε ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς
κηδεῖας, μήτε ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος, ὅστις ἡστραποδό-
λει ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, ἐθάμβωσε τοὺς ὀφθαλμούς μου.
Ἄλλ' ὅταν εἶδον τὰ βιβλία του φερόμενα εἰς θρίαμβον,
καὶ περικυκλωμένα ἀπὸ πλῆθος Ἀκαδημαϊκῶν, τότε ἤθε-
λον νὰ σὲ ἔχω πλησίον μου μάρτυρα καὶ τῆς ἀγανακτικῆς
σεώσ μου καὶ τῶν δακρύων μου, δακρύων φίλε μου, ἀλλ'

ἡνῶν, δακρύων ἀπαρηγορήτων, τὰ ὅποια μ' ἔκαμε νὰ
 χύσω ἢ ἀνάμνησις, ὅτι οὕτω καὶ οἱ προπάτορές μας, οἱ
 ἀμίμητοι Ἑλληνας, ἤξευρον νὰ τιμῶσιν τὴν σοφίαν. Καὶ
 ποῖοι ἄλλοι παρ' αὐτοὺς, ἔγιναν τύπος καὶ ὑπογραμμὸς
 τῶν καλῶν ὅσα βλέπει τις τὴν σήμερον εἰς τοὺς Εὐ-
 ρωπαίους; δὲν εἶναι αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ ὅποιοι κατέ-
 πτησαν ἄρχοντα τῆς Σάμου τὸν Σοφοκλέα, δι' ἀμοιβὴν
 μᾶς τραγωδίας τὴν ὁποίαν ἐσύνθεσε; δὲν εἶναι αὐτοί...
 ἀλλὰ τί ματαιῶς νὰ ἀνανεώσω παλαιὰς καὶ ἀνιάτους
 πληγὰς; βάρβαρον καὶ ἀχρεϊέστατον γένος, ἔλεγον εἰς
 τὸν ἑαυτὸν μου, κἀκιστοὶ Τοῦρκοι, πολλοὶ καὶ ἀπὸ τὸ
 γένος μου (ἴσως καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος) ἤθελον εἶναι τὴν σήμε-
 ρον ισότιμοι τοῦ Βολταίρου, ἂν ἡ ὑμετέρα τυραννία δὲν
 εἶχε καταστήσει στειραν καὶ ἄγονον τὴν καρποφόρον μη-
 τέρα τῶν σοφῶν, τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ὑμεῖς, ἄθλιοι καλό-
 γηροι, ἀντὶ νὰ ζητῆτε νὰ ἰατρεύσητε τὰς πληγὰς τοῦ γέ-
 νους, ἐγίνετε χεῖρονες καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων, ὑμεῖς, οἱ
 ὅποιοι ἔπρεπε νὰ ἦσθε τὸ ἄλλας καὶ τὸ φῶς τῶν κοσμικῶν
 ἐμωράνθητε, ἐσκοτίσθητε, καὶ παντᾶσαι ἠχρειώθητε.
 Ἐπειτα ζητεῖτε σέβας καὶ εὐλάβειαν παρὰ τοῦ λαοῦ, οἱ
 ὅποιοι μήτε θεὸν σέβεσθε μήτε θρησκείαν εὐλαβεῖσθε. Ἄς
 ἐπανέλθωμεν τώρα εἰς τὴν ἐθνικὴν σύνοδον.

Αὕτῃ λοιπὸν περὶ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου μέλλουσα
 νὰ διαλυθῇ, ἐπειδὴ εἶχε πληρωθῇ ὁ διορισμένος καιρὸς
 τῆς συνελεύσεώς της, ἐστοχάσθη ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀποκατα-
 στήσῃ καὶ πάλιν τὸν βασιλέα εἰς τὴν προτέραν ἐλευθε-
 ρίαν του, τὸ μὲν, διότι οὕτως ἀπῆτει τὸ συμφέρον ὅλης
 τῆς βασιλείας, τὸ δέ, ὅτι ἐφοβοῦντο, μήπως οἱ ἄλλοι βα-
 σιλεῖς κάμωσι καὶ στανικῶς ὅ,τι δὲν ἔκαμαν αὐτοὶ ἐκου-
 σίως, μάλιστα δὲ ὁ τῆς Ἰσπανίας, ὅστις εἶναι συγγενὴς

τοῦ ἡμετέρου, καὶ ἐφοβήρισε τρόπον τινα τὴν σύνοδον διὰ τοῦ πρέσβεώς της. Συνέβη περὶ τούτου μεγάλη ταραχὴ εἰς τὴν σύνοδον, ἐπειδὴ ἦσαν πολλοὶ εἰς γνώμην, ὅτι ἔπρεπε νὰ καλέσωσι τὸν βασιλέα εἰς δικαστήριον καὶ νὰ τὸν κρίνωσιν, ὡς ἓνα τῶν πολλῶν διὰ τὴν δραπετεύσιν του. Αὐτοὶ ὅσοι εἶχον τοιαύτην γνώμην, διήγειραν καὶ μερικοὺς τοῦ λαοῦ, οἱ ὅποιοι συναθροισθέντες, ἐφοβήριζον τὴν σύνοδον, ζητοῦντες ἐξ ἀποφάσεως κρίσιν, ὥστε ἐροθήθημεν μήπως συμβῇ καὶ ἐδῶ ὅ,τι συνέβη εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατὰ τὸ 1648 ἔτος, ὅπου κρίναντες δημοσίᾳ τὸν βασιλέα Κάρολον τὸν πρῶτον, τὸν ἀπεκεφάλισαν. Ἀλλὰ τέλος πάντων ἐνίκησε τῶν φρονιμωτέρων ἡ ψῆφος, ὅπως ὁμῶς χωρὶς αἱματοχυσίαν, ἐπειδὴ, διὰ νὰ διασκορπίσωσι τὸν συναθροισμένον λαόν, ἠναγκάσθησαν νὰ βροντήσωσι τὰ κανόνια, ἀπὸ τὰ ὅποια ἔπεσαν σχεδὸν τριάκοντα ἀνθρώποι. Ἐτελείωσε λοιπὸν ἡ σύνοδος τὴν νομοθεσίαν, ἔπειτα τὴν ἐπεμψε διὰ δώδεκα πρέσβεων πρὸς τὸν βασιλέα διὰ νὰ τὴν ὑπογράψῃ, λέγοντες πρὸς αὐτόν, ὅτι διὰ νὰ μὴ προφασίζεται, ὅτι στανικῶς του τὴν ὑπέγραψεν, εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ Παρίσιον, καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς ὁποῖαν πόλιν τῆς βασιλείας, καὶ ἐκεῖ νὰ τὴν ἐξετάσῃ ἐλευθέρως, καὶ νὰ τὴν ὑπογράψῃ, ἂν τὸν ἀρέσῃ. Αὐτὸς τὴν ἔλαβε καὶ ἀπεκρίθη πρὸς τοὺς πρέσβεις, ὅτι ἀπὸ μὲν τὸ Παρίσιον δὲν ἔκρινεν εὐλογον νὰ ἐξέλθῃ, τὴν δὲ νομοθεσίαν εἶχε χρεῖαν ὀλίγων ἡμερῶν διὰ νὰ ἐξετάσῃ. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας μηνύει πρὸς τὴν σύνοδον, ὅτι τῇ ἐπαύριον εἶχε γνώμην νὰ ὑπάγῃ πρὸς αὐτήν, διὰ νὰ ὑπογράψῃ πανδήμως τὴν νομοθεσίαν. Ἐπαρρησιάσθη εἰς τὴν σύνοδον, ἔκαμε μίαν δημηγορίαν μακράν, ἀλλ' ὥραϊαν καὶ καταπειστικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπανέλαβε τὰς αἰτίας, διὰ

τὰς ὁποίας εἶχε δραπετεύσει, εἶπεν ὅτι ἀγκαλὰ εἰς αὐτὴν τὴν νομοθεσίαν εὐρίσκοντο καὶ μερικά πράγματα, τὰ ὁποία δὲν ἦσαν τῆς γνώμης του, τὴν ἀπεδέχετο ὁμῶς ὁλόκληρον, ἀφίνων εἰς τὴν φρόνησιν τῆς συνόδου, καὶ εἰς τὸν μέγαν διδάσκαλον, τὸν καιρόν, νὰ τὰ διορθώσωσι. Ἐπειτα ἔλαβε τὸν κάλαμον καὶ τὴν ὑπέγραψεν. Ἡ δημηγορία του ἦτον τόσον καλὴ, ὥστε τὴν διέκοπτον εἰς ἐκάστην σχεδὸν φράσιν καὶ οἱ συγκλητικοί, καὶ οἱ περιστῶτες ἐκ τοῦ λαοῦ μὲ μεγάλας φωνάς, ζήτην ὁ βασιλεὺς! ζήτην ὁ Λουδοβίκος! Αὐτὴ ἡ παρ' ἐλπίδας ἀπόφασις τοῦ βασιλέως μᾶς ἐξέπληξεν τόσον ὅλους, ὥστε πολλοὶ ἀκόμη ἀμφιβάλλουσιν, ἂν ἦναι εἰλικρινής, ἢ ἂν μᾶς μαγειρεύῃ καὶ πάλιν κρυφίως καμμίαν σκατοδουλείαν ὡς τὴν πρώτην. Ὅσοι τὴν πιστεύουσιν ἄδολον (ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶμαι καὶ ἐγὼ) θεμελιοῦνται πρῶτον εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ βασιλέως, ὅστις, καθὼς σὲ εἶπα, εἶναι καλὸς ἄνθρωπος, ἔπειτα εἰς αὐτὴν τὴν βασίλισσαν, ἡ ὁποία, λέγουσιν, ὅτι μανθάνουσα, ὅτι ὁ σκοπὸς τῶν ἀνδραδέλφων τῆς τῶν φυγῶν ἦτον νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὴν Γαλλίαν μὲ δυνάμεις, ὅχι διὰ νὰ ἀποκαταστήσωσι τὸν ἀδελφόν των εἰς τὴν προτέραν ἀπεριόριστον ἐξουσίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν καθαιρέσωσιν ὡς ἥπιον, καὶ διὰ τοῦτο ἀ.ἀξιον νὰ βασιλεύῃ μὲ ῥάβδον σιδηρᾶν, καὶ νὰ λάβωσιν αὐτοὶ τοὺς χαλινούς τῆς βασιλείας, αὐτάς, λέγουσι, τὰς σκευωρίας μανθάνουσα, ἔγραψε πρὸς τὸν ἀδελφόν τῆς τὸν Αὐτοκράτορα παρακαλοῦσα νὰ μὴ δώσῃ καμμίαν βοήθειαν εἰς τοὺς ἀδελφούς τοῦ βασιλέως. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος παρέστησεν εἰς αὐτὸν τὸν βασιλέα τὸν μέγαν κίνδυνον, τὸν ὅποιον ἔτρεχε τοῦ νὰ ἀπωλέσῃ τὸ διάδημα, καὶ τὸν εἶπεν ὅτι ἡ μόνη του σωτηρία ἦτον νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸν λαόν του. Ἄν αὐτὰ ἦναι

ἀληθῆ, καθὼς εἶναι πιθανά, καταλαμβάνεις καλῶτα, ὅτι αὐτὸ τὸ κίνημα τοῦ βασιλέως ἔπρεπε νὰ ᾔῃαι ἄδολον. Ἀφοῦ ἐδέχθη καὶ ὑπέγραψε τὴν νομοθεσίαν, τὴν ἐκοινώ- νησε καὶ δι' ἐπιστολῶν πρὸς ὅλους τοὺς βασιλεῖς τῆς Εὐ- ρώπης, βεβαιώνων ὅτι ἐλευθέρως τὸν ἐδέχθη. Ὁ Αὐτο- κράτωρ ἀπεκρίθη μὲ εὐμένειαν, συγχαίρων μὲ τὸν γαμ- θρόν του, καὶ ἀπὸ τότε ἄρχησε νὰ βλέπῃ μὲ αὐστηρὸν ὄμμα καὶ τοὺς φυγάδας Γάλλους, ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐπικράτειάν του· καὶ τοῦτο βεβαιώνει ἀκόμη, ὅτι τὰ περὶ τῆς βασιλίσσης λεγόμενα εἶναι ἀληθινά. Τὸ αὐτὸ ἔκαμε καὶ ὁ Προυσσίας καὶ ἡ Ἀγγλία ἡ Πολωνία καὶ ἄλ- λοι ἡγεμόνες· ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας ὁμῶς ἐπιμένει εἰς τὴν ἀπόφασίν του, νὰ μᾶς κρατῇ μάχην. Ἡ Ῥωσία δὲν ἠθέλησε μήτε αὐτὴ νὰ ἀποκριθῇ, καὶ πέμπει καθ' ἐκάστην ἀργύρια εἰς τοὺς φυγάδας ἀδελφούς τοῦ βασι- λέως, καὶ ὑποσχέσεις μεγάλας. Ὁ Σουηκίας δὲν ἠθέλησε μήτε νὰ ἀνοίξῃ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ τὴν ἐπέστρεψε μὲ ὀργὴν πρὸς τὸν γαλλικὸν πρέσβυν, διίσχυ- ριζόμενος ὅτι ὁ βασιλεὺς ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος ἐδέχθη τὴν νομοθεσίαν. Ταύτην τὴν ὥραν μανθάνομεν ὅτι συνε- κρότησε καὶ νέαν συμμαχίαν μὲ τὴν Αἰκατερίνην, καὶ αὐτὴ ἡ συμμαχία (εἰς τὴν ὁποίαν θέλει συνέλθῃ καὶ ἡ Ἰσπανία) ἄλλον βέβαια σκοπὸν δὲν ἔχει παρὰ τὸ νὰ ἐλ- θωσι νὰ μᾶς σφάξωσιν, ἂν δυνηθῶσι, τὸ ἐρχόμενον ἔαρ. Αὐτοὺς τοὺς φόβους ἔχομεν τῶρα, εἰς τοὺς ὁποίους προ- σετέθησαν καὶ αἱ δυστυχεῖς εἰδήσεις ἀπὸ τὰς Ἀμερικανὰς ἀποικίας τῶν Γάλλων, ὅπου ἐστασίασαν οἱ Αἰθίοπες σκλάβοι, καὶ κατέσφαξαν ἀνηλεῶς πολλὰς χιλιάδας λευκῶν, κατέκαυσαν ἀναρίθμητα χωράφια καφὲ καὶ σακχάρου καὶ ἄλλα τοιαῦτα· πρόσθε εἰς αὐτὰ καὶ τὸ σχίσμα τῆς γαλ-

λικῆς ἐκκλησίας, τὸ ὅποιον ἔκαμαν οἱ καλοὶ σου καλόγη-
ροι, εἰς τρόπον ὥστε εἶναι σήμερον εἰς τὴν Γαλλίαν δύο
μέρη καθολικῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ μὲν λειτουργοῦνται
βαπτίζονται καὶ θάπτονται ἀπὸ ἱερεῖς ἐνόρκους, οἱ δὲ
προστρέχουν εἰς τοὺς ἀνωμότους, λογιζόμενοι ὡς ἀσέβειαν
καὶ τὸ κῆν νὰ χαιρετήσωσιν ἱερέα ἐνόρκον. Ἐλησμόνησα
νὰ σὲ εἰπῶ καὶ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ἀργυρίου εἰς ὅλην τὴν
βασιλείαν, καὶ τὴν ὑπερβολικὴν ἀνάβασιν τῆς τιμῆς ὅλων
τῶν πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων. Ἄν ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ δεινὰ
ἐλευθερωθῶμεν ἀπείρακτοι, πολλοὶ θέλει μᾶς θαυμάσουσι·
τὸ χειρότερον εἶναι ὅτι ἀπέθανεν ὁ Μιραβώς· μόνου αὐ-
τοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἡ κεφαλὴ ἦτον ἱκανὴ νὰ διασκεδάσῃ
τοσοῦτον νέφος κακῶν· ὅλος ὁ κόσμος τὸν ἀναζητεῖ, ὅλοι
τὸν κλαίουσιν. Εἰς τὴν δευτέραν ἐθνικὴν σύνοδον, ἣτις
ἄρχησε τὴν πρώτην Ὀκτωβρίου, εἶναι μερικοὶ ἀξιόλογοι
ἄνδρες, ἀλλὰ κανέννας Μιραβώς δὲν εὐρίσκεται. Ἄς εἴ-
πωμεν καὶ μερικὰ περὶ τῆς Ῥωσσίας, ἐπειδὴ εἶσαι τόσον
φιλόρωσσος. Ὁ περίφημος Ποτεμκῖνος ὁ πρίγκιψ, εὐρι-
σκόμενος εἰς τὸ Γιάσιον μητρόπολιν τῆς Μολδαυίας, ἡσθέ-
νησε μὲ πυρετὸν κακοήθη· μετὰ τινὰς ἡμέρας τῆς νόσου
ἐζήτησε νὰ τὸν μετακομίσωσι μὲ ἀμάξιον, τριακοντα λεύ-
γας μακρὰν ἀπὸ τὸ Γιάσιον (ὅπου ὁ ἀὴρ δὲν ἦτον κα-
θαρὸς) εἰς ἓν μοναστήριον· ἀλλ' εἰς τὴν ὁδὸν αὗξησεν ἡ
νόσος τόσον, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ. Πρὶν νὰ
φθάσῃ εἰς τὸ Γιάσιον, ἐνοχλούμενος ἀπὸ τὰς ὑπερβολικὰς
ὀδύνας, κατέβη ἀπὸ τὸ ἀμάξιον καὶ ἐπλάγιασε τὸν ἑαυ-
τὸν τοῦ εἰς ἓνα τάπητα ἐστρωμένον εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ
καὶ ἐκεῖ ἐξέπνευσε μετ' ὀλίγον. Στοχάζεται τὸν θάνατόν
τοῦ ὅλη ἡ Εὐρώπη, ὡς μεγίστην εὐτυχίαν διὰ τὴν Αἰκα-
τερίνην καὶ τὸν διάδοχόν της. Ἡ φιλοδοξία αὐτοῦ τοῦ

πρίγκιπος ἦτον ἀκόρεστος, καὶ οἱ σκοποὶ τοῦ βέβαια ἀπὸ
 βλέπον εἰς τὸ νὰ σφετερίσῃ τὸν θρόνον τῆς Ῥωσσίας
 ἀποθανούσης τῆς βασιλίσσης, ἣ καὶ νὰ τὸν ἀρπάσῃ ἐκ
 ζωῆς, καὶ νὰ τὴν σφαλίσῃ εἰς καμμίαν μονήν. Ἄν αὐτὴ
 συνέβαινε, τὸ σφάλμα ἦτον ἰδικόν της, ἐπειδὴ τὸν ἀνέβη-
 θασεν εἰς τόσον ὕψος, ἀπὸ τὸ ὅποῖον δύσκολον ἦτον νὰ
 τὸν καταβιβάσῃ· μόνος ὁ θεὸς ὕψι καὶ ταπεινοὶ μὲ ἐν-
 κολίαν, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι, ὅταν ἀνοήτως καὶ παρ' ἀξίαν
 ὑψώσωσι τινά, ἐπιστρέφει τὸ κακὸν εἰς αὐτούς. Βλέπεις,
 ὅποια βάσανα δοκιμάζουσιν οἱ Γάλλοι ἀπὸ τοὺς καλογή-
 ρους των, τοὺς ὁποίους ἀκόμη δὲν δύνανται νὰ δαμά-
 σωσι; βλέπεις πόσα δοκιμάζουσιν οἱ καλοὶ σου Σμυρναῖοι
 εἰς πᾶσαν ἀλλαγὴν ἀρχιερατείας; Ἀρχονται νὰ ὑψώσωσι
 τὸ ἀρχιεριδίον των μέχρι τῶν νεφελῶν, ἔπειτα θανατά-
 ζουσιν καὶ ἀγανακτοῦσιν, ἂν ἐκείθεν τοὺς κατακλύζει μὲ
 ὄμβρους αἵματος.

Σὲ εἶπα, ἂν δὲν λανθάνωμαι, εἰς τὰς προλαβούσας
 μου, μὲ ποίαν πολιτικὴν μετεχειρίσθη ἡ Αἰκατερίνα τοὺς
 Ἄγγλους, ὅταν τὴν ἐφοβέριζον. Σὲ εἶπα πρὸς τούτους,
 ὅτι εἰς τὴν Σύγκλητον τῆς Ἀγγλίας μεταξὺ τῶν ἄλλων
 εἶχε δημηγορήσει καὶ ἡ ἀλώπηξ (διότι Φόξ εἰς τὴν ἀγ-
 γλικὴν διάλεκτον σημαίνει ἀλώπεκα), παριστάνοσα συ-
 φώτατα τὴν μεγάλην ἀδικίαν τοῦ κατὰ τῆς Ῥωσσίας
 πολέμου· αὐτὴν τὴν δημηγορίαν τοῦ Φόξ μανθάνουσα ἡ
 αὐτοκρατορίσσα, ἔγραψε πρὸς τὸν ἐν Ἀγγλίᾳ πρέσβυν
 της νὰ εὐχαριστήσῃ ἐκ μέρους της τὸν Φόξ, καὶ νὰ ζη-
 τήσῃ ἀπ' αὐτὸν τὸ ἄγαλμά του «διὰ νὰ τὸ στήσῃ (ἔλεγε
 » ῥητῶς εἰς τὴν ἐπιστολὴν της) μεταξὺ τῶν ἀγαλμάτων
 » τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ Κικέρωνος, τὰ ὅποια εὐρί-
 » σκονται εἰς τὸ βασιλικὸν ταμεῖον τῆς Πητροπόλεως».

ὅτι ἔχει καὶ αὐτὴ ὅλων τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τὰ ἀγάλματα, καθὼς ἡ λογιότης σου τὴν εἰκόνα τοῦ Μιραβώ εἰς τὸν θάλαμόν σου, δὲν ἤξεύρω ἂν ἡ βασίλισσα ἐμιμήθη τὴν λογιότητά σου, ἢ ἡ λογιότης σου τὴν βασίλισσαν. Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, ἕνας περίφημος ἀγαλαματοποιὸς τῆς Λόνδρας ἐλάξευσεν ἀπαραλλάκτως τὴν εἰκόνα τοῦ Φόξ καὶ τὴν ἔπεμψαν εἰς Πετρούπολιν. Ἄν κατὰ τύχην εὕρω καὶ ἐγὼ αὐτὴν τὴν εἰκόνα, θέλει τὴν πέμψω πρὸς τὴν λογιότητά σου, διὰ νὰ μὴν ἦναι ἡ πινακοθήκη σου ὑποδεστέρα ἀπ' ἐκείνην τῆς βασιλίσσης. Καιρὸς εἶναι νὰ σὲ εἰπῶ καὶ τὰ γελοῖα τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ· ἤξεύρεις ὅτι αὐτὸς παρωξύνθη πολὺ κατὰ τοῦ Πίτ, μεμφόμενος αὐτόν διὰ τὸν ἄδικον πόλεμον, τὸν ὅποιον ἐμελέτα κατὰ τῆς Ῥωσσίας. Ἀφοῦ ἡ Ῥωσσία ἀπεφάσισε νὰ παύσῃ τὸν πόλεμον, ἐτύπωσαν εἰς τὴν Λόνδραν καὶ ἐπώλησαν δημοσίᾳ εἰς τὰ ἐργαστήρια μίαν εἰκόνα, ἡ ὁποία παρίστανε τὴν Αἰκατερίνην περιβεβλημένην καὶ πεποικιλμένην ἐν δόξῃ, εἰς μίαν θριαμβευτικὴν ἁμαξάν διὰ τὰς κατὰ τῶν μιᾶρῶν χαμάλιδων λαμπρὰς νίκας, καὶ ὀπισθεν τῆς ἁμάξης ἦτον ἀπαράλλακτος εἰκονισμένος ὁ καλὸς σου Πίτ ἐνδεδυμένος δουρικᾶ, ὡς σκλάβος δηλαδὴ τῆς Αἰκατερίνης.

Φοβεῖσαι, λέγεις, μὴ σὲ κατηγορήσω ὡς φιλόρωσσον. Ἀγάπα τοὺς Ῥώσσους ὅσον θέλεις, εἰς αὐτὸ δὲν ἐναντιοῦμαι, τοῦτο μόνον φοβοῦμαι, μήπως καὶ ἡ λογιότης σου κρίνεις καὶ ἐλπίζεις τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων, ὡς τὴν κρίνει ὁ κοινὸς λαός. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Γραικοὺς τὴν σήμερον προσμένουσιν ἐπιθυμητικῶς τὴν ἐλευθερίαν, ὅχι διὰ νὰ σοφισθῶσι καὶ νὰ ἀλλάξωσι τὰ δουρικᾶ καὶ βάρβαρα ἥθη εἰς χρηστά, ὅχι διὰ νὰ ἔχωσι

ποιμένας ἀληθινούς, μιμητάς τῶν ἀποστόλων, ἀντὶ τῶν
λύκων, οἱ ὅποιοι τοὺς δυναστεύουσι τὴν σήμερον, ἀλλὰ
διὰ νὰ ἀξιωθῶσι νὰ ἀκούσωσι τὴν λειτουργίαν εἰς τὸ
νάον τῆς ἁγίας Σοφίας, διὰ νὰ ὑπάγωσι μὲ περισσότερον
εὐκολίαν εἰς τὴν Παλαιστίνην, ὡσὰν νὰ μὴν ἦτον ἡ λει-
τουργία τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τῆς ἁγίας Φωτεινῆς τό-
σον καλὴ, ὅσον καὶ ἡ ἁγίας Σοφίας, ὡσὰν νὰ ἐκατόσαι
ὁ θεὸς ἐν χειροποιήτοις, ὡσὰν νὰ ἤρεσκεν εἰς αὐτὸν ἄλλη
προσκύνησις καὶ λατρεία, παρὰ τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀλη-
θείᾳ ὡσὰν τέλος πάντων τὸ αἰσχρὸν καὶ τούρκιον ὄνομα
τοῦ Χατζῆ, ἀρμόδιον εἰς μόνους τοὺς προσκυνητάς τοῦ
Μωάμεθ, νὰ ἦτον ἀναγκαῖον καὶ εἰς τοὺς προσκυνητάς
τοῦ Χριστοῦ. Ὅσον διὰ τοὺς Ῥώσσους, τοὺς ἀγαπῶ καὶ
ἐγώ, καὶ ἴσως περισσότερον ἀπὸ τὴν λογιότητά σου, ἀλλὰ
πῶς καὶ τίνι τρόπῳ τοὺς ἀγαπῶ, δὲν εἶναι καιρὸς κατὰ
τὸ παρὸν νὰ σέ τὸ ἐξηγήσω. Ἰσως μὲ ἄλλην μου ἐπι-
στολὴν θέλει σοὶ γράψω περὶ τούτου μερικὰ ἀναγκαῖα
καὶ ἄξια εἰδήσεως, καὶ διὰ τὴν λογιότητά σου, καὶ διὰ
τοὺς ὁμογενεῖς ἡμῶν.

Ὁ σοφώτατος Βιλλοιζών, πολλὰ εὐχαριστηθεὶς διὰ
τάς εἰδήσεις, τὰς ὁποίας τὸν ἔδωκες περὶ τῆς γενεᾶς τῶν
Παγκάλων, μὲ παρακαλεῖ, ὅσάκις σέ γράφω, νὰ σέ ἀπα-
ζομαι ἐκ μέρους του. Τώρα πάλιν μὲ ἔπεμψε χθὲς ἄλλα
ζητήματα πρὸς τὴν λογιότητά σου, παρακαλῶν νὰ τὸν
πληροφορήσης (καὶ ὅχι νὰ τὸν εἰδοποιήσης καθὼς συνει-
θίζεις νὰ μεταχειρίζεσαι αὐτὴν τὴν ἀλλόκοτον λέξιν) περὶ
τῶν ἐξῆς :

1ον.) Τὸ ὄνομα τοῦ καταράτου Μαυρογένη τοῦ πρίγ-
κιπος, τὸν ὅποιον ἀπεκεφάλισεν ἡ Πόρτα εἰς τὸν παρόντα
πόλεμον· 2ον) τὴν πατρίδα του, ἦτο Πάριος ἢ ἀπὸ τὴν

Μόκωνον; 3) ἦτον αὐθέντης τῆς Βλαχίας ἢ τῆς Μολ-
 αβίας; 4) ἦτο στρατηγὸς αὐτεξούσιος ἢ ὑποτεταγμένος
 εἰς τὸν βεζίρην, καὶ πόσας χιλιάδας στρατεύματος ἐκυ-
 βερνα; 5) διὰ ποίαν αἰτίαν καὶ πρόφασιν τὸν ἐθανάτω-
 σαν; 6) καὶ μὲ ποῖον εἶδος θανάτου; 7) ποῦ καὶ ποῖον
 ἴτος καὶ ποίαν ἡμέραν τὸν ἐθανάτωσαν; 8) ἂν ἦναι ἄλη-
 θες ὅτι ἐζήτησε νὰ τουρκίση διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν θάνα-
 τον; 9) ποίᾳς ἡλικίας ἦτον; 10) τί ἐγένινεν ἡ φαμιλία του
 καὶ μάλιστα ὁ ἀνεψιός του, ὅστις εἶχε τὸν διαδεχθῇ εἰς
 τὸ ἀξίωμα τοῦ δραγομάνου; 11) ἂν αὐτὸς ὁ ἀνεψιός του
 ὀνομάζεται Στεφανάκης ἢ Νικολάκης. Εἰς αὐτὴν ὅλην
 τὴν μωρολογίαν παρακαλῶ, δέομαι, ἱκετεύω καὶ ἀντι-
 βολῶ τὴν λογιότητά σου, νὰ ἀποκριθῇς σαφέστατα, διε-
 ξοδικώτατα καὶ μωρολογώτατα, εἰς ἐπιστολὴν χωριστὴν,
 καθὼς ἔκαμες καὶ τὸ πρότερον, γεγραμμένην καθαρῶς,
 καὶ χωρὶς εἰδοποιήματα, διὰ νὰ τὴν πέμψω εὐθὺς πρὸς
 τὴν λογιότητά του. Ἄν αὐτοῦ δὲν δυνηθῇς νὰ πληροφο-
 ρηθῇς περὶ πάντων, γράψον, παρακαλῶ, εἰς κανένα σου
 φίλον, συνετὸν καὶ εἰδήμονα, τῶν πολιτικῶν πραγμάτων
 εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ μάθῃς ἐκεῖθεν ὅλην τὴν
 ἀλήθειαν. Ἀφοῦ πληροφορήσῃς τὸν Βιλλοιζόνα περὶ
 τούτων, παρακαλῶ νὰ ἀποκριθῇς εἰς τὰ ἰδικά μου ζητή-
 ματα.

1ον.) Νὰ γράψῃς πρὸς τὸν πανοσιώτατον Πρωτοσύγ-
 κελλον καὶ δικαῖον τοῦ Σιναίου Ὅρους, κύριον Γεράσι-
 μον, τὸν ἡμέτερον φίλον, προσκυνῶν εὐλαβῶς ἐκ μέρους
 μου τὴν πανοσιότητά του, καὶ ἐρωτῶν ἂν οἱ Αἰγύπτιοι
 σπαργανοῦνται, ἤγουν ἂν φασικίωνουσι τὰ νήπιά των,
 καθὼς ἡμεῖς συνειθίζομεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πρόσεχε ὁμως
 νὰ κάμῃς τὴν ἐρώτησιν ὀρθήν. Αἰγυπτίους ὀνομάζω ὅχι

τοὺς Γραικοὺς ἢ ἄλλους χριστιανοὺς κατοικοὺς τῆς Ἀλεξανδρείας ἢ καὶ τοῦ Μισηρίου, ἀλλὰ τοὺς γνησίους Ἀγυπτίους, τοὺς Ἀραβας, ἂν αὐτοὶ σπαργανοῦσι τὰ νήματα των, τυλίσσοντές τα εἰς φασκίας, καθὼς ἐτυλίχθης καὶ ἡ λογιότης σου καὶ ἐγὼ· τοῦτο τὸ ζήτημα μὲ εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἐξήγησιν ἐνὸς τόπου τοῦ Ἰπποκράτους.

2ον.) Ὅταν ἔλθῃ τὸ ἔαρ παρακαλῶ σε νὰ ὑπάρχῃς εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Κουγλουτζᾶ ἢ εἰς ἄλλο χωρίον, ὅπου εὐρίσκονται μυρσίναι· ἀπ' αὐτὰς θέλει συνάξῃς τὸν καρπὸν, ὅστις εἶναι μαῦρος, στρογγύλος καὶ ὁμοῖος τῶν κερασίων, πρέπει ὁμῶς νὰ ἦναι ὠριμος, ἔπειτα θέλει τὴν στύψῃς εἰς ποτήριον ὅσον νὰ ἐκθλίψῃς τὸν χυλὸν του, τὸν ὅποιον χυλὸν ἐξέτασον μὲ προσοχήν, διὰ νὰ μὲ γράψῃς τὸ χρῶμά του ἂν ἦναι μαῦρον ἢ πλησιάζον εἰς τὸ μαῦρον. Αὐτὸ τὸ πείραμα θέλει τὸ κάμῃς ὁμοῦ μὲ τοὺς ἐξαδελφούς μου Νικόλαον Πετρίτζην καὶ Ἰωσήφ Μαντζουράνην, ὡς νέους λογίους καὶ περιέργους· εἰπέ με καὶ τὴν γεῦσιν αὐτοῦ τοῦ χυλοῦ, πρόσεχε ὁμῶς νὰ μὴν ἦσαι ποτισμένος μὲ οἶνον πρότερον.

3ον.) Ἡ λέξις γονατίζω εἰς τὴν κοινήν ἡμῶν διέλεκτον σημαίνει καμμίαν φορὰν καὶ τὸ δυστυχῶ; παραδείγματος χάριν δι' ἓνα πλούσιον πτωχεύσαντα συνειθίζετε νὰ λέγετε, αὐτὸς δ' ἄνθρωπος ἐγονάτισε;

4ον.) Τὸ δύο λαμβάνεται καμμίαν φορὰν ἀορίστως; ἤγουν δὲς με δύο καρδιάς σημαίνει δὲς με μερικὰ καρδιά;

5ον.) Ἐμαύρισαν τὰ σωτικά μου σημαίνει ἐλυπήθην; λέγομεν ὁμοίως, ἂν δὲν λανθάνωμαι, τὸ ἐμαύρισε ἡ καρδιά μου, καὶ μαύρη καρδιά.

6ον.) Σουρώσω, σημαίνει ἂν δὲν λανθάνομαι, τὸ σκεπ-

Μίξω, ἤγουν περνῶ ἀπὸ πανίον κανένα χυλὸν ἢ ζωμὸν
 καὶ νὰ τὸν καθάρισω. Λέγετε σουρώνω ἢ σειρώω; τὸ
 δεύτερον εἶναι ὀρθότερον.

7ον.) Τὸ *δαδίον* μὲ τὸ ὅποιον ἀνάπτομεν τὸ πῦρ εἰς
 τὰ μαγειρία ποίου δένδρου ξύλον εἶναι; πῶς ὀνομάζεται
 τὸ δένδρον τουρκιστί, ἔπειτα ἑλληνιστί, δι' αὐτὸ πρέπει
 νὰ ἐρωτήσης κανένα ἱατρὸν ἢ καὶ τὸν Δόμινον.

8ον.) Ὁ κοινὸς λεγόμενος *Χαμολιός*, τὸν ὅποιον αὐτοῦ
 φωνάζουσιν εἰς τὰς ὁδοὺς οἱ Τούρκοι πολλάκις *Χαμολιὸ*
σταάριμ, καὶ μεταχειρίζονται αἱ γυναῖκες, ἔχει καὶ ἄλλο
 ὄνομα ἢ μόνον αὐτό; εἰς ποῖα πάθη τὸ μεταχειρίζονται;
 αὐτὸ δύναται νὰ σέ πληροφορήσῃ ἢ σύζυγός σου, τὴν
 ὁποίαν ἡδέως προσαγορεύω· περὶ τοῦ ὀνόματος θέλει ἐρω-
 τήσης κανένα ἱατρὸν ἔμπειρον τῆς βοτανικῆς, καὶ πῶς
 ὀνομάζεται ἰταλιστί, ἢ γαλλιστί, ἢ λατινιστί. Ἐγὼ νο-
 μίζω ὅτι εἶναι ἡ αὐτὴ βοτάνη, τὴν ὁποίαν ὁ ἡμέτερος
 Ἱπποκράτης ὀνομάζει *χαμαιλέω*.

9ον.) *Κουδοῦμεντορ* ὀνομάζουσιν οἱ Χῖοι τὸ πετροσέ-
 λινον, ἤγουν τὸν κοινῶς *μανθανόν*, ἢ λανθάνομαι;

10.) *Βουρλός*, ὀνομάζεται ὁ μωρός, καθὼς καὶ *ζουρ-
 λός*; λέγουσι καὶ *έβουρλισθη* ἀντὶ τοῦ ἐμωράνθη ἐτρελ-
 λάθη.

11.) Ἡ *μακαρία* τὴν ὁποίαν μοιράζουσιν εἰς τοὺς ἐν-
 ταφιασμούς, δὲν εἶναι, νομίζω, παξιμάδια μικρά, μὲ οἶ-
 νον; ἢ δίδουσι καὶ κοινὸν ἄρτον;

Ἐγὼ καὶ ἄλλα πάμπολλα ἐρωτήματα, ἄλλα μὲν ἀνὰ
 φερόμενα εἰς τὸν Ἱπποκράτην, ἄλλα δὲ εἰς τὴν κοινὴν
 ἡμῶν διαλέκτον, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσυνάθροισα πολλὰς πα-
 ρατηρήσεις περιέργους, διὰ νὰ τὰς δώσω καμμίαν ἡμέ-
 ραν εἰς φῶς, ἂν ὁ θάνατος δὲν μὲ ἀρπάσῃ χωρὶς νὰ μὲ

ἐρωτήσῃ, κατὰ τὸ παρὸν ὅμως δὲν ἔχω τὸν καιρὸν. Εἰς ὅλα αὐτὰ θέλεις συμβουλευθῇ, καθὼς σὲ εἶπα, καὶ τοὺς ἐξαδέλφους μου, τοὺς ὁποίους ποθείνῳς ἀσπάζομαι καθὼς ὡσαύτως καὶ τὰς ἐντίμους αὐτῶν φαμιλίας. Ἀσπάζομαι ὁμοίως ἐκ μέρους μου πανοικεῖ καὶ τοὺς φιλότατους μου κυρίους Βαχατόρηδας, τὸν ἀδελφόν μου, τὴν νύμφην μου, καὶ πάντας τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους· συγχάρηθι τὸν ἐξ ἀδελφόν μου καὶ ὁμώνυμόν μου διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν τῶν τέκνων του ἀπὸ τὰς εὐλογίας.

Εὐχαριστῶ σε διὰ τὰ ὅσα μὲ ἔγραψας περὶ τοῦ Λαμπροῦ. Τὰ περὶ τῆς Μέκκας ἐμάθομεν ἐδῶ πρὸ πολλοῦ, ὡσαύτως καὶ τὰ περὶ τῶν πολέμων. Ὅθεν εἰς τὸ ἐξῆς μὴ δαπανᾷς, φίλε μου, τὸν καιρὸν καὶ τοὺς κόπους σου νὰ μὲ γράφῃς ὅσα ἐδῶ μᾶς λέγουσιν αἱ γαζέται. Καταγίνου ὅλος δι' ὅλου εἰς τὸ νὰ μὲ διηγῇσαι τὰ ἀνδραγαθήματατά σου, τὰς ἀστείότητάς σου, καὶ ἄλλα μασκαραλίκια, ἢ ὅσα αὐτοῦ κατὰ μέρος συμβαίνοντα δὲν δύναμαι νὰ μάθω ἀπὸ τὰς γαζέτας.

Πρὸς τὸν Σιναίτην παρακαλῶ νὰ γράψῃς μερικὰ νέα, ἀφ' ὅσα σὲ γράφω, ἐπειδὴ δὲν ἔχω φίλε μου, τὸν καιρὸν νὰ γράφω ἐπιστολάς, μάλιστα ἀφοῦ ἔγραψα τοιαύτην διεξοδικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν λογιότητά σου. Μὲ ἐρωτᾷς περὶ τοῦ πονήματός μου· τί νὰ σὲ εἰπῶ, ὅστις μήτ' ἐγὼ δὲν ἤξεύρω πότε ἔχει νὰ τελειωθῇ· εἶναι μακρὸν, κοπιαστικόν, καὶ ζητεῖ μεγάλην προσοχήν· ἀκόμη δὲν ἐτελείωσα τὸν πρῶτον τόμον.

Ἐρῶσο εὐδαιμονῶν !

Ο. Ο.

Ταύτην τὴν ὥραν ἦλθεν ἡ ἀπόκρισις τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας πρὸς τὸν ἡμέτερον βασιλέα, καὶ φαίνεται ὅτι

ἰδυσωπήθη καὶ αὐτός. Ἀπεκρίθη ὁμοίως καὶ ἡ βασίλισσα τῆς Πορτογαλλίας εὐμενέστερον καὶ φρονιμώτερον ἀπὸ τὸν Ἰσπανίας. Ὁ δὲ πανιερώτατος ἀρχιεπίσκοπος καὶ πρίγκιψ τῆς Μουγουντίας, ἓνας ἀπὸ τοὺς γερμανικοὺς ἐκλέκτορας ἀπεκρίθη ὡς καλόγηρος, δηλαδὴ μὲ ἀναίσχυντον αὐθάδειαν προφασιζόμενος, ὅτι ἡ ἐθνικὴ σύνοδος τῶν Γάλλων ἀνέτρεψε τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατὰστασιν. Ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς τὸν ἔπεμψεν ὀπίσω τὴν ἐπιστολὴν του μὲ ὀργὴν καὶ δυσαρέστησιν. Ἐγγραφεν ὁμοίως καὶ πρὸς τὸν γαλλικὸν πρέσβυν εἰς Σουηκίαν, νὰ δώσῃ καὶ πάλιν τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν βασιλῆα καὶ νὰ ἐπιμένῃ λιπαρῶς εἰς τὸ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπόκρισιν· καὶ ἂν ὁ βασιλεὺς τῆς Σουηκίας ἐπιμένῃ εἰς τὸ πείσμά του, νὰ ἀναχωρήσῃ εὐθὺς ἀπὸ τὸ Στοκόλμιον, χωρὶς νὰ ζητήσῃ ἄδειαν. Ἡ συμμαχία τῆς Σουηκίας μὲ τὴν Ῥωσσίαν εἶναι σχεδὸν βέβαιος καὶ δὲν ἤξεύρομεν τί μέλλει νὰ συμβῇ ἐντεῦθεν. Ὁ Ποτεμκῖνος ἀφήνει μίαν περιουσίαν τεσσαράκοντα ὀκτὼ μιλλιουνίων ρουβλίων. Πῶς σὲ φαίνεται τοῦτο ;

Τὴν ἐγκεκλεισμένην ἐπιστολὴν θέλει δώσῃς πρὸς τὸν φίλον μου τὸν λογιώτατον Δαντᾶν, ὅστις εὕρεσκειται εἰς τοῦ Φανλένεπ τὸν οἶκον, ὅπου θέλει σὲ πέμψῃ ἢ σὲ ὀδηγήσῃ ὁ Δόμιμος. Τὸν γράφω νὰ δέχεται αὐτὸς εἰς τὸ ἐξῆς τὰς ἐπιστολάς σου καὶ νὰ μὲ τὰς πέμπῃ ἀσφαλῶς, διὰ νὰ μὴ χάνωνται.

24.

Ἐκ Παρισίων, 12 Φεβρουαρίου 1792.

Ἐνθυμᾶσαι, βέβαια, φίλτατέ μου Πρωτοψάλτα, ὅσα

σέ ἔγραψα περὶ τῆς νέας αἱρέσεως τῶν Σβεδενβοργιανῶν ἢ πεφωτισμένων. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς εἰς τὴν Γερμανίαν προλαβόντως ἐπροφήτευσεν, ὅτι εἰς τὰς 29 τοῦ παρόντος Φεβρουαρίου, ὥρα δεκάτῃ καὶ τεσσαράκοντα λεπτά τῆς ἐσπέρας θέλει συμβῆ τὸ τέλος τοῦ κόσμου, καὶ ἡ δευτέρα παρουσία, καὶ ἡ τελευταία κρίσις. Αὐτὴν τὴν καταστροφὴν φοβούμενος, (ἐπεὶδὴ ἐγὼ πιστεύω ἀναμφιδόλως εἰς τὰς προφητείας τῶν πεφωτισμένων) σέ γράφω σήμερον 12 Φεβρουαρίου διὰ νὰ σέ δώσω τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν, ἐπευχόμενος εἰς τὴν λογιότητά σου τέλος καλὸν καὶ τὴν ἐκ δεξιῶν παράστασιν.

Εἰς τὰς 15 τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου σέ ἔγραψα μίαν διεξοδικωτάτην ἐπιστολήν, ἀλλὰ παρὰ τῆς λογιότητός σου εἶναι τώρα καιρὸς πολὺς, ἀφοῦ δὲν ἔλαβα μήτε ὀλιγόστιχον πιττάκιον. Δὲν φθάνει τὸ νὰ φροντίζω ἐγὼ περὶ τῆς τοιαύτης μακρᾶς καὶ ἀκατανοήτου καὶ ἀφίλου σιωπῆς σου, ἀλλ' ἔχω πρὸς τοῦτοίς καὶ τὴν βάσανον τοῦ Βιλλοισωνίου, ὅστις καθ' ἐκάστην μ' ἐρωτᾷ ἂν ἔλαβον ἐπιστολήν σου. Προλαβόντως εἶχε γράψῃ περὶ ἰδίων του ὑποθέσεων αὐτὸς ὁ σοφὸς πρὸς τὸν αὐτοῦ Κόνσολον τῆς Γαλλίας, καὶ σέ συνέστησε πάλιν θερμῶς ὡς ἰδίον του ἀδελφὸν πρὸς τὴν ἐκλαμπρότητά του αὐτοκλήτως καὶ αὐτοπροαιρέτως, χωρὶς ἐγὼ νὰ ἔχω εἶδῃσιν περὶ τούτου. Ἡ τύχη ἔφερε νὰ ὑπάγω εἰς ἐπίσκεψίν του, ὅταν ἔγραφε τὴν ἐπιστολήν, καὶ μὲ ἀνέγνωσε τὸ περὶ σοῦ μέρος, καὶ σέ βεβαιῶνω ὅτι περισσότερα δὲν ἠδύνατο νὰ γράψῃ μήτε περὶ ἐμοῦ. Ὅθεν σέ συμβουλεύω νὰ τὸν εὐχαριστήσῃς καὶ πάλιν εἰς τὴν πρὸς ἐμέ ἐπιστολήν σου καὶ νὰ μὴν ἀμελήῃς νὰ ὑπάγῃς εἰς προσκύνησιν τοῦ Κονσόλου δις ἢ τρίς κατ' ἔτος, μάλιστα τὴν ἡμέραν τοῦ νέου ἔτους, εἰς τὴν ὁποίαν

δὲν ἦτον ἀνάρμοστον νὰ τὸν πέμψῃς καὶ μικρὸν δῶρον.
 Ὁ Κόνσολος εἶναι χρησιμώτατος καὶ καλῆς ψυχῆς ἄν-
 θρωπος, καθὼς μὲ τὸν περιέγραψαν καὶ ὁ Δόμινος καὶ ὁ
 Βιλλουσώνιος, καὶ δὲν ἀποβλέπει βέβαια εἰς δῶρα· ἀπὸ τὸ
 ἄλλο μέρος, ἡξεύρων τὴν πενίαν σου, φίλε μου, μὲ κακο-
 φαίνεται νὰ σὲ συμβουλεύω νὰ δίδῃς ἐκ τοῦ ὑστερήματός
 σου πρὸς τοὺς πλουσιωτέρους σου. Μὲ ὅλον τοῦτο, δὲν σὲ
 λανθάνει, ὅτι τὸ δῶρον εἶναι σημεῖον εὐγνωμοσύνης, διὰ
 τὸ ὅποιον εἶπε καὶ ὁ Ὅμηρος, ὅτι καὶ τοὺς θεοὺς πείθουσι
 τὰ δῶρα. Ἐπειτα ἐνθυμήσου πόσα δῶρα ἔδωκες ματαίως
 ἀναγκάζομενος εἰς τοὺς κατὰ καιρὸν Ἐπισκόπους τῆς
 Σμύρνης. Καὶ τί σὲ ἀντεπέδωκαν δι' αὐτά; ἀντὶ τιμῆς,
 αἰσχύνῃν οἱ ἀσυνείδητοι, ἀντὶ ἀγάπης, ἔχθραν ἄσπονδον,
 καὶ ἀντὶ προστασίας, καταδρομὴν καὶ ἐπονείδιστον ἔξω-
 σιν ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά σου. Ὁ Κόνσολος ἐξ ἐναντίας δὲν
 ἀμφιβάλω, ὅτι θέλει σὲ ὑπερασπίσῃ, ἂν ἡ χρεία τὸ κα-
 λίστην, καὶ ἡ τοιαύτη χρεία (ἐπειδὴ οὐδέναν γινώσκει τὸ
 μέλλον) δύναται νὰ γεννηθῇ τὴν ἡμέραν, τὴν ὁποίαν δὲν
 προσδοκᾷς.

Ἔως τώρα θέλει ἐμάθετε καὶ τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῶν
 χαμύληδων καὶ τῶν Ῥώσων. Αὕτῃ ἐτελείωσε καὶ ὑπε-
 γράφη εἰς τὰς 9 Ἰανουαρίου κατὰ τὸ νέον, λαμπρὰ διὰ
 τὴν Αἰκατερίνην, ἐπονείδιστος καὶ ὀδυνηρὰ διὰ τοὺς χα-
 μύληδες. Ἀναμεταξὺ εἰς τὰ ἄλλα πολλὰ ἄρθρα εἶναι καὶ
 τὰ δύο ταῦτα: Τὸ πρῶτον ὑπόσχεται ἡ Ὑψηλὴ Πόρτα
 νὰ πληρώσῃ δώδεκα μιλλιούνια γροσίων πρὸς τὴν Ῥωσ-
 σίαν διὰ τὴν δαπάνην τοῦ πολέμου, τὸν ὅποιον ἀδίκως
 ἐκίνησε κατ' αὐτῆς· τὸ δεύτερον νὰ μὴν ἀποτολμᾷ εἰς
 τὸ ἐξῆς νὰ καθαιρῇ μήτε τῆς Βλαχίας, μήτε τῆς Μολ-
 δαβίας τὸν ἡγεμόνα, ἂν δὲν ἀποδειχθῇ φανερώς τὸ ἐγ-

κλημά του παρόντος καὶ συναινοῦντος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ῥωσικοῦ πρέσβεως. Τοῦτο τὸ δεύτερον ἄρθρον μ' ἐχαροποίησε πολλὰ, ἐπεὶ δὴ εἶναι ἕνας πολιτικὸς τρόπος τῆς πανούργου Αἰκατερίνης, διὰ νὰ εὕρισκῃ εὐλογηφάνῃ πρόφασιν νὰ ἐγείρῃ τὸν πόλεμον ὅταν καὶ ὅπως τὴν ἀρέσκῃ· καὶ δὲν θέλει παρέλθωσι (ἐνθυμοῦτο καλῶτα) πέντε χρόνοι, καὶ ὁ πόλεμος πάλιν ἀνάπτεται μὲ παντὶ καταστροφῇ τῶν χαμᾶληδων. Ὅχι, Πρωτοψάλτα μου, δὲν ἀποθνήσκομεν, ἂν δὲν ἰδῶμεν τὴν ἐκδίκησιν τῶν τυχόντων ἡμῶν, καὶ τὴν διόρθωσιν τῶν καλογήρων. Περὶ δὲ τῶν δώδεκα μυλλιονίων, ἰδοὺ ἄλλος πολιτικὸς τρόπος τῆς Αἰκατερίνης, ὅστις ἐξέπληξε τοὺς ἀνοήτους Εὐρωπαίους, καὶ κατήσχυε τὸν Πίτ, τὸν τύραννον τῆς Σουηδίας καὶ τὸν πεφωτισμένον τοῦ Βερολίνου, οἱ ὅποιοι ἐστάθησαν συναίτιοι, ἢ μᾶλλον πρωταίτιοι τοῦ πολέμου. Ἀφ' οὗ ὑπεγράφη καὶ παρὰ τῶν δύο μερῶν ἡ συνθήκη τῆς εἰρήνης, ἐγείρεται ὁ πληρεξούσιος τῆς Ῥωσσίας καὶ λέγει πρὸς τοὺς πληρεξουσίου τῆς Πόρτας· « Ἴδου ἐτέλει » ὡсен ὁ πόλεμος, καὶ δὲν εἶναι καμμία ἀμφιβολία, ὅτι » εἰς τὸ ἐξῆς θέλει πληρώσετε πιστῶς ὅλας τὰς ὑποσχί » σεις, ὅσας ὑπεγράψατε, μὲ ὅλον τοῦτο ἡ κραταιότητι » καὶ γενναιοτάτῃ βασιλίσσᾳ, ἥτις ἔχει πάντοτε καὶ χρή » ματα καὶ ἀνθρώπους ἱκανοὺς διὰ νὰ πολεμῇ τοὺς ἐχ » θρούς της, χαρίζει πρὸς τὴν Πόρταν τὰ δώδεκα μυλ » λιούνια γροσιών». Εἰς αὐτὰ τὰ λόγια, φίλε μου, οἱ πληρεξούσιοι Τοῦρκοι ἔμειναν ἄφωνοι, ἐκστατικοί, καὶ δὲν ἤξευραν ἂν ἦσαν ἐξυπνοί, ἢ ἂν ἐβλεπον ὄνειρον. Καταλαμβάνεις καλῶτα τὴν πανουργίαν αὐτοῦ τοῦ στρατηγήματος· πρῶτον αὐξάνει τὸν φόβον τῶν χαμᾶληδων, μὲ τὸ νὰ βλέπωσιν ὅτι ὁ ἐχθρὸς των εἶναι τόσοσιν κραταιός

ὥστε ὕστερα ἀπὸ ἑνα τόσοῦ πολυδάπανον πόλεμον, (ὅστις πρὸς ἐπώχυνεν αὐτούς,) χαρίζει ἀκόμη δώδεκα μυλλιοῦ-
να γρόσιων, ὥσῃ νὰ ἦσαν δώδεκα γρόσια· δεύτερον προσ-
οικειοῦται τὸν κοινὸν λαὸν τῶν Τούρκων μὲ αὐτὸ τὸ πο-
νηρὸν δῶρον, ἐπειδὴ διὰ νὰ πληρωθῶσι τὰ δώδεκα μυλ-
λιούνια, ἔπρεπε νὰ ἀναγκασθῶσιν εἰς νέους φόρους· τρίτον
προετοιμάζει εὖλογον ἐγκλημα διὰ τὸν μέλλοντα πόλε-
μον· τὸ μαυριέστον τοῦ μέλλοντος πολέμου μεταξὺ πολ-
λῶν ἄλλων θέλει ἀναμφισβόλως ὀνειδιῆσαι τοὺς ἀθλίους καὶ
πυρραίους Τούρκους καὶ ὡς ἀχαρίστους.

Σὲ ἔγραψα εἰς τὴν προλαβοῦσάν μου καὶ τὸν θάνατον
τοῦ Ποτεμκίνου καὶ τοὺς μεγάλους θησαυροὺς τοὺς ὁποί-
ους ἀφήνει εἰς τοὺς συγγενεῖς του. Αὐτὸς ἀπέθανεν εἰς
ἡλικίαν 52 ἐτῶν. Ἡ ἀρχὴ του (λέγουσιν) ἦτον καλόγη-
ρος ἢ καλογηροπαῖδιον καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Πετρούπολιν μὲ
τὰ τσαρούχια· ἔπειτα εἰσῆλθεν εἰς τὴν βασιλικὴν Αὐλὴν
καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνέβη εἰς τόσοῦ ὕψος, ἀπὸ τὸ
ὅποιον τὸν ἐκρήμνισεν ὁ θάνατος, δι' ὠφέλειαν ἴσως τῆς
Αἰκατερίνης καὶ αὐτῶν τῶν Γραικῶν. Τὰ ἄπειρά του
ὑπάρχοντα, ἡ φιλία καὶ τυφλὴ ὑποταγὴ τὴν ὁποίαν εἶχε
τὸ στράτευμα πρὸς αὐτόν, τὸν ἔκαμαν ἐπικίνδυνον, καὶ
εἶναι πολλῶν γνώμη, ὅχι ἀπίθανος, ὅτι ἂν ἐμβαινεν εἰς
τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀνεκηρύττετο αὐτὸς Αὐτοκρά-
τωρ. Ἦτον ἄνθρωπος σκληρὸς, ἰσχυρογνώμων, ἄδικος,
θερίζων ὅπου δὲν ἔσπειρε, βάρβαρος τὰ ἦθη, ὑπερήφα-
νος, φιλόδοξος εἰς ὑπερβολήν, καὶ εἰς ὀλίγα λόγια χαμά-
λης ἀληθινός.

Ἐγὼ βέβαια δὲν ἔχω καιρὸν νὰ ἐκτείνω περισσότερον
τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν, ἀλλ' ἡ περιέργειά σου ζητεῖ
τώρα καὶ τὰ περὶ τῆς καταστάσεως τῆς δυστυχοῦς Γαλ-

λίας· δὲν ἤξεύρω μήτε πόθεν νὰ ἀρχήσω, μήτε πού νὰ τελειώσω. "Όταν λάβῃς τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν, ἀπα-
σαι εὐλαβῶς τὴν εἰκόνα τοῦ Μιραβώ, καὶ ἀναψὸν ἐμπρο-
σθέν της μίαν λαμπάδα. Αὐτὸς ὁ παρχδοξος ἀνθρώπος
προεῖδε καὶ προεῖπεν, ἀποθνήσκων, τὰ παγγάλεπα δεινὰ,
εἰς τὰ ὁποῖα εὕρισκόμεθα τὴν σήμερον, καὶ ἄλλα ἀναρίθ-
μητα ὅσα προσδοκῶμεν ἀκόμη. Ἡ ἡμετέρα κατὰστασις
εἶναι τόσον ἀθλίαι καὶ φοβερά, ὥστε καὶ αὐτοὶ τοῦ οἰκτι-
ρημοῦ ἐχθροὶ τὸν ἀναζητοῦσι μετὰ δακρύων τὴν σήμερον.
Αὐτὸς μόνος ἂν ἔζη, ἥτον ἱκανὸς νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ
τὸν λαβύρινθον τῶν κακῶν, εἰς τὸν ὁποῖον εὕρισκόμεθα.
Ἄνθρωποι ἀχρεῖοι καὶ κακεντρεχεῖς, οἱ ὅποιοι, ζῶντες
αὐτοῦ τοῦ Μιραβωδημοσθένους, δὲν ἐτόλμουν νὰ ἀνοί-
ξωσι στόμα, ἀνεκατώθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς τὰ
πολιτικά καὶ μὲ πρόφασιν φιλελευθερίας ἐτάραξαν τὰ
πάντα. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος οἱ καλόγηροι κινουσι πάντα
λίθον, διὰ νὰ μᾶς φέρωσι καὶ πάλιν εἰς τὴν πρώτην κα-
τὰστασιν. Πρόσθεσις εἰς αὐτὰ καὶ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον
τῆς ὑπὸ τὴν Γαλλίαν Ἀμερικῆς, ὅπου, ἐπαναστάντες οἱ
Αἰθίοπες σκλάβοι, κατέκοψαν ἀνηλεῶς πολλὰς χιλιάδας
λευκῶν, ἀποίκων Γάλλων, ἀνδρῶν, γυναικῶν, παιδιῶν,
κατέκαυσαν ἀναρίθμητα χωράφια καφφὲ καὶ σάκχαρου,
εἰς τρόπον ὥστε ἐδίπλωσεν ἡ τιμὴ αὐτῶν τῶν πραγμά-
των, καὶ τὸ σάκχαρον τῶν εἰκοσιπέντε σολιδίων πωλεῖται
τὴν σήμερον πεντήκοντα· ἡ ἀνάβασις τῆς τιμῆς αὐτῆς
διήγειρε πάλιν τὸν ὄχλον καὶ ὑπῆγεν εἰς πολλὰ ἐργαστή-
ρια, καὶ ἐλεηλάτησαν, καὶ καφφὲ καὶ σάκχαρον, καὶ εἴτι
ἄλλο εὑρηκαν. Αὕτῃ ἡ ἐπανάστασις ἐκράτησε τρεῖς ἡμέ-
ρας, 22, 23, 24 Ἰανουαρίου (1792), καὶ τοιαύτας καὶ
δεινοτέρας ἐπαναστάσεις προσμένομεν ὦραν καθ' ὦραν.

Αργύριον πλέον δὲν εὑρίσκεται, ἀλλὰ μεταχειριζόμεθα συγγραφάς ἀντὶ ἀργυρίου, καὶ αὐταὶ αἱ συγγραφαὶ (ἤγουν πόλεις) χάνουσι τεσσαράκοντα καθ' ἑκάτον· ἤγουν διὰ μίαν συγγραφὴν φέρ' εἰπεῖν ἑκάτον γροσίων, σὲ δίδουσι μόνον ἐξήκοντα γρόσια. Αὐτὰ τὰ δεινὰ εἶναι ἐλάχιστα, παραβαλλόμενα μὲ ὅσα προσδοκῶμεν. Οἱ δύο ἀδελφοὶ τοῦ βασιλέως καὶ ὁ ἐξ ἀδελφός του ὁ πρίγκιψ Κονδὲς ὁμοῦ μὲ τὸν ἀχρεῖον κόμητα Μιραβὼν, ἀνάξιον ἀδελφὸν τοῦ ἀποθανόντος Μιραβώ, συνάζουσι στρατεύματα εἰς τὴν Γερμανίαν, βοηθούμενοι ἀπὸ τὴν Ῥωσσίαν, Σουηκίαν, Προυσίαν, τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, τὸν βασιλέα τῆς Ἰσπανίας καὶ τὸν βασιλέα τῆς Σαρδηνίας, διὰ νὰ ἔλθωσι νὰ μᾶς πολεμήσωσι τὸ ἐρχόμενον ἔαρ. Αὐτὴ ἡ φοβερὰ συμμαχία συνεκροτεῖτο πρὸ πολλοῦ, ἀλλὰ κρυφίως, τῶρα ὁμῶς φαίνεται ὅτι ἔρριψαν τὸ προσωπεῖον μὲ τρόπον ὅμως ὥστε δὲν εἶναι ἀκόμη φανερόν, ἂν ἡ ἀπόφασίς των ἦναι στερεὰ καὶ ἀμετακίνητος, ἢ ἂν ἔχωσι μόνον σκοπὸν νὰ μᾶς φοβερίσωσιν. Εἶναι καὶ ἄλλαι αἰτίαι τῆς ἀναβολῆς των· τὸ μὲν διότι δὲν ἠδυνήθησαν ἀκόμη νὰ κερδήσωσι τὴν Ἀγγλίαν, ἐπειδὴ ὁ Πίτ, ἀγκαλὰ ἐπιθυμεῖ πολλὰ τὸν κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμον, φοβεῖται ὁμῶς τὸν λαόν, μάλιστα ἀφοῦ εἶδεν ὅτι δυσηρεστήθη εἰς τὸν κατὰ τῆς Ῥωσσίας πόλεμον· ἄλλη δὲ αἰτία εἶναι ὅτι εἶναι διηρημένοι καὶ αὐτοὶ μετὰ τῶν, οἱ ἀντίπαλοι ἡμῶν βασιλεῖς· ὅτι οἱ μὲν θέλουσι νὰ μᾶς φέρωσι πάλιν εἰς τὴν ἀρχαίαν κατὰστασιν, ἤγουν νὰ δώσωσι τὴν αὐτεξουσίαν ὅλην εἰς τὸν βασιλέα, ὡς καὶ πρότερον, οἱ δὲ, κρίνοντες αὐτὸ ἀδύνατον, ἀρκοῦνται μόνον νὰ συστήσωσι καὶ δευτέραν σύγκλητον τῶν εὐγενῶν λεγομένην, εἰς τὴν δημοτικὴν σύγκλητον, τὴν ὁποίαν ἔχομεν σήμερον, καὶ νὰ

καταστήσωσι τὴν ἡμετέραν πολιτικὴν κατάστασιν, ὡς ἐκείνην τῆς Ἀγγλίας, ὅπου ἡ σύγκλητος εἶναι διηρημένη εἰς δύο λεγομέρας κήμερας, τὴν ἄνω καὶ τὴν κάτω, ἢ ὡς ἐκείνην πάλαι τῶν Ἀθηναίων, ὅπου ἦτον ἡ βουλὴ, συγκειμένη ἀπὸ τοὺς εὔπατρίδας, καὶ ἡ Ἐκκλησία, συγκειμένη ἀπὸ τὸν Δῆμον. Καὶ αὐτὸ ἴσως δὲν ἦτον ἄσχημον ἂν ἐνομοθετεῖτο ἀπ' ἀρχῆς, ἀλλὰ τῶρα ὅταν ὁ λαὸς συνέλαβε τόσον μῖσος κατὰ τῶν εὐγενῶν, αὐτὸ νὰ γενῇ, ἴσως δὲν εἶναι τρόπος, χωρὶς πολλὴν αἱματοχυσίαν.

Σήμερον α' Μαρτίου, δὲν ἤξεύρω ἂν αὐτοῦ συνέβη τὸ τέλος τοῦ κόσμου χθὲς 29 Φεβρουαρίου, κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Σβεδενβοργιανοῦ, καὶ ἂν εὗρίσκεσαι κατὰ τὸ παρὸν εἰς τὰς σκηνὰς τῶν δικαίων· ἐδῶ δὲν συνέβη τίποτε, ἀλλὰ ζῶμεν ἀκόμη καὶ κατοικοῦμεν τὸν παρόντα κόσμον, ἀλλὰ μὲ μεγάλα βάσανα καὶ φόβους ὑπερβυλικούς. Ἡ συμμαχία τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης μᾶς φεβριζεῖ πάντοτε, ὅχι ὁμῶς μόνους ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὴν δυστυχῆ Πολωνίαν· ἐπειδὴ ἤκουσας νομίζω εἰς τὸν καιρὸν, ὅτι ἤλλαξε καὶ αὐτὴ τὴν πολιτικὴν τῆς κατάστασιν τὸν περυσινὸν Μάιον. Εἰς αὐτὴν τὴν ἀλλαγὴν ἡ φιλόδοξος Ῥωσσία δυσηρεστήθη μεγάλως, ἀλλὰ δὲν εἶχε τί νὰ κάμῃ τότε, εὐρισκομένη εἰς τὰς ἀσχολίας τοῦ τουρκικοῦ πολέμου. Ἐλευθερωθεῖσα τανῦν ἀπὸ τοὺς χαμάλιδες, ἐπιθυμεῖ καὶ πάλιν νὰ βάλῃ τὴν χεῖρά της εἰς τὴν Πολωνίαν, τὴν ὁποίαν ἠπάτησαν ἀσυνειδήτως ὁ βασιλεὺς τῆς Προυσσίας καὶ ἡ Ἀγγλία, καθὼς ἔπαιξαν καὶ τοὺς ἀθλίους Τούρκους. Μεγάλαι καὶ παράδοξοι μεταβολαὶ ἐτοιμάζονται ἴσως εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρώπην. Ἐγεννήθημεν, φίλε μου, εἰς αἰῶνα γόνιμον πολλῶν θαυμάτων. Εἰς τοὺς ἡμετέρους καιροὺς συνέβη ἡ κατάργησις τοῦ Ἰησου-

τικοῦ τάγματος, ὁ μερισμὸς τῆς Πολωνίας, ἡ μεταβολὴ τῆς Σουηδικῆς δυναστείας, τῶν Ἀμερικανῶν ἀποίκων τῆς Ἀγγλίας ἀπόστασις ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, καὶ δημοκρατικὴ αὐτόνομος κατὰστασις. τῶν Ὀλλανδῶν ἡ δουλεία ἀπὸ τὸν ἰδιον πρίγκιπα, βοηθούμενον ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Προυσίας, ἡ ἐπανάστασις τῆς Βραβαντίας, διεγερθεῖσα ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς καὶ ἀπὸ τὴν Προυσίαν, ἡ μεταβολὴ τῆς Γαλλίας, καὶ εἰς τοὺς αὐτοὺς καιροὺς ἤθελε συμβῆ καὶ ἡ ἐξώσις τῶν Τούρκων ἀπὸ τὸ Βυζάντιον, ἂν ὁ κατάρτος μπεκρῆς τοῦ Βερολίνου καὶ ὁ μιὰρὸς Πιτ εἴμεναν ἥσυχοι.

Αὐταὶ ὅλαι αἱ μεταβολαί, φίλε μου, ἃς ἦσαι βέβαιος, δὲν γίνονται χωρὶς εὐδοκίαν ἢ συγχώρησιν τῆς ἀνωτάτης προνοίας. Εἶναι μία χεὶρ ἀόρατος, ἡ ὁποία κυβερνᾷ καὶ διοικεῖ τὰ πάντα, καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι πᾶρεξ ὄργανα καὶ σκευή, ἄλλα τιμῆς καὶ ἄλλα ἀτιμίας, καθὼς ἕκαστος ἐνεργεῖ, ἄλλος διὰ τὸ κοινὸν καὶ ἄλλος διὰ τὸ ἰδίόν του συμφέρον.

15 Μαρτίου. Τίς ἤθελε πιστεύσῃ, τὸ ὅποῖον ἐμάθομεν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, ὅτι ὁ νέος αὐτοκράτωρ Λεοπόλδος εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του, ἐμελλε νὰ ἀποθάνῃ εἰς διάστημα τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ ρευματικὸν πυρετόν. Αὐτὸ τὸ παράδοξον συμβεβηκὸς ἐπροξένησεν εἰς τὸν δῆμον τῆς Γαλλίας μεγάλην χαράν, καὶ εἰς τὴν βασιλικὴν Αὐλὴν τοῦ ἡμετέρου Λουδοβίκου λύπην ἀνέκφραστον· πολλοὶ στοχάζονται αὐτὸν τὸν θάνατον ὡς ἡμετέραν ἀναψυχήν, ἐπειδὴ, ἂν ὅχι ἄλλο, κερδαίνομεν καιρόν· θέλει περάσῃ τοῦλάχιστον ἓν ἔτος ὁλόκληρον πρὸ τοῦ νὰ ψηφισθῇ Αὐτοκράτωρ ὁ υἱὸς τοῦ Φραγκίσκος, ἔπειτα εἶναι γνώμη πολλῶν ὅτι ὁ Προυσίας ἐπιθυμεῖ νὰ γενῇ αὐτὸς αὐτοκρά-

τωρ, καὶ ἂν αὐτὰ συμβῇ, ἰδοὺ οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν διηρημένοι μεταξὺ των, καὶ πολεμοῦντες εἰς ποῖον νὰ δώσω τὸν αὐτοκρατορικὸν στέφανον. Ἡξεύρεις νομίζω, ὅτι κατὰ τὰς παλαιὰς συνθήκας τῆς Γερμανίας, τὰς τῆς χρυσῆς βούλας λεγομένας, ὁ αὐτοκράτωρ πρέπει νὰ ᾔῃαι ἐκ τῆς Χαπικῆς θρησκείας, ὁ δὲ Προυσσίας εἶναι καλθινιστῆρ. Αὐτὸ ὅμως δὲν φέρει κανένα κώλυμα, ἐπειδὴ ὁ καλὸς σὺν Προυσίας καὶ Τοῦρκος γίνεται, ἂν οἱ χαμάλληδες τὸν ἡγελὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου.

Σὲ εἶπα ἀνωτέρω, ὅτι ἡ Πολωνία μετέβαλε πέρουσι τὴν πολιτικὴν τῆς κατὰστασιν· αὐτὴ ἡ μεταβολὴ ἔγινε, συναινουῦντος καὶ θέλοντος τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συγκλήτου ὅλης, παρεκτὸς δύο εὐπατριδῶν, τοῦ Ῥέζεβούσκη καὶ τοῦ κόμητος Ποτόκη. Αὐτοὶ τῶρα ὑπερασπίζονται ἀπὸ τῆς Ῥωσσίας διὰ νὰ διεγείρωσι καὶ πάλιν ταραχὰς εἰς τὴν πατριδα των. Εἰς αὐτὴν τὴν μεταβολὴν ἠθέλησαν νὰ κλῶσι καὶ τὸν θρόνον τῆς Πολωνίας διαδεξιμαῖον, ἀντὶ ἐκλεκτοῦ, καθὼς ἦτο τὸ πρότερον. Ἐπεμψαν λοιπόν, εἶναι σχεδὸν χρόνος ἓνας, Πρεσβεῖαν εἰς τὸν ἐκλέκτορα τῆς Σαξωνίας, προσφέροντες εἰς αὐτὸν (μετὰ τὸν θάνατον δηλαδὴ τοῦ νῦν βασιλεύοντος τῆς Πολωνίας) καὶ κατὰ διαδοχὴν εἰς τοὺς ἀπογόνους τοῦ θρόνον τῆς Πολωνίας· ἀλλ' ὁ Ἐκλέκτωρ φοβούμενος τὴν Ῥωσσίαν, ἐπιθυμῶν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὸν θρόνον, δὲν ἀπεκρίθη μέχρι τοῦ νῦν, μήτε ναί, μήτε ὄχι, ἀλλὰ διατρίβει τὸν καιρὸν μέχρις οὗ νὰ ἰδῇ πῶς θέλει διοικηθῶσι τὰ πράγματα.

Οἱ ἡμέτεροι εἰδῶ, βλέποντες ὅτι ἡ Ἀγγλία μόνη δὲ ἠνώθη μὲ τοὺς ἡμετέρους ἐχθρούς, ἔπεμψαν κρυφίως πρεσβυν εἰς Λόνδραν τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Αὐτοδούνου, διὰ νὰ συγκαρτήσωσι συμμαχίαν· καὶ ἂν αὐτὸ λάβῃ ἔκβασιν.

παύσουσιν αἱ ταραχαί, ἐπειδὴ ἡ Ἀγγλία θέλει ἐλ-
 λει εἰς τὸ μέρος τῆς καὶ τὴν Προυσσίαν· καὶ ἡ Προυσ-
 σία ἐπιθυμεῖ τὸ αὐτοκρατορικὸν διάδημα, ἀνάγκη εἶναι
 ἀποστῆ ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τοῦ Φραγκίσκου. Ὁ πο-
 τερὸς ὁμως Πίτ δὲν μᾶς ἔδωκεν ἀκόμη καμμίαν καθαρὰν
 πύκρινον, ἀλλὰ διατρίβει τὸν καιρὸν, καὶ μᾶς περιπαί-
 ζει μὲ κενὰς καὶ ματαίας ἐλπίδας. Τὰ πράγματα παντα-
 ῖως εἶναι τόσον θολωμένα, ὥστε κανένας δὲν τολμᾷ
 νὰ προβλέψῃ μήτε νὰ προλέξῃ τὸ μέλλον. Αἱ κε-
 ραλαὶ τῶν Γάλλων εἶναι τόσον ἐκπεφυρωμέναι, ὥστε δὲν
 κινεῖς ἄλλο, πᾶρεξ *θάνατον ἢ ἐλευθερίαν*. Τὴν παρελ-
 οῦσαν ἐβδομάδα ὑπῆγαν εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν τρια-
 κόσκι γυναῖκες μὲ μιάν ἀναφοράν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐζήτουν
 πᾶς, διὰ νὰ γυμνασθῶσι τὰ τοῦ πολέμου, καὶ νὰ ᾔνοι-
 σται νὰ ἀποθάνωσι διὰ τὴν πατρίδα, ὅταν ἔλθωσι οἱ
 γυῖοι. Αὐτὰ εἶναι καὶ παρὰδόξα καὶ περίεργα· μὲ ὅλον
 τοῦτο ὁ φρόνιμος πρέπει νὰ προσμένῃ τὸ τέλος καὶ τότε
 νὰ ἐπαίνῃ ἢ νὰ ψέγῃ· δεικνύουσι, ναί, φρονήματα ἀλη-
 θῆς ἐλληνικῆς, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες, ὅταν μὲ τριακοσίους
 Σπαρτιάτας, καὶ μὲ ὀλίγα ἄθλια πλοῖα, κατέστρεψαν τὸν
 πολυάριθμον στόλον καὶ τὴν ἄπειρον πεζικὴν δύναμιν τῶν
 Περσῶν, δὲν εἶχεν ἀκόμη γυμνωθῶσιν ἀπὸ τὰς ἀρετὰς
 των· ἀλλ' ἰδέ τους ἔπειτα, ὅταν διέφθειραν τὰ ἥθη των,
 μὲ πόσῃν εὐκολίᾳ ἐδουλώθησαν, ὡς ἀνδράποδα ἀπὸ τοῦς
 διαδόχους τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ μετ' ὀλίγον ἀπ' αὐτοῦς
 τοῦς Ῥωμαίους. Ἐλευθερία χωρὶς ἀρετὴν δὲν δύναται
 ποτὶ νὰ σταθῇ· οὗτοι ἔδω μάλιστα οἱ κάτοικοι τοῦ Πα-
 ρισίου, εἶναι παντάπασι διεφθαρμένοι, καὶ ἡ μόνη σωτη-
 ρία των εἶναι νὰ μεταβάλωσιν ἥθη.

Σὲ εἶπα ἀνωτέρω, ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς αἰῶνα γόνιμον

πολλῶν θαυμάτων, καὶ κινδυνεύομεν νὰ ἰδῶμεν μετα-
 λὰς ἀνηκούστους καὶ παραδόξους εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην.
 Οἱ ἄνθρωποι ἤνοιξαν τέλος πάντων τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ
 δὲν θέλουσι νὰ διοικῶνται μῆτε ἀπὸ τυράννους βασιλεῖς,
 μῆτε ἀπὸ τυράννους ἱερεῖς. Ταύτην τὴν ὥραν 4 Ἀπρι-
 λίου, μανθάνομεν καὶ τὴν μισαιφονίαν ἢ ὁποῖα συνέβη ἐν
 τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως τῆς Σουηκίας. Ἡξεύρεις, ὅτι
 ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Σουηκίας ἦτον ὡς ἐκείνη ση-
 δὸν τῆς Ἀγγλίας, ἤγουν, ὅτι ὁ βασιλεὺς δὲν ἔδύνατο νὰ
 πράξῃ τίποτε, χωρὶς τὴν βουλὴν καὶ συναίνεσιν τῆς συ-
 κλήτου. Εἰς τὰ 1772 ὅμως, ὅταν εὕρισκόμην εἰς Ὀλ-
 λανδίαν, ὁ νῦν βασιλεύων Γουσταῦος κατήργησε τὴν σύ-
 κλητον τυραννικῶς καὶ ἔλαβεν αὐτὸς ὅλην τὴν ἐξουσίαν
 προφασίζόμενος ὅτι ἡ σύγκλητος καὶ ἐδωροδοκεῖτο καὶ
 διοικεῖτο ἀπὸ τὴν Ῥωσσίαν. Ἀπ' ἐκείνου τοῦ καιροῦ ἔμει-
 νεν εἰς τῶν πολλῶν τὰς καρδίας μία κρυφὴ ἐκδικήσεως
 ἐπιθυμία, ἀλλὰ τὸ δραστήριον καὶ ἡ ἀγχίνοια αὐτοῦ τοῦ
 βασιλέως τὸν ἔδειξε μέχρι τῆς σήμερον ὑπέρτερον ἀπὸ
 τοὺς ἐχθρούς του. Ὁ τρελλὸς καὶ ἄδικος πόλεμος, τὸν
 ὁποῖον διὰ τὴν ἡμετέραν κακὴν τύχην ἐκίνησε κατὰ τῆς
 Ῥωσσίας, τὸν ὑπέβαλεν εἰς δεινότατα χρέη· ἡναγκάστη
 λοιπὸν νὰ συναθροίσῃ γενικὴν τοῦ ἔθνους σύνοδον, διὰ νὰ
 ζητήσῃ τὴν πληρωμὴν αὐτῶν τῶν χρεῶν· ἡμεῖς ἰδῶν,
 καθὼς καὶ ὅλη ἡ Εὐρώπη ἐφοβούμεθα καὶ ἐπροσμένομεν
 κατὰ πᾶσαν στιγμὴν, ὅτι αὕτῃ ἡ γενικὴ συνάθροισις ἐμέλ-
 λε νὰ πράξῃ, ὅ,τι ἔκαμε καὶ τῶν Γάλλων ἡ συνέλευσις
 ἤγουν νὰ λάβῃ πάλιν τὴν προτέραν τῆς ἐξουσίαν, καὶ νὰ
 μὴν ἀφήσῃ τοὺς θησαυρούς της εἰς τὴν αὐτοδέσποτον αἰ-
 κονομίαν ἑνὸς μόνοῦ ἀνθρώπου· ἀλλ' αὐτός, καθὼς ἐ-
 εἶπα, ἀνώτερος ἀπὸ τὸν ἡμέτερον Λουδοβίκον, καὶ κατὰ

τῶν νοῦν καὶ κατὰ τὰς πράξεις, καὶ κατὰ τὴν παιδείαν
 (ἐπειδὴ εἶναι ῥήτωρ, ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς ἄριστος),
 ἔλαβε τρόπον νὰ μαγεύσῃ μὲ τὴν εὐγλωττίαν τοῦ ὅλην
 τὴν σύγκλητον, καὶ νὰ λάβῃ παρ' αὐτῶν τὴν ὑπόσχεσιν
 νὰ πληρώσωσι καὶ πάλιν τὰ χρέη τοῦ βασιλικοῦ θησαυ-
 ροῦ. Διέλυσε λοιπὸν τὴν σύνοδον εἰρηνικῶς μὲ ἐκπληξιν
 τῆς Εὐρώπης. Ἄλλ' εἰς τὰς 16 Μαρτίου, ὥρᾳ τοῦ
 εἵπνου εὐρισκόμενος εἰς τὴν τράπεζαν, λαμβάνει ἐπιστο-
 λὴν ἀνώνυμον, εἰς τὸ ὅποτον τὸν ἔγραφεν ὁ μέλλων φο-
 νεύς του ταῦτα τὰ λόγια· «Ἀγκαλὰ πρὸ πολλοῦ εἶμαι
 ἐχθρὸς σου ἐπίσημος καὶ ἀπεφάσισα νὰ σὲ φονεύσω,
 διὰ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα μου ἀπὸ τὴν τυραν-
 νίαν σου, μὴ βουλούμενος ὅμως νὰ σὲ φονεύσω μετὰ δό-
 λου καὶ προδοσίας, σὲ δίδω τὴν εἶδησιν, ὅτι τοῦτο τὸ
 ἐσπέρας, ὅταν ἔλθῃς εἰς τὴν χορείαν, θέλει λάβῃς παρ'
 ἐμοῦ πληγὴν θανάσιμον». Ἐμελλε δηλαδὴ ἐκείνην τὴν
 ὥραν νὰ δοθῇ χορεία βασιλικὴ (ἦγουν μπάλος), εἰς τὴν
 ποίαν ἦσαν ὅλοι μὲ προσωπεῖα. Ὁ βασιλεὺς χωρὶς νὰ
 παραχθῇ, ἀφοῦ ἀπεδείπνησε λαμβάνει τὸ προσωπεῖόν του
 καὶ ὑπάγει εἰς τὴν χορείαν. Μόλις ἐμβῆκεν εἰς τὴν σάλαν
 τοῦ βάλλου, καὶ μία πληθὺς ἀνθρώπων τὸν περικυκλῶνει,
 τὸν σφίγγει, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν θλίψιν τὸν κτυποῦσιν εἰς
 τὰς λαγόνας μὲ μίαν πιστόλαν. Ὁ βασιλεὺς αἰσθανθεὶς
 τὴν πληγὴν, ἀνεκάλυψε τὸ πρόσωπόν του, καὶ λέγει τὸν
 ἀρτυρόφρον, ὅστις τὸν συνώδευε, ὅτι ἐκτυπήθη, καὶ ἀπ'
 αὐτοῦ χειραγωγούμενος ἐπέστρεψεν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ
 ἔπεσεν εἰς τὴν κλίνην· κατ' ἀρχὰς ἐφάνη ἐλαφρὰ ἡ πληγὴ,
 ἐπειδὴ ἐλάλει μὲ μεγάλην γαλήνην εἰς τοὺς περιεστῶτας,
 πρὶν τὸ πρῶτον ὅμως ἀνήφθῃ ὁ πυρετός, καὶ ὁ χειρουργὸς
 δὲν ἠδυνήθη ἀκόμη νὰ ἐκβάλῃ ἀπὸ τὴν πληγὴν, πάρεξ

ἐν μόνον βολιδιον. Εἶναι φόβος μέγας (ἐπειδὴ ἡ πιστο-
 ῆτον γεμύτη μὲ καρφία) μήπως τὸν διέρρηξε τὰ ἐν-
 σθιά του, καὶ γεννηθῇ ἐμπύησις ἐσωτερική, ἔπειτα γρη-
 γραίνα, καὶ τελευταῖον θάνατος. Ὁ φονεὺς, τὸν ὁποῖον
 ἐπιάσαν, ὀνομάζεται Ἀγκαστρόμιος, καὶ εἶναι ἓνας ἀπὸ
 τοὺς παλαιούς σωματοφύλακας τοῦ βασιλέως. Αὐτὸς ὅταν
 ὁ βασιλεὺς διηγείρε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ῥωσίας, ἐ-
 πόδισεν εἰς πολλὰς ἐπαρχίας τὴν συνάθροισιν τῶν στρε-
 τιωτῶν, λέγων, ὅτι αὐτὸς ὁ πόλεμος εἶναι ἀδικος (καθὼς
 ἦτον καὶ ἡ ἀλήθεια) καὶ εἰς αὐτὸ εἶχε συνεργούς καὶ συμ-
 ψήφους πολλούς, οἱ ὅποιοι τότε ἄλλοι ἐξωρίσθησαν καὶ
 ἄλλοι κατεδικάσθησαν εἰς ἄλλας διαφόρους ποινάς· αὐτὸς
 κατεδικάσθη τότε εἰς θάνατον, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τὸν ἐγέ-
 ρισε τὴν ζωὴν· μὲ ὅλον τοῦτο μήτε ἡ τοιαύτη δωρεὰ δι-
 ἔσβεσε τὸ κατὰ τοῦ βασιλέως μῖσος, ἀλλ' ἐκαιροφυλάκτε
 ἀπὸ τότε νὰ τὸν θανατώσῃ. Αὐτὸς ὁ θάνατος ἂν συμβῇ
 προστιθέμενος εἰς τὸν ἀπροσδόκητον θάνατον τοῦ Λεοπόλ-
 δου, δύναται νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοὺς φόβους τοῦ
 πολέμου. Ἐπειδὴ, ἀγκαλὰ ὁ Γουσταῦος ἦτον ὁ μικρότε-
 ρος ἐχθρὸς τῆς Γαλλίας, ἦτον ὁμῶς ὁ πλέον δραστήριος
 καὶ πρὸς τούτοις ἠναγκάζετο καὶ τρόπον τινα ἀπὸ τὴν
 ἰδίον του συμφέρον, νὰ φέρῃ καὶ πάλιν τὴν αὐλὴν τῆς
 Γαλλίας εἰς τὴν προτέραν τῆς δυναστείας, διότι ἀπ' αὐτῆς
 τὴν αὐλὴν ἐλάμβανε κατ' ἔτος πολλὴν ἀργυρίου ποσότητα
 ἐν σχήματι παλαιᾶς συμμαχίας, τὴν ὁποίαν πλέον δι-
 λαμβάνει, ἀφοῦ μετεβλήθη ἡ πολιτικὴ ἡμῶν κατὰστασις.

Τέλος πάντων οἱ Γάλλοι βαρυνθέντες ἀπὸ τοὺς καθυ-
 μερινούς φόβους καὶ ἀπὸ τὴν ἀδηλότητα τοῦ μέλλοντος
 ἀπεφάσισαν νὰ ζητήσωσιν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐχθρούς, τὴν
 ἀπόκρισιν βεβαίαν, σαφεστάτην καὶ ἀπροφάριστον,

καὶ ὁ σκοπὸς των, καὶ ἂν θέλωσι τὴν εἰρήνην ἢ τὸν πό-
 μον. Ἡ ἀπόκρισις τοῦ βασιλέως τῆς Σαρδηνίας ἦλθε
 ἡμερον 5 Ἀπριλίου, μὲ τὴν ὁποίαν μᾶς βεβαιώνει, ὅτι
 ἐθυμεί νὰ ᾖ φίλος καὶ ὄχι ἐχθρὸς ἡμέτερος· πρὸς τὰς
 τοῦ παρόντος προσμένομεν καὶ τὴν ἀπόκρισιν τοῦ
 βασιλικοῦ, τοῦ μέλλοντος αὐτοκράτορος· τὸ συμβεβη-
 κός τοῦ βασιλέως τῆς Σουηκίας, καὶ μία νέα εἰδησις (ἄκουε
 καὶ ἄλλο παράδοξον) ὅτι εἰς τὰς 28 Μαρτίου συνέβη
 ἐκεῖ ἐπανάστασις εἰς τὸ Τουρίνον, μητρόπολιν τῆς
 Σαρδηνίας, ἀναγκάζει τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν νὰ συλλογιζων-
 ται πολλά, καὶ νὰ πράττωσιν ὀλίγα. Δὲν ἤξεύρομεν ἀκό-
 η τὰς περιστάσεις αὐτῆς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Τουρί-
 νου, τὴν προσμένομεν ὁμῶς ἐκ δύο ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα.
 Εἶναι σχεδὸν δύο ἔτη ἀφ' οὗ ὁ βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας
 ἐβόηκεν εἰς τὸν θάλαμόν του μίαν τυπωμένην φυλλάδα ἀνώ-
 μνον, μὲ τίτλον ἢ κοινὴ φωνὴ τοῦ λαοῦ καὶ ἐπιθυμία
 τῆς ἐλευθερίας· λέγουσιν ὅτι μόνον τὸν τίτλον ἀναγνοὺς
 βασιλεὺς, ἔπесεν ὀλιγοθυμήσας εἰς τὴν καθέδραν του.
 Ἡ ἀπόφασις τῶν Γάλλων εἶναι, ἂν οἱ ἐχθροὶ θελήσωσι
 πόλεμον, νὰ κτυπήσωσιν οἱ πρῶτοι, καὶ νὰ διεγείρῳσιν
 ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης κατὰ τῶν ἰδίων ἡγεμόνων,
 κηρύττοντες εἰς αὐτοὺς τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ἐκμαυλίζον-
 τες τοὺς στρατιώτας μὲ ὑπόσχεσιν δωρεῶν μεγάλων καὶ
 τὴν ἀπόκτησιν τῶν ὑπαρχόντων ὅλων τῶν εὐγενῶν Γάλ-
 λων, ὅσοι φυγάδες σήμερον ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, διεγείρουσι
 τοὺς βασιλεῖς κατὰ τῆς πατρίδος των, ἢ εὐρισκόμενοι εἰς
 τὴν Γαλλίαν, τρέφουσι τὴν ἐπιθυμίαν τῆς παλαιᾶς πολι-
 τικῆς καταστάσεως.

Αὐτὸς ὁ τρόπος, ἂν εἶχον γνῶσιν ἱκανὴν νὰ ὁμονοῶσι
 καὶ μετ' ἀλλήλων οἱ φίλοι τῆς νέας καταστάσεως, εἶναι

φίλε μου, ικανὸς νὰ διασκεδάσῃ τὰς βουλὰς τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης· διότι τί δύνανται νὰ πράξωσιν οἱ βασιλεῖς χωρὶς στρατιώτας, ἢ οἱ καλόγηροι χωρὶς δεισιδαιμονίας.

Ἡ ἀπόκρισις τοῦ βασιλέως τῆς Σαρδηνίας δὲν ἤθελε βέβαια ἦτον τόσον εἰρηνικὴ, ἂν δὲν τὸν ἐσωφρόνιζεν ἡ ἐπανάστασις τοῦ λαοῦ, ἡ ὁποία συνέβη τὴν αὐτὴν ἡμέραν, τὴν ὁποίαν εἶχε φθάσωσιν εἰς τὸ Τουρίνον αἱ ἐπιστολαὶ τῆς ἡμετέρας αὐλῆς. Ἄν λάθω νέας εἰδήσεις πρὶν νὰ σφραγίσω τὴν ἐπιστολήν μου, θέλει σὲ γράψω καὶ περὶ αὐτῆς τῆς ἐπαναστάσεως πλατύτερον.

Ἐγὼ, βλέπεις, σὲ γράφω διεξοδικὰς ἐπιστολάς, καὶ ἡ λογιότης σου σιωπᾷ, ὥσάν νὰ ἐπλήχθης ὑπὸ ἀγγέλου καθὼς ὁ Ζαχαρίας. Ἐμάθομεν πρὸς τούτοις ὅτι καὶ ὁ τύραννος τοῦ Βυζαντίου δὲν εἶναι ἥσυχος· ἐκινδύνευσε καὶ αὐτὸς νὰ φονευθῇ· καὶ ὅτι ἕξ ἢ ἑπτὰ ἐπαρχίαι ἀπεστατήσαν ἀπὸ τὴν τυραννικὴν αὐτοῦ ἐπικράτειαν. Ψάλλε, φίλε μου, εἰς ὅποιον ἤχον θέλεις, ψάλλε ὅμως ἀπὸ καρδίας. Γενηθήτω ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκοτός καὶ ὀλίσθημα, καὶ ἄγγελος Κυρίου καταδιώκων αὐτούς.

Ὁ σοφὸς Βιλλοισόνιος μὲ εἶπε νὰ σὲ χαιρετίσω, καὶ νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ γράψῃς ἀκριβέστατα πρὸς ἡμᾶς τί εἶναι τὸ μαφόριον· ἡξεύρει ὅτι εἶναι ἱερατικὴ στολή, ἀλλ' ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ τὸ σχῆμα, τὸ μέγεθος, τὴν ὕλην, τὸν τρόπον τῆς ἐνδύσεως ἂν τίθεται δηλονότι εἰς τοὺς ὅμους ἐπάνωθεν τῆς λοιπῆς στολῆς καὶ ἄλλα ὅσα ἡξεύρεις περὶ αὐτοῦ. Ἐχω καὶ ἐγὼ πολλὰς ἐρωτήσεις νὰ σὲ κάμω ἀλλ' ὁ καιρὸς εἶναι σύντομος καὶ αἱ ἀσχολίαι μου πολυαἰ. Εἰπέ με αὐτό, ἀνεκούρκουδα εἶναι λέξεις ἰδία τῶν Χίων καὶ ἂν σημαίνει τὴν θέσιν ἐκείνην τοῦ σώματος ἐπὶ

ω εἰς τὰ δύο γόνατα, καθὼς ὅταν κάθηται τις, συγκάμπτων τὰ γόνατα διὰ νὰ χέσῃ; εἰπέ με εἰς ποῖαν νῆσον ἢ πόλιν οἱ γραικοὶ ὀνομάζουσι τὰ κτήνη (οἷον πρόβατα, αἰγῖδια κτλ.) κτήματα; καὶ τί σημαίνει τὸ τζειριάζω ἢ τσιριάζω; πρόσεχε μὴ τὸ συγχύσῃς με τὸ τζιρώνω. Ποιοὶ τῶν γραικῶν ὀνομάζουσι προσόψι ὀρθῶς, ἀντὶ τοῦ βαρβαρικοῦ μαρχαμᾶ; μεταχειρίζεσθε αὐτοῦ καμμίαν φορὰν τὸ βλέπει ἀντὶ τοῦ πλουτεῖ; εἶναι πλούσιος; σημείωσον ἀκριβῶς τί σημαίνει ὦρα αἰφνίδιος ἢ ἐξαφνικὸν τὸν ἦλθε; ἢ καθὼς καταρῶνται οἱ ἀπαίδευτοι, ἐξαφνικὸν γὰρ σ' ἐβρη, ἔχει αὐτὸ καμμίαν ἀναφορὰν μετὰ τὴν δεισιδαίμονα ὑπόληψιν τῶν στοιχείων; καὶ τί πιστεύουν ὅτι πάσχει ὁ ἄνθρωπος τὸν ὅποιον εὗρηκε τὸ ἐξαφνικόν; καὶ ποῖαν ὥραν τῆς ἡμέρας, τὸ μεσημέριον τάχα; καὶ εἰς ποίους τρόπους ἐξαίρετως; περὶ αὐτῶν παρακαλῶ νὰ με γράψῃς ἀκριβῶς, ἀφοῦ πληροφορηθῇς ἀσφαλῶς.

Καθὼς εἶναι πράγματα περὶ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἐρωτῶνται οἱ σοφοί, οὕτως εἶναι πράγματα, τῶν ὁποίων τὴν πληροφορίαν δὲν δύναται τις νὰ λάβῃ πάρεξ ἀπὸ τοὺς χυδαίους· καθὼς παραδείγματος χάριν, Νικόλαον τὸν τουτουτζήν καὶ ἄλλους τοιοῦτους γενναίους ἄνδρας πλήρεις πνεύματος καὶ σοφίας. Ἐξεύρεις ὅτι αὐτὸς ὁ Νικόλαος, ὁσάκις ἤθελε νὰ κοινωνήσῃ, μὴν ἀρκούμενος εἰς τὸν κανόνα τῆς μεταλήψεως, ἀνεγίνωσκε καὶ τὸν μέγαν κανόνα, ἔπειτα καὶ τοὺς δύο παρακλητικούς· τοιοῦτοι λοιπὸν σοφοὶ ἄνδρες ἡξεύρουσι καλῶτατα καὶ τὰ ξαφνικά, τοὺς βουρβουλάκους καὶ τὰ στοιχεῖα.

Ἀπαντας τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους ἄσπασαι κατ' ὄνομα ἀπὸ μέρους μου.

Ἐρρωσο εὐδαιμονῶν.

6 Ἀπριλίου. Τορναῖος ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Βιτυργίου ἐπέ-
 βαλεν εἰς τὴν γενικὴν σύνοδον τῆς Γαλλίας, ὅτι μοναχοὶ
 καὶ ἱερεῖς, καὶ ἀπλῶς ὅλος ὁ κληρὸς τῆς Γαλλίας, οὐ
 ἔπρεπε εἰς τὸ ἐξῆς νὰ διακρίνωνται ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς
 μὲ διὰφορον ἔνδυμα. Ἐψήφισε λοιπὸν ἡ σύνοδος ὁμοθυ-
 μαδὸν τὴν κατάργησιν τῶν ἱερομοναχικῶν ἐνδυμάτων,
 καὶ δὲν ἔχουσι πλέον τὴν ἄδειαν οἱ καλόγηροι νὰ φοροῦν
 διάφορα ἐνδύματα ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς, πᾶρεξ εἰς τὴν
 ἐκκλησίαν τὴν ἱερατικὴν συνήθη στολὴν, ὁπόταν δηλαδὴ
 ψάλλωσι τὴν ἀκολουθίαν, ἢ ἐπιτελοῦσι τὰ μυστήρια.
 Αὐτὸ θέλει σὲ φανῇ παράδοξον, μάλιστα προβαλόμενον
 ἀπὸ ἐπίσκοπον, ὅταν ὁμως συλλογισθῇ τις, ὅτι ὁ Χριστὸς
 καὶ οἱ Ἀπόστολοι, ἤγουν οἱ πρῶτοι ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκ-
 κλησίας, ἀνώτεροι χωρὶς ἀμφιβολίαν ἀπὸ τοὺς σημε-
 ρινοὺς, πανοσιωτάτους, θεοφιλεστάτους, πανιερωτάτους,
 μακαριωτάτους καὶ παναγιωτάτους, δὲν ἐφόρουσαν ἄλλο
 ἔνδυμα, πᾶρεξ ἐκεῖνο ὅπου ἐφόρει ὅλον τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος
 τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ὅταν πρὸς τούτοις στοχασθῇ ὅτι αὐτὸ
 τὸ ἐξάριτον σκοτεινὸν καὶ μαῦρον ἔνδυμα, συνήργησεν
 ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος εἰς τὸ ν' αὐξήσῃ τὸν τύφον καὶ τὴν
 αὐθάδειαν τῶν καλογήρων, μέχρις οὗ νὰ τὸ ὀνομάσῃ
 καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα, (ὥσάν νὰ ἐρασσοφόρησαν ποτε
 ἄγγελοι εἰς τοὺς οὐρανοὺς) καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὴν ἡμετέραν
 ἀθλιότητα καὶ μωροεὐλάβειαν, οἱ ὅποιοι ὑποκᾶτω εἰς αὐτὸ
 τὸ ἔνδυμα ἐσυγχύσαμεν τὸν ἀληθῶς καλὸν καὶ θεοσι-
 καλόγηρον, μὲ τὸν ὑποκριτὴν καὶ θεομπαίκτην κακόγηρα
 προσφέροντες ἐπίσης εἰς ὅλους τὴν αὐτὴν τιμὴν, ὅ-
 λέγω αὐτὰ καὶ συλλογισθῇ τις χωρὶς προλήψεως, εὐκ-
 θέλει καταλάβῃ ὅτι τὸ συμφέρον τῆς ἐκκλησίας ἢ λατοῦ

τοῦ θεοῦ καὶ ἡ βελτίωσις τῶν χριστιανικῶν ἡθῶν ἀπαι-
τεῖ τὴν κατάργησιν τῆς τοιαύτης παραλόγου διακρίσεως.

7 Ἀπριλίου. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Τορίνου ἦτον μία
ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς Ἀκαδημίας μὲ μερικοὺς ψωρομα-
νώλιδες ἐκ τοῦ κοινοῦ λαοῦ, ἡ ὁποία λέγουσιν ὅτι κατέ-
παισε τώρα, ὅχι ὁμως χωρὶς αἱματοχυσίαν.

Ἐλᾶθμεν πρὸς τούτοις τὴν εἶδησιν ὅτι συνέβησαν
παναστάσεις καὶ εἰς διαφόρους πόλεις τῆς παπικῆς ἐπι-
κρατείας. Αὐτὰ τὰ ἀλλεπάλληλα καὶ παράδοξα συμβε-
βηκότα φοβερίζουσιν ὅλους τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης.
Εὐτύτην τὴν ὥραν ἄδεται ὅτι ἡ Αἰκάτερίνα πέμπτει 29
αὐτῆς τῆς λίνεας, φορτωμένα στρατιώτας, ἀλλὰ ποῦ ;
ἐκείνας ἀκόμη δὲν ἤξεύρει· ὑποπτευόμεθα ὁμως, ὅτι εἴ-
ναι καθ' ἡμῶν. Ἐκαμνε καλὰ νὰ μὴν ἀνακατωθῇ εἰς
τὰς ὑποθέσεις τῶν Γάλλων, ἀλλὰ νὰ ἐνασχολεῖται ὅλως
ἐκείνου νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς ἀθλίους Γραικοὺς ἀπὸ τὴν τυ-
ραννίδι τῶν Τούρκων καὶ τῶν καλογήρων.

Καὶ πάλιν ἔρρωσο καὶ λύσον αὐτὴν τὴν μακρὰν καὶ
ἀνιστον καὶ παράδοξον σιωπὴν σου.

15 Ἀπριλίου. Ἐκράτησα τὴν ἐπιστολὴν μου μέχρι
τῆς παρούσης ἡμέρας καὶ ὥρας, διὰ νὰ σὲ γράψω καὶ τὸν
θάνατον τοῦ βασιλέως τῆς Σουηκίας, τὸν ὁποῖον μανθᾶ-
νομεν σήμερον· ἀπέθανεν εἰς τὰς 29 Μαρτίου. Εἰς τὴν
ἀνατομὴν τοῦ σώματός του εὔρηκαν μεταξύ τῶν ἄλλων
καὶ βόλιον τετράγωνον, τὸ ὁποῖον μήτε ἡ φύσις μήτε ἡ
τέχνη δὲν ἐδυνήθη νὰ εὐγάλῃ.

Ἐρρωσο καὶ πάλιν.

Ὁλος Σὸς
Δ. Κ.

25 'Ιουνίου 1792.

Φίλιππε μου Πρωτοψάλτα,

Εἰς τὰς 15 'Απριλίου σὲ ἔγραψα μίαν διεξοδικήν ἐπιστολήν, τῆς ὁποίας ὁ ἐπίλογος ἦτον ὁ φόνος τοῦ βασιλέως τῆς Σουηκίας. Τὰ νέα καὶ παράδοξα πολλαπλασιάζοντο καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸ ἐξῆς νὰ σὲ γράφω καὶ τὸ δεκατημόριον ἀρκεῖ ὅσα ἢ ἐδῶ βλέπω, ἢ ἀπὸ τὰς διαφοροὺς γαζέτας μανθάνω, συμβαίνοντα εἰς τὰ λοιπὰ τῆς Εὐρώπης μέρη, δὲν ἀλλάξω τὸν τρόπον τῶν ἐπιστολῶν μου, σημειῶν τὸν τρόπον γαζέτας τὰς διαφοροὺς περιπετείας τῶν πραγμάτων, τὴν ἡμέραν εἰς τὴν ὁποίαν συμβαίνουσιν ἢ μηνύονται. Ἀρχομαι λοιπὸν ἀπὸ τὴν σήμερον 18 'Απριλίου (καὶ σημειῶσαι ὅτι ἀκόμη ἐπιστολήν σου δὲν ἔλαβον), καὶ σὲ ἀναγγέλλω, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως τῆς Σουηκίας, ἐφανερώθησαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς συντρόφους καὶ συμπράκτορας τοῦ φόνου, ἀπὸ τοὺς ὁποίους μερικοὶ ἔφυγον, οἱ δὲ περισσότεροι ἐπιάσθησαν καὶ ἐφωλακίσθησαν, ἓνας ἀπ' αὐτοὺς ὁ βαρὼνος Βιέλκης, κληθεὶς παρὰ τοῦ Μινίστρου μίαν ὥραν ἀφοῦ ἐξεψύχησεν ὁ τραπεζοφύλακος, διὰ νὰ ἐξετασθῇ περὶ τοῦ φόνου, ἀπεκρίνατο τοῦτον τὸν τρόπον: «Ὅχι μόνον ἐστάθην σύμβουλος αὐτοῦ τοῦ φόνου, ἀλλ' εἶμαι καὶ ἀρχηγὸς αὐτῆς τῆς ἐκτέλεσεως» «νωμοσίας· ἂν ἐρωτᾷς διατί ἐκοινωνήσα εἰς αὐτὴν τὴν ἐκτέλεσιν» ἐπιβουλήν, σὲ ἀποκρίνομαι, ὅτι τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος

τρίδος μου ἐζήτει ἀναγκαίως τὸν θάνατον τοῦ βασι-
λέως. "Αλλο περισσότερον δὲν ἔχω νὰ σὲ εἰπῶ· μόλις
τεταρτημόριον τῆς ὥρας ἔχω ἀκόμη νὰ ζήσω, ἐπειδὴ
ἐφαρμάκνευσα τὸν ἑαυτὸν μου, διὰ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ
τὴν ἐκδίκησίν σου, καὶ ἀποθνήσκω εὐχαριστημένος».

Ἀρσὺ ἀπέθκνεν ἀπὸ τὸ φάρμακον (τὸ ὁποῖον εἶχε πῖν πρὶν
ἀνύπαγγε εἰς τὸν μινίστρον), ἐκολοσύρθη ὁ νεκρὸς τοῦ ἀπὸ
τὸν δῆμιον, διὰ προσταγῆς τοῦ κράτους, εἰς τὰς πλα-
τείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως. Οἱ λοιποὶ φυλακωμένοι, με-
ταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ αὐτουργὸς τοῦ φόνου, Ἀγκαστρού-
μος, δὲν ἐξετάσθησαν ἀκόμη. Ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως δια-
δέχεται τὴν βασιλείαν, ἀλλ' ἐπειδὴ νόμος εἶναι νὰ μὴν
ἀνακηρύττεται βασιλεὺς πρὸ τῆς ἡλικίας τῶν δέκα ὀκτώ
εἰσὼν, διοικεὶ ὁ δοῦξ τῆς Σουδερμανίας, ἀδελφὸς τοῦ ἀπο-
θανόντος βασιλέως τὴν βασιλείαν μέχρι οὗ νὰ φθάσῃ εἰς
τὴν νόμιμον ἡλικίαν ὁ νῦν τεσσαρεσκαιδεκαέτης διάδοχος.

20 Ἀπριλίου. Σὲ ἔγραψα καὶ προλαβόντως, ὅτι ὁ αὐ-
τοκράτωρ, ἡ Πρῶσις, Σουηκία, Ῥωσσία καὶ Ἰσπανία,
ἐτοιμάζοντο καθ' ἡμῶν. Αὐτῆς τῆς φοβερᾶς παρασκευῆς
ἀρχηγός, ἡγεμὼν καὶ προστάτης ἦτον ὁ αὐτοκράτωρ,
συνεπαγόμενος τοὺς λοιποὺς ὡς συμμάχους. Τὸ χεῖριστον
ἦν ὅτι μὴτε ἔπαυον ἀπὸ τὸ νὰ συναθροίζωσι
στρατεύματα, μὴτε ἐρωτῶμενοι, ἀπεκρίνοντο σαφῶς ὅτι
τὰ συνήθροιζον καθ' ἡμῶν. Ἐτόλμων καὶ ἐφοβοῦντο,
ἤθελον καὶ δὲν ἤθελον, τὸ μὲν δι' ἄλλα τέλη κρύφια με-
ταξὺ Ῥωσσίας, Προυσσίας καὶ αὐτοκράτορος (ἀπὸ τὰ ὁποῖα
ὑποπτεύονται νὰ ἦτον καὶ ἓνας νέος μερισμὸς τῆς Πολω-
νίας κτλ.), τὸ δὲ καὶ διότι βλέποντες τὰς ἐσωτερικὰς δι-
χνοῖας ἡμῶν, μάλιστα τὴν ταραχὴν τὴν ὁποίαν μέχρι
τῆς παρούσης ἡμέρας καὶ ὥρας προξενοῦσιν εἰς ἡμᾶς οἱ

γυμνωθέντες καλόγηροι, ἤλπιζαν νὰ μᾶς ἰδῶσιν ἐξησθῆναι
μένους ἀπὸ τὰ οἰκεῖα ἡμῶν πάθη, καὶ τότε νὰ πείσωσιν
ἐπάνω εἰς ἡμᾶς, καὶ μὲ περισσοτέραν εὐκολίαν, ἢ νὰ μᾶς
μερίσωσιν ὡς τοὺς Πολωνοὺς, ἢ νὰ μᾶς ἀναγκάσωσιν
δῶσωμεν καὶ πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν τὴν προτέραν αὐτοδου-
λοτοσίαν καὶ ἀνυπεύθυνον ἐξουσίαν τῆς. Ἐπειδὴ αὕτη τὴν
μεταβολὴν τῆς Γαλλίας, τὴν στοχάζονται ὅλην οἱ βασι-
λεῖς τῆς Εὐρώπης, ὡς κακὸν οἰωνόν, καὶ φοβοῦνται ἐκ-
στῆσαι μὴ διαδοθῇ καὶ εἰς τοὺς ἰδίους τοῦ ὑπηκόους,
λοιμούς. Ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς ὁμοθυμαδὸν μὲ τὴν σύν-
δον ἐζήτησε πολλάκις ἀπὸ τὸν ἀποθανόντα Λεοπόλδον
ἀπόκρισιν σαφῇ καὶ ἄδολον, διατὶ συνάξει στρατεύμα-
τις εἶναι ὁ σκοπὸς του, διατὶ συγκροτεῖ συμμαχίαν με-
τὰ τῶν ἄλλων βασιλείων· ὁ πονηρὸς σου Λεοπόλδος μᾶς ἀ-
κρίνετο πάντοτε μὲ λόγους εἰρηνικοὺς, ὅτι τὰ μὲν στρα-
τεύματα τὰ ἐσύναζε δι' ἰδίαν του ἀσφάλειαν, φοβούμενος
καμμίαν ἀπροσδόκητον ἔφοδον τῶν Γάλλων, τὴν
συμμαχίαν συνεκρότει, ἐπειδὴ πολλοὶ Γάλλοι, ἐξεπαρθε-
ντες ἀπὸ τὴν ἰδίαν πολιτικὴν μεταβολὴν, περιήρχοντο
λοιπὰς βασιλείας, διεγείροντες τὰ ἔθνη εἰς ἀποστασίαν
ἀπὸ τοὺς ἰδίους των ἡγεμόνας. Βλέποντες, ὅτι ὁ Λεοπόλ-
δος ζητεῖ νὰ μᾶς κοιμίσῃ, ὁ βασιλεὺς μετὰ τῆς συνό-
δου ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ ἀποφασιστικῶς, νὰ ἀπολύσῃ
στρατεύματά του, ἂν θέλῃ νὰ εἰρηνεύῃ μὲ ἡμᾶς. Ὁ
ναυαγὸς τὸν ἐμπόδισεν ἢ νὰ ἐκβάλῃ πλέον τὸ προσω-
πὸν καὶ νὰ κινήσῃ καθ' ἡμῶν, ἢ νὰ παύσῃ ἀπὸ τὸ νὰ
ἐπηρεάζῃ. Πολλῶν γνώμη εἶναι, ὅτι ἤθελε κάμῃ τὸ ἐπι-
τερον, διότι ἀπὸ ὅλους τοὺς βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης,
τὸς ἤθελεν ἦτον ὁ πλέον ἀναπολόγητος, ἂν ἐδυσχερ-
οῦτω σκληρῶς εἰς τὴν νέαν μεταβολὴν τῆς Γαλλίας.

ἐπειδὴ πολλοὺς νέους νόμους τῶν Γάλλων ἐνομοθέτησεν αὐτὸς αὐτεπάγγελτος καὶ χωρὶς γενικὴν συνάθροισιν, ὅταν ἦτον ἐτι δούξ τῆς Ἑπρουρίας. Ὁ διάδοχός του Φραγκίσκος, βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας ἠθέλησε καὶ αὐτὸς νὰ μᾶς διατρίβῃ τὸν καιρὸν κατὰ μίμησιν τοῦ πατρός του, μὲ ἀποκρίσεις ἀδιορίστους καὶ ἀμφιβόλους. Τέλος πάντων ὁ ἡμέτερος Λουδοβίκος (ὅστις τανῦν φαίνεται εἰλικρινῶς ἐμψυχος μὲ τὸ ἔθνος) ὑπῆγε σήμερον τὸ πρῶτ' εἰς τὴν σύνοδον καὶ παρέστησεν εἰς αὐτήν, ὅτι μὴ δυνηθεὶς μέχρι τῆς σήμερον νὰ λάβῃ τελείαν πληροφορίαν εἰρήνης, μήτε ἀπὸ τὸν γυναικᾶδελφόν του Λεοπόλδον, μήτε ἀπὸ τὸν ἀνεψιόν του Φραγκίσκον, βλέπων ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὰς ἐσωτερικὰς ταραχὰς τῆς Γαλλίας, καὶ φοβούμενος μήπως καταδράμωσιν ἐξαίφνης πανταχόθεν οἱ ἡμέτεροι ἐχθροί, ὅπταν μᾶς εὐρωσιν εἰς παντελῇ ἀδυναμίαν, ἔκρινεν εὐλογον νὰ κηρύξωμεν ἡμεῖς πρῶτον τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Φραγκίσκου, χωρὶς νὰ προσμένομεν περαιτέρω. Ἡ σύνοδος συγκατανεύσασα εὐθὺς εἰς τὴν αἴτησιν τοῦ βασιλέως, ἐκήρυξε διὰ ψήφισματος σήμερον 20 Ἀπριλίου πόλεμον κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας.

21 Ἀπριλίου. Χθὲς τὸ ἑσπέρας ἐκηρύχθη, καθὼς σὲ εἶπα παρὰ τῶν Γάλλων ὁ πόλεμος, καὶ τὸ μεσονύκτιον ἐπέμψθησαν τριάκοντα ταχυδρόμοι κατὰ διαφόρους πόλεις καὶ χώρας, φέροντες τὸ ψήφισμα τῆς συνόδου διὰ νὰ κινήσωσιν εὐθὺς τὰ γαλλικὰ στρατεύματα πρὸς τὰ σύνορα τῆς Γερμανίας. Ἐμείνε τώρα νὰ ἰδῶμεν, ἂν οἱ σύμμαχοι τοῦ Φραγκίσκου τὸν βοηθήσωσι, καθὼς ὑπεσχέθησαν. Ἄν αὐτὸ συμβῇ, καθὼς εἶναι πιθανόν ὅτι θέλει συμβῇ, ὁ φόβος εἶναι μέγας δι' ἡμᾶς. ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ σὲ εἰπῶ καὶ τοῦτο, ὅτι ἔχομεν καὶ ἐλπίδας πολλὰς νὰ

διασκεδάσωμεν αὐτὸ τὸ φοβερόν νέφος τῶν ἐχθρῶν, τὸ μὲν ἐπιστηριζόμενοι εἰς τὸν ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας, τὸ δὲ ἔχοντες καὶ μεγάλα παραδείγματα παλαιὰ καὶ νέα ἔθνων ἀσυγκρίτως μικροτέρων καὶ κατὰ τὸ πλῆθος καὶ κατὰ τὰ χρήματα ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, τὰ ὅποια μὲ ὅλον τοῦτο ἔμεναν ἀνίκητα ἀπὸ τοὺς πολυπληθεῖς καὶ φοβεροὺς ἐχθρούς των. Στέκομαι θεατῆς περιέργως νὰ ἰδῶ τὸ τέλος αὐτῆς τῆς παραδόξου περιπετείας. Μόνον τὸ γαλλικὸν ἔθνος μεταξὺ τῶν ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης ἐφθασεν εἰς τὸ ὕψος τῆς δόξης τῶν ἡμετέρων προγόνων κατὰ τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας· αὐτοὶ τὸ ἠξεύρουσι καὶ τὸ καυχῶνται, καὶ πιστεύουσιν ὅτι καὶ ὑπερέβησαν τοὺς Ἕλληνας, διότι οἱ Γάλλοι μεταξὺ τῶν πολλῶν δώρων τῆς φύσεως καὶ ἀνατροφῆς, ἔχουσι καὶ τὸ προτέρημα νὰ ᾖναι τρελλοὶ ἀλαζόνες. Ἄν ἐπιτύχωσι καὶ τοῦτο τὸ νὰ φανῶσιν ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν καὶ ὑπερασπίσωσι τὴν νέαν νομοθεσίαν των, ὅλοι τοῦ τημαρχανᾶ τῆς Μαγνησίας αἱ ἀλύσεις θέλει εὐρεθῶσιν ἱκαναὶ νὰ κρατήσωσιν ἓνα μόνον ἀπὸ τούτους. Ἀλλοίμονον ὅμως εἰς αὐτοὺς ἂν τοὺς κυριεύουσιν δειλία, καὶ ὑπογράψωσιν εἰς τὰ ζητήματα τῶν ἐχθρῶν θέλει καταστῶσι μυκτηρισμὸς καὶ χλευασμὸς ὅλης Εὐρώπης καὶ πρῶτος ἐγὼ θέλει τοὺς πτύσω εἰς τὸν ἄσπετον (καθὼς τὸ λέγω πρὸς πολλοὺς Γάλλους ἀνυπακούως καθημέραν), τὸ μὲν ὀνειδιζὼν τὴν μεγαλαυχίαν τὸ δὲ καὶ ἐκδικῶν τὸ γένος μου, τὸ ὅποσον σκληρῶς τοὶ πολλάκις (ἀγκαλὰ δικαίως) ὠνειδίσαν διὰ τὸν ζῆλον τὸν ὅποσον ὑποφέρει ἀπὸ τοὺς χαμάληδες.

22, 23 καὶ 24 Ἀπριλίου. Ἀδύνατον εἶναι νὰ σιωπῇ ἡ καρδιά μου, ἀλλὰ ἡ ἀνάγκη ἵνα γράψω τὴν χαράν, τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὴν ἀκρόατον ὁρμήν, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ὅλον τὸ ἔθνος εἰς τὴν

αὐτῶν τοῦ πολέμου, δὲν ἀκούεις ἄλλο, πᾶρεξ «ἐλευθερίαν
καὶ θάνατον». Προχθές, χθές καὶ σήμερον, τρεῖς ἡμέρας,
παρεστάθησαν πολλοὶ καὶ διάφοροι εἰς τὴν γενικὴν σύνο-
δον, προσφέροντες ἐκούσια δῶρα χρυσίου, ἕκαστος κατὰ
τὴν ἰδίαν δύναμιν διὰ τὴν δαπάνην τοῦ πολέμου, ὅχι μό-
νον Γάλλοι, ἀλλὰ καὶ ξένοι, ἐκ πολλοῦ κατοικοῦντες εἰς
τὴν Γαλλίαν, ἣ ἐπιδημήσαντες μὲ σκοπὸν νὰ κατοικήσω-
σιν, ἀφοῦ μετεβλήθη ἡ πολιτικὴ τῆς κατάστασις. Ἕνας
Ρεζιμνός ὀνομαζόμενος Κλότσιος, ἄνθρωπος μεστὸς ἀπὸ
πνεῦμα καὶ προκοπὴν, ἀλλὰ καὶ τρελλὸς ὀλίγον (τὸν ὅποιον
λέγουσι νὰ ᾔῃ ἀνεψιὸς τοῦ ἀλιτηρίου Παυλοῦ τοῦ δια-
σώσαντος τοὺς Γραικοὺς εἰς τὰ συγγράμματά του) ἐπρό-
σφερε δῶρον ἐκούσιον διὰ τὸν πόλεμον δώδεκα χιλιάδας
λιτρῶν γαλλικῶν. Ἐπρόβαλεν ἓνας ἀπὸ τὴν σύνοδον,
ὅτι ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτὰ τὰ ἐκούσια δῶρα,
ὅχι εἰς δαπάνην τοῦ πολέμου, ἀλλὰ νὰ τὴν κηρύξωσιν
διὰ τῶν γαζετῶν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην ὡς ἀμοιβὰς διὰ
τοὺς στρατιώτας τῶν ἐχθρῶν, ὅσοι, ἀφήσαντες τὴν ση-
μαίαν τῶν ἄλλων βασιλέων, αὐτομολήσωσι πρὸς τοὺς
Γάλλους, πρὸς τοὺς ὁποίους νὰ ὑποσχεθῶσι προσέτι καὶ
κτήματα ἀκίνητα, ἤγουν χωράφια καὶ ἄλλα τοιαῦτα,
ἀνήκοντα εἰς τοὺς φυγάδας εὐγενεῖς, ἃν ἀφήσαντες τὰς
ἰδίας πατρίδας, θελήσωσι νὰ κατοικῶσιν εἰς τὴν Γαλλίαν.
Αὐτὸς εἶναι ἓνας τρόπος ἐπιτήδειος νὰ ἐκμαυλίσωσι τοὺς
στρατιώτας τῶν ἐχθρῶν, καὶ οὐαὶ εἰς τοὺς λοιποὺς βασι-
λεῖς ἂν λάβῃ ἔκθασιν.

Οὗτος ὁ πόλεμος, φίλε μου, δὲν ὁμοιάζει τῶν ἄλλων
πολέμων· θέλει ᾔῃ σκληρὸς καὶ φθοροποιὸς, ἂν οἱ Γάλ-
λοι ἀληθῶς μιμηθῶσι τοὺς Ἑλληνας, τοὺς ὁποίους καυ-
χῶνται νὰ ὑπερέβαλον, ἣ θέλει εἶναι μία γελοιώδης γα-

λεομυομαχία, ἂν λησμονήσαντες τὰς νῦν μεγαλαυχμα-
των κλίνωσιν ὡς ὄνοι τὰς κεφαλὰς εἰς τὴν ῥάβδον τοῦ
Φραγκίσκου καὶ τῶν συμμάχων του. Οὐδεὶς οἶδε τὸ μέ-
λον, ἐλπίζω ὁμῶς ὅτι θέλει τὸ τελειώσει μὲ ἄσπετον
πρόσωπον· ἡ χαρά, καθὼς σὲ εἶπα, εἶναι κοινὴ εἰς ὅλους
καὶ εἰς τοὺς φίλους δηλαδὴ τῆς νέας πολιτικῆς καταστά-
σεως, οἱ ὅποιοι ἐλπίζουν νὰ θριαμβεύσωσι, καὶ εἰς τοὺς
ἐχθροὺς αὐτούς, μάλιστα τοὺς ἐξωσθέντας καλογήρους
οἱ ὅποιοι ἐλπίζουν εἰς ἐναντίας τὸν θρίαμβον τῶν ἐχθρῶν
διὰ νὰ ἀπολαύσωσι καὶ πάλιν τὸν ἀρχαῖον πλοῦτον, τὴν
ἀρχαίαν δόξαν καὶ τὴν ἀρχαίαν τρυφὴν. Λανθάνουσιν οὖν
ὁμῶς οἱ ἄθλιοι, διότι καὶ ἂν νικηθῶσιν οἱ Γάλλοι, καὶ
παλαιὰ χρέη τῆς βασιλείας, καὶ ὅσα νέα θέλει προξέ-
σει ὁ πόλεμος, δὲν θέλει ποτὲ συγχωρήσουν τὸ νὰ ἀν-
ποδοθῶσιν εἰς τοὺς καλογήρους τὰ δικαίως ἀφαιρηθέντα
ὑπέρμετρα καὶ ἀντίχριστα κτήματα.

25. Ἀπριλίου. Τὰ ἐκούσια δῶρα προσφέρονται ἐν
ἐκάστην ὥραν. Σὲ ἔγραψα ὅτι ἡ Ῥωσσία ἡτοιμάζε-
ται καράβια τῆς λίνεας διὰ τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν. Γνω-
στῶν πολλῶν εἶναι ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς εἶναι νὰ ἐνοχλήσῃ
Μασσαλίαν καὶ τὴν νῆσον τῆς Κόρσικας, ὡς ἀνηκοῦν
εἰς τὴν Γαλλίαν· ἄλλοι δὲ φαντάζονται τῶρα, ὅτι
Ῥωσσία ὀλίγον φροντίζει περὶ τῆς Γαλλίας, εἴτε μὲν
παλαιούς, εἴτε μὲ νέους νόμους θέλει νὰ κυβερνᾶται, ἢ
μεταχειρίζεται τὴν εὐκαιρίαν καὶ πρόφασιν τοῦ γαλλο-
πολέμου, διὰ νὰ ἀπατήσῃ τὸν πανοῦργον μινίστρον
Ἀγγλίας, τὸν Πίτ, ὅστις δὲν τὴν ἄφησε νὰ περάσῃ
καράβιά της ὅταν ἐπολέμει τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ
ἐχθρὸς ὢν κρυπτὸς τῆς Γαλλίας, καὶ εἰρηνευοῦσης
τὸ ἄλλο μέρος καὶ τῆς βασιλείας μετὰ τῶν Τούρ-
κων.

θέλει ἐναντιωθῇ. Ἀφοῦ ἅπαξ περάσωσι τὰ καράβια, εὐρὴ τοὺς Γάλλους δαμασμένους ἀπὸ τὸν Φραγκῖσκον παῖζει μὲ εὐκολίαν τὴν Κόρσικαν, καὶ προσορμίζει τὰ πλοῖα της, ἕως νὰ συγκροτήσῃ δεύτερον πόλεμον μὲ τοὺς Γάλλους. Ἄν ἐξ ἐναντίας οἱ Γάλλοι φερθῶσιν ἀνδρείως, πανοῖ πάλιν καμμίαν ἀφορμὴν, (καὶ ἀφορμαὶ ποτὲ δὲν ἴππουσι) κατὰ τῆς ἀνοήτου Τουρκίας, καὶ κηρύττει τὸν πόλεμον. Αὐτὴ ἡ μαντεία δὲν εἶναι ἀπίθανος, καὶ ἤθελεν το πρᾶγμα νόστιμον καὶ περιέργον νὰ ἀπατήσῃ ἡ παρὰ τοῦ Αἰκατερίνα τὸν πανοῦργον Πίτ.

27 Ἀπριλίου. Τὰ δῶρα πολλαπλασιάζονται καθ' ἐκάστην. Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά ἀνήλικα, πλούσιοι, πτωχοί, πραγματευταί, τεχνῖται, προσφέρουσιν ἕκαστος κατὰ εὐπορεῖται ἢ θέλει εἰς τὴν κινδυνεύουσαν πατρίδα. Ἦναι τόσοι ὁ ἐνθουσιασμός, ὥστε δὲν θέλει μὲ φανῇ παρὰ τοῦτον, ἂν μόνῃ αὐτὴ ἡ εἰδησις καταπλήξῃ τοὺς ἐχθρούς, καὶ ἀλλάξωσι τοὺς σκοποὺς καὶ λόγους των. Ἡ ἡμετέρα παρὰ τοῦτον ἀπὸ τὴν Ῥωσσίαν, διὰ νὰ κοινωσῇ μὲ τοὺς λοιποὺς συμμάχους κατὰ τῆς Γαλλίας, ἀπέβαλε τὴν αἴτησιν λέγουσα, ὅτι δὲν ἔχει οὐδεμίαν εὐνοήσαν αἰτίαν νὰ ἐνοχλήσῃ τὴν Γαλλίαν. Εἶμαι ὁλος ἀστατικός, δὲν ἤξεύρω μῆτε τί νὰ συλλογισθῶ, μῆτε τί νὰ εἰπῶ, μῆτε τί νὰ προβλέψω καὶ νὰ προμαντεύσω. Ὅταν ἐνθυμηθῶ τῶν ἡμετέρων προγόνων τὰ τρόπαια, εὐκολονόητον τῶν Γάλλων τὸν θρίαμβον κατὰ πάσης τῆς Εὐρώπης, ὅταν ἐξ ἐναντίας στοχασθῶ, ὅτι εὐρίσκονται μεταξὺ τῶν Γάλλων πολλοὶ οὐτιδανοὶ καὶ κακεντρεχεῖς ἄνθρωποι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀνθρωπίσκοι, ὅτι οἱ γυμνωθέντες ἀνδρες, ὡς λέοντες ὠρυόμενοι, περιέρχονται ζητοῦντες τὸν τρόπον παντοῖους (μάλιστα τὴν παροῦσαν ὥραν) νὰ

διεγείρωσι τὸν λαὸν διὰ νὰ εὐκολύνωσι τὴν εἰσόδον τοῦ
ἐχθρῶν εἰς τὴν Γαλλίαν, φοβοῦμαι μήπως συμβῇ καὶ
μία προδοσία, καὶ συναπολεσθῇ ὁ δίκαιος μετὰ τοῦ ἀν-
τιβοῦς. Ὅπως ἂν ἀκολουθήσῃ τὸ πρᾶγμα, στέλω ἐτοιμὰ
ἢ νὰ πτύσω ἢ νὰ στεφανώσω τοὺς Γάλλους. Ὅστις προ-
τιμᾷ τὴν αἰσχρὰν ζωὴν ἀπὸ τὸν ἐνδοξον θάνατον ἐν
Γάλλῳ, εἴτε Γραικός, αὐτὸς εἶναι ἀνάξιος καὶ τῆς ἐλευθε-
ρίας καὶ τοῦ νὰ ὀνομάζεται ἄνθρωπος.

»Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδενὸς λόγου βροτὸν,

»Ὅστις κεναῖσιν ἐλπίσι θερμαίνεται,

»Ἄλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ τεθνηκέναι

»Τὸν εὐγενῇ χρῆ»·

Τοιαῦτα λέγοντα τὸν Αἰῶντα εἰσάγει εἰς τὴν τραγωδίαν
ὁ Σοφοκλῆς, καὶ τοιαῦτα ἦσαν τὰ φρονήματα τῶν Ἑλλή-
νων, τὰ ὅποια ἐν ὅσῳ εἶχον, τοὺς ἔτρεμεν ἢ φοβερά βασιλεῖς
τῶν Περσῶν· ἀφοῦ τὰ ἔχασαν, ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Ρω-
μαίους. Καὶ αὐτὸ μὲ ὅλον τοῦτο δὲν ἦτον τόσον δεινόν
διότι οἱ Ρωμαῖοι ἦσαν ἔθνος γενναῖον καὶ φωτισμένον ἀπὸ
αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ νὰ δουλωθῶσι τέλος πάν-
των ἀπὸ Μουσταφάδας, Χασάνιδας, Ἱμπράήμιδας, καὶ
ἄλλους τοιούτους ἡλιθίους, ἀγενεῖς καὶ ρυπαροὺς διαβό-
λους, αὐτὸ βέβαια. . . . ἀλλ' ὁ κάλαμος πίπτει ἀπὸ
τὰς χεῖράς μου, αἱ δυνάμεις τοῦ σώματος καὶ τοῦ νού
μου παραλύονται, καὶ δὲν ἤξεύρω πλέον τί νὰ εἰπῶ, ὅσα
κις συλλογισθῶ αὐτὴν τὴν ἀξιοθρήνητον περιπέτειαν τοῦ
ἐλληνικοῦ γένους.

28 Ἀπριλίου. Τὰ δῶρα δὲν παύουσι καθ' ἡμέραν καὶ
ῶραν. Ἐλησμόνησα νὰ σὲ εἰπῶ τὴν ῥητορικωτάτην δι-
μηγορίαν, τὴν ὁποίαν ἔκαμε προχθὲς ἓνας ἀπὸ τοὺς συγ-
κλητικούς, ὀνομαζόμενος Φραγκίσκος κατὰ τῶν καλογί-
των.

καὶ κατὰ τῆς παπικῆς αὐλῆς, ἡ ὁποία κρυφίως τοὺς
 παρασπίζει καὶ τοὺς διδάσκει τὴν ὀχλαγωγίαν. Μετ'
 τὴν τὴν δημηγορίαν, ἣτις ἐκράτησε δύο ὥρας, ἔδωκε
 ῥίσμα ἡ σύνοδος τοῦ νὰ ἐξορίζεται, ὅστις καλόγηρος
 τὸ ἐξῆς ἤθελεν εὑρεθῇ διεγείρων φανερώς ἢ κρυφίως
 λαὸν κατὰ τῆς νέας νομοθεσίας. Γνώμη ἦτον τινῶν
 τοὺς ἐξορίσωσιν ὅλους εἰς τὴν Ρώμην καὶ βέβαια ἤθελε
 μονακονήσωσιν οἱ παπάδες τῶν Γάλλων τοὺς παπάδες
 τῆς Ρώμης, ἂν ἔφθαναν ὅλοι ἐκεῖ ἐνταυτῷ γυμνοί, πει-
 νῶντες καὶ μὲ μεγάλην ὄρεξιν· ἀλλ' ἡ σύνοδος θέλουσα
 προσφερθῇ μὲ αὐτοὺς σπλαγχνικώτερον, διέταξε τὸ νὰ
 ἐξεργεῖται μόνον ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ὅστις ἤθελεν εὑρεθῇ
 παραβάτης καὶ νὰ ὑπάγῃ ὅπου θέλει.

Πρώτη Μαΐου. Σήμερον ἐμάθομεν τὴν πρώτην συμβο-
 λὴν τοῦ πολέμου, ἡ ὁποία συνέβη εἰς τὰς 28 Ἀπριλίου
 μεταξὺ Γάλλων καὶ Αὐστριακῶν· ἀλλ' ἂν ἴσως καὶ αἱ
 εἰλουσαι συμβολαὶ ἦναι ὡς αὕτη, οὐαὶ εἰς τοὺς Γάλ-
 λους! ἡ φθορά δὲν εἶναι βέβαια μεγάλη, ἀλλ' ὁ τρόπος
 τὸν ὁποῖον ἐγινεν, εἶναι φοβερός, αἰσχρὸς καὶ ἐπικίν-
 δυνος. Ὁ δυστύχης Δίλλων, στρατηγὸς ἐνὸς μικροῦ συ-
 στήματος στρατιωτῶν Γάλλων τρέχει πρὸς τὸ Τορνέ διὰ
 νὰ κτυπήσῃ τοὺς Αὐστριακοὺς. Εἰς αὐτὴν τὴν ὥραν τῆς
 συμβολῆς, ἔξ ἧς ἑπτὰ ἀλιτήριοι Γάλλοι στρατιῶται φω-
 ρίζουσιν εἰς ὅλην τὴν παράταξιν « Ἐπροδόθημεν στρα-
 τῶται ὁ στρατηγὸς Δίλλων μᾶς προδίδει εἰς τοὺς Αὐ-
 στριακοὺς »· ἡ φάλαγγς ὅλη ταράσσεται, ῥορυβεῖται, σκορ-
 πίζεται, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν θόρυβον, ἀφήνω σε νὰ στοχα-
 σθῇς, πόσον ἦτον εὐκολος ἡ νίκη εἰς τοὺς ἐχθρούς. Δὲν
 ἐφθάνεν αὐτό, ἀλλ' εἰς τὴν ἀταξίαν καὶ ταραχήν, αὐτοὶ
 οἱ ἀλιτήριοι ἢ ἄλλοι ὅμοιοι μὲ αὐτοὺς ἀρπάζουσι τὸν

ἄθλιον Διλλωνα τὸν στρατηγὸν καὶ τὸν θυσιάζουσι, ὡς
προδότην, αὐτὸν καὶ δύο ἄλλους ἀξιωματικούς. Αὐτὴ
θλιβερά εἶδησις ἐπροξένησεν ἐδῶ μεγάλην σύγχυσιν, καὶ
τὸ χειρότερον ὑποψίας φοβερὰς κατὰ τῆς αὐλῆς τοῦ Λου-
δοβίκου καὶ μάλιστα αὐτῆς τῆς βασιλείσσης. Οἱ ἐχθροὶ
αὐτῆς τῆς ἀθλίας βασιλείσσης (καὶ ἔχει πολλοὺς), τὴν δια-
βάλλουσιν ὡς αἰτίαν αὐτοῦ τοῦ θορύβου, φανταζόμενοι
ὅτι αὐτὴ ἔδωκε κρυφίας προσταγὰς τοῦ νὰ προξενηθῇ μι-
α τοιαύτη σύγχυσις· ἄλλοι αἰτιῶνται τοὺς καλογήρους.
Αὐτὰ ὅλα εἶναι δυνατὰ καὶ πιθανά, δὲν εἶναι ὁμως φα-
νερά καὶ ἀποδεδειγμένα. Ὅπως καὶ ἂν ᾖ ἡ αὐλὴ τρε-
χει μέγαν κίνδυνον καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν, καὶ μὴ σὲ φαν-
ταζόμενον ἂν σὲ γράψω καμμίαν ἡμέραν τὸν φόνον αὐτοῦ
τοῦ ἀθλίου βασιλέως καὶ τῆς γυναικὸς του. Ἡ μεγάλη
του δυστυχία εἶναι, ὅτι ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν προστα-
τῶν τῆς νέας καταστάσεως ἔχει ἐπισήμους ἐχθρούς, οἱ
ὅποιοι ἐπιβουλεύονται τὴν ζωὴν του, ἢ καὶ σπουδάζουσι
νὰ τὸν παραστήσωσι ὡς ἀνάξιον τοῦ θρόνου, καὶ οὕτω
νὰ τὸν καθαιρέσωσι ἀπὸ τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ
του οἱ ἀδελφοί, οἱ φυγάδες μὲ τοὺς ὁπαδοὺς των τὸν μέμ-
φονται ὡς αἴτιον ὅλης ταύτης τῆς μεταβολῆς, διὰ τὸ νὰ
ἐφάνη κατὰ πολλὰ ἡπιος περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ συγκαταβα-
τικός εἰς ὅλα τὰ ζητήματα τοῦ λαοῦ. Ὅθεν σπουδάζου-
σι καὶ αὐτοὶ νὰ τὸν σύρῳσι εἰς τὴν Γερμανίαν ἐκόντα
ἢ ἄκοντα καὶ ἀφοῦ μίαν φορὰν τὸν ἀπομακρύνουσιν ἀπὸ
τὴν Γαλλίαν, ὁ σκοπὸς των εἶναι νὰ τὸν καθαιρέσωσι, νὰ
βασιλεύσωσι ἀντ' αὐτοῦ τὸν ἀνήλικον υἱόν του, καὶ οὕτω
βοηθούμενοι ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης
νὰ ἔμβωσι εἰς τὴν Γαλλίαν.

2 Μαΐου μέχρι τῆς 24. Εἰς ταύτας τὰς 23 παρελθού-

καὶ ἡμέρας συνέβησαν πολλά, ἀλλ' ἐγὼ πρέπει νὰ συν-
ταξω, ἐπεὶδὴ εἶναι τῶν ἀδυνάτων ἀδυνατώτατον νὰ σέ-
σω τὴν λεπτομερῶς τὰ πάντα. Χθὲς καὶ σήμερον ἐγεννή-
σαν πάλιν ὑποψίαι μεγάλαι περὶ τῆς φυγῆς τοῦ βασι-
λέως· διέβαλον εἰς τὴν σύνοδον τὴν βασιλίτισσαν, ὡς αἰ-
ετοῦ πάντων τῶν ἐνεστώτων καὶ τῶν μελλόντων κακῶν,
εἶπον, ἀλλὰ χωρὶς ἀπόδειξιν, ὅτι τὰς νύκτας κρατεῖ κρυ-
πτῶν συμβούλιον, εἰς τὸ ὅποιον μὲ τοὺς πιστοὺς τῆς συμ-
βουλίας καὶ ζητεῖ τὰ μέσα τοῦ νὰ εἰσάξῃ τὰ στρα-
τεύματα τοῦ ἀνεψιοῦ τῆς Φραγκίσκου εἰς Γαλλίαν. Εὐρι-
πιδεὺς εἰς φοβεράς περιστάσεις.

29 Μαΐου ἐσπέρας ὥρα δεκάτη. Θόρυβος μέγας εἰς ὅλην τὴν πόλιν, περιέρχονται εἰς τὰς πλατείας ἐκ προσταγῆς τῶν ἀρχόντων, καὶ κτυποῦσι τὰ τύμπανα, συνάζουσι καὶ ἐκπλήττουσι τοὺς στρατιώτας, καὶ τρέχουσι πρὸς τὸ βασιλικὸν παλάτιον, ἐπειδὴ ἐσπέρη λόγος ὅτι ταύτην τὴν νύκτα μέλλει νὰ φύγῃ ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τὸ Παρίσιον.

30 Μαΐου. Ἐκράτησεν ὁ θόρυβος ὅλην τὴν νύκτα. Τὸ καλὸν εἶναι ὅτι εἰς τοιαῦτα δεινὰ, ὄντες παρόντες, δὲν θανατῶμεθα μὲ ὅλον τοῦτο νὰ ἀνακαλύψωμεν τὴν ἀλήθειαν· ὀφθαλμοὺς ἔχομεν καὶ οὐ βλέπομεν, ὥτα ἔχομεν καὶ οὐκ ἀκούομεν, μόνον ἡμῶν τὸ στόμα λαλεῖ ἀλόγως καὶ ἄδια κριτῶς καὶ ὅσα ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ οἶδε καὶ τοὺς οὖς οὐκ ἀκούει. Πολλοὶ θελοῦσιν, ὅτι ἡ ὑποψία τῆς φυγῆς τοῦ βασιλέως δὲν ἦτον χωρὶς θεμέλιον, ἄλλοι ἐξ ἐναντίας παγχέζονται, ὅτι οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἐπενόησαν αὐτὴν τὴν διαβολὴν, διὰ νὰ διεγείρῃσι τὸν λαόν, μὲ σκοπὸν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς καὶ εἰς τὸν μέγαν θόρυβον, ἵνα εὐρεθῇ τις νὰ τὸν θανατώσῃ. Σὲ εἶπον ἄλλοτε ὅτι ἡ συνοδὸς ἐσυγχώρησεν εἰς τὸν βασιλέα νὰ συγκροτήσῃ

τάγμα σωματοφυλάκων ἰδίων του, χιλίους ὀκτακοσίους στρατιώτας· τῶρα ὑπωπτεύθησαν ὅτι οἱ ἴδιοι του σωματοφύλακες ἐμελλον νὰ εὐκολύνωσι τὴν φυγὴν τοῦ βασιλέως, συνοδεύοντες καὶ εὐγάνοντες αὐτὸν ἀπὸ τὴν Γαλιλίαν. Ἐμήνυσε λοιπὸν πρὸς τὸν βασιλέα ἡ σύνοδος, ὅτι ἐπειδὴ ὁ λαὸς ὑποπτεύεται τοὺς σωματοφύλακάς του, καὶ ἐπιβούλους καὶ ἐχθροὺς τῆς πατρίδος, τὸν παρακαλεῖ νὰ τοὺς ἀπολύσῃ καὶ νὰ συγκροτήσῃ νέον τάγμα σωματοφυλάκων, ἰσάριθμον μὲ τὸ πρῶτον· ὁ βασιλεὺς χωρὶς ἀνταρλογίαν συγκατένευσεν εἰς τὸ ζήτημα τῆς συνόδου.

Ἰουνίου α'. Ἐλάβομεν τέλος πάντων καὶ τὴν ἀποκρίσιν τῆς Ἀγγλίας, ἡ ὁποία μᾶς βεβαιώνει, ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν καταδρομὴν τῶν λοιπῶν βασιλέων, ὁ σκοπὸς τῆς εἶναι νὰ μείνῃ οὐδετέρα. Εἰς αὐτὴν τὴν καλὴν ἀπόφασιν τοὺς ἔφερεν ἡ ἐπιμέλεια τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Αὐτοδούρου, ἢ μᾶλλον εἶπεῖν, ὁ φόβος τοῦ λαοῦ τῆς Ἀγγλίας· μὴ ὅλας ὁμῶς αὐτὰς τὰς ὑποσχέσεις δύσκολον εἶναι νὰ πιστεύσῃ τις τὸν πονηρὸν Πίτ. Ἡ Λουσιτανία φαίνεται καὶ αὕτῃ οὐδετέρα, ἡ Ἰσπανία καὶ Σαρδηνία, ἀγκαλὰ παρασχεύζονται, δὲν μᾶς εἶπαν ἀκόμη τίποτε. Ἡ Ρωσία μὴτε αὕτῃ δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα, ἀλλὰ μανθάνομεν ὅτι τὰ στρατεύματά της κινουῦσι κατὰ τῆς Πολωνίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφάνερωσε διὰ τοῦ πρέσβεως τῆς ὅτι ἡ νέα μεταβολὴ δὲν τὴν ἀρέσκει· ὁ λαὸς τῆς Πολωνίας ἔδειξε μεγάλην ἀγανάκτησιν καὶ μίαν ἐσπέραν συνέτριψαν ὅλα τὰ ὑαλῖα τῶν παραθύρων τοῦ μεγάλου καγκελλαρίου τῆς Πολωνίας, διὰ τὸ νὰ ἐγεύθῃ τὸ μεσημέριον εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ ῥωσικοῦ πρέσβεως. Μόνον τῆς Πρωσίας τὰ στρατεύματα μανθάνομεν σήμερον ὅτι ἐκίνησαν ἐρχόμενα εἰς βοήθειαν τῆς Ἀουστρίας.

3 'Ιουνίου. Ταύτην τὴν ὥραν λαμβάνω τὴν ἐπιστολὴν σου γεγραμμένην τῇ α' Μαρτίου εἰς τὴν ὁποίαν θέλεις σὲ ἀποκριθῶ μετ' ὀλίγον συντόμως.

8 'Ιουνίου. Οὐδεμία ἡμέρα ἐπέρασεν, ἀφ' οὗ ἐκηρύχθη ὁ πόλεμος, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἐπροσφέρθησαν δῶρα παρὰ τοῦ λαοῦ. Πολλοὶ Ἀγγλοὶ ἔπεμψαν καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν Ἀγγλίαν δῶρα· σήμερον ἔστειλαν καὶ ἀπὸ τὴν Ἰρλανδίας μερικοὶ πραγματευταὶ διαφόρους ποσότητας ἀργυρίου.

20 'Ιουνίου. Ἡμέρα φοβερά! Σὲ ἔγραψα ἀνωτέρω, ὅτι μὴ σὲ φανῇ παράδοξον, ἂν σὲ γράψω καμμίαν ἡμέραν τὸν νόμον τοῦ βασιλέως· αὐτὴ ἡ δυστυχὴς πρόρρησις ἐνδέχεται νὰ τελειωθῇ σήμερον. Εἶναι τέσσαρες ἢ πέντε ἡμέραι, ἀφ' οὗ ἐπροσμένομεν τὸν σημερινὸν θόρυβον. Μεταξὺ τῶν νέων νόμων εἶναι καὶ οὗτος, ὅτι ἡ μὲν σύνοδος νὰ θέτῃ τοὺς νόμους, νόμων ὅμως δύναμιν νὰ μὴν ἔχωσιν, ἂν δὲν τοὺς ἐπικυροῖ καὶ ὁ βασιλεὺς. Ὁ βασιλεὺς κατὰ τὴν νέαν νομοθεσίαν ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ κυρώσῃ τὸν νόμον δύο συνόδων διευτῶν, ἡγουν τέσσαρα ἔτη· παραδείγματος χάριν, ἂν μία σύνοδος νομοθετήσῃ τι, ὁ δὲ βασιλεὺς δὲν τὸ κρίνῃ δίκαιον, δύναται νὰ μὴν ὑπογράψῃ εἰς αὐτὸν τὸν νόμον· ἂν παρελθούσης τῆς διετίας τῆς συνόδου, ἢ μετ' αὐτὴν σύνοδος ζητήσῃ πάλιν τὸν αὐτὸν νόμον, ὁ βασιλεὺς ἔχει καὶ πάλιν (ἂν θελήσῃ) τὴν ἐξουσίαν νὰ ἀποβάλλῃ τὴν αἴτησιν τῆς δευτέρας συνόδου. Ἄν ὅμως μετὰ τὴν δευτέραν διετίαν ἢ τρίτη σύνοδος ἐπιμείνῃ εἰς τὸ νὰ προβάλλῃ ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν νόμον ὁ βασιλεὺς τότε χρεωστεῖ ἐξ ἅπαντος νὰ τὸν ἐπικυρώσῃ. Σὲ ἔγραψα ἀνωτέρω ὅτι ἡ σύνοδος ἔδωκε ψήφισμα κατὰ τῶν ὀχλαγωγῶν καλογῆρων νὰ ἐξορίζωνται ἀπὸ τὴν βασιλείαν.

Αὐτὸ τὸ ψήφισμα ὁ βασιλεὺς, ἢ κακῶς συμβουλευόμενος ἢ (τὸ ὅποιον εἶναι πιθανόν) καὶ φοβούμενος μὴν ἀγριῶς περισσότερον τοὺς πανοσιωτάτους, οἱ ὅποιοι, καὶ ἂν τοῦ ἐμποδίσῃς νὰ ταράττωσι φανερώς τὸν λαόν, ἔχουσιν ἄλλο φοβερὸν καὶ κρυπτὸν μέσον, τὸ τῆς ἐξομολογήσεως, δὲ νὰ κάμνωσι τὰ θελήματά των, δὲν ἠθέλησε νὰ τὸ κυρώσῃ μετὴν ὑπογραφὴν του. Τὰς ἀκολουθοῦσας ἡμέρας ἔδωκε ἄλλο ψήφισμα ἢ αὐτὴ σύνοδος τοῦ νὰ συναχθῶσιν ἀπὸ ὅλας τῆς βασιλείας τὰς ἐπαρχίας εἴκοσι χιλιάδες ἀνδρῶν καὶ νὰ ἔλθωσι νὰ φυλάξωσι τὸ Παρίσιον ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κινδύνους τοὺς ὁποίους τρέχουмен καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν, τὸ μὲν ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐχθρούς, τὸ δὲ ἀπὸ τοὺς ἐσωτερικοὺς, οἱ ὅποιοι μελετῶσι, καθὼς ὑποπτεύονται πολλοί, νὰ μᾶς ἀρπάσωσιν ἐκόντα ἢ ἄκοντα τὸν βασιλέα, καὶ νὰ τὸν ὑπάγωσιν εἰς τὴν Γερμανίαν. Καὶ αὐτὸς μὲν ἦτον ὁ φανερὸς σκοπὸς τοῦ ψηφίσματος, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ὑποπτευόμενος ὅτι ἡ σύνοδος, ἢ τοῦλάχιστον μερικοὶ τῆς συνόδου, βλέποντές τον ἀγαπώμενον ἀπὸ τοὺς στρατιώτας τοῦ Παρισίου, ἠθέλησαν νὰ φέρωσι στρατιώτας ἄλλους ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας διὰ νὰ τὸν κυβερνώσιν, ὥς θέλουσι μετὸν φόβον τῶν ἀλλοτριῶν στρατιωτῶν, ἢ καὶ νὰ τὸν ἐπιβουλευθῶσιν εἰς αὐτὴν τὴν ζωήν, δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπικυρώσῃ μήτε αὐτὸ τὸ ψήφισμα. Ἡ σύνοδος, ἀγκαλιὰ δυσηρεστημένη εἰς αὐτὸ τοῦ βασιλέως τὸ ἔργον, ἡσύχασεν ὅμως, διότι ὁ βασιλεὺς ἢ δικαίως ἢ ἀδίκως μετεχειρίσθη τὸ δικαίωμα τὸ ὅποιον ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἢ νέα νομοθεσία· ἀλλ' οἱ ψωρομανώλιδες, φίλε μου, οἱ ὅποιοι ζαλίζονται ἀπὸ δικαιώματα, συναθροίζονται ταύτην τὴν ὥραν μεσημέριον μετ' ὀρυβὸν μέγαν, εἰς τὸ προάστειον τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου λεγόμενον, ἕως δώδεκα ἢ δεκαπέντε χί-

αἰδῶς λαός, ἐξωπλισμένοι μὲ παντὸς εἶδους ἄρματα καὶ
 ἔρχουσιν ὅλοι πρὸς τὸ βασιλικὸν παλάτιον διὰ νὰ ζητή-
 σωσι (μετ' εἰρήνης ὡς λέγουσι) παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν
 ἔκδοσιν τῶν δύο ψηφισμάτων. Ὁ ἄθλιος βασιλεὺς τὸ
 ἔκρινε πρό πολλῶν ἡμερῶν καὶ ἔκαμε τὴν διαθήκην του
 ἧτοιμοι λέγουσιν ὅτι καὶ ἐξομολογήθη. Ἀφίνω λοιπὸν καὶ
 πρὸ τὸν κάλαμον καὶ τρέχω μὲ τὸν φίλον μου πρὸς τὸ
 παλάτιον, διὰ νὰ ἰδῶ καὶ σὲ γράψω μετὰ τὴν ἐπιστρο-
 πὴν μου τὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ φοβεροῦ κινήματος.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ὥρᾳ δεκάτῃ τῆς ἑσπέρας, ἐπιστρέφω
 ἐπὶ τὸ παλάτιον, περικυκλωμένον ἀπὸ τετρακοσίας χι-
 λιάδας τοῦλάχιστον θεατῶν καὶ περιέργων. Οἱ ψωρομα-
 νόληδες ἔσπασαν δύο θύρας τῆς αὐλῆς, τὰς ὁποίας εὐρη-
 καν κλεισμένας, δὲν ἔφθανεν αὐτό, ἀλλ' ἀνέβησαν καὶ εἰς
 πύλιν τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως καὶ ταύτην τὴν ὥραν, εἰς
 τὴν ὅποιαν σὲ γράφω, εἶναι ὅλαι αἱ βασιλικαὶ κάμεραι
 γεμάται ἀπὸ μπαλτηριτζιμπλάκιδας. Ἔως τώρα δὲν ἐπεί-
 ραν ἀκόμη τὸν βασιλέα, ἀλλὰ λαλοῦσι μὲ αὐτὸν εἰρη-
 νικῶς καὶ τεκλιησίζικα. Τὸν ἠρώτησαν (λέγουσιν) ἂν θέλῃ
 νὰ ᾔναι βασιλεὺς τῶν Γάλλων, ἢ νὰ ὀνομάζεται βασιλεὺς
 τῶν φυγάδων καὶ ἐπιβούλων τῆς πατρίδος. Εἶναι μέγας
 φόβος ὅμως τὴν νύκτα ἂν δὲν τοὺς ἐκβάλωσιν ἀπὸ τὸ παλά-
 τιον μὴπως κανέναν κακεντρεχῆς ἢ μεθυσμένον ἀπ' αὐτοὺς
 μαχαιρώσῃ τὸν βασιλέα· ὑποπτεύονται πολλοί, ὅτι μερι-
 καὶ τῆς συνόδου ἐκίνησαν κρυφίως τὸν λαὸν εἰς αὐτό, διὰ
 νὰ φοβερίσωσι τὸν βασιλέα. Παράδοξον ἴσως σὲ φαίνεται
 νὰ σὲ γράφω πάντοτε ὑποπτεύονται, λέγουσι, στοχά-
 ζονται, ἀλλ' ἤξευρε, ὅτι αἱ ὑποθέσεις τῆς Γαλλίας τὴν
 σήμερον, εἶναι τόσον συγκεχυμέναι, ὥστε ἀγκαλὰ καὶ αὐ-
 τήματα τῶν γινομένων, δὲν δυνάμεθα πλέον νὰ διακρίνωμεν

τίς ἔχει τὸ δίκαιον, ἢ τὸ ἄδικον. Ἡ δυστυχία τῆς βασιλείας ταύτης εἶναι τόσον δεινὴ, ὥστε εἶναι ἀδύνατον, χωρὶς θεῖαν βοήθειαν, νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπ' αὐτὴν· ἐκπύξασμεν τὸν πόλεμον καὶ στρατεύματα δὲν ἔχομεν ἀκόμη ἱκανὰ εἰς τὰ σύνορα μῆτε ἡξεύρομεν ποῖος εἶναι ὁ αἴτιος αὐτῆς τῆς ἀργοπορίας· οἱ στρατηγοὶ ρίπτουσι τὸ πταίσμα εἰς τοὺς μινίστρος καὶ οἱ μινίστροι εἰς τοὺς στρατηγοὺς ἐγυμνώσαμεν τοὺς καλογήρους ἀπὸ πλοῦτον ἀνάριθμον καὶ ἀργύριον δὲν ἔχομεν, διότι ὁ λαὸς αὐθαδιάσας πολλὰ δὲν θέλει πλέον νὰ πληρώσῃ τοὺς συνειθισμένους φόρους ὅθεν ἐξοδεύομεν τέσσαρας χρόνους τῶρα ἀπὸ τὰ ἀργύρια τῶν καλογήρων καὶ τὰ χρέη τῆς βασιλείας μένουσι πάλιν ὡς καὶ πρότερον ἀπλήρωτα. Ταύτην τὴν ὥραν μακάρι θάνομεν ὅτι ἐπλησίασαν εἰς τὰ σύνορα τῆς Πολωνίας τὰ ῥωσσικὰ στρατεύματα, ἔτι δὲ ὅτι καὶ οἱ Ἄγγλοι παρασκευάζουσι ναυτικὸν στόλον. Οὐαὶ εἰς ἡμᾶς ἂν μᾶς ἀπὸ τήσωσι καὶ αὐτοὶ, καὶ μᾶς πολεμήσωσιν ἀπροσδοκῆται διὰ θαλάσσης. Σήμερον ἐλάβομεν καὶ τὴν καλὴν εἰδησιν ὅτι ὁ στρατηγὸς ἡμῶν Λουκνῆρος ἔλαβε δύο πόλεις τὰς Ἀουστριακῶν, τὰς Ὑπρας καὶ τὸ Κόντρακον· ἀλλ' αὐτὸ εἶναι μικρὰ παρηγορία, παραβαλλομένη μὲ τὰς πολλὰς ἡμῶν δυστυχίας καὶ μὲ τοὺς φόβους ὅτι τὸν ἐρχόμενον μῆνα ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐχθρῶν ἀπὸ τὸ βορεινὸν μέρος θεῖται εἶναι μόνον Ἀουστριακῶν καὶ Προυσιάνων διακόσαιοι χιλιάδες καὶ πολὺ περισσότερος, ἂν ἐνωθῇ μὲ αὐτοὺς καὶ Ἡ Ῥωσσία καὶ οἱ λοιποὶ ἡγεμόνες τῆς Γερμανίας. Καὶ θέλει γενῶμεν ἂν καὶ ἀπὸ τὸ νότιον μέρος μᾶς κτυπήσῃ ἡ Ἰσπανία μὲ τὴν Σαρδηνίαν καὶ Νεάπολιν; ἀλλ' ἀνάγκη εἶναι νὰ κοιμηθῶ, ὅθεν σὲ εὖχομαι καλὴν νύκτα.

21 Ἰουνίου. Σὲ εὖχομαι καλὴν ἡμέραν! καλὴ ἐστί

αὐτὴ διὰ τὴν δυστυχή Γαλλίαν. Ὀλίγον ἔλειψε χθὲς νὰ
 κινωμένῳ χωρὶς βασιλέα. Σὲ εἶπα, ὅτι ὁ ὄχλος ἔσπασεν
 τὰς πύλας τῆς αὐλῆς τοῦ παλατίου· ἀφοῦ ἀνέβησαν εἰς
 τὸ παλάτιον ἔτρεξαν ὡς μαινόμενοι εἰς τὸν θάλαμον τοῦ
 βασιλέως καὶ ἄλλοι πρὸς τὴν βασίλισσαν. Ὁ βασιλεὺς
 ἔχε κλεισθῆ εἰς τὸ οἶκημά του μὲ ὀλίγους σωματοφύλα-
 κας, ἀλλὰ βλέπων ὅτι ὁ ὄχλος μετεχειρίζετο τὰς ἀξίνας
 καὶ νὰ σπᾶσῃ τὴν θύραν τοῦ οἰκήματος, ἔσηκώθη μόνος
 τοῦ μὲ ἄκραν μεγαλοψυχίαν καὶ ἀνοιξε καὶ τὰς δύο πύ-
 λας τῆς θύρας. Εὐθύς τὸ οἶκημα ἐγεμίσθη ἀπὸ τόσους
 περὶ πᾶσι ὡπλισμένους, ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ σωθῇ
 ὁ βασιλεὺς μὲ τοσοῦτον ὀλίγον ἀριθμὸν σωματοφυλάκων.
 Ὁ βασιλεὺς ἐσύρθη εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἐκεῖθεν ἤρχισε
 νὰ δημηγορῇ τὸν ὄχλον, ἐρωτῶν τὴν αἰτίαν, διατὶ ἔρ-
 χονται πρὸς αὐτὸν μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων. Εἰς το-
 σαύτην βοήν καὶ θόρυβον μὴ δυνάμενος ν' ἀκουσθῇ ἀπὸ
 τὸν ὄχλον, ἀνέβη εἰς μίαν καθέδραν. Τὸν εἶπαν λοιπὸν,
 ὅσα σὲ ἔγραφα χθὲς, ζητοῦντες τὴν κύρωσιν τῶν ψηφι-
 σμάτων τῆς συνόδου. Εἰς τοιαύτην φοβεράν περίστασιν
 ὁ Λουδοβίκος ἐφέρθη μὲ σταθερότητα μεγάλην καὶ φρό-
 νησιν ὄντως βασιλικήν, ἐνωμένην μὲ ἄκραν γαλήνην καὶ
 εὐμένειαν. Τὸ πρόσωπόν του (λέγουσι) δὲν ἥλλαξε παν-
 τεῶς, μήτε παραμικρὸν φόβον ἔδειξεν εἰς τοιοῦτον κίν-
 δυνον, καὶ ἴσως αὐτὴ ἡ σταθερότης τὸν ἐλευθέρωσεν ἀπὸ
 τὴν σφαγὴν. Τοὺς εἶπε μὲ γελαστὸν πρόσωπον ὅτι αὐτὸ
 τὸ κίνημα ἦτον ἐναντίον εἰς τοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους
 αὐτὸς ἀπεφάσισε νὰ φυλάξῃ πάντοτε καὶ μὲ αὐτὸν τῆς
 ζωῆς του τὸν κίνδυνον· ὅτι ἂν δὲν ἐκύρωσε τὰ ψηφίσματα,
 τὸ ἔκαμε διὰ πολλὰς αἰτίας καὶ αὐτὸ τὸ δικαίωμα ἐδόθη
 εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὴν νέαν νομοθεσίαν. Τότε τὸν ἐπρόσφεραν

ἓνα κόκκινον σκοῦφον, παρακαλοῦντές τον νὰ τὸν βάλῃ εἰς τὴν κεφαλὴν του ὡς σημεῖον τῆς ἐλευθερίας (διότι ὁ κόκκινος σκοῦφος εἶναι σήμερον ἔδῳ σημεῖον τῆς ἐλευθερίας καὶ πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἐφάνησαν καὶ εἰς αὐτάς τὰς ὁδοὺς, πολλοὶ μανιώδεις μὲ κόκκινους σκούφους ἀντὶ καὶ πέλλων.) Ὁ δυστυχὴς βασιλεὺς ἔστεψε τὴν βασιλικὴν του κάραν μὲ τὸν Ζακύνθιον σκοῦφον· τότε ἐφώναξαν μερικὲς ἀπὸ τοὺς μπερμπάτιδες *ζήτω τὸ ἔθνος*, *ζήτω ἡ ἐλευθερία!* εἰς αὐτάς τὰς κραυγὰς ἀντεφώνει καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν *ζήτω τὸ ἔθνος!* Ἡ σύγκλητος ὁμῶς μανθάνουσα ὅλα αὐτά, καὶ φοβουμένη μὲ δίκαιον, μὴν ἀκολουθήσῃ καμμία ἐπιβουλὴ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως, ἔπεμψεν εἰκοσιτέσσαρας συγκλητικούς μὲ προσταγὴν νὰ περικυκλώσωσι τὸν βασιλέα, νὰ διασκεδάσωσι μὲ λόγους εἰρηνικοὺς τὸν λαόν, ἢ ἂν αὐτὸ δὲν γίνῃ νὰ ἀποθάνωσι προτιμώτερον μὲ τὸν βασιλέα, παρὰ νὰ τὸν ἀφήσωσιν ἀβοήθητον εἰς τοιαύτην κατασχευήν. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς συγκλητικούς δὲν ἤθελον νὰ συγκατανεύσωσιν εἰς τὸ νὰ πεμφθῶσιν συγκλητικοὶ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ μὲ τοῦτο ἐβεβαίωσαν τὴν ὑποψίαν, ὅτι αὐτοὶ εἶχε κινήσωσι κρυφίως τὸν λαόν. Οἱ εἰκοσιτέσσαρες ὁμῶς συγκλητικοὶ ὑπῆγαν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμίσειαν ὥραν τοὺς ἄλλασσεν ἡ σύγκλητος, πέμπουσα εἰκοσιτέσσαρας ἄλλους, διὰ νὰ μανθάνῃ παρὰ τῶν προτέρων τὰ τρέχοντα. Ἐνας ἀπὸ τοὺς συγκλητικούς (τοῦτο εἶναι βέβαιον) ἠθέλησε νὰ ἐνισχύσῃ καὶ νὰ παρηγορήσῃ τὸν βασιλέα, λέγων πρὸς αὐτὸν νὰ μὴ φοβῆται. «Νὰ μὴ » φοβοῦμαι! (ἀποκρίνεται ὁ βασιλεὺς μὲ γενναϊότητα.) » εἰς τοιαύτας περιστάσεις οἱ κακοὶ μόνον φοβοῦνται· ἐγὼ » δὲν ἔχω τί νὰ φοβηθῶ, ἐπειδὴ ἡ συνειδήσίς μου δὲν

ἔχει τι νὰ μὲ ἐλέγξῃ». Τότε λαμβάνει τὴν χεῖρα ἐνὸς σωματοφύλακος καὶ τὴν θέτει ἐπάνω εἰς τὴν καρδίαν του περὶ λέγει· «Εἰπέ, φίλε μου, τὴν ἀλήθειαν εἰς ὅλους, ὅσοι μὲ περικυκλοῦσι, αἰσθάνεσαι κανένα κτύπον εἰς τὴν καρδίαν μου;» καὶ ἐπειδὴ ὁ σωματοφύλαξ τὸν εἶπεν ὅχι βασιλεῦ», «ὄχι βέβαια, (ἀπεκρίθη πάλιν οὗτος) καὶ διὰ τὴν νὰ φοβηθῶ τὸν λαόν μου, τὸν ὅποιον ποτὲ δὲν ἔκακοποίησα;» Αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια συνέβησαν, φίλε μου, εἰς αὐτὴν τὴν δεινὴν περίστασιν. Ὑστερον ἀπὸ πολλὰς δημηγορίας καὶ παρακλήσεις τῶν συγκλητικῶν μόλις καὶ μετὰ θιάς ἀνεχώρησεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁ ὄχλος, καὶ μᾶς ἤφησε πάλιν τὸν Λουδοβίκον ζῶντα. Σήμερον ἔγραψεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν σύγκλητον τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν :

«Δὲν λανθάνουσι τὴν σύγκλητον ὅσα συνέβησαν χθές!
 » μῆτε ἀμφιβάλλω ὅτι τὸ Παρίσιον εὐρίσκεται εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν καὶ φόβον, καὶ ὅτι ὅλη ἡ Γαλλία θέλει
 » τὸ μᾶθῃ μὲ λύπην καὶ ἔκπληξιν. Μεγάλῃν εὐχαρίστη-
 » σιν μ' ἐπροξένησεν ὁ ζῆλος τὸν ὅποιον ἐδείξατε δι' ἐμὲ
 » εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν. Ὅ,τι ἂν ἤθελεν ἀκολουθήσει
 » εἴθε βέβαιοι, ὅτι τίποτε δὲν θέλει μὲ ἐμποδίσῃ ἀπὸ
 » τὸ νὰ πληρώσω τὰ καθήκοντα τῆς νέας πολιτικῆς κα-
 » ταστάσεως τὴν ὁποίαν ἐδέχθην, καὶ θέλει φυλάξω καὶ
 » μὲ αὐτῆς τῆς ζωῆς μου τὸν κίνδυνον, διὰ τὴν ὠφέλειαν
 » τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους».

22 Ἰουνίου. Ἀγκαλὰ ἀφῆκαν ἡσυχον διὰ τὴν ὥραν τὸν βασιλέα, τὰ πνεύματα δὲν ἡσύχασαν ὅμως ἀκόμη. Σήμερον εὐρέθησαν πολλὰ γράμματα κολλημένα εἰς διαφόρους τοίχους τῆς πόλεως, εἰς τὰ ὅποια λέγουσι κατὰ τοῦ βασιλέως τὰ πάνδεινα κακὰ, καὶ φοβερίζουσι νὰ τὸν

σηκώσωσι τὴν ζωὴν, ἂν δὲν κάμῃ τὰ θελήματά του.
 "Οχι, φίλε μου, ἀκόμη μήτε ὁ Λουδοβίκος μήτε ἡ Γαλλία, μήτε ὅσοι κατοικοῦμεν τὴν δυστυχῇ ταύτῃ βασιλείαν, δὲν ἠλευθερώθημεν ἀπὸ τὰ δεινά· δὲν ἠξεύρω πῶς καὶ πότε θέλει λάβουσι τέλος αἱ δυστυχίαι· φοβούμαι ὅτι θέλει γενῶμεν θεαταὶ φρικτῶν συμβεβηκότων καὶ περιστάσεων.

23. Τὰ δῶρα δὲν ἔπαυσαν οὐδεμίαν ἡμέραν νὰ προσφέρωνται διὰ τὸν πόλεμον· γυναῖκες προσφέρουσι τὰ περιδέραιά των καὶ ἄλλα λιθοκόλλητα καὶ πολύτιμα κεκμηλῖα, παῖδια ἀνήλικα ἀπὸ τὰ φροντιστήρια τρέχοντα πρὸς τὴν σύνοδον διὰ νὰ προσφέρωσι τὰς ἐπινομιδας τοῦ βασιλείου (τὰς ὁποίας αὐτοῦ ὀνομάζετε χριστουγεννήτικα καὶ ἀγιοβασιλειάτικα)· ἡ συνδρομὴ καὶ ὁ ζῆλος εἶναι ἀπίστευτοι· ἄμποτε νὰ ἦτον καὶ μὲ ὀλίγον ἄλλας τῆς φρονήσεως ἀρκετός! ἠξεύρεις ὅτι ἀφοῦ ἡλαττώθη ὁ ἀριθμὸς τῶν μετροπολιτῶν ἐπισκόπων τῆς Γαλλίας, ἐξ ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ καταργηθῶσι καὶ πολλαὶ μητροπολιτικαὶ ἐκκλησίαι. Αὐτοὶ οἱ μουσικολογιώτατοι ἔτρωγον, καθὼς καὶ ἡ λογιστικὴ σου, καὶ ἐπειδὴ ἐδούλευον τὸν ναόν, ἔπρεπε νὰ τρώγῃ καὶ ἐκ τοῦ ναοῦ. Καταργηθέντος τοῦ ναοῦ αὐτῶν μουσικολογιωτάτων ἡ ὄρεξις δὲν κατηργήθη, ἀλλὰ τρώγουσι τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς καὶ πρότερον. "Οθεν ἀφαιρουμένον φερὸν εἰς τὴν σύγκλητον τὴν ἔνδειαν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ἔφαιρον ἡ κατάργησίς τοῦ ἀξιώματός των. Αὐτὴν τὴν καίαν αἴτησιν εἰσακούσασα ἡ σύγκλητος ἐψήφισε σήμερον τὸ νὰ δίδεται εἰς αὐτοὺς ὡς καὶ πρότερον ὁ ἐτήσιος ἐκμισθὸς ἐπὶ ζωῆς των. Αὕτη ἡ εἰδήσις εἶναι μὴ ἁπλῶς θαρὰ μωρολογία, σὲ τὴν ἔγγραφά ὁμῶς. διὰ νὰ πληρωθῇ τὸ τῆς κοινῆς παροιμίας, «παντοῦ τὰ πάντα».

ἐπὶ δὲν εἶσαι μόνος σου δυστυχής· ἡ διαφορὰ εὐρίσκεται ἐν τούτῳ μόνον, ὅτι οἱ ψάλλται τῆς Γαλλίας λαλοῦσιν εἰς τὰ ἀκουόντων, μήτε τοὺς ἐπηρεάζει τις ἀδίκως καὶ παρολλογως, τῆς δὲ λογιότητός σου ἡ πενία εἶναι συνωδευμένη μὲ μυρίους ἄλλους πειρασμούς. Ὅμως, φίλε μου, ὅσοι σφοδρότεροι εἶναι οἱ πειρασμοί, τοσούτῳ μεγαλείτερος καὶ δικαιότερος εἶναι ὁ ἔπαινος τῆς ὑπομονῆς.

24 Ἰουνίου. Φόβος μέγας διὰ τὴν αὖριον· ὁ λαὸς εὐπαισθηταὶ εἰς μεγάλην ταραχήν· ὅθεν προετοιμασίαι μεγάλαι τῶν στρατιωτῶν τῆς πόλεως, τὰ ὅπλα ἀκονίζονται, τὰ κανόνια γεμιζονται, διὰ νὰ μὴ συμβῇ καὶ πάλιν τίποτε ἄτοπον εἰς τὸν κακόμοιρον βασιλέα. ὦ θεέ, καὶ πότε θέλει ἰδοῦμεν τὸ τέλος τοσούτων δεινῶν! τέσσαρα ὁλόκληρα ἔτη βασανίζομεθα, ἀργύριον πλέον δὲν μᾶς ἔμεινεν, ὅλων τῶν πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων ἡ τιμὴ ἐδίπλωσεν, ἡ ζωὴ ἡμῶν εὐρίσκεται εἰς καθημερινούς κινδύνους· φοβερίζουσι καὶ ἀπ' αὐτὰς τὰς ἐπαρχίας (τὸ ὅποσον μανθάνομεν σήμερον) νὰ ἔλθωσιν ἄλλοι ψωρομανώλιδες νὰ μᾶς λεηλατήσωσιν, ἢ καὶ νὰ μᾶς σφάξωσι, μὲ πρόφασιν, ὅτι ἐνταῦθα εὐρίσκονται πολλοὶ φίλοι τῆς ἀρχαίας καταστάσεως, οἱ ὅποιοι σπουδάζουσι μὲ τρόπους παντοίους, νὰ δώσωσι καὶ πάλιν εἰς τὴν αὐλὴν τὴν προτέραν τῆς ἐξουσίας. Αὐτὸ εἶναι ἀληθές· ἀλλ' ἐγὼ ὁ πανάθλιος, ὅστις ἐμίσησα πάντοτε τὴν τυραννίαν, διὰ τί νὰ σφαγῶ ἀδίκως; καθὼς καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὡς ἐγώ. Ἄν ἡ νέα πολιτικὴ κατάστασις ἀνατραπῇ, θέλει εἶναι αἵτιοι ὅχι τόσον οἱ εὐγενεῖς, ὅχι τόσον οἱ καλόγηροι, ὅσον πολλοὶ ἀπὸ τοὺς προστάτας τῆς ἐλευθερίας, οἱ ὅποιοι ζῆλον ἔχοντες οὐ κατ' ἐπίγνωσιν, παρεξέσχισαν τὰ πράγματα. Ὅσον ἀτιμάζουσι τὸν βασιλέα ἢ συγχωροῦσι τὸ νὰ ἀτιμάζεται

τόσον τὸν κάμνουσιν ἀγαπητὸν εἰς ὅλους, διότι εἶναι φυσικὴ κίνησις τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας νὰ συμπάσῃ πάντοτε μὲ τὸν ἀδικούμενον. Αὐτὸς ὁ στοχασμὸς δὲν εἶναι τῆς φαντασίας μου γέννημα, ἀλλ' εἶδον ὀφθαλμοφανῶς τὴν ἀλήθειαν ἐκ τῆς πείρας. Δὲν δύναμαι νὰ σὲ περιγράψω πόσον ἐκέρδησεν εἰς τὴν ὑπόληψιν καὶ εὐνοίαν πολλῶν ὁ Λουδοβίκος ἀπὸ τὰς 20 τοῦ παρόντος μηνὸς μέχρι τῆς σήμερον. Ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὅστις δὲν ἠγάπησα ποτὲ βασιλεῖς (καθὼς μήτε οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι) τὸν ἐλυπήθη ἐκ καρδίας καὶ τὸν ἐθαύμασα εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, διὰ τὴν γενναιότητα τὴν ὁποίαν ἔδειξεν εἰς τὴν τρομερὰν ἡμέραν τῶν 20. Εἶμαι ἐρωτομανὴς τῆς ἐλευθερίας, ἀλλ' ἀγαπῶ, φίλε μου, καὶ τὴν δικαιοσύνην. Ἐλευθερία χωρὶς δικαιοσύνην εἶναι καθαρὰ ληστεία. Τὸν ἐπίσημόν μου ἐχθρὸν ἂν ἔβλεπον ἀδικούμενον, ὅλαι αἱ δυνάμεις τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς δὲν ἤθελε μὲ ἐμποδίσωσιν ἀπὸ τοῦ νὰ γόζωμαι.

25 Ἰουνίου. Ἔως ταύτην τὴν ὥραν πέμπτην μετὰ τὸ μεσημέριον δὲν συνέβη ἀκόμη τίποτε· ἡ μεγάλη ἐτοιμασία τῆς χθεσινῆς ἡμέρας ἐφόδισεν ὡς φαίνεται τὸν ὄχλον. Ταύτην τὴν ὥραν λαμβάνομεν τὴν εἶδησιν ὅτι ἐκτυπήθησαν τὰ στρατεύματα τῆς Πολωνίας μὲ τοὺς Ῥώσους εἰς δύο μέρη, καὶ ὅτι ἔμειναν νικηταὶ οἱ Πολωνοί· δὲν τὸ πιστεύω ὁμῶς ἀκόμη.

Ἐκαμνες καλὰ, ὅταν γράψῃς περὶ τῶν ζητημάτων τοῦ Βιλλοισονίου, νὰ γράψῃς κατ' εὐθείαν πρὸς αὐτὸν τὴν ἐπιστολήν, ὅχι ὁμῶς ἐπιστολήν πολυσέλιδον, ὡς ἐκείνας τὰς ὁποίας μὲ γράφεις, ἀλλὰ σύντομον, καθαρὰν, συνθεμένην μὲ προσοχήν. Ἐγὼ σὲ ὑποφέρω, διότι εἶμαι συνειθισμένος εἰς τὸ νὰ ὑποφέρω πολλοὺς πειρασμούς, ἀλλ' ὁ Βιλ-

κατόπιος είναι ἄνθρωπος εὐδαίμων καὶ ποτέ του δὲν ἔμαθε πρᾶγμα εἶναι ἡ δυστυχία. Ἄν ἔχῃς καμμίαν ἀστείοντα δύνασαι νὰ τὴν γράψῃς (ὅχι εἰς τὴν πρώτην ἀλλ' εἰς τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν, διότι πιθανὸν εἶναι ὅτι θέλει ἐρωτήσῃ καὶ περὶ ἄλλων πραγμάτων), ἐπειδὴ αὐτὸς καὶ Χίος καθαρὸς τὰ ἤθη καὶ τοὺς τρόπους, ἤγουν φιλόπονος μὲ ὑπερβολὴν.

Πρὸ τινων ἐβδομάδων σὲ ἔπεμψα τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Αὐτοδούνου, ὅχι αὐτοπροσώπως αὐτὸν (ἐπειδὴ εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἀγγλίαν) ἀλλὰ τὴν εἰκόνα του. Ὁ ἀββᾶς Μαυρὸς ἀντίζηλος τοῦ αἰοιδίμου Μιραβώ, ὑπῆγεν εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἡ Μακαριότης του ὁ Πάπας τὸν ἔκαμεν ἐπίσκοπον Νικαίας, ἤγουν ἀμπὸς χανὶν ὀντάμπασιν.

Ἐρρωσο εὐδαιμονῶν.

Τὴν ἐπιστολὴν σου δεδομένην α' Μαΐου, ἔλαβον εἰς τὰς 3 τοῦ παρόντος Ἰουνίου· μὲ ἐλύπησε καὶ πάλιν ἡ ἐλπίσις τοῦ θανατικοῦ. Ἄμποτε νὰ ἤθελε παύσῃ χωρὶς νὰ ἐνοχλήσῃ κανένα ἀπὸ τοὺς φίλους ἢ γνωστοὺς μου! Μὲ ἐλύπησεν ὡσαύτως καὶ ἡ ἀσθένεια τοῦ κοινοῦ ἡμῶν φίλου κυρίου Νικολάου Βαχατόρη· ἐλπίζω ὅμως, ἐπειδὴ οἱ ἰατροὶ ἐγνώρισαν τὴν αἰτίαν τοῦ πάθους, ὅτι μέχρι τοῦ νῦν ἐλευθερώθη ἀπ' αὐτό. Παρακαλῶ νὰ τὸν ἀσπασθῇς φιλικῶς ἐκ μέρους μου, καὶ νὰ τὸν συμβουλευῇς νὰ φυλάττῃ διαίταν ἀκριβῆ εἰς τὸ ἐξῆς, καὶ κατὰ τὴν τροφὴν του, καὶ κατὰ τὰ ἐνδύματα, καὶ κατὰ τὰς ἐμπορικὰς του ἀσχολίας. Ἡξεύρω ὅτι εἶναι μὲ ὑπερβολὴν φιλόπονος, ἀλλ' ὅταν ἐνοχλῇται τις ἀπὸ τοιαῦτα πάθη, πρέπει νὰ φεύγῃ τοὺς μεγάλους κόπους, μάλιστα τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ πνεύματος· ἅς τρώγῃ ὀλίγα κρέατα καὶ πολλὰ χορταρικά διὰ νὰ κρατῇ πάντοτε τὴν κοιλίαν ἐλευθέραν· ὁσάκις ἡ

φύσις δὲν κινεῖται ἐκουσίως· εἰς τὴν ἀποσκευὴν τῶν πρῶν ἄς προστρέχη εἰς τὰ κλυστήρια ἢ δυσκοιλία καὶ καυσίς δὲν συμφέρει εἰς τὰ τοιαῦτα πάθη.

Ἄς προσέχη νὰ κρατῇ πάντοτε τοὺς πόδας θερμούς, μάλ्लινα τσουράπια, καὶ ὁσάκις τὰ ὑποδήματά του εἶναι ὑγρά, νὰ ἀλλάσῃ καὶ αὐτὰ καὶ τὰ μέστια καὶ τὰ παπύνια χωρὶς νὰ ἀφήσῃ τὴν ὑγρασίαν νὰ χρονίσῃ εἰς τοὺς πόδας του. Ἄς φυλάξῃ ὡς νόμον ἀπαραίτητον, νὰ φορεῖ πάντοτε κατάσαρκα ἐσωκάρδιον μάλ्लινον ἀπὸ φλανέλλης τῆς Ἀγγλίας. Ὅσάκις αἰσθάνεται τὴν παραμικρὰν ἐνδοχλησιν εἰς τὸ στῆθος, χωρὶς νὰ διατρίβῃ τὸν καιρὸν, νὰ κάμνῃ νὰ τὸν τρίβουσι τοὺς πόδας μὲ μάλ्लινόν τι πεννίον, ἢ καλλιώτερον ἀκόμη, μὲ μίαν βρούτζαν, ἢ σποσούραν (καθὼς τὴν ὀνομάζετε αὐτοῦ) καμωμένην ἀπὸ χρυσοῦ ῥίνας ἀπαλὰς τρίχας, διὰ νὰ ἔλκῃ τὰς ὀρμὰς καὶ τὰ κινήματα τῆς φύσεως πρὸς τὰ κάτω. Ἀσπασον ὡς αὐτὸς ἐκ μέρους μου καὶ τὸν τιμιώτατον αὐτοῦ ἀδελφὸν κύριον Δημήτριον. Ἦθελε γράψω καὶ πρὸς τοὺς δύο, καθὼς ἦτον τὸ χρέος μου, ἀλλὰ τί νὰ κάμω, φίλε μου; ἢ ἦσαι βέβαιος, ὅτι δὲν δύναμαι νὰ σηκώσω ὁ ταλαίπωρος κεφαλὴν ἀπὸ τὰς ἀσχολίας; βεβαίωσον καὶ τὴν τιμιότητά των καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους μου ὅλους, ἀφοῦ τοὺς χαιρετήσῃς κατ' ὄνομα, ὅτι τὰς μακρὰς ἐπιστολάς σου πρὸς τὴν λογιότητά σου, τὰς στοχάζομαι ὡς ἐπιστολάς ἀνηκούσας εἰς ὅλους· καὶ ἐπειδὴ εἶμαι βέβαιος, ὅτι συναναστρέφεσαι μὲ αὐτοὺς καθ' ἡμέραν καὶ κοινωνεῖς πρὸς αὐτοὺς ὅσα σὲ γράφω, μένω ἡσυχος. Παρακαλῶ νὰ κοινωνήσῃς καὶ πρὸς τὸν Δόμινον ἂν δύνασαι, (δὲν ἤξεύρω μὲ ποίαν διάλεκτον, διότι ποτὲ δὲν μὲ ἔγραψες, ἂν λαλῇς μὲ αὐτὸν γαλλιστί, ἀγγλιστί, ἰταλιστί, λατινιστί,

βελγιστί ἢ γερμανιστί,) μερικὰ ἀφ' ὅσα σὲ γράφω. Ἴδου
ὅσο ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν λογιότητά σου, χωρὶς νὰ γράψω
πρὸς αὐτόν· καὶ ὁσάκις τὸν γράφω ἢ ἐπιστολὴ μου εἶναι
μῖνον τόση, ὅση χρειάζεται διὰ νὰ τὸν παρακαλέσω, νὰ
ἐγχειρίσῃ πρὸς τὴν λογιότητά σου τὰ γράμματά μου.
Αὐτὸς μὲ ὅλον τοῦτο ἠξεύρει καὶ κρίνει τὰ δικαιολογή-
ματα τῆς σιωπῆς μου, δὲν γόζεται, δὲν σχίζει τὰ φορέ-
ματά του, καθὼς ἡ λογιότης σου. Ὅταν τὸν Δόμινον δὲν
γράφω, κἀνένας εἰς τὸν κόσμον δὲν δύναται νὰ παραπο-
νεθῇ, διότι κανένα εἰς τὸν κόσμον δὲν δύναμαι νὰ ἀγαπήσω
περισσότερον ἀπ' αὐτόν, καὶ ὅσοι ἀληθῶς μὲ ἀγαπῶσι
καὶ ἔχουσιν ὀλίγην ὑπόληψιν περὶ ἐμοῦ, πρέπει νὰ ἀγα-
πῶσι καὶ νὰ σέβωνται αὐτόν, ὡς παιδαγωγόν μου. Εἴτι
ἠξεύρω, ἢ μὲ τὸ ἐδίδαξεν αὐτός, ἢ μὲ ἔδειξε τοὺς τρό-
πους νὰ τὸ μάθω παρ' ἄλλων. Ἀσπασον κατὰ μέρος τὸν
ἀδελφόν μου καὶ ἐξαιρέτως τὴν νύμφην μου, τῆς ὁποίας
ὁ ἔπαινος μὲ εὐφρανε. Εὐχαρίστησον τὸν ἐξάδελφόν μου
κύριον Διαμαντὴν Πετρίτζην, διὰ τὰς συμβουλάς τὰς
ὑποίας δίδει πρὸς τὸν ἀδελφόν μου· μὴ λείψετε (παρα-
καλῶ καὶ αὐτόν καὶ τὴν λογιότητά σου) νὰ τὸν ὀδηγῇτε
πάντοτε πρὸς τὸ συμφέρον του.

Καὶ πάλιν ἔρρωσο. Ἀπόκρισιν ταχινήν.

26.

Ἐκ Παρισίων, Σεπτεμβρίου 8, 1792.

Εἰς τὰς 25 Ἰουνίου σὲ ἔγραψα, φίλτατέ μου πρωτο-
ψάλτα, μίαν συντομωτάτην ἐπιστολὴν εἰκοσιδύο σελίδων,

εἰς τὴν ὁποίαν ἀφοῦ σὲ ἐσημείωσα τὰς δυστυχίας τῆς Γαλλίας, σὲ ἔλεγον, ὅτι εἶχα λάθειν καὶ τὴν ἐπιστολήν σου τῆς πρώτης Μαρτίου.

Μὲ ὅλον ὅτι δὲν εὐκαιρῶ παντάπασι, ἀναγκάζομαι καὶ πάλιν νὰ σὲ διηγηθῶ μερικὰ ἀπὸ τὰ νεωστὶ συμβάντα, διὰ νὰ μὴ φωνάζῃς ὡς ἡδικημένος, ὅταν τὰ ἀκούσῃς ἀπ' ἄλλου.

Ὁ σκοπὸς μου ἦτο νὰ σὲ τὰ σημειώσω πάλιν, κατὰ τὸν τρόπον τῆς προτέρας ἐπιστολῆς ἔν πρὸς ἓν, καὶ ἡμέραν καθ' ἡμέραν καθὼς συνέβησαν ἀπὸ τὰς 26 Ἰουνίου μέχρι τῆς σήμερον 13 Αὐγούστου· ἀλλ' ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ ἐσωρεύθησαν ἔν ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλο τόσον πολλὰ, ὥστε εἶναι χρεῖα νὰ σὲ γράψω βιβλίον ὁλόκληρον, ἂν ἀκολουθήσω τὴν τάξιν τῆς ἡμερολογίας. Ἀρκοῦμαι λοιπὸν καὶ πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ ἀρκεσθῇς καὶ ἡ λογιότης σου εἰς τὴν διήγησιν τῶν ὅσα συνέβησαν τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα, ἥτις θέλει μείνῃν, αἰοίδιμος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας.

Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ ὄχλου εἰς τὰς 20 Ἰουνίου καὶ τὴν ἀνάβασιν εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτιον, περὶ τῆς ὁποίας σὲ ἔγραψα κατὰ πλάτος, μερικαὶ ἐπαρχίαι ἔγραψαν εἰς τὴν σύνοδον παραπονούμεναι περὶ τῆς ἀτιμίας, ἣ ὁποία εἶχε γενῆν εἰς τὸν βασιλέα· ὁμοίως καὶ τὰ στρατεύματα τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὰ σύνορα ἔπεμψαν πρὸς τὴν σύνοδον τὸν ἀρχιστράτηγον Φαγέτιον, διὰ νὰ παραπονεθῇ διὰ ζωσῆς φωνῆς περὶ τῶν αὐτῶν. Αὐτὸ τὸ κίνημα τοῦ Φαγέτιου ἐτάραξε τόσον μερικοὺς τῆς συνόδου, ὥστε ἐπρόβηλαν, ὅτι ἔπρεπε νὰ παιδευθῇ ὁ στρατηγός, ὅστις εἰς καιρὸν πολέμου ἀφίνει τὸ στρατόπεδον, καὶ ἔρχεται χωρὶς ἄδειαν εἰς τὸ Παρίσιον διὰ νὰ φοβερίσῃ τὴν σύνοδον. Καὶ μολονότι τῶν πλειόνων ἡ ψῆφος ἀπέλυσε τὸν στρατηγὸν τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀπὸ πᾶσαν ἐνοχλῆν, οἱ ἐχθροὶ τοῦ ὁμοῦ

τὸ ἐχώνευσαν, ἐπειδὴ ἔβλεπον φανερά, ὅτι ἐν ὅσῳ αὐτὸς ὑπερασπίζει τὸν βασιλέα μὲ τὰ στρατεύματα, αὐτοὶ ἠνθύναντο νὰ κατορθώσωσι τοὺς σκοπούς των. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ διχόνοια τῆς συνόδου ἡ ὁποία εἶχεν ἀρχή-
ταιν πρὸ πολλοῦ καὶ δι' αὐτὸ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας ἔφθα-
νεν εἰς τόσῃν ἀκμῇν, ὥστε εἰς πολλὰς συνελεύσεις ὀλίγον
ἔκειτο νὰ ἔλθωσιν εἰς τὰ μαχαίρια.

Εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς ἐβδόμης Ἰουλίου ὁ ἐπίσκοπος
τοῦ Λουγδούνου παρέστησεν εἰς τὴν σύνοδον τὰς αἰτίας
αὐτῆς τῆς διχονοίας λέγων, ὅτι αἱ καθημεριναὶ ὑποψίαι
τῶν συγκλητικῶν πρὸς ἀλλήλους ἄλλην αἰτίαν δὲν εἶχαν
παρεῖ ὅτι οἱ μὲν ἐγκαλοῦντο, ὡς θέλοντες, νὰ μεταβάλ-
λωσι τὴν παροῦσαν πολιτικὴν κατάστασιν εἰς δύο βουλὰς
ἢ συγκλήτους, δηλαδὴ τὴν μίαν τῶν εὐγενῶν καὶ, τὴν
ἄλλην τοῦ κοινοῦ λαοῦ· οἱ δὲ ὡς προθυμοῦμενοι νὰ καθαι-
ρέσωσι τὸν βασιλέα καὶ νὰ κάμωσι τὴν Γαλλίαν, καθα-
ρὰν δημοκρατίαν, ὡς ἐκείνην τῆς Ἀμερικῆς· καὶ ὅτι διὰ
νὰ ἐξαλειφθῶσι παντάπασιν αἱ τοιαῦται ὑποψίαι, καὶ νὰ
ἐπιστρέψῃ πάλιν ἡ ποθυμένη ὁμόνοια, παρεκάλει τὴν
σύνοδον, νὰ βεβαιώσῃ ἕνας τὸν ἄλλον ἐνόρκως, ὅτι ταύτην
τὴν παροῦσαν πολιτικὴν κατάστασιν, καθὼς ἐψηφίσθη ἀπὸ
τὴν πρώτην σύνοδον εἰς τὰ 1789, χωρὶς καμμίαν μετα-
βολὴν νὰ φυλάξωσιν. Εὐθὺς ὅλοι τῆς συνόδου ὁμοθυμαδὸν
ἐσηκώθησαν, ἔδραμεν ὁ ἕνας εἰς τοῦ ἄλλου τὰς ἀγκάλας
ἐφιλήθησαν, ἐκλαυσαν, καὶ ἐνόρκως ἐβεβαίωσαν νὰ μὴ κι-
νήσωσι τίποτε ἀπὸ τὰ καθεστηκότα.

Ἄλλ' αὕτῃ ἡ διαλλαγὴ καὶ ὁμόνοια μόλις ἐκράτησε
τρεῖς ἡμέρας· (ἐλησμόνησα νὰ σὲ εἶπω ὅτι ὁ βασιλεὺς
ἀκούσας τὴν διαλλαγὴν ἔδραμε πρὸς τὴν σύνοδον διὰ νὰ
τοὺς συγχαρῇ καὶ αὐτὸς ὁ δυστυχὴς) ὡς τόσον ἤρχοντο

καὶ ἀπὸ τὰς διαφόρους ἐπαρχίας καθ' ἡμέραν πολλοὶ στρατιῶται διὰ τὰ πεμφθῶσιν ἔπειτα 20 λεύγας μακρὰν ἀπὸ ἐδῶ, τὰ συγκροτήσωσι στρατόπεδον εἰς ἀσφάλειαν καὶ φυλακὴν τοῦ Παρισίου, ἃν ὁ ἐχθρὸς νικήσῃ τὰ στρατεύματα, ὅσα εὐρίσκονται τὴν σήμερον εἰς τὰ σύνορα. Ἀπὸ αὐτοὺς πολλοί, ἢ παρακινημένοι κρυφίως ἀπὸ μερικοῦ τῆς συνόδου, ἢ καὶ αὐτοθελήτως φερόμενοι, ἐπρόβαλλον εἰς τὴν σύνοδον τὴν καθαίρεσιν τοῦ Βασιλέως, προσφασιζόμενοι ὅτι εἶναι ὑποπτος εἰς ὅλον τὸ ἔθνος ὡς συνεργὸς καὶ συνευδοκῶν, εἰς τὴν ἔφοδον τῶν ἐξω βασιλέων. Εἰς αὐτὰς τὰς ἀναφορὰς διέβαλλον καὶ τὸν Φαγέτιον, λέγοντες, ὅτι διὰ τὰ συμβάντα τῶν 20 Ἰουνίου ὁ σκοπὸς τοῦ ἥτο τὰ ἔλθῃ τὰ πολιορκήσῃ τὸ Παρίσιον διὰ τὰ ἔλθῃ θερώσῃ τὸν βασιλέα ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς του, καὶ ὅτι, ἂν δὲν τὸ ἔκαμεν, αἷτιος ἐστάθη ὁ συστρατηγὸς Λουκνήρος μὴ θελήσας τὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸ κίνημα τοῦ Φαγέτιου. Ἐγράψε λοιπὸν ἡ Σύνοδος πρὸς τὸν Φαγέτιον καὶ πρὸς τὸν Λουκνήρον, τὸν μὲν ἐρωτῶσα, ἂν εἶχε ποτὲ λάθειν τοιαύτην ἀπόφασιν, τὸν δὲ Λουκνήρον, ἂν ἀληθῶς ὁ Φαγέτιος, τὸν εἶχε προβάλλειν τὰ κινήσωσι.

Εἰς τὰς 30 Ἰουλίου ἦλθεν ἡ ἀπόκρισις τῶν στρατηγῶν· ὁ Φαγέτιος ἔλεγεν, ὅτι αὐτὴ ἦτο προφανὴς συκοφαντία τῶν ἐχθρῶν του· ὁ γέρω Λουκνήρος, ἢ διὰ τὰ ἐλευθερώσῃ τὸν Φαγέτιον, ἢ διότι καὶ αὐτὴ ἦτον ἡ ἀλήθεια, ἔλεγεν ὅτι ποτὲ ὁ Φαγέτιος δὲν τὸν ἐπρόβαλλε τοιοῦτον ζήτημα. Μὲ ὅλον τοῦτο τὰ πνεύματα ἦσαν εἰς μεγάλην ταραχὴν, καὶ ὁ καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν ἐρχομὸς νέων στρατευμάτων μᾶς ἔβαλεν ὅλους εἰς μέγαν φόβον, εἰς τρόπον ὥστε εἰς μίαν ἐβδομάδος διάστημα ἔφυγον ἀπὸ τὸ Παρίσιον τριάκοντα χιλιάδες διαφόρου τάξεως ἄνθρωποι, ἐπεὶ δὲ ἐπροσμένον

κατὰ πᾶσαν στιγμήν νὰ σπάσῃ φοβερόν τι καὶ ἀνήκουστόν πρᾶγμα. Αὐξήσεν ἀκόμη αὐτὴν τὴν ταραχὴν καὶ ἐπολ-
λαπλασίασε τὸ κατὰ τοῦ βασιλέως μῖσος τὸ ἀνόητον μα-
νιφέστον τοῦ Δουκὸς τοῦ Βρυσηικίου, ὁ ὁποῖος, ἀρχι-
πράττης τῶν δύο στρατοπέδων, ἤγουν τῶν Ἀουστρια-
κῶν καὶ Προύσσων, μᾶς φοβερίζει, ὅτι, ὅταν ἔλθῃ εἰς τὸ
Παρίσιον δὲν θέλει ἀφήσῃν λίθον ἐπὶ λίθον, ἀνίσως ὁ βα-
σιλεὺς ἢ ἡ οἰκογένειά του πάθῃ τίποτε ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς του.

Ὀνομάζω ἀνόητον αὐτὸ τὸ μανιφέστον (τὸ ὁποῖον ἦλθεν
εἰς τὴν 31 Ἰουλίου) διότι, ἐξεύρων καὶ αὐτὸς καὶ οἱ δε-
σπότης του οἱ δύο βασιλεῖς, ὅτι τοῦ Λοδοβίκου ἡ ζωὴ
κινδυνεύει πρὸ πολλοῦ, δὲν ἔπρεπε νὰ γράψῃ τοιαύτας
φοβεράς ἀπειλάς. Εἰς τὰς τρεῖς Αὐγούστου τὰ 48 τμή-
ματα ἢ γειτονίαι τοῦ Παρισίου πέμπουσι μίαν ἀναφορὰν
πρὸς τὴν Σύνοδον, εἰς τὴν ὁποίαν ζητοῦσιν ὁμοθυμαδὸν
τὴν καθαίρεσιν τοῦ βασιλέως. Μέρους τῆς Συνόδου (ὅσοι
ἦσαν δηλαδὴ ἐχθροὶ τοῦ βασιλέως) ἐδέχθησαν μετὰ χαρᾶς
αὐτὴν τὴν ἀναφορὰν· ἀλλὰ στοχαζόμενοι ὅτι ἦτο πρᾶγμα
ἐπικίνδυνον νὰ ψηφίσωσι τὴν καθαίρεσιν, ἂν πρῶτον δὲν
ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Φαγετίου, ἀνενέωσαν
καὶ πάλιν τὴν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν.

Εἰς τὰς 8 λοιπὸν Αὐγούστου, ἡμέρᾳ τετάρτῃ ἣτις ἦτον
ἀρχὴ ὠδίνων διὰ τὸν βασιλέα, ἐπρόβαλαν ὅτι ἂν καὶ ὁ
Λουκνηρὸς ἀπὸ φιλίαν ἢ καὶ συμπάθειαν δὲν ἠθέλησε νὰ
ἀνακαλύψῃ τὰς βουλάς Φαγετίου, πολλὰ ὁμως σημεῖα
συντρέχουσιν, εἰς βεβαίωσιν τοῦ τοιούτου σκοποῦ του·
ἐβλήθη τὸ πρόβλημα εἰς ψηφηφορίαν, καὶ ἀπὸ 630 συγ-
κλητικῶν, ὅσοι τὴν ἡμέραν ἐκείνην εὐρέθησαν εἰς τὴν συν-
έλευσιν, οἱ 424 ἐκήρυξαν, ἀθῶον τὸν Φαγέτιον. Μόλις
ἐσκορπίσθη ἡ σύνοδος εἰς τὰς 6 ὥρας μετὰ τὸ μεσημέριον,

καὶ πολλοὶ ἀπὸ τὸν κοινὸν λαὸν ἔπασαν ὡς λέοντες ὠρμημένοι ἐπάνω εἰς μερικοὺς συγκλητικοὺς ὑπερασπιστὰς τοῦ Φαγετίου, τοὺς ὕβρισαν εἰς τὰς πλατείας τῆς πόλεως, τοὺς ἔσχισαν τὰ ἐνδύματα καὶ ἤθελαν ἐξάπαντος τοὺς θανατώσιν, ἂν δὲν τοὺς ἐλύτρωσαν, φθάσαντες ἄλλοι ἀπὸ τὰς χειράς των. Αὐτὸ τὸ παράδοξον κίνημα τοῦ λαοῦ ὅστις μέχρι τῆς ἡμέρας ταύτης εἶχε προσφερθῆν μὲ μὲ γάλον σέβας πρὸς τὴν σύνοδον, μᾶς ἔκαμε νὰ καταλάβωμεν, ὅτι ἡ πτώσις τοῦ Λοδοβίκου ἐπλησίαζεν.

Εἰς τὰς 9 Αὐγούστου, ἡμέρᾳ πέμπτῃ, ἡ σύνοδος συζομένη ἀπὸ τὰς συχνὰς ἀναφορὰς περὶ τῆς καθαιρέσεως τοῦ βασιλέως, ἠθέλησε νὰ ἐξετάσῃ καὶ αὐτὸ τὸ πρόβλημα. Ὁ Κονδορκέτιος, ἓνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους λογίους τοῦ Παρισίου, ἂν καὶ ἐχθρὸς ἐπίσημος τοῦ βασιλέως, ἔκαμ μίαν μακρὰν δημηγορίαν, εἰς τὴν ὁποίαν παρέστησεν, ὅτι ἂν καὶ ὁ βασιλεὺς, ὑποπτος διὰ πολλὰς αἰτίας εἰς τὸν λαὸν, ἦτον ἄξιος καθαιρέσεως, δὲν ἦτον ὅμως φρόνιμον πρᾶγμα νὰ ψηφίσωσι τὴν καθαίρεσιν εἰς τοιοῦτον καιρὸν, ὁπότε οἱ ἐξωτερικοὶ ἐχθροὶ καὶ οἱ ἐσωτερικοὶ ἀπειλοῦσι τὴν παντελεῖ φθορὰν τῆς βασιλείας, χωρὶς πρῶτον νὰ ἐρωτήσωσι τὴν γνώμην ὅλου τοῦ ἔθνους· ὅτι ἔπρεπεν ἐπομένως νὰ γράψωσι εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας, καὶ νὰ μὴ πράξωσι τίποτε χωρὶς τὴν συναίνεσιν τοῦ ἔθνους. Ὁ θόρυβος τοῦ λαοῦ ἠῤῥξανεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ὅταν ἔβλεπον, ὅτι τὸ θέλημά των δὲν ἐγένετο παρευθὺς, καὶ ἡ σύνοδος ἤναγκάσθη νὰ διανυκτερεύσῃ ὅλην τὴν νύκτα τῆς δεκάτης Αὐγούστου. Ὁ βασιλεὺς βλέπων τὸν τόσον θόρυβον, ἔκραξεν ὅλους τοὺς σωματοφύλακας, τοὺς περισσοτέρους Ἑλουητίους, ἤγουν Σβίτζερους, διὰ νὰ τὸν φυλάξωσιν ἐκείνην τὴν νύκτα. Ἐκοιμήθημεν μὲ μέγαν φόβον ἐκείνην

τὴν νύκτα· ἀλλὰ πρὸς τὰς δύο ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ὡς τὸ ξημέρωμα τῆς δεκάτης πρώτης (ἡμέρας παρασκευῆς), μὲς ἐξύπνησεν ὅλους ὁ θόρυβος τοῦ λαοῦ. Τριάκοντα ἢ πεσσαράκοντα χιλιάδες ἀνθρώπων συνηθροισμένοι εἰς τὸ πρόαπειον τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου ἐπάτησαν τὸν ἄρσανα, λαβὸν παντὸς εἶδους ὅπλα, καὶ μερικὰ κανόνια, καὶ ἐκίνησαν εἰς τὰς ἑπτὰ ὥρας πρὸς τὸ βασιλικὸν παλάτιον. Ἡ συνόδος, ἡ ὁποία, καθὼς σὲ εἶπα, εἶχε κρατήσῃ ὅλην τὴν νύκτα, ἐκάλεσε τὸν βασιλέα νὰ ὑπάγῃ πρὸς αὐτὴν, διὰ περισσοτέραν ἀσφάλειαν, διότι ἦτο φανερόν, ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ λαοῦ, ἦτο νὰ τὸν θυσιάσῃ. Ἐσηκώθη, λοιπόν, ὁ δυστυχὴς Λοδοβίκος, πρὶν νὰ φθάσῃ ὁ λαὸς εἰς τὸ παλάτιον, μὲ τὴν βασίλισσαν, τὸν υἱὸν τοῦ καὶ τὴν θυγατέρα του, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν σύνοδον. Εἰς τὴν θύραν τῆς Συνόδου μὴ βλέπων πλησίον τὸν υἱὸν τοῦ (ἑπταετὲς παιδάριον) καὶ νομίσας ὅτι τὸν ἔχασεν, ἐθορυβήθη, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡσύχασεν ὅταν τὸν εἶδε φερόμενον πρὸς αὐτὸν ἀπὸ ἑνα στρατιώτην, ὅστις τὸν ἐβόσταζεν εἰς τὰς ἀγκάλας του. Ἐπλησίασεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς συνόδου, καὶ ἐκάθισεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ἀφοῦ εἶπε τοῦτα τὰ ὀλίγα πρὸς τὴν σύνοδον. « Ἀφῆκα τὴν κατοικίαν μου, καὶ ἦλθον εἰς τὸ μέσον τῆς συνόδου, διὰ νὰ ἐμποδίσω τὸν λαὸν ἀπὸ ἑνα ἄδικου φόνου. Ἐλπίζω ὅτι καὶ ἐγὼ καὶ ἡ οἰκία μου δὲν θέλομεν δοκιμάσῃ οὐδὲν ἄτοπον εὐρισκόμενοι μετὰ τῶν τοποτηρητῶν τοῦ ἔθνους. » Ὁ λαὸς ὅταν ἦλθεν ἔμπροσθεν τοῦ παλατίου, ἔστησε καὶ κατεύθυνε πρὸς αὐτὸ τὰ κανόνια· ἐδῶ πλέον δὲν ἐξεύρομεν ἀνίσως αὐτοὶ ἄρχησαν νὰ κτυπῶσιν, ἢ ἂν τὸ πρῶτον πῦρ ἀνήφθη ἀπὸ τοὺς εὐρισκόμενους εἰς τὸ παλάτιον, διότι ἕκαστος χρωματίζει τὰ πράγματα κατὰ τὰς ιδέας τοῦ νοός του.

καὶ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς καρδίας του. Ὁ βασιλεὺς ἐμβαίνων εἰς τὴν σύνοδον εἶχε βεβαιώσῃ τὸν πρῶτον ὅτι ἔδωκε προσταγὴν εἰς τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὸ παλάτιον, νὰ μὴ κάμωσι τὴν παραμικρὰν ἀντίστασιν εἰς τὸν λαόν· καὶ βέβαια μία τοιαύτη ἀντίστασις ἦτο καὶ τῶν καὶ ἀνωφελῆς, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς μὴν εὐρισκόμενος πᾶσι εἰς τὸ παλάτιον, ἐλογίζετο νὰ ᾔναι ἔξω ἀπὸ τὸν κίνδυνον. Μὲ ὅλον τοῦτο πιθανὸν εἶναι ὅτι κἀνέναν θερμοτέρως εἰς τοὺς ἄλλους ἔρριψε τὸ πρῶτον τουφέκι ἀπὸ τὰ παρὰ τοῦ παλατίου· καὶ τὸ ὅχι πιθανὸν ἀλλὰ βέβαιον καὶ δὲ τυχέστατον συμβεβηκὸς εἶναι τοῦτο, ὅτι εἰς δύο ὥρας διάστημα ἐθυσιάσθησαν ὑπὲρ τὰς πέντε χιλιάδας ἀνθρώπων καὶ ἀπὸ τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὸ παλάτιον, καὶ ἐπὶ τὸν λαόν ὅστις ἐπολιόρκει τὸ παλάτιον. Ἡ νίκη ἐμῶν εἰς τὸν λαόν· καὶ ἀναβάντες εἰς τὸ παλάτιον, συνέτριψαν ἐν ῥίπῃ ὀφθαλμοῦ ὅλα τὰ βασιλικά σκεύη. Ἄνοιξαν τὰ βασιλικά ἀποθήκας καὶ τὰ ταμεῖα, ἀλλὰ δὲν ἔκλειψαν οὔτε μίαν βελόνην· ὅ,τι εὑρέθη εἰς ἀργύριον καὶ χρυσίον, τὰ κειμήλια καὶ τοὺς πολυτελεῖς λίθους τῆς βασιλείας τὴν συνήθροισαν ὅλα καὶ τὰ ἔφεραν εἰς τὴν σύνοδον. Τὸ περίεργον ἦτον, ὅτι αὐτοὶ οἱ Ἀθράκωτοι (οὕτως ὀνομάζονται) ἔδω, τοὺς ὁποίους αὐτοῦ ψωρομανόληδες λέγετε) ἐκρέμασαν μερικὸς ἀπὸ τοὺς γιοιτάσιδες τῶν ὅσους ἐφθασαν κλέπτοντας τίποτε ἀπὸ τὰ βασιλικά πράγματα. Ἄνοιξαν καὶ τὰς βασιλικάς οἰνοθήκας, καὶ ἐκεῖ εὐρόντες διάφορα εἶδη ἐξαίρετων οἶνων, ἐβαπτίσθησαν ὅλοι τόσον, ὥστε δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ στέκωσιν ὀρθοί· οὕτως ἠγριωμένοι καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἐκδικήσεως, καὶ ἀπὸ τοὺς καπνοὺς τοῦ οἴνου, ἐθυσίασαν καὶ τοὺς ἐπιλοίπους, ὅσους εὐρηκὰ κρυμμένους εἰς διάφορα ταμεῖα τοῦ παλατίου· ἡ μανία

ἦν τόση, ὥστε πολλοὶ εἶδον γυναῖκας τοῦ κοινοῦ λαοῦ
να χορεύωσιν ἐπάνω εἰς τὰ νεκρὰ σώματα. Αὐτὸ δὲν τὸ
εἶδον ἐγώ, ἐπειδὴ ἔμεινα ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην διὰ τὸ
ἀσφαλὲς εἰς τὸν οἶκόν μου· ἀλλὰ δύναμαι νὰ σέ βεβαιώσω
ἄλλο, τὸ ὅποιον εἶδον μὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου. Πρὸς τὸ
ἱπέρας ἢ περιέργεια ἐνίκησε τὸν φόβον μου, καὶ ἠθέλησα
να ὑπάγω πρὸς τὸ παλάτιον διὰ νὰ ἰδῶ αὐτὴν τὴν θραῦ-
πιν. Εἰς τὸν δρόμον ἀπήντησα πολλὰς γυναῖκας, αἱ ὅποιαι
ἱπέραν ἐπάνω εἰς μακρὰ κοντάρια τοὺς αἱματωμένους χι-
τῶνας τῶν φονευθέντων, ὡς τρόπαια τῆς νίκης των, τρα-
ποδοῦσαι διάφορα ἄσματα. 'Αλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν καὶ
πάλιν εἰς τὸν βασιλέα. σὲ εἶπα πολλάκις, ὅτι αὐτὸς ἡπα-
τήθη πάντοτε ἀπὸ πονηροῦς καὶ κακοῦς συμβούλους· ἡ
δυστυχία του ἔκαμε, καὶ εἰς τὰ διάφορα εἶδη τὰ κομι-
πθέντα εἰς τὴν σύνοδον εὐρέθησαν, καὶ ἀπὸ ἐπιστολὰς τῆς
Βασιλίσσης καὶ ἀπὸ ἄλλας ἐγγράφους ἀποδείξεις πολλὰ
σημεῖα, ὅτι ὁ Λοδοβίκος ἦτο κρυφίως σύμφωνος καὶ μὲ
τοὺς ἔξω βασιλεῖς, τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν. Ἡ σύνοδος, καὶ
πρὶν νὰ φανερωθῶσιν αὐταὶ αἱ ἐπιστολαί, τὴν αὐτὴν ἡμέ-
ραν τῆς δεκάτης Αὐγούστου, ἡ φοβουμένη τὴν ἄκρατον
ὀρμὴν τοῦ λαοῦ, ἣ καὶ εὐρίσκουσα τὸν καιρὸν ἐπιτήδειον
διὰ νὰ κάμῃ ὅ τι πρὸ πολλοῦ ἐπεθύμει, ἐψήφισεν ὁμοθυ-
μαδὸν τὴν πρὸς καιρὸν κατάργησιν τοῦ Βασιλέως, καὶ διὰ
νὰ ἀθωωθῇ ἀπὸ τὴν ὑποψίαν, ὅτι ἔκαμνε πράγμα παρὰ
τὴν κοινὴν θέλησιν τοῦ ἔθνους, ἔδωκε τὴν αὐτὴν ἡμέραν
εἶδῃσιν εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας νὰ ἐκλέξωσι νέους τοποτη-
ρητάς, τοὺς ὁποίους νὰ πέμψωσιν εἰς Παρίσιον εἰς τὰς 26
Σεπτεμβρίου, καὶ αὐτὴ ἡ νέα σύγκλητος νὰ ἀποφασίσῃ,
ἂν ὁ Λοδοβίκος πρέπη νὰ ἀποκατασταθῇ πάλιν εἰς τὸν
θρόνον του, ἢ ὁ υἱὸς του ἀντ' αὐτοῦ, ἢ καὶ ἂν παντάπασι

ἡ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας κατάστασις ἔχῃ νὰ μεταβάλῃ εἰς δημοκρατίαν, καταργηθέντος αἰωνίως τοῦ βασιλικοῦ ὀνόματος. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸν κατήργησαν, ἀνάγκη ἔστι καὶ νὰ τὸν φυλάξωσι, διὰ νὰ μὴ φύγῃ καὶ πάλιν ὡς παρὸν ρυσιν· ὅθεν εἰς τὰς 13 Αὐγούστου, ἀφοῦ τὸν ἐκράτησαν τρεῖς ἡμέρας εἰς τὴν σύνοδον, τὸν ἐφυλάκωσαν καὶ αὐτὸς καὶ τὴν οἰκογένειάν του εἰς ἓνα πύργον, εἰς τὸν ὅπου οὐδέναις ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ τὸν πλησιάσῃ. Εὐρέθη κατὰ τὴν τύχην τὸ ἑσπέρας τῆς δεκάτης τρίτης εἰς τὸν δρόμον, ὅπου ἐπέρασεν αὐτὸς ὁ δυστυχὴς βασιλεὺς διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν πύργον. Ἀδύνατον εἶναι, φίλε μου, νὰ σὲ περιγράψω τὴν τοιαύτην κατασχύνην· ἦτον αὐτὸς, ἡ βασίλισσα, ὁ υἱὸς ἡ θυγάτηρ του, καὶ ἡ ἀδελφὴ του εἰς τὸ ἀμάξιον συνεδευμένοι ἀπὸ πολλὰς χιλιάδας στρατιωτῶν πεζῶν καὶ ἵππων. Ἀπὸ τὴν σύνοδον διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν πύργον ὅπου εἶναι πλησίον τοῦ οἴκου, ὅπου εὐρίσκομαι, τὸ διάστημα εἶναι τρία τεταρτημόρια τῆς ὥρας σχεδόν. Παράστησαν εἰς τὸν νοῦν σου τετρακοσίας, ἢ καὶ πεντακοσίας χιλιάδας ἀνθρώπων ἐσπαρμένων εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα διὰ νὰ τὸν ἴδωσι· παράστησαν εἰς τὸν νοῦν σου πεντακοσίας χιλιάδας στομάτων νὰ φωνάζωσιν ἐπὶ ταύτῃ, Ζήτω τὸ ἔθνος, ζήτω ἡ ἐλευθερία! εἰς τοῦ Λοδοβίκου τὰ ὦτα τὰ ὅποια τοὺς περασμένους καιροὺς ἦσαν συνειθισμένα νὰ ἀκούωσι Ζήτω ὁ βασιλεὺς! καὶ θέλεις καταλάβειν κατὰ ὀλίγον τὴν κατασχύνην αὐτῆς τῆς συμφορᾶς. Τοὺς εἶδον πλησίον εἰς τὸ ἀμάξιον. Ὁ βασιλεὺς εἰδείκνυε πρόσωπον ἀκατάπληκτον, ἢ ἀπὸ μεγαλοψυχίαν ἢ ἴσως καὶ ἀπὸ ἀναισθησίαν· ἡ βασίλισσα ἦτο σκυθρωπὴ, καθὼς πρὸς τοῦτοις καὶ ἡ θυγάτηρ τῆς καὶ ἡ ἀνδραδέλφη τῆς· ὁ ταλαίπωρος Διάδοχος, μικρὸς ὢν τὴν ἡλικίαν, ἔστρεψε τοὺς

ὁλοκαύτους εἰς ὅλα τὰ μέρη, διὰ νὰ βλέπη τὸν ἀναριθ-
 ητον λαόν. Εὐθὺς μετὰ τὴν φυλακὴν τοῦ βασιλέως,
 πιάσαν πολλοὺς μεγιστάνας, καὶ ἄλλους διαφόρους ὀνο-
 ματοὺς ἄνδρας, εἰς τοὺς ὁποίους εὐρῆκαν ἐπιστολάς καὶ
 ἄλλας ἀποδείξεις συνωμοσίας. Τοὺς ἐφυλάκωσαν ὅλους,
 καὶ τοὺς κρίνουσιν ἕκαστον κατὰ μέρος, καὶ τοὺς καταδι-
 κάζουσιν εἰς θάνατον. Ἀπεκεφάλισαν ἐξ αὐτῶν τὸν τα-
 μίαν (ἤγουν τὸν χαζηνάτσην) τοῦ βασιλέως, ἐπειδὴ εὐ-
 σῆκεν εἰς τὰ κατὰστιχά του, ὅτι ἐπλήρουνεν πολλὰς δα-
 πνάς, ὅσας ἔκαμναν οἱ φυγάδες ἀδελφοὶ τοῦ βασιλέως,
 διὰ νὰ συνάξωσι στρατεύματα καθ' ἡμῶν. Εἶναι ἀκόμη
 πολλοὶ φυλακωμένοι, οἱ ὁποῖοι καὶ αὐτοὶ θέλουν λάβειν
 τὴν αὐτὴν τύχην τῆς καρατομίας. Τί νὰ σὲ λέγω περισσά ;
 Τὰ πνεύματα εὐρίσκονται εἰς τοσοῦτον θόρυβον, ὥστε δὲν
 θέλει μὲ φανῇν ποσῶς παράδοξον, ἂν κρίνωσι καὶ αὐτὸν
 τὸν βασιλέα καὶ τὸν καταδικάσωσιν εἰς θάνατον, καθὼς
 ἔκριναν καὶ κατεδίκασαν τὸν ἰδιὸν των βασιλέα τὸν δυσ-
 τυχή Κάρλολον τὸν Στουάρτον οἱ Ἀγγλοὶ εἰς τὰ 1648.
 Αὐτὸ ὅμως ἡ παροῦσα σύνοδος δὲν δύναται νὰ τὸ κάμῃ·
 ἀλλ' ὅταν ἡ νέα σύνοδος συναχθῇ εἰς τὰς 26 Σεπτεμβρίου,
 δὲν θέλω (καὶ πάλιν τὸ λέγω) θαυμάσειν, ἂν καταδικάσῃ
 τὸν Λουδοβίκον εἰς θάνατον· ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ μίσους
 ὅσα βλέπω, κάμνουσι τὸ πρᾶγμα πιθανόν. Ἡ μεγαλητέρα
 δυστυχία αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι, ὅτι δὲν τολμᾷ πλέον
 οὐδένας οὐδὲ νὰ τὸν συλλυπηθῇ· αἱ ἀποδείξεις, τὰς ὁποίας
 ἀνοήτως ἔγραψε, καὶ ἀνοήτως ἔπειτα ἡμέλησε νὰ δώσῃ
 εἰς τὸ πῦρ (μάλιστα ἄφοῦ ἔβλεπε πρὸ ἑξ σχεδὸν μηνῶν,
 ὅτι τῶν ἐχθρῶν του τὸ μῖσος εἶχε φθάσειν εἰς τὸ ἔσχατον)
 ἐκλείσαν τὰ στόματα καὶ αὐτῶν τῶν ὑπερασπιστῶν του.
 Ὁ Φαγέτιος εὐθὺς ὅταν ἤκουσε τὴν συμφορὰν τοῦ βασι-

λέως, ἠθέλησε νὰ παρακινήσῃ τὰ στρατεύματά του, νὰ τὰ στρέψῃ εἰς τὸ Παρίσιον, καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν βασιλέα, καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὸ κατωρθώσῃ. Ἄλλ' ἄρ' ἔφθασαν καὶ ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ στρατόπεδον τυπωμέναι αἱ ἐπιστολαὶ καὶ ἄλλαι συνωμοσίαι ὅσας εὐρῆκαν εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτιον, οἱ στρατιῶται ἥλλαξαν γνώμη καὶ ἀντὶ νὰ ἀκολουθήσωσι τὸν Φαγέτιον, ὀλίγον ἔλειψε τὸν πιάσωσι καὶ νὰ τὸν πέμψωσι σιδηροδέσμιον εἰς τὴν Σύνοδον, ἂν, φρονιμώτερος ἀπὸ τὸν Λοδοβίκον, δὲν ἐπρόφθανε νὰ σώσῃ τὴν κεφαλὴν του μετὰ τὴν φυγὴν· δὲν ἐξέσπρονμεν ἀκόμη ἂν ἐπέρασεν εἰς τὴν Ὀλλανδίαν ἢ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Εἰς τὰς πολιτικὰς περιπετείας τῶν ἔθνων, φίλοι μου, γίνονται πρᾶγματα τερατώδη καὶ ἄπιστα. Τὸ Γαλλικὸν ἔθνος ἔφερε πάντοτε εἰς τοὺς ἰδίους του βασιλεῖς μίαν ἀγάπην ἐξαιρετοὺς ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ἔθνη, ἀγάπην, ἥτις ἐπλησίαζε τὴν λατρείαν. «Ὁ Θεὸς μου καὶ ὁ Βασιλεὺς μου» αὐτὸ ἦτο τὸ σύμβολον τῶν Γάλλων. Ἐφθασαν εἰς τὴν ἐξουθένειαν καὶ εὐτελισμὸν, ὥστε εἰς τὴν γέννησιν τοῦ διαδόχου ὠνόμασαν ἓνα χρῶμα τζόχας τὰ σκατὰ τοῦ *Δελφίνου* (ἐπεὶ δὲ ἐξεύρεις ὅτι ὁ διάδοχος τῆς Γαλλικῆς βασιλείας ὀνομάζεται *Δελφίνος*) καὶ αὐτὰ τὰ σκατὰ, αὐτὴν τὴν τζόχαν ἐνδύοντο τότε ὅλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι ὡς νέαν μόδα, μετὰ μεγάλην εὐχαρίστησιν καὶ χαρὰν, ὅτι ἦσαν κατασκατωμένοι μετὰ τὰ σκατὰ τοῦ νέου *Δελφίνου* των. Αὐτὴ ἡ παράλογος λατρεία ἐστράφη ὅλη εἰς μίσος ἀπονόητον, καὶ δὲν ἀκούεις ἄλλο τὴν σήμερον, πᾶρεξ *Λοδοβίκου* ὁ *προδότης*, *Λοδοβίκος* ὁ *τελευταῖος*, καὶ ὅχι πλέον δέκατος ἕκτος, αἰνιττόμενοι δηλαδὴ μετὰ αὐτὸ, ὅτι δὲν θέλουσι πλέον βασιλέα. Ἦσαν εἰς διαφόρους πλατείας τῶν πόλεως ἀνδριάντες χάλκινοι, ἀναβάται εἰς ἵππους χάλκι-

ως, Ἐρρίκου τοῦ τετάρτου, Λοδοβίκου τοῦ δεκάτου
 -του, τοῦ δεκάτου τετάρτου, καὶ δεκάτου πέμπτου, ἔργα
 ἐξόλογα περιφήμων τεχνιτῶν, ὅλους αὐτοὺς τοὺς χαλκοὺς
 κατελὶς τοὺς ἐσήκωσαν, μὴν ὑποφέροντες πλέον νὰ βλέ-
 πωσι μῆτε τὰς ἀψύχους εἰκόνας ἐκείνων, τοὺς ὁποίους
 θεοποίησαν ζῶντας· ἐξήλειψαν τὸ ὄνομα τοῦ νῦν Λοδο-
 βίκου ἀπ' ὅλας τὰς δημοσίους οἰκοδομάς· ἡ *Βασιλικὴ Βι-
 βλιοθήκη* ἐβαπτίσθη *Βιβλιοθήκη τοῦ ἔθνους*, καὶ οὕτω
 καλεῖται ὅλα τὰ ἄλλα. Σὲ εἶπα ὅτι ὁ σκοπὸς τῶν ἡτο νὰ
 ἐξορίσωσι καὶ τοὺς ἀνωμότους καλογήρους, καὶ ὁ βασιλεὺς
 εἶχε τὸ ἐμποδίσειν. Ἀφοῦ κατήργησαν τὸν βασιλέα, ἀνα-
 νέωσαν εὐθὺς καὶ τὸ κατὰ τῶν καλογήρων ψήφισμα, καὶ
 τοὺς ἐξορίζουσι τώρα ἀπὸ τὴν Γαλλίαν ὅλους, ὅσοι δὲν
 ἠθέλησαν νὰ ὑποταχθῶσιν ἐνὸρκως εἰς τὴν νέαν νομοθεσίαν.

Εἰς τὰς 15 ἐλάθομεν καὶ τὴν εἰδήσιν, ὅτι ἡ Ῥωσσία
 εὔρηκε καὶ πάλιν τὸν τρόπον νὰ κάμῃ τὰ θελήματά της
 εἰς τὴν δυστυχῇ Πολονίαν, καὶ νὰ ἀνατρέψῃ ὅλην τὴν
 νομοθεσίαν. Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν μανθάνομεν ὅτι καὶ ὁ
 εὐρισκόμενος Γαλλικὸς πρέσβυς εἰς Πετρούπολιν ἀναγκά-
 ζεται νὰ φύγῃ, διότι ἡ βασίλισσα τὸν ἔβλεπε μὲ κακοὺς
 ὀφθαλμούς. Ὅταν μάθῃ καὶ τὸ φυλάκωμα τοῦ Λοδοβί-
 κου, ὁ θυμὸς της θέλει αὐξήσῃν περισσότερον· ἔμεινε πλέον
 νὰ ἴδωμεν, ἂν οἱ Γάλλοι κλίνωσι τὸν αὐχένα ὡς οἱ Πο-
 λωνοὶ, καὶ ἐπαναστρέψωσι πάλιν εἰς τὰ σκατὰ τοῦ Δελ-
 φίνου, ἢ ἂν ἀληθῶς φερθῶσιν ὡς οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι
 ἐφάρθησαν μὲ τοὺς Πέρσας. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τὸν ὅποιον
 βλέπω μὲ δίδει ἐλπίδας ὅτι θέλουν θριαμβεύσειν κατὰ τῶν
 ἐχθρῶν. Οὗτος ὁ πόλεμος (καθὼς καὶ ἄλλοτε σὲ εἶπα) δὲν
 ὁμοιάζει μὲ τοὺς κοινούς πολέμους. Γυναῖκες ὠπλίσθησαν,

καὶ εὐρίσκονται εἰς τὰ σύνορα, διὰ νὰ πολεμήσωσι μετὰ τοὺς Ἀουστριακοὺς καὶ μετὰ τοὺς Προύσσοις.

Εἰς τὰς 27. Τούτας τὰς ἡμέρας ἐλάβομεν καὶ τὴν ἑβδόμη ἡμέραν εἶδον, ὅτι οἱ Προύσσοι μᾶς ἐπῆραν μίαν πόλιν ἐν τῷ σύνορα ὀνομαζομένην Λογγούβιον μετὰ δεκαπέντε ὥρας πολέμου. Ἡ περισσοτέρα θλίψις εἶναι, ὅτι αὐτὴ ἡ πόλις καθὼς λέγουσιν, ἦτο τόσο καλὰ προπαρασκευασμένη καὶ μετὰ στρατιώτας, καὶ μετὰ ζωάρκια, καὶ μετὰ κανόνια, ὥστε ἐδύνατο νὰ ἀντισταθῇ εἰς τοὺς ἐχθροὺς πολλὰς ἡμέρας ὅθεν εἶναι γνώμη, ὅτι τὴν ἐπρόδοσαν οἱ φίλοι τοῦ βασιλέως.

Εἰς τὰς 30 Αὐγούστου. Εὐρισκόμεθα εἰς μέγαλον φόβον στρατεύματα συντρέχουσιν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, διὰ νὰ φθάσωσι τὸ Παρίσιον. Ἄν ἀπὸ κακῆς ἡμῶν τύχης οἱ ἐχθροὶ (οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι μακρὰν) φθάσωσι πρὸς ἡμᾶς, δὲν ἐξέλθω, φίλε μου, πῶς ἔχομεν νὰ τὴν περάσωμεν. Μὲ κακοφαίνεται ὅτι δὲν ἐπέρασα εἰς τὴν Ἀγγλίαν πρὸ δύο μηνῶν, ὅταν ἦτον ἀκόμη τρόπος ἀποδημίας· τὴν πλὴν δὲν ἀφίνουσι κανένα νὰ ἐκβῇ ἀπὸ τὸ Παρίσιον· ἤρχισαν ἀπὸ χθὲς νὰ ἐρευνῶσι τοὺς οἴκους διὰ ὅπλα, πρόφασιν μὲν ὅτι χρειάζονται διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος, τὸ δὲ ἀληθές (ὡς ἐγὼ κρίνω) φοβούμενοι, μήπως καὶ μετὰ τὴν πλεονεξίασιν τῶν ἐχθρῶν, οἱ κρυφοὶ φίλοι τοῦ βασιλέως φανερωθῶσιν αἰφνιδίως μετὰ ὅπλα, καὶ γενῇ ἡ σφαγὴ διπλὴ καὶ ἐσωτερικὴ ἀπὸ τοὺς δυσαρεστούμενους εἰς τὰ συμβαίνοντα, καὶ ἐξωτερικὴ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς. Ὅπου εὗρηκαν διπλᾶ καὶ τριπλᾶ ὅπλα, ἔλαβαν τὰ περισσὰ, πληρόντες τὴν τιμὴν καὶ δὲν ἄφησαν εἰς ἕκαστον πάρεξ εἴτι χρειάζεται διὰ τὴν ἰδίαν του φύλαξιν. Αὐτὴ ἡ ἐρευνα ἐγένετο ὅλην τὴν παρελθούσαν νύκτα, καὶ δὲν ἐτελείωσεν ἀκόμη τὴν σήμερον. Εἶναι δὲ δίκαιον νὰ τὴν κάμωσιν, ἐπειδὴ εὗρηκαν πολλὰ π

πτά ὅπλα καὶ πολλοὺς ὑπόπτους ἀνθρώπους, μεταξὺ τῶν
 πίων καὶ καλογήρους κρυμμένους ὑποκάτω εἰς κραββά-
 τα διὰ νὰ μὴν ὑπάγωσιν εἰς τὴν ἐξορίαν, ἀλλὰ νὰ μᾶς
 πᾶντων ἀκόμῃ. Ἦλθον καὶ πρὸς ἐμέ σήμερον εἰς τὰς
 ὥρας τὸ πρωτὶ, ἀλλὰ μὴν εὐρόντες πάρεξ ἓνα σπα-
 ννί, τὸ ὅποιον ἠγόρασα πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν διὰ τὰς δυσ-
 γκαίς ταύτας περιστάσεις, μὲ τὸ ἄφησαν. Εὐρισκόμεθα,
 πρωτοψάλτα μου, εἰς μεγάλους κινδύνους, καὶ πρέπει νὰ
 πλείωσω τὴν ἐπιστολήν μου διὰ νὰ σὲ τὴν πέμψω καὶ
 πρὶν νὰ μὲ συμβῇ τίποτε. Ἄν αὐτὴ σταθῇ ἐκ δυστυχίας
 τῆς τελευταίας μου, μὴ με λησμονήσης καὶ ἀποθανόντα.
 Ἐνθυμοῦ πάντοτε ὅτι ἐστάθην φίλος ἀληθῆς τῆς Λογιό-
 τῆτός σου, τῶν φίλων μου, τῶν συγγενῶν μου, τῆς τιμῆς
 ὅλων μου τῶν ὁμοφύλων· ὅτι ἡ καρδιά μου ἔξεε πάντοτε
 ἐπὶ ζῆλον ἀληθῆ διὰ τὴν τιμὴν τῶν Γραικῶν, πρὸς τοὺς
 ἑστούς ἤθελα ἴσως γενῆν ὠφέλιμος, ἂν εἶχαν μὲ τὸ συγ-
 γωρήσιν αἱ περιστάσεις. Οἱ φόβοι δὲν εἶναι μόνον ἀπὸ
 τοὺς ἔξω, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν κοινὸν λαὸν τοῦ Παρισίου·
 ἂν οἱ ἐχθροὶ πλησιάζωσιν, ἴσως ἀκολουθήσωσι μεγάλα
 ἔστωπα, ἴσως μᾶς βιάσωσιν ὅλους μικροὺς καὶ μεγάλους
 καὶ ἀκόντας νὰ ἐξέλθωμεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἐχθροῦ· ἴσως,
 ἂν ἐμβῶσιν οἱ ἐχθροὶ (τὸ ὅποιον δὲν ἐλπίζω ποτὲ) θέλουν
 λεηλατήσιν καὶ κατακαύσειν τὰς οἰκίας ἡμῶν. Καὶ ἂν
 αὐτὸ συμβῇ, φίλε μου, ἂν ἴδω τοὺς τόσους μου κόπους,
 τὴν τόσῃ ὕλην, τὰς τόσας σημειώσεις, εἰς τὸν Ἱππο-
 κράτην καὶ ἄλλους πολλοὺς συγγραφεῖς, ριπτόμενα εἰς τὰς
 φλύγας, ἢ σχιζόμενα, διὰ νὰ γεμίζωσι τὰ τουφέκιά των
 οἱ Ἀουστριακοὶ, σὲ βεβαιῶνω ὅτι δὲν θέλω πλέον νὰ ζῶ,
 διότι εἶναι πλέον ἀδύνατον νὰ συναθροίσω καὶ πάλιν ἐξ
 ἀρχῆς τόσῃ ὕλην. Ἐκαμα κακὰ νὰ μὴ περάσω δι' ὀλί-

γους μῆνας εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἕως νὰ ἡσυχάσωσι τὰ πράγματα· ἀλλὰ τίς ἤθελε πιστεύσειν ἢ προῖδειν, ὅτι ἐμελλὲν νὰ εὗρεθῶ εἰς τοιαύτας περιστάσεις, αἱ ὅποιαί μόνις γινώσκονται μίαν φοράν εἰς ἐκάστην χιλιετηρίδα.

2 Σεπτεμβρίου. Ἐκράτησα τὴν ἐπιστολήν μου μέχρι τῆς σήμερον, ὥσάν νὰ ἐπρόβλεπον ὅτι ἐμελλε νὰ συμβῶσι καὶ ἄλλαι δυστυχίαι. Ταύτην τὴν ὥραν μεσονύκτιον ἐπικώθη πάλιν ὁ λαὸς καὶ τρέχουσιν εἰς τὰς διαφόρους φυλακάς διὰ νὰ θυσιάσωσι τοὺς ἀθλίους φυλακωμένους.

3 Σεπτεμβρίου. Τὸ πρωτὶ ὥρα δεκάτῃ ὅλην τὴν παράθεον νύκτα ἔσφαζαν ἀνηλεῶς, ὅσους εὗρηκαν, φυλακωμένους διὰ συνωμοσίας πολιτικὰς, μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλοὶ Καλόγηροι, Ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι, ὅσοι δὲν εἶχαν δώσειν τὸν ὄρκον, καὶ ἐφυλάττοντο διὰ τὴν ἐξορίαν· ἀκόμη ταύτην τὴν ὥραν σφάζουσι, καὶ θέλουσι σφάζειν προσέτι ἡμέρας πολλὰς, διότι αἱ φυλακαὶ εἰσὶν πλήρεις. Ἡ σύνοδος ἐπεμψε μερικοὺς συγκλητικοὺς διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὸν λαὸν ἀπὸ τῆν τοιαύτην ἄδικον καταδρομὴν, ἀλλ' ὁ λαὸς δὲν ἀκούει πλέον οὐδένα. Αἱ πλατεῖαι τῆς πόλεως, ὅσαι πλησιάζουσι τὰς φυλακάς, εἶναι γεμίται ἀπὸ νεκρῶν· ὁ λαὸς δικαιολογεῖ αὐτὴν τὴν φοβεράν ἐκδικησιν μὲ τὴν πρόφασιν, ὅτι τοῦ βασιλέως ὁ σκοπὸς ἦτοι ἂν ἐλάμβανε τὰ νικητήρια, νὰ ἀπολύσῃ ὅλους τοὺς φυλακωμένους διὰ νὰ σφάξωσι τοὺς πολίτας.

6 Σεπτεμβρίου. Μόλις σήμερον τὸ πρωτὶ ἐτελείωσεν ἡ σφαγὴ, ἡμέραν καὶ νύκτα ἀδιακόπως ἀπὸ τὰς 2 μέχρι τῆς σήμερον ἔσφαζον. Μεταξὺ τῶν φονευθέντων εἶναι μερικοὶ παλαιοὶ μινίστροι τοῦ βασιλέως, καὶ πολλοὶ ἑκατοντάδες καλογέρων. Ἐθανάτωσαν καὶ τὴν πριγκιπέσσαν Λαμβάλ, φίλην τῆς βασιλίσσης. Ἐτρεξαν εἰς τὸν Πύργον,

του είναι φυλακωμένος ὁ βασιλεὺς, διὰ τὴν θυσιάσωσι αὐτὸν μὲ τὴν οἰκογένειάν του, ἀλλὰ τοὺς ἐμπόδισαν μεγάλους κόπους καὶ βόσσανα κατὰ τὸ παρόν, καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θέλει τὸν κρίνειν ἡ μέλλουσα σύνοδος καὶ τὴν καταδικάσειν εἰς θάνατον. Τὰ σημεῖα, ὅσα βλέπω, λέγουσιν, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἔχει ἐξ ἅπαντος νὰ θυσιασθῇ, ἀκρίτως ἀπὸ τὴν ὁρμὴν τοῦ λαοῦ, ἢ καὶ κριθεὶς ἀπὸ τὴν σύνοδον. Μόλις εἰς τὰς ἑλληνικὰς καὶ ῥωμαϊκὰς ιστορίας εὐρίσκεται τοιαύτη παράδοξος πολιτικὴ περιπέτεια. Οἱ ἔχθροί ἐπῆραν καὶ μίαν ἄλλην χώραν, ὀνομαζομένην Βερδοῦνον. Μὲ ὅλον τοῦτο μὲ φαίνεται ἀδύνατον νὰ νικήσωσι τοὺς Γάλλους, ἢ νὰ σώσωσι τὸν Λουδοβίκον. Ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ ἔθνους εἶναι ἀπίστευτος· χωρὶς ὑπερβολὴν ταύτην τὴν ὥραν εὐρίσκονται εἰς τὸν δρόμον ἀπ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας τρέχοντες εἰς τὰ σύνορα ὑπὲρ τὰς ἑξακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν ἀποφασισμένων νὰ ἀποθάνωσι· καὶ αὐτοὶ ὅλοι ὑπάγουσι μὲ τοιαύτην εὐθυμίαν, ὥστε ἤθελεν εἰπεῖν τις ὅτι τρέχουσιν εἰς συμπόσιον, καὶ ὄχι εἰς πόλεμον. Πολλὰ καὶ μητέρες ἐπρόσφεραν αὐτοθελήτως τοὺς μονογενεῖς υἱούς των, εἰς τὸν στρατιωτικὸν κατὰλογον. Τώρα πιστεύω ὅσα γράφουσιν οἱ ἑλληνικοὶ συγγραφεῖς διὰ τὴν ἀνδρείαν τῶν γυναικῶν τῆς Σπάρτης· δὲν ἀκούεις ἄλλο τὴν σήμερον, πᾶρεξ Μαραθῶνα, Σαλαμῖνα, Ἀρτεμίσιον, Λεῦκτρα, Πλαταιάς, καὶ ὅλα τὰ ὀνόματα τῶν τόπων καὶ πόλεων, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἐδάμασαν τὴν ἀλαζονείαν τῶν ἐχθρῶν των· μικρὰ πολίχνια καὶ χωρία, τὰ ὅποια κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων ἔπρεπε νὰ πέμψωσι τεσσαράκοντα μόνον στρατιώτας, ἔπεμψαν τριακοσίους. Οἱ Ἀουστριακοὶ ἐμβαίνουν εἰς ἓν μικρὸν πολίχνιον, καὶ λεηλατοῦσι·

μία γυνή πανδοκεύτρια τοῦ πολυχνίου, μὴν ὑποφέροντα τὴν τοιαύτην ἐφοδον, φαρμακεύει δύο πίθους οἴνου, ἐπειτα τὸν μοιράζει πρὸς τοὺς διψῶντας ἐχθροὺς. Τετρακίσιοι στρατιῶται, ὅσοι ἔπιον ἀπ' αὐτόν, κατεστρώθησαν νεκροί. Αὐτὸς ὁ ἐνθουσιασμὸς ἠνάγκασε τὴν σύνοδον, ἥ νὰ εἴπω καλλιώτερον, ἡ σύνοδος διὰ νὰ αὐξήσῃ αὐτὸν τὸν ἐνθουσιασμὸν ἔκαμεν ὄρκον τῇ 4 τοῦ παρόντος νὰ μὴ δεχθῶσι πλέον βασιλέα εἰς τὸ ἐξῆς κατ' οὐδένα τρόπον, ἀλλὰ νὰ δημοκρατῶνται ἐλευθέρως. Ἐμεινε τώρα νὰ ἴδωμεν, καθὼς σὲ εἶπα καὶ ἄλλοτε, ἂν οἱ Γάλλοι φανῶσιν ἄνω τοιαύτης ἐλληνικῆς ἐλευθερίας. Εἶναι τανῦν εἰς τὸν ὄρμον καὶ 22 χιλιάδες Ῥώσων, ἐρχόμενοι κατὰ τῆς Γαλιτίας. Ἄλλ' ἂν οὗτος ὁ ἐνθουσιασμὸς κρατῇ, καὶ ἂν δὲν προδοθῶσιν ἀπὸ τοὺς ἰδίους των στρατηγούς, ὅχι Ῥωσία, ὅχι Προυσία, καὶ Ἀουστρία, ἀλλὰ ὅλη ἡ Εὐρώπη συνηθροισμένη δὲν θέλει δυνηθῇ, φίλε μου, νὰ καταρῶσῃ τίποτε. Τοῦτο σὲ λέγω· ἂν τὸ τεταρτημόριον μόνον ἀπ' ὅσα ἐδῶ βλέπω τὴν σήμερον μὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου, ἤθελα αὐτοῦ εὐρισκόμενος ἀναγνώσειν εἰς τὰς γὰζέτας, δὲν ἤθελα ποτὲ τὸ πιστεύσειν.

8 Σεπτεμβρίου. Καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν συντρέχει πλῆθος στρατιωτῶν ἀναρίθμητον· καὶ καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν προσφέρονται δῶρα εἰς τὴν σύνοδον διὰ τὴν δαπάνην τοῦ πολέμου· σὲ εἶπον ὅτι καὶ γυναῖκες εὐρίσκονται μερικαὶ εἰς τὰ σύνορα πολεμοῦσαι μὲ τοὺς Ἀουστριακοὺς. Σήμερον παρεστάθη πλῆθος πολὺ γυναικῶν εἰς τὴν σύνοδον, ζητοῦσαι τὴν ἄδειαν νὰ συγκροτήσωσι μίαν φάλαγγα στρατιωτῶν θηλυκῶν ὀπλισμένων διὰ νὰ δράμωσιν εἰς τὰ σύνορα. Ἡ σύνοδος, ἀφοῦ ἐπαίνεσε τὴν προθυμίαν των, ἀπεκρίθη ὅτι θέλει συμβουλευθῇ περὶ τούτου.

Ταύτην τὴν ὥραν λαμβάνω καὶ τὴν πικρὰν ἐπιστο-
 ῇ σου τῆς 1 Ἀπριλίου, εἰς τὴν ὁποίαν μὲ φανερόνεις
 τὸν θάνατον τοῦ κοινοῦ φίλου καὶ καλοκαγάρθου ἀνδρός
 τοῦ Νικολάου τοῦ Βαχατόρη. Ἔχεις δίκαιον νὰ λυ-
 πῇσαι! ὁ θάνατος τοιούτων ἀνθρώπων εἶναι κοινὴ συμ-
 φωνία τῆς πόλεως, ἡ ὁποία τοὺς ὑστερεῖται. Δὲν ἦτο χρεῖα
 καὶ μὲ συμβουλευσῆς νὰ γράψω πρὸς τὸν ἀδελφόν σου.
 Ὅχι μόνον ἡ συγγένεια, ὅχι μόνον αἱ εὐεργεσίαι αὐτῶν
 τῶν ἀνθρώπων, τὴν ὁποίαν, καὶ πρὶν εὐεργετηθῶ, εἶχον
 πάντοτε πρὸς αὐτούς, μὲ ἀναγκάζει καὶ μία ἐξαίρετος
 ἔδωλος ἀγάπῃ, νὰ φανερώσω τὴν λύπην μου. Δὸς λοιπὸν
 τὴν ἐπιστολήν μου πρὸς τὸν τιμιώτατον ἀδελφόν σου,
 καὶ παρὰ ταῦτα, ὕπαγε (παρακαλῶ σε) ἐκ μέρους μου
 πρὸς τὴν ἐντιμοτάτην σύζυγον τοῦ μακαρίτου, συλλυπού-
 μενος καὶ παριστάνων πρὸς αὐτὴν ὅτι μοῦ ἐπλήγωσε τὴν
 καρδίαν, ἡ πικρὰ εἰδησις τοῦ θανάτου τοῦ καλοῦ μου
 φίλου καὶ χρησίου ἀνθρώπου, τοῦ μακαρίτου ἀνδρός της.
 Δὲν σέ λέγω νὰ τὴν παρηγορήσῃς, διότι ἄλλος δὲν δύ-
 νηται νὰ παρηγορήσῃ τὰς τοιαύτας ἀπαρηγορήτους συμ-
 φωνίας, πᾶρεξ ὁ καιρὸς καὶ ἡ φρόνησις τοῦ λυπουμενοῦ.
 Τὴν ἀφῆκε χήραν καὶ πολύτεκνον, ἀλλὰ τὴν ἀφῆκε καὶ
 μὲ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν καλὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων
 της, εἰς καιρὸν ὅταν ἄλλαι γυναῖκες δυστυχωσί διπλῶς,
 στερούμεναι ὁμοῦ μὲ τὸν ἄνδρα καὶ τὰ μέσα τοῦ νὰ θρέ-
 ψωσι καὶ νὰ παιδεύσωσι τὰ τέκνα των.

Διὰ τὴν ὥραν φαίνεται νὰ ἡσύχασε πάλιν ὁ θόρυβος.

A. ΚΟΡΑΗΣ.

Ἐκ Παρισίων, 15 Νοεμβρίου, 1792.

Εἰς τὰς 8 Σεπτεμβρίου, φίλτατέ μου Πρωτοψάλτα, σέ ἔγραψα διεξοδικῶς ὅσα μέχρι τότε εἶχαν συμβῆ εἰς τὴν Γαλλίαν, μεγάλη, φοβερά, καὶ παράδοξα πράγματα· τὴν φυλάκωσιν δηλαδὴ τοῦ βασιλέως καὶ ὅλης τῆς οἰκίας του, τὴν μεγάλην αἱματοχυσίαν ἣτις συνέβη εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτιον, ἐκείνην τὴν ἡμέραν μέχρι πεντακισχιλίων ψυχῶν, καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας εἰς τὰς φυλακὰς μέχρις ὀκτακισχιλίων (ὡς λέγουσι) δεσμίων· τὴν μέλλουσαν συνάθρουν τῆς νέας γενικῆς συνόδου τῆς Γαλλίας, τὸ ἀπειρὸν πλῆθος τῶν στρατευμάτων, καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν μετὰ ὅποιον ἔτρεχον εἰς τὴν σφαγὴν, ὥσάν νὰ ἔτρεχον εἰς λαμπρὸν δεῖπνον, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τὰ ὅποια τῶρα δὲν ἐνθυμοῦμαι. Πρὸ πάντων τούτων εἶχα πρὸς τούτους σέ γράψει τὰς δυστυχίας τῶν Γάλλων εἰς τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἄλωσιν μερικῶν πόλεων, τὰς ὁποίας ἔλαβον οἱ Πρωσιοὶ καὶ Ἀουστριακοί. Αὐταὶ αἱ δυστυχίαι συνέβησαν πρὶν τῆς φυλακώσεως τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἀφοῦ τὸν ἐφυλάκωσαν, τὰ πράγματα ἥλλαξαν παντάπασι, καὶ τοῦτο εἰδικότερον, ὅτι αἱ προλαβοῦσαι δυστυχίαι ἦσαν ἔργον προδοσίας τοῦ δυστυχοῦς καὶ κακοσυμβουλευμένου βασιλέως.

Εἰς τὴν 21 λοιπὸν τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς συνήθροισθη ἡ νέα γενικὴ σύνοδος, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πρώτην συνελεύσιν ἐκατήργησε, διὰ ψηφίσματος, τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, καὶ ἐκήρυξε τὴν Γαλλίαν καθαρὰν Δημοκρατίαν.

καθώς ἦσαν αἱ παλαιαὶ τῆς ἡμετέρας Ἑλλάδος δημοκρα-
 τίαι, καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους καιροὺς τῶν Ἑλουητιῶν,
 τῶν Ἀμερικανῶν, καὶ ἄλλων τινῶν ὀλίγων ἐθνῶν.

Αὕτῃ ἡ πρώτη συνέλευσις ἐκράτησε πολλὰς ἡμέρας
 καὶ νύκτας καθεξῆς ἀδιακόπως, ἐπεὶδὴ ὁ κίνδυνος ἦτο
 μέγας παρὰ τῶν ἡμετέρων ἐχθρῶν. Εἰς τὰς 23 ἐκρέμα-
 σαν εἰς τὴν θύραν τῆς φυλακῆς τοῦ δυστυχοῦς Λουδοβί-
 κου μίαν σημαίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο γραμμένον τὸ ψή-
 ρημα τῆς συνόδου οὕτως: «Ἡ γενικὴ συνέλευσις τῆς
 Γαλλίας καταργεῖ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ διηνε-
 αῖς». Ἐπειτα ἐξήλωσαν ἀπὸ τὰ ἐνδύματά του τοὺς χρυ-
 σοὺς ἀστέρας καὶ ὅλα τὰ ἄλλα βασιλικά παράσημα, τὰ
 ἅποια συνειθίζουσι νὰ φορῶσιν οἱ βασιλεῖς. Εἰς αὐτὸ λέ-
 γουσιν ὅτι ὁ μέχρι τότε μεγαλόψυχος Λουδοβίκος δὲν ἐδυ-
 νάμην νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα.

Σὲ εἶπα ἀνωτέρω, ὅτι μετὰ τὴν φυλάκωσιν τοῦ βασι-
 λέως ἠλλαξαν τὰ πράγματα. Αὕτῃ ἡ μεταβολὴ εἶναι
 τῶσον παράδοξος, ὥστε μόλις εὐρίσκεται εἰς τὴν παλαιὰν
 ἢ νέαν ἱστορίαν τοιοῦτον ἄλλο παράδειγμα. Εἰς ὀλίγων
 ἐβδομάδων διάστημα, μὲ μίαν ἀνεκδιήγητον ταχύτητα
 τὰ γαλλικὰ στρατεύματα, ὅχι μόνον ἐδίωξαν τοὺς ἐχθροὺς
 ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ἐλευθερώσαντες τὰς προαλωθείσας πό-
 λεις, ἀλλ' ἐπροχώρησαν εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅπου πολλὰς
 πόλεις αὐτοκρατορικὰς ἔλαβον μὲ ὁρμὴν ἀκατάσχετον,
 καὶ ὄντως ἐλληνικὴν. Ἐδίωξαν πολλοὺς ἡγεμόνας ἐπι-
 σκόπους (ἐξεύρεις ὅτι εἰς τὴν Γερμανίαν εὐρίσκονται πολ-
 λοὶ θεοφιλέστατοι, τῶν ὁποίων, ὡς καὶ τοῦ μακαριωτά-
 του πατρὸς τῆς Ῥώμης, ἡ βασιλεία εἶναι διπλῇ, ἡγουν
 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου) ἀπὸ τοὺς θρό-
 νους των, ἤρπασαν τοὺς κακῶς συναχθέντας καὶ κερδη-

θέντας ἀπὸ τὴν μωρίαν τῶν λαϊκῶν θησαυροὺς τῶν κα-
ταῦτα μὲν συνέβησαν εἰς τὰ βόρεια τῆς Γαλλίας ὅπου
Εἰς δὲ τὰ νότια ἐμβῆκαν εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ βασιλέως
τῆς Σαρδινίας, ἐκράτησαν ὅλην τὴν Σαβαυδίαν χωρὶς
αἱματοχυσίαν, διότι τὰ Σαρδικὰ στρατεύματα ἐφυγον
ὡς διωκόμενα ὑπὸ διαβόλων· Αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς πολ-
λὰς πόλεις τῆς Γερμανίας, αἱ ὁποῖαι ἄνοιξαν τὰς πύλας
τῶν εἰς τοὺς Γάλλους, αἱ μὲν ἀπὸ φόβου καὶ κατὰ πληξιν
αἱ δὲ βαρυμέναι ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν ἰδίων ἡγεμόνων (καὶ
μάλιστα τῶν καλογήρων) καὶ στοχαζόμενοι τοὺς Γάλλους
περισσότερον ὡς ἐλευθερωτάς, παρ' ὡς ἐχθροὺς τῶν. Ὁ
λαὸς τῆς Σαβαυδίας ὅχι μόνον ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς τοὺς
Γάλλους, ἀλλὰ καὶ ἐφήφισαν εὐθύς, συναθροίσαντες σύ-
ναδον γενικὴν, ὅτι ἀποβάλλουσιν εἰς τὸ διηνεκές τὸν ζυγὸν
τοῦ βασιλέως τῆς Σαρδηνίας, καὶ ἐνοῦνται μὲ τὴν δημο-
κρατίαν τῆς Γαλλίας. Αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας
ἄνθρωπος ὡς λέγουσιν, ἡλιθιώτατος, ἔπαθεν ὅσα ἔπρε-
πε νὰ πάθῃ, διὰ τὸ νὰ μὴν ἀκούσῃ ἀρχῆθην τὰς συμβουλίας
τοῦ φρονίμου υἱοῦ του καὶ διαδόχου τῆς βασιλείας. Αὐ-
τὸς ὁ νέος, ἐρωτώμενος πρὸ δύο ἐτῶν ἀπὸ τὸν πατέρα
του, τίνα γνώμην εἶχε περὶ τῶν συγχύσεων τῆς Γαλλίας
« Πάτερ, (τὸν ἀπεκρίθη) τὰ πράγματα φοβερίζουσι μὲν
» γενικὴν πτώσιν ὅλων τῶν βασιλείων τῆς Εὐρώπης· καὶ
» μακχάριοι οἱ βασιλεῖς ἐκεῖνοι, ὅσοι μείνουσιν ἡσυχασ-
» τοῦτον τὸν θόρυβον». Αὐτὸς ὅμως καὶ διὰ τὸ νὰ τὴν
συμπενθερὸς τῆς ἡμετέρας αὐλῆς, καὶ χαριζόμενος τῇ
Προυσσίας καὶ τὸν αὐτοκράτορα, ἠθέλησε νὰ συναθροί-
τὰ ἀσθενῇ του στρατεύματα, ἀλλ' οἱ Γάλλοι ἐπρόλαβον
αὐτὴν τὴν συνάθροισιν, καὶ τὸν ἐδίδαξαν, ὅτι, ὅταν
λέοντες μάχωνται, οἱ λαγωοὶ πρέπει νὰ ἡσυχάζωσιν. Αὐ-

ἡ προφητεία τοῦ υἱοῦ τοῦ ὀλίγον ἔλειψε νὰ πληρωθῇ καὶ εἰς τὸν πεφωτισμένον βασιλέα τῆς Προυσσίας. Αὐτὸς ἀφοῦ ἀπώλεσε πολὺ μέρος τῶν στρατευμάτων του εἰς τὸν κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμον, ἔγραψεν εἰς τὸ Βερολῖνον νὰ τὸν πέμψωσι τριάκοντα χιλιάδας στρατιωτῶν τὴν ταχίστην· οἱ κάτοικοι τοῦ Βερολίνου ἐταράχθησαν τόσον καὶ διὰ τὸν φόνον τῶν ἰδίων, καὶ διὰ τὰς φοβεράς δαπάνας τοῦ πολέμου, ὥστε δὲν ἔπεμψαν οὔτε στρατιώτας οὔτε χρήματα, καὶ ὁ ἀνόητος διάδοχος τοῦ αἰσιδίου ἥρωος Φριδερίκου ἠναγκάσθη νὰ καταπίῃ αὐτὴν τὴν κατασχύνην, φοβούμενος μὴ συμβῇ καὶ εἰς αὐτὸν ὅ,τι συνέβη εἰς τῆς Γαλλίας τὸν βασιλέα· ἠναγκάσθη πρὸς τούτοις ὄχι μόνον νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη τῆς Γερμανίας ἀπὸ τὸν φόβον τῶν Γάλλων, ἀλλὰ καὶ νὰ προβάλλῃ κρυφίως συνθήκας εἰρήνης. Δὲν ἐξεύρομεν ἀκόμη, τί θέλει συμβῇ περὶ τούτων· εἶναι ὅμως γνώμη πολλῶν, ὅτι οἱ Γάλλοι, διὰ νὰ ἐλαττώσωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐχθρῶν, ἐπρόβαλαν εἰς αὐτόν, ὅτι δέχονται τὴν εἰρήνην, ἂν διαλύσῃ τὴν μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος συμμαχίαν. Οἱ Γάλλοι ἐν τοσοῦτῳ θριαμβεύουσιν εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῶν ἐχθρῶν ἔλαβον εἰς ὅλας τὰς μάχας ἀναρίθμητα σκύλα καὶ λάφυρα, ὡσὰν βρώματα, ὅπλα, σκηνάς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· καὶ ἔδειξαν μὲ τὰς ἀνδραγαθίας των πόσον εἶναι ἀληθὴς ἡ παρατήρησις τοῦ μεγάλου Ἱπποκράτους. Αὐτὸς ὁ μέγας ἰατρὸς ἦτο καὶ ἄκρος πολιτικός. Εἰς τὸ θαυμαστόν του σύγγραμμά περὶ ἀέρων, ὑδάτων καὶ τόπων, σύγγραμμα τὸ ὅποῖον ἐκπλήττονται τὴν σήμερον ἀκόμη ὅλοι οἱ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης, καὶ τὸ ὅποῖον ἐμιμήθη εἰς τοὺς ἡμετέρους καιροὺς ὁ πρῶτιστος πολιτικός τῶν Γάλλων ὁ Μοντεσκιώς, διὰ νὰ συνθέσῃ τὸ περὶ νόμων βιβλίον του, εἰς αὐτὸ, λέγω,

τὸ σύγγραμμα, ἐξηγεῖ τὴν αἰτίαν διὰ τί οἱ Εὐρωπαῖοι (Εὐρωπαίους ὀνομάζων τοὺς Ἕλληνας) εἶναι ἀνδρείοτεροι εἰς τοὺς πολέμους παρὰ τοὺς Ἀσιατικούς, λέγων, ὅτι διότι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι καὶ τῆς Ἀσίας τὰ ἔθνη δεσποζόμενα ἀπὸ τυράννους, ὅτι ὁ ἐλεύθερος στρατιώτης πολεμεῖ διὰ τὸν ἑαυτόν του, διὰ τὴν ζωὴν τῆς γυναίκας του καὶ τῶν τέκνων του, καὶ ἡ τιμὴ τῆς νίκης ἀναφέρεται ὅλη εἰς αὐτόν, ἀλλ' ὁ δοῦλος στρατιώτης πεμπόμενος βιαστικῶς ἀπὸ τὸν δεσπότην του εἰς τὸν πόλεμον, ἂν νικηθῇ, ὅλα τὰ δεινὰ καὶ τὸ ὄνειδος εἶναι δι' αὐτόν, καὶ ἂν νικήσῃ, ὅλη ἡ δόξα καὶ ἡ εὐτυχία ἀποδίδονται εἰς τὸν δεσπότην του. Ἡ Αἰκατερίνη ἔδειξεν εἰς τὴν παροῦσαν τῆς Γαλλίας περίστασιν, πόσον εἶναι φρονιμωτέρα ἀπὸ τοὺς λοιποὺς βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης. Διεδόθη πρὸ πολλοῦ λόγος, ὅτι ἔμελλε καὶ αὕτῃ νὰ πέμψῃ εἰκοσι χιλιάδας Ῥώσων εἰς τὴν κοινὴν κατὰ τῆς Γαλλίας συμμάχίαν. Ἀλλὰ μέχρι τούτου δὲν ἐφάνη οὐδεὶς, καὶ φαίνεται, ὅτι ἐπερίπαιζε τοὺς συμμάχους, θέλουσα, νὰ τοὺς ἀσχολῇ εἰς τὸν πόλεμον τῆς Γαλλίας, διὰ νὰ κάμνῃ αὐτὴ ὡς τόσον τὰ θελήματά της εἰς τὴν Πολωνίαν. Βέβαιον, ἂν ἔζη καὶ ὁ περίφημος βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας, ποτὶ δὲν ἤθελε σμιχθῆν εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Γαλλίας.

Τὸ ἐρχόμενον ἔαρ μᾶς φοβερίζουσιν, ὅτι οἱ ἔξω βασιλεῖς θέλουν αὐξήσῃ τὰς δυνάμεις των, διὰ νὰ πολεμήσωσι μὲ περισσοτέραν ὁρμὴν τὴν Γαλλίαν. Οἱ Γάλλοι ὅμως, ἂν ὁ ἐνθουσιασμός, τὸν ὅποιον βλέπω τὴν σήμερον εἰς αὐτοὺς, δὲν ψυχρανθῇ, ὅχι Ἀουστριακούς, ὅχι Προύσους, ὅχι Ῥώσους, ἀλλ' ὅλην τὴν Εὐρώπην θέλουν ἀνταράξει. Καὶ αὐτὸ θέλει εἶσθαι εὐκολον εἰς αὐτούς, διότι ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης εἶναι βαρυμένοι ἀπὸ τοὺς ἡγε-

μόνας των, καὶ παρατηροῦσι τὴν εὐκαιρίαν διὰ νὰ ἀποπατήσωσιν· ἔν μόνον δύναται νὰ βλάψῃ τοὺς Γάλλους, ἰσχυρτικαὶ διχόνοιαι, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔσθεςαν ἀκόμη εἰς τὸ παντελές. Εἰς τὸν παρόντα πόλεμον, φίλε μου, εἶδον πράγματα ὄντως ἐλληνικά· ὅταν ἡ Ἀίλλα, πόλις τῶν Γάλλων εἰς τὰ σύνορα τῆς Γερμανίας, ἐπολιορκεῖτο ἀπὸ τοὺς Ἀουστριακοὺς, αἱ οἰκίαι τῆς πόλεως ἐκαίοντο ἀπὸ τὰ πεπυρωμένα βόλια τῶν ἐχθρῶν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν συμφορὰν, γυναῖκες, ἄνδρες, παιδιά συνηθροισμένοι ἐπάνω εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ τείχους ἐχόρευον, (ναὶ σὲ λέγω ἐχόρευον) καὶ ἐτραγῶδουν ᾠσματα χλευαστικὰ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ὡς ἀληθινοὶ Λακεδαιμόνιοι· τέλος πάντων ὁ ἐχθρὸς τὴν ἡρήμωσε σχεδὸν ὅλην, δὲν ἐδυνήθη ὅμως νὰ τὴν πάρῃ, καὶ ἀνεχώρησε μὲ μεγάλην καταισχύνην. Εἰς ἄλλην πόλιν, οἱ πολῖται ἀνανδρότεροι ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Αἰλλας, ἡ καὶ θέλοντες νὰ τὴν προδώσωσι (τὸ πιθανώτερον), ἐπειδὴ αὐτὸ συνέβη πρὶν νὰ φυλακωθῇ ὁ βασιλεὺς, ἀναγκάζουσι τὸν στρατηγὸν νὰ τὴν παραδώσῃ εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ἄλλ' ὁ στρατηγὸς βλέπων τὸ ἀμετάθετον τῶν κατοίκων, ἀεγὼ, (λέγει) προδότης τῆς πατρίδος δὲν γίνομαι, προτιμώτερον θανατώνομαι παρὰ νὰ ἴδω τοιαύτην καταισχύνην»· καὶ ταῦτα λέγων, ἐθανάτωσε τὸν ἑαυτὸν τοῦ μὲ μίαν πιστόλαν.

6 Ὀκτωβρίου. Σήμερον ἐψήφισεν ἡ σύνοδος τὴν συντριβὴν τοῦ διαδήματος καὶ τοῦ σκήπτρου, ὡς σημεῖον τῆς διηνεκοῦς καταργήσεως τῆς βασιλείας. Ἐλαβον λοιπὸν τὸ διάδημα καὶ τὸ σκήπτρον τοῦ βασιλέως, ἔπειτα τὰ ἔπεμψαν εἰς τὸ νομισματοκοπεῖον, τὰ ἐσύντριψαν, καθὼς ὁ Μωϋσῆς τὸν χρυσοῦν μόσχον, διὰ νὰ τὰ μεταβάλῃ εἰς νομίσματα.

9 Ὀκτωβρίου. Ἄλλο ψήφισμα τῆς συνόδου κατὰ τῶν φυγάδων Γάλλων, τοὺς ὁποίους καταδικάζει εἰς θάνατον ὁσάκις εὐρεθῶσι καὶ πιασθῶσιν ὠπλισμένοι μεταξὺ τῶν στρατευμάτων τῆς Προυσίας καὶ Ἀουστρίας, καὶ εἰς ἐξορίαν διηνεκῇ, ὁσάκις πιασθῶσιν ἄοπλοι μὲ δήμευσιν τῶν ὑπαρχόντων τῶν κινήτων καὶ ἀκινήτων. Αὐτὰ τὰ ὑπάρχοντα τῶν φυγάδων ἐξισοῦνται σχεδὸν μὲ τὰ δημευθέντα πλούτη τῶν καλογήρων, καὶ μὲ ὅλον τοῦτο ἴσως δὲν ἐξαρκέσωσι μήτε αὐτὰ μήτε τὰ ἱερατικὰ χρήματα εἰς τὴν ἀπειρον δαπάνην τοῦ πολέμου. Αὐτὴ ἡ ὑπερβολικὴ δαπάνη ἂν ἀκόμη κρατήσῃ πολὺν καιρὸν ὁ πόλεμος καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ διχόνοιαί τῆς Γαλλίας, αὐτὰ λέγω μόνον τὰ δύο αἷτια δύνανται νὰ δαμάσωσι τοὺς Γάλλους καὶ παρεκτὸς αὐτῶν ἄλλον φόβον κἀνένα δὲν ἔχουσι, καὶ ἂν ἤθελεν ὁρμήσειν ὅλος ὁ κόσμος κατ' αὐτῶν.

17 Ὀκτωβρίου. Οἱ Ἰσπανοὶ ἐτοιμάζονται καθ' ἡμῶν, ἀλλ' οἱ Γάλλοι γελῶσι. Κατὰ τὸν ἐνθουσιασμόν, τὸν ὅποιον ἔχουσι σήμερον, δὲν ἤθελε μὲ φανῇ παράδοξον νὰ τοὺς ἴδω θριαμβεύοντας καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Μόνον τοὺς Ἀγγλοὺς φαίνεται νὰ φοβῶνται ὀλίγον. Ὁ Πίτ ἔχει μεγάλην ἐπιθυμίαν, καθὼς καὶ ἄλλοτε σὲ εἶπα, νὰ ἐνωθῇ μὲ τοὺς Προύσσους καὶ Ἀουστριακοὺς, ἀλλὰ φοβεῖται τὸν λαὸν τῆς Ἀγγλίας, ὅστις φοβερίζει τώρα φανερὰ ἐπανάστασιν, ἂν ἡ αὐτὴ ἐνοχλήσῃ τοὺς Γάλλους.

Πρώτη Νοεμβρίου. Ἀπ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας ἔρχονται ἀναφοραὶ πρὸς τὴν γενικὴν σύνοδον, ζητοῦσαι τὴν κρίσιν τοῦ δυστυχοῦς βασιλέως. Ἡ σύνοδος ἐξ ἀνάγκης διὰ νὰ ἐμποδίσῃ ἄλλα ἐνδεχόμενα ἄνοπα, φαίνεται ὅτι θέλει κρίνειν τὸν Λουδοβίκον καὶ τὴν γυναῖκά του. Δὲν πιστεύω ὁμῶς νὰ τοὺς καταδικάσωσιν εἰς θάνατον.

7 Νοεμβρίου. Πανταχόθεν εἰδήσεις νικῶν, θριάμβων, ἄγμα, φίλε μου, τὸ ὅποῖον ἤθελε μὲ φανῆν μυθῶδες, ἔδεν εὐρισκόμενην εἰς τὴν Γαλλίαν αὐτήκοος καὶ αὐτό-
της μάρτυς τῶν συμβαινόντων. Οἱ Γάλλοι ἐξεπάρθησαν
ἀπ' αὐτὰς τὰς ἀπροσδοκίτους εὐτυχίας, ὥστε φο-
βῶμαι, μήπως αὐτὴ ἡ ἔπαρσις τοὺς προξενήσῃ ὀλεθρον.
Μακαβάλλουσι τὸν ἑαυτὸν των μὲ τοὺς Ἀθηναίους, μὲ
τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ μὲ τοὺς Ῥωμαίους τῆς παλαιᾶς
Ῥώμης, ὅλοι ἐπιθυμοῦσι καὶ ζητοῦσιν ἐκστρατεῖαν κατὰ
τῆς Ῥώμης· καὶ κατὰ μὲν τὸ παρὸν αὐτὸ φαίνεται ἀστείό-
της καὶ μετρίασμα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς πα-
ύσεως παραδόξου μεταβολῆς εἶδον πολλὰ τοιαῦτα μετω-
πισματα νὰ μεταβληθῶσι τέλος πάντων εἰς ἀληθινὰς πρά-
ξεις, σὲ προλέγω, Πρωτοψάλτα μου, ὅτι ἐνδεχόμενον εἶ-
ναι τοῦτον τὸν χειμῶνα καὶ ὅχι περαιτέρω νὰ διωχθῇ
τὸ Βατικανὸν παρὰ τῶν Γάλλων ὁ Μακαριώτατος
πατὴρ τῆς Ῥώμης. Οὕτως ἄμποτε νὰ ἐδιώκοντο καὶ ὅσοι
ἰδίως καὶ παραλόγως ἐξωθοῦσι πτωχοὺς καὶ ἀβοηθήτους
ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά των.

10 Νοεμβρίου. Τοῦ βασιλέως ἡ κρίσις πλησιάζει· μετὰ
τὴν αὔριον λέγουσιν ὅτι θέλει ἀρχίσειν. Ἄν καὶ τὴν σή-
μερον ἦναι φανερόν, ὅτι αὐτὸς ὁ ἄθλιος ἡγεμὼν, ἡ αὐτε-
πάγγελτος, ἡ κακῶς συμβουλευμένος, ἐμηχανορράφησε
καρπικῶς πολλὰ κακὰ κατὰ τῆς ἐλευθερίας, φανερόν ὅμως
εἶναι ὁμοίως ὅτι μία πολυπληθὴς μερὶς Γάλλων εἶχε συλ-
λάβει πρὸ πολλοῦ τὸν σκοπὸν νὰ μεταβάλλωσι τῆς Γαλ-
λίας τὴν διοίκησιν εἰς δημοκρατίαν, καὶ νὰ ἐξώσωσι τὸν
βασιλέα, καὶ ἄπταιστος ἂν ἤθελεν εἶσθαι κατὰ πάντα.
Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι αὐτὸ τὸ φιλοδημοκρατικὸν μέρος
μετέτα (βεβαιουῖσι) ἂν ἀπετύγχανε τοῦ σκοποῦ, νὰ χυθῇ

ὅλον πρὸς τὰς νοτίους ἐπαρχίας καὶ μάλιστα εἰς τὴν Μασσαλίαν, ὅπου τὸ κατὰ τοῦ βασιλέως μῖσος εἶναι ἰσχυρὸν νὰ κυριεύσωσιν ὅλα τὰ πολεμικὰ καράβια τοῦ Τούλου· καὶ κείθεν νὰ πλεύσωσι πρὸς τὴν Κύπρον καὶ Κρήτην, νὰ καταστήσωσιν εἰς αὐτὰς τὰς νήσους Γαλλικὴν, ἢ μετὰ τὸν εἰπεῖν, Γραικογαλλικὴν δημοκρατίαν· διότι πύθοντο ἥτον ὅτι ὄχι μόνον αὐτῶν τῶν νήσων οἱ Γραικοί, ἀλλὰ καὶ ἀναριθμήτων ἄλλων ἤθελαν προσδράμει διὰ νὰ ἀπολαύσωσι τὴν ἀληθινὴν τῶν προπατόρων των ἐλευθερίαν· ἀσυγκρίτως διάφορον ἀπὸ τὴν ῥωσσικὴν ἐλευθερίαν· εἰς βέβαιον, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Πρωτοψάλτης ἤθελεν ἀφήσει τὸν τύραννόν του, τὸ παπίδιον τῆς Σμύρνης, διὰ νὰ μετοικήσῃ εἰς τὴν Κρήτην. Αὐτὰ, φίλε μου, φαίνονται μῦθοι, οὕτως ὅμως ἐμνηχανορραφοῦντο κρυφίως, καὶ οὕτως ἤθελον συμβῆν ἂν οἱ Προὔσσοι καὶ Ἀουστριακοὶ νικῶντες νικηταὶ εἰς τὸ Παρίσιον. Ἄν αὐτὸ ἐγίνετο, νομίσῃς ὅτι ἤθελαν μετοικήσῃν εἰς αὐτὰς τὰς νήσους τρεῖς ἑκατομμύρια ἢ τετρακόσαιο χιλιάδες Γάλλων· τοὐλάχιστον δύο τριτημόρια τῆς Γαλλίας (τούτέστι 16 μυριάδια ἀνδρῶν) ἤθελαν ἀφήσει μετὰ χαρᾶς τὴν πατρίδα των. Αὐτῆς μερίδος ἀρχηγοὶ ἦσαν πολλοὶ σοφοὶ ἄνδρες, μετὰ τῶν ὁποίων ὁ Κονδορκέτιος, ἓνας ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς πρῶτος φιλόσοφος τῆς Γαλλίας, καὶ θερμὸς φίλος τοῦ Ἑλλάδος.

11 Νοεμβρίου. Σήμερον μαρτυροῦμεν, ὅτι οἱ φυγάδες πρίγκιπες τῆς Γαλλίας, βλέποντες τὴν δυστυχίαν ἐκείνην τῶν ἐπιχειρήσεών των, ἀπεδήμησαν διὰ τὴν Πετρούπολιν (ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ἐπεμψαν πρέσβεις, μὲ σκοπὸν νὰ πείσωσιν εἰς τοὺς πόδας τῆς Αἰκατερίνης, ζητοῦντες βοήθειαν κατὰ τῆς πατρίδος των· φοβοῦμαι μήπως ἀπατη-

τὴν φιλοδοξίαν τέλος πάντων καὶ ἡ Αἰκατερίνα, καὶ
καθ' ἡμῶν στρατεύματα· ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁμως
θαρρύνει ἡ βαθεῖά της φρόνησις· διότι ἀφοῦ εἶδε νικη-
τάς τοὺς Προύσσους καὶ Ἀουστριακοὺς, τί ἔχει νὰ ἐλ-
πίσῃ αὐτή; οἱ Κοζάκοι καὶ οἱ Καλμουῦκοὶ της δύνανται,
καὶ νὰ φονεύσωσι πολλὰς μυριάδας Γάλλων. Ἄλλ' οἱ
Περσικοὶ Γάλλοι τὴν σήμερον πλεον θάνατον δὲν φο-
βούνται· εἰς τὸν τόπον δέκα φονευθέντων πέμπουσιν ἑκα-
τον ἄλλους στρατιώτας· ἐθανάτωσαν καὶ οἱ Πέρσαι πολ-
λὰς μυριάδας Ἑλλήνων, καὶ μὲ ὅλον τοῦτο ἡναγκάστη-
σαν νὰ ἐπιστρέψωσιν ἄπρακτοι εἰς τὴν Περσίαν. Καὶ εἰς
τὸν παρόντα πόλεμον, ἂν καὶ νικηταὶ ἕως τῶρα οἱ Γάλ-
λοι, ἀπώλεσαν ὁμως ὅχι ὀλίγους στρατιώτας· μὲ ὅλον
τοῦτο, δὲν φροντίζουσιν ὅπως δι' αὐτὸν τὸν ὄλεθρον. Ἀ-
ναμάχητον γίνεται, φίλε μου, ἓνα ἔθνος, ὁσάκις κατα-
φροντίζει τὸν θάνατον· καὶ αὐτῆς τῆς ἀληθείας παράδειγμα
ἔχουσιν τοὺς ἡμετέρους προγόνους. Ἀρπάζει μὲ τὴν δε-
ξιάν του χεῖρα ἓνα Περσικὸν κάτεργον ὁ ἀοίδιμος Κυναί-
γειρος, ἔτοιμον νὰ φύγῃ τοὺς Ἀθηναίους. Κόπτει τὴν
χεῖρα τοῦ Κυναίγειρου ἓνας Πέρσης. Τὸ ἀρπάζει πάλιν ὁ
Κυναίγειρος μὲ τὴν ἀριστεράν. Κόπτει καὶ τὴν ἀριστεράν
ὁ Πέρσης. Τὸ ἀρπάζει πάλιν ἐκ τρίτου μὲ τοὺς ὀδόντας
ὁ Κυναίγειρος. Τίς δύναται, φίλε μου, νὰ ἀντισταθῇ εἰς
τοιούτους ἀνθρώπους; Μόνοι οἱ Ἕλληνες ἐδειξαν εἰς τὸν
κόσμον τοιαύτας τόλμας, καὶ μόνοι οἱ Γάλλοι τὰς μιμοῦν-
ται τὴν σήμερον.

12 Νοεμβρίου. Σήμερον ἄρχισεν εἰς τὴν σύνοδον τοῦ
βασιλέως, ὅχι ἡ κρίσις, ἀλλ' ἡ περὶ τῆς κρίσεως σκέψις,
ἥτις ἂν πρέπη ἢ ὅχι νὰ κριθῇ, καὶ ἀπὸ τοὺς συνήθεις
κρίτας, ἢ ἀπ' αὐτὴν τὴν σύνοδον ἀμέσως πρέπει νὰ κριθῇ.

ἐλάλησαν πολλοὶ ῥήτορες, οἱ μὲν δι'σχυρίζομενοι, ὅτι καὶ εἶναι ἔνοχος ὁ Λουδοβίκος, τὸ γαλλικὸν ἔθνος ὅμως μάλιστα εἰς καιρὸν ὅταν θριαμβεύῃ κατὰ πάντων τῶν ἐθνῶν εἰς ὅλα τῆς Εὐρώπης τὰ μέρη, ἔπρεπε νὰ δείξῃ παράδειγμα συμπαθείας καὶ γενναιότητος εἰς αὐτὸν τὴν πταίστην βασιλέα, εἰς τὸν ὁποῖον ἀρκετὴ ποινὴ εἶναι ἡ ἐκπτώσις τῆς βασιλείας· ἄλλοι εἶπον, ὅτι ὁ Λουδοβίκος εἶναι αἷτιος τοῦ νῦν πολέμου καὶ τοῦ φόνου τοσούτων Γάλλων, ὅθεν ἔπρεπε νὰ κριθῇ καὶ νὰ γένη παράδειγμα εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους βασιλεῖς, ὅσοι καταπιέζουσι τοὺς ὑπηκόους των.

13 Νοεμβρίου. Ἀκόμῃ δὲν ἐτελείωσεν ἡ σκέψις περὶ τῆς κρίσεως τοῦ βασιλέως. Ἐλάλησαν ὡσαύτως καὶ σήμερον πολλοί, οἱ μὲν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, οἱ δὲ κατὰ τοῦ βασιλέως· ἡ σκέψις ἀνεβλήθη εἰς τὴν μεθαύριον.

15 Νοεμβρίου. Ἀνέλαβον πάλιν σήμερον τὴν περὶ τῆς κρίσεως σκέψιν. Ἐλάλησε διεξοδικῶς ἓνας ῥήτωρ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. Ἀπηριθμήσεν ὅλα τὰ καλὰ ὅσα ἔκαμεν ἀπὸ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, ἀπέδωκεν ὅλα τὰ κακὰ εἰς τοὺς κακοὺς συμβούλους, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἀπατηθεὶς (εἶπεν) ὁ Λουδοβίκος εἶναι ἄξιος συμπαθείας, ἐτελείωσεν τὴν κατηγορίαν του, παρακαλῶν τὴν σύνοδον νὰ μὴ τὸν κρίνῃ, ἀλλὰ νὰ τὸν ἀφήσῃ αὐτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του εἰς μίαν φυλακὴν ἐπὶ ζωῆς του, δίδων εἰς αὐτοὺς ὅλα τὰ πρὸς ζωὴν ἀναγκαῖα. Ἡ σκέψις δὲν ἐτελείωσεν ἀκόμῃ.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐσπέρας. Ἰδοὺ πάλιν καὶ ἄλλα θύματα. Ἐφερεν ὁ ταχυδρόμος τὴν εἶδησιν, ὅτι οἱ Γάλλοι ἐκυρίευσαν τὰς Βρουσέλλας μητρόπολιν τῆς Βελγικῆς ἐπαρχίας, τῆς οὔσης ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα. Ἐξεύρεται ὅτι τὸ Βέλγιον εἶχεν ἀποστατήσῃ, τρεῖς ἢ τέσσαρες χιλο-

εἶναι τώρα ἀπὸ τὸν τότε αὐτοκρατοῦντα Ἰωσήφ.
 αὐτὰ ἐβιάσθη μὲ πόλεμον νὰ ὑποταχθῇ πάλιν ὡς πρό-
 τον. Τώρα, μόλις οἱ Γάλλοι ἐμβῆκαν εἰς τὰς Βρουσέλ-
 και ἄλλας Βελγικὰς πόλεις, καὶ οἱ Βέλγοι ἐσήκωσαν
 ἑλκευμένην κεφαλὴν. Καὶ ἐπειδὴ εἶναι πλησίον τῆς Ὀλλανδίας
 εἶναι παράδοξον νὰ ἀναφθῇ πάλιν ἐκ δευτέρου καὶ ἡ
 ἀνίστασις τῶν Ὀλλανδῶν, συμβᾶσα εἰς τὰ 1787, καὶ
 ἐβίβασα μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Προυσίας. Εἶναι ἀδύνα-
 ν νὰ προβλέψῃ τις ποῦ καὶ πῶς ἔχει νὰ τελευτήσῃ ὁ
 οὗτος καὶ παράδοξος θόρυβος. Οἱ Γάλλοι ἐτοιμά-
 νται νὰ ὑπάγωσι καὶ εἰς τὴν Ῥώμην· ὁ Μακαριώτα-
 τος πατὴρ νηστεύει καὶ προσεύχεται διὰ νὰ φυλαχθῇ ἀπὸ
 τῶν Γάλλων τὸ γένος, νομίζων ὅτι τοῦτο τὸ γένος οὐκ
 ἀπορεῖται εἰμὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ· φοβοῦμαι
 ὡς, ὅτι ταύτην τὴν φορὰν ἡ δέησίς του δὲν θέλει φθά-
 ναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ναὶ φοβοῦμαι, ὅτι τὸ τέλος τῆς
 ἀποστάσεως ἑκατονταετηρίδος θέλει δείξει παράδοξα πράγ-
 ματα εἰς τὴν Εὐρώπην, ἥγουν τὴν πτωσίν τῶν βασιλείων
 καὶ καλογήρων. Πρέπει ὅμως νὰ τελειώσω καὶ μὴ βου-
 ρνόμενος τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν· ἡ περὶ τῆς κρίσεως τοῦ
 ἀπαιλῶς σκέψις δὲν ἐτελείωσεν ἀκόμη.

Ἀποκρισὶν ταχινὴν νὰ ἔχω καὶ εἰς τὴν παροῦσαν καὶ
 εἰς τὰς λοιπὰς ἀναριθμήτους μου ἐπιστολάς. Παραπονεῖ-
 ται, ὅτι δὲν σέ γράφω, ἔπειτα δὲν ἀποκρίνεσαι ὅταν σέ
 γράφω!

Υγίαινε.

Ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα εἶναι ἄρρωστοι εἰς τὴν
 Βιλακὴν.

Ἐκ Παρισίων, 21 Ἰανουαρίου 1793.

Ἄν ἡ λογιότης σου φαίνεται νὰ ἔκαμες ὄρκον νὰ με μὲ γράψης πλέον, ἐγὼ λαμβάνω καὶ πάλιν τὸν κάλαμον φίλε μου Δημήτριε, διὰ νὰ σὲ ἐρωτήσω τί ἔπαθες καὶ δὲν γράφεις πλέον, καὶ νὰ σὲ εἴπω συντόμως ὅσα ἡμεῖς ἐδῶ εἶδομεν, ἠκούσαμεν καὶ ἐπάθομεν ἀπὸ τῆς 15 Νοεμβρίου παρελθόντος ἔτους (ὁπότε σ' ἔγραψα τὴν τελευταίαν μου ἐπιστολήν) μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας (21 Ἰανουαρίου 1793), ἡμέρας δυστυχεστάτης διὰ τὸν ταλαίπωρον Λουδοβίκον δέκατον ἔκτον καὶ τελευταῖον.

Παρατρέχω τὰς νίκας καὶ τοὺς θριάμβους τῶν Γάλλων, ὅσους ἐθριάμβευσαν κατὰ τῆς Ἀουστρίας, κατὰ τῶν Προύσσων, κατὰ πολλῶν ἡγεμόνων τῆς Γερμανίας, κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σαρδηνίας εἰς τὸ μικρὸν αὐτὸ διάστημα τοῦ καιροῦ· τὸ μὲν, διότι εἶναι ἀπίστευτοι, τὸ δέ, διότι εἶναι τόσον πολυπληθεῖς, ὥστε οὔτε καιρὸν οὔτε δύναμιν ἔχω νὰ τοὺς ἐκθέσω λεπτομερῶς. Παράστησον εἰς τὸν νοῦν σου, ὅλας τὰς Βελγικὰς ἐπαρχίας χωρισθείσας ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα, πολλὰς πόλεις καὶ χώρας ἀξιολόγους ἀπὸ διαφόρους ἡγεμόνας τῆς Γερμανίας, ὅλην τὴν Σαβαυδίαν ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Σαρδηνίας, τοὺς ἀκαταμάχητους Προύσσους, διωκομένους ὡς λαγῶους ἀπὸ τοὺς Γάλλους εἰς αὐτὴν τὴν καρδίαν τοῦ χειμῶνος, καὶ αὐτοὺς τοὺς νικητὰς Γάλλους τρέχοντας μετὰ τῆς χιόνος καὶ τοῦ παγετοῦ, γυμνοὺς, χωρὶς ὑποδήματα, καὶ πολλὰς καὶ χωρὶς τὴν καθημέραν ἀναγκαίαν τροφήν. Εἰς αὐτὰς ὅλας

αὐτῆς δὲν ἔπαθον παρὰ μίαν μόνην μικρὰν συμφορὰν καὶ αὐτὴν ἐκ προδοσίας) διωχθέντες παρὰ τῶν Προύσ-
σων ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ Φραγκοφούρτου, τὴν ὁποίαν εἶ-
χον λάβει παρὰ τῶν Γερμανῶν.

Αὐτὸ τὸ μέγα πλῆθος τῶν Γάλλων ἐπροξένησεν εἰς πολλὰς ἐπαρχίας μίαν προσωρινὴν πείναν· διότι συναθροί-
φοντες εἰς τὸν καιρὸν τοῦ φθινοπώρου, καὶ διαμερισθέν-
τες εἰς ὅλα τὰ σύνορα τῆς βασιλείας, ἀνάγκη ἦτον ἀπὸ
τοῦ ἐν μέρους νὰ λάβωσι μαζῇ τῶν ἐφόδια, καὶ ἀπὸ τὸ
ἕλκον νὰ ἐλαττωθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν χωρικῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν
ἀναγκαῖοι διὰ νὰ ἀλωνίσωσι τὰ σιτάρια. Εἰς μίαν πόλιν
ἔφθασεν εἰς τόσον ἡ ἔνδεια, ὥστε μία πτωχὴ γυνὴ μὴν
εὐρίσκουσα εἰς τὴν ἀγορὰν ἄλευρον, στρέφει ἀπηλπισμένη
εἰς τὸν οἶκόν της, θανατώνει τὸ μονογενές της τέκνον,
ἐπειτα καὶ τὸν ἑαυτὸν της. Αὐτῆς τῆς πείνας τὴν πρό-
φασιν λαθόντες εἰς μερικὰς ἐπαρχίας πολλοὶ κακεντρεχεῖς,
συνθηροῖσθαι ἱκανὸς ἀριθμὸς, καὶ περιήρχοντο τὴν Γαλ-
λίαν, θύοντες καὶ ἀπολύοντες· ἔφθασαν μέχρι τῆς Αὐρη-
λίας ὅχι μακρὰν ἀπὸ τὸ Παρίσιον, καὶ ἦτον ὁ σκοπὸς τῶν
νὰ ἐλθωσι καὶ μέχρις ἐδῶ, καὶ νὰ πράξωσι καὶ πρὸς
ἡμᾶς, τὰ πάνδεινα κακὰ, ἃν δὲν ἔπεμπον εὐθὺς ἱκανὰ
στρατεύματα διὰ νὰ τοὺς διασκορπίσωσιν. Εἶναι ἀδύνα-
τον νὰ ἐνθυμηθῶ ἢ νὰ σὲ γράψω κατὰ πλάτος τοὺς φό-
βους, τοὺς κινδύνους, τοὺς καθημερινοὺς θορύβους καὶ
ταραχάς, ὅσας δοκιμάζομεν τρία ἔτη ὁλόκληρα ἀπ' αὐτὴν
τὴν πολιτικὴν μεταβολὴν τῆς Γαλλίας. Καὶ μολονότι
πολλὰι χιλιάδες ψυχῶν ἔφυγον ἀπὸ τὸ Παρίσιον διὰ τὸν
φόβον τῶν ἐνδεχομένων, μὲ ὅλον τοῦτο, ὅλα τὰ πρὸς
ζωὴν ἀναγκαῖα, εἴτε βρώματα, εἴτε ἐνδύματα ἔγιναν τό-
σον σπάνια καὶ πολύτιμα, ὥστε (πρᾶγμα ἀπίστευτον) ἐδα-

πάνησα ὑπὲρ τὰ ἑξακόσια γρόσια τὸ παρελθὸν ἔτος τοῦ 1792. Καὶ ὅσα ἐπάθομεν εἶναι ἀκόμη ὀλίγα καὶ ὑποδανὰ παραβαλλόμενα μὲ ὅσα φοβούμεθα καὶ προσδοκᾶμεν νὰ πάθωμεν τὸν παρόντα χρόνον. Ἄν καὶ μέχρι τοῦ του οἱ Γάλλοι ἐστάθησαν νικηταὶ καὶ τροπαιοῦχοι, καὶ νίκαι ὁμῶς (καθὼς εἶπεν ἓνας ἀπὸ τοὺς συγκλητικούς του ταύτας τὰς ἡμέρας εἰς τὴν σύνοδον) προξενούσι δόξαν, ἀλλ' ὅχι εὐδαιμονίαν· ἡ εὐδαιμονία εἶναι θυγάτηρ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἡσυχίας. Ὅσον αὐτοὶ νικῶσι, τοσούτον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐχθρῶν αὐξάνει, καὶ εἶναι πιθανόν, ὅτι τὸ ἐρχόμενον ἔαρ, τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ Λουδοβίκου (τὸν σφάζουσι ταύτην τὴν ὥραν εἰς τὴν ὁποίαν σὲ γράφω), θέλει σηκώσειν καθ' ἡμῶν τὴν Ἰσπανίαν, τὴν Ἀγγλίαν καὶ Ὀλλανδίαν. Δὲν εἶναι πιθανόν, ὅτι θέλομεν τοὺς νικῆσαι ὅλους αὐτούς, τὸ μὲν, ὅτι γίνονται πάμπολλοι, τὸ δὲ ὅτι καὶ τῶν Γάλλων ὁ ἐνθουσιασμὸς ἐνδέχεται νὰ ψυχρανθῇ ὀλίγον. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὅλην τὴν Εὐρώπην καθ' ὑπόθεσιν κατατροπώσωμεν, ὁ μόνος κόπος τῆς νίκης εἶναι ἱκανὸς νὰ μᾶς ἀφανίσῃ. Πρόσθετες εἰς αὐτὸν τὸν κόπον τὰς ἐσωτερικὰς διχονοίας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔπαυσαν ἀκόμη· πρόσθετες καὶ τὰς υπερβολικὰς δαπάνας τοῦ πολέμου, καὶ θέλεις καταλάβειν εἰς ποίαν ἀθλίαν κατάστασιν εὕρισκόμεθα. Δαπανᾷ ὁ κοινὸς θησαυρὸς δι' αὐτὸν τὸν παράδοξον πόλεμον ἑκατὸν τριάκοντα τέσσαρα μυλλιοῦνια λιτρῶν Γαλλικῶν καθ' ἕκαστον μῆνα, καὶ ὁ πόλεμος Κύριος οἶδε πότε θέλει τελειώσειν· ἐχώνευσαν ὅλα τῶν καλογήρων τὰ ὑπάρχοντα εἰς αὐτὴν τὴν δαπάνην· πιθανόν εἶναι ὅτι θέλουν χωνεύσειν καὶ τὰ τῶν φυγάδων Γάλλων. Ἀπὸ τοὺς φόρους, ἐν ὧσ' αἱ διχονοαὶ καὶ ὁ θόρυβος μένουσιν, ὀλίγη βοήθειαν ἔχει τὸ κοινόν. Ἐπειδὴ ὁ κοινὸς λαός, ὅστις

ἡ εὐχαρίστησιν ἐπλήρουεν εἰς τὴν ἀρχαίαν πολιτικὴν κα-
τάστασιν τὸ τριπλοῦν, σήμερον μὲ μεγάλην δυσκολίαν
βλεπεί καὶ μόνον τὸ τριτημόριον, τὸ μὲν, ὅτι εἰς τὰς πο-
λιτικὰς ταραχὰς ἐλαττοῦνται τὰ κέρδη καὶ αὐξάνουσιν
τὰ δαπάναι ἐνὸς ἐκάστου, τὸ δὲ ὅτι εἰς τὴν ἀνανέωσιν
τῶν νόμων, οἱ παλαιοὶ νόμοι χάνουσι παντάπασιν τὴν
ἐξουσίαν, καὶ οἱ νέοι, ὡς νέοι, εἶναι ἀκόμῃ ἀπαλοί, καὶ εὐ-
κολὰ ἀπὸ τὸν καθένα διασεύονται.

Καιρὸς εἶναι τώρα νὰ σὲ διηγηθῶ καὶ τὸ τραγικὸν τέ-
λος τοῦ βασιλείως. Πολλάκις (ἂν ἐνθυμοῦμαι καλὰ) σὲ
ἔγραψα ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἔμελλε νὰ δώσῃ κακὸν τέ-
λος, καὶ δὲν ἐψεύσθην εἰς αὐτὴν μου τὴν πρόρρησιν. Τὴν
10ην τοῦ παρελθόντος Αὐγούστου, τὸν κατήργησαν, κα-
θὼς ἐξεύρεις, καὶ τὸν ἐφυλάκωσαν αὐτόν, τὴν γυναῖκα,
τὴν ἀδελφὴν, τὸν υἱὸν καὶ τὴν θυγατέρα του. Σὲ ἔγραψα
εἰς τὸν καιρὸν, ὅτι ἡ σύνοδος εὑρήκε πολλὰ γράμματα
ἀρτυμένα εἰς μίαν σιδηρᾶν θήκην, σκαμμένην εἰς ἓνα τοῖ-
χον τοῦ παλατίου· καὶ ὅτι ἤρχισε νὰ κάμνῃ τὴν κρίσιν
του. Αὕτῃ ἡ κρίσις ἐκράτησε πολλὰς ἐβδομάδας, καὶ μὲ
τὸν τρόπον καθὼς ἐγίνετο, ἤλπιζαν πολλοί, ὅτι ἡ σύνο-
δος τέλος πάντων εἶχε σκοπὸν νὰ τὸν χαρίσῃ τὴν ζωὴν·
ἀλλὰ μερικοὶ τῆς συνόδου παλαιοὶ τοῦ ἐχθροί, καὶ εὐρί-
σκοντες τὸν καιρὸν ἐπιτήδειον διὰ νὰ τὸν θυσιάσωσιν,
ἔδωκαν νὰ καταλάβωσιν εἰς τοὺς λοιπούς, ὅτι ἡ δύ-
ναμις καὶ πάλιν νὰ διεγείρῃ τὸν λαόν, ἂν ἡ κρίσις
τοῦ Λουδοβίκου ἐμακρύνετο περισσότερον. Εἰς τὰς 11
λοιπὸν Δεκεμβρίου ἐκάλεσεν ἡ σύνοδος τὸν Λουδοβί-
κον τὴν πρώτην φορὰν διὰ νὰ ἀποκριθῇ εἰς ὅλα τὰ ἐγ-
κλήματα, τὰ ὅποια τὸν ἀνέγνωσεν ἕν πρὸς ἓν. Τὸν ἐκ-
βαλαν ἀπὸ τὴν φυλακὴν τὸ μεσημέριον, καὶ τὸν ἐπῆγαν

εἰς τὴν σύνοδον. Παρεστάθη μὲ μεγαλοψυχίαν χωρὶς παν-
τάπασι νὰ καταπληχθῇ ἀπὸ τὸ ἄθροισμα 745 συγκλητι-
κῶν, καὶ πλήθους ἀναριθμήτου θεατῶν, ἀνδρῶν τε καὶ
γυναικῶν. Ὁ πρόεδρος τῆς συνόδου τὸν λέγει: «Λουδο-
» βίκε, τὸ γαλλικὸν γένος σὲ ἐγκαλεῖ διὰ πολλὰ ἁμαρτι-
» ματα, τὰ ὅποια γεγραμμένα ἔν πρὸς ἔν θέλω σὲ ἀνα-
» γνώσειν διὰ νὰ ἀποκριθῇς εἰς ἕκαστον ἀπ' αὐτὰ, καὶ
» νὰ δικαιολογηθῇς ἂν ἦναι τρόπος. Κάθισον». Ἐκλήθη-
σεν ὁ Λουδοβίκος εἰς μίαν καθέδραν κατέναντι τοῦ προέ-
δρου· καὶ τότε ὁ πρόεδρος ἄρχισε νὰ τὸν ἐρώτῃ κατ' ἕκα-
στον τεσσαράκοντα σχεδὸν ἐγκλήματα. Ἀπεκρίθη ὁ βα-
σιλεὺς εἰς ὅλα μὲ τὴν αὐτὴν σταθερότητα τῆς ψυχῆς, καὶ
ἄλλα μὲν ἠρνήθη παντάπασι, ὡς ἀνύπαρκτα καὶ ψευδῆ,
ἄλλων δὲ τὴν αἰτίαν ἔρριψεν ἐπάνω εἰς τοὺς μινιστροὺς.
Εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν ἐξέτασιν, ἡ ὁποία διέμεινε δύο ὥρας
δὲν ἡλλοιώθη ποσῶς τὸ πρόσωπόν του, πᾶρεξ εἰς ταύτην
τὴν ἐρώτησιν τοῦ προέδρου· «Σὲ ἐγκαλοῦσι Λουδοβίκε,
ὅτι ἐμοίραζες ἀργύρια εἰς τὸ προάστειον τοῦ Ἀγίου
Ἀντωνίου. Τί ἀποκρίνεσαι εἰς αὐτό;» ὁ βασιλεὺς ἀπε-
κρίθη· «Ὅσάκις ἐκβαίνα ἀπὸ τὸ παλάτιόν μου, συνήθειά
μου ἦτο νὰ μοιράζω εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀργύριον, ὅχι μὲν
τέλος κακόν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἡδονήν, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμαζα
πάντοτε νὰ βοηθῶ τὸν λαόν μου»· καὶ ταῦτα λέγων ἐδά-
κρυσεν ὁ ταλαίπωρος. Ἀφοῦ ἐτελείωσεν ἡ ἐξέτασις, τὸν
ἠρώτησε καὶ πάλιν ὁ πρόεδρος ἂν ἔχῃ ἄλλο τίποτε νὰ
εἴπῃ. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐζήτησε νὰ τὸν δώσωσιν ἐγγράφως
αὐτὰ τὰ ἐγκλήματα, καὶ τὴν ἄδειαν νὰ λάβῃ συνηγόρου
(ἡγοῦν ἄβοκάτους, καθὼς εἶναι συνήθεια εἰς τὰ κριτήρια
τῆς Εὐρώπης) διὰ νὰ δικαιολογηθῇ κατὰ πλάτος. Ἐ-
ἔδωκε τὸν ἐδόθη, καὶ τὸν ἔστρεψαν πάλιν εἰς τὴν φυλα-

την του, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ἐχώρισαν ἀπ' ἐκείνης τῆς
 ἡμέρας ἀπὸ τὴν οἰκογενεαὶν του. Αὐτὸ τὸν ἐτάραξε πολὺ,
 καὶ ἐκλαυσε πάλιν, ὀνομάζων καὶ ζητῶν νὰ ἴδῃ τὰ τέκνα
 του. Εἰς τὰς 15 Δεκεμβρίου τὸν ἔδωκεν ἡ σύνοδος τὴν
 ἄδειαν νὰ βλέπῃ μόνον τὸν υἱὸν του καὶ τὴν θυγατέρα
 του, ἀλλ' ὄχι τὴν βασίλισσαν μήτε τὴν ἀδελφὴν του,
 λαβεὶ συνηγόρους δύο περιφήμους ἀβοκάτους, τὸν Τρογ-
 χέτιον καὶ τὸν Δεσέζον. Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι καὶ μία
 συρὴ γυνή, περίφημος εἰς τὸ Παρίσιον, ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν
 σύνοδον νὰ προστεθῇ καὶ αὐτὴ τρίτη συνηγόρος εἰς ὑπε-
 ρίσπασιν τοῦ Λουδοβίκου· ἀλλ' ἡ σύνοδος ἀπέβαλε τὴν
 ἐξήγησίν της· καὶ αὐτὸ μὲν, φίλε μου, εἶναι περίεργον· τὸ
 δὲ ὅχι μόνον περίεργον, ἀλλὰ πάσης τιμῆς καὶ παντὸς
 ἐπαίνου ἄξιον καὶ σεβάσμιον ἔργον εἶναι τοῦτο. Ὁ περί-
 φημος Μαλεσέρβος, παλαιὸς μινίστρος τοῦ Λουδοβίκου
 ἀτιμασθεὶς, ἀδικηθεὶς, καὶ σχεδὸν διωχθεὶς ἀπὸ τὴν αὐ-
 τήν, διὰ τὸ νὰ ἦτον φίλος ἄκρος τῆς δικαιοσύνης, ἐξη-
 σθετισμένος ἀπὸ τὸ ὀγδοηκονταετὲς γῆρας καὶ ἔτοιμος νὰ
 καταβῇ εἰς τὸν τάφον, ἐνθυμούμενος τὴν παλαιὰν φιλίαν
 τοῦ βασιλέως, καὶ παρακινούμενος ἀπὸ μίαν ἀγίαν εὐγνω-
 μοσύνην, προσφέρει τὸν ἑαυτὸν του διὰ τρίτον συνηγόρον
 καὶ ἡ σύνοδος τὸν ἐδέχθη. Δὲν ἐδυνήθη (λέγουσι) νὰ κρα-
 τήσῃ τὰ δάκρυά του ὁ βασιλεὺς, ὅταν τὸν ἔδωκαν τὴν
 ἀγγελίαν εἰς τὴν φυλακὴν, ὅτι ὁ παλαιὸς του μινίστρος
 Μαλεσέρβος ἐζήτησε νὰ ἦναι συνηγόρός του. Αὐτοὶ λοι-
 πὸν οἱ τρεῖς συνηγόροι ἔβλεπαν καθ' ἡμέραν τὸν βασιλέα
 καὶ πολλὰς ὥρας συνεβουλεύοντο μὲ αὐτόν, ζητοῦντες
 ὅλους τοὺς τρόπους καὶ τὰ μέσα διὰ νὰ τὸν ἐλευθερώσω-
 σιν ἀπὸ τὸν θάνατον. Μετὰ 15 ἡμέρας, εἰς τὰς 26 Δε-
 κμβρίου, παρεστάθη τὴν δευτέραν καὶ τελευταίαν φορὰν

πάλιν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν σύνοδον συνωδευμένος ἀπὸ τῶν
 τρεῖς συνηγόρους του. Ὁ νεώτερος, Δεσέζος, ἐδημηγόρησε
 δύο ὥρας μίαν ὥραιотάτην καὶ μακρὰν δημηγορίαν, ἐν
 ὑπεράσπισιν τοῦ βασιλέως ἐκεῖ παρόντος καὶ καθυμένον
 μὲ τὴν αὐτὴν γαλήνην εἰς τὸ πρόσωπον. Ἀπεκρίθη πλα-
 τυτέρον εἰς ὅλα τὰ ἐγκλήματα κατὰ μέρος, προθυμούμε-
 νος νὰ ἀθωώσῃ τὸν βασιλέα. Ἀφοῦ ἐτελείωσε τὴν δημη-
 γορίαν του, ἐσηκώθη ὁ ταλαίπωρος Λουδοβίκος, καὶ εἶπε
 πρὸς τὴν σύνοδον μὲ ἀφοβίαν καὶ σταθερότητα ταῦτα τὰ
 λόγια: « Ἠκούσατε τὴν ἀπολογίαν τῶν συνηγῶρων μου.
 » καὶ τὴν ἀπόκρισιν εἰς ὅσα μὲ ἐγκαλεῖτε· δὲν ἔχω ἄλλο
 » τίποτε νὰ προσθέσω εἰς αὐτήν· τοῦτο μόνον λέγω, λα-
 » λῶν ἴσως πρὸς ὑμᾶς τὴν τελευταίαν φορὰν· ἡ συνειδή-
 » σίς μου δὲν μὲ ἐλέγχει τίποτε· οἱ συνηγόροί μου δὲν
 » εἶπαν πᾶρεξ τὴν ἀλήθειαν. Ἀπαρηγόρητον λύπην αἰ-
 » σθάνομαι, ἐγκαλούμενος ὅτι ἠθέλησα νὰ χύσω τὸ αἷμα
 » τοῦ λαοῦ, καὶ ὅτι ἐστάθην αἷτιος τῆς δυστυχῆς ἡμέ-
 » ρας τῆς δεκάτης Αὐγούστου· ἡ εὐνοία τὴν ὁποίαν ἐδείξα-
 » πάντοτε εἰς τὸν λαόν μου, ἔπρεπε νὰ μὲ ἐλευθερώσῃ
 » ἀπὸ τοιοῦτον ἐγκλημα, καὶ νὰ δείξῃ ὅτι ἐκινδύνευσα
 » τὴν ἰδίαν μου ζωὴν, διὰ νὰ ἐμποδίσω τὴν αἵματοχυ-
 » σίαν τοῦ λαοῦ». Μετὰ ταῦτα, τὸν ἔστρεψαν πάλιν εἰς
 τὴν φυλακὴν, καὶ εἰς ὅλον τὸ διάστημα τοῦ μακροῦ δρό-
 μου ἀπὸ τὴν σύνοδον ἕως εἰς τὴν φυλακὴν εὕρισκόμενος
 εἰς τὸ ἀμάξιον αὐτὸς μὲ τοὺς συνηγόρους του καὶ ἄλλους
 δύο ὀφφικιάλους ἀπὸ τὸ κοινὸν τοῦ Παρισίου, συνωμί-
 λησε μὲ αὐτοὺς ἡσύχως, καθὼς καὶ ὅταν ἦτον εἰς ὅλην
 τὴν δόξαν του, περὶ διαφόρων ὑποθέσεων καὶ πραγμάτων
 (τὸ παραδοξότερον φιλολογικῶν). Ἐλάλησε περὶ διαφο-
 ρων συγγραφέων Λατίνων, ἔκρινεν ἐκάστου τὰς ἀρετὰς

καὶ τὰ ἐλαττώματα μὲ μεγάλην ἀγχίνουαν, ὥστε νὰ ἐκ-
 λήξῃ τοὺς ἀκούοντας. Εἰς τὴν φυλακὴν του πρὶν τῆς
 κρίσεως ταύτης, διήρχετο μέρος τῆς ἡμέρας εἰς τὸ νὰ
 μεταγλωττίζῃ ἓνα συγγραφεὶα Λατίνον εἰς τὴν γαλλικὴν
 γλῶσσαν, καὶ μέρος εἰς τὸ νὰ παίζῃ μὲ τὸν υἱόν του.
 Μίαν ἡμέραν ὁ προειρημένος ἐνάρετος Μαλεσέρβος ἠθέ-
 λησε νὰ τὸν ἐξετάσῃ μὲ τρόπον ἐπιτήδειον, διὰ νὰ ἴδῃ,
 ἐν αὐτῇ ἡ γαλήνῃ προήρχετο ἀπὸ ψευδῆ ἐλπίδα σωτη-
 ρίας, ἢ ἀπὸ φιλοσοφικὴν ἀπόφασιν· ὁ βασιλεὺς νοήσας
 τὸν σκοπὸν του, τὸν λέγει γελῶν καὶ ἀστειευόμενος. Εἰπέ
 με, λέγει, Μαλεσέρβε· εἰς τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν ἤκουσα
 πάντοτε νὰ λέγωσιν ὅτι ὁσάκις ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ τις ἐκ
 τοῦ γένους μου, ἐφαίνετο πρὸ πολλῶν ἡμερῶν περιπα-
 τοῦσα ἐπάνω εἰς τὴν στέγην τοῦ παλατίου μία γυνή,
 πρόδρομος καὶ ἄγγελος τοῦ θανάτου. Εἰπέ με νὰ ζῇς·
 ἴδες τάχα τοιοῦτον φάσμα εἰς τὸ παλάτιον; Ὁ Μαλεσέρ-
 βος δὲν ἐδυνήθη νὰ ἀποκριθῇ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπροσδόκη-
 τον ἐρώτησιν, περιχυθεὶς ἀπὸ δάκρυα. Τότε ὁ βασιλεὺς,
 συγχωρήσόν με, τὸν λέγει, δὲν ἐπρόβλεψα ὅτι ἡ ἀστειο-
 τῆς αὐτῇ ἔμελλε νὰ ταραξῇ τὴν φιλάνθρωπόν σου ψυχὴν·
 ἔξυρξε, φίλε μου, ὅτι δὲν μὲ λανθάνει ὁ θάνατος, τὸν
 ὅπου ἐτοιμάζουσι κατ' ἐμοῦ. Ἀλλ' ἡ ἀπόφασίς μου εἴ-
 ναι νὰ ἀποθάνω μὲ ἡσυχίαν τῆς ψυχῆς μου, διότι ἡ συ-
 νειδήσις μου δὲν μὲ ἐλέγχει τίποτε. Ἡ σύνοδος λοιπὸν
 ἀσχολήθη πάλιν μετὰ ταῦτα εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Λουδοβί-
 κου. Πολλῶν γνώμη ἦτο νὰ τὸν καταδικάσωσιν εἰς θά-
 νατον, ἄλλων δὲ νὰ τὸν φυλάξωσι μέχρι τῆς τελευτῆς
 τοῦ πολέμου, ἔπειτα νὰ τὸν ἐξορίσωσιν ἀπὸ τὴν Γαλ-
 λίαν. Εἰς τὰς 28 Δεκεμβρίου, ἦλθε παρὰ τοῦ βασιλέως
 τῆς Ἰσπανίας (συγγενοῦς τοῦ Λουδοβίκου) μία ἐπιστολὴ

μεσιτείας, διὰ τὴν μὴν ἐγγίξωσιν εἰς τὴν ζῶν τῷ Λαοῦ
δοθίκου· ἀλλ' ἡ σύνοδος δὲν ἔδωκεν οὐδεμίαν ἀπόκρισιν
εἰς αὐτὴν τὴν μεσιτείαν. Εἰς τὰς 29 ἀνέλαβον πάλιν τὴν
κρίσιν, καὶ τὴν ἠκολούθησαν ἀδιαλείπτως μέχρι τῆς 1
Ἰανουαρίου 1793.

Τῇ 17 λοιπὸν τοῦ Ἰανουαρίου, εἰς τὰς 11 ὥρας τῆς
νυκτός, ὕστερον ἀπὸ μίαν συνέλευσιν, ἣτις ἐκράτησεν ὥρας
36, ἡ σύνοδος ἀπεφάσισε τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως, καὶ
τοῦτον τὸν τρόπον, ἀπὸ 713 συγκλητικῶν οἱ ὅποιοι ἐν-
ρέθησαν εἰς τὴν σύνοδον.

366 ἔδωκαν τὴν ψῆφόν των διὰ τὸν θάνατον ἀπλῶς
καὶ ἀνυπερθέτως.

23 θάνατον, ἀλλὰ μὲ συνθήκην τοῦ νὰ ἐξετάσῃ ἔπειτα
ἡ σύνοδος, πότε εἶναι συμφέρον καὶ εὐλογον νὰ θανατωθῇ.

1 θάνατον, ἀλλὰ μὲ συνθήκην, νὰ δύναται ἡ σύνοδος
νὰ ἀλλάξῃ ἔπειτα τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου εἰς ἄλλην
ποινὴν, ἂν οὕτω κριθῇ εὐλογον ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους.

2 θάνατον ἀλλ' ἀφοῦ παύσῃ ὁ πόλεμος τῶν ἡγεμόνων
τῆς Εὐρώπης κατὰ τῆς Γαλλίας.

2 τὸν κατεδίκασαν δεσμὰ ἐφ' ὅλης ζωῆς του καὶ 319
τὸν κατεδίκασαν εἰς ἐξορίαν.

Μόλις αὐτὴ ἡ φοβερὰ ἀπόφασις ἐτελείωσε, καὶ ἐφθί-
σαν εἰς τὴν σύνοδον οἱ τρεῖς συνήγοροι, φέροντες μίαν
ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως περιέχουσαν ταῦτα. « Ἡ τιμὴ
» μου, ἡ τιμὴ τῆς οἰκογενείας μου ἀπαιτοῦσι νὰ ἀθετήσω
» μίαν κρίσιν, ἣτις μὲ καταδικάζει δι' ἐγκλήματα, τῶν
» ὁποίων ἡ συνείδησις μὲ λέγει ὅτι δὲν εἰμαι ἔνοχος. Δια-
» μαρτύρομαι λοιπὸν ὅτι μεταφέρω τὴν ἀναθεώρησιν τῆς
» ὑμετέρας κρίσεως εἰς ὅλον τὸ ἔθνος τῆς Γαλλίας. Καὶ
» ταύτην μου τὴν διαμαρτυρίαν παρεκάλεσα τοὺς συνι-

γόρους μου νὰ φέρωσι πρὸς ὑμᾶς, διὰ νὰ γραφῇ ἐξ ἀπο-
ράσεως εἰς τὴν ἔκθεσιν τῆς ὑμετέρας συνελεύσεως».

16 Ἰανουαρίου, 1793.

ΛΟΔΟΒΙΚΟΣ.

Ἡ σύνοδος δὲν ἔδωκεν ἀκρόασιν οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν
ἐπιστολὴν, ἀλλ' ἔμεινεν εἰς τὴν περὶ θανάτου ψῆφον.
Ἐλησμώνησα νὰ σὲ εἴπω, ὅτι πρὶν ταύτης τῆς καταδί-
κης ἡ σύνοδος εἶχεν ἐξετάσειν δύο ἄλλα ζητήματα, τὸ
πρῶτον· ἂν ὁ Λοδοβίκος ᾖ ἐνοχος ἢ ὄχι· καὶ τὸ δεύ-
τερον, ἂν ἀφοῦ τὸν κρίνῃ ἡ σύνοδος, αὐτὴ ἡ κρίσις ἔπρεπε
νὰ πεμφθῇ εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας διὰ νὰ
ἐπικυρωθῇ ἀμέσως ἀπὸ τὸν λαόν, ἢ καὶ νὰ ἀθετηθῇ ἂν
ὁ λαὸς ἔκρινε τὸν Λοδοβίκον ἢ ἀθῶον, ἢ καὶ ἄξιον ἄλ-
λης ποινῆς ἐλαφροτέρας καὶ ὄχι θανάτου. Αὐτὰ τὰ δύο
ζητήματα εἶχαν ὁμοίως ἀποφασισθῇ ἀπὸ τὴν σύνοδον
μὲ τῶν πλειοτέρων τὴν ψῆφον, τὸ πρῶτον, ὅτι ὁ Λοδο-
βίκος εἶναι ἐνοχος, καὶ τὸ δεύτερον ὅτι ἡ κρίσις τῆς συ-
νόδου, ὅποιαδῆποτε καὶ ᾗ ἤθελεν εἶσθαι, δὲν ἔπρεπε πλέον
νὰ ἀναθεωρηθῇ ἀπὸ τὸν λαόν.

Εἰς ταύτην τὴν πολιτικὴν μεταβολὴν τῆς Γαλλίας,
φίλε μου, εἶδον πολλὰ παράδοξα πράγματα, τὰ ὅποια
φάνονται εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς μεγάλας μεταβολὰς τῶν
ἔθνων. Σ' ἐδιηγήθην ἀνωτέρω τὸ γενναῖον ἔργον τοῦ Μα-
λεσέρβου, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλεις τὸ θαυμάσειν, κα-
θὼς ὅλοι οἱ χρήσιμοι ἄνθρωποι τὸ ἐθαύμασαν ἐδῶ, καὶ
καθὼς θέλουν τὸ θαυμάσειν οἱ μεταγενέστεροι, ἀναγινώ-
σκοντες τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας. Ἄνοιξον λοιπὸν τὰ
ὠτά σου, διὰ νὰ ἀκούσῃς ἄλλο παντάπασι διαφόρου φύ-
σεως καὶ ἐναντίον εἰς τὸ πρῶτον. Ἐξετάζεται τὸ πρῶ-
τον ζήτημα· εἶναι ἐνοχος ὁ Λοδοβίκος ἢ ὄχι; Καὶ ὁ Δουξ

τῆς Αὐρηλίας, ἐξάδελφος τοῦ βασιλέως, εἶναι μὲ τὴν γνώμην ἐκείνων, ὅσοι ἐψήφισαν, ὅτι εἶναι ἔνοχος. Ἐρχεται μετ' αὐτὸ, τὸ δεύτερον ζήτημα. Ἡ κρίσις τῆς συνόδου πρέπει νὰ ἀναθεωρηθῇ ἀπὸ τὸν λαὸν ἢ ὄχι; καὶ ὁ Δοῦξ τῆς Αὐρηλίας εἶναι πάλιν μὲ τὴν γνώμην ἐκείνων ὅσοι ἐψήφισαν τὸ ὄχι· θεωρεῖται τὸ τρίτον ζήτημα· ποίος ποινηὴς εἶναι ἄξιος ὁ Λοδοβίκος; καὶ ὁ Δοῦξ τῆς Αὐρηλίας εἶναι καὶ τρίτον μὲ τὴν γνώμην ἐκείνων, ὅσοι καταδίκασαν τὸν ἐξάδελφόν του εἰς θάνατον. Καὶ μὴν εἶπε, ὅτι εὐρισκόμενος ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν συγκλητικῶν ἦτον ἠναγκασμένος νὰ ψηφίσῃ ὅ,τι τὸν ἔλεγεν ἡ συνειδήσις του. Κατὰ τοὺς νόμους τῆς Εὐρώπης ἡδύνατο νὰ σιωπήσῃ παντάπασι, διότι οἱ νόμοι ἀπαγορεύουσι ῥητῶς τὸ ἀξίωμα τοῦ κριτοῦ εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ εἰς τοὺς φανεροὺς ἐχθροὺς τοῦ κρινομένου. Καὶ αὐτὸς ἦτον ὄχι μόνον συγγενής, ἀλλὰ καὶ γνωστὸς ἐχθρὸς πρὸ χρόνων πολλῶν τοῦ βασιλέως Ἐπρεπε λοιπὸν ν' ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμα ἐνὸς ἄλλου συγκλητικοῦ, ὁ ὁποῖος, ἐπειδὴ εἶχε πρὸ μικροῦ σκοτωθῇ ὁ υἱὸς του εἰς τὸν κατὰ Πρόσω καὶ Ἀουστριακῶν πόλεμον, τοῦ ὁποῦ πολέμου αἰτίας ἐνομιζέτο ὁ Λοδοβίκος, ἐρωτηθεὶς τὴν γνώμην του περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Λοδοβίκου, ἀπεκρίθη, ὅτι ἡ συνειδήσις του δὲν τὸν ἐσυγχῶρει νὰ εἴπῃ οὔτε ναὶ οὔτε ὄχι.

Εἰς τὰς 19 Ἰανουαρίου. Μερικοὶ συγκλητικοὶ ἐδημηγόρησαν πάλιν ζητοῦντες, ὄχι νὰ ἀναιρέσωσι τὸν ψηφισθέντα θάνατον κατὰ τοῦ Λοδοβίκου, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν ἀναβάλωσιν εἰς ἀρμοδιώτερον καιρὸν, διὰ πολιτικὰ τέλη, φοβούμενοι δηλαδὴ, (καὶ ἴσως δικαίως) μήπως αὐτὸς ὁ θάνατος ἐξαγριώσῃ ὅλην τὴν Εὐρώπην, καὶ διεγείρῃ, τέλος πάντων, κατὰ τῆς Γαλλίας καὶ τοὺς λοιποὺς ἡγε-

...ας, ὅσοι ἀκόμη δὲν ἐφανερώσαν τὴν γνώμην των. Ἀλλ' ἡ σύνοδος ἔμεινεν ἀμετακίνητος εἰς τὴν προτέραν ἰσχυράν, καὶ εἰς τὰς 20, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ἔπεμψε τὴν ἑπιστολὴν πρὸς τὸν βασιλέα, διὰ νὰ ἐτοιμασθῇ εἰς τὸν θάνατον. Οἱ ἀπεσταλμένοι ἐμβῆκαν εἰς τὴν φυλακὴν, δύο ὥρας μετὰ τὸ μεσημέριον, καὶ ἐφανερώσαν εἰς τὸν δυστυχῆ Λοδοβίκον τὴν τελευταίαν ἀπόφασιν τῆς συνόδου. Ἀπεκρίθη μὲ μεγάλην γαλήνην καὶ ἡσυχίαν· ζητῶν, πρῶτον, τρεῖς ἡμέρας διορίαν διὰ νὰ ἐτοιμασθῇ, δεύτερον τὴν ἄδειαν νὰ βλέπῃ ἐλευθέρως εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα, τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του, καὶ τρίτον παρακαλῶν τὴν σύνοδον, νὰ ἐλευθερώσῃ μετὰ τὸν θάνατόν του τὴν οἰκογένειάν του ὅλην ἀπὸ τὴν φυλακὴν, δίδοντες εἰς αὐτοὺς τὴν ἄδειαν νὰ ἐξέλθωσιν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν καὶ νὰ ἀπῶσιν ὅπου θέλουσιν. Ἐπειτα συνέστησεν εἰς τὴν σύνοδον καὶ εἰς ὅλον τὸ γένος τῶν Γάλλων πολλοὺς πτωχοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι δὲν εἶχον ἄλλον τρόπον ζωοτροφίας παρὰ τὰς ἐτησίους δωρεὰς τοῦ βασιλέως. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπρόφερε σταθερῶς χωρὶς νὰ ἀλλοιωθῇ τὸ πρόσωπόν του. Ἡ σύνοδος δὲν ἔκρινεν εὐλογον νὰ τὸν χαρίσῃ τὰς τρεῖς ἡμέρας διὰ τὰ ἐνδεχόμενα, καὶ λοιπόν.

Εἰς τὰς 21 Ἰανουαρίου, εἰς τὰς ἐννέα ὥρας τὸ πρῶτὸν ἐκβαλον ἀπὸ τὴν φυλακὴν, καὶ τὸν ὑπῆγον εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, συνωδευμένον ἀπὸ μέγα πλῆθος στρατιωτῶν, ὅλων ἐξωπλισμένων· καὶ περὶ τὰς ἑνδεκα σχεδὸν ὥρας ἀπέτεμεν ὁ δῆμιος τὴν κεφαλὴν τοῦ πλέον λαμπροῦ, τοῦ πλέον ἰσχυροῦ, καὶ τοῦ πλέον δυστυχοῦς βασιλέως τῆς Εὐρώπης Λοδοβίκου δεκάτου ἔκτου. Ἐμείνει μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας σταθερὸς καὶ μεγάλου ψυχος, καὶ ἐδέχθη τὸν θάνατον μὲ μεγάλην ὑποταγὴν εἰς

τάς ἀπορρήτους βουλὰς τῆς Προνοίας· τὴν τελευταίαν ὥραν ὀλίγα λεπτὰ πρὸ τῆς ἀποτομῆς, ὅταν τὸν ἀνέβησαν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, ἔστρεψεν, ἔνθεν κἀκεῖθεν τοὺς ὀφθαλμοὺς, εἶδε τὸν περιεστηκότα λαόν, καὶ ἠθέλησε νὰ λαλήσῃ πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἀφῆκε τοῦτα μόνον τὰ τελευταῖα λόγια ἤκουσαν ἀπὸ τοῦ στόματος του, ὅσοι τὸν ἐπλησίαζον. « Συγχωρῶ ἀπὸ καρδίας ὅλους ὑμᾶς » μου τοὺς ἐχθρούς. »

Ἴδου, φίλε μου Δημήτριε, ἐν συντομίᾳ τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ βασιλέως. Συνέβη καὶ εἰς τὸν θάνατόν του ἄλλο γενναῖον ἔργον, ὁμοιον τρόπον τινὰ μὲ ἐκεῖνο τοῦ Μαλεσέρβου. Μόνος ὁ ράπτῃς του ἔδειξεν εἰς αὐτὸν σπλάγχνα οἰκτιρμῶν· καὶ ζητήσας ἀπὸ τὴν σύνοδον τὸν νεκρὸν Λοδοβίκον, τὸν ἐνταφίασεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Μαγδαληνῆς.

Σὲ εἶπα ὅτι εἰς τὰς 19 ἐκινήθη πάλιν ζήτησις εἰς τὴν σύνοδον, ἃν ἐσύμφερε νὰ ὑπερθέσῃ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως εἰς ἄλλον ἀρμοδιώτερον καιρόν. Ἐξετάσθη καὶ αὕτη ἡ τετάρτη ζήτησις μὲ ψηφοφορίαν, καὶ ὁ Δούξ τῆς Αὐρηλίας εὐρέθη καὶ τέταρτον μὲ τὴν γνώμην τῶν ὅσων ἤθελαν νὰ πέσῃ ἡ κεφαλὴ τοῦ Λοδοβίκου ἀνυπερθέτως. Ὁ Πέτρος ἠρνήθη τρεῖς μόνον τὸν διδάσκαλόν του, ἀλλ' οὗτος ὑπερέβη καὶ αὐτὸν τὸν Ἰούδαν εἰς τὴν ὁμολογίαν καὶ ἀπανθρωπίαν. Ἐγὼ δὲν ἐξετάζω τώρα ἂν ἀδικῶς ἢ δικαίως κατεδικάσθη ὁ βασιλεὺς (διότι δὲν εἶναι ἀκόμη καιρὸς νὰ σὲ εἴπω περὶ τούτου τὴν γνώμην μου διὰ πολλὰς αἰτίας) ἀλλ' ἤθελον νὰ ᾔτο μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἡ δικαιοσύνη πάντοτε συνωδευμένη μὲ τὴν ἐπιείκειαν καὶ φιλανθρωπίαν. Αὐτὸς ἂν εἶχεν αἰδῶ εἰς τὸ πρόσωπον, καὶ ἂν ὁ βασιλεὺς ᾔτον ἄξιός τις μυστρίων κολάσεων, ἐπὶ τῇ

σιωπήσῃ καὶ διὰ τὴν συγγένειαν, καὶ διότι εἶχε πα-
νὸν μῖσος κατ' αὐτοῦ. Πολλοὶ ὅμως φοβοῦνται ὅτι ὁ
κόπος τοῦ εἶναι νὰ ἀρπάσῃ αὐτὸς τὸ διάδημα τῆς Γαλ-
τίας. Καὶ ἂν αὐτὸ συμβῇ, ἀλλοίμονον καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ
αὐτόν, εἰς αὐτὸν ὅτι δὲν θέλει μείνειν παρ' ὀλίγας ἡμέ-
ρας εἰς τὸν θρόνον, ἔπειτα θέλει δώσῃ τραγικώτατον τέ-
λος, εἰς ἡμᾶς δέ, ὅτι θέλει πάλιν χυθῇ πολὺ αἷμα εἰς τὸ
Παρίσιον μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν καὶ φίλων τοῦ δουκὸς, καὶ
τῶν ὅσοι δὲν θέλουσι πλέον νὰ ἀκούσωσιν ὄνομα βασι-
λέως, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς φαίνεται νὰ ᾔηται περισ-
σότερος.

Εἰπέ με τώρα, νὰ ζῆς ! ἔχεις σκοπὸν νὰ μὲ γράψῃς,
ἢ μὲ ἡρνήθῃς καὶ σύ, καθὼς ὁ δοῦξ τῆς Αὐρηλίας τὸν
ἐξιδεφρόν του ; σέ ἠρώτησα πολλὰ καὶ διάφορα ζητή-
ματα. Ἐπροφασίσθης ὅτι τὸ θανατικὸν δὲν σέ ἐσυγχώρει
νὰ μὲ ἀποκριθῇς παρευθὺς, ἀλλὰ τώρα ποῖαν πρόφασιν
ἔλλῃς ἔχεις ; ἐγὼ ἔχω χρεῖαν τώρα περισσότερον παρὰ
ποτέ τῆς λογιότητός σου, διὰ νὰ μὲ βοηθήσῃς εἰς πολ-
λὰ καὶ περιέργους παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας ἔκαμα εἰς
τὴν ἡμετέραν νέαν καὶ παλαιὰν διχάλεκτον. Ἡ ὑγεία μου
εἶναι εἰς ἀθλίαν κατὰστασιν, καὶ φοβοῦμαι μήπως δώσω
τὰ κῶλα εἰς τὸ Παρίσιον, πρὶν νὰ δείξω εἰς τοὺς Γραι-
κοὺς, ποῖοι εἶναι καὶ τί δύνανται νὰ κατορθώσωσιν, ἂν
θέλωσιν νὰ ἐξυπνήσωσιν ἀπὸ τὸν βαθὺν ὕπνον, εἰς τὸν
ὅπου εὐρίσκονται, διὰ νὰ μὴν εἶναι πλέον μυκτηρισμὸς
καὶ χλευασμὸς τῶν Εὐρωπαίων. Δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι, ἂν
ἐβλεπον οἱ ὁμογενεῖς μου μικρὸν μέρος ἀπὸ τοὺς πολλοὺς
μου κόπους, ἤθελαν προθυμηθῇ εἰς τὸ νὰ τοὺς φέρωσι μὲ
τὸν καιρὸν εἰς τελειότητα· διότι εἰς μόνον ἄνθρωπος ὅσον
ἐπιμελὴς καὶ ἂν ᾔηται, οὔτε καιρὸν οὔτε δύναμιν ἔχει νὰ

κάμη τὰ πάντα. Καὶ ἀσθενής, καὶ πολλὰς ἄλλας ἀσ-
 λίας ἔχων, καὶ ἠναγκασμένος νὰ κερδαίνω τὰ πρὸς ζω-
 ἀναγκαῖα μὲ τῶν χειρῶν μου τὸν κόπον, μὲ ὅλον τὸν
 εἶναι ἀπίστευτον τὸ πλῆθος τῆς ὕλης, ὅσον ἐσύναξα. Ἀλλ'
 αὐτὸ δὲν εἶναι πάρεξ ὕλη ἄμορφος καὶ ἀκατασκευάστο
 ἐκ τῆς ὁποίας διὰ νὰ τελεσθῇ οἰκοδομὴ εὐπρεπής, χρὴ
 ἔχω καὶ καιροῦ καὶ βοηθείας. Κατὰ τὸ παρὸν ἀσχολοῦ-
 μαι εἰς τὸ περὶ Ἱπποκράτους πόνημα, καὶ Κύριος οἶ-
 πότε θέλω τὸ τελειώσειν. Ἡγάπων, ἂν οἱ ἐξάδελφοί μου
 Νικόλαος Πετρίτζης καὶ Ἰωσήφ Μαντζουράνης εἶχον τὸν
 καιρὸν, νὰ ἐνωθῶσι μὲ τὴν λογιότητά σου, διὰ νὰ ἀπο-
 κρινεταὶ καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς. Ἀσπασαί τους ἐκ μέ-
 ρους μου, καὶ κοινωνήσων εἰς τὴν λογιότητά των τὸν σπασ-
 πόν μου. Ἄς ᾔναι βέβαιοι, ὅτι ἡ τοιαύτη ἐπιστολικὴ κοι-
 νολογία θέλει ὠφελήσῃ ὅχι μόνον ἐμὲ ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς
 καὶ θέλουν μάθει πολλὰ πράγματα, τὰ ὅποια, ὡς νεώ-
 τεροι τὴν ἡλικίαν ἀπ' ἐμέ, δὲν εἶναι παράδοξον νὰ
 ἀγνοῶσι.

Παρακαλῶ νὰ κοινωνήσῃς ὅσα σὲ γράφω περὶ τῶν τα-
 ραχῶν τῆς Γαλλίας εἰς ὅλους μου τοὺς συγγενεῖς, ἀσπα-
 σάμενος αὐτοὺς ἓνα πρὸς ἓνα κατ' ὄνομα ἄνδρας καὶ γυ-
 ναῖκας, πρεσβυτέρους καὶ νεωτέρους, μὲ τὰς συνήθεις εὐ-
 χάς τοῦ νέου ἔτους. Ὅταν σὲ λέγω συνήθεις σ' ἐνθυμίζω
 τὰ σύνηθες, τὸ ὅποῖον κακῶς συνηθίζεις νὰ γράφῃς. Εἰς
 τὸ πληθυντικὸν φίλε μου, λέγε τὰ συνηθῆ ἢ τὰ συνειθι-
 σμένα, καὶ ὅταν λαλῇς ἐνικῶς γράφε τὸ σύνηθες ἢ τὸ
 συνειθισμένον. Μὴ σὲ ἀκούσω ἄλλην φορὰν νὰ λέγῃς
 ἀμελῆν· τῶν ὀνομάτων εἰς ης, ὅταν ἡ γενικὴ ᾔναι εἰς
 οὓς, ἡ αἰτιατικὴ πρέπει νὰ ᾔναι εἰς μόνον ἢ, χωρὶς τοῦ ν.
 Ὁ ἀμελής, τοῦ ἀμελοῦς, τὸν ἀμελῆ. Ἀλλ' ὅταν ἡ γε-

ἦναι εἰς οὗ, τότε μόνον ἡ αἰτιατικὴ γράφεται μὲ τὴν προφήτης, τοῦ προφήτου, τὸν προφήτην, εὐκολον εἶναι φυλάξης αὐτὸν τὸν κανόνα εἰς τὴν μνήμην σου.

Ἄν καὶ καμμίαν ἀπόκρισιν ἀκόμη δὲν ἔλαβα εἰς τὰ ἡμετέρα μου, σὲ ἐρωτῶ καὶ πάλιν τὰ ἐξῆς :

1) Εἶναι κανένας τόνος ἢ φωνὴ εἰς τὴν μουσικὴν, συλλογιώτατε Δημήτριε, ἡ ὁποία ὀνομάζεται διπλῇ διπλασιασμός, καὶ τί εἶναι αὕτη ἡ διπλῇ;

2) Ἐξεύρεις ὅτι μεταξὺ τῶν πολλῶν δεισιδαιμονιῶν, εἰς ὁποίας ἐκληρονομήσαμεν ἀπὸ τοῦς Ἑλληνας, χωρὶς ἐκληρονομήσωμεν τὴν σοφίαν των, εἶναι καὶ τὰ φυλακτὰ, τὰ ὁποία προσδένουσιν εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν νηπίων πρὸς ἀποστροφὴν τῆς βασκανίας. Εἶδον πολλάκις σκόρδα ἄλλοτε πήγανον, ἄλλοτε τὰ ποδάρια τῶν παγουρίων καὶ τὰ πτερὰ τριγωνοειδῆ· εἰς αὐτὰ τὰ ῥαπτὰ βάλλουσι τάχα καὶ ἄλλας; τοῦτο παρακαλῶ νὰ μὲ γράψῃς βεβαίως, ἂν ἄλλας νομίζεται φυλακτήριον τῆς βασκανίας.

3) Ἡ θύρα ἡ κρεμαστὴ τῶν κλιμάκων, ὀνομάζεται λαβαρή, κλεβαρή, ἢ κληβαρή;

4) Σάσαλας. Τίνα ὀνομάζουσιν οὕτως οἱ ἡμέτεροι Χῖοι; Εἶναι τάχα ὁ αὐτὸς μὲ τὸν σαλιάρην, ἥγουν φαλατᾶν, ἀνόητον, καὶ λέγοντα ὅ,τι ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν γλῶσσάν του;

5) Ὀνομάζουσιν οἱ Γραικοὶ τὸν ὑπερήφανον *φρυδάτορ*;

6) Ὀνομάζουσιν οἱ Χῖοι τὸν Τουρκοβαρβαριστὶ μαντάνον λεγόμενον, *μυρωδιάρ*;

7) *Λίσσον* ἢ *Λισσόν* σημαίνει τὸ λεῖον καὶ ὁμαλὸν εἰς τὴν ἀφῆν, ἥγουν ὅ,τι δὲν εἶναι τραχύ!

8) *Λέκας* τίνα ἐννοοῦσιν οἱ Χῖοι μὲ αὐτὴν τὴν λέξιν; δὲν σημαίνει, ἂν δὲν λανθάνομαι, τὸν μακρὸν εἰς τὸ

σῶμα ; εἶναι ὁ αὐτὸς τάχα μὲ τὸν ὀρθοκατήβατον

9) Ἐξέτασον καὶ μάθε βεβαίως, ἂν κἀχρη (τὸ ὅπου σημαίνει λύπην) δὲν εἶναι Τουρκικὴ λέξις. Δύνασαι ἐρωτήσης περὶ τούτου τὸν κύριον Ἰωάννην Ἀσλάνογλου ἢ ἄλλον τινὰ εἰδήμονα τῆς Τουρκικῆς διαλέκτου.

10) *Χέρι, χέρι*, σημαίνει γρήγορα, ταχέως, καὶ ποίας φράσεις τὸ μεταχειρίζονται ;

11) Τί θέλει νὰ εἴπῃ *καλαμωτή* ;

12) Τί θέλουν νὰ εἴπωσι *κολόβια* ; εἶναι τάχα τὰ κοινὰ ἐνδύματα τῶν νησιωτῶν γυναικῶν καὶ ποίας νήσου ;

* Ἄν καὶ πέμπω πλῆθος ἀρκετὸν βιβλιαρίων καὶ φυλάκδων τυπωμένων εἰς τὸν Δόμινον, ὧλων περὶ τῆς κρίσεως τοῦ Λοδοβίκου, καὶ περὶ τῶν ὅσα συνέβησαν πρὸ τῆς κρίσεως καὶ μετὰ τὴν κρίσιν, μὴ λείψῃς ὅμως, ὅταν τὸ ἴδῃς νὰ τὸν κοινωνήσῃς, ἂν δύνασαι (διότι ἐγὼ ἀκόμη δὲν ἐξεύρω ποίαν διάλεκτον λαλεῖς μὲ αὐτόν) ὅσα περὶ γράφω.

Τῇ παραμονῇ τῆς ἀποτομῆς εἶδεν ὁ δυστυχέστατος βασιλεὺς τὴν γυναῖκα, τὴν ἀδελφὴν, καὶ τὰ τέκνα του. Ἐμεινε μὲ αὐτοὺς δύο ἡμισυ ὥρας. Τὴν ἡμέραν τῆς ἀποτομῆς τὸ πρωῒ, πρὶν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν τόπον τῆς κατεδίκης, ἐζήτησε καὶ πάλιν ἡ φαμίλια του νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὴν κάμεραν τοῦ Λοδοβίκου, διὰ νὰ τὸν ἀσπασθῶσι τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν· ἀλλ' αὐτὸς δὲν κατένευσεν εἰς τὸ ζήτημά των, μὴ θέλων νὰ αὐξήσῃ τὴν ἀπαρηγόρητον λύπην των. Ἐδωκε τὸν δοῦλόν του ὅλα τὰ ἐνδύματα καὶ τὸ ὠρολόγιόν του, καὶ παρεκάλεσε τὸ κοινὸν τοῦ Παρισίου νὰ τὸν ἀφήσωσιν εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ υἱοῦ του.

Εἶχε κάμειν εἰς τὰς 25 Δεκεμβρίου τὴν διαθήκην του,

ἐν ὁποίαν ὁλόκληρον πέμπω τὸν Δόμινον. Ἴδου καὶ διὰ τὴν λογιότητά σου μέρος ἀπ' αὐτήν.

Ἐν ὀνόματι τῆς ἁγιωτάτης Τριάδος, σήμερον 25 Δεκεμβρίου 1792, ἐγὼ Λοδοβίκος δέκατος ἕκτος, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, φυλακωμένος ὑπὲρ τοὺς τέσσαρας ἤδη μῆνας ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους μου, καὶ χωρισμένος ἀπὸ τῆς ἐνστάτης τοῦ παρόντος μηνὸς καὶ ἀπ' αὐτῇ μου τὴν φαυλίαν, ἐμπερδευμένος εἰς μίαν δίκην τῆς ὁποίας τὸ τέλος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προβλέψω, διὰ τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῆς ὁποίας οὔτε πρόφασιν οὔτε μέσα εὐνοήσουσιν εἰς τοὺς γραπτοὺς νόμους, μόνον τὸν Θεὸν ἔχων ἀνάρτυρα τῶν λογισμῶν μου, φανερόνω ἐνώπιόν του τὴν τελευταίαν μου θέλησιν.

«Παραδίδω τὴν ψυχὴν μου εἰς τὸν Κτίστην μου, παρακαλῶ νὰ τὴν δεχθῇ ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, καὶ νὰ μὴ τὴν κρίνῃ κατὰ τὰ ἔργα της, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀξιομισθίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ κτλ.

«Παρακαλῶ ὅσους ἔβλαψα ἐξ ἀγνοίας (διότι δὲν ἐνθυμούμαι νὰ ἔβλαψα κανένα ἐν γνώσει,) ἢ ὅσους ἐσκανδάλισα μὲ τὸ κακόν μου παράδειγμα νὰ μὲ συγχωρήσωσι.

«Συγχωρῶ ἐξ ὅλης καρδίας μου, ὅλους ὅσοι ἔγειναν ἐχθροὶ μου χωρὶς νὰ δώσω καμμίαν αἰτίαν εἰς αὐτούς, καὶ παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ τοὺς συγχωρήσῃ. Ὡσαύτως καὶ ὅλους ὅσοι μὲ ζῆλον οὐ κατ' ἐπίγνωσιν μ' ἔκαμαν πολλὰ κακά, κτλ.

«Παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ σπλαγχνισθῇ τὴν γυναῖκα, τὰ τέκνα, καὶ τὴν ἀδελφὴν μου, οἱ ὅποιοι πάσχουσι καὶ αὐτοὶ ἐκ πολλοῦ μὲ ἐμέ, νὰ τοὺς ἐνισχύσῃ μὲ τὴν θείαν του χάριν, ἂν μὲ στερηθῶσι, καὶ ἐν ὅσῳ μείνωσιν εἰς τοῦτον τὸν πρόσκαιρον κόσμον.

«Συνιστάνω τὰ τέκνα μου εἰς τὴν γυναῖκά μου, ὅποιας τὴν φιλοστοργίαν ἐξεύρω καλῶτατα. Πρὸ πάντων τὴν παρακαλῶ νὰ τὰ διδάξῃ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ τὰ χρηστὰ ἦθῃ, νὰ παραστήσῃ εἰς αὐτὰ τὴν δόξαν τοῦ κόσμου καὶ τὰς εὐτυχίας ὡς πρόσκαιρα καὶ ἐπιβλαβή, δυνάμει ἀγαθῇ, καὶ νὰ στρέψῃ τοὺς ὀφθαλμούς των εἰς τὴν νην τὴν σταθεράν καὶ ἀφθάρτον δόξαν τῆς αἰωνιότητος.

«Παραγγέλλω τὸν υἱόν μου, ἂν ἀπὸ κακίης τοῦ τύχῃ ἤθελε ποτὲ βασιλεύσειν, νὰ καταγίνεται ὅλος δι' ὅλον τὴν εὐδαιμονίαν τῶν συμπολιτῶν του, νὰ λησμονήσῃ τὰς ἰδίαν ἑλπίδας καὶ πᾶσαν ἐκδίκησιν, καὶ μάλιστα κατ' ἐκείνων ὅσοι ἐστάθησαν αἵτιοι τῆς παρούσης μου δυστυχίας. Ἄς ἐξεύρῃ ὅτι δὲν δύναται νὰ προξενήσῃ εὐδαιμονίαν εἰς τὸν λαόν, ἂν δὲν βασιλεύῃ κατὰ τοὺς νόμους. Ἄς εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἂς ἐξεύρῃ ὅτι ὁ βασιλεὺς οὔτε τὰς νόμους δύναται νὰ ὑπερασπίσῃ οὔτε καλόν τι νὰ κάμῃ, ἂν δὲν ἔχῃ τὴν ἀναγκασίαν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖρας του, καὶ ὅτι ἕνας βασιλεὺς ἐμποδιζόμενος καθ' ἐκάστην εἰς τὰ ἔργα του, καὶ μὴ ἔχων τὸ παρά τῶν ὑπηκόων σέβας, εἶναι πλέον βλαβερὸς παρ' ὠφέλιμος, κτλ.

«Εὐχαριστῶ ὅλους ὅσοι ἔδειξαν εἰς ἐμέ φιλίαν ἀδελφικήν. Ἄν ἐλυπήθην ἐκ ψυχῆς διὰ τὴν ἀχαριστίαν καὶ τὴν ἀπειθείαν ἐκείνων, ὅσους εὐεργέτησα, αὐτοὺς καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους των, ἐπαρηγορήθην ἐξ ἐναντίας βλέπων τὴν εὐνοίαν πολλῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους δὲν εἶχα ποτὲ γνωρίσειν κτλ.

«Παρακαλῶ τὸ κοινὸν τοῦ Παρισίου νὰ δώσωσιν εἰς τὸν δοῦλόν μου Κλέριον, ὅστις ἔμεινε μέχρι τέλους μ' ἐμὴν ἐλπίδι, τὰ ἐνδύματά μου, τὰ βιβλία μου, τὸ ὥρολόγιόν μου, καὶ τὸ βαλάντιον τοῦ ἀργυρίου μου, κτλ.

«Συγχωρῶ ἀκόμη ἀπὸ καρδίας ὅσα κακὰ μὲ ἔκαμᾶν ἐπιστάται τῆς φυλακῆς μου. Εὕρηκα εἰς τὴν φυλακὴν μερικὰς γενναίας ψυχὰς οἱ ὁποῖοι εὐσπλαγχνίσθησαν ἐν κατάστασίν μου. Ἡ συνειδήσις των τοὺς εὐφραίνει ἐν σπλάγγνα, τὰ ὅποια ἔδειξαν πρὸς ἐμέ.

«Εὐχαριστῶ τοὺς κυρίους Μαλεσέρβον, Τρογγέτον, καὶ ἐστὶν ἐξ ὅλης μου ψυχῆς καὶ καρδίας διὰ τοὺς κόπους τοὺς ἔλαβον δι' ἐμέ.

«Μαρτύρομαι καὶ πάλιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸν πᾶν ἔχω νὰ παρασταθῶ, ὅτι ἡ συνειδήσις μου δὲν μὲ ἐγγιμίποτε ἀφ' ὅσα μὲ ἐγκαλοῦσιν».

25 Δεκεμβρίου 1792

ΛΟΔΟΒΙΚΟΣ

29.

27 Νοεμβρίου 1796.

Φιλιτατέ μου Πρωτοψάλτα,

Εἰς τὰς 15 τοῦ παρόντος μηνὸς ἔλαβον ἐντυχτῶ τὰς δύο σου ἐπιστολάς γεγραμμένας 20 Μαρτίου καὶ 30 Μαΐου. Τίσασαρες ἡ πέντε μῆνας πρὶν νὰ τὰς λάβω, εἶχε σὲ γράψω μίαν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἀμφιβάλλω ἂν ἔλαβες. Παραπονείσαι ὅτι δὲν σὲ γράφω, ὡσάν νὰ μὴν ἤξευδες ὅτι ἡ φοβερὰ μεταβολὴ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῶν Γάλλων, καὶ ὁ ἄσπονδος πόλεμος τὸν ὁποῖον ἡναγίσθησαν νὰ κηρύξωσιν ἐναντίον εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρώπην, μᾶς κατέκλεισε πανταχόθεν καὶ μᾶς κρατεῖ ἀκόμη

κλεισμένους, εἰς τρόπον ὥστε εἶναι ἀδύνατον ἢ τοῦτο
στον δυσκολώτατον πρᾶγμα ἢ δι' ἐπιστολῶν κοινολογ

Αἱ δυστυχίαι τὰς ὁποίας ὑπέφερες, φίλε μου, αὐτὴ
καὶ ἀνακαίνισαν τὴν μνήμην τῶν ὅσα ἐγὼ ἔπαθον. Π
δεινα βέβαια εἶναι τὰ κακάσου, ἀλλὰ μὲ ὅλον τοῦτο
βεβαιῶνω διὰ παρηγορίαν σου, ὅτι δὲν εἶναι μήτε τὸ ἐκ
τοστημόριον τῶν συμφορῶν ὅσας ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος ἐκ
κίμασα εἰς διάστημα δύο ἐτῶν ὀλοκλήρων, καὶ ἀπὸ τ
ὁποίας ἀκόμη δὲν ἐλευθερώθην. Μὲ κακοφαίνεται ὅτι
ναὶ ἀδύνατον νὰ σέ τὰς περιγράψω, ἐπειδὴ χρειζοντ
πεντήκοντα ἢ ἐξήκοντα φύλλα χαρτίου διὰ νὰ σέ τ
παραστήσω κατὰ πλάτος. Τοῦτο μόνον σέ λέγω ὅτι γ
ρίς τὴν πρόθυμον βοήθειαν τοῦ Δομίνου, χωρὶς τὰς πα
ρηγορίας αὐτοῦ τοῦ πιστοῦ καὶ γενναίου φίλου, ἤθελε π
πολλοῦ ψάλλης αὐτοῦ τὸ μνημόσυνόν μου. Ἐξ ἀπὸ τ
δαφιλῇ βοήθειαν τὴν ὁποίαν μ' ἔπεμψε, μὲ παρακαλ
θερμῶς καὶ μὲ ἐξορκίζει νὰ τὸν ἀνακαλύψω φιλικῶς ὅλ
μου τὰς χρεῖας, διὰ νὰ μὲ βοηθήσῃ ἀκόμη περισσότερο

Ἐλυπήθη μεγάλως, ὅταν ἔμαθεν, ὅτι ἡναγκάστην
πωλήσω μέρος ἀπὸ τὰ βιβλία μου, διὰ νὰ μὴ λιμοκτ
νηθῶ. Ἐπειδὴ ἓνα ἀπὸ τὰ μύρια δεινά, τὰ ὅποια ἐδὼκα
μάσαμεν ἐδῶ, ἦτον καὶ ἡ πείνα, πληγὴ φοβερά ἐνωμέν
μὲ ἄλλην πληγὴν, τὸν προπερυσινὸν πᾶνδεινον χειμῶνα
εἰς τὸν ὅποιον πολλοὶ ἀπέθανον καὶ ἀπὸ ἑνδεῖαν τροφῆς
καὶ ἀπὸ ἑνδεῖαν ξύλων διὰ νὰ πυρώνωνται.

Εἰς αὐτὸν τὸν φρικώδη χειμῶνα, ἔχασα πρῶτον
δύο τριτημόρια τοῦ αἵματός μου ἀπὸ τὰς αἰμορροΐδας,
ὁποῖαι ἔρρευσαν μὲ τοσαύτην βίαν, ὥστε πολλὰκις ἐλε
ποθύμῃσιν καθήμενος εἰς τὸ ἀγγεῖον. Μόλις ἐλευθερώθ
ἀπὸ τὰς αἰμορροΐδας καὶ ἔπεσον εἰς ἄλλην ἀσθένειαν τ

οριτικοῦ. Ἐλευθερωθεὶς καὶ ἀπὸ αὐτό, εἶχον χρεῖαν
 περισσότερας τροφῆς καὶ περισσότερας ἀναπαύσεως
 σαρκὸς καὶ τοῦ πνεύματος, διὰ νὰ λάβω τὰς δυνά-
 μεις μου· ἡ τροφή μου ἐστάθη πολλάκις μία οὐγγία ἄρ-
 τῆ κατ' ἡμέραν, ἐπειδὴ ἡ λίτρα τοῦ ἄρτου ἐπωλήθη
 εἰκοσι γρόσια. Δὲν μὲ ἦτο δυνατόν νὰ ἀναπαύσω
 τὸ πνεῦμά μου· Ἀναγκαζόμενος διὰ νὰ σπουδάζω
 καὶ νύκτα διὰ νὰ κερδαίνω καὶ αὐτὴν τὴν ὀλίγην
 τροφίαν, μετέφρασα τέσσαρα συγγράμματα, τρία ἀπὸ
 Γερμανικὸν καὶ τὸ τέταρτον ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴν διά-
 λεκτον. Ἀφίνω σε νὰ καταλάβῃς πόσον αὐτὴ ἡ κακο-
 θέλεια τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ πνεύματος ἔπρεπε νὰ συντρίψῃ
 καὶ νὰ καταφθείρῃ τὸ πανάθλιόν μου σῶμα. Εἶναι δύο
 ἔτη σχεδὸν τώρα, καὶ ἀκόμη δὲν ἀνέλαβον τὰς δυνά-
 μεις μου, μήτε θέλει ἴσως ποτὲ τὰς ἀναλάβω πλέον, ἀλλὰ
 δοκιμάζω ὅλα τὰ δεινὰ τῶν ἐβδομηκονταετῶν γερόντων,
 ὥστε νὰ ἴδω ὅτι δὲν εἶμαι ἀκόμη πεντηκοντούτης. Μὴ νομί-
 νῃς ὅμως ὅτι μόνος ἐγὼ ὑπέφερα αὐτὰ τὰ δεινὰ. Ἀλή-
 θως εἰς αὐτὴν τὴν πένδεινον περίστασιν τὸ «πλούσιοι
 πτωχεύσαν καὶ ἐπείνασαν», ἄνθρωποι πρῶην εὐδαίμονες
 παρακάστησαν νὰ ψωμοζητήσωσι· πολλοὶ ἀπέθανον εἰς
 τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως ἀπὸ ἔνδειαν τροφῆς·
 ἄλλοι ἐθανάτωσαν τὸν ἑαυτὸν των ἀπὸ ἀπελπισίαν· γυ-
 ναικες ἔγκυοι κατεποντίσθησαν εἰς τὸν ποταμόν. Αὐτὰ τὰ
 δεινὰ ἀκολουθοῦσιν ἀκόμη μέχρι τῆς σήμερον, ὅχι πλέον
 ἀπὸ ἑλλειψιν τροφῆς, αἱ τροφαὶ τὴν σήμερον εἶναι δαψι-
 νῆς, ἀλλὰ δοκιμάζομεν κατὰ τὸ παρὸν ἓνα ἄλλο κακὸν
 ἢ μικρότερον ἀπὸ τὴν πείναν, τὸ ὅποσον εἶναι ἡ ἀναρ-
 ρωρία. Πρότερον δὲν εἶχομεν τροφάς, τανῦν δὲν ἔχομεν
 ἀργύριον νὰ τὰς ἀγοράσωμεν. Αὕτη ἡ κοινὴ ἀναργυρία

μὲ ἀναγκάζει νὰ κοπιᾶζω πολὺ καὶ νὰ κερδαίνω ὅλην.
 Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐπώλησα εἰς τοὺς βιβλιοπώλας
 λίτρας ἑξακοσίας ἓνα πέμπτον σύγγραμμα τὸ ὅπου
 ἔπρεπε νὰ πωληθῇ τοῦλάχιστον χιλίας λίτρας εἰς ἄλλ
 καιρόν. Ἐχὼ ἔτοιμον ἓνα ἕκτον σύγγραμμα ἑλληνογα
 λικόν, τὸ ὅποιον ἀκόμη δὲν ἐδυνήθην νὰ πωλήσω ἐξ
 τίας τῆς αὐτῆς ἀναργυρίας. Καταγίνομαι κατὰ τὸ πα
 ρὸν εἰς ἓνα ἑβδομον, καὶ αὐτὸ ἑλληνογαλλικόν, τὸ ὅπου
 ἐλπίζω νὰ τελειώσω μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας μῆνας. Εἰ
 τοῦτο τὸ ἑβδομον σύγγραμμα ἔχω σκοπὸν νὰ τριψῶ (ἄλλ
 νὰ τριψῶ ἰσχυρὰ) τὸ ἀναιδὲς πρόσωπον τοῦ Γερμαν
 σοφιστοῦ τοῦ Παυίου διὰ τὰς φρικώδεις συκοφαντίας
 ὅσας ἐξέρασε κατὰ τοῦ δυστυχοῦς γένους τῶν Γραικῶν
 καὶ νὰ τὸν πληροφορήσω ὅτι εἰς τὸ τέλος τοῦ δεκάτου
 ὀγδόου αἰῶνος, μετὰ μίαν δεινὴν αἰχμαλωσίαν τεσσάρων
 σχεδὸν ἑκατονταετηρίδων, εὐρίσκονται ἀκόμη μεταξὺ τῶν
 Γραικῶν ἄνθρωποι ἱκανοὶ καὶ νὰ συγγράψωσι καθὼς καὶ
 οἱ Εὐρωπαῖοι καὶ νὰ ἀνασκευάσωσι τὰς φλυαρίας ἐνός
 ρατολόγου σοφιστοῦ. Φοβούμενος μὴν ἀποθάνω πρὶν
 τελειώσω αὐτὸ τὸ σύγγραμμα, καὶ νὰ ἐκδικήσω τὸ γένος
 μου (ταύτην τὴν ὥραν, φίλε μου, ρέουσι τὰ δάκρυα ἐκ
 ποταμῆδὸν ἀπὸ τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὸν διακαῆ πόθον
 τῆς ἐκδικήσεως), ἔγραψα ἓνα μικρὸν ὑπομνημάτιον,
 ἕκαστα νὰ τὸ τυπώσωσι μὲ τὸ ὄνομά μου εἰς μίαν φι
 λογικὴν ἐφημερίδα ἢ γαζέταν. Εἰς αὐτὸ τὸ ὑπομνη
 τιον παριστάνω εἰς τὴν σοφολογιότητά του ὅτι δὲν ἐ
 τάλαβε μίαν ῥῆσιν τοῦ Δεινάρχου τοῦ Ῥήτορος (ἐπὶ
 αὐτὸς κομπάζει νὰ ἡξεύρη εἰς ἄκρον τὴν ἑλληνικὴν ὁ
 λεκτον) καὶ ὅτι ἔκλεψεν ἀναισχύντως μίαν παρατήρη
 σιν φιλολογικὴν τοῦ σοφοῦ Ῥεῖσκίου καὶ τὴν ἐπρόβαλεν

σημα τοῦ νοός του. Ἄλλ' αὐτὰ δὲν εἶναι πάρεξ ἓνας
πρὸς κόλαφος· τὸ μέγαλον ράπισμα θέλει τὸ λάβῃ εἰς
ἐβδόμον σύγγραμμα, διότι εἰς αὐτὸ θέλει τὸν λαλήσω
παρὼς περὶ τῶν ὅσα εἶπε κατὰ τῶν Γραικῶν, καὶ θέλει
ἀποδείξω ὅτι εἶναι ἓνας ἀναιδὴς συκοφάντης.

Βλέπεις, φίλε μου Πρωτοψάλτα, ὅτι μὲ ὅλα τὰ βάρ-
α, τὰς συμφορὰς καὶ τὰς ἀσθενείας ὅσας ἐδοκίμασα
δοκιμῶ μέχρι τοῦ νῦν, δὲν κάθημαι ἀργός, ἀλλὰ
παγίνουμαι πάντοτε εἰς τὴν σπουδὴν. Μὲ θλίβεις λοιπὸν
πρὸς ἔλεος καὶ μὲ ἐλέγχεις περὶ τῆς πολυχρονίου διατρι-
βῆς μου εἰς Γαλλίαν.

Ἄς εἴσαι βέβαιος, καὶ βεβαιώσων ὅλους μου τοὺς φί-
λους καὶ συγγενεῖς, ὅτι ἔχω ὀλίγην ὑπόληψιν διὰ ἓνα ἄν-
θρωπον ὅστις δὲν ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα του καὶ καθὼς λέ-
γει ὁ Σοφοκλῆς :

« Καὶ μείζον', ὅστις ἀντὶ τῆς αὐτοῦ πάτρας

« Φίλον νομίζει, τοῦτον οὐδαμοῦ λέγω».

Ἄλλ' αὐτὴ τῆς πατρίδος ἡ ἀγάπη μὲ ἀναγκάζει νὰ
ἀκρύνω τὴν ἐνταῦθα διατριβήν μου, ἐπειδὴ ἐδῶ ὁ σπου-
δαῖος εὐρίσκει ὅλα τὰ πρὸς συγγραφὴν ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα
καὶ αὐτοῦ δὲν εὐρίσκει τίποτε. Ἄν ἤμην νεώτερος, ἴσως
θύνουσα νὰ ὑποπτευθῇς ὅτι αἱ ἡδοναὶ τῆς Εὐρώπης μὲ
καταῦσιν ἐδῶ, ἀλλὰ δι' ἐμέ δὲν ἔμεινε πλέον ἄλλη ἡδονὴ
παρὰ τὴν ἡδονὴν τῆς σπουδῆς. Περὶ τούτου θέλει σὲ λα-
λήσω πλατύτερον ὁ Δόμνιος. Νομίζεις τάχα ὅτι αὐτὸς ὁ
παιστὸς φίλος καὶ ὁ Δαντὰν ἤθελε μὲ βοηθήσωσιν εἰς πᾶ-
σαν περίστασιν μὲ τοσαύτην προθυμίαν, ἂν δὲν ἦσαν πλη-
ροσφορημένοι, ὅτι ἡ ἐνταῦθα διατριβή μου, εἶναι καὶ ὠφέ-
λιμος καὶ ἀναγκαῖα διὰ τὰ ἔργα εἰς τὰ ὅποια καταγι-
νόμεμαι ;

Ἄσπασαι ἐκ μέρους μου ὅλους τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους μου, ἐξαίρετως τὸν ἀδελφόν καὶ τὴν νύμφην μου καὶ τὴν τιμιωτάτην σου φαμίλιαν, τὸν ἐξάδελφόν μου κύριον Πετρίτζην καὶ τὸν φίλτατον κύριον Μαντζουράνην. Τὰς γυναῖκες καὶ τοὺς δύο παρακαλῶ νὰ εὐχαριστήσῃς, διὰ τὴν γοητεία καὶ βοήθειαν τὴν ὁποίαν μὲ ἔκαμαν εἰς τοιαύτην περιστάσειν. Πρόσεχε μὴτε νὰ ζητήσῃς μὴτε νὰ δεχθῇς καὶ οὐδένα τρόπον τὴν βοήθειαν τοῦ Κοκοῦ, ὅτι προτιμῶ ψωμοζήτησώ παρὰ νὰ βοηθηθῶ ἀπ' αὐτόν τὸν σκληρὸν κάρδιον ἐξάδελφον.

Ἐρρώσω !

Τὸν πανοσιώτατον Ἱερομόναχον Διονύσιον προσκύνῃς καὶ ἄσπασαι ἐκ μέρους μου, ὅχι τὰς χεῖρας, τὰς ὁποίας ἀσπάζονται ὅλοι, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον, τὸ ὅπου φιλοῦσι μόνον οἱ ἀληθινοὶ φίλοι. Ἐλπίζω νὰ σὲ γράψῃς πλατύτερον μὲ κανένα ἀπὸ τοὺς Γραικοὺς καρaboκύριοις, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται κατὰ τὸ παρὸν ἐδῶ, καὶ νὰ πέμψῃς μερικὰ βιβλία διὰ τὸν Δόμινον. Αὐτοὶ οἱ ταλαίπωροι ἔφεραν πρὸς τοὺς Γάλλους σιτάρια, καὶ οἱ Γάλλοι τοὺς κρατοῦσιν ἐδῶ 18 μῆνας τώρα, μὴν ἔχοντες τὸν τρόπον νὰ τοὺς πληρώσωσι. Στοιχάσου πόση πρέπει νὰ ᾖ ἡ ἀναργυρία τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων, ὅπου τὸν θησαυρὸς τῆς Δημοκρατίας εὐρίσκεται κενός. Αὐτοὶ οἱ καρaboκύριοι εἶναι σχεδὸν τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ διαφόρους τόπους καὶ νήσους τῆς παναθλίας Ἑλλάδος.

Ἡ ἀπραξία τοῦ τόπου καὶ ἡ ἄγνοια τῆς γαλλικῆς διαλέκτου εἶναι αἷτια, διὰ τὰ ὅποια αὐτοὶ οἱ ταλαίπωροι Γραικοὶ καρaboκύριοι, ἔξω ἀπὸ τὴν δυστυχίαν τοῦ νῆσιον, προσμένωσιν τόσον καιρὸν τὴν πληρωμὴν τῶν σιταρίων, ἐξοδεύουσι καὶ ἐκ τῶν ἰδίων περισσότερον ἀπ' ὅ,τι

ἔπει' ὅλος ὁ κόσμος τοὺς κλέπτει. Ἐβοήθησα τρεῖς ἡ
 ἡμέρας ἀπ' αὐτοὺς μεταφράσας μίαν ἀναφοράν, τὴν
 ἡμεῖς ἐπρεπε νὰ δώσωσιν εἰς ἕνα κριτήριον· ἐζήτησαν νὰ
 πληρώσωσι τὸν κόπον μου καὶ ἀπόρησαν οἱ ταλαίπω-
 ῖοι δὲν ἐδέχθησαν τὴν πληρωμὴν. ὄντες συνειθισμένοι
 κατῴσι πάντοτε τὸ πουγγὶ ἀνοικτόν.

Τῷ Μουσικολογιωτάτῳ Πρωτοψάλτῃ τῆς Ἐκκλησίας
 κυρίῳ Δημητρίῳ Λότῳ ἀσπασίως,

Εἰς Σμύρνην.

30.

Ἀπρίλιος, 1797.

Φίλατέ μου Πρωτοψάλτα, ἀσπάζομαι σε ἐκ ψυχῆς !

Σε ἔγραψα (εἶναι δύο ἢ τρεῖς μῆνες) διὰ Λιθόρνου.
 Πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν σὲ ἔπεμψα μικρὸν ἐπιστολίδιον
 περιεχόμενον μὲ πακέτον διαφόρων βιβλίων, διὰ μέσου
 τοῦ Νικολάου Μιλαίτη, ὁ ὁποῖος εἶναι σύντροφος τοῦ
 γαμβροῦ τοῦ Τύμπα, βαφείως γνωστοῦ τῆς Σμύρνης.
 ὁποῖος ἀπεδήμησεν ἀπ' ἐδῶ πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν διὰ
 τὴν Μασσαλίαν, καὶ ἐκεῖθεν μελετᾷ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Σμύρ-
 νην, ἢ κατ' εὐθείαν, ἢ ὑπάρχων τὸ πρῶτον εἰς τὴν πα-
 τρίδα του τὰ Ψαρά. Εὐθὺς ὅταν λάβῃς λοιπὸν τὴν πα-
 ρουσίαν μου, δὸς εἰδῆσιν τὸν γαμβρὸν τοῦ Τύμπα, διὰ νὰ
 ἐπανερώσῃ τὸν ἐρχομὸν τοῦ αὐτοῦ, ἢ εἰς τὰ Ψαρά,
 καὶ νὰ ζητήσῃς τὸ πακέτον καὶ νὰ τὸ ὑπάρχῃς εὐθὺς χω-
 ρὴν νὰ τὸ ἀνοίξῃς, πρὸς τὸν κοινὸν ἡμῶν φίλον τὸν Δό-

μινον, διὰ τὸν ὅποιον εἶναι ὅλα τὰ περιεχόμενα βιβλία.
 *Ἄν ἐπιθυμῇς νὰ μάθῃς περὶ τῆς κοινῆς καταστάσεως
 ὧν, ὅσοι εὐρίσκόμεθα εἰς τὴν Γαλλίαν, ἔξευρε, ὅτι ἀκόμη
 δὲν ἐλευθερώθημεν ἀπὸ τὰ βάσανα, ὅχι τῆς τυραννίδος,
 ὅτι αὐτὴ ἔπαυσε πλέον, ἀλλὰ τῆς φορικτῆς ἀναργυρίας,
 ὅποια μᾶς τρώγει ὅλους τόσον, ὥστε δύνασαι νὰ παρα-
 βάλῃς σήμερον τὴν Γαλλίαν μὲ τὸν χαλκοῦν ταῦρον τοῦ
 Φαλάριδος, εἰς τὸν ὅποιον αὐτὸς ὁ ἀπάνθρωπος τύραννος
 ἠσφάλιζε τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ τοὺς καίῃ κατὰ μικρὸν
 μὲ τὸ πῦρ, τὸ ὅποιον ὑποκάτω εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ Ταύ-
 ρου ἔκαιεν. Εἰς αὐτὸν τὸν ταῦρον εὐρίσκομαι καὶ ἐγὼ διὰ
 κακὴν μου τύχην, καὶ συμπάσχω μὲ πολλοὺς ἄλλους.
 ὕγεια μου εἶναι εἰς ἀθλίαν κατὰστασιν. Μ' ὅλον τοῦτο
 δὲν ἔπαυσα ἀκόμη ἀπὸ τὸ νὰ ἐργάζωμαι νύκτα καὶ ἡμέ-
 ραν. Εἰπέ με ἂν ζῇ ὁ Κορίνθου ὁ φίλος μου καὶ ποῦ εὐ-
 ρίσκεται· ὡσαύτως εἰπέ με τί χάμνει ὁ φίλος ἡμῶν
 Πρωτοσύγγελος Σιναίτης. Τὴν ἀγαπητὴν σου φαμίλιαν
 τὸν ἀδελφόν μου, τὴν νύμφην μου, τοὺς συγγενεῖς ὅλους
 καὶ φίλους ἄσπασαι ἀπὸ μέρους μου ὀνομαστί. Σὲ εἰς
 εἰς τὴν προλαβοῦσάν μου, σὲ ἐνθυμίζω καὶ εἰς τὴν παρ-
 σαν, νὰ φυλαχθῇς, μήτε νὰ ζητήσῃς, μήτε νὰ δεχ-
 καμμίαν βοήθειαν, μήτε μικρὰν μήτε μεγάλην ἀπὸ
 ἐκλαμπρότατον.

31.

Κατὰ τὴν α' Ἱεροναρίου 1808

«Μὴν ἀπορῇς φίλε μου Πρωτοψάλτα, ἂν ἔως τὸ
 δὲν ἀπεκρίθην εἰς τὰς πολλὰς θρηνητικὰς ἐπιστολάς σου»

ταύτην τὴν ὥραν μόλις ἀπὸ μῆνας ἕξ μέχρι τῆς σήμε-
ρον λαμβάνω ὀλίγην ἀνεσιν νὰ σὲ γράψω ὀλίγους στίχους.
Θηρηεῖς σὺ καὶ φωνάζεις διὰ τὴν σιωπὴν μου, ἀλλ' ἐγὼ
πόσον νομίζεις θηρηῶ; ὅστις ἀφοῦ ἀπέρασα ὅλην μου τὴν
νεότητά εἰς κόπους καὶ μόχθους μὲ ἐλπίδα νὰ εὕρω μι-
κρὸν ἀνάπαυσιν εἰς τὸ γῆρας, βλέπω τοὺς κόπους αὐξα-
νομένους καθ' ὅσον αὐξάνει ἡ ἡλικία μου. Βάλε ἀπὸ τὸ
ἓνα μέρος τὰς ἀσχολίας τοῦ Στράβωνος, τὰς ἐκδόσεις
τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης, τὰς ἀναρίθμους ἐπιστολάς
αἱ ὁποῖαι τρέχουσι κατὰ τῆς κεφαλῆς μου καθημέραν ἀπὸ
τῆς διαφορᾶς μέρη τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων πολ-
λαί εἶναι ἀδύνατον νὰ μείνωσιν χωρὶς ἀποκρίσιν, καὶ ἀπὸ
τοῦ ἄλλο μέρους σώρευσον τὰς σωματικὰς μου ἀσθενείας,
τὰς ὁποίας τὸ γῆρας αὐξάνει καθ' ἡμέραν, καθὼς ἀφ'
ἐκτετοῦ σου τὸ καταλαμβάνεις, ἐὰν ἐγήρασες καὶ σὺ κα-
θὼς ἐγώ, ὅλα ταῦτα ζύγισον εἰς τὴν ζυγαρίαν τοῦ νοός
σου καὶ θέλεις ἀπορήσει, ὅχι ὅτι δὲν σὲ γράφω, ἀλλ' ὅτι
καὶ ζῶ ἔως τοῦ νῦν, καὶ ἀναπνέω τὸν ἀέρα. Ἐνόμισες,
φίλε μου Πρωτοψάλτα, ὅτι μ' ἐνόχλησας μὲ τὴν ἐπιστο-
λὴν ἣτις περιεῖχε τὰς πολλὰς καὶ πολλῶν νοσημάτων θε-
ραπευτικὰς ἐρωτήσεις καὶ διὰ τοῦτο ζητεῖς συγχώρησιν.
Ἐγὼ ἐξ ἐναντίας στοχάζομαι τὰς τοιαύτας ἐπιστολάς
σου ὡς παρηγορίαν τῶν πολλῶν μου πόνων καὶ κόπων.
Ἐπειδὴ κινουσί τὸ λυπηρὸν καὶ σοβαρὸν μου πρόσωπον
εἰς γέλωτα· τὸ περὶ κασιδᾶς μάλιστα, φίλε μου, ἐρώτη-
μα ἦτον τόσον νόστιμον, ὥστε καὶ ἀκόμη τώρα μετὰ μη-
νῶν πολλῶν παρέλευσιν ἐνθυμούμενος αὐτὸ δὲν ἤμπορῶ
νὰ κρατήσω τὸν γέλωτα. Ἄρα τόσον ἄθλιοι εἶναι οἱ ἰα-
τροί σας, ὥστε ἂν κασιδιάζῃ τις, εἶναι ἀνάγκη νὰ προσ-
μὲνῃ τὸν καθαρισμὸν τῆς ἀθλιεστάτης κασιδιασμένης του

κεφαλῆς ἀπὸ τῶν φωτισμένων Παρισίων τὴν πόλιν; δὲ
 τὸ πιστεύω! μὲ ὅλον τοῦτο μῆτε ἀπίθανον παντῶς φαίνεται,
 ὅταν συλλογισθῶ, ὅτι ἡ πλουσία καὶ μεγάλη πόλις
 Σμύρνη, ἐχθρεύεται τὰ φῶτα ὡς τὸν διέβολον, καὶ
 σταυροκοπεῖται, ὅταν ἀκούσῃ ἐπιστημῶν ὄνομα. Εἰς τὴν
 αὐτὴν μισόσοφον πόλιν τί παρὰ ξενον, φίλε μου, ἐὰν εὐ-
 σκωνται καὶ ἄσοφοι ἱατροί; Καὶ ἡξεύρεις τὴν παροιμίαν
 ὅμοιος τὸν ὅμοιον ἀγαπᾷ· καὶ διὰ τὴν σὲ ἐξηγήσω σα-
 στερόν τι νοῶ, ὑπόθεσις, φίλε Πρωτοψάλτα, ὅτι ὁ κο-
 φαῖος τῶν ἱατρῶν ὁ θειότατος Ἰπποκράτης ἀνεβίωσε
 ἦλθε πάλιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐρώτησον τὸν ἰα-
 τρὸν σου ὅποιαν πόλιν ἤθελε διαλέξει ὡς θέατρον τῆς σοφίας
 τοῦ, καὶ ποῦ ἤθελεν ὑπάγει νὰ ἰατρεύῃ κασίδας, καὶ
 ἴσως παντοδαπὰς ἀρρωστίας; ὅχι βέβαια εἰς τοὺς φι-
 λῶν τῆς βαρβαρότητος Σμυρναίους, ἀλλ' εἰς τοὺς Χίους,
 τοὺς Κυδωνιάτας, ὅπου εὐρίσκει γυμνάσια καὶ διδασ-
 λους τῶν μαθημάτων, τὰ ὅποια παραδίδονται εἰς τὴν φη-
 σμένην Εὐρώπην. Τὸ παχυλὸν τοῦτο παράδειγμα, φίλε Πρω-
 τοψάλτα, ὅχι σὺ τὸν ὅποιον ἡ φύσις ἐς ὅλῃσε μένουσιν, ἀλλὰ
 οὐτινος ἡ κεφαλὴ ἤθελεν εἶσθαι γεμισμένη μὲ ἄχυρα, εὐ-
 θέλει τὸ καταλάθει· ἀντὶ τοῦ νὰ ζητῇς ἱατρικὴν
 σωματικῆς, δὲν ἡξεύρω ποίας Σμυρναϊκῆς κεφαλῆς,
 σίδας, ἔπρεπε νὰ ζητήσῃς θεραπείαν τῆς χειροτέρας ἀπ' αὐ-
 τὰς κασίδας τῆς κασίδας τῆς ἀμαθείας καὶ μισομαθείας
 ἐκυρίευσεν τῶν Σμυρναίων τὰς κεφαλὰς, καὶ διὰ τὴν ὅτι
 ἐντρέπομαι νὰ λέγω ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὴν πόλιν αὐ-
 τήν. Τότε μάλιστα καλύπτει τὸ πρόσωπόν μου ἡ ἐντροπὴ αὐ-
 τήν, ὅταν οἱ Γάλλοι (οἱ ὅποιοι ἄρχισαν καὶ περιεργάζονται
 εἰς τὸ καλὸν κίνησιν καὶ προκοπὴν τῆς Ἑλλάδος),
 νῶσι εἰς τὰς ἐφημερίδας των τοὺς Χίους καὶ τοὺς

νικάτας, ὡς προθυμουμένους νὰ καθαρισθῶσι ἀπὸ τὴν
 προερχόν τῆς ἀμαθείας κασίδα, περὶ δὲ τῶν Σμυρναίων,
 περὶ νεκρῶν δὲν ἀναφέρωσι τίποτε. Ταῦτα, φίλε Πρω-
 τάρχε, μακρύτερα ἀπ' ὅ,τι ἐμελέτων μὲ ἡνάγκασε νὰ
 γράψω ἢ κατέχουσα τὴν ταλαίπωρον Σμύρνην κασίδα.
 Ὅσον εἶναι εὐκολος ἡ θεραπεία της, τόσον εἶναι μεγαλη-
 γία ἡ κατασχύνη τῶν προεστώτων καὶ ἀρχόντων τῆς
 Σμύρνης, πρὸς τοὺς ὁποίους, ἂν τὸ κρίνης εὐλογον, κοι-
 νοποιήσῃς ὅσα σὲ γράφω. Εἰπέ τους μάλιστα τοῦτο, ὅτι
 αὐτοὶ δὲν φροντίσωσι νὰ θεραπεύσωσι τῆς πόλεως αὐ-
 τῶν τὴν κασίδα, ὡς ἐθεράπευσαν οἱ Χῖοι καὶ οἱ Κυδωνιά-
 ται τὴν ἰδικήν των, μόλις ὁ κοινὸς εἰς ὅλους θάνατος θέ-
 λει τοὺς κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς προε-
 στῶτες θέλουν ξεκασιδιάσει τὴν Σμύρνην.

Ὅθεν ἄς συμπεράνωσιν ἐκ τούτου πόσον ἀνόητον καὶ
 πόσον αἰσχρὸν πρᾶγμα εἶναι τὸ νὰ ἀφήσωσιν εἰς ἄλλους
 τὴν τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ καλοῦ, τοῦ ὁποίου αὐτουργοὶ
 δύνανται καὶ χρεωστοῦν νὰ γίνουν αὐτοί.

Ἐγείνε !
 Α. ΚΟΡΑΗΣ.

32.

Καὶ πάλιν ἀσπάζομαι τὴν λογιότητά σου !

Δὲν μὲ λέγεις, ἀδελφέ, τί θέλει νὰ εἰπῇ ἡ τοσαύτη
 βραδύτης; τί σημαίνει αὐτὴ ἡ σιωπὴ περὶ τῶν γνωστῶν
 ἀργυρίων; δὲν συμπεραίνεις ὅμως ὅτι ἐγὼ τήκομαι ἐν-
 ταῦθα ὡς ὁ κηρός, ἐστερημένος ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα καὶ
 ἀπαραίτητα ὄργανα τῆς σπουδῆς μου, εἰς τῶν ὁποίων

τὴν ἀγορὰν εἶχε διορίσω αὐτὰ τὰ ἀργύρια. Ἄν αὐτὸς ἀδιάκριτος ἄνθρωπος ἔχασε παντάσιν τὴν συνείδησιν, ἡ λογιότης σου δὲν ἔπρεπε μῆτε εἶχες πλέον χρέος νὰ φελάξεις πρὸς αὐτὸν καὶ νὰ καθῇσκον· μάλιστα ἀφ' οὗ αὐτὸς ἐστάθη ὁ πρῶτος νὰ ἀνακαλύψῃ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐγὼ δὲν ᾔθελον· φαίνεται μοι ὅτι ὁ ὀρθὸς λόγος ἀπῆτει νὰ τὴν σύρῃς εἰς ἓνα δικαστήριον διὰ νὰ τὸν ἀναγκάσῃς νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος του, καὶ ὅχι νὰ περιπαίξῃσαι ἀπὸ τοιοῦτον ἀπάνθρωπον. Ἐλπίζω (ἀλλὰ ποσάκις ἤλπισα ματαίως) ὅτι θέλει τὰ ἔχεις σταλμένα πρὸς ἐμὲ πρὶν νὰ λάβῃς τὴν παροῦσάν μου· ἂν ὅμως ἀπὸ κακὴν μου τύχην δὲν σοὶ τὰ ἔδωσεν ἀκόμη, σὲ παρακαλῶ νὰ μὴ κάμῃς οὐδεμίαν μακροθυμίαν πλέον εἰς αὐτὸν τὸν ἀνάξιον πάσης μακρομίας. Ἐγὼ, ἀδελφέ μου, ἡσθένησα ἀπὸ τὴν λύπην μου, βλέπων τὸν ἑαυτὸν μου στερημένον ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα βιβλία, χωρὶς τῶν ὁποίων ἀδύνατον εἶναι νὰ προχωρήσῃ τις εἰς τὰ ἔμπροσθεν. Ἐως πότε θέλει μὲ καταδιώκει αὕτη ἡ δυστυχία; ἡ κακὴ τύχη δὲν ἠρκέσθη εἰς τόσα βέλη, τὰ ὅποια ἔρριψε κατ' ἐμοῦ, ἀλλὰ μὲ ἀκολουθεῖ καὶ μέχρις ἐνταῦθα, διὰ νὰ μὲ στερήσῃ καὶ ἀπ' αὐτό, διὰ τὸ ὅποιον ἐτηκόμην τοσούτους χρόνους. Δὲν δύναμαι νὰ ἀπεριγρῶ τὴν ἀγανάκτησιν, τὴν ὁποίαν ἔδοκίμασα ταύτας τὰς ἡμέρας ἀπὸ διαφόρους αἰτίας· ἡ ψυχὴ μου εἶναι τεταραγμένη καὶ περίλυπος ἕως θανάτου, καὶ πόσον αὕτη ἡ ταραχὴ ἐμπόδιζει τὴν μελέτην καὶ τὴν σπουδὴν τῶν μαθημάτων, νομίζω νὰ τὸ ἤξεύρῃς ἀφ' ἑαυτοῦ σου. Προσμένω ἀργύρια ἀπ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὰ δὲν ἔρχονται· τὸ καράβιον τὸ ὅποιον εἶχε τὰ βιβλία, κάμνει νερά καὶ ἐφθαίνει εἰς ἓνα λιμένα τῆς Ἰσπανίας, καὶ δὲν ἤξεύρω δὲν ἐξῆλθεν ἀκόμη· ἔχω παραγγελίαν δεδομένην πρὸ πολλοῦ

αυτοῦ εἰς Βιένναν διὰ νὰ στείλωσι δώδεκα ἐξεμπλάρια
τῆς Κατηχήσεως τῷ Μόσχας, καὶ αὐτοὶ τὰ στέλλουσιν
ἀπὸ αὐτοῦ, χωρὶς νὰ κρατήσωσι τὴν ἀναγκαίαν μερίδα
τοῦ Μόσχας, εἰς τὸν ὅποιον εἶναι ἀφιερωμένον, κτ. κτλ.
Ἐπειτα μὲ ἐρωτᾷς πῶς εὐρίσκομαι ἐνταῦθα; κάκιστα ἐν
ᾧ δὲν ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τοιαύτας μερίμνας.

Πρὸ καιροῦ μοὶ ἔγραφες ὅτι εἶχε στείλῃ αὐτοῦ ὁ Εὐ-
στράτιος Πετροκόκκινος μίαν ἐπιστολὴν πρὸς ἐμέ· αὐτὸς
ὅμως μοὶ γράφει ὅτι ἦτον μὲ αὐτὴν καὶ ἐπιστολαὶ τοῦ
ἐφημερίου τῆς Λειψίας· ὅθεν παρακαλῶ σε νὰ μοὶ τὰς
στείλῃς διὰ θαλάσσης μὲ πρῶτον καράβιον πρὸς τὸν ἐν
Μασσαλίᾳ κύριον Δημήτριον Νιώτην, πρὸς τὸν ὅποιον
θέλει στείλῃς καὶ δύο ἐξεμπλάρια τῆς Κατηχήσεως, διὰ
νὰ κρατήσῃ τὰ ἐν αὐτός, καὶ νὰ στείλῃ τὸ ἕτερον πρὸς
ἐμέ, διὰ νὰ ἰδῶ εἰς ποίαν κατὰστασιν εὐρίσκεται· αὐτὰ
τὰ δύο ἐξεμπλάρια πρέπει νὰ ᾔναι εἰς χαρτίον παχὺ ἐν-
τετυλιγμένα καὶ σφραγισμένα, καὶ ἀσφαλῶς διὰ χειρο-
γράφου παραλαβῆς ἐγκεχειρισμένα εἰς τὸν καπιτάνον διὰ
χειρὸς τοῦ κυρίου Φέρκεν, διὰ νὰ τὰ παραδώσῃ ἰδίαις
χειρὶ τοῦ κυρίου Δημητρίου Νιώτη. Ὡσαύτως παρα-
καλῶ σε νὰ τυλίξῃς ἐν ἑτερον ἐξεμπλάριον καὶ νὰ τὸ ἐγ-
χειρίσῃς σφραγισμένον τῷ κυρίῳ Παύλῳ Ροδοκανάκῃ διὰ
νὰ τὸ στείλῃ ἐκ μέρους μου πρὸς τὸν ἐν Λιθόρνῳ σύντρο-
φόν του κύριον Γεώργιον Κωνσταντῖνον, διὰ μικρὸν σημεῖον
τῆς εὐγνωμοσύνης μου, διὰ τὴν δεξίωσιν τὴν ὁποίαν ἔδει-
ξεν εἰς ἐμέ· ἄλλο θέλει στείλῃς ἀσφαλῶς διὰ χειρὸς τοῦ
κυρίου Διαμαντῆ Γραμματικοπούλου εἰς Κωνσταντινού-
πολιν πρὸς τὸν ἡμέτερον Κωνσταντῖνον Γέτην, περὶ τοῦ
ὁποίου γράψον μοι ἂν ἡξεύρης ποῦ εὐρίσκεται·

Ἐρρωσο εὐδαιμονῶν!

Ὡσαύτως θέλει στείλῃς καὶ τρία ἐξεμπλάρια τῷ Παναγιωτάτῳ Πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως ὁμοῦ μετὰ τὴν ἐπιστολήν μου καὶ περὶ τούτων ἀπάντων νὰ ἐγώδησιν. Αὐτὰ δὲ τὰ ἐξεμπλάρια ὅσα τῆς διορίζῃ νὰ μὴ ῥάσῃ θέλει τὰ λάβῃ ἀπὸ τοὺς κατέχοντας τὰ βιβλία τῆς μεσιτείας τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Νικολάου Βαγινά, τὸν ὁποῖον ἀφοῦ χαιρετήσῃς ἀκριβῶς ἐκ μέρους μου θέλει τὸν ἐρωτήσῃς ἂν ἐτυπώθῃ ἡ Σύνοψις τῆς Κατηγορίας, τὴν ὁποίαν ἔστειλεν εἰς Βενετίαν· ὡσαύτως θέλει τὸν εἰπῆς ἂν μοῦ ἐριμετέρισε τὰ ἐβδομήκοντα πέντε γραμμὰς, ὡς σοῦ προέγραφα, θέλει σοῦ δώσῃ τώρα μόνον ἐβδομήκοντα πέντε καὶ ὄχι ἑκατὸν πενήκοντα, ὡς γράφαμι πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς ἀδελφούς. Αὐτὰ λαβὼν θέλει σοῦ δώσῃς τοῦ Δόμινου.

33.

Περὶ τοῦ ὥρολογίου ἐχάρην (ὡς καὶ ἡ λογιότης σου εἶπε) ὅτι ἔγινεν οὕτως τὸ πρᾶγμα· νομίζεις ὅτι ἐγὼ δὲν αἰσθάνομαι μὲ λύπην μου τὴν ὑπεροψίαν τῶν *** δὲν ἐβάστασεν ἡ καρδιά των νὰ πέμψωσι δύο κουτία σῦκα, τὰ ὅποια ἠξεύρουσιν ὅτι τὰ ζητῶ μὲ μεγάλην ἐπιμονὴν κατ' ἐπὶ τὴν ἑσπέραν. Ἄν ἔβλεπες τὴν ἀπόκρισιν τὴν ὁποίαν κάμνουσιν εἰς τὴν ἐπιστολήν μου, ἤθελεν ἀπορήσῃς· φαίνεται ἡ ψυχρότης ἀπὸ τῆς πρώτης γραμμῆς μέχρι τῆς τελευταίας· διακατέχονται διότι φοβοῦνται μὴ τοὺς ζητήσω καμμίαν ἐπικουρίαν. Αὐτὰ τὰ κακὰ, ἀδελφέ, ἐπιπολάζουσιν εἰς τὸν λεβάντην· ὁ μακαρίτης πατήρ μου ἐταράττετο ὁσάκις ἐγκωμιάζοντο οὗτοι τοὺς Εὐρωπαίους, ἔσως δὲ καὶ ἡ λογιότης σου, ἀλλὰ

κα πλέον δὲν σὲ φοβοῦμαι, διότι εἶσαι αὐτόπτης καὶ
 ἥκοις καὶ ἔχεις ἐναργεῖς ἀποδείξεις τὸν Δόμινον καὶ
 τὸ ἄλλο μέρος τὰ ἰδιά σου βάσανα, τὰ ὅποια πάλιν
 κατ' ἡμέραν, διὰ τὴν αὐτοῦ βασιλεύουσιν ἄγνοϊαν.
 ἤξευρες τὴν γαλλικὴν δι' ἄλεκτον ἤθελε σὲ πέμψω τὴν
 πτολὴν ἐνὸς Ἀκαδημαικοῦ τοῦ Παρισίου, τὴν ὁποίαν
 ἔδωκεν ταύτην τὴν ἐβδομάδα, νὰ ἰδῇς τίνι τρόπῳ τιμῶν-
 ται οἱ ἄνθρωποι. Σὲ ἔγραψα ἄλλοτε ὅτι αὐτὸς μὲ ἔπεμψε
 πέντε βιβλία, τὰ ὅποια ἀξιζοῦσι τοῦλάχιστον 12
 ἑκατομμύρια, καὶ διατί; διότι ἔκρινα μερικὰς του σημειώσεις
 ἐσφαλμένας· τὸ πιστεύεις αὐτό; αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια
 καὶ τὴν αὐτοαλήθειαν! ἂν ἦτον ἄλλος ἤθελε γενῇ ἐχθρὸς
 τοῦ ἀδιάλλακτος· τοιοῦτοι εἶναι οἱ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης,
 ἄνθρωποι τῆς πρώτης κλάσεως.

Χαιρέτησον καὶ παρεκάλεσον κατ' ἰδίαν τὸν εὐγενέ-
 πτατον μισέρ Ν. Βαχατόρην νὰ μοὶ κάμῃ τὴν χάριν, ἂν
 γράψῃ (χωρὶς ὅμως βάρους του) νὰ σοὶ δώσῃ τὰ 75 γρό-
 σια, τὰ ὅποια μέλλει νὰ στείλῃ τὸν ἐρχόμενον Ἰούνιον
 πρὸς ἐμέ, διότι ἔχω χρεῖαν κατὰ τὸ παρὸν αὐτῶν τῶν
 ἀργυρίων δι' ἀγορὰν ἀναγκαίων τινῶν· καὶ ὅταν ἔλθῃ ὁ
 Ἰούνιος, θέλει κάμω τὸν τρόπον ἐξ ἀποφάσεως νὰ τοῦ
 τὰ ἀναπληρώσω· ὁ τρόπος εἶναι οὗτος· θέλει γράψω τοῦ
 Δόμινου νὰ δώσῃ τῆς λογιότητός σου γρόσια ἐβδομήκοντα
 πέντε, καὶ ἡ λογιότης σου θέλει τὰ δώσης τοῦ μισέρ Νι-
 κολάου, διὰ νὰ μοὶ τὰ στείλῃ πάλιν μὲ ἐκεῖνα τοῦ αὐ-
 τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τοῦτο διὰ νὰ μὴν ἔχῃ τινὰς εἰδήσιν· ἂν
 σοὶ τὰ δώσῃ θέλει μοὶ τὰ στείλῃς χωρὶς ἀναβολὴν διὰ
 χεῖρός τοῦ σινιὸρ Φέρκεν, ὅστις θέλει τὰ στείλῃ τοῦ κυρίου
 Δημητρίου Νιώτη.

Περὶ τοῦ Κογγρέσου καὶ ἐπομένως περὶ εἰρήνης βαλ-
σιωπῇ, τόσον ὥστε καὶ ὁ Ἱμπεράτωρ ἐμίσεισεν ἀπὸ Βι-
νης διὰ τὸ Βέλγιον, κοινῶς λεγομένας Φλάνδρας, ὅπου
θέλει διατρίψει δύο σχεδὸν μῆνας καὶ τὸ ὁσπῆτιον ὅπου
ἐτοιμάζετο εἰς Βιένναν διὰ τὸν προσδοκώμενον πρέσβη
τῆς Ἀγγλίας, ἐνοικιάσθη εἰς ἄλλους.

Οἱ Ὁλλανδοὶ φοβούμενοι τρόπον τινα τοὺς γογγυσμοὺς
τοῦ κοινοῦ λαοῦ (ὁ ὁποῖος ἐκατηγόρει φανερά τὴν ἀργίαν
τῆς Δημοκρατίας εἰς τὸ νὰ κάμῃ τὴν ἀναγκαίαν παρα-
σκευὴν τοῦ πολέμου, εὐγαλαν ἀπὸ τὸ Τέζελ μερικὰ κα-
ράβια (7 ἢ 8) τὰ ὁποῖα μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐγύρισαν πα-
λιν εἰς τὸν λιμένα. Ὁ ταχυδρόμος τὸν ὁποῖον εἶχε στεί-
λῃ εἰς Πετρούπολιν εἰς τὰς 18 Μαρτίου, διὰ νὰ ζῇ
τήσῃσι βεβαίαν ἀπόκρισιν ἀπὸ τὴν βασίλισσαν ἂν τοῖς
βοηθῇ ἢ ὄχι, δὲν εἶχεν ἐπιστρέψει ἀκόμη εἰς τὰς 2
Μαΐου, ἡ ὁποία ἀργοπορία τοῦ ταχυδρόμου τῶν ἐδῶ
μεγάλας ὑποψίας μήπως ἡ ἀπόκρισις δὲν ἦτον κατὰ τὴν
ἐπιθυμίαν τῶν. Εἰς αὐτὴν τὴν ἀργοπορίαν ἀποδίδου-
σιν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀργοπορίας εἰς τὸ νὰ ἐκβάλῃ
καράβια καὶ τὸν μισευμὸν τοῦ γαλλικοῦ πρέσβους ἀπὸ
τὴν Ὁλλανδίαν, ὁ ὁποῖος ὑπάγει (καθὼς προφητεύουσιν
ὅσοι δὲν ἔχουσι δουλειάν, ὡς ἡ λογιότης σου) νὰ ἐρ-
τήσῃ τὸν βασιλέα του, τί ἔχει νὰ κάμῃ, ἂν ἡ Ῥωσσία
ἐγκαταλείψῃ τοὺς Ὁλλανδοὺς.

Τὰ καράβια τῶν Ἀγγλῶν τὰ τῆς λίνεας ὑπὸ τῇ ἐξ-
ουσίᾳ τοῦ ναυάρχου Δαρμπὶ εἶναι 28, ἔχουσιν ὅλα ὅσα
κανόνια 2098· τὸ μεγαλειότερον εἶναι 100 καὶ τὸ μικ-
ρότερον 10.

τον 64 κανονίων· τὰ δὲ τῶν Ἰσπανῶν τὰ τῆς λίνεας
τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ Δὸν Καρδόβα εἶναι 31 μὲ κανόνια
22· τὸ μεγαλείτερον ἔχει κανόνια 128 καὶ τὸ μικρότε-
ρον 60· τοῦτα ἔχουσι νὰ ἐνωθῶσι μὲ ἄλλα 25 τῆς λίνεας
ἀλλὰ, καὶ ἴσως μετ' ὀλίγον ἀκούσωμεν καμμίαν ναυ-
γίαν.

Τὰ τῶν Ὀλλανδῶν συμπεριεχομένων καὶ τῶν φρεγά-
των τῶν νῦν ἐτοιμα εἶναι 52 μὲ κανόνια 2216, εἰς ἀργίαν
ὡς μεγάλην.

Τὰ κέρδη καὶ αἱ ζημίαι εἰς τὴν Ἀμερικὴν εἶναι ἴσαι
ἀπὸ τὰ δύο μέρη, ἂν δὲν ᾔῃναι ἀληθῆς ἡ εἰδησις ὅτι
Ἄγγλοι ἐπίασαν ἕξ Φραντζέζικα πολεμικὰ καὶ 24 τοῦ
καπότετου, φορτωμένα μὲ στρατιώτας 6000, τοὺς ὁ-
ποῖους ἐστὲλλον οἱ Φραντζέζοι εἰς βοήθειαν τῶν Ἀμερι-
κανῶν· ἂν αὐτὸ ᾔῃναι ἀληθές, ὑπερτεροῦσι κατὰ τὸ πα-
ρὸν οἱ Ἄγγλοι. Ἡ Τζιμπραλτὰ εἶναι πολιορκημένη ἀπὸ
τῶν Ἰσπανῶν καὶ πάσχει κακῶς· εἰς διάστημα δέκα
μερῶν (ἂν δὲν ψεύδονται οἱ Ἰσπανοὶ) ἔρριψαν σχεδὸν
10 χιλιάδας κτύπους κανονίων.

Πολλὰ πολιτεύεται ὁ λόγος, ὅτι ὀργανίζεται μία συμ-
πλοή μεταξὺ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς
Ἀγγλίας. Ἄν αὐτὸ ᾔῃναι ἀληθές, ἰδοὺ ἡ λύσις καὶ ἐκβα-
λῆς τοῦ περυσينوῦ μυστηρίου καὶ τῆς συνομιλίας τοῦ αὐ-
τοκράτορος μετὰ τῆς αὐτοκρατορίας. Διὰ νὰ τὸ κά-
νουν πιθανώτερον, λέγουσιν ὅτι καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ τῶρα
εἰς τὸ ταξιδιδίον του θέλει περάσῃ ἀπὸ τὸ Βέλγιον εἰς τὴν
Ἀγγλίαν, διὰ νὰ ἀνταμώσῃ τὸν βασιλέα.

Αὐτὸς αὐθέντα μου καὶ λογιώτατέ μου, ὁ Ἱμπεράτωρ
καματώρηται. Ἀγρυπνος εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς βασι-
λείας του, ἐκβάλλει καθ' ἡμέραν νέα ψηφίσματα, ὅλα

πρὸς ὠφέλειαν τῶν ὑπηκόων του. "Ενα ἀπὸ τὰ νέα ψήφισματα εἶναι τὸ περὶ κριτηρίων καὶ περὶ κρίσεων, τοῦ τρόπου πρέπει νὰ γίνωνται εἰς τὸ ἐξῆς διὰ νὰ μὴ γίνωται ὁ λαὸς του θυσία τῆς προσωποληψίας τῶν κριτῶν καὶ τῆς ἀπληστίας τῶν ἀβοκάτων. "Αλλο ψήφισμα καταργεῖ τὸν κακὸν νόμον τῆς δουλείας, ὅστις ἐπεκράτει εἰς τὴν Βοστανίαν, ὅπου οἱ ἄρχοντες εἶχον σκλάβους τοὺς γεωργούς καὶ χωριάτας.

« Ἐγὼ (τοῦτα εἶναι τὰ λόγια τοῦ Αὐτοκράτορος) ἐγὼ λέγει, ἔχω δόξαν τὸ νὰ βασιλεύω ἐπάνω εἰς ἐλευθέρους ἀνθρώπους, καὶ δὲν θέλω σκλάβους εἰς ὅλην μου τὴν ἐπικράτειαν». Ἡ σύνοδος τῶν ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων, ἡ ὁποία μὲ προσταγὴν του συναθροίσθη εἰς Βιένναν, ἄρχισε τὰς συνελεύσεις της. Αὐτὴ κατήργησε πολλὰ τὰγματα καλογήρων ὀνομαζομένων ζητούντων, διὰ τὸ νὰ ἐγύριζαν μὲ τὸ δισσάκιον εἰς τοὺς ὧμους, καὶ νὰ κατέτρωγαν τῶν ἀνοήτων κοσμικῶν τὰ ψωμιά· ὅσα μοναστήρια ἔχουσιν ὀλίγους καλογήρους, διώρισε νὰ χαλῶνται, καὶ οἱ καλόγηροι νὰ ἐμβαίνωσιν εἰς ἄλλα μοναστήρια· καὶ θέλει θεωρήσῃ καὶ ἄλλα πράγματα. "Ενας ἐπίσκοπος εἰς τὴν Οὐγγαρίαν κατεδικάσθη ἀπὸ ἑνα δικαστήριον Οὐγγαρικὸν διὰ τὴν τυραννικὴν του διοίκησιν καὶ τὸ ἄλογον μῖσος κατὰ τῶν ἑτεροδόξων (δηλαδὴ γραικῶν καὶ λουθηροκαθολικῶν). "Οταν ὑπῆγαν τὴν κατὰ τοῦ κακοῦ ποιμένος ἀποφασισιν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα διὰ νὰ τὴν ὑπογράψῃ ὁ Ἰμπεράτωρ ὑπέγραψεν εἰς Λατινικὴν διάλεκτον τοῦτα τὰ λόγια: «Εἶμαι σύμφηφος, καὶ ἐπὶ πᾶσι παραγγέλλω εἰς ὅλους τὴν πραότητα καὶ τὴν ἀγάπην, ἥτις εἶναι ὁ πρωτοῦς καὶ ἐξαίρετος νόμος τοῦ Ἰησοῦ».

Πολλὴ μωρολογία ἢ παροῦσα μωρολογία ἤθελεν εἰπεῖν

ν είναι τὸ σφάλμα ἰδικόν μου, ἀλλὰ τῆς λογιότητός σου, ὁ ὅποιος δὲν ἀρκεῖσαι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν παλαιῶν βιβλίων καὶ μάλιστα τοῦ ἀγαπητοῦ σου Στράβωνος, ἀλλὰ θέλεις νὰ ἡξεύρης καὶ τὰ τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ἐρρωσο! καὶ μὴν ὀργίζεσαι.

35.

Ἀδελφέ μου, μὲ ἐρωτᾷς περὶ τῆς καταστάσεώς μου· εἶναι ἀθλιεστάτη. Ἄν μέχρι τοῦ νῦν δὲν σοῦ τὸ ἔγραψα, αἴτιον ἦτο τὸ νὰ μὴ σὲ λυπήσω. Ἰσως βλέπων ἀστειευόμενόν με καμμίαν φορὰν ἐνόμιζες ὅτι εὐδαιμονῶ· αὐτὸ τὸ ὀνομάζουν οἱ Τοῦρκοι *κουροῦν-καῖράτ*· ἡ ἀθυμία εἶναι πόσον δύνατὰ ἐντετυπωμένη εἰς τὸ πρόσωπόν μου, ὥστε ἕνας ἀπὸ τοὺς διδασκάλους ἡμῶν, μιᾶ τῶν ἡμερῶν ἐλκύσας με παρὰ μέρος: Εἰπέ μοι (λέγει ὀνομάσας με κατ' ὄνομα), τί ἔχεις; — Τίποτε διδάσκαλε· — πῶς τίποτε; ἡ κατῆφεια εἶναι ἐζωγραφισμένη εἰς τὸ πρόσωπόν σου· ἐλπίζω νὰ μὴν ἔχῃς οὐδεμίαν αἰτίαν ἀθυμίας· — ἐγὼ πάλιν ἠρνήθην ὅτι δὲν ἔχω οὐδεμίαν αἰτίαν λύπης. Μ' αὐτὴν τὴν ὀλίγην ποσότητα, ἀδελφέ, ὅχι ἐπιστήμας νὰ μάθῃς, ἀλλ' οὔτε νὰ ζήσῃ δὲν δύναται. Τί νὰ κάμω; τί νὰ εἰπῶ; Ἡ δυσκολία καὶ ἐκείνη ἡ ἀρχοντικὴ ὑπεροψία τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασα εἰς τὸν τύπον τῆς Μεγάλης Κατηχήσεως μὲ παρέλυσαν παντάπασι τὸν τόνον τῆς ψυχῆς καὶ μ' ἔκαμαν νὰ ἀφήσω ἡμιτελῇ ἄλλα δύο βιβλιάρια, τὰ ὅποια ἤθελεν ἦσαν σταλμένα καὶ αὐτὰ εἰς τὸν τύπον πρὶν τῆς ἀποδημίας μου, καὶ ἤθελε τὰ ἔχω τώρα βοήθειαν εἰς τὴν ἀνάγκην μου. Καὶ ποῖος ἄλλος νὰ καταλάβῃ τὸ τί

ἔπαθον ἐγὼ παρ' αὐτῶν, πάρεξ σὺ ὁ τὰ αὐτὰ παθὼν
ὥς τόσον σιωπῇ! ὑπομονή! μὴ θεομαχῶμεν. Ἄν ἡ
τρόπος, καὶ ἂν τὸ κρίνης εὖλογον πνευματικῶ τῷ τρόπῳ
νὰ χαιρετήσης ἐκ μέρους μου τὸν εὐγενέστατον κύριον
Ἀντώνιον Τζηγκριλάραν, καὶ νὰ τὸν παρακαλέσης νὰ με
διορίσῃ μίαν ἐτήσιον ἐπικουρίαν, ὁποῖαν βούλεται, καὶ
ὅταν σὺν Θεῷ ἐπιστρέψω, θέλει ὅχι μόνον τὰ πληρώσω
ἀλλὰ καὶ μείνω μέχρι τέλους ζωῆς μου ὑπόχρεως. Σπ
χάσου καλὰ, ἀδελφέ, νὰ μὴ με λυπήσῃς δημοσιεύων τὸ
πρᾶγμα. Θέλω ἐξ ἀποφάσεως νὰ [μὴ] ἔχῃ εἶδῃσιν, μήτε
οἱ γονεῖς μου (διὰ νὰ μὴ λυπῶνται ματαίως), μήτε ἄλλοι
τινὰς μικρὸς ἢ μέγας· ἀλλ' ἡ λογιότης σου, ὁ ῥηθεὶς ἀρ
χων (ἢ, ἂν δὲν εὔρης εὖλογον τὴν τιμιότητά του κανένα
ἄλλος φίλος), καὶ ἐγώ. Τὸ παρὸν χαρτίδιον νὰ μοῦ τὸ
στείλῃς ὀπίσω ἀπροφασίστως.

Β'.

ΠΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

1.

17 Δεκεμβρίου 1799.

Εὐχομαί σε ἀγαθὴν καὶ χαρμόσυνον ἡμέραν, φίλτατε
κύριε Ἀλέξανδρε. Παρακαλῶ σε μὲ θάρρος νὰ μὲ νεγο-
μήσης τὴν ἐγκεκλεισμένην καμπιάλε.

Ἡ γυνὴ τῆς ὁποίας εἶναι, δὲν σὲ ζητεῖ ἀργύρια, πλὴν
ἀφ' οὗ λάβῃς τὴν εἶδῃσιν, ὅτι ἐπληρώθη ἡ καμπιάλε τῆς
ἐξ Ἀμστελδαμ. Ὅθεν δὲν ἔχεις κανένα κίνδυνον περὶ
τοῦτόν σου. Ἐχεις μόνον τὴν ἐνόχλησιν καὶ τὸ βάρος, διὰ
τοῦ ὅποιον θέλομεν εἶναι ὑπόχρεοι πρὸς τὴν τιμιότητά σου
καὶ αὐτὴ καὶ ὁ ὑπογραφόμενος.

ΚΟΡΑΗΣ.

2.

18 Ἰανουαρίου 1801.

Ἐλπισμόνησα, φίλτατε κύριε Ἀλέξανδρε, νὰ σὲ εἰπῶ, νὰ
μὴ λάβῃς τὸν κόπον νὰ μὲ πέμψῃς τὴν ἀξίαν τῶν 12
στηλίνων, ἀλλὰ νὰ τὰς κρατήσῃς καὶ αὐτὰς (ἀφ' οὗ

τάς ἀλλάξεις) ὁμοῦ μὲ τὰ ὅσα ἔλαβες παρὰ τοῦ βιβλιοπώλου καὶ ὅσα προσέτι μέλλεις νὰ λάβῃς τὸν ἐρχόμενον μῆνα· διότι ἐλπίζω μέχρι τότε νὰ λάβω καὶ ἄλλα παρὰ τῶν ἄλλων βιβλιοπώλων, καὶ τοιουτοτρόπως νὰ πολλαπλασιάζω τοὺς κόπους σου, τὰ δίδεις ἐνταῦθα ὅλα τὸν Μαρτῖνον, διὰ νὰ τὰ πέμψῃ πρὸς τοὺς κυριότερους.

Ἄς μεταβῶμεν τώρα, καθὼς λέγει ἡ παροιμία, «ἐπὶ ὄνων ἐφ' ἵππους». Μὲ ἐπρόσφερες, δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς, νὰ μὲ δανείσῃς τὸν Σουίδα σου· καὶ ἐγὼ δὲν τὸν ἐδέχθην, τὸ μὲν διότι δὲν εἶχον τότε μεγάλην χρεῖαν τοῦ Σουίδα, τὸ δέ, διότι μήτε τόπον εἶχον νὰ τὸν θέσω, διὰ τὸ στενόχωρον τῆς κατοικίας μου. Ἀλλὰ τώρα, φίλε, τὸ Σουίδα μὲ εἶναι ἀναγκαῖος, διὰ νὰ τελειώσω τὰς εἰς τὴν Ἀθήναιον σημειώσεις μου, τῶν ὁποίων ἐκ δυστυχίας μου ἐφορτώθην τὸ βάρος. Παρακαλῶ σε λοιπὸν νὰ τὸν δώσῃς εἰς τὸν γραμματοκομιστήν, ἂν ὅμως δὲν ἔχῃς χρεῖαν αὐτόν. Δὲν θέλω σὲ τὸν κρατήσῃ πολὺν καιρὸν, καὶ θέλω τὸν φυλάξῃ ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, μ' ὅλον ὅτι εἶναι ἀνέστιχος τοιαύτης τιμῆς διὰ τὴν ἀκρισίαν του.

Ἐρρωσο εὐδαιμονῶν !

A. ΚΟΡΑΗΣ.

Εἰπέ με, καλέ, τίς εἶναι ὁ Γραικός, τὸν ὅποιον προσέτυχες εἶδον εἰς τὴν ἐφημερίδα ὀνομαζομένην «Petites Affiches» ἐπαγγελλούμενον νὰ διδάξῃ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς τοὺς βαρβάρους Παρισινούς ;

3.

20 *Ἰανουαρίου* 1800.

Δάδε, κύρ Ἀλέξανδρε, τὸν Εὐγένιόν σου, μὲ τὰς ὀφει-
ζόμενας εὐχαριστίας μου. Τὸ συνδεδεμένον φυλλάδιον πέμ-
πται σοι δῶρον παρὰ τοῦ φίλου μου Ῥωχετίου.

Ἐπεθύμουν, ἂν σὲ τὸ ἐσυγχώρουν τῆς μελλούσης σου
ἐποδημίας αἱ ἀσχολίαι, νὰ ἔλθης σήμερον ἢ αὔριον περὶ
μισσημέριαν πρὸς ἐμέ. Μὲ συνέβη μία ἀπροσδόκητος πε-
ρίστασις, ἡ ὁποία χρειάζεται συμβουλήν καὶ χειραγωγίαν
φίλου, καὶ φίλου γινώσκοντος τοὺς ἐμπορικοὺς νόμους.

Κατὰ τὸ ἐπιστολίδιόν σου, ἀπὸ τὰ δοθέντα ἀργύρια
περισσεύουσιν εἴκοσι φράγκα καὶ ἐξήκοντα ἑκατοστημόρια
τὰ ὁποία θέλω σὲ ἀποδώσειν ὅταν πρῶτον σὲ συντύχω.

Υἱαίνε
ΚΟΡΑΗΣ.

4.

8 *Αὐγούστου* 1800.

Παρακαλῶ σε, φίλε, νὰ φροντίσης τὴν ἀσφαλῆ παρά-
δοσιν τῆς ἐγκειλκισμένης πρὸς τὸν ἐξοχώτατον *Duroc*.
Μὲ τὴν πέμπουν ἀπὸ Λιβόρνου ἐδῶ, ἀντὶ νὰ τὴν πέμ-
ψωσι κατ' εὐθεϊαν αὐτοῦ. Καιρὸν δὲν ἔχω νὰ σὲ γράψω,
μ' ὅλον ὅτι ἔχω πολλὰ νὰ σὲ γράψω· τὰ ἀντίτυπα τῆς

πρὸς τὸν Παπαδούκαν ἔλαβον καὶ εὐχαριστῶ. Ἀσπάζομαι σε πανοικί.

Με τὴν ἐξῆς θέλεις ἔχει καὶ τὸ ἐπιτάφιον ἐπίγραμμα τοῦ Ζωσιμᾶ, τὸ ὁποῖον με ἐζήτησαν ἀπὸ Λιθόρρον. Εὐχάριστ' ἵνα σ' ἀρέσῃ!

Δὲν εἶναι χρεῖα νὰ σὲ παραγγείλω νὰ σφραγίσῃς τὴν ἐπιστολήν σου πρὸς τὸν Δυρόκον ἐπιστολήν.

Διὰ τί τὴν ἀφῆκαν ἀνοικτὴν, μπέντα μπιλιμέ.

5.

28 Ὀκτωβρίου 1802

Φίλτατέ μοι Ἀλέξανδρε, τὴν ποθητὴν ἐπιστολήν σου ἔλαβον μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν. Χαίρω ὅτι ὑγιαίνεις καὶ σὲ εὐχομαι νὰ ὑγιαίνῃς ἀδιαλείπτως. Ἡ ἰδική μου ὑγεία εἶναι κατὰ τὸ Παρισινὸν κλίμα ἤγουν

α" Ἀλλοκα μὲν πέλει αἰθριος, ἄλλοκα δ' ὕει. u

Σὲ γνωρίζω χάριν διὰ τὴν μικρὰν σημείωσιν τὴν ἀπὸ Βενετίας, ἣ ὁποία μ' ὅλον ὅτι δὲν εἶναι ἀκριβής, θέλω ὅμως μὲ χρησιμεύσει· ἐὰν ἔχῃς τὸν τρόπον νὰ μὲ φέρῃς χωρὶς καμμίαν δαπάνην, καὶ τοὺς καταλόγους, περὶ τῶν ὁποίων λαλεῖ ἡ σημείωσις, δὲν θέλουν μὲ εἶσθαι μὴτ' αὐτὴν ἀνωφελεῖς. Ἀνάγκην ὅμως κατεπεύγουσαν δὲν ἔχω περὶ αὐτῶν· ὅθεν ἄς τοὺς πέμψῃ, διὰ ξηρᾶς ἢ θαλάσσης, ὅταν λάβῃ τὴν εὐκαιρίαν φίλου τινός, πρὸς κἀνένα σου φίλον εἰς Μασσαλίαν, καὶ ἐκεῖθεν μὲ τὰς πέμπει ὁ φίλος πάλιν δι' ἄλλου τινός φίλου, ὅταν τύχῃ καὶ ἐπειδὴ οὕτως ἐκρίβδ' ἵνα γένῃ ἡ ἀποστολή, παρακάλεσον τὸν φίλον τῆς Βενετίας

να προσθέσῃ εἰς αὐτοὺς χειρογράφως μὲ τὴν σημείω-
 τοῦ ἔτους, ἐὰν ἐτυπώθῃ τίποτε ἀξιόλογον εἰς τὸ διά-
 γμα τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν τῶν παρελθόντων.

Ἀπὸ τὸν Μινίστρον ἀκόμη μῆτε φωνὴ μῆτε ἀκρόασις,
 αὐτὸ ὅποιον ἀποροῦμεν καὶ ἐγὼ καὶ οἱ φίλοι μου, μά-
 στα δὲ οἱ συνεργάται μου, οἱ ὅποιοι στοχάζονται ὡς
 αἰῶν ὁμῶν τὴν σιωπὴν ταύτην. Εἶθε νὰ ᾔτον ἀληθῆς
 εἰκασία των! διὰ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ ζυγόν, τοῦ ὁποίου
 τὸ βῆρος αἰσθάνομαι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον· μάλιστα δὲ
 αἱ ἡμέρας τῶν τυπογραφικῶν διορθώσεων, ἡμέρας ἀπο-
 ρρίδας (καταλαμβάνεις ποίας λέγω). Χθὲς ἀκόμη τὸν
 ἔχον ἰδῶ, καὶ ἰδρῶσα θρόμβους αἵματος ἕως νὰ τὸν κα-
 ταπείσω νὰ ἐξαλείψῃ μίαν παιδαριώδη σημείωσιν εἰς τὴν
 λέξιν *θελοκαφεῖν* τοῦ κειμένου, ὡσὰν νὰ εἶχε χρεῖαν ση-
 μειώσεως, καὶ διὰ παραλλήλων ἄλλων τόπων ἐξηγήσεως,
 καὶ αὐτῇ, καὶ ἄλλαι πολλάι τοιαῦται λέξεις σύνθετοι, τῶν
 ὅποιων πλῆθος μέγα ἔχει ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα. Ἀλλὰ ταῦτα
 μὲν ὡς φίλος πρὸς φίλον κοινωνῶ· μῆτε θέλω νὰ ᾔναι
 γνωστὰ εἰς ἄλλους.

Περὶ δὲ τοῦ Α... (τοῦ ὁποίου ἡ προλαβοῦσα ἔκδοσις
 εἶναι καὶ αὐτὴ στολισμένη καὶ σχεδὸν περιπόρφυρος μὲ
 πολλὰς τοιαύτας ἀξιολόγους σημειώσεις) δὲν μὲ ἀπεκρίθη
 ἀκόμη ὁ τυπογράφος τί ἀπεφάσισε περὶ τῆς προσκολλή-
 σεως τοῦ Β... εἶτε, διότι δὲν τὸν εὔρηκεν ἀκόμη, εἶτε
 καὶ διότι μετεμελήθη. Ἐὰν αὐτῇ του ἡ ἐπιχείρησις λά-
 βῃ, ὡς ἐλπίζει, καλὴν ἔκβασιν, πιθανὸν εἶναι ὅτι θέλει
 τυπώσει καὶ τὸν Ἡρόδοτον, περὶ τοῦ ὁποίου ἐρωτᾷς.

Ὁ Ἡρόδοτος, φίλε μου, ἐπέραςε τὸ ἥμισυ τοῦ δρό-
 μου, καὶ βαδίζει πρὸς τὸ τέλος, μ' ὅλον ὅτι εἶναι μακρὰν
 ἀκόμη ἀπ' αὐτό. Εὐχου μόνον νὰ μὴ με λείψῃ ἡ δύνα-

μιν· τὴν δὲ προθυμίαν, ἄλλος νὰ μὲ τὴν ἐπάρη δὲν
ναται, πλὴν ὁ θάνατος· ἡ μετάφρασις τοῦ Larcher
ἐξεδόθη ἀκόμη. Ἀλλὰ περὶ τούτου θέλω σὲ γράψαι
ξοδικώτερον ἄλλοτε.

Νέον τι, ἀφ' οὗ ἀπεδήμησας, δὲν ἐσυνέβη. Ταύ-
τὰς ἡμέρας ἐξεδόθη ποιημάτιον γαλλικὸν ἐπιγραφόμε-
ν Ἡ ΕΛΠΙΣ, τὸ ὁποῖον ἐκθειάζουσιν οἱ ἐπιστημότεροι ἀ-
πὸ τῶν ἐφημεριδογράφων. Ἡ ὕλη εἶναι ἄφθονος, καὶ ὄν-
τις ἀξία ποιητικοῦ οἴστρου. Τί παράδοξον, ἐὰν ὁ συγγραφεὺς
(ὅστις εἶναι ἀνώνυμος) εἶχε ψυχὴν ἱκανῶς εὐαίσθητον δι-
να παραστήσῃ γραφικῶς τὰς ἑυγὰς ὅλας καὶ τὰς γο-
τείας τῆς μαγίσσης ἐλπίδος. Ἀπὸ τὴν μάγισσαν ταύτην
ἀπατῶμενος ζῶ ἀκόμη· μήτε θέλω βαρυνθῶ τὴν ζωὴν
ὅσῳ ἀπολαύω τὴν εὐνοίαν καὶ ἀγάπην τοιούτων φίλων
ὁποῖος εἶσαι σύ.

Ἐρρωσο!

O. O.

6.

11 Νοεμβρίου 1802.

Φίλτατε Ἀλέξανδρε εὐχομαί σε καλὴν ἡμέραν! Εὐ-
χόμενος ὡς ἔλαβον τὸ τελευταῖόν σου γράμμα, ἔδωκα τὸν βιβλ-
πώλην τὴν εἶδῃσιν, νὰ φροντίσῃ περὶ τῶν βιβλίων·
φροντίζει περὶ αὐτῶν, μὲ εἶπεν ὁμῶς ὅτι εἶναι τοῦλά-
στον χρεῖα δεκαπέντε ἡμερῶν εἰς τὸ νὰ ἐτοιμασθῶσι,
μὲν διὰ νὰ δεθῶσιν ὅσα χρειάζονται δέσιμον, τὸ δὲ
διὰ νὰ εὐρεθῶσιν ὅσα ἐξ αὐτῶν εἶναι δυσεύρετα. Τοιαῦτα

ὁ Εὐστάθιος, ὁ Ἡσίοδος μετὰ σχολίων, καὶ ὁ
 κτήτωρ τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου εἰς 12 ἢ 13 τόμους.
 ἐπιδὼν τὸν εἶπα νὰ ἐπάρῃ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Beck,
 ἣν ἔχει τὰ σχόλια, καὶ πρὸς τούτοις πίνακα, ἢ μάλ-
 λ' εἰπεῖν συμφωνίαν (ὡς τὴν ὀνομάζουσιν οἱ Εὐρωπαῖοι)
 ἐπιδεστέην· τὸν Σοφοκλέα δέ, τοῦ Brunck μετὰ τῶν
 σχολίων ἄλλ' ὅχι τὸν Ἀριστοφάνην του, ἐπεὶ δὲ ἔχει
 τὰ σχόλια ἄντ' αὐτοῦ προκρίνω τὸν Ἀριστοφάνην τοῦ
 Meister. Ὁ Πίνδαρος μετὰ σχολίων, θέλει εἶσθαι τοῦ
 Meyer· Θουκυδίδην, Λουκιανὸν καὶ Πλάτωνα, εὐμετα-
 φασίτου μήκους, καλλιωτέρους δὲν ἐξεύρω παρὰ τοὺς
 ἠδυνέντας εἰς τὸ Διγέφυρον (Deux-ponts). Μ' ὅλον τοῦτο
 καὶ τὸν Λουκιανόν, προκρίνω τὴν εἰς δύο τόμους ἢ τρεῖς
 ἠδυνέντας τετάρτου μήκους, διότι ἔχει καὶ τὸν πίνακα. Θεό-
 γων μετὰ σχολίων δὲν ἔξευρον ὅτι πῶζεται, μήτ' ἐγώ,
 μήτ' ἄλλοι ἐμπειρότεροι παρ' ἐμέ εἰς τὴν βιβλιογραφικὴν
 ἐπιστήμην· ἄλλ' ὅμως ἐξετάσας τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Φα-
 ρουαίου εὗρηκα ἀληθῶς ὅτι Ἰωακείμ ὁ Καμεράριος, Γερ-
 μανὸς φιλελληνολόγος ἄριστος τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος,
 ἐσχολίασε περὶ τὰ μέσα τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος (1555) τὸν
 Θεόγυν εἰς ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ὅθεν καὶ ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν
 τοῦ βιβλίου, καὶ ἀπὸ τὸ μήκος τοῦ χρόνου εὐκολα συμ-
 περαίνεται, ὅτι τὰ σχόλια ταῦτα, ἂν ὅχι ἀνεύρητα, εἶναι
 τοῦλάχιστον δυσσευρετώτατα. Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισα ἐν
 τούτῳ νὰ ἀγοράσω τὸν Θεόγυν τοῦ Brunck μὲ τὸν
 ὅποιον ἐντάμα εὐρίσκονται καὶ πολλῶν ἄλλων ποιητῶν
 ἀξιόλογα λείψανα. Ἀπὸ τὰ πάμπολλα καὶ θαυμαστά τοῦ
 Δημοκρίτου συγγράμματα δὲν μᾶς ἔμεινε, φεῦ! τίποτε·
 τὰ σωζόμενα εἰς ὄνομα αὐτοῦ εἶναι νόθα καὶ ψευδεπί-
 γραφα. Εἰς τὰ τοῦ Ἱπποκράτους εἶναι μία ἐπιστολὴ τοῦ

Δημοκρίτου πρὸς τὸν Ἱπποκράτην, καὶ ἡ ἀπόκρισις
του πρὸς τὸν Δημόκριτον. Μήτε ἡ μία μήτε ἡ ἄλλη
εἶναι γνησίαι· παρὰ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην σώζεται
βιβλος περὶ Χημείας ἢ μᾶλλον εἰπεῖν Ἀλχυμίας, ἐπι-
φομένῃ *Φυσικὰ καὶ μυστικὰ*, καὶ τυπωμένη εἰς τὸ Πα-
ταύιον κατὰ τὸ 1572 ἔτος· ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον νὰ τὸ
γνώσῃ τις διὰ νὰ πληροφορηθῇ, ὅτι εἶναι γέννημα
Βυζαντινῆς ἀθλιότητος. Ἀνακρέοντα θέλω ἐπάρει τὸν
Baxter, μὲ τὸν ὅποιον εἶναι καὶ ἡ Σαπφώ. Στράβων
δέ, τὴν ἔκδοσιν τοῦ Casaubon τῶν 1620, διότι ἐκτε-
τοῦ Ἀμστελδὰμ εἶναι πολλὰ ἀκριβή, καὶ δὲν περιε-
μέγα τι παρ' ἐκείνην ἀξιόλογον· ὁ Ἡρόδοτος τοῦ Larche-
προσμένεται κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ στιγμὴν· ἂν δὲν προ-
φθάσῃ, θέλω φροντίσει νὰ τὸν πέμψω μετέπειτα.

Ὡς τόσον γράψον με πότε μελετᾷς ν' ἀφήσῃς τὸ Λου-
δοῦνον· τὸ περὶ τῆς Ἑλπίδος ποιημάτιον, μὲ εἶπεν ὁ
βιβλιοπώλης ὅτι κατεύθυνε τὴν προχθές πρὸς τοὺς Segur
et Roujol παρὰ τῶν ὁποίων φρόντισον νὰ τὸ λάβῃς.

Τὸν Δημήτριον Βαρθολομαῖον δὲν ἐδυνήθην ἀκόμη
εὔρω· μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἔχασα τὰς ἐλπίδας. Ὁ Φίλα-
δρος καὶ ὁ Παπάζογλους ἐρευνῶσιν ἐπιμελῶς περὶ τούτου.

Τοῦ Λόγγου μένουσι μόλις ἀκόμη δύο φύλλα τυπογρα-
φικά, διὰ νὰ τελειωθῇ· τὸν τυπογράφον δὲν εἶδον, μή-
καιρὸν εὔρηκα νὰ ὑπάγω πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ μάθω τὴν
γνώμην του περὶ τοῦ Παρθενίου. Ἐπειτα καταλαμβάνω
καλῶτατα, ὅτι μήτε συμφέρει εἰς ἐμέ, ἀφ' οὗ καὶ τὸ
Λόγγου μόνου τὴν διόρθωσιν μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἐδ-
χθην, νὰ δείξω τώρα προθυμίαν καὶ ἐπιθυμίαν περὶ τοῦ
Παρθενίου. Ἐπειδὴ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ μ' ἐρώτησεν, ἐ-

τι μικρὸν συγγραμμάτιον, ἐπιτήδειον νὰ προσκολληθῇ εἰς τὸν Λόγγον, ὠνόμασα τὸν Παρθένιον.
Περὶ δὲ τοῦ Ἡλιοδώρου, φίλε μου, καὶ ἐγὼ τῆς αὐτῆς
ἐξέμαι· ἀλλὰ τί ὠφελοῦν τοὺς Γραιοὺς τοιαῦται
ἐπιστολαί, αἱ ὁποῖαι γίνονται διὰ μόνους τοὺς πλούτακας.
Ὅτις ἂν θελήσῃ νὰ τυπώσῃ τὸν Ἡλιοδώρον, πιθανώτα-
τον εἶναι ὅτι θέλει τὸν τυπώσῃ, ὡς καὶ τὸν Λόγγον, μὲ
ὅλλας καὶ πολυδαπάνους χαλκογραφίας. Ἄν εἶχα και-
ρὸν, ἤθελα σὲ προβάλει, ὅταν κατασταθῇς εἰς τὴν Βιέν-
νην, ὅπου δυνατόν εἶναι νὰ εὔρης καὶ δεύτερον ἢ καὶ τρί-
τον ἄλλον ἐραστήν τῆς Χαρικλείας, νὰ καταβάλετε κοι-
νὰ τὴν δαπάνην τοῦ τύπου, καὶ νὰ φροντίσω νὰ κάμω
καὶ ἐκδοσὶν τοιαύτην, ὁποῖαν καὶ ὁ πενόμενος σπουδαῖος
ἐκδοὺς νὰ ἐμπορῇ νὰ ἀποκτήσῃ. Ἐχω καὶ εἰς τὸν Ἡ-
λιοδώρον τινὰς διορθώσεις· καὶ πιθανὸν εἶναι ὅτι ἤθελαν
εἶθι καὶ ἄλλαι εἰς τὴν κεφαλὴν, ἂν τὸν ἀνεγίνωσκον
τὴν προσοχὴν, ἣτις χρειάζεται εἰς τὸν τύπον.
Μόλις μ' ἔμεινεν ὀλίγον μέρος χαρτίου, διὰ νὰ σὲ εὐ-
χαριστήσω περὶ τῶν ἀπὸ Βενετίας ἐλπιζομένων κατα-
τάξεων.

Υγίαίνει!

Ἀπὸ τὸν Μινίστρον τίποτε ἀκόμη.

7.

27 Νοεμβρίου 1802.

Φίλε μου, τὰ ζητηθέντα βιβλία εἶναι ὅλα σχεδὸν ἔτοιμα
ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου μὲ τὰ σχόλια,

τὰ ὅποια ἀκόμῃ δὲν εὑρέθησαν· ἐλπίζω ὅμως, ἐν ὅσῳ στιχώνονται τὰ ἀστίχωτα νὰ εὑρεθῶσι καὶ αὐτά, καὶ νὰ φθάσῃ τέλος πάντων καὶ ὁ πολυπόθητος Ἡρόδοτος τοῦ Larcher, τὸν ὅποιον ὁ βιβλιοπώλης μὲ εἶπε χθές, ἐν μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας θέλει ἐκδοθῇ· ἐὰν ὅμως μῆτε Ὁμηρος καὶ Ἡσίοδος εὑρεθῶσι, μῆτε ὁ Ἡρόδοτος, θέλω πέμψει τὰ ἀγορασθέντα, καὶ ἀναβάλει τὴν ἀγορὰν τῶν ἄλλων εἰς ἄλλον καιρόν. Οὕτω θέλω πράξει, παρεκτός ἐὰν ἐπιθυμῇς νὰ πεμφθῶσιν ὅλα ἐντάμα. Τὸν λογαριασμόν θέλω σὲ πέμψει, ὅταν καρφωθῇ ἡ κασσέλα.

Σὲ γράφω τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν μὲ ἀμφιβολίαν ἐὰν ᾔῃσαι ἔτι αὐτοῦ. Ἐμβῆκα καὶ πάλιν εἰς τὸ κἀτεργον τοῦ Σ. ἀπὸ τοῦ ἐγκεκλεισμένου ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Μ. θέλεις πληροφορηθῇ ὅτι ἀλλέως νὰ κάμω ἦτον ἀδύνατον· ἀφ' οὗ τὸ ἀναγνώσης δὸς το εἰς τὸ πῦρ. Μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἡμέλησα τὸν Ἡρόδοτον· αὐτὸς εἶναι τὸ πρόγευμά μου τὸ πρῶνόν καὶ προχωρεῖ πάντοτε.

Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν κατευοδώθησαν ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς Ὀλλανδίας οἱ δύο Σκυλίτζαι, θεῖος καὶ ἀνεψιός, σκοπὸν ἔχοντες νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὰ οἰκῆα. Τοὺς ἐρώτησα ποῖον ἀποτέλεσμα ἔκαμεν ἡ ἐγκύκλιος τῶν Χίων εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἐν Ἀμστελοδάμῳ Γραικῶν, καὶ μὲ εἶπαν ὅτι ἐπεμψαν δύο χιλιάδας φλωρινίων εἰς βοήθειαν τῆς νεοσυντάκτου σχολῆς· καὶ αὐτὸ καλόν· ἐλπίζω ὅτι ἡ βοήθεια τῶν ἐν Βιέννῃ, Τεργέστη καὶ Λιβόρνῳ, θέλει εἶσθαι ἀψίλεστέρα· ἐὰν τὴν μάθης γράψῃ μὲ την.

Ὁ ταλαίπωρος ἐπιστάτης τῆς δημοσίου τυπογραφίας, ὁ Laverne, ἐκρημνίσθη πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἀπὸ τὴν τρίτην στέγην τοῦ οἴκου του καὶ ἀπέθανε· παρὰ τοὺς ἄλλους ἐξαιρέτως τὸν λυπούμεθα ἡμεῖς (καταλαμβάνεις τίς)

ροβούμενοι, μὴ δὲν εἶναι ὁ διάδοχός του, ὅστις ἀκόμη
δὲν ὠνομάσθη, τόσον ὑπομονητικός, ὅσον ἦτον αὐτός.
Τοῦ θαυμάστου Λόγγου ἔμεινε μόνον τὸ τελευταῖον φύλ-
λον· δὲν ἤξεύρω διὰ τί βραδύνει νὰ μὲ τὸ πέμψη.

Πρὶν ἀποδημήσης ἐντεῦθεν ἐλησμόνησα νὰ σὲ ζητήσω
τὴν μικρὰν ἐκείνην συλλογὴν, τὴν ὁποίαν ἔκαμες, τινῶν
παροιμιῶν, τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης. Ἐὰν δὲν τὴν ἔσχι-
σας, παρακαλῶ νὰ μὲ τὴν πέμψης. Διὰ νὰ μὴ σὲ φανῇ
ὀλίγελα παιδαριῶδες τὸ ζήτημά μου, τοῦτο μόνον σὲ
λέγω κατὰ τὸ παρόν, ὅτι παρετήρησα εἰς πολλὰς χυδαί-
κας παροιμίας περισσότερον ἑλληνισμόν παρὰ εἰς τὴν λοι-
πὴν ὁμιλίαν· τοῦτο φαίνεται ὅτι εἶναι ἀπόδειξις τῆς ἀρ-
χιότητος των. Εὕρισκω, παραδείγματος χάριν, εἰς τὴν
συλλογὴν μου, (ὅτι ἔχω καὶ ἐγὼ συλλογὴν ἰδίαν).

«Τὰ κερνᾶς χάνεις, καὶ τὰ χρεωστεῖς πληρώνεις.

«Οὐαὶ τὸν δαίρουν δεξαοκτώ, καὶ δὲν τὸν δαίρει ὁ
νοῦς του.

«Ποντικοῦ βουλάς κόψει κάτα».

Εἰς τὴν πρώτην βλέπεις τὸ τὰ Ἰονικῶς ἀντὶ τοῦ ᾧ.
Εἰς τὴν δευτέραν τὸ τὸν ἀντὶ τοῦ δι. Καὶ εἰς τὴν τρί-
την κόψει μέλλοντα ἀκέραιον.

Ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐπιστολὴν, τῆς ὁποίας, ἐγ-
κελεισμένον ἔχεις ἐδῶ τὸ ἀντίγραφον, ἐξευρέ τα, μόνος
σου. Προσθέτω καὶ τοῦτο δι' εὐχαρίστησίν σου· ἡ ἐπι-
στολή μου τοὺς ἐφάνη ὀλίγον ὡς τῶν ἀγρίων τῆς Ἀμε-
ρικῆς, ἡγουν, ὡς λέγουσιν οὗτοι originale· ὅτι ὁμως ἡ
ἀγριότης αὕτη δὲν τοὺς παρώξυνε, τὸ καταλαμβάνεις
ἀπὸ τὴν ἀπόκρισιν. Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν, καὶ γράφε με.
Τοὺς συνεργάτας δὲν εὐκαίρησα ἀκόμη νὰ ἰδῶ, διὰ νὰ

μάθω ποῖον τύπον ἔκαμεν εἰς τὰς ψυχὰς των, ἡ παρὰ τοῦ
κράτους αὕτη ἀμοιβὴ τοῦ κόπου μου.

Καὶ πάλιν ὑγίαινε.

Οἶδας τὸν σὸν φίλον.

Ὀλίγον ἔλειψε νὰ λησμονήσω τὰ περὶ τῆς πρὸς τὸν
Δημήτριον Βαρθολομαῖον ἐπιστολῆς· ὁ Φίλανδρος καὶ ὁ
Παπάζογλους μετὰ μακρὰν ἔρευναν εἰς τοὺς διαφόρους οἰ-
κους τῶν ἐπωνύμων τοῦ Βαρθολομαίου, δὲν εἰδυνήθησαν
νὰ μάθωσι τίποτε περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Δημητρίου.
Τέλος, εἶναι τώρα δέκα σχεδὸν ἡμέραι, ἀφ' οὗ ἔγραψα
ἐγὼ ἀμέσως πρὸς τὸν τραπεζίτην Βαρθολομαῖον Rue
Grange Batelière, Faubourg Montmartre, καὶ ἀπί-
κρισιν ἀκόμη δὲν ἔλαβα. Ἀπορῶ διὰ τοῦτο πολλὰ· ἀρ-
γε δὲν ἐκαταδέχθη ὁ πλούταξ νὰ μὲ ἀποκριθῇ, ἢ τοσοῦ-
τον ἄγνωστος καὶ ἀνοίκειος εἶναι εἰς αὐτοὺς ὁ Δημήτριος
ὥστε καὶ τὸ ὄνομά του μόνον τοὺς παροξύνει; Ὡς τὸσον
κρατῶ τὴν ἐπιστολήν, καὶ θέλω πάλιν ἐρευνήσαι εἰς τὸ
ἐξῆς περὶ αὐτοῦ.

Εἰπέ με ἂν ἔλαβες τὸ περὶ Ἑλπίδος εἰδύλλιον.

8.

1 Δεκεμβρίου, 1802.

Καλὲ ἀθεόφοβε τί εἶναι ταῦτα τὰ γινόμενα παρὰ σοῦ;
Ἐγὼ σὲ εἶπα περὶ τοῦ Ἡλιοδώρου, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλὰ,
«εἰάν εἶχα τὸν καιρὸν» καὶ σὺ λαμβάνεις τὴν ὑποθετικὴν
μου πρότασιν ὡς ἀποφαντικὴν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὴν πα-
ρεξηγεῖς. Ὡς τὸσον, φίλε, τὰ ἀργυρίά σου ἀπὸ τὰς χεῖ-

μου πλέον δὲν ἐξέρχονται· τοῦτο μόνον ζητῶ νὰ ἔχῃς μακροθυμίαν περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Αἰθιοπικῶν, ἔπειτα νὰ τὸ κρατῇς ἀπόρητον ἕως τὴν ὥραν αὐτὴν, ὁπόταν δημοσιευθῶσι διὰ τοῦ τύπου. Δὲν θέλω βραδύνει βέβαια τὸν καταχερίσω· μόνον τοῦτο εἶναι χρεῖα καιροῦ νὰ τὸν μελετήσω, νὰ τὸν διορθώσω, νὰ τὸν ἐκδώσω χωρὶς πλάσματα τυπογραφικὰ ὅσον εἶναι δυνατόν. *Ἄν σὲ ἦτον εὐκολὸν νὰ μὲ προξενήσῃς ἀπὸ Βενετίας τὴν Ἰταλικὴν μετάφρασιν, δὲν ἦτον ἀνωφελὲς ἴσως· ἐπειδὴ εἶναι παλαιά, πιθανόν εἶναι ὅτι μετεφράσθη ἀπὸ χειρόγραφον· καὶ ἂν ἦναι τόσον ἀκριβής, ὅσον ἡ μετάφρασις τοῦ Στράβωνος, δυνατόν εἶναι νὰ μὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν γραφικῶν ἀμαρτημάτων. Αὐτὴ ἐπιγράφεται οὕτως : *Historia dalle cose Ethiopiche d' Heliodoro, tradotta dal la lingua Graeca nella toscana, da Leonardo Ghini. In Venezia appresso Gabriel Gioliti da Ferrari 1556 τὴν πρώτην φορὰν· ἔπειτα ἐξανατυπώθη εἰς τὰ 1586· τρίτον εἰς τὰ 1663 καὶ τέταρτον (appresso Cerardo et Giuseppe Imbert) εἰς τὰ 1638. Ἄν ἦτον βέβαιον ὅτι δὲν παραλλάσσῃσι τίποτε αἱ τέσσαρες αὗται ἐκδόσεις, ἀδιάφορον ἦτον ὅποιαν ἤθελες ζητήσῃ· ζήτησον ὅμως τὴν τελευταίαν, ἂν ἔχῃς δηλαδὴ τὴν εὐκολίαν· εἰ δὲ μὴ, ἀρκοῦμαι εἰς τὴν τοῦ Ἀμυότου τὴν Γαλλικὴν· εἶναι ὁ αὐτὸς Ἀμυότος, ὅστις μετέφρασε τὸν Λόγγον (παπᾶς καὶ αὐτὸς τὸ νόστιμον, ὡς ὁ Ἡλιόδωρος) ἄλλος ἓνας, ἡγούμενος μονῆς, Γάλλος καὶ νόθος ἐπισκόπου Γάλλου, τὸν μετέφρασε διὰ στίχων. Μὴ λησμονήσῃς νὰ μὲ γράψῃς πόσα ἀντίτυπα θέλεις νὰ γένωσι 1000 ἢ 1500. Τὸ βιβλίον ἔχει χρεῖαν πολλῶν σημειώσεων· ἀλλ' ἐξ ἀτυχίας δὲν ἔχω τὸν καιρόν. Ἐξέυρεις ὅτι*

δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ μόνον μου ἔργον, καὶ ὅτι δὲν εἶμαι
πλασμένος

«— ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης»

θέλω λοιπὸν ἀρκεσθῇ εἰς ὀλίγας τὰς ἀναγκαιοτέρας καὶ
ἐν βραχὺ προοίμιον περὶ τῶν προλαβουσῶν ἐκδόσεων καὶ
μεταφράσεων· καὶ ταῦτα ὅλα εἰς τῶν Γραικῶν τὴν γλῶσ-
σαν, δι' αἰτίαν, τὴν ὁποίαν ἔξευρε μόνος σου ὡς φρό-
νος, διὰ νὰ μὴ παροξύνωμεν χωρὶς ὄφελος τοὺς ἐναντί-
ους. Τὸ γένος, φίλε μου, κατεφρονήθη πολύ, καὶ μέλι-
στα διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς προγονικῆς του γλῶσσης· καὶ
ἕως μὲν τώρα ἴσως μὲ δίκαιον· ἀλλ' εἶμαι βέβαιος ὅτι ἢ
ἢ ὁ συγγραφέων ἐκδόσεις *χαριέστεραι* καθὼς τὰς ὠνόμα-
ζον οἱ ἡμέτεροι γραμματικοί, ἤγουν τοιαῦται, ὅποια καὶ
γραφικὰς ἀμαρτίας νὰ διορθώνωσι μὲ κρίσιν, καὶ ῥήσεις
δυσνοήτους νὰ ἐξηγῶσι, πέντε λέγω ἢ ἕξ τοιαῦται ἐκδο-
σεις εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν εἶναι ἀρκεταὶ νὰ φημύωσι
τὰ στόματα τούτων· διὰ τί; διότι καὶ μὴ θέλοντες αἱ
σοφοὶ τῶν ἐκδόται, ὅταν λαμβάνωσιν ἀφορμὴν νὰ ἐκδώ-
σωσι τινὰ συγγραφέα, πρέπει νὰ συμβουλευῶνται καὶ τῶν
Γραικίσκων (καθὼς ὑβριστικῶς τοὺς ὀνομάζουσι) τὰς ἐκ-
δόσεις. Σὲ τὸ εἶπα καὶ πάλιν σὲ τὸ λέγω, ἀδύνατον εἶ-
ναι ἀπὸ ἴσης σπουδῆς καὶ ἴσων μέσων (*toutes choses*
égales) οἱ Γραικοὶ νὰ μὴ ἐξεύρωσι τὴν ἐλληνικὴν γλῶσ-
σαν παρὰ τούτους ἀκριβέστερον. Ἀλλὰ καθὼς σὲ εἶπα,
τὰ τοιαῦτα πρέπει νὰ ἦναι ἀνεκλάλητα, καὶ νὰ γίνωνται
Sans affectation et sans faire semblant de rien· δὲν
φορὰς ἔχει δίκαιον ὅστις προβάλλει τὸ δίκαιόν του ἀπα-
θῶς καὶ μετριοφρόνως. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ Ἡλιοδώρου.

Βλέπω ὅτι μέλλεις νὰ διατρίψῃς εἰς τὸ Λουγδοῦνον
μακρότερον παρ' ὅ,τι ἐνόμιζες. Ἀγαθὴ τύχη! Ἰκανοί

ἵσται νὰ κρίνης ἀπὸ πολλῶν τῶν προσπιπτόντων ὅ,τι σὲ
 ὑπερέχει περισσότερο. Ἐχε πάντοτε κατὰ νοῦν τὸ τοῦ
 Ἐπιγράμμου.

«Νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν· ἄρθρα (ἧ ὡς ἄλλοι νεῦρα)
 ταῦτα τῶν φρενῶν». Ἡ ἐνθύμησις τοῦ παραγγέλματος
 τούτου εἶναι μάλιστα ἀναγκαῖα εἰς τοὺς εὐπροαιρέτους·
 ὅτι αὐτοὶ μάλιστα εἶναι ὑποκείμενοι εἰς τὴν εὐπιστίαν.

Τώρα πρέπει νὰ ἐξαγορεύσω καὶ ἐγὼ τὴν ἀδικίαν μου
 πρὸς σὲ τὸν μάρτυρα τῆς μεμψιμοιρίας τῆς κατὰ τοῦ Βαρ-
 βόλου τοῦ πλούτακος. Ἀφ' οὗ σὲ ἔγραψα εἰς τὰς 27
 τοῦ παρελθόντος μετὰ δύο ἡμέρας ἔλαβον τὴν ἀπόκρισίν
 σου, τὴν ὁποίαν ἐνταῦθα κλεισμένην θέλεις εὐρεῖ· ἀπὸ τὴν
 ἀπογορίαν σου εἰς τὸ νὰ μὲ ἀποκριθῇ συμπεραίνεται πι-
 νκῶς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐρώτησε περὶ τούτου καὶ τὴν λοι-
 πὴν συγγένειαν· τὸ νόστιμον εἶναι ὅτι μὲ ἔβαλες εἰς πε-
 πλεγμένην μεγάλην περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Δημητρίου Βαρ-
 βόλου. Ἄν κἀνένα καιρὸν μάλιστα τοῦ αἰνίγματος τού-
 του τὴν λύσιν, κοινώνησόν μὲ τὴν σὲ παρακαλῶ.

Ὁ βιβλιοπώλης μὲ ἐβεβαίωσεν ὅτι τὸ περὶ τῆς Ἑλ-
 πίδος εἰδύλλιον σὲ ἐπέμφθη· ἀλλ' ὅτι οἱ γραμματικοὶ τῶν
 ἐπιστολικῶν σταθμῶν, κἀμνουσι πολλάκις τὴν ἀδικίαν (ἀ-
 δικίαν χειροτέραν ἀναμφιβόλως τῆς ἰδικῆς μου) νὰ κρα-
 τῶσι τὰ τοιαῦτα μικρὰ συγγράμματα εἰς ἰδίαν τέρψιν καὶ
 διατριβήν· ὅθεν τὸν εἶπα νὰ σὲ πέμψῃ ἄλλο. Τὰ βιβλία
 περὶ τῶν ὁποίων σὲ ἔγραψα δὲν εὐρέθησαν ἀκόμη· τὰ
 λοιπὰ εἶναι εἰς τὸν στιχωτὴν· ὡς τόσον πλησιάζει καὶ ἡ
 ἐπιφάνεια τοῦ Ἡροδότου τοῦ Larcher. Ἀμποτε νὰ φθάσῃ
 καὶ αὐτὸς νὰ ἐμβῇ μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τὴν κίστην!

Κάμνω τέλος, ἀσπαζόμενός σε.

18 Δεκεμβρίου 1892.

Φίλε μου Ἀλέξανδρε ἀσπάζομαι σε !

Καταχερῶ σήμερον (18 Δεκεμβρίου) τὴν παρούσαν ἐπιστολὴν, χωρὶς νὰ ἐξεύρω πότε μέλλω νὰ τὴν τελειώσω. Ἡ φυσικὴ ἀσθένεια τοῦ σωματίου μου, κάμνει τὰς πολλὰς μου ἀσχολίας πολλαπλασίους ἀφ' ὅ,τι ἀληθῶς εἶναι. Καὶ σὺ μὲ λέγεις, φίλε, νὰ ἀρχίσω τὸν τύπον τοῦ ἰδικοῦ μου μέρους τοῦ Στράβωνος· αὐτὸ καὶ ἂν δὲν ἦτον δύσκολον διὰ τὴν διακοπὴν τῆς συνεχείας τῶν σημειώσεων καὶ ἄλλα τινὰ αἷτια, τὰ ὅποια χωρὶς αὐτοψίας δὲν ἔμπορεῖ τις νὰ καταλάβῃ, γίνεται ἀδύνατον διὰ τὸν καιρὸν τὸν ὅπονον δαπανῶ εἰς τὴν ἔρευναν καὶ ἀναθεώρησιν τοῦ ἤδη τυπογραφουμένου μέρους. Ἡ μικρὰ ἀσχολία τοῦ Λόγγου ἔλαβε τέλος, καὶ ἀντ' αὐτῆς ἔχω τῶρα τὸν Ἀπολλόδωρον τοῦ Κλαυιέρου, ἐλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ μὲ πολλὰς σημειώσεις, εἰς δύο τόμους. Πῶς ἦτον δυνατόν νὰ μὴ τὸν κάμω τὴν χάριν νὰ βλέπω καὶ ἐν δοκίμῳ τοῦ τύπου, ὁπόταν, καὶ ἂν αὐτὸς δὲν μὲ τὴν ἐξήτει, ἔπρεπεν ἐγὼ νὰ τὴν προσφέρω; Διὰ τὸν Λόγγον, φίλε μου, ἐγὼ συμφωνίαν καμμίαν δὲν ἔκαμα, διότι μήτε εἶναι ἄξιος ἀμοιβῆς ὁ κόπος· ἐὰν μὲ δώσῃ ἐν μόνον ἀντικτυπον λαμπρὸν μετὰ τῶν εἰκόνων, θέλω εὐαρεσθῆθαι εἰς αὐτὸ διὰ μόνην τὴν ἡδονὴν τοῦ νὰ σὲ τὸ πέμψω· τὸ τελευταῖον φύλλον μὲ τὸ ἔφερε προσωπικῶς αὐτὸς ὁ τυπογράφος, διὰ νὰ μοῦ ζαλίσῃ καὶ πάλιν τὴν κεφαλὴν περὶ

τοῦ Ὀμήρου, τοῦ ὁποίου ὁ διακαὴς ἔρως καὶ ἡ ἐλπίς τοῦ
 με πείσῃ τὸν ἔκαμον (καθὼς συμπεραίνω) νὰ ἀμελήσῃ
 τὴν Παρθένιον.

Τὰς ἐπιστολάς σου τῆς 3 καὶ 8 Δεκεμβρίου ἔλαβον.
 Τὸν Ἡλιοδωρον θέλω ἀρχίσει εὐθὺς ὅταν πληρωθῶ τὰ
 ἀργύρια τῆς κολλυβιστικῆς συγγραφῆς· διότι δὲν με
 κοσσεύουσιν εἰς τὸ παρόν, διὰ νὰ ἀγοράσω τὸ χρειαζόμε-
 νον χαρτίον. Περὶ ποσότητος ἀντιτύπων θέλω κάμει τὸ
 παρερώτερον.

Ἐδῶκα τὴν εἰδήσιν πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς, δύο σπουδαί-
 ως, περὶ τῶν τραπεζιτῶν, χωρὶς νὰ σὲ ὀνομάσω. Ἐλα-
 βον εὐλογον ἀφορμὴν τῆς συμβουλῆς, τὰς πρὸ μικροῦ
 συμβάσας ἐδῶ χρεωκοπίας, καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν ἐνδεχομέ-
 νας ἄλλας ν' ἀκολουθήσωσιν· ὁ εἰς ἐκ τῶν δύο εἶχεν ἐπάρη
 πρὸ πολλοῦ τὰ ἰδικά του· ὁ ἄλλος μὲ εἶπεν ὅτι θέλει φρον-
 τίσει νὰ τὰ ζητήσῃ.

Ἀνέγνω καὶ τὰ περὶ τῆς πωλήσεως Ἱπποκράτους καὶ
 Θεόφραστου. Ἄν ᾦναι καὶ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν διορισθεῖ-
 σαν τιμὴν, δὲν βλάπτει, φίλε· εἴθε νὰ ἐπωλοῦντο καὶ
 ἄλλα πολλὰ, μάλιστα ἀπὸ τὸν Θεόφραστον, ἐπειδὴ περὶ
 Ἱπποκράτους δὲν ἔχω καμμίαν φροντίδα. Ὡς τόσον κάμε
 τὸν μικρὸν, (ἀλλὰ πολλὰ μικρὸν) μέμψιν διὰ τὸ μέλλον.
 Δὲν ἔλαβα ἀκόμη ἀπ' αὐτὸν μήτε ἐπιστολὴν, μήτ' ἀρ-
 γύρια.

Καιρὸς εἶναι νὰ σὲ διηγηθῶ τώρα καὶ τὸ ἀποτέλεσμα,
 τὸ ὅποῖον ἔκαμεν εἰς τὰς ψυχὰς των (ἐξεύρεις ποίους
 λέγω) ἡ ἀγγελία τῆς πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῆς τοῦ Μ. Ἡ
 τοιαύτη παρατήρησις εἶναι ἀξιόλογος, ἐπειδὴ βεβαιοῖ τὸ
 ἀνθρώπος χαρακτηρὸν ἐκ λόγου γνωρίζεται. Τὸ ἀνήγγειλα εἰς
 πρῶτον τὸν συμματαφραστήν μου, καὶ ἡ ἀπόκρισις του

ἦτον, φίλε, νὰ μὲ ἐναγκαλισθῇ καὶ νὰ μὲ ἀσπασθῇ μὲ τὰ
δάκρυα, δάκρυα ὄχι πλαστά, ἀλλ' ἀληθινά! τότεν ἤλ-
νῃν τὸν ἐπροξένησε τὸ νὰ μάθῃ ὅτι ἐλευθερώθην τῶν
πάντων ἀπὸ τῆς ἀθλιότητος τὴν βάσανον, καὶ τὴν ἐπὶ
δυνον τῶν ἀλφίτων φροντίδα. Ἡ κατάνυξις αὕτη, ἥ
μ' ὅλην τῆς τὴν εἰλικρίνειαν ἦτον καὶ καμπόσον κωμικὴν
μ' ἔδωκεν αἰτίαν νὰ τὸν εἰπῶ ὅτι ἐγὼ ποτὲ δὲν εἶχα
φιβάλει περὶ τῆς φιλίας του, ἀλλ' ὅτι τοῦτο μόνον ἐπε-
θύμουν παρ' αὐτοῦ, νὰ ἔχῃ ὀλίγον περισσοτέραν πίστιν
εἰς ὅσα τὸν λέγω περὶ τοῦ κοινοῦ ἔργου. Καὶ αὐτὸς μὲ
ἀπεκρίθη ὅτι καὶ τὴν εἶχε καὶ θέλει τὴν ἔχει εἰς τὸ ἐξῆς.
Χθὲς ἐθεωρήσαμεν ἐν φύλλον ἐντάμα, καὶ μ' ἐφάνη πλεον-
εὐμεταχειρίστος. Εἴθε νὰ ἐπιμείνῃ εἰς ταύτην τοῦ τοῦ
ἀπόφασιν! Ὑπῆγα καὶ πρὸς τὸν ἄλλον· ἀπ' αὐτῶν δὲν
ἤλπιζα τὴν αὐτὴν διαθέσιν τῆς ψυχῆς· ἀλλ' ὁμως μίτη
τόσον ἄγροικον καὶ τρόπον τινὰ ἄσπλαγχνον ἀπόφασιν
δὲν ἐπρόσμενα. Μὲ εἶπε, φίλε, ὡς τὸ ἤκουσεν, αἰδοῦ δὲ
δὴν σου τὴν ζωὴν». Πόσῃ λύπῃ καὶ συνοχῇ καρδιᾷ
μ' ἐπροξένησεν ἡ τοιαύτη χαμαλίστικη καὶ διπτονοοῦμένη
ἀπόκρισις, εἶναι ἀδύνατον νὰ σὲ περιγράψω· ἡ πρώτη ἐν-
νοια εἶναι, ὅτι ἐπειδὴ εἰς αὐτοὺς δὲν ἐδιορίσθη μισθός
δίκαιον εἶναι νὰ ἐργάζωμαι μόνος· καὶ τούτου δοθέντος
δὲν ἀρκεῖ βέβαια τὸ λειπόμενον τῆς ζωῆς μου διασπασ-
εῖς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου· ἡ δευτέρα εἶναι, ὅτι ἐπειδὴ
ἡ συνέχεια τοῦ μισθοῦ εἶναι ἀόριστος, ὅσον καιρὸν ἀκούω
θεὶ τὸ ἔργον, θέλω μακρύνει τὸν καιρὸν ὅσον δύναμαι, διὰ
νὰ ἀπολαμβάνω ἀκόπως τὰ κοινά. Αὐτὸς ἔχει μισθὸν
καὶ συντάξεις ἀπὸ τὸ δημόσιον τόσας καὶ τόσας· καὶ ἦτον
τάχα τόσον μέγα πρᾶγμα, ὥστε νὰ διεγείρῃ τὴν ζήλον
πῖαν του, εἰάν τὸ λαμπρὸν καὶ μέγα γένος τῶν Γάλλων

...μινε μίαν σύνταξιν εἰς ἓνα σπουδαῖον φυγάδα τῆς πα-
...τος του καὶ πλανήτην, ἂν ὅχι δι' ἄλλο, καὶ διὰ τὸν
...λον, τὸν ὁποῖον εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις ἔδειξε τοῦ νὰ
...αι ὠφέλιμος; ὅτι ἐγὼ ἀφ' ἑαυτοῦ μου ποτέ τινα δὲν
...τησα τίποτε, περὶ τούτου μήτε εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐχ-
...ούς μου (ἐὰν ἔχω ἐχθροὺς) εἶναι δυνατὸν ν' ἀμφιβάλλω-
... 'Ως τόσον, δι' ὅσα προβλέπω, ἤθελα δώσει πολὺ
...γμα διὰ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τοιοῦτον κάτεργον· ἀλλὰ
...γινόμενα δὲν ἀπογίνονται.

Ἐλησμονήσα νὰ σέ εἶπω ὅτι πρὸ τῶν ἐπιστολῶν σου
...αὐτὸν ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν Γαζὴν γραμμένην 23 'Οκτω-
...οῦ, εἰς τὴν ὁποίαν μὲ λέγει ταῦτα: «Τὰ τοῦ Ἱππο-
...κράτους, Θεοφράστου καὶ Βεκκαρία ἦλθαν εἰς χεῖράς
...μου, μὰ φίλε, πολλὰ ἀκριβὰ τὰ ζητοῦσιν οἱ ἐδῶ συμ-
...πατριῶταί σου· καὶ ὀλίγα βέβαια θὰ πωληθῶσι· θέλω
...πασχίσει εἰς Βλαχομπογδανίαν νὰ στείλω μερικὰ». Ὡς
...αίνεται λοιπόν, ἡ ἀπόφασις τοῦ ν' ἀγοράσῃ αὐτὸς διὰ
...αγαριασμόν του, εἶναι νεωτέρα τῆς παρούσης ἐπιστολῆς
...του. Τὰ ἀργύρια νομίζω ὅτι συμφέρει νὰ μὲ τὰ πέμψω-
...ν ἐδῶ.

Περὶ τοῦ Δημητρίου Βαρθολομαίου, φίλε, μὲ εἶπαν
...οἱ ἡμέτεροι, ὅτι ἤκουσαν ἀπὸ τῶν ἐδῶ εὐρισκόμενον
...δεῖφόν τοῦ Ταξιάρχου Βαρθολομαίου τοῦ Χίου, τοῦ ἀρι-
...στεύσαντος ἐν Αἰγύπτῳ καὶ διατρίβοντος τανῦν εἰς Μασ-
...αλίαν, ὅτι ἀληθῶς εὐρίσκεται εἰς τὸ στρατιωτικὸν σχο-
...λεῖον. (École militaire) τῆς Βερσαλλίας, ἓνας νέος ὀνο-
...μαζόμενος Βαρθολομαῖος, Γραικὸς τὸ γένος. Ἄλλ' ὁ ἀδελ-
...φὸς τοῦ ταξιάρχου μήτε τὸ κύριόν του ὄνομα ἔξευρε μήτε
...ἀπὸ ποίαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος ἦτον νὰ εἰπῇ. Ὅθεν χω-
...εἰς ἀναβολὴν καιροῦ γράφω σήμερον πρὸς τοῦτον τὸν πο-

λυζήτητον καὶ πολυπόθητον Βαρθολομαῖον, διὰ νὰ βαιωθῶ ἂν ἦναι αὐτός, καὶ οὕτω νὰ τὸν στεῖλω τὴν ἐπιστολήν.

Τὰ παραγγεληθέντα βιβλία, ὡσαύτως καὶ τὰ Χρονικά τῆς Χυμείας καὶ ὁ Μηνυτόρος πέμπονται ἕκαστον εἰς τὸν τύπον τοῦ αὐριον ἢ μετὰ τὴν αὐριον· ὅθεν δὸς τὴν ἐπιστολήν σου πρὸς τὸν Castinet τῆς Μασσαλίας. Σὲ λαλῶ περὶ τοῦ Μηνυτόρου, χωρὶς νὰ σὲ εἰπῶ ὅτι ἔλαβα καὶ τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 14 Δεκεμβρίου. Ἐπρόκρινα les annales de chimie παρὰ τὸ Journal Polytechnique, διότι τοῦτο δὲν ἐκδίδεται πλὴν μίαν ἢ τὸ πολὺ δύο φορές κατ' ἔτος ἐκ μακρῶν διαλειμμάτων καὶ ἀορίστως· τὰ δὲ χρονικά εἶναι κατὰ μῆνα, καὶ περιέχουσιν ὅλα σχεδὸν τὰ πειράματα τῶν ἐγκρίτων χημικῶν. Ἐὰν ὅμως θέλῃ καὶ τὴν πολυτεχνικὴν ἐφημερίδα ἡ δαπάνη δὲν εἶναι, ἢ τριάκοντα σιγὰ δὸν φράγκα διὰ 7 ἢ 8 τομίδια, τὰ ὅποια ἐξεδόθησαν ἔως τώρα. Ὁ Μηνυτόρος ἄρχεται ἀπὸ τὸν Νιβῶσον τοῦ παρόντος ἔτους.

Οἱ Σκυλίτζαι μὲ εἶπαν ὅτι τὰ ὄργανα ἐστάλησαν πρὸς δύο μηνῶν πρὸς τὸν Βενιαμίν. Καὶ ἐπειδὴ περὶ τοῦ Βενιαμίν ὁ λόγος, εὐλογον μὲ φαίνεται, φίλε, (ἐὰν ὅμως συγκρατανεύωσιν εἰς τοῦτο οἱ Κυδωνιάται, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος χρέος εὐγνωμοσύνης), νὰ περάσῃ εἰς Χίον. Περισσότεραν ὠφέλειαν, εἰς τὴν παροῦσαν τῆς Ἑλλάδος κατάστασιν, δύνανται νὰ προζήκωσιν ἐξ διδασκαλοὶ ἐνωμένοι, παρὰ τριάκοντα σιωπῶντες πεισμένοι εἰς διάφορα μέρη.

Περὶ τοῦ συγγράμματος, περὶ τοῦ ὁποίου μὲ λαλεῖς, δὲν ἔχω φίλε, τί νὰ σὲ εἰπῶ· ἐξ ἀτυχίας ἔπεσε τὸ ἀντίτυπόν μου εἰς τὰς χεῖρας μιᾶς Ἀρχοντίσσης (ἐξέυρεται ἴσως

ταίαν λέγω) ἡ ὁποία ἀγαπᾷ νὰ τὸ μελετήσῃ, μ' ὅλον ὅτι συνειδήσεις τὴν λέγει ὅτι δὲν θέλει τὸ καταλάβει· *mais est égal*· θέλει τοῦλάχιστον ἀπομνημονεύσει πέντε ἢ ἕκκ τεχνικοὺς ὅρους ἀγνώστους εἰς ὅλα τὰ γυναικάρια, καὶ εἰς πολὺ μέρος τῶν ἀνδραρίων, διὰ νὰ τὰ κελαδῇ καὶ δικαίως κ' ἀδίκως. Ὅταν μὲ τὸ ἐπιστρέψῃ θέλω σὲ ἰπεῖ τὰ δέοντα. Ὁ συγγραφεύς, ὡς τόσον, μ' ἐκάλεσεν εἰς γεῦμα πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, ἀλλὰ δὲν ἐδέχθην τὴν ἀλῆσιν διὰ τὰς πολλὰς μου ἀσθενείας.

Χαίρω ὅτι ἔλαβες τὸ ἀπηλπισμένον περὶ Ἑλπίδος εἰδύλλιον. Ἐγὼ ἀγανακτήσας διὰ τὴν ἀποτυχίαν του, ἡγόρασα καὶ ἄλλο καὶ τὸ ἐτοιμάζον νὰ σὲ τὸ πέμψω. Τώρα ὅμως θέλω καὶ μὴ θέλων τὸ ἀναγνώσει, ἐὰν λάβω δηλαδὴ καιρόν. Τούτας τὰς ἡμέρας, φίλε, μ' ἐπνιξαν παντὸς εἶδους ἀσχολίαι, καὶ πολλαὶ καὶ μακραὶ (καὶ τινες ἀπρόσδεκται) ἐπισκέψεις γνωρίμων. Δύο Ἀγγλοὶ ὅμως ἀπὸ τὸ Oxford, ἄνδρες σοφοί, μ' ἐπροξένησαν μεγάλην εὐχαρίστησιν· αὐτοὶ μ' ἔφεραν καὶ τὴν Μήδειαν τοῦ Εὐριπίδους τὴν ἐκδοθεῖσαν παρὰ τοῦ Parson, ἀπὸ τὸν ὁποῖον προσμένω καὶ τὴν Ἑκάθην. Εἰς τὴν δευτέραν ἐπίσκεψιν, τὴν ὁποίαν μ' ἔκαμαν, ἔτυχε παρὼν, διὰ κακὴν μου τύχην, ὁ παρὰ τοῦ θυρωροῦ μου ὀνομαζόμενος Μενέλαος, καὶ μεταξύ πολλῶν ἄλλων ἐλάλησε καὶ περὶ Βεκκαρίου. Ἐφάνη εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς πρᾶγμα παράδοξον ὁ Βεκκαρίας μεταγλωττισμένος εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τῶν Γραικῶν· ὅθεν ἠναγκάσθην νὰ δώσω δύο δι' αὐτούς, ἓνα διὰ τὸν Parson, καὶ ἓνα διὰ τὸν Banks, ὅστις μοῦ ἐπώλησε τόσους Θεοφράστους καὶ Ἱπποκράτας εἰς τὴν Λόνδραν· καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχα παρὰ μόνους τρεῖς ἐπιλοῖπους, ἠναγκάσθην νὰ ἐπάρω τὸν τέταρτον ἀπὸ τοὺς ἰδικούς σου.

“Ὅθεν γράψον με χρεώστην εἰς τὸ κατάστιχόν σου.

Μόλις ἐτελείωσα τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν καὶ ἔλαβον τὸ γράμμα σου τῆς 20 Δεκεμβρίου. Εἶδον καὶ ἀνέγνω μὲ μεγάλην χαρὰν (ἀγκαλὰ μεμιγμένην μὲ τῆς ἀποτυχίας τὸν φόβον) τὸ συνοδικὸν καὶ τὴν ἐγκύκλιον τῶν ἐπιτρόπων· τὸ συνοδικόν, ὡς κρίνεις καλῶς, δὲν εἶναι φροτισμένον μὲ δεισιδαιμονικὰς φράσεις. Εἶναι ὁμῶς γραμμένον μὲ μεγαλωτάτην σύγχυσιν τῶν ἐννοιῶν καὶ μὲ ἐπιναλήψεις καὶ ταύτολογίας, et avec beaucoup de bavardage. Ὡ ποία χαρά, ἂν ἦτον συνθεμένον ὅλον ὡς τὸ προοίμιόν του. Ἄλλοις μὲν ἄλλα ἴδια, ἀνθρώπων δὲ λόγος κτ.λ. Τοιοῦτον θαυμαστὸν προπύλαιον πλῆττει τὴν ἀναγνώστην, καὶ τὸν βάλλει εἰς ἐλπίδα νὰ ἐμβῇ εἰς τὸ ναὸν τῶν Δελφῶν, ἢ τῆς Ἑφεσίας Ἀρτέμιδος· ἔπειτα δὲ τὸν δείχνει παρὰ μίαν κοινὴν ἀστοικίαν. Τῶν ἐπιτρόπων ἡ ἐγκύκλιος μὲ φαίνεται φρονιμωτέρα. Καὶ ἐγὼ μὲ τὴν γνώμην σου εἶμαι ὅτι δὲν συμφέρει νὰ κοινοποιηθῇ πρὸς τὸν... τὸ μὲν, διότι αὐτοῦ ἡ κεφαλὴ ἔχει τώρα ἀσχολίας ἄλλας τόσον πολυπλόκους, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ δώσῃ τὴν παραμικρὰν προσοχὴν εἰς τὰ τοιαῦτα· δεύτερον δὲ, ὅτι ἐπειδὴ εἶμαι ἠθικῶς βέβαιος, ὅτι τῶν Γραικῶν ἡ χρηματικὴ κατὰστασις τὴν σήμερον εἶναι ἱκανὴ νὰ χρηρησθῇ τὰ ἀναγκαῖα εἰς πέντε ἢ δέκα διδασκάλους καὶ νὰ συνδρούσῃ καὶ βιβλία, (τί νὰ σὲ εἰπῶ, φίλε;) μῆτε τὸ καταδέχομαι νὰ ζητήσωμεν ἐλεημοσύνας ἀπὸ ξένα ἔθνη. Πρῶτος καὶ τρίτος, ὅτι μῆτε συμφέρει, καθὼς καλὰ τὸ ἐστὶν χάσθης, νὰ γένῃ τόσον πολὺς κρότος. Περὶ δὲ τῶν ἐπιταῦθα Γραικῶν, τοὺς ἡξεύρεις καλῶτατα· μὲ ὅλον τοῦτο ὡς ἐπιτρόπων τὸ χρέος ἡμῶν εἶναι νὰ τὸ κοινωνήσωμεν καὶ πρὸς αὐτούς· καὶ θέλω τὸ κάμει, ἀλλὰ μετ’ ὀλίγας

μέρας, καὶ ὄχι τώρα πάραυτα, δι' αἰτίας τινάς.

Τὸ ὑπομνηματίον μου *Περὶ τῆς παρούσης καταστά-*
σεως τῆς Ἑλλάδος ἦτον σχεδὸν τελειωμένον, ὅταν ἔλα-

τον ταύτην τὴν εἶδησιν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ ἀνάγκης πρέπει
να λαλήσω καὶ περὶ τούτου, θέλω κάμει εἰς αὐτὸ μικρὰν
προσθήκην (postscriptum). Ὁ φόβος μου ὁμῶς τὸν ὅποιον
νωτέρω σ' ἔλεγον, εἶναι μὴ μᾶς κατασχύνωσιν οἱ κα-
λόγηροι. Ἐξ ἐνὸς μέρους εἶναι βέβαια τιμὴ μεγάλη ὅτι
ἡ κληρὸς τῶν Γραικῶν ἐπενόησε πρῶτος καὶ κατεχέρισε
τοιοῦτον πρᾶγμα· ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πόση κατα-
σχύνη θέλει εἶσθαι εἰς ἡμᾶς, ἂν ψάλωσι καμμίαν παλινω-
δίαν, καὶ μᾶς δείξωσιν ἄνθρακας τὸν θησαυρόν; Διὰ
τοῦτο, φίλε μου ἀγαπητέ, εἶναι τώρα κοινὸν χρέος ὅλων
να συνδράμωσι καὶ να συνεπισχύσωσι τὸ πρᾶγμα «καὶ
χεροὶ καὶ ποσὶ» καθὼς λέγει ἡ παροιμία. Ταῦτα γράψον
καὶ πρὸς τοὺς τιμιωτάτους ἀδελφούς σου, καὶ πρὸς ὅλους
τοὺς δυνατοὺς τοῦ γένους, ὅσους γνωρίζεις.

Μετὰ τὰς ἐορτὰς θέλω ὑπάγει εἰς τὸν Ἰορδάνην, διὰ
να χωρίσω τὰ βιβλία καὶ κάμω περὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἄλ-
λων, ὡς ἐπιθυμεῖς. Λέγεις ὅτι τὰ προσφέρεις ὡς τὰ δύο
λεπτά τῆς χήρας· ἀλλ' ἄφες τοῦλάχιστον καὶ ἐμὲ τὸν
ὀρφανὸν να προσφέρω καὶ τι, καὶ ἅς ἦναι καὶ ἑκατοστη-
μύριον τοῦ λεπτοῦ. Τὸν Ἰπποκράτην λοιπόν, τὸν Θεό-
φραστον καὶ τὸν Βεκκαρίαν θέλω τὰ πέμψει ἐγώ. Ἐλ-
πίζω ὅτι προεμήνυσας τῷ Jourdain τὰ περὶ τῶν βιβλίων.

Τὸν λογαριασμὸν τῆς δαπάνης τῶν βιβλίων, τῆς χυ-
μικῆς ἐφημερίδος, καὶ τῶν λοιπῶν, θέλω τοὺς πέμψει ὅταν
μέ τοὺς δώσωσιν.

Ἐρρωσο εὐδαιμονῶν !

10.

5 'Ιανουαρίου 1803

Φίλε μου 'Αλέξανδρε, μὲ μεγάλην βίαν σὲ γράφω μὲ τὴν ἀκόλουθον θέλεις ἀπολαύσει πλατύτερον καὶ καταρρέστερον τὴν μωρολογίαν μου. Πέμψον, παρακαλῶ, τὴν ἐγκεκλεισμένην, καὶ εἰπέ μου ποῦ καὶ πῶς ἔχω εἰς τὸ ἐξῆς νὰ καταευθύνω τὰς πρὸς τὸν Γαζῆν ἐπιστολάς.

Υγιαίνουσιν εὐδαιμονῶν !

11.

13 'Ιανουαρίου 1803.

Φίλιππε 'Αλέξανδρε ἀσπάζομαι σε !

'Εδῶ ἐγκεκλεισμένους θέλεις εὐρεῖ τοὺς λογαριασμούς των ὅσα ἤδη ἐστάλησαν ἀπὸ τὰ ζητηθέντα βιβλία. Λεῖπουν ἀπὸ ταῦτα, ὡς βλέπεις, ὁ Εὐστάθιος, ὁ Ἡσίοδος μετὰ σχολίων, ὁ Στράβων καὶ ἡ νέα ἔκδοσις τοῦ γαλλικοῦ Ἡροδότου. Καὶ περὶ μὲν τοῦ Εὐσταθίου, νομίζω ὅτι ὁ ἀντ' αὐτοῦ πεμπόμενος Ὅμηρος εἰς τρεῖς τόμους εἶναι ἱκανός· αὐτὸς ἔχει καὶ τὰ μικρὰ λεγόμενα σχόλια τοῦ Διδύμου· καί, τὸ καλλιώτερον, πίνακα διεξοδικώτατον ὅλων τῶν Ὀμηρικῶν λέξεων, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν συμφωνίαν (concordance) καθὼς οὗτοι τὴν ὀνομάζουσιν· τὸ ἀντίτυπον εἶναι θαυμάσιον, καὶ διὰ τὸν τύπον, ὅστις εἶναι τοῦ

Οξφορντ, καὶ διὰ τὸ χαρτίον, πρόσθετες δὲ καὶ διὰ τὸ στί-
γμα, τὸ ὁποῖον εἶναι Μαροκῖνον (*Λοπὸν Καρχηδόνιον*
ὡς ὀνομάζει ὁ Ἱπποκράτης) τὴν ματαίαν ταύτην δαπά-
νην δὲν τὴν ἐκάμαμεν ἡμεῖς, ἀλλ' εὐρέθη οὕτω στιχωμέ-
νη ἐν ἀντίτυπον εἰς ὅλην τὴν μεγαλόπολιν ταύτην. Ἐάν
καὶ ὁ φίλος σου θέλει καὶ πάλιν τὸν Εὐστάθιον, δός με
τὴν εἰδήσιν, καὶ θέλομεν ἔχει τὴν περὶ τούτου φροντίδα
καὶ τὸ ἐξῆς, καθὼς καὶ περὶ τοῦ Ἡσιόδου καὶ Στράβω-
νος. Στράβωνα ἐζήτησα ἐκεῖνον τὸν ἐκδοθέντα εἰς τὰ
1620· ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἀρμοδιώτερος καὶ εὐθηνότερος διὰ
τοὺς ἡμετέρους· ὡς τόσον εἰς τὴν γνωμικὴν ἢ ἡθικὴν ποι-
ησιν τοῦ Brunek εὐρίσκεται ὁ Θεόγνις καὶ τὰ ἔργα καὶ
ἡμέραι τοῦ Ἡσιόδου, καθὼς εἰς τὸν Ἀνακρέοντα τοῦ
Fischer, τὰ τῆς Σαπφοῦς· ὀλίγαι ἡμέραι εἶναι ἀφ' οὗ μ'
ἐπεμψε δῶρον ὁ γέρων Larcher τὸν Ἡρόδοτον· ὅθεν
εἶπα τὸν βιβλιοπώλην ν' ἀγοράσῃ ἓνα καὶ νὰ τὸν δώσῃ
καὶ τὸν στιχωτήν. Βλέπεις λοιπὸν ὅτι ἀπὸ τὰς πεμφθεί-
σας λίτραις 3645 ἐπλήρωσα ἕως τῶρα 927.14 τῶν ὁποίων
τὴν σημειώσιν φυλάττω. Ἐλησμόνησα νὰ σὲ εἶπω ὅτι
καὶ τὸ ἀντίτυπον τοῦ Πλουτάρχου (ἐκδοσις τοῦ Ἑρρικοῦ
Στεφάνου) εἶναι ἐξαίρετον, καὶ αὐτὸ δεμένον κομφῶς,
καλὰ ὅχι μὲν λοιπὸν Καρχηδόνιον. Τὰ χρονικὰ τῆς χυ-
μείας εὐρέθησαν κατὰ τύχην ἐντελῆ, καὶ μὲν τὸν πίνακα
συνωδευμένα.

Ἐρχομαι τώρα, φίλε, εἰς τὴν ἐπιστολὴν σου τῆς 5ης
Ἰανουαρίου. Μήτ' ἐγὼ δὲν καταλαμβάνω τίποτε περὶ
Ἱπποκράτους, Θεοφράστου τε καὶ Βεκκαρίου. Ὅπως ἂν
ᾔδει τὸ πρᾶγμα εἶπέ τον νὰ μὲ ἐμβάσῃ ἐδῶ τὰ ἀργύρια.
Εἶναι ὃ ἢ 6 ἡμέραι ἀφ' οὗ σὲ ἔπεμψα μίαν ἐπιστολὴν διὰ
τὸν Γαζην· εἰς αὐτὴν ἠρκέσθην μόνον νὰ τὸν εἰπῶ, ὅτι

τῆς τιμῆς τῶν βιβλίων ἐγὼ δὲν εἶμαι κύριος, ἀλλὰ πληρώσαντες τὴν δαπάνην τοῦ τύπου, χωρὶς νὰ δεῖται ὅτι ἔχω καμμίαν εἰδήσιν περὶ τῶν ὅσα σὲ γράφει ὁ Ἀρ γέντης.

Περὶ τοῦ Δημητρίου Βαρθολομαίου σὲ εἶπα, ὅτι τὴν ἔγγραφά εἰς Βερσαλλίαν, κατευθύνας τὴν ἐπιστολήν, καὶ θῶς μ' ἐδίδαξαν. Δὲν ἔλαβα, φίλε, οὐδεμίαν ἀπάντησιν ὥστε δὲν ἐξεύρω τί νὰ εἰπῶ περὶ τούτου, θέλω πάλιν ὁμῶς ἐξετάσει.

Τὰ πρίσματα καὶ τὸ κάτοπτρον θέλουν ἀγορασθῆ καὶ πεμφθῆ ἄλλην φοράν ὁμῶς λέγε τὸν Βενιαμὴν νὰ γράφῃ τὰ ὀνόματα ὅλα Γαλλιστί. Κάτοπτρον εἰς διακοσιν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἄλλο δὲν ἐμπορεῖ νὰ ᾖται πλὴν τὸ κυρτὸν λεγόμενον κάτοπτρον *miroir convexe*: ὥστε πάλιν θέλουν πεμφθῆ καὶ τὰ ζητούμενα βιβλία, καὶ εἰς ἄλλο νεοφανὲς κρίνω εὐλογον· τὰ ἅπαντα τοῦ Euler εἶναι πολλὰ καὶ πολυδάπανα· ὅθεν θέλω ἀρκεσθῆ νὰ πέμψω τὴν *introduction au calcul differentiel*. Δὲν ἔξευρω διὰ τί λέγεις νὰ σταλθῶσι πρὸς τὸν Castinet διὰ τοῦ Seguiet, καὶ ὅχι κατ' εὐθεΐαν εἰς τὸν Castinet· ἔγωγε ὁμῶς καιρὸν νὰ μὲ ἐπανορθώσης περὶ τούτου, ἐάν ἐγὼ προκρίνω κακῶς τὸ κατ' εὐθεΐαν.

Ἔλαβον τὸν Ἀτλαντὰ παρὰ τοῦ Lefort καὶ τὸν Σεννοφῶντα παρὰ τοῦ Fauriel· ἐάν ἀκόμη δὲν ὑπῆρχον τὸν Ἰορδάνον ν' ἀνοίξω τὰ κιβώτια, τὸ αἴτιον εἶναι διότι προσμένω ἀπὸ τὸ Στρασβοῦργον τὸν Θουκυδίδην (ἐπεὶ δὴ ἐδῶ δὲν εὐρέθη δεύτερον ἀντίτυπον), καὶ ὁ σπουδαιότης δὲν μ' ἔδωκεν ἀκόμη τὸν Ἱπποκράτην καὶ Θεόφραστον, τοὺς ὁποίους μέλλω νὰ πέμψω ἐκ μέρους μόνον· Ὀλίγην ὑπομονήν, καὶ ὅλα ἔρχονται εἰς τέλος.

Κολλυβιστικὰς συγγραφὰς ἄλλας νὰ μὲ πέμψῃς χρεία
 εἶναι. Ἀργύρια ἰδικὰ σου, ὡς βλέπεις, εἶναι ἀκόμη
 ἀλλὰ εἰς χεῖράς μου. Ὅταν λάβω χρεῖαν ἐγὼ σὲ ζητῶ.
 αἰτίον διὰ τὸ ὅποῖον ὁ Ἡλιόδωρος δὲν ἄρχισεν ἀκόμη
 αἰ, φίλε μου, τὸ αὐτὸ διὰ τὸ ὅποῖον ὑπὲρ τὰς τρεῖς
 ἡμερῶν δὲν ἔλαβα καιρὸν μήτε μίαν μόνην ὥραν νὰ
 ἀκολουθήσω τὴν μετάφρασιν τοῦ Ἡροδότου. Πρῶτον
 ἦτον ἀνάγκη νὰ ἀναγνώσω δις ὁλόκληρον τὸν Ἡλιό-
 δωρον μὲ προσοχὴν μεγάλην· διότι ἄλλο εἶναι τὸ ἀναγι-
 νασκαῖν δι' ἰδίαν τέρψιν καὶ διατριβὴν καὶ ἄλλο τὸ ἀνα-
 γνῶσκαῖν μὲ σκοπὸν ἐκδόσεως. Ἡ διπλῇ αὕτῃ ἀνάγνω-
 τὴν ἀνεκάλυψεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου πολλὰς πληγὰς
 τοῦ κεμένου, τὰς ὁποίας ἐλπίζω ὅτι ἐθεράπευσα σχεδὸν
 ὅλας. Μένουσιν ἀκόμη ὀλίγαι τινές, τῶν ὁποίων τὴν θε-
 ραπείαν δὲν ἔχω παντάπασιν ἀνέλπιστον. Ἐπειτα ἔπρεπε
 νὰ τελειώσω καὶ τὸ περὶ τῆς παρούσης καταστάσεως τῆς
 Ἀλβανίας ὑπομνημάτιον· ἐτελειώθη λοιπὸν καὶ αὐτὸ μὲ
 τὴν εὐχὴν σου καὶ ἀνεγνώσθη τὴν ἡμέραν τῶν Χριστου-
 γεννίων (ὅπόταν οἱ ἡμέτεροι συμπατριῶται περιτῆρχοντο
 ἐπ' οἴκους ἀσπαζόμενοι ἀλλήλους, καὶ χορταζόμενοι ἀπὸ
 τῆς ἐορτῆς τὰ γλυκύσματα) εἰς τὴν ἐταιρίαν τῶν ἀνθρω-
 πίνων. Ἡ συνάθροισις ἔτυχε νὰ ᾖ πολυπληθὴς, καὶ
 ἡμεῖς προεδρεύοντα τὸν Fourcroy· ἐπῆρα ἐντάμα μου
 τὸν Κλαυῖρον εἰς παραμυθίαν τοῦ φόβου τὸν ὅποῖον εἶχα,
 καὶ τῆς ἀποδοκιμασίας, ἀλλὰ τῆς ἀδιαφορίας. Ἀλλὰ τὸ
 ὑπομνημα, φίλε μου, εὐηρέστησεν ἀσυγκρίτως περισσό-
 τερον ἢ ὅ,τι ἤλπιζον, τὸ ὅποῖον ἀποδίδω εἰς τὸ φιλό-
 κεινον τῶν Γάλλων, καὶ (νὰ εἰπῶμεν τὴν ἀλήθειαν) εἰς
 τὸν φιλόκωπον· ἤκουσαν πράγματα τὰ ὅποια εἶναι εἰς
 αὐτοὺς παντάπασιν ἄγνωστα. Ἡ προσοχὴ ἀπ' ἀρχῆς

μέχρις τέλους τῆς ἀναγνώσεως, ἡ ὁποία ἐκράτησεν ὥρα
καὶ τεταρτημόριον τῆς ὥρας, ἦτο τοσαύτη, ὥστε μὴ
νὰ βῆξῃ δὲν ἤκουσα κανένα. Ἐκ διαλειμμάτων εἰς τὴν
τόπους, περὶ Σουλιωτῶν, περὶ Ὑδρᾶν, περὶ Χίων καὶ
ἄλλους τινὰς ἤκουσα ἐπιφωνήματα εὐαρεστήσεως. Ἐξ
τῆσα τὴν ἄδειαν νὰ τὸ τυπώσω, καὶ μὲ τὴν ἔδωκαν ἐπὶ
φιλανθρωπίαν καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θέλει γένῃ νέον κί-
τρον εἰς τὴν νέαν ταύτην ἀλλοίωσιν τῆς Ἑλλάδος πλὴν
μὲ συνθήκην τοῦ νὰ τυπώσω μόνον ὀλίγα καὶ διὰ μόνον
τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὅχι νὰ μοιράσω ἀπ' αὐτὰ εἰς τοὺς Πα-
ρισίους. Ὅθεν καταγίνομαι τώρα εἰς τὸν τύπον, τοῦ ὅπου
τὴν δαπάνην νὰ πέμψῃ ἔγραψα τὸν Σπανιολάκην. Ὅταν
τελειωθῇ θέλω σὲ πέμψει τινὰ ἀντίτυπα. Ἀπὸ τὴν ἀπο-
δοχὴν τῶν ἀνθρωποποιητῶν ἐσυμπέρανα, φίλε, ὅτι ἦτον
ἀναγκαῖον νὰ γένῃ τὸ ὑπόμνημα τοῦτο, ὡς μία διαμαρ-
τυρία (protestation) διὰ τὸ μέλλον, καθὼς καὶ φανερὸν
καὶ sans façon τὸ εἶπα πρὸς τὸ τέλος τοῦ ὑπομνήματος
ὅτι ἐάν ποτε ἡ τύχη φέρῃ τὰ ὄπλα των εἰς τὴν Ἑλλάδα
δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ νομίσωσιν ὅτι αὐτοὶ πρῶτοι θέ-
λουσι φέρεи καὶ τὰ φῶτα, ἐπειδὴ οἱ Γραικοὶ ἔτι ὑπὸ τὸν
ζυγὸν ὄντες ἐκατάλαβαν τὴν ἀνάγκην τῶν φώτων, καὶ
χωρὶς ἐξωτερικῆς βοηθείας, τὰ ζητοῦν καὶ τὰ φέρουσιν
πανταχόθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Κλαυιέρος (πολιτικὸς
θεωρῶν τὸ πρᾶγμα) μὲ συμβουλεύει ὡς πρᾶγμα ἀναγ-
καῖον νὰ πέμψω ἕν ἀντίτυπον πρὸς τὸν πρῶτον Ὑπατοῦ
καὶ (νὰ σὲ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν) δὲν ἐξεύρω τί νὰ κάμω.
Εἶα νὰ σὲ εἰπῶ τώρα καὶ περὶ τῆς ἐπιτροπείας ἡμῶν.
Ἐκάλεσα χθὲς εἰς τὸ στενὸν οἰκηματίῳ μου τοὺς εὐρε-
σκομένους ἐδῶ ναυκλήρους Γραικοὺς, τῶν ὁποίων ἡ γυν-
δαιότης δὲν σὲ λανθάνει, διὰ τὴν ὁποίαν σὲ βεβαιῶνω ὅτι

πρόσμενα ἀπ' αὐτοὺς μίαν ἡλίθιον ἀδιαφορίαν. 'Αφ' οὗ
 τῆς ζωῆς φωνῆς ἕκαμα πρὸς αὐτοὺς μικρόν τι προοίμιον
 καὶ προανάκρουσμα περὶ τῆς καταστάσεως τῆς 'Ελλάδος,
 πρὸς εἰδείξα τὸ συνοδικόν· ἔπειτα ἔδωκα τὸν Φίλανδρον
 καὶ τοὺς ἀνέγνωσε τῶν ἐπιτρόπων τὸ γράμμα. 'Αφίνω
 νὰ στοχασθῇς φίλε, ποίαν καὶ πόσῃ ἐκπληξιν ἔδοκί-
 μασα, βλέπων τὴν χαράν, καὶ νὰ εἰπῶ ἀκόμη τὸν ἐνθου-
 σιασμόν, μὲ τὸν ὁποῖον ἐδέχθησαν τὰ εὐαγγέλια ταῦτα.
 Ἄξιον ἀνθρωποποιητικῆς ἐπιστάσεως σημεῖον καὶ τοῦτο,
 ὅτι καὶ ὅλη ἡ 'Ελλάς ἐν τῷ ἅμα αἰσθάνεται καὶ τὴν ἀρ-
 ρωστίαν τῆς καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς θεραπείας. 'Εμμενε
 τῶρα νὰ ἰδῶμεν ἂν δείξωσι καὶ ἐμπράκτως καμμίαν
 ἀντίθεσιν. 'Ὡς τόσον ἀνεχώρησαν πολλὰ εὐχαριστημένοι
 ἀπὸ πολλὰ εὐχαριστημένον ἐμέ. 'Αν μὲ φέρωσι καμμίαν
 χρηματικὴν συνεισφοράν θέλω τοὺς ἐπαινέσει ὡς φιλοπά-
 τριδας· εἰ δὲ μὴ, θέλω ἀποδώσει τὸν ἐνθουσιασμόν των
 εἰς τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ θεοῦ Βάκχου· ὅτι καθὼς ἐξεύρεις,
 φίλε, εἰμεθα τῶρα εἰς τὰ δωδεκαήμερα, καὶ ἡ κατάχρη-
 σις τοῦ οἴνου γίνεται καὶ αὐτὴ εἰς δόξαν Χριστοῦ.

'Ὅταν, φίλε, λάβῃς τὸ ὑπόμνημα, παρακαλῶ σε νὰ
 σημειώσῃς τὴν ἐποχὴν τῶν ἐν αὐτῷ λεγομένων· καὶ ἀπὸ
 ταύτης καταχερῶν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὲ κοινωνῇς ὅσα ἔρχον-
 ται εἰς εἰδησίην σου περὶ τῆς 'Ελλάδος· ἂν προσθέτῃς καὶ
 τὰς ἐπικρίσεις σου, *tanto meglio*· εἰδεμὴ γυμνὰ τὰ συμ-
 βαίνοντα· εἶναι δὲ ταῦτα περὶ τῆς προόδου τῆς 'Ακαδη-
 μείας τοῦ 'Αθῶνος, περὶ διδασκάλων, περὶ μαθητῶν, περὶ
 αἰδου μαθημάτων κτλ. περὶ Σουλιωτῶν, περὶ Ὑδριωτῶν,
 περὶ τῆς ναυτιλίας των, περὶ βιβλίων ἀξιολόγων μετα-
 γραζομένων· καὶ ποῦ νὰ σὲ τὰ λέγω ὅλα· περὶ τῆς Χίου
 καὶ τῶν ἐν Χίῳ θέλω δώσῃς τὴν φροντίδα εἰς τοὺς Σκυ-

λίτζας. Αἱ σημειώσεις αὗται συσσωρευόμεναι μέ τὸν καιρὸν δύνανται νὰ μὲ χορηγήσωσιν ὕλην δευτέρου ὑπομνήματος· ἦτο καλόν, ἂν δὲν σὲ ἦτο ὀχληρόν, νὰ μὲ τὴν σημείωσιν εἰς χωριστὰ φυλλάρια, διὰ νὰ τὰ ἔχω ἐν τῇ χειρὶ, καὶ νὰ μὴν ἀναγκάζωμαι νὰ τὰ ζητῶ εἰς τὰς ἐπιστολάς. Ἐξεύρεις ὅτι αἱ πολλάί μου ἀσχολίαι, γίνονται ἔτι περισσότεραι διὰ τὴν φυσικὴν τοῦ σώματός μου ἀσθενειαν. Ἀνάγκη εἶναι νὰ κάμω τέλος. Μὲ ἤλθεν ἀπὸ τὸν τυπογράφον φύλλον τοῦ Ἀπολλοδώρου. Αὐριοι προσημειώσαντες τὸ φύλλον τοῦ ὑπομνήματος, καὶ μεταξὺ τούτων ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ μοῦ πέσῃ ὡς κεραυνὸς εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ κανὲν φύλλον τοῦ Στράβωνος.

Βλέπω τὴν γνώμην τῶν ἀδελφῶν σου περὶ τῆς εἰς Ἀμστελδὰμ μετοικεσίας σου, περὶ τούτου σὺ γινώσκεις τὸ συμφερότερον· τοῦτο μόνον σὲ λέγω ὡς φίλος τῆς εὐδαιμονίας σου *ὅ μέλλεις ποιεῖν, ποιήσον τάχιον* διότι μήτ' ὁ πλανήτης βίος δὲν εἶναι καλός.

Υγίαине !

Τοὺς τιμιωτάτους ἀδελφούς σου ἄσπασαι παρ' ἐμοῦ, καὶ εἰπέ τους ὅτι μὲ χαρὰν ἤκουσαν οἱ Γάλλοι τὴν σύναξιν τῆς Ἀθωνικῆς Ἀκαδημίας. Ὅθεν ἄς προσέχωσιν ὅλοι κοινῶς οἱ Γραικοί, νὰ μὴ ἐντροπιασθῶμεν.

12.

23 Φεβρουαρίου 1803.

Φίλε μου, δὲν ἐμάντευσας τόσον σφαλερά, ὑποπτευθεὶς ὅτι εἶμαι ἄρρωστος. Ἀληθῶς ἠρρώστησα, καὶ ἄρρωστον

κόμη, ἀλλ' ὄχι ἀπὸ τὴν ἐπιδημικὴν νόσον καθ' αὐτό.
 Ἡ αὐτὴ αἰτία τῆς ἐπιδημίας ἐξύπνισεν, ἢ μᾶλλον εἶπεν
 πρῶτον καὶ τὴν ἀρθριτικὴν μου νόσον, καὶ τὴν ἐσώ-
 ρυσεν ὅλην εἰς τὸ στήθος. Ἐβασανίσθην καὶ βασανίζο-
 μαι ἀκόμη ἀπὸ ἑνα σπασμωδικὸν βῆχα ὑπερβολικόν· ὅθεν
 περᾶσαι μὲ τὴν εὐχὴν σου, διὰ νὰ μὴν ἀποθάνω ὡς
 πρώτης καὶ ἄπειρος παντάπασι τῆς Ἱπποκρατικῆς διδα-
 καλίας, σήμερον χωρὶς ἄλλο τὸ ἐσπέρας νὰ ἐπιθέσω εἰς
 τὰς δύο κνήμας δύο πλατεῖς σιναπισμούς· καὶ ἂν αὐτοὶ
 ἀμωσι τὸ ἀποτέλεσμα, διὰ τὸ ὅποιον τοὺς μεταχειρίζο-
 μαι, ἐλπίζω καὶ ἀπὸ τὸν βῆχα νὰ ἐλευθερωθῶ, καὶ τὴν
 φθρίτιδα νὰ μεταφέρω εἰς τὸν φυσικὸν αὐτῆς τόπον. Τὸ
 πάθος μου βλέπεις εἶναι ἀρχοντικόν καὶ δὲν καταδέχεται
 νὰ καταβῇ εἰς τοὺς πόδας.

Αὕτῃ μου ἡ ἀσθένεια, φίλε, καὶ οἱ συμβάντες παγετοὶ
 μετ' ἀνάγκασαν νὰ οἰκουρήσω πολλὰς ἡμέρας, διὰ τὸ ὅποιον
 καὶ ἠμέλησα τὰς παραγγελίας σου. Εἶναι σχεδὸν τρεῖς
 ὁδομαῖδες, ὅταν αἰσθανόμενος κἄν τι καλλιώτερον τὴν
 ὁματικὴν μου κατάστασιν, ἔγραψα πρὸς τὸν Ἰορδάνην
 πατέρα καὶ υἱόν, ζητῶν νὰ μὲ εἰπῶσι τὴν πλέον εὐχρη-
 στον ὥραν δι' αὐτούς, διὰ νὰ ὑπάγω νὰ ἀνοίξω τὰ κι-
 βώτια τῶν βιβλίων. Μόλις ἔλαβον τὴν ἀπόκρισιν καὶ τὴν
 ἔδωκαν νὰ ὑπάγω ὁπόταν θέλω, καὶ ἄρχισα πάλιν νὰ αἰ-
 σθάνωμαι τὴν ἐνόχλησιν τοῦ στήθους τῆς πρώτης χείρονα.
 Ἐπεὶ λοιπόν, παρακαλῶ σε, ὀλίγην ὑπομονήν, καὶ μετὰ
 τοὺς σιναπισμούς, θέλουν ἐμβῇ ὅλα εἰς τάξιν.

Ὁ Ἡλιόδωρος βαδίζει· ὁ Ἡρόδοτος ὅμως καταλύει
 εἰς πανδοχεῖον καὶ ἀναπαύεται ὑπὲρ τῶν μῆνα, ἐξ αἰτίας
 τῆς ἀσθενείας μου· μήτε ἐξεύρω πότε πάλιν ἔχει νὰ κι-
 νῆσθαι διὰ νὰ τελειώσῃ τὸ ταξειδίον του. Ὁ Ἡλιόδωρος,

ἂν δὲν ἐκδοθῇ ὡς ἐπιθυμεῖς, καὶ ἐπιθυμῶ, δὲν θέλει βί-
βαια εἶσθαι ἢ ἀποτυχία ἀποτέλεσμα τῆς ἀμελείας μου.
Εἰς τριάκοντα ἐσπέρας τὸν ἀνέγνωσα δύο ἢ μᾶλλον τρεῖς
φορὰς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους διὰ νὰ παραλληλίσω τοὺς
λόγους τοῦ τύπου ἢ δυσνοήτους, ἢ κακῶς γραμμένους, καὶ νὰ
ἐξηγήσω οὕτω καὶ νὰ διορθώσω τὸν Ἡλιοδώρον διὰ τοῦ
Ἡλιοδώρου. Ὁ κόπος οὗτος δὲν ἐστάθη ἀνωφελής· διότι
ἀνεκάλυψεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου πολλὰ τραύματα τοῦ
ὅποια ἔκαμαν εἰς τὸν κορυφὸν Ἡλιοδώρον ἢ ἀκομψία καὶ
βαρβαρότης τῶν ἀντιγραφῶν. Δὲν σὲ λέγω τὸ ἄπειρον
πλῆθος τῶν σολοικισμῶν, τῶν βαρβαρισμῶν, τῶν ἀνωμα-
λογιῶν, τὰ ὅποια ὅλα ἐχώνευσεν ὁ στόμαχος τῶν προ-
έμου ἐκδοτῶν. Ἐλπίζω ὅτι ἡ ἡμετέρα ἐκδόσις (Ἀπίτω
δὲ ἡ Ἀδράστεια!) ἡ τριακονθήμερος, ὀλίγον ὑποδεεστέρα
θέλει εἶσθαι, ὅσον διὰ τὸ κείμενον, ἀπὸ τὰς εἰκοσαεταί-
καὶ τριακοντούταις ἐκδόσεσι τῶν Εὐρωπαίων. Λέγω τρια-
κονθήμερος, ἐπειδὴ ἀγκαλὰ δὲν ἐτελείωσεν ἀκόμη ὁ τί-
πος, ὅ,τι χρειάζεται ὁμως διὰ τὴν καλὴν ἐκδοσιν ἐνός
συγγραφῆως, ὅλον σχεδὸν ἔγινε. Δὲν ἔμειναν παρὰ τρεῖς
ἢ τέσσαρες τόποι διεφθαρμένοι, τῶν ὁποίων τὴν θεραπείαν
δὲν εὔρηκα ἀκόμη· δὲν ἀπελπίσθην ὁμως. Ἐπειτα καὶ ἂν
μείνωσιν ἀνίατοι, μήπως ἔχει χρέος ἀπαραίτητον, ὅστις
ἐκδίδει παλαιούς συγγραφῆς, νὰ θεραπεύσῃ ὅλας τὰς ἀ-
νοησίας τῶν ἀντιγραφῶν; Ἐλησμόνησα νὰ σὲ εἰπῶ, ὅτι
εὔρηκα καὶ μίαν ἀπροσδόκητον βοήθειαν εἰς τὸν Ἡλιο-
δώρον, τὴν ὁποίαν τὴν χρεωστῶ τὸν Κλαυδιόν· αὐτὸς
μὲ ἐφάνέρωσεν ὅτι εἰς τὴν ἐδῶ βιβλιοθήκην τοῦ Ἀγίου
Βίκτωρος, σώζονται αἱ διάφοροι ἀναγνώσεις ἐνός χειρο-
γράφου τοῦ Βατικάνου γραμμέναι μὲ τὴν μακαρίτην
χεῖρα αὐτοῦ τοῦ Γάλλου μεταφραστοῦ, τοῦ Ἀμυώτου.

εν τὰς ἐδανείσθην καὶ αὐτάς. Εἶναι, φίλε μου, αὐτὸ τὸ
τύπου κατῆμα τοῦ Ἀμυώτου, τῆς κατὰπρωτης δια-
κτιπῶν ἐκδόσεως ἐν Βασιλείᾳ 1534. Εἰς τὸ περιθώριον τοῦ
τύπου τούτου ἐσημείωσεν ὁ καλὸς σου Ἀμυῶτος (εὐ-
κλόμενος εἰς τὴν Ῥώμην) ἰδιοχείρως τὰς διαφόρους ἀνα-
γνώσεις ὅσας εὑρηκεν εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦ Βατικάνου.
Τοιοῦτοι ἐπιμελεῖς καὶ περιέργοι ἦσαν τοῦ αἰῶνος ἐκείνου
ἐλληνισταί, ὅχι κατὰ τοὺς σημερινοὺς προφέσσορας :

..... Διομειαλαζόνας
Τοὺς ἐν Καμαρίνῃ καὶ Γέλᾳ, καὶ Καταγέλᾳ.

Περί δὲ τοῦ ὑπομνήματος, ἔμεινε καὶ αὐτὸ ἀτελειώτον
ἐν τὴν ἀρρωστίαν μου· μ' ὅλον τοῦτο τελειώνει ὁ τύπος
τοῦ πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐβδομάδος· καὶ ὅταν ῥαφθῶσι τὰ
ἑντύπια, θέλω σὲ στείλει μίαν δωδεκάδα διὰ τῆς Διλι-
νίνας, παρεκτὸς ἂν ἔχῃς κανέν' ἄλλον τρόπον ἀδάπανον
ἐν τὰ λάβῃς αὐτοῦ. Εἶναι σχεδὸν 70 ἕως 80 σελίδας
μαστον εἰς μῆκος τὸ λεγόμενον ὄγδοον. Ὁ πολύπλοκος
Κ. δὲν σὲ ἐπαινεῖ τὸ ὑπόμνημα, ἀλλὰ σὲ δίδει νύξιν νὰ
ἀναγνώσῃς τὴν γαζέταν, διὰ νὰ ἰδῇς τοὺς ἐπαίνους τῆς
ἐφημερίδας του. Ὁ Publiciste τῆς 15 Pluviose ἠθέλησε
νὰ λαλήσῃ καὶ νὰ ἐπαινέσῃ τὸ ὑπόμνημα, καὶ εἰς ταύ-
την τὴν ἀγγελίαν παρεμβάλλει ἢ αὐτὸς ἅφ' ἑαυτοῦ, ἢ
ἰδωσκόμενος ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ Κ. ἐγκώμιον τῆς μετα-
φράσεώς του, τὴν ὁποίαν ἐξεύρεις καλῶτατα· καὶ τοῦτο
μὲν δὲν εἶναι δεινόν· καθεὶς εἶναι κύριος νὰ μοιράζῃ τοὺς
ἐπαίνους καὶ τοὺς ψόγους, ὡς τὸν δόξει, κατὰ τὸ μέτρον
τῆς κρίσεως ἢ τῆς ὁρμῆς τῶν παθῶν του. Ἀλλ' ὁ τρό-
πος μὲ τὸν ὁποῖον παρεμβάλλει τὸ πανηγυρικὸν λογιδριον
εἶναι τοιοῦτος, ὥστε ὅστις δὲν ἤκουσεν ἢ δὲν ἀνέγνωσε
τὸ ὑπόμνημά μου νομίζει ὅτι ἐγὼ ἐλάλησα περὶ τοῦ ἄρ-

χοντος καὶ περὶ τῆς μεταφράσεως εἰς τὸ ὑπόμνημα· ἐν τῷ τρόπῳ ὅτι μὲ κάμνει τρόπον τινὰ ἐγγυητὴν τῆς καλλοῦ τῆς μεταφράσεως, εἰς καιρὸν ὅταν ἐγὼ περὶ αὐτοῦ διὰ ἀνέφερα μῆτε γρύ. Καὶ πῶς ἦτο δίκαιον νὰ ἀναφέρω αὐτοῦ τὸ ὄνομα, ὁπόταν ἐσιώπησα τὸ τοῦ Γαζή, ὅστις καὶ γνώριμος καὶ φίλος. Ἡ ἐπιβολὴ αὕτη τοῦ ὑπομνήματος δὲν ἦτο νὰ ὀνομάσω τὸν δεῖνα ἢ τὸν δεῖνα, νὰ κρίνω τὴν δεῖνα ἢ δεῖνα μετάφρασιν· ἄλλον σκοπὸν δὲν εἶχα παρὰ νὰ δείξω, ὅτι τοῦ γένους ἡ κατάστασις ἡλαξεν· ἐν ἀπὸ τὰ φαινόμενα, τὰ ὅποια ἀποδείχονσι τὴν μεταβολὴν ταύτην, εἶναι καὶ ἡ μετάφρασις τῶν ὠρελίων βιβλίων· ὅθεν ὠνόμασα μερικὰ τὰ πρῶτα τ' ὅπου μ' ἐχορήγησεν ἡ μνήμη μου, χωρὶς ὄνομα μεταφραστῶν. Ἄς ἔχη χάριν ὁ Κ. ὅτι φέρει Γραικοῦ ὄνομα· ἀλλὰ ἤθελεν ἰδῆ τῇ ἐπαύριον εἰς τὸν Publiciste τὴν ἀντιμαρτυρίαν μου. Τόσον μ' ἐτάραξε τὸ ἀναίσχυτον τοῦτο ῥαδιούργημα, ὥστε τὴν ἡτοιμάσα εὐθὺς διὰ νὰ τὴν στείλω· ἔπειτα συλλογισθεὶς τὸ μετενόησα, ὅχι δι' ἄλλο (μάστιγες μου ὁ Θεός), πλὴν διὰ νὰ μὴν ἀτιμάσω Γραικοῦ ὄνομα. Ζήτησον, παρακαλῶ σε, αὐτοῦ εἰς κἀνὲν ταμεῖον ἀναγνώσεως τὴν ἐφημερίδα τῆς 15 Pluviose, διότι εἶναι περιέργος. Ἐξεύρεις ὁμῶς, φίλε μου, τί ἀπέκτησε με τοῦτο; τὸ τῆς παροιμίας: *ἡ ὄρνιθα σκαλλίζουσα ἔκβαλε τὰ ὀμμάτιά της*. Οἱ δύο σπουδαῖοι τοὺς ὁποίους ἐσύστησας εἰς τὸν Ἰορδάνην, βεβαιοῦσιν ἀναμφιβόλως (παροξυνθέντες ἀπὸ τὴν ἀγγελίαν τοῦ Publiciste) ὅτι ἡ μετάφρασις αὕτη εἶναι ψευδεπίγραφος, καὶ εἶναι ἀληθὲς πονημα Ἰωσήπου τοῦ Μοισιόδακος.

Υγίαινε φίλε μου.

Ὅταν σὲ λέγω νὰ μὴν ἀτιμάσω Γραικοῦ ὄνομα, μὴ

νομίσης ὅτι ἡ ἀντιδιαμαρτυρία μου ἦτον, ὡς λέγουν οὗτοι κτηνώδης (brutale)· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ νὰ ἀρνηθῶ πλὴν ὅτι δὲν ἐλάλησα περὶ αὐτοῦ εἰς τὸ ὑπόμνημα μ' ἐρᾶν δεινόν. Περὶ δὲ τοῦ Παπαζογλου, ἐγὼ τὸν ἐδά- νεισα, δὲν εἶναι πολλαὶ ἡμέραι, ἓνα Λοδοβίκον. Μ' ὅλον τοῦτο, ὅταν τὸν εὕρω, θέλω τὸν εἰπῶ περὶ τῶν 33.6.

13.

27 Φεβρουαρίου 1803.

Φίλε μου σὲ δίδω τὴν εἰδησιν, ὅτι χθὲς ὑπῆγα εἰς τοῦ Ιεροδάνου, καὶ ἐχώρισα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου τὰ διο- ρισθέντα διὰ τὸν Ἄθω βιβλία. Τὰ εὔρηκα ὅλα ἔξω ἀπὸ τὸν Βεκκαρίαν. Τῆς φιλοσοφικῆς Γραμματικῆς τοῦ Γαζῆ δὲν εὔρηκα πλὴν μόνον τὸν Α'. τόμον, ὅθεν τὸν ἀφῆκα, ὡς σύγγραμμα ἀτελές, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ πιθανώτατον εἶναι ὅτι ἔχουσι ὅχι ἓν ἀλλὰ πολλὰ ἤδη ἀντίτυπα οἱ Ἀ- θωνῆται σπουδαῖοι· εἰς αὐτὰ τὰ βιβλία ἐπρόσθεσα τὸν Ξενοφῶντα καὶ τὸν Ἀτλαντα, καὶ τελευταῖον τὸ δῶρόν μου, δηλαδὴ τὸν Ἱπποκράτην, τὸν Θεόφραστον καὶ τὸν Βεκκαρίαν συνδεδεμένους εἰς πακέτιον ἓν, ὅθεν γίνονται ὅλα (συγκαταριθμουμένου ἐνὸς τοῦ πακέτου) κομμάτια 77. Τοὺς εἶπα νὰ τὰ κατευθύνωσι τὸ γρηγορώτερον πρὸς τὸν Castinet εἰς τὴν Μασσαλίαν. Γράψον λοιπὸν πρὸς αὐτόν τί ἔχει νὰ τὰ κάμῃ. Τὰς δύο κασσέλας ἐκάρφωσα πάλιν, ὡς ἦσαν πρότερον. Ἀπὸ τὰ πεμπόμενα βιβλία, (παρὰ τὸν Βεκκαρίαν) λείπει καὶ ὁ Θουκυδίδης. Οἱ πα- γετοὶ ἔγιναν αἵτιοι τοῦ νὰ μὴν ἔλθῃ εἰς καιρὸν ἀπὸ τὸ

Στρασβοῦργον. Εἶσαι πάντοτε εἰς καιρὸν νὰ τὸν πέμψῃς
ἄλλην φορὰν.

Ἦγόρασα καὶ τὰ ἐργαλεῖα τοῦ Βενιαμίν, καὶ θέλω
προσπαθῆσαι εἰς τὸ νὰ πεμφθῶσι καὶ αὐτὰ μὲ τὰ δι' αὐτοῦ
βιβλία τὸ ταχύτερον.

Κατὰ τὴν ἐξουσίαν τὴν ὁποίαν εἶχες μὲ δώσει παρὰ
τῶν βιβλίων σου, ἐπῆρα καὶ ἐγὼ εἰς τὸν οἶκον τοῦς ἱε-
τόμους τοῦ Πλουτάρχου, τὴν Κασσάνδραν τοῦ Λυκόπο-
ρος, τὰ εἰς τὸν Πλάτωνα σχόλια καὶ τὴν Γραμματικὴν
τοῦ Νεοφύτου, ὅλα ὁμοῦ κομμάτια 16, τὰ ὅποια ἔστει-
λα καὶ ὅταν κατασταθῇς θέλω σὲ πέμψει ὁμοῦ καὶ τὸν Σα-
δαν σου. Τὸ ἐτώσιον ἄχθος τῆς Γραμματικῆς δὲν το
ἐπῆρα δι' ἄλλο, πλὴν ὅτι ἐνδεχόμενον εἶναι, εἰς τὰς ἐπὶ
τὸν Ἡλιόδωρον σημειώσεις νὰ παρεμπέσῃ λόγος περὶ τῆς
τῆς, ὅχι εἰς ψόγον τοῦ θανόντος, ἀλλ' εἰς ὠφέλειαν τῶν
ζώντων.

Υἱαίνει φίλε μου !

Ἐὰν γράψῃς πρὸς τὸν Κ. παρακαλῶ νὰ μὴ τὸν φε-
νερῶσῃς ὅτι ἐτυπώθη τὸ ὑπόμνημα.

14.

9 Μαρτίου 1803.

Φίλε Ἀλέξανδρε, ἀσπάζομαί σε.

Σήμερον σὲ πέμπω διὰ τῆς Διλιγέντζας μίαν δωδε-
κάδα ὑπομνημάτων. Ζητῶ παρὰ σοῦ, φρόνιμε φίλε, ταῦτα
την τὴν χάριν. Ὅταν ἡ τύπωσις ἤγγιζε πρὸς τὸ τέλος,

ἔξούρω ποῖος ἐνθουσιασμός ἐμβῆκεν εἰς τὴν κεφαλὴν
καὶ μ' ἐκίνησεν εἰς τὸ νὰ προσθέσω μίαν προσφωνη-
τὴν ἐπιστολὴν εἰς τοὺς δύο τοὺς καταβαλόντας τὴν
ἐπ' αὐτῇ· ἔπειτα, καθὼς ὁ Ὅμηρος λέγει «*ῥεχθὲν δέ τε
ῥαίως ἔγνω*» ἐσυλλογίσθην μὴ βλάψω τοὺς ἀνθρώπους διὰ
τὰς σχέσεις, τὰς ὁποίας ἤθελαν ἐνδεχομένως ἔχει μὲ τοὺς
ποὺς ἐκείνους. Ὅθεν διὰ νὰ προλάβω τὰ ἐνδεχόμενα,
ῥαψά πρὸς αὐτοὺς, καὶ προσμένω τὴν ἀπόκρισιν των,
νὰ ψαλιδίσω τὴν ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸ ὑπόμνημα, ἐάν
ἐν τὴν θέλωσι. Διὰ τοῦτο μήτε εἰς κανένα ἐδῶ δὲν ἔδωκα
ἀπομνη κανέν. Πρῶτος εἶσαι σὺ εἰς τὸν ὅποιον τὰ πέμπω.
Παρακαλῶ σε λοιπὸν νὰ μὴ τὰ δημοσιεύσῃς μήτε νὰ τὰ
πέμψῃς εἰς κανένα, ἕως οὐ νὰ ἔλθῃ ἡ ἀπόκρισίς των.
Ὅτε, ἐάν δὲν συμφέρῃ ἡ ἐπιστολή, κάμνεις καὶ σὺ ὡς
ἐγώ, ἤγουν ἀφαιρεῖς καὶ ἀπὸ τὰ δώδεκα τὰς ἐπιστολάς
καὶ τοῦ ψαλιδίου, καὶ οὕτω τὰ πέμπεις ὅπου θέλεις. Οὕτω
καὶ ἐγὼ σὲ παρακαλῶ, *et je compte sur votre loyauté*.
Ἐγὼ τὸ ἔκαμα μάλιστα ἐπειδὴ αὐτὰ εἶναι διωρισμένα
καὶ μοιρασθῶσι καὶ ὅχι νὰ πωληθῶσι. Τὸ ἀσφαλέστερον
ὡς εἶναι νὰ προσμένωμεν τὴν ἀπόκρισιν· τοὺς ἔπεμψα
καὶ τῆς πόστας ἐν ἀντίτυπον διὰ νὰ τὸ ἀναγνώσῃ καὶ
κατ' αὐτὸ νὰ μὲ δώσῃ τὴν βουλήν των.

Εἰς τὴν ἰδικὴν σου δωδεκάδα ἐπρόσθεσα ἄλλα τρία,
τὰ ὁποῖα σὲ παρακαλῶ νὰ πέμψῃς εἰς Βιένναν τὴν Ἀου-
στριακὴν ἀπὸ μέρους μου πρὸς τὸν Ἀργέντην, διορίζων
ἐν τὸν νὰ κρατήσῃ ἐν δι' ἑαυτόν, καὶ ἀπὸ τὰ λειπόμενα
νὰ δώσῃ ἐν τὸν ἀρχιμανδρίτην Γαζῆν, τὸ ἕτερον τὸν
Ἰωάννην Φρόνιμον. Καθὼς τὰ ἰδικά σου οὕτω καὶ ταῦτα
τὰ τρία θέλεις ψαλιδίσει, ἐάν τὸ ψαλιδισμα κριθῇ ἀναγ-
κτικόν.

Τὴν ἐπιστολὴν τῆς 9 Ἀνεμώδους ἔλαβον· ἀλλὰ φέ-
μου, δὲν ἔχω καιρὸν νὰ ἐκτανθῶ περισσότερο. Ὁ συμ-
ταφραστὴς μου προσμένει τὸ φύλλον, τὸ ὅποιον μ' ἐπε-
χθές.

Υγίαίνει.

Περὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Euler σὲ λέγω ταῦτα
τὸ Calcul differentiel τὸ ὅποιον ἡγοράσαμεν, εὐρί-
κατὰ δυστυχίαν ἐλλειπές· τὸ ὅποιον ἔλλειμμα ἀνεκάλυψε
ὁ στιχωτής· ὅθεν τὸ ἐδώκαμεν ὀπίσω τὸν πωλητὴν, καὶ
ἐρευνῶμεν νὰ εὕρωμεν ἄλλο. Τὰ συγγράμματα τοῦ
δρὸς τούτου ἔγιναν δυσεύρετα. Περὶ τῶν λοιπῶν αὐτῶν
συγγραμμάτων τῶν ἐξῆς :

Calcul integral.....	3 vol. in 4 ^o
Mechanique.....	2 — » —
Scientia navalis.....	2 — » —
Analysis infinitorum..	2 — » —
Methodus inveniendi..	1 — » —
lineas curvas	

Περὶ τούτων μὲ λέγουσιν ὅτι ἡ τιμὴ των ἐνδεχόμενων
εἶναι νὰ ἀναιβῇ εἰς τὰς 260· ὅθεν δὲν ἠθέλησα νὰ
ἀγοράσω ἄβουλά σου, μάλιστα ἐπειδὴ ἐδαπάνησα καὶ
ἔως 70 εἰς ἄλλα νέα ἀξιόλογα βιβλία, κατὰ τὴν ἀδεια-
τὴν ὁποίαν μ' ἔδωκας.

Υγίαίνει !

5 Ἀπριλίον 1803

Φίλε Ἀλέξανδρε ἀσπάζομαι σε.

Περικλεισμένους εἰς τὴν παροῦσαν σὲ πέμπω δύο λο-
γαριασμοὺς τὸν μὲν τοῦ Ἡροδότου, τὸν ὅποιον ἔλαβον
πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν 70:16
τὸν δὲ τῶν βιβλίων τοῦ Βενιαμίν 427: 4
εἰς αὐτὰ πρόσθετες καὶ τὰ δύο ὄργανα τῆς φυσι-
κῆς, τὰ τε πρίσματα δηλαδὴ καὶ τὸ κυρτὸν
κατόπτρον 48, καὶ διὰ τὸν κομίσαντα 15 σολ-
δά 48:15

545:35

σὲ πέμπω ἀρχίτερα δύο λογαριασμοὺς βιβλίων
τὸν μὲν 890:10 τὸν δὲ 37:4. 927:14
διὰ τὸν Ἡλιόδωρον δὲν ἐξώδευσα ἀκόμη παρὰ 995:11
ἐδαπάνησα καὶ εἰς τὸν βοηθὸν διὰ νὰ ἀνοίξω τὰς
κασσέλας τῶν βιβλίων σου καὶ νὰ τὰς μετακλείσω 3.

2470:60

Τοῦ φίλε μου ἡ ποσότης τὴν ὁποίαν ἕως τώρα ἐδαπά-
νησα ἀπὸ τὰς 3645 λίτρας τὰς ὁποίας μ' ἔστειλας.

Πρὶν τὸ λησμονήσω πρέπει νὰ σὲ εἰπῶ, ὅτι ὁπόταν
ἀπόσῃς τὴν εἰδήσιν εἰς τοὺς Ἰορδάνας διὰ νὰ σὲ πέμψωσι
τὰ ἐναπολειφθέντα εἰς αὐτοὺς βιβλία, πρέπει νὰ τοὺς
προλάβῃς νὰ τὰ ἀνοίξωσι καὶ νὰ βάλωσιν ὅλα εἰς μίαν

κασσέλαν, σφιγκτὰ στοιβασμένα, καθὼς ἦσαν, ἀλλὰ γίνονται ὅλα ἄλευρον ἕως νὰ τὰ λάβῃς. Εἰπέ τους ἀπὸ νὰ δώσωσι καὶ εἰς ἐμὲ τὴν εἶδῃσιν νὰ τοὺς πέμψω τὰ βιβλία σὲ κρατῶ, διὰ νὰ τὰ συστοιχίσωσι μὲ τ' ἄλλα.

Κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου ἔπεμψα τρία ἀντίτυπα τοῦ ὑπομνήματος (δὲν εἶχον περισσότερα) πρὸς τὸν Βενιαμὴν συνδεδεμένα μὲ τὰ ὄργανα. Εἰπέ τον παρακαλῶ τὰ παρὰ τοῦ ψαλιδισμοῦ καὶ τῆς χρειαζομένης ἄλλης προσοχῆς διότι δὲν ἔλαβα ἀκόμη ἀπόκρισιν ἀπὸ τοὺς ἐν Λιδόρω εἰς τὴν αὐτὴν κασσέλαν θέλει εὐρεῖ καὶ ἐν ἀντίτυπον ἡ ποκράτους εἰς δύο τόμους, τὸ ὁποῖον παρακάλεσον τὸν Βενιαμίν, νὰ τὸ πέμψῃ ἀσφαλέστατα πρὸς τὸν ἐν Σμύρῃ ἀδελφόν μου Ἀνδρέαν Κοραῆν.

Τώρα ἐνεργεῖται ἡ τελευταία σου παραγγελία περὶ βιβλίων, τὴν ὁποίαν μ' ἔδωκας διὰ τῆς ἐπιστολῆς σου πρὸς Ἀνεμώδους. Ὅταν λάβῃ τέλος, θέλεις ἔχει καὶ τὴν παρὰ ταύτης εἶδῃσιν. Αἱ τοιαῦται παραγγελίαι δὲν μὲ βαρύνουν, καθὼς νομίζεις, ἢ φοβεῖσαι· ἐξ ἐνάτιας τρόπον τοῦ καὶ ἀποδεικνύουσιν ἀληθινὰ ὅσα εἶπα εἰς τὸ ὑπόμνημα, καὶ πρὸς τούτοις μὲ χρησιμεύουσιν ὡς θερμόμετρον τοῦ παρόντος βρασμοῦ καὶ τῆς ζέσεως τῶν Γραικικῶν κεραιῶν. Ταῦτα, φίλε μου, εἶναι καινὰ καὶ παράδοξα, καὶ θέλουν ἐξάπαντος καταντήσῃ εἰς παράδοξον καὶ εὐτυχεστάτην ἔκβασιν· ἕκαστον βιβλίον, ἕκαστον ὄργανον συστοιχῆς ἢ μαθηματικῆς, ἕκαστη μετάφρασις εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, ἕκαστης μεταφράσεως ἕκαστος στίχος, εἶναι τόσα πυροβόλα ὄργανα (καὶ ὄργανα chargés à mitraille) κατὰ τῆς... καταλαμβάνεις ποῖαν λέγω.

Ὁ Ἡλιοδωρος προβαίνει· ἐτυπώθησαν ἕως 6 φύλλα τυπογραφικά· ἀλλ' ἡ προκοπὴ τοῦ Ἡλιοδώρου, καὶ τῶν

παιδάτου μου (εἰς τὸν Στράβωνα) ἡ ἐπιφόρτισις ἀναγ-
 ρῶν τὸν Ἡρόδοτον νὰ ἡσυχάζῃ.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σ' ἔδωκα εἰς τὰς προλαβούσας μου
 ἐπιστολὰς περὶ τῆς εὐρέσεως τῶν τριακοσίων πρώτων
 τῶν τῆς Κλυταιμνήστρας, τραγωδίας τοῦ Σοφοκλέους·
 εἰσὶν εἰς μίαν βιβλιοθήκην τῆς Γερμανίας. Ὁ εὐρε-
 τὴν εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις πρὸ ὀλίγων χρόνων ἀνεῦρε
 τοῦ Ὀμήρου τὸν εἰς τὴν Δήμητραν ὕμνον.

Ἐδημοσιεύθη, τέλος πάντων καὶ ὁ πολύπαθος καὶ πο-
 λυπόητος Λόγγος. Προχθὲς ἦλθε πρὸς ἐμὲ ὁ Διδότος,
 καὶ μ' ἔφερεν ἐν ἀντίτυπον λαμπρότατον. Ὑπόθεσις, φίλε
 μου, ὅσον καταστολισμένον μὲ ἐφίππειον καὶ φάλαρα ἱπ-
 πικῆς κατὰ χρυσὰ· φάλαρα ὅμως ὡραιότατα καὶ ἄξια κρείτ-
 τος τύχης· ἔχει ἐννέα χαλκογραφημένας εἰκόνας θαυμα-
 πίας. Εἰς τὴν Διλιγέντζαν νὰ τὸν δώσω δὲν ἐτόλμησα·
 ἀλλ' εἶπε με ἂν θέλῃς νὰ τὸν πέμψω εἰς τοὺς Ἰορδάνας,
 ἵνα νὰ σὲ τὸν πέμψωσιν ἀσφαλῶς μὲ τὸ μέσον κάναενός
 βασιλέως. Παρακαλῶ σε νὰ τὸν δεχθῇς *sans façon*, καὶ νὰ
 ἐκστοχασθῇς ὅτι μὲ στερεύεις ὠφελίμου πράγματος.
 Αὐτὸν βιβλίον εἰς ἐμὲ εἶναι παντάπασιν ἄχρηστον· καὶ
 εἰς σὲ βέβαια ἄχρηστον, διότι κἀνείς ποτὲ δὲν ἀναγινώ-
 σκει ὅχι τὸν Λόγγον, ἀλλὰ μῆτ' αὐτὸν τὸν θεῖον Πλά-
 τωνα, εἰς ταιαύτας πολυτελεῖς καὶ μωρὰς ἐκδόσεις· ἀλλ'
 ὡς ὅταν τὸν δέσῃς μὲ δέρμα Καρχηδόνιον (καὶ βέβαια
 ἐπὶ στίχῳ δὲν ἐμπορεῖς νὰ δώσῃς εἰς αὐτὸν) γίνεται
 ὁ μικρὸς κόσμος τοῦ ταμείου σου, εἴτε εἰς Ἀμστελδάμ
 εἴτε εἰς Μεσσήνην, εἴτε ὅπου ἀλλαχοῦ εὐδοκήσῃς νὰ κα-
 ταλύσῃς τέλος πάντων. Ἐτύπωσε μόνα διακόσια πεντή-
 κοντα ἢ τὸ πολὺ τριακόσια ἐξεμπλάρια, καθὼς ἤκουσα
 ἀπὸ ἄλλους. Μ' ἐφορτώθη καὶ πάλιν περὶ τοῦ Ὀμήρου·

ἀλλὰ ταύτην τὴν φορὰν ἦτον ἀληθὲς φόρτος, ἔφασκε
 ἕως νὰ μὲ εἰπῇ Vous n'avez qu'à me dire vos condi-
 tions, telles que vous les voulez; elles seront rem-
 plies. Τὸ νόστιμον εἶναι ὅτι ἐδοκίμασε νὰ πολιορκήσει
 καὶ τὴν φιλαυτίαν μου ὡς ἀσυνέτου παιδαρίου, λέγων
 ὅτι ἔχει νὰ ἀθανατισθῇ τὸ ὄνομά μου, μὲ τὴν τοιαύτην
 ἔκδοσιν, καὶ τὸ πιστεύω· ἀλλ' ἡ ἀθανασία εἶναι καὶ αὐτὴ
 πολλῶν εἰδῶν. Ἀθάνατον εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοπίτου,
 ἀθάνατον καὶ τὸ τοῦ Ἀχιλλέως. Ἀθάνατον τὸ ὄνομα τοῦ
 Ὀμήρου, καὶ ἀθάνατον ἴσως θέλει μείνῃ καὶ τὸ τοῦ Π.
 Π. τὸν ὁποῖον ὁ ἡλεὸς προφύσωρ ἀνηγόρευσε ἀλλαν
 Ὀμηρον.

Un sot trouve toujours un plus sot qui l'admire.

Τέλος, ἀναχωρῶν ἀπ' ἐμοῦ ὁ Διδότος μὲ εἶπεν ὅτι δὲν
 ἀναχωρεῖ ἀπηλπισμένος, ἀλλὰ θέλει πάλιν ἔλθῃ νὰ μὲ
 εὔρῃ.

Υἱαίνει, φίλε μου, καὶ λάβε μίαν ἀπόφασιν θαρρα-
 λέαν περὶ τῆς μελλούσης καταγωγῆς καὶ κατοικησεώς σου.

Θαρσαλέος γὰρ ἀνὴρ ἐν πᾶσιν ἀμείνων.
 Ἔργοισι τελέθει

Μὴ σε φανῇ παράδοξον, φίλε, ἂν ἐλησμόνησα χθὲς νὰ
 σὲ πέμψω τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποῖαν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν
 εἶχε μὲ φέρεи ὁ Παπᾶζογλου· ἀπὸ τὸ τέλος τῆς χθελαντῆς
 μου ἐπιστολῆς θέλεις καταλάβῃ τὴν αἰτίαν τῆς λήθης.

Ἐμπόρουν νὰ σὲ τὴν στείλω μ' ἄλλην ἀφορμὴν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεσις, ὡς βλέπω, εἶναι ἐμπορική, ἐφοβήθην ὥπως ἡ ἀναβολὴ φέρει βλάβην.

Υἱαίνει!

17.

6 Ἀπριλίον 1803.

Φίλε μου, ἀφοῦ σ' ἐπεμψα τὴν ἐπιστολὴν μου τῆς 5 Ἀπριλίου, ἔλαβον τὴν ἰδικήν σου τῆς 1 μ' ὅλα τὰ ἐγκλεισμένα καὶ τὴν κολλυβισικὴν συγγραφὴν τῶν 2000· καὶ νὰ σὲ γράψω διεξοδικώτερον δὲν ἔχω· δὲν σὲ πέμπω τοὺς ὀλίγους τούτους στίχους, πᾶρεξ διὰ τὴν εἰδήσιν τῆς παραλαβῆς τῆς συγγραφῆς.

Ὅσα γράφεις θέλουν ἐμβῆ εἰς ἔργον.

Ἐλαβον τέλος πάντων καὶ τὴν ἀπὸ Λιθόρνου προσδοκωμένην εἰδήσιν. Ψαλιδίσματα δὲν χρειάζονται· ὅθεν ὅσα σ' ἔμειναν ἀπὸ τὰ ὑπομνήματα, δύνασαι νὰ τὰ διδῇς ἀψαλίδιστα. Ἄν ἔχῃς χρεῖαν περισσοτέρων, πρόλαβε νὰ ζητήσῃς παρὰ τοῦ Ζωσιμαῖ ἢ τοῦ Σπανιολάκη πρὶν τὰ μοιράσωσιν. Αὐτὰ εἶναι εἰς τὸν δρόμον, καὶ δὲν θέλουν παραδύνη νὰ τὰ λάβωσι.

Τὸν Ἀπρίλιον γράφε μὲ ἐν Α, ὅτι εἶναι ἀπὸ τοῦ Λατινικοῦ Aprilis. Ἐξεύρω ὅτι εἰς τὰ μηνολόγια καὶ εἰς τὰ μηναιὰ εὐρίσκεται πανταχοῦ Ἀπρίλλιος· ἀλλ' ὅμως εἶναι γραφικὸν ἀμάρτημα.

Υἱαίνει καὶ ἀγάπα με.

Ἐκαμες καλὰ νὰ μὲ γράψῃς τὴν ἡμέραν τῆς αὐτόθεν ἀποδημίας σου διὰ νὰ μὴ γράφω ματαιῶς.

Καὶ πάλιν ὑγίαινε.

25 Ἀπριλίου 1903.

Φίλιππε Ἀλέξανδρε,

Ἐλαβον τῆς 13 καὶ 17 Ἀπριλίου τὰ γράμματα, ἐν
τὰ ὅποια ἔμαθον μὲ εὐχαρίστησιν ὅτι τέλος πάντων με-
τῆλθες εἰς τοὺς Ἑλουητίους διὰ νὰ περάσῃς ἐκεῖθεν ἐπὶ
τὴν Βιένναν. Κατευθύνει Κύριος τὰ διαβήματα καὶ τὰ
ἐπιχειρήσεις σου ὅλας!

Ἡ τελευταία παραγγελία περὶ βιβλίων προχωρεῖ
περὶ τοῦ Μηνύτορος θέλουν διοικηθῇ ὡς ἐπιθυμοῖς· ὁ Δόκ-
τορ θέλει δεθῇ καὶ αὐτός, ὅχι καθὼς τὸν πρέπει, ἀλλὰ
καθὼς ἀρμόζει εἰς τὸν ἐκ τῆς τυπογραφίας καὶ χαλκογρα-
φίας λοιπὸν καλλωπισμὸν του.

Τὴν ἀγγελίαν μόνην τῆς εὐρέσεως τῶν στίχων τοῦ
Σοφοκλέους μὲ τρεῖς μόνους στίχους (χάριν δείγματι
ἀνέγγων εἰς τὰ ὑπομνήματα τῆς ἐν Λειψίᾳ Φιλολογικῆς
ἐταιρίας. Ἀλλὰ ἀπὸ τρεῖς στίχους τί δύναται τις νὰ κα-
ταλάβῃ; ἡ εὐρεσις ὁμῶς φαίνεται ἀναμφίβολος.

Ἀπὸ τὸν Ἡλιόδωρον ἔχομεν ἕως 160 σελίδας τυπω-
μένας. Ἀρχησα νὰ φροντίζω τὴν σύνθεσιν τῶν σημειώ-
σεων· μὲ κακοφαίνεται ὅτι δὲν ἔχω καιρὸν νὰ τὰς ἐκ-
τείνω ὅσον θέλω. Τὸ καθ' αὐτό μου ἐργόχειρον γίνεταί,
φίλε μου, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον βαρὺ καὶ ἀλγεινόν.
Τώρα πάλιν τὸν ἤλθε μία νέα ὀρεξις, νὰ ἀναλύσωμεν, ὡς
τὸν ἰσὺν τῆς Πηνελόπης, ὅσον ἐτυπώσαμεν ἕως τῶρα,
διότι εὐρίσκει πολλὰ μεταφρασμένα χωρὶς ἀκρίβειαν, καὶ

ειώσεις, τὰς ὁποίας ἐπιθυμῶ νὰ ἀφανίσῃ· ἀφ' οὗ ἰδῶ
τὴν μεγάλῃς προσοχῆς πρῶτον τὸ χειρόγραφον, δεύτε-
ρον τὸ πρῶτον τυπωμένον φύλλον καὶ καμμίαν φορὰν καὶ
τὸ δεύτερον, κάμνει νέας διορθώσεις καὶ μεταβολὰς πε-
ρὶ ὁλοκλήρων εἰς τὸ τρίτον, καὶ καθεξῆς ἕως εἰς τὸ
τέταρτον. Ἀνάγκη λοιπὸν εἶναι νὰ εὕρισκωμαι ἀναποσπά-
τως ἐνωμένος μὲ αὐτόν, διὰ νὰ παραβάλω πᾶσαν νέαν
μεταβολὴν μὲ τὸ κείμενον, τὸ ὁποῖον καταλαμβάνεις
εἶναι ἀδύνατον.

Τητὼν νὰ καλλύνῃ τὴν μετάφρασιν, προδίδει τὴν πί-
στιν τῆς μεταφράσεως προθυμούμενος νὰ ᾔῃ πιστός,
καὶ μεταφράσιν ἄκομψον καὶ καμμίαν φορὰν καὶ σό-
φον· τί νὰ κάμω εἰς αὐτὸ ἐγώ; ἢ τί νὰ κάμῃ ἄλλος
πρῶτος παρ' ἐμέ; Τηγανίζομαι, φίλε, εἰς ἀληθινὸν
καρτῆριον πῦρ.

Δὲν θέλεις βέβαια ἀναζητήσῃ ποτὲ τὸν λειποτάκτην
τοῦ ἁθλίου νέον· ἄμποτε ἐκεῖνος νὰ μὴ δοκιμάσῃ τὴν ἀλή-
θειαν τοῦ ρεχθὲν δέ τε ρήπιος ἔγνω. Ἐγὼ μήτε εἰς τὴν
τελευταίαν τοῦ μετάνοιαν, καμμίαν πίστιν δὲν ἔδωκα·
ἀλλ' ἐπειδὴ εἶδον τὴν προθυμίαν σου τοῦ νὰ τὸν σώσῃς,
ἐτόλμησα νὰ σὲ εἰπῶ τίποτε· ἐξ ἐναντίας τρόπον τινὰ
καὶ σὲ ἐνίσχυσα.

Ἑλληνικὰ βιβλία, φίλε μου, κατὰ τὸ παρὸν ἐδῶ δὲν
πρῶτονται, παρὰ τὸν Ἀπολλόδωρον τοῦ Κλαυτέρου,
τὸν ἡμέτερον Ἡλιόδωρον, καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ἢ μᾶλλον εἰ-
πεῖν πρὸ πάντων, τὸν Ξενοφῶντα τοῦ Γαίλου ἢ Γαίλου.
Ὁ τὸν Χρυσόστομον τὸ πρᾶγμα εἶναι ὀλίγον δύσπεπτον
καὶ πιστευτὸν· μ' ὅλον τοῦτο θέλω ἐξετάσει καὶ περὶ αὐ-
τοῦ· ὁ Ἀθήναιος δὲν εἶναι τοῦ Schneider· ὁ ἐκδότης
αὐτοῦ· ὁ Schweighauser· ἔχω τώρα 5 τόμους ἀπ' αὐτόν.

καὶ εἵμεθα ἀκόμη εἰς τὸ ἕκτον βιβλίον. Εἰς τὴν κασιγιάννην τῶν βιβλίων θέλω ρίψει μερικοὺς καταλόγους διὰ τὴν ἀδελφὸν σου.

Περὶ δὲ τοῦ Σεβὰχ Θαλασσινοῦ, αὐτὸς καλεῖ μου εἶναι τερατολόγος θαυμάσιος, καὶ πρὸς τοῦτοις ἐραστὴς ἐνεργότατος τῆς ἀργίας, καὶ ἐξεύρεις τὰς μὲν ἀπορίας διὰ τὰς ἀργίας γινομένας, τὰς δὲ κακουργίας διὰ τὴν ἀπορίας καθὼς λέγει ὁ φρονιμώτατος Ἰσοκράτης ἡ δομένη χρηματικὴ βοήθεια εἰς τοὺς τοιοῦτους τρέφει καὶ αὐξάνει, δὲν θεραπεύει τὴν ἀργίαν των· μ' ὅλον τοῦτο θέλω κάμει εἰς τρόπον ὥστε ἡ εὐεργεσία σου νὰ τελεσθῇ ῥῆση καὶ τοῦτο τὸ καλόν, νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα· τοιοῦτοι ἄνθρωποι κάμειαν τιμὴν δὲν φέρουσιν εἰς ἡμᾶς. Θέλω λοιπὸν τὸν εἰπεῖ ὅτι μὲ διορίζεις νὰ τὸν δώσω δύο Λοδοβίκους ὅταν ἀποφασίσῃ νὰ ἀναχωρήσῃ. Αὐτὸς μᾶς λέγει ποτὲ μὲν, ὅτι ὑπάγει εἰς Ἀμστερδάμ (μὲ ἐλπίδα καὶ τοῦτο νὰ θρέψῃ καὶ ἐκεῖ καὶ πῶσον καιρὸν τὴν ἀργὴν γαστέρα του μὲ τὰ ἀλλότρια ἀργύρια), ποτὲ δὲ ὅτι ἔχει σκοπὸν νὰ ἰδῇ ποῖον ;... τὸν Πασβίνουλον. Ἀπὸ τὸ πρῶτ' μέχρις ἐσπέρας ἄλλο δὲν κάμνει παρὰ νὰ καπνίζεταί, καὶ νὰ στρέφῃ τὸν μύστακα, βλέπων τὸ καπνοπυρρὸν καὶ ἐναθρυνόμενος εἰς τὰ κάλλη του.

Καὶ εἰς ἐμὲ πολλὰ παράδοξον φαίνεται, ὅτι λέγεις περὶ τῆς μεταφράσεως τοῦ Εὐαγγελίου τῶν Καλβινιστῶν, ἐπειδὴ αὐτοὶ μάλιστα καυχῶνται κατὰ τῶν Παπιστῶν ὅτι ἔχουσιν πιστοτέρας μεταφράσεις. Ἄν μ' ἔλεγες περὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὸ πρᾶγμα ἦτον εὐεξήγητον. Αὐτοὶ τὴν ἔχουσιν μεταφρασμένην (καὶ τοῦτο διὰ τὸ πιστὸν καὶ ἀκριβὲς) ἀμέσως ἀπὸ τὸ Ἑβραϊκόν· ὅθεν δὲν εἶναι παράδοξον εἶναι οἱ Γραικοὶ τὴν εὐρίσκωσι διάφορον παρὰ τὴν τῶν Ἑβραίων.

ποντα. Διὰ τὴν ἐλευθερωθῆς ἀπὸ τὴν ἀπορίαν, ζήτησον τὴν Νέαν Διαθήκην ἐκείνην τὴν ὁποίαν μεταχειρίζονται οἱ τὰς Ἐκκλησίας των (ἂν ἐνθυμῶμαι καλὰ, εἶναι τοῦ Berlin) καὶ εἶμαι σχεδὸν βέβαιος, ὅτι δὲν θέλεις ἀπαντήσει τὴν διαφορὰν· ἔχουσι καὶ μίαν Ἰταλικὴν (Pour cantons Italiens) τοῦ Diodati.

Ὁ Ζωσιμᾶς μὲ τυραννεῖ πάλιν διὰ βιβλία, μ' ὅλον τὸν ἔγραψα πρὸ πολλοῦ νὰ μὲ πέμψῃ κατ'ἀλογον σαλπικερὸν παρὰ τὸν προσταθέντα. Μὲ διορίζει νὰ ἐπάρω πρὸ τὸν Μαρτίνον ἕως 4,000 φράγκα, νὰ τὰ καταναλώσω εἰς βιβλία καὶ εὐρίσκομαι εἰς ἀμηχανίαν. Μ' ὅλον τὸτο ἔκαμα ἀπόφασιν νὰ ἐξοδεύσω 1000 ἕως 1500 διὰ τὴν ἀγοράσῃ καὶ μερικὰς νέας ἐκδόσεις ἐκείνων τῶν βιβλίων, ὅσα ἐξ εἰκασίας στοχάζομαι νὰ μὴν εὐρίσκωνται ἐν τῶν Ἰωαννίνων τὴν Βιβλιοθήκην. Σκοπὸν ἔχω νὰ προσέσω καὶ τινα γαλλικὰ οἷον τὸν Θουκυδίδην τοῦ Leque, τὸν Ἡρόδοτον τοῦ Larcher, τὸν Ὅμηρον τοῦ Delaube et ἄλλα τοιαῦτα. Τί μὲ λέγεις περὶ τούτου; γὰρ λέγω τοῦτο· ἐὰν ἦναι τινὲς ἐκεῖ εἰδήμονες τῆς γαλλικῆς γλώσσης, ὠφελοῦνται· ἐὰν δὲν εἶναι λαμβάνουσι ὅλιν εἰς τὸ νὰ τὴν μάθωσιν. Εἰς ταύτην τὴν νέαν ἐκπύρσευσιν (explosion) τοῦ Ζωσιμᾶ συνήργησε καὶ τι καὶ τὸ ὑπόμνημα. Ὡ ποία χαρά, ἐὰν ἔκαμνε τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα καὶ εἰς ἄλλους!

Περὶσσότερα νὰ σὲ γράψω δὲν εὐκαιρῶ, ὁ ὑπηρέτης τοῦ συνεργάτου μου ἔρχεται μὲ φύλλον τυπογραφικόν· ἡ μὲν τοῦ θεωρίας μὲ προξενεῖ φρίκην καὶ πυρετόν.

Υἱαίνει πάντοτε ἀπύρεκτος καὶ ἀπείραστος!

14 Μαΐου, 1888.

Ἐθράδυνα, φίλε, ν' ἀποκριθῶ εἰς τὰς ἐπιστολάς σου τῆς πρώτης καὶ τῆς ἐννάτης Μαΐου· ἀλλ' ἡ βραδυὴ συνέβη ἀπὸ πολυμέλειαν μᾶλλον ἢ ἀμέλειαν. Ἐξω ἀπὸ τὰς καθ' ἑξὶν ἀσχολίας, τὰς ὁποίας ἐξεύρεις, ἔλαβα τὰς τὰς ἡμέρας σωρὸν γραμμάτων ἀπὸ τὴν Σμύρνης, εἰς τὰς ὁποίας ἦτον ἀνάγκη ν' ἀποκριθῶ. Οἱ ἐκεῖ συγγενεῖς καὶ φίλοι μου μετὰ διάστημα τόσων χρόνων, ὅσοι ζῶ μετὰ τῶν Παρισίων, εὔρηκαν εὐλογον νὰ μὲ γινώσκωνσι μὲ τόσα κουτία σύκων καὶ σταφίδων θαυμασίων, ὥστε, φίλε μου, σὲ βεβαιώνω, ὅτι δὲν ἐξευρα τί νὰ τὴν χάμω· καὶ ἔπαθα ἀληθῶς τὸ τῆς γαλλικῆς παροιμίας *l'embarras des richesses*. Σὲ ἐνθυμήθην πολλὰς ἀπομνημονων εἰς τοὺς γνωστοὺς καὶ φίλους τὴν διαμοίρασιν· ἀλλ' ἤσουν ἐδῶ, ἐλάβαντες τὴν μαῖράν σου ἀντίδωρον τῶν δαμασκηνῶν, τὰ ὅποια μ' ἐπεμψας πρὸ τῆς ἀποδημίας σου. Ἐξω ἀπὸ τὰ δηλωτικὰ τῆς εὐχαριστίας μου γράμματα, μ' ἐσυνέβησαν καὶ ἄλλαι τινὲς ἀσχολίαι ἀπροσδόκητοι, καὶ μικρὸν ταξιδίδιον ἔξω τῶν Παρισίων ὅχι μακρὰν, τὸ ὅποϊον ἔκαμα χαριζόμενος εἰς φίλον. Ἀς εἰδῶμεν τὴν τῶρα εἰς τὸ προκείμενον.

Ἐγκεκλεισμένην εἰς τὴν παρούσαν σὲ ἐπιστρέφω τὴν ἐπιστολὴν τοῦ δαιμονῶντος· ἠπόρησα ὅχι ὅτι ἦτο τόσῃ ἀχρεΐα, ἀλλ' ὅτι δὲν ἦτον ἔτι ἀχρεϊεστέρα. Ἀπὸ πρώτης ἐντεύξεως ἐκατάλαβα πολλὰ καλὰ τὴν φύσιν τοῦ ἀνδρός, καὶ *roder* ἔγνω. Δὲν ἐξεύρω ἂν ἤσουν εἰς τὴν Γαλλίαν

να καταργηθῇ ὁ Ἰακωβινισμός. Τὸν παρομοιάζω,
 μου, μ' ἓνα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἐκείνους Ἰακωβίτας,
 ἐξ ἀτυχίας ἐγνώρισα. Ἦθη θηριώδη, καὶ χαρακτήρ
 ἀνθρώπου, κατὰδῆλος καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν φυσιογνω-
 μὴν ἀποστροφή τῆς ἐργασίας, καὶ προσδοκία τῆς παρὰ
 τῶν ἄλλων χρηματικῆς συντελείας τόσον ἐπιδήλως ἀναί-
 σθητος, ὥστε καὶ τὸν διδόντα στοχάζεται ὡς ὀφείλοντα
 καὶ τὸν μὴ διδόντα, ὡς ἀδικοῦντα. Ἐξεύρεις μὲ ποῖον
 καὶ φωνῆς τόνον ἐζήτησε παρ' ἐμοῦ βοήθειαν; Κύ-
 ρε... ἐξεύρεις ὅτι τὸ χαρτζιλιῇ μου ἐτελείωσε;....
 μὲν τὸ ἐξεύρω.... Ναι ἐτελείωσε.... Μὲ κακοφαίνε-
 ... Ἀλλὰ πρέπει νὰ μὲ βοηθήσης.... Μὲ κακοφαί-
 νει καὶ τοῦτο, ὅτι δὲν εἶμαι εἰς κατὰστασιν νὰ σέ βοη-
 ... Πῶς;... Διότι τὸ ἐργόχειρόν μου δὲν μὲ δίδει
 πρὸς τόσον μόνον ὅσον εἶναι ἀναγκαῖον εἰς τὰς καθημε-
 ρίας τῆς φύσεως χρείας· ὅταν περισσεύσῃ τι ἀπὸ ταύ-
 τας τὰς χρείας, τὸ δαπανῶ εὐθὺς εἰς βιβλία, ἀναγκαῖα
 αὐτὰ πάλιν εἰς τὸ ἐργόχειρόν μου. Ὁ λακωνικὸς οὖ-
 νος διάλογος μ' ἐλύτρωσεν ἀπὸ τὰς συχνὰς ὀχλητικὰς
 ἐκπέσεις του. Περὶ δὲ τῶν ἀπειλῶν τῶν κατὰ σοῦ, αὐ-
 τή, φίλε μου, ἔχουσι χρεῖαν καὶ δι' ἐμέ σχολίων καὶ ση-
 μειώσεων. Ὅμως καὶ ἂν ᾔηναι ἀληθῶς ἀπειλαί, ἀπὸ τοῦτο
 ἐκδραίνει; τίποτε· τοιοῦτους ἀνθρώπους εἰς τὴν Κων-
 σταντινούπολιν εὐκόλως τοὺς πέμπουσιν εἰς τὸ κἄτεργον,
 ὅταν δὲν ἡσυχάζωσι. Νὰ σέ εἰπῶ ἄλλο νοστιμώτερον, τὸ
 αὐτὸν ἀποδεικνύει ὅτι πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς εἶναι καὶ
 πρὸς, ἔάν ἡ ἐπιστολή του ἢ πρὸς σέ δὲν ἦτον ἱκανὴ νὰ
 αὐτοῦ ἀποδείξῃ τοιοῦτον. Αὐτὸς ἐσύχναζε εἰς τὸν καφενὲν
 αὐτοῦ ἀργοβιοῦσι καὶ ἀργολογοῦσι ἐκ δυστυχίας καὶ ἄλλοι
 ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ἡμεδαπούς. Εἰς ἐξ αὐτῶν μετεωριζόμε-

νος τὸν εἶπεν, ὅτι καὶ οἱ μὴ πίνοντες καφὲν χρῶνται
 νὰ πληρῶνῳσιν ὀλίγην χρηματικὴν εἰσφορὰν διὰ τὴν ἐπι-
 λαυσιν τὴν ὁποίαν ἔχουν βλέποντες τὰ κάλλη τῆς κυρίας
 τοῦ καφενέ. Θυμός, ἀγανάκτησις, ἀπογῆ εἰς τὸ ἐξῆς ἐπὶ
 τὸν καφενέν, καὶ λύπη ἀπαρηγόρητος ὅτι δὲν ἐξέυρει τὴν
 γαλλικὴν γλῶσσαν.... διὰ τί; διὰ νὰ γράψῃ μιαν ὑπό-
 στικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν κυρίαν τοῦ καφενέ, ἣ ἵσως
 ἴσως καμμίαν προσοχὴν δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτόν. Ἀλήθεια
 λοιπὸν εἰς αὐτόν τοῦ Σοφοκλέους :

..... ἡ δὲ μωρία
 Μάλιστα' ἀδελφὴ τῆς πονηρίας ἔφυ.

Ἡ μακρὰ μου μωρολογία περὶ τοῦ μωροῦ τέλος ἔχει
 δὲν ἔχει παρὰ τὸ νὰ σὲ πληροφορήσω ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐστὶν
 ναι θρήνων καὶ ὄχι φόβου ἄξιος. Λέγω ὄχι φόβου, ἐπει-
 τὰς παρούσας περιστάσεις. Διότι, ἐὰν καθ' ὑπόθεσιν οὐ
 νέβαινε καμμία πολιτικὴ ταραχὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα, μάλισ-
 τα τώρα ὅταν τῆς Ἑλλάδος τὰ φῶτα εἶναι ἀκόμη
 ὀλίγα καὶ ἀσθενῆ, ἕνας τοιοῦτος, κατ' ἐμὴν κρίσιν, εἶναι
 φοβερώτερος παρὰ δώδεκα λεγεῶνας δαιμόνων. Περὶ
 τῆς χρηματικῆς βοηθείας τὴν ὁποίαν στοχάζεσαι νὰ τὴν
 κάμῃς διὰ χειρός μου, προσμένω νὰ ἀκούσω ἀπὸ τοῦ
 ἡμετέρου ὅτι ἀπεφάσισε νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πόλιν τὴν
 ἀπὸ τὸ βάρος του· καὶ τότε πάλιν δὲν μὲ φαίνεται
 καλὸν νὰ τὰ δώσω ἐπ' ὀνόματί σου, νὰ μὴ φανῇ ὅτι τὸ
 ἐφοβήθης. μάλιστα ἐπειδὴ, καθὼς σὲ εἶπα, αὐτὸς δὲν ἐ-
 ναι οὐδενὸς φόβου ἄξιος. Ὡς τόσον θέλω κάμει, ὥς μὲ δὲ
 δάξουσιν αἱ περιστάσεις.

Ἐπεμψα πάραυτα τὰς ἐπιστολάς σου διὰ τοῦ κυρίου
 Στεφάνου Σκυλίτζη (ὅστις εὗρέθη εἰς τὴν κατοικίαν μου)
 πρὸς τὸν Παπάζογλου καὶ τὸν Στεφανάκη.

Ἐμᾶρξεν μερικοὺς καταλόγους· ἀλλὰ δὲν ἐξεύρω πῶς τοὺς στείλω εἰς Μασσαλίαν, ἐπειδὴ ἡ διλιγέντζα τοῖς μικρὰ πακετίδια δὲν λαμβάνει. Εἶπα τὸν βιβλιοπώλην νὰ φροντίσῃ αὐτὸς νὰ εὕρῃ κανένα τρόπον ἀποστολῆς ἀδράπανον. Περὶ δὲ τῶν βιβλίων μὲ εἶπεν ὅτι τῆς ἐρχομένης ἐβδομάδος τὴν τετάρτην τελειώνουν ὅλα· ἡ ἀργοπορία εἶναι ἀπὸ τὸν βιβλιοδέτην. Ὅταν σταθῇ εἰς τὴν Βιένναν, κάμε νὰ στείλῃς εἰς Κωνσταντινούπολιν κανένα βιβλιοδέτην Γερμανόν· ἴσως ἐχρειάζετο καὶ ἄλλος ἓνας διὰ τὴν Χίον. Οἱ Παρισινοὶ δυσκόλως μετοικοῦσιν. Ἄν ἦμην εἰς τὴν Μασσαλίαν, ἤθελα σπουδάσει νὰ ξεμαυλίσω κανένα. Ἀλλὰ διὰ τί Γερμανὸς ἢ Γάλλος; ἀπὸ τόσους Γραικοὺς ἀργοὺς περιερχομένους εἰς τὴν Εὐρώπην, πῶς νὰ μὴν εὐρίσκεται κανεὶς νὰ ἐπιθυμήσῃ τὴν μάθησιν ταύτης τῆς τέχνης;

Τὰ περὶ τοῦ Νικολάου σου, φίλε, μ' ἐλύπησαν ὅχι πλεόν δι' αὐτόν, διὰ τὸν ὅποιον ἔχασα τὰς ἐλπίδας· ἀλλὰ διότι σὲ βάλλει εἰς ἐμπερδέματα καὶ ἀμηχανίας. Ἡ φρόνησίς σου ὅμως εἶναι ικανὴ νὰ σὲ ἀπολύσῃ ἀπὸ τὰς ἀπορίας. Ἐνθυμοῦ τὸ ἐγγύα, πάρα δ' ἄττα. Μὴ συστάσεις, μὴ ὑποσχέσεις καὶ ἐπαγγελίας ἀπλῶς καὶ ὥς ἔτυχε πρὸς κανένα περὶ κανενός.

Ἐνθυμήσου ὅταν ὑπάγῃς εἰς Βιένναν, καὶ τοὺς Θεοφράστους καὶ Ἰπποκράτας τοὺς πεμφθέντας πρὸς τὸν Ἀργέντην.

Πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ τελειώσω· πάλιν πλοῖα καὶ δίκτια.

Ἐρρωσο !

Φίλε Ἀλέξανδρε ἔλαβον τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 24 τοῦ Μαΐου. Ὡ πόσον μ' ἐλύπησε μὲ τὰς σταφίδας! τὰ σῦκα ἦσαν πρὸ πολλοῦ μοιρασμένα, ἀλλὰ σταφίδας ἤμην ἀκόμη εἰς κατάστασιν νὰ σὲ στείλω ἡμῖς κουτίον, ἐπεὶ ἐλάμβανον τὴν ἐπιστολήν σου 5 ἢ 6 ἡμέρας ταχύτερον. Ὑπομονὴ πλέον. Μ' ἐκακοφάνη τόσον περισσότερον, ὅσον ἡ ποσότης ἦτον ὑπερβολικὴ καὶ ἀσυνειθιστος. C'etait une veritable explosion de politesse et d'amitié ἀπὸ τὸ μέρος τῶν συντοπιτῶν μου.

Εἰς τὴν παροῦσαν κλεισμένην θέλεις εὐρεῖ τὸν λογαριασμὸν τῶν βιβλίων τῶν ἀπεσταλμένων πρὸς τὸν Ἀναστάσιον Μαργαρίτην. Ἡ κιβωτὸς πρέπει νὰ ἐστάλῃ εἰς τὰς 24 ἢ 25. Ἀπὸ τὴν σημείωσιν τῶν ζητηθέντων βιβλίων ἄλλο δὲν λείπει παρὰ τὸ Cours élémentaire et préparatoire de Geographie en vers français. Αὐτὸ ὅμως μόνον δὲν εὐρέθη, ἀλλὰ μήτε κανεῖς ἀπὸ τοὺς βιβλιοπώ-
λας δὲν ἔξευρε νὰ εἰπῇ ἐὰν ἦναι τοιοῦτον βιβλίον εἰς τὸν κόσμον.

Ἡ γενικὴ ἱστορία εὐρέθη οὕτως δεμένη εἰς κομψὸν δέσιμον τόμοι 45, ὅθεν τὸν εἶπα νὰ τὴν ἐπάρῃ, καὶ εἰς αὐτὴν ἐπρόσθεσε καὶ τὸν 46 τόμον, δεμένον εἰς τὸν αὐτὸν τρόπον.

Ἐπεμψα εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ τοὺς ζητηθέντας καταλόγους πρὸς τὸν Castinet τῆς Μασσαλίας διὰ τοῦ βιβλιοπώλου τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ Mossy. ὅθεν θέλεις δώσει τὴν εἶδῃσιν πρὸς τὸν Castinet νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Mossy

πακέτον καὶ νὰ τὸ πέμψῃ πρὸς τὸν ἀδελφόν σου. Εἴ-
αι 7 ἢ 8 διάφοροι κατάλογοι.

Χθὲς ἐπεμψα πρὸς τὸν βιβλιοπώλην τοὺς ζητηθέντας
Βεκκαρίας διὰ νὰ σέ τοὺς πέμψῃ ἀνυπερθέτως ἢ κατ' εὐ-
ρίαν αὐτοῦ, ἐὰν ἦναι τρόπος, ἢ διὰ τοῦ ἐν Λουγδούνῳ
Seguin. Εἰς αὐτοὺς φίλε (καὶ δὲν ἐξεύρω ἂν ἔκαμα καλὰ)
πρόσθεσα καὶ τὸν Δόγγον, διὰ τοῦ ὁποίου τὸ λαμπρὸν
παιγῶμα ἐπλήρωσα λίτρας 30.

Ἐπειδὴ καὶ περὶ Βεκκαρίου ὁ λόγος, παρακαλῶ νὰ
λῴσῃς τὴν ἀπορίαν ἢ ὁποία μὲ βασανίζει· ὁ Lefort ὁ βι-
βλιοπώλης ἐπώλησε τοὺς 5 τοὺς ὁποίους εἶχες ἀφήσει εἰς
ἐμὴν, καὶ μοῦ ζητεῖ ἄλλους 6, περὶ δὲ τῆς τιμῆς μὲ λέ-
γει (καὶ διίσχυρίζεται ὅτι λέγει τὴν ἀλήθειαν) ὅτι ἐσυμ-
φωνήσαμεν νὰ τοὺς πληρώνῃ εἰς ἡμᾶς 3.10 καὶ αὐτὸς νὰ
τοὺς πωλῇ 4.10· τὸ ἄπορον εἶναι ὅτι τὸ γράμμα του
περιέχει ῥητῶς νὰ μᾶς τοὺς πληρώνῃ 4.10. Ἄλλ' αὐτὸς
πρὸς Διὸς καὶ τῶν λοιπῶν ὄλων Ὀλυμπίων θεῶν, ὅτι
γράφῃ ἐξ ἀπροσεξίας του οὕτως, καὶ δὲν τοὺς ἐπώλησε
παρὰ τέσσαρας καὶ ἡμίσειαν λίτρας εἰς τὸ κοινόν· καὶ εἰς
θεοδώσιν τούτου φέρεي τὴν πρώτην πληρωμὴν τὴν ὁποίαν
ὁ ἔφερεν εἰς τὴν κατοικίαν σου ὁ ὑπηρέτης του πρὸς 3.10
ἢ 3.5. Ἐγὼ, ἐπειδὴ ὁ κύριος τοῦ Βεκκαρία ἦτο παρὼν,
σημείωσιν τῆς τιμῆς εἰς τὸ κατάστιχόν μου δὲν ἔκαμα,
καθὼς κάμνω περὶ Ἱπποκράτους καὶ Θεοφράστου, καὶ
μήτε χρεία ἦτον νὰ τὴν κάμω, ἐπειδὴ μὲ ἤρκει τὸ γράμ-
μα του. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μὲ φαίνεται νὰ κάμνῃ πιθα-
νὴν τὴν περὶ τῆς ἀπροσεξίας ἀπολογίαν εἶναι ὅτι τῶν
ἢ τιμῇ τῶν 4 10 εἶναι ὀλίγον χονδρὴ διὰ τὸν βιβλιοπώ-
λην. Ὡς τόσον τὸν εἶπα νὰ σέ γράψω περὶ τούτου, καὶ
ὅτι θέλω κάμῃ ὡς μὲ διορίσεις.

Ἡ πόλιτζα τῶν 2,000 λιτρῶν ἐπληρώθη εἰς τὴν θεσμίαν της. Ἀργύρια νὰ μὲ πέμψης δὲν εἶναι χρεὶς, δὲν σὲ ζητήσω· τὸ χαρτίον τοῦ Ἡλιοδώρου δὲν ἐτέλει σεν ἀκόμη· τὸν δὲ τυπογράφον πληρόνω ἀπὸ ὀλίγα φορὰν ἀναλόγως μὲ τὴν ποσότητα τῶν φύλλων τὰ ἐπὶ τυπώνει, καὶ τοῦτο ὅχι δι' ἀπιστίαν του πρὸς ἐμέ, ἀλλὰ διότι δὲν εἶναι ἱκανῶς πλούσιος, ὥστε νὰ προσμείνῃ τὸ τέλος τοῦ τύπου.

Εὐχαριστοῦμαι πολλὰ ὅτι εὐχαριστεῖσαι εἰς τὴν δέξασιν, τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνεις αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς ἐντιμωτάτους καὶ σοφοὺς Ἑλουητίους. Αὐτὸ πρέπει νὰ διασκεδάσῃ τὴν ἀτολμίαν σου, περὶ τῆς ὁποίας ὁμως μὴ παραπονέσῃς τόσον, εἶναι φυσικὸν ἀποτέλεσμα, καὶ πολλάκις σημεῖον ψυχῆς γενναίας. Ἐνθυμᾶσαι τὸν μῦθον τῶν ποντικῶν οἱ ὅποιοι ἀποφασίσαντες ὅλοι μίαν ἡμέραν νὰ πνιγθῶσι εἰς λίμνην, διότι δὲν ὑπέφερον νὰ ζῶσιν εἰς καθημερινὸν φόβους, ἐμποδίσθησαν, ἰδόντες μὲ πόσῃν δειλίᾳ οἱ βλαβερὰ τραχοὶ ἐκρημνίσθησαν εἰς τὸν πάτον τῆς λίμνης, φοβούμενοι θέντες τὴν ὁρμὴν τῶν ποντικῶν; Ὁ μῦθος δηλοῖ, ἐν τοιαύτῃ παρηγορίᾳ αἰσθάνομαι καὶ ἐγὼ ὡςάκις ἀκούω ὅτι εἶναι καὶ ἄλλοι ἄτολμοι εἰς τὸν κόσμον. Ἀλλὰ νὰ εἰπῶ ἄλλο παραδοξότερον, τὸ ὅποion ἴσως δὲν ἤκουσας· Ἐξεύρεις ἀπὸ τὴν ἱστορίαν ποῖος δεσπότης ἦτον ὁ Λοδοβίκος ΙΔ'. Ἐξεύρεις ὅτι εἶχε καὶ εἶδος ἀληθῶς ἄξιον τιμῆς, ῥαυαννίδος, καὶ τοσοῦτον καταπληκτικόν, ὥστε μόνον τὸ βλέμμα του ἐπάγωνε τὸν βλεπόμενον. Καὶ ὁμως ὁ αὐτοῦ υἱὸς καὶ τηλικούτος Λοδοβίκος, ἔχανε τὰ πασχάλια τοῦ πατρὸς ὡς λέγει ἡ παροιμία, ὡςάκις εἶχε Διθάνι (Lit de justice). Ἐχω τώρα ἐδῶ (καὶ ὡς εἶναι καὶ τοῦτο ἐπεισόδιον παρηγορίαν μας) καὶ ἄλλον ἄτολμον τὸν Στέφανον Σα...

αὐτὴν, ὁ ὅποῖος μὲ φαίνεται πολλὰ χρήσιμος νέος· τὸ
ἐπιμον εἶναι ὅτι ἀκόμη μήτε μετ' ἐμοῦ δὲν ἐμπόρεσε
λάβη θάρρος, μ' ὅλον ὅτι προσφέρομαι πρὸς αὐτὸν μὲ
τὴν τὴν χρεωστούμενην οἰκειότητα καὶ ἀγάπην.

Περὶ δὲ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐλληνικῆς διαλέκτου
ἐπιθυμητὸν ἦτον βέβαια νὰ ὑπεβάλλετο ἡ κοινὴ εἰς τοὺς
τοὺς κανόνας τῆς ἀρχαίας· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα μὲ φαί-
νεται ἀδύνατον καθὼς καὶ ἄλλοτε τὸ εἶπα. Νὰ σὲ εἰπῶ
τὴν ἀλήθειαν, δὲν εἶναι τόση ἡ ἐπιθυμία μου νὰ ἰδῶ τὴν
γλῶσσαν ἐλληνίζουσαν, ὅσος εἶναι ὁ φόβος μου μὴ βαρ-
βαρωθῇ ἀκόμη περισσότερο, ἀφ' ὅ,τι εἶναι βάρβαρος.
Πέπειστος ὅτι δὲν λείπουσιν ἀπὸ τὸ γένος ἄνδρες καὶ μὲ
προκοπὴν καὶ μὲ ζῆλον, οἱ ὅποιοι δι᾿σχυρίζονται ὅλον τὸ
εὐαντίον, ὅτι δηλαδὴ πρέπει καὶ νὰ γράφωμεν καὶ νὰ
λαλοῦμεν ὡς γράφουσιν καὶ λαλοῦσιν οἱ ξυλοφόροι καὶ οἱ
θροφόροι. Ἡ γνώμη μου βέβαια ἀπέχει μακρὰν ἀπὸ
τοιούτου σύστημα, καὶ στοχάζομαι ὅτι ἂν ὁ σπουδαῖος
ἄνθρωπος νὰ συγκαταβαίνει εἰς τὸ μέτρον τῆς καταλή-
ψεως τοῦ ξυλοφόρου, οὕτω καὶ ὁ ξυλοφόρος πρέπει νὰ
προθυμῇται ν' ἀναβαίνει καὶ αὐτὸς ὀλίγον εἰς τὸ νὰ κα-
ταλαμβάνῃ τὰ λεγόμενα ἢ τὰ γραφόμενα ἀπὸ τὸν σπου-
δαῖον, καὶ τοιουτοτρόπως νὰ συναπαντηθῶσι καὶ οἱ δύο
εἰς τὸ μέσον τῆς κλίμακος· ἐὰν τὸ μέσον τοῦτο εἶναι κα-
λόν, ἐξηγεῖται εὐκόλα καὶ ἡ πλάνη τῶν ὑπερασπιστῶν
τοῦ χυδαῖσμου· ἀλλ' ἐὰν τὸ ἐπιθυμούμενον εἶναι δυνατόν,
δικαίως ἤθελεν ἀπορήσει τις, πῶς αὐτοὶ ἀπεπλανήθησαν
τόσον μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν· τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα
ἔχει σοφίσματος ἔμφασιν· δὲν εἶναι ὅμως σόφισμα. Ἐξέ-
τασον, φίλε μου, χωρὶς πρόληψιν, ὅσα ἔως τὴν σήμερον
εἶναι γραμμένα εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν· μόλις εὐρίσκεις

ἐν μεταξύ τῶν δέκα, τὸ ὅποιον δύνασαι νὰ ἀναγνώ-
χωρῇς ἀηδῖαν καὶ νυσταγμὸν· πόθεν τοῦτο; ἐκ τούτου
βέβαια ὅτι οἱ συγγραφεῖς δὲν ἐμελέτησαν ποτὲ τὴν γλῶσ-
σαν μέχρι πόσου εἶναι δεκτικὴ ἐλλήνισμου. Εἰς ἐκάστην
σελίδαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν εἰς ἕκαστον στίχον γίνεται προ-
φανὴς ἡ ἀπορία καὶ ὁ κλονισμὸς τοῦ νοῦς καὶ τοῦ καλῶ-
μου τοῦ γράφοντος· εἰς ἕκαστον στίχον αἰσθάνεσαι μὴ
βάρος τῆς ψυχῆς ὅτι ὁ γράφων ἔπασχε τοῦ δυστυχοῦς
Σισύφου τὴν κόλασιν, τὴν ὁποίαν τόσον θαυμασιῶς ἐπι-
ρίγραψεν ὁ Ὅμηρος.

Ἦτοι ὁ μὲν, σκηριπτόμενος χερσὶν τε ποσὶν τε,
Λᾶαν ἄνω ὥθεσκε ποτὶ λόφον· ἀλλ' ὅτε μέλλοι
Ἄκρον ὑπερβαλεῖν, τότε ἀποστρέψασκε κραταίῃς,
Αὐτὶς ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής·
Αὐτὰρ ὅγ' ἄψ' ὥσασκε τιταινόμενος· κατὰ δ' ἰδρῶς
Ἔρρεεν ἐκ μελέων, κονίη δ' ἐκ κρατὸς ὀρώρει.

Σὲ τὸ εἶπα νομίζω καὶ ἄλλην φορὰν, ἐὰν ἀπὸ καλῆς
ἢ κακῆς τύχης ἐγεννᾷτο τις (τὸ ὅποιον δὲν εἶναι ἀδύνα-
τον) μεταξύ τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ χυδαΐσμου, καλῶς νὰ
γεννᾷ τοιοῦτους γραφικοὺς στίχους, μῆτε θεοί, μῆτε θεί-
μονες θέλουσι πλέον δυνηθῇ νὰ ἐμποδίσωσι τὸν χυδαΐσμον
τῆς γλώσσης, ἐὰν ᾗναι τότε δίκαιον νὰ ὀνομασθῇ γλῶσ-
σα χυδαία, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται τοιοῦτοι ποιηταὶ
καὶ τοιαῦτα ποιήματα· τῆς γλώσσης τὸν βαρβαρισμὸν
ἐγὼ τὸν ὁμοιάζω μὲ τὴν πυρκαϊάν τῆς Τρωάδος· ἡ πρῶ-
δός του εἶναι πολλὰ μεγαλητέρα παρ' ὥστε νὰ καταγι-
νόμεθα εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ὄλων, ἱκανὸν εἶναι νὰ σώ-
σωμεν τὸν γηραλέον Ἀγχίσην καὶ τοὺς πατέρας Θεοῦς
καθὼς ἔκαμεν ὁ Αἰνείας· ἡ σωτηρία τῶν οἰκειοτάτων εἶ-
ναι νὰ ἀποσκορακίσωμεν καὶ ἀπὸ τὴν γλῶσσαν ὅλας τὰς

αὐτὰς λέξεις καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι πολλὰ δύσκολον, ἐὰν
 ὁ καθαριστὴς ᾖ εἰς ἄκρον εἰδήμων τῆς παλαιᾶς
 ὥσπερ· ὅτι εἶναι καὶ αὐτοῦ κίνδυνος μὴ ἐκρίζωσιν μὲ
 ἱζάνια καὶ τὸν σῖτον· πολλόταται λέξεις εἰς τὸ φαι-
 νόμενον ξενικαί, ἀκριβῶς ἐξεταζόμεναι εἶναι γεννήματα
 ὡς ὁ δὲ δύσμορφα, ἀλλ' ὅμως γεννήματα) τῆς παλαιᾶς
 ὥσπερ· περὶ τούτων ἔχω πολλὰς σημειώσεις· ἀλλὰ τὸ
 ἔργον τῆς ἐπιστολῆς δὲν ἐπιδέχεται τοιαύτην παρέκ-
 κλισιν.

Περὶ δὲ τοῦ νὰ σπουδάζῃ αὐτοῦ τῶν Γραικῶν ἡ νεο-
 α, αὐτὸ εἶναι, φίλε, πρᾶγμα θαυμάσιον, καὶ ἴσως ὅχι
 τὸν δύσκολον· ἀρκεῖ μόνον νὰ κάμῃ τις τὴν ἀρχὴν, ἡ
 ποία εἶναι πανταχοῦ τὸ δυσχερέστερον. Εἶμαι βέβαιος,
 ὅτι μετὰ τῶν λόγων θέλουν ἀποκταῖσθαι καὶ ἡθὴ χρηστὰ
 καὶ ἀληθῶς ἐλεύθερα· ἀλλὰ περὶ τούτου ἐνθύμησόν με,
 καὶ ἐγὼ λησμονήσω, νὰ σὲ γράψω ἄλλοτε διεξοδικώτερον
 καὶ ἐδὼ συμβαίνοντα εἰς τοὺς Γραικοὺς νέους, διότι και-
 ρὸν δὲν ἔχω κατὰ τὸ παρόν, πλὴν τοῦ νὰ σ' ἐρωτήσω τὰ
 ἑξῆς.

Εἰπέ με ἐὰν τοῦ κοινῶς λεγομένου μεταξὺ τῶν ἐμπο-
 ῶν Ἀλατζοέρι ἢ Ἀλαζοχέρι ἐξεύρεις τὸ Γραικικὸν ὄνομα.
 Ἐπίσκοπος εἰς ἓν *Πρέτζο Κορέντε* Ἀλατζοέρι τοῦ Ἀσκλη-
 τοῦ, καὶ Ἀλατζοέρι τῆς Περσίας. Τί θέλει νὰ εἰπῇ τοῦ
 Ἀσκληπιοῦ; Γαλλιστὶ τὸ Ἀλατζοέρι εἶναι *la Graine*
Avignon ἢ *l'épine vinette*, ἡ καὶ τὰ δύο ταῦτα γαλ-
 λικὰ ὀνόματα δηλοῦσι συνωνύμως ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα;
 Ἐρωτῶ σε πρὸς τούτοις τὰ Ἀσφούρια (ἄλλο ἄρθρον
 τοῦ Πρέτζου Κορέντε) εἶναι βέβαια τὸ *Safranum* ἢ *Sa-*
fran bâtard, ἢ *Cartame* τῶν Εὐρωπαίων· ἀλλ' εἶναι
 καὶ αὐτὸ μὲ τὸν Κνήκον τῶν Ἑλλήνων; ἐὰν γνωρίζῃς τὸ

Ἄσφοῦρι, εὐκολον εἶναι ἐμβαίνων εἰς κἀνὲν ἐργασίον
φαρμακοπώλου, καὶ ζητῶν νὰ σὲ διδάξῃ τὸ Cartago
κάμης τὴν σύγκρισιν. Μήτε καιρόν, μήτε χαρτὶν
πλέον νὰ σὲ εἰπῶ περισσότερα.

Ὑγίαине εὐτυχῶν ἀείποτε.

Ἄς ἔχω ταχινὴν εἶδῃσιν τῆς παραλαβῆς τῶν Βασι-
ρίων καὶ τοῦ Λόγγου. Σήμερον τὸ πρῶτ' ἔπρεπε νὰ πα-
δοθῶσιν εἰς τὴν κατ' εὐθεῖαν αὐτοῦ ἐρχομένην Διολογί-
ζαν. Εἰπέ με καὶ τὴν ἡμέραν τῆς αὐτόθεν ἀποδημίας.

21.

29 Ἰουλίου 1803.

Ἐλα τώρα, φίλε Ἀλέξανδρε, ὅστις ὀνομάζεις τὰς ἐπι-
στολάς σου μωρολογίας, νὰ μάθῃς καὶ νὰ πληροφορηθῇς
τί πρᾶγμα εἶναι ἡ μωρολογία· ἐὰν ὅμως ἦναι δίκαιον
ὀνομασθῇ μωρολόγος ὅστις ἀποκρίνεται μὲ μίαν εἰς
ἐπιστολάς ἐνταυτῷ. Ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, δίκαιον
ἦτον νὰ σὲ προκαταλάβω διὰ νὰ ἐξοπλισθῇς μὲ τὴν ὑπερ-
μονήν.

Ἔως τώρα δὲν σὲ ἔγραψα, διότι ἐπρόσμενα νὰ μὴ
τὴν ἀποκατάστασίν σου εἰς Βιένναν, καὶ τὴν κατάπαυσιν
τῆς τοιαύτης πλάνης, ἥτις σ' ἔκαμε νὰ ἰδῇς καὶ νὰ γνω-
ρίσης, πολλῶν ἀνθρώπων ἄστυα καὶ ῥόον.

Μ' ἐρωτᾷς περὶ τοῦ Λόγγου, καὶ ἀπορεῖς διὰ τί
εἶναι εἰς αὐτὸν οὐδεμία μνήμη τῶν διορθώσεών μου, καὶ
φοβεῖσαι μήπως ὁ Διδῶτος ζητεῖ μὲ τοιοῦτον σκοπὸν
τὸν Ὅμηρον παρ' ἐμοῦ. Ἐξ ἐναντίας, φίλε μου, αὐ-

...να με ἐπιγράψῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βίβλου ὡς
...καὶ ἐγὼ δὲν ἔστερξα εἰς αὐτὸ διὰ δύο αἰτίας εὐ-
...τάτας, τοῦλάχιστον ὡς ἐγὼ τὰς στοχάζομαι. Ἡ
...εἶναι, ὅτι δεχόμενος τὸ ὄνομα τοῦ ἐκδότου, ἀνάγκη
...να καταβάλω κόπον περισσότερον, καὶ μελέτην τοῦ
...γράφως προσεκτικωτέραν· καὶ αὐτὸ αἱ ἄλλαι μου
...κατ' οὐδένα τρόπον δὲν με τὸ ἐσυγχώρουν. Ἡ δευ-
...ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ ἐκδότου φυσικὰ ἐπέβαλλεν εἰς ἐμέ
...χρέος νὰ πέμψω εἰς τινὰς φίλους (ἐπειδὴ μὲ πέμ-
...καὶ αὐτοὶ) μερικὰ ἀντίτυπα, τὰ ὅπαῖα μὴτ' ἐδύ-
...μὴτε δίκαιον ἦτον νὰ με δώσῃ ὁ τυπογράφος. Ταύ-
...μόνον τὴν ἄδειαν τὸν ἔδωκα, ἐὰν ἀναγγεῖλῃ διὰ τῆς
...ἡ τῆς Ἐγκυκλοπαιδιακῆς Ἀποθήκης τὴν ἐκ-
...του, νὰ εἴπῃ ὅτι τὸν ἔδωκα καὶ ἐγὼ ἐν παρόδῳ
...διορθώσεις.

...ἔλθω τώρα εἰς τὰς διορθώσεις σου τὰς εἰς τὸν Λόγ-
...αἱ ὅποῖαι εἶναι τόσον καλαί, τοῦλάχιστον τόσον πι-
...ὥστε δικαιουσι τρόπον τινὰ τὸ νὰ μὴ θελήσω νὰ
...ἐκδότης τοῦ Λόγγου. Ἐὰν εἶχον εὐκαιρίαν πε-
...τέραν, δὲν λέγω ὅτι ἤθελα ἀνακαλύψει τὰς αὐτάς
...τὰς ὁποίας ἀνεκάλυψας, ἀλλὰ βέβαια ἤθελα διορ-
...ἀκόμην ἱκανὰς ἄλλας ἀπὸ τὰς πολλοτάτας ἀβλε-
...τῶν ἀντιγραφῶν.

Ἡ τροπὴ τοῦ ἐνθεώτεροι εἰς τὸ ἐωθινώτεροι εἶναι κατὰ
...πᾶσι πιθανή· τοῦτο μόνον δύναται τις νὰ φέρῃ εἰς ἀν-
...ρησιν, τὸ τῆς σελίδος 62 (ἐκδόσει τοῦ Villosion) περὶ
...τέλος τοῦ δευτέρου βιβλίου σχεδὸν «Καὶ τούτοις ἅπασι
...τέτεροι γενομένοι καὶ θρασύτεροι κτλ.» καθὼς ἐκεῖ ἡ
...μότης ἦτον ἀποτέλεσμα τῶν φιλημάτων, τῶν περι-
...καῶν καὶ κατακλίσεων, καὶ τέλος καὶ τῆς ὀλίγης οἰνο-

ποσίας, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ ἐνθουσιῶδες περὶ τὸν ἥμω
 ἠύξησεν ἐξ αἰτίας τῶν ἐρωτικῶν ὄνειράτων. Μὴ
 τοῦτο τὸ ἐωθινώτερον μὲ φαίνεται τόσον καλόν, ὥστε
 εὐρίσκετο εἰς τὸ χειρόγραφον ὡς διάφορος ἀνάγνωσις
 γραφή, ἤθελα τὸ προκρίνει ἀπὸ τὸ ἐνθεώτερον.

«Ὡστε καὶ ἡ τέρψις αὐτοῖς καὶ τραπέζης ὥρθε
 παρείχε». Δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι τὸ πρῶτον καὶ πρ
 πει νὰ σταλθῇ εἰς τοὺς κόρακας. Θέλεις ἰδεῖ περὶ τοῦ
 ἄλλο περιεργότερον εἰς τὸν Ἡλιοδώρον· ὁ συγγραφεὺς
 τος, ἀσυγκρίτως ὑπέρτερος κατὰ πάντα ἀπὸ τὸν Λυ
 γον, ἔχει ὅμως καὶ αὐτὸς τὰ ἐλαττώματά του (καὶ π
 δὲν ἔχει ἐλαττώματα;) Ἐν ἀπὸ ταῦτα τὰ ἐλαττώμα
 εἶναι τὸ μὲ ὑπερβολὴν φιλοσύνην δέ, τέ, καί, καὶ τ
 τοιαῦτα τὰ εὐρίσκεις εἰς κόρον. Οἱ καλοὶ σου ἀντιγραφεῖς
 ἢ μᾶλλον εἰπεῖν οἱ διορθωταί, ἐπρόσθεσαν ἀκόμη εἰς αὐ
 καὶ ἄλλα παρόμοια μόρια μὲ τὸν σάκκον, ὥστε, φίλε μου
 ἐξέβαλα πολλότατα μὲ τὸ πτυάριον, ἀναγκασθεὶς ὅμως
 ν' ἀφήσω καὶ τινα διὰ τὸ φιλοσύνην τοῦ συγγραφεῖς
 καὶ διότι εἶναι πολλάκις τῶν δυσκολωτάτων νὰ διακρίν
 τις ἂν ἦναι τοῦ συγγραφέως ἢ τοῦ ἀντιγραφέως τὸ ἀμάρ
 τημα, καὶ διὰ νὰ ἀποφύγω τέλος καὶ τὸ κακόζηλον, τὸ
 ὅποιον καὶ εἰς τὴν κριτικὴν, καθὼς καὶ εἰς ἄλλας τέχνας
 παρενδύεται ὅταν δὲν προσέχη τις. Ἀλλὰ περὶ τοῦ Ἡ
 λιοδώρου θέλω σὲ λαλήσει κατωτέρω διεξοδικώτερον· ἐ
 ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον.

«Ἀλλὰ γεωργοὶ καὶ ποιμένες ὑβρίζοντες τοὺς νεαν
 σκους ἔδρασαν ταῦτα» ὅτι μὲν εἶναι χρεῖα αἰτιατικῆς
 μὲ φαίνεται βέβαιον· διστάζω μόνον εἰς τοῦτο, εἰάν πρέπει
 ὑβρίζοντας εἰς τὸν ἀόριστον, ἢ ὑβρίζοντας εἰς τὸν παρ
 τατικόν. Τὸ πρῶτον εἶναι, «qui firent» (ou si vous vou

«qui avoient fait») «des insolences»· τὸ δεύτε-
 ρον «qui faisoient «des insolences» (ἢ «qui faisoient
 insolans»)· ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ τὰ δύο φαίνονται κα-
 τὰ λεγόμενα, οἱ νόμοι τῆς κριτικῆς ζητοῦσι τό, ὑβρί-
 στας, ὡς πλησιέστερον εἰς τὴν ἡμαρτημένην γραφὴν.
 Κυματωγὴ εἶναι καθὼς ἐξηγεῖ ὁ Εὐστάθιος (εἰς τὸ Ε'
 πρὸς Ὀδυσσ.) «ἡ ἀκτὴ ἐνθα δηλαδὴ τὰ κύματα ἄγνυν-
 ται· ὁ Ἡσύχιος τὴν ἐξηγεῖ *ῥαχία*, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ
 ῥό. Οἱ Ἰωνες τὴν ὠνόμαζον *ῥηχία*, διὰ τοῦ Η. ὅθεν
 ἐτάγονται τῆς κοινῆς γλώσσης τὰ ῥηχά, ἤγουν τὰ ἀνά-
 κτα νερά, καθὼς λέγουσι ἄλλοι· ὅπου εἶναι ἀκτὴ ἢ Αἰ-
 γυπτός, ἐκεῖ ἀναγκαίως εἶναι καὶ τὰ ὕδατα ῥηχά.

«Ὁμοίως ἔχομεν τοὺς σοὺς μάρτυρας»· ὁσάκις γεν-
 νῶνται εἰς τὴν κεφαλὴν μου πολλαὶ καὶ διάφοροι εἰκασίαι
 καὶ τῆς αὐτῆς περικοπῆς μήτε πιστεύω μήτε τόλμῳ νὰ
 γράψω καμμίαν· ὅθεν ἀφῆκα τὸ κείμενον sur la respon-
 sabilité des copistes. Αἱ εὐτυχεῖς εἰκασίαι ἔρχονται μό-
 νον καὶ ἐμπηδῶσιν ὡς ἀστραπαί.

«Ἀξὲν τὸν δεσπότην ἤδη τῆς μετοπωρινῆς τρύγης»
 (ἢ τρυγῆς). Ἐδῶ, φίλε λείπει ἐξ ἀποφάσεως καμμία
 εἰς, παρεκτὸς ἐὰν ἐκλάβωμεν τὴν μετοπωρινὴν τρύγην
 καὶ ταυτοσήμαντον τοῦ λεγομένου ὑπ' ἄλλων «Δευτέρου
 τρυγητοῦ». Ἐξεύρεις ὅτι τὰ ἀμπέλια δὲν τρυγῶνται ὅλα
 ταυτῷ, ἀλλὰ κατὰ τὴν θέσιν καὶ ἐπομένως τὸν καιρὸν
 τῆς πρώτου ἢ ὀφίμου ὠριμάνσεως, ἄλλα ταχύτερον καὶ
 ἄλλα βραδύτερον· ἐὰν οὕτως ᾔηται ὑποθέτομεν ὅτι ὁ πρῶ-
 τος τρυγητός, ἢ πρώτη τρύγη, ἔγινε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ
 Ὀκτωβρίου, ὁ δεύτερος εἰς αὐτὸ τὸ φθινόπωρον, ὅστις
 καὶ διὰ τοῦτο μετοπωρινὴ τρύγη δικαίως ὀνομάζεται.
 Ὡς ἡ γενικὴ μετοπωρινῆς τρύγης, εἶναι καθὼς ὅλων

τῶν ὠρῶν τὰ ὀνόματα χειμῶνος, ἔαρος, θέρους τὰ ὀνόματα
ἢ ἑλληνικὴ γλῶσσα μεταχειρίζεται ἑλλειπτικῶς τῆς προ-
θέσεως.

«Τοῦτον τε οὖν Εὐδρομον () ἐδεξιούντο» ἀπὸ τῶν
δύο σου εἰκασίας τοῦτον οὖν τὸν 'Ε... καὶ, τὸν τε οὖν
'Ε... προκρίνω τὴν δευτέραν. Πρέπει ὅμως νὰ σέ κα-
νωνήσω καὶ μερικοὺς δισταγμοὺς περὶ τούτου. Αἱ δεικ-
καὶ ἀντωνυμίαι συντάσσονται ἐνάρθρως μὲ τὰ ὀνόματα,
ὅταν τὸ ὄνομα δὲν εἶναι παρὰ ἀπλῇ ἐπεξήγησιν τῆς δε-
ξεως. Αὕτη εἶναι ἡ κοινὴ χρῆσις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης,
ἢ ὅποια μὴν οὖσα κοινὴ εἰς τὰς ἄλλας (οἱ Γάλλοι λέ-
γουσι *cet homme et cet Eudrome*), ἔλαβε μὲ φαίνεται
τὴν αἰτίαν ἀπὸ τὸν φόβον τῆς ἀμφιβολίας. Οὗτος Εὐ-
δρομος καὶ οὗτος ὁ Εὐδρομος εἶναι βέβαια δύο φράσαι
διάφοροι. Ἡ πρώτη εἶναι πρότασις λογικὴ, ἑλλειπτικὴ
ἰσοδυναμοῦσα μὲ τὴν οὗτός ἐστιν Εὐδρομος· ἡ δευτέρα
δὲν εἶναι πλὴν μέρος προτάσεως τὸ λεγόμενον ὑποκείμε-
νον. Μ' ὅλον τοῦτο, φίλε μου, εὐρίσκονται καὶ παραδείγ-
ματα τῆς ἐναντίας χρήσεως. Πρέπει ὅλα νὰ τὰ ὑποθέσω-
μεν ἀβλεψίας τῶν ἀντιγραφῶν; μήτ' ἐγὼ δὲν ἐξεύρω
δὲν εἶναι ὅμως τόσον ὀλίγα τὸν ἀριθμόν, ἀγκαλὰ ἀσφα-
κρίτως ὀλιγώτερα ἀπὸ τὴν ἑναρθρον χρῆσιν εἶναι καὶ τὰ
τὰ ὅποια φαίνεται ἀδύνατον νὰ ᾔηται γραφικὰ παραδείγ-
ματα.

ΤΟΥΤΟΥ μὲν ΚΑΠΝΟΥ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔργου· λέγει
ὁ Ὅμηρος (Ὀδυσσ. Μ. 219) ὀλίγον ἀνωτέρω (Αὐτὸς
216) εἶπε, Δῶη ΤΟΝΔΕ γ' ΟΛΕΘΡΟΝ ὑπεκφυγείν καὶ
ἀλύξαι· ὁ Λουκιανὸς (εἰς τὸν Νιγρέτινον τμ. 12) «Οὗτος
ἀνὴρ οὐ παύσεται τήμερον κτλ». *Ἡ λανθάνομαι μετὰ
λως ἢ τό, οὗτος ἀνὴρ (ἀντὶ τοῦ, οὗτος ὁ ἀνὴρ,) εὐρίσκαι

και, τὸ παραδοξότερον, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἀριστοφάνην·
 ἢ ἄλλὰ σοὺ ἀφίνει καιρὸν ὁ Dut. νὰ ἐρευνᾷς τὰς κωμωδίας
 τοῦ Ἀριστοφάνους; ὅτι βέβαια ἐξ αὐτῶν εἶναι τινὰ γεν-
 ῆματα κακογραφίας, τὸ ὁμολογῶ· καὶ ἰδοὺ ἐν παράδειγ-
 μα ἀπ' αὐτὸν τὸν Λουκιανὸν (Δημοσθ. Ἐγκωμ. 41),
 ὅσον μᾶλλον ἀξιοσημείωτον, ὅσον ὁ μὲν Λατίνος μετα-
 φραστὴς ἠπατήθη, οἱ δὲ κριτικοὶ μήτε περὶ τοῦ κειμένου
 μήτε περὶ τῆς μεταφράσεως δὲν ἐσημείωσαν τίποτε. Ὁ
 λέγων εἶναι ὁ Ἀριστοτέλης πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον περὶ
 τῆς ἀρετῆς τοῦ Δημοσθένους· «Καὶ ὑμεῖς πειρᾶσθε δώ-
 ροις καὶ τοῦτον ἀναπείθειν ἄνθρωπον, καὶ τὴν πατρῶαν
 οὐσίαν εἰς Ἀθηναίους... κατηναλωκότα». Ἀλλάξον μό-
 νη τὴν στίξιν, καὶ ὅλον γίνεται κομψότατον καὶ θαυμα-
 πτόν, «Καὶ ὑμεῖς πειρᾶσθε δώροις καὶ τοῦτον ἀναπείθειν
 ἄνθρωπον καὶ τὴν κτλ.» et vous essayez de corrom-
 pre encore celui-ci; un homme qui a dépensé son
 patrimoine au profit des Atheniens! Καὶ ἐπειδὴ περὶ
 Δημοσθένους ὁ λόγος, ἰδοὺ καὶ ἄλλο παράδειγμα ἀνάρ-
 θρου συντάξεως ἀπὸ δὲν ἐξεύρω ποῖον λόγον τοῦ Δημο-
 σθένους, τὸ ὁποῖον εὐρίσκω εἰς μίαν παλαιοτάτην γραμ-
 ματικὴν ἐκδοθεῖσαν κατὰ τὸ 1581. «Εἰ τὸ καὶ τὸ ἐποί-
 ησεν ἄνθρωπος οὕτως, οὐκ ἂν ἀπέθανε». Καὶ ταῦτα μὲν
 περὶ τούτων.

Περὶ δὲ τοῦ Ἡλιοδώρου, τὸ μὲν κείμενον τελειοῦται
 δι' εὐχῶν σου περὶ τὰ τέλη τοῦ Θερμοδώρου· αἱ δὲ ση-
 μειώσεις, καὶ τὸ προοίμιον ἐτοιμάζονται καὶ αὐταὶ εἰς νὰ
 τυπωθῶσιν· εἶναι ὁμως ὀλίγον μακραί, διότι αἱ μεταβο-
 λαὶ τὰς ὁποίας ἔκαμα εἰς τὸ κείμενον, εἴτε βοηθούμενος
 ἐκ διαφόρων ἀναγνώσεων, εἴτε καὶ ἐξ εἰκασίας εἶναι φίλε
 μου, πάμπολλαι· καὶ ἐπειδὴ οἱ ἀναγινώσκοντες (ἀπὸ τοὺς

ὁποίους πολλὰ ὀλίγοι εἶναι γινώσκοντες) δὲν ἔχουσι χρέη
 νὰ μὲ πιστεύουσι *sur ma parole*, ἀνάγκη εἶναι νὰ ἐπι-
 θέτω καθ' ἑκάστην μεταβολὴν καὶ τὰς αἰτίας, διὰ τὰς
 ὁποίας ἐπρόκρινα ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ἀνάγνωσιν, ἢ ἐπι-
 πέβαλον ὅλας, διὰ νὰ γράψω ἄλλην ἐξ εἰκασίας. Ὁ ἀριθ-
 μὸς τῶν σελίδων τῆς ὅλης ἐκδόσεως γίνεται παραπολί-
 δι' ἓνα τόμον, παραολίγος διὰ δύο· καὶ ἀπορῶ τί νὰ κτε-
 μω· μ' ὅλον τοῦτο μὲ φαίνεται ὅτι συμφέρεي μᾶλλον ἐπὶ
 δύο τόμους διὰ τὴν τιμὴν τῆς πωλήσεως. Παράδοξον
 φαίνεται νὰ ζητήσης φέρ' εἰπεῖν 6 δι' ἓνα παχὺν τόμον,
 καὶ δὲν ἐκταράττουσι τὴν ἀκοὴν αἱ 8 ἢ 10 διὰ τὸν αὐ-
 τὸν τόμον διηρημένον εἰς δύο. Ἐνδέχεται ὅμως καὶ ἐπι-
 σημειώσεις μου (ἐπειδὴ δὲν ἔχω ἀκόμη τελειωμένας παρὰ
 τὰς εἰς τὸ α' βιβλίον) νὰ πληθυνθῶσιν ἐπὶ τοσούτον, ὥστε
 οἱ δύο τόμοι νὰ γενῶσι πλέον ὅχι ἐκλογῆς, ἀλλ' ἀνάγκης
 ἔργον.

Τὴν τελευταίαν ἐκδοσιν εἰς δύο τόμους, τὴν ὁποίαν
 ἐξέῤῥαψα καὶ μετεχειρίσθην διὰ τὸν τύπον, τὴν ἐπλήρω-
 σα 12, αὕτη εἶναι τοῦ ἔκτου ἔτους τῆς Δημοκρατίας,
 τυπωμένη εἰς τὸ Στρασβοῦργον, μὲ τὴν Λατινικὴν ὁμοί-
 μετάφρασιν, τὴν πρὸ ταύτης, χωρὶς μετάφρασιν, τυπω-
 μένην εἰς Λειψίαν κατὰ τὸ 1772, ἐπλήρωσα 4, αὕτη
 ἔχει καὶ τὰς σημειώσεις τοῦ Βουρδελώτου· ἡ δὲ τελει-
 ταία τοῦ Στρασβοῦργου δὲν ἔχει παρὰ ὀλίγας τινὰς ση-
 μειώσεις τοῦ ἐκδόσαντος Mitscherlich, ἀθλιεστέρas παρὰ
 ἐκείνας τοῦ Βουρδελώτου. Παρὰ ταύτας ἐδανείσθην τὴν
 ἐν Βασιλείᾳ ἐκδοσιν, τὴν Κατάπρωτην, μὲ τὰς διαφορὰς
 ἀναγνώσεις σημειωμένας ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ Ἀμύστου,
 περὶ τῆς ὁποίας σὲ ἔγραψα, τὴν δευτέραν τοῦ Κομελίνου,
 καὶ τὴν τρίτην τοῦ Βουρδελώτου. Ἐχω, καθὼς βλέπετε,

ντε ἐκδόσεις, ἡ ἡμετέρα θέλει εἶσθαι ἡ ἑκτη· ἔχω δὲ καὶ τὴν Γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ Ἀμυότου· θέλω ἀγοράσαι καὶ τὴν πρὸ μικροῦ νέαν γαλλικὴν μετάφρασιν, διὰ τὴν ἐξετάζω καὶ πού καὶ καὶ πού, ὅταν συνθέτω τὰς ἐκδόσεις μου· ὁ νέος μεταφραστής, ὅστις ἐπιγράφει τὴν μετάφρασιν τοῦ *Traduction exacte*, μετέφρασε τὴν ἐπιγραφήν, Αἰθιοπικὰ, *Les Ethiopiennes*· ἡγοῦν Αἰθιοπιστῶν· τὰ δὲ « Σμαράγδεια μέταλλα » *Les mines de Diamans*. Ἐνδεχόμενον νὰ συνέλαβες φόβον περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἡλιοδώρου, ἀφ' ὅσα σὲ εἶπα περὶ τοῦ Λόγγου, « ὅτι δηλαδὴ μὴν ἔχων καιρὸν, δὲν ἠθέλησα μήτε νὰ γενῶ μήτε νὰ ὀνομασθῶ ἐκδότης· ἀλλ' ἐθεώρησα μόνον τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια ἐν παρέργῳ »· ἀλλὰ θάρρει καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθὸν » καθὼς λέγει ὁ Ἡλιοδωρος, ὁ Λόγγος ἦτον Λόγγος, μήτε χρεῖαν εἶχον καμμίαν ἀγάνω τὸν καιρὸν μου δι' ἄλλους· ὁ δὲ Ἡλιοδωρος περὶ τὸ ὄνομά σου καὶ τὸ ὄνομά μου· ὅθεν εἶναι τὸ πᾶγμα ἤρξαι μπελασί· σὲ βεβαιῶνω, ὅτι μ' ὅλον ὅτι τὸν πεντάκις ἐκδομένος, ἡ ἡμετέρα ἐκδοσις θέλει κριθῆναι ἀπὸ κριτὰς ἀδεκάζστους, ἂν ὅχι ἀκριβεστάτη, ἀσυγκρίτως ὑπερτέρα τῶν πρὸ αὐτῆς· ὅταν τὴν ἰδῇς θέλεις πληροφρηθῇ ὅτι τὸ κείμενον τοῦ Ἡλιοδώρου ἦτον μέχρι τοῦ νῦν μία ἀληθὴς Αὐγείου κόπρος· δὲν τὸλμῶ νὰ εἰπῶ ὅτι τὴν ἐκαθάρισα εἰς τὸ παντελές· ἀλλὰ τὴν ἐκαθάρισα ὥστε, ὥστε πολλὰ ὀλίγα μένουσι διὰ τοὺς ἐπελευσόμενους ἐκδότας. Ἄν τὸν πωλήσης ἐγρήγορα καὶ κάμωμεν δευτέραν ἐκδοσιν, πρέπει νὰ τὴν κάμωμεν πολυτελεστέραν, ἡγοῦν μὲ μερικὰς χαλκογραφίας. Ἰκανὴ εἶναι καὶ ἡ περὶ τοῦ Ἡλιοδώρου μωρολογία.

Φοβοῦμαι μὴν ἡπατήθης περὶ τοῦ Βογδάνου· ἐκεῖνος

περὶ τοῦ ὁποίου σ' ἔγραφον, δὲν εἶναι ὁ καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὸ ὄνομα Βογδάνος, ἀλλ' ὁ δυστυχὴς Πέτρος Σπυρίδης μάλιστα τὸν ὁποῖον ὠνόμασα Βογδάνον, ὡς ἐλθόντα πρὸς τὴν Βογδανίαν, μὴν ἡξεύρων τὴν πατρίδα του.

Ὁ Χρυσολωρᾶς μὴτ' ἐκκλησιαστικὸς ἦτον, μὴτε μετὰ τὴν ἄλωσιν ἤκμασεν. Αὐτὸς ἀπέθανεν εἰς τὴν Κωνσταντιανὴν κατὰ τὸ 1415 ἔτος· ἡ ἐν Κωνσταντίᾳ Οἰκουμένη (καθὼς τὴν ὀνομάζουσι) σύνοδος συνεκροτήθη κατὰ τὸ 1414 κατὰ τῶν αἱρέσεων τοῦ Βικλέφου (Wiclef) καὶ τοῦ Ἰωάννου Οὔσιου (Jean Hus), καὶ παρέδωκεν εἰς τὸ πῦρ ζῶντας τὸν Οὔσιον τοῦτον καὶ τὸν μαθητὴν του τὸν Ἡερώνυμον τὸν ἐκ Πράγας· μία ἀπὸ τὰς φρικτῶδεις αἰρέσεων τῶν ἀνδρῶν τούτων ἦτον καὶ αὕτη : « Οἱ πιστοὶ δὲν ἐπὶ » πρεπε νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὸν Πάππαν καὶ τοὺς παρὰ » τὸν Πάππαν παρὰ μετὰ λόγου· ὅταν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ » κοὶ ἀφορίζωσι καὶ ἐξεκκλησιάζωσιν ἀλόγως, ὁ ἀφοριζόμενος » μὲνος ἢ ἐξεκκλησιαζόμενος πρέπει νὰ ᾔηται ἡσυχῇ καὶ » ἀμέριμνος »· ὑπέμειναν, ὡς λέγει ἡ ἱστορία, καὶ οἱ δύο τὸν θάνατον μὲ ἡρωϊκὴν μεγαλοψυχίαν. Ὁ θάνατος τοῦ Οὔσιου ἐπροξένησε μετ' ὀλίγον εἰς ὅλην τὴν Βοεμίαν φρικτὴν θερὰν αἱματοχυσίαν· διότι οἱ ὀπαδοὶ καὶ ὁμόφρονες τοῦ ἀνδρὸς ὑπὲρ τὰς 40 χιλιάδας περιήρχοντο φονεύοντες διὰ ἐκδίκησιν τοὺς ἀντίφρονας καὶ μάλιστα τοὺς Παπικῶν ἱερεῖς.

Ὁ Αἰνεῖας Σύλβιος ὁ τὸ ἐπιτάφιον τοῦ Χρυσολωρᾶ γράψας ἔγινεν ἔπειτα Πάππας, μετονομασθεὶς Πίος δεύτερος· αὐτὸς ἐπιθυμῶν νὰ διώξῃ τοὺς Τούρκους ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, γέρων ἤδη, ἠθέλησε μὲ τὸ παρὰ τὸν δειγμά του νὰ διεγείρῃ καὶ τοὺς λοιποὺς Ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης. Ἐτοίμασε λοιπὸν στόλον, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν

ἱερῶνα, διὰ τὴν περὶ αὐτοῦ ἐκείθεν εἰς τὴν Ἀσίαν· ἀλλ' ἀπέθανε κατὰ τὸ 1864. Ὁ Ἐμμανουήλ Χρυσολω-
ρα εἶναι σχεδὸν ὁ πρῶτος Γραικὸς ὅστις ἐπέρασεν εἰς τὴν
ἑλληνικὴν συνωδευμένους ἀπὸ τὸν Δημήτριον τὸν Κυδωνιον
τοῦ ἔφερε τὰ πρῶτα φῶτα, καὶ ἔκαμε πολλοὺς μαθη-
τάς· ἀξιολόγους ἄνδρας· μετ' αὐτὸν ἐδίδαξε τὴν Ἑλλη-
νικὴν γλῶσσαν ὁ Ἀνεψιὸς του Ἰωάννης ὁ Χρυσολωρᾶς,
τοῦ ὁποῖου τὴν θυγατέρα ἔλαβεν εἰς γυναῖκα ὁ Φίλελφος,
ὅστις ὑπῆγεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὴν πρώτην φο-
ρὰν, σταλμένος ἀπὸ τὸν Κοσμᾶν Μεδίκον εἰς ἀναζήτησιν
καὶ συνάθροισιν Ἑλληνικῶν βιβλίων.

Ἀληθές εἶναι τὸ περὶ τῶν δώρων, τὰ ὅποια ἔπεμψεν
ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως πρὸς τὸν ἡμέτερον Ὑπατον·
μεταξὺ αὐτῶν εἶναι καὶ ἑξ' χειρόγραφα, τὰ ὅποια ἀκόμη
δὲν ἐξετύλιχθησαν· διότι ἔκριναν εὖλογον νὰ φέρωσιν ἀπὸ
τὴν Νεάπολιν ἕνα ἀπ' ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἐξετύλιξαν, καὶ
ἀκολουθῶς εἶναι ἐμπειρότεροι παρ' ἡμᾶς. Τὸν προσμένο-
μεν λοιπὸν ὡς τὸν Μεσσιάν· περὶ τῶν διαφόρων ἀγγείων
(vases) καὶ ὑδριῶν (urnes) δὲν ἐξεύρω μήτε πόσα μήτε
ὅποια εἶναι νὰ σὲ εἰπῶ. Εἴθε τὸ ὄνειρον σου νὰ γένη
παρ' ἐμὲ· λέγω περὶ τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων.

Ἐκαμες καλὰ νὰ μὲ λαλήσης περὶ τοῦ Lavater· ἐλε-
γχεῖς ὁ βιβλιοπώλης παρ' ἐμοῦ διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς
τιμῆς . . . ἀλλὰ δὲν στοχάζεσαι, μὲ λέγει, ὅτι εἶναι
τέσσαρες τόμοι ; . . . πῶς τέσσαρες ! ἐπειδὴ ἐπέμψαμεν
τρεις . . . διότι τοῦ τετάρτου ὁ τύπος δὲν ἐτελείωσεν
ἀκόμη, ἐμπεριέχεται ὅμως εἰς τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν
ἀνάγκη ἦτον νὰ καταβάλω ὁλόκληρον . . . καὶ πῶς δὲν
τὸ ἐσημείωσες εἰς τὸν λογαριασμόν ; . . . διότι σὲ τὸ
εἶπα ἐκ στόματος.

Ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ μὲ τὸ εἶπε, καὶ νὰ ἐξηλείψω
 πάραυτα ἀπὸ τὴν κεφαλὴν μου ἀπὸ μυρίας ἄλλας
 ἀσχολίας καὶ ἀνίας· πιθανώτερον ὅμως μὲ φαίνεται
 τὸ ἐλησμονήσεν αὐτός, ἐπειδὴ εὐρίσκετο εἰς μίαν κρυ-
 κωτάτην ἐποχὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐχρεωκόπησαν ἐν ταύτῃ
 δώδεκα ἢ δεκαπέντε βιβλιοπῶλαι, καὶ αὐτὸς κλονούμενος
 ἐκινδύνευσε μάλιστα εἰς ταύτην τὴν περίστασιν· ἀλλὰ
 εὐρέθη παρ' ἐλπίδας διὰ καλὴν του τύχην ἕνας πλούσιος
 καὶ τὸν ὑπεστήριξε τόσον ὥστε ἐλπίζει καὶ εἰς τὸ ἐξέλ-
 ἀκυμαντοτέραν διαγωγὴν καὶ ἐμπορίαν. (Εἴθε νὰ ἐ-
 σκετό τις νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ ἐμὲ ἀπὸ τὸν συνεργάτην
 μου! ἐπειδὴ μὲ ὅλους ἡμῶν τοὺς κόπους κινδυνεύομεν
 χρεωκοπίαν τιμῆς καὶ ὄχι ἀργυρίων)· ὁ ῥηθεις βιβλιοπώ-
 λης μὲ εἶπε, ὅτι ὁ στιχωτὴς του ἐφύλαξε τὰ μέτρα τοῦ
 στιχώματος διὰ τὸν τέταρτον τόμον τοῦ Lavater, ὅτι
 νὰ ἦναι ἰσόμετρος μὲ τοὺς προπεμφθέντας.

Ὁ Lefort μ' ἐπλήρωσε τοὺς 5 Βεκκαρίας πρὸς 3.10
 ἐπώλησα κ' ἐγὼ ἓνα ἐκ χειρὸς εἰς βιβλιοπώλην τινὰ 3.10
 ὅθεν ἐπέρασα εἰς τοῦ λογαριασμοῦ σου τὸ κτητικὸν μέρος
 21· ὅμως ὁ Lefort εἰς τὸ ἐξῆς δὲν πληρώνει πλέον πρὸς
 3.5 δὲν ἤθελα νὰ τὸν δώσω ἄλλους, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐλπίδα
 ὅτι ἐμπορεῖ νὰ τοὺς πωλήσῃ ἐν ὅσῳ εὐρίσκονται ἀκόμη
 ὀλίγοι γραικοὶ ἐδῶ, ἠναγκάσθην νὰ τὸν δώσω ἀκόμη 3.5
 καὶ εἰς τὴν τιμὴν τῶν 3.5 καὶ ἐπῆρα γράμμα παρ' αὐτοῦ

Ἦθελα νὰ κρατήσω τὴν παροῦσαν, ἕως νὰ λάβω ἐπὶ
 στολὴν σου ἀπὸ Βιέννης· ἀλλὰ βλέπων ὅτι τὰ πράγμα-
 ὑπάγει εἰς μᾶκρος σὲ τὴν πέμπω διὰ τῶν Φρονίμων πρὸς
 τοὺς ὁποίους πλήρωσον τὸ ταχυδρομικόν. Ἄν ποτε νὰ μὲ
 χαθῇ. Ἀπόκρισιν ταχυνὴν νὰ ζήσης!

Υἱάιν

13 Ὀκτωβρίου 1803.

Ἐγασα, φίλε μου Ἀλέξανδρε, καὶ τὸ δικαίωμα νὰ σέ
 γράψω διὰ τὴν μακράν σου σιωπὴν ἐπειδὴ ἐγὼ πρῶτος
 ἔδωκα τὸ παράδειγμα, ἀγκαλὰ δὲν ἔπρεπε μήτε σὺ νὰ
 εἶσαι μιμητὴς τῶν κακῶν. Ἐξω ἀπὸ τὰς ἀσχολίας τὰς
 τῆς ἐξέυρεις καλῶτατα (εἴθε καὶ ἡ σιωπὴ σου νὰ μὴν
 εἴη ἄλλην αἰτίαν παρ' ἀσχολίας!) ἤμην, φίλε μου, πρὸς
 τὴν τέλη τοῦ θέρους πολλὰ κακὰ, ὅχι δηλαδὴ ἀσθενῆς
 ἀλλ' ἑσθιότερον ἀφ' ὅ,τι εἶμαι καθ' ἑξίν, ἀλλ' ἡσθάνομην
 τὸ διάστημα πολλῶν ἐβδομάδων μίαν ψυχικὴν ἀηδίαν,
 ἣν ὅποιαν νὰ σέ περιγράψω δὲν εἶναι εὐκόλον· διότι μ'
 ἦσαν ὅτι ἦσαν τινὲς αἰτίαι τῆς τοιαύτης ἀηδίας, δὲν ἦσαν
 ὥς ἀνάλογοι μὲ τὴν δυσθυμίαν τῆς ψυχῆς μου. Ὅλι-
 γὰ ἡμέραι εἶναι ἀφ' οὗ αἰσθάνομαι καλλιώτερον καὶ πρῶ-
 τος λαμβάνω τὴν ἐπιστολήν σου εἰς χεῖρας, φοβούμενος
 μὴ μὲ καταλάβῃ πάλιν ἡ δυσθυμία. Ἀρχομαι λοιπὸν ἀπὸ
 τῶν ἀναγκασιότερων, διὰ νὰ προφθάσω καὶ νὰ δώσω τὴν ἐπι-
 στολήν σήμερον εἰς τὴν πόσταν.

Κατευοδῶθης τέλος πάντων εἰς τὴν Βιένναν, ὅπου σέ
 εὐχομαι περισσοτέραν εὐαρέστησιν καὶ ὠφέλειαν παρ' ὅσον
 ἐδοκίμασας εἰς τὴν μέχρι τοῦδε σου πλάνην. Μὴν ἀμε-
 λήσης νὰ μὲ γράψῃς ἂν ἀπεφάσισας νὰ στερεωθῇς αὐτοῦ,
 ἢ ἂν ἔχῃς σκοπὸν νὰ ὑπάγῃς περαιτέρω. Ὅσα μὲ λέγεις
 περὶ τῶν ὁμογενῶν τῶν αὐτοῦ μὲ ἐλύπησαν, ἀλλὰ δὲν μ'
 ἐξέπληξαν· τοιαῦτα καὶ ἀπαράλλακτα οἶα καὶ τὰ ἐνταῦθα.
 Τὴν κατάρατον δεισιδαιμονίαν, φίλε μου, εἰς τὴν παροῦ-

σαν κατάστασιν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, τὴν στοχάζομαι διὰ τοὺς ἀπαιδεύτους ὡς χαλινόν, ὁ ὁποῖος δὲν ὡς λαεὶ τίποτε τοὺς χαλινωμένους, ἀλλὰ διδίδει μικρὰν ἀνάγκην εἰς τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἤθελαν ἀνηλεῶς παύσασθαι καθ' ἑκάστην ἀπὸ τὰ ἀπαιδεύτα θηρία, καὶ ἔτρεχαν ἀχαλίνωτα. Ἐκ δυστυχίας ὁ χαλινὸς τῶν νόμων δὲν εἶναι ἱκανός, φίλε μου, ἅς ἦσαι βέβαιος, καὶ τοιαῦτα ἦτον ἡ περὶ τούτου γνώμη τῶν παλαιῶν φιλοσόφων. Ἐρχομεν ἐδῶ τινὰς ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους, τῶν ὁποίων τὰ ἄθλα εἶναι πολυδιήγητα, ἀφ' οὗ ἐλευθερώθησαν ἀπὸ τῆς δεισιδαιμονίας. Συμπεραίνω λοιπὸν τοῦτο· ἡ δεισιδαιμονία εἶναι καὶ αὕτη ἓν εἶδος προλήψεως· ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος καὶ τὸ νὰ στοχάζεται τις ὡς ἀδιάφορον τὸ νὰ πρὸς τὴν ὅσα ῥητῶς οἱ νόμοι δὲν ἐμποδίζουν, ἢ καὶ αὐτὰ τὰ ἐμποδιζόμενα, ἂν ἔχῃ τὸν τρόπον ἢ νὰ κατασιγᾷ ἢ νὰ ἀπατήσῃ τοὺς νόμους εἶναι καὶ τοῦτο πρόληψις. Ὅσοι δύο κακῶν προκειμένων, πρέπει μὲ φαίνεται νὰ μὴ μετακινή τις τὴν δεισιδαιμονίαν ἀπὸ τῶν ἀπαιδεύτων τὰς καταστάσεις, ὅταν δὲν ἦναι πλέον εἰς ἡλικίαν δεκτικὴν φρονιμωτέρας παιδείας. Σὲ βεβαιῶνω, φίλε μου, ὅτι γνωρίζω ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους, οἱ ὁποῖοι, ὅταν ἦλθον τὴν ἀρχὴν ἦσαν ἀνεκτότεροι, καὶ τώρα ὁμοῦ μὲ τὴν καταφρόνησιν τῆς θρησκείας κατεφρόνησαν καὶ τὴν ἐντροπὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλην λοιπὸν θεραπείαν δὲν εὗρισκω παρὰ νὰ ἀφίνη τις τὴν δεισιδαιμονίαν εἰς τοὺς ἡλικιωμένους, καὶ νὰ καταγίνεται ὅλως διόλου εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῶν νέων αὐτοὺς μόνους εἶναι ἐλπίς νὰ κάμῃ τις καὶ ἀδεισιδαίμονες καὶ τιμίους ἀνθρώπους. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἄλλοτε πάλιν.

Ἡ γεωγραφία τοῦ Gutrie εἶναι ἕτοιμος· ἀλλ' ἐπεὶ

το νὰ ἦναι μικρὸς ὁ ὄγκος δὲν ἐμπορῇ νὰ σταλθῇ εἰς
 τοσούτον πλὴν διὰ τῆς Διλιγέντζας, ἡ δὲ Διλιγέν-
 με εἶπε ὅτι εἶναι πολυδάπανος, ἕκαστα ἐκ τῆς κεφα-
 μου (καὶ εἶπε νὰ μὴν ἕκαστα κακὰ!) νὰ σὲ πεμφθῇ
 αὐτοῦ εἰς μίαν ἄλλην μεγάλην κασσέλαν βιβλίων,
 ἣν ὅποιον πέμπει ὁ Fuchs πρὸς τὸν αὐτοῦ βιβλιοπώλην
 ἐπὶ 5 ἢ 6 ἡμέρας ὡς με εἶπε) Ch. Schaumbourg et
 compagnie. Θέλεις λοιπὸν ἐξετάσει περὶ αὐτοῦ, διὰ νὰ τὸν ζη-
 τῇς τὸ πακέτον σου, τὸ ὅποιον αὐτόθεν ἔχεις τὴν εὐ-
 λλίαν νὰ τὸ πέμψῃς εἰς Τεργέστιον. Ὡρα τῇ ὥρᾳ, ὡς
 εἶπε, προσμένεται καὶ ὁ Λαβαστέρ· ὅθεν εἶπέ με καὶ
 περὶ αὐτοῦ, ποῦ θέλεις νὰ τὸν κατευθύνω· τοιαῦτα μικρὰ
 πράγματα εἰς τὴν Ἀμαξαν λεγομένην Roulier κινδυνεύουν
 νὰ χαθῶσι· τὸν λογαριασμὸν τοῦ Guttrie δὲν με ἔδωκεν
 ἐκτίμη· περὶ τοῦ Pinkerton δὲν ἐξεύρω ἂν ἐτελειώθῃ·
 τώρα ὅμως ἀναγγέλουσι μίαν νέαν γεωγραφίαν τοῦ Men-
 elle εἰς 15 τόμους, ἂν δὲν λανθάνωμαι, χωρὶς τὸν Ἀ-
 τλαντα ἐπιγράφεται *Φυσικὴ, Ἱστορικὴ καὶ Πολιτικὴ*.
 Ἐγέλασα, διὰ τὸν φόβον, τὸν ὅποιον συνέλαβες περὶ
 τῆς μνήμης τοῦ ὀνόματός σου εἰς τὸν Ἡλιοδωρον. Μήτε
 νὰ φίλε μου ἔχεις ἀκοήν, μήτε κάλαμον ἐγὼ ἐπιτήδειον
 νὰ προσφωνήσεις· ἐγὼ μάλιστα εἶμαι τόσον ἡλίθιος καὶ
 ἀπουτυλῆς (συγχώρησόν με τὴν βάρβαρον λέξιν), ὥστε
 καὶ τὰ ἀληθῆ καὶ ἀναμφίβοла προτερήματα τῶν φίλων
 μου, ἐντρέπομαι νὰ τὰ εἶπω πρὸς αὐτούς. Ἡ προδιοί-
 κησίς μου εἶναι ὀλίγον μακρά· καιρὸν δὲν ἔχω νὰ τὴν
 διατάξω, ὡς θέλω· ἐπενόησα λοιπὸν νὰ τὴν γράψω εἰς
 εἶδος ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Βασιλείου· ἡ μέ-
 τοδος αὕτη τὴν ὅποιαν μετεχειρίσθησαν καὶ ἄλλοι ἐκδό-
 ται Εὐρωπαῖοι, καὶ πρὸ μικροῦ ὁ Schneider εἰς τὴν ἕκ-

δοσιν τῶν Ἀργοναυτικῶν, τῶν ὁποίων μ' ἔπεμψεν ἐν
τίτυπον, ἡ μέθοδος αὕτη λέγω τῆς ἐπιστολῆς εἶναι
λίστα εὐχρηστος διὰ τοῦτο, ὅτι ἐλευθερώνει τὸν γράφοντα
ἀπὸ τὴν ἀκριβεστάτην διάθεσιν καὶ τάξιν τῶν λεγομένων
καὶ εἶναι πάντοτε ἄμεμπτος, ἐὰν μόνον δέν σπουδῇ
γράφων. Τὸ κείμενον τοῦ Ἡλιοδώρου ἐτελέσθη ἔμμε-
αὶ σημειώσεις καὶ ἡ μακρὰ ἐπιστολή, τὴν ὁποίαν τὴν ἐ-
χομένην ἐβδομάδα ἐλπίζω νὰ πέμψω πρὸς τὸν τυπογρά-
φον. Αἱ σημειώσεις μου ἔφθασαν ἤδη εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ
κειμένου, ὅταν κάμω τὰ δύο τρίτα, τὰς δίδω καὶ αὐτὴν
μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἐν ὅσῳ τυπώνονται, τελειῶν καὶ το-
λοιπὸν τριτημόριον· περὶ δὲ ἀργυρίων, ἐμπορεῖς νὰ
πέμψης ἕως χιλίας λίτρας γαλλικὰς πρὸς τὰ τέλη τοῦ
παρόντος ἔτους 1803 καὶ πάλιν βλέπομεν.

Ἐγώ, φίλε μου, μάλιστα ἤρπασα ὡς εὖρημα τὴν ἐν-
καιρίαν τοῦ ὀνόματός σου, διὰ νὰ ἰδῇ καὶ νὰ διδαχθῇ ὁ
φίλος (ἐξεύρεις τίνα λέγω) πῶς γίνονται αἱ προσφωνήσεις
ἀπὸ ἐλεύθερον πρὸς ἐλεύθερον ἄνθρωπον.

Προσφωνήσεις περὶ σέ κατὰ τὰς συνήθεις προσφωνήσεις
ἤθελεν εἶσθαι δεῖγμα ἀναντίρρητον ὅτι δέν σέ ἀγαπᾷ
καὶ τὸ χειρότερον ὅτι μήτε σέ τιμῶ. Διὰ νὰ ἐλευθερωθῶ
ἀπὸ τὰς συνεχεῖς ἐνοχλήσεις ἔκρινα εὐλογον πρὸ ὀλίγων
μηνῶν νὰ τὸν γράψω, ὅτι καταγίνομαι εἰς ἔκδοσιν ἐν
βιβλίου μὲ δαπάνην ἰδικήν σου· καὶ ὅ,τι ἐγὼ ἐνόμι-
θεραπείαν, ἐξῆψε περισσότερον τὸν πυρετόν. Ἐρῶ
μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου. Τὸ βιβλίον ἐστὶ
αὐτό; ἀποκρίσις Ἑλληνικόν· ἄλλη ἐρώτησις μὲ τὴν
στροφὴν τοῦ ταχυδρόμου. «Ἄν ἀγαπῶ νὰ γένῃ καὶ
» τὸς κοινωνὸς τῆς δαπάνης;» ἀποκρίσις· «Ὁ Ἀλέ-
» δρος πρὶν ἀποδημήσῃ, μ' ἀφῆκεν ὅλην τὴν χρεὶά μου.

δαπάνην· ὅθεν δὲν εἶμαι πλέον εἰς καιρὸν νὰ ἀλ-
 γῶ τὴν διάθεσιν τῶν πραγμάτων· ἐνταῦθα μικρὰ
 περὶ· ἔπειτα λαμβάνων ἀφορμὴν νὰ μὲ γράψῃ περὶ
 τῶν ὑποθέσεων, παράκλησιν σφοδρὰν νὰ κάμω τί-
 τι διὰ δαπάνης τῶν· τὸν ἀπεκρίθη ὅτι μὲ εἶναι ἀδύ-
 νητον νὰ ἐπιχειρησθῶ ἄλλο τι πρὶν τελειώσω τὸ προκεί-
 μενον, καὶ τὸν ἔλεγα τὰς ἀσχολίας μου, καθὼς εἶναι ἡ
 ἡμετέρα, τὰς σωματικὰς μου ἀσθενείας, καὶ τὴν ἀνάγκην
 τὴν ὁποίαν εὐρίσκομαι, μὴ ἔχων γραμματικόν, νὰ αὐ-
 τῷ πολλάκις καὶ τοὺς πίνακας, καὶ τὰς διορθώσεις
 τῶν τυπογραφικῶν φύλλων, καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα, τὰ
 ὅτι ἕνας μετρίας εἰδήσεως νεανίσκος ἐδύνατο νὰ κάμνῃ
 καλλιώτερον παρ' ἐμέ. τί εἶναι καλὸν νὰ μ' ἀπο-
 κλείῃ; νὰ φροντίσω ἐξ ἀποφάσεως νὰ εὕρω σεκρετάριον,
 καὶ αὐτὸς εἶναι ἔτοιμος νὰ πληρώνῃ τὸν ἐτήσιον αὐτοῦ
 μισθόν, ὥσπερ νὰ ἦτον πρᾶγμα εὐκόλον νὰ εὕρω σεκρετά-
 ριον ὅστις νὰ ἐξεύρῃ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Τοιαῦτα
 ἐπὶ παρόμοια, φίλε μου, τρέχουσι μεταξὺ ἡμῶν, τὰ ὅποια
 γράφω, διότι μὲ ἐφάνησαν ὀλίγον κωμικά· μ' ὅλον
 τὸ δὲν θέλω νὰ γένωσι καὶ θεατρικά· ὁ ζῆλος ὑπὲρ
 τοῦ γένους εἶναι ἐπαινετός, καὶ εἴθε νὰ ἦσαν πολλοὶ τοι-
 οῦτοι μὲ τὸ βλαάντιον εἰς τὰς χεῖρας νὰ παρακινουῖσι καὶ
 προοδεύωσι τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν βιβλίων.
 Ἐδωκα φίλε, τὸν Πέτρον Σταμάτην τὴν συμβουλὴν
 τῶν ἀργυρίων του, ἀλλὰ τὴν ἔλαβε μὲ ἀδιαφορίαν,
 ἀπαυόμενος εἰς τὸ χρεωστικὸν γράμμα ὑπογραμμένον
 ἐπὶ τὸν ὀφειλέτην καὶ ἀπὸ τοῦ ὀφειλέτου τὴν γυναῖκα·
 ἐπὶ τῇ ἑξέσει καλὰ ὅτι ἀφοῦ ἤκουσα τοιαύτην ἀσφάλειαν
 ἐδύναμον σχεδὸν μὲ τὸν Πάγκον, δὲν ἐτόλμησα πλέον
 τοῦ εἰπῶ περισσότερα.

Ἡ Ἰταλικὴ μετάφρασις τοῦ Ἡλιοδώρου, ἐὰν δὲν εἰς τὸν δρόμον, δὲν χρειάζεται πλέον.

Εἶναι ὁ Ταβερνιέρος, ὅστις λέγει ὅτι οἱ παλαῖοι ἐγνώριζον τὰ ἀληθινὰ Σμαράγδια.

Εἰς τὰς ἐφημερίδας ἀναγινώσκω ὅτι ἓνας Γραικὸς ἐγκωλόπησεν εἰς Πετρούπολιν ὑπὲρ τὸ μιλλιούνιον· τὸν εἰς τὰς φυλακὰς, μὴν εἶναι ὁ ταλαίπωρος Ζωσιμᾶς; εἰπέ μέ τοι ῥα καλῶ· τὸ στοχάζομαι ὡς δυστυχίαν τοῦ γένους.

Υἱαίνει.

Εἰπέ με, ἐὰν ἐνθυμῆσαι, εἰς ποῖον μέρος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι τὸ *χάλαζα καὶ ἄνθρακες πυρός*;

La Saone εἶναι Ἄραρ κατὰ τὸν Στράβωνα.

Γράφε με καὶ μὴ μὲ λέγῃς ἔξοδα γραφῶν, ὅτι μένεις εἰς ἀγανάκτησιν.

Δὸς τὴν ἐγκεκλεισμένην πρὸς τὸν Ζηνόδιον.

23.

27 Νοεμβρίου 1803.

Φίλτατε Ἀλέξανδρε,

Ἔχω τρεῖς ἐπιστολάς σου γεγραμμένας 26 καὶ 27 Ὀκτωβρίου καὶ 4 Νοεμβρίου· ἀλλ' ἦτον ἀδύνατον νὰ ἀποκριθῶ γρηγορώτερον· ἔξω ἀπὸ τὰς γνωστὰς πολλὰς ἀσχολίας μου, ἔλαβον κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἐπιστολὰς ἀπὸ Σμύρνης, πρὸς τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ ἀπαντήσω ἐξοδικῶς καὶ ταχέως· θέλω σὲ εἰπῇ μετὰ ταῦτα περὶ τῶν ἐπιστολῶν τούτων· πρόσθε εἰς ταῦτα ὅτι... ἀλλ' ἐπὶ προκείμενον.

καλῶς ἔκρινας ὅτι εἶναι κομπῶδες τὸ συνταγμάτιον
 Κ. καὶ ἄριστα ἐνόησας τὸ ἀκατάλληλον τῆς ἀναμνή-
 τως συγγραφέντων ἀπὸ τὸν Σαμουήλ, Κριτίαν καὶ
 γρατίζαν· αὐτὰ βέβαια ῥέπουσιν εἰς τὸ ἐλληνικώτερον·
 ἢ πλεον ἐκδηλος ἀκαταλληλία εἶναι ὅτι δὲν μᾶς
 ἀπὸ ἑκαστον ἀπ' αὐτὰ περικοπὴν τοῦλάχιστον δύο
 τριῶν σελίδων, εἰς τρόπον ὥστε προσφυέστατα ἤθελε
 παρουσιάσει τις τὸ σύνταγμα μὲ συνηγορικὸν λόγον γυ-
 ναι ἀπὸ ἀποδείξεις καὶ μαρτυρίας (un plaidoyer sans
 bases justificatives)· ἀλλ' αὐτὰ δὲν εἶχε τρόπον νὰ τὰ
 εἴη· ἔπρεπε καὶ νὰ ἀντιγράψῃ τὰς πρώτας δύο σελίδας
 τῆς Μηνιάτῃ, τὸν ὁποῖον ἐβάπτισε κλασικὸν συγγραφέα
 ἐπὶ ἀνυπάρχοντος γλώσσης. Εἰς ταύτας τὰς σελίδας
 ἔπρεπε ἀνακαλύψῃ εἰς τῶν ἄλλοεθνῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς τὴν
 γλῶσσαν, τίνος νὰ εἴπω δὲν ἐξεύρω, τῆς μητρικῆς γλώσ-
 σης, ἢ τοῦ ἀμαθοῦς τῆς γλώσσης Μηνιάτῃ· τὸ πῶς ἀντί-
 τοῦ ὅτι καὶ τὸ διατί, ἀντί τοῦ διότι, καὶ τὸ ταῖς ἀντί
 τοῦ τὰς καὶ ἄλλους τοιοῦτους ἀναρίθμους κομπῶδες καὶ
 περπνοὺς εἰς τὴν ἀκοὴν τοῦ Κ. ἀττικισμοὺς, καὶ ἐπὶ πᾶσι
 τὸ εὐφραδέστατον μὰ ἀντί τοῦ ἀλλά. Τὸν ὀρισμὸν, φίλε
 μου, τῆς γλώσσης, νὰ σὲ εἴπω τὴν ἀλήθειαν δὲν τὸν ἐκα-
 τάλας· ἴσως αἱ ἀσχολίαι μου δὲν μ' ἐσυγχώρησαν νὰ
 εἴπω εἰς αὐτὸν τὴν ἀναγκαίαν προσοχὴν· περὶ τοῦ ἵνα
 νὰ θαυμάζω (ἴσως ἐλησμόνησα ἐγὼ) ὅτι δὲν ἐνθυμή-
 νης τὸν ὁμηρικὸν στίχον σημειωμένον εἰς τὰ σχέδιά μου.
 ('Οδυσσ. Γ', 327).

Λίσσασθαι δέ μιν αὐτὸν ἵνα νημερτὲς εἴπῃ·

Νὰ τὸν παρακαλέσῃ νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν.

Πολλὰ περισσότερα εἶναι τὰ παραδείγματα τοῦ ὅφρα καὶ
 τοῦ ὥς, ὅποταν δηλονότι ἔχωσι τὴν αὐτὴν σημασίαν τοῦ ἵνα.

Ὅστις εἶχε σκοπὸν νὰ γράψῃ τοιοῦτον σύγγραμ-
 μαν, ἀντὶ νὰ πολεμῇ τὸν πρὸ τριάκοντα χρόνων θανόντα Ἀ-
 δημιακόν, τοῦ ὁποίου ἡ γνώμη περὶ τῆς κοινῆς
 γλώσσης ἰσοδυναμεῖ σχεδὸν μὲ τὴν γνώμην, τὴν ὅπου
 ἤθελα δώσῃ ἐγὼ περὶ τῆς τῶν Κινέζων γλώσσης καὶ ἐ-
 μένως δὲν ἔκαμεν οὐδεμίαν ἐπιρροὴν εἰς τὴν περὶ ταύ-
 τῃ ὑπόληψιν τῶν Εὐρωπαίων, ἀντὶ λέγω νὰ σκιαμαχῇ
 τοὺς νεκροὺς καὶ τὰς νεκρὰς γνώμας, ἔπρεπεν ἀπορ-
 ροθεΐσῃ περὶ τοῦ καὶ, νὰ καταριθμῇ τὰς λοιπὰς ἀπο-
 σημασίας, τῶν ὁποίων ἤθελα ἐκθέσει ἐνταῦθα τὴν πο-
 λὴν καὶ περιέργον χρῆσιν ἃν εἶχα τὸν καιρόν.

Τόσον ἐξάαιρετον κλίσιν ἔχει ὁ φίλος εἰς τὰ νεκρά, ὅ-
 τε ἀνέκτησε καὶ τὴν ἀπηρχαιωμένην δόξαν τῶν γραμμα-
 τικῶν περὶ τῶν διαλέκτων τῆς ὁμηρικῆς ποιήσεως καὶ τῶν
 κατέναντι τῶν Εὐρωπαίων, διὰ νὰ φανερώσῃ εἰς αὐτοὺς
 ὅτι εἴμεθα ἔτι προσκολλημένοι εἰς τὰς παλαιὰς μορ-
 φὰς ὑπόθετες τὸν Κορνήλιον, τὸν Ῥακίαν ἢ τὸν Βολταίρον, ἐ-
 ἀντὶ νὰ γράψωσιν ὡς ἔγραψαν, μετεχειρίζοντο τὰς δι-
 φόρους τῆς Γαλλίας διαλέκτους· ὑπόθετες τὰ ποιήματα τῶν
 σύγκραμα τῆς Προβιγκιανῆς, τῆς Ὀκιτανικῆς, τῆς Λα-
 μοβικίου, καὶ ἄλλων γαλλικῶν διαλέκτων, καὶ θέλει κα-
 ταλάβῃ, ἃν ἦτον τρόπος νὰ ἀποκτήσωσι τοσαύτην ἐν-
 κλειαν καὶ δόξαν. Τοιαύτην μεθυσμένην μίξιν τῶν ἀπο-
 κτῶν βέβαια ὅχι Ὁμηρος, ἀλλὰ μήτ' ὁ φιλοπότης Ἀνα-
 κρέων δὲν ἤθελεν ἐπιχειρήσῃ ποτὲ νὰ κάμῃ· φυσικῶς
 Ὁμηρος ἔπρεπε νὰ γράψῃ εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν ὅπου
 ἐλάλουν οἱ τότε Ἴωνες, διὰ νὰ καταλαμβάνεται ἀπὸ
 τοὺς ἡ γλῶσσα τότε ἦτον ἔτι ἐν τῷ γίνεσθαι, καὶ ὅ-
 δὸν εἰς τὴν αὐτὴν κατὰστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκει
 σήμερον ἡ Γραικική· ἔπρεπεν ἐπομένως νὰ ἔχῃ πολλήν

μαλίας· καὶ τοῦτο, φίλε μου, εἶναι τόσον βέβαιον, ἀπὸ τὰ δύο ποιήματα τῆς Ὀδυσσεΐας καὶ τῆς Ἰλιά· μ' ὅλον ὅτι ἱκανῶς ἐκτεταμένα, εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ συνθέσῃς γραμματικὴν ταύτας τὰς ἀνωμαλίας καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης, ἐνόμισαν οἱ καλοὶ σου γραμματικοί, ὅτι ἦσαν λέξεις διαφόρων διαλέκτων· θέλεις, φίλε νὰ τὸ πληροφορηθῇς ἀδιστακτικῶς· εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τοῦ Λέγω ῥήματος τὸ πληθυντικὸν σχηματίζεται..... *Λέγομεν, λέμεν*

Λέγετε, λέτε εἰς δύο τρόπους
Λέγουσι Λέγουρ Λέουρ, Λέν, εἰς 4 τρόπους· καὶ μὴ εἰπῆς ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος Βασιλεῖου καὶ ὁ Κοραῆς δὲν μεταχειρίζονται τοιαύτας βαρβάρους λέξεις (ἐγὼ δὲν ἀπέμνησα ἀκόμη νὰ ἐξορίσω τὸ *Λέγουρ*, ἐπειδὴ τὸ εὐρίσκω ἀναγκαστὸν καμμίαν φορὰν εἰς ἀποφυγὴν τοῦ κόρου, ὅταν εἶναι συνδρομὴ πολλῶν καταλήξεων οὐσὶ τὴν αὐτὴν περίοδον). Ὑπόθεσις ποιητὴν ὅστις γράφει τὸν βάρβαρον τρόπον τῶν ὁμοιοκαταλήκτων στίχων· τοῦ ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ καὶ τοὺς τέσσαρας τελευταίους τρόπους τοῦ τρίτου προσώπου, ὡς τὸν ἠγῆσαι τὸ ὁμοιοκατάληκτον ἢ τὸ μέτρον τῶν πεντεκαισυνάλλαδων στίχων· ἀλλὰ τί σὲ λαλῶ γενικῶς καὶ δὲν λέγω νὰ ἀναγνώσῃς τὸν Ἑρωτόκριτον, ἢ τὸν ποιητὴν Βοσπορομαχίας· εἰς αὐτοὺς θέλεις εὐρεῖ ἄλλας ἀνωμαλίας, αἱ ὁποῖαι βέβαια δὲν εἶναι διαφόρων διαλέκτων, ἀλλὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης ἢ διαλέκτου (εἰς τὸν πρῶτον, τῆς Κωνσταντινουπολιτικῆς, εἰς τὸ δεύτερον τῆς Κρητικῆς) διάφοροι σχηματισμοί· πῶς λοιπὸν δυνατόν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἔκαμεν ὁ Ὅμη-

ρος, τὸ ὅποιον δὲν ἐτόλμησαν νὰ κάμωσι μήτ' ὁ Ἑρμ-
κριτος μήτ' ὁ ποιητὴς τῆς Βοσπορομαχίας ;

Ἀνέστησε καὶ ἄλλην, ἀποθανοῦσαν καὶ αὐτὴν
πολλοῦ, μωρίαν τῶν γραμματικῶν, τὴν περὶ τοῦ ἀφί-
των διαλέκτων, εἰς τὰς ὁποίας ἀντιφατικῶς προση-
μοῦσι καὶ τὴν ΚΟΙΝΗΝ, ἀλλὰ πότε καὶ εἰς ποῖον μέρ-
τις Ἑλλάδος ἐλαλήθη αὕτη ἡ κοινή ; ἀν' ἐλαλήθη ἔ-
ρέτως ἀπὸ ἓν ἑλληνικὸν ἔθνος, δὲν εἶναι κοινή ; ἀν' ἡ
κοινή, δὲν εἶναι ἄρα διάλεκτος ; ἔχω καὶ περὶ ταύτης
γνώμης πολλὰ νὰ εἰπῶ· ἀλλὰ, φίλε, γράφω ἐπιστολὴν
καὶ ὄχι βιβλίον· ἀρκεῖ μόνον νὰ σέ εἰπῶ, ὅτι καὶ τὸ
τῆς μίξεως τῶν διαφόρων διαλέκτων εἰς τὴν Ὀμηρικήν
ποίησιν, καὶ τὸ περὶ τῆς κοινῆς ταύτης διαλέκτου
ὅποιον θέλει νὰ εἰπῇ περὶ τῆς ΚΟΙΝΗΣ ΜΗ ΚΟΙΝΗΣ
οἱ νῦν ἑλληνισταὶ φιλόλογοι, πλὴν ἂν ἐξαιρέσης μόνον τὸν
Παρισινὸν προφέσσορα τὸν θαυμαστὴν τοῦ νέου Ὀμήρου
τὰ στοχάζονται ὡς ὀνείρατα τῶν γραμματικῶν.

Μὴ στοχασθῆς, φίλε μου, ὅτι ταῦτα λέγων κινῶμαι
ἀπὸ καμμίαν ἄλλην αἰτίαν παρὰ ἀπὸ τὴν ἀγανάκτησιν
συλλογιζόμενος ὅτι τοιαῦτα κομπῶδη καὶ ληρώδη
γράμματα ἄλλο δὲν ἀποτελοῦν, παρὰ τὸ νὰ δίδωσιν
τοὺς Εὐρωπαίους ψευδῇ ἔννοιαν, καὶ τῆς κοινῆς γλώσσας
καὶ τῶν λαλούντων αὐτήν. Τοιοῦτον εἶναι καθ' ὑπόθεσιν
τὸ *Loin que* τῶν Γάλλων, τὸ ὅποιον βεβαιεῖ ὅτι εἶναι
ἀδύνατον νὰ μεταφρασθῇ εἰς τῶν Γραικῶν τὴν γλῶσσαν
ἄλλως, παρὰ διὰ τοῦ γλαφυροῦ ἀττικισμοῦ *contra* ὅπου
δὲν ἐξεύρω πῶς ἤθελαν τὸ μεταφράσει ὁ Σαμουηλ, ὁ Κ-
τίας, ὁ Καρατζᾶς καὶ ὁ Μηνιάτης, ἢ πῶς αὐτὸς τὸ
τέφρασεν εἰς τὸ περὶ πλῆθους κόσμων· ἐγὼ ὅμως
περὶ τῆς βαρβαρωθείσης ἡμῶν γλώσσης δὲν βλάπτω

τὴν μετριοφροσύνην ἐὰν εἴπω τὸ πολυθρύλλητον ἐκεῖνο
(son pittore), τὸ ἐξέφρασα εἰς τὴν δεκάτην σελίδα
προοιμίου εἰς τὸν Βεκκαρίαν οὕτως: «Ὁ πλοῦτος
καὶ παιδείαν καὶ ἀρετὴν τόσον εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὸ
πάλιζι τὸν ἔχοντα, ὥστε καὶ κάμνει φανερωτέραν
τὴν γυμνότητα»· ἐδυνάμην ἀκόμη νὰ εἴπω «τόσον
ἀπὸ τό... ὥστε». Τόσον λοιπὸν ἀπέχει ἡ κοινὴ
γλῶσσα τοῦ νὰ ᾔναι πτωχὴ κατὰ τοῦτο, ὥστε ἐκ-
εἰς δύο τρόπους τὸ Γαλλικὸν *Loin que*, ἢ *Loin*
d'être pauvre, ἢ *Loin qu'elle soit pauvre*
et egard, elle possède deux manières d'exprimer
loin-que des Français)· ὅτι δὲ οἱ δύο τρόποι οὗτοι
εἶναι Κινέζικοι, μάρτυς ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα, χωρὶς
ἀκριβεστάτην εἶδησιν τῆς ὁποίας, ὅστις καταγίνεται
τὸ νὰ διορθώσῃ τὴν κοινήν, ἢ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν κα-
ας, ἢ νὰ κρίνῃ καθ' ὅποιονδῆποτε ἄλλον τρόπον, πε-
κατεῖ εἰς τὴν σκοτίαν καὶ δὲν ἐξεύρει μήτε ποῦ ὑπάγει
τε τί κάμνει. Ἴδου λοιπὸν, φίλε μου, τί λέγει ὁ Ἴσο-
κράτης εἰς τὸν ἐπιγραφόμενον *Ἀρχίδαμος* (τόμ. Β' σελ.
ἐκδ. τοῦ Auger): «*Τοσοῦτον δ' ἀπέχω τοῦ ποιεῖν τι*
προσταττομένων, ὥστ' εἰ μηδὲν γίγνοιτο τούτων...
ἂν οὕτω μεταγνοίην». *Loin que je consente à rien*
de ce qu'on nous ordonne, je ne changerois
point d'avis quand même nous serions frustrés de
nos esperances· ἰδου πρὸς τούτοις καὶ ἄλλο πα-
ράδειγμα ἀπὸ τὸν αὐτὸν Ἰσοκράτην εἰς τὸν ἐπιγρ. *Εὐα-*
ρου ἐγκώμιον, (τόμ. ὁ αὐτ. σελ. 282). «*Τοσοῦτου δέω πλα-*
τάνεμος εἰπεῖν τι περὶ τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων, ὥστε
καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀφήμι τὰ τοιαῦτα, περὶ ὧν ὀλί-
γοι τινὲς ἐπίστανται». *Loin de flatter mon Heros*

par le recit des actions imaginaires, je retranche des ses faits réels tous ceux qui ne sont connus que de peu de personnes.

Ἀλλὰ μὴ γὰρ εἶναι μόνον ταῦτα, τὰ ὅποια δείχνουν ὅτι ὁ φίλος ἔχει πολλὰς ψευδεῖς ἐννοίας καὶ τῆς νέας τῆς παλαιᾶς γλώσσης; διαιρεῖ τὴν κοινὴν γλῶσσαν τὸσας διαλέκτους χωρὶς ἀπόδειξιν ἄλλην παρὰ τὴν αἰτῆρα· ὁ Γρηγόριος ὁ Κορίνθου ἔγραψε περὶ διαλέκτων τῆς ἀρχαίας γλώσσης· ἀλλ' εἶπέ με διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ, ἐπίστευες τίποτε ἀφ' ὅσα λέγει ὁ Γρηγόριος (ὅλον ὅτι ἦτο καὶ Πανιερώτατος) ἐὰν δὲν ἔφερε καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θουκυδίδου διὰ τὴν Ἀττικὴν, τοῦ Ἡρόδοτου διὰ τὴν Ἰωνικὴν κτλ. ὅτι εἶναι καὶ σήμερον διαλέκτοι, ὅστις ἀμφισβᾷλλει, ἅς ὑπάγῃ εἰς τὴν Χίον, ἢ εἰς τὴν Κρήτην· ἀλλὰ πόσαι τὸν ἀριθμὸν, καὶ κατὰ ποῦ γεωγραφικὸν τρόπον περιωρισμέναι, τοῦτο φίλε μου ζητεῖται πολλῶν χρόνων περιήγησιν καὶ μελέτην, καὶ συνθροισιν ἂν ὅχι διαφόρων συντάξεων (ἐπειδὴ συγγράμματα δὲν εἶναι) τοῦλάχιστον διαφόρων λέξεων ἰδιαζόντων λαλομένων εἰς τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν τόπον· ποῦ τὰ εἰρησίου ποῦ τὰ ἔμαθε τὰ τοιαῦτα; πότ' ἔλαβε καιρὸν νὰ περιέλθῃ καὶ νὰ τὰ περιεργασθῇ, καὶ νὰ τὰ τοπογραφῇ καὶ ἀκριβῶς; ταῦτα, φίλε μου, εἶναι τερατολόγων ἀποφάντων τολμηραὶ, καὶ ψηφοπαίκτην (joueurs de gobelet) παύματα.

Μὲ ἔρωτᾷς τί εἶπαν περὶ αὐτοῦ οἱ φιλόλογοι ἢ αἱ ἐριμερίδες; μὴτ' ἤκουσα μὴτ' ἀνέγνω ἀκόμη τίποτε· τίς εἶναι ἐδῶ, φίλε, ἱκανὸς νὰ κρίνῃ περὶ τῶν τοιούτων ὀλίγον τι ἴσως ὁ διδάσκαλος τῆς κοινῆς· ἀλλ' εἶναι τὸν σὸν περίπλοκος καὶ πολύμητις, ὥστε δὲν ἤθελε μὲ παρὰδόξον καὶ νὰ τὸν ἐπαινέσῃ, pour l'exceiter à d

ore davantage de ces belles choses· ἀπ' ἄλλον δὲν
 πμένω νὰ φανῇ τίποτε νόστιμον, παρὰ ἀπὸ τὸν ἐπαι-
 νου τοῦ Ὀμήρου, ὅστις διακρίνει τόσοι εὐφρεστάτα
 Ὀμήρου, φυσικὰ πρέπει νὰ κρίνῃ καὶ τοὺς Ἀρι-
 στάρχους.

Ἀπὸ τὸ Ἀμστελδὰμ προσμένω τὰ τραχώματα τοῦ
 μουήλ· ἡ τύχη μου ἔκαμε νὰ εὐρεθῶσι (τίς ἤθελε τὸ
 πτεύσει;) εἰς τὴν Ὀλλανδίαν· δὲν ἔκαμνες κακὰ νὰ μὲ
 γράψῃς τὸ περὶ πλήθους κόσμων· ἀπὸ τὸ Ἀριστάρ-
 χου σύγγραμμα, συμπεραίνω ὅτι πρέπει νὰ γέμῃ Γαλ-
 λισμούς.

Μόνος σου (πρὸς Διὸς φίλου) ἔξευρε ὅσα σὲ γράφω,
 καὶ ὅσα ποτὲ θέλω σὲ γράψῃ περὶ τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσ-
 τας· ἐπειδὴ δὲν ἔχασα τὴν ἐλπίδα ἀκόμη νὰ γράψω καὶ
 καμμίαν ἡμέραν περὶ ταύτης, δίκαιον εἶναι νὰ μὴ
 συνωνῶ τὰς σημειώσεις μου (ἢ καλὰς ἢ ἐσφαλμένας) παρὰ
 τοὺς πιστοὺς μου φίλους· ἐὰν πρὸ τούτου λάβῃ τέ-
 ρας ἢ πολύμοχος καὶ λυπηρὰ μου ζωὴ παρήγγειλα τὸν
 Πλανιέρου νὰ σὲ πέμψῃ ὅλα μου τὰ περὶ ταύτης σημειώ-
 ματα· ἐνθυμοῦ νὰ τὰ ζητήσῃς ἀπ' αὐτόν, καὶ κάμετα,
 ὅτι θέλεις· ἂν δύνασαι μόνον νὰ τὰ ἀναγνώσῃς· εἰς τό-
 πον ἀταξίαν καὶ κακογραφίαν εὐρίσκονται.

Χαίρω φίλε ὅτι ἀπεφάσισας νὰ μείνῃς εἰς Βιένναν· μὲ
 κακοφαίνεται ὅμως ὅσα λέγεις περὶ τῶν αὐτοῦ ὁμογενῶν·
 μ' ὅλον τοῦτο ἐλπίζω ὅτι μὲ τὸν καιρὸν θέλεις εὐρεῖ, ἂν
 ἔσῃ πολλοὺς, καὶ ἓνα ἄξιον τῆς συνομιλίας καὶ τῆς φι-
 λίας σου· μὴ βιάζεσαι νὰ τὸν εὕρῃς, ἐνθυμούμενος πάν-
 τος τὸ μέμνησ' ἀπιστεῖν ἄλλ' ὅμως ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος
 ὡς φρόνιμος, μήτε τὴν ἀπιστίαν μὲ ὑπερβολὴν :

Πίστις δ' ἄρα ὁμῶς καὶ ἀπιστία ὄλεσαν ἄνδρας·

πολὺν μὲ ἄρεσε πάντοτε ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Ἡοῦ.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πολυλόγου μου ταύτης ἐπιστολῆς σ' ἔλεγον ὅτι ἔπρεπε ν' ἀποκριθῶ καὶ διεξοδικῶς καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀρετήν· καὶ ἐπεὶ οὐκ ἔλαβον τὴν τελευταίαν τῶν τριῶν σου ἐπιστολῶν, εἰς τὴν ὁποίαν μὲ φανερώσεις τὸν σκοπὸν τοῦ ἄρχοντος Γιάσιον, ἡγοῦν τὴν μελετωμένην πρόσκλησιν (περὶ τῆς ὁποίας ἀκόμῃ κάνεις τίποτε δὲν μὲ εἶπε, καὶ πιθανὸν ὅτι δὲν ἔλαβον αὐτήν), καὶ εἰς τὰς 18 λαμβάνω ἑτέραν ἐπιστολήν ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος τῆς Σμύρνης Ἰωάννην Μαυρογερῶν καὶ Δημήτριον Βαχατόρην, οἱ ὅποιοι μὲ προσκαλοῦν καὶ αὐτοὶ νὰ ὑπάγω νὰ σχολαρχήσω εἰς τὸ φροντιστήριον τῆς Σμύρνης· καὶ ἐπειδὴ ἡ πρόσκλησις ἦτον συνωδευμένη μὲ τὴν πληροφορίαν, ὅτι δὲν θέλω τὴν ἀποβάλλει, ἀνάγκη μὲ κατέβαλε νὰ ἀποκριθῶ διεξοδικώτατα διὰ νὰ τὴν πληροφορήσω καὶ ἐγὼ ὅτι διὰ δικαίας αἰτίας δὲν ὑπάγω ἀπὸ τοῦτο λοιπὸν συμπεραίνεις πόσῳ περισσοτέρην ἀντιστροφὴν ἔχω ἀπὸ τὸ νὰ ὑπάγω εἰς τὸ Γιάσιον, ἐπειδὴ μήτ' εἰς τὴν πατρίδα μου δὲν μὲ συγχωροῦν νὰ ὑπάγω, μήτε αἱ περιστάσεις, μήτ' ἡ φρόνησις· ἡ ὑγεία μου, φίλε, εἶναι εἰς κακὴν κατάστασιν·

Βίη λέλυται, χαλεπὸν δέ με γῆρας ὁπάζει.

Τώρα χρειάζομαι ἀνάπαυσιν καὶ ὄχι σχολαρχίας, καὶ μάλιστα ἀναστροφῆς μὲ τοὺς κραταιοὺς τῆς γῆς ἀρχιερεῖς, ἄρχοντας, πολιτειῶν προεστώτας, τῶν ὁποίων καὶ μόνον τὸ ὄνομα μὲ παγώνει· ἀλλ' ἂν ὑπάγω ἐκεῖ ὅπου προσκαλοῦμαι, θέλει καταντήσῃ εἰς τὸ οὐδέν· ἡ τέχνη τὴν ὁποίαν κρατῶ, ἔχει χρεῖαν κατοικίας εἰς πόλεις, ὅπου εὐρίσκονται βιβλιοθήκαι καὶ τυπογραφίαι.

ἦλθε τέλος πάντων καὶ ὁ Λάβιατερ, καὶ θέλει πεμφθῇ
 τοῦ εἰς τὸ ὄνομά σου· ἐπέμφθησαν εἰς τὸν Ἰορδάνην
 παρὰ τοῦ Lefort τὰ βιβλία σου ὅλα ἔξω ἀπὸ τὸν Ἀ-
 νταντα, τὸν ὁποῖον ἐνθυμᾶσαι ὅτι τὸν ἐστείλαμεν εἰς τὴν
 γαλῶν τοῦ Ἀθω· ἔπεμψα καὶ ἐγὼ πρὸς τὸν αὐτὸν Ἰορ-
 δάνην ἡμοῦ συνδεδεμένα τὸν Λυκόφρονα, τοῦ Νεοφύτου
 τὴν γραμματικὴν, καὶ τὰ εἰς τὸν Πλάτωνα σχόλια, ἔξω-
 εν τοῦ δεσμοῦ τούτου εἶναι προσκολλημένη εἰς εἶδος ἐπι-
 πολῆς ἢ προέκθεσις τῆς γεωγραφίας τοῦ Μεντέλλου ἀπὸ
 τὴν ὅποιαν θέλεις μάθει τὴν τιμὴν. Ἐχω ἀκόμη, φίλε,
 ἐκ τῶν ἰδικῶν σου βιβλίων τὸν Σουΐδαν καὶ τὸν Πλού-
 ταρχον· ἀλλὰ πρέπει νὰ μακροθυμήσης ἕως οὗ νὰ λάβῃ
 τέλος ὁ τύπος τῶν σημειώσεων τοῦ Ἡλιοδώρου, ἦτον
 πρόπος νὰ ἀγοράσω τὸν Πλούταρχον· ἀλλ' ἐφουβήθην μὴ
 πάθω μ' αὐτόν, ὅ,τι ἔπαθα μὲ τὸν Διόδωρον τὸν Σικε-
 λιώτην· ἐξοδεύσα τόσα ἀργύρια διὰ νὰ ἀποκτήσω τοὺς
 δέκα τόμους, καὶ δὲν δύναμαι νὰ τὸν μεταχειρισθῶ, διότι
 λείπει ὁ ἐνδέκατος εἰς τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ᾔηται ὅλοι οἱ
 πίνακες ἱστορικοὶ τε καὶ λεξικοί· πιθανὸν εἶναι ὅτι θέλεις
 πάθει τὸ αὐτὸ μὲ τὸν Πλούταρχον· ἠρώτησα τὸν Koenig
 πολλάκις καὶ μὲ εἶπεν ὅτι μετὰ τὸν ιγ' τόμον ἄλλος πλέον
 δὲν ἐξεδόθη· τὸ κακὸν εἶναι ὅτι μήτε νὰ τὸν πωλήσῃ τις
 δὲν ἔμπορεῖ διὰ τὸ ἀτελές.

Καιρὸς εἶναι νὰ σὲ λαλήσω καὶ περὶ τῶν βιβλίων, τὰ
 ὅποια ζητεῖ ὁ φίλος σου, ἀγκαλὰ νὰ σὲ πληροφορήσω περὶ
 αὐτῶν δὲν δύναμαι, ἐὰν δὲν λάβω τὸν κατάλογον· πέμψε
 τὸν λοιπὸν καὶ τότε, ἐὰν ὁ Fuchs δὲν εἶναι μέτριος, ὑπάγω
 εἰς τὸν Barrois ἢ εἰς τὸν Debure ἢ εἰς ἄλλον τινά. Ὁ
 Koenig κατὰ τὸ παρὸν εἶναι εἰς ταξειδίον, ἀλλὰ καὶ ἂν
 ἦτον ἐδῶ, δὲν ἀγαπῶ νὰ πραγματεύωμαι μ' αὐτόν. Αἱ

650 τοῦ Buffon μὲ φαίνεται ὑπερβολικὴ τιμὴ καὶ πω-
χωμένου ὄντος, παρεκτὸς ἐὰν ζητῶσι στίχωμα λαμπρό-
τατον· τοῦ στιχώματος ἡ τιμὴ γενικῶς ἀνέβη, μ' ὅλα
τοῦτο διὰ τὸν Buffon εἰς Basane ἀρκετὰ μὲ φαίνονται
καὶ 15 σολδία, διὰ τὸ μικρὸν τοῦ σχήματος. Ὡς τότε
ὅταν ἔλθῃ ὁ κατάλογος, θέλω σὲ γράψῃ σαφέστερα περὶ
πάντων· ἡ πρόβλεψις θέλει γένῃ μὲ τὴν χρεωστομένην
οἰκονομίαν καὶ προσοχὴν· τὸ δὲ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀπο-
στολῆς τῶν ἀργυρίων μὲ φαίνεται δύσκολον νὰ τὸ δεγθῇ·
τις ἀπὸ τοὺς βιβλιοπώλας, ἤγουν νὰ πέμψῃ πρῶτον τὰ
βιβλία, ἔπειτα νὰ σύρῃ τὴν τιμὴν· ἐὰν ὁ κατὰλογος
ἀκόμη δὲν ἐγράφη, ἅς γραφῇ εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ἀφῇ
πολὺ διάστημα μεταξὺ τῆς ἐπιγραφῆς τῶν βιβλίων καὶ
τῆς τιμῆς· τοιοῦτοτρόπως ψαλιδίζω ἄνωθεν εἰς τὰ κατὰ-
τάς τιμὰς, τὰς ὁποίας δὲν συμφέρεи νὰ ἰδῇ ὁ βιβλιοπώ-
λης, καὶ βάλλει αὐτὸς τὰς ἰδικὰς του, διὰ νὰ μὴν ἀνα-
κασθῶ νὰ τὸν ἀντιγράψω· ὅταν λάβω τὰς τιμὰς τοῦ βι-
βλιοπώλου ἐμπορῶ νὰ σὲ γράψω πόσα σχεδὸν χρειάζε-
ται. Ἄν εἰς ἐμὲ ἐπερίσσευαν ἀργύρια χρεῖα τοσαύτης πο-
λυλογίας δὲν ἦτον· ἀλλ' ἐξεύρεις ὅτι μία ἀπὸ τὰς πο-
λὰς μου ἀρετὰς εἶναι καὶ ἡ ἀκτημοσύνη.

Ὁ μιλόρδος τῆς Ἑλλάδος, ἤγουν ὁ Ἀστεροπολίτης,
ἀπεδήμησε τέλος πάντων (τοῦλάχιστον προχθὲς ἐπρεπὲς
ἀποδημήσῃ) ἐντεῦθεν, ἀφήσας ὅλους ὅσοι τὸν ἐγνώρι-
μεν εἰς ἀπαρηγόρητον λύπην. Ὑπάρχει εἰς τὸ Ἀμστερδάμ
καὶ ἐκεῖθεν (λέγει αὐτὸς) ἐὰν αἱ περιστάσεις τὸ συγχω-
ρῶσιν, ἔχει νὰ περάσῃ εἰς τὸ Κοπενάγειον καὶ Στοκόλμ.
ταῦτα δὲν εἶναι Χίτων ἀστεϊότητες, ἀλλ' ἀληθῆ καὶ
βαία, φίλε μου. Τόσον εἶναι ἀνόητος, ὥστε δὲν ἐρῶ
νὰ ταξειδεύῃ (καὶ νὰ τὸ λέγῃ) μὲ ἐλεημοσύνην. Νό-

ἄλλην νοστιμωτέραν ἡλιθιότητα· μ' ἐφορτώθη νὰ δώσω συστατικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Στέφανον Ἡ-
ου· ἀρνήθην ἐπιμόνως τὴν χάριν, προφασιζόμενος ὅτι
εἶχα ἀρκετὴν οἰκειότητα μὲ τὸν Στέφανον, διὰ νὰ συ-
στῶ πρὸς αὐτὸν ἄλλους· ἀλλὰ βλέπων ὅτι εἶναι ἀδύνα-
τον νὰ τὸν ἐκβάλω ἀπὸ τὴν κατοικίαν μου, λαμβάνω τὸν
καμὸν εἰς χεῖρας καὶ γράφω τὸν Στέφανον εἰς τρεῖς ἢ
τέσσαρες στίχους, ὅτι ἐπειδὴ ὁ κύριος δεῖνα διέρχεται τὴν
Ἰλλανδίαν μὲ σκοπὸν νὰ περάσῃ εἰς τὴν πατρίδα του,
ὅσο γλύπεις εἶναι ὀλίγον μακρὰν ἀπὸ τὸ Κοπενάγιον),
καὶ παρακαλῶ νὰ τὸν συμβουλευσῇ τὴν συντομωτέραν
ἐπὶ ἔδωκα, φίλε, τὴν ἐπιστολὴν εἰς χεῖράς του διπλω-
μένη, ἀλλ' ἀβούλωτον. Εὐχαριστίαι καὶ προσκυνήσεις
ἐμπορῶ νὰ σέ εἰπῶ πόσαι· ἡ καρδιά μου ἔτρεμε, φίλε,
ὅτι ἐπρόσμενα καὶ τὸ εἶχα ὡς βέβαιον, ὅταν τὴν ἀνα-
γνώσῃ ἢ νὰ μὲ τὴν φέρῃ ὀπίσω, ἢ νὰ μὲ γράψῃ καμμίαν
περοπολιτικὴν ἐπιστολὴν παρομοίαν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν
ἐγράψε. Πανικὸς φόβος. Δὲν ἄφησε Γραικὸν νὰ μὴν
τὴν δεῖξῃ καὶ νὰ μὴ τὴν καυχηθῇ, μάλιστα ἀφοῦ οἱ Σκυ-
τῆδες, οἱ ὁποῖοι ἐκατάλαβαν εὐθὺς τὴν καταμώκησιν,
ἔδωκαν εἰς αὐτὸν νὰ καταλάβῃ ὅτι μία τοιαύτη ἐπιστολὴ
ἀδυναμεῖ μὲ μίαν κολλυβιστικὴν συγγραφὴν πρὸς τὸν
Στέφανον. Ὡς τόσον ἔδωκα πρὸς τὸν Φιλάνδρον ἀπὸ τὰ
πηνύριά σου τρεῖς Λοδοβίκους διὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ
καλάρδου, ὡς θέλει σέ τὸ παραστήσῃ ἡ ἐγκεκλεισμένη
τοῦ Φιλάνδρου. Τὰ ἔδωκα μὲ πόνον τῆς ψυχῆς μου, μ'
ὅλον ὅτι εἶχα παρὰ σοῦ τὴν ἄδειαν νὰ τὰ δώσω· αὐτὸς
διέτριψεν ἐδῶ δεκατρεῖς μῆνας, καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν τροφὴν
τὴν ὁποίαν τὸν ἔτρεφον ἄλλοι ἡλιθιώτεροι παρ' αὐτὸν

ἔκαμε καὶ χρέη· ὅθεν ἂν δὲν τὰ ἔδιδον, ἐκινδύνευον μείνῃ ἄλλους δεκατρεῖς.

Περὶ τοῦ κατὰ Ῥωμαίων συγγραμματος ἀπορῶ ἐγώ· πότε κατήργησαν τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα; ὅπου Κικέρων, ὁ υἱὸς τοῦ Κικέρωνος καὶ ἄλλοι εὐπατρίδαι Ῥώμης ἔτρεχον εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ φωτισθῶσιν ὁπόταν ὁ Ἰουλιανός; ἡ Λατινικὴ γλῶσσα εἰς τὴν ἀρχὴν ἐξ ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ ἐμβῇ εἰς τὰ κριτήρια, διότι καὶ νόμοι καὶ οἱ κριταὶ ἦσαν Ῥωμαῖκοί. Ἀλλ' ἔπειτα οἱ νομοὶ μετεφράσθησαν οἱ περισσότεροι, καὶ δὲν ἔμειναν χρήσει παρὰ οἱ νομικοὶ ὅροι (les termes techniques de la Jurisprudence) ἐξελληνισθέντες μέρος καὶ αὐτοί, καὶ μέρος γραφόμενοι μὲ στοιχεῖα ἑλληνικὰ. Δὲν εἶναι παρὰ τὸ δοξάζον νὰ ἐμβῇκεν ἡ γλῶσσα ἡ Λατινικὴ εἰς τὰ σχολεῖα δι' ἐκείνους ὅμως μόνον, ὅσοι ἐπεθύμουν τὸ δικαίωμα ἐπάγγελμα. Οἱ δὲ ἀρχαιότεροι Ἕλληνες, οἱ ἐπὶ τῶν Κικέρωνος μάλιστα, εἶχον τόσῃν ὑπεροφίαν κατὰ τῆς Λατινίδος, ὥστε ἂν ἐξαιρέσης δύο ἢ τὸ πολὺ τρεῖς κἀνέας οὐκ ἠθέλησε νὰ τὴν μάθῃ, μήτ' ἐκαυχήθη ποτὲ ὅτι τὴν ἔξευρε.

Ἐκαμες κάλλιστα ὅτι οἰκειοποιήθης τοὺς Θεοφράστους καὶ τοὺς Ἱπποκράτας, καὶ κάμε ὥς κρίνεις ὠφελιμώτερον δι' αὐτούς· ἴσως διὰ τοῦτο ἐρρέθη τό: *μέχρι βωμόν* ὁ λόγος διότι ὀλιγάκις εὐρίσκεται φιλία ἀληθὴς εἰς τοὺς περὶ τὸν βωμόν· *que voulez vous faire à cela?*

Εὐχαριστῶ σε καὶ διὰ τὴν χάλαζαν καὶ διὰ τοὺς ἀνθυποβρακας, τῶν ὁποίων εἶχα χρεῖαν μεγάλην, ἤγουν νὰ μάθω ἀπὸ κανένα καὶ ὅχι νὰ τὰ δέχωμαι κατὰ κεφαλὴν ἀπὸ τὸν οὐρανόν.

Καλὲ εἰπέ με, ἂν ἀγαπᾷς τὸν Θεόν, καθαρώτερα πρὸς ἐξηγεῖς τὸ λευκὸν ἐπὶ κροτάφων κτλ. φαίνεται ὅτι

φθώνεις *Λευκῶν*, καὶ τὸ προσαρμόζεις ὡς ἐπίθετον εἰς *Χροτάφων*· ἀλλ' ἐξεύρεις φίλε, ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἀνα-
 πνεις τὸ μέτρον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ᾔῃναι πεντάμετρον
 τοῦτον τὸν τρόπον : *Λευκὸν ἐπὶ κροτάφων στέμμα*
καὶ νύστιμον· ἔπειτα ἀπὸ τὰ ἐξῆς (εἰς τὸ τέλος τοῦ τε-
 ταιίου βιβλίου) «*Στεφθέντες οὖν οἱ νέοι λευκαῖς ταῖς*
πρᾶξις» φαίνεται ὅτι τὸ *Λευκὸν* εἶναι ἐπίθετον τοῦ *στέμ-*
ματος· τὸ νόστιμον εἶναι ὅτι κατὰ τύχην μὲ ἀνέφερές περὶ
 πράγματος, τὸ ὁποῖον εἶχε μὲ προξενήσει ἀπορίαν· ἡ
 ἀκὴ μετάφρασις τοῦ Ἰταλοῦ εἶναι μόνον εἰς τὸ *le loro*
ere tempie τὴν ὁποίαν φαίνεται ὅτι τὴν ἐπῆρεν ἀπὸ τὴν
 λατινικὴν μετάφρασιν, ἥτις εἶχεν ἰδεῖ τὸ φῶς τεσσαρά-
 κοντα χρόνους ἀρχαιότερα· τὴν αὐτὴν ἀμνηχανίαν ἔφερε
 καὶ εἰς τὸν σοφὸν Ἀμύστον, ὅστις λέγει διὰ στίχων :
Par leurs beaux chefz tous deux de blanche encein-
te· *Ils y auront à la fin corroner*· ὅπου βλέπεις καθαρά
 ὅτι δὲν ἀμφιβάλλω διὰ τὸ *Λευκὸν στέμμα* (*blanche en-*
ceinte), ἀλλὰ μὴν ἔχων πλέον τί νὰ κάμῃ μὲ τὸ ἀναθε-
 ρατισμένον *κροτάφω· μελαινομένω*, τὸ παρεξηγήσω διὰ
 τοῦ *Beaux Chefz*, ἐγὼ τὸ ἐξηγῶ οὕτως· Ἐξάψονται
 ἐπὶ τῶν κροτάφων τὸ λευκὸν στέμμα τῶν μελαινομένων
 (ἀντὶ τοῦ *μελάνων* ἡγουν Αἰθιοπῶν, τῆς Περσίνης δηλο-
 νότι καὶ τοῦ Ὑδάσπου)· τὸ *μελαινομένω* ἀντὶ τοῦ *με-*
λάνων εἶναι παρακμαζόντος Ἑλληνισμοῦ κακομοιρία·
 νομίζω ὅτι εὗρηκα εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν, εἰς τὸν Ὀπ-
 πιανόν, ἀλλὰ μὴτ' Ὀππιανόν ἔχω, μήτε πιστεύω νὰ ἔχη
 πινάκω, διὰ νὰ τὸ εὗρω μὲ εὐκολίαν· τὰ λεξικά δὲν λέ-
 γουσι τίποτε περὶ τῆς τοιαύτης ἀκυρολογίας.

Υγίαινε.

Τὸν Φιλανδρον παρήγγειλα νὰ μὴν εἰπῇ τὸν μιλόρδον

ὅτι οἱ τρεῖς Λοδοβίκοι εἶναι παρὰ σοῦ· ἀλλὰ καὶ ἂν εἴπῃ, ἡ μόνη παραγγελία ἀρκεῖ νὰ τὸν πληροφορήσῃ δὲν τὸν ἔχεις χρεῖαν. Ἐπλήρωσα διὰ τὸν Gutrie 15. εἶναι τόμοι 9 καὶ ὁ Ἀτλας.

24.

16 Δεκεμβρίου 1803.

Φίλε Ἀλέξανδρε, ἀσπάζομαι σε.

Μὴ σε φανῇ παράδοξον ἂν ἐβράδυνα ν' ἀποκριθῶ εἰς τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 11 Νοεμβρίου. Ὅταν ὁ λόγος εἶναι περὶ ἐρεύνης τιμῶν βιβλίων, ἡ μόνη θεωρία τοσούτου μακροῦ καταλόγου παγώνει τὸν βιβλιοπώλην. Τὸ αἴτιον εἶναι, διότι μὴ ἔχων ὅλα αὐτὸς τὰ τοῦ καταλόγου ἀναγκάζεται νὰ πλανᾶται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ διὰ νὰ ζητῇ παρὰ ἄλλων τὰς τιμὰς περὶ πραγματείας, τῆς ὁποίας δὲν εἶναι βέβαιος ὅτι θέλει ἀπολαύσει αὐτὸς τὸ κέρδος. Ὅθεν φίλος μου, ἠναγκάσθην νὰ προσδράμω εἰς τὴν ὑπομονητικὴν ἀρέσκειαν τοῦ βιβλιοπώλου μου, ὅστις μετὰ πολλοὺς ὁρμητικὸν καὶ μετὰ πολλὰς ἐρέυνας μ' ἔδωκε τὸν εἰς τὴν πτωχεύσαν κλεισμένον κατάλογον, ἀπὸ τὸν ὅποιον δὲν λείπον παρὰ τρία ἢ τέσσαρα νομίζω βιβλία, τῶν ὁποίων αἱ τιμαὶ καὶ δὲν ἐσημειώθησαν. Ἄς τὸν ἐξετάσῃ λοιπὸν ὁ φίλος σου, καὶ ἄς κάμῃ ὅ,τι συμφέρει εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν κοινὸν τοῦντα τὰ βιβλία. Εἰς τὸν Buffon βλέπεις ὅτι περιέχεται καὶ τὸ δετικὸν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν 652 λιτρῶν. Ὡσαύτως θέλεις παρατηρήσει διὰ τὰ λοιπὰ ἄρθρα.

αλόγου, ὅτι εἰς ὅσα αὐτὸς ἔκρινεν ὅτι πρέπει νὰ στι-
 λῶσι μὲ δέρμα μόσχινον, δὲν ἔβαλε τὴν τιμὴν τοῦ
 ἐλαστέρου στιχώματος· μ' ὅλον τοῦτο εἰς τὸ τέλος τοῦ
 αλόγου ἐσημείωσε χωριστὰ τὰς τιμὰς τῶν στιχωμά-
 των κατὰ τὸ δέρμα καὶ κατὰ τὸ μῆκος τοῦ βιβλίου.
 ὅταν σ' ἔγραφον ὅτι ἡ τιμὴ τοῦ Buffon μ' ἐφαίνετο
 κατὰ τὴν ἀπόφασίν σου, δὲν ἔξευρα ἀκόμη ὅτι ὁ φίλος σου τὸν ἐζήτηι εἰς
 τὸν τὸ λεγόμενον μοσχοδερματοειδὲς (velin). Καί
 οὗτα μὲν περὶ τῶν βιβλίων. Τὸν εἶπα ἂν συγκατανεύῃ
 καὶ τὴν προμήθειαν καὶ νὰ σύρῃ εὐθὺς τὴν τιμὴν
 Βιένναν· ἀλλὰ δὲν τὸ ἐδέχθη μὲ ὅλην τὴν πίστιν τὴν
 ποίαν ἔχει πρὸς ἐμέ.

Σ' ἔγραφα μὲ τὴν προλαβοῦσαν μου ὅτι μετ' ὀλίγας
 μέρας ἐμέλλε νὰ σταλῇ εἰς ἓνα τῶν αὐτόθι βιβλιοπωλῶν
 Guttrie· ἀλλ' ἡ κασσέλα του ἀργοπώρησε νὰ πεμφθῇ
 ὅτι δὲν ἐπεμπεν αὐτὸς ἀργύρια· ὅθεν ἀπεφάσισε καὶ τὸν
 ἄλλεν εἰς ἄλλην κασσέλαν πρὸς τὸν αὐτοῦ βιβλιοπώλην
 v. Degen, ἡ ὁποία ἐστάλη σὺν Θεῷ εἰς τὰς 15 τοῦ
 ἐλαστέρος· ἡ ἀργοπορία ὅμως αὕτη δὲν ἔγινεν ἀνωφελής,
 περὶ δὲν ἐπρόφθασε νὰ συγχλυσθῇ καὶ ὁ Lavater μὲ τὸν
 Guttrie. Φρόντισον λοιπὸν νὰ λάβῃς τὸ πακέτον σου ἀπὸ
 τὸν φηθέντα Degen. Ἐδῶ κλεισμένον σὲ πέμπω καὶ τὸν
 λογαριασμὸν λίτρας 59.16 τὰς ὁποίας ἐπέρασας εἰς τὸ
 ἀριστερὸν μέρος τοῦ λογαριασμοῦ σου, ἀπὸ ταύτας αἱ 8
 εἰσὶν διὰ τὸ στίχωμα τοῦ Lavater, καὶ αἱ λοιπαὶ διὰ τὸν
 Guttrie.

Εὐχαριστῶ σε διὰ τὸν ἀπὸ Βενετίας κατάλογον, τοὺς
 λοιπούς ἔχω πρὸ πολλοῦ. Τώρα ὅμως βλέπω ὅτι λανθάν-
 ομαι· δὲν ἔχω παρὰ μόνον τοῦ Γλυκέος· ὅθεν πέμπω με
 τὸν τοῦ Θεοδοσίου, ἀλλ' ὅμως ὅχι διὰ τοῦ Ἡμεροδρόμου,

ἀλλ' ὅταν τύχης ἀφορμὴν ἐπιτήδειον ὀδίτου τινός.

Ἐλησμονήσα νὰ σὲ εἰπῶ, ὅτι ἐὰν ὁ φίλος σου ἀπορ-
αίση νὰ ἀγοράσῃ τὰ βιβλία, πρέπει νὰ μὲ πείμψῃς ἐπὶ
(κρατοῦντες αὐτοῦ ἐν ἀντίγραφον) τὴν σημείωσιν τοῦ Fuch-
διότι δὲν ἔλαβον καιρὸν νὰ κρατήσω ἐδῶ ἀντίγραφον.
Εἶμαι φίλε μου βεβαρυμένος ἀπὸ σωματικὴν ἀδυναμίαν
καὶ ἀπὸ ἀσχολίας· ἔξω ἀπὸ τὸν Στράβωνα καὶ τὸν Ἡ-
λιόδωρον, ἐξεύρεις ὅτι δίδω καὶ μικρὰν βοήθειαν εἰς τὸν
Ἀπολλοδώρον (δηλαδὴ τόσῃν μόνην ὅση χρειάζεται διὰ
τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια, καὶ τὴν μήνυσιν τῶν ἀπορρι-
ξιῶν, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι ὑποκείμενος καὶ ὅστις ἤθελε
ἔχει τόσους ὀφθαλμούς, ὅσους ὁ Πανόπτης Ἀργός) ἐκ
τὸν Ἀπολλοδώρον προσετέθησαν καὶ μερικὰ νόθα τοῦ
Πλουτάρχου, τὰ ὅποια προσθέτει εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ ἐκ-
δομένην μετὰφρασιν τοῦ Ἀμυότου· δὲν ἐφθάνει αὐτὸς
ἀλλὰ διὰ τύχην καλὴν μὲν εἰς αὐτόν, ὅχι δὲ κακὴν εἰς
ἐμέ (ἐπεὶ εἶναι φίλος) τὸν ἕκαμαν δικαστὴν τῶν ἐγκλη-
ματικῶν δικῶν (juge au tribunal criminel)· ὅθεν φυσικὰ
τὸ βάρος ἐδιπλώθη, χωρὶς νὰ αὐξήσῃ ἡ δύναμις τῶν
ὤμων μου.

Ἐπεὶ δὲ περὶ Ἀπολλοδώρου ὁ λόγος, αὐτὸς εἶναι εἰς
δύο τόμους μὲ σημειώσεις διεξοδικωτάτας καὶ πῦκα
μακρόν, εἰς τρόπον ὥστε θέλει γενῇ μία μυθολογικὴ ἐν-
κυκλοπαιδεῖα, ὠφέλιμος εἰς ὅλους, ἀλλ' ἀσυγκρίτως πε-
ρισσότερον εἰς τοὺς ἡμετέρους. Ὅταν τελειωθῇ, ἐὰν κατὰ
τύχην εὑρεθῶσιν εἰς ἐμέ ἀργύρια, μὲ συμβουλεύεις νὰ ἀγο-
ράσω ἀπὸ τὸν βιβλιοπώλην καὶ τυπογράφον (ἐὰν τὰ διδοί-
δηλαδὴ εἰς μετρίαν τιμὴν) μίαν πεντηκοντάδα, διὰ νὰ μὴ
τὰ πωλήσῃς αὐτοῦ, ἢ ὅπου ἄλλου εὕρῃς εὐλογον; ἀλλὰ
περὶ τούτου χρεῖα εἶναι νὰ σὲ προφθάσω, εὐθὺς ὅταν ἐκ-

ένα αντίτυπον, διὰ νὰ ψηφίσῃς τὴν ἐνδεχομένην
καὶ οὕτω νὰ μὲ ὁδηγήσῃς εἰς ἐκείνην, τὴν ὁποίαν
να προσφέρω ἐγὼ εἰς τὸν πωλοῦντα· καὶ δὲν ἐξεύρω
τῶν τρόπων ταχύτερον ἐμπορῶ νὰ σὲ τὸ στείλω, ἀγ-
γεῖλαι χρειάζονται ἔτι ὀλίγοι μῆνες ἕως νὰ λάβῃ τέλος.
Ὁ δὲ ἄλλος ἐπειδὴ ἔλαβε τὸ χειρόγραφον ἄνευ ἀργυρίου καὶ
ἀπὸ τὸν Κλαυιέρον δὲν βιάζεται νὰ τὸ τελειώσῃ.
Σ' ἔγραψα, ἂν δὲν λανθάνωμαι πρὸ πολλοῦ ὅτι ὁ τύ-
πος τοῦ κειμένου τοῦ Ἡλιοδώρου ἔλαβε τέλος καὶ ὅτι
ἐπιλείπει εἰς τὸν τύπον τῶν σημειώσεων· μ' ὅλην τὴν
ἐπιλείπει τὴν ὁποίαν καταβάλλω εἰς αὐτόν, βλέπω ὅμως
να δὲν ἐμπορῶ νὰ τὸν τελειώσω παρὰ περίπου τὸν Ἀ-
πρίλιον μῆνα. Εἶναι χρεῖα νὰ ἀναγινώσκω τετράκις ἑκα-
τὸν τυπογραφικὸν χειρόγραφον, καὶ καμμίαν φορὰν πεν-
τακίς.

Ἀργυρίων χρεῖαν ἀκόμη δὲν ἔλαβον· χθὲς ἠγόρασα
ἕνα χαρτίον ἔτι· αὔριον ἢ μεθαύριον δίδω καὶ μερικά
τῶν τυπογράφων· καὶ τότε ἰσορροπῶ τὸν λογαριασμόν σου
ἐν ὅποιον συμπίπτει μὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ χρόνου, καιρὸν
καρισμένου τοῦ *μπιλάντζου* καὶ σὲ τὸν πέμπω. Ὡς τό-
τε γράψον με, ἂν ἐπιμένῃς εἰς τὴν γνώμην νὰ ζητήσω
ἀργύρια ἀπὸ τὸν Ἰορδάνην, ἢ ἂν μὲ τὰ πέμπῃς αὐτόθεν.
Εἰπέ με τίποτε, ἂν ἐξεύρῃς, περὶ τῆς καταστάσεως
καὶ προκοπῆς τοῦ γενικοῦ φροντιστηρίου τοῦ Ἀθῶ.

Τὸ κοινῶς λεγόμενον *κουτίον* (πυξίς), κουτουτ ὀνομά-
ζουσι καὶ οἱ Τοῦρκοι;

Ἀληθὲς εἶναι, ὅτι τινὲς τῶν Βυζαντινῶν μεγιστά-
νων Τούρκων ἤρχισαν νὰ μανθάνωσι τὴν κοινὴν ἡμῶν
γλῶσσαν;

Ἐξεύρεις νὰ μὲ περιγράψῃς τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Γεωρ-

γίου; ἐνθυμοῦμαι τὸν ἵππον, ἐνθυμοῦμαι τὸν πρὸ τῶν
δῶν τοῦ ἵππου δράκοντα, τὸν ὅποιον φονεύει ὁ ἀναβάτης,
ἀλλὰ παρίσταται πλησίον τοῦ ἁγίου καὶ παρθένου,
ὅποιαν ἠλευθέρωσε τάχα ἀπὸ τὸν δράκοντα; καὶ
τοιαύτη ἱστορία εἰς τὸ συναξάριον τοῦ ἥρωος; τοῦτο
ἐνθυμοῦμαι, μήτε μηνᾶτον ἔχω νὰ τὸ μάθω· ἐάν
τὴν ἐλευθερωθεῖσαν Ἱερουσαλὴμ τοῦ Τάσσου ἴδῃ τὴν
καὶ κγ' στροφὴν τῆς δωδεκάτης ψῆδης, εἰς τὴν ὅπου
φαίνεται νὰ παρωδῇ μέρος τὴν Χαρίκλειαν τὴν γυναικα
θεῖσαν ἀπὸ Αἰθίοπας, καὶ τὴν εἰκόνα τῆς Ἀνδρομάχης
καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς θαυμάσιον σύλληψιν, καὶ μέρος τὸ
κόννα τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὅλα ταῦτα in un miscel-
poetico, che se non è vero, è ben trovato.

Ὁ βιβλιοπώλης μὲ εἶπεν ὅτι δέκα ἀνὰ ἑκατὸν καὶ
περισσότερον ἐμπορεῖ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὴν τιμὴν τῶν
βλίων ἀδέτων (en feuilles)· ἤγουν ἡ ἀφαίρεσις ἔχειν
ἀπὸ τὴν πρώτην τιμὴν, καὶ ὅχι καὶ ἀπὸ τὴν δευτέραν
τοῦ στιχώματος, εἰς τὴν ὅποιαν μὲ βεβαιώνει ὅτι
ὅσον πληρώνει τὸν βιβλιοδέτην.

Υγίανε εὐδαιμονῶν!

25.

26 Ἰανουαρίου 18

Φίλε μου Ἀλέξανδρε ἀσπάζομαι σε!

Ἀποκρίνομαι εἰς τέσσαρας ἐπιστολάς σου γεγραμ-
10 Δεκεμβρίου καὶ 17, 4 Ἰανουαρίου καὶ 7. Ὁ
θαν εἰς τὸν συνειθισμένον καιρόν, πλὴν τῆς κατὰ

μεμβρίου, ἡ ὁποία μ' ἐστάλη διὰ τῆς μικρῆς πόστας, ἐξέφυγε ἀπὸ τῆς, κατὰ τὴν 10ην τοῦ Ἰανουαρίου. Τὸ σὲ λέγω διὰ τὴν εἰς τὸ ἐξῆς ἀσφάλειαν τῶν ἐπι-
 λῶν, ὅταν ᾖναι μάλιστα περὶ πραγμάτων, τῶν ὁποίων
 ἐπιχειρήσεις καὶ ἐκβάσεις κρέματα ἀπὸ τὸν καιρόν. Πα-
 ραγγέλλω χάριν εἰς ταύτην τὴν ἐπιστολὴν μ' ἔγραψες
 τὰ σάλια. Ὁ εἰς τῶν Σκυλίτζιδων εἶχε μισεύση πρὸ
 τῶν ἡμερῶν διὰ τὴν Μασσαλίαν· ὁ Παπάζογλους δὲν
 εἶχε βέβαιον ἀκόμη ἂν στέλλεται εἰς τὴν βασιλεύουσαν·
 ὑπεσχέθη ὅτι θέλει τὰ λάβει· ὥς τόσον τὰ παρέλαβον
 τὸν Chambert (ὅστις εἶναι εἰς τὸν 23 καὶ ὄχι 15
 ἡμῶν) καὶ τὰ ἔχω εἰς τὴν κατοικίαν μου.

Εὐχαριστῶ σε διὰ τοὺς καταλόγους τοῦ Γλυκέως καὶ
 ἑξοδίου, διὰ τοὺς ὁποίους ἐπλήρωσα ἑπτὰ λίτρας καὶ
 ἑπτὰ σολδία· ἴσως ἐπλήρωσας ἄλλα τόσα αὐτοῦ, καὶ
 κατακαίεται περισσότερο διὰ τὰ ἰδικά σου παρὰ διὰ
 τὰ ἰδικά μου ἑξοδα, ἐπειδὴ ἐγὼ ἐπεθύμουν νὰ τοὺς ἔχω.
 Ζητεῖς τὸν Ἡλιόδωρον, ἀλλ' αὐτὸς ἔχει νὰ σὲ βάλῃ
 εἰς ἄλλην δαπάνην ματαιάν· ὅθεν θέλω προσδρά-
 μαι εἰς τὸν βιβλιοπώλην, ἂν ἔχῃ καμμίαν κασσέλαν διὰ
 τὸν ἑνὸς, ἢ τρόπον ἄλλον κανένα νὰ σὲ τὸν πέμψῃ ἀνέ-
 δα. Τὸ κείμενον εἶναι ὅλον τυπωμένον παρεκτός τοῦ ἐν
 ἐπιστολῇ εἶδει προοιμίου, καὶ τοῦ τελευταίου φύλλου,
 ὁποῖον ἀφίνεται πάντοτε τὸ ὕστερον, διὰ τὴν κατα-
 γράφην τῶν τυπογραφικῶν σφαλμάτων. Ἀπὸ τὰς σημειώ-
 σεως (τὰς ὁποίας ἴσως κρίνῃς ὑπὲρ τὸ μέτρον διεξοδικάς)
 καὶ τυπωμένα 7 ἢ 8 φύλλα, θέλω σὲ τὰ πέμψῃ καὶ
 τὰ καὶ τὰ μετὰ ταῦτα ἂν θέλῃς πλέον διὰ τῆς πόστας.
 Μ' ἐπλήγωσες φίλε μὲ τὸ μήνυμα τῆς ἀτυχίας τῆς
 ἡμετέρας τοῦ Ἀθῶ. Καθὼς βλέπω δὲν εἶναι χαῖρι ἀπὸ

τοιούτους διαβόλους. Μ' ἐπαρηγόρησεν ὀλίγον ἡ πρός τὴν ὁποίαν ἔχετε διὰ τὰ σχολεῖα τῶν Ἰωαννίνων, ὅποια παρὰ σοῦ πρῶτον μανθάνω ὅτι εἶναι δύο. Δὲν τὸν τρόπον οἱ ζηλωταὶ νὰ ἐνώσωσι καὶ τὸν ζῆλον καὶ χρηματικὰς τῶν βοηθείας, νὰ τὰ κάμωσιν ἐν καιρῷ ῥόν; δηλαδή μὲ πολλοὺς διδασκάλους, τῶν ὁποίων ἕκαστος νὰ ἔχῃ ἐξαίρετον ἐπάγγελμα χωριστὸν τῶν ἄλλων;

Ὁ Μάρκης ὁ ἱατρὸς μὲ εἶπε ὅτι σὲ ἀπεκρίθη διὰ τὸν Μεδιολάνου, et cela pour des raisons.

Ὁ Σταμάτης Πέτρου, ἡ Πέτρος Σταμάτη, ἔφυγε μὲ μὲγάλην ἐπειξιν καὶ σπουδῇ, ὡσὰν νὰ ἐκυνηγεῖτο ἐπὶ δώδεκα λεγεῶνας δαιμόνων. Δὲν ἤλθε καὶ νὰ μ' ἀπομαρτυρήσῃ, μ' ὅλον ὅτι ἤρχετο συνήθως καμμίαν φορὰν ἐπίσκεψίν μου. Εὐκόλον εἶναι νὰ μαντεύσῃ τις τὸ αἶμα τῆς τοιαύτης σπουδῆς.

Μὴ μὲ μεμφθῆς, ἐὰν πολλάκις εἰς τὰς ἐπιστολάς σου ἀφίνω τελευταῖα τὰ ἀναγκαιότερα· μήτε καιρὸν ἔχω, μήτε κεφαλὴν εὐρύχωρον, διὰ νὰ συλλάβω κατὰ τὸν καιρὸν τῶ ἅμα καὶ ὅσα πρέπει νὰ σὲ γράψω, καὶ τὴν τάξιν, καὶ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ σὲ γράψω· ἂν δὲν σ' ἔγραφα περὶ τοῦ Σταμάτη εὐθὺς ὅταν παρεστάθῃ εἰς τὸν ἐγκέφαλό μου, ἐκινδύνευα νὰ τὸ λησμονήσω εἰς τὸ ἐξῆς, et cela aurait été grand dommage, ἐπειδὴ εἶναι νόστιμον.

Ἔλαβον τὰ διὰ τὸν Ἡλιόδωρον 1000 φράγκα παρὰ τοῦ Ἰορδάνου· τὰ δὲ διορισμένα εἰς ἀγορὰν βιβλίων, καὶ διὰ τὸν ἐν Ἰασίῳ ἄρχοντα, καὶ τὰ διὰ τὴν σχολὴν τῶν Ἰωαννίνων θέλω τὰ λάβει εἰς τὸν πρέποντα καιρὸν. Ἀρχισαν καὶ τὰ πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα νὰ προμηθεύωσιν αὐτὰ· ἀλλ' αὐτὰ διὰ νὰ συναθροισθῶσι πρῶτον, ἔπειτα νὰ

θῶσι, χρειὰ εἶναι μερικῶν ἐβδομάδων· ὅθεν παρακαλῶ
 νὰ εἴπῃς τόσον πρὸς τοὺς αὐτοῦ ὅσον καὶ πρὸς τὸν φι-
 λην Γραικὸν τῆς Μόσχας ἐκ μέρους μου, ὅτι ὅλα θέ-
 λω τελειῶσαι κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν των, καὶ τότε θέλω
 γράψαι, διότι μὲ εἶναι ἀδύνατον νὰ γράφω καθ' ἡμέ-
 ραν ἐπιστολάς. Ταύτην τὴν συγκατάθεσιν ἐλπίζω ἀπ'
 τοῦ ὥς ὁμογενεῖς, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν φίλου καὶ διὰ τὰς
 ἀσχολίας μου καὶ διὰ τὰς πυκνάς μου ἀσθενείας. Καὶ
 αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν σὲ γράφω (καὶ εἶσαι
 βέβαιος ὅτι σὲ γράφω πάντοτε μὲ μεγάλην ἡδονήν,) ἔξευρε
 καὶ σὲ τὴν γράφω ἀμελῶν τὸν τύπον τοῦ Ἡλιοδώρου· τὸ
 πανταχοῦ παρὸν δὲν εἶναι ἴδιον τῆς ἀνθρωπότητος.

Μὲ λέγουσιν νὰ πέμψω τὰ βιβλία εἰς Λιβόρνον πρὸς
 τὸν Θεοδόσιον Ζωσιμᾶν· εἶναι τάχα λάθος τοῦ καλῆμου;
 εἶναι καὶ Θεοδόσιος Ζωσιμᾶς εἰς Λιβόρνον; λύσε μου
 τὴν ἀπορίαν, γράψε με καὶ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Castinet
 τοῦ Μασσαλιᾶν. Ἄν ἐνθυμῶμαι καλὰ τοῦ ἄρχοντος τὰ
 βιβλία πρέπει νὰ κατευθυνθῶσιν εἰς τὸν Franck τοῦ
 Πρασσοῦργου διὰ νὰ τὰ πέμψῃ εἰς Μολδαυίαν. Εἰπέ με
 καὶ τοῦτο.

Τὸν ἀδελφόν σου φίλε, ἀντὶ τοῦ νὰ τὸν φοβίζης, πρέ-
 πει νὰ τὸν θαρρύνῃς εἰς τὴν μετέφρασιν τοῦ Mably καὶ
 ἄλλων ὅσα κρίνει ὠφέλιμα. Τὸ αὐτὸ λέγω καὶ διὰ σέ. Ἡ
 πρώτη πείρα εἶναι πάντοτε δύσκολος. Τὴν αὐτὴν ἀμη-
 ναν ἐδοκίμασα κ' ἐγὼ κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ μετὰ τρεῖς
 πέντε δοκιμὰς ἔφθασα ὅχι εἰς τὸ νὰ γράφω ὀρθά,
 ἀλλ' εἰς τὸ νὰ πληροφορηθῶ τὸ ἀξίωμα τοῦτο ὅτι «κα-
 θὲς πρέπει νὰ γράφῃ ἐξ ἀνάγκης τὴν γλῶσσαν τοῦ
 αἰῶνος εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη, καθὼς καὶ τὴν λαλεῖ
 ἐξ ἀνάγκης»· ἐνταῦθα ὅμως εἶναι καὶ ἐξαίρεσις· ἂν ἔχῃ

τύχην νὰ γεννηθῇ εἰς καιρὸν ὅταν ἡ
κανονισμένη, τὸ πρᾶγμα εἶναι εὐκόλο
γραμματικὴν τοῦ ἔθνους του· ἂν ἐκ
nous autres pauvres diables) ἰδῇ
ὅταν ἡ γλῶσσά του ἦναι τρόπον τιν
τότε ἔχει τὴν ἄδειαν, ὅταν ἔχη παιδ
δεύσῃ διὰ νὰ εἰπῶ οὕτως καὶ νὰ ἀνα
του· ἀλλὰ καὶ τοῦτο μὲ μεγάλῃν
γλῶσσα δὲν εἶναι ἑξαίρετον αὐτοῦ
εἰς ὅλον τὸ ἔθνος. Εἶδες, φίλε, πόσ
εἰς τὸ νὰ ἀποκριθῇς πρὸς τὸν Prevo
βιβλίων. Ἔχομεν μεταφράσεις· ἀλλὰ
ἀναγνώσῃ; ἄλλαι εἶναι γεγραμμέναι
γαρχικῶς, διότι ἐξελληνίζουσι τὴν γ
τρα, ὥσάν νὰ μὴν ἦτον τὸ ἔθνος σ
λογίους· ἄλλαι ἐγράφησαν δημαγωγ
δάισαν τόσον τὴν γλῶσσαν, ὥσάν
ἔθνος ἄλλοι παρὰ ξυλοφόροι καὶ ὕδρο
ραννικὴν μετάφρασιν τοῦ Λωκίου· σέ
ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναγνώσῃ τι
χωρὶς νὰ φωνάξῃ μὲ τὸν κωμικόν·

Αἰβοῖ· τουτὶ καὶ δὴ

Χωρεῖ τὸ κακόν· δότε μοι λα

Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν τὰ τοιαῦτα, τὰ
παρόντος καιροῦ. Θέλεις βέβαια σημ
τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης τὸ θαυμα
ἀπὸ τὸ Αἰβοῖ τῶν παλαιῶν. Ὡς τό
θάρρυνε καὶ ἄφες τον νὰ κάμῃ καὶ
ὄχι ὁμῶς χωρὶς νὰ τὸν συμβουλεύσῃ

να, νὰ μὴ γίνεταί δηλαδὴ μήτε τύραννος, μήτε δη-
 νωγὸς τῆς γλώσσης.

Δὲν μ' ἔγραψες ποτὲ ἂν ἐγχείρισας τὴν πρὸς κάποιον
 γρόδιον ἐπιστολήν μου· αὐτὸς μ' ἔστειλε (δὲν ξεύρω διὰ
 τὴν αἰτίαν) τὴν Μετρικὴν του, καὶ ἡ ἐπιστολή μου πε-
 ρὶ τὰς εὐχαριστίας μου, καθὼς ἦτον δίκαιον.

Ἐνθυμᾶσαι ὅτι εἰς τὴν πρὸς τὸν Βενιαμὴν κασσέλαν
 ἐπιστολῶν, ἔβαλα ἓνα Ἰπποκράτην, διὰ νὰ τὸν πέμψῃ
 Σμύρνην πρὸς τὸν ἀδελφόν μου· ὁ ἀδελφός μου μὲ
 ἀφαι, ὅτι ὁ Βενιαμὴν τὸν ἐμήνυσεν, ὅτι δὲν ἔλαβεν Ἰπ-
 ποκράτην παρ' ἐμοῦ· τὸ γράφει ὁμῶς ὀλίγον τυφλά· διότι
 λέγεται νὰ μὴν εἶχεν ἀκόμη λάβῃ τὴν κασσέλαν, μήτε
 ἐπιστολήν σου, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ἔγραφες περὶ τοῦ
 Ἰπποκράτους. Ἄν ἔχῃς ἀφορμὴν νὰ τὸν γράψῃς ἐρώ-
 ντες τον, ἂν εὔρηκεν ἢ δὲν εὔρηκεν εἰς τὴν κασσέλαν τὸν
 Ἰπποκράτην, καὶ ἂν τὸν ἔπεμψῃ πρὸς τὸν ἀδελφόν μου.

Περὶ γραμματικοῦ ἔχω βέβαια μεγάλην χρεῖαν· καὶ
 ἔγραψα καὶ ὁ Μιχαὴλ Ζωσιμᾶς νὰ μὲ πέμψῃ ἓνα νέον·
 ἀλλ' ὁμῶς εὔρηκα ἐδῶ ἓν νέον Γραικόπουλον ἀπὸ τὴν
 Σμύρνην, εἰς τὸν ὁποῖον κατεχείρησα νὰ παραδίδω τὴν
 ἑλληνικὴν γλῶσσαν, πρῶτον διὰ τὴν ὠφέλειάν του, ἔπειτα
 καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ὠφεληθῶ καὶ ἐγὼ ποτε ἀπ' αὐτόν.
 ἔχει ὀλίγας ἀρχὰς ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν τῆς Σμύρνης σχο-
 λῆον, ἀρχὰς ἀθλίας· ἀλλ' ὁμῶς φαίνεται ὅτι ἔχει κλίσιν
 νὰ φωτισθῇ, καὶ ἂν ἀκολουθῇ ὡς ἄρχησεν, ἐνδεχόμενον
 καὶ νὰ τὸν ἐπάρῃ εἰς τὴν κατοικίαν μου, ἐὰν δηλονότι
 τὴν συγχωρήσῃ, ὅστις τὸν ἔφερε ἐδῶ. Χρειάζεται μ' ὅλον
 αὐτοῦ καιρὸς διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ νὰ συνθέσῃ ἓνα πῖνακα
 τῶν ὁρῶν, καὶ τότε βέβαια θέλει προξενήσῃ εἰς ἐμέ μεγα-
 λὴν ἀναψυχήν. Κατεπύκνωσα τὰς εἰς τὸν Ἡλιόδωρον

σημειώσεις με πολλούς παραλληλισμούς τῆς παλαιᾶς νέας γλώσσης ἡμῶν. Αὐτὰ ἤθελαν εἶσθαι μάταια χωρία καὶ ὅθεν ἀνάγκη εἶναι νὰ κάμω καὶ τὸν πίνακα τῶν λέξεων.

Μὲ λέγεις φίλε, περὶ Ἡροδότου καὶ ἄλλων, καὶ ἐτησίου συντάξεως. Ὅλα ταῦτα εἶναι καλὰ, ἀλλὰ γίνονται σκέψιν· πῶς νὰ κάμω συνθήκας με ἀνθρώπους τοιοῦτους δὲν γνωρίζω, καὶ οἱ ὅποιοι μὴ ἔχοντες ἴδιον κόπου τῶν τοιούτων ἴσως δὲν εὐρωσιν ἀνάλογον τὸν ρισμὸν με τὸν σπόρον. Ὡς τόσον, φίλε, σὲ εὐχαριστῶ τῆς προνοίας σου· ἀλλὰ πάλιν σὲ λέγω, ὅτι τὸ πρῶτον χρειάζεται σκέψιν, μάλιστα νὰ μὴ κινήσωμεν καμμίαν ζηλοτυπίαν μεταξὺ τῶν προσκαλούντων με. Διὰ νὰ ἐπιθερωθῶ ἀπὸ τὰς καθημερινὰς ἐνοχλήσεις ὑπεσέθην τὸν Ζωσιμᾶν, νὰ ἀρχήσητε δι' αὐτὸν τὸν ἐρχόμενον Μάρτιον καὶ δὲν ἐξεύρω τί νὰ ἀρχήσω, τὸν ταλαίπωρον Ἡρόδοτον, τοῦ ὁποίου εἶναι τὰ ἔξ βιβλία ἤδη μεταγλωττισμένα πρὸ δέκα μηνῶν, ἢ μίαν ἐγκυκλοπαιδεῖαν ἑλληνικὴν πρὸ 8 ἢ 10 τόμους διὰ τὰ ἑλληνικὰ φροντιστήρια.

Ὁ Ἀπολλόδωρος δὲν ἐτελειώθη ἀκόμη.

Ἐνταῦθα κλεισμένον σὲ πέμπω καὶ τὸν λογαριασμόν σου, εἰς τὸν ὅποιον βλέπεις ὅτι ἐμένα χρεωστεῖς, τὴν 8 Δεκεμβρίου 1083, λίτρας 57.7. Κατ'ἐγγραφὴν τὰς 1083 εἰς νέον λογαριασμόν, ὅτι δὲν ἔχω κεφαλὴν νὰ κρατῶ τοιαῦτα· εἰς αὐτὰς θέλεις προσθέσει καὶ τὰς 1000, τοιαύτας ὁποίας ἔλαβα νεωστὶ ἀπὸ τὸν Ἰορδάνην. Τὴν σημείωσίν σου τῶν ἐξοδευθέντων εἰς τὸν Ἡλιόδωρον θέλεις ἔχει, ἐπὶ τῇ ἐτελειώσει τοῦ τύπου. Καθὼς βλέπω πρέπει νὰ γενῇ εἰς 8 τόμους, καὶ ὅχι λιγνοὺς· ἡ δαπάνη ὅμως δὲν ὑπερβαίνει τὸν διορισμόν σου. Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν.

24 Φεβρουαρίου 1804.

Κατὰ τὴν εἰκοστὴν Φεβρουαρίου, φίλε Ἀλέξανδρε σ' ἔπεμψα μίαν βραχύλογον ἐπιστολὴν, περικλείσας εἰς αὐτὴν καὶ ἑτέραν διὰ τὸν Κώνσταντα Ἀναστασίου. Σ' ἔλεγον συντομίᾳ τότε ὅτι ὁ Fuchs ἔπεμψε διὰ τοῦ Lepull πρὸς τὸν αὐτοῦ βιβλιοπώλην Degen, ὁμοῦ μὲν συνειθισμένως ἐφημερίδας (Annales de Chymie) καὶ τὰς ὁποίας τὸν πέμπει, καὶ τὸ πακέτον περιέχον μέχρι τοῦ νῦν τυπωθέντα φύλλα τοῦ Ἡλιοδώρου. Πρὸς εἶναι τώρα νὰ περιγράψω ἀκριβέστερον τί περιέχει τὸ πακέτον.

Εἰς αὐτὸ θέλεις εὐρεῖ ὅλον τὸ κείμενον καθαρὸν, πλὴν τοῦ τελευταίου φύλλου, τὸ ὁποῖον ἀφῆκα τὸ τελευταῖον τοῦ ἔργου διὰ νὰ καταχωρίσω εἰς αὐτὸ τὰ τυπογραφικὰ σφάλματα, κατὰ τὴν συνήθειαν. Ἐν τοσούτῳ ὡς διὰ νὰ μὴ σοῦ λείπη μήτ' αὐτὸ, σ' ἔπεμψα ἕν ἄπο δοκίμιον, τὸ ὁποῖον καίεις, ὅταν σὲ πέμψω τὸ καθαρὸν. Παρὰ τὸ κείμενον θέλεις ἰδεῖ ἄλλα τρία φύλλα χωριστὰ, τῶν ὁποίων ὁ σελιδισμὸς εἶναι οὗτος, 11, 12, 29, 31, 32, 45, 46, 55, 56, 85, 86, 91, 92, 103, 104, 105, 106, 109, 110, 125, 126, 153, 154. Τὰ φίλε ὀνομάζονται, κατὰ τοὺς τυπογράφους, Carres, ἀναγκάζονται οἱ ἐκδῶται νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὴν ἀρραπίαν ταύτην ὅταν ἐξ ἀπροσεξίας κάμωσι σφάλματα καὶ τῆς φύσεως παρὰ τὰ καταχωριζόμενα συνήθως εἰς τὴν ἐκδοὶν τὸ τέλος τοῦ βιβλίου λεγομένην Ἐπανόρθωσιν τῶν

ἡμαρτημένων (errata), ὅθεν ὅταν σου εἰς τὸν βιβλιορράπτην ἢ βιβλιοστυλίαν αὐτὸν κατὰ τὰ Cartons, διὰ νὰ τὰ κολλήσῃ καθὲν εἰς τὸν τόπον του ἀνὰ τὰ ὅποια χρεωστεῖ νὰ σὲ ἐπιστρέψῃ, ὅτι ἔβαλε τὰ καλὰ εἰς τὸν τόπον, πίζονται καὶ διαδίδονται τῇδε καὶ

Παρὰ ταῦτα περιέχει τὸ πακέτο μειώσεων ἀπὸ τοῦ Α μέχρι τοῦ Ν, τὰ κόψης νὰ τὰ δώσης κἀνένα βιβλίον πλῶσθι συμμέτρως ἢ καὶ νὰ σὲ τὰ ἀφανίζεσαι τὸ ἀντίγραφον, καὶ διατίθῃ δύνασαι νὰ τὸ κάμῃς δῶρον εἰς τὸν ἑταῖον σου; θέλεις ἴσως ἀπορήσει βλέπων εἰς τὰς σημειώσεις, ἕως σχεδὸν εἰς τὸ δῶρον ἦσαν αἱ σημειώσεις μου εἰς τὴν στολῇ μου, ἔπειτα μαθὼν αὐτὸ ὁ Κωνσταντῖνος τόσον ὥστε μὲ κατέπεισε νὰ τὸ ἐκδόσῃ ὡς ἑλληνικόν· τὸ ὅποῖον ἔγινεν ἐπίμετρον (βεβαιόνω) τοῦ κόπου μου· τὴν ὥρην τὸ πρᾶγμα, δὲν ἀπαρέσκομαι μήτ' ἂν τὸν μὲν ὅτι ἐπειδὴ καὶ εἰς αὐτὰς περὶ τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης, δὲν ἔρωσι καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι φιλόλογοι, ὅτι αὐτὴν, καὶ τὴν ἐρευνῶμεν, καὶ προθυμὸν νὰ τῆς ἀφαιρέσωμεν τὰ ῥάματα· ἔπειτα καὶ ὡς πρὸς τὸν χρηματικὸν κόπον, ὁ Ἑλληνισμὸς προξενεῖται πρὸς τὰς Εὐρωπαϊκὰς, λέγω ἀπ' ἐκείνης τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐπὶ τοσοῦτον

καθίστανται τὸν σχολαστικὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου.
 εἰνε τώρα ὁ διορισμὸς τῆς τιμῆς· τὸ κείμενον βλέπεις
 περιέχει σελίδας 448 εἰς αὐτὰς πρόσθετες καὶ τὴν ἐπι-
 πλῆν ἢ ὅποια δὲν θέλει εἶσθαι Λακωνικὴ, καὶ θέλεις
 εἰλᾶν ὅτι ὁ πρῶτος τόμος εἶναι ἀρκετὰ παχύς. Ὁ
 2ος τῶν σημειώσεων συμπεραίνω ὅτι θέλει φθάσει καὶ
 εἰς τὰς 450 σελίδας, τοὺς δύο τόμους τούτους, καὶ
 ὁ Ζεὺς ἤθελεν κρίνει ἀλλέως, λέγω ὅτι δὲν πρέπει νὰ
 ἀνθῶσιν ὀλιγώτερον παρὰ τὰς 12 λίτρας, εἰπέ με ἂν
 πῶ νὰ τοὺς βάλῃ 15, εἰς αὐτὸ δύνασαι νὰ συμβου-
 ῇ, καὶ κἀνένα βιβλιοπώλην, εἰάν μόνον ἦναι τίμιος
 ἄνθρωπος, ἀλλὰ διὰ νὰ κρίνης τὸ πρᾶγμα καλλιώτερον,
 καὶ νὰ σὲ δανείσῃ τις δι' ὀλίγας ἡμέρας (διότι σὲ βε-
 βῶνω ὅτι ἀμαρτάνεις ἂν τὴν ἀγοράσῃς) τὴν τελευ-
 ταιάν πρὸ τῆς ἡμετέρας ἔκδοσιν τοῦ Mitschertich τυπω-
 θέναν ἐν Στρασβούργῳ ἔτει 5' τῆς Γαλλ. πολιτείας εἰς τό-
 μους δύο, δι' αὐτὴν φίλε μου ὁ Koenig μ' ἐπῆρε 12,
 εἰδὼν εἶχα χρεῖαν καὶ νὰ τὴν ἐρευνήσω ὡς τελευταίαν
 καὶ νὰ τὴν κατασχίσω διὰ τὰ τὴν δίδω φυλλαδὸν εἰς τὸν
 πορρόφον μου· αὐτῆς ὁμοῦ τῶν δύο τόμων ὁ ἀριθμὸς
 τῶν σελίδων εἶναι 683, ἐπειδὴ δὲν ἐπρόσθεσε πλὴν τὴν
 λατινικὴν μετάφρασιν, καὶ πολλὰς ὀλίγας σημειώσεις,
 τῶν ὁποίων αἱ περισσότεραι εἶναι ἀπ' ἐκεῖνας τὰς ὁποίας
 εἶναι ἐνταῦθα ὀνομάζουσι des Aneries (ὡσὰν νὰ εἰπῇς
 ἀνυπόστατος ἢ ὀνίας) καὶ ὁ χαριέστατος Ἀριστοφάνης,
 ἡ Ἰωνίας, ἢ Ἰομουσίας. Ἡ ἡμετέρα ἔκδοσις ἔχει σελί-
 das 1050 ἴσως καὶ 1100, ὅθεν μελέτησον καλὰ ταύτην
 καὶ ὑπόθεσιν, καὶ ἂν στοχάζεσαι ὅτι δύνασαι μὲ εὐκο-
 νία νὰ σκορπίσῃς ἀρκετὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα, Θράκην,
 καὶ Μολδοβλαχίαν, βάλε τὴν τιμὴν διὰ μὲν τοὺς Ἕλλη-

νας μετριωτέραν, διὰ δὲ τοὺς Εὐρωπαίους εἰς τὰς 11 λίτρας· καὶ ὅστις θέλει ἄς τὸν ἀγοράσῃ, ὅντινα φανῇ ῥύτιμος, ἄς χαίρεται τὴν ἔκδοσιν τοῦ Mitscherlich, περὶ νὰ συλλογισθῇ καὶ τοῦτο, ὅτι δίδων εἰς τὸν βιβλίου πώλην τὸν εὐρωπαϊὸν ἕκαστον ἀντίγραφον πρὸς λίτρας 15, δὲν ἀπολαμβάνει ἀληθῶς πλὴν λίτρας 11 καὶ σολδία, ἐπειδὴ καὶ λαμβάνει 3 λίτρας διὰ τὴν προσημασμένην του καὶ εἰς ἐκάστην δωδεκάδα, δωρεάν ἐν κτηνῶν πωλῶ τὸν Ἰπποκράτην.

Ὅλιγον ἔλειψε νὰ λησμονήσω νὰ σ' ἐξηγήσω τὰ πλεονεκτήματα τὰ ὁποῖα μεταχειρίζομαι εἰς τὰς σημειώσεις· ἀλλ' ἐν τῇ σούτῳ πῶς δύνασαι νὰ τὰς ἀναγνώσῃς χωρὶς τὴν εἰσαγωγὴν ταύτην; Καὶ λοιπὸν ΚΑ σημαίνει τὰς διαφορὰς ἀναγνώσεως ἢ γραφᾶς ὅσας ἔβαλεν ὁ Κορμελίνος εἰς τὴν ἐκδόσιν τῆς ἐκδόσεως του· ΑΑ, τὰς διαφορὰς ἀναγνώσεως ὅσας εὑρηκα σημειωμένας εἰς τὸ περιθώριον τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς· Β, τὰς διαφορὰς ἀναγνώσεως ἀπ' αὐτὴν τὴν χεῖρα τοῦ Ἀμύτου· Β, αὐτὴν τὴν ἐν Βασιλείᾳ ἔκδοσιν, ἥτις εἶναι ἡ πρώτη παλαιὰ· ΔΑ, τὰς ἀναγνώσεις ὅσας ἐν παρόδῳ κατεγράψατο ὁ Δορβίλλος εἰς τὰς σημειώσεις του εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Χαρίτωνος· Α, τὴν Γαλλικὴν Μετάφρασιν τοῦ Ἀμύτου· Λ, τὴν Λατινικὴν· Μ, τὴν τελευταίαν ἔκδοσιν τοῦ Mitscherlich. Ἀντέχεις ἀκόμη φίλε, εἰς τοσαύτην μορφολογίαν περὶ τοῦ Ἡλιοδώρου, ἢ ἔχασες τὴν ὑπομονήν; Ἐπεὶ δύο λόγια παρακαλῶ, καὶ κάμνω τέλος, παρακαλῶ σὲ μὴ τὸν κοινωνήσῃς εἰς τινὰ ἀκόμη, ἕως νὰ τὸν λάβῃς τὸν λειον, παρὰ σὲ καὶ τὸν Κλαυιέρον κάνεις περὶ αὐτοῦ ὅ, ὅ, ἔχει εἶδῃσιν. Μετὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ πακέτου μ' ἔστειλεν ἔτι ὁ τυπογράφος δύο φύλλα καθαρὰ σημειώσεων.

πληρωθῶσιν εἰς ἀριθμὸν δεκάδος ἢ δωδεκάδος, σὲ πέμπω πάλιν διὰ τινος βιβλιοπώλου, παρεκτὸς ἂν τὰς διὰ τῆς πόστας· πλὴν μήτε οὕτως δὲν σὲ τὰ πέμπτῳ ἂν πρῶτον δὲν μ' ἀναγγείλῃς τὸ κατευόδιον τοῦ κατέστου.

Ὅτι με τώρα ἂν ἡ *χαραμάδα* λέγεται καὶ *χαραμιδα*, ὅταν ἂν ἦναι ἡ αὐτὴ λέξις διαφορουμένη, καὶ πρὸς τοῦτο ἂν παρὰ τὴν διάστασιν τῶν σανιδωμάτων (οἷον *χαραμιδα* θύρας ἢ παραθυρίου) τὴν μεταχειρίζονται τι καὶ εἰς ἄλλο πρᾶγμα.

Δός με ἓνα ἀκριβὲς ὅρισμὸν τῆς λέξεως *Προεισόδιον*. Πάλιν ἔτι μακροθυμίαν διὰ τὸν Ἡλιόδωρον. Εὐρίσκεις λόγον νὰ λαλήσῃς τὸν Degen ἢ κἀνένα ἄλλον βιβλιοπώλῃν περὶ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου, ἂν θέλῃ νὰ βάλῃ τὸ ὄνομα του εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου ὡς πωλητοῦ, διὰ τοῦτον τρέχωσιν εἰς αὐτὸν οἱ τῆς Γερμανίας ἀγορασταί; εὐρίσκεις εὐλόγον νὰ βάλῃς καὶ κἀνένα τῆς Βενετίας ἢ Θεοδοσιάδην ἢ τὸν Γλυκύν; ἀλλὰ πρέπει πρῶτον νὰ ἴδῃς δώσῃς τὴν εἰδήσιν καὶ νὰ κάμῃς τὴν συμφωνίαν περὶ τοῦ μισθοῦ τῆς προμηθείας. Ἴσως αὐτοὶ εἶναι περὶ τοῦτο παρὰ τούτους ἐδῶ. Ἄν εἶχες τὸν τρόπον τὸν πωλήσης, διὰ χειρὸς τῶν φίλων σου, ἐκέρδαινες τὴν κομμισσιῶνα, ἢ κἂν δὲν ἔδιδες παρ' ὅσον συνηθίζεσθαι μεταξὺ πραγματευτῶν· κάμε ὡς θέλεις καὶ ἀγαπᾷς περὶ τούτων ἀπάντων· ἄλλο δὲν ἐπιθυμῶ παρὰ νὰ λάβῃς ὅπως ὅσα κατέβαλες εἰς τὴν δαπάνην τοῦ τύπου καὶ σκελετοῦ, ἢ κἂν ἀζημίως.

Μὲ ἐζήτησας (ἂν ἐνθυμῶμαι καλὰ) νὰ σὲ εἰπῶ ἂν αἱ ἑφημερίδες ἐλάλησαν περὶ τοῦ Ἀθηναίου, ἢ μᾶλλον εἰς τὸν Ἀττικόν. Σὲ λέγω λοιπὸν νὰ ζητήσῃς αὐτοῦ τὸν

Γαλλικὸν Ἑρμῆν (N^ο CXXXVI, 14 Pluviôse, An
4 Fevrier 1804) εἰς τὴν σελ. 307 καὶ ἐκεῖ θέλεις
τὴν ἐπίκρισιν τοῦ Ω. διὰ τούτου μόνον τοῦ στοι
ὑπογράφη ὁ Κριτικός.

Περικλείω καὶ ἐγὼ εἰς τὴν παροῦσαν, l'Intellig
blatt εἰς τὸ ὅποσον θέλεις εὐρεῖ ἄλλην ἐπίκρισιν τοῦ αὐ
καὶ τινα περὶ τοῦ Βεκκαρίου. Ἀφοῦ τὸ ἀναγνώστη
δὲν σέ χρειάζεται, πέμψαι μὲ το ὀπίσω· μ' ἐκον
ταύτην τὴν ἐφημερίδα ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν ὅποσον
ὀλιγώτερον τὴν ἐπρόσμενα, ὅσον εἶναι φίλος τοῦ
τικοῦ.

Εἰς τὴν περὶ ταύτης ἐπιστολὴν μου σ' ἔλεγον
Γερμανικαὶ ἐκδόσεις τῶν Ἑλληνικῶν βιβλίων πρέ
ῆναι αὐτοῦ εὐθηνότεραι. Λάβε παράδειγμα τὴν
τοῦ Ἡλιοδώρου τοῦ Mitscherlich, ἐρώτησον πὺς
λεῖται αὐτοῦ, καὶ κατ' αὐτὸ λάβε τὰ μέτρα σου δι
πρόβλεψιν τοῦ Ψαλίδα.

Χθὲς τὸ πρὸς ἐσπέραν ἐπανερχόμενος εἰς τὴν
μου εὔρηκα τὴν ἐπιστολὴν σου τῆς 1 Φεβρουαρίου.
ρὸς δὲν μὲ μένει νὰ σ' ἀποκριθῶ μὲ τὴν παροῦσαν
προέγραψα ὅτι τὰ βιβλία τῶν Ἰωαννίνων δὲν ἤγ
σαν δῖς· ὅθεν μένε ἡσυχος περὶ τούτου· ὀλίγα τινα
φερα ἀπὸ τὸν ἕνα κατάλογον εἰς τὸν ἄλλον, ὅσα
δὲν εὐρίσκονται καὶ εἰς τοὺς δύο. Κάμε με τὴν χ
εἰπῆς ἢ νὰ μηνύσης τὸν Κύριον Κώνσταντα Ἀ
σίου, ὅτι σήμερον πέμπεται πρὸς τὸν Καστινέλ
Μασσαλίας ἡ μία κιβωτὸς περιέχουσα τὰς σφαί
νὰ τὴν πέμψῃ ἐκεῖθεν πρὸς τὸν ἐν Λιβόρνῳ Μιχα
σιμᾶν· ὅθεν ἔχει καιρὸν νὰ γράψῃ αὐτόθεν εἰς τὸ
μᾶν διὰ τὴν περαιτέρω ἀποστολὴν τῆς κιβωτοῦ.

πρὸς τὸν Καστινέλλον καὶ τὰ περὶ τῆς Σηγουρητᾶς.
γράφω κατ' εὐθείαν τὸν κύριον Κώνσταντα, διότι
εἰς ὀλίγας ἡμέρας νὰ πεμφθῶσι καὶ τὰ βιβλία
(ὡς καὶ τὰ ἰδικά σου ἤγουν τὰ τοῦ Γιάσιου).
Υγίαινε.

27.

25 Φεβρουαρίου 1804.

Φίλιππε Ἀλέξανδρε ἀσπάζομαί σε !

Ἡ ἐπιστολή σου τῶν 8 Φεβρουαρίου μ' ἔβαλεν εἰς μέ-
γαν καὶ ἀγωνίαν. Ὅθεν παρακαλῶ σε νὰ δώσης τὴν
κακλεισμένην σφραγισμένην ἢ ἀσφράγιστον (ὡς σὲ δόξει
καλλώτερον) πρὸς τὸν κύριον Κώνσταν, καὶ νὰ τὸν προε-
πέμψῃς εἰς τὴν πρόθυμον ἀποδοχὴν τῆς κολυβικῆς συγ-
γραφῆς τοῦ Ἰορδάνου, διὰ νὰ μὴ συμβῇ κἀνὲν ἄτοπον.
τὴν τὴν ἐβδομάδα πέμπονται εἰς Μασσαλίαν αἱ σφαῖ-
ραι ὅποσαι εἶναι καὶ μέγισται καὶ θαυμάσιαι καὶ ἴσως
ἐν μέρει βιβλίων, ἐὰν φανῇ ἀναγκαῖον νὰ διαιρεθῶσιν
ἐν δύο κασσέλαις. Τὸ αὐτὸ λέγω καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν σου
παγγελίαν διὰ τὰ βιβλία τοῦ ἄρχοντος· πλησιάζει εἰς
τὸ τέλος καὶ αὐτῶν ἡ προμήθεια· ἡ ἀργοπορία εἶναι ἀπὸ
ἐκ σιγῶν. Δὲν καταλαμβάνω τί μὲ λέγεις περὶ τῶν
100 λιτρῶν τοῦ Ἡλιοδώρου· αὐτὰς τὰς ἔλαβον πρὸ πολ-
ῶν ἔτη· ἀλλ' ἴσως δὲν σὲ τὰς ἔσυρεν ἀκόμη ὁ Ἰορδάνης.
Ὅλα μὴ πέμψῃς ἕως νὰ σὲ γράψω.
Ἀπὸ τοὺς δύο καταλόγους τῆς Μόσχας καὶ τῶν Ἰωαν-

νίνων ἄλλο δὲν ἔκαμα παρὰ νὰ μεταφέρω ἀπὸ τὸν ὅσα ἔλειπον εἰς τὸν ἄλλον· ἀλλ' ὁμως σήμερον ὑπάρχει τὸν βιβλιοπώλην, διὰ νὰ τὸν εἰπῶ νὰ μὴν ἀγοράσῃ (ἐπειδὴ λείπουν ἀκόμη ὀλίγα τινὰ) πλὴν ὅσα δέχεται ἀριθμὸς τῶν 6000, διὰ νὰ μὴν εὐρωμεν δυσκολίας ἢ τὸνλάχιστον μέμψεις.

Περὶ τῆς νέας παραγγελίας τῶν ἐλληνικῶν βιβλίων λέγω, ὅτι ἂν ἦναι νέαι ἐκδόσεις (νέας ὀνομάζω τὰς τριακόντα χρόνων μέχρι δεῦρο) τῆς Γερμανίας, πιθανόν εἶναι ὅτι θέλεις τὰς εὐρεῖ αὐτοῦ εὐωνοτέρας.

Περὶ τοῦ λεξικοῦ τοῦ Bebin δὲν ἔχω οὐδεμίαν εἰδὴ ἀκόμη· ὡσαύτως δὲν γνωρίζω μήτε τὰ μαθηματικά Βαλάνου.

Χαίρω ὅτι εὐρέθη ἄνθρωπος νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸν Θεοκυδίδην, ὁ ὁποῖος χρειάζεται ὧμους Ἀτλαντικούς, μόνον διὰ τὴν δύσκολον καὶ συνεστραμμένην αὐτοῦ φράσιν, ἀλλ' ὅτι ὁ μεταφράζων (ἐὰν θέλῃ καὶ δύναται) πληρώσῃ τὰ ἀληθῆ καθήκοντα τοῦ μεταφραστοῦ πρὸς νὰ ἐρμηνεύῃ ὅχι μόνον τὰς ἐννοίας τοῦ συγγραφέως, ἀλλ' ὅσον εἶναι δυνατόν νὰ εἰκονίζῃ τρόπον τινὰ καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου· καὶ ἡ ταλαίπωρος ἡμῶν γλῶσσα εἶναι ἀκόμη ἄτονος, καὶ πολλὰ περισσότερον ἐκλειμμένη παρὰ νὰ παραστήσῃ τὸν ἀμίμητον τόνον τοῦ Θεοκυδίδου. Μ' ὅλον τοῦτο μὴ τὸν ψυχράνης τὸν ἄνδρα· ὅπου δὴποτε ἤθελεν εἰσθαι ἢ μετάφρασίς του, ὡφέλιμος ἦν εἰσθαι καὶ εἰς τὸ γένος καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ γένους. Περὶ τοῦ Ἡροδότου μήτ' αὐτόν, μήτ' ἄλλον τινὰ κοινωνήσεως τίποτε, ὅχι δι' ἀπιστίαν μου, ἀλλὰ διὰ τὸ ὅτι μέλλεις ποιεῖν μὴ πρόλεγε· ἀποτυχῶν γὰρ γελοιοῦσθαι. Τὸ αὐτὸ σὲ λέγω καὶ περὶ τοῦ Ἡλιοδώρου, τοῦ ὁποῦ

σύλλα θέλεις λάβει παρὰ τοῦ βιβλιοπώλου Degen
 τὸν ὅποιον τὰ πέμπει περικλεισμένα εἰς ἴδιον δεσμὸν
 Fuchs δι' ἐτέρου βιβλιοπώλου, τοῦ ἐνταῦθα Levrault.
 Καίρὸν νὰ σὲ γράψω περισσότερα δὲν ἔχω.

Υἱαίνει !

Ἀπόκρισιν (νὰ ζήσης !) ταχεῖαν διὰ νὰ μὲ ἐλευθερώ-
 ῃς ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν.

28.

27 Μαρτίου 1804.

Φίλιππε Ἀλέξανδρε,

Ἡ παροῦσά μου εἶναι ἀπόκρισις εἰς τρεῖς ἐπιστολάς
 σου, γεγραμμένας κατὰ τὴν 10 Φεβρουαρίου τὴν 3 καὶ
 6 Μαρτίου.

Πρὸς τὸν λογαριασμὸς τῶν βιβλίων τοῦ φίλου ἀπὸ Γιά-
 νου. Ἀν προφθῶσω μὲ τοῦτον τὸν ταχυδρόμον πέμπω
 καὶ πρὸς τὸν κύριον Κώνσταντα Ἀναστασίου τὸν λογα-
 ρισμὸν διὰ τὰ βιβλία διωρισμένα εἰς τὴν σχολὴν τῶν
 Λαζαρινῶν. Καὶ τὰ ἰδικά σου καὶ τὰ ἰδικά του πέμπον-
 ται χωρὶς ἄλλο τὴν πέμπτην (ἤγουν τὴν Μεγάλην Πέμ-
 πτην) ἐπειδὴ ἡ ἰδική σου παραγγελία ἦτον προτέρα, δι-
 ὅτι ἦτον πρὸς σὲ πρῶτον νὰ γράψω περὶ τοῦ τέλους· ὁ
 λογαριασμὸς συμποσοῦται εἰς λίτρας 3669.6 ἔλαβον δι'
 τὰ ἀπὸ τὸν Ἰορδάνην φράγκα 3500 ἤγουν λίτρας
 14.15 μένουσι λοιπὸν λίτραι 125.11, τὰς ὁποίας κα-
 ταγράφω, εἰς τὴν ὀφειλὴν τοῦ λογαριασμοῦ σου.

Ὁ ἄρχων ἐσυλλογίζετο τὴν ποσότητα εἰς 3650 τὴν δαπάνην τοῦ στιχώματος· ὅταν ἀφαιρέσης ἀπὸ τοῦ λογαριασμὸν τὴν δαπάνην τοῦ παλώματος τῶν δύο κιβωτῶν, δὲν εἶναι λοιπὸν παρὰ 3609.6 ἤθελαν μᾶλλον ἀκόμη εὐθηνότερα, ἂν δὲν ἠναγκάζετο νὰ πληρώσῃ μὲν χρόν τι περισσότερον εἰς τὸ στιχῶμα, παρ' ὅτι ἐσημειώσῃ τὴν ἀρχὴν· ἀλλ' εἶμαι βέβαιος ἐξ ἰδίας μου πείρας ὅτι τὸ ἐπλήρωσε, διότι ἡ τιμὴ τοῦ στιχώματος παντὸς εἶδος ἀναβαίνει ἡμέραν ἐξ ἡμέρας. Ἐπειτα νὰ παραβάλῃς τὸν λογαριασμὸν μὲ τὴν πρώτην σημείωσιν, διὰ νὰ πληροφορηθῶ (μὲ λέγει) ὅτι μερικὰ ἄρθρα εἶναι περαιομένα εἰς τιμὴν ὑποδεεστέραν τῆς σημειώσεως. Ὡς τόσον ἐλπίζω ὅτι θέλει εὐχαριστηθῇ ὁ φίλος σου. Δύνασαι νὰ τὴν βεβαιώσης ὅτι ἀδελφός του δὲν ἤθελε τὸν δουλεύσῃ ἐπὶ μελέστερον· πρὶν τὰ βάλωσιν εἰς τὰς κιβωτοὺς ὑπῆρχον τὰ ἰδῶ. Τὰ λαμπρὰ εἶναι λαμπρότατα· τὰ καθαριώδη δεμένα εἶναι καθαριώτατα. Αἱ δύο κιβωτοὶ ἡ μία καὶ ἡ ἑτέρα πονταὶ κατὰ τὴν θέλησίν του διὰ τοῦ Στρασβούργου πρὸς τὸν αὐτοῦ Ἀναστάσιον Μαργαρίτην, σημειωμέναι A M N° 1 καὶ 2. Ὀλίγον ἔλειψε νὰ λησμονήσω νὰ σε εἰπῶ ὅτι εἰς ὅλην ταύτην τὴν ποσότητα τῶν βιβλίων δύο μόνον ἄρθρα λείπουσι, τὰ ὅποια δὲν ἐστάθη τρόπος νὰ εὑρεθῶσι καὶ αὐτὰ εἶναι ἡ Grammaire philosophique de Thiebaut καὶ Voyage à Naples traduit par Bayard. Ἐρευνᾷ ὅμως δὲν ἔπαυσε· καὶ ἂν εὑρεθῶσι θέλουσι πεμφθῇ καὶ αὐτά. Ἐν τοσοῦτῳ εἶπε τὸν φίλον σου ἂν ἐνθυμῇται εἰς ποίου βιβλιοπώλου κατάλογον τὰ εἶδε· συμβαίνει πολλάκις ὅτι οἱ τυπώνοντες καταλόγους βάζουσιν εἰς αὐτοὺς βιβλία τὰ ὅποια καθ' ὑπόθεσιν μέλλουσιν ἐκδοθῶσι μετ' ὀλίγους μῆνας· ἔπειτα περιστάσεις ἢ ἐμπό-

οὐσι τελείως ἢ καὶ βραδύνουσι τὴν ἔκδοσιν. Καὶ ταῦτα
περὶ τῶν βιβλίων τοῦ φίλου σου.

Λεῦτε καὶ διαλεχθῶμεν τώρα περὶ τῶν ἡμετέρων ὑπο-
μνημάτων. Καὶ πρῶτον περὶ τῶν σαλίων σου, τὰ ὅποια ἔγι-
ναν αἰτία καὶ μ' ἐνθύμησας λέξιν λησμονημένην τὴν
ἐν τῇ βιβλίᾳ ἢ ἴσως βωτρίδα. Ὁ Παπάζογλους, φίλε, μὲ
καὶ μὲν, ὅτι προσμένουσι καθ' ὥραν τὸν Στεφανάκιον, καὶ
ὅταν αὐτὸς φθάσῃ εἶναι βέβαιον ὅτι θέλουν πέμψει
τὸν ταχυδρόμον, καὶ πιθανώτατον ὅτι αὐτὸν τὸν Πα-
πάζογλον. Ὅθεν ἐγὼ θέλω τὰ παραδώσει εἰς τὸν καιρὸν
τῆς ἐπιθυμίας σου εἰς τὸν Παπάζογλον· ὥς τόσον
ἵνα μὲ ἀκριβῶς τὴν κατοικίαν σου, ἐπειδὴ μὴ ἔχων
διατρίψῃ αὐτοῦ παρὰ 24 ἴσως μόνας ὥρας, πρέπει νὰ
τὸν καιρὸν νὰ σὲ εὔρῃ. Ἄν τοῦ Παπάζογλου ἡ ἀπο-
στολὴ δὲν τελεσφορήσῃ, διδάζόν με πῶς ἔχω νὰ τὰ κυ-
κλώω ἕως οὐ νὰ εὔρεθῇ τρόπος ἀποστολῆς.

Ὁ Fuchs μὲ εἶπεν ὅτι σὲ ἔγραψε περὶ τοῦ τρόπου τῆς
ἀποστολῆς βιβλίων ἀδέτων ἢ φύλλων· δὲν ἐξεύρω ἂν
ἴσθῃς καὶ ὅ,τι εἶπε πρὸς ἐμέ, δηλαδή, ὅτι μ' ὅλον
τὸ τὰ στελλόμενα οὕτως εἶναι ὑποκείμενα κάμμιαν
ἀνὰ καὶ εἰς ἀπώλειαν ἀνεγγύητον καὶ ἀκαταζήτητον.
Εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ Πέτρος Σταμάτης δὲν ἀπεδήμη-
σεν ὡς ταχυδρόμος· τίνα δρόμον ὁμῶς ἐπῆρε, δὲν ἐδυνή-
θη ἀκόμη νὰ τὸ μάθω. Καλὰ καὶ μὲ τὸ ἐνθύμησας· ὁ
Πέτρος καὶ συνέστιος αὐτοῦ, ὁ ἕτερος Γραικός, εἶχεν
ἐπιδημήσει μῆνας πολλοὺς πρὸ αὐτοῦ. Αὐτὸς ὀνομάζε-
ται Νικόλαος, τὸ ἐπίκλην Πύργος· δὲν πιστεύω ὁμῶς νὰ
ᾔσθῃ ἀκράδαντος, διότι καὶ αὐτὸς κατεσπευσμένως καὶ
διωκόμενος ἔφυγε, καὶ μήτε ἦλθε νὰ μ' ἀποχαιρετίσῃ.
Ὁ μ' ἐλύπησεν αὐτὴ του ἡ ἀδιαφορία, ὅσον μ' ἐλύπη-

σεν ἡ ἀποτυχία του· διότι μ' ἐβεβαίωσαν ὅτι ἐφυγε
ἐλλειψιν τῆς ἀναγκαίας τροφῆς καὶ δαπάνης χωρὶς
τελειώσῃ τὰ μαθήματά του. Αὐτὸς ἤρχετο πρὸς ἐν
προτοῦ καὶ ἔδειχνε καὶ κάποιαν εὐνοίαν· ἂν μ' ἐξωμολο-
γεῖτο τὴν ἀνάγκην του, ἤθελα βέβαια γράψαι καὶ πρὸς
τὸν Ζωσιμᾶν καὶ πρὸς ἄλλους φίλους νὰ συνεισφέρω
τὴν χρειαζομένην δαπάνην διὰ δύο μόνον χρόνους ἀκόμη.
Εἶναι φίλε μου, τινὲς ἄνθρωποι εἰς τὸν κόσμον, εἰς τοὺς
ὁποίους φαίνεται ὅτι εἶναι εἰμαρμένον τὸ νὰ ἀτυγῶναι
ὅλα. Τώρα λαμβάνω ἀπροσδοκῆτως ἀπὸ τοῦ Γιάσιον μίαν
ἐπιστολὴν τοῦ Πύργου, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἡ ἐγκλιση-
σμένη ἀπόκρισις. Σφραγίσας πέμψαι τὴν ἀσφαλῶς, καὶ
κάμε νὰ τοῦ δοθῇ καὶ τὸ ὑπόμνημα περὶ τοῦ ὁποίου λα-
λεῖ. Δύο ὑπομνήματα ἔρριψα εἰς μίαν ἀπὸ τὰς κάψας, καὶ
ἐν διὰ τὸν ἄρχοντα, ἀνεπίγραφον, καὶ τὸ ἕτερον μὲ τὸ
ὄνομα τοῦ Νικολάου Πύργου.

Σκοπὸν εἶχα νὰ ρίψω καὶ ἄλλα δύο ἢ τρία εἰς τὴν
κάψαν τοῦ Ψαλίδου, ἀλλὰ, φίλε, ἡ διήγησις τῆς τυραν-
νίας τοῦ Ἀλῆ μ' ἐφόβισε καὶ μ' ἐλύπησε μεγάλως, καὶ
λυπημένον ἤδη ἀρχήτερα διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Συρ-
λιωτῶν. Ἐπειδὴ τὸ κακὸν ἐπροχώρησεν εἰς τόσον, ὥστε
εἶναι τρόπος νὰ ἀναχωρήσωσιν ἐκεῖθεν οἱ συγγενεῖς σου.

Ὅλοι τοῦ Ψαλίδου αἱ πρὸς ἐμὲ ἐπιστολαὶ εἶναι, καθὼς
καὶ αἱ πρὸς σέ, περικυκλωμέναι μὲ ἐμβλήματά, μὲ ἐν-
ληγορίας, μὲ πολλὰ καὶ μεγάλα θαύματα· que voulez-
vous faire à cela? Ἄν ᾔηναι πολλὰ νέος τὴν ἡλικίαν τοῦ
λησμονεῖ καὶ αὐτός· ἂν ἀπὸ δυστυχίαν ὅμως ᾔηναι κατὰ
σταμένης ἡλικίας, εἶναι σημεῖα πολλῆς ἐλαφρίας, μάλιστα
στα πεμπόμενα πρὸς σέ καὶ ἐμέ, τοὺς ὁποίους εἶναι πε-
θανὸν ὅτι δὲν στοχάζεται ὡς ἐλαφροῦς.

Παραπονείσαι ὅτι δὲν εὐρίσκεις τὸν γαλλικὸν Ἑρμῆν. Ὁν εἶναι καλὸς ὁ Degen ἢ κάνεις ἄλλος βιβλιοπώλης νὰ προξενήσῃ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ αὐτοῦ, καὶ τῆς Ἑγκυκλοπαιδικῆς ἀποθήκης, καὶ ἄλλων; Ὅσον περὶ τοῦ Ἑρμῆ, σὲ βεβαιώνω, ὅτι δὲν ἔχει ἐλληνικὸν καὶ εἰδωλογατικὸν παρὰ τὸνομα· τὰ δὲ λοιπὰ, εἶναι μία ἀπὸ τὰς πλείον χριστιανικὰς καὶ ὀρθοδόξους ἐφημερίδας· τί λέγω ὀρθοδόξους; ἡ εὐλάβειά του καμμίαν φορὰν φθάνει ἕως τοῦ ἀσκητικὸν καὶ ἀπεστραμμένον ἀπὸ τὴν ματαιότητα τούτου τοῦ κόσμου.

Ἡ πρὸς τὸν Ζηνόβιον ἐπιστολή μου δὲν περιεῖχεν εἰμὴ ἰσχυριστίας διὰ τὴν μετρικὴν του, ἡ ὁποία εἶναι πόνημα καὶ ἐλίκμον, ἀγκαλὰ ὀλίγον διεξοδικώτερον ἀφ' ὅ,τι ἔπρεπε· συμβούλευσον τὸν ΑΛΛΟΝ ΟΜΗΡΟΝ νὰ τὴν σπουδάσῃ μετὰ προσοχῆς· ἴσως ἡ ἀνάγνωσις καὶ μελέτη τὸν φέρουσιν εἰς οἶκτον ἐκείνων, ὅσων ἀνηλεῶς σπαράττει τὰς ἀκοὰς μὲ τούτους σολοικοθαρβάρους καὶ ἀμέτρους στίχους του. Καυμάζω ὅτι δὲν μὲ λέγεις τίποτε περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἀρισταινετείων ἐπιστολῶν· εὗρηκα εἰς τοῦ θυρωροῦ μου πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἕν ἀντίτυπον διὰ τὸ ὅποῖον ἐπλήρωσα 14 σελῖδια χωρὶς νὰ ἐξεύρω πόθεν ἔρχεται· δὲν εἶναι ὁμως διὰ τῆς πόστας, ἐπειδὴ ἦτον λυτόν· ὡς φαίνεται διὰ τινος φίλου Παρισινοῦ τὰ πέμπει αὐτὸς ἐδῶ· τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν ἔλαθεν ἕν καὶ ὁ Κλαυιέρος· μῆτ' αὐτὸς μῆτ' ἐγὼ δὲν ἐξεύρομεν τὸν εὐεργέτην ἡμῶν.

Εὐθύς ὅταν λάβῃς τὰ διὰ τοῦ Degen ἀποσταλέντα φύλλα τοῦ Ἡλιοδώρου, δός με ἀνυπερθέτως τὴν εἰδησιν, διὰ νὰ εὕρω κανένα τρόπον νὰ σὲ στείλω καὶ τὰ λοιπὰ. Τὸ τέλος τοῦ τύπου πλησιάζει· ὅθεν εἶναι καιρὸς νὰ μὲ πῇς ἂν θέλῃς νὰ ραφθῶσιν ἢ νὰ δεθῶσιν, ἢ νὰ σὲ πεμ-

φθῶσιν εἰς φύλλα, καὶ ποῦ νὰ σέ πεμφθῶσιν. Ἐπεὶ
ἔχω σκοπὸν νὰ πέμψω εἰς Σμύρνην 6 ἢ 8 πρὸς τοὺς συ-
γγενεῖς μου, εἰπέ με ἂν θέλῃς νὰ πέμψω διὰ λογαριασμοῦ
σου, 15 ἢ 20, καὶ πρὸς τίνα. Ἄν δὲν ἔχῃς ἀνθρώπου
εἰς Σμύρνην, τὰ πέμπω πρὸς τὸν ἐξαδελφόν μου Νικ-
λαον Πετρίτζην, καὶ αὐτὸς πέμπει πρὸς τὸν ἀδελφόν σου.
τὰ ἐκ τῆς πωλήσεως ἀργύρια. Τὸ πλησιάζει ἐννοεῖται
πρὸς τὰ τέλη τοῦ Μαΐου· καλὸν ὅμως εἶναι νὰ ἔχω τι
περὶ τῆς οἰκονομίας των εἰδήσιν ἔνworα. Σὲ εἶπα ὅτι ἐν-
ταῦθα ἡ τιμὴ τοῦ στιχώματος ὑπάγει εἰς αὐξήσιν· ἐν-
ῆναι δυνατόν νὰ τὰ δέσης αὐτοῦ οἰκονομικώτερον διὰ
νὰ δαπανῶμεν ματαίως;

Περὶ Ἱπποκρατῶν καὶ Θεοφράστων κάμε ὅ,τι εὐρ-
εῦλογον.

Οἱ Χῖοι δὲν εἶναι Δωριεῖς, ἀλλ' Ἰωνες, καθὼς καὶ οἱ
Σμυρναῖοι.

Νομίζω ὅτι σέ ἔγραψα ὅτι δὲν ἐγνώριζα τὰ μαθημα-
τικά τοῦ Βαλάνου· ἐνόμιζον ὅτι μὲ λαλεῖς περὶ τοῦ Ζή-
τος Βαλάνου, ἂν ὅμως λέγῃς τὰ μαθηματικά τὰ γνω-
σθέντα μοι εἰς τὸ ὄνομα τοῦτο πρὸ τριάκοντα χρόνων
σχεδόν, δὲν ἐξεύρω· παρεκτός ἂν ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος Βαλάν-
ος ζῇ ἀκόμη.

Αἱ 59 καὶ 16 σολδία δὲν εἶναι διὰ τὸν Ἡλιόδωρον,
ἀλλὰ διατί εἶναι μήτ' ἐγὼ δὲν ἐξεύρω· τοῦτο μόνον ἐν-
ρίσκω εἰς τὴν σημείωσίν μου «διὰ βιβλία σταλθέντα διὰ
τοῦ Fuchs»· ὅθεν εἶπα τοῦ Fuchs νὰ ἐξετάσῃ εἰς τὸν
αὐτὸν χρόνον καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἴσως αὐτὸς τὸ εὐρ-
δὲν μ' ἀπεκριθῇ ἀκόμη· ἔχω μίαν ἀμυδροτάτην μνήμην
μήπως ἦτον κἀνένας Ἡρόδοτος Γαλλικός, τὸν ὅπου ἐν-
τησας ἔτι εὐρισκόμενος εἰς Λουγδούνον ἢ εἰς Γινέβραν.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἀπριλίου, ἂν σέ ᾔῃναι εὐκολον, θέ-
λω μ' ἐμβάσει 1000 φράγκα διὰ τὸν Ἡλιόδωρον· ἤγουν
μετὰ τὴν δώσῃς τὴν εἶδῃσιν εἰς τὸν Ἰορδάνην, νὰ μὲ τὰ
μισθὸν ὅταν τὰ ζητήσω.

Τὸ φαίνεται εἶναι τοῦ φίλου, εἶμαι βέβαιος, ἐπεὶδὴ ἐν-
νομοῦμαι ὅτι τὸν ἐμακάρισα ἀπὸ ψυχῆς, ὅταν ἀνεγίνω-
σκον τὴν μετάφρασιν, ὅτι μὴ ἀρκούμενος εἰς τοὺς κομπο-
τατοὺς συλλαβισμοὺς τοῦ μπ καὶ τοῦ τζ (αἱ ὁποῖαι εἰς
ἴσους τινὰς ἐκολλήθησαν σχεδὸν ἀνεξαλείπτως) προσπα-
σάς ὡς φιλόμουσος καὶ φιλέλλην νὰ μᾶς καταπλουτίσῃ
καὶ μὲ τὸ φκ. Δὲν ἔμεινε πλέον παρὰ νὰ συναθροίσῃ ὅλους
τοὺς ἐναρμονίους συλλαβισμοὺς τῆς ἀγγλικῆς καὶ γερμα-
νικῆς γλώσσης διὰ νὰ τοὺς κάμῃ δῶρον εἰς τὴν Ἑλλάδα.
Si cela s'appelle une méthode analytique, il faut
que l'analyse soit une chose bien barbare.

Με κακοφαίνεται ὅτι μὲ εἶπες περὶ τοῦ μεταφραστοῦ
τοῦ Λωκίου, τὸν ἐνόμιζα ἀποθανόντα· ὅθεν εἶπα τινὰ
περὶ τῆς μεταφράσεως ταύτης εἰς τὴν ἐπιστολὴν (ἡ ὁποία
ἔν ἐτυπώθη ἀκόμη)· τῶρα ἴσως τὰ ἐξαλείψω, ὅχι διότι
φοβοῦμαι αὐτόν, τοῦ ὁποίου τὴν τιμὴν δὲν ἐγγίζω, ἀλλ'
ἐπὶ φοβοῦμαι μὴ παρεξηγήσῃ τὰ φρονήματά μου.

Ἰγίαινε.

Βλέπεις, φίλε, ὅτι καιρὸς δὲν μὲ ἔμεινε νὰ σέ ἀποκριθῶ
περὶ τῆς μεταφράσεως τοῦ ὑπομνήματος· ἔπειτα τοιαύτη
ἀπόκρισις χρειάζεται ὀλίγην σκέψιν. Αὐριον ἀρχινῶ τὰς
ἐπιστολάς πρὸς τὸν κύριον Καπλάνην, κύριον Κώσταν,
κύριον Ψαλίδαν κτλ. καὶ Κύριος οἶδε πότε ἔχω νὰ τὰς
τελειώσω· ὡς τόσον βεβαίωσον αὐτοὺς ὅτι τὰ βιβλία
πῶπονται τὴν Πέμπτην, καθὼς καὶ τὰ ἰδικά σου. Μη-
γὰρ ἔχω μόνας τὰς ἐπιστολάς; ἐκ δεξιῶν τῆς τραπέζης

εἶναι τὰ δοκίμια τοῦ Ἡλιοδώρου, τὰ ὅποια ἐξετάζω
ἡδονήν, διότι καθὼς λέγει ὁ Σατυρικός ποιητής:

Un sot en écrivant fait tout avec plaisir.

ἐξ ἀριστερῶν τὰ δοκίμια τοῦ Στράβωνος, τὰ ὅποια κα-
μνω ὡς χρέος ἀπαραίτητον, ἐπειδὴ πληρόνωμαι δι' αὐτὰ,
ἀλλὰ μὲ ἀηδίαν, ἡ ὅποια προβαίνει πολλάκις ἕως εἰς τὴν
χρείαν τῆς λεκάνης· εἶναι ἀνεκδιήγητα τὰ ὅσα πύχ-
νουν τὸ ἔργον τοῦ Στράβωνος.

Δὸς με λοιπὸν ὀλίγον καιρόν, καὶ θέλω ἀποκριθῆ ἅπα-
σιν εἰς ὅλα· ὡς τόσον πρόβαινε εἰς τὴν μετάφρασίν σου,
διότι καὶ τέλος πάντων τίνα χρείαν ἔχεις ἀπὸ τῆς κρίσεως
μου; τοῦτο μόνον σέ λέγω ἐν τοσούτῳ, ἀφ' οὗ τελειώσῃς
φέρ' εἰπεῖν μίαν σελίδα, ἀναγίνωσκέ την μόνος σου βίβλιν
καὶ τρεῖς εἰς διαφόρους τόνους ἀπὸ τὸν κατώτερον εἰς τὸν
τρανώτατον, καὶ ἅς προσέχουν ἐνταυτῷ τὰ αὐτὰ εἰς τὸ
στόμα. Ἀπίστευτον εἶναι φίλε μου, πόσον ὠφελεῖ τοῦτο.
Σὲ χρειάζεται ἀκόμη ἄλλη μία γυμνασία· ἀναγίνωσκε
καθ' ἑξὶν ἅπαξ τοῦ ἔτους, ἀπὸ τοὺς ἑλληνικοὺς συγγρα-
φεῖς, ἀπὸ μὲν τοὺς πεζοὺς τὸν Πλάτωνα, ἀπὸ δὲ τῶν
ποιητῶν τὸν Εὐριπίδην· δὲν μνημονεύω τὸν Ὅμηρον (τὸν
παλαιὸν λέγω, τὸν ποιητὴν τῆς Ἰλιάδος)· cela va sans
dire· δὲν γνωρίζω μετ' αὐτὸν συμπλοκὰς λόγων πλείον
ἐναρμονίους, παρὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ
Εὐριπίδου. Ὡ πόσον ἤθελαν εἶσθαι οἱ δύο μάχοι οὗτοι
ἀρμονικώτεροι ἢν ἐξευρον τὸν συλλαβισμόν τοῦ γράμματος!

Ἔλαβον ὅσα διώρισας περὶ τῆς προμηθείας τοῦ Γλαύ-
κίου· ἅς εἶναι τὸ κρίμα εἰς τὸν λαιμόν σου, ἐπειδὴ διὰ
τὰ λοιπὰ τῶν Ἰωαννίνων δὲν μὲ δίδει ὁ πωλητὴς πλέον
(καὶ μόλις) πέντε ἀνὰ ἑκατόν· ὅθεν δὲν εἶναι χρεῖαν ν' ἀνα-

τίποτε περὶ τούτου πρὸς αὐτοὺς, μήτε νὰ ζητήσης
τιπότε.

Βλέπω, φίλε, ὅτι δὲν προφθάνω νὰ γράψω πρὸς τὸν
Πάριον· ὅθεν ἄς μείνῃ ἡ ἐπιστολή του διὰ τὸν ἀκόλου-
τον ταχυδρόμον.

Καὶ πάλιν ὑγίαινε !

Σὲ εὐχαριστῶ περὶ τῶν προεισοδίων. Πιασμός δὲν εἶ-
ναι ὁ πυρετός ; Καθὼς λέγουν γλυκοχάραγμα καὶ γλυκο-
πύρισμα, λέγουν τῆχα καὶ γλυκόφως ; Εἰς τὸν καιρὸν
τοῦ Εὐσταθίου ἐλέγετο.

29.

29 Μαρτίου 1804.

Φίλε 'Αλέξανδρε ἀτπάζομαι σε.

Εἰς τὰς 25 σ' ἔγραψα κατὰ πλάτος, πέμψας καὶ τὸν
λογαριασμὸν τῶν βιβλίων τοῦ ἐν Ἰασίῳ ἄρχοντος, καὶ
τὴν εἶδον ὅτι πέμπονται σήμερον.

Σήμερον γράφω πρὸς τὸν κύριον Κώνσταντα, πέμπων
τούς λογαριασμοὺς τῶν βιβλίων, καὶ ἐπιστολὰς δύο, τὴν
μίαν πρὸς τὸν ἐν Μόσχᾳ κύριον Ζώην, καὶ τὴν ἑτέραν
πρὸς τὸν διδάσκαλον Ψαλίδαν. Ἀφῆκα καὶ τὰς δύο ἀνοι-
κτὰς διὰ νὰ σὲ τὰς ἀναγνώσῃ. Γράφω πρὸς τούτους τὸν
κύριον Κώνσταντα νὰ σὲ μετρήσῃ τὴν ἀξίαν λιτρῶν Γαλ-
λικῶν 106, ὅσας ἔδαπάνησα περισσότερον ἀφ' ὅ,τι ἔλα-
βον ἀπὸ τοὺς Ἰορδάνας. Ταύτας τὰς 106, λίτρας, κα-
θὼς καὶ τὰς προλαβούσας 125, 11 κατέγραψα εἰς τὴν

ὀφειλὴν τοῦ λογαριασμοῦ σου· καὶ οὕτω σημειώσαι τὴν
καὶ σὺ διὰ τὴν ὑπάρχωμεν συμφώνως.

Τὴν ἐγκεκλεισμένην ἀφ' οὗ ἀναγνώσῃς καὶ σφραγίσῃς
πέμψον ἀσφαλῶς πρὸς τὸν Πύργον, δὸς καὶ πρὸς τὸν ἄν-
χοντα τὴν εἶδῃσιν, διὰ τὴν τὸν δώσῃ τὸ ὑπόμνημα, περὶ
οὗ ὁ λόγος εἰς τὴν ἐπιστολὴν. Ὑγίαινε.

30.

1 Μαΐου 1804.

Φίλε Ἀλέξανδρε, ἀσπάζομαι σε.

Σὲ γράφω καὶ μὴ δυνάμενος, φοβούμενος μὴν ἡ σω-
πὴ μου σὲ βάλῃ εἰς μέριμναν. Ἐπέρασα ἕξ ἡμέρας σφρα-
κτὰς, αἱ ὁποῖαι μὲ ἠνάγκασαν νὰ οἰκουρήσω. Ἡ καρτί-
ρατος ἀρθρίτις ἀνέβη εἰς τὸ στῆθός μου, καὶ ἐζήτησεν
ἀπαντος νὰ μὲ πνίξῃ· τὴν παρεκάλουν νὰ μ' ἀφήσῃ καὶ
νὰ τελειώσω τὸν Ἡλιόδωρον, διὰ νὰ μὴ ματαιωθῇ ἡ
δαπάνη τοῦ Ἀλεξάνδρου (διότι τοῦτο μόνον μ' ἐλύπει).
καὶ αὕτῃ μ' ἔλεγεν ὅτι προφάσεις δὲν θέλουν μοῦ λείπει
ποτέ· ἐὰν τώρα μ' εὕρηκεν ἀσχολούμενον εἰς τὸν Ἡλιό-
δωρον, ἄλλοτε θέλει μ' εὐρεῖ καταγινόμενον εἰς ἄλλο.
Τέλος μετὰ πάλιν ἰσχυρὰν καὶ ἐπίπονον ἐξέφυγα καὶ πάλιν
ἀπὸ τὰς χεῖράς της· εἶμαι ὅμως ἀκόμη πολλὰ ἀδύνα-
τος ἀπὸ τὸν κλόνον τῆς βηχός. Ἀναβόλλω λοιπὸν εἰς
ἄλλον καιρὸν τὸ νὰ σὲ γράψω πλατύτερον, καὶ ἀρκούντως
τανῦν νὰ σὲ εἰπῶ ὅτι ἔλαβον χθὲς τὴν ἐπιστολὴν σου τῆς
18 Ἀπριλίου μετὰ τῆς ἐγκεκλεισμένης κολυθιστικῆς σφρα-

μαρῆς ἢ (διὰ μιᾶς λέξεως) Ἀλλακτῆς. Δὲν βλέπτει ἂν
ἡ διορία τῆς εἶναι μακρά.

Ἐλαβον καὶ τὴν ἐγκεκλεισμένην παρὰ τοῦ τῆς Μαίας,
καὶ πρὸ ἡμερῶν ἄλλας ἀλλαχόθεν πολλὰς· ἄλλ' εἰς τίνα
καὶ πρωταποκριθῶ φίλε; χρειάζεται λοιπὸν ὑπομονὴ καὶ
παγκράτῃσιν παρὰ τῶν γραφόντων· καὶ μὲ τὸν καιρὸν
πληροῦνται τὰ χρέη μου. Περὶ τοῦ νέου, τὸν ὅποιον μὲ
προβάλλεις, δὲν ἐξεύρω ἂν ἦναι αὐτός ὁ ἴδιος ὁ τῆς Μαίας.
Ὅστις ὅμως καὶ ἂν ἦναι, δὲν συμφέρει, φίλε μου, διὰ
πολλὰς αἰτίας, νὰ μ' ἔλθῃ ἐξωθεν ἄνθρωπος ἄγνωστος
εἰς ἐμὲ, ἔπειτα, καὶ τὸ παιδάριον, τὸ ὅποιον ἔρχεται
εἰς ἐμὲ δις τῆς ἐβδομάδος, ἀγκαλὰ δὲν εἶμαι ἀκό-
μη βέβαιος ἂν ἔχῃ νὰ γένῃ ἐμὸς, δὲν εἶναι δίκαιον νὰ τὸ
ἀπολύσω χωρὶς αἰτίας. Ὁ ἐπιστάτης τοῦ εἶναι τρελὸς,
ὅθεν ἔγραψα εἰς Σμύρνην εἰς φίλον πιστὸν, νὰ κάμῃ τρό-
πον νὰ γένῃ τὸ κίνημα ἐκεῖθεν παρὰ τῆς μητρὸς τοῦ τῆς
χήρας, νὰ μὲ ζητήσῃ δηλαδὴ αὐτὴ νὰ τὸ λάβω σιμά
μου. Πρόσθεε ὅτι εἶναι καὶ τρόπον τινὰ συγγενὲς μου
κατ' ἐπιγαμίαν· ὁ ἐξάδελφος μου Κωνσταντῖνος Πιερτί-
κης ἔλαβε τὴν ἀδελφὴν τοῦ παιδαρίου εἰς γυναῖκά του
διὰ τὸ ἄκρον τῆς κάλλος· ἐδῶ εἶναι ἡ ἄλλη τοῦ ἀδελφῆ
(μετὰ τῆς ὁποίας ἦλθε) καὶ αὐτὴ εὐειδεστάτη Ἑλληνίς,
ἀπανδρευμένη μὲ Γάλλον, αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ὅποιον ὠνό-
μασα ἐπιστάτην τοῦ παιδαρίου. Τὸν εἶπα τρελὸν, ἐπειδὴ
τοιούτος εἶναι· νέον καὶ ἄκακον μερῆκιον, τάφηκε, φίλε
μου, καὶ νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ συμφάγῃ μὲ τὸν υἱὸν τῆς
ἀπωλείας, τὸν Θεσσαλονικέα, τὸν ὅποιον ἐξεύρεις καλῶ-
τατα. Δὲν πιστεύεις πόσον μ' ἐλύπησε καὶ τοῦτο· ὅσα
ἐνδομῶ ἐγὼ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα
τὸν παραδίδω, τὰ χαλᾷ ὁ τρελογάλλος ἐπιστάτης του.

Τί νὰ κάμω φίλε μου; ὅτι ἔχω χρεῖαν βοηθοῦ, τὸ πρῶτον
μα φωνάζει μόνον του· ἀλλὰ πάλιν νὰ λάβω ἐξωθεν ἀν-
θρώπον, ἄγνωστον εἰς ἐμέ, μήτ' αὐτὸ δὲν εἶναι φρόνιμον,
τοῦτον κἂν, ὅταν μὲ δυσαρεστήσῃ τὸν ἐπιστρέφω εἰς τοὺς
οἰκείους· ξένον ὁμῶς, καὶ συνεσταμένον παρ' ἄλλων, οὐ
εἶναι εὐκόλον νὰ τὸν ἀπολύσω ὅταν θέλω, ἂν ὅχι δι'
ἄλλο, διὰ νὰ μὴ κακοκαρδίσω τὸν συνιστῶντα.

Περὶ τοῦ Ἡλιοδώρου, ἐλπίζω νὰ δυνηθῶ αὐτὸν νὰ
ὑπάγω πρὸς τὸν Fuchs, νὰ ἐξετάσω ἂν ἐφθασαν αἱ
ἐφημερίδες του (μετὰ τῶν ὁποίων ἐπέμψθη) πρὸς τὸν
Degen, ἢ οὕτως ὁμῶς ἢ ἄλλως μὴν ἀδημονεῖς, διότι
μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἐβδομάδας τελειοῦται ὁλος, καὶ
τότε ῥάπτομεν ἕν ἀντίτυπον καὶ τὸ δίδομεν ἀγαθῇ τύχῃ
εἰς τὴν πόσταν· περὶ τοῦ τρόπου τοῦ πέμπειν διὰ τῆς
πόστας, ἔβαλα τὸν Fuchs νὰ σὲ γράψῃ κατ' εὐθείαν,
ὅχι διότι τὸ ἐζητήσας οὕτως, ἀλλὰ διότι δὲν εὐρηκα ἐν-
κρινῇ καὶ καθαρὰ ὅσα μὲ εἶπε περὶ αὐτοῦ· μὲ εἶπε πρὸς
τούτοις ὅτι εἶναι καὶ ὑποκείμενα τὰ οὕτω στελλόμενα εἰς
ἀπώλειαν ἀνεγγύητον καὶ ἀκαταζήτητον.

Ἡ ἀρρώστία μου μ' ἐμπόδισε νὰ δώσω τέλος εἰς ὅλη-
γας σημειώσεις, ὅσας ἔκαμα κατὰ ζήτησιν σου εἰς τὴν
μετάφρασιν τοῦ ὑπομνήματος. Τὰς πέμπω λοιπὸν κολο-
βάς, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ δὲν ἔχεις τοσαύτην χρεῖαν ἀπ'
αὐτὰς, δυνάμενος μόνος ρινίζων καὶ μεταρινίζων νὰ τὴν
φέρῃς εἰς τελειότητα. Τοῦτο μόνον ἐνθυμοῦ καλὰ ὅτι
μὲ λέγεις εἰς τὴν ἐπιστολὴν σου : « πῇ μὲν ἐλληνίζω ὑπὲρ
» τὸ δέον, πῇ δὲ βαρβαρίζω ΕΞ ΑΝΑΓΚΗΣ »· διὰ
τοῦτο τὸ ἀναθεματισμένον λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης, πρέπει
φίλε, ὅταν ἐλληνίζης, νὰ μὴν ἐλληνίζης ὑπὲρ τὸ δέον,
διὰ νὰ γίνεταί τὸ ὅλον σύνταγμα, ὅσον εἶναι δυνατόν κα-

ἄλλῳ εἰς τὰ μέρη του, καὶ νὰ μὴν ὁμοιάζῃ τὸν κέν-
τρον τοῦ Ἀρλεκίνου. Ὁ ὑπὲρ τὸ δέον Ἑλληνισμὸς
τῆς καλλωπισμοῦ, κάμνει καταδηλότερον μὲ τὴν παρά-
στην τὸ αἶσχος τῶν ἀπαραιτήτως καὶ ἐξ ἀνάγκης βαρ-
ύτων.

Τὸ μέρος τοῦ ὑπομνήματος τὸ περὶ τῶν μοναχῶν μὲ
εἴνεται ὅτι δύναται νὰ μεταφρασθῇ οὕτως. « Ἐκνενευ-
σμένοι ἀπὸ τὰς σκληραγωγίας τὰς ὁποίας ἡ θρησκεία
δὲν ἐπέβαλε ποτὲ ὡς χρέος, καὶ ἡ ἀλαζονικὴ τῶν Ἡ-
γουμένων αὐστηρότης ἔκαμεν ἔτι βαρυτέρας, ἴσχυσαν
μὲ ὅλον τοῦτο οἱ μοναχοὶ νὰ ἐνωθῶσιν εἰς κοινὰς συνε-
λεύσεις, διὰ νὰ ἐπιστρέψωσι, καὶ πάλιν τοὺς Ἡγουμέ-
νους τῶν εἰς τὴν ἀκριβοῇ τήρησιν τοῦ τυπικοῦ ».

Instinct εἶναι ὁρμὴ ἔμφυτος, ἢ αὐτόματος, ἐμπορεῖς
εἰπεῖς καὶ *Φυσικὴ κλίσις*· τὸ Ρέπω ἄλλο δὲν εἶναι
παρὰ τὸ Κλίνω· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰ δύο εἶναι Ἑλληνικά
φαίνεται ἡ Κλίσις καὶ τὸ Κλίνω πρέπει νὰ ἔχωσι τὴν
προτίμησιν, διὰ τὸ σαφέστερον. « Μέχρι τῆς πολιτικῆς
μεταβολῆς τῆς Γαλλίας, οἱ Γραικοὶ ἀπὸ μίαν αὐτόμα-
τον κλίσιν, τῆς ὁποίας εὐκόλα δύναται τις νὰ ἐξηγήσῃ
τὴν αἰτίαν, ἐπρωτίμων παρὰ τὰ ἄλλα ἔθνη κτλ. »

Arbitraire εἶναι αὐτογνώμων. Mousse ἂς ᾔῃται ὑπη-
ρέτης, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ τὸ ὑπηρετῆς τὴν ἀρχὴν ἦτον ναυ-
τικὴ λέξις (ἀπὸ τὸ ἐρέσσω).

Caricature δὲν εἶναι βέβαια *Μορμολύκειον*· ἀλλὰ τί
εἶναι; ἔδω πλέον, φίλε, χρειάζεται ὀλίγη ἀποκότησις καὶ
ἀδιαντροπία. Carico (ὅθεν τὸ Caricature) κατὰ λέξιν
ἔλκει νὰ εἰπῇ Φόρτος, ἢ Γόμος (παρὰ τὸ Γέμω). Ἄλλ'
αὐτὸ τοῦτο τὸ Φόρτος εὐρίσκεται εἰς τὸν Ἀριστοφάνην
ἐν τῷ τόπον (Εἰρην. 748), ὅπου ἐξ ἀνάγκης δὲν ἐμπορεῖ

νὰ μεταφρασθῇ παρὰ διὰ τοῦ Caricature. Ὁ νοστιμώτατος αὐτὸς ποιητὴς, κατηγορεῖ τοὺς πρὸ αὐτοῦ Κωμικούς, ὅτι ἐγέμισαν καὶ ἐφόρτωσαν τὴν κωμωδίαν μετὰ πολλὰ βωμολοχεύματα καὶ ἀγεννῆ σκώμματα, τὰ ὅποια αὐτὸς ἀποσκορακίσας, ἔδειξε πρῶτος εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν ἀληθῆ φύσιν τῆς Κωμωδίας :

Τοιαῦτ' ἀφελὼν κακὰ, καὶ ΦΟΡΤΟΝ. καὶ
βωμολοχεύματ' ἀγεννῆ,
Ἐποίησε τέχνην μεγάλην κτλ.

ὁ αὐτὸς Ἀριστοφάνης παράγει τὸν Πλοῦτον, ὅστις ἐμποδίζει τὴν γυναῖκα τοῦ Χρεμύλου νὰ τοῦ χύσῃ κατὰ κεφαλῆς τὰ καταχύσματα, ἡγουν τὰ βαρβαροποιητικὰ λεγόμενα γεμίσια, λέγων ὅτι τὰ τοιαῦτα ἐπὶ σκηνῆς εἶναι ἀληθὲς Caricature, ἀληθὲς farce. (Πλουτ. 796.)

Ἐπειτα καὶ τὸν ΦΟΡΤΟΝ ἐκφύγοιμεν ἂν.
Οὐ γὰρ πρεπῶδές ἐστι τῷ διδασκάλῳ,
Ἰσχάδια καὶ τρωγᾶλια τοῖς θεωμένοις
Προβαλόντ' ἐπὶ τούτοις ἐπαναγκάζειν γέλῳ.

Τέλος, ὁ αὐτὸς Ἀριστοφάνης (Σφ. 6) λέγει,
Κωμωδίας δὲ φορτικῆς σοφώτερον,

Φορτικὴν κωμωδίαν ἐννοῶν ἐκείνην τὴν ὁποίαν οἱ Γάλλοι ὀνομάζουσι farce, τὸ ὅποion κυρίως σημαίνει παραγέμισμα (de pigeons farcis, περιστέρια παραγεμιστά) ἢ ἀναλογία εἶναι φανερά· ὅ,τι εἶναι εἰς τὴν ζωγραφίαν ἢ Caricature, εἶναι εἰς τὸ Θέατρον ἢ farce· ἡγουν ἢ παρὰ τὸ πρέπον γεμισμένη καὶ φορτικὴ κωμωδία· καὶ ἐπειδὴ ἂν εἶχομεν νὰ ἐξηγήσωμεν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τὴν farce, δὲν ἔπρεπε νὰ εἰπῶμεν παρὰ Φορτικὴ Κωμωδία (ἐπειδὴ ἡ λέξις εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν) διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν μὲ φαίνεται, ὅτι πρέπει νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ Caricature διὰ τοῦ Φορτικῆ ζωγραφία.

Menagement, εἶναι ἴσως τῶν χυδαίων Ντήρησις, ὡς Ἐντήρησις, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι κακὴ λέξις.

Φίλε, πρέπει νὰ κάμω τέλος. Εἶναι ἀκόμη ἀσθενεῖς καὶ ἡ χεὶρ καὶ ἡ κεφαλὴ μου. Ἐδῶ ἐγκεκλεισμένην θέλω εὐρεῖ τὴν ἰατρικὴν συμβουλὴν τοῦ Μάρκη, καὶ τὴν ἁγασθὸν ἀποχὴν του διὰ τέσσαρας Λοδοβίκους, τοὺς τοὺς μ' ἐζήτησε δι' αὐτήν· εἰς αὐτοὺς πρόσθετες (ἂν καὶ δηλαδὴ διὰ λογαριασμὸν τοῦ πάσχοντος) καὶ 4 4 πλδ. διὰ τὴν ἐπιστολὴν τὴν περιέχουσαν τὴν περιγραφὴν τῆς ἀσθενείας του, ὅλα ὁμοῦ 100 λίτρας καὶ 4 σολδά. Ἡ συμβουλὴ εἶναι πολλὰ καλὴ, καὶ κἀνεῖς ἀπὸ τοὺς ἀπλωθέντας ἰατροὺς δὲν ἤθελε τὴν κάμη καλλιωτέραν, μ' ὅλον ὅτι ἤθελεν ἐπάρῃ τὰ τριπλᾶ ἀφ' ὅσα ἐζήτησεν ὁ Μάρκης. Ὁ αὐτὸς Μάρκης μὲ εἶπεν ὅτι τὴν γνωστὴν ἐπιστολὴν εἶχε πέμψει πρὸ δύο μῆνων διὰ τοῦ Μεδιολάου· μ' ὅλον τοῦτο ἡ ἐπιχείρησις δὲν τελεσφορεῖ, διότι τὸ βρυχάκιον τοῦ Λεβάντε δὲν εἶναι δεκτικὸν τοιαύτης ἁγασίας.

Εὐδαιμόνει.

Τὸ Heureusement καλλίον ἐξηγεῖται μὲ τὸ ἐξ εὐτυχίας τὸ ὅποιον εἶναι τόσον Ἑλληνικόν, ὅσον καὶ τὸ ἀγαθὴ τύχη, πολὺ σαφέστερον ὅμως, δι' ἐκείνους ὅσοι δὲν εὐφραίνονται διὰ κακὴν τύχην (malheureusement), ἢ ἐξ ἀτυχίας τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Ἀναφορὰ - Ὑπόμνημα. Δημοσίᾳ διακήρυξις· αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ Διακήρυξις περιέχει τὴν ἔννοιαν τοῦ δημοσίου (καθὼς τὸ κοινὸν Διαλάλημα) ἐν δυνάμει τῆς διὰ προέσεως, τὸ Solennelle εἶναι κυρίως Πάνδημος. Εἶναι λοιπὸν ἡ φράσις ὅλη Πάνδημος ἀγγελία· ἀλλὰ τοῦτο ἴσως δὲν ἀρέσκει ὅλους· ἤθελα παρακινδυνεύσει ἐγὼ νὰ τὸ

ἐκφράσω διὰ μιᾶς λέξεως τῆς εἰς ὅλους γνωστῆς *διαλέ-*
λημα (ἢ διαλάλησις) ἀλλ' ὅχι διὰ τοῦτο βαρβαρόν.

Εἶναι . . . ὑπόσχεσις γίνεται ὑπ . . . (*devient*)
μεταβάλλεται εἰς ὑπ . . . καὶ συντείνει ἵνα . . . *Impos-*
συντείνει ἂν ἐμετάφραζες Ἑλληνιστὶ, ἔπρεπε νὰ εἴπῃς ἐξ ἀπα-
τος *Διαφέρει*· ἀλλ' ἡ σημασία αὕτη ἐξ ἀτυχίας δὲν ἐ-
ναὶ γνωστὴ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν. Ἴσως ἦτον καλὸν
νὰ εἴπῃς καὶ δὲν εἶναι *πραγμα ἀδιάφορον*, ἂν θέλῃς *π-*
συντείνει, διατὶ ὅχι τὸ *συμφέρει*; τὸ ὅποσον *κἂν εἴ-*
ἐξάδελφος τοῦ *διαφέρει*· τὸ *ἵνα* ἀφίνω εἰς τὴν ἐξουσίαν
σου, διότι δὲν εἶμαι νομοθέτης τῆς γλώσσης· προαφίνω
ὅμως τὸ *Νὰ*, καὶ τόσον περισσώτερον ὅσον αὐτὰ εἶναι με-
ρια, τῶν ὁποίων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ ἀρχὴ καὶ γένεσις
εἶναι ἄδηλος, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ὁ σχηματισμὸς
ἀνέλεγκτος ἢ δυσεξέλεγκτος. Εἶναι ἀληθινὰ ἀποθεμα-
σματα τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου. Τοιαύτας ἀνωμα-
λίας σχηματισμοῦ εὐρίσκομεν ἀναριθμήτους εἰς τοὺς πα-
λαιούς. Τὸ Ἑπίρρημα Παντάπασι καθ' ὑπόθεσιν εἶναι
φανερὰ δύο κολλημένα ὀνόματα *Πάντα* πᾶσι, ἔλλειπται
ἀντὶ τοῦ *Κατὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι* (*en tout et partout*)
ἀλλὰ τίς ἤθελε συλλογισθῇ ἢ πιστεύσει ὅτι καὶ ὁ συνθε-
σμος Ἑμπας (Ἰονικῶς Ἑμπης) ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ τὸ
Ἐν πᾶσι· καὶ μ' ὅλον τοῦτο εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι
αὐτοὶ ἔκαμαν ἀποκοπὴν εἰς τὸ Ἐν πᾶσι, κἀμνομεν καὶ
ἡμεῖς ἀφαιρέσιν εἰς τὸ Ἰνα.

Θαῤῥούντως τὴν ἔγγραφαν. Θαῤῥούντως τὴν ἔλαβαν (τὴν
ὑπόσχεσιν) τὴν ἔκαμα ἢ καὶ τὴν ὑποσχέθη (κατὰ τὴν
ζωὴν) ἴσως ἦτον ὀρθώτερον: δὲν ἐδόλιστα (je n'ai
point hésité) γὰρ τὴν λάβω.

Ὅλοι ἡσθάνθημεν. Ἡσθάνθημεν ὅλοι· ὅχι μόνον δια-

το εὐσημότερον εἰς τὴν ἀκοήν (τὴν ἰδικήν μου τοῦλάχιστον) ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀποσυνειθίσωμεν κατὰ μικρὸν τὴν ψυχὴν (τὴν ὁποῖαν μᾶς προσέτριψεν ἡ ἐπιμιξία τῶν νῦν ὄντων) νὰ βάλλωμεν πάντοτε τὴν ὀνομαστικὴν πρὸ τοῦ ἡμετέρου. Τῶν ὁποῖων μᾶς ἔκαμαν ἀποκλήρους. — ἀπὸ τῶν ὁποῖα μᾶς ἐξεκλήρισαν τρόπον τινὰ αἱ μακραὶ καὶ ἀλλοτρίοι δυστυχίαι.

Ἀρχόμεθα λοιπὸν . . . ἡ περίοδος αὕτη πρέπει νὰ συνληθῇ μὲ τὴν πρὸ αὐτῆς, ὡς αἰτιατὸν μετὰ τοῦ αἰτίου : καὶ διὰ τοῦτο ἤρχησάμεν. Ἄν ἐξ ἅπαντος θέλῃς τὸ ἀρχόμεθα, ὑπομονή· ἀλλὰ τὸ ἀκόλουθον Ἀρξασθαι (ἀγκάλῃ ἐπακολούθημα ἀναγκαῖον τοῦ Ἀρχομαι) εἶναι πλέον παραξένον εἰς τὸν ἰδιώτην λαόν. Τὸ ἤρχησάμεν καὶ τὸ Ἀρχίσασμεν δὲν εἶναι Ἑλληνικὰ θέλεις εἰπεῖ. Τὸ δὲν ἔχει Ἑλληνικὰ ἔχει διπλὴν τὴν ἔννοιαν. Ἄν ἐννοῇς ὅτι δὲν τὰ μετεχειρίσθησαν οἱ σωζόμενοι Ἑλληνικοὶ συγγραφεῖς, εἶναι ἀληθέστατον· ἂν λέγῃς ὅτι ἦσαν παντάπασιν ἀγνωστα εἰς τοὺς Ἑλληνας, μὲ φαίνεται ὅτι τὸ ἐναντίον εἶναι πολὺ πιθανώτερον. Τὸ παρὰ πᾶσι τετριμμένον Ἄγω, ὃ Ἡρόδοτος μόνος τὸ ἐσχημάτισεν Ἀγέω, καὶ ὃ Ἡρόδοτος πολλάκις μετὰ τοῦ Ὀμήρου Ἀγινέω καθὼς ἀπὸ τοῦ Ἄγω ἔρρευσαν δύο νέοι σχηματισμοὶ Ἀγέω καὶ Ἀγινέω χωρὶς καμμίαν μεταβολὴν τῆς σημασίας, ὡσαύτως ἀπὸ τοῦ Ἀρχω, Ἀρχέω (ἤρχησα) καὶ Ἀρχινέω (ἤρχηνσα)· ἔχομεν καὶ τετάρτην Ἀρχίζω (καὶ εἰς τοὺς παλαιούς· πολλὰ τῶν εἰς εὖ σχηματίζοντες καὶ εἰς ἰζω καὶ ἀνὰ πάλιν, ὃ Ἡρόδοτος λέγει τειχέειν ἀντὶ τοῦ τειχιζειν, καὶ σακκίζειν ἀντὶ τοῦ σακκίζειν (τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ σακκίζειν) καὶ πέμπτην Ἀρχινίζω κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογία ἀπὸ τοῦ Ἀρχινέω. Ὁ λόγος μου δὲν ἀποβλέπει

κυρίως εἰς τὸ νὰ κλείσω τὴν εἰσόδον εἰς τὸ Ἀρχαῖον
 ἄλλ' εἰς τὸ νὰ σὲ κοινωνήσω φιλικῶς τὸ περὶ τῆς γλώσ-
 σης σύστημά μου. Πέμπω εἰς τοὺς κόρακας τὸν γυμνα-
 σμὸν ἐκείνων ὅσοι χωρὶς πολυχρόνιον μελέτην, καὶ σὺ
 νεχῇ παραλληλισμὸν μετὰ τῆς παλαιᾶς ἐπιβάλλονται καὶ
 ΦΚΙΑΣΩΣΙ τὴν νέαν' ἄλλ' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πάλιν
 δὲν μὲ φαίνεται καλὸν μὲ πρόφασιν Ἑλληνίσεως, νὰ τὴν
 γυμνώσωμεν ἀπὸ λέξεις ἀναλογικᾶς, τὰς ὁποίας ἐνδεχό-
 μενον εἶναι νὰ ἐπρόφερε καὶ τὸ στόμα τοῦ Πλάτωνος καὶ
 τοῦ Ξενοφώντος. Σὲ εἶπα, ἂν δὲν ἐλησμόνησα, ὅτι τὸ
 Μάκρος μίαν καὶ μόνην φορὰν εὐρίσκεται εἰς μόνον τὴν
 Ἀριστοφάνην, ἂν δὲν ἐσώζετο λοιπὸν ὁ Ἀριστοφάνης ἡ
 λέξις αὕτη ἔπρεπε νὰ ἐξορισθῇ ὡς βάρβαρος· καὶ μ' ὅλον
 τοῦτο ἔχει συνήγορον τὴν ἀναλογίαν. ἐπειδὴ σώζεται τὸ
 Μακρύνω.

Παχύνω, Πλατύνω, Εὐρύνω, Βαθύνω, Μηκύνω, Μα-
 κρύνω, καθὼς Πάχος, Πλάτος, Εὐρος, Βάθος, Μήκος
 οὕτω καὶ Μάκρος.

Διὰ τὴν νέαν Γραικίαν διὰ τὴν νέαν Ἑλλάδα καὶ
 τοῦτο διότι οἱ μὲν Ἑλληνας ὠνομάσθησαν τὸ πάλαι Γραι-
 κοί, ἄλλ' ὄχι ποτὲ ὁ τόπος των Γραικία.

Ὅσον συνάπτει... Ὁ Ἀναγνώστης σου (τὸν ἰδιώτην
 λέγω) μόλις νοεῖ τί θέλει νὰ εἰπῇ ἢ ἐπ' ἐκκλησίαις ἢ ἐπ'
 τοῦ διακόνου λεγομένη συναπτῇ, μ' ὅλον ὅ,τι τὴν ἀκούει
 καθ' ἡμέραν. Εἰς τὸ συνάπτω ῥῆμα ἄλλην ἐννοίαν δὲν
 προσκολλᾷ παρὰ τὴν γνωστὴν εἰς τὰ κοινὰ σχολεία
 συνάπτει τὴν ὀκτώηχον, τὸ ψαλτήριον, κτλ. ἴσως ὅτι
 τως «καὶ τὸ μέρος τῆς Εὐρώπης, ὅσων (πρὸς τὸ νοῦν
 » μενον τὸ ὅσων) ἡ σοφία συνοδεύεται μὲ φιλανθρωπίαν,
 » παρατηροῦντες ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ νῦν, δὲν θέλουν λείπειν

κα μᾶς ἐγκαρδιώσωσι μὲ τοὺς κρότους των· » ἢ δὲν
 σου λείψει· γὰ μᾶς παρατηρῶσιν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ
 μᾶ· κτλ. διότι τέλος πάντων τίς σ' ἀναγκάζει νὰ ἐρ-
 ρεύης πάντοτε κατὰ λέξιν ;

Θυαὶ ἡμῖν κτλ. 'Αλλ' οὐαὶ εἰς ἡμᾶς ἀν' ὀπισθοποδῆ-
 ται. Δὲν καταλαμβάνει τὸ Παλινδρομῶ ὅστις δὲν ἔμα-
 τὴν 'Ελληνικὴν γλῶσσαν' μόλις ἤθελεν εὑρεθῇ εἰς ἀπὸ
 χιλιάδας ἰδιώτας ὅστις δὲν καταλαμβάνει τὸ ὀπι-
 σποδῶ.

Ἰκανὰ εἶναι τὰ ὀλίγα ταῦτα εἰς νύξιν. « Δίδου σοφῶ
 ἀφρομένη καὶ σοφώτερος ἔσται ». Τοῦτο ἔχε πάντοτε
 τὸν ὀφθαλμῶν, ὅσκις μεταχειρίζεσαι λέξιν ἀκόμη ἄσυ-
 λτη (καὶ εἶναι πολλάκις διὰ τὴν πτωχείαν μας ἀνάγκη
 τοῦ δανειζεσθαι) μὴ τὴν θεωρεῖς μεμονωμένην (isolée),
 ἀλλὰ παρίστανέ την εἰς τὸν νοῦν σου μ' ὅλους της τοὺς
 σχηματισμοὺς, καὶ ἂν εἰσέρχωνται ὅλοι ἢ καὶ οἱ περισ-
 σότεροι χωρὶς σπαραγμὸν καὶ σφαδασμὸν εἰς τὰς ἰδιωτι-
 κας ἀκοάς, μεταχειρίζου την· ἀλλέως ζῆτει ἄλλην συνώ-
 ρησιν. Ἐξ εὐτυχίας ὁ δανειστὴς εἶναι ὑπερπλουτος. Πα-
 ραδείγματος χάριν, ἂν ᾦναι ὄνομα τὸ νέον εἰσαγόμενον,
 τὰς πτώσεις του ὅλας καὶ τὰ γένη του· ἂν ᾦναι ῥῆμα,
 τὰς χρόνους του καὶ τὰς ἐγκλίσεις τοῦ· ἀλλέως πίπτεις
 ἐν Λαθύρινθον εἰς τὸν ὅποιον δὲν εὐρίσκεις πλέον κλω-
 τῆρα διὰ νὰ κάμῃς τὴν Γραμματικὴν σου. Τὸ σύνταγμα
 σου, ὅτι καὶ ᾦναι, θεωρεῖ το ὀλικῶς, καὶ μὲ τὸν λογισμὸν,
 καὶ ἀπ' αὐτὸ δύναται ὁ ἀναγινώσκων νὰ μορφώσῃ μίαν
 γραμματικὴν, ὅχι χωρὶς ἀνωμαλίας, ἀλλὰ μ' ὅσον δυ-
 νατὸν ὀλίγας. "Ἀρχομαι λέγεις· καὶ δὲν εἶναι δεινὸν εἰς
 τὴν ἀκοήν· ἀλλ' ὅταν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ δύνασαι νὰ εἰ-
 πῇς καὶ 'Ἠρχόμην, καὶ 'Ἠρξάμην, καὶ θέλω ἄρξασθαι ;

ἂν ὅλα ταῦτα δύνασαι νὰ τὰ μεταχειρισθῇς χωρὶς βίαν καλῶς· εἰς ὅχι, ζήτει ἄλλα, τῶν ὁποίων ὅλη ἡ σύγχρονη νὰ ᾖ ὁμαλὴ καὶ πλέον εὐπαράδεκτος εἰς τὴν ἀκαίρως. Πρόσεχε, φίλε μου καὶ τοῦτο· ποτὲ σου λέξιν μὴ καταδικάζης προτοῦ νὰ βεβαιωθῇς ὅτι δὲν εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἡ αὐτὴ, ἡ ἢ συγγενὴς καὶ σύστημα, ἡ καὶ ἡ ἀνάλογός της. Ὀλίγος καιρὸς εἶναι ἀπὸ τοῦ ἔμαθον ὅτι τὸ *Αὐτίον* εἶναι Ἑλληνικόν, καὶ μάλιστα ἀναλογικώτερον παρὰ τὸ *Ἰούτιον*, τοῦτο εἶναι ὑποκείμενον τοῦ Οὐς ὥτός (τοῦ ὁποίου ἡ ἀνωμαλία εἶναι πρόβλημα, ἐπειδὴ δὲν ὁμοιάζει ἡ γενικὴ μὲ τὴν ὀνομαστικὴν) τὸ δὲ *Αὐτίον* εἶναι ἀπὸ τὸ *Αὔς*, *Αὐτός* τὸ ὅποion κατατὴν διάλεκτον τῶν Κρητῶν καὶ τῶν Λακωνίων ἐστὶν ἡ αὐτὴ τὸ λεγόμενον εἰς ἡμᾶς *αὐτίον*, καθὼς φαίνεται εἰς τὸν Ἡσύχιον.

Μικρὰ προσθήκη.

Πολιτικὴ κατάστασις σημαίνει τὸ σύνταγμα τῆς πολιτείας (le gouvernement, la constitution) ἡμεῖς δὲ ἔχομεν κάμμιαν, ἀλλὰ ζῶμεν ὑποκάτω εἰς τὴν τουρκικὴν τυρανικὴν κατάστασιν, περὶ τῆς ὁποίας δὲν λαλεῖ εἰς τὸ ἐν παρόδῳ τὸ ὑπόμνημα. Τοῦ *civilisation* λέξιν παραστατικὴν δὲν ἔχομεν ἀκόμη· ὁ Στράβων τὴν ὀνομαστικὴν σχεδὸν πάντοτε Ἡμέρωσιν, ἐπειδὴ τοῦτο ἀληθῶς εἶναι *civilisation*· ἀλλὰ τίς θέλει ὑποφέρει τὸ ἡμέρωσις περὶ ἡμῶν; Ὁχι μόνον διὰ τὴν ἐθνικὴν φιλαυτίαν, ἀλλὰ καὶ διότι μὴτ' εἶναι κατὰ πάντα ἀληθές· χρειάζεται λοιπὸν ἐνταῦθα περιφρασις, ἡ ὀνομαθesis, ἡγοῦν νὰ βαπτίσωμεν τὸ νεογέννητον τοῦτο πρᾶγμα διὰ τοὺς Γραικοὺς· ἀλλὰ ἡ ὀνομαθesis ἔχει καὶ αὐτὴ τοὺς κανόνας της, ἐν αἷματι τὸ νὰ μὴ βαπτίζωμεν μὲ νέα ὀνόματα, ἂν δὲν ᾖ μὲν

πρότερον βέβαιον ὅτι δὲν εἶναι βαπτισμένον τὸ πρᾶγμα
 ἐν λέξει Ἑλληνικῇ, διὰ τὴν μὴ πέσωμεν εἰς τὴν αἵρεσιν
 τῶν Ἀναθαπτιστῶν. Δεύτερος ὅχι ὀλιγώτερον ἀξιόλογος,
 να προσέχωμεν μήπως τὸ ἐπιτιθέμενον ὄνομα εἶναι ἤδη
 ὄνομα ἄλλου πράγματος, ἢ μήπως λάθωμεν εἰς τὸ με-
 πέπειτα χρεῖαν τούτου τοῦ ὀνόματος διὰ τὴν βαπτίσωμεν
 ἀρροδιωτέως καὶ σημαντικωτέως ἄλλο πρᾶγμα, διότι
 βαπτισμὸς τῶν πραγμάτων δὲν εἶναι καθὼς ὁ βαпти-
 μὸς τῶν προσώπων, ἀδιάφορον εἶναι τὴν φέρωσι χιλιάδες
 ἀνθρώπων τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλείου ἢ τοῦ Γεωργίου· καὶ
 διὰ τὴν εὐκολα γίνεται μὲ τὴν βοήθειαν τῶν πατρω-
 νυμικῶν ἢ τῶν παρονομιῶν, ἀλλ' εἰς τὴν ὀνομαθεσίαν
 τῶν πραγμάτων ὅστις θέλει τὴν ἀποφύγη τὴν σύγχυσιν
 πρέπει τὴν φεύγη ὅσα τὴν προξενούσι. Συμπεραίνω, φίλε,
 ὅτι εἰς ὅλας τὰς γλώσσας (καὶ ποῖα εἶναι χωρὶς τοιαύ-
 τας συγχύσεις;) τὰ ὀμώνυμα, τοῦλάχιστον μέγα μέρος
 ἀπ' αὐτὰ, ἐγεννήθησαν ἀπὸ κακοβαπτισμοῦ, καὶ τὰ
 συνώνυμα ἀπὸ ἀναθαπτισμοῦ. Ἐπιστρέφω εἰς τὸ προ-
 κείμενον, ἂν ἤμην ἐγὼ ὁ μεταφραστὴς ἤθελα παρακιν-
 δυνεύσῃ τὴν ὀνομασίαν *Πολιτισμὸν* τὴν *Civilisation*. Ἡ
 λέξις δὲν εὑρίσκεται παρὰ μίαν φορὰν εἰς μόνον τὸν Διο-
 γένην τὸν Λαέρτιον (ἤγουν εἰς συγγραφεῖα ὅχι ἀπὸ τοὺς
 ἀρίστους, ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν εὑρίσκεται καὶ τὸ *χαιρετίζω*
 καὶ ἄλλα), καὶ κατ' ἐμὴν γνώμην, κακοβαπτιστῶς, τὸ
 μεταχειρίζεται εἰς τοῦ Ἀρκεσιλάου τὸν βίον, περὶ τοῦ
 ὁποίου λέγει, «Τὸ πᾶν δὴ διέτριβεν εἰς τὴν Ἀκαδη-
 μίαν, τὸν πολιτισμὸν ἐκτοπίζων, καὶ ποτε καὶ δὴ καὶ
 τὴν Ἀθήνησιν ἐν τῇ Πειραιεὶ πρὸς τὰς θέσεις λέγων ἐχρό-
 νισεν, οἰκείως ἔχων πρὸς Ἱεροκλέα· ἐφ' ᾧ καὶ πρὸς τι-
 νων διεβάλλετο». Τοῦτα εἶναι ὀλίγον αἰνιγματῶδη.

Τῶν Εὐρωπαίων τὰ λεξικά ὁμοθυμαδὸν ἐξηγοῦσι « τὸν πολιτισμὸν ἐκτοπιζῶν » τὸ πολιτεύεσθαι φεύγων, ἔχον ἀπὸ τὰ πολιτικά μακρυνόμενος, εἰς τὰ ὅποια ὡς πολίτης εἶχε καὶ αὐτὸς τὸ δικαίωμα νὰ ἀνακατῶνεται, ἂν ἦν ἄλλο, νὰ ὑπάγῃ καὶ εἰς τὰς Ἐκκλησίας. Τὰ ἡμέτερα λεξικά δὲν λέγουσι τίποτε πλὴν τοῦ Σουίδα, ὅστις ἀναφέρει μόνην τὴν ῥῆσιν χωρὶς καμμίαν ἐξήγησιν, τὸ ὅποιον θέλει νὰ εἰπῇ ὅτι μήτ' αὐτὸς δὲν τὴν κατέλαβε· ἂν ὁ Λαέρτιος ἐνόει τὸ ἐξηγούμενον ἀπὸ τούτους, δὲν ἔπρεπε νὰ εἰπῇ ἀρμοδιώτερον τὸν πολιτευμὸν (ἀπὸ τὸ Πολιτεύομαι) ἢ μᾶλλον τοῦ Πολιτευμοῦ ἐκτοπιζῶν; Ἐπεὶ πῶς συμβιβάζεται τοῦτο μὲ τὸ ἀνωτέρω εἰρημένου τοῦ τοῦ Διογένους, ὅτι ἐπέμφθη καὶ εἰς πρεσβείαν ὁ Ἀρκασίλαος ποτὲ ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους· ἀλλὰ τοῦτο ἤθελεν εἰπῇ τις ἔγινεν ἀπαξ καὶ δις· εἶτα πρὸς τὸ γῆρας ἠθέλησε νὰ ἀποφύγῃ τὰς πολιτικὰς πράξεις. Ἴσως τὸ μετεχειρίσθαι ἀντὶ τοῦ τὴν ἐν τῇ πόλει διατριβὴν· τοῦτο γίνεται πιθανὸν ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν, ἣτις ἦτον ἐξω τῆς πόλεως· Ἴσως δὲ καὶ ἀπὸ τὸ ἐπόμενον, « ἐφ' ᾧ καὶ πρὸς τιμὴν » διεβάλλετο », διότι ὁ Πειραιεὺς ἐλογίζετο μέρος τῆς πόλεως, μὲ τὴν ὁποίαν ἦτον ἐνωμένος διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν. Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, δὲν μὲ φαίνεται αὐτὸν νὰ βαπτίσωμεν τὴν Civilisation πολιτισμὸν.

31.

23 Μαΐου 1804.

Φίλε μου Ἀλέξανδρε,

Εἰς τὴν 1ην Μαΐου σ' ἐπεμψα τὴν συμβουλὴν τοῦ ἱατροῦ Μάρκη περὶ τῆς ἀσθενείας τοῦ Κωνσταντινουπολι-

του δυστυχούς νέου εἰς τὸν ὁποῖον ἀρμόζει ὅ,τι ἔλεγεν ἡ
Τέκνησα διὰ τὸν ἄνδρα της Αἴαντα·

Τὸ γὰρ ἐσλεύσσειν οἰκεῖα πάθη,
Μηδενὸς ἄλλου παραπράξαντος,
Μεγάλας ὀδύνας ὑποτείνει.

Παραπονεῖσαι διὰ τὴν δυστυχίαν τῆς ἀποστολῆς τῶν
φύλλων τοῦ Ἡλιοδώρου· ἀλλ' ἐλπίζω ἀπὸ πρώτην σου
ἐπιστολὴν νὰ μάθω ὅτι τὰ ἔλαβες. Εἴτε ὅμως τὰ ἔλαβες,
ἢτε ἐχάθησαν, δὲν εἶναι πλέον ἄξιον φροντίδος τὸ νὰ σὲ
πέμψω δεύτερα φύλλα, ἐπειδὴ καὶ μετὰ 15 ἡμέρας τὸ
πολύ λαμβάνει τὸ ποθούμενον τέλος ὅλος. Δὲν ἔμεινε
πλέον νὰ τυπωθῇ ἄλλο πλὴν ἡ ἐπιστολή, τῆς ὁποίας μ'
ἱκεμεν τὸ πρῶτον δοκίμιον ὁ τυπογράφος σήμερον. Ὅθεν
ὥθως ὅταν τελειωθῇ, ῥάπτω ἔν ὀλόκληρον ἀντίτυπον, καὶ
τὸ βάλλω εἰς τὴν πόστιαν, ἥ μᾶλλον εἰπεῖν παρακαλῶ τὸν
Fuchs νὰ τὸ βάλῃ αὐτὸς ἰδιοχείρως, κατὰ τὸν τρόπον
τὸν ὁποῖον ἐξεύρει.

Τὸ τέλος τοῦ Ἡλιοδώρου ὅμως ἐφθασε, καὶ μ' ὅλον
τοῦτο δὲν μὲ διώρισας ἀκόμη πῶς ἔχω νὰ τὸν οἰκονο-
μήσω. Αὐτοῦ μὲ λέγεις ὅτι δὲν δύνασαι νὰ τὸν δέσῃς μὲ
ὀλιγωτέραν δαπάνην, ἐδῶ κατὰ τὸ παρὸν τὸ εὐτελέστερον
ἔμα (demi relieure) χρειάζεται τοῦλάχιστον 14 σολδία
καὶ ἡ basane 24· εἰπέ με λοιπὸν ἂν θέλῃς νὰ σὲ τὸν
πέμψω εἰς φύλλα, καὶ πόσα θέλεις νὰ κρατήσω ἐδῶ διὰ
τοὺς βιβλιοπώλας, μία ἑκατοντάς ἢ ἑκατομπεντηχοστάς
μὲ φαίνεται ἀρκετή. Τὰ ἀντίτυπα εἶναι χίλια τὸν ἀριθ-
μὸν· ἡ τιμὴ ἀπεφασίσθη 154 τὸ ἀντίτυπον καὶ ὅχι ὀλι-
γώτερον· ἐδαπάνησα ἕως τώρα σχεδὸν 3100 κατὰ τὴν
σημείωσίν μου, τὴν ὁποίαν θέλεις ἔχει εἰς τὸν καιρὸν·
ἀλλὰ δὲν ἐξεπλήρωσα ἀκόμη τὸν τυπογράφον, καὶ μὲ φαί-

νεται ὅτι ἡ ποσότης θέλει πλησιάζει εἰς τὰς 5000· ἀλλ' ὅχι περισσότερον· Ὅθεν φρόντισον μὲ τὴν ὑπομονὴν σου νὰ μ' ἐμβάσης ἔτι ἕως 1000.

Μὴν ἀμελήσης νὰ μὲ στείλῃς τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν τοῦ διδασκαλίσκου· πιθανὸν ὅτι θέλει εἶσθαι καὶ αὐτὴ ἀδελφὴ τῆς πατριαρχικῆς· ἀπὸ τοιούτους τί προσμένεις; «οὐ συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν».

Περὶ τοῦ ὑπομνήματος φίλε, δὲν εἶναι κανένας κίνδυνος, νομίζω, ἐὰν οἰκονομηθῇ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ πρωτοτύπου, ἤγουν νὰ τυπωθῶσιν ὀλίγα, καὶ νὰ μὴ πωληθῶσι κατ' οὐδένα τρόπον, ἀλλὰ νὰ μοιρασθῶσι μετὰ προσοχῆς εἰς ἐκείνους ὅσοι φρονοῦσι τὰ αὐτά· μ' ὅλον τὸν κόσμον κάμνεις φρόνιμα νὰ μὴ βάλῃς τὸ ὄνομά σου.

Καθὼς ἀπὸ τὸ Ἡύληται (τρίτον προσ. παθ. παρακμ.) γίνεται Αὐλητρίς, οὕτω καὶ ἀπὸ τὸ Βέβοται Βοτρίς, ἡ βοσκούσα καὶ νεμομένη τὰ ἱμάτια· τὸ ῥηματικόν αὐτὸ δὲν εὐρίσκεται εἰς τοὺς σωζομένους συγγραφεῖς καὶ ἐπιμένως εἰς τὰ λεξικά· εὐρίσκονται ὅμως τὰ ἀδελφὰ του Βόσις (ἢ βρωσίς) Βοτῆρ (βοσκός), Βοτὰ (τὰ βοσκήματα). Χάρις λοιπὸν εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν, ἣτις μὲς ἐφύλαξε καὶ ταύτην τὴν λέξιν, καθὼς καὶ μυρίας ἄλλας.

Περὶ τοῦ Νᾶ, φίλε, δὲν εἶναι οὐδεμία διαφορὰ (τοῦλάχιστον κατ' ἐμὴν κρίσιν) μεταξὺ τοῦ ἄδεται νὰ ἦλθον οἱ ἐχθροί, καὶ τοῦ ἄδεται ὅτι ἦλθον οἱ ἐχθροί, παρ' ἐκείνη τὴν ὁποίαν θέλλει ὁ Θεόδωρος ἂν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, μεταξὺ τοῦ «Φασὶν ἐληλυθέναι τοὺς περὶ τὸν βασιλεῖα» καὶ τοῦ «Φασὶν ὅτι ἐληλυθασιν οἱ περὶ τὸν βασιλεῖα» τὸ πρῶτον, τὸ δι' ἀπαρεμφάτου, ὀνομάζει, ἐντονώτερον, καὶ τὸ δεύτερον, τὸ δι' ὀριστικοῦ, ἐπιτωότερον, καὶ μὲ τὰς δύο γραικικὰς σου φράσεις, ἄλλο δὲν ἐξηγεῖς παρά

το λεγόμενον εἰδικὸν ἢ ἀφηγηματικὸν ἀπαρέμφατον τῶν
 παλαιῶν. ἄδεται ἐληλυθέναι τοὺς ἐχθρούς. Τοῦτο τὸ
 εἰδικὸν ἀπαρέμφατον τὴν σήμερον ἐξηγοῦμεν πολλάκις
 καὶ τοῦ ὅτι καὶ τὰς περισσοτέρας φορὰς διὰ τοῦ *ῥά* τὸ
 ἀληθὺς τελικὸν ἀπαρέμφατον, ἤγουν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον
 ὡναται νὰ ἀναλυθῇ εἰς τὴν ὑποτακτικὴν ἐγκλισιν, προη-
 γούμενον ἔχουσιν τὸ *ἵνα*, ἐκφράζομεν καμμίαν φορὰν μὲ
 τὴν *ῥά*, καὶ τὰς περισσοτέρας μὲ τὸ διὰ *ῥά*. Καὶ
 σημειώσαι φίλε, ὅτι αὐτὴ ἡ κατὰχρησις τοῦ *ῥά* εἰς τὴν
 ἀφασιν τοῦ εἰδικοῦ ἀπαρεμφάτου, κάμνουσα φυσικὰ ἀμ-
 βολον τὴν τελικὴν σημασίαν τοῦ *ῥά* (ἤγουν τοῦ *ἵνα*),
 ἐνέγκασε τὸν ἰδιώτην λαόν, ἤγουν ὅλους τοὺς Γραικοὺς
 (comme par un instinct) νὰ προσθέσωσι τὴν διὰ (τέλος
 σημεινοῦσαν καὶ αὐτὴν) διὰ νὰ ἐνδυναμώσωσι (renforcer)
 τοῦτον τινὰ τὸ *ῥά* καὶ νὰ τοῦ ἀφαιρέσωσι πᾶσαν ἀμφι-
 βολίαν· εἶναι καὶ ἄλλα πολλὰ παρατηρήσεως ἄξια περὶ
 τοῦτου, τὰ ὁποῖα καὶ μόνος σου δύνασαι νὰ τὰ κρίνης,
 καὶ καιρὸν δὲν ἔχω νὰ γράφω· τοῦτο μόνον ἐνθυμοῦ, ὅτι
 τὸ *ῥά* δὲν ἐκφράζει μόνον τὸ ἀπαρέμφατον τῶν παλαιῶν
 ἀλλὰ πολλάκις καὶ τὴν ὑποτακτικὴν ἐγκλισιν tale quale·
 ὡς, τοῦτο σὲ γράφω, *ῥά* μὴν εἰπῆς ἔπειτα ὅτι ἡμέλησα
 π.λ. Ἐδὼ βέβαια ἀπαρέμφατον χώραν δὲν ἔχει, ἀλλ'
 εἶναι τὸ ὑποτακτικὸν *ἵνα* μὴ εἴπῃς. «Μάθε *ῥά* γράφῃς, *ῥά*
 μὴν ἔχῃς χρεῖαν ἀπὸ γραμματικόν»· τὸ πρῶτον *ῥά*, ἐκφρά-
 ζει τὸ ἀπαρέμφατον, τὸ δεύτερον, τὴν ὑποτακτικὴν ἐγκλισιν.
 Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι κοινά· ἔχει δὲ χρήσεις ἄλλας εἰ-
 δικωτέρας τὸ πολυπαθὲς τοῦτο *ῥά*. Λαμβάνεται ἑλλειπτι-
 κῶς συνυπακουομένου τοῦ πρέπει· εἶπέ με τί *ῥά* κάμω
 τί με δεῖ ποιεῖν, ἢ τί ποιητέον).

Παριστάνει πολλάκις τὴν μετοχὴν τῶν παλαιῶν· «θέ-

λεις τὸν ἰδεῖ νὰ τρέχῃ» (ὄψει αὐτὸν τρέχοντα). «Χαίρω
νὰ σὲ βλέπω ὑγιῆ» (χαίρω σε βλέπων ὑγιῆ).

Λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ ἀριστολογικοῦ ἀν' «ὥς νὰ ἔλθῃ»
(ὥς ἂν ἔλθῃ).

Ἐλλειπτικὸν τοῦ δύναμαι, «πῶς νὰ σ' ἀποχωρισθῶ!»
Προσκολλᾶται ἀναγκαιῶς, ὡς-εὐκτικόν, ἢ καὶ διασα-
ρτικὸν τῆς εὐχῆς, εἰς τὰ εὐκτικὰ μόρια, εἶθε νὰ, ἢ ἀ-
ποτε νὰ ἔλθῃς! Παρεκτὸς ἂν εἴπωμεν ὅτι εἶναι καὶ ἐπὶ
ἐλλειψις τοῦ εἶη, ἢ γένοιτο· καὶ τὸ νὰ τότε μένει ἀπα-
ρεμφατικόν, καὶ τοῦτο μὲ φαίνεται ὀρθότερον· διότι εὐ-
σχω τοιαύτην ἔλλειψιν εἰς τὸν Ἀριστοφάνην ('Αχαρν. 816)
ὅπου ὁ Μεγαρεὺς ἀφοῦ ἐπώλησε, στενοχωρούμενος ἀπὸ
τὴν πείναν, τὰ δύο του κοράσια, λέγει·

Ἑρμᾶ ἔμπολαίτε τὰν γυναῖκα τὰν ἐμὴν
Οὕτω μ' ἀποδόσθαι, τὰν τ' ἐμαυτῶ μητέρα!

«ὦ Ἑρμῆ, ἐπιστάτα τῆς πραγματείας, ἅμποτε νὰ πω-
λήσω οὕτω τὴν γυναῖκά μου καὶ τὴν μητέρα μου». Τα-
αῦτα φαίνεται νὰ ἦναι τὸ νὰ ζήσης, νὰ χαρῆς τὴν ζωὴν
σου, τὰ παιδιὰ σου κτλ. νὰ δώσῃ ὁ Θεός! ὁ θεὸς νὰ τὸν
εὖρῃ καὶ νὰ τὸν κρίνῃ!

Ἀντὶ τοῦ ἐάν· «νὰ τὸ ἔκαμνε κανέννας τρελλός, δὲν
ἤθελε μὲ φανῇ παράδοξον».

Ἀλλά, φίλε, τὸ χαρτίον ἐτελείωσε καὶ ἡ ὥρα τοῦ πα-
χυδρόμου ἐφθασε. Ὑγιάινει λοιπόν.

Γράψον με τὰ ὀνόματα καὶ τὰς κατοικίας τῶν δύο σου
φίλων εἰς τὴν Γενέβραν, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔχω νὰ στείλω
ἀπὸ μέρους σου τὰ δύο ἐξεμπλάρια τοῦ Ἡλιοδώρου. Εὐ-
λησμόνησα εἰς τὴν προλαβοῦσαν νὰ σὲ μηνύσω, ὅτι ὁ
Chambert ἔστειλε καὶ ἔλαβε τὰ σάλια.

Σ' ἔγραψα, φίλε Ἀλέξανδρε, εἶναι τώρα ὀλίγαι ἡμέραι, κατὰ πλάτος. Μὲ τὴν παροῦσαν πρέπει νὰ σὲ δώσω τὴν εἶδῃσιν περὶ τῆς Καμβιάλες τῶν 1010, τὴν ὁποίαν ἂν ἔμαθα πλὴν πρὸ δύο ἡμερῶν, καὶ τοῦτο ἐξ αἰτίας ταιούτης. Εὐθύς ὡς τὴν ἔλαβα τὴν ἔδωκα εἰς τὸν φίλον Κλαυιέρον νὰ φροντίσῃ τὴν ἀποδοχὴν, καὶ εἰς τὸν καιρὸν τὴν παραλαβὴν τοῦ ἀργυρίου· καὶ διότι αὐτοῦ τὸν ἀγοραζὸν ὑπρέτην (commissionaire) συνειθίζω νὰ μεταχειρίζωμαι εἰς τὰ τοιαῦτα ὡς ἐμπειρότερον, καὶ διότι ἤμην ἐρρωστος καὶ διότι τέλος πάντων ἐχρεώσθουν μικράν τινα ποσότητα καὶ εἰς τὸν Κλαυιέρον. Αὐτὸς ἡσχολημένος εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῆς μεγάλης δίκης τοῦ στρατηγοῦ Μορὼ καὶ τῶν συγκατηγορηθέντων, ἡμέλησε νὰ μὲ κάμῃ τὴν ἀπόκρισιν τοῦ ὑπρέτου εἰς τὸν καιρὸν, καὶ ἐγὼ ἀπὸ τοῦ ἄλλο μέρους ἐστοχάσθην τὴν σιωπὴν του ὡς σημεῖον συγκαταθέσεως τοῦ ὅστις ἔμελλε νὰ τὴν πληρώσῃ. Τώρα μανθάνω, ὅτι ἡ πρώτη ἀπεβλήθη, καὶ ὅτι ἐστάλη αὐτοῦ εἰς τὰς 14 Floréal (ἂν δὲν λανθάνωμαι) ἡ μαρτυρία τῆς ἀποβολῆς (protêt)· μ' ὅλον τοῦτο ὁ λέγων ταῦτα προσθέτει, ὅτι θέλει ὅμως πληρωθῇ εἰς τὴν προθεσμίαν τῆς. Ταύτην τὴν εἶδῃσιν ἔκρινα ἀναγκαίαν νὰ σὲ δώσω, ἂν καὶ στοχάζωμαι ὅτι πρέπει νὰ τὴν ἐξεύρης, ἐπειδὴ ἐστάλη αὐτοῦ ἡ μαρτυρία. Ὡς τόσον ἡμεῖς ἐδῶ προσμένομεν τὴν προθεσμίαν μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς πληρωμῆς, καὶ ἂν ἀποτύχωμεν, σὲ πέμπω τὴν μαρτυρίαν τῆς δευτέρας ἀποβολῆς.

Υἱάινει!

Εἰπέ με ἂν ἡ περὶ τούτου μέχρι τοῦδε σιωπῇ μου
φέρῃ κάμμιαν βλάβην μικράν ἢ μεγάλην εἰς αὐτό. Νο-
μίζω ὅχι, ἐπειδὴ τὸ προτέστον ἦτον καμωμένον παρὰ
ἄλλων.

33.

5 'Ιουνίου, 1804.

Φίλε μου 'Αλέξανδρε,

Συνιστῶ σοι τὸν Ἑλληνιστὴν καὶ φιλέλληνα, καὶ τῆς
Ἑλλάδος περιηγητὴν εἰδήμονα le Major de Schwartz
δὲν εἶναι χρεῖα νὰ σοὶ παραγγείλω νὰ τὸν περιποιηθῇς
αὐτὸς καθ' αὐτὸν ὁ ἀνὴρ εἶναι περιποιησεως καὶ φίλος
ἄξιος.

Υγιάινει !

Ὁ φίλος σου
ΚΟΡΑΗΣ.

34.

6 'Ιουνίου 1804.

Φίλε 'Αλέξανδρε,

Ἐνταῦθα κλεισμένην θέλεις εὑρεῖ μίαν ἐπιστολὴν διὰ
τὸν ἀρχιμανδρίτην. Σφράγισον καὶ πέμψον αὐτὴν πρὸς
αὐτόν, ὅπου εὐρίσκεται. Μὲ γράφει ἀπὸ τὰ Ἀμπελάκια

Μὲ λέγει νὰ τὸν ἀποκριθῶ διὰ τοῦ αὐτόσε Δροσινοῦ
 Ἰβου, τὸν ὅποιον ἐγὼ δὲν γνωρίζω. Ἀφαλέστερον μὲ
 γίνεται νὰ τὴν δώσης εἰς τὸν Δροσινὸν νὰ τὴν στείλῃ·
 ὅμως (ἐπειδὴ ἀκούω ὅτι ἔχει νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν αὐ-
 τῷ) ἐφθάσεν αὐτοῦ ὁ ἀρχιμανδριτῆς, παράδος τὴν ὁ ἴδιος
 παρακίνησον αὐτὸν ὅσον δύνασαι νὰ δεχθῇ τὴν πρόσ-
 λησιν τῶν Σμυρναίων, καὶ νὰ ἐπιταχύνη τὴν ἐκεῖσε ἀφι-
 κτησιν. Ἡ συμβουλὴ τὴν ὁποίαν ζητεῖ παρ' ἐμοῦ περὶ
 τούτου, ἐνδέχεται νὰ ἔχῃ σκοπὸν νὰ μάθῃ ἂν ἔχω γνώ-
 σιν νὰ ὑπάγῃ ἐγὼ ὅθεν δύνασαι νὰ τὸν βεβαιώσης ἀφ'
 αὐτοῦ σου, ὅτι εἶμαι πολλὰ μακρὰν τοιαύτης γνώμης.
 Μὲ λέγει πάλιν περὶ Θεοφράστων καὶ Ἰπποκρατῶν πω-
 λήσεως μερικῶν, καὶ ὅτι ἔγραψεν εἰς Βουκουρέστιον νὰ
 αὐτὸν ἐμβάσωσι τὰ ἀργύρια· καὶ μὴ δυνάμενος νὰ κατα-
 λάβῃ τίποτε de tout ce galimatias βλέπεις ὅτι δὲν
 ἀναφέρω μήτε τίποτε· μάλιστα ἐπειδὴ τὸν ἔγραψα κατ'
 ἀρχὰς ὅτι ἀνέλαβες σὺ τὴν περὶ τούτων φροντίδα.

Ἡ σιωπὴ σου μὲ κάμνει νὰ συμπεραίνω ὅτι δὲν ἔλα-
 βες τὰ φύλλα τοῦ Ἡλιοδώρου τὰ διὰ τοῦ Levrault στα-
 λέντα. Μὲ μίαν ἀπὸ τὰς προλαβούσας μου σ' ἔγραψα,
 ὅτι τελειοῦται ὁ τύπος μετὰ 15 ἡμέρας· καὶ ἤθελεν ἐξ
 ἀπαιτος ἀκολουθήσει οὕτως χωρὶς τὸν προστεθέντα πί-
 ννα. Κατ' ἀρχὰς ὁ σκοπός μου δὲν ἦτον νὰ κάμω πί-
 ννα τῶν σημειώσεων, παρεκτὸς ἐνὸς συντόμου ὀνομαστι-
 κῶν τῶν συγγραφέων, ὅσοι διορθοῦνται ἢ ἐξηγοῦνται κατὰ
 τὰς ἀρχὰς· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὰς σημειώσεις ἀναφέρω πολ-
 λὰ τὴν ἀρχὴν καὶ ἐτυμολογίαν πολλῶν σημερινῶν λέ-
 ξων, ἐστοχάσθην ὅτι ὅλα ταῦτα ματαιοῦνται χωρὶς πί-
 ννα. Ὅθεν, φίλε, ὥπλισθην μὲ νέαν ὑπομονήν, καὶ τὸν
 πίνακα καὶ αὐτόν· μ' ὅλα ταῦτα τὰ ἐπισυμβάντα, ἐλπίζω

ὅτι λαμβάνει τέλος πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐρχομένης ἐβδομάδος. Ὁ σκοπὸς μου εἶναι νὰ σὲ στείλω ἕως ἑκατὸ πεντήκοντα ἀντίτυπα, μέρος δεμένα *demi reliure* μέρος *basane*, μέρος μόνον ῥαμμένα (*brochés*) καὶ ἑλπίω τινὰ εἰς δέρμα μόσχινον. *Ἐχεις λοιπὸν καιρὸν νὰ μ' ἀποκριθῇς περὶ τούτων ἀπάντων, περὶ τῆς ὅλης δηλαδὴ τῆς σότητος· ἔπειτα καὶ περὶ τοῦ πόσα θέλεις ἐξ ἑκάστου δίδους δέματος, καὶ τὸ κυριώτερον ἂν δύνασαι νὰ τὰ ἐκβάσης αὐτοῦ, ἢ ἂν πρέπη νὰ σταλῶσι *par transit*. Ἦνθελεν εἶσθαι πρᾶγμα δυστυχές, ἐὰν δὲν ἐσυγχωρᾶτο εἰσδοσ· μήτε τὸ προοίμιον, μήτ' αἱ σημειώσεις μου διὰ περιέχουσι μικρὸν ἢ μέγα τίποτε ἄξιον νὰ σκανδαλίσῃ τὸ πλέον εὐλαβέστατον ἀναχωρητὴν τῆς Θεβαλίδος.

*Ἄν ἔχῃς ἀνυπομονησίαν νὰ ἴδῃς τὸν Ἡλιόδωρον, ἰδική μου εἶναι περισσοτέρα νὰ σὲ τὸν δεῖξω. Ἄν δὲ ἔβαλα τὰ τυπωμένα φύλλα εἰς τὴν πόσταν, τὸ αἶπός ἦτον ὁ φόβος μὴ σὲ προξενήσω καμμίαν ἑκτακτον δαπάνην, διότι μ' ὅλα ὅσα μὲ εἶπεν ὁ Fuchs περὶ τούτου, βέβαιον εἶναι ὅτι ἐγὼ ἐπλήρωσα 7 λίτρας καὶ τινα σὺν δία διὰ τοὺς ὀλίγους ἐκείνους καταλόγους, τοὺς ὁποίους μ' ἐπεμψας. Ὅθεν στοχάσου κατ' ἀναλογίαν πόσον ἔπρεπε νὰ πληρώσωσι 50 ἢ 60 φύλλα τυπογραφικά.

Αὗται αἱ δυσκολίαι καὶ ἀμφισβητήσεις μ' ἔφεραν εἰς τοιοῦτον λογισμὸν νὰ σὲ πέμψω τὰ ἤδη τυπωθέντα φύλλα τοῦ προοιμίου εἴτουν τῆς ἐπιστολῆς, σφραγισμένα εἰς τὴν παροῦσαν· ἐπειδὴ εἶναι διὰ μόνον τὸ προοίμιον, ὑποφέρει τὴν δαπάνην καθὼς ἐγὼ τὴν ὑποφέρω μετὰ χαρᾶς. Εἶναι καὶ τὰ ἀκόλουθα τῆς ἐπιστολῆς τυπωμένα, ἀλλὰ δὲν ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ἦσαν ἀκόμη τὰ καθαρὰ ἀπὸ τὸν τύπον, διὰ τὴν εἰς τὸν πίνακα ἀσχολίαν. Τὴν ἐρχομένην ἐβδομάδα θέλεις τὰ ἐγχα

Τὴν περασμένην ἑβδομάδα σ' ἐσύστησα κάποιον Major
Dwartz· ἀλλὰ τὰ φύλλα δὲν ἦσαν ἀκόμη συρμένα διὰ
τὴν ἐγγειρίσω εἰς αὐτὸν εἰς εἶδος ἐπιστολῆς. Ἐδοκί-
μα να τὸν δώσω τὸ πακέτον περιέχον τὰ λείψανα τῶν
καώσεων καὶ τοῦ κειμένου τῶν σταλέντων διὰ τοῦ
Hault· ἀλλὰ παρετήρησα κάποιαν ὑποστολὴν ἀπὸ μέ-
λου (ἀγκαλὰ ῥητῶς δὲν τὸ ἀρνήθη) μὲ πρόφασιν ὅτι
ταῦτα ἀνοίγονται εἰς τὸ αὐτοῦ τελώνιον. Ὅθεν ὁ
ἄνθρωπος εἰς ἐμὲ φόβος τοῦ να μὴ βαρύνω κἀνένα μ' ἐνέ-
κα τόσον, ὥστε ἀφέθην ἀπὸ δευτέραν παράκλησιν.

Πρὸς τὸ τέλος τοῦ παρόντος μηνὸς λαμβάνει τέλος ἡ
προθεσμία τῆς κλυδιστικῆς συγγραφῆς τῶν 1010 λίτρων.
καὶ ἀπεβλήθη τὴν ἀρχήν, ἐδόθη ὅμως ὑπόσχεσις ὅτι
ἡ πληρωθῇ εἰς τὸ τέλος τῆς προθεσμίας, καθὼς σέ
ἔγραψα περὶ τούτου· γένοιτο! Σ' ἔλεγα πρὸς τούτοις να
πέμψῃς παρὰ ταύτην ἔτι ἕως 1000 λίτρας καὶ τότε
πέμπω καὶ τὸν κοινὸν σου λογαριασμόν, καὶ τὸν κατὰ
ἑαυτοῦ τοῦ Ἡλιοδώρου ὅστις δὲν ὑπερβαίνει τὰς 5000.
Γίναινε καὶ εἰπέ με πόσα ἐπλήρωσας διὰ τὴν παροῦ-
σαν ἐπιστολὴν συνωδευομένην μὲ τὴν τυπωμένην ἐτέραν
ἐπιστολὴν.

Ἡλιοδῶρους δίδω εἰς δύο βιβλιοπώλας τὸν Barrois
καὶ τὸν Fuchs, καὶ τρίτον τὸν Lefort· ἡ τιμὴ εἶναι 15
λίτρας τὸ ἀντίτυπον.

Ἐάν κατὰ τύχην ἔχῃς σκοπὸν να χαρίσῃς κἀνὲν ἀν-
τίτυπον τῷ K. παρακαλῶ σε να τὸ γράψῃς ἀμέσως πρὸς
τὸν Lefort (ὅταν μάθῃς ὅτι ἔχει ἀντίτυπα εἰς τὰς χεῖράς
του) να τὸν δώσῃ αὐτός· καὶ ὁ Lefort θέλει σέ ὑπακού-
σῃ, ἐπειδὴ τῆς παραλαβῆς τὸ γραμματίδιον θέλει γενῇ
ἐν ὀνόματι σου.

Περὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν σχεδὸν τελειοῦται καὶ τὸ
Κλαυιέρου ὁ Ἀπολλόδωρος.

Ἀπὸ τοὺς καταδικασθέντας εἰς θάνατον εἰκοσι ἔμεινον
ἔτι ἕξ ἢ ἑπτὰ οἱ ὅποιοι δὲν ἔλαβον τὴν συγχώρησιν τοῦ
ἔχουσιν ὁμῶς ἐλπίδας νὰ τὴν λάβωσι καὶ αὐτοί.

Καὶ πάλιν ὑγίαινε.

Φύλαξον τὰ φύλλα τοῦ προοιμίου, διὰ νὰ τὰ σώζῃς
ψῆς ἔπειτα μὲ τὸ λοιπὸν σῶμα.

35.

18 Ἰουνίου 1804.

Φίλτατε Ἀλέξανδρε,

Περὶ τῆς κολουβιστικῆς συγγραφῆς σ' ἔγραψα πρὸς τοὺς
λοῦ, ὅτι ὁ Roujemont ὑπεσχέθη νὰ τὴν πληρώσῃ εἰς τὴν
προθεσμίαν της, ἢ ὅποια τελειοῦται σήμερον· ἀλλ' εἴνεκεν
καὶ αἱ δέκα ἡμέραι τῆς ἀνοχῆς, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ
προσμένωμεν· ἂν δὲν μὲ πληρώσωσι (τὸ ὅποion δὲν π
στεύω) θέλω ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα. Χθὲς ἔλαβον τὴν ἐπιστολὴν
σου τῆς 6 Ἰουνίου, μικρὸν ὕστερον ἀφ' οὗ ἔργον
εἰς τὸ κιβώτιον τοῦ ἡμεροδρόμου τὴν ἐμὴν πρὸς σέ, π
ριέχουσιν τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ προοιμίου τοῦ εἰς τὴν
Ἡλιοδωρον, καὶ μίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Γαζήν. Ταῦτα
ταῦθα περικλείω ἐτέραν. διὰ τὸν τῆς μαίας· ἀφ' οὗ τὴν
ἀναγνώσεως, σφραγίσας πέμψον αὐτήν. Βλέπεις εἰς τὴν
ἐπιστολὴν ὅτι προσποιοῦμαι νὰ μὴν ἐκατάλαβον τὴν
ἐφεσίν του. Ὁ νέος ἀκολουθεῖ νὰ ἔρχεται πρὸς ἐμὴν
καὶ ἐλπίζω μετὰ μικρὸν νὰ τὸν ἰδιοποιηθῶ καὶ παντ

σαν. Εἶναι τεσσαρεσκαίδεκαετῆς τὴν ἡλικίαν, καὶ τοὺς
ἀνδρῶν ἀμυδρὸς, καθὼς ὁ κωμικὸς λέγει, ἥγουν ἔχει τὴν
καρτερότητα ὅλην τοῦ ἀμνοῦ χωρὶς τὴν ἀναισθησίαν του.
Πολλοὶ γελᾶσαι ἂν ἔβλεπες ὅσας πανουργίας καὶ δόλους
καταχειρίζομαι, διὰ νὰ ἐμπνεύσω εἰς τὴν ψυχὴν του τὸν
πῶτα τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης. Αἱ γινώμαι
ἀντίστοιχοι τοῦ Χρυσολωρᾶ μ' ἐφάνησαν πολλὰ σπουδαῖαι
ὡς νεαρῶς κεφαλᾶς, αἱ ὁποῖαι κλίνουσι φυσικὰ εἰς τὸ
παρρησιώδες καὶ ἱλαρώτερον. Τὸν παρέδωκα λοιπὸν τὰ
ἀπείρα τοῦ Ἱεροκλέους, ἀπὸ τὰ ἀποφθέγματα τοῦ Πλου-
ταρχου, ὅσα ἔχουν ὀξύτητα μετὰ παιδιᾶς, καταμιγνύων
ἐντὶ καὶ ποτε μὲ τὰ σπουδαιότερα τῶν Ἑλλήνων περὶ
ἐλευθερίας καὶ ἐλευθερίας φρονήματα, καὶ ἐλπίζω νὰ ἐπιτύ-
γῃ. Ἐὰν ἀποτύχῃ θέλω μεγάλως τὸ λυπηθῇ· ὅχι μόνον
ἐπιστεροῦμαι τῆς βοηθείας, τὴν ὁποῖαν ἐλπίζω παρ' αὐ-
τοῦ, ἀλλ' ὅτι εἶναι καὶ κατ' ἐπιγαμίαν συγγενῆς τρόπον
πανά. Ὁ ἐξιδελφός μου Κωνσταντῖνος Πετρίτζης ἔλαβεν
ἐκ τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς εἰς γυναῖκα, καὶ αὐτὴν διὰ τὸ κάλ-
ος τῆς· διότι ὁ οἶκός των (ὡς καταλαμβάνω) ἦτο πολὺ
πενέστερος καὶ ἐνδεέστερος τῆς ἀξίας τοῦ νὰ ἀγχιστεύσῃ
μὲ τοὺς Πετρίτζας· ὁ τρόπος τοῦ παραδίδειν μου οὗτος
καλὸς, ἢ κακὸς δὲν ἐξεύρω, μ' ἔβαλεν εἰς λογισμόν,
ὥπως ἦτον ὠφέλιμον πρὸς παρόρμησιν τῶν παιδαρίων
εἰς τὴν ἑλληνικὴν σπουδὴν, νὰ συναθροίσῃ τις εἰς ἓνα μό-
νον τόμον τὰ ἀστεῖα τοῦ Ἱεροκλέους, ἀπὸ τοῦ Πλουτάρ-
χου (ὡς εἶπα) τὰ ἀποφθέγματα, ὅσα εἶναι νόστιμα καὶ
ἐμνημόνευτα, μερικὰς ῥήσεις τοῦ Ἀριστοφάνους, καὶ ἄλ-
λων πολλῶν κωμικῶν ἠθικωτάτας, ἀγκαλὰ γραμμένας
ἐν τῷ τρόπῳ ἀστεῖον, ἀπὸ τὰς ὁποῖας γέμει ὁ Ἀθηναῖος,
πᾶσι Δίωπικους μύθους τοὺς νοστιμωτέρους, ἓνα ἢ δύο

λόγους τοῦ Λουκιανοῦ τοὺς σεμνοτέρους, ἀπὸ τὴν ποικί-
λην ἱστορίαν τοῦ Αἰλίου τοῦ μερικῶς νόστιμα διηγήματα καὶ
ἄλλα τινά, τὰ ὅποια τῶρα δὲν ἐνθυμοῦμαι. Ὅλα ταῦτα
συνωδευμένα μὲ ὀλίγας τινὰς σημειώσεις εἰσαγωγικὰς καὶ
ἀναλόγους μὲ τὴν κατάληψιν τῶν παιδαρίων, ἤθελαν εἶ-
σθαι, ἂν δὲν λανθάνωμαι, ἱκανὸν δέλεαρ νὰ ἐμβάλλῃ εἰς τὴν
ἄρκυν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τὰ πλέον ἀνάγωγα καὶ
δυσήνια παιδάρια. Ἀλλὰ τίς νὰ τὸ κάμῃ, φίλε μου; καὶ
ἂν τὸ κάμῃ, εἶναι βέβαιος ὅτι θέλει εὐτυχῆσαι νὰ τὸ εἰ-
άξῃ εἰς ὅλα τὰ ἑλληνικὰ φροντιστήρια. Ἡ περίοδος αὕτη
τῆς ἐπιστολῆς σου, « Ἄν δὲν πρέπη νὰ γίνωμεν δεσποῦνται
καὶ παραβιασθῇ τῆς κοινῆς διαλέκτου, ἡ βάρβαρος ἔξω
δὲν πρέπει νὰ μᾶς τυραννῇ » μὲ δίδει χρηστὰς ἐλπίδας
ὅτι θέλει σ' ἀρέσει τὸ εἰς τὸν Ἡλιόδωρον προοίμιον. Θέ-
λεις ἰδεῖ ὅτι ἡ βᾶσις καὶ τὸ θεμέλιον τῶν ὅσα εἶπα περὶ
τῆς κοινῆς γλώσσης εἶναι ἀπαράλλακτον αὐτὸ τοῦτο τὸ
ἄξιωμα « μήτε τύραννοι τῶν χυδαίων, μήτε δούλοι τῶν
χυδαιότητος αὐτῶν ». Κράτει λοιπὸν σφιγκτὰ τὸ ἄξιωμα
τοῦτο ὡς τῆς Ἀριάδνης τὸν μίτον, καὶ αὐτὸ θέλει σὲ ἐλ-
γήσει εἰς τὸν λαβύρινθον τῆς γλώσσης. Τὸ πολιτισμικὸν
εἶναι ὀρθὸν (ἂν καὶ νέον) καὶ ἀνάλογον μὲ τὸ ἀνθρωπισμικόν
τοῦ νοστιμωτάτου Ἀριστίππου « Ἀμεινον ἔφη, ἐπαίτιον
ἢ ἀπαιδευτον εἶναι· οἱ μὲν γὰρ χρημάτων οἱ δὲ ἀνθρώπων
ΠΙΣΜΟΤΗΤΕΣ δέονται (Πλουτάρχ. Ἀποφθ.). ». Πρόσεχε μὴν ἀπὸ
κάμης εἰς τὸ στάδιον τῆς γλώσσης· δὲν εἶναι φρόνιμον
δι' ὀλίγας τινὰς διαφορὰς γνώμης, εἰς τὰς ὁποίας ἐπί-
και ὅχι ὀλιγώτερον παρὰ σέ, κινδυνεύω καὶ ἐγὼ νὰ σφαλ-
λω, νὰ ὀπισθοδρομήσῃς.

Υγίαινε.

1 Ιουλίου 1804.

Φίλε μου Ἀλέξανδρε ἀσπάζομαι σε.

Ἡ κολυβιστικὴ συγγραφὴ τῶν 1010 λιτρῶν ἐπλη-
 ῖθη εἰς τὴν 28ην τοῦ παρελθόντος. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν
 τοῦ 6 Ἰουνίου ἀπεκρίθην κατὰ τὴν 18 ἐν μέρει· ἔλαβον
 περὶ καὶ τὴν τῆς 16, ἐξ ἧς ἔμαθον ὅτι ἔφθασε τέλος
 τῶν αὐτοῦ καὶ ὁ πολυπαθὴς Ἡλιόδωρος· τὰ λείποντα
 ἄλλα εἶναι πλέον μάταιον νὰ σὲ στείλω διὰ τῆς πόστας·
 ὅμως τὰ βάλει εἰς τὴν κιβωτὸν μὲ τὰ λοιπὰ ἀντίτυπα·
 τί πέμπω μόνον μὲ τὸν παρόντα ταχυδρόμον τὸ τέλος
 τοῦ προοιμίου, ἡγουν τῆς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐπιστο-
 λῆς, τῆς ὁποίας τὴν ἀρχὴν σ' ἔπεμψα ἤδη. Ἀμποτε νὰ
 ἀρεσθῇ εἰς ὅσα ἐμωρολόγησα εἰς ταύτην πρὸς κοι-
 νὴν τοῦ γένους ὠφέλειαν. Ἴσως τινὲς δυσареσθηθῶσιν εἰς
 αὐτά· ἀλλ' ἐγὼ σὲ λέγω, μὴ τοὺς ἐν Μαραθῶνι, ὅτι ὅσα
 εἶπα τὰ εἶπα ἀνυποστόλως μὲ καθαρὰν συνειδησιν εἰς τι-
 μὴν καὶ κοινὴν ὠφέλειαν τῆς κοινῆς πατρίδος χωρὶς κά-
 νει σκοπὸν νὰ ἐγγίξω τὸν δεῖνα ἢ τὸν δεῖνα. Ὅσοι τῶν
 ἀνθρώπων ἔμαθον νὰ ᾔναι ἀνδράποδα, ἃς ᾔναι· κανεῖς δὲν
 τοὺς κωλύει· ἀξέστω Κλαζομενίοις ἀσχημονεῖν· ἀλλ'
 οἱ ἔχουν νοῦν καὶ φρόνησιν ἐλληνικὴν, πρέπει νὰ εὐχα-
 ριστοῦσι τὴν πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπιστολὴν, τῆς ὁποίας ἡ
 ἀποκρίσις τοὺς ἐλευθεροῖ εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν
 προσφωνήσεων. Ἐλαβον καὶ τὰς ἐκ τῆς Ἰταλικῆς μετα-
 φράσεως σημειώσεις· ἀλλὰ, φίλε, δὲν ἔχω καιρὸν νὰ τὰς

ἐξετάσω· εἶμαι πνιγμένος ἀπὸ ἀσχολίας, μ' ὅλον τὸν
ἔκαμνες καλὰ (ὄχι τώρα ἀλλὰ μετὰ καιρὸν) νὰ μὲ σπεί-
λῃς τὴν Ἰταλικὴν ταύτην μετάφρασιν, ἂν δὲν χρειάζο-
ται, διὰ νὰ τὴν ἐξετάζω καὶ ποτε, καὶ νὰ σημειώ-
σω περιθώριον τοῦ Ἡλιοδώρου μου ὅσακις εὕρισκω καὶ
ἀξιόλογον βοήθημα· τὸ αὐτὸ κάμνω καὶ εἰς τὸν Ἰππο-
κράτην καὶ εἰς τὸν Θεόφραστον καὶ εἰς τὸν Βεκαρρί-
ον, δηλονότι προσθέτω τὰ λείποντα, ἀφαιρῶ τὰ περιττά,
διορθῶ τὰς ἀβλεψίας ἢ ὑβρίδας μου, καὶ τοὺς ἐτοιμα-
ζῶ διὰ τὴν δευτέραν ἔκδοσιν, ἐὰν ὁ θάνατος μ' ἀφήσῃ·
καμὼ δευτέραν ἔκδοσιν. Τοῦτο σὲ λέγω, διὰ νὰ ἐνθυμη-
σῃ νὰ ζητήσῃς μετὰ τὴν τελευταίαν μου ἀπὸ τὸν Κλαύ-
διον τὰ τρία ταῦτα μουζαλωμένα μου βιβλία.

Ἡ διαφωνία τὴν ὁποίαν εὕρίσκες μεταξύ τῶν σημειώ-
σεων καὶ τοῦ κειμένου, περὶ τοῦ ἀγνοίας καὶ ἀγροικίας
καὶ περὶ τῶν τριῶν καί, προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἐξέτα-
σες ἀκόμη τὰς παρεμβλήτους σελίδας (carlons).

Ἀπὸ τὰς σημειώσεις ταύτας καὶ τὰς θέλεις λάβει
τὸ ἐξῆς, θέλεις πληροφορηθῇ ὅτι εἶχον χρειαν, καὶ χρειαν
ἀπαραίτητον καὶ τοῦ Πλουτάρχου καὶ τοῦ Σουλδα
Τώρα ὅμως εἰπέ με ἂν θέλῃς νὰ βάλω ταῦτά σου
βιβλία εἰς τὴν κιβωτὸν τῶν Ἡλιοδώρων. Τὸ αἶτιον τῆς
ἐρωτήσεώς μου εἶναι ὁ φόβος, μὴ περάσωσιν εἰς τὴν Μο-
δοβλαχίαν, ἂν ἐξ ἀτυχίας δὲν συγχωρηθῇ ἡ εἰσοδος τῶν
Ἡλιοδώρων.

Σήμερον προσμένω ἀπὸ τὸν τυπογράφον τὰ τελευταία
φύλλα τῶν πινάκων. Εἶναι τρεῖς· ὁ πρῶτος τῶν ἑλλει-
κῶν λέξεων, ὁ δεύτερος τῶν τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσας
(τὴν ὁποίαν προθυμοῦμαι καὶ ἐγὼ νὰ φτιάσω κατὰ τὸ μέ-
τρον τῆς γνώσεώς μου), καὶ ὁ τρίτος τῶν ὀνομάτων τῶν

την καὶ συγγραφέων, ὅσους εἰς τὰς σημειώσεις διορθώ, ἢ φαντάζομαι ὅτι διορθώ. Συμπεραίνεις λοιπὸν ἐκ τούτου, ὅτι τὰ ἀντίτυπα δὲν εἶναι τρόπος νὰ δοθῶσιν εἰς τὸν βιβλιορράφον παρὰ εἰς τὸ τέλος τῆς ἀπὸ τῆς αὔριον ἀρχομένης ἐβδομάδος· ὅθεν ἔχεις καιρὸν νὰ μ' ἀποκριθῇς ἐπὶ τε τοῦ Πλουτάρχου καὶ Σουίδα καὶ περὶ τῶν ἐξῆς· Ἦγουν (ἂν ἐκατάλαβα καλὰ τὴν ἐπιστολήν σου) θέλω πέμψαι ἑκατὸν Ἑλιοδώρους κατ' εὐθείαν αὐτοῦ διὰ τὸν Ἀργεντοράτῃ Franck· θέλω ὅμως σὲ τοὺς πέμψαν ἱερὰμμένους (brochés) καὶ ὄχι εἰς φύλλα (en feuilles) καθὼς φαίνεται ὅτι τοὺς ζητεῖς καὶ τοῦτο διὰ τὰς παραβλήτους σελίδας, φοβούμενος μὴ μέ λάρθος βάλωσιν οἱ αὐτοῦ βιβλιοδέται τὸ φύλλον, παραδείγματος χάριν, τὸ ἔχον τοὺς τρεῖς καὶ ἀντὶ τοῦ φύλλου ὅπου αὐτοὶ ἐξηλείψαν, καὶ οὕτω περὶ τῶν λοιπῶν. Ἡ δαπάνη τοῦ ῥαπτικού εἶναι ἕξ σολδία εἰς ἕκαστον ἀντίτυπον, ἤγουν τρία δι' ἕκαστον τόμον, καὶ πάλιν ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ τὰ λογαριάζῃς εἰς βάρος τοῦ βιβλιοπώλου σου. Ἐγὼ ἐδῶκα θέλω τοὺς τὰ λογαριάζῃς, διότι ἕκαστα νέαν συμφωνίαν μὲ αὐτούς, ἤγουν μὲ τὸν Barrois καὶ μὲ τὸν Fuchs καὶ πωλῶσι τὸ βιβλίον πρὸς 16 λίτρας καὶ ὄχι 15 ὡς ἔγραφα. Ἡ γνώμη τοῦ Barrois ἦτο 15, ἡ δὲ τοῦ Fuchs 18, ὅθεν μετὰ μικρὸν συμβούλιον ἀπεφασίσσαμεν καὶ οἱ τρεῖς νὰ τὸ βαπτίσωμεν εἰς ὄνομα τῶν 16, καὶ διὰ τὸ πωλῆται εὐκολώτερον, καὶ διὰ τὸν φόβον μήποτε ἡ ἀκρίβειά του διεγείρῃ κανένα βιβλιοπώλην τῆς Γερμανίας νὰ τὸ μετατυπώσῃ· διότι πρέπει νὰ φοβώμεθα καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ μεταξὺ ὄχι μόνον τῶν βιβλιοπωλῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν φιλολόγων εὐρίσκονται πολλοὶ πειραταί, οἱ ὅποιοι λατρεύουσι προτιμώτερον τὸν κερδῶν Ἑρμῆν παρὰ

τὸν λόγιον· ἀπὸ τὰς 16 ταύτας λίτρας λαμβάνουσι
 πωλοῦντες τρεῖς διὰ τὸ πωλητικόν, ἔπειτα καὶ ἐν ἀντι-
 τυπον χάριν εἰς ἐκάστην τρισκαιδεκάδα, ἡγουν αὐτὰ
 ἐγνωσμένοι βιβλιοπῶλαι καὶ οἱ κατ' αὐτούς. Περὶ δὲ τοῦ
 Lefort δὲν θέλω τοῦ χαρίσει τὸ τρισκαιδεκάτον πᾶσι
 λάβῃ εὐθὺς τὴν δωδεκάδα, καὶ πληρώσει καὶ τὸ ἕμιστον
 τῆς τιμῆς πρὸ τῆς πωλήσεως.

Παρά τοὺς ἑκατὸν ῥαμμένους Ἡλιοδώρους, θέλω κα-
 μεὶ νὰ δεθῶσι καὶ τριακόσιοι εἰς διάφορα εἶδη στιχόμα-
 τος διὰ νὰ σέ τοὺς πέμψω εἰς τρεῖς μοίρας διὰ τοῦ αὐτοῦ
 Franck par transit· τὰ περισσότερα θέλουν εἶσθαι ἡμι-
 δετα, ὀλίγα τινὰ en Basane· ἡ γνώμη μου εἶναι νὰ δε-
 θῶσι καὶ καμμία δωδεκάς εἰς δέρμα μόσχειον (en veau)
 καὶ ἅς πωληθῶσιν αὐτὰ κατὰ λόγον τοῦ δέματος. Καὶ
 ἐπειδὴ λοιπὸν γνώμην ἔχεις νὰ πέμψῃς καὶ εἰς Σμύρνην,
 παραιτοῦμαι ἐγὼ ἀπὸ τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ στείλω εἰς
 ἄλλα, ὡς σέ ἔγραφα, πρὸς τὸν ἐξάδελφόν μου. Καὶ ταῦτα
 μὲν εἶναι τὰ διορισθέντα παρὰ σοῦ.

Πρὸς τούτοις εὐλογον μὲ φαίνεται, διὰ γρηγορώτερον
 πώλησιν, νὰ πεμφθῶσι καμμία πεντηκοντάς πρὸς τὸν
 Ζωσιμαῦν (ὅστις εἶναι κόνσολος τῆς Ἑπτανήσου) διὰ νὰ
 τὰ σκορπίσῃ εἰς τὰ νησία, ὅπου ἴσως φθάσουν ταχύτερον
 παρὰ τὰ μέλλεις νὰ στείλῃς εἰς Βενετίαν. Ἄλλα τότε
 εἰς Λειψίαν, διὰ νὰ εὐρεθῶσι ἐκεῖ εἰς τὴν πανήγυριν τοῦ
 Σεπτεμβρίου. Ἄν μὲ δώσῃς τὴν γνώμην σου περὶ τούτου,
 θέλω ἐρωτήσῃ τὸν Barrois ἢ τὸν Fuchs νὰ μὲ διδά-
 ξωσι τίς εἶναι ὁ ἀσφαλέστερος βιβλιοπώλης τῆς Λειψίας,
 πρὸς τὸν ὁποῖον θέλω γράψῃ νὰ περάσῃ τὸν λογαριασμόν
 τῆς πωλήσεως πρὸς σέ. Ἄν αὐτοῦ ὁμῶς ἔχῃς τὸν τρόπον

να μάθης κανένα ἄλλον βιβλιοπώλην τῆς Λειψίας, πορεῖς νὰ μὲ τὸν δημοποιήσης.

Ὁ Κλαυῖρος μὲ εἶπε νὰ σὲ πέμψω δῶρον παρ' αὐτοῦ ἀντίτυπον τοῦ 'Απολλοδώρου· ἀλλὰ δὲν ἐξεύρω ἂν τερψάσῃ νὰ ἐμβῇ εἰς τὴν κιβωτὸν μὲ τοὺς 'Ηλιοδώρους· ὅτι εὐρίσκεται καὶ αὐτὸς εἰς τὸν πίνακα, ὅστις εἶναι τιμιώτερος παρὰ τὸν ἡμέτερον. Εἶναι καὶ ὁ 'Απολλοδώρος εἰς δύο τόμους, ὀλίγον παχυτέρους παρὰ τοὺς Ηλιοδωρεῖους.

Ὅλιγον ἔλειψε νὰ λησμονήσω τὴν τῆς 13ης 'Ιουνίου ἐπιστολήν σου. 'Ανέγων κ' ἐγὼ τὴν 'Αδολεσχίαν, δαμάζμενος παρὰ τοῦ Barbîé de Bocage, ἤγουν μίαν ἢ δύο μόνας ὥρας ἐμετροφύλλησα τὸν πρῶτον μόνον τόμον. Ὅτι τὸ ὕφος εἶναι ἀνωμαλώτατον, τὸ ἔξευρα ἀπὸ τὸ καταφρασθὲν περὶ τῶν διχονοιῶν τῶν Πολωνικῶν 'Εκδοχῶν, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀνωμαλία εἶναι ἔτι περισσοτέρα. καὶ τοῦτο δὲν εἶναι παράδοξον· διότι ἡμεῖς τώρα ἡρχίσμεθα νὰ διορθώνωμεν τὸν ἐνδιάθετον. Οἱ ὀλίγοι προγεγενημένοι ἡμῶν ὅχι μόνον δὲν ἐξέτασαν τὴν φύσιν τῆς γλώττης, ἀλλὰ καὶ τὴν κατεφρόνησαν παντάπασιν ὡς ἐκβαρβαρισμένην καὶ ἐξαιρέτως αὐτός, ὅστις, ἂν ἐνθυμῶμαι καλὰ, περὶ τῆς (εἰς τὴν λογικὴν του) τὰ εἰς κοινὴν γλῶσσαν γραμμένα φιλοσοφικά συγγράμματα. Χαίρω διὰ τὸ Κεκραγᾶριον τοῦ Αὐγουστίνου· ὅτι θέλει εἶναι πολλὰ ὠφέλιμον εἰς τὸ γένος. Μία πεντηκοντάς βιβλίων ὡς τὸ Κεκραγᾶριον, ἄλλη μία ὡς οἱ Καρκινικοὶ στίχοι, ἀρκοῦν pour former le goût et le jugement de la nation. Κρίνεις καλῶς ματαιοπονίαν τὴν Βιργιλιανὴν μετὰφρασιν· ἐματαιοπόνησεν ὁμῶς ὅχι διότι μετέφρασεν ἔθνικόν καὶ ἀβάπτιστον ποιητὴν, ἀλλ' ὅτι τὴν λάβῃ εἰς χεῖρας τὸν κάλαμον δὲν ἔκρινεν ὅτι ἐπε-

χείρει πράγμα αδύνατον. Καὶ αὐτὴ ἡ θαυμάζουμένη με-
τάφρασις τοῦ Delille, ἃν καὶ εἰς γλῶσσαν ζῶσαν, ἀπὸ
χειρὸς τῆς Βιργιλιανῆς κομψείας ὡς ὁ οὐρανὸς τῆς γῆς· πε-
ρὶ δὲ Ἡλιοδώρου, Ἀνακρέοντος, Ἀριστοφάνους ὅλοι οὗτοι
οἱ διάβολοι πρέπει νὰ ριφθῶσιν εἰς τὸ πῦρ, ἡγοῦν τὰ βί-
βλια των· ἐπειδὴ δὲν ζῶσιν αὐτοί, ἀλλὰ πρὸ πάντων
ἔπρεπε νὰ ἀφανισθῇ ὁ Ὅμηρος, ὅστις περιγράφει τὰς
μοιχείας τῶν θεῶν, μετ' αὐτῶν ὁμοῦ ἔπρεπε νὰ ἀναθε-
ματισθῇ συνοδικῶς ὁ Χρυσόστομος, ὅστις ἡγάπη πολὺν
τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ἀριστοφάνους, ὁ Φώτιος, ὅστις ἀν-
γίνωσκε καὶ ἐθαύμαζε τὸν Ἡλιοδώρον, καὶ ὁ τριπαστί-
ρατος Θεσσαλονίκης ἐπίσκοπος Εὐστάθιος, ὁ ὁποῖος ἔργον
λήθη ὅλην του τὴν ζωὴν εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ Ὀμήρου.
Ὅλα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἔπρεπε νὰ ἐξαρσθῶσι καὶ
ἀπὸ τὰ σχολεῖα καὶ ἀπὸ τὴν ἀνατροφὴν τῶν νέων, καὶ
νὰ δοθῶσιν εἰς χεῖράς των, τὸ Λαυσαικόν, ὁ Νέος παρ-
δεισος καὶ ἄλλα παρόμοια ἱκανὰ νὰ φωτίσωσι καὶ νὰ δι-
ξάσωσι τὸ γένος.

Τὸν Fauriel εἶναι χρόνος ἀφ' οὗ δὲν τὸν εἶδον. Δὲν
ἐξεύρω τί κάμνει, μήτε ἂν κρατεῖται ἀδιαλείπτως εἰς τὴν
Καλυψοῦς τὴν νῆσον.

Τὰ κουτζουλίσματα (κοτυνίσματα) τοῦ ἄλλου τὰ πα-
ρατηρῶ κ' ἐγώ· καὶ ἐξ αὐτῶν λαμβάνω ἰδέαν τοῦ ἵππου
κειμένου ἱκανήν. Αἱ τοιαῦται περισαλπίσεις κατηγοροῦν-
σιν ὀλίγον νοῦν.

Τάκιτον, φίλε μου Ἰταλικόν δὲν ἔλαβα ἀπὸ τὴν κα-
βωτόν, μήτ' ἐνθυμοῦμαι νὰ τὸν εἶδον. Ὑγίαινε!

Τὰ φύλλα τοῦ προοιμίου φύλαξον διὰ νὰ τὰ συνδέσῃς
μετὰ τῶν λοιπῶν, ὅταν τὰ λάβῃς διὰ τῆς Διλιγνέτης.

15 'Ιουνίου 1804.

Φίλε μου 'Αλέξανδρε,

Τὴν τῆς 30ης 'Ιουνίου ἐπιστολήν σου ἔλαβον. Πρὸ πύτης εἶχε φθάσει καὶ ὁ Στέφανος ὁ Κρῆς ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ οἱ ἰδόντες αὐτὸν μ' ἀνήγγειλαν ὅτι κρατεῖ λαβὼν παρὰ σοῦ δύο βιβλιάρια δι' ἐμέ. Πα-
μεάλεσα τὸν Σκυλίτζην νὰ τὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ καὶ
νὰ μὲ τὰ φέρῃ· τὸν ἀπεκρίθη ὅτι ἀγαπᾷ νὰ μὲ τὰ φέρῃ
προσωπικῶς, διὰ νὰ λάβῃ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἰδῇ τὸ
ὑπὸ τῆς ποδᾶγρας ὠχρὸν καὶ κακόμοιρόν μου πρόσωπον.
Πέμπω ἄλλους ἀγγέλους καὶ μεσίτας δεόμενος νὰ μὲ πέμ-
ψῃ τὰ βιβλία, καὶ ὑποσχόμενος νὰ δεῖξω ἔπειτα τὸ πρό-
σωπόν μου ὅταν θέλῃ καὶ ἀγαπᾷ καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς
ἄλλους ὅσοι κρατοῦν ἢ δὲν κρατοῦν βιβλία δι' ἐμέ· ἀλλὰ
δὲν ἔγινε τρόπος νὰ εἰσακουσθῶ. Τέλος, χθὲς τὸ ἑσπέρας
μὲ πέμπει διὰ τοῦ Κωνσταντίνου Παπᾶζογλου τὴν λογι-
κὴν τὴν μεταφρασμένην εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν, ζητῶν
συγχώρησιν διὰ τὸ ἄλλο, τὸ ὅποῖον ἔχασεν, ἐλυπήθην
πολὺ διὰ τὸ βιβλίον, τὸ ὅποῖον δὲν γνωρίζω, ἐπειδὴ δὲν
μὲ γράφεις τίποτε περὶ τούτου· ἀλλ' ἐγέλασα πολὺ, ὅταν
ἤκουσα τὸν τρόπον τῆς ἀπωλείας του· Ὅταν τὸ ἔδειξεν
εἰς τὸν οἶκον τοῦ πρέσβεως, ἦσαν ἐκεῖ παρόντες πολλοί,
καὶ μεταξὺ τῶν πολλῶν ὁ Μυκῶνιος Ὁρέστης, ὅστις τὸ
ἔλαβεν εἰς χεῖρας καὶ τὸ ἐφυλλομέτρησε μὲ περιεργίαν·
εἶτα τὸ βιβλίον ἔγινεν ἄφαντον. Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ γε-

λάση, ὅστις ἐνθυμηθῇ εἰς τοιαύτην περίστασιν τοῦ δι-
βολοαριστοφάνους τὸ,

Τούτου πάνυ τοῦργον· οὗτος ὁ τρόπος πανταχοῦ.

εἰπέ μοι λοιπὸν τί βιβλίον ἦτον αὐτὸ, καὶ μὴ μ' ἀφῆσθε
νὰ καταθυμοβορῶμαι ὑπὸ τῆς περιεργίας. Ἄλλην φοράν
ὅταν ἔχῃς σκοπὸν νὰ μὲ πέμπῃς βιβλία, ἐρώτα με πρῶ-
τον περὶ τοῦ σταλησομένου, διὰ νὰ μὴ με πέμπῃς ὅσα
ἔχω, καθὼς συνέβη καὶ εἰς τὴν λογικὴν, τὴν ὁποίαν ἔγω,
φίλε, πρὸ πολλοῦ. Τὸ κακὸν ὁμως δὲν εἶναι μέγα· θέλω
τὴν δώσει κἀνένα φίλον· χειρότερον ἤθελεν εἶσθαι ἂν τὸ
ἀπωλεσμένον ἦτο περὶ τῶν *Τραχωμάτων*, τὸ ὁποῖον προ-
σμένω μὲ πόθον πολύν.

Περὶ δὲ τοῦ Λευίτου Τερατολόγου, ἐγὼ, φίλε μου,
τὸν ἐκατάλαβα πολλὰ καλὰ ἀφ' ἧς ὥρας ἔλαβον τὴν
πρώτην αὐτοῦ γινῶσιν διὰ τῆς πρώτης του πρὸς ἐμέ ἐπι-
στολῆς, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησά ποτε νὰ σ' ἀναφέρω τίποτε
περὶ αὐτοῦ, ὅχι διότι ἐφοβούμην μὴ παρεξηγήσης τὴν
κρίσιν μου, ἀλλ' ὅτι εἶναι καλὸν καὶ νὰ ἀπιστῶμεν κἀν
ποτε καὶ εἰς ἑαυτούς. Ἦκουσα ἔπειτα καὶ παρὰ τοῦ Στα-
μάτη Πέτρου, ὅτι καὶ ἀγαπᾷ νὰ σφετερίζεται τὰ ἀλλό-
τρια· ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀληθινὸς Λογοκᾶπηλος ἀπ' ἐκεί-
νους περὶ τῶν ὁποίων ἐλάλησα εἰς τὰς σημειώσεις (σελ.
207). Τὸ κακὸν εἶναι ὅτι μ' ἐφορτώθη μὲ τὰς φιλοσοφί-
νητικὰς ἐπιστολάς του, τῶν ὁποίων τὸ τέλος ἄλλο δὲν
εἶναι, ὡς στοχάζομαι, εἰ μὴ νὰ σύρῃ καὶ παρ' ἐμοῦ κἀ-
νὲν ἐγκώμιον τυπωμένον, νομίζων ἴσως τοῦτο συμφέρον
εἰς τὰς ὑποθέσεις του, διότι ἐπληροφορήθη ὅτι τὸ γένος
ἔχει κἀν ποίαν εὐνοίαν πρὸς ἐμέ· ἀλλὰ θέλει προσμένει
πολὺν καιρὸν, ἔαν προσμένῃ νὰ μὲ κἀμῃ πανηγυριστὴν
του. Ἄν οἱ ὁμογενεῖς μου ἔδειξαν εἰς ἐμέ εὐνοϊκὴν διά-

... εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν ἀπέλαυσα τοιοῦτον καλὸν
 τὴν προκοπὴν μου, ἥτις εἶναι πολλὰ μικρά, ἀλλ' ὅτι
 ἡ ζήτησά ποτε νὰ τοὺς ἀπατήσω· εἶπα καὶ θέλω λέγει
 πάντοτε τὰ σῦκα, σῦκα, καὶ τὴν σκάφην, σκάφην· καὶ
 μεταλλάσσουν τῶν πραγμάτων τὰ ὀνόματα, τοὺς
 ὅλους « ἐν Καρὸς αἴσῃ »· περὶ τούτων ἤθελα σὲ εἰπεῖ
 περισσότερα, ἐὰν ἦσο ἐδῶ παρών. Καὶ τὸν παρακινῶ
 δεχθῇ τὴν πρόσκλησιν (τὴν ὁποῖαν ὁμολογῶ ὅτι ἐπί-
 τισα), τὸ αἷτιον εἶναι, ὅτι ὅσον τερατολόγος ἤθελεν
 εἶναι, τὸν στοχάζομαι πάντοτε ὀλιγώτερον ἀμαθῆ, παρὰ
 ἐκεῖ εὐρισκομένους διδασκαλίσκους, οἱ ὅποιοι εὖρη-
 ζαν ἄλλον τρόπον ἀπάτης, ἴσως χειρότερον, τὴν ἀσκη-
 σὴν καὶ πιναρὰν ζωὴν.

..... τοὺς ἀλαζόνας

Τοὺς ὠχρίωντας, τοὺς ἀνυποδῆτους λέγω,

Ὡν ὁ κακοδαίμων

Ἀλλὰ τίς ἡ χρεῖα νὰ τοὺς ὀνομάσω πρὸς σὲ τὸν γι-
 γασκοντα; Ὅ,τι μὲ παρηγορεῖ εἶναι ἐκεῖνο, ὅτι τῶν μὲν
 παρῶν τερατολόγων ἡ βασιλεία σιμόνει εἰς τὸ τέλος
 τῶν δὲ εὐπαρύφων τούτων νέων σοφιστῶν, οἱ ὅποιοι
 λέγοντες ὅτι ἡ πιναρότης δὲν εἶναι πλέον μέσον πρό-
 τερον τιμῆς, ἀνέλαβον τὴν Εὐρωπαϊκὴν κομψείαν καὶ
 περηφάνειαν, δὲν θέλει κρατήσῃ πολὺν καιρὸν· καθόσον
 γίνονται τοῦ γένους τὰ φῶτα, φυσικὰ θέλει ἐλαττωθῇ
 καὶ ἡ ἀναισχυντία τῶν τοιούτων. « Καὶ γνωσθήσ-
 ταί ποτε τοῖς κρίνειν μαθοῦσιν, οἷα διδάσκουσι τοὺς
 ἀνήτους ».

Χαίρω ὅτι ἔλαβες τὰ πρῶτα φύλλα τῆς πρὸς τὸν Ἀ-
 γάθρον ἐπιστολῆς. Ἔως τώρα εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐφθα-
 νε αὐτοῦ καὶ τὰ τελευταῖα, διὰ νὰ σὲ ἐλευθερώσω!

παντάπασιν ἀπὸ τὸν φόβον τῆς προσφωνήσεως· τὰ λη-
ποντα τῶν σημειώσεων τὰ ἐτύλιξα εἰς ἓνα φάκελλον ὅμοιον
καὶ ἓνα ὁλόκληρον ἀντίτυπον ῥαμμένον, καὶ θέλω αὐτοῖς
ἢ τὸ πολὺ μετὰ τὴν αὐριον τὰ πέμψω, κατὰ τὴν θέσιν
σίν σου διὰ τοῦ Fuchs εἰς τὸ Ulm· λέγω μετὰ τὴν αὐ-
ριον, διότι ἐπεθύμουν νὰ κάμω ἐν ταυτῷ καὶ τὸν φάκε-
λον τῆς Γενεύης, διὰ νὰ μὴ πέμπῃ δις ἢ μάλλον ὑπὲρ
αὐτὸς ὁ Fuchs εἰς τὴν Διλιγέντζαν, ἐπειδὴ ἐγώ, φίλε,
εἶμαι ἀνάξιος καὶ ἀνάποδος εἰς τὴν αὐτουργίαν τῶν τοιοῦ-
των· ὁ βιβλιορράφος δὲν μ' ἐπεμψεν ἀκόμη ἱκανὰ, ἐκμα-
διὰ τὸ συμφέρον σου νὰ δώσω τὰ πρωτορράφεντα εἰς τοὺς
βιβλιοπώλας 13 τὸν Barrois καὶ ἄλλα τόσα τὸν Fuchs
ὅθεν τὰ 100 ῥαμμένα, τὰ ὅποια ζητεῖς, δὲν εἶναι δυνα-
τὸν νὰ σὲ πεμφθῶσιν εἰμὴ τὴν ἐρχομένην ἐβδομάδα· τὰ
δὲ στιχωμένα, φίλε, θέλουν ἀργήσαι ὀλίγον περισσύτερον
ἢτον νὰ στιχωθῶσι δέκα ἡμέρας ταχύτερον, ἐὰν τὰ ἐσπου-
ποῦσα εἰς πολλοὺς στιχωτάς, ἀλλ' ἐπρεπε νὰ πληρωθῶσι
περισσότερον· τὸ πλῆθος τῶν ἀντιτύπων τὸν κατέπεσε
μετὰ βίας πολλῆς νὰ στέρξῃ εἰς τὰ 14 σολδία κατὰ τὸ
μον, ἥγου 28 διὰ τοὺς δύο· τὸν ἔδωκα 300 ἀντίτυπα
διὰ στίχωμα (Demi-reliure)· 188 διὰ νὰ ῥαμθῶσιν
(brochés) καὶ δώδεκα μόνα διὰ στίχωμα εἰς μόνον
(en veau). τὰ σύμπαντα 500· ὁ Barrois μὲ εἶπεν, ὅτι
ἂν ἦτον εἰρήνη, ἐμπόρει νὰ πέμψῃ μερικὰ εἰς Λόνδρον·
ἐγὼ ἐστοχάσθην ὁμως, ὅτι ἔκαμνες καλὰ νὰ ἐρωτήσῃς
τὸν Degen, ἐὰν ἦναι τρόπος διὰ τοῦ Rotterdam νὰ πέμ-
ψῃς μερικὰ εἰς Λόνδρον εἰς ἀσφαλῆ βιβλιοπώλην, ἀπὸ
ἣθελε σὲ διδάξῃ αὐτός· τὰ ἔξοδα ἀπ' ἐντεῦθεν εἰς Πα-
τερόδαμον δὲν μὲ φαίνεται νὰ ἦναι βαρύτερα, ἀπ' ὅτι
εἶναι τὰ ἐντεῦθεν εἰς Βιένναν· ἀλλὰ καὶ ἂν ἦσαν ὅλα

βαρύτερα, οἱ Ἀγγλοι πληρόνουσι πλουσιοπάροχα, διότι
καὶ μαθημένοι εἰς τὰ ἀκριβή, καὶ δὲν ξυσπῶνται νὰ
πυλῶσι μίαν Γουινέαν καὶ περισσότερον δι' ἓν ἀντίτυ-
πον Ἡλιοδῶρον. Σὲ εἶπα ὅτι ἐνταῦθα ἡ τιμὴ εἶναι 16
το 13^{ον} εἰς ἐκάστην δωδεκάδα δῶρον, καὶ 3 μισθὸς πω-
λσεως εἰς ἕκαστον ἀντίτυπον. Ἦγουν (ἂν δὲν σφάλλω
ἐν τὸν λογαριασμὸν) μένει καθαρά ποσότης (ἀφηρημέ-
νων ὅλων αὐτῶν καὶ τῶν 6 σολδίων τοῦ ράπτικοῦ) 11-
12 σολδία δι' ἕκαστον ἀντίτυπον· εἰπέ με ἂν δὲν σφάλλ-
ω εἰς τὸν ψηφισμόν· εἰς τὸν Ἱπποκράτην (τοῦ ὁποίου
δαπάνη εἶναι βαρυτέρα) μένουσι μόνον 11 καὶ 5 σολ-
δια καθαρά.

Δὲν ἔλαβα ἀκόμη τὸν λογαριασμὸν τοῦ τυπογράφου
να νὰ σὲ τὸν πέμψω· καταλαμβάνεις ὅμως ὅτι διὰ τοῦ
παχώματος καὶ ράπτικοῦ τὴν αἰτίαν, ἐνδεχόμενον εἶναι
νὰ λάβω χρεῖαν 400 ἢ 500· δὲν εἶναι ὅμως χρεῖα νὰ με
πέμψης περὶ τούτου Καμβιδίλην· ἀρκεῖ νὰ εἴπῃς τὸν Ἰορ-
δάνην νὰ με βοηθήσῃ ἐὰν τὰ χρευσθῶ. Ἡ τελευταία
νὰ 1000 ἔλαβε τὸν ἀποδοχὴν τῆς πληρωμῆς εἰς τὴν
Μαρίαν. Τώρα τὸ ἐνθυμοῦμαι, καὶ παρακαλῶ σε μὴ τὸ
ἐπιμονήσης· ὅταν λάβῃς τὰ ραμμένα, παρακαλῶ σε νὰ
πέμψῃς ἐκ μέρους μου ἓν ἀντίτυπον πρὸς τὸν Γαζῆν διὰ
τοῦ Δροσινου, ἢ δι' ἄλλου τινος μέσου ἀσφαλοῦς, ἔτε-
ρον πρὸς τὸν Ζηνόβιον, τὸν συγγραφέα τῆς Μετρικῆς,
καὶ τρίτον πρὸς τὸν ἐν Γασίῳ Νικόλαον Πύργον.

Εἰς τὸν Lefort, δὲν ἐδυνήθην ἀκόμη νὰ δώσω ἀντί-
τυπα· αὐριοι τὸν δίδω, καὶ μετὰ τὴν αὐριον τὴν ἐπι-
τολὴν τὴν πρὸς αὐτόν.

Δὲν ἀναγινώσκεις λοιπὸν αὐτοῦ ἐφημερίδας; ἤθελες
μεθεῖν ἐξ αὐτῶν, ὅτι ὁ καταδικασθεὶς στρατηγὸς ὑπῆγεν

εἰς τὴν Ἰσπανίαν, μὲ ἐλευθερίαν νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖθεν ἵνα ἀλλαχοῦ θέλῃ, ἀπέχων μόνον 100 λέγας τῶν ὁρίων τῆς Γαλλίας.

Εἰς τὴν 18^{ην} τοῦ Brumaire στέφεται ὁ νέος Αὐτοκράτωρ. Ἀπὸ τὴν ἀβαρνησίαν σου νὰ ἀντιγράψῃς τὸ προοίμιον καὶ τὸν πίνακα τῆς νέας Γραμματικῆς, φοβοῦμαι μήπως σ' ἐπρόβαλον νὰ συνδράμῃς εἰς τὴν δαπάνην. Ἐρωτᾷς τὴν γνώμην μου· ἀλλὰ τί δύναμαι νὰ σὲ εἰπῶ φίλε; Τὰ συγκείμενα καὶ τὰ διαβατικά θέλεις τὰ εὑρεῖς εἰς τὴν πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπιστολὴν (σελ. ν'). Τὸ προοίμιον τοῦλάχιστον χρειάζεται τέσσαρας σελίδας ὡς εἶναι ἡ παροῦσα, διὰ νὰ καταριθμήσῃ τις τὰς ἀκυρολογίας τῶν λέξεων, τὰς ἀλλοκότους συμπλοκάς τῶν φράσεων καὶ ἄλλας πολλὰς μικροθαυμαστίας ἢ μωροθαυμαστίας· σὲ λέγω ἐν συνειδήσει ὅτι εἶναι βάρβαρον, mais d'une barbarie épouvantable. « Συντρεχούσης πρὸς ἐπιστολήν, Δοῦναι εὐμάρειαν κτλ. » τί εἶναι ταῦτα; ποῦ ἐγράφησαν, ποῦ ἠκούσθησαν; διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ: Λεκάνην, φίλε, Γρήγορα λεκάνην· καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τὰ περὶ τῶν λογικῶν βαρβαρισμῶν· ἀλλὰ δὲν ἠρκεσθῇ εἰς αὐτοὺς ὁ φίλος· ἀλλ' ἐξεύρει νὰ κάμῃ καὶ γραμματικούς βαρβαρισμούς. « Ἀρεκτέον δὲ καὶ τοῦ » ἅπαξ καὶ ὑφ' ἑνὸς εἰρημένου, μηδὲ τοῦ λίαν ἀρεκτέον χαίου ὅλως ἀνθεκτέον » στοίχημα βάλλω, φίλε, ὅτι μὴτ' αὐτὸς ὁ Παρισινὸς Προφέσσωρ βαρβαρώτερα νὰ γράψῃ δὲν δύναται· τίς ἀγνοεῖ ὅτι τὸ Ἀπέχω καὶ τὸ Ἀντέχομαι ζητοῦσι γενικὴν; καὶ τίς δὲν ἐξεύρει ὅτι εἰς τὴν ἀκόλουθον φράσιν « Οὕτω γὰρ τὸ τῆς τροπῆς εὖ ἔχον » συνεζευγμένον » ἡ ἀπουσία τοῦ δυνητικοῦ ἄν εἴη σολοικισμὸς ἀνυπόφορος καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἀκοάς (dou-

(*Mes de cuivre*) πολλῶν Εὐρωπαϊκῶν προφασσόρων, δὲν
 ἔγωγε τίς εἶναι ὁ διδάσκαλος οὗτος τῶν ἐπιστημῶν,
 καὶ ἂν ἐξεύρη καὶ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας, ὡς τὴν ἑλλη-
 νικὴν γλῶσσαν· καλὸν ὅμως ἦτο νὰ τὸν συμβουλευσῇ κά-
 τις, καὶ διὰ τιμὴν ἰδικήν του καὶ διὰ τιμὴν τοῦ γένους
 καὶ θέλουν εἰπεῖ οἱ Εὐρωπαῖοι ὅταν ἴδωσι τοιαύτας θεμα-
 γραφίας;) νὰ μὴν αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀχρείων
 μαθηματικῶν μὲ τὴν ἰδικήν του· τοιαύτας γραμματικὰς
 μισοτέραν δόξαν ἀποκτᾷ ὅστις τὰς καίει παρὰ ὅστις
 καίει· τὸ « Ὀλίγα δὲ περὶ συντάξεως λόγου γραφῇ
 περιέλιπον » τί σημαίνει; τὸ « Ὀλίγα εἶναι ὅς' ἀφῆ-
 καν γραμμένα (ὅσα ἔγραψαν) περὶ συντάξεως λόγου »
 τὸ « Παρεκτός ὀλίγων, ἔγραψαν ὅσα χρειάζονται περὶ
 συντάξεως λόγου »; τὸ πρῶτον εἶχε σκοπὸν νὰ εἴπῃ,
 καὶ λέγει τὸ δεύτερον· *cela s' appelle du blanc au*
bleu. Ὡστε ἔχει δίκαιον ὁ Τυανεὺς Ἀπολλώνιος (Ἐπισ-
 τῆς Ἀλέξ. σελ. ξα'). νὰ λέγῃ « Οἰκειότερος ἐνὶ ἐκά-
 στῳ χαρακτήρ ὁ ἴδιος, ἐπεὶπερ καὶ βεβαιότερος. »
 Ἐνταῦθα κεκλεισμένην θέλεις εὐρεῖ τὴν ἀγγελίαν τῆς
 λύσεως τῆς Γεωγραφίας τοῦ Θεοτόκη, τὴν ὁποίαν μ'
 εὗρεν ὁ Ζωσιμᾶς, μὲ σκοπὸν ὡς φαίνεται νὰ λάβω διὰ
 τῆς τῆς τὸ ἐπιβάλλον εἰς ἐμὲ ἀντίτυπον· ἀλλ' ὅμως προσ-
 ῖναι μου ἐκ μέρους τοῦ κυρίου Σταῦρον Ἰωάννου,
 καὶ εἰπέ τον ὅτι δὲν πρέπει νὰ μὲ στοχασθῇ ὡς ἐν πρό-
 τῳ ἀτομικῶς, ἀλλ' ὡς σχολάρχην, ἐπειδὴ, ὡς ἐξεύ-
 ρη, ἐχρημάτισε μαθητῆς μου ὁ Κλαυθέριος, καὶ μαθη-
 τῆς νῦν εἰς ἐμὲ τὸ Γραικόπουλον ὁ Δημήτριος, περὶ τοῦ
 πρῶτου θέλω σὲ γράφει πλατύτερον ἄλλοτε, τὸν ζητῶ
 ἀπὸν τέσσαρα ἀντὶ τῶν δέκα· στείλῃ μέ τα ὅταν εὕρῃς
 ἄλλο τι ἢ φίλου, ἢ εἰς καμμίαν κιβωτὸν τοῦ De-

gen πρὸς τοὺς ἐνταῦθα βιβλιοπώλας, καὶ ἔχει διὰ τὴν
πόστας· ἐὰν ἦναι φίλος, παράγγειλέ τον διὰ τοὺς οἰκτι-
μοὺς τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ τὰ δείξῃ τὸν Ὀρέστην, ἵνα μὴ
γυμνωθῇ νυκτός,

. . . πληγὴς ὑπ' αὐ-
τοῦ πάντα τὰ ἱδιόεξια.

Ὡσαύτως περικλείω καὶ ἐπιστολὴν ἔλθοῦσαν ἀπὸ τοῦ
Λουγδοῦνον, τὴν ὁποίαν ρίψον εἰς τὸ πῦρ ἀφοῦ τὴν ἀνα-
γνώσῃ· ὁ φίλος λαλεῖ περὶ Ἀθωότητος, καὶ ἐγὼ ἀπο-
κρινόμενος τὸν συνεχάρην διὰ τὴν μετάνοιάν του· ἔμα-
θον ὁμως ὅτι δὲν τὸν ἐκακοφάνη ἡ ἐπιστολή μου. Τὴν
παραγγελίαν του δὲν ἐδέχθην διὰ πολλὰς αἰτίας, ἀλλ'
εἶπα τὸν φέροντα καὶ τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἀργύρια νὰ τοῦ
πληρώσῃ αὐτὸς καὶ νὰ πέμψῃ τὴν ζητούμενὴν ἀποχρῆ-
σιν· ὁ αὐτὸς Γραμματοκομιστὴς μὲ εἶπεν ὅτι παρατήρησε με-
ταβολὴν βίου ἐπὶ τὰ κρείττω εἰς τὸν νέον. Ἀμποτε
ἦναι ὀρθὴ ἡ παρατήρησις του!

Ὁ πῖναξ τοῦ Ἀπολλοδώρου δὲν ἐτελειώθη ἀκόμη
εἶναι ὀλίγον ἀμελὲς ὁ φίλος· μητ' αὐτὸς δύναται νὰ τοῦ
κἀμῃ· (καὶ εἰς αὐτὸ δὲν ἔχει ἄδικον) μήτε τὸν κάμνοντα
ὑπάγει νὰ βιάζῃ καὶ νὰ ἐργοδιωκτῇ συνεχῶς.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σ' ἐγράψα ὅτι τὸν Τάκτον
μήτε τὸν ἔλαβον, μήτε τὸν ἔχω.

Υἱάινει!

27 Ιουλίου 1804.

Χθὲς φίλε μου Ἀλέξανδρε, ἐπέμφθησαν διὰ τοῦ Fuchs
 πρὸς τὸν ἐν Ἀργεντοράτῳ Φράνκ, διὰ νὰ σὲ τὰ πέμψῃ
 τοῦ ἑκατὸν ἀντίτυπα Ἡλιοδώρου ῥαμμένα, εἰς τὰ
 τοῦ προσέθηκα καὶ πακέτον χωριστὸν περιέχον τὴν γαλ-
 λὴν μετάφρασιν τοῦ Ἡλιοδώρου εἰς τρία μικρὰ τομί-
 α, καὶ τὴν ἐν Λειψίᾳ ἔκδοσιν τοῦ Ἡλιοδώρου περὶ τῆς
 τοῦ λαλῶ εἰς τὸ προοίμιον. Αὐτὰ ἐπειδὴ ἡγοράσθησαν
 καὶ τὴν ἡμετέραν ἔκδοσιν, καὶ ἐπειδὴ χρεῖαν οὐδεμίαν
 ἔχω αὐτῶν, δίκαιον εἶναι νὰ τὰ ἔχῃς σύ, μάλιστα
 τὴν Λειψιακὴν, διὰ νὰ ἰδῇς καὶ νὰ παραβάλλῃς μὲ τὰς
 ἡμετέρας τὰς Βουδελοτείους σημειώσεις. Ὡσαύτως ἡγό-
 ρησα καὶ τὴν πρὸ τῆς ἡμετέρας ἔκδοσιν τοῦ Mitscherlich
 ἐκ δύο τόμους, ἀλλὰ τὴν διέλυσα καὶ τὴν κατεκερμάτισα
 εἰς νὰ τυπώσω τὴν ἡμετέραν. Τὰ τριακόσια δεμένα δὲν
 εἶναι δυνατόν νὰ σὲ σταλῶσι παρὰ τὴν ἐρχομένην ἐβδο-
 μάδα εἰς τρεῖς μοίρας, καθὼς τὸ ζητεῖς· τὰ ἔδωκα ὅλα
 εἰς ἡμίδεμα (demi reliure), διότι τὴν Basane ἐζήτουν
 24 σολδία, ἤγουν 28 ἑκάστον ἀντίτυπον, εἰς καιρὸν ὅταν
 τὸ ἡμίδεμα εἶναι 14 σολδία, ἤγουν 28 ἑκάστον ἀντίτυ-
 πον. Ἐπειτα σὲ βεβαιώνω ὅτι εἶναι σχεδὸν τόσον καθά-
 ρως, ὅσον καὶ τὸ τῆς Basane καὶ πολλὰ καλὸν διὰ τοὺς
 ἡμετέρους τόπους ὅπου εἶναι μαθημένοι εἰς τὰ Ἀγιορί-
 τια τοῦ πονηροῦ κόμματος δεσίματα, μὲ κακοφαίνεται
 καὶ δὲν ἐπρόφθασα νὰ ρίψω μερικὰ ἀπὸ ταῦτα εἰς τὴν
 καλαρίαν ἥτις ἔρχεται αὐτοῦ, διὰ νὰ τὰ ἰδῇς καὶ σύ.

Ἐνταυτῷ χθές ἐπέμφθη καὶ εἰς τὸ Ulm πρὸς τὸν Stolzlin παρὰ τοῦ Fuchs ἐν κομβόδεμα περιέχον δύο ἀντίτυπα ῥαμμένα τοῦ Ἡλιοδώρου, καὶ τὰ λείποντα φύλλα ἀναπλήρῳσιν τοῦ ἀντιτύπου τοῦ ὁποίου ἔχει ἤδη τὸ κείμενον καὶ μέρος τῶν σημειώσεων. Γράψον λοιπὸν πρὸς τὸν Stolzlin νὰ φροντίσῃ νὰ τὸ λάβῃ καὶ νὰ σὲ τὸ πέμψῃ. Τὰ δύο πρὸς τὸν Prevost καὶ Weber πέμπονται τὴν δευτέραν εἰς ἓν πακέτον ἢ κίστην (δὲν ἐξεύρω) τῆς ὁποίας πέμπει ὁ Fuchs πρὸς τὸν τῆς Γενεύης βιβλιοπώλην Manget. Ὁ αὐτὸς Fuchs μ' ἐσυμβούλευσε σφοδρῶς νὰ πέμψω 150 ἀντίτυπα εἰς τὴν Λειψίαν, διὰ τὴν ἐγγυμένην πανήγυριν τοῦ Σεπτεμβρίου· περὶ τούτου εἶχα δώσει μικρὰν νύξιν καὶ προλαβόντως· καὶ ἔπρεπε νὰ πρὸς μείνω τὴν ἀπόκρισίν σου, ἀλλ' ὁ φόβος τῆς ἐνδεχομένης ἀργοπορίας ἐντεύθεν εἰς Λειψίαν, μὲ ἠνάγκασε νὰ τὸ πέμψω καὶ πρὸ τῆς ἀποκρίσεως· ὅθεν στέλλονται καὶ αὐτὸ αὔριον ἢ μετὰ τὴν αὔριον πρὸς τὸν βιβλιοπώλην Reichel (ἂν ἐνθυμοῦμαι καλὰ τὸ ὄνομά του). Ὁ αὐτὸς φόβος ἔκαμψε νὰ τὰ στείλῃ εἰς φύλλα· μ' ὅλον τοῦτο παρακαλεσσα τὸν τυπογράφον νὰ τυπώσῃ εἰς ἓν φύλλον γαλλιστὶ καὶ γερμανιστὶ μίαν εἰδησιν πρὸς τὸν βιβλιορράφον (au relieur) διὰ νὰ βάλῃ τὰς παρεμβλήτους σελίδας (cautions) ἐκάστην εἰς τὸν ἀρμόζοντα τόπον. Ἄν μᾶς ἤρχετο αὕτη ἡ γνώσις ἀρχήτερα, ἤθελα πέμψει καὶ τὰ πρὸς ἑκατὸν ἄρραφα· ἀλλὰ, ὡς λέγει ἡ τουρκικὴ παροιμία «Γκιαουροῦν ἀκλί σογραντὰν γκελίρ». Ὡς τόσον ἡ ζήτησις ἢ μᾶλλον ἡ δαπάνη, εἶναι μικρά, καὶ πρέπει νὰ πληρωθῇ ἀπὸ τὸν βιβλιοπώλην εἰς τὸν ὅποιον μέλλεις νὰ παραδώσῃς τὰ προσδευμένα 100. Σὲ εἶπα νομίζω ὅτι ἐκαστοῦ ἀντιτύπου τὸ ῥαπτικὸν εἶναι 6 σολδία. Ὁ Fuchs

καὶ γράψει πρὸς τὸν βιβλιοπώλην τῆς Λειψίας διὰ τὰ
πλησόμενα 150 νὰ σὲ γνωρίσῃ κύριον· ὁ αὐτὸς ἔχει νὰ
πληρῇ εἰς αὐτὸν καὶ τὴν τιμὴν εἰς ῥιξδάλλερα τοῦ τό-
που, περὶ τῶν ὁποίων ἀπάντων θέλω σὲ γράψει καθαρῶ-
ς μετὰ τὴν ἀποστολὴν.

Ὅταν μὲ ἦλθεν ὁ Ἀρισταίνετος, εὐρέθη ἓνας φίλος
καρὸν, καὶ τὸν ἐπῆρε διὰ νὰ τὸν ἐξετάσῃ· ὅθεν δὲν ἔλαβα
καρὸν νὰ τὸν ἐξετάσω ἐγώ, μήτε νὰ τὸν κρίνω, πλὴν
τὸν ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα, ἀπὸ τὰ πρῶτα μόνον φύλλα.
Τούτας τὰς ἡμέρας μὲ τὸν ἔφερε ὁ φίλος ὀπίσω καὶ τὸν
ἔβλεπα ὡς λέγουν οἱ Χῖοι εἰς τὴν πουζούμου διὰ νὰ τὸν
μετρήσω εἰς τὸν μετὰ τὸ γεῦμα περίπατον. Ἀπὸ τὸν
Παρισιὸν προφέσσορα, φίλε, ἀλλοτριώτερον ἄλλον Ἑλ-
ληνισμοῦ ἕως τῶρα δὲν εἶχα γνωρίσει· ἀλλ' ὁ ἡμέτερος
ἐπερβαίνει καὶ τὸν προφέσσορα καὶ εἶναι διὰ νὰ εἶπω οὐ
πένταθλος ἀγωνιστῆς βαρβαρότητος. Διὰ τοὺς οἰκτιρ-
μῶν τοῦ Θεοῦ, δὲν ἔχει κανένα φίλον αὐτὸς σύμβουλον
νὰ τὸν εἰπῇ νὰ μὴ μᾶς καταισχύνη ἐναντίον τῶν Εὐρω-
παίων μὲ τοὺς βαρβάρους τοῦ στίχους καὶ μὲ τὰ βάρ-
βαρα τοῦ προοίμιου καὶ κατὰ τὴν φράσιν καὶ κατὰ τὴν
λογίαν; ἀλλὰ καὶ ἂν εἶχε, ἤθελες μὲ εἰπεῖ, οἱ σύμβου-
λοι εἶναι χρήσιμοι εἰς τοὺς δεκτικούς συμβουλήs· ἀλλ'
αὐτοὶ εἶναι τοῦ ἀριθμοῦ ἐκείνων περὶ τῶν ὁποίων ἔλεγεν
ἡ γαλλικὸς Σατυρογράφος.

Un sot en écrivant fait tout avec plaisir,

Χαρὰν αἰσθάνετ' ὁ μωρὸς πολλὴν εἰς ὅσα γράφει.

Ἐξεύρεις ποῖον πολεμεῖ ὁ Θερσίτης εἰς τὸ προοίμιον;
τὸν τελευταῖον ἐκδότην τῶν Ἑφesiaκῶν τοῦ Ξενοφῶν-
τος, αὐτοῦ διατρέχοντα (ἂν ἔτι ζῇ), Baron Locella· οὐ-
δέ ὁ Λοκέλλος (ἂν καὶ ὄχι Ἀχιλλεὺς ἐλληνισμοῦ) ἐξεύ-

ρει ὁμως ἱκανῶς τὴν γλῶσσαν, καὶ ἔχει ἱκανὴν κρίσιν διὰ νὰ φυλαχθῇ καὶ ἀπὸ τὸ δεινὸν ἄκουσμα.

Τέκτων γὰρ ὦν ἔπραττες οὐ ξυλογιστά.

Εἰς τὸ προοίμιον τὸ πρὸ τῶν Ἑφesiaκῶν λαλῶν περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐκδότου Π. Π. τὸν ὀνομάζει *Amantier* (Funger ὁ Μύκης, εἰς τοὺς Λατίνους μεταφορικῶς σημαίνει τὸν ἡλίθιον), *Kāra ἐξωλέστατο* et beaucoup d'autres gentillesse de cette espère et de cette force· εἶδες τὴν καὶ δόξαν εἰς τῶν Γραικῶν τὸ ὄνομα; τὰ ἐπίθετα εἰς βέβαια ὀλίγον χονδροειδέστατα καὶ ἄξια Γερμανικῆς ἰγροικίας· ἀλλ' ἐξ ἀτυχίας εἶναι ἀληθῆ, καὶ μ' ὅλον τὸ ἀντὶ τοῦ νὰ σιωπήσῃ, κραυγάζει πάλιν ὡς κόραξ διὰ τὴν διεγείρῃ καὶ αὐτόν, καὶ ἄλλους ἴσως πολλοὺς εἰς τὸ νὰ τὸν στηλιτεύσωσι καὶ πάλιν.

Ἐλευθέρωσόν με νὰ ζήσης! τὸ γρηγορώτερον ἀπὸ τὴν ἀμνηχανίαν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκομαι. Προχθὲς ἦλθε πρὸς με ὁ Barbié du Bocage καὶ μ' ἔδειξε μίαν ἐπιστολὴν τοῦ Φιλιππίδου, ὅστις τὸν λέγει ῥητῶς ὅτι ὁ Βενιαμὶν διδάσκαλος τῶν Κυδωνιῶν ἐξωρίσθη εἰς τὰ Μετέωρα, διὰ τὴν πολλὴν του παρρησίαν καὶ τὴν διέθεσιν ἐκείνην τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποίαν σημαίνουν οὗτοι διὰ τοῦ esprit fort. Ἠγανάκτησα πολὺ καὶ δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, καὶ διότι Φιλιππίδης τὸ κάμνει γνωστὸν εἰς τοὺς Εὐρωπαίους, γὰρ νὰ συλλογισθῇ τὸ

Σοφοὶ δὲ συγκρύπτουσιν οἰκείας βλάβας.

Τὰς ἐντροπὰς καὶ τὰ αἴσχη τοῦ γένους πρέπει νὰ τὰ ἐξεύρῃ μόνον τὸ γένος· ὡς τόσον παρεκάλεσα θερμῶς τὸν Bocage νὰ μὴ δημοσιεύσῃ τὴν εἰδησιν, διὰ νὰ μὴ πάσῃ εἰς τὸ στόμα κάθενός φιλέλληνας, ὁποῖος εἶναι ὁ ἐξεύρημα· τίνα σὲ λέγω. Οὗτος ὁσάκις μὲ ἀπαντήσῃ ἡ πρώτη ἐρώτησις

ποις τὴν ὁποίαν μὲ κάμνει, εἶναι ἂν ἔχω εἶδῃσιν περὶ τῆς καταστάσεως καὶ εἰς τὰ πρόσω προκοπῆς τοῦ κατὰ τὴν Ἄθω νέου φροντιστηρίου· ἀλλὰ μὲ τὴν κάμνει ὁ παφλαστής καὶ σιαλοχόος τόσον ἐπιτηδευμένην καὶ κακόζηλον, ὥστε μὲ δίδει νὰ καταλάβω, ἢ ὅτι ἐλπίζει, ἢ ὅτι ἐκίμασεν ἤδη τὴν εὐφρόσυνον (εἰς αὐτὸν) εἶδῃσιν τῆς κακῆς ἐκβάσεως τοῦ καλοῦ ἐγχειρήματος. Αἱ συχναὶ τοῦ αὐτοῦ ἐρωτήσεις μ' ἐμπόδισαν ἀπὸ τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἱπώ τι εἰς τὸ προοίμιον περὶ τῆς σχολῆς τοῦ Ἄθω· ἔπειτα καὶ ὁ φόβος μὴ ταράξω τὴν χολὴν τῶν πανιερωτάτων· ὅθεν ἤρκεσθην εἰς ἐκεῖνα τὰ ὀλίγα τῶν τελευταίων δύο ἢ τριῶν σελίδων. Τὸ καλὸν εἶναι ὅτι ὁ παφλαστής ὅσῃν ὑπόληψιν καλὴν ἔχει περὶ τῆς πολυμαθείας του, ἄλλην τόσῃν κακὴν ἔχει καὶ σιμὰ εἰς τοὺς συμπατριώτας του περὶ τῆς κατὰ πάντα ἐλαφρίας του, ὡς θέλεις πληροφορηθῇ ἀπὸ τὰς δύο ἐγκεκλεισμένας, τῶν ὁποίων τὴν μακροτέραν στρέφον ὀπίσω, καὶ τὴν βραχυτέραν κάμ' ὅτι θέλεις. Ὁ συγγραφεὺς τῆς μακροτέρας αἰνίττεται τὸν παφλαστήν, τὸν συγγραφέα τῆς βραχυτέρας, τὸν ὁποῖον ἔχει ἐν Καρὸς αἴσῃ.

Λάβε ἀκόμη ὀλίγην ὑπομονὴν διὰ τὸν λογαριασμὸν τοῦ τύπου· εἶμαι πινημένος ἀπὸ γράμματα· τοῦτο μόνον ἔξευρε, ὅτι συμποσοῦται ἡ δαπάνη ἕως 4900, ὡς στοχάζομαι, παρεκτός δηλονότι τῆς δαπάνης τῶν στιχωμένων, ἢ ὁποία πρέπει νὰ πληρωθῇ ἀπὸ τοὺς ἀγοραστάς.

Δὲν δύναμαι νὰ κάμω τέλος χωρὶς νὰ σέ δώσω εἶδῃσιν, ἢ ὁποία ἐνδέχεται νὰ σέ ὠφελήσῃ. Πανταχόθεν ἀκούω ὅτι ἡ χρῆσις καὶ ζήτησις τῶν Σαλίων κατὰ τὸ παρὸν εἶναι ἀληθὴς λύσσα καὶ μανία. Ὅθεν γράφον κατ' αὐτὸ πρὸς τὸν φίλον σου νὰ πωλήσῃ τὰ ὅσα σοῦ κρατεῖ· καὶ

ἐρώτησον αὐτὸν ἂν σὲ συμβουλευῇ νὰ φέρῃς ἄλλα καὶ ποίων χρωμάτων ἢ εἰδους. Ἀκούω, φίλε, ὅτι ἔκαμαν κέρδη ἀπίστευτα, ὅσοι εἶχον ἀπὸ ταῦτα· καὶ φυσικὰ ἐκ τῶρα εἶναι πολὺτιμα τὸν χειμῶνα θέλουν πωληθῇ ἰσχυρὰ μὲ τὸν χρυσόν. Ὁφελήσου λοιπὸν καὶ σὺ ἀπὸ ταύτης τῆς περιστάσεως, ἐπειδὴ ἀδεῖ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἐστὶ γενέσθαι τῶν δεόντων».

Ἐλαβον καὶ τὴν τῆς 11 Ἰουλίου ἐπιστολήν σου, περὶ τῆς ὁποίας ἄλλην φοράν.

Υἱαίνει.

Μὲ εἶπες ἄλλοτε ὅτι ἔμελλε νὰ μὲ σταλθῇ μία διατριβὴ τοῦ Ἀθ. Παρ. κατὰ τῶν ἐλευθεροστόμων καὶ παρρησιαστικῶν· ἀλλὰ δὲν εἶδον ἀκόμη τίποτε.

39.

4 Αὐγούστου 1804.

Μόλις, Ἀλέξανδρε φίλε, ἔρριψα εἰς τοῦ Ἡμερολόγιου μου, τὴν τῆς 27 Ἰουλίου ἐπιστολήν μου καὶ ἐπληροφόρηθην ἔτι περισσότερον, περὶ τῆς ὁποίας σ' ἔγραψον λυσώδους ζητήσεως τῶν Σαλίων. Οἱ δύο Σκυλίτζαι συνήφωνησαν μετὰ τοῦ ἐρμηνέως τοῦ Τουρκικοῦ πρέσβεως νὰ ἀγοράσωσιν ἐντεῦθεν διάφορα κειμήλια ἀργυρᾶ, χρυσᾶ καὶ λιθοκόλλητα, νὰ τὰ ὑπάγῃ εἰς ἐκ τῶν δύο (δὲν εἶναι ῥω ἀκόμη ποῖος) εἰς Κωνσταντινούπολιν νὰ τὰ πωλήσῃ, καὶ νὰ ἐπάρῃ ἐκεῖθεν σάλια νὰ φέρῃ ἐδῶ τὸν ἐρχόμενον χειμῶνα. Ὁ ἐπιφέρων τὰ κειμήλια μέλλει νὰ περὶσσεύῃ αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν ἀποδημίαν καὶ εἰς τὴν ἐπιστροφὴν του.

Ὅθεν ἀγκαλὰ φίλοι μου καὶ οἱ δύο, ἔκρινα νὰ σὲ δώσω
τὴν εἶδῃσιν ταύτην μυστικῶς τῷ τρόπῳ, διὰ νὰ ὠφελη-
θῇς καὶ σὺ, ἐὰν ἦναι τρόπος, χωρὶς νὰ βλάβῃς αὐτούς.
Ὡς τώρα ἡγόρασαν διὰ 50,000 φράγκα, διάφορα κει-
μήλια. Ἐπειδὴ μελετῶ νὰ δώσω εἰς τὸν ἐπιφέροντα
ταῦτα τρία ἢ τέσσαρα στιχωμένα ἀντίτυπα Ἑλιοδώρου
νὰ σὲ φέρῃ, ἐμπορεῖς νὰ συνομιλήσῃς πλατύτερον μετ'
αὐτοῦ, χωρὶς ὅμως νὰ δείξῃς μήτε εἰς αὐτὸν μήτε εἰς
τούς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδελφούς σου, ὅτι σ' ἔγραψα
περὶ τούτου. Τὸ κέρδος εἶναι ἄφατον· ὅθεν δὲν ἐδυνήθην
νὰ κρατηθῶ ἀπὸ τὸ νὰ σὲ κοινωνήσω τὰ εἰρημένα· καὶ
πρᾶξε ὡς φρόνιμος. Εἰς τὴν προλαβοῦσάν μου σ' ἔγρα-
πον τὴν ἀποστολὴν τοῦ πακέτου διὰ τοῦ Stolzlin, καὶ
τοῦ κιθωτίου με 100 ἀντίτυπα διὰ τοῦ Franck. Σήμε-
ρον πέμπονται 151 πρὸς τὸν ἐν Λειψία Reclam βιβλιο-
πώλιν ἄδετα, ἀλλὰ με σημειώσιν (τῆς ὁποίας ἀντίτυπον
ἔχεις εἰς τὴν παροῦσαν) διδάσκουσιν τὸν τρόπον τῆς ῥα-
φῆς. Ὁ ἀποστέλλων Fuchs θέλει τὸν γράψῃ νὰ σὲ γνω-
ρίσῃ κύριον, καὶ νὰ ἀναγγεῖλῃ καὶ εἰς τὸν τυπωμένον
κατάλογον τῆς ἐρχομένης Λειψιακῆς πανηγύρεως τὴν ἔκ-
δοσιν. Ὅθεν μετὰ τὴν πανήγυριν φρόντισον νὰ ἐξετάσῃς
τὸν κατάλογον, ἂν ἀληθῶς ἀνηγγέλθῃ ἡ ἔκδοσις. Τὰ 300
δεμένα θέλουν σὲ σταλθῇ τὴν ἐρχομένην ἐβδομάδα εἰς
τρὶς μοίρας par transit, ὁ αἵτιος τῆς ἀργοπορίας εἶναι
ὁ βιβλιοδέτης. Ὑγίαινε. Καιρὸν δὲν ἔχω νὰ σὲ γράψω
περισσότερα. Ἀφάνισον τὴν ἐπιστολήν. Τὰ δύο ἀντίτυπα
πρὸς τὸν Prevost καὶ Weber ἐστάλησαν με ἐπιστολήν
μου (ἀπὸ μέρους σου). Τὴν ἐρχομένην ἐβδομάδα θέλεις
ἔχει καὶ τὸν λογαρισμὸν τῆς δαπάνης τοῦ τύπου.

6 Αυγούστου 1804.

Φίλιππε 'Αλέξανδρε ἀσπάζομαι σε !

Τὴν παροῦσαν θέλεις λάβει παρὰ τοῦ φίλου Στεφάνου Σκυλίτζη, ὅστις περᾶ διὰ Βιέννης εἰς Κωνσταντινούπολιν. Σ' ἔγραψα καὶ τὴν 27 'Ιουλίου, καὶ τὴν 4 Αὐγούστου πάλιν, καὶ κατ' αὐτάς (τὴν τελευταίαν μάλιστα) θέλεις ἐνεργήσῃ τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα εἰς σέ, ἐάν εἴρῃς τὸν τρόπον ἢ καθ' ἑαυτὸν μὲ τοὺς ἀδελφούς σου, καὶ συγκοινωνῶν μὲ τοὺς ἤδη ἀγωνιζομένους.

"Ἠλλαξας πάλιν τὰς διαταγὰς σου περὶ τῆς διανομῆς καὶ ἀποστολῆς τοῦ 'Ηλιοδώρου, ὡς βλέπω εἰς τὴν τῆς 25 'Ιουλίου ἐπιστολήν σου. "Ὅθεν φοβούμενος μὴ ταρταχθῇ παντάπασιν ὁ ἱκανῶς συγκεχυμένος μου νοῦς, σέ λέγω ὅτι δὲν ἀκούω πλέον τρίτας διαταγὰς, ἀλλ' ἀπεφάσισα νὰ κάμω (κατὰ τὴν τελευταίαν) οὕτως :

Σ' ἔγραψα περὶ τῶν σταλησομένων 151 εἰς Λειψίαν πρὸς τὸν βιβλιοπώλην Reclam διὰ τὴν ἐρχομένην πανήγυριν, μὲ γραφὴν τοῦ Fuchs, διὰ νὰ σέ γνωρίσῃ κύριον (150 en feuilles et 1 broché) 151

Σ' ἔγραψα ὡσαύτως διὰ τὰ πρὸ τούτων σταλθέντα σοι ἀμέσως αὐτοῦ διὰ τοῦ Franck (brochés) AM. N° 3 100
καὶ διὰ τοῦ Stolzin εἰς Ulm brochés. 2
καὶ εἰς τοὺς ἐν Γενεύῃ φίλους σου (brochés) 2
ἔδωκα κατὰ τὴν προσταγὴν σου καὶ τὸν Κλαυιέριον

(broché) 1, ὅστις μεγάλως σ' εὐχαριστεῖ (πρὶν τούτου εἶχε μὲ εἰπεῖ ὅτι ἐμελέτα νὰ σὲ πέμψῃ ἔν ἀντίτυπον τοῦ Ἀπολλοδώρου· ἀλλὰ δὲν τὸν ἐτελείωσεν ἀκόμη).	1
Ὁ Σκυλίτζης θέλει σὲ φέρεῖ 5 ἥγουν ἔν δεμένον εἰς μάσινον (en veau) καὶ 4 ἡμίδετα (demi-reliure)	5
Πέμπω M P N° 1 πρὸς τὸν Castinel εἰς Μασσαλίαν διὰ νὰ τὰ πέμψῃ πρὸς τὸν Μοσπινιώτην καὶ Πατρινὸν εἰς Λιβόρνον ἡμίδετα	100
πρὸς τὸν αὐτὸν Castinel, N P N° 1 διὰ νὰ τὰ πέμψῃ πρὸς τὸν Νικόλαον Πετρίτζην εἰς Σμύρνην ἡμίδετα.	100
Πέμψα πρὸς σὲ αὐτοῦ par Transit διὰ τοῦ Frank 106 (ἥγουν 96 ἡμίδετα καὶ 10 en veau). εἶναι σημειωμένα A B N° 1	106
Ἰδωκ. εἰς τὸν βιβλιοπώλην Fuchs brochés	13
εἰς τὸν βιβλιοπώλην Barrois brochés.	13
εἰς τὸν βιβλιοπώλην Lefort.	6
	599

Ἐκαμνες καλὰ νὰ γράψῃς πρὸς τὸν Castinel καὶ πρὸς τοὺς Μοσπινιώτην καὶ Πατρινόν, καὶ πρὸς τὸν ἐξαδελφόν μου Πετρίτζην, τὸν τρόπον εἰς τὸν ὁποῖον ἀγάπῃς νὰ τὰ οἰκονομήσωσι καὶ εἰς ποίαν τιμὴν· καλὸν ἦτον νὰ εἴπῃς καὶ τὸν Castinel, εἰ μὲν εὔρει πλοῖον διὰ τὴν Σμύρνην νὰ τὰ στείλῃ εἰς Σμύρνην, καὶ τότε ὁ Νικόλαος Πετρίτζης ἀνοίγει καὶ πωλεῖ ὅσα δύναται, τὰ δὲ λοιπὰ πέμπει πρὸς τοὺς ἀδελφούς σου, εἰ δὲ εὔρει διὰ Κωνσταντινούπολιν, νὰ τὰ στείλῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐκεῖθεν οἱ ἀδελφοί σου πέμπουσι πρὸς τὸν Πε-

τρίτζην ὅσα τοὺς διορίσης. Ὅταν ἔχῃς νὰ διορίσης τὴν τιμὴν διὰ Σμύρνην καὶ Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὴν τρέχουσαν ἀλλαγὴν τῶν γροσίων πρέπει νὰ λογαριασθῇ καὶ τὴν δαπάνην ἥγουν τὸ ἀγώγιον ἐντεῦθεν εἰς Μασσαλίαν, ἴσως καὶ τὴν ἀσφάλειαν διὰ τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης, ὡς καὶ τὸν Ναῦλον καὶ τὸ Ἐμπάλωμα (emballage). Τὴν τιμὴν τῶν σταλθησομένων αὔριον εἰς Λειψίαν τὴν διωρίσαμεν μετὰ τοῦ Fuchs οὕτως· μετὰ τὴν πώλησιν ἔχει νὰ σὲ πληρόνῃ ὁ Reclam τρία ριζδάλλερα καὶ 12 γρόσια δι' ἕκαστον ἀντίτυπον· ἀπὸ ταύτην ὅμως τὴν τιμὴν νὰ ἀφαιρῇ τὴν δαπάνην, ἥγουν τὸ ἀγώγιον ἀπ' ἐντεῦθεν ἕως εἰς Λειψίαν· συμπεραίνει ὁ Fuchs ὅτι ἡ δαπάνη αὕτη δύναται νὰ ποσωθῇ ἕως 20 γαλλικὰ σολδα καθ' ἕκαστον ἀντίτυπον συμπεριεχομένου τοῦ ἐμπάλωματος, τὸ ὁποῖον ἔχω νὰ πληρώσω ἐδῶ χωριστὰ εἰς τὸν Fuchs. Τὰ τρία Ῥιζδάλλερα καὶ 12 γρ. μὲ εἶπεν ὅτι ἰσοδυναμοῦν σχεδὸν μὲ 14 λίτρας γαλλικὰς, ὅθεν μὲ φαίνεται ἡ τιμὴ καλὴ, δηλαδὴ μένουσι 13 ἀφαιρεθείσης τῆς δαπάνης.

Ἀνέγνων καὶ τὸ δεῖγμα τῶν νέων στίχων· ἄλλο δὲ λέγω παρὰ τὸ J'en pourrois par malheur κτλ. καὶ εἶναι βέβαια εὐτυχία ὅτι εἶναι παντάπασι χωρὶς χάρτης τοιοῦτος καὶ ὁ ἄλλος Φικαστής ὁ Φ εἰς τὴν πεζογραφίαν του. Δὲν λαλῶ περὶ τοῦ χυδαῖσμοῦ τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ εἰδῶς καὶ θέλων κατὰ σύστημα, ἀλλ' ἡ ἔκφρασις τῶν ἐννοιῶν του καὶ ἡ διάθεσις τῶν λέξεων καθ' ἑαυτὴν ἔχει τι ἀσύνηθες καὶ ἀναφρόδιτον τὸ ὁποῖον προξενεῖ ἀηδίαν· ζητεῖ πολλάκις νὰ κάμῃ τὸν νόστιμον· ἀλλὰ δὲν γίνεταί νόστιμος ὅστις θέλει. Ὁ ἄλλος (ὁ Γέρων τῆς Πετροπολεως), εἰάν κατὰ δυστυχίαν ἤθελεν ἀγκαλισθῇ τὸν χυδαῖ-

...ν, ἰδύνατο νὰ κάμῃ πολὺ κακὸν, διότι ἔχει καὶ ποίαν
...τον χάριν κλητικὴν τῆς ἀκοῆς ἢ διατάξεις τῶν ἐν-
...ων του. Ἐγὼ πάλιν σὲ τὸ λέγω, ὅτι εἶναι εὐτυχία
...νὰ μὴν ἐδυνήθη ἀκόμη κάνεις ἀπὸ τοὺς Φιλοχυδαίους
...γενήσῃ μίαν μυθιστορίαν, ὡς ἐκείνην φέρ' εἰπεῖν τοῦ
...Προδώρου· καὶ τότε ἤθελες ἰδεῖ μὲ πόσῃν εὐκολίαν ἤθε-
...ἀντρεψῇ ὅλους τοὺς ἡμετέρους κανόνας καὶ τεχνο-
...γίας. Εἶναι πιθανόν ὅτι ἐγὼ δὲν θέλω γένει μάρτυς
...αὐτῆς λυπηρᾶς μεταβολῆς, ἐπειδὴ αἱ ἡμέραι μου ἐπα-
...ώθησαν. Φαντάζομαι ὁμως ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ γελῶ μό-
...μου ἐνθυμούμενος πόσον ἔχω νὰ γελάσω, ὅταν λάβω
...τὰ Ἑλύσια πεδία (διότι εἰς τὸν τάρταρον βέβαια
...εἶναι ἡ γνώμη μου νὰ ὑπάγω) ἐπιστολὴν τοῦ Ἀλε-
...ίδου Βασιλείου γραμμένην μὲ ὅλην τὴν Φιλιππιδικὴν
...αὐταίαν καὶ φκιασμένην *Dieu sait comment*· διότι
...εἶ με ἐν συνειδήσει, τί ἔχεις ἢ τί δύνασαι νὰ κάμῃς,
...μία τοιαύτη μυθιστορία γένῃ κοινὴ ἀνάγνωσις ἀν-
...ων καὶ γυναικῶν, σπουδαίων καὶ μὴ σπουδαίων, εἰς
...ἄλλα λόγια ὧν τῶν τάξεων τῆς πολιτικῆς κοινωνίας;
...ἀνάγκης ἢ κήλησις τῆς ἀναγνώσεως ἔχει νὰ ποιῶσιν
...φράσιν καὶ τὸν χαρακτῆρα ὅλου τοῦ ἔθνους, καὶ τό-
...εὐκολώτερον, ὅσον τὰ ἐννέα δεκατημόρια τοῦ ἔθνους
...χυδαῖοι κατὰ δυστυχίαν θέλουν δημαγωγηθῇ περισ-
...τότερον ἀπὸ τὸν χυδαῖσμον αὐτὸν τοῦ γράφοντος. Ἡ
...φύσιν τῶν γλωσσῶν, φίλε, κρέμαται ἀπὸ διαφόρους
...περιστάσεις καὶ δὲν νικᾷ πάντοτε, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν σπα-
...νικᾷ, ὅστις λαλεῖ δικαιότερα.

Μία ἰδέα μὲ ἤλθε περὶ τῆς γλώσσης, καὶ μὲ κακοφαί-
...ται ὅτι δὲν ἤμην εἰς καιρὸν νὰ τὴν βάλω εἰς τὸ προοί-
...μν. Ἰδὲ ἂν σὲ φαίνεται καλὴ. Νομίζω ὅτι ἡ διαφθορά

τῆς γλώσσης εἶναι συγγενῆς νόσος τῆς διαφθορᾶς τῶν
 ἡθῶν καὶ κατὰ τοὺς ἱπποκρατικούς κανόνας, ζητεῖ καὶ
 συγγενῇ καὶ παρομοίαν θεραπείαν. Ὅταν διαφθείρῃ τὸ
 ἔθνος τὰ ἥθη του, ὁ σοφὸς νομοθέτης θέλων νὰ ἀναμετρήσῃ
 τὸν πόλεμον τῶν συμπολίτας του δὲν δίδει μήτε δύναται νὰ
 δώσῃ εἰς αὐτοὺς ἀρίστους νόμους ἀλλὰ « τοὺς δυνατοὺς »
 » ἀρίστους » ὡς τὸ εἶπε ῥητῶς ὁ Σόλων πρὸς ἐκείνους
 ὅποιοι κατέκρινον τοὺς νόμους του, διατὶ τοῦτο, ἐπὶ ἐκεί-
 ται αὐτὴν κατὰστασιν τοῦ ἔθνους φυσικὰ οἱ δημαγωγοὶ
 καὶ δημοκόλακες εἶναι πολλοί, καὶ τὸ ἐφθαρμένον ἔθνος
 περισσότερον ἀκούει τοὺς κολακεύοντας τὰ πάθη του
 παρὰ τοὺς ἰατρεύοντας, καθὼς πάλιν τὸ ἔλεγεν ὁ αὐτοῦ
 Σόλων « Τό, τε γὰρ θεῖον καὶ οἱ νομοθεταὶ οὐ καλ' ἔχουσιν
 » τὰ δύνανται ὀνῆσαι τὰς πόλεις, οἱ δὲ αἰεὶ τὸ πλεονέκτημα
 » ἄγοντες ὅπως ἂν γνώμης ἔχωσιν »· πῶς λοιπὸν νὰ τὰ
 μήσῃ νὰ προφέρῃ τὸ στόμα τοῦ χρηστοῦ νομοθέτου νό-
 μους ἀρίστους, ὅποταν κινδυνύῃ νὰ μὴν εἰσακουσθῇ
 μήτε εἰς τοὺς δυνατοὺς ἀρίστους. Νομοθετεῖ λοιπὸν τὸν
 δυνατοὺς ἀρίστους ὅχι ὡς διόρθωσιν ἀλλ' ὡς προπα-
 ρασκευὴν καὶ εἰσαγωγὴν εἰς τὴν ἐλπίζομένην εἰς τὴν
 ἐξῆς διόρθωσιν, καθὼς καὶ οἱ ἰατροὶ προπαρασκευάζουσιν
 τὸ ἀκάθαρτον σῶμα μὲ πολλὰ ἄλλα ἐλαφρότερα καὶ με-
 λακτικὰ ἐπιτήδεια πρὶν δώσωσιν εἰς αὐτὸ τὸ κατὰ κράτος
 ἄν ζητήσῃ νὰ δώσῃ τοὺς ἀρίστους, χαρὰ μεγάλῃ δὲ
 τοὺς δημαγωγούς, ἐπειδὴ εὐρίσκουσιν εὐλογοφανῆ πρόφα-
 σιν, νὰ τὸν συκοφαντήσωσιν ὡς τύραννον, καὶ νὰ ῥηθῇ
 ὅτι ἔξωσι τοιοῦτοτρόπως τὰς ἀκοὰς τοῦ ὄχλου καὶ εἰς τοὺς
 δυνατοὺς ἀρίστους νόμους. Προσάρμοσον ὅλην ταύτην
 τὴν θεωρίαν εἰς τὴν φθορὰν τῆς γλώσσης, καὶ μόνον
 προσαρμογὴ αὕτη θέλει εἶσθαι ἱκανὴ νὰ σὲ χειραγωγῇ.

ἴζης χωρὶς νὰ ἔχης χρεῖαν ἀπὸ ἄλλους κανόνας. Ἐὰν παρατήρησας εἰς τὸ προοίμιον τὸν τρόπον κατὰ τὸν ἑλὼν λαλῶ κατὰ τῶν Φιλελληνιστῶν καὶ κατὰ τῶν φιλοχρυσιστῶν, ἴσως σ' ἐφάνη παράδοξον διότι περισσότερον κατηγορῶ τοὺς πρῶτους παρὰ τοὺς δευτέρους· τὸ δὲ τὸν βέβαια ἀπῆτει, ἐπειδὴ ἔφερα εἰς παράδειγμα μίαν τιμωρίαν Ἑλληνιστικὴν νὰ φέρω ἄλλην μίαν φκιαστικὴν· ἡ δὲ φίλε μου, περισσότερον φοβοῦμαι τοὺς δημαγωγούς φκιαστας, παρὰ τοὺς Ἑλληνίζοντας· ἀπὸ τούτους εἶναι κἀνένας κίνδυνος, ὅσον καὶ ἂν τοὺς παροξύνῃς· ἀσπάζεται ἀναμριβόλως δύνανται νὰ κάμωσι μέγα κακὸν ἐπὶ τὴν γλῶσσαν· ὅθεν μὲ φαίνεται ἀναγκαῖον νὰ τοὺς τιμώμεν φίλους ἂν ἦναι δυνατόν, ἢ καὶ νὰ τοὺς ἀναγκάσωμεν νὰ σιωπῶσιν, ἕως νὰ φθάσῃ τὸ ἔθνος νὰ συνεστῇ τὰς ἀκοάς του καὶ νὰ νοστιμευθῇ ὀλίγον τὴν εἰς τὴν αἰωνομένην δυνατὴν ἀρίστην φράσιν· ἔπειτα εἰς τὸ τέλος, ἂν τοῦτο κατορθωθῇ, τελειοῦται καὶ βελτιοῦται ἡ γλῶσσα μόνη της.

Μὴν αἰμωδιάζης λοιπὸν εἰς τὰ γραφόμενα ἢ λεγόμενα παρὰ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ λέγε καὶ γράφε ἔχων πάντοτε τὸν ὀφθαλμὸν, ὅτι λέγεις καὶ γράφεις δι' ἔθνος βεβαρωμένον, καὶ πλέον ἐπιρρέπες νὰ ἀκολουθήσῃ τοὺς φκιαστας καὶ φιλοχρυσιστάς του κόλακας παρὰ σὲ τὸν φίλόν σου. Il faut un peu de ruse quand on a affaire à la canaille, et qu'on veut sincèrement le bien de sa nation. Εἶναι περιστάσεις εἰς τὰς ὁποίας τὸ ἀποδοτικὸν κάμνει περισσότερον κακὸν παρὰ καλόν, καὶ τὰς 32 διφθόγγους (ἔπρεπε καὶ νὰ ὀνομάσῃ τὰς περισσώτερας συνιζήσεις καὶ ὅχι διφθόγγους) ἢ αὐστηρότης ἐμπεριέχει νὰ τὰς κάμῃ 64· δι' αὐτὸ τοῦτο ὅτι τὸ ἔθνος εὐ-

ρίσκεται εἰς ὄργασμὸν, χρειάζεται περισσότερα πρᾶγματα εἰς ἐκείνους ὅσοι ἐπιθυμοῦν τὴν δόξαν τοῦ ἔθνους. Δὲν εἶναι ἄλλη ἐπικινδυνωτέρα μαῖρα χρόνου παρ' ἐκείνη τὴν ὁποίαν γίνεται ἡ διάβασις ἀπὸ τῆς βαρβαρίτης εἰς τὴν παιδείαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν εἰς τὴν ἐπιστήμην διότι ἂν ἐλάβανεν ἀρχὴν ὁ φωτισμὸς ἀπὸ τῆς παιδείας δὲν ἦτον κἀνέναν κίνδυνος. "Οἱ ἐξερχόμεθα τῆς τριδὸς σχεδὸν χωρὶς ἀνατροφὴν καὶ παιδείαν, ἡ ὁποία μόνη δίδει τὴν κρίσιν τοῦ καλοῦ (le gout) καὶ τὴν αὐτὴ κλίσιν. Μανθάνομεν εἰς τὴν Εὐρώπῃν ἄλλος τὴν φυσικὴν, ἄλλος τὴν ἱατρικὴν καὶ ἄλλος ἄλλο, ὡς ἡθελομαθήναι καὶ μίαν τέχνην ὅποιανδήποτε. Ἡ μόνη ἰδέα ἐξεύρομεν καὶ τι περισσότερον ἀπὸ τὸ λοιπὸν ἔθνος ἐφύσῃ, μᾶς κάμνει θρασεῖς, καὶ φυσικὰ σκυῖες, καὶ εἶναι οἱ νεόπλουτοι, τοὺς ὁποίους οἱ Τούρκοι ὀνομάζουσιν « Σογραντὰν γκιορμούς », καὶ ἀνθ' ἑνὸς Ἀλεξάνδρου ὅστις δύναται νὰ κρίνῃ καὶ τί ἐξεύρει καὶ τί ἀγνοεῖ, ἐκρίσεις μυρίους, Γερητοθεοδώρους, Διομειαλαζίνους, γυναικας καὶ φένακας, Ποιητὰς, Πεζογράφους, Γραμματικούς τεχνολόγους τῆς παλαιᾶς, Νομοθέτας καὶ φικαστάς τῆς νέας, καὶ ἀναμορφωτὰς τοῦ ἔθνους. Αὐτὰ, φίλε, θέλει κρατῆσαι, ἕως οὗ νὰ αὐξήσῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν πεπαιδευμένων εἰς τὸ γένος, ἕως οὗ νὰ μάθῃ καὶ αὐτὸς ὁ χυδαῖος ὄχλος ὀλίγον νὰ διακρίνῃ τοὺς φίλους του ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς λακεύοντας τὰ πάθη του.

Ἄλλ' ἔκαμα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω, μίαν φοβερὴν ἐπιστολὴν, φοβερωτέραν ἀπὸ τὸν φοβερὸν ἔρωτα, τοῦ μυθιστοριογράφου Ξενοφῶντος. Συγχώρησον τὴν ἐκπομπὴν διότι εὐρίσκομαι σήμερον εἰς τοιαύτην διάνοιαν ψυχῆς ἥτις δὲν μὲ συγχωρεῖ νὰ κάμω ἄλλο τίποτε.

Δεγούστου. Ἡ ἐπιστολή μου ἔμεινεν ἕως τὴν σήμε-
ραν, καὶ θέλει μείνει ἔτι δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἕως νὰ κι-
νῶ Σκυλίτζης. Χθὲς τὸ ἐσπέρας ἐπιστρέφων εἰς τὸν
ἐν κέρηκα τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 28 Ἰουλίου, μὲ ἄλ-
λὰ τοὺς Ἰορδάνας· ἀλλ' ὅμως ὅταν σ' ἐζήτουν ἀρ-
μα, δὲν εἶχα ἀκόμη καταγράψῃ τὸν λογαριασμὸν σου,
ποῖον εἰς τὴν παροῦσαν κλεισμένον σὲ πέμπω, βλέ-
πεις αὐτὸν ὅτι μένω ἀκόμη χρεώστης διὰ λίτρας 379
Δὲν θέλω λοιπὸν λάβει ἀπὸ τοὺς Ἰορδάνας εἰμὴ
χρειάζονται διὰ νὰ γεμισθῇ ἡ πληρωμὴ, τὴν ὁποίαν
νὰ κάμω πρὸς τὸν βιβλιοδέτην τὴν ἐρχομένην κυ-
ματὴν εἰς τὸν λογαριασμὸν αὐτὸν βλέπεις καὶ ὀλίγους
μαρίας πωλημένους ἀπὸ χειρός μου, σημειώνέ τους
καλῶ σε χωριστὰ καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς καταγραφέν-
τας εἰς τοὺς προλαβόντας λογαριασμοὺς, καθὼς καὶ τοὺς
μαρμένους κατὰ καιρὸν εἰς τὸν Lefort, διότι ἐγὼ δὲν
κεφαλὴν ἱκανὴν νὰ χωρῇ τοσοῦτους λογισμοὺς. Ὅπι-
τι τοῦ αὐτοῦ λογαριασμοῦ κατέγραψα καὶ τὴν δαπά-
νῃ τοῦ τύπου καὶ χαρτίου διὰ τὸν Ἡλιοδωρον, κατὰ
τὸν λογαριασμὸν τοῦ τυπογράφου, τὸν ὁποῖον περικλείω
αὐτὸν (στεῖλέ με τὸν ὀπίσω διὰ νὰ μὲ χειραγωγῇ εἰς
τῆς εἰς ἄλλας τυπογραφικὰς ἐπιχειρήσεις, ἢ φύλαξον
αὐτοῦ ἕως νὰ σὲ τὸν ζητήσω). Βλέπεις λοιπὸν
τὴν δαπάνη συμποσοῦται εἰς λίτρας 4875,11 ἥθελεν
100 ὀλιγώτερος, χωρὶς τὴν ἀνάγκην τῶν παρεμ-
ντων σελίδων.

καὶ αὕτη μὲν εἶναι ἡ δαπάνη τοῦ τύπου εἰς φύλλα
μονότι, χωρὶς τῆς δαπάνης τοῦ ραπτικοῦ καὶ δετικοῦ,
ὁποῖαν ἔχω νὰ πληρώσω εἰς τὸν βιβλιοδέτην, καὶ
ὁποῖας θέλω σὲ πέμψῃ τὴν σημείωσιν. Περὶ τοῦ κό-

που μου, φίλε, κατὰ τὸ παρὸν μήτε θέλω μήτε ζή-
 τίποτε παρὰ μίαν τεσσαρακοντάδα (ἴσως ὀλιγώτερον)
 τιτύπων, τὰ ὅποια ἐξ ἀνάγκης ἀπαραιτήτου πρέπει
 διαμοιράσω ἢ εἰς φίλους, ἢ εἰς ἄνδρας λογίους, οἱ ὅποιοι
 μὲ πέμπουσι καὶ αὐτοὶ τὰ πονήματα των. Ἀρκεῖ με κατὰ
 τὸ παρὸν ἡ γλυκεία πληρωμή, ὅτι ὅπως οὖν εὐχαριστῶ
 εἰς τὸν κόπον μου, καὶ ὅτι ἐλπίζεται ἐξ αὐτοῦ (Ναὶ ἐ-
 πίζεται) παροξυσμὸς καὶ διεγερσις καὶ ἀκολούθως ἐπι-
 λεια εἰς τὸ γένος. Ὅταν δὲ πωληθῇ μὲ διδεις ἂν πε-
 σεύσῃ τίποτε, ὅσον θέλεις ἐκ τοῦ περισσεύματος. Π-
 ὅμως τῆς παντελοῦς πωλήσεως, σὲ λέγω ὅτι ἐνδεχέ-
 περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐρχομένου Ἰουλίου 1805, ἂν ἦμαι
 τὸν κόσμον, νὰ χρειασθῶ 800 λίτρας Γαλλικῆς, καὶ τὴν
 θέλω τὰς ζητήσῃ παρὰ σοῦ, ἂν δὲν εὕρω τρόπον εὖ-
 νὰ τὰς προμηθευθῶ.

Τὰ 151 ἀντίτυπα τῆς Λειψίας ἐστάλησαν τὴν 7 Δε-
 γούστου. Μετὰ ἕξ ἐβδομάδας φθάνουσιν εἰς τὴν Λειψίαν
 ὅθεν πρόσμενον τὸ διάστημα τοῦτο καὶ ἔτι πρὸς, ὀλίγας
 ἡμέρας, καὶ τότε ἂν δὲν σὲ σὲ γράψῃ ὁ Reclam τὸν ἡμέ-
 ρεις αὐτόθεν. Ταύτην τὴν ὥραν ἀνακαλύπτω εἰς τὸν λο-
 γαριασμὸν τοῦ τυπογράφου ἕν μικρὸν σφαλμάτιον
 σφαλμάτιον ἐπὶ βλάβῃ του, ἀντὶ τῶν 3360 15, ἐπεὶ
 νὰ γράψῃ 3370 15.

Μὰς εἶπαν ὅτι ὁ προφέσσωρ Alter ἐξέδωκεν αὐτοῦ
 ῥήτορα Λυσίαν μὲ διαφόρους ἀναγνώσεις τῆς αὐτοῦ
 βιβλιοθήκης· ἓνας μου φίλος μ' ἐζήτησε νὰ τὸν φέρω
 ἀντίτυπον, εἰς αὐτὸ πρόσθετες ἕτερον ἕν δι' ἐμέ, καὶ
 μείωσον τὴν τιμὴν καὶ τῶν δύο, διὰ νὰ τὴν περάσω
 τὸν λογαριασμὸν σου.

Ἀπορῶ τὴν ἀβαρησίαν σου εἰς τὰς ἀντιγραφάς σου.

αὐτοὶ τῶν νέων δι' εἰδήσιν μου· καὶ σὲ εὐχαριστῶ μέ-
 γας· ἰδὼν τὴν διατριβήν, ἢ μᾶλλον τὴν ἐπιγραφὴν τῆς
 ἐκδόσεως τοῦ Σεῖδ Μουσταφᾶ, ὅχι χωρὶς κάποιον ὑπο-
 κρίνῃ· ὑποκνισμὸν ὅχι φθόνου, ἀλλὰ φόβου μὴ περὰ
 τοὺς Γραικοὺς εἰς τὸ νέον στάδιον, εἰς τὸ ὅποιον
 φέρεται ὅτι καὶ αὐτοὶ ὀργῶσι νὰ πηδήσωσι.

Καὶ πάλιν Ὑγιάινει.

41.

20 Αὐγούστου 1804.

Φίλιππε Ἀλέξανδρε,

Μετὰ δύο μακρὰς ἐπιστολάς, ἰδοὺ δίδω καὶ τρίτην
 τὴν παροῦσαν εἰς τὸν Σκυλίτζην. Λέγει ὅτι ἀποδημεῖ αὐ-
 τόν, ἐάν ἔτι μείνῃ ἐδῶ πολλὰς ἡμέρας, ἐνδεχόμενον νὰ
 φέρῃ ἐνταυτῷ μίαν δωδεκάδα ἐπιστολῶν μου.

Σὲ ἔγραψα ὅτι ἐπέμφθησαν 150 Ἡλιόδωροι πρὸς τὸν
 Reclam βιβλιοπώλῃν εἰς Λειψίαν, 106 δεμένοι κατ' εὐ-
 κταίαν πρὸς σὲ par transit διὰ τοῦ Franck (ἤγουν 96
 demi reliure καὶ 10 en veau), 200 διηρημένοι ἀνά
 τετράκοντα εἰς δύο κιβώτια διὰ νὰ πέμψῃ τὸ ἓν εἰς τοὺς ἐν
 Λειψίᾳ Μοσπινιώτην καὶ Πατρινὸν (MP N° 1,) καὶ τὸ
 ἄλλο (NP N° 1) πρὸς τὸν Νικόλαον Πετρίτζην εἰς Σμύρ-
 νην. Γράψον λοιπὸν χωρὶς ἀργοπορίας πρὸς τὸν Castinel
 διὰ τὴν ἀσφάλειαν ἀπὸ κινδύνων θαλάσσης, ἐάν ἔχῃς
 ἀποκρίσιν νὰ τὰ ἀσφαλίσῃς, καὶ διὰ τὴν εἰς τὰ πρόσω αὐ-
 τῶν ἀποστολὴν καὶ προευόδωσιν. Ἦτον καλὰ νὰ τὸν

γράφης ἔτι διὰ τὸ πρὸς τὸν Πετρίτζην κιβώτιον, ἂν εὖρη ἔτοιμον πλοῖον διὰ τὴν Σμύρνην, νὰ τὸ πέμψῃ πρὸς τοὺς ἀδελφούς σου εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐκεῖ ἐκεῖνοι πέμπουν πρὸς τὸν Πετρίτζην ὅσους κρίνουνσι λόγον. Ὡσαύτως γράψον καὶ πρὸς τὸν Πετρίτζην (ὅποσον θέλω γράψῃ κ' ἐγὼ) ἂν τοὺς λάβῃ πρῶτος νὰ πέμψῃ πρὸς τοὺς ἀδελφούς σου ὅσους θέλεις. Ἐν μού πρὸς τούτοις νὰ γράψῃς καὶ πρὸς τὰ δύο μέρη εἰς τὴν κασσέλαν θέλουν εὐρεῖ τεσσάρων εἰδῶν δέματα ἀγκαλὰ ὅλα demi reliure κόκκινα, ὡς αὐτὰ τὰ ὅπλα σὲ φέρει ὁ Σκυλίτζης, πράσινα, ἡεράνεα (ἡγουν μαύρα καὶ... τοῦτο τὸ χρῶμα ἀγαπῶ νομίζω ὅμως ὅτι τοιαυτὴ χυδαῖστί λέγεται καφεῖ ρεγκί. Τοῦτο τὸ τελευταῖον ἔχει μόνον δέκα σολδία ὁ τόμος (ἡγουν 20 τὸ ἀντίτυπον ὅλα κληρον) δετικόν· τὰ τρία πρῶτα 14, ἡγουν 28 τὸ ἀντίτυπον. Τὸ αὐτὸ ἀκολουθεῖ καὶ εἰς τὸ κιβώτιον τὸ πρὸς σὲ διὰ τοῦ Franck καὶ εἰς ἐκεῖνο τὸ πρὸς τὸν Πετρίτζην. "Ὅλα, ὅλα τὰ καφεῖ ρεγκία εἶναι 54 ἀντίτυπα μοιρασμένα εἰς τρία κιβώτια. Νὰ μὴν ἀκολουθήσῃ λοιπὸν σύγγνωσις γράψον πρὸς ὅλους τοὺς πωλητάς ὅτι εἴτι δὲν εἶναι κίτρινον, πράσινον, ἢ ἡεράνεον, ἀπὸ τὰ ἐξεμπλάκια ἔμπροσθεν νὰ κάμωσι τόσην συγκατάθεσιν, ὅσον ἀξίζουν ἐκ τῶν 54 σολδία τῆς Γαλλίας. Ἐκαμα ταῦτα τὰ 54 οὕτως, νὰ εὐκολύνω εἰς τοὺς ὑποδεεστέρους τὴν ἀγοράν.

Τὰ τῆς Λειψίας σὲ εἶπα ὅτι ἐπέμψθησαν εἰς φύλλα. Εἰς φύλλα ὡσαύτως πέμπονται καὶ αὔριον ἢ μετὰ τὴν 50 ἀντίτυπα διὰ τοῦ ἐν Rotterdam Jean Osy et fils πρὸς τὸν ἐν Λόνδρᾳ βιβλιοπώλῃν Payne. Αὐτός ἐστιν ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐπισημοτέρους τοῦ Λονδίνου βιβλιοπώλῃς ὁ Fuchs (ὅστις τὰ πέμπει, καθὼς ἔπεμψε καὶ τὰ ἄλλα

εἶπε νὰ διορίσω τὴν τιμὴν τῆς Λόνδρας σκιλίνια $12\frac{1}{2}$
 σκιλίνι τῆς Λόνδρας κáμνει 24 σολδία Γαλλικά. Τὰ
 ἄλλα ἀπ' ἐντεῦθεν εἰς Ῥοτερόδαμον εἶναι διὰ λογαρια-
 σμῶν σου, ὅθεν θέλω γράψῃ τὸν Στέφανον Ἡσαίου νὰ
 πληρώσῃ πρὸς τοὺς Jean Osy et fils καὶ νὰ φροντίσῃ
 τὰ λάβῃ παρ' ἐμοῦ, ἢ νὰ σὲ γράψῃ νὰ πληρώσῃς
 τοῦ.

Ὁ Κρῆς ἀκούω ὅτι πωλεῖ ἀπὸ τὰ σάλια σου. Φρον-
 τίσεις τάχα νὰ περιμαζεύῃς αὐτοῦ τ' ἀργύρια τῆς τιμῆς,
 ὅσον πωλοῦνται; Τοιαύτη πρόνοια δὲν ἤθελεν εἶ-
 ναι περιττὴ· φοβοῦμαι, φίλε μου, τὰς ἀνθρωπίνας ἀπρο-
 οξίας περισσότερον παρὰ τὰς ἀνθρωπίνας κακίας παρὰ-
 λήψα λαμβάνων ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου. Ὅσάκις εὗρεθῶ
 ἀργύρια περισσὰ εἰς τὰς χεῖράς μου, γίνομαι ἄσωτος·
 καὶ ἂν καὶ ἡ ἀσωτία μου ἦναι εἰς ἀγορὰν βιβλίων, δὲν
 εἶναι διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον ἐπονείδιστος. Εἰς τοὺς φρο-
 νίμους ὀλίγα.

Ὅσα σ' ἔγραψα περὶ ζητήσεως σαλίων, σὲ τὰ βεβαιόνα
 ἔλιν. Ὅλοι τὴν σήμερον αἱ ταλαίπωροι γυναῖκες καίον-
 ται ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῶν σαλίων.

. . . Οὔτε ῥόδοις οὐ μάλοις, οὐδὲ κικίνιοις,

Ἄλλ' ὅλοαίς μανίαις.

Ἔρωτα τὸσον δεινόν, ὥστε κινδυνεύουν ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἄν-
 ῥωπας δὲν ἔχουν τῆς Ἀμαλθείας τὸ κέρασ διὰ νὰ ἀγορά-
 νωσι σάλια, νὰ λάβωσιν εἰς ποινὴν τῆς ἀναξιότητός των
 τὸ κέρασ τοῦ Πανός.

Ἀπὸ τοὺς Ἰορδάνας δὲν ἐζήτησα ἀκόμη τίποτε· διότι
 σ' ἔγραψα ἔμενον ἔτι εἰς ἐμὲ ἀργυρίά σου, ὅθεν ἐπρό-
 ρητον νὰ πληρώσω καὶ τὰ δετικά, ἔπειτα καὶ παλωτικά

τῶν διαφόρων ἀποστολῶν, καὶ οὕτω νὰ ζητήσω ἀκριβὲς
τὸ λειπόμενον καὶ ὄχι περισσότερον.

Ὁ λογαριασμὸς ραπτικοῦ καὶ στιχώματος, εἶναι ση-
δὸν τοιοῦτος καὶ τοσοῦτος.

288 ραμμ. (brochés) πρὸς 6 σολδ. τὸ ἀντίτυπ. 86

12 δεμένα εἰς μόσχινον. (en veau) πρὸς 3-4 σολ. 38

246 demi reliure πρὸς 1.8. 344

54 demi reliure πρὸς 1 54

600 ἀντίτυπα. 523

Ἀφαιρῶ δι' ἐκεῖνο τὸ πρὸς τὸν Πετρίτζην 3

520

Ἀπὸ ταῦτα σὲ ἐπέμφθησαν τὰ ἐξῆς :

100 ραμμένα κατ' εὐθεΐαν εἰς Βιένναν

2 διὰ τοῦ Stolzlin ραμμένα

2 εἰς Γενεύαν πρὸς τὸν Prevost καὶ Weber ραμ.

1 εἰς τὸν Κλαυιέρον ραμμ.

106 A. B, αὐτοῦ κατ' εὐθεΐαν, ἤγουν 10 en veau εἰς

en demi reliure ἐκ τῶν τεσσάρων χρωμάτων.

200 εἰς τὸν Castinel εἰς δύο κιθωτοὺς demi reliure

ἐκ τῶν τεσσάρων χρωμάτων.

5 διὰ τοῦ Σκυλίτζη (1 en veau καὶ 4 demi reliure

ure κόκκινα)

416

3 ἀφαιρῶ τρία τὰ ὅποια μέλλεις νὰ δώσης παρ' ἐμὲ

413 πρὸς τὸν Γαζῆν, τὸν Ζηνόβιον καὶ τὸν Πύργον.

Τὰ λείποντα τῶν ἐξακοσίων μένουσιν ἐδῶ μέρους

τοὺς βιβλιοπώλας καὶ τὰ περισσότερα εἰς ἐμέ, ταῦτα

ναὶ ὅλα ραμμένα πλὴν ἐνὸς μόνου en veau τὸ ὅποιον

ρέδωκα εἰς τὸν Σκυλίτζην διὰ νὰ πέμψῃ ἀπὸ μέρους

πρὸς τὸν Νικόλαον Πετρίτζην, καὶ τοῦ ὁποίου ἀφαίρεσα
τὴν τιμὴν τοῦ στιχώματος ἀπὸ τὸν λογαριασμόν.

Παρὰ ταῦτα εἶναι τὰ ἔτι ἄδετα 400, ἐκ τῶν ὁποίων
ἐκταρῶ τὰ 150 τῆς Λειψίας καὶ τὰ 50 τῆς Λόνδρας. Ὁ
Σκυλίτζης φεύγει ταύτην τὴν ὥραν, περισσότερα νὰ γράψω
δὲν ἔμπορῶ.

Υἱαίνει.

42.

23 Αὐγούστου 1804.

Χθὲς τὸ πρῶτ' ἔδωκα εἰς τὸν Σκυλίτζην τὴν τρίτην
ἐπιστολήν, καὶ τὸ ἐσπέρας ἔλαβον τὴν ἰδικήν σου τῆς
11 Αὐγούστου. Ἡ παροῦσα εἶναι τετάρτη καὶ μέλλει νὰ
δοθῇ καὶ αὐτὴ τὸν Σκυλίτζην (ὅστις ἀποδημεῖ σήμερον),
ἐὰν ἔλθῃ νὰ μ' ἀποχαιρετίσῃ.

Εἰς τὴν χθεσινὴν σ' ἔδωκα κάποιαν νύξιν περὶ τῶν
ἰδῶ σαλίων σου, ἔπειτα ἔμαθον ὅτι ἐπώλησε καὶ ἄλλα.
Κάμε τον λοιπὸν νὰ κομίζῃ πρὸς τὸν Ἰορδάνην τὰ ἀρ-
γύρια τῆς πωλήσεως ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρόν. Αὐτὸς εἶναι
σήμερον ταμίας καὶ οἰκονόμος τοῦ πρέσβεως, ὅστις πά-
σχει ἀπὸ δεινὴν ἀναργυρίαν καὶ ἐξεύρει πολλὰ καλὰ ὅτι
ὁ ταμίας του πωλεῖ πραγματείας. Μὴν ἀμελήσῃς ὅ,τι
ἐγὼ λέγω, καὶ κατηγορήσόν με, ἂν θέλῃς, ὡς ἄπιστον καὶ
καχύποπτον.

Τὸ Ἀδραχθῇ σου εἶναι καλόν, καὶ πρώτην φορὰν τὸ
ἐκθάνω, ἢ τοῦλάχιστον εἶχα τὸ λησμονήσῃ ἐάν ποτε
τὸ ἤκουσα· εἶναι τὸ Δράσσομαι τῶν παλαιῶν ῥῆμα μέ-

σον, ἀπὸ τὸ ὅποῖον ἡ δράξ, τὸ δράγμα (garbe) ὁ τοῦ ἡ
 συχίου δραγματολόγος, ἤγουν ὁ τὰ δράγματα συλλέγων
 ἴσως δὲ καὶ ὁ τῆς κοινῆς συνηθείας Δραγάτης (vigneron)
 Ἡ προσθήκη τοῦ Α δὲν εἶναι βάρβαρος· ἔλεγον παλαιά
 Μαυρώω καὶ Ἀμαυρώω, Μέρδω καὶ Ἀμέρδω, Σπαίρω
 (ὄθεν ὁ Σπάρος τὸ ὀψάριον, καὶ τὸ σπαρταρίζω καὶ
 σπαρταριστός) καὶ Ἀσπαίρω κτλ. Πιθανὸν εἶναι ὅτι καὶ
 τὸ συνώνυμον τοῦ Σπαίρω, Σκαίρω (ὄθεν Σκάρος τὸ ἔλα-
 ριον) ἐλέγετο καὶ Ἀσκαίρω, ἐπεὶ δὴ τὸ παράγωγον αὐτοῦ
 ἀσκαρίζω εὐρίσκεται εἰς τὸν Ἱπποκράτην εἰς τὴν αὐτὴν
 σημασίαν τοῦ Σκαίρω, εἶπέ με μόνον ἂν μεταχειρίζομαι
 κατὰ μέσσην διάθεσιν τὸ Ἀδράσσομαι, ἢ ἂν λέγεται καὶ
 ἐνεργητικῶς Ἀδράσσω καθὼς τὸ ἔχει τὸ ἐν Βιέννῃ γλω-
 σσον καὶ τρισάθλιον λεξικόν. Τὸ ἐνεργητικὸν δὲ
 δὲν εὐρίσκεται πλὴν εἰς μόνον τὸν Ἡσύχιον, ὅστις ἐν-
 πιθανὸν ὅτι τὸ εὑρηκεν εἰς κἀνένα συγγραφέα. Ὁ Γραμμα-
 ῖταλὸς λεξικογράφος ἀγνοεῖ τὸ Ἀδράσσω, ἀγκαλιὰ ἀπο-
 κρίτως πλουσιώτερος παρὰ τὸν Βεντότην.

Τὸ Κτίριον, φίλε μου, δὲν εἶναι ὡς νομίζεις, εἰς τὴν
 ἀναλογίαν τοῦ Ποτήριον· τὰ ῥηματικὰ τούτου τοῦ εἰδὸς
 παράγονται ἀπὸ τὸ τρίτον πρόσωπον τοῦ παθητικοῦ πα-
 ρακειμένου. Πέποται ποτήριον Σέσωται σωτήριον, Δέ-
 δακται διδακτήριον, Μεμήνυται μηνυτήριον κτλ. τὸ πο-
 τήριον ἔαν τὸ θέλῃς ἀπὸ τὸ κέκτηται, ἔπρεπε νὰ ᾔῃαι κτ-
 τήριον, ἔαν (ὡς πρέπει νὰ ᾔῃαι) ἀπὸ τὸ συνώνυμον πο-
 κτιζω τὸ κτίω, ὄθεν ὁ κτίτης fondateur τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ
 (Ὁρεστ. 1621) καὶ τῆς κοινῆς συνηθείας ὁ κτίτωρ (τῶν
 Ἀγίας Μονῆς οἱ Κτίτορες) καὶ ὄχι κτήτωρ διὰ τοῦ πο-
 τὸ γράφουσιν ὅλοι σχεδόν· ἔαν λέγω εἶναι ἀπὸ τὸν Πο-
 ρακειμένον κέκτιται, πρέπει νὰ ᾔῃαι κτιτήριον. Ὁ Βεν-

της τὸ γράφει κτήριον, ὁ Γραικο-ἰταλὸς λεξικογράφος κτίρειον. Ἐπειτα παρατήρησον καὶ τοῦτο ὅτι τὰ τοιαῦτα παραγωγή πρέπει νὰ ᾖναι σημασίας ἐπιθετικῆς (ὅτι καὶ τὸ ποτήριον εἶναι ἐλλειπτικόν, ἀντὶ τοῦ ποτήριον ἄλλος ἢ σκεῦος)· τὸ δὲ κτίριον ἄλλο δὲν σημαίνει παρὰ οὐσιαστικὸν καὶ συνώνυμον κτίσμα. Βλέπεις λοιπὸν αἰτίας, αἱ ὁποῖαι ἐγέννησαν εἰς ἐμὲ τὴν ἀμυχανίαν καὶ τῆς λέξεως τοῦ κτίριον, ἢ κτήριον, ἢ κτίρειον. Ὑποτάσσομαι μίαν ἄλλην παραγωγὴν τῆς λέξεως· ἀλλὰ χρειάζεται σκέψιν πρὶν τὴν φανερώσω. Γράφει ἐν τοσούτῳ κτίρα τὸν fondateur ἢ καὶ κτίστορα (ἐπειδὴ εὐρίσκεται καὶ κτίτωρ εἰς τὸν Εὐριπίδην, καθὼς καὶ ὁ κτίτης), ὅθεν καὶ τὸ κτιτορικὸν δίκαιον καὶ κτιτορικὸν τυπικὸν (καὶ ὄχι κτητορικόν,) καὶ κτήτορα τοῦ possesseur.

Υγίζειν καὶ σύγγνωθι τῆς μωρολογίας.

«Τὴν ἐπιστολὴν σου τὴν πέμπω σήμερον πρὸς τὸν Ἀλεξάνδρῳ. Ἐὰν ὁ γραμματοκομιστὴς κύριος Στέφανος Σκυλίτζης λάβῃ χρεῖαν ἀπὸ ἀργύρια, παρακαλῶ νὰ βοηθήσῃς μὲ καμπίζλεν σου, διὰ νὰ πληρωθῇς εἰς τὸ Βυζάντιον».

ΚΟΡΑΗΣ.

43.

26 Αὐγούστου 1804.

Κατὰ τὴν εἰκοστὴν τρίτην τὸ ἑσπέρας ἀπεδήμησεν ἀπὸ τοῦ οὐνοῦ ὁ Στέφανος Σκυλίτζης ὠπλισμένος μὲ τέσσαρα μου ἐπιστολάς, ὅχι διὰ νὰ σὲ φονεύσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ σὲ κοπώσῃ τόσον ὥστε νὰ φωνάξῃς ἀγανακτῶν, ὡς τῆς

ἀπεραντολογίας! ἐμωρολόγησα τόσον εἰς αὐτίς, ὥστε
ἐξεκενώθην ἀπὸ τὰς μωρολογίας, καὶ δὲν ἔγω τι πλέον
νὰ εἶπω.

Ἐδῶ ἐγκεκλεισμένην θέλεις εὐρεῖ τὴν πρὸς τὸν ἑλ-
δελφόν μου Πετρίτζην ἐπιστολὴν περὶ τῶν Ἡλιοδώρων.
Ὅθεν πέμψον αὐτὴν συνωδευμένην μὲ ἐτέρων ἰδικῶν τοῦ
πρὸς αὐτὸν περὶ τῆς τιμῆς καὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐπὶ
θυμεῖς νὰ οἰκονομήσῃ τὰ ἀντίτυπα. Γράψον καὶ πρὸς
τοὺς ἀδελφούς σου καὶ πρὸ τούτου πρὸς τὸν Casimir
περὶ τούτου τοῦ κιβωτίου, καὶ περὶ τοῦ ἐτέρου τοῦ πρὸς
τὸν Μοσπινιώτην, καὶ πρὸς τὸν Μασπινιώτην, καὶ καὶ
ὅσα ἄλλα εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν περὶ τῶν σῶν πρόνοιαν.
Ἐρῶσω εὐδαιμονῶν! Ὁ Φιλιππίδης λοιπὸν ἦλθεν αὐτὸς
εἰς Βιένναν; Ὁ Σκυλίτζης σὲ φέρει πέντε Ἡλιοδώρων
ἀγκυλὰ πιθανὸν εἶναι ὅτι θέλεις τὸν ἰδεῖ πρὸ τῆς πα-
σης μου ἐπιστολῆς. Γράψον πρὸς τὸν Πετρίτζην τὴν ἡμέ-
ραν τῆς αὐτόθεν ἀποδημίας τοῦ Σκυλίτζη.

44.

22 Σεπτεμβρίου 1894.

Φίλε Ἀλέξανδρε, ἀσπάζομαι σε.

Φίλε μου Ἀλέξανδρε, ὁ Ἰατρὸς Μάρκης θέλει θέ-
μὲ τὴν παροῦσαν τὴν ἔκδοσιν καὶ μετὰφρασιν ἀπὸ τὸν Δ-
δότον ἐνὸς Ἀσματος τοῦ Τυρταίου, καὶ εἰς μίαν διέσκε-
χωριστοὺς τοὺς δύο τόμους τοῦ Ἀπολλοδώρου, τοῦ
ὁποίους σὲ πέμπει ἀντίδωρον ὁ Κλαυέριος. Φυλάττου

με δέσης, ἐπειδὴ λείπουσιν ἔτι ὁ Πίναξ καὶ τὸ προοί-
ον ὅταν τελειωθῶσι, θέλω σὲ τὰ στείλει καὶ αὐτά.

Περὶ σφόδρα νὰ σὲ γράψω δὲν εὐκαιρῶ, τὸ μὲν διότι
καθήμενός παρὰ σοῦ ἀπόκρισιν εἰς μίαν ἑκατοντάδα ἐπι-
τολῶν μου· τὸ δὲ ὅτι τὴν ὥραν ταύτην εἶναι ἡ κεφαλὴ
τοῦ οὐρία καὶ τρόπον τινὰ ἡλίθιος· τοῦτο πάσχω ὁσάκις
παντῶ ῥήσεις δυσνόητους εἰς τὸν Στράβωνα. Ὁλην ταύ-
την τὴν πρωινήν (12 Σεπτεμβρίου) τὴν ἔδαπάνησα εἰς
μὴν μόνην ῥῆσιν· καὶ μετὰ τοσοῦτον κόπον ἀμφιβάλλω
ἐν τὴν ἐνόησα. Ἄλλο δὲν μὲ παρηγορεῖ πλην ὅτι ἐξ
ἐπτά ἐξηγηταὶ πρὸ ἐμοῦ δὲν ἑκατάλαβαν τίποτε. Εἰς
ταῦτα κεφαλοζαλίσματα ἀπόδος καὶ ὅσα σφάλματα εὔ-
ρηξαι εἰς τὸν Ἡλιόδωρον, ὅτι δὲν εἶναι μόναι αἱ ἰδικαὶ μου
ἐπιτολαὶ εἰς τὸν Στράβωνα αἱ ὅποιαι μὲ ἐμποδίζουν, ἀλλ'
καὶ τὰς ἀπορίας τοῦ Συνεργάτου, ὅστις (ὁ Θεὸς νὰ
τὸν στερεόνη!) ἀπορεῖ πολλάκις καὶ εἰς ὅσα ὅλος ὁ κό-
πος εὐπορεῖ.

Υγίαίνε.

45.

9 Ὀκτωβρίου 1804.

Τί θέλω εἰπεῖ ἂν ἀκούσω ὅτι ἐνυμφεύθης; θέλω εἰπεῖ,
φιλάτε Ἀλέξανδρε, ὅτι ἔκαμες ἔργον φρονιμώτατον.
ἔχω περὶ τούτου μίαν θαυμαστὴν καὶ ὄντως sentimenten-
tale ιδέαν τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως· ἀλλὰ μήτε
ἐλπίστρατον ἔχω ὁ ταλαίπωρος, μήτε καιρὸν νὰ τὸ ἐξε-
λέσω. Μὴ λησμονήσης νὰ μὲ πέμψης ἀπὸ τὰ σακχαρωτὰ
τοῦ γάμου· τὸ γλυκύτερον ὅμως εἰς ἐμὲ εἶναι νὰ μὴ λη-

σμονήσης τὸν γάμον, ἀλλὰ νὰ τὸν τελειώσης ἐπεὶ δὴ τὸν ἔβαλες εἰς τὸν νοῦν σου. Εἶναι, φίλε, βίος δυστυχέστατος ὁ ἄγαμος βίος· καὶ ὁ φρόνιμος καὶ χρηστοτήτης ἀνθρώπος ἔχει χρέος, καθὼς ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ γονεῖς τὴν λαμπράδα τοῦ βίου, οὕτω νὰ τὴν παραδῶσιν εἰς ἀλλοίους. Τοῦτο εἶναι τὸ βούλημα καὶ δόγμα τῆς φύσεως.

Λυποῦμαι τὴν χασμημέριαν εἰς τὸ νὰ ἀντιγράψῃς τὸν περί ποιητικῆς κανόνας, ἀλλ' ὅμως μεγάλως εὐχαριστῶ ὅτι ἔκρινας εὐλογον νὰ μὴ μ' ἀφήσῃς ἀνειδήμονα τῶν τοιούτων. Καὶ οἱ μὲν κανόνες εἶναι καθὼς τοὺς ἔκρινες· ἡ δὲ στιχουργία του καθὼς τὴν αἰσθάνθης, ἄνοστος καὶ ἀηδεστάτη, ἐξ εὐτυχίας καὶ τοῦτο. Ἄμποτε ὅσα διδόνται τοιούτους κανόνες νὰ γράφωσιν οὕτως· ἀλλέως ἡρπάζονται ἢ γλῶσσα, ἢ ὁποῖα ἂν καὶ βαρβαρωμένη, δυνατόν εἴναι νὰ καλλωπισθῇ, ἂν ἐπιτύχῃ νομοθέτας λελογισμένους· τοῖσι τοῖς ὀνομάζω ὅσοι μετὰ τῆς φυσικῆς κρίσεως τοῦ καλοῦ ἔχουσι καὶ ἱκανὴν εἶδῃσιν τῆς ἀρχαίας γλώσσης, καὶ πολλῶν ἄλλων γλωσσῶν (ἐν πρώτοις τῆς Λατινίδος), καὶ πρὸς τοῦτοις ἔκαμαν καὶ μελέτην ἀρκετήν, καὶ περιεργασάθησαν μὲ σκέψιν τὰς ἀνωμαλίας ὅλας τῆς γλώσσης καὶ τὰ γενέθλια τῶν τοιούτων ἀνωμαλιῶν. Πῶς θέλει νὰ θεραπεύσῃ πάθος ὁ ἰατρός, ὅταν δὲν ἐξεύρῃ μὴτε τὴν αἰτίαν τοῦ πάθους, μὴτε τὸν τόπον εἰς τὸν ὅποιον πρὸς καθέζεται καὶ ἐνδομυχεῖ τὸ πάθος;

Ἐπέμφθησαν καὶ 50 ἀντίτυπα Ἡλιοδώρου, πρὸς τὴν βιβλιοπώλην Payne εἰς τὴν Λόνδραν διὰ τῶν ἐν Παρισιᾷ ροδόχμω Jean Osy et fils. Ἐγραψα πρὸς τοὺτους νὰ τοὺς οἰκονομήσωσι κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Payne, πρὸς τὸν τὸν Payne διὰ τῶν αὐτῶν μὲ τὸν αὐτὸν ταχυδρόμον ἐλθόντων τὴν ἐπιστολὴν νὰ τὰ σύρῃ ἐκείθεν. Σ' ἔλεγα μὲ ἄλλοι.

πολὴν ὅτι εἶχομεν διορίσει τὴν τιμὴν $12\frac{1}{4}$ σκιλίνια γαλικά. Ὑστερον ὁμῶς ἀνασχεφθέντες ἐκρίναμεν εὐλο-
 πτερον ὅ,τε Fuchs καὶ ἐγώ, νὰ ἀφήσωμεν ὅλα τὰ ἔξο-
 χαντεύθεν μέχρι Λόνδρας διὰ λογαριασμόν τοῦ βιβλιο-
 πώλου, καὶ νὰ πωλήσῃ αὐτὸς τὰ βιβλία, εἰς οἷαν τιμὴν
 αἰ, με συνθήκην νὰ σὲ πληρώνῃ 12 σκιλίνια καθαρὰ
 ἑκαστον ἀντίτυπον, τὸ σκιλίνη ἀξίζει 24 σολδία Γαλ-
 λικά, κατ' αὐτὸ λοιπὸν ἔγραψα πρὸς τὸν Payne νὰ σὲ
 κώρῃ κύριον τῶν βιβλίων. Αὐτὸς μοῦ εἶχε πωλήσει
 καὶ Θεοφράστους καὶ Ἰπποκράτους· εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς
 πρώτους βιβλιοπώλας τοῦ Λονδίνου. Παρὰ ταῦτα ἐσύ-
 πησα τὰ βιβλία καὶ εἰς τὸν Benks, καὶ εἰς τὸν ἐκδότην
 τῶν Εὐριπιδείων τραγωδιῶν τὸν Porson, καὶ ἐλπίζω ὅτι
 πλοὺν πωληθῇ ἐγρήγορα. Ὅταν σὲ γράψῃ ὁ Payne μὴ
 ἀψῆς νὰ τὸν παρακινήσῃς νὰ σοῦ ζητήσῃ καὶ ἄλλα. Σ'
 ἔγραψεν ὁ Reclam, ἂν ἐτύπωσε τὴν ἐπιγραφὴν Ἑλιο-
 φάνου εἰς τὸν Λειψιακὸν κατάλογον τῶν βιβλίων τῆς πα-
 ραγύρεως· καθὼς τὸν ἔχομεν παραγγεῖλει.

Μὴ κλαίεις περὶ τοῦ Ταχίτου. δὲν εἶμαι βέβαια ἐγὼ ὁ
 αἰτίας τῆς ἀπωλείας του· μ' ὅλον τοῦτο ἔγινε πρὸ μικροῦ
 δευτέρᾳ ἐκδοσὶς τῆς αὐτῆς ἐκείνης μεταφράσεως τοῦ Da-
 vanzati καὶ σοῦ τὸν ἠγόρασα εἰς τρία μικρὰ τομίδια
 bien mignons et bien gentils. Σχοπὸν εἶχα νὰ σὲ τὸν
 πέμψω ἀπροσδοκῆτως· ἀλλ' ἀφ' ἑνὸς μέρους αἱ γοεραὶ
 σου φωναί, καὶ ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὁ φόβος μὴ τὸν γνωρίσῃς
 καὶ τὸν ἀγοράσῃς πάλιν αὐτοῦ, με ἀναγκάζουσι νὰ σὲ
 τὸ φανερώσω. Λέγε ἂν θέλῃς νὰ τὸν δέσω. Τὸ νόστιμον
 εἶναι ὅτι ἔγινες αἷτιος νὰ ἀναγνώσω ὀλίγας σελίδας τῆς
 μεταφράσεως, καὶ παρὰ ταύτας τὸ προσοίμιον ὅλον, εἰς
 τὸ ὅποιον ὁ μεταφραστὴς θέλων νὰ ὑπερυψώσῃ τὴν γλῶσ-

σάν του (καί εἰς τοῦτο εὐγέ του!) ὑπὲρ ἐκείνην τῶν
Γάλλων, καυχᾶται ὅτι δὲν μετεχειρίσθη περισσοτέρως
ξίς ἢ φράσεις παρὰ τὸ κείμενον, καὶ πολλάκις ἐγινε καὶ βρα-
χυλογώτερος παρὰ τὸν βραχυλογώτατον Τάκιτον. Ἦτο
τὴν νύκτα τοῦτο· δὲν ἤξεύρω εἴτε ἀπὸ κατάρτησιν τοῦ κα-
ροῦ καὶ κακοσχολίαν, εἴτε ἀπὸ ζηλοτυπίαν, ἠθέλησα νὰ δο-
κιμάσω, ἂν μεταφράζεται εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν.
Τάκιτος μετεγλώττισα μίαν σχεδὸν σελίδα αὐτοσχεδῶς κα-
χωρὶς σκέψιν· τοιαύτη βέβαια κατεσπευμένη μετάφρασις
καταλαμβάνει ὅτι πρέπει νὰ ᾖ αἰθρία, μ' ἐπιπροσφύση-
σεν ὅμως ἡ μικρὰ αὕτη δοκιμὴ, ὅτι δυνατόν εἶναι νὰ με-
ταφρασθῇ ὁ Τάκιτος εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, λακωνι-
κῶς, ἀλλὰ πολλὰ σαφεστέρως παρὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ
Davanzati. Τρελὰ καὶ ἀνόητα πράγματα! . . . Ἀκού-
σον λοιπὸν ἄλλο τρελώτερον : στοιχημα βάλλω, ἔγι-
νον ὅτι δύναται νὰ φυλάξῃ τὸν Λακωνισμὸν τοῦ Τα-
κίτου, ἀλλ' ὅτι ἐμπορεῖ νὰ ἀποφύγῃ καὶ τὴν ἀνηθίαν τῆς
καταχρήσεως τοῦ ἀσυνδέτου, διότι, φίλε, μὴν ἀκού-
τοὺς πανηγυριστὰς τοῦ Τακίτου· ἀπὸ ἑκατὸν τοιούτων
μόλις εὐρεῖς δέκα οἵτινες τὸν ἀνέγνωσαν ἀπ' ἀρχῆς με-
χρι τέλους μετὰ προσοχῆς καὶ τὸν ἐνόησαν· οἱ λοιποὶ εἴ-
ναι ψεῦσται καὶ ἀλαζόνες, οἱ ὅποιοι ἐπαινοῦν φοβό-
μενοι μὴ φανῶσιν ἄγευστοι καὶ ἀνειδήμονες τοῦ παρὰ
τῶν ἄλλων ἐπαινουμένου συγγραφέως. Λακωνικὸς εἶναι
καὶ ὁ Θουκυδίδης, ἀλλ' αἱ περίοδοί του εἶναι ὅλαι συν-
δεδεμέναι μὲ τέχνην καὶ κομψίαν μεγάλην. Ταῦτα λέ-
γων δὲν καταφρονῶ τὸν Τάκιτον, ὅστις εἶναι θαυμαστὸς
συγγραφεύς, ἀλλὰ θέλω τοῦτο μόνον νὰ παραστήσω, ὅτι
ὑπερτερεῖ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα τῆς Λατινικῆς· καὶ ὅτι
ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς τὰ προτερήματα, ἔχει πολλὰ καὶ ἡ

μαρηνή τῶν Γραικῶν, καὶ θέλει ἀποκτήσει περισσότερα,
 δὲν τὴν διαστρέψωσιν οἱ Φικιάσται καὶ νομοθέται της.
 Σε ταραττει τὸ Χρηστόθηθος, καὶ ἔχεις δίκαιον. Τὰ
 μετα τῶν οὐδετέρων ὀνομάτων εἰς ος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-
 στον λήγουσιν εἰς ἧς ἄλλ' ὅμως εὐρίσκονται καὶ πολλαὶ
 ἑξαίρεσεις, οἷον Ἐκμελὴς καὶ Ἐκμελος, Φανερόμισος ἀντὶ
 τοῦ Φανερομισῆς· εἰς τὸν Ἱπποκράτην ἔχομεν τὸ Ἀκρό-
 τος ἀντὶ τοῦ Ἀκροπαθῆς, εἰς τὸν Ὀμηρον, εὐτείχεος
 τοῦ ὁποῖον εἶναι διάλυσιν τοῦ Εὐτειχος κατὰ τὸ Ἀδελ-
 φός, Ἀδελφεός) ἀντὶ τοῦ Εὐτειχῆς κτλ. Μ' ὅλον τοῦτο
 πολὺ ὅτι ὄχι διὰ ταύτας τὰς ἑξαίρεσεις ἔγραψα Χρη-
 στόθηθος, ἀλλὰ παρασυρόμενος ὑπὸ τῆς συνηθείας.

Διὰ νὰ ἀποφύγω τὴν ἀμφιβολογίαν τοῦ Εὐρωπαϊοῦ
 πρόσθετα τὸ ἀλλογενεῖς. Ἡ κατάχρησις τῆς λέξεως
 προήλθεν ἀπὸ τοῦτο εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, ὅτι ἡ Εὐ-
 ρώπη (ἡ Τουρκικὴ λέγω) οὖσα μικρὸν μέρος πρὸς τὴν
 αὐτὴν ἐπικράτειαν τοῦ Τούρκου, συνεχύθη τρόπον τινὰ
 πρὸς τὸ μεγαλύτερον μέρος καὶ ἐλογίσθη ὡς μόριον τῆς
 Ἀσίας. Τὸ Δυτικωτέρων ἦτον καλόν, ἂν οἱ δυτικώτεροι
 ὧν ἦσαν τόσον ἐκτεταμένοι· ἀλλὰ στοχάσου, φίλε, πό-
 σον εἶναι τὸ διάστημα ἀπὸ τῆς Ἠπείρου τὴν παραλίαν,
 ὡς τὴν παραλίαν τῆς Ἰσπανίας τὴν Δυτικὴν· ἔπειτα
 τοὺς ὑπὲρ κεφαλῆς σου Βορεινοὺς μέχρι τοῦ Βορεινοῦ Ὠ-
 κeanοῦ, τί τοὺς κάμνεις; τὸ Ἀλλογενεῖς μὲ φαίνεται ὅτι
 τοὺς ἐξηγεῖ καλλιώτερα.

Τὸν Σουῖδαν καὶ Πλούταρχον θέλω φυλάξει μέχρις οὗ
 πάσης ὕψους νὰ μοῦ τοὺς ζητήσης.

Εὐχαριστῶ σε περὶ τῶν βιβλίων τὰ ὅποια μὲ πέμπεις
 διὰ τῆς Λειψίας. Περί δὲ τῶν χιλίων φράγκων τὰ ὅποια
 μὲ προσφέρεις διὰ τὸν Ἡλιόδωρον, αὐτὸ ποτὲ δὲν παρε-

στάθῃ εἰς τὸν νοῦν μου, μήτε μὲ τοιαύτην προσθαί-
 ῃκαμα τὸ ἔργον μου· ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ θέλεις οὕτως, το
 δέχομαι καὶ θέλω δαπανήσῃ τὰ περισσότερα εἰς βιβλίον
 ἀπόκτησιν. Τὰ ἐζήτησα ἀπὸ τοὺς Ἰορδάνας, ἀλλὰ δὲ
 εἶχον ἀκόμῃ διαταγὴν σου περὶ αὐτῶν, ὅθεν τοὺς παρ-
 κάλεσα, ὅταν λάβωσι τὴν παρὰ σοῦ ἄδειαν νὰ μὲ τὴν
 νύσωσι διὰ τῆς μικρῆς πόστας. Πρὸ ὀλίγων ἐβδομαδίων
 εἰς μίαν δημόσιον πώλησιν πολλῶν καὶ καλῶν ἑλληνικῶν
 βιβλίων, ἐτόλμησα νὰ ἀναβῶ ἕως εἰς 325 φράγκα διὰ
 τοὺς 4 τόμους τοῦ Εὐσταθίου· καὶ μ' ὅλην μου ταύτην
 τὴν ἀσωτίαν δὲν ἔλαβα τὴν τύχην νὰ τὸν ἀποκτήσω.

Διὰ τὰ προγεγραμμένα 500 φράγκα, τὰ ὅποια μ' ἔγρα-
 φες νὰ λάβω, παρὰ τῶν Ἰορδάνων δι' ἐξοδα τῶν δετι-
 κῶν, δὲν ἔλαβα τίποτε· ὅθεν μήτε τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπι-
 στολὴν ἔδωκα· τὸ αἷτιον εἶναι, ὅτι ἀγκαλὰ μ' ἔχρεώστας
 520 δετικά καὶ ραπτικά, ἤμην ἐγὼ χρεώστης πρὸς ἐπὶ
 379.19 κατὰ τὸν προσταλέντα γενικὸν λογαριασμὸν·
 ὅθεν ἀφαιρουμένων αὐτῶν, δὲν μὲ χρεωστῆς παρὰ μόνον
 140.1 εἰς αὐτὰ ἔχω ὅμως νὰ προσθέσω καὶ τὴν δαπάνην
 τοῦ παλωτικοῦ (emballage) τῶν σταλέντων αὐτοῦ, εἰς
 Μασσαλίαν, εἰς Λειψίαν καὶ Λόνδρον βιβλίων, τῶν ὁποίων
 τὸν λογαριασμὸν ἀκόμῃ δὲν μ' ἔδωκεν ὁ Fuchs. Σημείωσι
 παρακαλῶ σε, ἀκριβῶς ταῦτα πάντα, καὶ μὴ θαρρῆς εἰς
 τὴν κεφαλὴν μου· μήτε καιρὸν ἔχω, μήτε μνήμην ἐκάνῃ
 νὰ φυλάττω. Ἀφ' οὗ μίαν φορὰν τὰ λησμονήσω, χρει-
 ζεταὶ θαῦμα νὰ τ' ἀνακαλέσῃ καὶ νὰ τ' ἀνατυπώσῃ εἰς
 τὸν ἐγκέφαλόν μου. Διὰ ταύτας τὰς αἰτίας σημειῶναι
 πληρεστέραν καὶ τὴν ἐξῆς ποσότητα τῶν ἀντιτύπων διὰ
 νὰ τὴν καταχωρήσῃς εἰς τὸ κατὰστιχόν σου.

Εἰς ἔδωκεν ὁ τύπος ἀντίτυπα	1024
Εἰς αὐτῶν ἐστάλησαν ῥαμμένα πρὸς σέ	100
Εἰς Ulm πρὸς τὸν Stolzlin ῥαμμένα	2
Εἰς Γενέβαν πρὸς τὸν Prevost et Weber ῥαμ.	2
Εἰς τὸν Κλαυέριον ῥαμμένον	1
Εἰς Βιένναν πρὸς σέ 106 ἡγουν 96 ἡμίδετα καὶ 10 δεμένα εἰς δέρμα μόσχινον	106
Εἰς Μασσαλίαν πρὸς τὸν Castinel εἰς δύο πάλας ἡμίδετα	200
Εἰς Βιένναν πρὸς σέ διὰ τοῦ Σκυλίτζη	
1 en veau et 4 demi reliure	5
Εἰς Λειψίαν πρὸς τὸν Reclam ἄρραπτα	150
Εἰς Λόνδρον πρὸς τὸν Payne ἄρραπτα	50
	616
Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τὴν γενικὴν ῥαμμ.	2
Εἰς τὴν βιβλιοθήκην ἣτις μᾶς ἐδάνεισε τὰς δια- φόρους ἀναγνώσεις τοῦ Ἀμυότου	
Ἐνταῦθα ἡ βιβλιοθήκη τῆς ἀγίας Γενευιεύης καὶ ὅχι τοῦ ἀγίου Βίκτορος, καθὼς ἔγραψα ἐξ ἀπρο- σεξίας εἰς τὸ προοίμιον· ἔλεως γένοιτο ἡ ἀγία εἰς τὸ τοιοῦτόν μου λάθος.). ῥαμ.	1
Θέλω δώσω εἰς τὴν φιλοσοφικὴν δεκάδα 1 καὶ εἰς τὴν ἐγκυκλοπαιδικὴν ἀποθήκην ἕτερον, διὰ να ἀναγγείλωσι τὴν ἔκδοσιν· ῥαμ.	2
Ἐλησμόνησα τὸ ἓν, τὸ ὁποῖον σ' ἔπεμψα εἰς φύλ- λα, μέρος διὰ τῆς πόστας, καὶ μέρος διὰ τοῦ Levrault καὶ Stolzlin	1
Ἐτερον, τὸ ὁποῖον ἠχρείωσα μεταχειρισθεῖς εἰς τὰς σημειώσεις μου ἄρραπτον	1

Ἐκ μεταφορᾶς
 40 τὰ ὅποια μὲ χαρίζεις (ἀφαιρῶ ἐξ αὐτῶν τὰ 3
 τὰ δοθησόμενα παρὰ σοῦ εἰς τὸν Ζηρόσιον,
 τὸν Γαζῆν καὶ τὸν Πύργον) ῥαμ.

Προσμένω νὰ μὲ εἴπῃς ἂν ἐσυγχωρήθῃ ἡ εἰσοδος αὐ-
 τῶν Ἡλιοδώρων, διὰ σὲ πέμψω ἀκόμη 150 εἰς φλόγην
 διότι δὲν ἔχω τόπον ἱκανὸν εἰς τὸν οἶκόν μου νὰ τὰ
 ῥήσῃ ὅλα· ὅθεν στέκουσι πρὸς ὥραν εἰς τοῦ τυπογράφου

Ἔως τῶρα θέλεις ἔχει παρὰ τοῦ Μάρκη τὸν Ἀπὸλλο-
 δωρον τοῦ Κλαυερίου, καὶ τὸ ἄσμα τοῦ Τυρταίου· ὁ
 ναξ καὶ τὸ προοίμιον τοῦ Ἀπολλοδώρου ἤρχησαν νὰ
 πόνωνται· θέλω σὲ τοὺς στείλει ὅταν λάβῃς τέλος.

Ὅταν ἀναγγελθῇ ὁ Ἡλιόδωρος εἰς τὰς ῥήσεις
 μερίδας, θέλεις ἔχει τὴν εἰδήσιν. Ἐπεμψα πρὸς τοὺς ἐν-
 μεριδογράφους δύο μου ἀπροσεξίας, διὰ νὰ τὰς σημειώ-
 σωσιν ὡς ὠμολογημένας παρ' ἐμοῦ, μὴ κανεὶς δακτύλου
 φος, ἀπ' ἐκείνους μάλιστα, ὅσοι δὲν ἐδοκίμασαν πο-
 μῆτε κόπον νὰ κάμωσι τίποτε, μὴτ' ἐσυλλογίσθησαν πρὸς
 σος καιρὸς καὶ πόση προσοχὴ χρειάζεται εἰς τὰ τοιαῦτα
 προλάβῃ καὶ μὲ ἐλέγξῃ ὡς βλασφημήσαντα εἰς τὸ ἐμ-
 ούσιον.

Πέμψον ἀσφαλῶς παρακαλῶ σε τὴν ἐγκλεισμένην
 παραμυθητικὴν εἰς τὸν Πρωτοφάλτην, τὸν ὅποιον ὁ
 πληστός ἄδης (l'avare Achéron) τὸν στερεῖ, ἢ μᾶλλον
 εἰπεῖν τὸν τυφλῶνει, εἰς τὸ γῆρας τοῦ ἀπὸ υἱὸν τρα-
 ταετῇ χρηστοθεστάτον καὶ πολλῶν καλῶν εἰδήμων
 μανθάνω.

Τὰ περὶ γλώσσης μὴ τὰ κοινωνίης εἰς ὅλους καὶ γὰρ

των εύκολον εἶναι ν' ἀποκτήσῃ τις ἐχθροὺς πολλῶ μᾶλλον ἢ ἐγγίξῃς τὴν φιλαυτίαν τινῶν· δὲν ἔχω καιρὸν νὰ λέγω πόσα φαρμάκια μ' ἐπότισαν παντάπασιν (καὶ μὴ μάρτυρες!) ἀναίτιον κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας οἱ καμαρομας ὁμογενεῖς, ἀλλ' ἴσως εἶναι ἀνοησία μου νὰ λυγρῶμαι εἰς τὰ τοιαῦτα.

Περὶ τῶν διφθόγγων· συγχέει τὰς διφθόγγους μὲ τὰς συρμένους συριζήσεις ἢ συνεκφωνήσεις· εἰς τὸν πρῶτον ἔκφυγον τῆς Ἰλιάδος, τὸ Πηληϊάδεω μετρεῖται καὶ ἐκφώνηται ὡς πεντασύλλαβον, καὶ ὅχι ἐξασύλλαβον διὰ τὴν συριζήσιν· ἀλλὰ κανέννας γραμματικὸς δὲν ἔβαλεν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν διφθόγγων τὴν συνεκφώνησιν ταύτην.

Φυκτὸν. Ἡ ἀγνοία (πρᾶγμα δεινὸν καὶ πολλῶν ἀνοησιῶν αἰτία!) τῆς παραγωγῆς τοῦ ῥήματος ἐγέννησε συλλογισμὸν τοιοῦτον (φκ) ἄξιον Λυβικῶν αὐτίων. Τὸ ἀληθινόν ῥημα εἶναι εὐθειάζω ἀπὸ τὸ εὐθεῖα, καθὼς ἀπὸ τὸ εὐθεῖα τὸ ἀδειάζω, ἀπὸ τὸ εὔταιρεα τὸ ἐτερειάζω (καὶ ἐτερεῖα τεριάζω) ἀπὸ χρεῖα τὸ χρειάζομαι κτλ.

Χαμηλός, εἶναι ἐλληνικὴ λέξις καθὼς καὶ τὸ ὑψηλόν· καθὼς τοῦτο εἶναι ἀπὸ τὸ ὕψος, ἡ ἀναλογία μᾶλλον ἔχει νὰ παράξωμεν καὶ τὸ πρῶτον ἀπὸ τὸ χάμος οὐρανικὸν οὐδέτερον, τὸ ὁποῖον ἔσωσεν ἡ Λατινικὴ γλῶσσα τὸ Humus (γῆ, ἔδαφος) Humilis ὁ ταπεινός· τὸ χαμηλόν ἐγένετο δωρικῶς χαμαλός καὶ χθαμαλός, κατὰ τὸ ἑπταχθὲν καὶ τετραχθὲν.

Μήτε τὸ Ἄγγλος εἶναι τῶν Γραικῶν, μήτε τὸ Ἰγγλός. Τὸ πρῶτον εἶναι ἀπὸ τὸν Λατινικὸν σχηματισμὸν Anglus, τὸ δεύτερον ἀπὸ τὸν Ἰταλικὸν Inglese.

Παράξενον πρᾶγμα νὰ φοβῇται τὰ Γλέφαρα καὶ τὸ Γλέπω, λησμονήσας ὅτι οἱ Ἀττικοὶ ἔλεγον ἐξ ἐναντίας

Βλήχωνα τὸν Γλήχωνα. Τοῦτο λέγω ὅχι ἐγκρίνων τὴν τροπὴν τοῦ Β εἰς τὸ Γ, ἢ τούτου εἰς ἐκεῖνο, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πῶς ταράττεται εἰς τὰ τοιαῦτα ὅστις ἀγαπᾷ τὸ γ.

Μανδίλι καὶ *Μαρτίλι*· βάρβαρα καὶ τὰ δύο, ἀλλ' ἡ τὸ δεύτερον ὀλιγώτερον, ἐπειδὴ καὶν σώζει τὰ Λατίνου του γενέθλια *Mantile* ἤγουν χειρόμακτρον ἐνδεδυμένον ὁμως καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τοὺς Λατίνους νὰ ἐρευνῶνται λέξεις ἀπὸ τὸν Περσικὸν Μανδύαν, ὅθεν καὶ τὸ *Mantell*.

Ὅστις ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας λέγει *τίποτε* ἢ *τίποτε* εἶναι βάρβαρος, ὅστις δὲ καὶ διδάσκει τοὺς ἄλλους νὰ λέγωσι ἄλλο παρὰ τὸ *τίποτε*, ἐκείνου ἡ βαρβαρότης νὰ συνωδευμένη μὲ ἀκρισίαν.

Ἡ τὸ σίναπι εἶναι δωρισμὸς τοῦ σίνηπι, ἢ τοῦτο ἡ νισμὸς τοῦ σίναπι. Καὶ τὰ δύο εἶναι καλὰ.

Τὸ *Γλιστερός* δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ ὀλισθηρός. Πρέπει πρὸς τὸν νὰ ἐξετασθῇ τὸ *Γλιστρῶ*. Πρὶν ἀναγνώσω τὸν Εὐστάθιον, ὑπωπτεύθη ὅτι τὸ Γ ἦτον ἀπόσχιμα καὶ λείονον τῆς ἐκ προθέσεως, καθὼς τὸ γδύνω ἀπὸ τὸ ἐκδύνω καὶ τὸ γδέρω ἀπὸ τὸ ἐκδέρω, καὶ γδίκησις ἀπὸ τὸ ἐκδίκησις. Ἀλλ' ὁ Εὐστάθιος λέγει ῥητῶς ὅτι ἡ κοινὴ σινθηια εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἔλεγεν ἐκλίστρᾶν· αὐτὸς δὲ παράγει ἀπὸ ἄχρηστον ῥῆμα τὸ λίζω συνώνυμον τοῦ λείω ἢ λειόω (*poli*). Ὅλα τὰ λεία εἶναι καὶ ὀλισθηρά· παρὰ ταῦτα ὁμως ἔχουσι οἱ Ἕλληνες τὸ λιστραίνω, λιστρᾶν, λιστρόω ταυτόσημα ῥήματα καὶ λίστρον τὸ ὄργανον (*polissoir*) καὶ λιστρωτός, ὁ λείος καὶ ὁμαλός, ὅστις ἐπὶ μένως εἶναι καὶ ὀλισθηρός ἢ γλιστερός.

Πίπτω, πέφτω· ἃς πέφτει, ἐπειδὴ ἀγαπᾷ νὰ πέσῃ τὸ δεινὸν εἶναι ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἀφοῦ μίαν φορὰν πέσωσι μένουσιν ὡς λίθοι ἀκίνητοι.

Ἀδιάφορον εἶναι τὸ κερνῶ καὶ κερνῶ.

Τὸ γλυστήρι δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ κλυστήριον, ἀλλ' ἀπὸ ἐγκλυστήριον. Οἱ παλαιοὶ τὸ ἔλεγον ἐγκλυσμα, καὶ ἡμα, τὸ πρῶτον ἀπὸ τὸ ἐγκλύζω, τὸ δεύτερον ἀπὸ τὸ τμη.

Μήτε τὸ τρεχάμενον εἶναι φθορὰ τοῦ τρεχόμενον. τε τὸ στεκάμενον τοῦ στεκόμενον καθὼς μήτε τὸ στε-
γόμενον. Οὕτω λέγουσι, κατακοιτάμενοι, χαιράμενοι, φο-
ράμενοι, καταδεχάμενοι, λεγάμενοι, παγενάμενοι, καὶ
πολλὰς τοιαύτας μετοχάς, περὶ τῶν ὁποίων εἶναι
ἀρκρὸς ὁ λόγος, ἀρκεῖ τοῦτο μόνον ἐπὶ τοῦ παρόντος ὅτι
παλαιῶν αἰολισμῶν λείψανα.

Ῥίγνω. Γράφει ῥήχνω· δὲν ἔχει καμμίαν συγγένειαν μὲ
ῤίπτω, πάρεξ τὴν συνώνυμον σημασίαν τὴν ὁποίαν
δωκεν εἰς αὐτὸ ἡ χυδαιότης. Παράγεται ἀπὸ τὸ ῥηγνύω
αὐτὸς τὸ δείχνω ἀπὸ τὸ δεικνύω, καὶ τὸ μπήχνω, ἀπὸ
ἐπηγνύω· εἶναι λέξις παλαιστρική, καὶ θέλει νὰ εἰπῇ κα-
τάλλω εἰς τὴν γῆν, ἡγουν ῥίπτω μὲ βίαν. Ὁ μέλλων
εἶναι ῥήξω, καὶ ἐπειδὴ ὁ τοιοῦτος μέλλων εἶναι καὶ
τῶν ἐχόντων τὸ κτ ῥημάτων συνήθεια ἐσχημάτισε
τὸ ῥήκτω, καθὼς τῶν παλαιῶν τὸ τίκτω. τέξω καὶ
ὡς τὸ χυδαῖον δείκτω.

Ἡ Λωξάνδρα δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ Ἀλεξάνδρα;

Περὶ τοῦ κόφα καὶ κούφα ἐλάλησα ἱκανὰ εἰς τὸν Ἡλιό-
φρον.

Τὸ βάρβαρον τραβῶ εἶναι ἀπὸ τὸ λατινικὸν Traho·
τραβίζω εἶναι λοιπὸν ἀναλογώτερον μὲ τὴν παρωχή-
στον Traxi παρὰ τὸ τραβίσω. Ὅστις ὁμῶς προκρίνει
τραβῶ ἀπὸ τὸ σύρω, ἐκεῖνος εἶναι ἄξιος νὰ τραβᾷ
ἐπὶ μύλον, καὶ ὅχι νὰ φιλολογῇ περὶ γλώσσης.

Βαθρακός· ἴσως δὲν εἶναι κανέν ἄλλο ὄνομα τὸ ὁποῖον

ἔλαβε τοσούτους μετασχηματισμούς καὶ μεταμορφώ-
 τος αὐτάς καὶ εἰς αὐτὴν τὴν παλαιὰν γλῶσσαν, ὅ-
 ἔπαθε τοῦτου τοῦ ζώου τὸ ὄνομα.

Βάτραχος, βόρταχος, βρόταχος, βύρθακος, βάτραχος,
 βράταχος, βάβακος, βάρακος, βρύχετος, ὅλα ταῦτα
 ἄλλα πέντ' ἐξ εὐρίσκονται εἰς τὸν 'ΗΣύχιον. Πιθανόν
 τὸν ἔλεγον καὶ βαθρακὸν ἢ βάθρακον. Πιθανόν ἐπὶ
 τὸν ἔλεγον περιττοσυλλαβοκλιτικῶς καὶ βόρθακα, ἐπὶ
 εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν εὐρίσκεται καὶ ὁ βόρθακος καὶ
 ὁ κόλακας ἀπὸ τὸ κόλαξ.

Ὁ ἄτρακτος μετεβλήθη εἰς τὸ ἀδράκτι, καθὼς τὸ
 τραμύττειον, εἰς τὸ ἀδραμύττι.

Τὸ γλυτόνω δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ λυτρόνω ἀλλὰ ἀπὸ τὸ
 ματικὸν ἔκλυτος ἐσχημάτισεν ἡ βαρβαρότης τὸ ἐκλυ-
 (καθὼς οἱ παλαιοὶ τὸ βροτόω ἀπὸ τὸ βρότος, τὸ πεπ-
 μένον αἷμα καὶ τὸ χαριτόω κοινῶς χαριτόνω, ἀπὸ τὸ χ-
 ριτος εἰς χρῆσιν εἰς τὰ σύνθετα ἐπιχάριτος κτλ.) ἐξ οὗ
 ἐκλυτόνω καὶ γλυτόνω καθὼς τὸ γλιστρῶ ἀπὸ τὸ ἐκλυστῶ.

Τὸ ὀγλίγωρα δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ ὀγλίγωρα ἀλλὰ ἀπὸ
 ἐγρήγορα τῶν παλαιῶν.

Τὸ προσώπατα καὶ ἀλόγατα εἶναι λέξεως πάθος, ἐλ-
 γόμενος κατὰ τοὺς γραμματικούς προσχηματισμούς.
 νὰ μὴν εἴχομεν ἄλλην βαρβαρότητα παρὰ ταύτην;
 ὅλον τοῦτο δὲν πρέπει μήτε ταῦτα νὰ συγχωρῶνται
 εἰς τὴν ποίησιν.

Τὸ φέρτε εἶναι ἑλληνικὸν κατὰ συγκοπὴν Αἰολικὴν ἐλ-
 νεν ἀπαράλλακτον εἰς τοὺς Λατίνους ferte.

Τὸ Νικόλας εἶναι τόσον ἑλληνικὸν ὥς καὶ τὸ Νικόλα-
 διότι ἔλεγον καὶ πάλαι Ἀρχέλαος καὶ Ἀρχέλας, Ἀρ-
 σίλαος καὶ Ἀγησίλαος κτλ.

Τὸ περπατῶ εἶναι βάρβαρον ὄχι μόνον διὰ τὴν συγχο-
 πῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν σύγχυσιν τῆς προθέσεως. Ὅστις
 νὰ γράφῃ ὀρθῶς εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν πρέπει νὰ
 γράφῃ δύο ῥήματα διαφόρου σημασίας, πρῶτον τὸ πε-
 πατῶ (τὸ ὅποῖον ἦτον καὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς καθὼς καὶ
 περιπατος, καὶ οἱ Περιπατητικοὶ φιλόσοφοι), ὅταν ση-
 μαίνει τὸ se promener τῶν Γάλλων, ἢ τῶν Λατίνων τὸ
 ambulare (τὸ ὅποῖον φανερὰ παράγεται ἀπὸ τὸ συνώνυ-
 μον τοῦ περιπατῶ· Ἀναπολῶ καὶ ποιητικῶς ἀμπολῶ).
 Ἐπειτα, τὸ ὅποῖον ἐσχημάτισεν ἡ βαρβαρότης ὄχι βαρ-
 βάρως, τὸ προπατῶ, ὅταν ἔχῃ χρεῖαν νὰ σημαίνῃ τὸ προ-
 πατεῖν τῶν παλαιῶν, marcher, aller en avant. Μάρτυς
 ὁ ΑΛΛΟΣ ΟΜΗΡΟΣ Ἐρωτόκριτος.

Τυφλὰ ἐπροπάτεῖς στὴ φιλιὰ τυφλήτονε στὰ πάθη.
 πλ. 56) καὶ πάλιν·

Καὶ προπατῇ τὸ πρᾶγμα ὀμπρὸς, κ' ἔτοιμας λογῆς τ'
 ἴσῳ. (σελ. 61).

Τὸ παρτοῦ μὲ φαίνεται τόσον καλόν, καθὼς καὶ τὸ
 ἀλλοῦ· ἀλλὰ διὰ νὰ ἀναπτύξω τὴν ιδέαν μου χρειά-
 ζομαι καιρὸς τὸν ὅποῖον δὲν ἔχω. Τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ
 παρτοῦ ἀντὶ τοῦ ἀλλοῦ. Δὲν εἶναι ταῦτα συγχοπαί,
 ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τὰ νομίζει· ἐξεύρω (ἢ μᾶλλον εἰπεῖν
 ἀπτεῖσθαι) τί εἶναι· ἀλλὰ καιρὸς !

Τὸ Περιβάλλω πρέπει νὰ γράφεται *Περιβάσιον*, δὲν εἶναι
 τὸ Περιβάλλω ἀλλ' ἀπὸ τὸ βάσις, ἡγουν τὸ περι-
 βάσιν ὃν, τὸ ἄλλως λεγόμενον *Κρηπίς*, προϊόντος
 χρόνου ἔλαβε τὸ νὰ σημαίνῃ τὸν γύρον ὅλον, καὶ ὄχι
 τὸν κάτω πρὸς τὴν βάσιν. Ἡ συγχοπὴ ἔγινε κα-
 τὰ τὸν καιρὸν καὶ εἰς τὸ Περιβόλι (ἀπὸ τὸ Περιβολος) καὶ τὸ Περι-
 πατῶ, ὅταν σημαίνῃ τὸ se promener.

Ἡ Ἀλεποῦ δὲν εἶναι φθορὰ τοῦ Ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐστὶν
 σχηματισμὸς ὑποκοριστικὸς ἢ Ἀλωπὼ τῆς Ἀλεποῦ.
 τοῦ ὁποίου ἀπαράλλακτος εὐρίσκεται εἰς τοὺς παλαιούς.
 Κερδαλέη ἢ (ἢ Ἀλώπηξ) καὶ ἡ Κερδὼ τῆς Κερδαλέης.
 αὐτὴ αὐτὴ ἀλώπηξ, τὰ κλινόμενα κατὰ τὸ Ἀπὸ
 ἐτρέψαμεν εἰς τὴν οὐ δῖφθογγον· οὕτω λέγομεν ἡ νῆα
 Κορφοῦ, ἀντὶ τοῦ ἡ Κορυφῶ οὐς ὡς τὴν ὠνόμαζον.
 Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς· ἡ μαίμου, ἀπὸ τοῦ ἡ Μιμῶ
 (ὁ πίθηκος). Καμμίαν φορὰν ὁμῶς (εἰς ἡμᾶς λέγω) τὰ
 τοιαῦτα ἔχουσι σημασίαν ἐπιτατικὴν, ὅλον ἡ Χειλῶ, Δι-
 τοῦ, ἡ μεγάλη χεῖλη ἡ μεγάλους ὀδόντας ἔχουσα, τὸ
 ὁποῖον ἡ γνησίᾳ κλίσει, ὡς εἶπα, εἶναι ἡ Χειλῶ ὡς
 Ὀδοντῶ οὐς.

Τὴν Διὰ πρόθεσιν δὲν εἶναι χρεια νὰ τὴν λέγωσι Γι-
 οὶ ποιηταί, καὶ χωρὶς ταύτης τῆς βαρβαρότητος συγ-
 ρημένον εἶναι εἰς αὐτοὺς νὰ τὴν μονοσυλλαβήσωσι
 τῆς συνιζήσεως, καθὼς καὶ τὸ Πηληιάδεω, προφέρονται
 τὴν δηλαδὴ ἐγρηγορώτερα Διὰ. Τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ
 Ἴόνω καὶ τὸ Ἰατρὸς καὶ ἄλλα πολλὰ, [γρ. ὅσοι] ὅχι
 λουν νὰ λέγωσι Γιόνω καὶ Γιατρὸς· ἅς τὰ λέγωσιν ὡς
 στι Κλαζομενίοις ἀσχημονεῖν. »

Τὸ μ' ἔβαλε σὲ βάσανα δὲν εἶναι βέβαια εἰς τὴν
 κοὴν προσηνέστερον ἀπὸ τοῦ μ' ἔβαλε εἰς βάσανα.

Τὸ Ὀνομάζουμάσθε, καὶ ὅλα τὰ διτινοῦμενα οὕτω
 πρέπει νὰ σταλῶσιν εἰς τοὺς κόρακας.

Τοῦ γυμνοῦ καὶ παγωμένου ἡ παραβολὴ εἶναι συγ-
 στική· Εἰς τὰ ἐννέα δεκατημόρια ἀφ' ὅσα λέγει καὶ τὸ
 μιοῖ καὶ κανονίζει, τοιαύτη ἀνάγκη δὲν εἶναι. Ὁ βάρβα-
 ρος καὶ παγωμένος καὶ γυμνός, καταλαμβάνει τόσον καὶ
 τὸ ὀνομαζόμεθα ὅσον καὶ τὸ ὀνομάζουμάσθε.

γυμνός ἀπὸ κρίσιν, καὶ παγωμένος καὶ στερημένος
τὴν φιλογενικὴν θερμότητα, ὅστις τὸν συμβουλεύει
μεταχειρίζεται τὸ δεύτερον· ὅστις λέγει *Τίποτα* ἀντὶ
Τίποτε, διὰ τί δὲν λέγει καὶ *τίβολα* καὶ *τίποτες* καὶ
αἰ; ὅλα ταῦτα εἶναι εἰς χρῆσιν, ὅλα εὐρίσκονται εἰς
Ἐρωτόκριτον, ὅλα ταῦτα εἶναι ἀρεστὰ καὶ προσφιλῆ
τὸ Ἀγροικὸν γερόντιον :

Γιὰ νύκρη κιᾶλλο τίβοτ'ζι τ'ζ' ἀγάπης νὰ τὸ πάρῃ.
καὶ ἄλλα πολλὰ σημειώσεως καὶ διορθώσεως ἄξια,
καὶ τίς νὰ τὰ σημειώσῃ; Μ' ὅλα ταῦτα καθὼς ὀρθῶς
παρατηρεῖς, μεταξὺ τοσούτων βαρβαρισμῶν, τοῦτο
εἶναι νὰ σημειώσῃ πᾶς ἕνας μετὰ χαρᾶς, ὅτι τὸ γένος
καὶ ὄργανισμὸν τοιοῦτον, ὅποσον ἀδύνατον εἶναι πλέον
ἐμποδίσῃ κάμμια ἀνθρώπινος περιστάσις· διὰ λοιπὸν
τὸν τοῦτον τὸν ὄργανισμὸν, παρακαλῶ σε, ἂν ἀγαπᾷς
τὸ γένος, νὰ μετριάξῃς εἰς τοὺς Ἑλληνισμοὺς, καὶ νὰ
παύῃς πάντοτε τὴν μέσσην ὁδόν, μὴ, βουλόμενος νὰ
ἐκζητήσῃς καλόν, κάμῃς ἄκων κακόν. Βλέπεις, φίλε μου,
οἱ Φκιάσται πολλαπλασιάζονται. Τρεῖς ἢ τέσσαρες
τοιοῦτοι ἀρκοῦν, νὰ δεσμεύσωσι καὶ νὰ προσηλώσωσι τὴν
γλῶσσαν τοῦ Γεροντίου, εἰς τρόπον ὥστε νὰ τῆς ἐμποδί-
σωσι τὴν εἰς τὸ βέλτιον πρόοδον. Ἀξίον εἶναι νὰ περιερ-
γήσῃ καὶ τὴν τόλμην μὲ τὴν ὁποίαν κανονίζουσι τὴν
γλῶσσαν, τόλμην ἢ ὁποία μ' ἐκβάλλει ἀπὸ τὰς φρένας,
καθὼς θέλουν αὐτοὶ μὲ βγάινει ἀφ' αὐτὰ μυαλά μου. Σὲ
ἐπαίω, φίλε, ὅτι εἶναι πολλοὶ χρόνοι ἀφ' οὗ ἤρχησα νὰ
μετῶ τὴν γλῶσσαν, καὶ εἶμαι ἔτι τόσον ἄτολμος, ὥστε
πολλότατα δὲν ἐξεύρω μήτε τί νὰ συλλογισθῶ μήτε
νὰ εἰπῶ. Ἐπειτα μὲ λέγεις *Φκίασε γραμματικὴν*.

5 Νοεμβρίου 1893.

Φίλε Ἀλέξανδρε

Ἔλαβον τὴν ἐγκύκλιόν σου ἐπιστολὴν καὶ προσέ-
τώρα τὴν γαμήλιον.

Τὸ ἀφορμῶν εἶναι ἀναμφιβόλως ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ τῆς
πρώτης κλάσεως, ἐπειδὴ ἀγνοεῖται ἀπὸ τοὺς περισσο-
τερους καὶ αὐτῶν τῶν ὅπωςδὴποτε λογίων. Ὀλίγοι χρο-
νίστην εἶναι ἀφ' οὗ ἔμαθον καὶ ἐγὼ ὅτι ἀφορμὴ εἰς τοὺς παλαι-
οὺς ἴσθηται Capitale· ἡ λέξις αὕτη τὴν σήμερον καὶ εἰς τὸν
ἀπαιδεύτους καὶ εἰς τοὺς πεπαιδευμένους Γραικοὺς ἐν-
δύο μόνας σημασίας· τὴν τοῦ pretexte καὶ τὴν τοῦ mi-
tif. Ἀλλὰ τί νὰ εἴπῃ ὁ ταλαίπωρος Γραικὸς διὰ τὴν ἐπι-
φύγην τὸ βαρβαριταλικὸν Καπιτάλε, ἢ τὸ βαρβαροτα-
λικὸν Σιρμαγιά; μὴτ' ἐγὼ δὲν ἐξεύρω. Γνωστὸν εἶναι
εἰς τοὺς χυδαίους τὸ κεφάλαιον (Κεφάλι), τὸ ὅποιον
παλαιοὶ ἔλεγον ἀρχαῖον· ἀλλὰ τὸ μεταχειρίζονται ἐν-
διηρημένως πρὸς τὸν τόκον, ἡγοῦν ὅταν ἦναι ὁ λόγος
περὶ τῆς σχέσεως τοῦ δανεισθέντος ἀργυρίου πρὸς τὸ ἐν-
αὐτοῦ γεννώμενον διάφορον. Ἄν εὕρισκόμην εἰς τὴν ἐπι-
κὴν σου περίστασιν, ἴσως ἤθελον ἐρμηνεύσει τὸ capital
διὰ τοῦ χρηματικὸν κεφάλαιον, ὅχι ὅτι καὶ τὸ δανεισθέν
δὲν εἶναι χρηματικὸν κεφάλαιον, ἀλλὰ πρὸς μόνον ἐν-
διαστολήν, ἐπειδὴ ἔφθασεν ἐκεῖνο νὰ λέγεται κεφάλαιον.
Ἰσως ἔλεγον ἀπλῶς καταθήκη, τὸ ὅποιον ἴσως ἤθελε
εὐκολώτερον μαντεύσει οἱ χυδαῖοι (μάλιστα εἰς ἐμπε-
δοῦναι).

ἐπιστολήν,) ἐπειδὴ εἶναι γνωστὴ εἰς αὐτοὺς ἡ παρα-
παθήκη. Ἴσως... ἀλλὰ τί ἴσως; πρέπει νὰ ἐρωτηθῇ
ἐκείνους ἀπὸ τοὺς φησάστας τῆς γλώσσης.

Παρατήρησα ἄλλο τι εἰς τὴν ἐπιστολήν σου, τὸ ὅποῖον
πολλάζει σήμερον εἰς τοὺς Γραικοὺς, ἀλλ' ὅμως εἶναι
ἰταλισμὸς ἢ Γαλλισμὸς. «Τόσον εἰς Κωνσταντινούπολιν
καὶ εἰς Γαλλίαν». Οἱ παλαιοὶ εἰς τοιαύτην περίστα-
σιν μετεχειρίζοντο τὸν *TE* σύνδεσμον. Ἐν *Κωνσταντι-
νούπολει τε καὶ... τὸ τόσον καὶ ὅσον* εἶχε χώραν εἰς αὐ-
τὸν ὅταν ἡ ἀναφορὰ ἐθεωρεῖτο εἰς ὁλόκληρα κῶλα πε-
ρὶ τοῦ καὶ ὅχι εἰς μοναδικὰς λέξεις. «Ἀποθανῶν *ΤΟΣΟΥ-
ΤΟΝ* καθέξεις τῆς γῆς, *ΟΣΟΝ* ἐξαρκεῖ ἐντετάφθαι τῷ σώ-
ματι (Ἀρριαν. Βιβλ. Ζ', κεφ. α'.)». Ἐπειτα, (τοῦτο
ὅμως δὲν εἶναι σφάλμα γραμματικόν, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον
l'absence de convenance) ἡ Κωνσταντινούπολις μὲ τὴν
Γαλλίαν δὲν ἀρμόζει νομίζω πολὺ, ἢ μία εἶναι πόλις, ἢ
ἡλικὴ πολλῶν πόλεων συνάθροισις καὶ ὁλόκληρος βασι-
λεῖα ἢ ἂν θείης καὶ αὐτοκρατορία. Κάλλιον ἴσως ἦτον
εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς
ἐκκλησίας».

Ἡ ἀνταπόκρισις δὲν ἐκφράζει ὁλοκλήρως τὴν *corres-
pondance*, ἂν καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἡ λέξις αὕτη φο-
ρεῖται ὅτι θέλει μείνει εἰς τὸ γένος. Ἡ ἀνταπόκρισις
δὲν ἐμπορεῖ νὰ σημάνη πλὴν μίαν τὸ πολὺ δύο ἀποκρί-
σεις ἢ κορισπονδέντζα εἶναι ὅρος περιεκτικός, καὶ σημαί-
νει γραφὰς καὶ ἀποκρίσεις συνεχεῖς καὶ πολυχρονίους,
ἐποῖται εἶναι, ἢ καὶ ὑποθέτονται νὰ ᾖναι, αἱ πρὸς ἀλλή-
λους ἐπιστολαὶ τῶν πραγματοτεχνῶν. Ἴσως ἦτον
καλὴ λέγεται ἐπιστολικὴ κοινολογία.

Θέλω προσπαθήσω, εἶναι πιθανὸν ὅτι ἡ βία σ' ἔκλει-
νὰ τὸ εἶπες ἀντὶ τοῦ θέλω προσπαθήσει.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων. Σὲ προσμένω εἰς τὴν γα-
μήλιον· περὶ τῆς ὁποίας γελῶ ἀπὸ τοῦ νῦν συλλογιζόμε-
νος τὴν ἀμηχανίαν σου· μέλλεις τάχα νὰ μ' ἀναγγέλλῃς
ὅτι ὑπαρδρεύθης; πῶς ἔχης νὰ κάμῃς διὰ ν' ἀποφύγῃς
τὴν βάρβαρον ταύτην ἀντίφρασιν; ἢ ἔχεις νὰ δικαιολο-
γηθῇ μὲ τὸ ὅτι καὶ οὗτοι λέγουν περὶ τοῦ ἀνδρὸς Il s'est
marié. Βάρβαρον εἶναι καὶ τὸ Ἰταλικὸν *ammogliarsi*
ammogliarsi, ἀλλ' ὅμως δὲν εἶναι καὶ ἀντιφραστικόν.

Ὁ Prevost ἀπεκρίθη ἀμέσως καὶ εἰς τὴν ἐπιστολήν
μου, ἡ ὁποία ἦτον κοινὴ καὶ πρὸς τοὺς δύο ὁ δὲ ἔπειτα
οὐδὲ γρύ.

Δὲν ἔλαβον ἀκόμη τὰ διὰ Λειψίας βιβλία. Ἐκμα-
κάλλιστα νὰ μὲ ἀγοράσῃς τοὺς Λυσίας, δὲν μὲ γράσει
ὅμως τὴν τιμὴν. Περὶ τῶν ἐκδόσεων τοῦ Alter ὑπέλη-
ψιν μεγάλην δὲν ἔχω· ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ ὁ Λυσίας, (κα-
θὼς καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἑλληνικοὶ συγγραφεῖς) γέμει ἀπὸ
ἀντιγραφῶν σφάλματα, χρησιμεύουσι πολὺ ὅσαι ἐκδό-
σεις ἔχουσιν ἀναγνώσεις ἄλλων ἀντιγράφων· καὶ ταυτὶ
εἶναι αἱ ἐκδόσεις τοῦ Alter. Ἐχὼ νὰ ζητήσω καὶ τὸν
Ὅμηρόν του εἰς τοῦ Koenig ἢ εἰς τοῦ Levrault· εἴαν δὲ
τὸν ἔχωσιν, θέλω σὲ παρακαλέσει νὰ μὲ τὸν προμηθεύσῃς
καὶ αὐτόν.

Ὁ Ζωσιμᾶς μ' ἔπεμψε τὸ πρόγραμμα ὅπισω, καὶ μὲ
γράφει νὰ κάμω ἀρχήν. Τοσοῦτον μόνον· ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ
ἀπεφάσισεν ὁ Didot (ἀδελφὸς τοῦ τυπώσαντος τὸν Λόγ-
γον) ὁ ἡμέτερος τυπογράφος νὰ χύσῃ νέους χαρακτῆρας
πολλὰ κομψοὺς, καὶ ἔχυσεν ἤδη πολλοὺς, χρειάζεται αὐτὴν
ὑπομονή. Ἀπεφάσισα πρὸ τοῦ Ὁμήρου νὰ δώσω ὡς δῶρον

καὶ Πρόδρομον τῆς ὅλης συλλογῆς τὴν Ποικίλην ἱστο-
 ρίαν τοῦ Αἰλιανοῦ, καὶ τοῦτο διὰ πολλὰς αἰτίας· πρῶ-
 ν, διὰ νὰ μὴ χάνωμεν τὸν καιρὸν, ὅσος χρειάζεται εἰς
 τελείωσιν ὅλων τῶν χαρακτήρων· δεύτερον, τὸ ὕφος
 τοῦ Αἰλιανοῦ εἶναι εὐληπτον, καὶ ἡ ποικιλία τῆς ἱστορίας
 αὐτοῦ ἐστὶν ἐλκτικόν· τρίτον, τοιοῦτοτρόπως ἔχομεν τὸν και-
 ρὸν νὰ διορθώσωμεν εἰς τὸν Πρόδρομον, εἴτι μᾶς ἤθελε
 εἶναι ἑλλειπὲς ἢ ἀνάρμοστον εἰς τοὺς χαρακτήρας, τῶν
 ὧν δείγμα μικρὸν (τῆς πρώτης χύσεως) θέλεις εὐρεῖ
 τὴν παρούσαν· τέταρτον, ἴσως εἶναι καὶ συμφερότερον
 εἶναι, διὰ νὰ μὴ τρομάξωμεν κατὰ πρώτην προσβολὴν
 τοῦ Ζωσιμᾶν μὲ τὸν ὄγκον τῆς δαπάνης. Ὁ Αἰλιανὸς
 εἶναι εἰς τόμος· καὶ ὁ Ὅμηρος πρέπει νὰ ᾔηται εἰς πέντε.
 Ἐπεὶ δὲ τοῦ προγράμματος, μὲ εἶπαν (καὶ τὸ καταλαμ-
 νω καὶ ἐγὼ) ὅτι δὲν συμφέρει νὰ δημοσιευθῇ, πρὶν νὰ
 ἐκδοθῇ καὶ νὰ ἐκδοθῇ εἰς τόμος τοῦλάχιστον, διότι τὰ
 ἀπὸ ταῦτα φύλλα, ἀναγινώσκονται ἅπαξ, ρίπτονται εἰς μίαν
 ἰστίαν, καὶ λησμονοῦνται ἕως νὰ γένῃ ἡ ἐκδοσις· ὅθεν
 δὲν συμφέρει νὰ δημοσιευθῇ ὁμοῦ μὲ τὸν Αἰλιανὸν τὸ
 προῖον, ἐπενόησα τὸ μὲν Γραικικὸν νὰ τὸ βάλω εἰς
 τὴν ἀρχὴν, ἢ τὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ Αἰλιανοῦ διὰ νὰ δένε-
 ῖται ὁμοῦ μὲ αὐτὸν, ὀλίγα δὲ τινὰ τυπωμένα Γαλλιστὶ
 μοιρασθῶσιν εἰς τοὺς βιβλιοπώλας.

Ἀπορῶ καὶ ἐγὼ πῶς τὰ κιβώτια ἐπέρασαν δι' ἄλλου
 τὸν Frank· ὡς τόσον ἐπέρασαν καὶ κατευοδώθησαν
 αὐτὸ ἦτο τὸ οὐσιωδέστερον· ποῖον νὰ ἐρωτήσω περὶ
 τοῦ δὲν ἔχω· ὁ Fuchs ἀπέθανε θάνατον ἐμπορικόν,
 καὶ τώρα ὀλίγα ἐβδομάδες, τοῦλάχιστον οὕτω φαίνεται,
 ἡδη λέγουσιν ὅτι εἶναι εἰς τὴν ἐξοχὴν διὰ μικρὰν ἐλπίδα
 ὅποιαν σώζει ἔτι ἡ γυνή του μήπως διορθωθῶσιν αἱ

ὑποθέσεις του. Δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας πρὶν τῆς ἀναχωρήσεώς του, ἦλθε πρὸς ἐμὲ αὐτόκλητος, καὶ ἐκαθέρισε τὸν μετ' ἐμοῦ λογαριασμούς του· μ' ἐχρεώσκει πολλὰ ὀλίγα τινὰ ἀπὸ Θεοφράστους, καὶ τοὺς δώδεκα Ἡλιοδώρου σου, ὅλα ἐπληρώθησαν. Ἀπὸ τοῦτο τὸ κίνημα ἐκατέλαβα ὅτι ἔπνεε τὰ λοιπῶν· ὅθεν τὸν ἠρώτησα περὶ τῆς καταστάσεώς του, καὶ μὲ εἶπεν ὅτι ἐνδεχόμενον νὰ ἀναγκασθῇ νὰ ταξειδεύσῃ πρὸς τὰ νότια μέρη τῆς Γαλλίας, ἕως καὶ μέχρι τῆς Ἰταλίας, διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τῶν ἐνοχλήσεων τῶν δανειστῶν, καὶ μὲ ἐλπίδα νὰ εὕρῃ κανόναν τρόπον νὰ ἀναρρώσῃ τὸ ἐμπόριόν του. Καὶ πῶς τὸν εἶπα δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀφ' οὗ μὲ εἶπας ὅτι ἕνας πλούσιος σὲ ὑπεσχέθη βοήθειαν. Ἄλλ' αὐτὸς (μ' ἀποκρίθη) ὁ πλὺν ταξ εἶναι ὁ πλέον δεινὸς καὶ ἀπαραίτητος δανειστής μου. "Οχι μόνον δὲν ἔκαμε τίποτε ἀφ' ὅσα μὲ ὑπεσχέθη, ἀλλὰ καὶ μὲ φοβερίζει νὰ μὲ φυλακώσῃ δι' ὀλίγα τινὰ παλαιὰ μου χρέη πρὸς αὐτόν· ἔπειτα μὲ ἠρώτησεν, ἐάν ἐστοιχάζομην ὅτι ἐδύνατο νὰ καταστήσῃ βιβλιοπωλεῖον εἰς τὴν Ἰονικὴν ἐπτάνησον. Ἡ τοιαύτη ἐρώτησις μ' ἔδωκε καὶ ποίαν νόστιμον νύξιν· τὸν εἶπα ὅτι κατὰ τὸ παρὸν δὲν ἔχω τί νὰ τὸν εἰπῶ περὶ τούτου· ἀλλ' ὅμως ἐάν ὑπάρχῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐμπορῶ νὰ τὸν δώσω ἕνα συστατικὸν πρὸς τὸν ὕπατον τῆς ἐπτανήσου τὸν Ζωσιμᾶν· καὶ ἐάν ἐπιθυμία του εἶναι τῶν γινομένων γίνεται βέβαια.

Ταῦτα σὲ γράφω κατὰ πλάτος, ὅτι μ' ἐτάρχας πρὸς μικρὸν γράφω ὅτι τὰ κιθώτια δὲν κατευσδῶθησαν ἀκόμα εἰς Μασσαλίαν, ἔπειτα συλλογιζόμενος εὕρισκω αὐτὸν τὸν ἀπὸ μέρους τοῦ τοιαύτην σκευωρίαν. Πρῶτον ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ δανεισταὶ του δὲν τὸν ἐνόμισαν ποτὲ τοιοῦτον· ἔπειτα διὰ τὸ κίνημά του νὰ ἔλθῃ νὰ βάλῃ εἰς τάξιν τὸν

παριασμούς του μετ' ἐμοῦ, καὶ διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς
παρ' ἐμοῦ συστάσεως, καὶ τέλος διότι εἰς τὰς χεῖρας του
νὰ λάβῃ παρ' ἐμοῦ πεντήκοντα Ἱπποκράτας, καὶ
τὸν τοὺς ἔλαβεν· εἶναι σχεδὸν τρεῖς μῆνες, ἀφ' οὗ μὲ εἶ-
πον ὅτι δὲν τὸν ἔμειναν πλέον Ἱπποκράται· τὸν εἶπα,
κύριον σὲ πέμπω». Μ' ἀπεκρίθη· «μὴ τοὺς πέμπῃς, ἂν
τοὺς ζητήσω». Τώρα βλέπω φανερά, ὅτι δὲν εἶχε
εἶδεν τὸν τοὺς πληρώσῃ. Ὡς τόσον θέλω ὑπάγει εἰς τὴν
πατρίδα του νὰ ἐξετάσω μήπως ἐλησμονήθη εἰς τὸ βιβλιο-
πωλεῖον τὸ πρὸς τὸν Stolzlin δέμα. Δὸς με τὴν εἶδησιν
τοῦ ἀργοπορίας τῆς εἰς Μασσαλίαν κατευωδώσεως τῶν
αὐτῶν. Τὰ τῆς Λειψίας ὅτι κατευωδόθησαν δὲν ἐνθυ-
μῶμαι ἢ σὺ μὲ τὸ ἔγραψες ἢ ὁ Fuchs μὲ τὸ εἶπε. Κα-
τῶρησεν ὁ Reclam εἰς τὸν κατάλογον τῆς πανηγύρεως
τὴν ἀγγελίαν τοῦ Ἡλιοδώρου, ὡς εἶχα τὸν παρακαλέσει;
Ὁ Πύργος μὲ λέγει ὅτι δὲν εἶχεν ἀκόμη λάβει τὸν Ἡ-
λιοδώρον.

150 Ἡλιοδῶροι μένουσιν εἰς φύλλα εἰς τοῦ τυπογρά-
του, διότι δὲν ἔχω ποῦ νὰ τοὺς θέσω εἰς τὸν οἶκόν μου·
οἱ νὰ τοὺς στείλω αὐτοῦ; παρὰ τοὺς δηλωθέντας ῥαμ-
μῶνους ἠναγκάσθην νὰ ρίψω ἀκόμη 62 διὰ τὴν εὐκολίαν
νὰ τοὺς στοιβάζω ὀπισθεν τῶν βιβλίων μου· ἀλλὰ καὶ τὰ
ὀπισθεν ὅλα ἐγεμίσθησαν, καὶ δὲν ἔχω πλέον τόπον.

Ὁ πίναξ τοῦ Ἀπολλοδώρου δὲν ἐτελειώθη ἀκόμη, διότι
καὶ κατὰ πολλὰ διεξοδικός.

Ἡ ἀπροσεξία εἰς τὴν σελ. 365 τοῦ Ἡλιοδώρου, περὶ
τῆς ὁποίας μὲ γράφεις, εἶναι ἡ αὐτὴ ἐκείνη περὶ τῆς ὁποίας
ἔγραψέ σε προγράψει.

Θέλω φροντίσει καὶ διὰ τοὺς λείποντας τόμους (ἀπὸ
τοῦ θ') τοῦ Λεξ. τῆς φυσ. ιστορ.

Ἔδωκα τὸν ἰταλικόν σου Τάκιτον, εἰς τὸν βιβλίον
τὴν νὰ τὸν στιχώσῃ. Ἐὰν οἱ Ἰορδάναι ἔχωσι τὸν πο-
πὸν νὰ σὲ τὸν περάσωσιν αὐτοῦ, εἰπέ με νὰ τὸν πεί-
εἰς αὐτούς.

8 Νοεμβρίου. Αἴτιος ἔγινες τοῦ νὰ μὴ κοιμηθῇ ἐν-
τὴν νύκτα, συλλογιζόμενος τὰ κιβώτια τῆς Μασσαλίας.
Ὑπῆγα λοιπὸν σήμερον τὸ πρωτὶ πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ
Fuchs, ἡ ὁποία ἀπὸ ταῦτα δὲν ἔχει εἰδῆσιν ἄλλα καὶ
εὐτυχίαν εὐρέθη ἐκεῖ ὁ γραμματικὸς του, ὅστις μ' ἔδει-
ξεν ἐπιστολὴν τοῦ Castinel (1 complimentaire) ἀπὸ
γελτικῆς τῆς παραλαβῆς τῶν κιβωτίων· εἰς αὐτὴν λέγει
ὅτι τὸ ἐν θέλει πέμψει ἀνυπερθέτως πρὸς τὸν Μουσει-
την, τὸ δ' ἕτερον διὰ νὰ πέμψῃ, πρέπει νὰ προσμενῇ
νὰ εὖρῃ μέσον διὰ τὴν Σμύρνην. Πιθανὸν εἶναι ὅτι
αὐτὰ θέλει ἔχει γραμμένα καὶ πρὸς σέ. Μὲ εἶπεν ὅτι ἀπὸ
θῶς ἀπὸ τὰ πρὸς σὲ πεμφθέντα κιβώτια τὸ ἐν ἐστὶν
εἰς ἄλλον παρὰ τὸν Frank, ἀλλὰ τὸ αἶτιον μὴτ' αὐτὸ
δὲν τὸ ἐξεύρει· ἐγὼ ὁμως τὸ συμπεραίνω εὐκόλῃ μ' ὅλα
τούτους ἦτον εἰς ἐπιστολικὴν κοινολογίαν· τῆς χρεω-
πίας ἡ μερίμνα τὸν ἔκαμνε νὰ γράψῃ εἰς ἕνα ἀντ' ἄλλου
τῆς αὐτῆς μερίμνης ἀποτέλεσμα εἶναι καὶ τοῦ δέμα-
τὸ λάθος. Ὁ αὐτὸς γραμματικὸς δὲν ἔξευρε περὶ τούτου
τί σαφές νὰ μὲ εἰπῇ, μ' ἐβεβαίωσεν ὁμως ὅτι ἐστὶν ἀπὸ
τοῦ Franek πρὸς τὸν Stolzlin (5 Fructidor) χωρὶς δὲν
ρισμὸν τῆς περαιτέρω ἀποστολῆς, καὶ ὅτι στοχαζέται
ὅτι ἦλθε καὶ παρὰ τοῦ Stolzlin ἐρώτησις, καὶ τὸν ἐ-
κρίθη ὁ Fuchs ὅτι ἦτον δι' αὐτόν. Ὅθεν κάμει τὸ νὰ
χικόν σου νὰ ἐρωτήσῃς περὶ τούτου τὸν Stolzlin,
ἐλπίζω ὅτι θέλει εὐρεθῇ καὶ αὐτό.

Εἶπα χωρίς πολὺν συλλογισμόν ὅτι θέλω πέμψει τοὺς
τὸν ἑννατον τόμους τοῦ λεξ. τῆς φυσ. ιστορίας.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸν ἐρωτήσης ἂν δὲν ἀγαπᾷ κάλ-
νὰ τοὺς λάβη ῥαμμένους μόνον (brochés) διὰ νὰ τοὺς
ἔχει εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα καὶ μέγεθος τῶν ἑννέα· ἄλ-
ς θέλει εἶσθαι τὸ στίχωμα ποικίλον· ἔχει τὸν τρόπον
μᾶς πέμψη τὸν ἑννατον τόμον ἐδῶ διὰ νὰ στιχώσωμεν
τοὺς ἄλλους εἰς τὸν αὐτὸν τύπον ;

Ἐρρώσο.

47.

5 Δεκεμβρίου 1804.

Κατὰ τὴν 2αν τοῦ Δεκεμβρίου, φίλε μου Ἀλέξανδρε,
ἔφερε Στέφανος ὁ Κρῆς δύο σου ἐπιστολάς γεγραμμέ-
τὴν μίαν εἰς τὴν 30 Αὐγούστου, τὴν ἄλλην εἰς τὴν
Νοεμβρίου.

Τῇ ἐπαύριον τῆς ἡμέρας ὅταν ἔλαβον τὰς ἐπιστολάς
ἦλθε καὶ ὁ Βάλας, καὶ μ' ἔφερε τοὺς δύο Λυσίας,
ὁποίων παρακαλῶ νὰ μὲ σημειώσης τὴν τιμὴν. Παρὰ
Reclam δὲν ἔλαβον ἀκόμη τίποτε.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸ ἑσπέρας ἦλθε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος
Σκυλίτζης (ἀδελφὸς τοῦ Στεφάνου Σκυλίτζη τὸν ὁποῖον
ἠγάγαμεν αὐτοῦ) νὰ μ' ἀποχαιτετήσῃ, μέλλων νὰ κινήσῃ
τὸ αὐτόθι κατὰ τὴν 5 Δεκεμβρίου τὸ πρωί. Παρέ-
καλεσα λοιπὸν εἰς αὐτὸν τοὺς τρεῖς τόμους τοῦ Τακίτου
ῥαμμένους εἰς χαρτίον, προσθέσας καὶ μίαν νουνεχῇ καὶ
ἀντίρρῃσιν ἱατροῦ τινος, κατ' ἄλλου μωροῦ ἱα-

τροῦ, ὅστις ἔγραψεν, ὅτι ὁ ἀοίδιμος Ἰπποκράτης ἐστάθη ποτέ.

Ἔλαβον παρὰ τῶν Ἰορδανῶν 1000 φράγκα, καὶ ἐχαριστῶ μεγάλως.

Εἰς ἓν' ἀπὸ τοὺς Λυσίας εὗρηκα προσκολλημένην τὴν ἀρχὴν τῆς μεταφράσεως τῶν διαλόγων τοῦ Φωκίωνος περὶ τῆς ὁποίας δὲν ἀναφέρεις τίποτ' εἰς τὴν ἐπιστολὴν σου. Εἶναι ὡς φαίνεται, ἐκείνη ἡ τοῦ ἀδελφοῦ σου διὰ τὴν ὁποίαν ἐνθυμουμαι ὅτι εἶχες μὲ εἰπεῖ κἂν τι ἄλλο. Δύο πράγματα παρετήρησα εἰς αὐτήν, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓν εἶναι εὐκολοθεράπευτον, τὸ ἄλλο (ἐὰν ὅμως δὲν λησθάνωμαι κρίνων αὐτὸ ὡς νόσημα) εἶναι δυσκόλου θεραπείας ἐπειδὴ στηρίζεται εἰς συστηματικὴν κατὰληψιν τοῦ νοός. Εὐκολοθεράπευτοι εἶναι οἱ Γαλατισμοὶ ἢ Κελτισμοὶ ὅποῖον εἶναι καθ' ὑπόθεσιν (διὰ τὴν μὴ μακρολογῶν) τὸ ὅτι οἱ ἐπὶ τῆς ὕλης ταύτης κριτικοὶ κατόνευ εἰσὶν ἀληθεῖς. Δὲν ἔχω κατὰ τὸ παρὸν τὰ συγγράμματα τοῦ Mably μ' ὅλον τοῦτο εἶμαι σχεδὸν βέβαιος, ὅτι ἔλεγεν εἰς τὸ γαλλικὸν sur cette matière. Ὁ μεταφραστὴς μετεγίνετο καὶ σημαίνει ἀληθῶς· ἀλλ' ὅμως οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ παλαιοὶ καὶ οἱ νέοι εἰς τοιαύτην περίστασιν μεταχειρίζονται τὴν ΠΕΡΙ καὶ ὄχι τὴν ΕΠΙ, παρεκτὸς ἴσως ποτὶ ὅταν συνταξίς ἦναι μετὰ δοτικῆς οἱ ἐπὶ τῇ ὕλῃ ταύτῃ. Ἐν τὸς τούτων καὶ αὐτὸ τὸ ὕλης ἴσως εἶναι Κελτισμός. Ἐν ἦτον ἔργον μου ἢ μετάφρασις, ἤθελα εἰπεῖ, οἱ περὶ τοῦ κατόνευ ἢ οἱ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης κατόνευ, οἱ περὶ τοῦ χρόνου τῶν βιβλίων κατόνευ. Τοῦτο τὸ λευταῖον εἶναι παράφρασις μᾶλλον ἢ μετάφρασις· ἀλλ' ὅμως δικαιολογεῖται ἀπὸ τὸ ἀμέσως προηγούμενον.

τοῦτον (βιβλίον) πρέπει νὰ ᾔῃ παλαιότατον». Προσεκά-
 λησα τὸν βιβλιοθηκᾶριον νὰ πλουτίσῃ τὸν κόσμον κτλ.
 ἡλικισμός· τὸ προσεκάλεσα (j'ai invité)· διὰ τί ὅχι τὸ
 προσεκάλεσα; μήτε τὸ βιβλιοθηκᾶριος δὲν εἶναι τόσον δό-
 κον· καταλληλότερον ἤθελεν εἶσθαι εἰς τὴν ἡμετέραν
 γλῶσσαν τὸ βιβλιοφύλαξ, κατὰ τὰ εἰς ἅπαντας γνωστὰ
 φουλάξ καὶ σκευοφύλαξ· ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ τὸ μετε-
 ρίσθη ὁ Φώτιος εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς του, ἔστω
 γνωστὸν καὶ εἰς ἡμᾶς, πλὴν εἰς ἕξ συλλαβάς καθὼς
 ἔγραψεν ἐκεῖνος, βιβλοθηκᾶριος. πρῶτον διὰ τὸν κα-
 τὰ τὸ δι' ὀλίγων γινόμενον μᾶτην διὰ πολλῶν γίνε-
 ται δεύτερον, δι' ἄλλον ἀξιολογώτερον κανόνα, τὸν
 οὗτος ὑπαγορεύει ἡ ὀρθὴ τῶν γλωσσῶν θεωρία, τοῦτον.
 Ὅταν φθάσῃ νὰ βαπτισθῇ τι εἰς τὴν γλῶσσαν, τὸ ὄνομα
 εἴπαι νὰ σώζεται ἀναλλοιώτως, παρεκτὸς ἂν ᾔῃ κακο-
 ληπιδόμενον». Εἶναι καὶ ἄλλα τοιαῦτα παροράματα, τὰ
 ποῖα παρατρέχω μὴ ἔχων τὸν καιρὸν, μάλιστα ἐπειδὴ
 τὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ἱκανὸς εἶναι τὰ διορθώσῃ, ὅταν τὰ ἐξε-
 ῖναι ἀκριβέστερον. «Αἱ δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι».
 Τὸ ἄλλο δὲ τοῦ ὁποίου τὴν θεραπείαν εἶπα δύσκολον,
 αἱ οἱ ἑλληνισμοί. Περὶ τούτου δὲν ἔπρεπε νὰ εἶπω τί-
 τε, ἐπειδὴ ἀφ' ὅσα εἶπα εἰς τὴν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον
 ἐπιστολὴν περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἡλιοδώρου σχεδὸν ἄλλο
 ποτε νεώτερον νὰ εἶπω δὲν ἔχω. Ὅμως προσθέτω ἔτι
 ὅτι· «Ἑλληνίζε ὅσον θέλεις· τοῦτο ἐπιθυμῶ καὶ ἐγώ·
 καὶ ἀδημονῶ καὶ κλαίω ὅσας δὲν ἐμπορῶ νὰ τὸ κα-
 ταρθώσω· ἀλλ' ἑλληνίζε μὲ τρόπον, ὥστε νὰ μὴν ἀν-
 τιστάσῃς καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, ὥστε νὰ ᾔῃ δι'
 τοῦ σύμφωνος, ὥστε νὰ ᾔῃ δυνατόν ἀπὸ τὸ σύν-
 ταγμα σου, ὅποιονδὴποτε ἤθελεν εἶσθαι, νὰ συντεθῇ

» ὅποιαδὴποτε γραμματική». Οὗτος ὁ κανὼν φαίνεται εἰς τὴν ἰδικήν μου κρίσιν ἀξίωμα γεωμετρικόν. Σπινδίζεις νὰ εἰσάξης τὸ ἐστὶ καὶ τὸ εἰσὶ εἰς τὴν γλῶσσαν κατόρθωσέ το, καὶ ἐγὼ νὰ σὲ στέψω μὲ δάφνην ὡς κατὰ τὴν τῆς Ἑλλάδος. Λέγεις, «ἂν οἱ ἐπὶ τῆς ὕλης ταύτης κριτικοὶ κανόνες Εἰσὶν ἀληθεῖς»· ἀλλὰ παρατηρῶ πρῶτον ὅτι ἔπρεπε, διὰ νὰ φύγῃς τὸν σολοικισμόν, νὰ εἴπῃς δεύτερον ὅτι μετ' ὀλίγα λέγεις, «ἤθελεν εἶναι μέγιστον ἐγκώμιον» ὁπότεν κατὰ τὸ σύστημά σου, ἔπρεπε νὰ εἴπῃς ἦν ἂν ἢ εἴη ἂν μέγιστον ἐγκώμιον. Ἀπὸ ταύτης τῆς ὕλης ἀνώμαλον πῶς θέλεις νὰ οἰκοδομηθῇ γραμματικὴ ἢ θέλεις νὰ λέγωσιν, ὅτι ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τοῦ κυρίου καὶ χυδαίου γεροντίου, συντίθεται γραμματικὴ ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τῶν σπουδαίων μὴτ' αὐτὸς ὁ Ἑρμῆς δὲν ἔμπορεῖ νὰ συντάξῃ γραμματικὴν. Ἡμεῖς (πάλιν τὸ λέγω) καὶ θέλω τὸ φωνάζει ἐν ὅσῳ ἔχει φωνὴν τὸ στόμά μου ἄλλην ἐξουσίαν δὲν ἔχομεν, παρὰ νὰ διορθώμεν ὅσα εἶναι δυνατόν τὰς ἀνωμαλίας τοῦ γεροντίου, ὅχι νὰ ταῖς πολλαπλασιάζωμεν μὲ νέας ἄλλας ἀνωμαλίας· παραδειγματος χάριν, τὸ γερόντιον λέγει εἰς τοὺς μέλλοντας καὶ εἰς τοὺς δυνητικούς χρόνους θέλει εἶναι, καὶ ἤθελεν εἶναι ἡμεῖς πρέπει νὰ λέγωμεν θέλει εἶσθαι, καὶ ἤθελεν εἶσθαι διατί τοῦτο; διότι κατὰ δυστυχίαν τὸ εἶναι ἔχασεν ἡμᾶς τὴν ἀπαρεμφατικὴν του δύναμιν, ἐπειδὴ ἐφθάρη λάβῃ τὸν τόπον τοῦ ἐστὶ καὶ εἰσὶ· καθὼς λοιπὸν λέγομεν δι' ἀπαρεμφάτου χυδαῖα ἀποκοφθέντος θέλει γράφει καὶ ἤθελε γράφει, οὕτω πρέπει νὰ λέγωμεν, θέλει εἶσθαι καὶ ἤθελεν εἶσθαι, καὶ πρόσεχε καλὰ ὅτι τὸ εἶσθαι εἶναι ἀπαρέμφατον κτισμένον ἀπὸ τοὺς χυδαίους ὅχι ὁμοίως χυδαῖα δαίκα· ὅτι τὸ ξεμωραμένον γερόντιον, ἔχει καὶ ποτε

γῶσιν ἱκανὴν διὰ τῆς ὁποίας ὁδηγεῖται εἰς τὴν ἀνα-
 γνῶσιν, ἐπειδὴ ἔφθασε νὰ μεταβάλλῃ τὸ εἶμί, εἰ εἰς τὸ
 εἶσαι, καὶ τὸ ἐσμέν, ἐστέ, εἰς τὸ εἴμεθα, εἴσθε,
 καὶ τὸν σχηματισμὸν τοῦ κεῖμαι, κεῖσαι, κείμεθα, κεῖ-
 σθε, ὑπεράνεν ὁρθῶς ὅτι καὶ τὸ ἀπαρέμφατον ἔπρεπε
 νὰ εἴσθαι κατὰ τὸ κεῖσθαι· μέχρι τούτου ἔφθασεν ἡ
 γῶσις του· ἐὰν ἔκαμνε καὶ τὰ τρία πρόσωπα εἴται (εἴσι)
 εἴνται (εἴσι,) κατὰ τὸ κεῖται καὶ κεῖνται, βέβαια τὸ
 ἀρκτικὸν τῆς κοινῆς γλώσσης ἤθελεν εἴσθαι ἀσυγκρίτως
 ἰσχυρότερον ἀπὸ τὸ ὑπαρκτικὸν τῆς ἐλληνικῆς. Βλέπεις,
 Ἄνδρε φίλε, εἰς ποίας μακρολογίας καὶ μωρολογίας
 ἐγγράζομαι νὰ ἐμβαίνω·

. Ἐγὼ δ' οὐκ αἰτίος εἶμι

Ἄλλὰ Ζεὺς καὶ Μοῖρα

ποία μ' ἔκαμε φίλον ἀνδρὸς ἱκανοῦ νὰ διακρίνῃ τὰς
 μακρολογίας, καὶ νὰ συγχωρῇ διὰ τὴν προθυμίαν τὴν ἑλ-
 λην τῆς ἀκριβείας. Τοιαῦται διατριβαὶ φίλε, διὰ νὰ
 ἐκτεθῶσι μὲ καῖποιαν ὠφελείας ἐλπίδα, χρειάζονται ἄλ-
 λ' ἐκτελεσθῶσι παρὰ τὴν ἰδικήν μου. Δὲν λέγω ὅτι εἶμαι
 ἐντελὴς ἀπὸ τῆς στερημένης τῆς περὶ τῶν τοιούτων κρίσεως (μα-
 ρὰν ἀπ' ἐμοῦ τοιαύτη ὑποκριτικὴ μετριοφροσύνη!) ἀλλὰ
 πρᾶγμα, φίλε, εἶναι μέγα (λέγω τὴν διόρθωσιν χυδαῖ-
 ας γλώσσης) καὶ τοιοῦτον, εἰς τὸ ὅποιον μόλις ἤθε-
 λεῖς ἐξαρκέσει πολλῶν ἀνθρώπων πολυχρόνιος σκέψις καὶ
 κόπος.

Ἡ τῆς ματίας προσποιεῖται νὰ μὴν ἐκατάλαβε τὰ ὅσα
 ἔγραψα· καὶ ζητεῖ πάλιν νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ, θέλω πάλιν
 τὸν ἀποκριθῶ ὡς καὶ πρῶτον, δηλαδὴ οὐ, ὅταν λάβω
 τὸν! μοῦ ζητεῖ ἔτι καὶ Θεόφραστον καὶ Ἰπποκράτην,
 ὡς ὅτι ἡ πενία του τὸν ἐμποδίζει νὰ τοὺς ἀγοράσῃ·

καὶ ὑπομονὴ εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα. Ἄν καὶ δὲν εἶμαι ἐν
νόσιν νὰ κάμνω δωρήματα διὰ τὴν τουρκικὴν ὁμωσὶ παρ
μίαν «Γιαλθαρανὶν μπὶρ γιουζοῦ καρά· βερμεγενην
γιουζοῦ καρά»· πέμψον παρακαλῶ σε εἰς αὐτὸν ἀπὸ
ρῶς μου ἐν ἀντίτυπον τοῦ Θεοφράστου ἀπ' αὐτοῦ τοῦ
ὁποῖους ἔχεις αὐτοῦ. Ἰπποκράτης θέλω τὸν γραφεὶν
δὲν ἔμειναν πλέον καὶ δὲν θέλω ψευσθῇ.

Ἀπὸ τὰ παραπονέματά σου, περὶ τῆς σιωπῆς
φαίνεται ὅτι δὲν εἶχες ἀκόμη λάβει τὴν ἐπιστολὴν
τῆς 8ης Νοεμβρίου, εἰς τὴν ὁποίαν κατεχώρησα καὶ
λογαριασμόν σου.

Ἡ ξθ'. ἀπεμπόλησις (livraison) τῆς ἐγκυκλοπαίδειας
ἐξεδόθη, καθὼς καὶ ἡ ἐξακολούθησις τινῶν τόμων τοῦ Bu
fon, τὰ ὁποῖα λείπουν εἰς τὴν εἰς τὰ Ἰωάννινα ἀποστο
λὴν τῶν βιβλίων τοῦ Καπλάνη· ὅθεν μελετῶ νὰ τὰ ἀ
ράσω μὲ ἐλπίδα ὅτι θέλεις τὰ πληρωθῇ αὐτοῦ παρὰ
κυρίου Σταύρου. Ἡ ἀποστολὴ πρέπει νὰ γένῃ πρὸς
Ζωσιμᾶν, νομίζω.

Ἐπειδὴ περὶ Ζωσιμᾶ ὁ λόγος, μὴ λησμονήσης παρ
καλῶ νὰ μὲ σημειώσης τὸ ταχύτερον πῶς ἔχει, καὶ
ἐσώθη ἀπὸ τὴν λοιμικὴν νόσον τοῦ Λιβόρνου. Μὴν ἐ
τῆς πόσον μὲ θλίβει ἡ μέριμνά του, μάλιστα διὰ τὴν
γοπορίαν του εἰς τὸ νὰ ἀποκριθῇ εἰς μίαν μου τῶν
λευταίων ἐπιστολῶν.

Περὶ τῆς μελετωμένης ἐκδόσεως τῶν ἐλληνικῶν
γραφέων, σέ εἶπα εἰς τὴν προλαβοῦσάν μου τὰ δέοντα

Παρεκτὸς τῶν ἀντιτύπων τοῦ Ἡλιοδώρου, ὅσα ἐκ
τησα εἰς τὸν οἶκον διὰ λογαριασμόν σου, μένουσιν εἰς
τυπογράφου 150 εἰς φύλλα. Θέλεις νὰ σέ τὰ πέμψω
φύλλα, ἢ νὰ τὰ ῥάψω (brocher); Ἡ δαπάνη σὺν

να ἦναι ματαία κατὰ τὸ παρόν, ἐπειδὴ καὶ ἂν ἔξω
 θύνης τὰ πέμψης, δὲν εἶναι τόσον βώδια νομίζω οἱ
 ναυπῶλαι, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῶσι νὰ κατανοήσωσι τὸν
 τῆς ῥαφῆς καὶ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν παρεμβλή-
 ρύλλων (cartons,) ἐπειδὴ εἶναι εἰς αὐτὰ τυπωμένος
 καὶ ὁ τρόπος τῆς ῥαφῆς γερμανιστὶ καὶ γαλλιστὶ,
 καὶ διὰ περισσοτέραν ἀσφάλειαν δύνασαι νὰ πέμ-
 ψῃς αὐτόθεν ἐν ἀπὸ τὰ ῥαμμένα.

Εἰς τὴν παλαιωθεῖσαν ἐπιστολὴν σου τῆς 30 Αὐγού-
 στου ζητεῖς νὰ προβλέψω. *Abrégé de la Geographie*
Guthrie, 2 ζευγάρια ὁμμαθυάλια μικροσκοπικά.
 Τα θέλεις ἔτι ἢ ἐπέραςεν ὁ καιρὸς τῆς χρείας καὶ τῆς
 ἰατρικῆς τοῦ ζητήσαντος;

Δὲν εἰσὶν τί ζητεῖ ὁ Γρυπίλλος. Ἐὰν ἦναι ἡ ἐφημε-
 ρὶς ἰατρικῆς (αὐτὴν νομίζω ἀναγκαιοτέραν εἰς αὐτόν)
 ἀρξέται *Journal général de Médecine de Chi-
 rurgie, de Pharmacie etc. rédigé par M. Sedillot*
Secrétaire général de la société de Médecine de Paris.
 Εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν παλαιάν σου ἐπιστολὴν ἀνέγνω
 καὶ περὶ τοῦ Βενιαμίν. Μεγίστην χάριν πρέπει νὰ γνω-
 ρίσῃς τοὺς διώκτας, ὅτι δὲν ἠθέλησαν νὰ προβιβάσωσι
 κατὰ τὸν ζῆλον αὐτῶν, φοβοῦνται μὴ μὲ τὴν κι-
 νηθῇ τὴν γῆν συγκινηθῇ καὶ τὸ ἐργαστήριον ὅθεν ζῶσιν.
 ἔστι δίκαιον! εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος, εἰς τὴν
 ζῶμεν, *chacun travaille pour soi.*

Εἰς τὴν προλαβοῦσαν σὲ εἶπα καὶ περὶ τῶν ζητουμέ-
 νων τοῦ λεξικοῦ τῆς φυσικῆς ἱστορίας διὰ τὸν ἔχοντα
 τοῦ δεκάτου καὶ ἐπέκεινα μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ τετάρ-
 του. Ἡ γνώμη μου μὲ λέγει νὰ σὲ τοὺς πέμψω μόνον
 ἑνὶ (brochés). ἂν ἐδῶ στιχωθῶσι πρέπει νὰ ἦναι

ἀσύμφωνοι μὲ τοὺς λοιποὺς ἐννέα καὶ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ κατὰ τὸ χρῶμα· ὅταν ἔλθωσιν αὐτοῦ, ἢ πέμψοντο πρὸς αὐτὸν καὶ στιχόνονται ὁμοιοσχήμως μὲ τοὺς λοιποὺς, ἢ ἂν τοῦτο εἶναι ἀδύνατον (δι' ἑλλειψιν στιχῶν) πέμψει τὸν ἐννατον αὐτοῦ διὰ παράδειγμα τῆς στιχῶσεως τῶν λοιπῶν.

Διὰ τοὺς πεμφθησομένους Ἡλιοδώρους μὴν ἀμελήσαντα μὲ γράψης πλατύτερον τὸ ὄνομα τοῦ ἐν Ἀργεντοράτῃ Franck, διὰ τοῦ ὁποίου μέλλουν νὰ σταλθῶσι. Δὲν ἔξω εύρω παρὰ τοῦτο μόνον τὸ Franck· καὶ ὁ Fuchs δὲ εἶναι ἐδῶ, μήτε νὰ ἐρωτηθῇ, μήτε νὰ κάμῃ τὴν ἀποστολὴν αὐτός.

Λαμβάνω τώρα παρὰ τῶν ἐν Ροτερδάμ Jean Osy et fils ἐπιστολὴν, εἰς τὴν ὁποίαν μὲ γράφουν ὅτι κατευθύνθησαν τὰ 50 ἀντίτυπα τοῦ Ἡλιοδώρου, τὰ ὅποια εἶχε πέμψει πρὸς αὐτοὺς διὰ νὰ τὰ οἰκονομήσωσι κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ ἐν Λονδίνῳ βιβλιοπώλου Payne, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔπεμπον καὶ ἐπιστολὴν διὰ τῶν αὐτῶν Jean Osy et fils. Τὴν ἐπιστολὴν μου ἔπεμψαν, γράφοντες καὶ αὐτοὶ κατ' ἰδίαν· καὶ μ' ὅλον τοῦτο ἀποκρίσιν ἀκόμη δὲν εἶχα λάβει παρ' αὐτοῦ. Μ' ἐρωτοῦν λοιπὸν τί πρέπει νὰ κάμωσι περὶ τῶν βιβλίων, μάλιστα ἐπειδὴ ἐὰν δὲν τὰ πέμψωσι τώρα, ἀνάγκη εἶναι νὰ προσμένωσι τὸ ἔαρ. Ἀποκριθεὶς καὶ διὰ τὴν σιωπὴν τοῦ καταράτου Payne, ὅστις ἐπέμψθη καὶ Θεοφράστους καὶ Ἱπποκράτους ἰδικούς μου· ἀποκριθεὶς πορῶ καὶ τί νὰ γράψω πρὸς τοὺς Osy· ἐὰν τὰ στείλωμεν ἡμεῖς πρὶν τῆς ἀποκρίσεώς του, ἀνάγκη νὰ ὑποφέρωμεν τὸν κίνδυνον τῆς θαλάσσης, ἢ τὴν δαπάνην διὰ νὰ τὰ ἀποφύγωμεν. Μετὰ πολλὴν σκέψιν καὶ φροντίδα εὐλογητῶς ἔκρινα νὰ γράψω καὶ γράφω σήμερον πρὸς τοὺς ἐν Ρο-

rdam Jean Osy et fils, νὰ κάμωσιν ὡς τοὺς διατά-
 ζας αὐτόθεν· πιθανὸν εἶναι ὅτι νὰ ἔλαβον ἕως τῶρα ἀπό-
 σιν παρὰ τοῦ Payne· ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πάλιν ἐνδέ-
 εται καὶ νὰ μὴν ἔλαβον· τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος, σοφόν, φι-
 λεύθερον tant qu'il vous plaira, εἶναι ὅμως δύσκολον
 δι' δυσσύμφορον μὲ ὅλα τὰ ἄλλα ἔθνη· δὲν ἐδόθη παρὰ
 τοὺς Γάλλους τὸ νὰ ᾔναι εὐσυμπερίφοροι καὶ ἀληθῶς
 ἀγαποί (aimables). Κάμε λοιπὸν ὅ,τι σὲ διδάξει, ἡ
 σοφία σου· Ἐνταῦθα κλεισμένον σὲ πέμπω τ' ἀντίγρα-
 φὴν πρὸς τὸν Payne ἐπιστολῆς μου γραμμένης πρὸς
 τὸ τέλος τοῦ Σεπτεμβρίου, διὰ νὰ σὲ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν
 ἀγορὴν τῶν βιβλίων, ἂν λάβῃς τὴν ἀπόφασιν νὰ δεχθῇς
 τὴν δαπάνην ἀπὸ Παρισίων μέχρι Rotterdam, et ἐντεῦ-
 θεν μέχρι Λονδίνου· ἂν ὁ Degen εἶναι καλὸς νὰ σὲ δεῖξῃ
 ἐν ἄλλῳ βιβλιοπωλῇ τῆς Λόνδρας, καὶ θελήσῃς νὰ
 ἀπέμψῃς πρὸς αὐτὸν διὰ δαπάνης σου, πρέπει νὰ αὐ-
 τῇς τὴν τιμὴν τῶν 12 σκιλινίων καθαρῶν.
 Γράφε με πάλιν περὶ τοῦ γάμου σου· ὅτι μὲ βασανί-
 ζει ἡ βία σου.

Υγίαινε.

v. 48.

9 Ἰανουαρίου 1805.

Φίλε Ἀλέξανδρε,

Τοῦ ἡ ἀπόκρισις εἰς δύο σου ἐπιστολάς 24 Νοεμβρίου
 22 Δεκεμβρίου.

Περὶ τοῦ Στεφάνου τοῦ Κρητὸς δὲν ἔχω οὐδεμίαν
δησιν. Ἀφ' ἧς ἡμέρας μ' ἔφερε τὴν ἐπιστολήν σου
τὸν ἴδον πλέον.

Ὁ Reclam μ' ἔγραψε περὶ τῶν βιβλίων ὅτι τὰ ἐ-
θεν εἰς κιβώτιον ἀπεσταλμένον πρὸς ἓνα τῶν ἐνταῦθα
βιβλιοπωλῶν, ὅστις δὲν τὰ ἔλαβεν ἀκόμῃ· τὸν Γερμαν-
κὸν κατάλογον τῆς τελευταίας Λειψιακῆς πανηγύρε-
ῖς ἐμετροφύλλησα, καὶ δὲν εὔρηκα τὸν Ἡλιοδωρον, ὃς ἐ-
τὸν παρακαλεῖ νὰ τὸν ἀναγγεῖλῃ· ἀλλ' ἴσως ὅταν ἔλθῃ
τὴν ἐπιστολήν μου, ὁ κατάλογος ἦτον τυπωμένος. Ὁ
μὴν ἀμελήσης νὰ ζητήσης παρ' αὐτοῦ νὰ τὸν ἀναγγε-
ῖ καὶ εἰς τὸν κατάλογον τῆς πανηγύρεως τοῦ ἐρχομένου
Πάσχα.

Ἰκανῶς ἤμειψας τὸν Κλαυέριον μὲ τὴν δόσιν τοῦ
τέρου Ἡλιοδώρου, καὶ δὲν εἶχες χρεῖαν νὰ προσθέτῃς
αὐτὸν καὶ τὸν Λυσίαν· ἀλλ' ἐπειδὴ οὕτως ἠθέλησας,
ἔδωκα· καὶ τὸν ἐδέχθη μετὰ πολλῆς εὐγνωμοσύνης
τὴν ὁποίαν πρόσθετες καὶ τὴν ἰδικήν μου διὰ τὸν ἐμὸν
Λυσίαν. Ἡ σὸς εἶναι ὁ ῥεμβασμὸς τῆς διανοίας, ἣ ἐ-
εἶπα ὅτι ὁ Φώτιος μετεχειρίσθη τὴν λέξιν Βιβλιοθήκη
καὶ ὄχι Βιβλοφύλαξ, ὡς γράφεις. Ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ πρῶ-
μα, μὴ ψυχραίνεις τοῦ ἀδελφοῦ σου τὴν ὁρεξιν εἰς τὴν
τυπώσῃ τὴν μετάφρασίν του. Ὁ μόνος τρόπος τῆς δι-
θώσεως τῆς γλώσσης, εἶναι ὁ πληθυσμὸς τῶν ἐκδό-
σεων βιβλίων γεγραμμένων ἀπὸ διαφόρους εἰς διάφορον λό-
γον χαρακτῆρα. Ἐπειτα συλλογίσου ὅτι εἶναι μετὰφρα-
σὶς ὅποια καὶ τὸν προσεκτικώτερον πλανᾷ καὶ τὸν ἐξωθεῖ
τοὺς ἰδιωτισμοὺς τῆς γλώσσης ἐκ τῆς ὁποίας μεταφρά-
σῃ. Ἡ πλάνη αὕτη συμβαίνει εἰς ἐμὲ καθ' ἡμέραν, καὶ
ἀναθεωρῶ τὴν μετάφρασιν τοῦ Στράβωνος. Καθ' ἡμέραν

κα σφάλματα ὅσα σφάλω εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ κει-
 νου, μᾶλλον ἀνακαλύπτω ἢ εἰς τὰς ὑποτεταγμένας ση-
 μειώσεις μου. Διατὶ τοῦτο ; διότι εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ
 κειμένου, ἀκολουθῶ πιστῶς τὸν συγγραφέα· καὶ ἡ πιστό-
 τας ἀνεπισιθῆτως μὲ ρίπτει εἰς Ἑλληνισμοὺς ἐνδυμένους
 λέξεις Γαλλικὰς· εἰς τὰς σημειώσεις ἐξ ἐναντίας ἀκο-
 υθῶ αὐτὸς ἑαυτόν, καὶ δὲν πίπτω παρὰ εἰς ἐκείνους
 Ἑλληνισμοὺς, ὅσους ἡ πολυχρόνιος χρῆσις τῆς γλώσ-
 σου συνανέκείρασεν τρόπον τινὰ μὲ τὸν ἐγκέφαλόν μου.
 Ἔδωκα τοὺς 150 Ἡλιοδώρους νὰ ῥαφῶσιν. Ἰδοὺ ἡ
 ἀμοιβή μου, 100 πέμπω αὐτοῦ λατ' εὐθεῖαν διὰ τοῦ
 bank, Transit pour Trieste, καὶ τοὺς λοιποὺς 50
 τὸν Στέφανον Ἡσίου εἰς Ἀμστελδᾶμ, μὲ ἐπιστο-
 ν εἰς αὐτόν νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν διαταγὴν σου· καὶ αὐ-
 τὸν τὸν διορίζεις νὰ τοὺς πέμψῃ εἰς Πετρούπολιν. Ἐκεῖ
 γράφεις πρὸς τὸν Καπλάνην ἡ κἀνένα σου φίλον ἄλ-
 λ' νὰ τοὺς οἰκονομήσῃ· δὲν μὲ φαίνονται πολλοὶ διὰ τὴν
 Πετρούπολιν, ἂν πέσωσιν εἰς χεῖρας ἀνδρὸς ἐπιμελητοῦ
 ἐνεργοῦ, χαίρω περὶ τοῦ Μάρκη, εἴθε πρὸ πολλοῦ νὰ
 ἀφήσῃ τοὺς Παρισίους !

Εὐχαριστῶ καὶ διὰ τὰς παρὰ τοῦ Βενιαμὶν εἰδήσεις·
 ὅσμενα ὁμως παρ' αὐτοῦ διήγησιν τῶν συμβάντων
 πλέον σαφῆ, καὶ ὅχι τόσον αἰνιγματώδη, βλέπω
 κατήγορον καὶ τὸν κατηγορηθέντα, καὶ δὲν ἐξεύρω
 τί τίνος ἦτον ἡ κατηγορία.

Περὶ δὲ τῆς ἐπιβολῆς του ν' ἀφήσῃ τὴν κώμην εἰς τὴν
 εὐρίσκεται, ἂν κινῆται εἰς αὐτὸ ἀπὸ κενοδοξίαν,
 καὶ κενοδοξία κακολογησμένη (vanité mal enten-
 due) δι' αὐτὸ τοῦτο ὅτι εἶναι τὸ θέατρον μεγαλείτερον,
 καὶ κίνδυνος νὰ πάθῃ παντελῆ ἔκλειψιν, ἀπὸ ἄλλους ἂν

ὄχι σοφωτέρους, βέβαια κομψοτέρους, ὧν αὐτὸς ἀπλοῦς καὶ τοὺς τρόπους, καὶ τὸ λέγειν. Ὅπου εὐρίσκεται τὸ εἶναι καὶ θέλει εἶσθαι πρωταγωνιστής· ὅπου μελετᾷ ὑπάγῃ, εἶναι φόβος μὴ δὲν ἐπιτύχῃ μήτε τὰ δευτερεύοντα.

Τί ἔγινε τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου περὶ τοῦ ὁποίου μ' ἔγραφες μίαν φορὰν ;

Ἐζήτησα καὶ τοὺς λείποντας 15 τόμους τῆς φυσικῆς ἱστορίας, καὶ θέλω τοὺς πέμψει δεμένους πρὸς σὲ κατ' εὐθείαν εἰς χωριστὸν κιβωτίδιον διὰ τοῦ Frank, δὲν ἐξέρρω, ἂν πρέπη νὰ προστεθῇ Transit pour Moldavia. Ἐνθυμοῦ, παρακαλῶσε (ὅτι ἐγὼ δὲν ἔχω νοῦν) ὅτι εἰς τὸ κιβωτίδιον τοῦτο ἔχουν νὰ βαλθῶσι διάφοροι κατὰ τοὺς τομῶν βιβλίων ἐνωμένοι εἰς ἓν δέμα καὶ ἐπιγεγραμμένοι μετ' ὄνομα τοῦ Νικολάου Πύργου· πρὸς τὸν ὅποιον κάμνουν νὰ δοθῶσιν ἀσφαλῶς. Μοῦ τοὺς ἐζήτησε πρὸ πολλοῦ καὶ μόλις τώρα τοὺς ἐνθυμήθην. Λέγω τοὺς τόμους 15 καὶ ὄχι 14 (ὡς νομίζεις)· εὗρηκα μίαν σημείωσιν τοῦ Fuchs (ἐξ εὐτυχίας), εἰς τὴν ὁποίαν φαίνεται ὅτι ἐστὶ λησαν μόνοι οἱ πρῶτοι 9.

Ὁ καλὸς σου Weber ἀστειεύεται ὅταν παραβάλλῃ τῶν Γραικῶν τὴν γλῶσσαν μὲ τὴν Λατινίδα φωνὴν ἣν ἦτον ἐν χρήσει κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μάγνου Καρόλου. Ἐκείνη ἀπείχεν ἀπὸ τὸν λαμπρὸν αἰῶνα τῆς Ῥώμης μόλις 800 ἔτη, καὶ ὑποθέτεται νὰ ἦτον ὀλιγώτερον φθαρμένη ἀπ' ὅ,τι εἶναι ἡ ἡμετέρα ἀπέχουσα 2000 ἔτη ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς της, καὶ μ' ὅλον τὸν αἰῶνα ἐκείνη ἢ ἐπὶ τοῦ Καρόλου Λατινίς (λέγω τὴν λαλομένην ἀπὸ τὸ ἔθνος κοινῶς) ἦτον πολὺ ἀθλιεσττέρα ἀπ' ὅ,τι εἶναι κατὰ τὸ παρὸν ἢ ἡμετέρα, τόσον ἀθλία, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ κάμῃ τις ἀπ' αὐτὴν γραμματικὴν ὡς σὺ.

περαίνεται ἀπὸ τὰ σωζόμενα εἰς τὴν ἐγκυκλοπαιδεῖαν βασιλικὰ διατάγματα λατινιστὶ γραμμένα τοῦ δεκάτου καὶ ἑνδεκάτου αἰῶνος, ἡγουν διακόσια ἔτη μετὰ τὸν Κάρολον. Τὸ αἶτιον πιθανῶς εἶναι ὅτι ἐνωρύτερα κατεπλάκωθη ἡ Ἰταλία ἀπὸ βάρβαρα ἔθνη. Ἡ τοιαύτη διαφθορὰ ἐξ ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ γεννήσῃ νέας γλώσσας, ὡς μέλει νὰ συμβῇ καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν, ἂν καὶ ὅχι τοσοῦτον διεφθαρμένην.

Ὁ Ἀπολλόδωρος τελειοῦται μετὰ 15 ἢ 20 ἡμέρας· καὶ θέλω σὲ πέμψει τὰ προλεγόμενα καὶ τὸν Πίνακα, τοῦ ὁποῖου τὸ μέγεθος ἔγινεν αἰτία τῆς ἀργοπορίας.

Τώρα βλέπω εἰς τὴν ἐπιστολὴν σου ὁ ρεμβώδης ἐγὼ καὶ ξεχασμένος ὅτι ζητεῖς νὰ σὲ στείλω διὰ τοῦ Franck, αὐτοῦ κατ' εὐθείαν τοὺς τόμους τῆς φυσικῆς ἱστορίας, καὶ ὅχι par Transit.

Τοιούτου ρεμβασμοῦ ἀποτέλεσμα ἐστάθη ὡς φαίνεται καὶ τὸ λάθος τῶν 12 10 τοῦ μεταξὺ ἡμῶν λογαριασμοῦ διὰ τὰ παρὰ τῶν Ἰορδάνων 1000 φρ. τὸ ἄλλο ὅμως λάθος 8 διὰ δύο Βεκκαρίας εἶναι νομίζω ἰδικόν σου. Περὶ τὸν Ἰούλιον μῆνα τὸν παρελθόντα σ' ἔπεμψα ὀλίκον λογαριασμόν, εἰς τὸν ὁποῖον σ' ἔμενα χρεώστης 379.19· εἰς αὐτὸν τὸν λογαριασμόν ἦσαν περασμένοι εἰς τὸ ἔχειν σου δύο Βεκκαρίαι 8· περὶ δὲ τῆς λοιπῆς διαφορᾶς τῶν 105.9 αὕτη ἡρτῆται ἀπὸ τὸν αὐτὸν λογαριασμόν τοῦ Ἰουλίου, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἔμπορῶ νὰ τὴν ἀνακαλύψω· εἰπέ με λοιπὸν σαφέστερον ἂν ἐννοῆς ὅτι εἶναι πρὸς ζημίαν σου, καὶ εἶναι πλέον παρὰ πιθανὸν ὅτι οὕτως ἔχει. Ἐγὼ, φίλε, δὲν κρατῶ διφθέρια, καθὼς σύ· οἱ λογαριασμοί μου γίνονται εἰς τεμάχια μικρὰ χάρτου· τὰ ὁποῖα πολλάκις καὶ καίω· ἐξ εὐτυχίας ὅμως ταῦτα δὲν ἔγιναν

ἀκόμη πυρὸς παρανάλωμα. Ὅθεν εἶπέ μου καθαρά τὸ
τρέχον, καὶ θέλω πάλιν τὰ ἐξετάσει ἔν πρὸς ἓν, μὲ τὴν
ἐλπίδα τοῦ ν' ἀνακαλύψω τὸ λάθος, ἐὰν ἐλανθῇσθην.
Ἐὰν εὐθὺς ὅταν ἔλαβες τὸν λογαριασμὸν τοῦ Ἰουλίου
(εἰς τὸν ὁποῖον ἔμενα χρεώστης σου 379 19) μ' ἔλαβες
τὴν ἀντιῖρρῃσιν, τὸ πρᾶγμα ἤθελεν εἶσθαι πολὺ εὐκολώ-
τερον.

Ἐλαβα καὶ ἐγὼ ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ Ζωσιμαῖ· ὁ Σπα-
νιολάκης ἐστερήθη δύο ὑπηρέτας ἄρρενα καὶ θηλείαν ἀπὸ
τὸν Χλωρὸν πυρετόν, καθὼς τὸν ὀνομάζεις, ἀναμνήσας
με τὸ Χλωρὸν δέος τοῦ Ὀμήρου, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἐξηγη-
ταὶ τὸ ἐρμηνεύουσι Χλωροποιδι δέος (γίνεται καὶ κά-
μιαν φορὰν Χελιοποιδι) δὲν ἔχεις ἄδικον νὰ ὀνομάσῃς
Χλωρὸν τὸν πυρετόν, τοῦ ὁποίου ἔν τῶν συμπτωμάτων
εἶναι καὶ ἡ χλώρωσις τοῦ πυρέττοντος.

Τὸ ἐγκεκλεισμένον χωριστὸν χαρτίδιον ρίψον εἰς τὸ πῦρ
ἀφ' οὗ τὸ ἀναγνώσεως. Ὑγίαινε.

Ὁ Γέρον Σκυλίτζης μὲ παρακαλεῖ νὰ σ' ἐρωτήσω ἐὰν
ἔλαβες τὴν δέσμην ἐπιστολῶν, τὴν ὁποίαν εἶχεν σὲ πέμ-
ψει διὰ τοῦ Μάρκη.

Εἰς τὸ Ν^ο 7 τῆς Revue ou Décade philosophique
Xi-Xiii ἐτυπώθη ἡ περὶ Ἡλιοδώρου κρίσις τῆς ὁποίας
σὲ πέμπω ἔν ἀντίτυπον ἀπὸ τὰ 12 τὰ δοθέντα μοι παρὰ
τοῦ κριτοῦ. Κάμε τρόπον ν' ἀναγνώσεως τὸ 5 Ν^ο σελ.
262 καὶ τὸ 6 σελ. 334 ὅπου εἶναι μία νόστιμος ἀνέκρι-
σις περὶ τοῦ Ἡροδότου τοῦ Larcher ἀπὸ τὸν αὐτὸν ἐκεί-
νον ὅστις ποτὲ ἔγραψε περὶ τοῦ *essai sur les eloges par*
Thomas.

Μ' ὄλον ὅτι, φίλε, σ' ἔγραψα διεξοδικώτατα κατὰ τὴν ἐβδόμην τοῦ ἐνεστῶτος, ἀναγκάζομαι καὶ πάλιν νὰ γράψω περὶ τῶν παρηγγελμένων βιβλίων, ἐκείνων δηλονότι τῶν ὁποίων μὲ εἶπες νὰ ἀναβάλω τὴν ἀποστολὴν. Ὁ βιβλιοπώλης εὗρηκεν ὀλίγην δυσκολίαν εἰς τὴν ζήτησιν τῶν 15 τόμων τῆς φυσικῆς ἱστορίας, διὰ τὸ νὰ παρῇλθε καιρὸς πολὺς μετὰ τὴν ἀγορὰν τῶν 9 πρώτων· μ' ὄλον τοῦτο συγκατένευσεν ὁ κύριος τῆς ἐκδόσεως νὰ τοὺς δώσῃ. Αὕτη λοιπὸν ἡ δυσκολία μ' ἔβαλεν εἰς ἔννοιαν μὴ, βραδύνοντες νὰ ζητήσωμεν τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐγκυκλοπαιδείας καὶ τοῦ Buffon, ἀπαντήσωμεν καὶ περὶ αὐτῶν ἄλλας δυσκολίας, μάλιστα ἐπειδὴ ὁ ἀγοράσας Fuchs δὲν ἦναι παρὼν, διὰ νὰ ἀναμνήσῃ τοὺς ἐκδότας καὶ τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον, εἰς τοὺς ὁποίους ἔλαβε τοὺς προτέρους τόμους, καὶ οὕτω νὰ τοὺς ὑποχρεώσῃ καὶ εἰς τὴν παράδοσιν τῶν ἀκολουθῶν. Ὅθεν φίλε, μὴν ἀμελήσῃς, νὰ τὸ κοινωνήσῃς πρὸς τὸν τιμιώτατον κύριον Κώνσταντα Ἀναστασίου, ἀσπασόμενος ἀπὸ μέρους μου, καὶ νὰ μὲ ἀποκριθῇς χωρὶς πολλὴν ἀργοπορίαν.

Υἱάινει.

Ὁ φίλος σου

ΚΟΡΑΗΣ.

Μόλις εἶχα τελειώσει τὴν ὀλιγόστιχον ταύτην ἐπιστολήν, ὅποτε μ' ἐδόθη νέα σου ἐπιστολὴ τῆς 29 Δεκεμβρίου, εἰς τὴν ὁποίαν μὲ γράφεις περὶ τοῦ Γλυκεὸς· τὰ

10 ἀνὰ ἑκατὸν δὲν εἶναι τίποτε. Les nôtres ne sont pas si accomodables.

Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἔλαβον καὶ ἄλλην παρὰ τοῦ
εἰς τὴν ὁποίαν ἐνταῦθα κεκλεισμένην πέμπω τὴν ἀπάν-
τησιν· ἀφ' οὗ τὴν ἀναγνώσης καὶ σφραγίσσης, δὸς τὴν εἰς
τὸν γράψαντα.

Σήμερον ἦλθε πρὸς ἐμὲ ὁ Jaret ζητῶν Ἡλιοδώρου
12 (ἤγουν 13 κατὰ τὴν συνήθειαν)· καὶ τοὺς ἔδωκα,
λαβὼν ἀπὸ τὰς χεῖράς του τὸ σύνθηρες γραμματίδιον.

50.

2 Φεβρουαρίου 1805

Τῷ ἀδελφῷ Ἀπολλώριος

« Φύσιν ἔχει τῶν τελειωθέντων ἕκαστον ἀπεῖναι (α)
καὶ τοῦτο παντὶ γῆράς ἐστι, μεθ' ὃ μηκέτι μένει. Μὴ δὴ
σε λυπεῖτω τῆς γυναικὸς ἢ ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας ἀποβο-
λή, μηδέ, ἐπεὶ θάνατός τι λέγεται, κρεῖττον αὐτοῦ τὸ
ζῆν ὑπολάμβανε, χεῖρον ὢν τῷ παντὶ τοῖς νοῦν ἔχουσι.
Γενοῦ δὴ ἀδελφός, (β) τὸ μὲν κοινότατον, φιλοσόφου
τὸ δ' ἐξάριeton, Πυθαγορείου, καὶ Ἀπολλωνίου. Καί σου
τὴν οἰκίαν τὴν αὐτὴν ποιήσον (γ). Εἰ μὲν γὰρ ἐνεκαλοῦ-
μέν τι τῇ προτέρᾳ, (δ) καὶ εἰκότως ἐδοκοῦμεν ἀποδει-

(α) Ἀκυρολογία, ἀντὶ τοῦ Μαραίνεσθαι, ἢ Παρακμάζειν.

(β) Δεῖξον ὅτι τυγχάνεις ὢν ἐμός ἀδελφός.

(γ) Τὴν αὐτὴν, ὡς ἦν πρότερον, γαμήσας καὶ δεύτερον.

(δ) Τῇ προτέρᾳ γυναικί.

αὐτῶν. Εἰ δ' ἡμῖν σεμνή τε διετέλεσεν οὔσα, καὶ φίλαν-
 ἦρος, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιζητήσεως ἀξία, (ε) τί καὶ διανοη-
 νέντες οὐκ ἂν ὁμοία καὶ περὶ τῆς μελλούσης προσδοκοίη-
 μεν; ἦν εἰκὸς ἂν ἐθελῆσαι καὶ ἀμείνονα γενέσθαι, μηδα-
 μῶ τῆς προτέρας ἀμελείᾳ κακωθείσης (ζ). Δυσωπείτω
 ἴσ' αὖ καὶ τῶν (Γρ. καὶ τὰ τῶν) ἀδελφῶν οὕτω μέχρι
 τῶν ἔχοντα. τῷ πρεσβυτάτῳ (η) μὲν γὰρ οὐδὲ γάμος οὐ-
 δέπω· τῷ νεωτάτῳ δὲ ἐλπίς μὲν ἔτι παιδοποιίας, ἐν προ-
 σπῇ δέ γε τοῦ χρόνου. Καὶ ἡμεῖς μὲν ἐνὶ γεγόναμεν·
 οἱ δ' ἡμῖν οὐδὲ εἰς. Ἴσος δὲ καὶ ὁ κίνδυνος τῇ πατρίδι
 καὶ τῷ βίῳ τῷ μεθ' ἡμᾶς· εἰ γὰρ ἡμεῖς ἀμείνους τοῦ
 πατρός, ἄλλως δὲ (ἴσ. γάρ), καθ' ὃ πατήρ, χεῖρους, πῶς
 οὐκ ἂν βελτίους ἐξ ἡμῶν εἰκὸς ἂν ὑπάρξαι; Γενέσθωσαν
 οὖν τινεῖς, οἷς παραθυσόμεθα γοῦν ὀνόματα, ὥς ἡμῶν οἱ
 πρόγονοι συνύφηναν. Ὑπὸ δακρύων οὐχ οἷός τε ἐγενόμην
 λείονα γράψαι, καὶ οὐδὲ εἶχον αναγκαιότερα τούτων. »
 Βλέπεις, φίλε, ὅτι εἶμαι homme de parole. Χθὲς
 ἀπέκτησα τὸν Φιλόστρατον, καὶ σήμερον τὸ πρῶτ' ἀντέ-
 γραψα τοῦ Ἀπολλωνίου τὴν πρὸς τὸν ἀδελφόν του ἐπι-
 πολήν, τὴν ὁποίαν εὐχομαι νὰ γένῃ οἰωνὸς ἄριστος εἰς
 τὰς μελετὰς νὰ πράξῃς.

Ἴδον τὴν ἐπανέλευσιν αὐτοῦ τοῦ νέου Ὀμήρου, καὶ
 ἐπεὶ μέλλει νὰ μᾶς καταπλουτίσῃ μὲ νέα γεννήματα τῆς
 πολυτόκου Μούσης του. Τοῦτο μοῦ ἔφερεν εἰς νοῦν τὰς
 τρεῖς τάξεις, εἰς τὰς ὁποίας διαιρεῖ ὁ Ἡσίοδος τοὺς ἀν-
 ῥώπους.

(ε) Digne de nos regrets.

(ζ) Εἰκὸς τὴν δευτέραν ἀμείνω γενέσθαι, εἰδυῖαν ὅτι ἡ προτέρα πάσης
 ἀμελείας ἤξιωτο.

(η) Ἐμοὶ τῷ Ἀπολλωνίῳ, ὅς εἰμι πρεσβύτατος μετὰ σέ τὸν Ἑστιαῖον.

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὅς αὐτὸς πάντα νοήσει.
 Ἐσθλὸς δ' αὖ κακῆϊνος, ὅς εὖ εἰπόντι πίθεται.
 Ὅς δέ κε μήτ' αὐτὸς νοήῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων
 Ἐν θυμῷ βάλληται, ὃδ' αὖτ' ἀγρήϊος ἀνὴρ.

Συγκαταρίθμησον αὐτὸν λοιπὸν εἰς ὅποιαν εἶναι δίκαιον
 ἀπὸ τὰς τρεῖς νὰ ἐνθρονισθῇ. Ἐνθυμήθην καὶ τὸν θεὸν
 Πλάτωνα, ὅστις ἔκαυσε πολλὰ ποιήματα, ὅσα εἶχε γρά-
 ψει εἰς τὴν νεότητά του ἀναγνοὺς μετὰ προσοχῆς τὸ θαυ-
 μαστὸν ἐκεῖνο τοῦ Ὅμηρου (Ἰλιάδ. P, 263) «Ὡς δ'
 ὅτ' ἐπὶ προχοῇσι κτλ.» ὡς λέγουσιν οἱ συναξαρισταὶ τοῦ
 καὶ μ' ὅλον τοῦτο, ἂν αὐτὰ ἦσαν ἄνοστα, θέλεις τὸ κα-
 ταλάβει ἀπὸ τὸ εἰς τὴν ἐρωμένην αὐτοῦ ἐπίγραμμα, ἥδη
 γηραλαίαν οὖσαν, περὶ τῆς ὁποίας λέγει·

Ἦς καὶ ἐπὶ ρυτίδων ἔζετο δριμύς ἔρως

L'amour qui se tient toujours niché dans les rides
 d'une vieille, est une idée charmante. Θέλεις ἄλλο;

Ἀστέρας εἰσαθρεῖς ἀστήρ ἐμός, εἴθε γενοίμην
 Οὐρανός, ὥς πολλοῖς ὄμμασιν εἷς σε βλέπω.

Θέλεις καὶ τρίτον, τὸ ὅποῖον κατ' ἐμὲ κριτὴν, εἶναι
 τὸ θαυμασιώτερον· ἔχε τὸ εἰς τὸν χαριέστατον Ἀριστο-
 φάνην τὸν Κωμικὸν ἐπίγραμμα·

Αἱ χάριτες τέμενός τι λαβεῖν, ὅπερ οὐχὶ πεσεῖται,
 Ζητοῦσαι, ψυχὴν εὖρον Ἀριστοφάνους.

Τούτων ἀδελφά, ἂν καὶ ἴσως ὅχι τόσον ὠραῖα, ποιή-
ματα ἔκαιεν ὁ Πλάτων· ἀλλ' ὁ Πλάτων ἦτον τῆς πρῶ-
της κλάσεως ἄνθρωπος, « Ὅς αὐτὸς πάντα νοήσει ». Ὁ
νέος Ὀμηρος ἡ δὲν ἔχει ὀλόγκαιπαν εἰδῆσιν ἀπὸ ταῦ-
τα, ἡ ἂν τὰ ἀνέγνω, δὲν ἴσχυσεν ὁ ταλαίπωρος νὰ τὰ
ἀνέγνω καὶ νὰ τὰ νοστιμευθῇ· ἀλλέως πῶς ἦτον δυνατόν
τὰ μὴ παραλύεται ἡ δεξιὰ του, ὁσάκις πιᾶζει τὸν κλά-
κον; Εἶναι τινες ἐκ φύσεως κακόμενοι καὶ κακόκληροι
ἄνθρωποι, τῶν ὁποίων τὸ τύμπανον τῆς ἀκοῆς φαίνεται
νὰ ἦναι κατασκευασμένον ἀπὸ χαλκόν. Τί προσμένεις
ἀπὸ ταλαίπωρον ψυχῆν, τῆς ὁποίας ὁ οἶκος δὲν εἶναι
ἀνέμωτος;

Τὰ πρόσθεν μωρολογηθέντα ἦσαν γεγραμμένα πρὸ
πολλῶν ἡμερῶν· ἀλλ' ἐπρόσμενα τὴν ῥαφὴν καὶ ἀποστο-
λὴν τῶν Ἡλιοδώρων, διὰ νὰ σὲ δώσω ἐν ταύτῃ καὶ τὴν
περὶ αὐτῶν εἰδῆσιν. Εἰς τὰς 23 λοιπὸν Ἰανουαρίου ἐπεμ-
ψα διὰ τοῦ ἐν Strasbourg Franck 100 Ἡλιοδώρους
καμμένους διὰ νὰ σὲ τοὺς πέμψῃ αὐτοῦ par Transit pour
Trieste. Ἡ Πάλα εἶναι σημειωμένη A B N° 1. Τὴν αὐ-
τὴν ἡμέραν ἐπεμψα διὰ τῆς Ἀνθέρσας πρὸς τὸν ἐν Ἀμ-
στερδᾶμ. Στέφανον Ἡσαίου ἄλλους 30 (A B N° 2).
Ἐγραψα καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν Franck νὰ ἀκο-
λουθήσῃ τὴν διαταγὴν σου. Φρόντισον λοιπὸν νὰ γρά-
ψῃς πρὸς ἀμφοτέρους. Σ' ἔλεγον εἰς μίαν ἀπὸ τὰς προ-
αποστέλλουσάς μου, ὅτι ἐμελέτων νὰ πέμψω 50 εἰς Ἀμστελ-
ερδᾶμ. Ἀλλ' ὁμως ἐπεὶ ὁ βιβλιοπώλης Jardet μοῦ ἐζή-
τησεν ἀπροσδοκῆτως 13, ἐφοβήθην μὴ λείψωσιν ἐδῶ Ἡ-
λιοδῶροι πρὶν ἐκπωληθῶσιν οἱ ἔξω σταλέντες. Λάβε τώρα
τὸν κόπον νὰ καταχωρίσῃς εἰς τὰ διφθέρια σου ἀκριβῶς
τὴν σημείωσιν τοῦ Ἡλιοδώρου, διὰ νὰ βοηθῇς εἰς τὴν

χρείαν καὶ τοὺς ρεμβασμοὺς καὶ τὰς ἀσθενείας τῆς κεφαλῆς μου. Εἰς τὰς 9 Ὀκτωβρίου 1804 σ' ἐπέμψα σημείωσιν τῶν ἀντιτύπων τῶν ἔξω σταλέντων, ἢ ἄλλω ὅπως οὖν δαπανηθέντων, ἦσαν 660. 66
 πρόσθετες εἰς αὐτὰ τὰ νῦν πεμφθέντα πρὸς τὸν Franck. 100
 τὰ πρὸς τὸν Στέφανον Ἡσαίου. 30

συμποσοῦνται 790

τῶν ὁποίων ἀφαιρουμένων ἀπὸ τὴν ὅλην ποσότητα τῶν 1024, μένουσιν εἰς ἐμέ 234

1024

Εἰς τούτους τοὺς 234 ἐμπεριέχονται καὶ οἱ δοθέντες 13 εἰς τὸν Fuchs, (οἱ ὅποιοι ἐπληρώθησαν καὶ κατεγράφησαν εἰς τὸ ἐκτικὸν μέρος τοῦ λογαριασμοῦ σου), ἕτεροι 13 εἰς τὸν Barrois, ἄλλοι 13 εἰς τὸν Jarret, καὶ 6 εἰς τὸν Lefort, ὅλοι οὗτοι εἶναι ἔτι ἀπλήρωτοι. Σημείωσον αὐτὰ ἀκριβῶς, νὰ ζήσης, διὰ νὰ μὴ μοῦ σηκώσης τὸν ὀλίγον νοῦν. Ἄν παρέρριψας τὴν κατὰ τὴν 9 Ὀκτωβρίου σημείωσιν τῶν 660, θέλω πάλιν σὲ τὴν πέμψαι. Κατέγραψα ἐν τοσούτῳ εἰς τὸ ὀφειλητικὸν μέρος τοῦ λογαριασμοῦ σου τὰ ραπτικά 150 ἀντιτύπων τῶν τελευταίων (δηλαδὴ τῶν σταλέντων πρὸς Franck καὶ D'Jsay 130 καὶ τῶν 20 τὰ ὅποια κρατῶ ἐδῶ) λίτρας 45. Ἐγκεκλεισμένην ἐνταῦθα θέλεις εὑρεῖ τὴν πρὸς τὸν τῆς Μαίας ἐπιστολήν. Σφράγισον καὶ πέμψον αὐτὴν ἀσφαλῆστατα, ὅσον εἶναι δυνατόν, νὰ μὴ σηκωθῇ μὲ τὴν εἰς ἐμέ ἐλπίδα καὶ ἔλθῃ εἰς ταύτην τὴν πόλιν.

Ἔλαβον τέλος πάντων ὅσα μ' ἔστειλας διὰ τοῦ Reclam καὶ τὰ φυλλομετρῶ ὅσάκις μὲ τὸ συγχωρεῖ ὁ καὶ

Σ' εὐχαριστῶ μάλιστα διὰ τὰ γραμμένα εἰς τὴν
 γλῶσσαν, αὐτὰ μὲ ὠφελούσιν, ἐπειδὴ, ἂν καὶ γραμ-
 μένῃ μὲ μεγαλωτάτην ἀνωμαλίαν καὶ ἀγραμμάτευτον
 σκέψιν, ποτὲ μὲν μὲ διδάσκουσι κάμειαν λέξιν ἢ φρά-
 σιν, τὴν ὁποίαν ἢ δὲν ἔξευρον, ἢ ποτὲ δὲν ἐσυλλογίσθην,
 ποτὲ δὲ μοῦ γίνονται νύξιν καὶ διέγερσις, εἰς τὸ νὰ ἀνα-
 κάλυψω τὰ πρὸ πολλοῦ ἀγνοούμενα εἰς ἐμέ· καὶ ὁ ἀριθ-
 μὸς τῶν ἀγνοουμένων τούτων εἶναι, φίλε, τόσον πολὺς,
 ὥστε πολλάκις μὲ ρίπτει εἰς ἀπόγνωσιν. Τοῦτο μόνον
 ἐπιπροσφρόνηθην καὶ τὸ ἔχω ὡς ἀξίωμα ἀπὸ τὴν πολυ-
 γράφον σκέψιν, ὅτι ἡ τελείωσις τῆς πεζῆς ταύτης καὶ
 καταρρονομένης ἀπὸ τοὺς ἀνοήτους γλώσσης εἶναι ἀναγ-
 καιοτέρα, εἰς τὴν ἀκριβοῇ κατάληψιν τῆς Ἑλληνικῆς,
 ἢ ὅτι εἶναι ἡ εἰδησις τῶν διαλέκτων Δωρίδος, Αἰολί-
 δος, καὶ Ἰωνικῆς. Δὲν ἤθελε λογισθῇ μωρὸς ὅστις ἐκαυ-
 χέτο ὅτι ἐξεύρει τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, χωρὶς νὰ
 σπουδάζῃ ὅλας τῆς τὰς διαλέκτους; Μωρότερον κρίνω,
 φίλε μου, τὸν καυχώμενον νὰ τὴν ἐξεύρῃ καλῶς, ἐὰν δὲν
 ἔκαμε σκέψιν εἰς τὴν πεζὴν τῶν Γραικῶν γλῶσσαν. Ὅσον
 μωροὶ ἤθελαν εἶσθαι οἱ ἐξουθενηταὶ τῆς κοινῆς γλώσσης
 δὲν ἔμπορουν νὰ τῆς ἀφαιρέσωσι τοῦτο, ὅτι εἶναι καὶ αὐτὴ
 τοῦλάχιστον μία διάλεκτος τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ διάλε-
 κτος ἀναμφιβόλως ἡ πλουσιωτέρα, ἐπειδὴ ἔχει τόσα συγ-
 γράμματα, εἰς καιρὸν ὅταν ἀπὸ τὴν Ἰωνικὴν δὲν ἔμει-
 ναν πλὴν ὀλίγα τινά, καὶ ἀπὸ τὴν Δωρικὴν καὶ Αἰολι-
 κὴν ἔτι ὀλιγώτερα. Ἐὰν αὐτοὶ δὲν εὐρίσκουσι βοηθήματα
 εἰς τὰ βάρβαρα συγγράμματα τῶν Γραικῶν, δι' αὐτὸ
 τοῦτο δὲν τὰ εὐρίσκουσιν, ὅτι ἡ πρόληψις των ἢ τοὺς ἐμ-
 πνέει ὅλότελα νὰ τὰ ἀναγνώσωσιν, ἢ τοὺς ἔκαμε νὰ
 ἀναγνώσωσι χωρὶς σκέψιν. Ὁμολογῶ ὅτι δὲν εἶναι νόστι-

μος διατριβή ν' ἀναγινώσκη τίς τὸν Ἑρωτόκριτον, ἄλλα τοιαῦτα ἐξαμβλώματα τῆς ταλαιπώρου Ἑλλὰς ἄλλ' ὅστις ἀγαπᾷ τὴν εὐειδεστάτην δέσποιναν, δὲν πει ν' ἀμελῇ νὰ κολακεύῃ καὶ τὴν δυσειδῆ θεράπαιδα ἔαν ἡ πρὸς τὴν δέσποιναν εἰσοδος εὐκολύνεται ὅπως ποτε δι' αὐτῆς.

Πολλὰ ἔχω ἀκόμῃ νὰ σὲ εἰπῶ διὰ τὰ ἀποσταλθεὶς βιβλία πρὸς ἐμέ διὰ τοῦ Reclam· ἀλλὰ βλέπω ὅτι ἀκάζομαι νὰ σὲ πέμψω σήμερον ταύτην τὴν ἐπιστολήν τὴν ἐξῆς αἰτίαν.

Μ' ἐτάραξες πολὺ περὶ τοῦ Κρητός, καὶ μ' ἐβίβλυσεν καὶ εἰς ἀμηχανίαν πῶς νὰ ἀποκριθῶ εἰς τὰ ἐρωτήματα μὴ ἔχων μὲ κανένα ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους συναναστροφίμους παρεκτός τοῦ Δημητρίου Σκυλίτζη. Τὸν ἐκάλεσα λοιπὸν σήμερον τὸ πρωὶ εἰς τὴν κατοικίαν μου· καὶ μυστικῶς ἐκ τῆς τρύπης τὸν παρεκάλεσα νὰ μὲ δώσῃ τι φῶς εἰς τὰ ζητούμενα, καὶ μὲ εἶπε ταῦτα. Πρὶν ὁ Κρῆς ἀποδημήσας τεῦθεν διὰ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ ταξιδίδιον εἶχεν δώσει Πρέσβυν ἐν ἧ δύο (δὲν ἐξεύρει) ἀπὸ τὰ σάλια σου, νὰ τὰ κάμῃ φορέματα. Ἀφ' οὗ ἐπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ ζάντιον ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ 14 σάλια, τὰ ὅποια ὅλα ἐκλήθησεν εἰς πολλὰ ὀλίγων ἡμερῶν διάστημα. Τὸν ἀριθμὸν τῶν 14 ἐξεύρει ἀπὸ ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Βυζαντίῳ ἀνεψιῶν του Στεφάνου Σκυλίτζη. Ταῦτα μὲ λέγει ὁ Σκυλίτζης καὶ μὲ ὑπεσχέθη νὰ ἐρευνήσῃ καὶ νὰ πληροφορηθῇ περὶ τοῦ σότερον· καὶ νὰ μὲ ἀναφέρῃ ἔαν μάθῃ τι βεβαιότερον. Ὡς τόσον φίλε μου, διὰ τὸ ἄδηλον τῆς πωλήσεως ταύτης, καὶ διὰ νὰ ἐλευθερωθῇς ἀπὸ πᾶσαν ὑπόψιν, ἡ γράμμα μὲ εἶναι μὲ τρόπον εὐμορφον νὰ γράψῃς πρὸς αὐτὸν νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς Ἰορδάνας καὶ τὰ ἀπώλητα.

των πωλημένων τάργυρια, νὰ ἰδῶμεν τί ἀποβαίνει ἐκ
αὐτοῦ. Τοῦ Σκυλίτζη τὸ ὄνομα μῆτε τὸ ἰδικόν μου μὴν
ἐναφέρης ὅλως.

51.

4 Φεβρουαρίου 1805.

Ἐν ὅσῳ θράζει ὁ καφές μου, λαμβάνω τὸν κάλαμον
καὶ σὲ καλημερήσω, καὶ νὰ σὲ εἰπῶ ὅσα ἐκ δευτέρου ἔμα-
θον περὶ τοῦ Κρητός. Ὁ ἀναγγεῖλας ὅσα σ' ἔγραψα κατὰ
τὴν 2αν τοῦ ἐνεστῶτος, ἐπειδὴ εἶχα τὸν παρακαλέσει νὰ
ἐλθῇ καὶ δευτέραν ἐξέτασιν ἀκριβεστέραν περὶ τοῦ πράγ-
ματος, ἤλθε χθὲς τὸ ἑσπέρας, καὶ λέγει ταῦτα· «Ὅτι
πώλησε τὰ 14 ἤδετο καὶ ἐπιστεύετο παρὰ πάντων, μά-
λιστα ἐπειδὴ τὸν εἶδον μιᾷ τῶν ἡμερῶν μὲ πολλοὺς Λο-
δοβίκους εἰς τὸν κόλπον του. Τώρα ὁμως (πρᾶγμα πα-
ράδοξον) τὸν βλέπουσι πάλιν περιφέροντα ποτὲ καὶ ποτὲ
πάλιν εἰς πώλησιν. Ἐρωτώμενος λέγει ὅτι εἶναι κτῆμα
τοῦ ἐν Βυζαντίῳ Hibsch δώδεκα ἢ ἑνδεκα τὸν ἀριθμόν,
καὶ ὅτι τὰ κατεπίστευσεν εἰς αὐτὸν διὰ νὰ τὰ πωλήσῃ.
Τὰ 12 ταῦτα, ἢ εἶναι ἀληθῶς, ἢ ἐγεννήθησαν ἀπὸ τὴν
φαντασίαν του, εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ πρέσβεως δὲν εἶ-
ναι· ἀλλ' ὑπάγει, χρείας καλούσης (ὅταν ἔχῃ δηλαδὴ νὰ
τα δεῖξῃ εἰς τοὺς ἀγοραστὰς,) ἢ πέμπει τὸν Μανόλην ἢ
ἄλλον τινά, καὶ τὰ λαμβάνει ἐν πρὸς ἐν τὰ λεγόμενα
ταῦτα σάλια τοῦ Hibsch». Ταῦτα φίλε μου, μὲ εἶπεν
ὁ ἄγγελος. Ἐσυμπέρανεν ἐξ εἰκασίας αὐτὸς καὶ ἐφάνη
καὶ εἰς ἐμὲ ἡ εἰκασία του νὰ ἔχῃ κάποιαν πιθανότητα,

μήπως δηλαδή τὰ 11 ἢ 12 λεγόμενα ταῦτα σάλια τοῦ Hibsch εἶναι ἀληθῶς τὰ ἰδικὰ σου· καὶ βλέπων τὴν οἰκτρὰν ἀναργυρίαν τοῦ πρέσβεως, καὶ φοβούμενος μὴ ζητηθῇ παρ' αὐτοῦ, ἢ τὴν τιμὴν τῆς πωλήσεως ἢ τὰ σάλια διὰ νὰ τὰ ἐνεχυράσῃ (αὐτὸς ἔβαλεν εἰς ἐνέχυρον καὶ τὰ ἰδικὰ του καὶ τὰ τῶν οἰκείων του ὄπλα καὶ σκευὴ τῆς οἰκίας του) τὰ ἐβάπτισεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Hibsch, καὶ τὰ ἐμάκρυνεν ἀπὸ τοῦ κονάκιον διὰ τὸ ἀσφαλέστερον. Ἐὰν οὕτως ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἡ ἐπίνοια εἶναι κομψή καὶ ὄντως Κρητικὴ (ὅθεν νομίζω νὰ ἐγεννήθῃ καὶ τὸ Κρησφύγετον). Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πάλιν λέγω πρὸς ἑμαυτόν, διὰ τί νὰ μὴν ἐξαγορεύσῃ πρὸς σὲ τοιαύτην ἐπαινετὴν ἐπίνοιαν διὰ νὰ προλάβῃ τὰς ὑποψίας σου; ταῦτα καὶ ὅχι περισσότερα ἀνεκάλυψεν εἰς ἐμέ ἡ ἔρευνα. Ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, il faut le tirer au clair, μάλιστα ἐπειδὴ αὐτὸς κηρύττει ὅτι τὴν ἐρχομένην ἀνοιξὶν ἀποδημεῖ ἐντεῦθεν διὰ πάντα. Ἐλησμόνησα νὰ σὲ εἰπῶ καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ τῆς ἀρρωστίας του δὲν ἦτο παντάπασι ψεῦδος· ἡσθένησεν ὅλη γὰρ ἡμέρας. Γίνωσκε καὶ τοῦτο· εἶπε τὸν Μανόλην νὰ τὸν πέμψῃ εἰς τὸ Βυζάντιον (ἐπειδὴ τὸν ζητοῦσιν ἐκεῖθεν οἱ οἰκεῖοί του) μὲ τὸν τρόπον τοῦτον, νὰ πωλήσῃ ἐν αὐτῇ τὰ λεγόμενα σάλια τοῦ Hibsch καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὰ ἀργύρια διὰ τὴν δαπάνην τοῦ ταξιδίου, καὶ νὰ σύρῃ πρὸς τοὺς οἰκείους του κολουθιστικὴν γραφὴν νὰ τὰ πληρώσωσιν εἰς τὸν Hibsch. Ἐσυγκατένευσεν ἢ ὅχι εἰς τοῦτο ὁ Μανόλης, δὲν τὸ ἐξεύρω.

Ὁ Πρώτος μοῦ ζητεῖ καταλόγους βιβλίων, καὶ τότε λέγει νὰ μὲ γράψῃ τὰ χρειαζόμενα βιβλία εἰς τὴν σχολὴν σου· ἐν τοσούτῳ ζητεῖ ὀλίγα τινὰ βιβλία παραγγέλλων νὰ τὰ πέμψω διὰ τῆς συντομωτέρας καὶ ὀλιγοδαπανώ-

ὁδοῦ. Γράψον λοιπὸν πρὸς τὸν ἀδελφόν σου, ὅτι
προφροντισεὶ καὶ τὰ βιβλία καὶ τοὺς καταλόγους· καὶ
ἐγώ, ἔάν πρέπη νὰ τὰ στείλω αὐτοῦ πρὸς σέ, ἢ εἰς
ὁρνον, καὶ ἔάν εἰς Λιβόρνον, πρὸς ποῖον καὶ διὰ ποίου
προφθίσω νὰ ρίψω τοὺς καταλόγους εἰς τὸ κιβώτιον
λεξικοῦ τῆς φυσικῆς ἱστορίας, μετὰ τοῦ ὁποίου θέλεις
καὶ τὰ λείψανα τοῦ Ἀπολλοδώρου.

Κατέγραψα εἰς τὸ ὀφειλητικὸν μέρος τοῦ λογαριασμοῦ
ἔτι 24 διὰ παλωτικὰ τῶν σταλέντων πρὸ μικροῦ εἰς
Paris 100 Ἡλιοδώρων, καὶ τῶν εἰς Ἀμστελδὰμ 30.
Ὁ Κτίλος μήτε εἰς τὴν πρώτην του ἐπιστολὴν (τὴν
οἶαν ἔχεις αὐτοῦ), μήτε εἰς τὴν δευτέραν δὲν ἀναφέρει
γὰρ περὶ τοῦ Ἡλιοδώρου, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ
ἀβῇ διὰ χειρός σου· τοῦλάχιστον οἱ τῆς χρηστοηθείας
ἀνόνες ἀπήτουν ἔν εἰς πολλὰ ἔτη.

Ἐλυπήθην ὅτι ἀνέλαβες τὴν ἐπιστάσιαν τῆς ἐκδόσεως
ἀντιρρητικῶν· δὲν ἔκαμε καλὰ ὁ ἀδελφός σου νὰ μὴ
τὴν ἐπιστολὴν τῆς παραιτήσεώς σου. Εἶναι τόση ἡ
ἐπιστολή σου πρὸς τοὺς πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων καυ-
τῶνται ὅτι κρατοῦσι τὴν παράδοσιν. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ποῦ
ἔχει ὁ ἱερός Αὐγουστίνος, ὅτι θαύματα δὲν γίνονται πλέον
σήμερον, καὶ σημείωσαι ὅτι ὁ Αὐγουστίνος ἤμαζεν
τὴν Δ'. ἑκατονταετηρίδα.

Εἰπέ ἔάν ἔτι ζῇ καὶ βασιλεύῃ ὁ Δανιήλ, ὁ προφῆσωρ
Πάτμου.

Ἀνέγνω καὶ ὅσα γράφεις περὶ τοῦ λεξικοῦ, καὶ ἐπά-
ν (ὡς ὁ Κίμων) πρὸς τὰ μὲ λέγεις· τοῦτο μόνον μὲ πα-
γορεῖ ὅτι κρίνεις ὀρθῶς, ὅτι διὰ νὰ συντάξῃ τις λεξι-
χρεία εἶναι νὰ δοθῇ ὅλος εἰς αὐτό, καὶ νὰ παραγ-

κωνίσῃ πᾶσαν ἄλλην ἀσχολίαν. Κάμε το, φίλε μου, δι-
 τούς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ, γράψον τὸ γρηγορώτερον πρὸς
 τὸν ἀδελφον σου, νὰ μὲ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὸν κατάλογον
 τῶν συνεργῶν καὶ συναγωνιστῶν τοῦ λεξικοῦ. Εἰπέ το
 ὅτι ὅσα ἐκοπίασα μέχρι τοῦ νῦν, ἂν καὶ πολλὰ ὀλίγα, καὶ
 καὶ ἀτελέστατα, εἶναι ὅμως ἱκανὰ νὰ δειξῶσι καὶ τοῦτο
 ὅτι τόσον ἀπέχω τοῦ νὰ φεύγω τοὺς ὑπὲρ τῆς κοινῆς
 ὠφελείας κόπους, ὥστε καυχῶμαι νὰ λέγωμαι καὶ ἐγὼ
 εἰς τοῦ χοροῦ τῶν ὠφελούντων ὅπωςδῆποτε τοὺς ὁμογε-
 νεῖς. Μ' ὅλον τοῦτο, ἔχουσι καὶ οἱ κόποι μέτρον καὶ ὅρον
 τὸν ὁποῖον ὅστις ὑπερβαίνει εἶναι καταφρονήσεως καὶ ὑπερ-
 τιμῆς ἄξιος, δι' αὐτὸ τοῦτο ὅτι βάλλεται εἰς κίνδυνον
 τοῦ νὰ κατασταθῇ ἀνωφελέστατος εἰς τὸ γένος. Ναί
 φίλε μου, εἰπέ τον καθαρὰ, ὅτι εἰς μάτην μελετῶσι νὰ
 πέμψωσι πρὸς ἐμὲ λεξικόν, ἐπειδὴ μέλλουσι νὰ τὸ λάβωσι
 ὀπίσω σφραγισμένον ὡς θέλουσι τὸ πέμψει. Πρόσθεε καὶ
 τοῦτο τέλος πάντων (ἐπειδὴ εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἐπι-
 ναι ἄτοπος ἢ ἐντροπή,) ὅτι ἂν ἐπερίσσειεν εἰς ἐμὲ καιρὸς
 νὰ ἀσχολοῦμαι εἰς λεξικά, ἤθελον συντάξαι αὐτὸς λεξι-
 κόν, καὶ ὅχι ἀναθεωρήσει καὶ διορθῶσει τὰ τῶν ἄλλων
 λεξικά. Ἄν ζητῶσι λεξικὸν ἐντελὲς καὶ λελογισμένον, ζήτη-
 τοῦσι σῦκα τὸν χειμῶνα τοιούτου λεξικοῦ ὁ καιρὸς ἀκόμα
 δὲν ἦλθεν· ἐὰν θέλωσι λεξικὸν ἀνεκτόν, καὶ τοιοῦτον ὅποιο
 εἶναι ἀναγκαϊότατον εἰς τὴν παρούσαν κατάστασιν τῆς
 Ἑλλάδος, αὐτὸ δὲν χρειάζεται μεγάλην σοφίαν· μὲ μί-
 κρον κόπον, ἀκολουθοῦντες τὸν Στέφανον, δύνανται νὰ
 τὸ κάμωσι, καὶ πλουσιώτερον ἀπὸ τὸ τοῦ Στεφάνου.
 Εἶναι πρᾶγμα γελοῖον, ὅτι ὁ παντάπασι γυμνὸς νὰ ζητῇ
 νὰ σκεπάσῃ τὴν γύμνωσίν του μὲ ὀθόνας τῆς Ἰνδίας
 ἱκανὴ εἶναι εἰς αὐτὸν διὰ τὴν κατεπείγουσαν περίπτωσιν

καὶ μελωτὴ προβάτου· ἔπειτα μὲ τὸν καιρὸν ἀποκτᾷ καὶ τὰ Ἰνδικὰ φορέματα.

Ἐγὼ, φίλε, ἤρχισα τρόπον τινα νὰ μετανοῶ καὶ τὴν ἐπιχείρησιν τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης. Τὸ ἔργον εἶναι δεινότατον καθ' ἑαυτό· ἔπειτα ἔχω νὰ κάμω καὶ μὲ ἀνθρώπους, χρησίμους καὶ φιλογενεῖς ναί, ἀλλ' ὅμως τοιούτους οἱ ὅποιοι δὲν καταλαμβάνουσι μήτε τὴν ἐξ αὐτοῦ ὠφελίαν, μήτε τὰ μέσα ὅσα χρειάζονται νὰ αὐξήσωσι τὴν τοιαύτην ὠφέλειαν. Σκορπίζουσι προτιμώτερον τὸν πλοῦτον εἰς ἐκδοσιν βιβλίων ἀντιρρητικῶν, παρὰ εἰς ἐκδοσιν Ὀμήρων καὶ Σοφοκλέων. Μετὰ τὴν προαγγελίαν τὴν ὁποίαν ἔλαβε διὰ χειρός σου, μ' ἔγραψε τρεῖς ἢ τέσσαρας ἐπιστολάς πλήρεις ἀπὸ ζῆλον καὶ προθυμίαν, ἀλλ' εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ πεφροντισμένας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πεφοβισμένας διὰ τὸ ἄδηλον τῆς δαπάνης. Μ' ἐρωτᾷ τί στοχάζομαι ὅτι χρειάζεται κατ' ἔτος εἰς τοιαύτην ἐπιχείρησιν· ἐπιθυμεῖ πρὸς τούτοις (ἂν καὶ δὲν τὸ λέγῃ ῥητῶς) νὰ ὀφηρεύσῃ τί ζητῶ ἐγὼ διὰ τὸν κόπον μου, μ' ὅλον ὅτι τὸν εἶχα ἀφήσει περὶ τούτου κύριον αὐτογνώμονα· καὶ τί ἄλλο ἡδυνάμην νὰ κάμω; δὲν ἐμπόρουν νὰ γίνω λογοκάπηλος, καὶ νὰ κάμνω μὲ αὐτὸν τζεκισὲ παζάρ. Ἀφίνω σε νὰ καταλάβῃς εἰς πόσῃ ἀμηχανίαν μὲ εἵπται ὁ τρόπος οὗτος.

Μ' ὅλα ταῦτα ἰδοὺ τί κρίνω νὰ γράψω πρὸς αὐτὸν πάλιν· ἀλλὰ προσμένω περὶ τούτου τὴν συμβουλήν σου, ὅτι, ἐὰν εὕρω τὸν τρόπον (τὸ ὅποιον εἶναι δύσκολον διὰ πολλὰς αἰτίας) νὰ παραιτηθῶ τὸν Στράβωνα, ἔχω χρεῖαν κατ' ἔτος διὰ τὴν ἐπιστάσιαν, καὶ πρόνοιαν τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης τοῦλάχιστον 4000 φράγκα. Ἐὰν ὅμως ἀκολουθῇ ὁ Στράβων, ἀφίνω πάλιν καὶ πάλιν εἰς τὴν

διάκρισιν των τὴν διάταξιν τοῦ ἑτησίου· τί μὲ λέγεις·
γράφον ἐγρήγορα τὴν γνώμην σου.

Υγίαινε.

52.

6 Μαρτίου 1805.

Ἀρχινῶ, φίλε Ἀλέξανδρε, τὴν παροῦσαν μακρὰν ἐπιστολήν, χωρὶς νὰ ἐξεύρω πότ' ἔχω νὰ τὴν φέρω εἰς τέλος. Ἔλαβον τὴν τῆς 23 Ἰανουαρίου ἐπιστολήν σου, καὶ τὴν μετ' αὐτὴν 26, καὶ τὴν τελευταίαν τὴν ὀλίγον στίχον τῆς 6 Φεβρουαρίου περιέχουσαν τὴν παρὰ τοῦ Πετρίτζη.

Βλέπω τὴν περὶ τοῦ γάμου ἀπόφασίν σου· περὶ τῆς ὁποίας ἄλλο νὰ εἶπω δὲν ἔμπορῶ παρὰ τὸ « Θεοὶ δέ σ' » ὅλβια δοῖεν! » Ἐγέλασα περὶ τῶν Φορμαλιτῶν, διότι ὁ τρόμος αὐτῶν ἐμπόδισε κ' ἐμὲ μέχρι τῆς σήμερον νὰ ὑπάγω νὰ ζητήσω παρὰ τῶν δημογερόντων τὸ ἀσφαλιστήριον γράμμα (carte de sûreté), τὸ ὁποῖον ἂν καὶ δὲν ἦναι τόσον ἀναγκαῖον εἰς τὴν παροῦσαν τοῦ πολιτευματος κατὰστασιν, μὴτ' ἀμελείας ὅμως ἄξιον εἶναι. Ἐπίρρασεν ἕν ἔτος καὶ ἐπέκεινα ἀφ' οὗ παρεστάθην εἰς ἐνα νομικὸν διὰ νὰ μοῦ κάμῃ ἐνταλτήριο γράμμα (procuration), καὶ μετὰ μεγάλης βίας τὸ ἐπέτυχα, δείξας τὴν περὶ τοῦ Στράβωνος ἐπιστολήν τοῦ Μινίστρου, χωρὶς αὐτῆς, ἥθελα ἀναγκασθῇ νὰ ὑπάγω πρῶτον εἰς τοὺς διδόντας τὰ ἀσφαλιστήρια γράμματα.

Ἐγὼ ἐπρόσμενα νὰ μὲ εἶπης πῶς ἔκρινας τὸν ἐπίλοιπον

τον τῆς κρίσεως παραβαλλόμενον μὲ τὰς νῦν πολιτικὰς
 περιστάσεις, καὶ σὺ μὲ λαλεῖς περὶ Ῥαπίσματος. Καὶ ἂν
 τον ἀληθῶς τοιοῦτον, ἐδόθη ἀπροβουλεύτως· καὶ τοῦτο
 ἄλλιστα τὸ ἀπροβούλευτον, καὶ ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον
 ἐγράφη καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐγράφη (*éloge tourné d'*
une manière délicate, εἶναι κρίσις τούτων, ὅχι ἰδική
 σου) μὲ πείθει ὅτι δὲν εἶναι ῥάπισμα, ἀλλ' αὐτοσχέδιος
 προφανοῦς δικαίου κρίσις τοιαύτη, ἡ ὁποία ἤθελεν ἐκφύ-
 νει ἀκουσίως καὶ ἀπὸ ἐχθροῦ στόμα. Περὶ δὲ τῆς τοῦ
 Prevost κρίσεως, βέβαια τὰς τοιαύτας κρίσεις πρέπει ὁ
 κριτικὸς ἄνθρωπος νὰ τὰς στοχάζεται πάντοτε ὡς φίλων
 κρίσεις, καὶ πλέον ὡς ἐνισχύσεις παρὰ ὡς ἀκριβεῖς ἐξε-
 κρίσεις. Μ' ὅλον τοῦτο, φίλε, ὅπως ἂν ᾔηναι τὸ πρᾶγμα,
 τοῦτο σὲ βεβαιόνω, καὶ δύνασαι θαρρύνωντας νὰ τὸ βε-
 βαιώσῃς εἰς τοὺς φίλους σου παρόντας τε καὶ ἀπόντας,
 ὅτι ἡ ἔκδοσις εἶναι ἀληθῶς καὶ κυριολεκτικῶς αὐτοσχέ-
 διος (*une édition improvisée*). Ἦθελεν ἔχει ὀλιγώτερα
 ἐλαττώματα, ἂν εἶχον καιρὸν περισσότερον νὰ τὴν μελε-
 τήσω, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἐλαττώματά της ὅτι εἶναι καθα-
 λωτέρα παρὰ τὰς πρὸς αὐτῆς ἀπὸ ἀντιγραφῶν σφάλ-
 ματα, τοῦτο μὴτ' ὁ διάβολος δὲν ἐμπορεῖ νὰ τ' ἀρνηθῇ.
 Ἐν ἐξέυρω ἂν ἐκρίθη ἀκόμη ἀπὸ τοὺς ἐν Ἰένῃ ἐφημερι-
 δογράφους, ἢ ἀπὸ κανένα ἄλλον ἐφημεριδογράφον τῆς
 Γερμανίας.

Ὁ βιβλιοδότης δὲν ἐπέστρεψεν ἀκόμη τοὺς τόμους τῆς
 ἑλληνικῆς ἱστορίας. Νομίζω ὅτι λανθάνεσαι περὶ τοῦ δεκά-
 του· εἰς τὴν σημείωσιν τοῦ Fuchs δὲν εὕρισκω πᾶρεξ ἐν-
 ῶς μ' αὐτοὺς ὁμοῦ θέλεις ἔχει καὶ τοῦ 12 χρόνου τὸ
Journal de litterat. franç. et étrangère, πλὴν τοῦ τε-
 τραπεταίου τετραδίου (*cahier*) τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ ἐκδοθῇ

μετὰ ἓνα μῆνα. Περὶ δὲ τῆς Φυσικοοικονομικῆς βιβλιοθήκης, ἰδοὺ τί ἀκολουθεῖ: εἰς μὲν τοῦ Fuchs τὴν σημείωσιν εὐρίσκω ταῦτα τὰ λόγια, *Bibliothèque physico-économique pour un an, N° 1-7*, ὁ δὲ νῦν προμηθευτὴς βιβλιοπώλης μὲ γράφει διὰ τῆς μικρῆς πόσεως ἐστὶν αὕτη ἡ βιβλιοθήκη ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 1782 ἔτους καὶ τελευτᾷ εἰς τὸ 1797. Ὅθεν, ἐπειδὴ ἡ σημείωσις φέρει τὸ 1803 ἔτος, συμπεραίνεται ὅτι δὲν εἶναι αὕτη, ἀλλ' ἄλλη ὡς φαίνεται νέα βιβλιοθήκη ἀναληφθεῖσα μετὰ τὴν κατάρταυσιν τῆς πρώτης, ὅθεν αὖριον ἢ μεταύριον ὑπάρχει προσωπικῶς εἰς τοῦ βιβλιοπώλου διὰ νὰ σαφηνίσω τὸ ἀπορούμενον· καὶ ἂν δὲν φθάσῃ μὲ τοῦτο τὸ κιβώτιον θέλει σταλῇ μ' ἄλλην εὐκαιρίαν.

Καιρὸς εἶναι νὰ εἶπω καὶ τι περὶ τῶν βιβλίων, τὰ ὅποια μ' ἔστειλας καὶ διὰ τὰ ὅποια σ' εὐχαρίστησα ἐν τὸν καιρὸν. Τὸ πλέον ἄξιον ἐπιστάσεως εἶναι τὸ τοῦ μηχανικοῦ Τούρκου, *cela fait époque dans l'histoire de l'esprit humain*. Εἶναι ὁμως, καθὼς καὶ σὺ τὸ ἔκρινες, τὸ πρᾶγμα πολλὰ ἀργά, καὶ τὸ ἔθνος τοῦτο τὸ βαρὺ βαρὺ δὲν ἔμπορεῖ πλέον νὰ ἀναλάβῃ, μήτε νὰ κρατῇ τὸ σκῆπτρον, τὸ ὅποῖον εὐρίσκεται ἔτι εἰς χεῖράς του, μᾶλλον εἰπεῖν ῥεῖ ἀπὸ τὰς χεῖράς του.

Τοῦ Ἀναχάρσιδος ὁ τέταρτος μόνος τόμος δίδει ὑπὸ νοίαν, ὅτι πρὸ αὐτοῦ ἐδημεύθησαν, καὶ οἱ μετ' αὐτὸν οὐκ εἶχον ἀκόμη μεταφρασθῇ εἰς τὸν καιρὸν τῆς δημεύσεως. Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Ἡ μετάφρασις ἔχει γαλατισμὸν σαρκίαν πλήρη· εἶναι ἀνέκφραστος ἡ ἀηδία των. Τὰ λοιπὰ πῶρος γλῶσσα! ποῦ θέλεις καταντήσῃ;

Ἡ Ἀποδ. τοῦ κύρους τῆς Παλ. καὶ Ν. διαθ. εἶναι πρᾶγμα veramente curioso. Ἐὰν τὸ ἡγόρασες δὲν ἔα

μεν φίλε, καλὴν δαπάνην. Τὰ τοιαῦτα ἀγαπῶ νὰ τὰ
 ξεύρω· ἀλλ' ἤρκει μόνον νὰ μὲ τὸ σημειώσης. Ἐγὼ πε-
 ρισσότεραν χάριν σ' ἔχω διὰ τὰ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν
 γραφόμενα· ὅτι ἀπὸ ταῦτα μανθάνω πάντοτε καὶ τι-
 πότε μίαν λέξιν τὴν ὁποίαν ἠγνόουν παντάπασιν, πότε
 ἑλλην τὴν ὁποίαν εἶχα λησμονήσῃ, πότε μίαν φρασεο-
 λογίαν ἢ καλὴν, ἢ τοιαύτην ὁποία νὰ μὲ ὀδηγήσῃ εἰς
 τὴν εὕρεσιν τῆς καλῆς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ὅσον ἤθελεν
 εἶσθαι ἀνάποδα γραμμένον βιβλίον τι εἰς τὴν κοινὴν γλῶσ-
 σαν, πάντοτε ἡ ἀνάγνωσις του καὶ ποιοῦν κέρδος φέρει,
 εἰς ἀναγνώστην μάλιστα, ὅστις κατοικεῖ μακρὰν τῆς πα-
 τρίδος καὶ τοῦ ἔθνους του. Τὰ δὲ Ἑλληνιστὶ γραμμένα
 (λέγω ἀπὸ νέους Ἑλληνιστὰς) προξενοῦν εἰς ἐμὲ χάσμην
 καὶ ἀηδίαν μεγάλην· εἴθε νὰ ἐπροξένουν καὶ καταφορὰν
 εἰς ὑπὸν! ἤθελαν τουλάχιστον γένῃ φάρμακον τῆς αὐ-
 πτίας μου.

Τὸ περὶ τύχης Ῥωσικὸν γέννημα, εἶναι ἀσθενές, ἀλλ'
 ὅμως καλόν, ὡς γραμμένον καὶ, εἰς τὴν γλῶσσαν, τὴν
 ὁποίαν λαλεῖ ὁ μεταφραστής. Εἴθε μὴν εἶχε τὸ καται-
 σχύνει μὲ τὴν σολοικοβαρβαρον Ἑλληνικὴν ἐπιστολὴν
 τῆς προσφωνήσεως. Φαίνεται ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἢ δὲν ἀνέ-
 γνωναν παντάπασιν Ἑλληνικοὺς συγγραφεῖς, ἢ φυσικὰ
 ὁ ὀργανισμὸς τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς ὁλῆς των κεφαλῆς εἶναι
 τοιοῦτος, ὥστε μὴτ' αἰσθάνονται τὰ καλὰ, μὴτε δύναν-
 ται νὰ τ' ἀκολουθήσωσι καὶ μακρόθεν.

Ἀπὸ τὰ Ὀλύμπια τοῦ Μεταστασιορήγα μ' ἄρσεν ἡ
 προσφωνητικὴ ἐπιστολή, ὡς Ἑλληνικῶς σωφρονοῦσα· τὸ
 ὅπως του ὅμως εἶναι «πρόσθε λέων, ὀπισθε δὲ χίμαιρα».
 Ἐξω ἀπὸ τὴν ἀσυγκέραστον ἀνάμιξιν Ἑλληνικῶν καὶ
 κοινῶν λέξεων καὶ φράσεων, διὰ νὰ κάμῃ τὸ Κράμα

ἀληθῇ κυκεῶνα, ἀνέμιξε καὶ Τουρκικὰς καὶ Γαλατικὰς λέξεις, Μουντάδα, τζομπάνισσα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα σολίσματα τερατώδη. Τὸ Ἄχ (ἐπιφώνημα λύπης) δὲν εἶναι ἴδιον εἰς αὐτὸν μόνον· φαίνεται ὅτι τὸ περισσότερον μέρος τῶν νῦν σπουδαίων Γραικῶν τὸ ἐνοστιμεύθησαν πολὺ. Τὸ εὐρίσκω εἰς πολλοτάτους καὶ ἐξαιρέτως, εἰς τὸν Κτίλον. Δὲν ἐξεύρω ἂν τὸ κάμνωσι διὰ νὰ φυλάξωσι τὴν δασύτητα τοῦ Λατινικοῦ, Γαλλικοῦ, καὶ Ἰταλικοῦ Ah. ἢ ἂν ἐνόμισαν ὅτι εἶναι ἀποκοπὴ τοῦ Ἄχος (douleur), ἢ τέλος ἂν ἐμιμήθησαν τῶν Τούρκων τὸ ἄχ. Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, οἱ ἄλλογενεῖς Εὐρωπαῖοι φαίνεται ὅτι ἔλαβον ταῦτα τὰ ἐπιφωνήματα διὰ τῆς Λατινικῆς ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τούλάχιστον τὰ περισσότερα. Οἱ ἡμέτεροι λοιπὸν πρόγονοι ἔλεγον Ἄ ἐπὶ λύπης, οἴκτου καὶ κάμμιαν φορὰν θαυμασμοῦ ἢ καὶ ἀπειλῆς.

Ἄ δειλοὶ Δαναῶν ἡγήτορες ἠδὲ μέδοντες.

Ὡς ἄρ' ἐμέλλετε τῇλε φίλων καὶ πατρίδος αἵης.

Ἄσειν ἐν Τροίῃ ταχέας κύνας ἀργέτι δημῶ (Il. A. 815-817).

Δὲν ἐξεύρω διὰ ποίαν ὀργὴν δαιμόνων δὲν ἐμποροῦμεν νὰ μεταφράσωμεν τοὺς στίχους τούτους, « Ἄ (καὶ ὅχι Ἄχ) κακῶμοιροι στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων· μελλόμενοι σᾶς ἦτον ὡς φαίνεται, μακρὰν ἀπὸ τοὺς φίλους καὶ τὴν πατρίδα, νὰ χορτάσετε μὲ τὰς σάρκας σας τῆς Τρωάδος τοὺς σκύλους ».

Ἐξεύρεις διὰ τί ἐμωρολόγησα τόσον περὶ τούτου· διότι φοβοῦμαι μὴ προσκολληθῇ εἰς τὴν γλῶσσαν τὸ παρετοπιὸν τοῦτο ἄχ (εὐρίσκω καὶ ἔχ καὶ ὦχ εἰς τὸν Ῥήγαν) βλέπων τόσον κατάκορον τὴν χρῆσιν του εἰς τὰ βιβλία. Ὅθεν, ἐπειδὴ εὐρίσκεισαι αὐτοῦ, ὅπου σήμερον εἶναι τὸ ἐργαστήριον τῆς νέας τῶν Γραικῶν φιλολογίας.

προβυμῆθητι ἂν ἔχης ἐπιρροὴν εἰς τινῶν κεφαλὰς (τὸ ἐπιρροήν εἶναι Γαλατισμός, je vous demande mille par-
ons) νὰ φονεύσης τὸ κατάρατον ἄχ. Ἄν τὸ κατορθώ-
σης, θέλω σὲ στεφανώσαι ὡς τυραννοκτόνον.

Περὶ τῆς ὕλης τῶν Ἀδολεσχιῶν δὲν λέγω τίποτε· ἡ
ὁράσις ἔχει μεγάλην ἄνωμαλίαν, τόσον μεγάλην, ὥστε
ὅχι γραμματικὴν, ἀλλὰ μήτε γραμματικῆς σκιὰν δύνα-
ται τις νὰ μορφώσῃ ἀπ' αὐτῆς. Τὸ Κεκραγᾶριον δὲν
ἐκδόθη ἀκόμη ν' ἀναπτύξῃ.

Τοῦ βαθυγενίου καὶ πολιοῦ Βαλάνου ἡ εἰκὼν μ' ἐκί-
νησεν εἰς σέβας. Εἴθε νὰ μὴ τὸν παρωμοιάζον μὲ τὸν
Ὀμηρικὸν Κάλχαντα·

Ὅς ἤδη τὰ τ' ἐόντα, τὰ τ' ἐσόμενα πρὸ τ' ἐόντα,
βάλλοντες εἰς τὰς χεῖράς του τὸ Σολομώντειον.
«Οἶδε τὰ ἀρχαῖα καὶ τὰ μέλλοντα».

Περὶ δὲ τῆς Γεωγραφίας τί νὰ εἶπω; ὁ συγγραφεὺς
τὴν ἔκαμε εἰς ἰδίαν χρῆσιν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· ἴσως δὲν
ἔχει σκοπὸν νὰ τὴν τυπώσῃ, ἴσως ἐμελλε νὰ τὴν ἀναθεω-
ρήσῃ, νὰ τὴν ἐπιδιορθώσῃ, κ' ἔπειτα νὰ τὴν ἐκδώσῃ·
ἴσως... ἀλλ' ἐξεύρω τί κάμνει ἕκαστος ἀπὸ τοὺς σπου-
δαίους εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ μὲ τίνα σκο-
πὸν τὸ κάμνει, καὶ ὅταν ἀποθάνῃ τις ἀπὸ τοὺς τοιοῦ-
τους, εἶναι συγχωρημένον (παρεκτὸς ἂν ὁ συγγραφεὺς τὸ
ἔκτισε ῥητῶς πρὸ τοῦ θανάτου) εἰς τοὺς μαθητάς, ἢ
ἄλλους, ἢ συγγενεῖς, νὰ δημοσιεύσωσι διὰ τοῦ τύπου ὅ, τι
ἔγραψαν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ; Τὴν σήμερον γεωγραφίαν ἀ-
λόγον Γραικὸς νὰ γράψῃ δὲν ἔμπορεῖ, πλὴν ἔάν ἔχῃ
τὴν εἰδικόν, ἄγνωστον ἀκόμη, περὶ τίνος τόπου νὰ εἴπῃ·
εἶναι ἡ περιγραφὴ τῆς Θεσσαλικῆς Μαγνησίας τοῦ
Ὀλυππίδου. Ἐὰν θέλωσι γεωγραφίαν ὀλικὴν τοῦ κόσμου

τί δὲν μεταφράζουσι τὸν Gutrie ἢ τὸν Pinkerton ἢ ἄλλον τινὰ καλὸν Γεωγράφον; Τοιαύτη μετὰφρασις εἰς κοινὴν γλῶσσαν (καὶ ὅχι εἰς βάρβαρον ἑλληνισμόν) θέλει εἶναι ἔργον ὠφελιμώτατον εἰς ὅλον τὸ ἔθνος, ἀλλ' ἐπὶ πλείονος εἰς τὸ Γερόντιον, τὸ ὁποῖον θελγόμενον ἀπὸ τῶν ἀνάγνωσιν τῶν ξένων ἐθνῶν καὶ ἡθῶν, καὶ νὰ ἀναγινώσκῃ, μανθάνει, καὶ τὰς προλήψεις του κατὰ μικρὸν διασκεδάζει. Καὶ ἂν μεταφρασθῇ μὲ κρίσιν, ὠφελεῖ καὶ τὴν γλῶσσαν. Παραδείγματος χάριν τὰ μὲν ὀνόματα τῶν ἰδιωτῶν εἰς ἕκαστον ἔθνος μέτρων πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ φυλάσσῃται ὡς ἐστὶν· ἡ Lieue πρέπει νὰ λέγεται Λέγα, ἢ ἂν θέλῃς καὶ κάμῃς τὴν λέξιν ὀλίγον πλέον *τζελεπιδικην* Λεύγη, ἐπειδὴ εὐρίσκεται ῥητῶς εἰς τοῦ Ἑσυχίου τὸ λεξικὸν «Λεύγη μέτρον τι Γαλατικόν» Τὸ Miglio μίλλιον. Ἄλλ' ὅταν ᾖ ἡναι ὁ λόγος περὶ πραγμάτων κοινῶν εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, ὥς ζητῇ λέξεις ἑλληνικάς, καὶ ἂν δὲν εὐρίσκη, ὥς πλείονος χεираγωγούμενος ἀπὸ τὴν ἀναλογίαν. Τοιοῦτον εἶναι τὸ βάρβαρον μυλλιούνιον, τὸ ὁποῖον τί μᾶς ἐμποδίζει νὰ ἐκμάσωμεν ἑκατομμύριον μὲ ὑποσημείωσιν ἐξηγητικὴν διὰ τὴν πρώτην φοράν, διὰ τὸ Γερόντιον; Ἀποῦ μίαν φράσιν ἐμβῶν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ τοῦ ἑκατομμύριον ἐμβῶν καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν.

Αὕτη, φίλε, ἡ γεωγραφία μ' ἐπροξένησε καὶ λύπην καὶ φόβον, καὶ σὲ βεβαιόων ὅτι ἀπὸ τῆς αὐριον θέλω ἀρχίσσει νὰ σαρόνω τὸ ταμεῖόν μου, διότι ἂν καὶ θέλω χρεώσῃ τὴν αἴσθησιν μετὰ θάνατον, δὲν θέλω ὅμως νὰ μὲ δεικνύει τις ἀμαθέστερον ἀπ' ὅτι εἶμαι. Ἀρκούσι τὰ περὶ τούτων.

Ἐνταῦθα κλεισμένην ἐπιστρέφω τὴν ἐπιστολὴν τοῦ φιλοσόφου. Εἰπέ με καθαρά ἂν ἐκδίδωται καὶ ἀποδοῖται γὰρ καὶ πότε; εἰς αὐτὴν εἶναι ἡ ἀφυστάτη καὶ ἡλπίστη

παρῳδία τῆς φιλοσοφίας; ἐὰν ἐξεδόθη, μὴν ἀργήσης νὰ
 με τὴν πέμψης. Τώρα βλέπω ὅτι δὲν εἶναι χρεῖα νὰ ἐπι-
 πρέψω τὴν ἐπιστολὴν, ἐπειδὴ εἶναι ἀντίγραφον καὶ ὄχι
 πρωτότυπον.

Διδαξόν με ἂν ἐνθυμᾶσαι τὰ παιδικὰ σου, πῶς γίνεται
 θεματογραφία τῶν Γραικῶν εἰς τὰ σχολεῖα· ὁ διδάσκα-
 λος διδίδει εἰς τοὺς μαθητὰς τὸ αὐτὸ εἰς ὅλους θέματα γραμ-
 μένον εἰς γλῶσσαν κοινὴν καὶ συνθεμένον ἀπὸ τὴν κεφα-
 λὴν του· ἔπειτα οἱ μαθηταὶ ἂν ἦναι φέρ' εἰπεῖν, εἴκοσι,
 τὸ ἐξελληνίζουσιν εἰκοσαπλῶς καὶ τὸ φέρουσι πρὸς αὐτόν·
 αὐτὸς δὲ διορθοῖ τὰ εἴκοσι ταῦτα θέματα. Μέχρι τοῦδε
 πάγει καλῶς· τὰ διορθοῖ ὁμῶς εἰκοσαχῶς, ἥ κάμνει ἐξ
 αὐτῶν ἓν μοναχὸν θέμα καὶ τὸ δίδει εἰς αὐτοὺς ὡς τύπον
 καὶ παράδειγμα τῆς ὀρθότητος; τοῦτο ἐπιθυμῶ νὰ μάθω.
 Ζητῶ πρὸς τούτοις καὶ τοῦτο· τὰ θέματα γίνονται, ἂν
 ἦεν ἔχασα ὁλόγκαιπαν τὴν μνήμην κατὰ τὴν τάξιν τῶν
 τοῦ Λασκάρους εἰδῶν, τῶν ῥημάτων. Ἦγουν τὸ πρῶ-
 τον θέμα περιέχει ῥήματα ἐκ μόνου τοῦ πρώτου εἶδους
 τῶν ἐνεργητικῶν, τῶν συντασσομένων δηλαδὴ μετὰ αἰ-
 πατικῆς· τὸ δεύτερον μὲ ῥήματα τοῦ δευτέρου τὰ συν-
 τασσόμενα μετὰ δοτικῆς, καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἐπρόσμε-
 νας τοιαύτας μωρὰς ζητήσεις;

Εἰς τὸ σταλησόμενον σανδύκιον θέλεις ἔχει καὶ τὰ λεί-
 ποντα τοῦ Ἀπολλοδώρου, ἤγουν τὸ προοίμιον, καὶ τὸν
 πίνακα, καὶ τινὰ παρεμβλητὰ φύλλα (cartons) τὰ ὅποια
 προσέχε μὴ παραρρίψης, καὶ δὸς τὴν εἰδησιν εἰς τὸν βι-
 βλιοδέτην σου πῶς ἔχη νὰ τὰ παρεμβάλλῃ ἕκαστον εἰς τὸν
 τόπον του. Εἰς τὸ αὐτὸ σανδύκιον εἶναι καὶ βιβλίων κα-
 τ' ὅλογον. Ἐξ αὐτῶν μέρος πέμψον πρὸς τὸν ἐν Βυζαντίῳ

Πρώτον, καὶ τοὺς λοιποὺς πρὸς τὸν ἐν Ἰασιῶ Πύργον.
Εἶναι διπλοῖ.

Ὁ Κλαυέριος μὲ λέγει νὰ σ' ἐρωτήσω ἂν ἐμπορῶ νὰ
στείλω πρὸς σέ, διὰ λογαριασμὸν αὐτοῦ 30 ἢ 40 Ἀπο-
λοδώρους. Στοχάζεσαι ὅτι δύνανται νὰ πωληθῶσιν ἐν
Μολδοβλαχίαν; Ἡ τιμὴ εἶναι ὡς καὶ ἡ τοῦ Ἡλιοδώρου
ἤγουν 16 φράγκα τ' ἀντίτυπον. Μίαν φορὰν, ἂν ἐνθυ-
μῶμαι καλὰ, ἐπήνεσας τὸν διδάσκαλον τοῦ Βουκουρεστινοῦ
Λάμπρον τὸν Φωτιάδην, ὅχι μόνον ὡς κατορθούντα ἐν
τὸ ἐπάγγελμά του, ἀλλὰ καὶ ὡς χρηστῶν ἡθῶν διδάσκα-
λον εἰς τοὺς μαθητάς του. Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα; ἔξου-
ρεις ἄλλο τι εἰδικώτερον περὶ αὐτοῦ; τὸ Φωτιάδης εἶναι
πατρωνυμικόν;

Σὲ βάλλουσιν ἴσως εἰς ἀπορίαν αἱ τοιαῦται ἐρωτήσεις,
ἀλλ' εἶναι τῶν ἐνδεχομένων νὰ χρησιμεύσωσιν αἱ ἀποκρι-
σεις εἰς ἐμέ, καὶ δι' ἐμοῦ εἰς ἄλλους· ὅσα γράφω ὅμως
περὶ τοιούτων πραγμάτων, κράτει τα φυλαγμένα εἰς τὸ
στήθος.

Ἰσχυσα νὰ γράψω ἔτι φύλλον ἐν σημειώσεων περὶ τῆς
τοῦ ἀδελφοῦ σου μεταφράσεως. Πέμπτον αὐτὸ λοιπὸν χω-
ρὶς νὰ ὑποσχεθῆς τὴν ἐξακολούθησιν. Μοῦ λείπει (ὅλως
γνώριζε καλὰ) ὅχι ἡ προθυμία νὰ γίνω χρήσιμος εἰς τὸν
ἀδελφόν σου, ἀλλ' ὁ καιρὸς καὶ ἡ δύναμις. Γράφω τὰ
τοιαῦτα, ὅταν ἀσθενῶ νὰ γράψω τι ἀξιόλογον καὶ εἶναι
ἀληθῶς σημειώματα, ὡς ἔλεγέ τις, αὐτῶν ἐμούντων, ἀλ-
λ' οὐ τῶν ἀκριβούντων». Ὅθεν πρέπει νὰ τὰ δεχθῇ με-
συγκατάθασιν. Ἐὰν λάβω καιρόν, προχωρῶ καὶ εἰς τῶν
λοιπῶν τὴν ἀνάκρισιν.

Τὴν ἐγκεκλεισμένην πρὸς τὴν ἐξαδέλφην μου Βαχ-

πρόφον πέμψον ἀσφαλῶς παρακαλῶ. Μετὰ τοσούτων ἐτῶν
ἀλάστημα μ' ἐνθυμήθη καὶ αὐτή.

Ἐάν ὁ Γεώργιος Ἡσαίου κατευωδῶθη ἀπὸ Μασσαλίας
εἰς Τερρέστην, φρόντισον νὰ πληρώσῃς εἰς αὐτὸν τὴν ἀ-
ξίαν δύο καὶ πεντήκοντα φράγκων τὰ ὅποια θέλω περᾶ-
σαι εἰς τὸν λογαριασμὸν σου ὡς παρ' ἐμοῦ χρεωστούμενα.

Ζῇ ἔτι ὁ Πάμπερις ὁ ποιητὴς τῶν καρκίνων;

Τὴν ἐγκεκλεισμένην πρὸς τὸν Πρῶτον τύλιζον εἰς χαρ-
τὸν, καὶ ἄς γράψῃ τὴν ἐπιγραφὴν γαλλιστὶ ὁ Πέτρος
σου, τὸν ὅποιον μετὰ χαρᾶς ἀντασπάζομαι. Ἄς ᾖ ἡναι
πραγματομένη ἢ ἐπιστολή.

Γράφει ὁ Πρῶτος νὰ στείλῃ τὰ ὀλίγα ταῦτα βιβλία,
τὰ νῦν ζητούμενα, διὰ τῆς συντομωτέρας καὶ ὀλιγοδα-
πανωτέρας οδοῦ. Ἡ συντομωτέρα μὲ φαίνεται, ἢ πρὸς
τὸν Ζωσιμᾶν διὰ τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ Pierre Castinel, ἡ
ἡλεις νὰ σὲ τὰ πέμψῃ αὐτοῦ transit pour la Turquie
διὰ τοῦ Franck;

Ἀπορῶ ἐγὼ διατί ὁ Καστίνελος δὲν σ' ἀποκρίνεται.

Ἦν ἀμελήσῃς νὰ κινήσῃς καὶ πάλιν τὴν νωθρείαν σου.

Ἐπειδὴ ἐκράτησα ἕως τώρα τὴν ἐπιστολὴν ταύτην,
ἔφαισα ἀκόμη φύλλον ἐν ἀνακρίσεως, καὶ πέμπω καὶ
αὐτὸ μετὰ τοῦ πρώτου. Ἐπέρασα δυστυχεστάτην νύ-
κτα· ὅθεν μὴ δυνάμενος νὰ κάμω τίποτε ἔδαπάνησα μι-
κρὸν μέρος τῆς ἡμέρας εἰς ταύτας τὰς ἀνακρίσεις. Εἶθε
νὰ τὰς δεχθῇ ὡς τοιαύτας καὶ ὄχι ὡς κατακρίσεις!

Δὲν ἐξεύρω ἢ πρόληψις μὲ συνέχει ἢ ὀρθῶς κρίνω, εὐ-
ρισκω ὅμως εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Πρωτοῦ κάποιαν ἀφέ-
λειαν καὶ bonne foi διάφορον ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα τοῦ
αὐτοῦ τοῦ***

Δύνασαι νὰ μὲ προξενήσῃς ἐν ἀντίτυπον τοῦ Χρυσο-

λωρᾶ; λέγω τὸ μικρὸν ἐκεῖνο βιβλιαρίον, εἰς τὸ ὅποιο
εὐρίσκεται ἡ συλλογὴ τῶν μονοστίχων γνωμῶν. Σὲ διδ
4 μῆνας διορίαν ἀφ' οὗ τὸ λάβῃς εἰς χεῖρας. Ἐάν
τοῦτο τὸ διάστημα δὲν εὕρῃς τρόπον νὰ τὸ πέμψῃς
τινος διαβάτου, τότε χωρίζεις μόνα τὰ φύλλα τὰ περι
χοντα τὴν συλλογὴν ὁλόκληρον τῶν γνωμῶν (ὅτι τοῦτω
μόνον ἔχω χρεῖαν) καὶ τὰ πέμπεις διὰ τῆς πόστας. Ἐχ
ταύτας τὰς γνώμας, ἀλλ' εἰς ἄλλην ἐκδοσιν, εἰς τὴν ὅποιαν
ἐγίναν ἀφαιρέσεις, προσθήκαι, μετατοπισμοί, διὰ τοῦτο
ἐπεθύμουν νὰ ἔχω αὐτὸν αὐτότατον τὸν Χρυσολωρᾶν
τὸν ὅποιον ἐκδίδουσιν οἱ θαυμαστοὶ τυπογράφοι τῆς Βε
νετίας εἰς χρῆσιν τῶν θαυμαστῶν ἀντιφιλοσόφων διδ
σκάλων.

Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ἤρχισα πρὸ 8 ἡμερῶν. Σήμε
ρον (28 Φεβρουαρίου) λαμβάνω τὴν πεμφθεῖσαν ὑπὸ σου
κατὰ τὴν 26 Φεβρουαρίου, ἐκ τῆς ὁποίας μαθάνω τὸν
γάμον σου, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὰ προτέλεια τοῦ γάμου σου.
Τί νὰ εἰπῶ τὴν τύχην, ἡ ὅποια δὲν μ' ἔκαμε ποιητὴν.
Τῶρα ἦτον ὁ καιρὸς νὰ γυμνάσω τὴν μοῦσάν μου ἐ
κάνένα ἐπιθαλάμιον· ἀλλὰ μὴ στενοχωρεῖσαι. Ἀντί τῆς
βαρβάρου μου Μούσης, εὐχομαι ἀπὸ βάθους ψυχῆς
τὴν Ἀττικὴν τοῦ Ἀριστοφάνους Μοῦσαν καὶ εἰς τὴν
νύμφην καὶ εἰς τὸν γαμβρόν·

Αὐτοῖς, παῖσιν, παῖδων παῖσιν
Πλουθυγίαν, εὐδαιμονίαν,
Βίον, εἰρήνην, νεότητα, γέλωτα,
Χοροὺς, θαλάσας, γάλα τ' ὀρνίθων.

Ταῦτα εὐχομαι, καὶ ὅχι τὸ προστιθέμενον εἰς αὐτὰ
ἀμέσως ἀπὸ τὸν νοστιμώτατον κωμικόν·

Ὡστε παρέσται κοπιᾶν ὑμῖν
Ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν.

ὅτι ὁ κόπος φυσικὰ παύει τὴν εὐδαιμονίαν. Αὐτὴ ἀκο-
υθεῖ τὴν φύσιν τῶν ὑγρῶν· ὅπου πλημμυρίζει πνίγει,
ὁ φρόνιμος εὐδαίμων δὲν προετοιμάσῃ εἰς αὐτὴν ῥύα-
κας νὰ δέχωνται τὸ περιττόν. Οἱ ῥύακες εἶναι οἱ περὶ
αὐτόν, τέκνα, θεράποντες, καὶ ἐπὶ πᾶσι καὶ πρὸ πάντων
ἡ ΠΑΤΡΙΣ.

Χαίρω ἀληθινά, Ἀλέξανδρε, ὅτι ἐτελειώθης (τελείους
ὠνούμαζον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι τοὺς γεγαμηκότας, καὶ
τέλους, τὸν γάμον). Εἶπέ με τώρα τὸ ὄνομα τῆς νύμφης,
φιλήσας αὐτὴν τρίς ἀπὸ μέρους μου, τὴν ἡλικίαν της,
ἂν ᾖ πρὸς πατρός ἢ μητρός Γραική. Ἡλίθιον ἴσως
εἶναι νὰ ἐρωτήσω ἂν λαλῇ ἀπαρεμποδίστως τὴν Γραικὴν
γλῶσσαν.

Παρὰ τὰ ἐπιθαλάμια ἄσματα συνηθέστερα εἶναι εἰς
τοὺς γάμους τὰ δῶρα· ὅτι καὶ οἱ δωρηταὶ εἶναι περισσό-
τεροι παρὰ τοὺς ποιητάς· ἀλλὰ καθὼς ὁ Ἀπόλλων, οὕτω
καὶ ὁ Πλούτων μὲ ὠργίσθη. Μετὰ πολλοὺς λογισμοὺς,
ἐνθυμήθην ὅτι ὁ Κλαυέριος μ' ἐχάρισε δύο Ἀπολλοδώ-
ρους, τὸν ἓνα εἰς χαρτίον κοινόν, καὶ τὸν ἄλλον εἰς ἐκλε-
κτόν (papier velin). Τοῦτον λοιπὸν τὸν ἐκλεκτόν car-
tonné en rouge ἔβαλα εἰς τὸ σανδύκιον (τὸ ὅποῖον πέμ-
πεται μετὰ 2 ἢ 3 ἡμέρας) ὡς δῶρον παρὰ τοῦ Κοραῆ
εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, μικρὸν μὲν, ἀλλὰ μετὰ χαρᾶς προσ-
φερόμενον. Εἰς ἐμὲ τὰ τοιαῦτα εἶναι ἄχρηστα. Ὅμοῦ μ'
αὐτόν εἶναι καὶ τὰ ἐλλείποντα φύλλα τοῦ σταλέντος σοι
πρώτου, τὸν ὅποῖον δύνασαι πλέον νὰ χαρίσῃς ἢ τὸν ἀ-
ελοφόν σου ἢ κἀνένα σου φίλον· εἰς τὸ μικρὸν τοῦτο δῶ-
ρον προσέθηκα μικρὸν παράρτημα δύο γεωγραφικοὺς πί-

νακας ὠφελίμους εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ περὶ Κύρου ἀνα-
βάσεως τοῦ Ξενοφῶντος· Περὶ τούτων μὴν λέγῃς τινὰ
τίποτε, μήτε πῶς τοὺς ἔχεις, μήτε πόθεν ἦλθον.

Τώρα μανθάνω ὅτι ἡ Φυσικοικονομικὴ βιβλιοθήκη ἐ-
ναι ἀληθῶς ἐπανάληψις τῆς παλαιᾶς διακοπείσης ἀπὸ
τοῦ 1797 ἔτους μέχρι τοῦ 1802. Ἔδωκα λοιπὸν εὐθύς
διαταγὴν εἰς τὸν βιβλιοπώλην, ν' ἀγοράσῃ τοὺς ἐχόμε-
νους ἀριθμοὺς ἀπὸ τοῦ 1803 ἔτους καὶ καθεξῆς. Ἐλπίζω
ὅτι θέλει προφθάσῃ νὰ τοὺς βάλῃ καὶ αὐτοὺς εἰς τὸ σανα-
τόριον, τὸ ὁποῖον εἶναι μάταιον πλέον νὰ γραφῇ Transi-
pour Trieste ἐπειδὴ ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ τ' ἀνοίξῃ
αὐτοῦ· ὅτι εἰς αὐτὸ (μὲ τὸ νὰ ἦσαν πολλὰ ὀλίγα) ἔβαλε
καὶ δύο τόμους Ἐγκυκλοπαιδείας καὶ τὴν ἐξακολούθησιν
τοῦ Buffon διὰ τὰ Ἰωάννινα. Ἐπειτα μήτ' ὁ Ζωσιμᾶς
(ὅσον ἀπὸ τῆς τελευταίας του ἐπιστολῆς) δὲν εἶχεν ἀκόμη
ἐπιστρέψει εἰς Λιβόρνον.

Μ' ἐζήτησε καὶ οὗτος ὁ νέος καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν καὶ
εἰς τὴν βιβλιοπωλικὴν ἐπιχείρησιν, ὀνομαζόμενος Allais
(13 διὰ) 12 Ἡλιοδώρους καὶ τοὺς ἔλαβε. Σημείωσον τὸ
ὄνομα, διὰ νὰ τοὺς ζητῇς ἂν ἀποθάνω. Κατοικεῖ Qua-
des Augustins N° 44. Ὁ Lefort ἐξεύρεις πόσους κρ-
τεῖ. Ὁ Jardet, Allais καὶ Theophile Barrois (rue Hau-
tefeuille N° 22) ἔχουσιν ἀνὰ (13 διὰ) 12 ἕκαστος.

Ὅταν σὲ λέγω νὰ μὴ λέγῃς τι πρὸς τινὰ περὶ τῶν
πεμπομένων, τὸ λέγω φοβούμενος τὸ Λευϊτικὸν τεκλίον
σ.λλκ'· ἔπειτα ἡ ἀλήθεια, ὅτι δὲν ἔχω φίλε, μήτε καὶ
νὰ κρατῶ μακρὰς καὶ ἀδιαλείπτους ἐπιστολικὰς κοινο-
γίας. Μετὰ σοῦ τὸ κάμνω μετὰ χαρᾶς, καὶ αἰσθάνομαι
καὶ κάποιαν ἡδονήν· πρὸς τοὺς ἄλλους γράφω ἐξ ἀνάγκης
καὶ τὰ ἀπαραίτητα.

Περὶ τοῦ Κρητὸς ἀκούω τώρα ὅτι ἐπώλησεν ὅλα τὰ
τῷ Hibseh λεγόμενα σάλια. Ἀλήθειαν λέγει, ἢ μὴ θέ-
λον νὰ γνωρίζωσιν ἄλλοι τί κάμνει, τὸ λέγει, δὲν ἐξεύρω,
δοῦμαι ὅμως μὴν εἶναι ἀλήθεια, διότι ὁ Παπάζογλους
ἐξήτησε· (ζητηθεὶς αὐτὸς τοῦτο παρὰ τινος γυναικὸς)
διὰ νὰ τὸ πωλήσῃ, καὶ εἶπεν ὅτι δὲν ἔχει πλέον· ὅθεν
ἔθε κατ' αὐτὸ τὰ μέτρα σου· τώρα μάλισθ' ὅταν ἔχῃς
πρόφασιν εὐλογητάτην τὰς τοῦ γάμου δαπάνας.

Ταύτην τὴν ὥραν λαμβάνω καὶ τὸ τῆς παραμονῆς
τοῦ γάμου σου γράμμα. Τὰ τοῦ Πρωτοῦ βιβλία χρειά-
νται μῆνα ἔτι διὰ νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὸν δρόμον.

Μὲ λέγεις νὰ τὰ στείλω εἰς τὸν Ζωσιμᾶν διὰ τοῦ
Pierre Castinel· ἀλλ' ἐπαραπονεῖσο διὰ τὴν ἀμέλειάν
του· ἐξεύρεις ἄλλον τινὰ εἰς Μασσαλίαν; ἢ θέλεις ἐξ ἁ-
παντος νὰ μεταχειρισθῶμεν πάλιν τὸν Πέτρον Καστινέλ.
Γράφω καλὰ τ' ὄνομά του;

Μετὰ τὴν αὔριον ὁδοποιεῖται τὸ σανδύκιον πρὸς σέ
διὰ τοῦ Franck, ἤγουν τὸ περιέχον τὰ διὰ τὸν Ψαλίδαν
καὶ διὰ τὸν ἐν Μολδαυίᾳ καὶ τὸν Ἀπολλοδώρον σου,
πλ. πρέπει νὰ τὸ ἀνοίξῃς ἐξ ἁπαντος.

Ὑγίαινε!

«Θεοὶ δέ σοι ὄλβια δοῖεν» καὶ εἰς σέ καὶ εἰς τὴν ἀγα-
πὴν σου σύζυγον. Σᾶς ἀσπάζομαι καὶ τοὺς δύο.

53.

Κατὰ μῆνα Μάρτιον 1805.

Ἡ προλαβοῦσα, φίλε Ἀλέξανδρε, τῆς 6 Μαρτίου

ἐπιστολή μου ἦτον ὑπὲρ τὸ μέτ,ον διεξοδική· εἴθε νὰ μὴ γένῃ ὁμοία τῆς ἡ παροῦσα!

Ὁ τύπος τοῦ Αἰλιανοῦ ἤρχησεν· ὅθεν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιταχύνῃς τὴν ἀποστολὴν τῶν μονοστίχων τοῦ Χρυσολωρᾶ γνωμῶν. Μόνας τὰς γνώμας, ὡς σὲ εἶπα, ἀπόσχισον, καὶ πέμψον αὐτὰς διὰ τοῦ Ἡμεροδρόμου, ἐὰν δὲν εὖρης ἔτοιμον ταξειδιώτην ἀσφαλῆ. Δυνατὸν εἶναι νὰ εὖρης αὐτοῦ κἀνένα Χρυσολωρᾶν. Ὅπως κἀμης, κἀμὲ γρήγορα. Ἐπειδὴ ἔχω χρεῖαν νὰ λαλήσω εἰς τὰ προλεγόμενα καὶ περὶ αὐτοῦ, ὡς καὶ περὶ ἄλλων ἀνηκόντων εἰς τὴν παράδοσιν τῶν μαθημάτων, ἀνάγκη εἶναι νὰ θεωρήσω πρῶτον τὴν συλλογὴν, τὴν ὁποίαν δὲν ἐνθυμούμαι. Λυποῦμαι ὅτι δὲν ἔχω καιρὸν νὰ ἐκτείνω ὅσον θέλω τὰ προλεγόμενα. Παρὰ τὴν ἐνδειαν τοῦ καιροῦ, λυποῦμαι ὅτι μῆτε δύναμαι νὰ εἶπω ὅσα θέλω, φοβούμενος μὴ σκανδαλίσω, ἢ καὶ διεγείρω εἰς κραυγὰς ἡλιθίους τοὺς ἀσθενεστέρους τὸν νοῦν· τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς εἶναι (ὡς ἐξεύρεις) ἀκόμη μέγας καὶ δυνατὸς εἰς ἡμᾶς.

Σ' ἐρωτῶ πάλιν νὰ μὲ εἴπῃς καθαρά, ἐὰν τὸ ὄνομα Φιλοζοφία εἶναι τυπωμένον, καὶ ἐὰν τὸ βιβλίον τὸ περιέχον τὴν ἀπηνῆ ταύτην παρωδίαν εἶναι ἀνώνυμον, παρακαλῶ νὰ μὲ τὸ πέμψῃς, ἐὰν ἐτυπώθῃ.

Γράφω πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν ὅτι ἤρχησεν ὁ τύπος. Δὲν ἐτόλμησα πάλιν νὰ τὸν εἶπω ῥητῶς περὶ τῆς ὀφειλομένης ἀμοιβῆς διὰ τοὺς κόπους μου, ἀλλὰ τ' ἀφῆκα εἰς τὴν διάκρισίν του, τοῦτο μόνον προσθεῖς, ὅτι ὅ,τι ἔχει νὰ διορίσῃ δι' ἐμέ, πρέπει νὰ τὸ αὐξήσῃ, ἐὰν ἀφήσω τὸν Στράβωνα. Ἐξηγῶ εἰς αὐτὸν καὶ τὸ Ἑὰν ἀφήσω. Διότι σκοπὸν ἔχω πρὸς τὸ τέλος τοῦ Γαλλικοῦ χρόνου, ἡγοῦμαι πρὸς τὸν Αὐγουστον, νὰ γράψω πρὸς τὸν Μινίστρον, πα-

καλῶν αὐτὸν νὰ μ' ἔχῃ παρητημένον διὰ τὸν Στρά-
θωνα, προφασιζόμενος τὰς σωματικὰς μου ἀσθενείας,
καθὼς εἶναι καὶ ἡ ἀλήθεια. Τοῦτό μου τὸ μέλλον κίνημα
πνὴξ τῶν φίλων τὸ κρίνουν καλόν· ἄλλοι ἐξ ἐναντίας φο-
βοῦνται μὴ δυσαρεστήσω εἰς τοὺς κρατοῦντας. Ὅπως
ἀν ἀκολουθήσῃ τὸ πρᾶγμα, φανερόν εἶναι τοῦλάχιστον,
ὅτι, ἂν ἀφειθῶ ἀπὸ τὸν Στράθωνα, ἐλπίδα πλέον ἀπ' αὐ-
τοῦ δὲν πρέπει νὰ ἔχω καμμίαν· Ταύτην τὴν πρὸς τὸν
Ζωσιμῶν ἐξήγησιν γράφω, φίλε, καὶ πρὸς σέ, ὅχι διὰ νὰ
προκαταλάβῃς τὴν κρίσιν τῶν Ζωσιμάδων διὰ τὴν ἀμοι-
ρὴν τῶν κόπων μου (τὸ ὅποιον δὲν δέχομαι μὴτ' ἀγα-
πῶ) ἀλλὰ διὰ (ἂν σέ γράψωσι τίποτε περὶ τούτου) νὰ
δῶσς εἰς αὐτοὺς νὰ καταλάβωσι τὰ ἐπακολουθήματα
τῆς αὐτῆς ἀφέσεως, ἐπειδὴ εἶναι σχεδὸν βέβαιον, ὅτι τὸ
ἄλλιον ἔργον τοῦ Στράθωνος, ἔχει καὶ τοῦτο τὸ καλόν,
ὅτι ὁ ἐτήσιος μισθὸς θέλει ἐπίσης ἀκολουθεῖ, καὶ ἂν ᾔθελε
συμβῇ εἰς ἐμέ καμμία συμφορὰ σωματικὴ ἀπροσδόκητος,
καὶ τῆς αὐτῆς ὁποῖα νὰ μὴ μὲ συγχωρῇ πλέον νὰ καταγί-
νωμαι εἰς αὐτό. Βλέπεις πόσον εἶναι ἀξιόλογος καὶ πόσην
προσοχὴν χρειάζεται ἡ περίστασις αὕτη.

26 Μαρτίου.

Εἶναι ὑπὲρ τὰς 10 ἡμέρας ἀφ' οὗ ἤρχησα τὴν πα-
ροῦσαν ἐπιστολήν, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθην νὰ τὴν τελειώσω
διὰ τὸ γεννηθὲν εἰς τὸ πολυπαθέστατόν μου σωματίον
ἐντυπίλας (ἀνεμοπύρωμα)· τὸ ὅποιον μόλις τώρα διε-
σπείδω. Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ἔλαβον δύο σου ἐπιστο-
λάς, τὴν τῆς 27 Φεβρουαρίου, καὶ τὴν τῆς 2 Μαρτίου.
Τοῦτο ἔγινεν αἴτιον ὅτι δὲν σ' ἔπεμψα ἀκόμη μήτε
τὸν λογαριασμὸν τῶν βιβλίων, μήτε τὴν ἐφημερίδα τοῦ

Γρυπίλλου. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἡμεριδὸς πρέπει νὰ ὑπάρῃ αὐτὸς εἰς τοῦ βιβλιοπώλου, νὰ ἴδω ἂν γίνεται κατὰ τὸν τρόπον ὡς τὸ ζητεῖς. Θέλω τὸ τελειώσει τὴν παρούσαν ἐβδομάδα. Λάβ' ἐν τοσούτῳ τὸν λογαριασμὸν τῶν βιβλίων, καὶ ἀφ' οὗ πληρωθῇς ἀφ' ἐκαστοῦ τὰ εἰς ἕκαστον ἀνήκοντα, στείλε μέ τον ὀπίσω, διὰ νὰ μὴ συγχέωμαι εἰς τὸ ἐξῆς.

Τὸν κύριον Κώσταν ἄσπασαι ἐκ μέρους μου· καὶ εἰπὼν ὅτι ἡ ἀσθενεία μου μ' ἐμποδίζει νὰ τὸν γράψω κατὰ μέρος· τὸν παρακαλῶ νὰ σὲ πληρώσῃ διὰ τοὺς

14 τόμους τοῦ Buffon	63
δετικά	18 :
Encyclopédie διὰ τὸν Buffon 2 τόμοι	38
δετικά 1 τόμου	2 : 10

121 : 14

Εἰς ταύτας τὰς [121:14] πρέπει νὰ προσθέσῃς τὰ ἡμίσεα τῶν παλωτικῶν 7 : 10 . . . 3 : 13

ἔπειτα καὶ τὸ ἀνήκον μέρος τῶν ἐξόδων . . 125 : τοῦ δρόμου ἀπ' ἐντεῦθεν ἕως αὐτοῦ, ὅσα δηλαδὴ πληρώσῃς

Αἱ 38 τῆς ἐγκυκλοπαιδείας ἐννοῦνται ἡ τιμὴ τῆς 69 Livraison, ἀπὸ τὴν ὁποίαν μένουσιν εἰδῶ μερικὰ τὰ μίδια, καθὼς καὶ ἀπὸ τὰς προλαβούσας Livraisons ἀκόμη ἀτελείωτα, καὶ διὰ τοῦτο ἀδύνατα νὰ δεθῶσι καὶ νὰ σταλθῶσιν. Ἀντὶ τῶν 15 τόμων τοῦ Buffon θέλεις εὐρεθῶν μόνους 14, διότι ἐκρατήθη ἓνας ἐνταῦθα.

Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τὰ τοῦ κυρίου Κώστα, τὰ λοιπὰ τοῦ λογαριασμοῦ εἶναι διὰ τὸν φίλον τῆς Μολδοβλαχίας. Εἰς αὐτὰ εὐρίσκεῖς τὴν ἐξακολούθησιν καὶ τὴν

λείων τοῦ Λεξικοῦ τῆς φυσικῆς ἱστορίας, ἡ τιμὴ εἶναι
 πεντήκοντα παρὰ τῶν πρώτων τόμων, διότι τὸ βιβλίον
 ἐπλήθη πολὺ, καὶ σχεδὸν ἐξεπωλήθη ἢ ἐκδόσεις.

Τῆς Φυσικοοικονομικῆς βιβλιοθήκης τὸ ἥμισυ τοῦ πρώ-
 του χρόνου δὲν ἐπεράσθη εἰς τὸν λογαριασμόν, διότι ἦτον
 προπληρωμένον. Τὸ κιβώτιον ἐπέμφθη μετὰ δύο ἡμέρας
 τῆς 15 Ventose τοῦ λογαριασμοῦ πρὸς σὲ διὰ τοῦ Franck.

Ὡς τόσον ἐπέρασα τὴν ὅλην ποσότητα τοῦ λογαρια-
 σμοῦ 324 : 14 εἰς τὸ χρεωστικόν τοῦ λογαριασμοῦ σου
 μέρος [μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐτοιμάζονται κ' ἐκεῖνα τοῦ
 Πρώτου]. Εἰς τὸ κιβώτιον τὸ νῦν στελλόμενον εἶναι οἱ
 Κατάλογοι οἱ περισσότεροι διπλοῖ, ἀνοίξας πέμψον μέρος
 πρὸς τὸν Πύργον, καὶ τοὺς λοιποὺς πρὸς τὸν Πρώτον, τὸ
 ἔλλημα εἶναι ὁ πίναξ τῆς ἀναβάσεως τοῦ Κύρου, τὸ δέμα
 εἶναι τὰ λείποντα τοῦ Ἀπολλοδώρου, καὶ ἕτερος Ἀπολ-
 λώδωρος papier velin· μὴ λέγεις τινὰ πόθεν σ' ἔρχονται
 καὶ παρὰ τίνος τὰ λαμβάνεις. Δὲν μὲ εἶπες ἀκόμη ἂν
 ἔλαβες τὸν Τάχιτον.

Περὶ τοῦ Γάμου σου σ' εὐχήθην καὶ πάλιν σ' εὐχομαι
 εὐδαιμονίαν. Τὴν σύζυγόν σου ἀσπάζομαι μὲ τὸ στόμα
 σου· ἐπειδὴ τὸ ἰδικόν μου δὲν φθάνει ἕως αὐτοῦ.

Τοῦ Σκυλίτζη τὸ γράμμα καὶ ἦλθε καὶ ἐδόθη. Τὸ νό-
 στιμον εἶναι ὅτι ἔλαβον καὶ ἐγὼ κατὰ τὰς αὐτάς σχεδὸν
 ἡμέρας (δὲν ἐξεύρω διὰ τίνος) ἐπιστολὴν ἀπὸ τὴν Ἀρ-
 χόντισαν Εὐφροσύνην τὴν Σκαναβιώνην. Μὲ παρακαλεῖ
 νὰ ἔχω φροντίδα τοῦ υἱοῦ της.

Ἰδοὺ τί μὲ γράφει ἀπὸ Λιβόρνου ὁ Σπανιολάκης κατὰ
 τὴν 22 τοῦ Φεβρουαρίου : « Ἐλαβον τὸν Ἡλιοδωρον,
 » καὶ εὐφράνθη ἡ ψυχὴ μου ἀναγνόνοντας τὴν ἐπιστολὴν
 » πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον· ὁ μαῦρος ὁ παπᾶ Θεοδόσιος μὲ

» εἶπεν ὅτι πρέπει νὰ τὴν τυπώσωμεν εἰς φυλλάδα διὰ
» νὰ εὐκολοαγορασθῇ ἀπὸ πολλοὺς, καὶ νὰ διαβάζεται,
» τὸ ὅποσον μὲ ἄρεσε, καὶ ἴσως τὸ κάμομεν ἂν καὶ τὸ
» κρίνετε εὐλογον ».

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθην σήμερον διὰ τοῦ Ζωσιμᾶ, ὅτι
ὁ Κύριος τοῦ Ἡλιοδώρου δὲν εἶμαι ἐγώ, ἀλλ' ὁ Ἀλέ-
ξανδρος Βασιλείου, καὶ ἂν ἔχωσι τοιοῦτον σκοπόν, πρέ-
πει νὰ σ' ἐρωτήσωσι καὶ νὰ τὸ κάμωσι μὲ τὴν συγκατά-
θεσίν σου. Ἐὰν ἦτον πωλημένον τὸ ἥμισυ τῆς ἐκδόσεως,
δὲν ἔβλαπτε· ἀλλὰ καὶ τότε πάλιν, ὁ καρπὸς τῶν φυλ-
λάδων ἀνήκει εἰς σέ καὶ ὄχι εἰς αὐτοὺς.

Εἶδον καὶ τὴν κρίσιν τοῦ Σ. τὴν κατὰ σοῦ ἢ περὶ
σοῦ. Τί θέλεις νὰ εἶπω περὶ τούτου; εἶναι ἀπ' ἐκείνας
τὰς διατριβάς, τὰς ὁποίας ἀφ' οὗ τις ἀναγνώσῃ ἐρωτᾷ
ἑαυτόν. Τί ἀνέγνων καὶ τί κατέλαβον; βασιλεύει ἀπ' ἀρ-
χῆς μέχρι τέλους τὸ λεγόμενον ἀπὸ τοὺς Γαλάτας *le va-*
gue des idées et des expressions, ἡ ἀοριστία καὶ τῶν
ἐννοιῶν καὶ τῶν φράσεων. Διὰ τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι κα-
τηγορίας ἄξιος ὁ ἄνθρωπος, διότι τὸ ἐλάττωμά του εἶναι
κοινὸν εἰς πολλοὺς καὶ ἀκούσιον. Ἡ περίεργος θεωρία
τῆς γλώσσης εἶναι καὶ καθ' ἑαυτὴν δεινὴ, καὶ εἰς ἡμᾶς
ἔτι δεινότερα, διότι εὐρέθημεν (κατ' εὐτυχίαν ἢ δυστυ-
χίαν δὲν ἐξεύρω) κατ' ἐκείνην τοῦ χρόνου τὴν περίοδον,
εἰς τὴν ὁποίαν ἡ γλῶσσα εἶναι συμπεφυρμένη, κατὰ τὴν
παροιμίαν, ὡς τῆς τρελῆς τὰ μαλλία. Πρόσθετες ἄλλην
δυσκολίαν μεγαλητέραν, ὅτι καὶ ἡ θεωρία αὕτη εἶναι
πρᾶγμα νεοφανὲς εἰς τοὺς Γραικοὺς. Ἀνάγκη λοιπὸν εἶ-
ναι, καθὼς συμβαίνει εἰς ὅλα τὰ νέα, νὰ ἀλογιστήσωμεν
ὅλοι πολλὰ, πρὸ τοῦ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ ὀρθῶς συλλογι-
ζεσθαι. Ὁ Ἀναξαγόρας ἐπίστευεν ὅτι ὁ ἥλιος ἦτον με-

ὅλος ὅσον ἡ Πελοπόννησος, οἱ σημερινοὶ Ἀστρονόμοι
ἐλῶσι· καὶ ἔχουσιν ἄδικον. Ἄν ἤκμαζον αὐτοὶ εἰς τοὺς
ῥόγους, ἤθελαν ἴσως εἰπεῖ καὶ πιστεύσει γελοιότερα παρ'
καίνοιν. Ἦσο λοιπὸν ἥσυχος, καθὼς εἶσαι καὶ ἄτρωτος
ἀπὸ τοιαύτης κρίσιν. Ὅλος ὁ φόβος μου εἶναι περὶ τοῦ
θελοῦ σου, διότι πολεμεῖται ἀπὸ δεινότερον ἐχθρόν,
τὸν Εἰσπαινον. Εἰπέ τον λοιπὸν νὰ προσέχη καὶ νὰ φράσ-
ῃ τὰ ὦτα του εἰς τὴν ἀκοήν τῶν Σειρήνων, καθὼς ἔκα-
νεν ὁ φρόνιμος Ὀδυσσεύς. Πρόσεχε ὅμως, φίλε μου, μὴ
ἐνομιλῇς· διότι δὲν ἔχω ὁρεξίν νὰ ἐμπλεχθῶ εἰς ἐρι-
σθίας καὶ φιλονεικίας μήτε μὲ τὸν Σ. μήτε μὲ τὸν Τ. μήτε
μὲ κινὲν στοιχεῖον τοῦ Ἀλφαβήτου. Ἐπειτα εἶναι καὶ
ἄλλοιον πρᾶγμα νὰ φιλονεικῇ τις καὶ νὰ ἰσχυρίζεται περὶ
πράγματος, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ κριθῇ κατὰ τὸ 1950
πρὸς καιρὸν, κατὰ τὸν ὑπολογισμόν μου, ὅτε θέλει διδα-
χθῇ εἰς Γραικικὸν θέατρον ἡ πρώτη καλὴ κωμωδία ἡ
πραγμωδία.

Υἱαίνει.

29 Μαρτίου.

Ἐπῆγα εἰς τοῦ βιβλιοπώλου Croullebois καὶ τὸν πα-
ράγγειλα διὰ τὴν ἐφημερίδα τῆς Ἰατρικῆς· μὲ ὑπεσχέθη
ἔτι αὐριον ἄρχεται νὰ τὸ πέμπῃ ἀπ' ἀρχῆς τοῦ 22 τό-
μου ὅστις ἄρχεται ἀπὸ τὸν Pluviose συμπέτοντα εἰς
τὸν μῆνα μὲ τὸν Ἰανουάριον 1805· ἀλλέως νὰ χωρισθῇ τὸ
πρᾶγμα δὲν ἦτον δυνατόν. Ἐπρόσθεσα λοιπὸν παρὰ τὰς
24 : 14 εἰς τὸ χρέος τοῦ λογαριασμοῦ σου ἔτι 24 διὰ
αὐτὴν τὴν ἐφημερίδα ἐλευθέραν ἀγωγίου μέχρι Βιέννης.
Θέλει βάλει εἰς αὐτὸ διπλοῦν ζῶμα καὶ διπλὴν ἐπιγρα-
φὴν. Ἦτον ὅμως καλόν, ἂν ἦτον δυνατόν (μὲ λέγει αὐ-

τὸς ὁ στέλλων) νὰ ἐξετάσῃς αὐτοῦ, ἂν κατευδῶθησαι
τὰ πρῶτα τετράδια, διὰ νὰ πέμπωνται τὰ καθεξῆς, μὲν
περισσότερον θάρρος.

Ἄν ἐπιθυμῇς τὴν περὶ τοῦ Ἀπολλοδώρου κρίσιν, σπου-
δασον ν' ἀναγνώσῃς τὸ *Mercure de France* N° CXIII
25 Ventose an 13, Samedi 16 Mai 1805, pag. 596.

Διὰ νὰ σ' ἐλευθερώσω ἀπὸ τὴν φροντίδα τοῦ Χρυσ-
λωρᾶ, καὶ ἀπὸ τὴν δαπάνην τοῦ ἀγωγίου, ἐὰν εὖρῃς αὐ-
τοῦ κἀνὲν ἀντίτυπον· ἀρκεῖ νὰ μὲ εἴπῃς καὶ νὰ μὲ βε-
βαιώσῃς, ἐὰν εἰς τὸ εἰς γυναῖκας κεφάλαιον εὕρισκοντα
οὗτοι οἱ στίχοι·

Γυναικὶ πάσῃ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.
Γυνὴ γὰρ οἶκῳ πῆμα καὶ σωτηρίᾳ.
Ζῆν οὐκ ἔδει γυναῖκα κατὰ πολλοὺς τρόπους.

ἢ διὰ νὰ μὴ μωρολογῶ, σχίσον τὰ κεφάλαια μόνᾳ ταύτῃ.
Εἰς γάμον, Εἰς γυναῖκας, καὶ Εἰς παιδείαν· καὶ ἐγκλει-
σον αὐτὰ εἰς μίαν τῶν πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῶν σου. Καὶ πᾶ-
σιν ὑγίαινε.

Ἀργύρια μὴ πέμψῃς πρὸ τοῦ σὲ πέμψω καὶ τὸν λογα-
ριασμὸν τοῦ Πρωίου, καὶ τότε πάλιν προκρίνω, ἂν δὲ
σὲ φέρει εἰς δυσκολίαν, νὰ εἴπῃς τὸν Ἰορδάνην νὰ μὲ τῇ
δώσῃ, παρὰ νὰ μὲ στείλῃς ἀλλαγῆς γραφὴν.

54.

12 Ἀπριλίον 1805

Ἐλαβον τὴν ἐπιστολὴν σου τῆς 26 Μαρτίου. Ἐχ

μου, μέγα δίκαιον λέγων, ὅτι δὲν ἐνοστιμεύθης ἀκόμη
μετάφρασιν. Ὅθεν συλλογίσθητι πόσῃν ἀηδίαν δοκιμάζω
ἀναγκαζόμενος πολλάκις ὁ ταλαίπωρος νὰ τὰς ἀνα-
πνῶσκω ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους μὲ μόνην τὴν (πολλά-
κις ἀπατωμένην) ἐλπίδα, ὅτι εἰς τὰ πολλὰ κόπρια ἐνδε-
όμενον εἶναι νὰ εὕρω κἀνένα μαργαρίτην, νὰ τὸν μετα-
χειρισθῶ ἐν καιρῷ πρὸς ἰδικήν μου (ἴσως καὶ πρὸς ἄλλων)
ὑφείλειαν· οἱ Ἰταλισμοὶ καὶ Γαλατισμοὶ πολιορκοῦσι παν-
ταχόθεν τὴν δυστυχεστάτην ἡμῶν γλῶσσαν· καὶ μήτ'
ἐγὼ δὲν δύναμαι μήτε νὰ κρίνω, μήτε νὰ προβλέψω ποῦ
καὶ νὰ καταντήσῃ ἡ βαβελικὴ αὕτη ἀκρισία καὶ σύγχυ-
σις. Ἀκρισία τόσον μεγάλη, ὥστε ζητοῦσι, νὰ προσκολ-
ήσωσιν εἰς αὐτὴν καὶ τὴν γαλλικὴν ἀντωνυμίαν je, tu, il
ὥστε νὰ κάμωσι τὴν μικρὰν καὶ πολλὰ εὐκόλον ταύτην
παράτηρσιν, ὅτι εἰς τοὺς Γάλλους εἶναι ἀπαραιτήτως
ἀναγκαῖα διὰ τὴν ὁμοίαν, ἥ κατὰληξιν ἢ ἐκφώνησιν τῶν
σηματικῶν προσώπων (j'aime, tu aimes, il aime), ἥτις
ὥστε τῆς ἀντωνυμίας ἤθελε προξενήσῃ ἀσάφειαν. Ἀλ-
λ' εἰς ἡμᾶς ἡ διάκρισις τῶν προσώπων καὶ ἀπὸ τὴν γρα-
μμάτων καὶ ἀπὸ τὴν προφορὰν. (Ἀγαπῶ, ἀγαπᾶς, ἀγαπᾷ),
ἐκτείνεται τόσον φανερά, ὥστε ἀποβαίνει ὁ πλεονασμὸς (ἐγὼ
ἀγαπῶ, σὺ ἀγαπᾶς, ἐκεῖνος ἀγαπᾷ) ὅχι μόνον ἀηδὴς εἰς
τὴν ἀκοήν, ἀλλὰ καὶ σόλοικος· διότι τὸ ἐγὼ εἰς ἡμᾶς καὶ
τοὺς παλαιούς καὶ τοὺς νέους Ἕλληνας εἶναι ἀντιδια-
στατικὸν προσώπων, ἥγουν σημαίνει ὅχι τὸ je τῶν Γάλ-
λων (καθὼς φαντάζονται) ἀλλὰ τὸ moi.

Δίκαιον ἔχεις ὡσαύτως εἰς ὅσα εἶπας (ἢ κατ' αὐτοὺς
ΤΙ ΕἶΠΑΣ) τὸν ἀδελφόν σου περὶ Ὁμήρου. Δικαίως κρί-
νει καὶ αὐτὸς ὅτι πρῶτον γεννῶνται οἱ συγγραφεῖς, ἔπειτα
οἱ γραμματικαὶ καὶ οἱ γραμματικοί· ἀλλ' ἔπρεπε νὰ προ-

κρίνη καὶ τοῦτο, ὅτι αἱ γραμματικαὶ ἔγιναν ἀπὸ τὴν πα-
ρατήρησιν καὶ συλλογὴν τῶν ὀρθῶς λεχθέντων, καὶ ἀνα-
λόγως συνταχθέντων ἀπὸ τοὺς καλοὺς συγγραφεῖς· ὅθεν
συμπεραίνεται, ὅτι ἡ γραμματικὴ περιείχετο δυνάμει
τὰ βιβλία τῶν δοκίμων συγγραφέων· καὶ οἱ δόκιμοι οὗτοι
συγγραφεῖς ἦσαν ἀληθῶς καὶ γνησίως οἱ πρῶτοι γραμμα-
τικοὶ τῆς γλώσσης, ἂν καὶ δὲν ὠνομάζοντο ῥητῶς οὕτως.
Τὸ αὐτὸ ἔχει νὰ εἴπῃ τις καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς, ἡ ὅπου
ἄλλο δὲν εἶναι πλὴν παρατήρησις καὶ συλλογὴ τῶν πε-
στικῶς λεχθέντων ἀπὸ τὸν Δημοσθένην καὶ τοὺς ἄλλους
συγχρόνους αὐτοῦ ῥήτορας· τόσον εἶναι ἀληθὲς ἐκ δυ-
συχίας, ὅτι οἱ καλοὶ συγγραφεῖς τῆς γλώσσης (λέγω ὅτι
ἦναι εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς), εἶναι οἱ γνήσιοι γραμματικοὶ
τῆς γλώσσης, καθὼς οἱ δεινοὶ ῥήτορες, οἱ γνήσιοι ῥή-
τορες, διδάσκαλοι, ὥστε εἰς δεκαπέντε ἑκατονταετηρίδων δι-
αστήμα, ἀφ' οὗ εἰς τῶν Ἑλλήνων τὰ σχολεῖα διδάσκειτο
ἡ γραμματικὴ καὶ ῥητορικὴ. μήτε συγγραφεὺς ἐγεννήθη
ὅμοιος τοῦ Ξενοφῶντος, τοῦ Πλάτωνος κτλ. μήτε ῥή-
τορας ὅμοιος τοῦ Δημοσθένους. Εἰς ὀλίγα λόγια, γραμματικὴ
καλὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συντεθῇ, ἂν δὲν ἦναι ἐραν-
σμένα ἀπὸ καλοὺς συγγραφεῖς. Συγγραφεὺς καλὸς νὰ γέ-
νηται δὲν ἐμπορεῖ, ἂν δὲν ἀκολουθῇ ὅσον εἶναι δυνατόν τὴν
σικὴν γραμματικὴν, ἥγουν τὴν ἀναλογίαν, ἀπὸ τὴν ὅπου
γεννᾶται ἡ πρώτη ἀρετὴ τοῦ λόγου, ἡ σαφήνεια, ἂν δὲν
γράφῃ εἰς τρόπον (λέγω πάλιν ὅσον εἶναι δυνατόν ἐπὶ
γενικοὶ κανόνες χωρὶς ἐξαιρέσεις καὶ ἀνωμαλίας δὲν εἶναι
εἰς καμμίαν γλῶσσαν) ὥστε ἀπὸ τὸ σύγγραμμά του
συντάσσεται μία, καὶ ὅχι ἕξ ἢ ἑπτὰ γραμματικαί·
δὲν σπουδάζει καὶ πρὸς τούτοις νὰ συμπλέκη τὰς λέξεις
του καὶ τὰς συντάττῃ εἰς ἐκεῖνον τὸν τρόπον, ὅστις πρῶτος

ἐνὶ περισσοτέραν ἡδονὴν εἰς τὴν ἀκοήν. Ὁ δεύτερος οὖν
 τοῦ κανὼν ἐπιστηρίζεται εἰς τὴν φύσιν αὐτὴν τοῦ ἀνθρώ-
 που. Αὐτὸς ζητεῖ πανταχοῦ τὴν ἡδονήν· τὴν ζητεῖ εἰς
 τὴν τράπεζαν, τὴν ζητεῖ εἰς τὴν μαλακὴν κλίνην, εἰς τὰ
 ὑπερήματα, εἰς τὸ θέατρον, εἰς τὴν μουσικὴν; καὶ πῶς θέ-
 λει νὰ μὴ τὴν ζητῇ, καὶ εἰς τὴν διὰ λόγου μετὰ τῶν
 ἄλλων ἀνθρώπων ἀναστροφὴν, ἥτις συμπληροῖ τὸ περισ-
 σότερον σχεδὸν μέρος τῆς ζωῆς του; Παρὰ τούτους τοὺς
 κανόνας, τοὺς ὁποίους ἐγὼ στοχάζομαι ὡς ἀπαραιτήτους
 εἰς τὴν ἡμετέραν περίστασιν, ὅστις προσπαθεῖ νὰ γράφῃ
 ὁρθῶς, πρέπει νὰ φυλάττῃ καὶ τοῦτο. Ἐπειδὴ ἡ γλῶσσα
 τὴν ὁποίαν σπουδάζομεν νὰ καλλύνωμεν καὶ νὰ διορθώ-
 σωμεν, εἶναι θυγάτηρ ὀρφανῆ καὶ δυστυχῆς ἄλλης γλῶσ-
 σης ἐντελεστεράς, πρέπει νὰ προθυμούμεθα (ὅσον εἶναι δυ-
 νατόν, λέγω πάλιν, καὶ χωρὶς βίας) νὰ ἀναπληροῦμεν τὰ
 ὑλλεϊμμάτα της ἀπὸ τὰ μητρικὰ της πλοῦτη, καὶ ὅχι νὰ
 ἐμμελώμεθα τὰς φρασεολογίας καὶ συντάξεις τῶν ἄλλοτριων
 ὀρθῶν. Ἀρκοῦν ὅσα αἴσχη ἐπροσκόλλησεν ἀπὸ τὰ ξένα
 ὀρθῶν ἡ δυστυχία καὶ βαρβαρότης τοῦ γένους εἰς αὐτήν.
 Τοιοῦτος εἶναι ὁ ἀνώμαλος Ἰταλισμὸς τοῦ ὁποῦ. Ὁ
 Πρωτεὺς οὗτος εἰς ἡμᾶς εἶναι ἀκόμη βαρβαρότερος παρὰ
 εἰς τοὺς Ἰταλοὺς. «Εἰς τὸν τόπον ὁποῦ σὲ ἀπήνητησα»
 βαρβαρότης εἶναι ὑποφερτὴ, ἐπειδὴ εὐρίσκεται εἰς μό-
 νον τὸν τονισμὸν (ὁποῦ ἀντὶ τοῦ ὁπου) ἡ δὲ σημασία εἶ-
 ναι ἡ τοπικὴ καὶ γνησίᾳ τῶν παλαιῶν. Ἀλλ' εἰς καιρὸν
 τοῦ, ὁ ἀνθρώπος ὁποῦ, ἡ γυναῖκα ὁποῦ, τὸν ἀνθρώπον
 τοῦ, τὸ δένδρον ὁποῦ, οἱ ἀνθρώποι ὁποῦ. Ἄλλοτε πάλιν
 σημαίνει τὸ ὥστε, οἷον τόσον ὁποῦ, εἰς τὰς φράσεις
 αὐτάς ὁ Πρωτεὺς μετασχηματίζεται εἰς χρονικὸν ἐπίρ-
 ρημα, ἔπειτα εἰς ἄρθρον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀντωνυμίαν, ἢ

ὅποια παριστάνει ὅλα τὰ γένη, ὅλας τὰς πτώσεις καὶ ὅλους τοὺς ἀριθμούς. Μ' ὅλας ταύτας τὰς δικαίας παρατηρήσεις δυνατὸν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, πιθανώτατον εἶναι, ὅτι θέλει μείνει εἰς τὴν γλῶσσαν τὸ κατάρατον ΟΠΟΥ, ἐπειδὴ ἐκ δυστυχίας καὶ ἄλλαι πολλαὶ τοιαῦται ψῶραι ἔχουν νὰ μείνωσι, καὶ νέαι ἄλλαι (καθὼς γίνονται τὴν σήμερον μεταφράσεις) θέλουν προσκολληθῇ. Ἄλλ' ὅχι διὰ τοῦτο ὁ πεπαιδευμένος φίλος καὶ τοῦ γένους καὶ τῆς γλώσσης του πρέπει νὰ μὴ τὰς ἐλέγχῃ, ὅταν ἐρωτᾶται, ἢ νὰ μὴ τὰς ἀποφεύγῃ ὅταν γράφῃ.

Περὶ δὲ τῶν μεταφράσεων τοῦ Καρατζᾶ, καὶ ἄλλων τοιούτοτρόπων προβλημάτων, ἀποκρίνομαι, φίλε, τοῦτο. Ἡ στάμνος τῶν πόνων μου εἶναι τόσος πλήρης, ὥστε καὶ μόνον ἓνα σταλαγμὸν δὲν δύναται νὰ προσλάβῃ χωρὶς νὰ ἐκχυθῇ καὶ νὰ μὲ πνίξῃ. Ὅθεν,

Πρὸς δέ με τὸν δύστηνον ἔτι φρονέοντ' ἐλέαιρε.

ἂν ὅχι δι' ἄλλο, διὰ χάριν καὶ τοῦ Ὀμηρικοῦ τούτου στοιχείου, εἰς τὸν ὅποιον, οἱ γραμματικοὶ (οἱ περισσότεροι τῶνλάχιστον) ἄλλο παρατηρήσεως ἄξιον δὲν εὐρήκασιν πλὴν ὅτι περιέχει σωστὰ καὶ ἀνελλιπῇ τὰ ὅκτω μέρη τοῦ λόγου *ni plus ni moins*.

Δὲν ἐμπορεῖς νὰ πιστεύσῃς πόσον μ' ἐλύπησεν ὁ θάνατος τοῦ Λάμπρου· διότι πρὸς ταῖς ἄλλοις μου ἐματαιώσεις καὶ τὸ μικρὸν ἐγκώμιον, τὸ ὅποιον, εἰς μίαν σημείωσιν τῆς προδιοικήσεως κατὰ πάρεργον ἡτοίμαζον δι' αὐτόν, καὶ ὡς χρέος ὀφειλόμενον εἰς τοὺς κόπους του, καὶ ἐν διεγερτήριον εἰς τὴν μίμησιν αὐτοῦ.

Διὰ τὴν αὐτὴν προδιοίκησιν ἐζήτησα καὶ τὰ φύλλα τοῦ Χρυσολωρᾶ. Εὐχαριστῶ σε διὰ τὴν προθυμίαν τῆς ἀποστολῆς, ἀλλὰ μέχρι ταύτης τῆς ὥρας δὲν τὰ ἐλάβον.

ἀκόμη. Παρηγοροῦμαι ἐν τοσούτῳ μὲ τὴν ἐλπίδα. Ὡς πρὸς ἐπιθυμῶν νὰ σ' ἔχω μίαν μόνην ὥραν διὰ νὰ σε συμβουλευθῶ περὶ τῆς προδιοικήσεως ταύτης. Ἡ ὑπόθεσις εἶναι καλλίστη· ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ τὴν ἔγραψα κάπως. Δὲν εἶναι ὁ λόγος περὶ χαρακτῆρος λόγου, διότι ὅπως καὶ ἂν ᾖ γραμμένη, ἐπειδὴ δὲν εἴμεθα ἀκόμη ὑπὸ ζυγὸν γραμματικῆς, δὲν εἴμεθα τρόπον τινὰ μῆτε ὑπὸ δικαστήριον. Ἀλλ' εἶναι ὀλίγον σκληρά, διότι ἐλέγχει πολλὰς ἀκρισίας τῶν ἀντιφιλοσόφων γραμματικῶν, πολλὰς ἀνοησίας τῆς ἐν χρήσει μεθόδου, κατὰ τὴν ὁποίαν παραδίδεται ἡ γλῶσσα, καὶ ἄλλα πάμπολλα, τὰ ὅποια, εἰς τοὺς ἀληθῶς λογίους, ἤγουν τοὺς ἐλευθέρους ἀπὸ προλήψεως εἶναι πιθανὸν ὅτι θέλουν ἀρέσει· ἐνδέχεται ὅμως νὰ παροξύνωσι τοὺς κυανοφάγους καὶ πιναροὺς καὶ τὸ πᾶν καὶ τὴν διάνοιαν διδασκαλίσκους, μάλιστα ὁ μέγας ἐπαινος τῆς φιλοσοφίας, ἡ κατηγορία (χωρὶς ὅμως νὰ ὀνομάσω τινὰ) τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· ἐπροβλήθη ὅσον ἦτον δυνατόν νὰ μετριάσω τὸν ἔλεγχον μὲ τὸ *γλυκύπικρον* τῆς Σαπφοῦς, τὸ ὅποιον οὗτοι ὀνομάζουν *Aigredoux*· μ' ὅλον τοῦτο διστάζω ἀκόμη εἰς ἑλπίδα, καὶ ἐξήλειψα καὶ μετέγραψα καὶ πάλιν ἐξήλειψα πολλάκις τὰ αὐτά. Τὴν γραμματικὴν, περὶ τῆς ὁποίας ἐλάλει, δὲν τὴν ἔχω· ἀλλὰ δὲν εἶναι πλέον καιρὸς νὰ τὴν ἔχω, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ ὁ συγγραφεὺς ὅτι ἡ προδιοίκησις μου ἀποβλέπει αὐτόν. Ἄν ἤμην βέβαιος ὅτι περὶ τί χρηστὸν καινοτόμημα, ἤθελα μετὰ χαρᾶς τὸ ἀναχθῆναι ὡς ἀφορμὴν ἐπαίνου, ἀλλὰ φίλε μου, εἶναι ἀδύνατον ἀκόμη τοῦτο, καὶ μὴν εἴπῃς ὅτι κρίνω κατὰ πρόβλησιν πρὶν ν' ἀκούσω. Κρίνω καθ' ὃ βλέπω εἰς τὸ φωτισμένον ἔθνος τοῦτο, τὸ ὅποιον δὲν ἔχει σχεδὸν ἀκόμη ἐν-

τελεστάτην τῆς γλώσσης του γραμματικὴν· καὶ πῶς θέλεις ἡμεῖς νὰ ἔχωμεν τώρα καλὴν γραμματικὴν; Ἡ γραμματικὴ εἶναι μέρος τῆς λογικῆς, ἢ νὰ εἴπω ὀρθώτερον εἶναι αὐτὴ ἡ λογικὴ καταγινομένη εἰς τοὺς ὅρους καὶ σημεία τῶν ἐννοιῶν. Ἀλλὰ λογικὴ εὐρίσκεται ποῦ ποτὶ ἀκόμη ὀρθή;

Οἱ ὀνομασθέντες προφέσσορες εἰς Βυζάντιον δὲν με λέγεις ἂν ὠνομάσθησαν ἀπὸ τὸ γένος ἢ ἀπὸ τὸν τύρ... τοῦ γένους.

Τὴν ἀγαπητὴν σου σύζυγον κατασπάζομαι.

Δὲν βλέπτει ὅτι ἀγνοεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν Γραικῶν. Προθυμῆθητι τώρα ἐπιμόνως νὰ τὴν διδάξης τὴν γαλλικὴν, καὶ θέλεις ἐμπνεύσει εἰς αὐτὴν κατὰ μικρὸν καὶ τὴν ὀρεξίν τῆς ἡμετέρας, ἂν ἐπιχειρήσης τὸ πρᾶγμα μὴ ἡσυχίαν καὶ ἐννοίαν, καὶ τρόπον τινὰ στρατηγηματικῶς καὶ κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐπιστηθὶ εὐκαίρως, ἀκαίρως. Τοῦτο ὅταν ἤμην εἰς Ὀλλανδίαν, εἰς τῶν ἐκκλησιαστικῶν μινίστρων, ὅστις μ' ἐδάδαξε τὴν λογικὴν κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ Εὐκλείδου, μὴ ἐσυμβούλευε συνεχῶς, καὶ δὲν θέλω τὸ λησμονήσει ποτε μὴτ' αὐτὸς μὴτε τὴν ὀργισμένην ἡδονὴν τὴν ὁποίαν ἐδοκίμαζεν ἡ δυστυχὴς μου ἀκοή, ὅσάκις τὸν ἤκουον νὰ με λέγῃ: *Ἐπιστέθει εὐκαίρως, ἀκαίρως. N'est ce pas délicieux*; Δὲς τὴν εἰς τὸ γαλλικὸν ν' ἀναγνώσῃ τὸν *Gil Blas* θαυμαστὴν μυθιστορίαν, διὰ τὴν ὑπόθεσιν καὶ πλοκὴν, καὶ διὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου, ὅστις κρίνεται ὁ ἄριστος χαρακτῆρ τῆς ὁμιλίας (*style de conversation*)· καλὸν ἦτον καὶ τὸ *Les mille et une nuits*. Καὶ ἂν τοῦτο εἶναι μεταγλωττισμένον εἰς τὴν ἡμετέραν (καθὼς τὸ νομίζω) ἐμπορεῖς ἔπειτα νὰ τὸ μεταχειρίθῃς ὡς

δέλεαρ διὰ τὴν παράδοσιν τῆς Γραικικῆς. "Αλλο δέλεαρ. Λέγε τὴν συχνὰ τὰ ἀρχόμενα καλὰ καὶ ἔνδοξα τοῦ γένους, καὶ πρὸς τούτοις καὶ τὰ παλαιά· διὰ τὰ παλαιὰ εἶναι καλὸς ὁ 'Ανάχαρσις, Les ouvrages de Plutarque par l'Abbé Ricard. Εἶναι πρᾶγμα παρατηρήσεως ἄξιον, ὡς σημείον καὶ τοῦτο τῆς ἐνεργουμένης ἀναστάσεως τῶν Ἑλλήνων. Πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν γίνονται, ἢ τοῦλάχιστον ὑποκρίνονται φίλοι. Ἐξεύρεις ὅτι οἱ Ἀρμένιοι δὲν μᾶς ἀγαποῦν· δὲν σὲ λανθάνει ὅτι καὶ τὸ ἀπαίδευτον, ἡγοῦν τὸ περισσότερον μέρος τῶν ἡμετέρων τοὺς ὀνομάζουσι par charité chretienne κοπρολόγους. Εἶναι ἔδῳ τις ἐξ αὐτῶν, ὅστις εἶχεν εἰπεῖ τὸν πρέσβυν Α.Ε. (encore par charité chretienne) ὅτι ἡ βασιλεία των ἄλλως νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τὰς ἐπιβουλάς τῶν Γραικῶν δὲν δύναται ἔαν δὲν τοὺς ἐξολοθρεύσῃ ἐν στόματι ρομφαίας. Τώρα ὁ Αἰματολάπτης (ἡ λέξις εἶναι τῶν νῦν Πελοποννησιῶν) οὗτος περιέρχεται καυχώμενος ὅτι εἶναι Γραικός, καὶ διὰ τὸ πιστῶσι κάλλιον ἤλθεν εἰς ἐπίσκεψίν μου τὴν παρελθούσαν κυριακὴν. Φλυαρεῖ λοιπὸν ὅστις ὀνομάζει φιλοσοφίαν τὴν φιλοσοφίαν, ἡ ὁποία μόλις ἔμβασε τὸν πόδα εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἤρχησε νὰ κάμνῃ τὸ γένος ζηλωτόν.

Τὴν ἐγκεκλεισμένην παρακαλῶ σε ἀφ' οὗ ἀναγνώσης σφράγισον καὶ πέμψον ἀσφαλῶς πρὸς τὴν ἀρχόντισσαν. Ὅσα λέγω ὅτι εἶπα εἰς τὸν υἱόν της ἀληθῶς τὰ εἶπα· ἀλλὰ διὰ νὰ καταλάβῃς τὴν ἐννοίαν των, ἔχεις χρεῖαν μικροῦ σχολίου γραμματικοῦ. Εὐθύς κατ' ἀρχὰς τῆς ἐπιστολῆς μὲ λέγει ὅχι δι' αἰνιγμάτων, ἀλλ' αὐτολεξεί, ὅτι ἀκριβὲς τῆς υἱὸς εἶναι ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς, ἔπειτα μὲ παρακαλεῖ ὡς τοιοῦτον νὰ τὸν συμβουλεύω τὰ δέοντα, καὶ

τέλος μετὰ πολλὰς φιλοφροσύνας υπογράφεται très humble et t. o. s. με τὸ ἐπωνύμιον ὅχι τοῦ ἀνδρός της ἀλλὰ τοῦ πατρός της. Ἀφίνω σε νὰ καταλάβῃς ποῖον σπασμὸν ἐπροξένησεν ἡ τοιαύτη ἐπιστολὴ εἰς τὰ ἐξησθημένα μου νεῦρα.

Εἰς τῶν τοιούτων εὐγενῶν πιθανὸν ὅτι εἶναι καὶ ὁ δι' αὐτοῦ περάσας μεγαλέμπορος Σμυρναῖος, περὶ τοῦ ὁποῦ δὲν ἔχω καμμίαν εἰδήσιν. Ὅταν παραβλέπεσαι ἀπὸ τοιούτους λέγε τό· *Οὐ φροντὶς Ἰπποκλειδῇ καὶ ἐκδικοῦ τὴν καταφρόνησιν μὲ ἄλλην καταφρόνησιν*. Τί προσμένεις ἀπὸ πλουσίους ἀπαιδεύτους, καὶ μάλιστα ἐὰν ἐκ δυστυχίας ᾗναι στερημένοι καὶ φυσικοῦ πνεύματος; ὡς φαίνεται νὰ ᾗναι αὐτός. Ἦθελεις ἀπορήσει ἂν σ' ἔλεγον ὅτι τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος Μ... του τυραννικὴ τις ὕβρις (ἀπ' ἐκείνας τὰς ὁποίας ὀνομάζουσιν οἱ Ἴταλοι Prepotenze) πρὸς φίλον τινα, ἐχρημάτισε τὸ αἷτιον διὰ τὸ ὁποῖον πλανῶμαι εἰς τὰ ξένα μακρὰν τῆς πατρίδος μου· ἀλλὰ δὲν ἔχω μῆτε δύναμιν μῆτε καιρὸν νὰ μακρολογῶ.

Περὶ Κρητὸς δὲν ἠδυνήθην νὰ μάθω τι νεώτερον. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θέλεις ἰδεῖ αὐτοῦ τὸν Κωνσταντῖνον Παπάζογλουν· καὶ αὐτὸν ἐρευνῶν ἴσως κατανοήσεις τὴν ἀληθινὰν αἰτίαν τῆς σιωπῆς του. Σὲ ἐνθυμίζω καὶ πάλιν κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα τὸ «μέμνας' ἀπιστεῖν».

Εἰς τοὺς καταλόγους τοὺς ὁποίους θέλεις εὐρεῖ εἰς τὸ προεσταλμένον σανδύκιον, καὶ τῶν ὁποίων μέρος σ' ἔλεγον νὰ πέμψῃς πρὸς τὸν Πύργον, καὶ τοὺς λοιποὺς πρὸς τὸν Πρώϊον, εὐρίσκεται ἰδιαίτερος εἰς κατάλογος ὅχι βιβλίων, ἀλλὰ πινάκων καὶ ὀργάνων γεωγραφικῶν. Αὐτὸν ἐνθυμοῦ παρακαλῶ σε νὰ τὸν στείλῃς εἰς τὸν Πρώϊον.

Ὅταν ἔλαβον τὸ ἐσπέρας τῆς 8 Ἀπριλίου τὴν ἐπι-

πολὴν σου τῆς 26 Μαρτίου, τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸ πρῶτον εἶχε παραδοθῇ εἰς τὸ κυλιστὸν ἀμάξιον λεγόμενον (Roulier) τὸ σανδύκιον περιέχον βιβλία διὰ τὸν Πρώϊον. Μὴ ἔχων ἀκόμη τὸ ὄνομα τοῦ Castinel, καὶ τὸ περισσότερον προκατελημμένος ἀπὸ τὴν περὶ τῆς ὁποίας παρεπονέθης πρότερον σιωπὴν του, κατεύθυνα τὸ σανδύκιον εἰς τὸν ἐν Μασσαλίᾳ ὁμογενῆ Barthelemy Badetti διὰ νὰ τὸ πέμψῃ ἐκεῖθεν πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ βιβλία ταῦτα ἔχουν νὰ καταντήσωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἦτο συμφέρον (μὲ φαίνεται) νὰ γράψῃς πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν νὰ παραγγείλῃ τὸν Badetti νὰ τὰ στείλῃ κατ' εὐθείαν ἀπὸ Μασσαλίας εἰς τὸ Βυζάντιον, ἂν κατ' εὐθείαν ἤθελεν εὐρεθῇ πλοῖον, καὶ διὰ τὸ συντομώτερον, καὶ διὰ τὸ ὀλιγοδαπανώτερον.

Ὀλίγον ἀρχήτερα εἶχα πέμψῃ διὰ τοῦ αὐτοῦ Badetti πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν 12 Ἑλιοδώρους, τοὺς ὁποίους εἶχε μου ζητήσῃ· ἔκρινα δίκαιον νὰ τοὺς περάσω πρὸς 13.10· ἔθεν κατέγραψα εἰς τὸν λογαριασμὸν σου ὡς ἔχειν σου 162, κερδαίνεις λοιπὸν 19.10 περισσότερον παρὰ τὴν συνήθη τιμὴν, ἐπειδὴ οἱ βιβλιοπῶλαι πληρώνουσιν 156 διὰ 13 Ἑλιοδώρους.

Δὲν ἔχω ἀκόμη τὸν λογαριασμὸν τῶν βιβλίων τοῦ Πρώϊου μὲ τὴν ἐξῆς θέλω σὲ τὸν πέμψῃ, καὶ γράψῃ πρὸς αὐτόν. Εἰπέ τον ἐν τοσοῦτῳ διὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου, ὅτι τὰ βιβλία ἐπέμφθησαν· ἡ τιμὴ των, ὡς λογίζομαι ἔχει ν' ἀναβῇ περίπου τὰς 550.

Ταύτας τὰς ἡμέρας μελετᾷ ὁ Κλαυέριος νὰ σὲ πέμψῃ μίαν τριακοντάδα Ἀπολλοδώρων· καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ τοὺς οἰκονομήσῃς ὡς κρίνεις συμφερώτερον, ἢ αὐτοῦ ἢ εἰς Βυζάντιον, ἢ καὶ εἰς Μολδοβλαχίαν.

Στοχάζομαι ὅτι διὰ τὰ τοῦ Πρωίου καὶ διὰ τὰ προ-
σταλέντα, ἱκαναὶ εἶναι 800 κατὰ τὸ παρὸν νὰ μὲ ἐμβά-
σης διὰ τοῦ Ἰορδάνου, ἢ καὶ ὀλιγώτεροι· μὲ τὴν ὑπο-
μονὴν σου καὶ εὐκαιρίαν. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξαλείψω καὶ
τὰ κατὰ τῶν καρκίνων, ὡς βλέπω, διὰ τὸ τοῦ Λωμικοῦ

. Τὸ γένος, ἣν τις ὀργίσῃ
Τὸ τῶν γερόντων, ἐστὶ ὅμοιον σφηκιᾷ·
Ἔχουσι γὰρ καὶ κέντρον.
Ὁξύτατον, ᾧ κεντοῦσι, καὶ κεκραγότες
Πηδῶσι, καὶ βάλλουσιν ὥσπερ φέφαλοι.

Τὴν ἐγκεκλεισμένην πέμψον ἀσφαλῶς πρὸς τὸν Στέφανον
Σκυλίτζην, πρὸς τὸν ὅποιον παρακαλῶ σε νὰ εἴπῃς
τοὺς ἀδελφούς σου (μὲ τοῦτον τὸν ταχυδρόμον, καὶ ὅχι
ἀργότερα) νὰ μετρήσωσι πεντήκοντα ἢ ἐξήκοντα γρόσια,
ἐὰν τοὺς τὰ ζητήσῃ. Ὅταν δοθῶσιν, ἐνθυμοῦ νὰ μὲ σπ-
μειώσης νὰ τὰ περάσω εἰς τὸν λογαριασμὸν σου, καθὼς
ἔτι κ' ἐκεῖνα τὰ δοθησόμενα εἰς τὸν ἐν Τεργεστίῳ Γεώρ-
γιον Ἡσαίου.

Πάλιν σέ λέγω περὶ τοῦ Καρατζᾶ· ἐὰν εἶχον φίλε τὸν
καιρὸν νὰ καταγίνωμαι εἰς ἐκδόσεις ἀλλοτρίων βιβλίων
νέων, δὲν ἦτον ὠφελιμώτερον νὰ τὸν δαπανήσω εἰς ἐκ-
δοσιν παλαιοῦ τινος συγγραφέως; Μία μόνη ὥρα ἂν μὲ
ἐπερίσσειε καθ' ἡμέραν, ἥθελα μετὰ χαρᾶς τὴν δώσω εἰς
τὸν Ἡρόδοτον. Θρηνῶ ὁσάκις τὸν βλέπω ἀτελεῖ, τὸν
ὅποιον ἤρχισα μὲ τοσαύτην προθυμίαν, καὶ μετέφρασα
ὑπὲρ τὸ ἥμισυ. Ὁ Ἡρόδοτος μὲ τὸ ἐλληνικὸν κείμενον
ὁμοῦ καὶ μὲ ὀλίγας σημειώσεις ἤθελεν εἶσθαι ἀληθὲς καὶ
μήλιον διὰ τὸ γένος, ὅχι διὰ τὴν μετάφρασίν μου, ἀλλ'
ὅτι εἶναι εἰς ἀπὸ τοὺς ἀξιολογωτέρους τῶν παλαιῶν συγ-
γραφέων.

γραφῶν. Τί νὰ κάμω; καὶ πράττομεν καὶ ἀζῶμεν οὐχ' ὡς θέλομεν, ἀλλ' ὡς δυνάμεθα», malgré notre libre arbitre.

Υἱάινει !

Ὁ βιβλιοπώλης ἔστειλε τοὺς δύο μῆνας (Pluviose καὶ Ventose) τῆς ἱατρικῆς ἐφημερίδος.

55.

28 Ἀπριλίου, ὥρα 5 πρωῒνῃ 1805.

Καλὴν ἡμέραν ! Δὲν ἐνθυμοῦμαι, φίλε εἰς ὅλην μου τὴν παρελθοῦσαν ζωὴν νὰ εὐρέθην εἰς τόσῃν ἀμηχανίαν, εἰς ὅσῃν μ' ἔρριψεν ἡ παροῦσα περίστασις. Ἐπέρασα τὴν νύκτα ὅλην ἄγρυπνος· ὅθεν μὴ σὲ φανῇ παράξενος ἡ ἀταξία καὶ τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν λόγων μου. Δὲν σὲ ἀνήγγειλα εἰς τὸν καιρὸν ὅτι ὁ περίφημος Villosion, ὅστις ἦτον καθὼς ἐξεύρεις, εἰς τὴν βιβλιοθήκην διδάσκαλος τῆς κοινῆς τῶν Γραικῶν γλώσσης, ἐκίνησε πάντα λίθον διὰ νὰ μεταφέρῃ τὸν Προφασσορικόν του θρόνον ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην εἰς τὸ Γαλατικὸν φροντιστήριον (College de France), καὶ τὸ ἐπέτυχεν, ἂν πρέπη νὰ ὀνομασθῇ ἐπιτυχία ὅ,τι κατορθοῦσιν οἱ ταλαίπωροι ἄνθρωποι εἰς ἴδιον αὐτῶν ὄλεθρον. Εἶναι δύο, ἢ τὸ πολὺ τρεῖς μῆνες ἀφ' οὗ ἔλαβε τὸ Αὐτοκρατορικὸν δίπλωμα νὰ ἦναι αὐτὸς τρίτος διδάσκαλος (εἶναι δύο εἰς τὸ Φροντιστήριον ὁ Bosquillon καὶ ὁ Gail) τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας, ὁμοῦ δὲ καὶ τῆς κοινῆς γλώσσης τῶν Γραικῶν, μὲ μισθὸν 6000 φράγκ. Ἀλλ' ὁ ταλαίπωρος δὲν τὸ ἐχάρη πολὺ, ἐπειδὴ μό-

λις ἐνθρονίσθη εἰς τὸ φροντιστήριον (μὲ θλίψιν ἀπαραμύθητον τοῦ Gail) καὶ ἠρρώσθησε νόσον ἥπατικὴν, τὴν ὁποίαν ἀδῆλως ἐμφωλεύουσιν πρὸ πολλοῦ, ἠγρίωσεν, ὡς φαίνεται, ἡ φιλοτιμία καὶ ἴσως τὸ βάρος καὶ ἡ φροντίς τῆς νέας ἐπιστάσεως, καὶ ἀπέθανε προχθές. Μέγα συμβούλιον τῶν προφασσώρων ὄλων (εἶναι 15 ἢ 20) τοῦ Φροντιστηρίου, πῶς νὰ διαθέσωσι τὸν νεωστὶ δημιουργηθέντα θρόνον τοῦτον, τὸν ὁποῖον καὶ πρὶν ἀποπνεῦσθαι ὁ ἄρρωστος, ἔτρεχον ἐπάνω καὶ κάτω ἀναιδέστατα ζητοῦντες πολλοί. Πολλὰ ὀλίγων διδασκάλων, ἴσως ἐνὸς μόνου (καταλαμβάνεις ποίου) γνώμη ἦτον νὰ καταργηθῇ ὁ περὶ τὸς οὗτος θρόνος. Τῶν περισσοτέρων ἡ ψῆφος ἦτον ὅτι μόνον νὰ φυλαχθῇ, ἀλλ' ἐξ ἐνὸς στόματος ὅλοι εἶπαν ὅτι πρέπει νὰ ζητήσωσιν ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα, διάδοχον τοῦ Villouison ἐμὲ τὸν ἀθλιέστατον, ὡς μόνον ἱκανὸν νὰ παραδίδῃ καὶ τὰς δύο γλώσσας. Τοῦτο τὸ συμβούλιον ἐγένετο, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔπνεε τὰ λοιπία. Πολλοὶ φίλοι, ἐξαιρέτως ὁ Κλαυέριος, μαθόντες το, ἔδραμον πρὸς ἐμὲ διὰ νὰ μὲ προδιαθέσωσιν εἰς τὴν ἀποδοχὴν. Ἀπεκρίθην στερεῶς ὅτι μὴτ' ἡ ὑγεία μου, μὴτ' αἱ λοιπαὶ μου ἀσχολίαι μ' ἐσυγχώρουν νὰ ἀναδεχθῶ νέον ἄλλο βάρος. Τοῦτο, ὡς φαίνεται, ἔφθασεν εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν Προφασσώρων καὶ χθὲς τὸ ἐσπέρας ἀπροσδοκῆτως περὶ τὴν ὀγδόην ὥραν ἦλθε εἰς ἐμὲ εἰς ἐξ αὐτῶν (ὁ διδάσκαλος τῆς Ἀραβικῆς γλώσσης), φανερόν πεμφθεὶς ἀπὸ τοὺς λοιπούς, διὰ νὰ ἐρευνήσῃ τὴν γνώμην μου. Ἀπεκρίθην καὶ εἰς αὐτὸν τὰ αὐτά. Ἀλλ' ὅμως ἐπέμεινε πολὺ, λέγων ὅτι θέλω γενῇ αἷτιος τῆς καταργήσεως τοῦ θρόνου, καὶ ἀνεχώρησε παρακαλῶν με νὰ κάμω ἀκριβεστέραν καὶ ὠριμωτέραν σκέψιν περὶ τούτου.

Λέγω πάλιν, φίλε, τοιαύτη ἀμηχανία δὲν ἐνθυμοῦμαι
 ἃ μὲ κατέλαβε ποτέ. Ὅσο βέβαιος, ὅτι μήτε ἡ φιλο-
 τιμία μὲ βασανίζει, μήτε ἡ ἀπόλαυσις τῶν 6000 φράγ-
 των μὲ δειλιάζει. Οἱ πολεμοῦντές με λογισμοὶ εἶναι οὗτοι.
 Ἐξ ἑνὸς μέρους τὸ πρᾶγμα εἶναι ἐνδοξον διὰ τὸ γένος·
 ὡς δὲ καὶ ὠφέλιμον διὰ δύο αἰτίας τὰς ἐξῆς· Πρῶτον,
 ἡ ἀπορροή αὕτη τῆς παραδόσεως τῆς κοινῆς γλώσσης,
 ἐνδέχεται νὰ συνεργήσῃ εἰς τὸ νὰ ἐκδόσω ὀλίγον κατ'
 ὀλίγον τὰς διαφόρους παρατηρήσεις, ὅσας ἔκαμα εἰς αὐ-
 τήν, καλὰς ἢ κακὰς δὲν ἐξεύρω, ἀλλ' ὅμως τοιαύτας
 ἵσται νὰ δώσωσι νύξιν νὰ κάμωσιν ἄλλοι καλλιωτέρας.
 Δεύτερον, ἐὰν εὐχαριστηθῶσιν ἀπὸ μέ, ἐνδέχεται νὰ μεί-
 νῃ ὁ θρόνος κληρονομία τῶν Γραικῶν, ἥγουν νὰ μὴ τὸν
 κατέχῃ εἰς τὸ ἐξῆς ἄλλος παρὰ Γραικὸς τὸ γένος, τὸ
 ποῖον δὲν εἶναι πρᾶγμα ἄδοξον εἰς τοὺς ταλαιπώρους
 Γραικοὺς. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἐὰν δεχθῶ τὸ διδασκαλι-
 κὸν ἐπαγγελμα τοῦτο, πρέπει νὰ παραιτήσω τὴν ἐκδοσιν
 τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων, τὴν ὁποίαν στοχάζομαι
 ὡς πρᾶγμα πολὺ ὠφελιμώτερον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀναγ-
 καστον εἰς ἡμᾶς. Δεύτερον ἐνδεχόμενον, καὶ ἡ περισσοτέρα
 σύντασις τῆς ταλαιπώρου κεφαλῆς μου (Contention d'
 l'esprit) καὶ ἡ ἐπαινετὴ φιλοτιμία τοῦ νὰ μὴ φανῶ ἀνά-
 λους τῆς ἐκλογῆς, καὶ τὸ ἀσύνηθες νὰ λαλῶ δημοσίᾳ
 ὡς εἰς τὴν ἐκδοσὶν ἕως τῶρα ἐπέρασα ζωὴν μοναδικήν, ψοφοδεῆ, καὶ
 σχεδὸν θηριώδη, νὰ μὲ στείλωσιν ἐγρήγορα ὅπου εὕρισκε-
 ται ὁ Villosion. Βλέπεις, φίλε, εἰς ποῖαν βάσανον εὕρι-
 σμαι. Αὕτη εἶναι ἡ εἰλικρινὴς ἐξομολόγησις τῆς καρ-
 δίας μου· οὗτοι οἱ λογισμοὶ τὴν ταραττοῦσιν· μήτε φιλο-
 δόξια, μήτε φιλοδοξία, δὲν ἔχουσι (ταύτην τὴν ὥραν)
 ἀμμίαν χώραν εἰς αὐτήν. Ὑγίαινε! περισσότερα δὲν

λέγω, ὅτι εἶμαι κοπωμένος ἀπὸ τὴν ἀγρυπνίαν. Ἀπ' ὅσων
σὲ γράφω, μόνον τὸν θάνατον τοῦ Villoison ἐμπορεῖς νὰ
εἴπης εἰς ὅτινα θέλεις, τὰ λοιπὰ γίνωσκε μόνος. Μὲ δευ-
τέραν μου θέλω σὲ γράψει πλατύτερον. Ἐνθυμοῦ καλῶ
ὁσάκις λαμβάνεις ἐπιστολάς μου νὰ μὴ σχίζης τὴν σφρα-
γίδα παρόντος τινός, ἀλλὰ μόνος εἰς τὸ ταμεῖόν σου, *ce-
cela pour cause*. Δὲν ἔλαβον ἀκόμη τὸν Χρυσολωρὴν
ἐχάθη ὡς φαίνεται, διὰ δυστυχίαν μου. Καὶ πάλιν ὑγίαινε.

Σήμερον θάπτεται ὁ νεκρὸς τοῦ Villoison· ἡ βάσανος
τῶν λογισμῶν μου μ' ἔκαμε νὰ μὴ γράψω ἀκόμη καὶ
πρὸς τὸν Πρώτον, θέλω τὸ πράξει εἰς τὸ ἐξῆς.

56.

1 Μαΐου 1805.

Ἀλέξανδρε φίλε, ἀσπάζομαι σε, ὡσαύτως καὶ τὴν
ἀγαπητὴν σου σύζυγον καὶ τὸν φίλον Ἐπαμινώνδην.
Ἔχω τρεῖς ἐπιστολάς σου τὴν 29 Μαρτίου, τὴν 2 Ἀ-
πριλίου, καὶ τὴν μακρὰν 9 - 16 τοῦ αὐτοῦ, συνδευμέ-
νην μὲ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ σου κτλ. Διὰ ν' ἀποκριθῶ εἰς
ὅλας ταύτας εἶναι χρεῖα νὰ γράψω ὄχι μόνον μακαρονι-
κῶς, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἀτάκτως, ἡγουν ὅπως παρ-
σταθῶσιν εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὸν κάλαμον τὰ πράγματα.
Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν καταπλακωμένος ἀπὸ τόσας ἀσχη-
λίας (ὁ τύπος τοῦ Ἰσοκράτους ἤρχισε) "Ἀνοιξε λοιπὸν
τὰς ἀκοάς σου, νὰ εὐφρανθῇς ἀπὸ μακαρονισμὸν.

Πρὸ πάντων, ὡς ἀναγκαιότατον (διὰ τὸν φόβον τῆς
λήθης) σὲ λέγω, ὅτι εἰς τὰς Γερμανιστὶ γραφομένας ἐπισ-
τολάς σου, νὰ μὴ γράφῃς ὅτι εἶμαι κοπωμένος ἀπὸ τὴν ἀγρυπνίαν.

λογικὰς ἐφημερίδας τῆς 'Ιένης (Jenaische Allgemeine Literatur-Zeitung Num. 298, 14 December 1805 pag. 513-518) εὐρίσκω τὴν κήρυξιν νέας περιηγήσεως τῆς 'Ελλάδος μὲ τοῦτον τὸν τίτλον Bruchstücke zur näheren Kenntniss des heutigen Griechenlands, gesammelt auf eine Reise von J. L. S. Bartholdy im J. 1803-1804,) τόμον πρῶτον τυπωμένον εἰς τὸ Βερολῖνον. Ὁ ἡλίθιος οὗτος Βαρθόλδους ἢ Μπερτόδολος, ἀνακινεῖ (avec un air niais) τὰς καθ' ἡμῶν κατηγορίας τοῦ Pauw αὐτολεξεί. Dass der erste gebrauch von wiedererlangter Freyheit *allerdings* ein Religionskrieg seyn würde. Ἐπειδὴ ἀπὸ ἀπλῆν ἀγγελίαν ἐφημερίδος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καταλάβῃ τις καταλεπτῶς τὰς αἰτίας καὶ τὰς ἀποδείξεις τοιαύτης ἡλιθίου προτάσεως τοῦ ὀξύδερκεστάτου τούτου νέου περιηγητοῦ, ἐπέθιμουν νὰ ἔχω περὶ τούτου ἀκριβεστέραν ιδέαν, ἂν κατὰ τύχην τὸ ἀναγνώσης ποῦ ποτε, ἢ καὶ τὸ ἀποκτήσῃς. Ὡς τόσον φρόντισον νὰ ἀναγνώσης καὶ τὴν ἐφημερίδα, ὅπου λέγει πολλὰ καὶ περὶ Σουλιωτῶν, ἀληθῆ ὁμῶς ταῦτα καὶ ἄξια τῆς Σουλιωτικῆς ἀνδρείας ἐγκώμια.

Ὅταν μὲ γράφῃς Γερμανικὰς λέξεις, γράφε τας μὲ Λατινικὰ στοιχεῖα· ὅτι δὲν ἐδυνήθην ποτὲ νὰ ὑπομείνω τὴν μάθησιν τῶν Γερ. στοιχ. ἂν καὶ τὸ ἔργον δὲν εἶναι πολλῶν ἡμερῶν κόπος.

Ὁ Σχοινᾶς ἀπεδήμησε τὴν κζην τοῦ Ἀπριλίου, ἤγουν πρὸ μιᾶς ἡμέρας τοῦ νὰ λάβω τὴν τελευταίαν σου ἐπιστολήν· ὅθεν μὴ δυνάμενος νὰ τὸν ἐρωτήσω τί ἔγραψεν αὐτοῦ περὶ τῶν Πρ. καὶ φοβούμενος μὴν ἔκαμέ τι νεανικὸν καὶ ἀσυλλόγιστον περικλείω εἰς τὴν παροῦσαν τὸ μικρὸν εἰκονικὸν ἐπιστολίδιον, διὰ νὰ τὸ ἔχῃς πάντοτε

εἰς ἀθώωσίν σου. Ἐγὼ βέβαια τὸν εἶπα ἀπλῶς ὅτι πέμ-
πονται αὐτοῦ ἀντίτυπα· ἀλλ' ἐνδέχεται ἢ νὰ παρήκουσε
καὶ νὰ ἔκαμεν ὡς ὁ ὑπηρετὴς του Sterne ὁ Lafleur
ἤγουν νὰ ἔδειξε προθυμίαν ἄκαιρον καὶ περιέργον. Καλὸ
ἦτον νὰ γράψης καὶ τὸν Weber ἐπιστολὴν μικρὰν περὶ
τοῦ νέου· ἐγὼ ἔγραψα καὶ πρὸς τοὺς δύο, στείλας ὁμοῦ
καὶ τὴν ἰδικήν σου τὴν πρὸς τὸν Pr. Ἐλπίζω ὅτι θελεῖ
εὐδοκιμήσει ὁ νέος. Ἐχει ἐνθουσιασμόν πολύν, αἰσθησι-
* τοῦ καλοῦ μεγάλην, καὶ ψυχὴν πολλὰ μαλακὴν. Εἴθε νὰ
γένῃ γέφυρα εἰς τοὺς μέλλοντας, διὰ νὰ κατευθύνωσι τὰ
βήματά των ἐκεῖ!

Ἐνθυμᾶσαι κατὰ τύχην πόσα φράγκα σὲ εἶπα ὅτι με-
χρεωστῇ ὁ Δημήτριος Σκυλίτζης; Ἐπειδὴ καὶ μικρὸν
γραμματίδιον νὰ μ' ἀφήσῃ δι' αὐτὰ δὲν τὸν ἐδίδαξεν
μήτ' ἢ διακρίσεις, μήτ' ἢ συνειδησεις, βασανίζω τὴν μνή-
μην μου μεταξὺ τῶν 62 καὶ 72, χωρὶς τῶν ὅσα ἐδαπεί-
νησα εἰς τὰς χονδρὰς ἐπιστολάς τὰς πρὸς αὐτόν (μετὰ
τὴν ἀποδημίαν του) τὰς ὁποίας μ' ἔκαμε τὴν τιμὴν νὰ
γράψῃ νὰ τὰς κατευθύνωσιν εἰς ἐμέ. « Μὴ ἱκανῶς δέ-
» ἢ μὴ καλῶς τραφέν, ἀγριώτατον τῶν ὅσα φύει γῆ ».
Ἄλλ' οἱ ἀντιφιλόσοφοι τοιοῦτους θέλουσι καὶ εὐχονταί
τοὺς Γραικοὺς.

Περὶ τῶν διὰ τὰς Κυδωνίας βιβλίων ἐλπίζω πρὸς τὸ
τέλος τῆς ἐπιστολῆς μου νὰ σὲ φανερώσω, ὅτι ἐκίνησαν
διὰ τὴν Μασσαλίαν πρὸς τὸν Castinel, πρὸς τὸν ὅποιον
φρόντισον νὰ δώσης τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς.

Ὁ βίος τοῦ Ἐπαμινώνδου ἦτο στιχωμένος· ὅθεν τὸν
ὑπῆγα χθὲς εἰς τὸν Allais, παρακαλῶν νὰ τὸν ἀλλάξῃ
μὲ κἀνένα ἄδետον (τὸ ὅποιον εἶναι πολλὰ δύσκολον μετὰ
παρέλευσιν πεντήκοντα ἢ ἐξήκοντα ἐτῶν, ἀφ' οὗ ἐτυπώθη).

εὐρεθῇ πλέον εἰς φύλλα), εἰ δὲ μή, νὰ τὸν ξεστιχώσῃ, καὶ νὰ στείλῃ τὰ τετράδια πρὸς τὸν Franck κατὰ τὴν ἀνέχθειαν. *Ἡ τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλο ἔγινεν, ἢ δὲν θέλει ἀρ-
τῆσει νὰ γένῃ. Δὸς λοιπὸν καὶ εἰς τὸν Franck τὴν ἀναγ-
καίαν εἶδῃσιν περὶ τούτου.

Μοῦ ἐτάραξας τὸν ἐγκέφαλον μὲ τὰ προλεγόμενα.
Ἡ ἐξ ἀπροσεξίας σ' ἔγραψα ἄλλα ἀντ' ἄλλων, ἢ σὺ τὰ
ἀνέγνωσας μὲ προσοχὴν ὀλίγην. Ἐγὼ σ' ἔλεγα περὶ τῶν
προλεγόμενων τοῦ Καρατζᾶ· καὶ σὺ συγκατέμιξας μ'
τὰ τὰ προλεγόμενα τοῦ Ἡλιοδώρου· περὶ τῶν ὁποίων
κατὰ τὴν πρώτην εἶδῃσιν τὴν ὁποίαν σ' ἔγραψα, ἄλλην
πλέον δὲν ἔχω παρὰ τῶν ἐν Λιθόρῳ.

Ἄλλ' ἐπειδὴ περὶ Ἡλιοδώρου ἔπεσε λόγος, ἐνθυμοῦ
κατὰ τὸν θάνατόν μου, νὰ ζητήσῃς καὶ τὸ ἀντίτυπον τὸ
ποῖον μεταχειρίζομαι· ἠύξησα εἰς τὸ περιθεώριον τὰς
σημειώσεις, καὶ τὰς αὐξάνω, ὅσας εὔρω τίποτε εἰς τὰς
σημειώσεις μου, διὰ νὰ ᾔναι ἕτοιμος εἰς δευτέραν ἐκδο-
σιν αἱ νέαι σημειώσεις δὲν εἶναι ὅλαι προσθηκαί, ἀλλὰ
καὶ ἀφαίρέσεις ἢ μεταρρυθμίσεις τῶν ἡμαρτημένων. Ἀ-
πὸ ἀλλοῦ καὶ νέας ἄλλας παρωδίας καὶ κλοπὰς τοῦ Μυ-
στοριογράφου, ἕκαμα καὶ τινὰς ἐπανορθώσεις εἰς τὸ κεί-
μενον, εἰς τρόπον ὥστε, ἡ δευτέρα ἐκδοσις ἂν δὲν εἶναι
καλλιωτέρα, θέλει εἶσθαι allerdings ὀλιγώτερον κακὴ
παρὰ τὴν πρώτην.

Σὲ εἶπα ἀνωτέρω, ὅτι ὁ τύπος τοῦ Ἰσοκράτους ἤρχι-
ται. Ἦθελα ὁμῶς νὰ ἔχῃς τὴν τελευταίαν ἐκδοσιν τοῦ
ῥήτορος (εἰς Λειψίαν 1803 τοῦ Lange) διὰ νὰ ᾔσαι
κατὰστάσιν νὰ τὴν παραβάλῃς μὲ τὴν ἡμετέραν ὅταν
ἐκδοθῇ. Εὐκόλον εἶναι νὰ σὲ τὴν προμηθεύσῃ ὁ Reclam.
Ἐνταῦθα κλεισμένην σ' ἐπιστρέφω τὴν ἐπιστολὴν τοῦ

Γρυπύλου, εὐχαριστῶν ὅτι ἐφρόντισας νὰ μὲ δώσης
περὶ τῶν ἐκεῖ γινομένων καὶ ἀπογινομένων.

Βέβαια ἔπρεπεν ὁ Λοδοβίκος νὰ λέγεται Λοδοβί-
ῆ Λοδοβικικός (κατὰ τὸν τύπον τοῦ Δαρεικός) ἀλλ'
ἐπειδὴ καὶ οὗτοι τοὺς Λοδοβίκους των, καὶ οἱ Ἰο-
σοὺς Φιλίππους ὀνομάζουσι πρωτοτύπως καὶ ὅχι κ-
κῶς, συγχωρημένον εἶναι εἰς ἡμᾶς νὰ μεταχειρίζο-
μεν τὴν αὐτὴν μετωνυμίαν ἢ ἀντωνομασίαν ἀπαρᾶλλον
καὶ χωρὶς περιεργίας, καθὼς ὀνομάζομεν καὶ τὰς εἰ-
ρηαῖς τῶν ἀγίων, πολλάκις μὲ τὰ πρωτότυπα καὶ κύρια
ὀνόματα τῶν ἀγίων.

Τὸ παράδειγμα τοῦ γράφειν εἰς τὸν καιρὸν μου
εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Σμύρνης ὠνομάζετο *Φόρμα* (καὶ π-
ποῖς Χίοις Φούρμα).

Τὸ *Κύταλον* ἐπρόβλεπα ὅτι ἔμελλε νὰ σὲ ταρ-
καθὼς ἐτάραξεν ἐμὲ πολὺν καιρὸν, εἶναι ὁμῶς πολλὰ
κρά, ὅσα πρέπει νὰ εἶπη τις περὶ τούτου, καὶ ἴσως
ἀκόμη ὠριμα. ὅθεν τὰ ἀναβάλλω εἰς ἄλλον καιρὸν.
καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ σὲ εἶπω, ὅτι τὸ στοχάζομαι
παραφθορὰν τοῦ Κύταρος.

Μ' ἐρώτας (ἐνθυμοῦμαι) καὶ διὰ μέλλοντας τινὰς ἀ-
μάλου τονισμοῦ, Θέλω ἔλθει κτλ. ἀντὶ τοῦ *ἐλθεῖ* (ἢ
ἐλθεῖν). Πρὸ πολλοῦ ἔκαμα σκέψιν περὶ τούτου, καὶ π-
ρετήρησα ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦτο συμβαίνει
ἐκεῖνα τὰ ῥήματα, τὰ ὅποια οἱ Γραμματικοὶ ὀνομάζου-
σιν Αὐθυπότακτα, Θέλω ἔλθει, εὔρει, κάμει, φάγει, π-
ἀποθάνει, τύχει, λάβει, πάθει, βάλει, ψάλει, λάχει, κ-
ἄλλα τοιαῦτα μωρολογήματα. Ὀλίγα ἀπὸ αὐτὰ εὐκόλ-
εἶναι νὰ διορθωθῶσιν, οἷον θέλω ἐλθεῖ, εὔρεῖ· ἀλλ' ἐν-
σκληρὸν εἰς τὴν ἀκοήν τὸ θέλω κάμει φαγεῖ κτλ. Que

ez-vous que je fasse à tout cela? Ὅπως ἂν ἦναι τὸ
 ἔργον, ὁ ἀνώμαλος τονισμὸς δὲν ἀλλάσσει τὴν φύσιν
 τῶν εἶναι ἀληθινοὶ δεῦτεροι ἀόριστοι. Μὴ δὲν εἶχαν καὶ
 παλαιοὶ τοιαύτας ἀνωμαλίας; τοιαύτη ἀντίστροφος
 ἀνωμαλία ἦτον εἰς τοὺς Ἀττικοὺς οἱ δεῦτεροι ἀόριστοι
 οἱ οἱ ἔξ τοῦ προστακτικοῦ. Ἐπειδὴ ἔλεγον, εἰπέ,
 εἰς, εὔρε, λαβέ, φαγέ, ἰδέ, ἀντί τοῦ εἶπε, ἔλθε, εὔρε,
 λαβέ, φάγε, ἰδε· καὶ σημείωσε (ὡς περιέρχον) ὅτι καὶ
 εἰς αὐτοὺς ἀνώμαλα ταῦτα συνέβησαν εἰς τὰ Αὐθυ-
 πότακτα. Τί εἶναι Αὐθυπότακτον, θέλει σέ διδάξει ὁ
 Λάσκαρις, ἂν τὸ ἐλησμονήσῃς. Δὲν ἐξεύρω διὰ τί σέ συγ-
 γράζει τόσον τὸ Παρά. «Συνεχέστερον εὐρίσκεται εἰς τὴν
 ἡθικὴν, παρ' εἰς κάμμιαν ἄλλην ἐπιστήμην (Βεκκ.
 σελ. 15), » εἶναι σφάλμα τῆς ἀπροσεξίας μου. Ἐπρε-
 πτε παρὰ εἰς καμμίαν (χωρὶς ἀπόστροφον), ἡγουν παρ' ἃ
 εὐρίσκεται, μὲ τὴν ὑπονοουμένην ἐπανάληψιν τοῦ ῥήμα-
 τος. Τὸ πλὴν συντάσσεται μὲ ὅλας τὰς πτώσεις εἰς τοὺς
 ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἐμπορεῖς περὶ τουτοῦ νὰ ἐξετάσῃς
 τὸν θησαυρὸν τοῦ Στεφάνου. Ὅταν μεσολαβῇ πρόθεσις,
 εἶναι παντάπασιν ἐπιρρήματικόν, ἔλεγον καὶ οἱ παλαιοὶ
 πλὴν ἐντούτοις, Πλὴν παρόσον (ἡγουν παρ' ὅσον) καὶ
 πλὴν καθόσον (ἡγουν καθ' ὅσον), Τὸ Πάρεξ, ὅταν ἀκο-
 υθῇ ἄλλη πρόθεσις, μεταβαίνει, εἰς τὴν σημασίαν τοῦ
 πλὴν καὶ αὐτό. Ἐπανερχομαι εἰς τὸ παρά. Ἐὰν ἔλεγα
 παρ' ὑπόθεσιν, «Τὰ δένδρα ταῦτα αὐξάνουσι καλλιώτε-
 ρον (ἢ εὐκολώτερον) ἐκεῖ παρὰ ἄλλου», μὲ καταδικά-
 ζει ὡς σολοικίζοντα; Φυλάττου μὴν εἶπης, Ναί, διὰ
 μὴ καταδικάσῃς τὸν Ἀριστοτέλην, ὅτι εἶναι φράσις
 τοῦ καὶ ὅχι ἰδική μου. Εἰς τὸ περὶ Φυτῶν Α' βιβλίον
 π. 4 λέγει· «Καὶ ἐκεῖσε κρειττόνως αὐξάνουσι παρ' ὃ

» ἀλλαχοῦ » ἤγουν παρ' ὃ αὐξάνουν ἀλλαχοῦ· ἀλλὰ τὸ
 Ἄλλαχοῦ, ὡς ἐπὶ ῥῆμα ἀναλύεται εἰς ὄνομα καὶ προθέ-
 σιν ἐν ἄλλοις τόποις· διὰ τοῦτο λοιπὸν εἶναι καὶ ἐν
 ἡμᾶς συγχωρημένον νὰ λέγωμεν « παρὰ (ἤγουν παρ' ὃ
 » ἄλλοῦ, καὶ παρὰ εἰς ἄλλα μέρη »· τοῦτο τὸ παρ' ὃ τοῦ
 Ἀριστοτέλους ἦτον εἰς χρῆσιν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς συγ-
 γραφεῖς· ὕστερον τὸ ἐβαρβάρισαν καὶ τὸ ἔκαμαν (ἀσυν-
 τάκτως πλέον) Παρ' οὗ ἢ παροῦ,

Συναποθάνω μετὰ σοῦ, κ' εἰς ᾗδην συγκατέβω
 Παροῦ νὰ ζήσω ἐπώδυνα τὸν ἅπαντά μου βίον.

Καὶ τοῦτο τὸ Παροῦ σώζεται ἀκόμη σήμερον εἰς τοὺς
 Χίους, καὶ εἰς τὰ λεξικά. Ἄλλην φορὰν πάλιν τὸ ἔλεγον
 καὶ Παρότι (ἤγουν Παρ' ὅτι,).

Κρεῖττον γὰρ ἵνα γένωμαι τῶν πετεινῶν γε βρώμα
 Παρ' ὅτι πάλιν νὰ στραφῶ τοῦ ποταμοῦ ἐξοπίσω.

Οὗτος ὁ μακαρονισμὸς εἶναι τῆς ΙΕ', ἢ τὸ ἀρχαιότερον
 τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος.

Καλὰ μ' ἐνθύμισες τὸν Βεκκαρίαν. Πρέπει νὰ ζητήσῃς
 καὶ αὐτόν, ἀφ' οὗ ἐλευθερωθῇς ἀπὸ τὰς ἐπιστολὰς μου.
 Ἐπρόσθεσα καὶ προσθέτω καὶ εἰς αὐτόν τινά, διὰ τὴν
 δευτέραν ἔκδοσιν.

Ἐξεύρεις πρὸς τί τέλος τοσαύτη μωρολογία; μὴτε
 νὰ σὲ δείξω τὴν εἰς τὰ τοιαῦτα μου μάθησιν, ἥτις εἶναι
 ὀλίγη, μὴτε διὰ νὰ δικαιώσω τοὺς σολοικισμοὺς μου,
 ὅποιοι εἶναι πολλοί· ἀλλὰ διὰ νὰ σὲ ἐνισχύω εἰς τὴν
 γράφην καὶ νὰ μεταφράσῃς τίποτε. Αἱ ἀρχαὶ ἔχουσιν
 βαία δυσκολίας, μάλιστα εἰς γλῶσσαν ἀκανόνιστον. Ἄλλοι

πῶς ἔχει νὰ κανονισθῇ καὶ νὰ ἐξομαλισθῇ, ἐὰν οἱ λόγιοι τοῦ γένους δὲν τὴν γράφωσιν; Ἀρχισε λοιπὸν ἀπὸ τὸν Ἑπαμινώνδαν, καὶ μὴ δειλιᾷς. Καὶ αὐτοὶ οἱ μακαρονισμοί, τοὺς ὁποίους τόσον σκληρὰ ἐστηλίτευσα, εἶναι ἄφευκτοι, ὅταν ἡ γλῶσσα ᾗναι ἔτι (νὰ εἶπω οὕτως) εἰς τὰ πάργανα. Ἰκανὸν νὰ μὴν ᾗναι τόσον ἐξεσχισμένοι, ὥς τὸ «Ἐπεσιν ἔσαι χονδροῖς».

Περὶ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ σου εἶπέ τον, ὅτι καὶ τὰ τοῦ Ε, καὶ τὰ ἰδικά μου μετ' ὀλίγους χρόνους θέλουν παρῆλθαι ὡς καπνός. Τὸν εὐχομαι μόνον ζῶν. καὶ νὰ μὴν ἔλθῃ ἐξ ἀνάγκης νὰ ἐνθυμηθῇ καὶ νὰ ἀναζητήσῃ τοὺς ἰδικούς σου μακαρονισμούς, ὅταν δοκιμάσῃ τὴν ἀπαραίτητον καὶ οὐρανιακὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ γράφῃ, ὥς δὲν θέλει. Ἡ μόρσις, φίλε, τῶν γλωσσῶν, κρέμαται ἀπὸ διαφοροὺς καὶ ὁλοκράτους περιστάσεις. Ὀλίγον τι ἀρκεῖ νὰ κλίνη εἰς τὸ ἓν ἢ εἰς τὸ ἄλλο μέρος τὴν πλάστιγγα· ἀλλ' ἀφ' οὗ ἴσταν φορὰν ἡ ῥοπή γένη δὲν ἐμπορεῖ πλέον νὰ τὴν ἀλ- ἐξῇ ὀλίγων τινῶν δύναμις· ὅτι ἡ φωνὴ καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, εἶναι φωνὴ καὶ γλῶσσα Θεοῦ. Ἦσο βέβαιος, καὶ τὴν δοτικὴν καὶ τὰ ἀπαρέμματα, καὶ ἄλλα τῆς παλαιᾶς γλώσσης ἰδιώματα πολλά, ἐπεθύμουν, καθὼς παθυμεῖς καὶ σύ, νὰ ἀποκατασταθῶσιν εἰς τὴν γλῶσσαν, ὅτι ἤθελαν δώσει εἰς αὐτὴν τόνον καὶ ψυχὴν περισσο- ἴαν· ἀλλ' ὅταν στοχασθῶ, ὅτι γράφων, γράφω ὅχι διὰ τῶν Ἀλεξάνδρους καὶ Πασχαλίους καὶ ἄλλους τινὰς ἰσχυροὺς τοιοῦτους, ἀλλὰ πρῶτον καὶ διὰ τὸν Α, Β, Γ, καὶ τοὺς λοιποὺς οἱ ὅποιοι εἶναι τὸ μέγα μέρος τοῦ λαοῦ, ἔπειτα καὶ δι' ὀλίγους τινὰς, οἱ ὅποιοι κολα- σσοῦσι (δὲν ἐξεύρω διὰ τί) τὴν χυδαιότητα τοῦ Ἑθνους (ἐν λέγω) συλλογισθῶ ταῦτα, δοκιμᾶζω νάρκην, καὶ

σχεδὸν νέκρωσιν καὶ εἰς τὸν ἐγκέφαλον καὶ εἰς τὴν χεῖρα.

Εἶναι πρὸς τούτους καὶ στοχασμὸς ἄλλος ἀπλούστερος οὗτος. Λέγεις ὅτι εὕρισκεις μαγείαν τινὰ εἰς τὸν χαρακτῆρά μου· τοῦτο ὅτι εἶναι γνώμη σου εἰλικρινὴς δὲν ἀρνεῖται· ἐὰν ὅμως ἦναι καὶ κρίσις ὀρθή, ἡ πρὸς ἐμέ σου φιλία μὲ συγχωρεῖ νὰ διστάζω. Ἄλλ' ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, τὸ ὄν, ἡ φαινόμενον, τοῦτο καλόν, ἐσπούδασα πολλάκις νὰ τὸ κατορθώσω μὲ τὰς δοτικὰς καὶ μὲ τὰ ἀπαρέμφατα καὶ δὲν ἐστάθην ποτὲ καλός. Διὰ τί; διότι (πάλιν τὸ λέγω) ἂν δὲν πρέπη νὰ κολακεύωμεν τοῦ ἔθνους τὴν χυδαιότητα, δὲν πρέπει ὅμως πάλιν νὰ μακρυνώμεθα τόσον πολὺ ἀφ' ὅ,τι ἐσυνείθισαν παιδιόθεν ν' ἀκούωσι τὰ αὐτία του. Εἰς τοὺς στοχασμοὺς ἠθέλησα νὰ χλευάσω τὸν κατάρατον συλλαβισμόν τοῦ τζ τὸν ὅποιον μήτε μεταχειρίσθην μήτε θέλω μεταχειρισθῇ ποτέ. Ἀλλὰ τὸ Σκυλίτζην καὶ τὸν Πετρίτζην τί ἔχομεν νὰ τοὺς κάμωμεν; Ἡθελες ποτὲ ὑποφέρει ν' ἀλλάξῃ τις τ' ὄνομα, τὸ ἐπωνύμιόν σου; ὄχι βέβαια. Εἰς τοιαύτας λοιπὸν περιστάσεις τί ἄλλο μένει εἰς τοὺς λογίους τοῦ ἔθνους παρὰ τὴν μέσσην ὁδόν, ἥγουν μακρὰν καὶ τοῦ χυδαϊσμοῦ, διότι εἶναι πιθανὸν ὅτι μήτ' οἱ Πλάτωνα, μήτ' οἱ Ἰσοκράτες δὲν ἔγραφον ὡς οἱ κωπηλάται τῶν Ἀθηναίων, μακρὰν καὶ τοῦ ἐλληνισμοῦ ἢ τοῦ ἐλληνικοῦ μακαρονισμοῦ, διότι ὡσαύτως πιθανὸν εἶναι ὅτι καὶ οἱ Πλάτωνα καὶ οἱ Ἰσοκράτες ἔγραφον εἰς τρόπον νὰ καταλαμβάνωνται καὶ ἀπὸ τοὺς κωπηλάτας. Θέλεις τὴν δοτικὴν; «καγὼ νῆ τοὺς θεοὺς» τὴν ἐπιθυμῶ πολὺ· ἀλλ' ὁ τρόπος τοῦ νὰ τὴν υἱοθετήσῃς εἰς τὸ ἔθνος, καὶ νὰ κατασιγάσῃς τοὺς γλωσσικοφιάστας τοῦ ἔθνους, δὲν εἶναι νὰ τὴν μεταχειρίζεσθαι κατακόρως, μήτε ν' ἀρχίσῃς τὴν διόρθωσιν τῆς γλώσσας.

ἐπ' αὐτήν, ὁπόταν εἶναι ἄλλα τόσα, τῶν ὁποίων ἡ διόρ-
 ρωσις εἶναι ἀναγκαιοτέρα καὶ πλέον εὐπαράδεκτος. Με-
 τεχειρίζεται ὁ φίλος Πασχάλιος τὰς δοτικὰς, ἔπειτα ὁδύ-
 νεται τὸν ἀφανισμόν τοῦ ὁποῦ. Ταῦτα διδάξατέ με, διὰ
 τοὺς οἰκτρμοὺς τοῦ Θεοῦ, πῶς συμφωνοῦν, πῶς ἐταιρειά-
 ζουν· ἄλλο καλὸν μῆτε προβλέπω μῆτε προσμένω ἀπὸ
 τὰς τοιαύτας ἀντιφάσεις παρὰ τὸν θρίαμβον τῶν φιλο-
 ρηδαιστώ· ὅτι εἰς ἐκείνων τὸ σύστημα, ἢ δὲν εὐρίσκον-
 ται ποσῶς, ἢ ἦναι ὀλιγώτεραι αἱ ἀντιφάσεις. Ὅνειδος
 ἄλλο δὲν ἔχει κατ' ἐμὲ τὸ σύστημα τοῦτο, πλὴν ὅτι δὲν
 εἶναι καλὸν νὰ ἐμπνεύσῃ ἔρωτα τῆς προγονικῆς γλώσσης
 καὶ δόξης· καὶ εἶναι βέβαια μέγα τὸ ὄνειδος τοῦτο· ὅτι
 εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν ἐραστὴν νὰ συγκατοικήσῃ τὸν
 αὐτὸν οἶκον μὲ τὴν ἐρωμένην, πρέπει καὶ νὰ ζητῇ οἶκον
 τὸν πλησιέστερον ὅσον εἶναι δυνατόν εἰς αὐτήν, διὰ νὰ
 μὴ σβεσθῇ τὸ πῦρ τοῦ ἔρωτος καὶ παγωθῇ. Ἀλλὰ τοῦτο
 τὸ πλησιέστερον χρειάζεται πολλήν σκέψιν, καὶ (διὰ νὰ
 μὴ ἀφῶσῃ τὴν παραβολὴν μου) κάποιαν σεμνότητα, ἢ
 ποία πρέπει νὰ συνοδεύῃ πάντοτε τὸν ἀληθινὸν ἔρωτα.
 Ὁ μισοσόλοικον ἢ μακαρονιστικόν, τὸ ὅποῖον τόσον θέλ-
 ναι τὰς βυζαντινὰς ἀκοάς, τί ἄλλο εἶναι εἰς τὴν κρίσιν
 τῶν ὁ νοῦς δὲν τυραννεῖται ἀπὸ δόξας ὀνομάτων, παρὰ
 ἁπλοῦς καὶ ἀσελγῆς ἐπικώμασις εἰς τὴν ἐπαφρόδιτον γλῶσ-
 σαν τῶν προγόνων.

Ἐχε χάριν, φίλε μου, τὸν Ἰσοκράτην, ἂν δὲν μακρύνω
 περισσότερο τὴν τόσον μακρὰν μωρολογίαν. Πρέπει ὁμως
 νὰ εἶπω τι περὶ τῆς δοτικῆς.

Λέγεις μοὶ λείπει καὶ τοῖς λείπουνσι τοῦτο εἶναι ἐναν-
 τιν καὶ εἰς τὰς δύο γλώσσας· εἰς τὴν κοινήν, ὅτι εἴσθε
 ἄλλοι, ἢ τὸ πολὺ διςχίλιοι εἰς τοσαύτας μυριάδας τοῦ

Γραικικοῦ σημερινοῦ ἔθνους, ὅσοι μεταχειρίζεσθε τὴν σύνταξιν ταύτην εἰς τὴν ἀρχαίαν, ὅτι τὸ *λείπω* εἰς ἐκείνου ἐσυντάσσεται καὶ μὲ τὰς τρεῖς πλαγίας· ἀλλ' εἰς τὴν μετοδικῆς σύνταξιν δὲν σημαίνει ἄλλο παρὰ τὸ *ἀφίρω* εἰς ἄλλον τι κατὰ δόσιν, δάνεισιν, ἢ παρακαταθήκην, εἶναι τὸ (*Ἰλιαδ.* B. 106).

Ἄτρεὺς δὲ θνήσκων ἔλιπε πολὺαρνι Θυέστη.

Λείπω μὲ αἰτιατικὴν εἶναι ἀπλῶς τὸ *ἀφίρω*, καθὼς λέγομεν, *λείπέ με ἀπαραλλάκτως* ὡς τὸ ἔλεγον οἱ παλαιοὶ ἡγουν σημαίνει χωρισμὸν καὶ διάστασιν προσώπου ἀπὸ πρόσωπον, ἢ πράγματος ἀπὸ πράγμα. «Ἐπιλείπει με χρόνος διηγούμενον» ἢ «ἐπέλειπον αὐτῷ τὰ ἐπιτήδεια». *Λείπομαι* μέσον ῥῆμα μὲ γενικὴν σημαίνει μένω ἐξοπίσω καὶ κατὰ μεταφορὰν εἶμαι ὑποδεέστερος, κατώτερος κτλ. «Πολὺ ἀπολελειμμένος ἐκείνου, λέγεται καὶ διὰ τὸ παρατρέχοντα, καθ' ὑπόθεσιν, ὅταν μείνῃ ὀπίσω ἀπὸ τοῦ ἀνταγωνιστῆς του, καὶ διὰ τὸν ἐνδεέστερον ἄλλου, ἐκ πλοῦτον, σοφίαν, φρόνησιν, κτλ. Βλέπεις λοιπόν, ὅτι καὶ τὴν πρώτην χρῆσιν, ὅχι μόνον ἢ μετὰ δοτικῆς σύνταξης εἶναι ἄλλοτρία τῆς γλώσσης ἡμῶν, ἀλλὰ ἀντὶ τοῦ *λείπω* ἀναγκαζόμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸ *ἀφίρω*. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἔννοια σου δὲν ἦτον ἐπὶ τοῦ *ἀφίρω* κατὰ δόσιν καὶ ἔπρεπε νὰ εἰπῇς μὲ *λείπει*, τοὺς *λείπουσι*, ἢ καὶ, μὲ *λείπει*, τῶν *λείπουσι*.

Ταῦτα φιλικῶς ἐτόλμησα νὰ σὲ εἰπῶ, ὡς χρήσιμα εἰς τὴν μέλλουσαν μετάφρασιν τοῦ Ἑπαμινώνδου. Πλησιάζω ὅσον συγχωρεῖ ὁ ὀρθὸς λόγος εἰς τὴν ἐρωμένην, ἢ ὅπου εἶναι καὶ ἰδική μου, καὶ πρέπει νὰ ἦναι πάντων, ὅσοι ἔχουσιν εἰς τὴν καρδίαν τυπωμένα τὰ κάλλη τῆς ἀλλοτρίας ἄφες τοὺς κώμους τῶν φιλομακαρονιστῶν, οἱ ὅποιοι

αὐτὸν ἐξάπαντος παύσει, καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ ἀνέραστον
 τῶν φιλοχυδαῖστων, τὸ ὁποῖον ἀλλέως νὰ παύσετε
 νὰ εἶναι δυνατὸν παρὰ προθυμούμενοι νὰ παύσετε τὸ
 γρηγορώτερον τοὺς κώμους. Καλὸν ἦτο νὰ εἶχες λεξικὸν
 ἑλληνικὸν μετὰ τῆς φρασεολογίας, διὰ νὰ τὸ ἐξετάζης
 ἂν ποτε εἰς τοιαύτας περιστάσεις. Καλὸν ἦτο ν' ἀναγι-
 νώσκῃς καὶ συχνὰ τὸν Ὅμηρον, καὶ ἀπὸ τοὺς πεζογρά-
 φους τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἰσοκράτην· τοῦτο δὲ μάλι-
 στα διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλας θέσιν καὶ τάξιν τῶν λέξεων.
 Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀληθινοὶ μάχοι, ἐπειδὴ σὲ θέλγουσι καὶ σὲ
 καταπῶσι πολλάκις διὰ μόνῃς τῆς τάξεως τῶν λέξεων,
 χωρὶς νὰ σὲ δώσωσι καιρὸν νὰ καταλάβῃς τῶν ἐννοιῶν
 τὴν κοινότητα, ἢ καὶ τὴν παντελῆ ματαιότητα. Ἄλλος
 ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς παρὰ τὸν Διονύσιον τὸν Ἀλικαρνασ-
 σέα, καὶ ἀπὸ τοὺς νέους παρὰ τὸν Βυφῶνα (Bufon) δὲν
 καταλάβε τόσον καλὰ, τὴν δύναμιν ταύτης τῆς τάξεως,
 ὥστε πόσῃ ἐπιρροὴν ἔχει εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου.
 Οὗτος εἶπε *le style c'est l'homme*· ἐκεῖνος εἰς τὸ περὶ
 συνθέσεως ὀνομάτων (βιβλίον ἄξιον ἀναγνώσεως καὶ με-
 λέτης) ὁμοιάζει, μὲ παραβολὴν πολλὰ ὠραίαν, τὴν θέσιν
 τῶν ὀνομάτων, μὲ τῆς Ἀθηνᾶς τὴν μαγικὴν ῥάβδον,
 ἧς ἐγγίζουσα μόνον τὸν Ὀδυσσεά τὸν ἔκαμνεν ἄλλοτε
 ἕρποντα ἄμορφον καὶ ῥυτιδωμένον, ἄλλοτε παλληκάριον
 πολλὰ ὠραῖον.

Ἐπειδὴ λόγος ἔπεσε περὶ λεξικοῦ, ἐξεύρεις τί μὲ συμ-
 αίνει ταύτας τὰς ἡμέρας; ὁ Σχνεϊδέρος ἢ Σχειδέρος μὲ
 γράφει ὅτι μὲ πέμπει διὰ τοῦ Reclam τὴν δευτέραν ἐκ-
 δόσιν τοῦ οἰκονομικοῦ τοῦ Ξενοφώντος, καὶ τῆς δευτέ-
 ρης ἐκδόσεως τοῦ λεξικοῦ τοῦ τὸν πρῶτον τόμον. Ὁ
 Reclam τὰ ἔπεμψε εἰς βιβλιοπώλην Παρισινόν, ὅστις

ἐχρεωκόπησεν· ὅθεν, φίλε, εὐρίσκονται τὰ βιβλία μου, ἐν δὲν ἔγιναν παρανάλωμα τῆς χρεωκοπίας, ἐσφραγισμένα μὴ τὴν σφραγίδα τοῦ κράτους· καὶ δὲν ἐξεύρω πότε ἔχω νὰ τὰ λάβω. Εἰς τὴν πρώτην ἔκδοσιν, τὸν ἔδωκα νὰ καταλάβῃ, très honnetement cependant, ὅτι δὲν ἦτο γὰρ αὐτοὶ οὐκ ἔλλειμματα τὸ λεξικόν του· αὐτὸς ἢ ἐλησμόνησεν, δὲν κατεδέχθη νὰ μ' ἐρωτήσῃ περὶ τούτου· καὶ ἐν ἐπληροφορήθην πόσον εἶναι καλὴ ἡ γνώμη qu'il ne faut jamais donner des conseils à ceux qui ne vous en demandent point. Ὡς τόσον τὸ λεξικόν του εἶναι σήμερον τὸ καλλιώτερον καὶ πληρέστερον. Εἴθε οἱ Βυζαντινοὶ ὁμογενεῖς νὰ μὴ κάμωσι τὸ ἰδικόν των ὑποδεέστερον!

Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν μ' ἔπεμψεν ἀπὸ Βενετίας ὁ Γαβριὴλ τὴν προκήρυξιν καὶ τὸ δείγμα τῆς Ἑλληνικῆς τῆς βιβλιοθήκης εἰς δύο τόμους. Τοῦτο σὲ λέγω διὰ νὰ μὴ δαπανῇς ματαίως εἰς τὸ νὰ μὲ τὸ στείλῃς, νομίζων ὅτι δὲν ἔχω τὴν εἶδῃσιν.

Ἰδα καὶ τὰς τετρακτύας καὶ τετταραδελφούνας, καὶ τὴν ἐπτάχροτον ἐβδομόνησον, καὶ ἐταλάνισα τὸν ἑαυτοῦ μου combien je dois paraître bête à ceux qui sont les objets τῶν κώμων καὶ μεθῶν τούτων μὲ τοὺς ἰσχυροὺς καὶ καταξήρους ἐπαίνους μου αὐτόσην ἄλλην [χάρων] χρεωστεῖτε εἰς τὴν Ἑλλάδα».

4 Μαΐου. Χθὲς τὸ βραδὺ ἔλαβα ἐπιστολὴν τοῦ Κωνσταντίνου Νικολοπώλου περιέχουσαν ἄλλην τοῦ διδασκάλου Βαρδαλάχου. Ὁ Βαρδαλάχος οὗτος μὲ παρακαλεῖ καὶ μὲ προβάλλει, νὰ μὲ στείλῃ νὰ τυπώσω . . . νὰ τυπώσω . . . νὰ τυπώσω . . . τὸν Ναζιανζηνὸν Γρηγορίου, ὡς συνειθισμένον (λέγει) νὰ παραδίδεται εἰς τὴν σχολεῖα τοῦ γένους!!! ἡ ἔκδοσις εἶναι ἰδική του, ἡ δὲ

πάνη τοῦ Οὐγκροβλαχίας. Ἐξω ἀπὸ τοὺς σχολιαστὰς τοῦ θεολόγου, ἐπρόσθεσεν αὐτὸς σχόλια, καὶ παράφρασιν, καὶ λεξικὸν διεξοδικόν. Καὶ μὲ ὅλους τοὺς Κόπους τούτους παραχωρεῖ λέγει εἰς ἐμὲ « καὶ τὸ κλέος, καὶ τὸν ἔπαινον, καὶ ὅ,τι ἄλλο αἰτήσω »· ἄλλο δὲν ζητεῖ παρ' ἐμοῦ παρὰ τὸν μικρὸν κόπον τῆς φροντίδος τοῦ τύπου, καὶ τὸν μικρότερον νὰ ἐρευνήσω εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν βιβλιοθήκην, ἐὰν εὐρίσκωνται καὶ ἄλλα σχόλια παλαιὰ παρὰ τὰ τοῦ Ἡλία, τοῦ Νικήτα, τοῦ Βασιλείου, καὶ τοῦ Μαξίμου, καὶ νὰ τὰ προσθέσω καὶ αὐτά, διὰ νὰ γένῃ τὸ ἔργον ἐντελέστατον. Εἰπέ με τώρα σὺ ὁ φρόνιμος φίλος μου ἐν συνειδήσει, ἐὰν ἦναι δυνατόν τοιοῦτον κλέος νὰ μὴ προξενήσῃ πυρετὸν ὀξύτατον. Ἀπεφάσισα λοιπὸν νὰ ἀναβάλω τὴν ἀπόκρισιν, ἕως οὗ νὰ παύσῃ ὁ πυρετός· σκοπὸν ἔχω πρὸς τούτοις καὶ νὰ φλεβοτομηθῶ, ἐὰν ἡ χρεία τοῦ καλέσῃ· καὶ τότε πάλιν, διὰ τὸν φόβον μὴ μείνωσι λεῖψανα τινὰ τοῦ πυρετοῦ, θέλω σὲ πέμψει τὴν ἐπιστολὴν ἀνοικτήν, νὰ κρίνης σὺ, πρὶν τὴν στείλῃς, ἐὰν ἦναι ὑλότερα ἀπύρεκτος.

Ἀπορεῖς ἴσως διὰ τί ἀφῆκα εἰς τὸν ἐπίλογον τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀξιολογώτερον, ἡγουν τὸ περὶ τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας. Τὸ αἷτιον εἶναι ὅτι δὲν ἔχω πολλὰ νὰ σὲ διηγηθῶ περὶ τούτου. Μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλῆ ἐπροξένησε καὶ εἰς αὐτὸν πυρετόν. Μ' ὅλον τοῦτο μὲ εἶπε, ὅτι θέλει συλλογισθῇ περὶ τούτου· καὶ ἔμεινεν οὕτως τὸ πρᾶγμα. Ἄν ὁ πυρετὸς τὸν ἀφήσῃ παντάπασι, θέλω σὲ δῶσω τὴν εἰδήσιν.

Με κακοφαίνεται, ὅτι παρέπεσεν ὁ κατάλογος τοῦ πολυμαθεστάτου. Ἡ πώλησις ἤρχισε 3 Μαρτίου καὶ ἐτελείωσε 19 Ἀπριλίου. Ἠγόρασα δι' ἐμὲ ἕως 750 fr. καὶ

διὰ τὸν Ζ. καμμίαν 100γν. Ἡ τύχη ἔκαμε νὰ πωληθῶσι, τὰ περισσότερα εἰς τιμὰς μανικὰς· ἀλλέως ἐκινδύνευον νὰ ἐξοδεύω περισσότερον. Ἄν ἔχειτ' αὐτοῦ τὸν Μηνυτὴν φρόντισον ν' ἀναγνώσῃς τὸν τῆς 4ης Μαΐου, ὅστις περιέχει μικρὸν ἐγκώμιον τοῦ ἀποθανόντος, καὶ ἀφ' οὗ τ' ἀναγνώσῃς εἶπέ με ἂν ἦναι ἐγκώμιον, ὅτι ἐγὼ (ὅς ἦναι καλὰ ὅχι ὁ Ἰουστινιανός, ἀλλ' ὁ σημερινὸς κοινὸς τρόπος τοῦ ἐπαινεῖν καὶ ψέγειν) δὲν καταλαμβάνω τίποτε εἰς τὰ τοιαῦτα.

57.

8 Μαΐου 1805.

Χαίρω, φίλε μου, ὅτι μήτ' ὁ Κρῆς ἐφεύσθη, μήτε σὺ κινδυνεύεις νὰ χάσῃς τὰ μετὰ πολλῶν κόπων ἀποκτηθέντα. Μ' ὅλον τοῦτο μὴ λησμονῆς ποτὲ τὸ «Μέμνησθαι ἀπιστεῖν».

Τὸ Ἀχρειέστερος εἶναι τόσον καλόν, ὅσον καὶ τὸ Ἀχρειότατος. Τοῦτο εἶναι ἀπὸ τὸ Ἀχρεῖος, ἐκείνο ἀπὸ τὸ Ἀχρεῖης εἰς (ἄχρηστον ἀντὶ τοῦ ὁποίου σώζεται τὸ Ἀχρήεις εντος) κατὰ τὸ Ἀληθής, Ἀληθέστερος. Τὸ Ἀχρειέστερος φαίνεται ὅτι θέλει κυριεύσει εἰς τὴν γλῶσσαν, et il n'y a pas de mal. Εἶχον καὶ οἱ Ἀττικοὶ τοιαύτας ἀνωμαλίας, ἐπειδὴ ἔλεγον σπουδαιέστερος καὶ ἀφθονέστερος, μ' ὅλον ὅτι ὁ τύπος τοῦ Ἀφθονής καὶ σπουδαιῆς δὲν εὐρίσκονται ποῦ ποτε (ιδ. Ἡλιοδώρ. κείμεν. σελ. 253).

Ἀντὶ τούτου τοῦ μικροῦ μαθήματος ζητῶ ἄλλο παρὰ

σὺ, καθὼς λέγομεν Χάμω (ἢ ὡς τὸ γράφουν οἱ Λεξι-
κογράφοι, Χάμο) λέγεται καὶ Χάμου;

Χρυσολωρᾶν ἀκόμη δὲν εἶδον, μήτε θέλω τὸν ἰδεῖ. Εἴ-
ναι καὶ τοῦτο ἀγανακτήσεως ἄξιον· μήτ' ἐγὼ ἐδυνήθην
ἀκόμη μ' ὅλας τὰς ἐρεῦνας νὰ εὑρῶ τὸν τρόπον νὰ πέμπω
αὐτοῦ μήτε σὺ νὰ πέμπης αὐτόθεν τίποτε, χρειὰς κα-
λύψες. Εἶναι ἀταξία τῶν ἡμεροδρομικῶν διατυπώσεων,
ἢ ἡμετέρα ἀδυναμία τοῦ νὰ λύσωμεν τὸ αἰνίγμα;

Τι θέλεις νὰ εἶπω περὶ τῆς μελλούσης μεταφράσεως
τοῦ περὶ τῆς νῦν καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος; Κάλλιον
ἦτον βέβαια νὰ ἦτον τὸ ἔργον ἰδικόν σου, ἐπειδὴ φοβοῦ-
μαι πολλὰ (συμπεραίνων ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε μεταφρά-
σεων) ὅτι ἔχει νὰ τὸ κατασπαράξῃ καὶ τοῦτο μὲν εἶναι
μακρὸν κακόν· τὸ μεγαλύτερον εἶναι ὅτι αἱ τοιαῦται με-
ταφράσεις ἀφανίζουσι τὴν ταλαίπωρον γλῶσσαν, Les
italismes et les gallicismes nous assiegent et nous
étouffent· ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, δὲν συμφέρει νὰ
ἐξεύρῃ ὁ μεταφραστὴς ὅτι ἔχω τὴν περὶ τούτου εἰδήσιν.
Ἐξεύρω ὅποια εἶναι τοῦ τοσοῦτου κακοῦ ἡ θεραπεία·
ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ἔχω κατ' ἔτος πεντήκοντα χιλιάδων γρο-
τίων εἰσόδημα νὰ τὸ δαπανῶ εἰς μεταφράσεις Ἑλληνι-
κῶν συγγραφέων. En attendant que je les acquière, il
faut que les choses aillent comme elles vont.

Ὅταν ἔταξα τὴν χρονολογίαν τοῦ Ἱπποκράτους πρὸ
22 ἑκατονταετηρίδων δὲν ἐψεύσθην, ἀλλ' ἐλάλησα, ὡς
λέγουσιν οὗτοι en compte rond καὶ παχυλῶς. Ἦτον βέβαια
σύγχρονος τοῦ Σωκράτους. Περὶ δὲ τῆς διατριβῆς τοῦ
Gallois ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι εἶναι καὶ ἀληθὴς καὶ φρό-
νημα γραμμένη.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σὲ εἶπα εἰς τὰς προλαβούσας μου,

ὅτι ὁ Κλαυέριος ἐπέμψε διὰ τοῦ Franck 30 Ἀπολλοδώρους ῥαμμένους (εἶναι σήμερον τριάκοντα σχεδὸν ἡμέραι). Ὅταν τοὺς λάβῃς δός με πάραυτα τὴν εἰδήσιν, διὰ νὰ τὴν κοινωνήσω εἰς αὐτόν. Ζητεῖ καθαράς 13 καθ' ἑκάστην ἀντίτυπον. Κατ' αὐτὸ λοιπὸν σπούδασον παρακαλῶ νὰ τοὺς πωλήσῃς ἢ αὐτοῦ, ἢ εἰς Μολδοβλαχίαν εἰς τὴν μὴν ἀνάλογον καὶ τοιαύτην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαίρουμένων ὅλων τῶν ἐξόδων καὶ τοῦ προμηθευτικοῦ, νὰ μένωσιν διὰ τὸν Κλαυέριον 390 καθαραὶ διὰ τὰ 30 ἀντίτυπα.

Εἰς τὴν 28 Ἀπριλίου σ' ἔγραψα συντόμως τὸν θάνατον τοῦ Villoison, καὶ τὰ ἐπακολουθήματα τοῦ θανάτου. Τὰ πράγματα εὐρίσκονται ἔτι εἰς τὸν αὐτὸν βαθμόν, καὶ μήτ' ἐγὼ ἐξεύρω ποῦ ἔχουσι νὰ κατασταθῶσι.

Δὲν ἔχεις χρεῖαν πλέον νὰ μὲ πέμψῃς παράδειγμα. Τὸ ἔλαβον ἀπ' αὐτὸν αὐτότατον τὸν ἐπιστάτην τοῦ ἔργου, πρὸς τὸν ὁποῖον παρακαλῶ νὰ δώσῃς τὴν ἐγκεικλισμένην ἀπόκρισιν, καθὼς σὲ παρακαλῶ νὰ πέμψῃς καὶ τὴν ἄλλην πρὸς τὸν ἐν Βυζαντίῳ διδάσκαλον ὁμοῦ καὶ τὸν λογαριασμὸν τῆς τιμῆς τῶν βιβλίων. Δι' αὐτὴν κατέγραψα εἰς τὸ χρεωστικὸν μέρος τοῦ λογαριασμοῦ σου λίτρας Γαλλικὰς 605 : 1.

Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι ἀποκρίσεις εἰς τὴν ἐπιστολὴν σου τῆς 6 Ἀπριλίου. Τώρα λαμβάνω ἄλλην 25 τοῦ αὐτοῦ περιέχουσαν, ὡς αὐτὸς λέγεις, πολλὴν καὶ διεξοδικὴν μαθηματολογίαν, ἀλλ' ὅχι ἰδικὴν σου. Εἶναι ἐκείνων τῶν μαθηματικῶν λόγων, τῶν ὁποίων μὲ Ἡράκλειον ὑπομονὴν ἠθέλησεν νὰ μὲ πέμψῃς δειγμα τῶν συγγραμμάτων καὶ μεταφράσεων. Tout cela fait pitié. Καὶ περὶ μὲν τοῦ δαιμονώοντος καλογήρου βραχὺς εἶναι ὁ λόγος : « Οὐ συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ». Περισσότερον μ' ἔλπι

πῃσιν καὶ μὲ ἀηδίασεν ἡ μετάφρασις τῆς Δαμαλίδος. Δὲν εἶναι, φίλε, ὁ Ἑλληνισμός, ὡς καὶ ἄλλοτε τὸ εἶπα, ἀλλ' ὁ Ἑλληνοχυδαῖσμός τὸ μέγα κακόν. Αὕτῃ ἡ ἄκριτος μίξις ἀκράτων Ἑλληνικῶν φράσεων μὲ τοὺς ἀχρειστέρους χυδαῖσμούς τῶν ὑδροφόρων καὶ ξυλοφόρων, εἶναι ἀληθὴς Μακαρονισμός, περὶ τοῦ ὁποίου (ἀγνώστου ἔτι τοῦ ὀνόματος εἰς ἡμᾶς) λέγω πολλὰ εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Αἰλιανοῦ, μ' ὅλον ὅτι ὀλίγην ὠφέλειαν προσμένω ἀπ' αὐτά.

Συγχαίρω ἐκ ψυχῆς καὶ σὲ καὶ τὴν ἀγαπητὴν σου σύζυγον διὰ τὸν προσδοκώμενον τοῦ γάμου καρπόν. Ἐτοιμάξει λοιπὸν ἀπὸ τοῦ νῦν τὰ πρὸς παιδείαν, ἡγουν σπούδασον ν' αὐξήσης ὅσα ἔχεις ἤδη ἔτοιμα. Καὶ διὰ τοῦτο χρειάζεται νὰ μὴ σκορπίζῃς τὰ μετὰ κόπων ἀποκτώμενα εἰς τοὺς μὴ δεομένους, καθὼς ἔκαμες ἀθεόφοβε μὲ τοὺς 15 Ἡλιοδώρους. Ἄν ἐμπέσῃ ἀφορμή, δὸς καὶ εἰς αὐτὸν νὰ καταλάβῃ μὲ τρόπον εὐμορφον, ὅτι καὶ ἡ τιμὴ εἰς τὴν ὁποίαν ἐγὼ τοὺς ἐπέρασα εἶναι ὀλιγωτέρα ἀπὸ τὴν τιμὴν τῶν βιβλιοπωλῶν, ἐπειδὴ αὐτοὶ τοὺς πωλοῦν πρὸς 16, νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι ἐσφετερίσθην ἐγὼ τὸ περισσεῦον.

Εἰς τὸν Ἰορδάνην θέλω ὑπάγει μετὰ τῆς ἐπιστολῆς ὅταν ἀναθεωρήσω τὸν λογαριασμόν σου.

Συμφωνεῖ μὲ τὴν ἰδικήν σου ἡ περὶ τοῦ Λάμπρου γνώμη μου. Δὲν εἶναι δίκαιον νὰ τὸν στερήσῃ ὁ θάνατος τὸν ὀφειλόμενον ἔπαινον. Κάλλιον εἶχον νὰ μὴ λάβω τὴν Γραμματικὴν τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ πρὶν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Αἰλιανοῦ, διὰ τὸν φόβον μὴν ὁμοιάζῃ τὰς ἄλλας, κατὰ τῶν ὁποίων λέγω πολλὰ. Καὶ πρὸς τί ταῦτα (à quel propos) ἤθελες μὲ εἰπεῖ τὰ κατὰ τῶν Γραμματικῶν; Ἡ ἀγγελία ἐκδόσεως Ἑλληνικῶν συγγραφέων μ' ἐφάνη ὅτι ἐξήτει νὰ δείξω ὅτι ὀλίγην ὠφέλειαν ἤθελαν προξενήσει

εἰς τὸ γένος, ἂν δὲν παρεδίδοντο εὐμεθόδως. Ἐντεῦθεν ἐξεκυλίσθησαν εἰς τὰ ἄτοπα τῆς νῦν παραδόσεως, ἐντεῦθεν εἰς τὰς Γραμματικάς, ἐντεῦθεν εἰς τὴν ἀναγκαίαν ἀναμόρφωσιν καὶ τῶν Γραμματικῶν καὶ τῆς παραδόσεως, εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς διηνεκοῦς παραθέσεως καὶ παραβολῆς τῆς κοινῆς γλώσσης μὲ τὴν Ἑλληνικὴν, διὰ τὴν νὰ μανθάνεται αὕτη μὲ περισσοτέραν εὐκολίαν καὶ νὰ γράφεται καὶ νὰ λαλῆται ἐκείνη μὲ περισσοτέραν ὁμαλότητα, καὶ τὸ πλέον ἀξιόλογον νὰ μὴ καταγεμισθῇ μὲ Ἰταλισμούς καὶ Γαλατισμούς· ἐντεῦθεν εἰς τὸν ἐπικρατοῦντα Μακαρονισμόν. Ἡδολέσχῃσα πολλά, ἀλλ' ὅμως ἐλπίζω ὅτι θέλεις εὐρεῖ εἰς τὴν τοσαύτην ἀδολεσχίαν καὶ τινα νεοφανῇ καὶ μέχρι τοῦδε ἀνεξέταστα. Εἰς τὰ περὶ μακαρονισμοῦ μάλιστα θέλεις γελάσει. Διὰ ταύτας τὰς αἰτίας δὲν ἤθελον νὰ ἔχω τὴν Γραμματικὴν. Μ' ὅλον τοῦτο μὴν ἐμποδισθῇς νὰ τὴν πέμψῃς καὶ σκιὰν μόνον βελτιώσεως ἂν εὕρω, δὲν θέλω λείψει νὰ τὴν ἐξαίρῃσω τῆς κοινῆς τύχης.

Τὸ Ζαβός, φίλε, εἶναι μία ἀπὸ ἐκείνας τὰς λέξεις περὶ τῶν ὁποίων ἀκόμη ἐπέχω, μ' ὅλον ὅτι ἐσημείωσα καὶ περὶ ταύτης εἰς τὸ λεξικόν μου τὸ Γραικιταλικόν. Ἰδοὺ λοιπὸν σὲ κάμνω συμμέτοχον ὅχι τῆς γνώμης ἀλλὰ τοῦ δισταγμοῦ μου. Τὰ κοινὰ λεξικά τὰ δίδουν ὡς συνώνυμον τοῦ Τρελός, καὶ εἰς ταύτην τὴν σημασίαν τὸ μεταχειρίζεται συνεχῶς ὁ Ἐρωτόκριτος, ὁ Ὅμηρος τῆς χυδαϊκῆς φιλολογίας. Ἄν ἡ μνήμη δὲν μ' ἀπατᾷ ὅμως νομίζω νὰ τὸ ἤκουσα εἰς τὴν Ἰωνίαν καὶ ὡς σημαντικὸν τοῦ Ἀνάποδος (Ἰταλιστὶ Goffo)· καὶ εἰς τοιαύτην σημασίαν φαίνεται νὰ τὸ μετεχειρίσθῃς καὶ σύ. Εὐρίσκω εἰς τὸν Ἡσύχιον, Σαβακός· «ὁ σαθρὸς - Χῆτοι». Τοῦτο θί-

νά εἶπη, (κατὰ τὸν συνήθη εἰς τὸν Ἡσύχιον τρόπον
 ὡς ἐξηγῆσαι) ὅτι παλαιὰ οἱ Χῖοι ὠνόμαζον Σαβακὸν τὸν
 αὐτὸν καὶ αὕτη ἡ σημασία δὲν εἶναι πολλὰ μακρὰν
 ἢ Ἀνάποδος. Φαίνεται ὅμως ἡ λέξις ἰδίᾳ ὧν τῶν
 ὠνων, καὶ ὅχι μόνον τῶν Χίων (Ἰώνων καὶ αὐτῶν),
 αἰδῆ καὶ εὐρίσκεται εἰς τὸν Ἱπποκράτην, Ἰωνικὸν συγ-
 γραφέα, εἰς τὴν αὐτὴν ταύτην σημασίαν τοῦ Σαθρός,
 θέλουσιν οἱ ἐξηγηταί. Ὁ τύπος τοῦ Σαβακὸς φέρει
 ὑποψίαν ὅτι ἡ λέξις δὲν εἶναι θεματικὴ καὶ πρωτότυ-
 πος, ἀλλὰ παράγωγος ἄλλης λέξεως τῆς Σαθρός, κατὰ
 τὸν ἥλιος Ἡλιακός, Κύριος Κυριακός κτλ. Ἀλλ' ἡ ὑπό-
 πσις μεταβάλλεται εἰς πληροφορίαν ἀπὸ τοῦ Φωτίου τὸ
 ἐξῆκόν, ὅπου λέγει « Σαβούς, καὶ Σαβάς. καὶ Σαβα-
 κούς τοὺς Βακχεύοντας κτλ. » τὸ ὅποιον βεβαίως καὶ ὁ
 Σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους, καὶ ὁ Πλούταρχος εἰς τὰ
 Συμποσιακά, πλὴν ὅτι οὗτος τὸ γράφει διὰ δύο Β. Ἐν-
 ταῦθα βλέπεις πάλιν ὅτι ἤλθομεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ
 Σαθρός, ἤγουν βακχεύων μαινόμενος, μεθυσμένος. Ἐμείνε
 τώρα ἡ μεταβολὴ τοῦ Σ εἰς τὸ Ζ (Ζαθός), ἡ ὁποία δὲν
 πρέπει νὰ σέ ταραττῇ· διότι ἡ κοινὴ γλῶσσα τοιαύτην
 μεταβολὴν ἐκαινοτόμησε καὶ εἰς τὰς Ζωχάδας, τὰς ὁποίας
 ὁ Γαληνὸς ὀνομάζει Ἐσωχάδας, καὶ εἰς τὸν Ζόχον (φυ-
 τὸν) ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ Σόγχος τῶν παλαιῶν, καὶ εἰς τὸν
 Ζοφόν (ἤγουν σπογγώδη) τὸν ὁποῖον οἱ Ἕλληνες ἔλεγον
 Σομφόν, καὶ εἰς ἄλλα ἴσως πολλά, τὰ ὁποῖα τώρα δὲν
 ἐνθυμούμαι. Τόσα ἔχω περὶ τούτου νὰ σέ εἶπω πιθανὰ
 μὲν, ἀλλ' ὅχι ἱκανὰ εἰς πληροφορίαν. Εἶναι ἀκόμη πολλὰ
 τοιαῦτα, τῶν ὁποίων τὰ γενέθλια δὲν ἐδυνήθη νὰ ἀνα-
 κλύψω. Ἀλλὰ χρειάζονται μελέτην, τὴν ὁποίαν νὰ
 ἐγὼ δὲν ἔχω καιρόν, ἀλλὰ εἶναι τύχης εὐρήματα καὶ

πολλάκις λέξεις, ἥτις μ' ἐτυράννησε χρόνους πολλούς, παρεστάθη μηδενὸς καλοῦντος εἰς τὸν νοῦν μου, σαφὲς καὶ ἀναντιρρήτως καθαρὰ ἐξηγημένη. Ἐκ τούτων νομίζω νὰ ᾔῃναι τὸ Φούχτα καὶ τὸ Φουχτιάζω· τῶν ὁποίων ἂν δὲν εὔρω ἀφορμὴν νὰ βάλω τὴν ἐξήγησιν εἰς τὸν Αἰλιανόν, ἐνθυμοῦ νὰ μ' ἐρωτήσης, ἐὰν δηλαδὴ ἡ συμβᾶσα εἰς ἐμὴν τύχην τῆς εὐρέσεως δὲν συνέβη καὶ εἰς σέ. Ἄν τὴν ἐξεύρῃς εἰπέ με τὴν, διὰ νὰ μὴ μωρολογῶ περὶ τῶν γνωστῶν εἰς ὅλους. Ἐγὼ ὁμολογῶ ὅτι μὲ ἐτυράννησε πολὺν καιρὸν καὶ ὅτι ἡ εὐρεσίς της εἶναι τύχης καὶ ὅχι τῆς μελέτης μου ἔργον.

Ἐκ τῆς ἐτυμολογικῆς ἅς μεταβῶμεν εἰς τὴν χρηματικὴν ἐπιστήμην. Παρακαλῶσε νὰ διατάξης, νὰ πληρωθῶσι γρόσια τουρκικὰ τριάκοντα εἰς τὸν ἐν Σμύρῃνι ἐξαδελφον μου Νικόλαον Πετρίτζην. Καὶ αὐτῶν, καθὼς καὶ τῶν διορισθέντων διὰ τὸν Στέφανον Σκυλίτζην, ἐνθυμοῦ νὰ μὲ μηνύσης εἰς τὸν καιρὸν τὴν ἀξίαν εἰς Γαλλικὰς λίτρας, διὰ νὰ τὴν περάσω εἰς τὸν λογαριασμόν σου. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σ' ἔγραψα ὅτι μεταξὺ τῶν καταλόγων, τοὺς ὁποίους μέλλεις νὰ λάβῃς, ὁ τῶν γεωγραφικῶν καὶ ἀστρονομικῶν ὀργάνων κατάλογος, πρέπει νὰ σταλῇ εἰς τὸν Πρώτον. Δὲν εἶχον δεύτερον πρόχειρον διὰ τὸν Πύργον.

Τὸ T. h. et. t. o. s. δὲν τὸ ἔβαλεν αὐτὴ, ἀλλ' ἐγὼ τὸ μετεχειρίσθην ὡς ἰσοδύναμον δηλαδὴ μὲ τὰς συνήθεις φιλοφροσύνας τὰς γραφομένας εἰς τὸ τέλος τῶν ἐπιστολῶν.

Ἐγὼ ἐχρεώστουν 52 φράγκα εἰς τὸν Γεώργιον Ἡσαίου. Δὲν ἐξεύρω διὰ τί μὲ λέγεις 51 λίτρας.

Ἐλαβον φίλε, τὴν ἐπιστολὴν σου τῆς 4 Μαΐου. Εἰς τὴν παροῦσαν κλεισμένον θέλεις εὐρεῖ τὸ ζητούμενον τοῦ θουκυδίδου τεμάχιον, εἰς τὸ ὁποῖον συμβούλευσον τὸν φίλον σου νὰ μὴ δίδῃ μεγάλην προσοχὴν.

Ἀπὸ τοὺς Ἰορδάνας ἔλαβον 1000 φράγκα, καὶ κατέγραψα εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ σου λίτρας Γαλλικῆς 1012,10.

Εὐθυμᾶσαι τὴν περικοπὴν τὴν ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν Ζ. ἐπιστολῆς, τὴν ὁποίαν σ' ἐδήλωσα. Ἦλθεν ἡ ἀπόκρισις εἰς ταύτην τὴν ἐπιστολὴν. Περιέχει πολλὰ καλὰ περὶ τῆς προθυμίας τὴν ὁποίαν ἔχουσι περὶ τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης. Πολλὰ περὶ τῆς ἀφειδίας τῆς δαπάνης· περισσότερα, πάλιν περὶ τοῦ σκοποῦ νὰ τὰ μοιράζωσι δωρεάν. «Περὶ αὐτοῦ δὲ οὐδεὶς λόγος» ἀπαράλλάκτως καθὼς παραπονεῖται πρὸς τὸν ἴδιον δεσπότην ὁ Ξανθίας τῆς Κωμωδίας. Ἄλλως νὰ λύσω τὸ αἰνίγμα τοῦτο δὲν δύναμαι, πλὴν ὑποθέτων ὅτι μὲ νομίζουσι παντάπασι παράξενον (extravagant) καὶ φαντασιώδη εἰς τὰ ζητήματά μου, καὶ διὰ τοῦτο σπουδάζουν νὰ μὲ φέρωσιν εἰς τὸ νὰ διορίσω ἐγὼ ῥητῶς τὴν ἀμοιβὴν τοῦ κόπου μου, μὴ τολμῶντες ἢ μὴ θέλοντες νὰ τὴν ἐκφωνήσωσιν αὐτοί. Οὗτος ὁ τρόπος δὲν μ' ἀρέσει ὁλότελα· καὶ πολὺ μὲ κακοφαίνεται ὅτι δὲν ἀπέδωκα τὴν τιμὴν τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς ὅλον τὸ γένος δι' ὑπογραφῶν. Αὐτοὶ φίλε (καὶ τοῦτο παρὰ σέ) καὶ τ' ἀκούσῃ ἄλλος) εἶναι μαθημένοι νὰ τυπώσωσιν Ἀμαρτωλῶν σωτηρίας, Λαυσαϊκὰ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα κατανυκτικὰ συγγράμματα. Ἐκδοσιν Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων ἀπὸ Γραικόν, διὰ Γραικοῦς, καὶ μὲ Γραικῶν

ἐξοδα, πῶς θέλεις νὰ καταλάβῃς τὸ ἀξιόλογον τοιοῦτο πράγματος, τὸ ὅποιον ἴσως πολλοὶ σπουδαιότεροι παρ' αὐτοὺς δὲν καταλαμβάνουσιν. Ὡς τόσον ἐγὼ περὶ τοῦτο πλέον δὲν ἀνοίγω τὸ στόμα, ἀλλὰ προχωρῶ, ὥς μὲ συγχωρήσουσιν αἱ περιστάσεις, εἰς τὸ ἐπίπονον ἔργον τοῦτο καὶ ἂν δὲν γίνῃ ὡς τὸ θέλω, θέλω τὸ θελήσει καὶ ὅταν γίνεταί, κατὰ τὴν παροιμίαν. Περὶ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα ἐλπίζω νὰ σὲ στείλω τὸν Πρόδρομον τῆς ἐκδόσεως ἣγουν τὸν Αἰλιανόν, μὲ πολλὰ ὀλίγας σημειώσεις, ἀλλὰ μὲ προλεγόμενα πολλῆς ἀδολεσχίας γέμοντα.

Ὁ Fuchs κατήντησεν εἰς Τεργέστιον καὶ ἔχει σκοποὺς ν' ἀνοίξῃ βιβλιοπωλεῖον, καὶ μάλιστα Γραικικόν. Μῆνός μ' ἐπέμψεν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην συνήργησα ἐγὼ, καὶ φαίνεται ὅτι ἡ σύστασις τὴν ὁποίαν τοῦ ἑκάμα πρὸς τὸν ἐκεῖ Γραικὸν δὲν ἐστάθη ἀνωφελής, ὅσον κρίνω ἀπὸ τῆς εὐχαριστήριον τοῦ πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῆς. Εἰς αὐτὴν μὲ ζητεῖ Θεοφράστους, Ἰπποκράτους, Ἡλιοδώρους, καὶ Βεκκαρίας· ὅχι μόνον τὸν ἔστειλα ἀπ' ὅλα ἀνὰ 12, ἀλλὰ ἑκάμα καὶ τὸν Κλαυέριον νὰ πέμψῃ τοσοῦτους Ἀπολλοδώρους. Ὅλα ταῦτα παρεδόθησαν εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ (κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ), ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ δὲν θέλει βραδύνει, νομίζω, νὰ ὑπάγῃ νὰ τὸν εὔρῃ μὲ ὅλην τὴν νοσηρίαν. Τοὺς Ἡλιοδώρους (ἐπειδὴ δὲν πέμπω τὸ 12 ἀντίτυπον) τοὺς περὶ πρὸς 12 ἣγουν 144 διὰ 12 ἀντίτυπα. 144

6 Βεκκαρίας ῥαμμένους πρὸς 3,5 (καθὼς τοὺς δίδεις καὶ εἰς τὸν Lefort) 19:10

6 Βεκκαρίας στιχωμένους demi reliure (ἐπειδὴ μὲ ἐζήτησε καὶ τοιοῦτους) πρὸς 3,17. 23:00
186:10

Λέγει ὅτι καὶ πρὶν τ' ἀποπώλῃσι παντάπασιν ἐλπίζει
 μὲ ἐμβάσῃ τὰ ἀργύρια, ἢ ὅλα ἢ τὸ περισσότερον μέ-
 ρος. Ἐὰν ἔχῃς φίλους εἰς Τεργέστιον, Βενετιάν, ἢ καὶ
 εἰς Ἑπτὰ Νήσους παρακίνησον αὐτοὺς νὰ τὸν βοηθήσωσι
 (χωρὶς ζημίαν των) μὲ τὰς συμβουλὰς των ὡς ἄπειρον
 εἰ τῶν ἐκεῖ, καὶ μὲ τὰς ἀγοράς των, ἂν λάβωσι χρεῖαν
 βιβλίων. Ἐγὼ τὸν συμβουλεύω νὰ προσκολληθῇ εἰς τὸ
 γένος εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, καὶ νὰ ἐπωνομασθῇ
 βιβλιοπώλης Γραικός. Διότι ἐλπίζω μὲ τοῦτο ὅτι θέλει
 ἀρτιοφάνῃ καὶ αὐτὸς καὶ τὸ ἀναγκαιότερον δι' ἡμᾶς θέλει
 ἀρτιοφάνῃ τὸ γένος μὲ τὴν ταχεῖαν διάδοσιν τῶν βιβλίων
 ἐν ὅλοις τὰ Ἑλληνικὰ μέρη.

Εἰς τὰς προλαβούσας μου σ' ἔλεγον περὶ τῶν σταλέν-
 των αὐτοῦ διὰ τοῦ Franck 30 Ἀπολλοδώρων, ὅτι ἡ
 τιμὴ των ἦτο πρὸς 13 (ἤγουν 390 διὰ τοὺς 30) καθα-
 ρὰς. Ἦτον λάθος τοῦ Κλαυερίου, ἔπειτα ἰδικόν μου.
 Ἐλησμόνησεν ὅτι δὲν δίδει τὸ 13 εἰς ἐπίμετρον ἐκάστης
 δεκάδος, ὡς τὸ δίδει εἰς τοὺς βιβλιοπώλας. Διὰ τοῦτο
 ἵππὸν πρέπει νὰ τοὺς περάσῃ εἰς μετριωτέραν τιμὴν, ἥτις
 εἰς πρὸς 12 λίτρας καθαράς τὸ ἀντίτυπον, ἤγουν 360
 διὰ τὰ 30. Ταύτην λοιπὸν τὴν τιμὴν σημειώσον καλῶς,
 καὶ εἰς ταύτην κάμε τὴν πώλησιν, ἂν ᾖναι δυνατόν.

Τῶν 12 Ἡλιοδώρων τὴν τιμὴν 162 ὁ Ζωσιμᾶς τὴν
 ἔχθη ὅθεν μὴν ἀνακινῇ καὶ ἀναμοχλεύῃ πλέον τὸ
 ἄγμα. Ταύτας τὰς ἡμέρας ἐπώλησα καὶ ἐκ χειρὸς
 εἰς ἄλλους πρὸς 13 διὰ τοὺς ὁποίους ἐπέρασα εἰς τὸ
 εἶναι τοῦ λογαριασμοῦ σου 39.

Ἄν καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς παρούσης ἐπιστολῆς λέγω
 συναποστέλλω καὶ τὴν ἐγκαλατισθεῖσαν δημηγορίαν
 τοῦ Περικλέους, ἥλλαξα γνώμην διὰ τοῦτο· χθὲς ἤλθε

πρὸς ἐμὲ Στέφανος ὁ Κρής, φέρων τὸν πολυπόθητον Χρυσωρᾶν, διὰ τὸν ὅποιον σ' εὐχαριστῶ μεγάλως· καὶ ἐπειδὴ μὲ εἶπεν ὅτι μετὰ ἓνα μῆνα ἔχει σκοπὸν νὰ κινήσῃ δι' αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔκρινα νὰ δώσω εἰς αὐτὸν τὸ φυλλάδιον. Ἐὰν ὁμως μετὰ παρέλευσιν ἐνὶ μηνὸς αὐτὸς δὲν κινήσῃ, τότε σὲ τὸ πέμπω διὰ τοῦ ταχυδρομοῦ. Μὲ ὑπεσχέθη νὰ ἔλθῃ πρὸ τῆς ἀποδημίας τοῦ νὰ λάβῃ ἂν ἔχω τίποτε διὰ σέ· ἀλλ' ὁμως μὴν ἀμελήσῃς, νὰ τοῦ διεγείρῃς τὴν μνήμην· καὶ μάλιστα νὰ τὴν παρακινήσῃς (ἂν τοῦ θέλῃς καλὸν) νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τοῦτο τὸ κλίμα, τὸ ὅποιον ἐξάπαντος, θέλει τὸν θανατώσῃ καὶ νὰ μὴ βόσκεται μὲ ἐλπίδας, τῶν ὁποίων τὴν ματαιότητα παρέστησα καὶ ἐγὼ ὅσον ἐδυνήθην εἰς αὐτόν.

Μ' ὅλον ὅτι πρὸς τὸν ἐλθόντα, ἢ μᾶλλον πεμφθέντα πρὸς ἐμὲ Προφύσσωρα εἶπω ὅτι δὲν εἶχον οὐδεμίαν ὁρεῖαν τῆς διδασκαλικῆς καθέδρας, πρὸ ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ ἡμερῶν εὗρηκα εἰς ὅλας τὰς ἐφημερίδας, ὅτι ὅλοι ἀπὸ μιᾶς φωνῆς οἱ διδασκαλοὶ τοῦ Γαλατικοῦ φροντιστηρίου μ' ἐπρόβαλον εἰς τὸ Κράτος, ὡς ἐπιτήδειον διάδοχον τοῦ τέλους τήσαντος.

Εἶναι φίλε μου πράγμα πολλῆς ἐπιστασίας ἄξιον τοῦτο. Λέγει εἰς τὴν Ἀπολογίαν τοῦ ὁ ἅγιος (ἂν καὶ ἐν τὰ Μηναιᾶ δὲν κατεχωρίσθῃ ὡς ἅγιος), Σωκράτης καὶ τοῦτο, ἐπαινῶν ἐκεῖνο τὸ τέλος τῆς ζωῆς, τὸ ὅποιον ἀφαινεῖ πολὺν πόθον τοῦ ἀποθανόντος εἰς τοὺς φίλους. «Τὴν λευτὴν ἢ πλεῖστον πόθον ἐμποιοῦσα τοῦ τελευτῶντος τοῦ φίλου» (qui laisse le plus de regrets aux amis du defunt). Σὲ φαίνεται καὶ συνετάφησαν ὅλα μ' αὐτὸν οὔτε πόθος οὔτε λόγος οὐδεὶς περὶ αὐτοῦ, ἐξ ἐναντίας (τὸ ὅποιον ὁμως δὲν ἦτο μήτε τίμιον μήτε καλὸν) π

ερασμένης δευτέρας ἢ τοῦ Παρισίου ἡμερίς, χωρὶς νὰ
τὸν ὀνομάσῃ, ἔκαμε περὶ αὐτοῦ λαλοῦσα περὶ τῶν κλη-
ρονόμων του, κρίσιν ἀπότομον (et peu charitable). Ἡ
παρατήρησις αὕτη δὲν εἶναι μόνον ἰδική μου. Πολλοὶ καὶ
ἄλλοι ἐσημείωσαν τὴν ἐγρήγορον ταύτην λήθην καὶ ἀδια-
φορίαν.

Εἰς τὰς 25 τοῦ ἐνεστῶτος μ' ἔπεμψεν ὁ Barrois 156
διὰ 13 Ἡλιοδώρους πωληθέντας ἀπ' αὐτόν, καὶ μ' ἐζή-
τησεν ἄλλους τοσούτους. Μὴ λησμονήσης λοιπὸν νὰ κα-
ταγράψῃς εἰς τὸ διφθέριον σου 156 ὡς χρέος μου.

Ἀσπάζομαι καὶ σέ καὶ τὴν ἀγαπητὴν σου σύζυγον.

Σπούδασον νὰ μὲ στείλῃς τὴν ἀπολογίαν, ὅταν τυ-
πωθῇ. Ἐπεθύμουν νὰ ἔχω καὶ ἕν ἀντίτυπον τῆς μετα-
φράσεως τοῦ Περί πλήθους κόσμων τοῦ Φοντενέλλου, καὶ
τὴν νέαν μετάφρασιν τοῦ Τηλεμάχου.

Δὲν εἶναι καὶ τοῦτο παράδοξον νὰ μὲ ζητῇ δι' ἐπιστο-
λῆς εἰς τῶν σοφωτάτων (δεύτερος μετὰ τὸν θανόντα) τι
ἀννοεῖ ὁ Ἡλιοδωρος ὅταν λέγῃ ὅτι τὸ ὄνομα Νεῖλος (σελ.
381) σημαίνει τὰς ἡμέρας τοῦ ἑνιαυτοῦ 365 καὶ διὰ τί
δὲν τὸ ἐξήγησα εἰς τὰς σημειώσεις; Τὸν ἀπεκρίθην ὅτι
δὲν ἔκαμα περὶ τούτου σημείωσιν διότι ἐνόμιζον γνωστὸν
εἰς ὅλους τὸν λογαριασμὸν τοῦτον :

N.	.	.	.	.	.	50
E.	.	.	.	.	.	5
I.	.	.	.	.	.	10
A.	.	.	.	.	.	30
O.	.	.	.	.	.	70
Σ.	.	.	.	.	.	200
						365

Παρήγγειλα πάλιν τὸν βιβλιοπώλην ὅσα μὲ λέγεις περὶ τῆς Ἑφημερίδος τοῦ Γρυπίλλου.

59.

20 Ἰουνίου 1805.

Φίλιππε Ἀλέξανδρε,

Μοῦ λείπει καιρὸς νὰ σὲ γράψω εἰς πλάτος, εἶναι ὁμοίαν ἀνάγκη νὰ σὲ μηνύσω τί συνέβη περὶ τῆς Καμβίλης τοῦ Σ. ὅταν ἔλαβον παρὰ σοῦ τὴν μικρὰν ἐπιστολὴν τὴν πρὸς τοὺς Ι. τὴν ἔδωκα εὐθὺς εἰς τὸ πῦρ, ἐπειδὴ ἦτον γεγραμμένη ἐξ ὑποθέσεως ὅτι ἐγὼ τὸν ἐσύστησα πρὸς ἐκείνους. Ἡ ὑπόθεσις δὲν ἦτον πλὴν ὑπόθεσις· τοῦτο μόνον εἶχα κάμει, νὰ τὸν εἰπῶ τὸν ἀριθμὸν τῆς κατοικίας τοῦ τὴν ὁποίαν αὐτὸς μοῦ ἐζήτησε χωρὶς νὰ μὲ εἰπῇ, ἢ ἔγωγε νὰ τὸν ἐρωτήσω, διὰ ποίαν χρεῖαν τὴν ζητεῖ. Ὅταν παρεστάθη νὰ ζητήσῃ τὴν πληρωμὴν, οἱ Ι. τὸν ἀπεκρίθησαν ὅτι ἐπεθύμουν νὰ λαλήσωσι πρῶτον μετ' ἐμοῦ καὶ αὐτὸς ἦλθε χθὲς καὶ μ' ἐπῆρε καὶ μὲ συνώδευσε πρὸς αὐτούς. Εὐκόλον ἦτον νὰ προβλέψωσιν οἱ Ι. ὅτι αὐτὸς εἶχε νὰ μὲ ὑπάγῃ πρὸς αὐτούς ἐπειδὴ δι' αὐτοῦ μ' ἐπέταξαν. Ὅταν μᾶς ἴδον καὶ τοὺς δύο ἐζήτησαν νὰ θεωρεῖν καὶ πεύσωσι τὸ πρᾶγμα, λαμβάνοντες ἐμὲ κατ' ἰδίαν ἐκ τῆς ἀνήκοον τοῦ Σ. καὶ ἐρωτῶντές με ἂν ἔλαβον περὶ τούτου εἰδῆσιν παρὰ σοῦ. Ἡ εἰδήσις ἦτον καὶ μένει, καὶ δὲν ἦτον, πῶς ἦτο δυνατόν πλέον νὰ τὴν παραστήσω χωρὶς νὰ βλάψω τὸν Σ. διὰ τῆς ὑποψίας, τὴν ὁποία φυσικὰ ἔπρεπε νὰ ἐμβάλλῃ εἰς ἐκείνους ἢ ἀμέλεια τοῦ νὰ τὴν δώσω αὐτοπροαιρέτως. Εἶπα λοιπὸν ὅτι δὲ

οὐδεμίαν εἶδῃσιν, Τότε μ' ἐξήτασαν περὶ τῆς κατα-
 σεως τοῦ ἀνθρώπου· ἀπεκρίθην ὅτι ἐξεύρω τὸν ἄν-
 τρον τίμιον, ἀλλὰ δὲν ἔχω οὐδεμίαν ιδέαν τῆς κατα-
 σεως του, ἢ ἀπόκρισις μου τοὺς ἔκαμε νὰ εἰπωσι κα-
 et sans façon, ὅτι δὲν πληρόνουνσι πρὸ τοῦ ἐλθεῖ ἡ
 σις ὅτι ἐπληρώθη αὐτοῦ. Τοῦτο ἀκούσας ὁ Σ. ἐπλη-
 ῶς ἀπὸ κεραυνοῦ, ἐπειδὴ εἰς ταῦτα τὰ ἀργύρια,
 ἀσφαλῆ θεμελιωμένος, εἶχε δώσει ὑπόσχεσιν νὰ πλη-
 ῶς ἄλλους. Εἰς τοιαύτην περίστασιν τί ἔπρεπε νὰ κάμω;
 ὅσπερα (καὶ μὴ γελαῖς!) τὴν ἐγγύησίν μου νὰ τὸν
 ῶσωσι καὶ τὸ ἥμισυ τῆς ποσότητος. Καὶ αὐτοὶ τὴν
 ῶσαν ἐγγραφον, καὶ ἐμέτρησαν εἰς αὐτὸν 650 φράγκα.
 το θέλει νὰ εἴπη (περὶ ἐμοῦ δηλαδή), « Ὁ ποντικός
 δὲν ἐχῶρει εἰς τὴν τρύπαν του, κ' ἔσυρε καὶ κολοκύν-
 δια ». Δὲν φοβοῦμαι κίνδυνον οὐδένα· φοβοῦμαι ὅμως
 γορίας καὶ ἀφροσύνας· ἀλλ' ὅμως, ὅπως ἂν ἔλθῃ τὸ
 ἄγμα, δὲν μετανοῶ εἰς ὅ, τι ἔκαμα. Ἄν μ' ἐκάλουν
 τ' ἴδιαν χωρὶς αὐτὸς νὰ ἐξεύρῃ τίποτε, μὴτ' ἐγγύησιν
 ῶς χρεῖαν νὰ δώσω, μὴτ' αὐτὸς ἐτόλμα ποτὲ νὰ μέ-
 ν ζήτησῃ. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τῆς γελοίας μου
 ῶσεως· περὶ δὲ σοῦ, φίλε, σὲ λέγω ποτὲ τινὰ νὰ μὴ
 ῶς ὅσολόν διὰ χάριν μου, πλὴν ἀνίσως σὲ παρακα-
 ῶ περὶ τούτου ἐπιμόνως. Ἐὰν σ' ἐγγραψα νὰ πληρώ-
 εἰς τὸν ἀνεψιόν του, ὅταν ἐπέρασε δι' αὐτοῦ, τὰ
 εἰσζόμενα, ἢ περίστασις ἐκείνη ἦτον διάφορος, καὶ ἡ
 στασις μου ἦτον τότε ἀσφαλεστέρα. Ὑγίαινε.
 Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θέλω ἀποκριθῇ εἰς τὰς ἐπιστολάς
 σου. Τὴν ἐγκεκλεισμένην παρακαλῶ σε, νὰ πέμψῃς ἀσφα-
 ῶς πρὸς τὸν ἐξάδελφόν μου.

Φίλε 'Αλέξανδρε,

Τρίς ἐβάλθην ν' ἀποκριθῶ εἰς τέσσαρας ἐπιστολάς σου (22 Μαΐου, 1, 16 καὶ 19 Ἰουνίου) καὶ τρίς ἀπεκόπη ἀπὸ τρισμύρια κωλύματα.

Τὸ κιβώτιον μὲ τὰ βιβλία ἐστάλη κατὰ τὴν 12 τοῦ παρόντος. Ἐνταῦθα κλεισμένον θέλεις εὐρεῖ τὸν λογαριασμόν, κατὰ τὸν ὅποσον κατεχώρισα εἰς τὸ χρέος τοῦ λογαριασμοῦ σου $300 : 5$, — Εἰς αὐτὸν βλέπεις, ὅτι ἀντὶ τοῦ Λεξικοῦ τοῦ Moutardier, τὸν ὅποσον σοῦ ἐζήτησαν πέμπεται τὸ σύνηθες λεξικὸν τῆς Ἀκαδημίας μὲ προσθήκας τινάς· τὸ αἷτιον εἶναι, διότι τὸ τοῦ Moutardier πωλεῖται ταύτην τὴν ὥραν 65 μὲ φόβον μὴν αὐξήσῃ ἐκ πλεόν ἢ τιμῇ. Δὲν ἐτόλμησα νὰ τὸ ἀγοράσω, μάλιστα ἐπειδὴ ἡ αὐξήσις αὕτη τῆς τιμῆς δὲν προέρχεται ἀπὸ ἀληθῆ ἀξίαν τοῦ λεξικοῦ, ἀλλ' ἀπὸ περιέργειαν τῶν ὅσοι μὴν ἔχοντες ποῦ καὶ πῶς νὰ δαπανήσωσι τὰ περισσεύματα τοῦ πλούτου, καταγίνονται εἰς τὰς ἱστορικὰς ἐποχὰς ἢ περιόδους τῶν πραγμάτων· καὶ τοιαύτην ἐποχὴν ἔκαμε τοῦτο τὸ Λεξικόν, ἐὰν ἀνέγνωσες εἰς τὰς ἐφημερίδας τὴν πολυθρύλλητον περὶ αὐτοῦ κρίσιν. Ἔσυραν τὸ Moutardier εἰς τὸ δικαστήριον ὡς ἀνόμως τυπώσαν τὸ λεξικὸν ἄλλοι βιβλιοπῶλαι· καὶ ἐκινδύνευσε νὰ χάσῃ ὅλην τὴν ἔκδοσιν τιμῆς τοῦλάχιστον 60,000 φρ. ἀλλ' ὁμως μετὰ πολλῶν μηνῶν κρίσιν, κατεδικάσθη εἰς τὸν

ον γὰ μὴ τὸ μετατυπῶσι πλέον, ἀφ' οὗ πωλήσῃ τὴν
 σιν του. Τοῦτο λοιπὸν τὸν ἠνάγκασε νὰ αὐξήσῃ τὴν
 ἡν τοῦ Λεξικοῦ. Μ' ὅλα ταῦτα ἐὰν στοχάζεσαι ὅτι
 κητήσαντες δὲν θέλουν εὐαρεστηθῇ ταύτην μου τὴν οἰ-
 ρμίαν, ἡ θεραπεία εἶναι εὐκολος· ἐγὼ ἔχω χρεῖαν Λε-
 οῦ τοιοῦτου, καὶ δύνασαι νὰ μὲ τὸ πέμψῃς ὀπίσω.
 γρήγορα ὁμῶς γράψον, ἐπειδὴ, ὡς σέ εἶπα, εἶναι φόβος
 αὐξήσῃ ἐπὶ πλέον ἡ τιμὴ τοῦ ἐπιδίκου Λεξικοῦ.

Εἰς τὸ αὐτὸ κιβώτιον θέλεις εὐρεῖ τέσσαρας τόμους
 τῆς φυσικῆς ιστορίας τοῦ Buffon διὰ τὰ Ἰωάν-
 α, τοὺς ὁποίους θέλεις ἐγχειρίσει τὸν κύριον Κώνσταν
 αναστασίου, λαμβάνων παρ' αὐτοῦ 23 : 4, καὶ πρὸς
 οῖς τὸ ἀνάλογον τῶν ἐξόδων τῆς μετακομιδῆς, κα-
 τὰ τὸ γράφω καὶ τὴν τιμιότητα του εἰς τὴν ἐγκεκλει-
 μένην ἐπιστολήν. Ἔτι νομίζω μένουσι 5 ἢ 6 τόμοι διὰ
 τὴν λήξιν τῆς πολυχρόνιου αὐτῆ καὶ πραγματευτικῆ
 κδοσῆς.

Ὅταν τὰ σώματα τοῦ Ἀπολλοδώρου (περὶ τοῦ ὁποίου
 δύνασαι ν' ἀναγνώσῃς τὸν μηνυτὴν Moniteur 22 Prai-
 rial, ἡγοῦν 11 Ἰουνίου, ὅπου λόγος καὶ περὶ ἐμοῦ) πω-
 ληθῶσι, θέλεις πέμψῃς τὰ ἀργύρια πρὸς ἐμέ, ἐὰν ζῶ, εἰδὲ
 μή, κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν Κλαυέριον. Ὁ σχηματισμὸς
 τοῦ ὀνόματός του δὲν εἶναι καινοτομία· ἀλλὰ καινοτομίας
 ἐνέφωσις· ὅλα ταῦτα τὰ ὀνόματα εἰς erus arus ἢ erius,
 εἶναι Λατινικά, ἢ τοῦλάχιστον παρακμάζοντος Λατινι-
 κμοῦ γεννήματα· καὶ οὗτος τὰ μεταμόρφωσαν εἰς τὸν
 λατινικὸν σχηματισμὸν τοῦ *iere ier* κτλ. δὲν ἐνθυμοῦ-
 ναι τώρα παρὰ τὸ Desiderius (κύριον ὄνομα Ποθητός),
 Didier, Heri (χθές) hier, Panarium, panier· κτλ.
 Τὸ Σχνεῖδέρος εἶναι κακὸν καὶ ψυχρὸν, μήτε βοηθεῖται

ἀπὸ τὸ Ἰσχνός· διότι τοῦτο εἶναι Ἰσ-χνός. Ἀλλὰ εἶχα νὰ κάμω; Τὸ Σχειδνέρος δὲν εἶναι καλλιώτερον ἐπειδὴ μεταμορφώνει τὸ ὄνομα. Τὸ κάλλιον ἴσως ἦτον νὰ ἀφήσωμεν τὸ ν ἀδείξ ὀνοματοθετικῇ, ὡς τὸ ἔκαμαν οἱ πρόγονοι ἡμῶν τρέψαντες εἰς τὸ Κλήμης τὸ Clemens. Πρόσθετες εἰς τοῦτο ὅτι καὶ μικρὸν διαφέρει ἡ ἔννοια τοῦ Scheiden ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ Schneiden· πρόσθετες εἰς ὅτι τοῦ Ἰσχνός (ὁ ξηρὸς) συγγενὲς ὄνομα εἶναι ἡ Ἰσχά (σῦκον ξηρόν· οἱ κατάρτατοι Ἀγγλοὶ μοῦ ἔφαγαν τίς σαρα κουτία) καὶ μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἔχει τὸ ν.

Τὸ Ἐγκολαφθῇ εἶναι καλὴ λέξις· ἀλλ' ἀσαφής· ἔχομεν σαφεστέραν καὶ ὅχι ὀλιγώτερον Ἑλληνικὴν τὸ Ἐντυπωθῇ. Ἐπειτα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προβλέψῃ τις πᾶσι ἔχει νὰ καταστήσῃ ἡ γλῶσσα· ἐνδεχόμενον μίαν ἡμέραν νὰ χρειασθῇ τὸ Ἐγκολαφθῇ διὰ νὰ παραστήσῃ κάμμιαν λεπτήν καὶ κομψὴν διαφορὰν τοῦ Ἐντυπωθῇ. Πρέπει οἰκονομῇ τις τὰς λέξεις, καθὼς καὶ τὰ ἀργύρια, ἂν θέλῃ ἀληθῶς νὰ πλουτίσῃ τὴν γλῶσσάν του.

Χαίρω ὅτι λέγεται καὶ Χάμου, τὸ ὅποσον εἶναι κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ Ὅμοῦ· τοῦ τόνου ἡ διαφορὰ ἐνδέχεται νὰ ἔγινε πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς γενικῆς Χαμῆς (perte). Τὸ Χάμω ὁμῶς, φίλε, τὸ ὅποσον εὐρίσκεται ἐν τῷ Γραικιταλικῷ Λεξικῷ (κακογραμμένον Χάμο) δὲν εἶναι χειρότερον· εἶναι πιθανώτατον ὅτι εἶναι παλαιὸν ἑπὶ ῥῆμα κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ Ἄνω, Κάτω, ἔξω καὶ ἔσω.

Τὸ Ζαβός εἰς τὴν κεφαλὴν μου σώζει (ὅσον ἐνθυμίζομαι) τὴν αὐτὴν ἔννοιαν τοῦ Gauche τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ σύ· μ' ὅλον τοῦτο εἰς τὸ αὐτὸ Γραικιταλικὸν Λεξικὸν εὐρίσκω δύο σημασίας «Ζαβός λωλός, pazzo grossolano»· Τὸ Γραικογαλλικιταλικὸν λέγει «Ζαβός, fou, pazzo».

τὴν αὐτὴν σημασίαν φαίνεται νὰ ἔδιδεν εἰς αὐτὸ καὶ ὁ Ἐρωτόκριτος « τοῦ ζάβωνε τὴν γνῶσι » ἤγουν τὸν ἔκαμνε λωλόν.

Θέλουσιν ἐμβῆ τὸ θέλεις ὑποτακτικόν, ἢ τοῦλάχιστον τὴν ὑποπτεύεσαι τοιοῦτον. Δὲν εἶναι, φίλε, τοιοῦτον, εἶναι βάρβαρος ἀποκοπὴ καὶ αὐτὸ καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀπαρεμφάτων. Τὸ γένος ἤρχησε νὰ σχηματίζῃ τοὺς μέλλοντας μὲ τὸ θέλω συνταγμένον μὲ τὸ ἀπαρέμφατον· τοῦ ὁποίου σχηματισμοῦ εὐρίσκονται, ἀλλὰ σπανίως, παραδείγματα καὶ εἰς τοὺς Παλαιούς, τοῦτο δὲν ἦτον τόσον κακὸν ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ μέλλοντος ἔχει καὶ βουλητικὴν σημασίαν, ὡς φαίνεται ἀπὸ ταύτην τὴν φράσιν « Ταῦτα δεῖ ποιεῖν τοὺς σωθησομένους » ἤγουν τοὺς βουλομένους σώζεσθαι, ἔπειτα ἔκοψαν τὸ ν τῶν ἐνεργητικῶν ἀπαρεμφάτων καὶ τῶν οὐδετέρων. Τοῦτο εἶναι ἀναντίρρητον· διότι μόλις παρῆλθον ἑκατὸν πεντήκοντα χρόνοι, ἀρόταν ἔλεγαν « θέλω γράψαι ». Εἰς δὲ τὰ παθητικὰ ἔκοψαν πρῶτον (νὰ κόψῃ ὁ Θεὸς τὴν ζωὴν τῶν τυράννων, οἱ ὅποιοι διαστρέφουσι καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθρώπων!) τὴν δίφθογγον αἰ καὶ ἔλεγον παραδείγματος χάριν Ἐμβῆν, Σταθῆν κτλ. ἀντὶ τοῦ Ἐμβῆ-ναι. Σταθῆναι. Καὶ τοῦτο ἐγένετο εἰς τοὺς παθητικούς ἀρίστους. Τοῦτα δὲν εἶναι ὄνειρα τῆς φαντασίας μου, ἀλλὰ παρεκβολαὶ τῶν ὀλίγων μου σημειωμάτων. Αἱ ἀποκοπαὶ ἔλαβον ἀρχὴν ἀπὸ τοὺς ποιητάς ἄλλοτε διὰ τὸ μέτρον τῶν συλλαβῶν, ἄλλοτε διὰ τὸ κατάρατον ὁμοιοτέλετον, ἄλλοτε εἰς ἀποφυγὴν τῆς συνδρομῆς δύο φωνέντων.

— Ὅστις γὰρ θέλει ἐξ αὐτῆς θλιβῆν (α) τὲ καὶ χα-

(α) Ἀποκοπὴ τῆς αἰ.

ρῆναι (α) εἰ μὲν καὶ μὲ τὸ θέλημα καὶ τὴν προαίρεσίν σου θέλεις γυρίσειν καὶ στραφῆν (β), παυόμεθα τοῦ λέγειν.

— Θέλω σᾶς ἀφηγήσασθαι (γ) λόγους ὠραιοτάτους. Θέλεις χαρῇ καὶ τιμηθῇ (δ), καὶ ζήσεις καὶ πλουτήσεις. Καὶ τοὺς ἐχθρούς σου εἰς τὸν λαιμὸν θέλεις καταπατήσεις. Θέλουν χαρῇ (ε) οἱ φίλοι σου, καὶ οἱ ἐχθροὶ (θέλουν) πλαντάξουν.

Ἐμπορῶ νὰ σοῦ γεμίσω δύο σελίδας τοιούτων παραδειγμάτων· ἀλλ' ἀρκοῦσι καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ τῶν βαρβάρων ἀποκοπῶν, μάλιστα ἐπειδὴ δὲν ἔχασα ἀκόμη τὴν ἐλπίδα (ἂν δὲν ἀποκόψῃ τὰς ἡμέρας μου ὁ Χάρος) νὰ κάμω περὶ αὐτῶν ἀκριβεστέραν ἔρευναν. Ἐάν ᾤσασιν τὰ τοιαῦτα ὑποτακτικά, πῶς ἔχει τότε νὰ διακριθῇ τὸ Θέλει τιμηθῇ ἀπὸ τὸ Θέλει νὰ τιμηθῇ; τὸ πρῶτον σημαίνει, *Μέλλει τιμηθῆναι*, τὸ δεύτερον Θέλει τιμηθῆναι ἢ τιμῆς ὀρέγεται.

Μεταχειρίζεσαι τὸ *Φανητιῶν* ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ *fanatique*, ἡ ἐτυμολογία ἢ μᾶλλον ψευδολογία αὕτη εἶναι τοῦ ἀντιφιλοσόφου· ἀλλ' ἔχει λάθος καθὼς καὶ εἰς ἄλλα πάμπολλα. Τὸ *Φανητιάω* (τὸ ὅποσον ὁ *Σχιδέρος* συγκαταριθμεῖ μὲ τὰς ἀμφιβόλους λέξεις) εἶναι ἀπὸ τὸ *Φαίνω*, καὶ σημαίνει *Φαίνεσθαι* ἐπιθυμῶ, ἡγοῦν ἐπίδεικτικῶς φαίνομαι, κατὰ τὸν τύπον τοῦ *θανατάω* (ἐπιθυμῶ ἀποθανεῖν). Δὲν εἶναι λέξις ἀμφίβολος, ἀλλ' εἶναι γέννημα τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ, τῶν *Βυζαντινῶν*.

(α) Ὀλόκληρον.

(β) Ἀποκοπὴ τῆς αἰ διφθ.

(γ) Ὀλόκληρον.

(δ) Ἀποκοπὴ τῆς ναι συλλαβῆς.

(ε) Ἀποκοπὴ τῆς αἰ.

ως συγγραφέων· τὸ δὲ **Fanaticus**, Λατινικὴ λέξις, εἶ-
 αι ἀπὸ τὸ **Fanum** ἱερὸν (temple) ἐσήμαινε κατ' ἄρ-
 ρας τοὺς ἱερεῖς, ἡγουν τοὺς ἐν τῷ ναῷ ἀναστρεφόμενους,
 καὶ τοὺς χρησμοφδοὺς ἱερεῖς καὶ προφῆτας, καὶ τέ-
 ρος ἐτάχθη ἐπὶ κακοῦ, ἡγουν ἐπὶ τῆς μανικῆς θεοληψίας.
Fanaticus εἶναι κυρίως εἰς ἡμᾶς Ἐνθουσιῶν, Ἐνθου-
 σιασμοῦ, καὶ **Fanatisme** Ἐνθουσιασμός· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν
 λαβὼν ἀκόμῃ εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν ἡ λέξις αὕτη ση-
 μαιολογία κακὴν, ἢ τοῦλάχιστον ὅχι τόσον ἐναργῶς κακὴν,
 ὥστε εἶναι τὸ Γαλατικὸν **Fanatisme**, χρειάζεται περὶ-
 ρασις διὰ νὰ παραστήσωμεν τὴν τελευταίαν ταύτην ἔν-
 θουσιαν, ἢ καμμία ἄλλη λέξις συνώνυμος. *Ἀν ἐνθυμῶμαι
 καλῶς, ὁ Φιλιππίδης μετεχειρίσθη τὸ Θεοληψία (καὶ ἐπο-
 κλῆς Θεόληπτος). Δὲν ἐξεύρω ἂν ἦναι τοῦτο τίμιον καὶ
 ἐπὶ τοῦ ὀνόματος· ἐπειδὴ καὶ οἱ ἀγιώτατοι ἡμῶν προφῆται ἄλλο
 ἢ ἦσαν εἰμὴ Θεόληπτοι. Ἡ λοιπὸν πρέπει νὰ μεταχει-
 ρισθῶμεν τὸ Θεομανῆς καὶ θεομάνεια, ἢ ν' ἀφήσωμεν τὴν
 λέξιν Ἐνθουσιασμός ὡς μίαν ἀπὸ τὰς μέσας λέξεις, ὅποι-
 α εὐρίσκονται εἰς ὅλας τὰς γλῶσσας. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι
 ὁ Ἀριστοτέλης παραπονεῖται καὶ πού διὰ τὴν λέξιν φι-
 λωτιμία, ὅτι ἡ αὕτη σημαίνει καὶ τὴν ἐπαινετὴν ὄρεξιν
 τῆς παρὰ τῶν ἄλλων τιμῆς, καὶ τὴν ἄγριον δίψαν τῆς
 τιμῆς (ambition). Εἶναι γνωστόν, ὅτι εἰς τοὺς Ἀττι-
 κούς συγγραφείς ἡ *Symphora* ἦτον μέση λέξις, ἐπειδὴ λέ-
 γει ὁ Ἀριστοφάνης « ἐπ' ἀγαθαῖς συμφοραῖς » τούτου
 παραδοξότερον εἶναι τὸ *Ὀνειδος*, μέση λέξις καὶ αὕτη,
 « Καλὸν ὄνειδος » λέγει δὲν ἐνθυμοῦμαι ὁ Σοφοκλῆς ἢ ὁ
 Εὐριπίδης, τὸ ὅποιον ἄλλως νὰ γαλατισθῇ δὲν ἐμπορεῖ
 τὴν *belle qualification*, ἢ *beau titre*.

*Ἐλαβον τὸ βιβλιάριον τοῦ μεταφραστοῦ τοῦ Θ. εἶναι

ὡς τὸ ἐφοβούμεν, μακαρονικὸν δηλονότι· αἱ πρὸς αὐτοῦ σου συμβουλαὶ εἶναι κάλλισται· ἂν δὲν τὰς ἀκούσῃ *tan pis pour lui*. Κάμε τρόπον ὅμως (χωρὶς νὰ κοινωνήσῃ εἰς αὐτὸν οὐδὲν ἀφ' ὅσα γράφω) νὰ τὸν καταπέσις νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἐκδοσιν, ἕως οὐ νὰ ἀναγνώσῃ τὴν εἰς τὸ Αἶλ . . . προδιόκησιν. Ἦσο βέβαιος ὅτι δὲν εἶμαι τότε ἀνόητος ὥστε νὰ φαντασθῶ νομοθέτης τῆς γλώσσης· ἀλλὰ κάμνω ὅμως τοῦτον τὸν στοχασμόν, ὅστις μὲ φάνετα ἀποδεικτικός· Ἐὰν ἐγώ, ὅστις ἔκαμα σκέψιν ὀλίγην εἰς τὰ περὶ τῆς γλώσσης, λανθάνομαι (καὶ λανθάνομαι ἀναμφιβόλως εἰς πολλὰ, καὶ ἀπορῶ ἀκόμη εἰς περισσότερα) πόσῳ μᾶλλον κινδυνεύουν νὰ πλανηθῶσιν ὅσοι μήτε καθ' ὕπνου δὲν ἐφαντάσθησαν, μήθ' ὅτι εἶναι δεκτικὴ διορθώσεως ἡ γλῶσσα, μήτε πῶς πρέπει νὰ διορθωθῇ. Ἐὰν αὐτοὶ ἢ δὲν πλανῶνται, ἢ πλανῶνται ὀλιγώτερον παρ' ἐμέ, οὐαὶ εἰς ἐμέ.

Τὸ πρὸς ἔπος, τὸ ὅποῖον μεταχειρίζεσαι διὰ νὰ ἐρμηνεύσῃς τὸ ἂν *propos*· δὲν εἶναι κακόν, ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν εἶναι εἰς τὸν τόπον του. Οἱ Γαλάται ἔχουν μίαν λέξιν ταύτην ἢ φράσιν, διὰ νὰ σημάνωσι, καὶ τὸ Εἰς καιρὸν, ἢ Εὐκαιρως, καὶ τὸ Πρέπον· διότι ἀληθῶς αἱ δύο αὗται ἔννοιαι τοῦ Καιρίου καὶ τοῦ Πρέποντος εἶναι συγγενεῖς. Ἀλλ' οἱ ἡμέτεροι διὰ τὸ Πρέπον, σύμφωνον καὶ ἀρμόζον καὶ μὴ ἀπροσδιόνυσον, ἔλεγον πρὸς ἔπος· διὰ τὸ γινόμενον μήτε ταχύτερον μήτε βραδύτερον τοῦ δέοντος καιροῦ, ἔλεγον Εἰς καλὸν ἢ εἰς δέον. Λέγει ὁ Πλάτων (δὲν ἔχω καιρὸν νὰ σηκωθῶ νὰ ζητήσω ποῦ τὸ λέγει) εἰς καλὸν ἢ κείς ἵνα συνδειπνήσῃς ἡμῖν « *Vous venez à propos pour souper avec nous* » ἐπειδὴ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος εὔρηκε τὸν Πλάτωνα δειπνοῦντα.

αὐτὸ δὲν ἐπῆγε μήτε πρὸ τοῦ δεῖπνου, μήτε μετὰ τὸ
 δεῖπνον. Τοῦτο ἔμεινεν εἰς τὴν σημερινὴν γλῶσσαν (καὶ
 καὶ ἐλπὶς ὅτι θέλουν καὶ τὸ σημειώσῃ οἱ νέοι Λεξικο-
 γράφοι Γραικοί). Ὅταν μὲ λαλῆς περὶ τινος, περὶ τοῦ
 τοιοῦτο ἔχω καὶ ἐγὼ νὰ εἶπω καὶ τι, ἀλλὰ δὲν ἤθελα τὸ
 εἶπαι, ἂν δὲν μ' ἔφερες εἰς μνήμην τὸ ὄνομα του, σὲ λέγω
 «Καλὰ μὲ τὸ ἐνθύμησες»· ἀπαραλλάκτως ὡς ἤθελεν
 καὶ ὁ Πλάτων «Εἰς καλὸν μὲ ὑπέμνησας». Διὰ τοῦτο
 συνάγω ὅτι ἡ καλλιέργεια τῆς κοινῆς γλώσσης συμβάλ-
 ει πολὺ εἰς τὴν κατάληψιν τῆς παλαιᾶς· ἀλλὰ δὲν εἶναι
 ὁ μόνος τοῦτο τὸ καλὸν τὸ προξενούμενον ἀπ' αὐτὴν. Ἐὰν
 ὁ Λεξικὸν εἶχε πάντοτε τὰς τοιαύτας παρατηρήσεις καὶ
 παραθέσεις τῆς παλαιᾶς καὶ νέας γλώσσης, ἤθελεν ἐμ-
 πνεύσῃ ἐνθουσιασμόν εἰς τοὺς σπουδάζοντας νέους, βλέ-
 ποντας ὅτι ἐφυλάξαμεν τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ συλλογί-
 σθαι, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ ἐκφράζειν τοὺς λογι-
 σμούς, τῶν προγόνων ἡμῶν, ἤθελεν εὐκολύνει τὴν μάθη-
 σιν τῆς παλαιᾶς, καὶ φυλάξει τὴν νέαν ἀπὸ τὴν μόλυν-
 σιν τῶν ἄλλοτριῶν γλωσσῶν. Ὑπόθεσις νέον, ὅστις δὲν
 εἶναι χειραγωγημένος ἀπὸ τοὺς διδασκάλους του, θέλον-
 να μεταφράσῃ παραδείγματος χάριν τὸ à propos
 τῶν Πάλλων. Αὐτὸς ἀναγκαζόμενος ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν κιν-
 οῦνται νὰ εἴπῃ κατὰ λέξιν «Κατὰ πρόθεσιν» ἢ ἄλλο τι
 τοιοῦτον ἀνόητον. Ἄν δὲν τὸν καταλάβωσιν οἱ ἀναγινώ-
 ντες, κακόν· ἂν τὸν καταλάβωσιν, ἔτι χειρότερον.
 Μιμνῶντες τὸν μεταφραστὴν λόγιον καὶ σοφόν, μιμοῦν-
 ται τὴν λέξιν, καὶ προσκολλῶσιν εἰς τὴν ταλαίπωρον
 γλῶσσαν Γαλατισμούς, ἥγουν μακρύνονται ἀπὸ τῶν ἰδίων
 προγόνων τὴν γλῶσσαν.

Ἐκαμες, φίλε, κάλλιστα νὰ μὴ κοινωνήσῃς τίποτε εἰς

κάνένα τῆς περὶ τοῦ νέου Λεξικοῦ κρίσεώς μου, καὶ τὸν κάλλιον ὅτι αἱ τοιαῦται παρατηρήσεις δύνανται νὰ βλάψωσι, χωρὶς κάμμιαν διὰ τὸ γένος ὠφέλειαν. Ἄς ἐκβάλωσιν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν των· ἐντελὲς Λ. (καὶ τοῦτον βέβαια εἰς ἡμᾶς ἄλλο μῆτε νὰ συνταχθῇ μῆτε νὰ ὀνομασθῇ δὲν δύναται, πάρεξ εἰς ὅποιον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐξετάζονται καὶ παραβάλλονται αἱ δύο γλῶσσαι ὁμοῦ) χρειάζεται χρόνους πολλοὺς, καὶ συνδρομὰς τριῶν ἢ τεσσάρων Λογίων ἀνδρῶν. Τοῦ μετοπώρου καρποὶ δὲν συλλέγονται τὸ ἔαρ· ἡμεῖς εἴμεθ' ἀκόμη εἰς τὴν ἀνοιξιν τῆς ἀναγεννήσεως· ἐκίνησεν ὀλίγον τὰ νεαρκά μένα ἡμῶν μέλη ὁ Ἥλιος τοῦ Μαρτίου· ἀλλὰ δὲν ἐπύρωσεν ἀκόμη ἱκανῶς.

Ὁ Ἐμμανουὴλ Παπαδόπωλος ἐκίνησεν ἐντεῦθεν εἰς τὴν 6 Ἰουλίου διὰ τὰ αὐτόθι· ἔλαθε παρ' ἐμοῦ διὰ νὰ σὲ φέρῃ φάκελον περιέχοντα διάφορα συγγράμματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων θέλεις εὔρεῖ καὶ τὴν ζητηθεῖσαν μεταφρασιν τῆς Περικλείου δημηγορίας.

Ἐνθυμοῦ νὰ ἀναγγεῖλῃς πρὸς τὸν ἀδελφόν σου νὰ τὴν χύνη τὴν ἐκδοσιν τῆς μεταφράσεώς του, μὴ τὸν προφθῇ ἄλλος. Ὁ ῥηθεὶς Παπαδόπωλος μὲ εἶπεν, ὅτι ὁ Σταμάτης Πέτρου, ὅταν ἐσπούδαζεν ἐδῶ τὰ μαθηματικὰ κατεγίνετο εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν διαλόγων τοῦ Φωκίωνος. Ἄν καὶ κατὰ πάντα δὲν ἐγκρίνω τὴν μετάφρασιν τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἔχω ὁμως τὴν πρόληψιν ταύτην ὅτι θέλει εἶσθαι ἀσυγκρίτως καλλιωτέρα παρὰ τὴν Σταμάτη. Ἄς φυλάττεται, ὅσον δύναται, τοὺς Γαλατῶνας· καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἅς κάμῃ, ὡς θέλει.

Νομίζω ὅτι σ' ἐρώτησα καὶ ἄλλοτε διὰ ζώσης φωνῆς περὶ τῆς λέξεως, Παιδοῦσα, ἐὰν ᾖ ἡναι λέξις τῆς σημε-

γλώσσης, εἰς σημασίαν τοῦ Τεκνοποιός, γόνιμος γυνή.
Γραικιταλὸς λεξικογράφος λέγει· « Παιδότρα, fecun-
duna che fa assai figliuoli. » Ἐγὼ ὁμως ἐνθυμοῦμαι
ἤκουσα εἰς τὴν Ἰωνίαν « Παιδοῦσα » ἐπὶ τῆς αὐτῆς
κασίας. Ἐρώτησον τὸν ἀδελφόν σου περὶ τούτου, καὶ
σακάλεσον αὐτὸν νὰ τὸ ἐξετάσῃ ἐπιμελῶς. Ἄς ἐξε-
τάσῃ ἐτι καὶ περὶ τούτου : Κούτικας καὶ Κουτούνι εἶναι
τὰ τὸν Γραικιταλὸν λεξικογράφον (μὲ τὸν ὁποῖον συμ-
μῆναι καὶ ὁ τρίγλωσσος Βεντότης) τὸ βαρβαρώτερον λε-
γόμενον *ζνίχι* ἤγουν τὸ ὀπισθεν μέρος τῆς κεφαλῆς· ὁ δὲ
συγγαγίος ἐξηγεῖ τὸν Κούτικαν *Sineiput*, ἤγουν τὸ ἔμ-
ποσθεν μέρος τῆς κεφαλῆς, συνώνυμον τοῦ Βρέγμα· τοῦ-
το βλέπεις ὅτι διαφέρει, ἂν ὅχι ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἕως τὴν
γῆν, ὡς τὰ ἄνω τῶν κάτω, τοῦλάχιστον ὡς τὰ ἔμπρο-
σθεν τῶν ὀπισθεν. Ἄς μᾶς λύσῃ τὴν ἀπορίαν ταύτην ὁ
δελφός σου, ἂν δὲν εἶσαι σὺ ἱκανὸς νὰ τὴν λύσῃς. Ἐγὼ
ἐν ἐνθυμοῦμαι κάμμιαν ἀπὸ ταύτας τὰς λέξεις. Ἐρώ-
τησον ἀκόμη ἂν ἤκουσεν εἰς τὸ Βυζάντιον, ἢ ἀπὸ Βουλ-
γάρους ἢ ἄλλοθεν ποθεν τὴν λέξιν Δρουβανιστόν. Τὴν
ἔφηκα ὡς ἐπίθετον *δξυνόγαλον δρουβαριστόν*, δὲν τὴν
ἔφηκα, τὴν στοχάζομαι ὁμως ὡς λέξιν τῆς Θράκης, τῆς
Βουλγαρίας, ἴσως καὶ τῆς Μολδοβλαχίας. Τὸ βέβαιον
εἶναι ὅτι οἱ Κωνσταντινουπολῖται κατὰ τὴν δωδεκάτην
καὶ τρισκαιδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ἔλεγον, *Ὁξύγαλα*
δρουβαριστόν.

Βλέπω καὶ περιεργάζομαι κ' ἐγὼ τὰ κινήματα τῶν
ἐκκλησιῶν πρὸς τὸν πολιτισμόν. καὶ πολὺ λυποῦμαι, ὅχι
ὅτι πολιτίζονται, ἀλλὰ φοβούμενος μὴ πολιτισθῶσι πρω-
τότεροι ἡμῶν ἢ μᾶς πολιτίσωσιν αὐτοί.

Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα κοῦκ ὀνήσιμα.

Τί νὰ εἶπῃ καὶ πῶς νὰ ὀνομάσῃ τις τοὺς καλογήρους αὐτοὶ θέλουν εἶσθαι οἱ αἵτιοι τοιαύτης κατασχύνης τοῦ γένους, ἐὰν συγχωρήσωσι νὰ φανῇ ὁ Μωαμεθανισμὸς φρονιμώτερος τοῦ Χριστιανισμοῦ. Δὲν ἐξεύρω ἂν συμφέρῃ νὰ εἶπω καὶ τι αἰνιγματωδῶς περὶ τούτου εἰς τὴν προδιόκησιν. Δὲν ἔμπορεῖς νὰ καταλάβῃς πόσον μὲ ταράττει ἡ ἄμιλλα αὕτη τῶν δύο γενῶν, καὶ πόσον μὲ ζαλοσκοτίζει ὁ φόβος μὴ προτρέξωσιν αὐτοὶ τὸ στάδιον. Καὶ μὴ νομίσῃς μάταιον τὸν φόβον μου τοῦτον. Ἄν καὶ δεισιδαιμονέστεροι καὶ παχύτεροι τὸν νοῦν ἀσυγκρίτως παρ' ἡμᾶς ἔχουσιν ὅμως τοῦτο τὸ προτέρημα· λείπουν ἀπ' αὐτοῦ συγγραφεῖς θεολόγοι· καὶ ἂν εὑρεθῇ καὶ κάνεις, δὲν γίνεται γνωστὸς εἰς ὅλους διὰ τοῦ τύπου, ἡμεῖς εἴμεθα πλουτισμένοι ἀπὸ τοιούτους φλυαροκόπους, τῶν ὁποίων αἱ μωρίαι διαδίδονται καὶ ἀναγινώσκονται εὐκολα. 200 σῶματα !!! εἰς τι ἡ ἀπώλεια αὕτη; ὄχι μόνον ἀπώλεια χρυσίου, ἀλλὰ τὸ πλέον ἀξιοθρήνητον, ἀφανισμὸς ἐγγεφάλων, καὶ καθαρὰ λοιμικὴ νόσος.

Δὲν μὲ φαίνεται, φίλε, εὐλογον νὰ λαλήσῃς τίποτε πρὸς τὸν Ζ. περὶ ἐμοῦ, παρεκτὸς ἐὰν αὐτὸς σέ δώσῃ ἀφορμὴν νὰ λαλήσῃς.

Ἔκαμες καλὰ νὰ μὴν φροντίσῃς περὶ τοῦ Γ. Η. ἐπεὶ δὴ αὐτὸς δὲν ἐφρόντισε περὶ σοῦ. Μὴ σέ φαίνεται ὁμοίαν παράδοξον, τοιαῦτα εἶναι τῆς κακῆς ἀγωγῆς τὰ ἀποτελέσματα. Ἐὰν ὄχι δι' ἄλλο, καὶ διὰ νὰ βεβαιώσῃς μὴ τὸ ἔργον τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἐπαγγέλλεται ὅτι προσφέρει πρὸς ἐμέ, ἔπρεπε νὰ τιμᾷ ὅσους ἐγὼ δικαίως τιμῶ.

Εἰς τὸν τελευταῖον κατάλογον τῆς Λειψίας εὗρηκα σιμειωμένον τὸ νέον γέννημα τοῦ γονιμωτάτου ποιητοῦ Π. λέγω τὸν ὕμνον τὸν συγγραφέντα καὶ ἀφιερωθέντα πρὸς

ὅν Ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας! Ἐγὼ ἐνόμιζα ὅτι οἱ Ὑμνοὶ
τοιούτων, ἢ ἄδονται, καὶ ὅχι ποτὲ συγγράφονται· ἀλλ'
ὡς φαίνεται μετεχειρίσθη τὴν ποιητικὴν ἄδειαν ὁ νέος
Θμηρος καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐπιγραφὴν. Καὶ ταῦτα μὲν
εἶναι μικρά, καὶ τῶν μικρῶν ἴσως εὐτελέστερα· ἡ παρα-
τήρησις ὅμως τοῦ Πλάτωνος γέμει φιλοσοφίας πολλῆς.
Αὐτὸς ἐξώριζεν ἀπὸ τὴν πολιτείαν του τοὺς ποιητὰς ὡς
ὑμνητὰς τυραννίδος». Ἐμεινε τώρα νὰ ὑπάγῃ καὶ εἰς
τὸ Βυζάντιον, διὰ νὰ ὑμνήσῃ καὶ τὸν Σουλτάνον.

Περὶ τῆς ἱατρικῆς ἐφημερίδος τοῦ Γρυπύλου λέγω
τοῦτο· ὁ βιβλιοπώλης ἦτον ἄρρωστος· ὁ δὲ υἱὸς του μὲ
εἶπεν ἐντοσούτῳ, ὅτι ἐνδέχεται νὰ ἔγινε τοιοῦτον λάθος·
ἀλλ' ὅμως νὰ προσμείνωμεν νὰ μᾶς φανερώσῃ ἐκεῖνος ἀπὸ
τὸ Βυζάντιον καὶ τὸ διορθοῦμεν.

Ἀπροσδοκῆτως ἔλαβον ἐπιστολὴν καταμυρισμένην
ἀπὸ τοῦ Ὀλδερμποῦργον τῆς Βεστφαλίας, ἀπὸ τὸν ἱα-
τρὸν Nöldeke τοῦ ὁποίου τ' ὄνομα πρώτην φορὰν
ἀκούω τώρα. Ἐγνώρισε τὸ περὶ Ἀέρων ὑδάτων, τόπων
τοῦ Ἱπποκράτους, καὶ τὸ ἔκρινεν αὐτὸς τῇ 13 καὶ 14
Μαρτίου εἰς δύο φύλλα διεξοδικῶς (τὰ ὅποια καὶ μὲ πέμ-
πει) τῆς ἐφημερίδος ὀνομαζομένης *Jenaische Allgemeine
Litteratur-Zeitung*· τὰ φύλλα δὲν σὲ πέμπω διὰ τὸ πο-
λυδάπανον, ἀλλ' ὅμως ἡ ἐπιστολὴ εἶναι περιέργος, διότι
ἐξω τῆς πολυμαθείας χαρακτηρίζει ἄνδρα ἀγχινούστατον
καὶ ἀστείον. Ἀγαπῶ νὰ τὸν πέμψω ἓνα Ἡλιόδωρον
(λαλεῖ εἰς τὴν περὶ Ἱπποκράτους Κρίσιν καὶ περὶ Ἡλιο-
δώρου, ἀλλ' ὡς πράγματος νέου, τὸ ὅποῖον δὲν εἶχεν
ἀκόμη γνωρίσει). ἀλλὰ δὲν εὔρηκα ἀκόμη μέσον ἀσφα-
λεῖς. Ἐὰν ἔχῃς αὐτόθεν τὸν τρόπον εὐκολώτερον, πέμψον
παρακαλῶ τὸν Ἡλιόδωρον (*broché*) μὲ δύο μόνους στί-

χοὺς γράμματος δηλωτικοῦ ὅτι εἶναι ἐκ μέρους μου, καὶ ὅτι θέλω ἀποκριθῇ μετὰ ταῦτα εἰς τὴν ἐπιστολὴν του, δὲν ἔκαμνες κακὰ νὰ βάλῃς καὶ ἓν ὑπόμνημα, ἂν ἔχῃς περὶ τῆς νῦν καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος (θέλω σὲ πείμψῃ ἄλλο ἀντ' αὐτοῦ) καὶ ἓνα Βεκκαρίαν. Ἐπειδὴ κατὰ δυστυχίαν ἔχομεν ἀνταγωνιστὰς πολιτισμοῦ τοὺς βαρβάρους τυράννους τῆς Ἑλλάδος, συμφέρει εἰς ἡμᾶς νὰ σαλπίζωμεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον ὅτι σταδιοδρομοῦμεν. Προσμένω τὴν ἀπόκρισίν σου, διὰ νὰ κάμω ἀκριβεστέραν ἔρευναν πῶς ἔχω νὰ τὰ πέμψω ἂν αὐτόθεν ἦναι δύσκολον. Ἡ ἐπιστολὴ του εἶναι παλαιά, καὶ φαίνεται νὰ ἦλθε κλεισμένη εἰς σανδύκιον ἀπὸ τὴν τριβὴν καὶ τὰ τρυπήματα εἰς πολλὰ μέρη τῶν ἑφημερίδων.

Καλὰ ἦλθεν ὁ λόγος περὶ Ἱπποκράτους: Ταύτας τὰς ἡμέρας ἡγόρασα τὸ ἀναπλήρωμα τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τὸν πρῶτον τόμον. Εἰς τὴν σελίδα 160 εὕρισκω ταῦτα περὶ τῆς Ἱπποκρατικῆς ἐκδόσεως: *Est editio critica, sive verba spectes, sive res, et valde laudatur in Ephemer. litt. Gottingan 1801 N° 92. Add. Gruneri iudicium in Ephemer. litt. 1801 N° 22.* τουτέστιν «Ἔστιν ἐκδοσις κριτικὴ, καὶ κατὰ τὴν λέξιν καὶ κατὰ τὴν διάνοιν» καὶ λίαν ἐπαινεῖται ἐν ταῖς φιλολογικαῖς ἑφημερίσι τῆς Γοττίγγης 1801 Ἀριθ. 92. Πρόσθετες καὶ τὴν κρίσιν τοῦ Γρυνέρου τὴν ἐν ταῖς Ἐρφурτιαναῖς φιλολογ. ἑφημερίσι 1801 Ἀριθ. 22». Ἐπειτα προσθέτει ὅτι εὕρισκονται καὶ κρίσεις ἄλλαι καὶ διορθώσεις τοῦ Ἱπποκράτους ἰδικαί μου καταχωρημέναι εἰς τὸ Ὄξωνιακὸν (Oxford) Μουσεῖον κατὰ τὸ 1792, πρῶτον καὶ δευτέρον τόμον, ἀπὸ τὸν Βυργέσιον (Burgess). μήτ' ἀπ' αὐτοῦ

μπαρι δὲν ἔχω. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι παρακαλεσθεῖς ἀπὸ Burgess τοῦ ἔστειλα εἰς τὸ 1790 ἢ 91 ἔτος διαφό-
 ρος ἐξηγήσεις καὶ σημειώσεις εἰς τὸν Ἱπποκράτην Λα-
 νιστὶ γραμμένας· καὶ ὅτι μὲ ἔπεμψε τρία ἀντίτυπα τοῦ
 πρώτου καὶ δευτέρου τόμου τοῦ Μουσείου ἐν διὰ τὸν Vil-
 lison, ἕτερον διὰ τὸν Larcher, καὶ τὸ τρίτον δι' ἐμέ·
 ἀλλὰ κἀνείς ἐξ ἡμῶν δὲν ἔλαβε τίποτε. Ἐάν ποτε εὕρης
 τὴν εὐκολίαν νὰ ἀναγνώσῃς τὰς δύο ἐφημερίδας τῆς Got-
 tingen et Erfurt, εἰπέ με κἀν τί λέγουσι. Ὁ Ἱπποκράτης
 ὡλεῖται· καὶ ἐνδέχεται νὰ μὴν ἀποθάνω πρὶν κἀμω δευ-
 τέραν ἐκδοσιν· εἶναι δυστυχία νὰ μὴν γνωρίζω τὴν κρί-
 σιν τῆς πρώτης, νὰ ὠφεληθῶ, ἂν ἔχωσι δίκαιον, ἢ νὰ
 δικαιολογηθῶ ἂν ἀδίκως κρίνωμαι.

Τοῦ περὶ πλήθους κόσμων ἡγάπων τὴν πρώτην ἐκδο-
 σιν· ἂν εὕρης κἀνένα νὰ ἀλλάξῃς τὴν δευτέραν μὲ τὴν
 πρώτην, θέλω σὲ τὸ ἔχει χάριν.

Τί λέγεις περὶ τῆς τοσαύτης μωρολογίας; ἔχω πολλὰς
 ἀσυχίας, ἀλλ' ἀπ' ὅλας ἡ μεγαλητέρα εἶναι ἡ τῆς γυ-
 ναικός, τὴν ὁποῖαν ἐκ δυστυχίας δὲν ἔχω. Ἀλλέως ἤθελα
 εἶπε κα' ἐγὼ πρόφασιν, ὅτι ἡ σύζυγος μὲ βιάζει νὰ τε-
 λεωώσω διὰ τὸν περίπατον. Ἀσπάζομαι τὴν ἰδικήν σου
 ψυχῆς, à condition qu'elle ne vous empêche point
 de m'écrire.

61.

Τέλη Ἰουλίου 1805

Φίλε μου Ἀλέξανδρε ἀσπάζομαι σε.

Μετὰ τὴν διεξοδικωτάτην μου τελευταίαν, ἔχω δύο
 σου γράμματα τῆς 1ης καὶ 5ης Ἰουλίου, ὁ Payne εἶναι

εἰς τὸ Verdun, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔπεμψα πάραυτα τὴν ἐπιστολὴν σου μὲ ἐτέραν ἰδικήν μου. Ἴδού ἡ ἀπόκρισις τὴν ὁποίαν ἤνοιξα ἐγὼ· διὰ νὰ ἰδῶ τί σέ γράφει. Γράφον λοιπὸν πάραυτα εἰς τὸν ἐν Λονδίῳ, οἶκόν του. Τὸ νόστιμον εἶναι ὅτι εἰς τὴν πρὸς ἐμὲ ἐπιστολὴν μὲ παρακαλεῖ (*très-sérieusement*) ἂν ἔχω τὸν τρόπον, νὰ τὸ ἐλευθερώσω ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν· ὅτι παρελύθη τοῦ ταλαιπώρου ἡ χεὶρ, τὸ ὁποῖον ἀποδίδει εἰς τὸ δύσκρατον τοῦ ἀέρος. Ὅταν γράψῃς τὸν σύντροφόν του ἐνθύμῳ σου αὐτὸν παρακαλῶ, ὅτι δύο μόνον ἀντίτυπα ἔχει νὰ δώσῃ, ἀπὸ μέρος μου ἐν εἰς τὸν Porson, éditeur d'Euripide et ἑτερον à Mr J. C. Banks, ami intime de Mr Porson, καθὼς τὸν ἔγραφα.

Κατὰ τὴν 23 τοῦ παρόντος σ' ἔπεμψα κατάλογον ὁρμῶν γάνων φυσικομαθηματικῶν διὰ νὰ τὸν πέμψῃς πρὸς τὸν Πρώϊον· εὑρηκα μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ ἄλλον ἕνα· ἄλλοι εἶναι ὀλίγον παχύτεροι· ὅθεν ἐλυπήθην νὰ σέ βάλω εἰς δαπάνην· ἤθελα τὸν πέμψῃ ἂν ἤμην πληροφορημένος, ὅτι σὲ πληρόνουν εἰς τὸ Βυζάντιον (ὡς εἶναι δίκαιον) τὴν δαπάνην. Γράφον ὡς τόσον πρὸς τὸν ἀδελφόν σου νὰ τὸν εἴπῃς νὰ ἔχῃ ὀλίγην ὑπομονήν, καὶ καταγίνομαι νὰ τὸν στείλω τινὰ βιβλία ἕως 300 γροσίων, ὡς μὲ τὰ ζητῶν τῆς ἐκλογῆς μου· ὅταν τελειώσωσι τὸν γράφω. Μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας (τῆς 23) ἔδωκα καὶ τὸν Κρηῖτα ἐν πακέτῳ, ὅστις σὲ τὸ πέμπει διὰ τοῦ πεμπομένου εἰς Βυζάντιον ταχυδρόμου τοῦ Πρέσβεως· δὲν εἶχα ἀκόμη τότε τὸν κατάλογον νὰ τὸν συγκλείσω.

Παρακαλῶ σε, κάμε με τὴν χάριν, νὰ πέμψῃς εἰς κἀνένα φίλον σου τῆς Σμύρνης (ὅχι τὸν Ν. Πετρίτζην) τὴν πρὸς τὸν ἐκεῖ διδάσκαλον ἐγκεκλεισμένην ἐπιστολὴν.

καλῶ σε καὶ τοῦτο· ἐὰν ἴσως ὁ διδάσκαλος διέβη
 ὁν ἄλλον κόσμον, νὰ παραδώσῃ τὴν ἐπιστολὴν εἰς
 Πανοσιώτατον (Ἀρχιμανδρίτην ἢ Πρωτοσύγγεelon
 ὁ ἐνθυμοῦμαι τοῦτο καλὰ) Παπᾶ Διονύσιον, νὰ τὴν
 καὶ νὰ κάμῃ ἐκεῖνο διὰ τὸ ὅποῖον παρακαλεῖται ὁ
 σκαλος, ἢ ὁ διδάσκαλος ὅμως ἢ ὁ Διονύσιος, πρέπει
 δώσῃ ἀπόκρισιν εἰς τὸν φίλον σου νὰ μὲ τὴν πέμψῃ
 σου. Ἐνθυμοῦ καλῶς ὅτι πρέπει νὰ ᾔναι Λευίτης
 μέλλει νὰ ἀνοίξῃ τὴν ἐπιστολὴν. Μὴν εἴπῃς τὸν
 ὅτι πέμπεται παρ' ἐμοῦ.

Ἡ ὀλιγότης τῶν πωληθέντων Ἡλιοδώρων εἰς τὴν
 ἡμετέραν, καὶ ἡ πολλὰ χαμηλὴ τιμὴ (7 γρόσια κάμνουσι
 10 καὶ χάνεις καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ δρόμου, εἰς καιρὸν
 ἐδῶ λαμβάνεις 12) εἶναι δύο δείγματα τῆς βαρβα-
 ρότητος τῶν Σμυρναίων· Ce n'est pas flatteur pour
 αἱ μὴτε ὡς Σμυρναῖον μὴτε ὡς ἐκδόστην, mais que vou-
 s vous que je fasse? πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι οἱ Βυ-
 ρανοὶ θέλουν φανῇ σπουδαιέστεροι, τοῦλάχιστον ὡς συμ-
 μέρνῳ ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Πρωίου, ὅστις μὲ γράφει
 προφθάσω ἐκεῖ Ἡλιοδώρους, ὅτι εὐδοκίμησεν ἡ ἐκδο-
 ς, καὶ μάλιστα ἡ πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπιστολή. Μὲ βίαν
 γὰρ γράφω. Ὑγίαινε μετὰ τῆς ἀγαπητῆς σου συζύ-
 γου. Εἰπέ τὸν Ἰορδάνην ἂν χρειασθῶ 400 ἢ 500 διὰ
 βιβλία τοῦ Πρωίου, νὰ μὲ τὰ μετρήσῃ.

Ἐγραψα εἰς τὸ ἐκτικὸν μέρος τοῦ Λογαρια-
 σμοῦ σου 19:10

α ὁ Βεκκαρίας τοὺς ὁποίους μ' ἐπλήρωσε ταύ-
 ς τὰς ἡμέρας ὁ Lefort. Ἐτι δι' ἓνα Βεκκα-
 ρίαν σιχωμένον καὶ εἰς μέγα χαρτὶ 6

25:10

21 Αὐγούστου 1805.

Φίλε 'Αλέξανδρε,

Μήτε καιρὸν μήτε δύναμιν ἔχω σήμερον ν' ἀποκριθῶ εἰς τὴν τῆς 6 Αὐγούστου ἐπιστολὴν σου. Μόνον τὸ περὶ τοῦ λεξικοῦ τοῦ Σχειδέρου τὸ ὅποιον ζητεῖ ὁ ἀδελφός σου μ' ἀναγκάζει νὰ σὲ γράψω τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις διὰ νὰ σὲ φυλάξω ἀπὸ μάταιον δαπάνην· φαίνεται ὅτι ἀγνοεῖς τὴν πρὸ ὀλίγου κηρυχθεῖσαν δευτέραν ἐκδοσὴν μετὰ προσθηκῶν καὶ ἐπιδιορθώσεων τοῦ Σχειδερείου λεξικοῦ. Ταύτην λοιπὸν πρέπει νὰ τοὺς προμηθεύσῃς καὶ ὄχι τὴν παλαιάν.

Περὶ τῆς πρὸς τὸν Nöldeke ἀποστολῆς τοῦ Ἡλιοδώρου δὲν εὗρηκα ἀκόμη τὸν τρόπον. Μ' ὅλον τοῦτο ἐπεὶ καταγίνομαι εἰς τὴν ἔρευναν αὐτοῦ, παῦσαι νὰ ἐρευνᾷς περὶ τούτου, διὰ νὰ μὴ πέμψωμεν ἐν ταύτῳ τὰ αὐτὰ πρὸς τὸν αὐτὸν καὶ οἱ δύο.

Ὁ Μ' Cordier ἀκόμη δὲν ἐφάνη· θέλει κάμει καὶ ἐμὲ ὅ,τι ἔκαμε μὲ σὲ (n'en doutez point) ἤγουν θέλει ἐλθεῖ ἅπαξ ἢ δὶς, ἔπειτα δὲν θέλει πλέον πλησιάσει. Δὲν ἀμφιβάλω ὅτι ἔπεμψας εἰς τὸν καιρὸν πρὸς τὸν τῆς μάταιον τὴν ἀπαγορευτικὴν ἐπιστολὴν μου. Ἐὰν ἐπιμένῃ εἰς τὴν νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ, ἀπατᾶται. Δὲν ἔχω φίλε μου, χρόνον ζωῆς ἱκανὸν νὰ κάμω πείρας· μόλις δύναμαι νὰ κινήσῃ τὸν κάλαμον διὰ νὰ περιγράψω τὴν θλίψιν καὶ συνοχὴν τῆς ταλαιπώρου μου ψυχῆς διὰ τὴν δυστυχῆ πείραν τὴν

ἔκαμα εἰς τὸν νέον τὸν ὁποῖον ἔχω μὲ ἔξοδά μου
 νοδιακὸν φροντιστήριον, μὲ τὸν παρέδωκαν σαπη-
 ἀπὸ πολλὰ ἐλαττώματα (χωρὶς ἐγὼ νὰ ἐξεύρω
 ἐπεὶ περὶ τούτων), τῶν ὁποίων ἡ ἀνακάλυψις συνέβη
 αὐτὰς ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας, ὅταν ἔλαβον τὴν προσ-
 καί καταθύμιον εἶδησιν τοῦ γάμου σου. Δὲν σὲ εἶπα
 τίποτε, ἐπειδὴ ἦτον ἄκαιρον καὶ ἄσπλαγχνον ἐν
 ᾧ νὰ ἐξομολογοῦμαι τὰς ἀνίας μου (ἴσως δὲ καὶ
 ἐξέμου) πρὸς φίλον νεόνυμφον. Μ' ὅλα ταῦτα τὸν
 ἔγνων μὲ ἐλπίδα διορθώσεως καὶ μετανοίας, δίδων ἐν
 τῷ διὰ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ πᾶσαν ἐγγύην πρὸς τὸν
 ἑλφον μου πνευματικῶ τρόπῳ διὰ τοῦ Χ. (εἶναι ἡ
 ἐπίστολὴ τὴν ὁποίαν ἔπεμψα διὰ σοῦ) τὴν εἶδη-
 τῶν συμβάντων. Καὶ ὁμῶς καὶ αὕτη μου ἡ ἐλπίς
 φαίνεται ὅτι θέλει ματαιωθῆ, καθὼς συμπεραίνω ἀπὸ τὴν
 ἀποδόχτην ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν μὲ ἔγραψε προχθὲς
 τὸ κοινόβιον ὁ νέος, καὶ ἡ ὁποία ὡς ὀξύτατον βέλος
 ἐπὶ ἐπλήρωσε τὴν ψυχὴν. Πρόσθετες εἰς ταύτας καὶ ἄλλας
 ἀνίας τοῦ Στράβωνος, περὶ τῶν ὁποίων μὴτ' αὐτῶν
 ἐφάνέρωσα τίποτε, καὶ συμπέρανε εἰς ποῖαν ὀδυ-
 ραὴν κατὰστασιν εὐρίσκομαι. Εἶναι τοιαύτη καὶ τοσαύτη,
 ὥστε μὴ σὲ φανῇ παράδοξον ἂν ἀκούσης ποτέ, ὅτι ἐξε-
 ῖσα αἰφνιδίως τὸ πνεῦμά μου. Καὶ τοῦτο ἤθελον εἶ-
 παί τοι τὸ εὐτυχέστερον. Ἄλλ' αἱ χρόνιοι παραλύσεις, ἀπο-
 λυαὶ καὶ ἄλλα δεινά! Ὑγίαινε φίλε, ἀμέτοχος πάσης
 πλῆξης. Καῦσον τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν.
 Ἐνθυμοῦ πάντοτε νὰ ζητήσης ἀπὸ τὸν Κλαυέριον
 (ἀποθάνων) τὸ Γραικιταλικὸν λεξικόν μου τὸ τοῦ
 παπικοῦ Padre Messio da Somavera, καὶ ὅλας μου
 χειρογράφους σημειώσεις εἰς διάφορα φύλλα ἢ χαρ-

τία ἄδετα· καὶ δὸς τα ὅτινα θέλεις (παρεκτὸς τοῦ Ἀθηναίου Κ.) ὅχι διὰ νὰ τὰ ἐκδόσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ ὠφεληθῇ ἂν ἦναι δυνατόν νὰ νοήσῃ σημειώσεις πολλάκις δυσνόητους διὰ τὸ λακωνικόν, καὶ πάντοτε ἀτάκτους, διότι τὰ ἔκαμνα δι' ἰδίαν μου χρῆσιν.

63.

15 Σεπτεμβρίου πρῶτ 1805.

Φίλε ἀσπάζομαι σε.

Ταύτην τὴν ὥραν λαμβάνω τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 1ης τοῦ παρόντος. Ἐλυπήθην ὅτι δὲν ἔπεμψ' ἀρχίτερον τὴν πρὸς τὸν φίλον Κούμαν ἀπόκρισιν. Ἀς τὴν λάβῃς λοιπὸν τώρα, καὶ ἄς προσέχῃ εἰς ὅσα γράφω, ἡγουν ἀπὸ τὰ σταθμίση καὶ αὐτὸς ἀκριβῶς, ὅτι τὰ ἔγραψα ταύτην τὴν ὥραν μὲ βίαν μεγάλην. Τὴν Λέγαν ἂν ἐτυπώθῃ ἐκ δυστυχίας, ἄς κάμῃ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν τυπογράφων Carton, ἢ ἂν φοβῇται τὴν μικρὰν ταύτην δαπάνην, ἀπὸ τὴν καταχωρίσῃ εἰς τὴν ΔΙΟΡΘΩΣΙΝ ΤΩΝ ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ (Errata) ὡς τυπογραφικὸν σφάλμα· ἐπειδὴ εὕρισκεται εἰς τὸν Ἡσύχιον «Λεύγη» δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ τὴν γράψωμεν ἀλλέως.

Δὲν ἔδωκα ἀκόμη εἰς τὸν Βολάνην τὰ περισσεύοντά σου ἀργύρια, ὅτι δὲν τὰ ἔχω· μετ' ὀλίγας ἡμέρας θέλω λάβει, καὶ λαμβάνων ἐμπορῶ νὰ δώσω. Μ' ἐλύπησες μὲν τὰ τριακόσια φρ. τοῦ Ἰππέως. Διὰ τί, φίλε, τοιαῦτα πράγματα; ἐγὼ τὴν μικρόστιχον ἐκείνην ἐπιστολήν καὶ

τάπασιν ἀσήμενον ἔγραψα βιαζόμενος ἀπὸ τὸν ἄλ-
 ἔδω περὶ τοῦ ὁποίου τρέμω, εὐρισκόμενος καὶ αὐτὸς
 ἀπορίαν, καὶ βοσκόμενος ἡμέραν ἐξ ἡμέρας μὲ κενὰς
 πιδας, μὴν ἔλθῃ νὰ μὲ ζητήσῃ χρηματικὴν βοήθειαν·
 παρακαλῶ τὸν Θεόν, ἂν τοῦτο συμβῇ, νὰ μὲ ζητήσῃ
 πολλά, διὰ νὰ ἔχω πρόφασιν εὐλογον νὰ ἀρνηθῶ τὴν
 εἰς ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου ἡ ἐδῶ ἐπιδημία μ' ἐζη-
 ωσε 1800 φρ. ὅσα δηλαδὴ ἔδαπάνησα εἰς τὸ ταλαί-
 ῳρον μεϊράκιον μὲ ἐλπίδα ὠφελείας. Ἐπιστρέφει τώρα
 τὴν πατρίδα του μεστὸν καὶ σεσωρευμένον ἀπὸ ἐλατ-
 ῳματα.

Τὸν ἐρχόμενον ἐδῶ κάμνεις, φίλε μου, καλὰ, νὰ συμ-
 βουλεύσῃς καὶ πάλιν καὶ πολλάκις, νὰ μὴ κηρύττῃ σχέ-
 πῃ τὴν ὁποίαν δὲν ἔχει πρὸς ἐμέ. Ἄν ἔχῃ νοῦν, πρέπει
 κατὰ λάβῃ τὴν ἀνάγκην εἰς τὴν ὁποίαν μὲ βάλλει νὰ
 ἀποδείξω ψευδόμενον. Φυσικὰ ἀπὸ δύο κακὰ, τὸ νὰ
 εἴξω ἄλλον ψευδόμενον, ἢ νὰ πιστευθῶ θεῖος ἄσπλαγ-
 γος καὶ θεϊκὸς ἄθεος, πρέπει νὰ ἐκλέξω τὸ μικρότερον.
 Ἐκχυνες καλὰ ὡσαύτως νὰ τὸν κατευθύνῃς εἰς τὸν
 Ἄρῃτα, διὰ νὰ τὸν προξενήσῃ κατοικίαν εἰς τὴν ὁδὸν ἣ
 μακρὰν τῆς ὁδοῦ τοῦ ἀγίου Ἰακώβου· ὅτι δὲν μὲ
 μένει καιρὸς οὔτε τὰς ἀπαραιτήτους ἀνάγκας τῆς φύσεως
 νὰ πληρώσω, ὅχι νὰ τρέχω ἐπάνω καὶ κάτω, διὰ νὰ
 ἔλθῃ Κάμεραν. Μὲ τρόπον εὐμορφον, ἂν τὸ κρίνης εὐλο-
 γον ὁμως, συμβούλευσέ τον νὰ ᾔῃ μακρὰν ἐξεύρεις ἀπὸ
 τῆς λέγω. Σὲ λέγω, « Ἄν τὸ κρίνης εὐλογον » ὅτι ἐγὼ
 ne p'ouvrirai point la bouche περὶ τῶν τοιούτων. Εἰς
 τὸν ἄλλον τ' ἄνοιξα, κ' ἤθελα πάλιν καὶ πολλάκις τὸ
 εἰξω, εἰάν ᾔτον ἐδῶ· εἰς τοῦτον δὲν ἔχω πίστιν οὔδε-
 ῳαν. Εἶθε νὰ δείξῃ ὅτι εἶναι ἄξιος πίστεως!

Προχθές μ' ἐμήνυσεν ὁ Ζωσιμάς τὸν θάνατον τοῦ Εὐ-
γενίου, μ' ἔστειλε καὶ στίχους ἐπιταφίους Ὀμηρικοῦς
φκιασμένους ἀπὸ δὲν ἐξεύρω τίνα, καὶ μ' ἐρωτᾷ τὴν περ
τούτων κρίσιν μου !!!

Τὸ δράμι ὅτι εἶναι δραχμή, οὐδεμία ἀμφιβολία· ἡ
ὀκά σου μὲ βάλλει εἰς δισταγμόν. Δὲν πιστεύω νὰ ᾔναι
ἡ ὀλκή. Ὀλκή (ἀπὸ τοῦ Ἑλκω) εἶναι κυριώτερον τὸ
Τζεκι τῶν Τούρκων, ἐπειδὴ καὶ κατ' αὐτοὺς παράγεται
ἀπὸ τὸ Τζεκέρ ἔλκειν· ἂν καὶ εἰς αὐτοὺς τὸ τζεκι σημαί-
νει εἶδος ποσότητος ζυγιστῆς· εἰς ἡμᾶς δὲ γενικῶς πᾶν
τὸ ζυγιζόμενον (ἰδ. Αἰλίαν. Π.Ι. Ι, 5, σελ. 124, ἐμ. ἐκδ.).
Προϊόντος ἔπειτα τοῦ χρόνου ἔγινε τὸ Ὀλκός καὶ συνώ-
νυμον τοῦ Δραχμῇ ὡς φαίνεται εἰς τὸν Γαληνόν. Μ' ὅλον
τοῦτο, comme il ne faut jurer de rien, ἐνδεχόμενον νὰ
ᾔναι ἡ Ὀκά ἀπὸ τὴν Ὀλκήν, μάλιστα, ἐπειδὴ οἱ Ἀρα-
βες τὴν προσφέρουσι Ὀϊκιά. Τίς ᾔθελε ποτὲ μὲ καταπί-
σει ὅτι τὸ Σεντοῦκι (Ἀραβιστὶ Σαντίκ) εἶναι λέξις Ἑλ-
ληνική; ἔάν δὲν εὑρισκα εἰς τὸν Ἡσύχιον (ὅστις βέβαια
δὲν ἐγνώρισε τοὺς Τούρκους) « Σάνδυξ... κιθωτός ». Τοῦ
Σάνδυξ τὸ ὑποκοριστικὸν εἶναι, Σανδύκιον, τὸ ὅποτον
μετεφκιάσαμεν ἡμεῖς εἰς τὸ Σεντοῦκι. Καιρὸς δὲν μὲ μέ-
νει πλέον· ἄλλην φορὰν πλατύτερα. Ἀσπασαι τὸν κύριον
Κούμαν, καὶ εἰπέ τον νὰ μὲ γράψῃ τὰ ὑπόλοιπα (ἂν
ἔχη τι πλέον ὑπόλοιπον) συνωρότερα· καὶ νὰ μὲ συμπα-
θήσῃ διὰ τὴν ἀκούσιον μου βραδύτητα. Ἀσπάζομαι σε
πανοικί.

12 Ὀκτωβρίου 1805.

Ενταῦθα κλεισμένην, φίλε, σὲ πέμπω τὴν ἀπόκρισιν
πρὸς τὸν Φ. Μόλις εὑρηκα καιρὸν νὰ τὴν γράψω. Ἐμει-
νὴν ἀκόμη ἢ πρὸς τοὺς νέους τοὺς Λεξικογράφους, χωρὶς
ἀπαριθμῶ ἄλλας πρὸς ἄλλους χρεωστούμενας, ἐκ πολ-
υῶν ἀποκρίσεις μου. Δίδαζόν με πῶς εἶναι δυνατόν νὰ
προχωρῇ ὁ Ἰσοκράτης καὶ τὰ φαρμάκια τοῦ Στράβωνος
καταπίνωνται, μὲ τοσαύτας ἐπιστολάς ἐντάμα. Μ'
ἔλκεν τοῦτο τὸ κείμενον τοῦ Ἰσοκράτους ἐτελειώθη εἰς
τόσον ἕνα, ὅστις δὲν εἶναι τρόπος νὰ διαδοθῇ πρὶν τοῦ
δευτέρου. Οὗτος ἀρχίζει μετ' ὀλίγας ἡμέρας, περιέχων
τὰ σημειώσεις.

Τὴν πρὸς τὸν Φ. μὴ λησμονήσης νὰ σφραγίσης. Τοῦ
Πατροῦ τὴν μετὰφρασιν τῆς Ἑλλ. ἰστ. ἔλαβον. Ἐπι-
τολὴν, τῶρα μανθάνω παρὰ σοῦ, ὅτι μ' ἔπεμψεν. Ἄν
καὶ δὲν ἔχω καιρὸν νὰ γράφω ἐπιστολάς, εἰς ταύτην ὁμῶς
τὴν ἀπόκρισιν ἣτον χρεωστούμενη διὰ τὴν δωρεάν. Εὐχα-
ρίστησον λοιπὸν (νὰ ζήσης!) αὐτὸν ἀπὸ μέρος μου, καὶ
πρὸς τὸν ἀντίδωρον ἔν' ἀπὸ τοὺς τέσσαρας Προδρόμους,
τοὺς ὁποίους θέλει σὲ φέρει μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ Στ.
Βολάνης. Πέμψον ἀσφαλῶς καὶ ταχέως τὸν δεύτερον πρὸς
τὸν Γαζῆν καὶ φύλαττε (ἂν δὲν ἔχῃς χρεῖαν ἰδίαν αὐτῶν)
τοὺς λοιποὺς δύο, διὰ τὰς ἐνδεχομένας εἰς τὸ ἐξῆς δω-
ρεὰς ἢ περιστάσεις ἄλλας.

Παρὰ τοὺς Προδρόμους ἔδωκα τὸν Βολάνην καὶ δέ-
ξαι μὴν ἄλλην περιέχουσαν προκηρύξεις ἐνὸς τῶν φίλων, διὰ

νὰ τὰς μοιράσῃς αὐτοῦ εἰς πολυχρύσους τινὰς Γερμανοὺς, ἔὰν γνωρίζῃς τοιούτους, ἔπειτα καὶ τὸν Μηνυτὴν περὶ τοῦ μέλλοντος συνεδρίου τῶν Ἰουδαίων, πρᾶγμα ἄξιον πολλῆς ἐπιστάσεως, καὶ σημειώδους ἐποχῇ τῆς ἱστορίας, ἔὰν κατορθωθῇ. Περιέχει πρὸς τούτοις ἡ δέσμη καὶ τὸ Ἰταλικὸν ποιημάτιον τοῦ υἱοῦ τῆς Βεκκαριώνης, καὶ τὴν πρὸς ἐμέ της ἐπιστολὴν καὶ τὴν ἀπόκρισίν μου.

Πρέπει ὁμῶς νὰ σ' ἐξηγήσω τὸ αἰνίγμα. Μίαν τῶν ἡμερῶν ἦλθε πρὸς ἐμέ εἰς ἀπὸ τοὺς Βιβλιοπώλας ζητῶν ἓνα Βεκκαρίαν· τὸν ἔλαβε, καὶ τὴν ὥραν ὅταν αὐτὸς ἐζήτηι εἰς τὸ βαλάντιον του τὴν πληρωμὴν, ἠθέλησεν ἡ αὐθεντία μου, μὲ περιεργίαν ἡλίθιον νὰ ἐρωτήσῃ διὰ τίνα ζητεῖ τὸν Βεκκαρίαν, καὶ αὐτὸς μὲ ἀπεκρίθη, « Διὰ τὴν Madame Beccaria ». Τότε πάλιν ἡ Αὐθεντία μου δὲν ἠθέλησε νὰ λάβῃ πληρωμὴν ἀκούσας τὸνομα τῆς Βεκκαριώνης. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπέστρεψε πάλιν ὁ Βιβλιοπώλης, φέρων τὴν εὐχαριστήριον ταύτην ἐπιστολὴν τῆς Κυρᾶς ἐντάμα μὲ τὸ ποιημάτιον. Μ' ἐβασάνιζεν ὁ λογισμὸς τίς ἔπρεπε νὰ ζημιωθῇ τὸν Βεκκαρίαν, σὺ ἢ ἐγὼ τέλος ἀπεφάσισα νὰ ἐπιβάλω τὴν ζημίαν εἰς σέ ὡς πλουσιώτερον. Διὰ νὰ καταπραῦνω ὁμῶς τὴν συνείδησίν μου, καὶ νὰ βάλω τρόπον τινὰ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ σερὶ, ἐστοχάσθην νὰ σέ πέμψω τὸ φυλλάδιον, ὅτι ἀληθῶς αὐτὸ εἶναι ἡ πληρωμὴ τοῦ Βεκκαρίου. Δέξαιτο λοιπὸν ὡς πληρωμὴν, καὶ σέ ὑπόσχομαι ἄλλην φορὰν νὰ μὴ κάμνω de si sottis questions. Τὸ ποίημα δὲν εἶναι χωρὶς νεύρα· ἔχει ἔπειτα καὶ τὴν ἔμφυτον εἰς τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν ἡδύτητα, ἡ ὁποία μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν μὲ φαίνεται ποιητικωτέρα καὶ μουσικωτέρα καὶ αὐτῆς τῆς Λατινικῆς· ἔὰν ὁμῶς τῶν Ἰρκοῶν ἢ γλῶσσα (κατὰ τὴν κρίσιν τῶν

ὅν) δὲν ὑπερβάλλῃ ὅλας ταύτας (chacun a son
et son jugement): τὰ ἰδικά μου ὦτα ἐφθάρησαν
τὴν ἀνέγνωσιν τοῦ Ὁμήρου (τοῦ παλαιοῦ λέγω,
τοῦ νέου). Σπούδασον νὰ φθείρῃς σύνωρα καὶ τὰ τοῦ
μινώνδου, καὶ βλασφήμει με.

Ξεύρεις διὰ τί σὲ παραγγέλλω ταύτην τὴν φθοράν;
Γραψες δὲν ἐνθυμοῦμαι πότε, ὅτι τὰ κοινὰ συντάγ-
, ἤγουν τὰ Γραικιστὶ γραφόμενα, σὲ προξενοῦν ἀη-
"Ακουσον ἄλλην παρατήρησιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμα
ἐνὼσκων τὰς διαφόρους προκηρύξεις, ὅσας μ' ἔστει-
ῖ ἔλαβον κατὰ καιροὺς ἀλλαχόθεν, καὶ τινὰς ἐπι-
άς, ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι, καὶ ἡ πρὸ μικροῦ σταλεῖσα
σὲ ἐπιστολὴ τοῦ ζητοῦντος τὰ πρὸ πολλοῦ σταλέντα
τοῦ Castinel, καὶ ἀγανακτοῦντος διὰ τὴν ἀργοπο-
"Ὅλα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, φίλε μου συγγραμ-
μα (εἰς τὰ ὅποια ἐλησμόνησα νὰ συγκαταριθμῆσω τὰ
εἰμια τῶν μεταφραζομένων βιβλίων, καὶ τὰς ἀφιερῶ-
ῖ ἢ προσφωνήσεις), ἀμαρτάνουσιν ὅχι μόνον κατὰ τὸ
πικρὸν ἢ φραστικὸν μέρος τῆς συνθέσεως, ἀλλὰ, τὸ χει-
τερον, καὶ κατ' αὐτὸ τὸ διανοητικόν. Αἱ ἰδέαι εἶναι
μειωμέναι μὲ τόσῃ ἀναρμοστίαν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν
οὐκ ἔχουσιν, ὥστε ὅχι ἀηδίαν, ἀλλὰ θάνατον εἶναι καλαὶ νὰ
ἐξενήσωσι. Πόθεν τοῦτο; ὅχι βέβαια ἄλλοθεν, πλὴν
τὴν αὐτὴν ἐκείνην αἰτίαν καὶ πηγὴν, ὅθεν ἀναβλα-
σάνουσι καὶ τὰ ἀμαρτήματα τοῦ λεκτικοῦ μέρους· ἤγουν
τὴν ἀγνοίαν, ἢ τὴν πολλὰ μικρὰν πείραν τῶν Ἑλ-
λικῶν συγγραφέων. Καὶ τούτων τὴν γλῶσσαν μᾶς
ἀποβουλεύουσι νὰ τὴν ἐξορίσωμεν σχεδὸν ἀπὸ τὰ σχο-
"Τόσον, φίλε μου, ταράττομαι, ὅσάκις ἡ κακὴ μου
γλῶσση μὲ καταδικάζει νὰ ἀναγινώσκω τοιαῦτα ἀσύντακτα

έντα Γραικόν. Πολὺ ἐπεθύμουν νὰ τὸν γνωρίσω.

ἀπὸ τὸ γράμμα ὅτι δὲν ἔχει τῆς Ἑλληνικῆς
παρὰ μετρίαν εἰδῆσιν· ἔχει ὅμως νοῦν, τὸν ὅποιον
ταὶ ἐξ ἀτυχίας πολλοί.

Στεφάνου ὁ θησαυρὸς εἶναι εἰς πέντε τόμους, τέσ-
τηλονότι τοῦ καθ' αὐτὸ λεξικοῦ, καὶ τὸν πέμπτον,
εἰσφέρει τὸν πίνακα· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ τρίτος
αὐτὸς εἶναι δεμένοι εἰς ἓνα· τοῦτο σὲ λέγω διὰ νὰ
παράξῃ. Παρὰ τούτους τοὺς πέντε (ἢ τέσσαρας)
εἶναι ἕκτος ἄλλος, μικρότερος καὶ λεπτότερος,
ὃν τὰ παλαιὰ λεγόμενα Γλωσσάρια Λατινοελλη-
καὶ Ἑλληνικολατινικά, καὶ τὸ περὶ διαλέκτων σύγ-
μα τοῦ Στεφάνου Λατινιστί. Τοῦτο σπανίως εὐρί-
σκεται νὰ τ' ἀγοράσῃ μὲ τοὺς ἄλλους ὁμοῦ τόμους,
ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι εἰς τοὺς ἀπείρους τῆς Λατι-
νικῆς ἀρκοῦνται οἱ πολλοὶ εἰς μόνον τὸν θησαυρόν,
ὃς πληροῦνται Λοδοβίκους ἐξ, ὀλιγώτερον ἢ περισ-
σότερον κατὰ τὰς περιστάσεις. Αὐτοῦ πιθανὸν εἶναι ὅτι
εἰσθαι εὐθηνότερος. Ἐὰν ὅμως δὲν τὸν εὕρῃς, γρά-
ψον, καὶ θέλω φροντίσει νὰ τὸν ἀγοράσω ὅταν τὸν
εὕρω. Ἡ ἔκδοσις εἶναι διπλῇ, ἀλλ' ὅμως τοῦ αὐτοῦ
καὶ αἱ δύο, καὶ συνθεμένη εἰς τρόπον ὥστε εἶναι
καρπὸς ποία εἶναι ἡ πρώτη καὶ ποία ἡ δευτέρα.
Ὅτι ἐπειδὴ ἡ μία τῆς ἄλλης δὲν διαφέρει τίποτε, μὴ
ἀναγκάζουσι μήτε περὶ τούτου. Τοῦτο μόνον πρόσχε-
μα ἀγοράσῃς ἀπὸ βιβλιοπώλην γνωστὸν καὶ πιστόν,
ὅπως ἴσῃς τὸ κτῆμα χωρὶς ἔλλειμμα. Ἐδῶ εἶναι σπά-
σι καὶ γίνεται ἡμέραν ἐξ ἡμέρας σπανιώτερος· ἐγὼ
τύχην τὸν μεταχειρίζομαι δανεικὸν ἀπὸ τὴν Αὐ-
τοβιβλιοθήκην· καὶ δὲν θέλω τὸν ἀποδώσει ἂν δέ,

μέ τὸν ζητήσωσιν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἔχουν πολλὰ σώματα πιθανὸν ὅτι δὲν θέλουν τὸν ζητήσει πλὴν μετὰ τὴν ἀβίωσίν μου.

Ὁ Σνεϊδέρος μαθὼν τὴν ἀπώλειαν τοῦ πρώτου τοῦ λεξικοῦ του, μ' ἔπεμψε τοὺς δύο ὁμοῦ, καὶ εἰς χεῖρόν τιον καλόν, ὥστε δύναμαι νὰ γράφω εἰς αὐτὸ ὅλας τὰς μωρολογίας· καὶ ἔγραψα ἤδη πολλάς, καὶ διορθώσας καὶ προσθήκας, καὶ πιθανὸν ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς θέλω περὶ γράφει περισσοτέρας. Τοῦτο σὲ λέγω, διὰ νὰ τὸ ζητήσῃς μετὰ τὸν θάνατον μου, ἀπὸ τὸν Κλαυέριον. Ἰσως χρονοσιμεύσει μικρόν τι εἰς τοὺς ἡμετέρους Λεξικογράφους. Φέρει μαρτυρίαν πολλάκις τὰς εἰς τὸν Ἡλιοδώρων μειώσεις· πολλάκις δὲ (ὡς ἐγνώρισα ἀπὸ τὴν παραβολὴν μὲ τὴν πρώτην ἐκδοσιν) καὶ λαμβάνει τὸ χρειάζομαι *sans dire mot*. Ὡς τόσον, ἴσως αἱ μαρτυρίαι αὐταὶ λησυστοιῶσι νύξιν εἰς τὴν ἀγοράν τῶν Ἡλιοδώρων. Μὴν ἀμείνω ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν νὰ διδῇς καὶ σὺ τὴν πρέπουσαν νύξιν εἰς τὸν Reclam.

Τὸν Γραικογαλλικὸν Νικοκλέα δὲν μὲ εἶπες ἂν ἦν αὐτὸς ἐκεῖνος τοῦ Μοισιόδακος, ἧ ἂν ἦναι τοῦ Βολάνη τέκνον.

Παρὰ τὰ δοθέντα εἰς τὸν Βολάνην νὰ σὲ φέρῃ, νῦν τώρα καὶ τὴν Γαλλικὴν μετάφρασιν τῶν Βουκολικῶν Οὐιργιλίου, τὴν παρὰ τοῦ Διδότου, ὅστις μελετᾷ νὰ ταφράσῃ καὶ τὸν Θεόκριτον· σὲ τὴν πέμπω μάλιστα τὸ νέον εὔρημα τοῦ Διδότου νὰ τυπώνῃ δηλαδὴ τὸ γόμενον Ἀγγλικὸν χαρακτῆρα τοῦ γράφειν, ὡς εἶδαι εἰς τὴν πρὸν τὸν ἀδελφόν του ἀφιερωτικὴν, ἧ ἔξω ἀπὸ τὸ προτέρημα τοῦ νὰ ἦναι ἡ πρώτη τυπὴ μὲ νέας εὐρέσεως χαρακτῆρας, εἶναι καὶ εἰς ἰδέαν

τνέει φιλαδελφίαν εὐαισθήτου ψυχῆς. Εἰς τὰς ση-
εις πρὸς τὸ τέλος θέλεις εὐρεῖ καὶ ὑπεραπολογίαν
οῦ λεξικογράφου Στεφάνου πνέουσας ἀγάπην πα-
κατὰ τινος ἡλιθίου Γάλλου, ὅστις ἐπροτίμησεν
ε τοὺς ἄλλογενεῖς ἀπὸ τὸν συμπολίτην του.

τὰ προλεγόμενα τοῦ Στράβωνος δὲν ἠθέλησα ν'
τωθῶ. Μέλλει νὰ τὰ κάμῃ εἰς ἀπὸ τοὺς συνεργά-
ότε καὶ εἰς ποῖον τόμον, « Ἐν θεῶν γούνασι κεῖται »,
ἐγὼ μὲ λύπην μου βλέπω, ὅτι ὀνομάζουσι Γραι-
τοὺς μὴ τοιοῦτους· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἔλεγον καὶ δὲν
παύσει νὰ νομίζω, ὅτι συμφερώτερον εἶναι εἰς ἡμᾶς
φαινώμεθα ἀντικείμενοι εἰς τούτους.

ὁ κακοδαίμονος τὰ ἀντιφιλοσοφικὰ συγγράμματα
δὲν θέλω παύσει νὰ φωνάζω, ἕως νὰ τὰ ἴδω.
ο τίποτε δὲν ζητῶ, καὶ μὴν ἐξοδεύεσαι ματαιῶς νὰ
ἐμπης νεωτερικὰ βιβλία, τὰ ὅποια μῆτε καιρὸν μῆτε
λὴν ὀρεξίν ἔχω ν' ἀναγινώσκω,

ἀμυνω τέλος, ὅθεν ἔπρεπε ν' ἀρχήσω. Ἀπὸ τὴν ἐγκε-
σμένην συγγραφὴν βλέπεις ὅτι ἔδωκα τὸν Βολάνην
λίτρας Γαλατικὰς διὰ λογαριασμὸν σου. Βάλε τας
οὐ εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ μου. Περισσότερας
τὸ παρὸν δὲν εἶχα· εἰς τὸ ἐξῆς θέλω δώσει καὶ τὰ
λαπα. Ὑγιαίνει σύ τε καὶ ἡ ἀγαπητὴ σου σύζυγος,
ὁ φίλος Ἐπαμινώνδας.

Ὁκτωβρίου· χθὲς ἀπεδήμησεν ὁ Βολάνης. Προσέ-
εἰς τὰ δοθέντα καὶ ἓνα Ἀπολλόδωρον (ὅστις εὐρέθη
εἰς ἐμὲ) διὰ τὸν ἀδελφόν σου. Παρὰ τούτου ἔλα-
πρὸ ὀλίγου ἐπιστολὴν ἀλλὰ δὲν ἔχω καιρὸν ν' ἀπο-
μῆτ' εἰς αὐτόν, μῆτε εἰς τὸν φίλον του Μιχαήλ
Χατμάνου Δημητρίου Σχινᾶ, ὅστις λέγει ὅτι ἐπιθυ-

μεῖ καὶ αὐτὸς ἐπιστολικήν κοινολογίαν μ' ἐμέ. Ἄ
τύχη! ὁ ἀδελφός σου μελετᾷ νὰ μὲ στείλῃ δειγμ
ἐκεῖ φκιαζομένου λεξικοῦ. Ἀγαθῇ τύχῃ καὶ τοῦ
ferai comme je pourrai. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θέ
πέμψει τὴν Γαλατικὴν μετάφρασιν τῆς Πλατωνικῆς
τῆς Ξενοφωντείου ἀπολογίας τοῦ Σωκράτους. Ἐν
σαι ὅτι μὲ λείπουν οἱ δύο τελευταῖοι τόμοι τοῦ Θ
δίδου.

65.

13 Δεκεμβρίου 1805.

Ἐλπίζω φίλε μου, ὅτι ἡ μακρά σου σιωπὴ δὲν
πλὴν ἀποτέλεσμα τῆς δυσπορείας τῶν ἡμεροδρόμων,
ξενηθείσης ἀπὸ τὴν πολιτικὴν παράδοξον ἀνεμοζά
Δὲν ἔχω ἀκόμη παρὰ τὴν ἐπιστολήν σου 17 Ὀκτωβ
τὴν ὁποίαν ἔλαβον, κατὰ τὴν 27 Νοεμβρίου. Αὐτὸ
τεσσαράκοντα ἡμέραι μὲ παρηγόρουν καὶ διὰ τὰς
ἐλπιζομένας καλὰς εἰδήσεις περὶ σοῦ καὶ περὶ τῆς ἀγα
τῆς σου συζύγου, τὴν ὁποίαν ἀσπάζομαι.

Ἐλαβον ὀπίσω καὶ τὴν σταλεῖσαν εἰς Σμύρνην· ὁ
γόμενος est un sot, καὶ τοῦτο δὲν εἶναι παράδοξον· ὁ
του τὴν ζωὴν εἰς αὐτὸ ἡσχολήθη, εἰς τὸ νὰ ἦναι δηλ
μωρός. Τώρα πλέον, φίλε μου, δὲν εἶναι καιρὸς νὰ
κτῆσῃ νοῦν.

Γέροντα δ' ὀρθοῦν φλαῦρον, ὅς νέος πέσῃ.

Ἀπὸ τὸν ἐν Τεργέστη ἐξάδελφόν μου δὲν ἔχω ἀ
οὔδεμίαν εἰδήσιν· πιθανὸν ὅτι διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας,

ὅποιας εἶμαι στερημένος καὶ τῶν γραμμάτων σου. Ὡς τόσον εἶπέ με ἂν ἔχης εἶδῃσιν βεβαίαν τῆς ἐκεῖ εὐο-
δοσεώς του.

Ὁ Σχινᾶς ἢ Σχινᾶς διάγει κάλλιστα ἕως τώρα. Φαί-
νεται ὅτι δὲν ἐκατάλαβες ὅτι τὸ κοινοβιακὸν σχολεῖον
ἔχει πρὸς ὀλίγους μῆνας, ἕως οὗ νὰ ἐξασκηθῇ εἰς τὴν
ἐκπαιδευτικὴν γλῶσσαν. Ἐπειτα μέλλει νὰ λάβῃ κατοικίαν
ἐν ἑκείνῃ τῇ μετὰ τὸ ἐνοικίον, ὡς κάμνουσιν ὅλοι οἱ μαθητευό-
μενοι.

Εἶναι σχεδὸν δύο μῆνες ἀφ' οὗ ὁ διδάσκαλος τῆς Γε-
ωμετρίας Weber ἦτον ἐδῶ· διέτριψεν ἕως τρεῖς ἐβδομάδας,
καὶ μετὰ τούτων ἦλθε πολλάκις πρὸς ἐμέ. Τὸν ἐλά-
ττω περὶ τοῦ νέου, καὶ ἐπεθύμησε πολὺ νὰ τὸν ἰδῇ· ἀλλ'
ἐπειδὴ ἐστειλά νὰ τὸν ζητήσω ἀπὸ τοῦ κοινοβίου, ἔτυχεν ἀτυ-
χεῖς νὰ μὴν εὐρεθῇ ἐκεῖ, ὅθεν, ἐτοιμαζόμενος ὁ Weber διὰ
τὴν ἀποδημίαν του, δὲν ἔγινε πλέον τρόπος νὰ τὸν ἰδῇ.

Ὁ Αἰλιανός, φίλε, τελειοῦται μετὰ δέκα ἡμέρας· καὶ
ἐν τῇ διαταγῇ παρὰ τοῦ Ζωσιμά νὰ πέμψω τινὰ σώματα
πρὸς τὸν κύριον Σταῦρον Ἰωάννου. Ἀλλὰ δὲν
ἔχω τί νὰ κάμω. Οἱ δρόμοι ἀνοιξαν; εἶναι ἡ ἀποστο-
λὴ ἀσφαλής; διδάζον με περὶ τούτου. Τὰ προλεγόμενα
ἦσαν διπλᾶ εἰς τὸ μῆκος, ἀφ' ὅτι εἶναι ἡ πρὸς σέ μου
ἐπιστολή, ἢ εἰς τὸν Ἡλιοδωρον. Εἶπα ἴσως περισσότερα
ἀφ' ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶπω· ἀλλ' « ἂ γέγραφα, γέγραφα »
καὶ δὲν εἶχα νὰ γράψω συντομώτερα καὶ γνωστικώ-
τερα. Ἡ ἐπιγραφή εἶναι « Στοχασμοὶ αὐτοσχέδιοι περὶ
τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης ».

Ἀπὸ τὸν Κρήτα Στέφανον ἔμαθον ὅτι ὁ Σκυλίτζης
ἀπενοδώθη· εἶπέ με ἂν σὲ παρέδωκεν ἐν Ἡλιοδώρου
ἔμν, δεμένον ἐπίτηδες διὰ σέ.

Εἰς μίαν τῶν προλαβουσῶν μ' ἔλεγες ὅτι ὁ Σταῦρος Ἰωάννου σ' ἐλάλησε περὶ ἐμοῦ· ὁ Ζωσιμᾶς δὲν μὲ λέγει μῆτε γὰρ διὰ τὸν κόπον μου· μῆτε τὸν παρελθόντα, μῆτε τὸν μέλλοντα· ἦτον ὅμως καιρὸς νὰ μὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοιαύτην μέριμναν, καὶ ἀπὸ τὸν κίνδυνον νὰ δεθῶ πάλιν νέους δεσμοὺς μὲ τὸ κράτος. Μὲ γράφει πάντοτε εἰς τρόπον, ὥστε νὰ καταλάβω, ὅτι ἔχω τὴν ἄδειαν νὰ ἐξοδεύω τὰ ἰδικὰ των *τεκλιφσίζικα*· τοῦτο ὅμως καταλαμβάνεις καλῶτατα, ὅτι δὲν μ' ἀρέσκει· τὰ καθαρὰ καὶ διωρισμένα εἶναι πάντοτε τὰ καλὰ καὶ τίμια.

Γράψον με ἂν ἔλαβες τὰς ἐπιστολάς μου ὅλας, μίαν μάλιστα (ἐπειδὴ δὲν ἐνθυμοῦμαι τὸν καιρὸν τῆς ἐκδόσεως των) μακράν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχα κλεισμένον καὶ γραφείδιον τοῦ Τυπάλδου.

Ἡ κατοικία μου εἶναι ἡ αὐτή· ὁ ἀριθμὸς ὅμως μετεβλήθη εἰς τὸν 66. Ὑγίαινε· καὶ γράφε με διὰ τοὺς σκιτιρμούς τοῦ Θεοῦ.

66.

31 Ἰανουαρίου, 1806.

Τὰ τῆς 28 Δεκεμβρίου 1805 καὶ 11 Ἰανουαρίου 1806 γράμματά σου, φίλε, ἔλαβον. Συγχαίρω καὶ μέ σε καὶ μὲ τὴν ἀγαπητὴν σου σύζυγον, ὅτι ἐπλάσατε υἱόν, καὶ υἱὸν Ἐπαμινώνδαν· καὶ εὐχομαι καὶ τοὺς δύο ἢ μάλλον τοὺς τρεῖς ὑγίαν πολυχρόνιον, καὶ νὰ μὴν ἰδῇτε πλέον εἰς τὸν οἶκον μῆτε τὸν ἐμβρυουλκόν, μῆτ' ἄλλο κἀνὲν ὄργανον χειρουργικόν.

Ὅτι τὰ ὀνόματα ἔχουσιν ἐπιρροὴν εἰς τὰς ἀνθρωπίνας πράξεις καὶ διανοίας μὴν ἀμφιβόλλης· πρέπει ὅμως νὰ ᾖναι προπαρασκευασμένη διὰ τῆς παιδικῆς ἀγωγῆς ἡ ψυχὴ εἰς τὸ νὰ δεχθῇ ταύτην τὴν ἐπιρροήν, ἀπαράλλακτα καθὼς ἡ γῆ πρέπει νὰ ᾖναι γεωργημένη διὰ νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν βροχὴν. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἐντὸς ὀλίγου θέλει σε διδάξει ἡ πείρα περισσότερα ἀπὸ ἑκατὸν προφέσωρας τῆς Ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς ἐπιστήμης. Ἀγαθὴ τύχη! μόνον.

Εἶναι ὀλίγαι ἡμέραι ἀφ' οὗ ἀναγγεῖλας εἰς τὸν ἄνδρα τὴν τελείωσιν τοῦ τύπου, ἠναγκάσθην νὰ τὸν εἶπω καθαρὰ τὴν γνώμην μου. Τί νὰ κάμω φίλε; Μ' ὅλας τὼν τὰς γενναιότητος καὶ μεγαλοδωρίας (ἴσως καὶ ἀκριτοδωρίας) μ' ἔφεραν εἰς στενοχωρίαν καὶ ἀμηχανίαν τόσον, ὥστε ἀφῆκα νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὰς χεῖράς μου μερικὰ βιβλία μετρίας τιμῆς, διὰ τὸ ἄδηλον τῆς χρηματικῆς μου καταστάσεως. Τὸν εἶπα λοιπὸν ὅτι διὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1865 εὐχαριστοῦμαι εἰς μόνας 4000 φρ. Τοῦ λοιποῦ ὅμως πρέπει νὰ τὰ συμποσώσωσιν εἰς τὰς 5000 κατ' ἔτος. Προσμένω τὴν ἀπόκρισιν αὐτοῦ. Ὡς τόσον σε βεβαιῶν ὅτι δὲν ἐζήτησα παρὰ τὸ ἀπαραιτήτως ἀναγκάσιον, μὲ τόσῃ ἐντροπῇ καὶ τοῦτο, ὥστε ἂν ἐπρόβλεπα ὅτι ἐμελλον νὰ καταντήσω εἰς ταύτην τὴν ἀνάγκην νὰ καπηλεύσω τρόπον τινὰ τοὺς λόγους, ζητῶν πληρωμὴν τῶν κόπων μου, δὲν ἤθελα ἐπιχειρήσει τὸ ἔργον.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θέλω πέμψει πρὸς σε κιθώτιον περιέχον μέρος τὴν ἐξακολουθήσιν τῆς χρονικῆς ἱστορίας διὰ τὸν Ψ' αἰῶνα, καὶ ἄλλα τινὰ ζητούμενα παρὰ τοῦ Πύργου, καὶ μέρος τινὰς Αἰλιανούς διὰ τὸν καὶ τόν, ἔχουν ἐκεῖνους ὅσοι μ' ἔπεμψαν τὰ βιβλία τῶν ἐν καιρῷ.

Με τὸν αὐτὸν ἀμαξάριον θέλω στείλει (ἐκ προσταγῆς τοῦ Ζωσιμᾶ) πρὸς τὸν κύριον Σταῦρον Ἰωάννου, ἀλλο κιβώτιον Αἰλιανῶν δεμένων, περὶ τῶν ὁποίων παρακαλῶ σε νὰ τὸν δώσης ἐν τοσοῦτῳ τὴν εἰδήσιν, ἀσπασάμενος ἀπὸ μέρους μου. Ἐρωτῶ τώρα ἢ σέ ἢ τὸν Σταῦρον, πῶς ἔχετε νὰ κάμετε, ἐὰν δὲν συγχωρηθῇ ἡ ἔμβασις τῶν Αἰλιανῶν αὐτοῦ. Εἴσθε κύριοι ν' ἀνοίξετε τὰ κιβώτια, καὶ νὰ λάβετε εἴτι θέλετε, καὶ νὰ πέμψετε τὰ λοιπὰ περαιτέρω, ἢ μήτε τοῦτο δὲν συγχωρεῖται; εἰς τὸ ἰδικὸν σου, ἢ τὸ τοῦ Σταύρου κιβώτιον εἶναι δῶρον ἐκ τοῦ Ζωσιμᾶ διὰ τοὺς δύο σας δύο Αἰλιανοὶ εἰς μέγα χαρτίον καὶ χρυσοδεμένοι. Ἐγὼ μὴ γνωρίζων τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν καὶ δυνάμιν τοῦ Transit pour la Turquie, μὴν ἔχων πρὸς τούτοις καὶ κανένα περὶ τούτου διορισμὸν παρὰ τοῦ Ζωσιμᾶ, δὲν θέλω τὸ βάλει εἰς τὰ πεμπόμενα. Ἐὰν ὅμως εἶναι ἀναγκαῖον, δός με τὴν εἰδήσιν, ἢ μᾶλλον δός τὴν εἰς τὸν ἐν Στρασβούργῳ Franck πρὸς τὸν ὁποῖον θέλουν σταλθῇ. Ἐπειδὴ πιθανὸν εἶναι ὅτι θέλουν εἰσθαι εἰς τὸν δρόμον πρὶν λάβω τὴν ἀπόκρισίν σας. Εἰπέ με καὶ διὰ τὸ ἐξῆς (une fois pour toutes) ἐὰν τὸ Transit ᾖ ἀδιάφορον, ἤγουν ἐὰν δύναμαι νὰ τὸ βάλω πάντοτε χωρὶς ζημίαν, ἢ ἂν ᾖ περιστάσεις εἰς τὰς ὁποίας εἶναι ἀναγκαῖον, καὶ ἄλλαι, πάλιν, εἰς τὰς ὁποίας δὲν συμφέρει. Βλέπεις πόσῃ μωρολογίαν προξενεῖ ἡ ἄγνοια. Δεῖνόν με ἡ ἄγνοια, μάλιστα ὅταν . . .

Μ' ἐλύπησεν ὁ θάνατος τοῦ Γρυπύλου· ἐκ τῶν ἐγκλεισμένων πρὸς ἐμὲ γραμμάτων τοῦ Νικολάου Πετριτζί, ἔλαβον καὶ ἄλλην ἀγγελίαν θανάτου, τοῦ ἀδελφοῦ του Μιχαήλ Πετριτζί. Εἰς ταύτας τὰς ἐπιστολάς ἦν καὶ μία τοῦ λεγομένου, ὅστις ζῇ καὶ βασιλεύει, καὶ ἐπὶ

γεται καὶ ποθεῖ (ὡς λέγει) νὰ μὲ ἀπολαύσῃ. Il attendra longtemps. «Μήτε τὸν διάβολον νὰ ἴδῃς μήτε τὸν σταυρόν σου νὰ κάμῃς». Ἴδου μία παροιμία, τὴν ὁποίαν ἤθελα βέβαια λησμονήσῃ αἰωνίως, χωρὶς ταύτην τὴν ἀφορμὴν.

Ὁ θάνατος τοῦ Γρυπύλου συντρέχει μὲ περίστασιν ἄλλαν, τὴν ὁποίαν διὰ νὰ σὲ κοινωνήσω ἐπρόσμενα νὰ παύσωσι τὰ ἐμπόδια τῆς ἐπιστολικῆς κοινολογίας. Ἡ συνδρομὴ θέλει σὲ φανῇ παράξενος· εἶθε νὰ ἦναι εὐτυχής! Εἶναι ἐδῶ ἱατρὸς γνώριμος καὶ φίλος, ὅστις ἔρχεται συχνὰ πρὸς ἐμέ, μ' ὅλον ὅτι μίαν φορὰν ὑπῆγα πρὸς αὐτὸν εἶναι τώρα ἔξ ἢ ἐπτὰ χρόνοι. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει προκοπὴν σχεδὸν εἰς ὅλα τῆς ἐπιστήμης τὰ μέρη, ἐξαιρέτως δὲ εὐδοκίμησεν εἰς τὰ Ἀφροδίσια πάθη, περὶ τῶν ὁποίων καὶ σύνγραμμα ἀξιόλογον ἔκαμην, ἐξω τούτων εἶναι ἄνθρωπος φύσει ζωηρός, καὶ μεγαλεπίβολος, ἡ ἀργία εἶναι εἰς αὐτὸν θάνατος· ἡ ἀδιάλειπτος κίνησις τὸν τρέφει καὶ τὸν αὐξάνει. Ἀπὸ τοιοῦτον ἄνθρωπον κάμμία ἐπινόησις ἢ ἐργεῖρσις δὲν ἔπρεπε νὰ μὲ φανῇ παράξενος. Μ' ὅλον τοῦτο ἡ τελευταία, τὴν ὁποίαν μ' ἐκοινωνήσε πρὸ τεσσάρων ἢ πέντε ἐβδομάδων, μ' ἔρριψεν εἰς τόσην ἀπορίαν πρῶτον, ἔπειτα εἰς γέλωτα ἀκατάσχετον, ὥστ' ἐνόμισεν ὅτι τὸν περιπαίζω. Τόσον μ' ἐφάνη τολμηρχά. Ἀλλ' ἴσως ἐδῶ ἔχει χώραν ἡ Λατινικὴ γνώμη «Τοὺς τολμηροὺς βοηθεῖ ἡ τύχη» Audaces fortuna juvat. Ἴδου λοιπὸν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος, τὸ ὁποῖον προβάλλει εἰς τοὺς Γραικοὺς (σπουδάζων καὶ ὄχι παίζων) τοὺς ὁποίους ἔμαθον ἀπὸ τὸ *Περὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος* Γαλλικὸν ὑπόμνημά μου, ὅτι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῆς σοφίας. Νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν Λεβάντε μὲ

δύο ἢ τρεῖς ἄλλους ἰατρούς, νὰ συστήσῃ Ἀκαδημίαν, καὶ νὰ παραδίδῃ ὅχι μόνον τὴν ἰατρικὴν, ἀλλὰ καὶ τὰς ὑπηρετίδας καὶ ἐπικούρους αὐτῆς ἐπιστήμας, ὡς Χημείαν, Βοτανικὴν, Φυσικὴν ἱστορίαν κτλ. Ἡ δυσκολία στέκει τῶρα εἰς τὴν παράδοσιν, ἐπειδὴ μὴτ' αὐτός, μὴτ' οἱ ἐπικούροι καὶ συνοπαδοὶ του δὲν ἐξεύρουσι τὴν γλῶσσαν ἡμῶν· ἰδοὺ πῶς θεραπεύει καὶ ταύτην τὴν δυσκολίαν τὸ γόνιμον καὶ τολμηρὸν του πνεῦμα. Κατ' ἀρχὰς ἱκανοὶ εἶναι μόνοι δεκαπέντε ἢ καὶ ὀλιγώτεροι μαθηταὶ ἔχοντες τόσῃν εἰδησιν τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, ὥστε ἀρκεῖ εἰς τὸ νὰ ἀκούωσι καὶ νὰ νοῶσι τὰ παραδιδόμενα μαθήματα. Αὐτοὶ μανθάνοντες τὰ παραδίδουσιν εἰς ἄλλους ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ οἱ διδάσκαλοι μανθάνουσι τὴν Γραικικὴν γλῶσσαν. Ἐπειτα (καὶ τοῦτο εἶναι ἀληθές) τὰ τρία σχεδὸν τεταρτημόρια τῶν ἰατρικῶν ὄρων εἶναι Ἑλληνικά. Τίς ἀπὸ τοὺς Γραικοὺς, παραδείγματος χάριν, δὲν καταλαμβάνει τὸ Systole, Diastole, Idiosyncracie, Thérapeutique, Clinique, Péripneumonie, Pleurésie, Cardialgie, Colique καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα; Τοῦτο μόνον ζητεῖ, νὰ ᾔναι αὐτὸς πληρεξούσιος διοικητῆς καὶ κυβερνήτης τῆς Ἀκαδημίας του, διὰ νὰ κάμῃ λέγει εἰς αὐτὴν μικρὸν νοσοκομεῖον, διὰ τὴν παράδοσιν τῆς Κλινικῆς, Κήπον βοτανικόν, Ἐργαστήριον χημικόν, καὶ ὅσα χρειάζονται εἰς τὴν ἐντελῆ συγκρότησιν καὶ συστάσιν ἰατρικῆς Σχολῆς, κατὰ τὸν τύπον τῶν εἰς τὴν φωτισμένην Εὐρώπην εὕρισκομένων Ἱατρικῶν σχολείων. Τὸ πρᾶγμα ἔχει τὰς δυσκολίας του· ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἴσως ὑπὲρ τὸ μέτρον ἐγχειρηματίας, ἀλλ' ὅμως ὅχι ἀγύρτης. Τί λέγεις περὶ τούτου; Ὅσον τὸ κατ' ἐμέ, καὶ διπλάσιος ἀφ' ὅσας ἔχει, ἐὰν εἶχε δυσκολίας, μὲ φαίνεται

ὅτι δὲν μᾶς εἶναι συγχωρημένον νὰ τὸ σιωπήσωμεν. Γρά-
φον λοιπὸν ἢ τὸν ἀδελφόν σου, ἢ τὸν Πρώϊον, ἢ "Οντιν"
ἄλλον κρίνεις εὐλογον, ἅπαντα τὰ προβαλλόμενα καταλε-
πτῶς, ἢ καὶ πέμψον ταύτης τῆς παραγραφῆς τῆς ἐπιστο-
λῆς μου τὸ ἴσον. Ἐσυλλογίσθην νὰ τὸ προβάλω τὸν Ζω-
αμᾶν διὰ τὴν Ἑπτάνησον· ἀλλ' ὅμως τῆς Ἑπτανήσου
ἡ τύχη ἔγινε τώρα πλέον ἄστατος καὶ ἀδηλοτέρα ἀφ'
ὅ,τι ἦτο, διὰ τὰς νεωστὶ γενομένας ἡττας τῶν προστα-
τῶν καὶ δεσποτῶν αὐτῆς. Ἐὰν τελεσφορήσῃ, εἰπέ τους
νὰ κάμωσιν τρόπον ὥστε νὰ κηρυχθῇ ἐπὶ τῶν δωματίων,
ὅτι οἱ Γραικοὶ ἐζήτησαν καὶ κατῴρθωσαν τοιοῦτον πρᾶγ-
μα, καὶ ὄχι ἄλλοι, ὄχι ἄλλοι, ὄχι ἄλλοι ! ! ! !

Ἀκόμη αὐτοῦ περιφθίρεται ὁ κομιστῆς τοῦ Ἡλιοδώρου;

Πιστεύω ὅσα κρίνεις περὶ τοῦ Θ, ὄχι μόνον διότι ἔχω
πίστιν εἰς τὴν κρίσιν σου, ἀλλ' ὅτι ἔχω κατ' ὀφθαλμοὺς
καὶ τὴν Γραμματικὴν, γέμουσαν ἀπὸ Vanité καὶ preten-
sions ridicules, καὶ παντάπασιν κενὴν ἀπὸ ὠφέλειαν.
Ὡς τόσον ὅσον ἄθλια καὶ ἂν ἦναι τὰ τοιαῦτα, εἶναι ἀπα-
ραίτητα, ἐπειδὴ ὡς ἡ πείρα τὸ ἐδειξεν εἰς ὅλα τὰ ἔθνη,
αὐτὰ προηγούμενα πάντοτε τῶν καλῶν, καθὼς καὶ εἰς
τὰς πομπὰς καὶ λιτανείας προηγεῖται πολὺς ὄχλος (de
la vraie canaille) μὲ τὰ μικρά των κηρία, ἔπειτα φαί-
νεται ὁ Δεσπότης μὲ τὸν κλῆρον του, καὶ μὲ τοὺς ἄρ-
χοντας κρατοῦντας τὰς μεγάλας λαμπάδας· καὶ ἡ ἀνά-
στασις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν μέσσην.

Τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ ὁποῖον μ' ἔστειλας πρὸ μικροῦ
διὰ τοῦ Κρητὸς βιβλίον τῆς Δικαιητικῆς, σύγγραμμα
ὠφέλιμον εἰς τοὺς ἀνιάτρους, ἀλλὰ συνθεμένον μὲ πολ-
λὴν ἀκρισίαν καὶ ἐκφρασμένον εἰς ὕφος μακαρονικώτατον.
Δὲν σ' ἐξηγῶ τὴν λέξιν, διότι τὴν ἐξήγησα εἰς μάκρος εἰς

τὰ προλεγόμενα τοῦ Αἰλιανοῦ. Ἀπὸ τὰ πολλὰ τῆς ἀκρι-
σίας (ἴσως δὲ καὶ τῆς ἀγνοίας) ἔν εἶναι καὶ τοῦτο, ὅτι
τὰ δύο τρίτα περὶ τροφῶν δυνάμεων ἐπειδὴ εἶναι τοῦ Ἱπ-
ποκράτους καὶ τοῦ Γαληνοῦ, ἔπρεπε τούτων τὰ ὀνόματα
νὰ ἀναφέρονται συνεχῶς. Ἄν δὲν τὸ ἔξευρεν, ἐντροπὴ
εἰς ἱατρὸν Γραικὸν νὰ μὴ τὸ ἔξευρε· ἂν τὸ ἔξευρε, ἀκρι-
σία τὸ νὰ μὴ τὸ φανερώσῃ. Θέλει ἴσως ἀπολογηθῇ ὅτι τῇ
ἐπιγραφῇ τοῦ βιβλίου φέρει *Ἑρανισθεῖσα ἐκ παλαιῶν
καὶ νέων*. Εὐλόγος εἶναι τοιαύτη ἀπολογία εἰς ἄλλοφύ-
λου Εὐρωπαίου στόμα· ἀλλ' ὁ Γραικός, ὅταν γράφῃ, δὲν
πρέπει νὰ συγχέῃ τὰ καλὰ τοῦ γένους του μὲ τὰ καλὰ
τῶν ἄλλοτρίων, μήτε νὰ δίδῃ τὴν δόξαν τῆς πατρίδος
του εἰς ἄλλους. Ὡς τόσον ἅς γίνωνται (πάλιν τὸ λέγω)
καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπειδὴ εἶναι πρόδρομοι τῶν ἐντελεστέ-
ρων. Ὀλιγώτερον κακὸν εἶναι τὸ νὰ περιπατῇ τις χωλῶς,
παρὰ τὸ νὰ ἦναι ἀκίνητος παντάπασιν, ὡς λίθος. Ἐγω-
γὼς ἤμῃς εἰς ταύτην τὴν ἀθλίαν ἀκίνησίαν· τὴν ἡμέραν
ὀλίγοι χρόνοι ἀφ' οὗ ἤρχισαμεν νὰ σαλευώμεθα. Πῶς
εἶναι δυνατόν ἀπὸ τοσαύτην ἀκίνησίαν νὰ μεταβῶμεν
πάραιτα εἰς τὴν ὁλόκληρον καὶ ἀπαρεμπόδιστον χρῆσιν
τῶν μελῶν; Τοιαύτης χωλότητος δείγματα ἔδωκα πολλὰ
καὶ ἐγὼ εἰς ὅσα ἔγραψα· ὀλιγώτερα ἐλπίζω νὰ εὑρῇς εἰς
τὸν Αἰλιανόν· καὶ ἀκόμη ἴσως ὀλιγώτερα εἰς τὸν Ἰσο-
κράτην τοῦ ὁποίου ἡ τύπωσις ἄρχεται μετ' ὀλίγας ἡμέ-
ρας. Εἶναι σχεδὸν δέκα χρόνοι ἀφ' οὗ ἐμελέτησα νὰ με-
ταφράσω ἐκ τῆς Λατινίδος τὴν διαιτητικὴν τοῦ Richter
Γερμανοῦ Προφῆσωρος κλεινοῦ, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἔλαβον
πολλὰ ὁ Γραικός Διαιτογράφος. Ἄλλ' ὁ σκοπός μου ἦν
νὰ βάλω εἰς τὰς σημειώσεις τὰς μαρτυρίας Ἱπποκράτους

καὶ Γαληνοῦ ἑλληνιστὶ (avec un peu de malice) διὰ
να φανῇ ἡ πηγή, ὅθεν τὰ ἔλαβεν ὁ Richter.

Κάλλιον νὰ ἔχης σὺ τὸν χρυσοδεμένον Ἡλιοδωρον παρὰ
ὁ Ὁμώνυμός σου, ὅστις μιᾶς ἑκατονταετηρίδος κοιλοπό-
νημα δὲν ἔγινε καλὸς νὰ τὸ γεννήσῃ, ἀλλὰ τὸ ἀπέβαλε
νεκρὸν καὶ αἱματωμένον εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Γερμανίας.

Συνιστῶ πάντοτε εἰς τὴν μνήμην καὶ φροντίδα σου
τοὺς Ἱπποκράτας καὶ Θεοφράστους· ἔτι δὲ καὶ τοὺς πρὸ
μαζοῦ σταλμένους Ἀπολλοδώρους τοῦ Κλαυερίου.

Παρετήρησας ποτὲ ἂν ἀνοίγωνται αἱ πρὸς σέ μου ἐπι-
στολαί; Ἐπεθύμουν νὰ ἐξεύρω ἂν ἦναι ἀληθῶς ἀπόρ-
ρητος ἡ κοινολογία.

Εἰς τὸ σταλθησόμενον κιβώτιον θέλεις εὐρεῖ καὶ δύο
ἀντίτυπα τοῦ πρώτου τόμου τοῦ πολυπαθοῦς Στράβω-
νος. Τὸ ἓν εἶναι διὰ σέ, τὸ ἄλλο ἂν θέλῃς δός το ἀπὸ
μέρος μου τὸν Σταῦρον Ἰωάννου· ἂν δὲν θέλῃς, δός το
Ὅστινα θέλῃς. Ἀπὸ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον (ἤγουν
τὸν Vendemiaire) δὲν μᾶς ἐδόθη πλέον τίποτε ἀπὸ τὸν
βασιλικὸν θησαυρόν. Ὅθεν εὐρέθην φίλε εἰς δεινοτάτην
ἀναγκυρίαν, μὴ τολμῶν νὰ ἐγγίξω τὰ τοῦ Ζωσιμᾶ διω-
ρισμένα διὰ τὸν τύπον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀδιόριστα, τυ-
φλά καὶ ἄδηλα. Ὑγίαινε. Τὴν σύζυγον καὶ τὸν Ἐπαμι-
νόνδαν ἀσπάζομαι. Στεῖλέ μέ τον νὰ μὲ βοηθήσῃ εἰς τὴν
Ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην. Περὶ Ἰσοκράτους μὴν εἴπῃς
κάνένα τίποτε.

67.

14 Φεβρουαρίου 1806.

Φίλε Ἀλέξανδρε, ἀσπάζομαι σε.

Προχθὲς σ' ἐπέμφθη διὰ τοῦ Frank εἰς Στρασβούργον
κιβώτιον σημειωμένον A B N. I.

Αὐτὸ περιέχει μέρος τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, καὶ μέρος τῆς φυσικῆς ιστορίας διὰ τὸν Ψαλίδαν, καὶ ἓνα τόμον τὸν δεύτερον τῆς Science de l'Histoire par Chantreaux διὰ τὸν Νικόλαον Πύργον, ὡς θέλει σὲ πληροφορήσει τὴν ἐγκεκλεισμένη μου πρὸς αὐτὸν ἐπιστολή.

Παρὰ ταῦτα θέλεις εὐρεῖ εἰς τὸ κιβώτιον 2 Στράβωνας καὶ 6 Προδρόμους τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης, τοὺς τέσσαρας στιχωμένους καὶ τοὺς δύο μόνον Ῥαμένους. Ἀπὸ τοὺς Ῥαμένους δὲς τὸν ἓνα ἀπὸ μέρους μου τὸν Πόπ, ἂν δὲν ἔγινε παρανάλωμα τοῦ πολέμου, τὸν ἄλλον εἰς τὸν Συγγραφέα τῆς Τερψιθέας. Ἀπὸ τοὺς στιχωμένους σταῖλε τὸν ἓνα εἰς τὸν ἀδελφόν σου, τὸν δεύτερον εἰς τὸν Γρηγόριον Κωνσταντᾶν, τὸν τρίτον (μὲ τὴν ἐπιστολήν μου) πρὸς τὸν Γαζῆν, τὸν τέταρτον, δὲς τὸν κύριον Κώνσταν Ἀναστασίου, παρὰ τοῦ ὁποίου θέλεις λάβει 70 καὶ σολδ. 7, καὶ πρὸς, τὸ ἀγώγιον τοῦ Κιβωτίου, διὰ τὸν Ψαλίδαν· τὰ δὲ 27 θέλει σὲ πληρώσει ὁ Πύργος. Τὴν ἐγκεκλεισμένην τοῦ βιβλιοπώλου σημειώσιν ἐπίστρεψον ὀπίσω. Κατέγραψα εἰς χρέος τοῦ λογαριασμοῦ σου 97.7, τὸν ὅποιον ἤθελα καὶ σὲ πέμψει ἂν ἔξυρα πόσα ἔχω νὰ περάσω διὰ τὰ δοθέντα εἰς τὸν Νικόλαον Πετρίτζην 30 γρόσια. Μὴν ἀμελήσης νὰ μὲ τὸ σημειώσης.

Σήμερον γράφω καὶ πρὸς τὸν Σταῦρον Ἰωάννου, πέμπων καὶ εἰς αὐτὸν ἄλλο κιβώτιον μὲ Προδρόμους. Εἰς αὐτοὺς μέσα εἶναι διὰ σέ, δῶρον ἀπὸ τὸν Ζωσιμᾶν, εἰς Πεσκίον πράσινον, χρυσοδεμένος ἓνας Πρόδρομος, μέγα χαρτίον. Εὐχαρίστησον περὶ τούτου τὸν δόντα, ὅταν εὔρης τὴν ἀφορμήν. Τὸν κύριον Σταῦρον παρακαλῶ νὰ πέμψῃ ἓνα Πρόδρομον ἀπὸ τοὺς χρυσοδεμένους (κατὰ τὸν σὸν) ἀπὸ μέρους μου πρὸς τὸν Οὐγκροβλαχίας· ἂν

λάβης ἀφορμὴν πρὸ τοῦ Σταύρου, νὰ πέμψης τίποτε εἰς
ἐκεῖνα τὰ μέρη, στείλῃ τον σὺ μὲ τὴν ἐπιστολὴν μου.

Ἀπὸ τοὺς δύο Στράβωνας, ὁ εἰς εἶναι διὰ σέ· τὸν
ἕλλον ἐὰν ἐξεύρη ὁ Σταῦρος τὴν Γαλλικὴν, δός τον εἰς
αὐτόν· ἐὰν ὅχι, κάμε τον, ὅ,τι θέλεις, ἔχεις ταύτην τὴν
ἐξουσίαν, ἐπειδὴ δὲν τὸν ἀναφέρω τίποτε περὶ τούτου.

Κάμε με τὴν χάριν, ὅταν λάβης τὸν Πρόδρομον, νὰ
ὑπάγῃς εἰς τὸν βιβλιοπώλῃν Schaumbourg et Comp.
τοῦ ὁποίου τ' ὄνομα εἶναι γραμμένον εἰς τὴν προκήρυξιν,
νὰ τὸν δείξῃς ταύτην τὴν προκήρυξιν καὶ νὰ τὸν ἐρωτή-
σῃς ἂν θέλῃ Προδρόμους νὰ τὸν στείλῃ, καὶ πόσους θέλει.
Εἰς τὸ κιβώτιον θέλεις εὐρεῖ καὶ κατάλογον τῆς βιβλιο-
θήκης τοῦ Villoison. Ὑγίαινε. Τὸν Ἑπαμινώνδαν καὶ
τὴν μητέρα του ἀσπάζομαι.

68.

11 Μαρτίου 1806.

Ἀναβάλλω φίλε, τὸν καιρὸν ν' ἀποκριθῶ κατὰ πλά-
τος εἰς τὰς ἐπιστολάς σου, ἀρκούμενος κατὰ τὸ παρὸν
εἰς τὸ νὰ σέ εἶπω, ὅτι ἔλαβον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀρχιε-
ρέως, ἡ ὁποία μὴν οὔσα συνωδευμένη μὲ ἄλλην (ὡς ἔπρεπε)
πρὸς τὸν Σχοινᾶν, μ' ἐπροξένησεν ὀλίγην ἀμνηχανίαν. Ἡ
ἀμνηχανία ἦτον ὅτι δὲν ἤθελα νὰ ἀναλάβω τρόπον τινὰ
ἄλλος ἐγγυήσεως περὶ τοῦ νέου, εἴτε κρατῶν αὐτὸν ἐδῶ,
εἴτε πέμπων εἰς Γενεύαν. Λέγεις τὴν *Αἰγίδα μου*· ἀλλ'
ἐξεύρεις τάχα ποίαν καὶ πόσῃ δύνανται ἔχουσιν ἐδῶ αἰ-
τιαῦται αἰγίδες; ὁπόταν μάλιστα ὑπάρχῃ (ὡς εἶναι ἀνάγκη

νὰ ὑπάγῃ) νὰ κατοικήσῃ μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ. Ὡς τόσον τὸν ἐπεμψα εἰς τὸ κοινόβιον τὴν ἀπὸ τὸν τραπεζίτην τοῦ ἐπιστολὴν· καὶ τὴν ἐπαύριον κυριακὴν ἦλθε πρὸς ἐμέ. Τὸν ἐκοινώνησα τὴν ἐπιστολὴν τοῦ καλοῦ Ἱεράρχου· ἔπειτα τὸν ἠρώτησα τὴν γνώμην του ὅχι χωρὶς δισταγμὸν. Καὶ αὐτὸς παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα μου ἀπεκρίθη ὅτι εἶναι ἕτοιμος νὰ ὑπάγῃ μετὰ χαρᾶς εἰς Γενεύαν τόσον περισσότερον (εἶναι λόγια του) ὅσον καὶ αὐτὸς ἐκατάλαβε καὶ ἐπληροφορήθη τοὺς κινδύνους ὅσους τρέχει ἡ νεότης εἰς τὴν μεγαλόπολιν ταύτην. Αὕτη του ἡ μαλακότης μ' ἐγέμισεν ἀπὸ χρηστὰς ἐλπίδας περὶ τῆς προκοπῆς του. Εἶχα πρὸ ὀλίγων ἐβδομάδων δοκιμάσει καὶ ἄλλην του μαλακότητα. Μίαν τῶν ἡμερῶν τὸν ἐκυρίευσεν ἀπαξισι-
ντὰν ἐνθουσιασμὸς ποιητικὸς, καὶ ἠθέλησε νὰ ποιήσῃ ποίημα καὶ αὐτός. Τὸν εἶπα ὅτι εἶναι ματαιοπονία, καὶ ἀφροσύνη μεγάλη νὰ ἐξοδεύῃ τὸν ἀναγκαῖον εἰς τὰ μαθήματα του καιρὸν εἰς ποίημα, τὸ ὅποῖον ἐνδέχεται νὰ ἐπαινέσῃ, κἀνείς μωρὸς καὶ τῶν καλῶν ἄγευστος, ἀλλὰ οἱ ἔμπειροι θέλουν τὸ βάλει παρήμερα, διὰ νὰ ἀναγινώσκωσι τὸν Ὅμηρον. Ἐπείσθη πᾶραυτα· καὶ τὸ ποίημα ἀτέλεστον ἀκόμη, μ' ἐβεβαίωσεν ὅτι τὸ ἔρριψεν εἰς τὰς φλόγας τοῦ πυρός. Ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον. Με εἶπεν ὅτι σήμερον γράφει αὐτοῦ νὰ τὸν πέμψωσιν ἀργύρια διὰ νὰ κινήσῃ εἰς τὴν Γενεύαν. Κάμε λοιπὸν τρόπον νὰ τὸν ἐλθῶσι τὰ χρειαζόμενα χωρὶς ἀργοπορίαν. Ἐνδεχόμενον νὰ γράψῃ καὶ πρὸς σέ· ὅθεν ἦτον καλὸν νὰ τὸ φανερώσῃ πρὸς τοὺς Γενευαίους φίλους σου, πρὸς τοὺς ὁποίους θέλω γράψῃ καὶ ἐγὼ εἰς τὸν πρέποντα καιρὸν, νὰ τοῦ ἐτοιμάσωσι τὴν κατοικίαν. Χθὲς ἔλαβον ἀπὸ τὸν Prevost γράμμα εὐχαριστήριον διὰ τὸν *Πρόδρομον* τὸν ὅποῖον

ἔλα τὸν στείλει. Πιθανὸν εἶναι ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας θέλω λάβει καὶ τὰς εὐχαριστίας τοῦ Weber. Ὅταν γράψῃς τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλον, δὲς αὐτοὺς νὰ καταλάβωσιν, ὅτι ὄχι μόνον ἡ τιμὴ των ἀλλὰ καὶ τὸ συμφέρον ἀπαιτεῖ νὰ ἐπιμεληθῶσι τὴν προκοπὴν τοῦ νέου· ἐπειδὴ ἡ προκοπὴ του θέλει προξενήσῃ εἰς αὐτοὺς καὶ πολλοὺς ἄλλους μαθητὰς Γραικοὺς. Ὑγίαινε. Θέλω φροντίσει περὶ τῶν βιβλίων τὰ ὅποια μὲ ζητεῖς διὰ τὰς Κυδωνίας, καὶ ἀποκριθῇ εἰς τὰ λοιπὰ σου ζητήματα ἢ ἐρώτήματα. Πέμψον, παρακαλῶ σε, τὸ ἐγκεκλεισμένον ἐπιστολίδιον εἰς τὸν τύπον του.

69.

20 Μαρτίου 1806.

Ἡ ὀδοντοφυΐα τοῦ Ἐπαμινώνδου ἡ τόσον πρώϊμος, εἶναι σπάνιον πρᾶγμα, ἀλλ' ὄχι χωρὶς παράδειγμα. Κρέμεται ἀπὸ διαφοροὺς αἰτίας· πολλάκις ἀπὸ φυσικὴν ῥώμην τῆς ὅλης ἕξεως τοῦ σώματος, κάμμιαν φορὰν καὶ ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ γάλακτος, τὸ ὅποϊον θηλάζει τὸ βρέφος. « Πάντα δὲ θᾶπτον φύουσιν, ὅσων αἰ τιτθαὶ θερμό- » τερρον ἔχουσι τὸ γάλα » λέγει ὁ Ἀριστοτέλης (Ζῴων ιστορ. Ζ, 10). Καλὸν ἦτον καὶ εὐτυχὲς ὅτι ἤρχισε νὰ ὀδοντοφυῇ τὸν χειμῶνα κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἱπποκράτους (Περὶ Ὀδοντοφυΐης Β').) « Τὰ ἐν χειμῶνι ὀδοντο- » φυεῦντα, τῶν ἄλλων ὁμοίων ἐόντων, βέλτιον ἀπαλ- » λῶσσι ». Φρόντιζε μόνον νὰ ἔχῃ εὐκοιλίαν, « Ὅκοσοι- » σιν ἐν ὀδοντοφυΐῃ ἡ κοιλίῃ πλείω ὑπάγει, ἥσσον σπᾶται

» ἢ οἷσιν ὀλιγάκις ». Τὸ σπάνιον τοῦτο τοῦ υἱοῦ σου, ἀντί νὰ μὲ φοβίσῃ περὶ τῆς ζωῆς του, τὸ στοχάζομαι ὡς οἰωνὸν ἄριστον περὶ τῆς μελλούσης διαγωγῆς του· σπάνιος θέλει εἶσθαι καὶ αὐτή, ἂν λάβῃς ὅλην τὴν πρέπουσαν φροντίδα (καὶ θέλεις τὴν λάβει) τῆς ἀνατροφῆς του.

Εἶναι βίος τοῦ Ἐπαμινώνδου εἰς τὸν κόσμον, γραμμένος Γαλλιστί. Ἐξετάσας τὸν εὔρηκα, καὶ σοῦ τὸν ἡγόρασα· εἰπέ με μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου, πῶς ἔχω νὰ σέ τὸν στείλω· ἐπειδὴ τὰ διὰ τὰς Κυδωνίας βιβλία, τὰ ὅποια ἐτοιμάζονται κατὰ τὴν προσταγὴν σου, ἂν καὶ τίποτε δὲν μὲ λέγῃς περὶ τῆς ἀποστολῆς των, συμπεραίνω ὅτι πρέπει νὰ σταλθῶσι διὰ τοῦ ἐν Μασσαλία Καστινέλ. Ἐὰν ὁ Κρῆς ἔχῃ τὸν τρόπον νὰ σέ τὸν περάσῃ, γράψε τὸν νὰ ἔλθῃ νὰ τὸν λάβῃ. Καιρὸν δὲν ἔχω νὰ τὸν ἀναγνώσω καὶ νὰ τὸν κρίνω. Σὲ συμβουλεύω ὁμῶς νὰ τὸν μεταφράσῃς μετὰφρασιν ἐλευθέραν *traduction libre*, ὡς λέγουν οὗτοι, ἤγουν νὰ ἀκολουθήσῃς μόνον τὰ νοήματα, χωρὶς νὰ δεθῇς εἰς τὰς φράσεις ἢ περιόδους, ἢ καὶ τούτου κάλλιον, νὰ συνθέσῃς σὺ ἰδικόν σου βοηθούμενος ἀπ' αὐτόν. Ὅπως καὶ ἂν τὸ κάμῃς, κάμε το, καὶ τύπωσον αὐτό, καὶ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ υἱοῦ σου, καὶ διότι εἶναι καλὸν νὰ γράφωσι πολλοὶ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως, διὰ νὰ μὴ μᾶς καταπλακῶσῃ ἡ χυδαιότης. Ἄν εἶχα καιρὸν, ἤθελα σέ τὸν πέμψει μεταγλωττισμένον, διὰ νὰ σέ ἐκπλήξω ὀλίγον μὲ τὸ ἀπροσδόκητον, τὸ περισσότερον δὲ διὰ νὰ τὸν προσφέρω ὡς ἔρανον φιλικόν εἰς τὴν μέλλουσαν τοῦ υἱοῦ σου προκοπὴν. Ἀλλὰ, φίλε, εἶμαι καταπλακωμένος ἀπὸ ἀσχολίας τόσας, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ τὰς αὐξήσω χωρὶς νὰ ἀφανίσω τὰς ὀλίγας δυνάμεις τὰς ὑπολοίπους μου. Ἐπειτα καὶ μεταγλωττί-

μένος ἀπὸ σέ, ἃς ἦσαι βέβαιος, ὅτι θέλει κάμει περισ-
σσότερον τύπον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ υἱοῦ σου.

Ἐκαμες καλὰ νὰ ἀνοίξης τὴν πρὸς ἐμὲ ἐπιστολὴν τοῦ
ἱεράρχου. Ὡσαύτως καλὰ ἔκαμες νὰ κρατήσης καὶ τὸν
Πρ. καὶ τὸν Σ. τοὺς διορισθέντας δι' ὑποκείμενα, εἰς τὰ
ἵππια εἶναι ἀνωφελεῖς. Προσμένω καὶ τὸ Σιγίλλιον τῆς
σχολῆς. Ἄν δὲν ἐτυπώθη ἀκόμη, γράφετο μὲ δύο λλ.
Ἦθελες κατορθώσει μέγα καλόν, ἂν ἐκατόρθονες τὴν ἔνω-
σιν τῶν δύο σχολείων. Ἡ ματαίωσις τὴν ὁποίαν φοβή-
σαι, τῆς ἄλλης προκηρυχθείσης πολυδιδασκάλου σχολῆς,
δὲν μὲ ἐκπλήττει. Εἴμεθα, φίλε, ὅσοι καὶ ἂν ἤμεθα τῆς
παρούσης γενεᾶς, οἱ περισσότεροι χωρὶς ἀνατροφὴν, ἢ μὲ
ἀνατροφὴν ὅχι ἀνάλογον τῆς ὀλίγης σοφίας τὴν ὁποίαν
ἀπεκτήσαμεν εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ διὰ τοῦτο ἀνεπιτή-
δευτοι εἰς τὸ νὰ τὴν μεταχειρισθῶμεν εἰς ὠφέλειαν τοῦ γέ-
νους. Ὁμοιάζομεν ἐκείνους τοὺς ὁποίους οἱ Τοῦρκοι ὀνο-
μάζουσι *Sorgartar gicirmous*, ἡγουν τοὺς νεοπλούτους,
ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἄλλο δὲν προσμένεται παρὰ συνερίσεις
καὶ φιλοτιμίαι μικροπρεπεῖς, ἐπιδειξεις καὶ σαλακωνεῖαι
ἐλαιοῦδεις, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐλεεινῶν ἀνθρώπων ἐλεεινὰ
ἔργα. Μὴν ἀπελπίζεσαι ὅμως τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς οἱ
ἄνθρωποι, εἰς τοὺς ὁποίους θέλει δώσει καὶ μὴ θελόντων χώ-
ρον ὁ θάνατος ὅλων ἡμῶν, θέλουσιν εἶσθαι ὠφελιμώτεροι
ἢ τὸ γένος παρὰ ὅλους ἡμᾶς.

Εἴμαι βέβαιος καὶ πρὶν ἰδῶ τὸν Θ. ὅτι ὁ ἐκδότης δὲν
ἔχει εὐχαριστηθῇ, ὅταν ἀναγνώσῃ τὰ περὶ τοῦ Μακα-
ρισμοῦ. Ἐξήγησόν με πόθεν ἔλαβε τὴν ἐπιγραφὴν τῆς
ἐπιστολῆς, ἢ ὁποῖα μὴτε τὴν θεᾶν μὴτε τὴν ἀκοὴν τέρπει;
Ἡ ἐπιστολὴ τῆς ἐπιγραφῆς ἢ Σαλακωνεῖα εἶναι ἱκανὴ νὰ δώσῃ
τὴν ἀρχὴν τῶν περιεχομένων.

Πρὸς τοὺς Ζ. ἔπεμψα πολλοὺς Πρ. καὶ στιχωμένους καὶ ἀστιχώτους. Πιθανὸν ὅτι θέλουσι πέμψει καὶ εἰς Βυζάντιον καὶ ἀλλαχοῦ, πότε ὁμως δὲν ἐξεύρω. Οἱ αὐτοὶ Ζ. συγκατένευσαν εἰς τὴν ζήτησιν μου περὶ τῆς ὁποίας σ' ἔγραψα, ἀσμένως ὁμως ἢ ἄλλως, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ καταλάβω, μ' ὅλον ὅτι ἔγραψα εἰς τρόπον μαυευτικῶς ἐπιτήδειον εἰς τὸ νὰ μὲ πληροφορήσῃ διὰ τῆς ἀποκρίσεως. Περὶ τοῦ Κάντ, εἶμαι σύμφητος μὲ τὴν γνώμην τοῦ Β. Οἱ ταλαίπωροι Γερμανοὶ (καὶ μὴ σὲ κακοφανῇ) δὲν ἔμαθον ἀκόμῃ νὰ ἐκθέτωσι τὰς ἐννοίας των μὲ σαφήνειαν καὶ ἐκ ταύτης τῆς ἀμαθίας ἔρρευσεν ἡ κλίσις εἰς τὰ συστήματα καὶ τὰς φιλοσοφικὰς αἱρέσεις, αἱ ὅποσαι διαμένουσιν ἀκόμῃ εἰς αὐτοὺς, εἰς καιρὸν ὅταν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἄλλην φιλοσοφίαν δὲν ἐξεύρουσι παρὰ τὴν Ἐκλεκτικὴν. Εἶχε μέγα δίκαιον ὁ μέγας Φερδινάνδος, ὅχι νὰ καταφρονῇ τὴν γλῶσσάν των, ἡ ὅποια ἦτο γλῶσσα μητρικὴ τοῦ καὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ νὰ λέγῃ, ὅτι ἔχουσι πάντοτε χρεῖαν νὰ στρατηγῶνται ἀπὸ κανένα εἰς τὴν φιλοσοφίαν Il leur faut toujours un général de philosophie· εἶχον τὸ πάλαι στρατηγὸν τὸν Λεϊβνίτιον (ὅστις ἦτον καὶ στρατηγὸς καλός, ἀλλ' ὁμως ἄνθρωπος). Τὸν Λεϊβνίτιον διεδέχθη ὁ Οὐόλφιος, τῶρα ἔχουσι τὸν Κάντ. μετὰ πολλὰ ὀλίγους χρόνους ἴσως θέλει στρατηγηθῇ ἀπ' ἄλλον, σκοτεινότερον ἀπὸ τὸν Κάντ. Ἡ ἀσάφεια γεννᾷ τὰς αἱρέσεις εἰς τὴν Φιλοσοφίαν καθὼς καὶ τὴν θρησκείαν, καὶ αὗται πάλιν ἀμοιβαίως τρέφουν καὶ αὐξάνουσι τὴν ἀσάφειαν. Μ' ὅλα ταῦτα εὐλογον ἔκρηκναι νὰ προσθέσω εἰς τὰ σταλθησόμενα ἓν σῶμα τῆς μεταφρ. ἢ παραφρ. τοῦ Degerando ἂν ὅχι δι' ἄλλο, διὰ τοῦτο καὶ, ὅτι ὁ διδάσκων πρέπει νὰ ἔχῃ ὅχι μόνον ὅσα τ

έσκουν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπαρέσκοντα, διὰ νὰ διδάσκη
οὓς μαθητάς του τοῦλάχιστον τὰς αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας
ὁν ἀπαρέσκουσι, καὶ νὰ τοὺς μανθάνῃ τὴν ἐλευθερίαν
τοῦ νοεῖν καὶ συλλογίζεσθαι. Τοῦτο νοεῖται δι' ἐκείνους
τοὺς διδασκάλους, ὅσοι δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ γένωσιν αὐτοὶ
φιλοσοφῶντες καὶ στρατηγοὶ φιλοσοφίας.

Ἄν ὁ σκοπός σου ᾗ νὰ ἐκφράσῃς τὸ *entreprenant*
διὰ τοῦ *χειρηματίας*, πρέπει νὰ λέγῃς *ἐγχειρηματίας* ἀπὸ
τὸ *ἐγχείρημα*· καθὼς εἶναι ὁ φρονηματίας ἀπὸ τὸ φρό-
νημα. Τὸ *Τολμητίας* μόνον, ὅσον ἐνθυμοῦμαι, ἔφυγε τὴν
ἀναλογίαν μὲ τὴν συγκοπὴν, ἀντὶ τοῦ *Τολμηματίας*, ἀπὸ
τὸ *Τόλμημα*. Σ' ἐζήτησα νὰ μὲ φέρῃς ἀπὸ Βενετίας τὴν
ἐκδόδα *Ἀπολλωνίου τοῦ ἐν Τύρῳ* καὶ δὲν μ' ἀπεκρί-
θη· καὶ δὲν εἶναι περὶ ταύτης ὁ λόγος· ἀλλὰ φοβοῦμαι
ὅτι δὲν ἔλαβες ἐκείνην μου τὴν ἐπιστολήν, εἰς τὴν ὁποίαν
ἐγὼ ἔγραφα καὶ ἄλλα τινά. Πρόσθεε εἰς αὐτὴν καὶ τὴν
ἐπιστολήν μου εἰς κοινὴν γλῶσσαν ἀπὸ τὸν Μοισιάδακα τοῦ
λόγου πρὸς Νικοκλέα τοῦ Ἰσοκράτους, τυπωμένην εἰς Βε-
νιτίαν. Τοῦτο ἔμαθα ἀπὸ τὸν κατάλογον τῆς Βιβλιοσιω-
τικῆς βιβλιοθήκης N° 1064 ἀλλὰ τὸ ἔμαθον ἀργά· καὶ
ἐπιδὴ καταγίνομαι εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ Ἰσοκράτους, δὲν
ἐκκλῶ νὰ τὴν ἔχω, ἂν καὶ μακαρονισμένην θαυμα-
στῶς ὡς ὑπολαμβάνω. Ἡ πώλησις τῶν βιβλίων του θέλει
καταστήσῃ μέχρι τοῦ Πάσχα. Εἶναι ἀδύνατον νὰ σὲ περι-
γράψω μὲ πόσῃ μανιώδῃ πολυτιμίαν πωλοῦνται τὰ βι-
βλία. Τὸν Εὐστάθιον τῆς καλῆς ἐκδ. ἐν Ῥώμῃ εἰς 4
τόμους εἶχα σκοπὸν νὰ τὸν ἀναβάσω ἕως 300 δι' ἐμέ,
καὶ ἕως 500 διὰ τὸν Ζ. Ἀλλ' ἐξ ἀτυχίας μου εὐρέθη-
σαν, οἱ δύο πρῶτοι τόμοι μάλιστα σκωληκοφαγωμένοι εἰς
τὰ γράμματα. Μ' ὅλον τοῦτο ἀνέβη ὁ βιβλιοπώ-

λης μου ἐκ διαταγῆς μου ἕως τὰ 250, καὶ ὁμως δὲν ἐδυνήθη νὰ τὸν λάβῃ, τὸν ἡγόρασεν ἄλλος 289 καὶ εἶχε γνώμην νὰ τὸν ἀναβάσῃ ἕως τὰ 350. Ἔως τώρα ἐξέμυνάλισα ἕως 500 εἰς βιβλία ἀναγκαῖα εἰς τὸ ἔργον μὴ ἀπαραιτήτως ἡγόρασα καὶ τινα ἐκ προσταγῆς τοῦ Ζ. ὀλίγα.

Εἰπέ με ἂν ἡ λέξις *Καυκαλίδα* ἦναι καμμίαν φοράν εἰς χρῆσιν εἰς σημασίαν τοῦ ἄλλως λεγομένου *Κυτάλου* τοῦ ψωμίου. Τί σημαίνει τὸ *Κατάκωλον*; ἄρα μυχὸν λιμένος ἢ παραλίας; Περὶ τῶν λοιπῶν τῶν τριῶν ἐπιστολῶν σου μὲ τὴν ἀκόλουθον. Ὑγιάινει.

70.

26 Μαρτίου 1806.

Ἀλέξανδρε Φίλε ἀσπάζομαί σε !

Καιρὸν νὰ ἀποκριθῶ εἰς τὰς ἐπιστολάς σου δὲν ἔχω. Εἰς τὸ ὀλιγόστιχον ἐπιστολίδιον τοῦτο (τὸ ὅποιον σὲ πέμψω διὰ τοῦ ἐνταῦθα φίλου σου, τοῦ τραπεζίτου) ἀρκούμαι μόνον εἰς τοῦτο· ὅτι ἀπὸ τοὺς εἰς τὸ κιβώτιον δεικνύσας κλεισθέντας Προδρόμους παρακαλῶ σε νὰ πέμψῃς ἕνα πρὸς τὸν Ἀρχιμανδρίτην Γαζῆν, ἕτερον πρὸς τὸν Πόπ. τρίτον πρὸς τὸν Κωνσταντᾶν, τοὺς δὲ λοιπούς, φίλα πέμψον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ δεθῶσιν ἐκεῖ κατὰ τὴν σημείωσιν, τὴν ὁποίαν θέλω φροντίσει νὰ πέμψω. Ὑγιάινει, καὶ γράφε με συνεχῶς, μὴ συνεριζόμενόν τὴν εἰς τὸ γράφειν δυσκολίαν μου.

Ὁ φίλος σου
ΚΟΡΑΗΣ.

*Ὡς ἀνοιχθῇ μὲ προσοχὴν.

*Ὡς σταλθῇ εἰς τοὺς τύπους τῆς Βιέννης, ὥς σταλθῇ
γιὰ τοῦτο, ἀλλὰ ἴσον ἄλλο τούτου γραμμένον ὁμοίως καὶ
παραβαλμένον, ἀφοῦ γραφθῇ, μὲ μεγάλην προσοχὴν.

*Ὡς ἵνα δύνατον, εἰπέ με μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ τα-
χυδρομίου τοῦτο μόνον, ὅτι τὸ ἔλαβες.

71.

11 Μαΐου 1806.

Καλὴν ἡμέραν ! Χθές, Ἀλέξανδρε φίλε, ἔλαβον παρὰ
τοῦ Σχοινᾶ εἰδήσιν τῆς εἰς Γενεύαν κατευοδώσεως του.
Ὁ Weber ἦτον εἰς τὴν ἐξοχὴν· ὅθεν δὲν εἶχεν ἀκόμῃ
τὴν ἐνταμώσει. Ὁ Prevost τὸν ἐδέχθη εὐμενῶς, ἀλλὰ
μὲ τρόπον ὥστε νὰ τὸν φοβήσῃ διὰ τὰ ἐξοδα· καὶ ὁ νέος
μικροψυχος διὰ τὴν ἀπειρίαν τῆς ἡλικίας, μὲ γράφει μὲ
ταραχὴν τῆς ψυχῆς του, εἰς τρόπον ὥστε μὲ ἔκαμε νὰ
καταρασθῶ τὴν ὥραν, ὅταν ἔδωκα τὴν τοιαύτην συμβου-
λὴν. Ὅταν ἀφήκατε, φίλε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀπόφασιν
εἰς ἐμέ, σύ τε καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς, τὸν ἠρώτησα τί θέλει
καὶ τί συλλογίζεται περὶ τούτου· καὶ μὲ ἀπεκρίθη ὅτι
ἦτον ἑτοιμος νὰ πράξῃ, ὅ,τι ἤθελα κρίνει εὐλογον. Καὶ
παλιν μὴν ἀρκούμενος εἰς τὴν συγκατάθεσίν του, ἠρώ-
τησα τὸν ἑαυτὸν μου, τί ἤθελα κάμει ἐγὼ, ἐὰν ἦτον λό-
γος περὶ τοῦ ἰδίου μου υἱοῦ· καὶ ἔλαβον ταύτην τὴν ἀπό-
φασιν, ὅτι τὸν ἔπεμπον ὅπου ἄλλοῦ ἢ τοῦ δυνατοῦ, ἀλλ'
ὅμως ἐξ ἁπαντος δὲν τὸν ἄφινα διὰ πολλὰς αἰτίας. *Ὡς
ἀπομύμμαι καλὰ, σὺ ἔγραφες πρὸς τὸν Προφέσσορα, ὅτι

θέλεις κάμει νὰ ἀυξηθῇ τὸ ἐτήσιον τὸ διδόμενον εἰς τὸν νέον. Ἡ ἐλπιζομένη καὶ σχεδὸν βεβαία αὐξησις αὐτῆς εἶναι ἱκανὴ νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἀπορίαν, ἐὰν ἀληθῶς ἡ δαπάνη ᾗναι περισσοτέρα, ἀφ' ὅ,τι ἐχρειάζετο ἐδῶ, τὸ ὅποῖον μὲ φαίνεται τῶν ἀδυνάτων, ὅταν μάλιστα ἐνθυμηθῶ τὰ ἀπροσδόκητα (ἀλλ' ὅμως ἐδῶ συνειθισμένα, ἐπειδὴ ἐπλήρωσα κ' ἐγὼ τοιαῦτα διὰ τὸν ναυαγῆσαντα παραῦτιόν μου) ἔξοδα τὰ ὅποια τὸν ἔδειξεν ὁ διδάσκαλος τὴν παραμονὴν τῆς ἀποδημίας του. Ἐκοινωνῶσα πάντα ταῦτα εἰς τὸν νέον τὴν ἐλπιζομένην ταύτην ἐλπίδα τῆς αὐξήσεως, διὰ νὰ τὸν παρηγορήσω· ὅθεν μὴν ἀμελήσῃς παρακαλῶ, νὰ τὴν κατορθώσῃς.

Χθὲς μ' ἔφερεν ὁ Στέφανος τρία βιβλία παρὰ σοῦ, τὰ περὶ προικός, τὸ περὶ πλ. Κόσμ. καὶ τὸν Θουκυδίδην, περὶ τῶν ὁποίων σ' εὐχαριστῶ. Καιρὸν νὰ σὲ γράψω περισσότερο δὲ ἔχω.

Υἱαίνει.

72.

17 Μαΐου 1806.

Φίλε, καιρὸν δὲν ἔχω νὰ μακρολογῶ. Ἀπὸ τὴν ἐργασίαν κλεισμένην τοῦ Σχινᾶ θέλεις μάθει τὰ ἀπροσδόκητα, ἐὰν ἔως τῶρα δὲν τὰ ἔμαθες. Σήμερον τὸν ἀποκρίνομαι, καὶ τὸν γράφω νὰ σὲ πέμψῃ τὴν ἀπόκρισίν μου, διὰ νὰ κάμῃς περὶ τοῦ ζητουμένου ὅ,τι κρίνης εὐλογον. Τὸ πρᾶγμα ἔχει καὶ τὰ καλὰ του καὶ τὰ κακὰ του, le bon et le mauvais côté, ὅλα ταῦτα συνέβησαν ἐξ ἀτυχίας εἰς καὶ

ρὸν ὅταν ἦμαι καταπλακωμένος ἀπὸ τὸν τύπον τοῦ Ἰσοκράτους. Ὅθεν δὲν ἦτο τρόπος νὰ σὲ γράψω καὶ δεύτερον ὅσα ἔγραψα πρὸς αὐτόν.

Διὰ τὰς αὐτὰς ἀσχολίας δὲν ἀποκρίνομαι μήτε πρὸς τὴν Κυρίαν Εὐφροσύνην Σκαριαβῇ δι' ἐπιστολῆς. Ἄς μὲ κάμῃ τὴν χάριν ὁ ἀδελφός σου νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἐγκεκλεισμένην ἀπὸ τὸν υἱὸν της.

Ὁ Σπανιολάκης μὲ γράφει, ὅτι δὲν ἀποδοκιμάζει τὴν γνώμην σου, νὰ δέσῃς τινὰς Θεοφράστους καὶ Ἰπποκράτες, καὶ νὰ τοὺς πέμψῃς εἰς Μολδοβλαχίαν. Κάμε λοιπὸν καὶ δι' αὐτοὺς τὸ συμφερώτερον καὶ Ὑγίαινε πανταί. Ὁ τυπογράφος μὲ προσμένει.

73.

23 Μαΐου 1806.

Ταύτην τὴν ὥραν λαμβάνω ἀπὸ Γενεύης τὴν ἐγκεκλεισμένην, δὲν ἐξεύρω διὰ ποίαν αἰτίαν πεμπομένην διὰ Παρισίων. Ὁ Prevost εἶναι πολλὰ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν Σχοινᾶν, καὶ ὁ Σχοινᾶς ἀπὸ τὸν Prevost καὶ Weber· ὁ τελευταῖος οὗτος δὲν μ' ἔγραψεν ἀκόμη. Εἶμαι, φίλε, καταπλακωμένος ἀπὸ τὸν Ἰσοκράτην καὶ σχεδὸν écrasé· καὶ ὁ Σχοινᾶς μὲ γράφει πολυστίχους ἐπιστολάς, καὶ ζητεῖ εἰς ὅλα πληροφορίαν, ὡς νὰ εἶχα τρεῖς γραμματικούς. Μ' ὅλα ταῦτα δὲν τὸν ἀφίνω ποτὲ χωρὶς ἀπόκρισιν.

Σήμερον ἢ αὔριον πέμπει, ὡς μὲ εἶπεν, ὁ Allais πρὸς τὸν ἐν Μασσαλία Castinel et comp. τὸ μικρὸν κιβωτί-

διον μὲ τὰ βιβλία τοῦ Βενιαμίν. Εἶναι ὅμως ἀδύνατον
νὰ σὲ πέμψω σήμερον τὸν λογαριασμόν. Γράψον ὡς τόσον
τὸν Καστινέλ, νὰ φροντίσῃ δι' αὐτά· ἐπειδὴ ὁ Allais τὸν
γράφει ν' ἀκολουθήσῃ τὴν διαταγὴν σου. Ὑγιάινει παν-
συγγενεῖ.

74.

16 Ἰουνίου 1806.

Φίλε, ἀσπάζομαι σε.

Ὁ γραμματοκομιστὴς κύριος Cavalier εἶναι ἄνθρωπος
(μὲ εἶπαν) πολυμαθὴς, καὶ ἐπιτήδειος νὰ παραδίδῃ γλώσ-
σας, ἢ καὶ νὰ γένῃ παιδευτὴς νέων εἰς οἴκους πλουσίους,
ἢ καὶ ἄλλο τι ἐπιτήδευμα ἀνάλογον νὰ δεχθῇ κατὰ τὰς
περιστάσεις.

Μ' ἐπαρεχάλεσαν νὰ σὲ τὸν συστήσω ὡς τοιοῦτον, διὰ
νὰ τὸν συστήσῃς καὶ σὺ αὐτοῦ εἰς τοὺς γνωρίμους ὁμογε-
νεῖς, ἐὰν κατὰ τύχην εὑρεθῇ τις χρεῖαν ἔχων τῆς διδα-
σκαλίας του. Ὑγιάινει!

ΚΟΡΑΗΣ.

75.

15 Ἰουλίου 1806.

Φίλε μου Ἀλέξανδρε,

Τὴν τῆς Βας Ἰουλίου ἔλαβον ὁμοῦ καὶ τὴν κολυβιστι-
κὴν τῶν 500· πρὸ ἡμερῶν ὀλίγον εἶχε μὲ φέρει ὁ Κρόν-

500 φρ. ὅθεν, ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα συνέβη οὕτως, θέλω προντίσει τὴν ἀποδοχὴν, καὶ εἰς τὴν προθεσμίαν πληρωμὴν τῆς κολουθιστικῆς, καὶ κρατήσῃ τὰ ἀργύρια παρακαταθετικῶς ὡς ἰδικὰ σου, ἐὰν ἕως τότε δὲν κἄμης νέα χρεὶν πρὸς ἐμέ.

* Ἄν αἱ ἀσχολίαι σου ἦναι πολλαί, αἱ ἰδικαί μου μὲ πνίγουν. Δὲν ἐξεύρω πλέον τίνα πρῶτον ν' ἀποκριθῶ, πρὶν ὁλοκληρῶς ἐβδομάδας ἡναγκάσθην νὰ διακόψω πᾶν ἐργόχειρον, ἐξ ἁρρώστιας. Ἐκαμες κακὰ νὰ μὴν ἀνοίξης τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἰασίου, μάλιστα ἐπειδὴ δὲν ἔχω ὄρεξιν νὰ δαπανήσω καὶ πάλιν (ἐπλήρωσα 6 φρ.) καὶ νὰ σὲ πέμψω ὀπίσω τὰς περὶ τῆς νέας γλώσσης διατριβὰς καὶ μελέτας.

Μὴ λησμονήσης νὰ μὲ εἴπῃς ἂν ἔχῃς τὴν Γαλλικὴν μετᾶφρασιν τοῦ Θουκυδίδου. Τώρα πρέπει νὰ σὲ τὸ εἶπω, διὰ τὸν κίνδυνον μὴ τὸ λησμονήσω, πρὶν δώσω τέλος εἰς τὴν ἐπιστολὴν.

Ἡ ἄλλη ἐπιστολὴ εἶναι τοῦ Σ. Διὰ τὰ ὅσα μὲ χρεωστῇ ὀλίγα ἀργύρια πέμπει πραγματείας πρὸς ἐμέ διὰ τοῦ Χατζῆ Νικολῆ, διὰ νὰ τὰς παραλάβω, καὶ νὰ τὰς παραδώσω εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Παπαδόπουλον. Qu' en dites-vous? διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, φίλε μου, πρόσφατον τὸ μικρὸν ἐγκεκλεισμένον ἐπιστολίδιον, διὰ νὰ μὴθῃ ἐξ αὐτοῦ, ὅτι μήτε πραγματείας εἶμαι εἰς κατάστασιν νὰ παραλάβω, μήτ' εἰς τίνα νὰ τὰς παραδώσω ἔχω. Ὑποπτεύομαι ὅτι ἔκαμαν συνωμοσίαν νὰ μὲ θανατώσῃ, ἀφ' οὗ πρῶτον μὲ γυμνώσῃ ἀπὸ τὸ πενιχρὸν μου ἔχειν. Τὸ παρελθὸν ἔτος, φίλε (ἴσως δοκιμάσεις δυσκολίαν νὰ τὸ πιστεύῃς) ἔδαπάνησα εἰς ἐπιστολάς, καὶ ἐπιστολῶν ἀνωφελῶν χονδροῦς φακέλλους σχεδὸν 500

Γαλατικές. Ἐγὼ εἰς τὰ τοιαῦτα ποτὲ δὲν ἔδωκα προσοχήν, ἐπειδὴ ἐκ φύσεως κλίνω περισσότερον εἰς τὴν ἐλευθεριότητα (διὰ νὰ μὴ εἶπω ἀσωτίαν) παρὰ εἰς τὴν φειδωλίαν. Βλέπων ὅμως συνεχῶς τὸ κιβώτιον γυμνόν, καὶ παραλόγως ὑποπτευθεὶς τὴν ὑπηρέτριαν, ἠθέλησα νὰ σημειώσω ἐν μόνον ἐξάμηνον δαπάνης ἐπιστολῶν. Καὶ οὕτως ἐκατάλαβα, ὅτι φυσικὰ ὁ τόπος, ὅθεν ἐκβάλλει τις πάντοτε, χωρὶς νὰ ἐμβάλλῃ ἀναλόγως, πρέπει νὰ ᾖ καὶ κενός.

Παρακάλεσον τὸν ἀδελφόν σου (πρὸς τὸν ὅποιον βλέπεις ὅτι μόλις τὸν ἀποκρίνομαι τώρα) ἐὰν ὁ Σ. δὲν εἴναι εἰς τὸ Βυζάντιον, νὰ πέμψῃ τὴν ἐπιστολὴν ἀσφαλῶς, καὶ ὅσον δυνατόν ἐγρήγορα εἰς Χίον. Ὑγίαινε. Τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ** ἐπίστρεψον, διὰ ν' ἀποκριθῶ (δὲν ἐξεύρω τι, μήτε πῶς, μήτε πότε).

76.

16 Αὐγούστου 1806.

Φίλε μου Ἀλέξανδρε, ἀσπάζομαι σε.

Τὴν ἐπιστολὴν σου τῆς 30 Ἰουλίου ἔλαβον. Θαυμάζω τὰ λεγόμενα περὶ τοῦ Castinel. Τὸ κιβώτιον ἐστάλη εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν 22 Μαΐου μὲ εἶδησιν νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν διαταγὴν σου. Ἴσως λοιπὸν ἐπρόσμενε νὰ τὸν γράψῃς αὐτόθεν. Ἄν δὲν τὸ ἔκαμες ἕως τώρα, μὴν ἀμελήσῃς νὰ τὸ κάμῃς. Ἄν δὲν ἐλησμονήσῃς, τὸ κιβώτιον ἦτον σημειωμένον Β Ν° 1.

Ἐνταῦθα κλεισμένην σὲ πέμπω σημείωσιν τοῦ Allais δευτέρου κιβωτίου, τὸ ὁποῖον σὲ πέμπεται διὰ τοῦ Franck αὐτοῦ, περιέχον τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐγκυκλοπαιδείας, καὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας διὰ τὰ Ἰωάννινα. Ἀσπασάμενος ἐκ μέρους μου τὸν κύριον Κώνσταντα Ἀναστασίου, ζήτησον παρὰ τῆς τιμιότητός του 41.18, καὶ καταχωρίσον αὐτὰ εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ μου. Μετ' ὀλίγης ἡμέρας θέλω ἐγχειρίσει εἰς τὸν Κρῆτα τὰ περισσεύοντα εἰς ἐμέ σου ἀργύρια. Ἡ αἰτία τῆς ἀργοπορίας μου ἐ χρημάτισεν ἡ ἀχρηματία· ταύτης δὲ πάλιν ὁ νέος (τρόπος) τοῦ νὰ μὲ πέμπωσιν ἀργύρια διὰ κολυβιστικῶν, καὶ ὅχι ὡς κατὰ τὸ παρελθὸν νὰ τὰ λαμβάνω ὅταν θέλω ἀπὸ τραπεζίτην.

Εἰς τὸ αὐτὸ κιβώτιον εἶναι καὶ ὁ Φιλόστρατος διὰ σέ. Ἐκολούθησεν εἰς αὐτὸν δυστύχημα· ὁ Allais μὴν ἐξεύρων ὅτι εἶναι διὰ σέ, τὸν ἐστίχωσε στίχωμα πολλὰ πενιχρόν. Ἐλυπήθην πολὺ· ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον καιρὸς νὰ διορθωθῇ τὸ σφάλμα. Ὅθεν φίλε, δέξαι τον καθὼς εἶναι, καὶ μὴ περάσῃ ποτὲ εἰς τὸν νοῦν σου, ὅτι ἔγινεν τὸ πρᾶγμα δι' οἰκονομίαν 8 ἢ 10 σολδίων.

Τοῦ ἱππέως αἱ Κολυβιστικαὶ τὰς ὁποίας προσμένει ἀπὸ τὸν ἐδῶ C. εἶναι ὀνειράτα. Οὗτος εἶναι κατὰ τὸ παρὸν (διὰ τὴν ἄνοιαν του) καὶ αὐτῶν τῶν ἀγίων Ἀναργύρων ἀκτημονέστερος· καὶ εἰς τοιαύτην περίστασιν ἐνθυμᾶσαι τὴν παροιμίαν τῶν Χίων «τί νὰ κάμῃ ὁ κρυὸς τοῦ παγωμένου;» Ὅθεν πρόσεχε διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸν καὶ ἄλλους ὁποιουδήποτε γένους ἢ χρώματος.

Περὶ τοῦ λογαριασμοῦ σου εἴμεθα σύμφωνοι, ἄς ἔχη δοῶν ὁ Θεός! καὶ τὰ κατέστρωσα εἰς τὸ διφθέριον μου

συμφώνως. Ὅχι ἀμφιβολίαν ἀλλὰ μήτε σκιὰν ἀμφιβολίας δὲν ἔχω περὶ τούτου οὐδεμίαν.

Πρὸς τὸν κύριον Κούμαν θέλω ἀποκριθῆ ὅταν λάβω καιρόν. Τὸν Γαζὴν ἔγραψα ὅτι θέλω φροντίσει νὰ τὸν πέμψω *Πρόδρομον*.

Περὶ δὲ τῶν κατὰ τὸν Πάριον, λέγω κ' ἐγὼ τὸ « Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ ». Ὑγίαινε.

Διὰ νὰ μὴ γράφω δις τὰ αὐτά, θέλεις καταλάβει ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν κύριον Κωνσταντῖνον Νικολόπουλον ἐπιστολήν μου, τὰς αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας κρίνω ἀσύμφορον τὸ νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ. Ἐξεύρεις φίλε, πόσον κατοικῶ μακρὰν ἀπὸ τὰ σπουδαστήρια. Ἐχει καιρόν, ἢ τὸν μένει καιρὸς νὰ τρέχῃ εἰς αὐτὰ καὶ νὰ βοηθῇ καὶ ἐμέ; Συμβούλευσον λοιπὸν αὐτὸν νὰ σπουδάσῃ εἰς κανὲν γερμανικὸν φροντιστήριον ἢ αὐτοῦ, ἢ εἰς Ἀλλαν (ὅθεν ἔλαβον πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐπιστολήν ἀπὸ τὸν Γοβδελᾶν) ἢ εἰς Ἰένναν. Ἄν ἀποφασίσῃ διὰ τὴν Ἰένναν, θέλω τὸν συστήσει μετὰ χαρᾶς εἰς τοὺς ἐκεῖ προφέσσοντας, λέγω τὸν Eichstadt. Καὶ τί κακὸν ἦτο νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Γενεύαν νὰ εὕρῃ συσχολαστὴν τὸν Σχινᾶν; Καὶ πάλιν Ὑγίαινε!

77.

28 Ὀκτωβρίου 1806.

Εἶναι, φίλε μου, τέσσαρες ἢ πέντε ἡμέραι ἀποῦ μ' ἔφερεν ὁ Νικολόπουλος τὴν ἐπιστολήν σου. Ἀπὸ τότε δὲν τὸν ἶδα πλέον, φανερόν διότι καταγίνεται εἰς τὸ νὰ εὕρῃ κατοικίαν, καὶ νὰ διαθέσῃ τὰς λοιπὰς ἀσχολίας ὅσαι εἰ-

ἀνάγκης συνοδεύουσι τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐπιδημίας εἰς ἀγνώριστον τόπον.

Ἐνταῦθα κλεισμένην θέλεις εὑρεῖ τὴν πρὸς τοὺς νέους τοῦ Βουκουρεστίου, ἐπιστολὴν, τὴν ὁποῖαν δέομαι καὶ παρακαλῶ νὰ πεμφθῇ ἀσφαλέστατα· ὅτι ἂν παραπέσῃ, δὲν αἰσθάνομαι δύναμιν νὰ κάμω ἄλλην. Τὸ ἀσφαλές λέγω διὰ τὰς περιστάσεις τοῦ καιροῦ. Ἄν στοχάζεσαι ὅτι εἶναι ἐκεῖ τὰ πράγματα ταραγμένα, κράτει τὴν, ἕως νὰ κατασταθῶσι. Πέντε φορὰς τὴν διέκοψα, καὶ τὴν ἐπα-
νελάβον· καὶ τί ἔγραψα; μήτε τὸ μυριστὸν ἀφ' ὅσα χρειάζονται οἱ καλοὶ νέοι εἰς τὴν μετὰ κρίσεως κατασκευὴν τοῦ Λεξικοῦ. Τὴν ἄλλην τὴν Λακωνικὴν πέμψον εἰς Κων-
σταντινούπολιν διὰ τοῦ Ἀδελφοῦ σου, ἀπόκρισιν πρὸς τέσσαρας λεπτοπυκνογραμμένας σελίδας.

Εὐθὺς ὅταν ἔμαθα τὴν καθαίρεσιν τῶν Ἡγεμόνων, φοβούμενος τὴν μικροψυχίαν τοῦ ἐν Γενεύῃ νέου (μικρο-
ψυχίαν κοινὴν εἰς τοὺς περισσοτέρους, ὅταν εὐρεθῶσιν εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἀλλὰ φυσικὰ αὐξανομένην καὶ ἀπὸ τῆς νεότητος τὴν ἀπειρίαν) ἔγραψα πρὸς αὐτὸν παρηγο-
ρίας, καὶ διὰ νὰ τοῦ ἡσυχάσω τὴν ψυχὴν, καὶ διὰ νὰ τὴν ὀδηγήσω εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ μέλλοντος. Ἄλλ' αἱ παρηγορίαι, ἂν καὶ ἔκαμαν τὸ ἀποτέλεσμα διὰ τὸ ὅποιον τὰς ἔγραψα, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀπόκρισιν, εἶναι λόγια. Ἐὰν μ' ἐπερίσσευαν διακόσια ἢ τριακόσια φράγκα ἤθελα τὰ συμπέμψει· ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι, ὅτι δὲν τὰ ἔχω ταύτην τὴν ὥραν. Τὸν εἶπα νὰ γράψῃ πρὸς τὸν νέον Ἡ-
γεμόνα, καὶ νὰ πέμψῃ ἀνοικτὴν τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἀρχιερέα, διὰ νὰ τὴν ἐγχειρίσῃ πρὸς ἐκεῖνον, ἂν τὸ εὖρη εἴλογον. Ἐλπίζω ἕως τῶρα ὅτι ἔγραψε καὶ πρὸς σέ, καὶ ὅτι ἐφρόντισας νὰ γράψῃς καὶ πρὸς τοὺς ἐκεῖ, καὶ πρὸς

τοὺς ἐν Βυζαντίῳ συγγενεῖς καὶ προστάτας του. Ἦθελα γράφει ἀμέσως καὶ πρὸς τὸν Ἀρχιερέα· ἀλλὰ δὲν ἐξεύρω ἂν ἔπρεπε νὰ τὸ κάμω εἰς ταύτας τὰς περιστάσεις· ἔπειτα στοχάζομαι ὅτι τοιοῦτον πρᾶγμα λαλεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ του, καὶ χρειάζεται μόνην ἀγγελίαν, καὶ ὄχι μεσιτείαν. Δύο πράγματα εἶναι, νὰ τὸν βοηθήσωσιν, ἢ νὰ τὸν ἀνακαλέσωσι· τὸ δεύτερον εἶναι καὶ σκληρὸν καὶ ἄτιμον· ἔμεινε λοιπὸν τὸ πρῶτον.

Αἱ περιστάσεις εἶναι, ὡς βλέπεις, ἀρχαὶ ὠδίνων καὶ ὀδυνῶν. Περισσότερα νὰ εἶπω δὲν εἶναι χρεῖα.

Ἐλαβον διὰ τοῦ Νικολοπώλου τῆς Ἑλλάδος τὴν ἱστορίαν παρὰ τοῦ Μεταφραστοῦ δῶρον, συνωδευμένην μὲ ἐπιστολὴν του, πρὸς τὴν ὁποίαν θέλω ἀποκριθῆν ὅταν λάβω καιρόν. Ὡς τόσον εὐχαρίστησον αὐτὸν καὶ πάλιν, καὶ δός τον ἀντίδωρον ἓνα τῶν προδρόμων. Πνίγομαι, φίλε, ἀπὸ ἐπιστολάς. Προχθὲς ἀπεκριθῆν καὶ πρὸς τὸν διδάσκαλον τῆς ἐν Λιθόρνῳ Ἑλληνικῆς σχολῆς, ὅστις ἐτοιμάζει καὶ αὐτὸς Ἑλληνικὴν ἱστορίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ζητεῖ τὴν βοήθειαν μου. Ἐγὼ κινδυνεύω νὰ πέσω, καὶ ἄλλοι ζητοῦν νὰ τοὺς κρατήσω.

Ἀφ' οὗ ἔγραψα τὴν τελευταίαν πρὸς τὸν κύριον Κούμαν, εὔρηκα κατὰ τύχην (ἄλλο ζητῶν) εἰς τὴν ἱστορίαν Ἀννης τῆς Κομνηνῆς (Ἀλεξιάδ. Βιβ. XI σελ. 309), ταῦτα τὰ λόγια (λαλεῖ περὶ τῶν σταυροφόρων καὶ τοῦ ἱεροῦ πολέμου), «Καὶ οὕτω τῇ Νικαίᾳ προσπελάσαντες» τοὺς πύργους καὶ τὰς μεταξὺ ΚΟΡΤΙΝΑΣ σφίσιν αὐτοῖς» διενείμαντο (εἶναι νόστιμον τὸ *Splisir* εἰς στόμα Βασί-» λίσσης τῆς 12^{ης} ἑκατονταετηρίδος), καὶ κατὰ τάξεις» τινὰς τὴν τειχομαχίαν ποιεῖν βουλευσάμενοι κτλ.» Βλέπεις λοιπὸν ὅτι τὰ Bastions ὀνομάζει Πύργους, τὸ

δέ, Κορτίνα, τὸ ἑμακαρόνισε δανεισθεῖσα ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τῶν σταυροφόρων (les croisés). Εἰπὲ λοιπὸν τὸν Κούμαν ταῦτα πρὸς εἰδησίην του. Τῆς Κομνηνῆς τὴν ἱστορίαν τὴν εὐρίσκει εἰς τὸν τέταρτον τόμον τῆς Βυζαντιδος, ἑκδ. Παρισίων. Ὑγίαине πανοικί, καὶ τὴν μακρὰν ἐπιστολὴν ἀσφαλῶς διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ.

78.

30 Νοεμβρίου 1806.

Ἀρχινῶ σήμερον (30 Νοεμβρίου), Ἀλέξανδρε φίλε, ν' ἀποκρίνωμαι εἰς τὴν ἐπιστολὴν σου τῆς 22 τοῦ αὐτοῦ· πύτ' ἔχω νὰ τὴν τελειώσω, μητ' ἐγὼ δὲν τὸ ἐξεύρω.

Ἐπαινετὸς εἶναι ὁ σκοπός σου ν' ἀνασκευάσῃς τὰς φιλαρίας τοῦ Βερτόλδου· καὶ ἄμποτε νὰ μὴ τὸν παραιτηθῇς. Πάσχισον ὅμως ὅσον εἶναι δυνατόν νὰ κἀμης προδράν τὴν ἀντίρρησην, καὶ μὴ φοβῇσαι νὰ φανῇς ἄγροικας. Εἶναι τρόπος καὶ τέχνη, φίλε, de dire à un homme qu'il est bête, sans qu'il ose s'en plaindre, τὴν ὁποίαν τέχνην κατέχουσι μάλιστα οἱ Γαλάται. Ἡ τέχνη αὕτη συνίσταται μάλιστα ἀπὸ τὴν σύγκρασιν τῶν ἐπαίνων καὶ τῶν ὀνειδισμῶν, καὶ ἀπὸ τὴν μετὰ προσοχῆς ἐκλογὴν τῶν συνωνύμων λέξεων καὶ φράσεων. Τὸ αὐτὸ σημαίνει « ἄνθρωπος ἄλογος » καὶ « ἄνθρωπος ἐναντιοῦ- » μένος εἰς τοὺς κανόνας τῆς λογικῆς » μ' ὅλον τοῦτο ἡ δευτέρα φράσις εἶναι ὀλιγώτερον σκληρά· καὶ εἶναι δυνατόν νὰ γένη ἔτι πλέον ἀνεκτὴ, ὅταν τὴν συγκολλήσῃς μὲ θαυμασμόν, οἶον, « Πῶς εἶναι δυνατόν ἀπὸ τοιούτου

» πεπαιδευμένου ἀνδρὸς στόμα νὰ ἐλέξθωσι λόγοι ἐκ δια-
 » μέτρου ἐναντίοι καὶ εἰς αὐτὸν τὸν κοινὸν νοῦν (le sens
 commun); Τὸ αὐτὸ σημαίνει νὰ ὀνομάσῃς καθαρὰ τινὰ
 ἡλίθιον, καὶ νὰ εἴπῃς ὅτι «Εἶναι πρᾶγμα ἀπιθانون πῶς
 » ὁ εὐφυὲς Bertholdy ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ τοιαῦτα, ὅποια
 » μὴτε ἀπὸ τοῦ πλέον ἡλίθιου τὸ στόμα δὲν ἤλπιζέ τις
 » ν' ἀκούσῃ» καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ τὰ ὅποια ἀφίνω
 εἰς τὴν κρίσιν σου. Πάλιν καὶ πάλιν σὲ λέγω, ὅτι πρέπει
 νὰ ἦναι σφοδρά, ἡγουν τοιαύτη, ὅποια καὶ αὐτοῦ τὴν
 καρδίαν νὰ πληγώσῃ (καὶ διὰ τί ὅχι; ἐπεὶδὴ ὁ ἀχρεῖος
 τολμᾷ νὰ μᾶς πληγόνῃ ἀδίκως), καὶ ἄλλους εἰς τὸ ἐξῆς
 νὰ ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοιαύτας φλυαρίας. Καὶ ταῦτα μὲν
 περὶ τοῦ τρόπου τῆς δικαίας ἐκδικήσεως· διὰ νὰ γείνη
 ὁμῶς ἐμβριθεστέρα ἡ ἀντίρρησης, εἶναι χρεῖα φίλε μου
 (καὶ πρόσεχε καλὰ, νὰ ζήσῃς, εἰς τοῦτο, ὡς κεφάλαιον
 οὐσιῶδες), νὰ ἀπορρίψῃς πάντα δισταγμὸν περὶ τῆς κα-
 ταστάσεως τοῦ γένους, τῆς νῦν τε καὶ τῆς μελλούσης,
 καὶ νὰ παραστήσῃς τὴν ἀναγέννησίν του, ὡς πρᾶγμα
 φανερόν, ὡς πρᾶγμα φωνάζον, εἰς ὀλίγα λόγια ὡς πρᾶγμα
 ἀποδεδειγμένον, καὶ νὰ τὴν παραστήσῃς μὲ τόνον καὶ
 ἔμφασιν προφητικὴν (avec le ton d'un inspiré). Ὅσον
 καθαρώτερα τὴν παραστήσῃς, τόσον γελοιότερον θέλεις
 τὸν ἀποδείξει, ἐπεὶδὴ εὔρηκε καιρὸν ἀρμόδιον νὰ στηλι-
 τεύσῃ τὸ γένος, ἐκείνον ἀποτόμως (précisément) τὸν
 καιρὸν, ὅταν τὸ γένος ἀνιστάνεται ἀπὸ τοὺς νεκροὺς, καὶ
 νὰ ἐξεράσῃ κατὰ τῶν Γραικῶν, ὅσα δὲν ἐτόλμησε κάνεις
 νὰ εἴπῃ μὴτε ὅταν οἱ Γραικοὶ εὕρισκοντο εἰς τὴν ἀθλι-
 στάτην κατὰστασιν. Πρόσεχε, πάλιν λέγω, καλὰ εἰς τοῦτο,
 καὶ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἐπαναλαμβάνω εἶναι ὁ
 φόβος μήπως ταράττει τὴν ψυχὴν σου δισταγμὸς περὶ

ούτου. Μὲ φαίνεται ἀδύνατον νὰ ὀπισθοποδῇ πλεον
 ὁ γένος· καὶ οὕτω χωρὶς ἀμφιβολίαν ὡς ἀδύνατον ἐπι-
 τυμῶ καὶ συμβουλεύω νὰ τὸ παραστήσης, ἂν θέλῃς νὰ
 ἀμῃ τὸ ποθοῦμενον ἀποτελέσμα της ἢ ἀντιρρήσεις. Τὸ
 παράδειγμα τῶν Θηβαίων εἶναι παντάπασιν ἀνόητον.
 Αὐτοὶ εὐρίσκοντο πρῶτον εἰς τὴν αὐτὴν ἐκείνην τοῦ χρό-
 νου περίοδον, κοινὴν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἤγουν τὴν
 περίοδον τῆς παρακμῆς· ἔπειτα εἶχαν ἀμελήσει πάντοτε
 καὶ τὴν παιδείαν, ὥστε νὰ δώσωσιν ἀφορμὴν εἰς τὴν
 γνωστὴν παροιμίαν « Ὅς βοιωτία ». Ποίαν ὁμοιότητα
 ἔχει αὕτη ἡ κατάστασις μὲ τὴν σημερινὴν κατάστασιν
 τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν ὁποίαν μετὰ πολυχρόνιον ὕπνον
 καὶ λήθαργον ἐξυπνεῖ ὅχι ἓνας ἢ δύο ἢ καὶ δέκα, ἀλλὰ
 ὅλον τὸ γένος, καὶ μέρος αὐτοῦ παιδεύεται, μέρος συν-
 τρέχει καὶ βοηθεῖ τὴν αὐξήσιν τῆς παιδείας; Εἰπέ τον
 νὰ μὲ χαρῆς ὅτι τζαμπουρίζει, καὶ μὴ φοβῆσαι τίποτε·
 δὲν ἦτον κακὸν νὰ κῆμης κατ'άλογον, εἰς τὸ τέλος τῆς
 ἀντιρρήσεως, τῶν ὅσα ἀξιόλογα βιβλία μετεφράσθησαν
 ἀπὸ τὰ 1790. Εἰς αὐτὸ ἔχεις τρόπον νὰ τὰ εὕρῃς, ἢ
 καὶ μέγα μέρος αὐτῶν, βοηθούμενος ἀπὸ τοὺς αὐτοῦ, ἢ
 καὶ ἀπὸ τὸν Γαζῆν. Μεταχειρίσου καὶ τὴν εἰρωνείαν ὅπου
 τὸ συγχωρεῖ ἡ περίστασις, καὶ τὴν μάστιγα τοῦ γελοίου,
 ἣτις ἔχει μεγάλην δύναμιν. Μὴν ἀμελήσῃς ὅπου εὐρίσκεις
 δύο του προτάσεις μείζονα καὶ ἐλάσσονα, ἀπὸ τὰς ὁποίας
 συμπεραίνεται ἄλογόν τι ἢ γελοῖον, νὰ ἐκθέτῃς καθαρὰ
 τὸ συμπέρασμα. « Ἄρα κατὰ τὸν Bartholdy ἔπεται
 τοῦτο ».

Εἰς ἐμέ, φίλε, δὲν συμφέρει νὰ στείλῃς τὸ σύγγραμμα
 διὰ πολλὰς αἰτίας. Μήτε καιρὸν ἔχω νὰ κῆμω ἀντιρ-
 ρήσεις, καὶ ἂν τὸν εἶχα φοβοῦμαι μή μου ἀνάψῃ πυρε-

τόν, καὶ μὲ κάμη νὰ ὑπερβῶ τὰ ὅρια. Ἐπειτα καὶ διὰ νὰ ἀποδείξης ὅ,τι λέγεις ὑπὲρ Γραικῶν, καλὸν εἶναι νὰ κάμῃς σὺ τὴν ἀντιρρόσιν, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλεις τὴν κάμει καλὴν. Ἄς μάθωσιν ὅτι εἶναι σήμερον μετὰ τῶν Γραικῶν πολλοί, οἱ ὅποιοι ἀναγινώσκουσι τὰ συγγράμματά των, καὶ ἐξεύρουν ν' ἀπολογηθῶσιν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους των, διὰ νὰ ᾔναι εἰς τὸ ἐξῆς προσεκτικώτεροι. Εἰπέ μὲ θάρρος, ὅτι ἐπειδὴ ὁ μουσοῦ Μπερτόλδος, περιῆλθε μὲ τόσῃ ἀπροσεξίαν τὴν Ἑλλάδα, τὸν συμβουλευεῖς νὰ κάμῃ δευτέραν περιήγησιν· εἰπέ ὅτι τὸν συμβουλευεῖς νὰ ἐξετάσῃ τὰς τυπογραφίας τῆς Λειψίας, τῆς Βιέννης, καὶ τῆς Βενετίας διὰ νὰ μάθῃ πόσα συγγράμματα μετεφράσθησαν εἰς δέκα χρόνων διάστημα, καὶ νὰ παραβάλῃ τὸν ἀριθμὸν μὲ τῶν ὅσα ἐτυπώθησαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἕως τὰ 1790. Εἰπέ τον ὅτι ὅταν κρίνῃ ἔθνη ὁλόκληρα πρέπει νὰ βαπτίζῃ τὸν κάλαμόν του ὄχι μόνον εἰς μελάνιον, ἀλλὰ καὶ εἰς NOY. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἀντιρρήσεως, τῆς ὁποίας τὸ τέλος προσμένω μὲ ἀνυπομονησίαν· καὶ ἰδὲ μὴ μὲ γελᾷσης. Περὶ τοῦ Μηνύτορος δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξεύρῃς, ἀκριβῶς τὸ μνηολόγημα, ἐπειδὴ τὸ ἀνέγνωσες (καὶ ἐνθυμοῦμαι κ' ἐγὼ τι τοιοῦτον), ἀρκεῖ νὰ τὸν στείλῃς εἰς τοῦ καιροῦ ἐκείνου τὰς εἰδήσεις. « Voyez les nouvelles du temps, et surtout le Moniteur ». Συγχώρησόν με νὰ ἐπαναλάβω καὶ τρίτον, ὅτι πρέπει νὰ παραστήσῃς τὴν βελτίωσιν τῆς Ἑλλάδος ὡς πρᾶγμα βέβαιον. Ὅτι ἔχει, φίλε, μεγάλην δύναμιν εἰς τὴν διαλεκτικὴν, τὸ ν' ἀποδείξης τὸ νομιζόμενον ἀπὸ τὸν ἀντίπαλόν σου ἀδύνατον, ὅτι ἔγινε, ἢ καὶ ὅτι ἤρχισε νὰ γίνεται.

22 Δεκεμβρίου. Τοιαύτας ἐπιστολὰς πρέπει νὰ προσ-

μένης ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὸ ἐξῆς, ἡγουν μνηολογημένας πλουσιοπαρόχως. Il n'est pas possible de faire autrement. Τὸ δέ, ὅτι καὶ ἀφ' οὗ τοσοῦτοι Γραικοὶ « βασι-
λεῖς ἐχρημάτισαν, τὸ ἔθνος ἐπροχώρησεν εἰς τὸ χεῖρον », εἶναι θαυμαστὴ λαβὴ κατὰ τοῦ ἀντιπάλου σου, ἂν τὸν πίσης (ὡς ἐλπίζω) ἀπὸ τὸν λαιμόν, καὶ νὰ ἀποδείξῃς τὴν ἀνιστορησίαν του. Εἰς τὸν δωδέκατον αἰῶνα ἄξιον νὰ ὀνομασθῇ μόνις εὐρίσκεις ἄλλον παρὰ τὸν Εὐστάθιον· ὁ δέκατος τρίτος εἶναι ἀκόμη πτωχότερος· ὁ δέκατος τέταρτος μέτριος. Εἰς τὸν δέκατον πέμπτον, (ὅτε εὐρέθη καὶ ἡ τυπογραφία, καὶ ἤρχισε νὰ κινῆται πρὸς βελτίωσιν καὶ ἡ Ἰταλία), φαίνεται ἀληθῶς ὅτι ἐγένινεν ὄχι εὐκατα-
φρόνητος ἀναλαμπὴ τοῦ χωσμένου πυρός, ἡ ὁποία ἤθελεν ἀνῶπει ἐξ ἅπαντος τὴν αὐτὴν φλόγα, τὴν ὁποίαν ἀναψε καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, ἂν ἡ Ἄλωσις τῆς Κων-
σταντινουπόλεως δὲν ἔφθανε νὰ τὴν καταχώσῃ πάλιν· ταύτην τὴν κίνησιν, φίλε, καὶ τὴν ἀναλαμπήν, τὴν μαρ-
τυροῦν οἱ Χρυσολωράδες, οἱ Λασκάρεις, οἱ Γαζήδες, οἱ Γεμιστοὶ, οἱ Ἀργυρόπωλοι, οἱ Βησσαρίωνες, καὶ ἄλλοι τοὺς ὁποίους δὲν ἔχω καιρὸν νὰ ζητήσω, ὅλοι γεννήματα τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος, καὶ τῶν ὁποίων οἱ περισ-
σότεροι ἤξιζαν τὸν Εὐστάθιον, ἴσως καὶ τὸν ὑπερέβαλλον εἰς τὴν πολυμαθειαν. Τὸ μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἀνανέωσις τῶν φατριῶν Ἀριστοτελικῆς καὶ Πλατωνικῆς. Ὅλα ταῦτα τὰ εὐρίσκεις εἰς τὴν ἱστορίαν. Ὡς τόσον εἶναι τῶν πιθα-
νῶν πιθανώτατον, ὅτι ἡ ἀναλαμπὴ αὕτη ἦτον τόσον σφοδρά, ὥστε ἂν ἐγένετο μίαν ἑκατονταετηρίδα ἀρχή-
τερα, ἢ ἂν οἱ Τοῦρκοι ἤρχοντο μίαν ἑκατονταετηρίδα βραδύτερον, τὸ γένος ἤθελε καὶ τὴν βασιλείαν φυλάξει, καὶ ἀκολουθήσει τὴν αὐτὴν ὁδὸν εἰς τὸ βέλτιον τῶν λοι-

πῶν ἐθνῶν Εὐρώπης. Ἡ τυπογραφία βέβαια, πληθύνουσα τὰ βιβλία, ἤθελεν ἀνάψει τὸ πῦρ εἰς πυρκαϊάν. Ὀλίγην ὑπομονήν, παρακαλῶ, νὰ ὑπάγω εἰς τὸ γεῦμα.

Μοῦ ἐπλήγωσες πάλιν (λέγω ἐπιστρέφων ἀπὸ τὸ γεῦμα) τὴν καρδίαν μὲ τὰ 300 φιορίνια, τὰ ὅποια, ἡ ἀπὸ μνήμης ἀμαρτίαν, ἡ διότι κακῶς ἀνέγνωσα εἰς τὰς προλαβούσας ἐπιστολάς σου, ἐνόμιζα φράγκα.

Ὁ Νικολόπωλος ἀσχολεῖται εἰς τὸ ἔργον του. Μ' ἔφερε τέλος πάντων τὴν περασμένην κυριακὴν μέρος ἀπὸ τὰ βιβλία, τὰ ὅποια τὸν ἐδώκατε σὺ καὶ ἄλλοι αὐτόθεν· σήμερον πέμπω νὰ ζητήσω καὶ τὰ λοιπά. Δὲν ἐξεύρω τίνα νὰ πιστεῦσω περὶ τῆς φλυάρου Ἀντιφωνήσεως· αὐτὸς διῃσχυρίζεται ὅτι εἶναι τοῦ Παρίου. Κλίνω ὅμως περισσότερον εἰς τὴν γνώμην σου, κινούμενος ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λέγειν, ὅστις διαφέρει (ἂν δὲν λανθάνωμαι) ἀπ' ἐκεῖνον τοῦ Παρίου. Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, ἀξία εἶναι καὶ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου· « Οὐ συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν » εἶναι λόγια τοῦ Χριστοῦ μας.

Ἀπὸ τὸ ἐγκεκλεισμένον γραμματεῖον (τὸ ὅποιον παρὰδος εἰς τὰς φλόγας) βλέπεις ὅτι ἔκαμα τὰ δυνατά μου νὰ φύγω τὴν ἀπόκρισιν, ἀλλὰ ματαίως· ὅ,τι μὲ θλίβει καὶ μοῦ ἀφανίζει τὴν ψυχὴν περισσότερον, εἶναι τὸ νὰ εἰκάζω καὶ νὰ συμπεραίνω ὅτι ἡ αἵτησις τῶν ἐγκωμίων μου δι' ἄνθρωπον ἄγνωστον εἰς ἐμέ, εἶναι ἐκ πλαγίου ἀπαίτησις ἐγκωμίων δι' αὐτοὺς τοὺς αἰτοῦντας. Οὕτω τοὺς ἐσυνείθισεν ὁ Ἀθάνατος, οὕτως οἱ ἄλλοι θνητοί, ὥστε στοχάζονται τώρα ἐμέ ὡς παντάπασιν ἄθλιον ἀνθρωπίσκον, ὅστις δὲν ἐξεύρει νὰ πανηγυρίσῃ ἀνταξίως τὰς εὐεργεσίας των. Πρόσθετε ἄλλην λύπην ὅτι στοχάζονται τὸ ἔργον μου ὡς ἔργον ἀρτοποιοῦ, καὶ προσμένουν μὲ

ἀνυπομονησίαν τὴν ἀλλεπάλληλον καὶ γρήγορον ἔκδοσιν
τῶν τόμων, ὡς ψωμία ἀπὸ τὸν φούρνον, διὰ τὰ τὰ μοι-
ρᾶζωσιν ἀδιακρίτως καὶ εἰς τοὺς πεινῶντας, καὶ εἰς τοὺς
μέλλοντας τὰ καταπατήσωσιν ὡς σκύβαλα. Διὰ τοῦτο
ἐφερα καὶ μάρτυρα περὶ τῆς ἐπιστολικῆς μου κοινολο-
γίας, διὰ τὰ λάβης ἀφορμὴν εὐλογον, ἐὰν ἐρωτηθῇς, τὰ
τοὺς δώσης τὰ καταλάβωσιν, ὅτι τὰ τοιαῦτα διὰ τὰ γί-
νονται μὲ τιμὴν καὶ ὠφέλειαν τοῦ γένους, πρέπει νὰ
γίνωνται μὲ σκέψιν, καὶ ὅχι κατὰ τὰς Ἑνετικὰς ἐκδό-
σεις. Δὲν ἦτον ἴσως κακὸν νὰ δώσης περὶ τούτου (ἀν-
ὅμως τὸ κρίνης εὐλογον) μικρὰν νύξιν εἰς τὸν Σταῦρον,
ὡς ἀπὸ σεαυτοῦ, χωρὶς νὰ τὸν κοινωνήσης τίποτε ἀπὸ
τὰ γραφόμενα. Ἴδου τί ἄλλο παράξενον συνέβη ταύτας
τὰς ἡμέρας. Εἶναι σχεδὸν ὀκτὼ μῆνες ὁποῦ ὁ Κλαυέριος
ἔβηλεν εἰς τὸν νοῦν του νὰ μετεκδώσῃ τὸν Εὐστάθιον,
κινηθεὶς καὶ ἀπὸ τὸ σπάνιον τοῦ βιβλίου (πωλεῖται τώρα
ἡ καλὴ ἔκδοσις τῆς Ῥώμης 400 ἕως 500 φράγκα εἰς
τέσσαρας τόμους πρῶτου μήκους), καὶ ἀπὸ τὰς πολλὰς
κριτικὰς ἀναγκαίας διορθώσεις, τῶν ὁποίων εἶναι δεκτι-
κὸς ὁ Εὐστάθιος. Μ' ἐπαρεκάλεσε νὰ γένω συνεργὸς τῆς
ἐκδόσεως, ἥτις ἐμελλε νὰ γένῃ εἰς ἕξ τόμους δευτέρου
μήκους, καὶ νὰ ἐκδίδωται κατ' ἐνιαυτὸν τόμος εἰς, ὥστε
νὰ τελειώσῃ εἰς τὴν ἑξαετίαν. Ἐγραψα τὸν φίλον περὶ
τούτου, καὶ μ' ἀπεκρίθη ὅτι ὑπογράφει διὰ 200 σῶματα,
καὶ μὲ ἄλλην ἐπιστολὴν ἔπειτα 300. Ἐκπληττόμενος
διὰ τὴν τοιαύτην ἀσωτίαν (ἐπειδὴ ἕκαστος τόμος ἐμελλε
νὰ τιμηθῇ 30 ἕως 36 φράγκα), τὸν γράφω ὅτι ἐπειδὴ
ὑπογράφουν διὰ τόσον ἀριθμὸν σωμάτων, εἶναι πρᾶγμα
ἀνόητον νὰ μὴ κάμωσι τὴν ἔκδοσιν εἰς τῶνομα των· διότι
διὰ τὰ 300 ἐξεμπλάρια πρέπει νὰ πληρόνωσι κατ' ἔτος

δέκα σχεδὸν χιλιάδας φράγκων, ἤγουν τσσαῦτα σχεδόν, ὅσα ἤθελαν πληρώσει καὶ διὰ τὴν ὅλην ἔκδοσιν ἐκάστου τόμου. Τότε μὲ παρακαλεῖ νὰ ὑπομονεuthῶ ἕως νὰ ἐρωτήσῃ τοὺς ἀδελφούς του. Μετὰ παρέλευσιν μηνῶν πολλῶν μὲ λέγει εἰς δύο ἀλλεπαλλήλους ἐπιστολάς, ὅτι ἐπιθυμοῦν πολὺ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Εὐσταθίου. Ἐρχίσασμεν λοιπὸν νὰ φειάτῳμεν τὴν προκήρυξιν Γαλλογραικιστί, καὶ ἦτο σχεδὸν ἐτοιμὴ νὰ τυπωθῇ, ὅταν εἰς μίαν του ἐπιστολὴν ὀψιαιτέραν μὲ γράφει ὅτι εἶναι εἰς τὴν Βενετιάν ὁ Σοφολογιώτατος διδάσκαλος Βλάντης, ὅστις ἐμπορεῖ νὰ τὸν ἐκδώσῃ εἰς ἓνα ἡμισὺν χρόνον ὅλον, καὶ ἐπομένως μὲ παρακαλεῖ νὰ μὴ τὸν ἀρχήσωμεν, ἐὰν δὲν τὸν κατεχειρίσαμεν. Δυνατὸν καὶ δίκαιον ἦτο (τοῦλάχιστον διὰ τὸν Κλ.) νὰ τὸν ἀποκριθῶ ὅτι ἤρχισεν ὁ τύπος, καὶ νὰ τὸν στείλω τυπωμένην τὴν προκήρυξιν· ἀλλὰ μ' ἐκυρίευσεν πάραυτα κάποια ἐρυθρίασις καὶ αἰδώς, μὴ νομίσῃ λογοκαπηλείαν τὸ πρᾶγμα, καὶ μὲ συγκαταριθμῆσῃ μὲ τοὺς πορισμὸν ποιοῦντας τοὺς λόγους, καὶ μοιχεύοντας ἀναιδῶς τὰς παρθένους Μούσας· ὅθεν ἀπεκρίθην «Περὶ τοῦ Εὐσταθίου ὑπάγει καλὰ» τὰς πέντε ταῦτας μόνας λέξεις, καὶ ὅχι περισσοτέρας. Καὶ ἐπροτίμησα νὰ ἐντραπῶ ὀλίγον πρὸς τὸν Κλ. παρὰ νὰ φαίνωμαι σπουδάζων τὴν ἔκδοσιν, ὅποταν ἔπρεπε νὰ τὸ νομίζωσιν αὐτοὶ εὐτύχημα, ὅτι συνεργῶ εἰς αὐτήν. Διὰ νὰ ἔχῃς ὁμως, φίλε μου, ἰδέαν σαφεῇ καὶ τῶν ἐξ ἐτῶν τῆς ἡμετέρας, καὶ τῶν δεκαοκτῶ μηνῶν τῆς Βλαντιανῆς ἐκδόσεως, πρέπει νὰ ἐξεύρῃς, ὅτι ἡ καλὴ ἔκδοσις τῆς Ῥώμης ἤρχισεν εἰς τὸ 1542 καὶ ἐτελειώθη εἰς τὸ 1550 ἔτος· ἡ Ἀτελής τῆς Φλωρεντίας ἔκδοσις τοῦ Ἀλεξάνδρου Πολίτου εἰς τρεῖς τόμους, περιέχοντας μόνα τὰ 5 πρῶτα βιβλία τῆς Ἰλιάδος, ἤρχισεν

εἰς τὸ 1730 καὶ ἀφέθη ἀπὸ τὸν ἐκδότην ἢ ἀποθανόντα ἢ βαρυνθέντα (τοῦτο δὲν τὸ ἐξεύρω) εἰς τὸ 1735. Ὁ Βλάντης μέλλει νὰ τὴν φκιάσῃ εἰς ἓνα ἡμισὺν χρόνον!!!!

Μὲ τὸν Βλ. νομίζω εἶναι συνεργὸς καὶ ὁ Ἀρχιμ. διότι ἔλαβον εἰς τὸν αὐτὸν σχεδὸν καιρὸν μὲ τὴν ἐπιστολὴν τῶν Ζ. δύο ἐπιστολάς καὶ τῶν δύο· καὶ ὁ μὲν Βλ. γράφει μὲ πρόφασιν ὅτι ἐπιθυμεῖ τὴν ἀγάπην καὶ ἐπιστολικὴν κοινωνολογίαν μου μετ' αὐτοῦ, χωρὶς ἄλλο τίποτε, ὁ δὲ Ἀρχ. μετὰ τὰ ἐγκώμια τῶν αὐτοσχ. στοχ. καὶ τὰς παρακινήσεις νὰ γράφω εἰς τὸ ἐξῆς ἔτι σφοδρότερον (τὸ ὅποιον θέλει νὰ εἴπῃ, βάλῃ τὸν λωλὸν νὰ σύρῃ τόφειδιον ἀπὸ τὴν τρύπαν) μὲ λέγει. «Οἱ φιλογενεῖς Ζωσιμάδαι γράφουν ἐδῶ διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Εὐσταθίου· καλὸν ἦτον νὰ ἐγίνετο τοῦτο, καὶ μάλιστα ἡ ἐδῶ βιβλιοθήκη ἔχει καὶ δύο χειρόγραφα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἐν εἶναι ἐκεῖνο, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐγινεν ἡ τῆς Ῥώμης ἔκδοσις».

Δεκεμβρίου 24. Ἦγουν οἱ χρηστοὶ φίλοι, ὁ παλαιός, καὶ νέος, μὲ προπαρασκευάζουσι εἰς τὸ πρῶτον μὲν, νὰ ἀφεθῶμεν ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν, φοβούμενοι μὴν ἐπιμένωμεν ἐπὶ δεύτερον δέ, νὰ τοὺς κοινωνήσω δι' ἐπιστολῶν τὴν ἀναγκαίαν εἰς καλὴν ἔκδοσιν ὕλην, ὅσην ἐσυνάξαμεν, ἢ ἠθέλαμεν συνάξαι ὅ,τε Κλ. καὶ ἐγὼ εἰς διάστημα ἕξ ἐτῶν.

Μὴ μετανοεῖς, φίλε, διὰ τὴν κτῆσιν τοῦ Λαγγιανοῦ Ἰσοκράτους, τοῦλάχιστον διὰ χάριν μου. Τοῦτο σὲ λέγω ὅχι διὰ νὰ ἐπαινεθῶ παρὰ σοῦ (τὸ ὅποιον εἶναι βέβαια εὐτύχημα δι' ἐμέ), ἀλλὰ διὰ νὰ λάβῃς καθαρὰν ἰδέαν ἐκ τῆς παραβολῆς τοῦ ἔργου μου, καὶ νὰ λαλῇς ἐν καιρῷ τὰ δέοντα πρὸς τοὺς χρηστοὺς μὲν Ζ. ἀλλ' ἐξ ἀτυχίας μῆτε γινώσκοντας, καὶ ἴσως ἀτυχέστερον μῆτε ἱκανοὺς νὰ διδασχῶσι παρ' ἄλλων τί θέλει νὰ εἴπῃ ἔκδοσις Ἑλληνι-

κοῦ συγγραφέως. Βλέπεις πόσον τοὺς ἐφόβισεν ἡ ἐξαετία τῆς ἐκδ. τοῦ Εὐστ. Ἄλλου δὲν εἶναι ἀκόρεστοι πλὴν δόξης ἰδίας.

Καὶ εἰς τὸν Ἰσοκράτην καὶ εἰς τὸ Διονυσίου περὶ Συνθέσεως (τὸ ὅποῖον ἐκόπωσε τὴν ὑπομονήν σου) κάμνε, ὡς κάμνω καὶ ἐγὼ καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς συγγραφεῖς· τὰ ἀνωφελῆ εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν ἡμῶν, ἣ καὶ παντάπασι μωρὰ (ἐπειδὴ εἶναι καὶ πολλὰ τοιαῦτα, ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὸν τὸν θεῖον Πλάτωνα), ὑπερπῆδα τα, φίλε, καὶ τρέχε περαιτέρω. Ἦθελα εἶσθαι βέβαια μωρός, ἐὰν σὲ ἔλεγα νὰ δαπανᾷς τὸν καιρὸν σου εἰς τὸ ἀπὸ τῆς προσωδίας προσγινόμενον κἄλλος τοῦ λόγου, τὸ ὅποῖον δὲν ἔχει οὐδεμίαν προσαρμογὴν εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν τὴν σημερινήν, ἣ ὅποια μῆτε μακρὰ μῆτε βραχεῖα γνωρίζει. Ἐχει ὁμῶς ὁ Διονύσιος ἄλλα πολλὰ παραγγέλματα καλὰ περὶ τῆς συνθέσεως, τὰ ὅποια μετὰ προσοχῆς μελετώμενα, ὠφελοῦν καὶ τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν· ὅτι ἂν δὲν ἔχη προσωδίαν Ἑλληνικὴν εἶναι ὁμῶς καὶ εἰς αὐτὴν κάποιος ρυθμὸς ἰδῖος· καὶ δὲν εἶναι (ὅχι δὲν εἶναι) ἀδιάφορον εἰς τὴν ἀκοὴν νὰ θέσῃς τὴν λέξιν εἰς τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς περιόδου.

Τὸν Τεργεστίνον καλὸν ἀγαθὸν ἂν τὸν ξετρυπώσῃς, στείλῃς τὸν ἕνα πρόδρομον, ἂν ᾔῃναι δυνατὸν ὡς πεσόντα οὐρανόθεν (βλέπεις ἐδῶ, εὐρυθμότερον ᾔτον εἰς τὴν ἀκοὴν «ὡς Οὐρανόθεν πεσόντα» ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γράφω εὐρυθμῶς εἰς τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκομαι), ἤγουν εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴν ἐξεύρῃ πόθεν τοῦ ἔρχεται, ἂν καὶ ᾔῃναι βέβαιον ὅτι θέλει τὸ νοήσει, καθὼς καὶ αὐτὸς ἔβρεξεν εἰς ἐμέ ὡς ἀπὸ οὐρανοῦ καὶ τὴν ἐπιστολήν, καὶ τὸ διὰ τὸ ὅποῖον ἐγράφη ἡ ἐπιστολή. Εἰπέ

με τίνες εἶναι αὐτοὶ οἱ ἡλίθιοι Πελοποννήσιοι ὁ Καρακά-
λας καὶ ὁ Κοντογόνης, οἱ ὅποιοι ἀθανάτισαν τὰ ἄμουςα
καὶ ἄρρυθμα ὀνόματα αὐτῶν συντελοῦντες εἰς τὴν τύπω-
σιν τῆς Ἀντιφωνήσεως. Εἶναι πραγματευταὶ κάτοικοι
τῆς Τεργέστης; ἔχουσι γυναῖκας καὶ τέκνα οἱ ἀνόητοι;
Μὴ λησμονήσης νὰ μὲ πληροφορήσης περὶ τούτου.

Θέλω φροντίσει νὰ σοῦ εὔρω τὸν θησαυρὸν τοῦ Στε-
φάνου, καὶ νὰ σὲ τὸν πέμψω μὲ τέσσαρα σώματα τῆς
Ἑλληνογαλατικῆς Ἀπολογίας τοῦ Σωκράτους, ἔνδιὰ
εἰς, καὶ τὰ λοιπὰ διὰ τοὺς φίλους σου, διδόμενα παρὰ σοῦ
καὶ ὅχι ἀπὸ μέρους μου, μήτ' εἰς αὐτόν σου τὸν ἀδελ-
φόν, διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν. Ἐγὼ, φίλε, ὅταν σ' ἐμήνυσα
τὴν μέλλουσαν ἔκδοσιν τῆς ἀπολογίας ταύτης, σὲ βε-
βαίων (en homme d' Honneur) ὅτι δὲν ἐπρόβλεπα ὅτι
μέλλει νὰ τὴν ἀφιερῶσθαι ὁ ἐκδότης εἰς τὸν ὄνομά μου, εἰς
ἐνδειξιν (ὡς λέγει) εὐγνωμοσύνης, διότι τὸν ὠδήγησα
ἐκ τῆς ἀπορίας μὲ τὰς συμβουλὰς μου. Ὅταν ἡ τύπωσις
αὐτῆς πρὸς τὸ τέλος, ἦλθε πρὸς ἐμέ ζητῶν τὴν ἄδειαν τῆς
ἀφιερώσεως. Μὴ λαβὼν αὐτὴν ἀνεχώρησε λυπημένος·
μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας μὲ γράφει ἐπιστολὴν ἐλεεινολο-
γησὶν, καὶ τρόπον τινὰ ὑποπτευόμενος, μήπως ἡ κακία
τῆς ἐκδόσεως καὶ μεταφράσεώς του, μὲ φοβίζει νὰ ὀνο-
μασθῶ εἰς αὐτήν. Τί νὰ κάμω; συγκατένευσα, ὅχι ὁμῶς
κατὰ τὴν παροιμίαν « σύρε με καὶ ἄς κλαίω » ἀλλὰ πολ-
ὺ μᾶλλον διὰ νὰ τὸν ἐνισχύσω νὰ κάμῃ καὶ ἄλλο τι εἰς
τὴν ἐξῆς. Ὅθεν παρακαλῶ σε νὰ μὴν εἴπῃς ὅτι τὰ ἔλα-
βες παρ' ἐμοῦ, καὶ δός τα ὅντινα θέλεις, ἢ μᾶλλον στείλε
τα ἐξω. Ἀπὸ τὰ ἐξ τὰ ὅποια μ' ἐχάρισε, σὲ πέμπω τὰ
τρία. Τὸν Ζ. δὲν ἔστειλα, καὶ ἔστω πρὸς εἰδῆσίν σου. Εἰς
τὴν ἀρχὴν θέλεις εὐρεῖ μετὰ τὸ προοίμιον ἐγκώμιον κομ-

φότατον τοῦ Σωκράτους γραμμένον ἀπὸ τὸν Θωμᾶν, καὶ εὐτυχέστατα ἐπινοηθὲν καὶ βαλθὲν εἰς τὸν ἀρμόζοντα τόπον· ἐπειδὴ ἐξ αὐτομάτου προσαρμόζεται εἰς τὴν ἀπολογίαν ὡς Προλεγόμενα.

Εἰς τὸ λεξικὸν τοῦ Σνειδέρου μὲ συνέβη μικρὰ καὶ εὐθεράπευτος ἀτυχία. Τὸ προοίμιον τῆς νέας ἐκδόσεως (ἀπὸ ἀπροσεξίαν τοῦ συναθροισαντος τὰ φύλλα) λείπει ὅλον μὲ μέρος τοῦ τῆς πρώτης ἀπὸ τὸ ἀντίτυπόν μου, καὶ ἔγραψα τὸν Reclam νὰ τὸ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν τυπογράφον, καὶ νὰ μὲ τὸ πέμψῃ. Ὅθεν δὲν ἔχω εἶδῃσιν περὶ τῆς εἰς αὐτὴ μνήμης τοῦ ὀνόματός μου. Ὅ,τι λέγει ὁμως περὶ τῆς ὑποσχέσεώς μου εἶναι περισσότερον συμπεράσματός του, παρὰ αὐτολεξεῖ ὅ,τι τὸν ἔγραψα. Καὶ αὐτὴ μου ἡ ὑπόσχεσις ἦτον ἀνιγματοδῶς· αὐτὸς τὴν ἔλαβεν ὡς ὁμολογουμένην, καὶ ἐπρόσθεσεν εἰς αὐτὴν ὅτι καὶ ἱατρικὰς λέξεις, συμπεραίνων ὅτι ὁ ἱατρὸς ἄλλο δὲν ἐξεύρει παρὰ ἱατρικὰ, ὡς ὁ τέκτων τὰ ξυλουργικά. Περὶ δὲ τῶν ὅσα ὠφελήθη ἀπὸ τὸν Ἡλιόδωρον, εἰπέ με πρῶτον ἂν κρατῆς ἀκόμη τὴν πρώτην ἐκδοσὶν τοῦ Λεξικοῦ· καὶ τότε θέλω σὲ παραγγέλλω νὰ τὸν πιάσῃς ἐπ' αὐτοφώρῳ. Ἀλλέως χωρὶς τὴν παραβολὴν τῶν δύο ἐκδόσεων, εἶναι μάταιος ὁ κόπος μου.

Μὴ φοβῆσαι τὴν Refonte· αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον διὰ τὴν ἔμφυτον εἰς ἡμᾶς (τὴν ὁποίαν καὶ σὺ ὁμολογεῖς) κεννοδοξίαν, ἡ ὁποία θέλει μεταβληθῇ εἰς τὴν φρόνιμον φιλοδοξίαν. Πάλιν τὸ λέγω· εἰς ἡμᾶς συμφέρουσι μᾶλλον οὗτοι παρ' ἄλλους· « ἐξ ἀξίου γοῦν τοῦ ξύλου » ἐπεὶ κατὰ δυστυχίαν δὲν εἴμεθα ἀκόμη εἰς κατὰστασιν νὰ σταθῶμεν εἰς τοὺς πόδας ἡμῶν ἀνεξάρτητοι. Τῆς μετὰ τῶν φιλίας καὶ τῆς παρὰ τούτων προστασίας τὰ καὶ

ὑποτελέσματα δὲν θέλεις βραδύνει νὰ τὰ ἰδῇς. Τὰ πράγματα ἐτελείωσαν καὶ ἐκορυφώθησαν, καὶ οἱ βόρειοι ἔχασαν ἀνεπιστρέπτως πᾶσαν ἐπιρροήν. Εἰς ἡμᾶς πλέον δὲν εἶναι κολακεία, καθὼς ὠνειδίσθη ἀπὸ τὸν Κωμικὸν εἰς τὸν θηραμένην, νὰ μετακυλισθῶμεν,

Πρὸς τὸν εὖ πράττοντα μᾶλλον τοῖχον, ἢ γεγραμμένην
Εἰκὸν' ἐστάναι, λαβόνθ' ἐν σχῆμα

ἄλλ' εἶναι γνῶσις, εἶναι ἀνάγκη, εἶναι τῶν δυστυχῶν περιστάσεων, εἰς τὰς ὁποίας εὐρισκόμεθα φυσικὸν διδάγμα.

Ἀπὸ τοὺς δύο Θουκυδίδας, φίλε, ἦτον ἀδύνατον νὰ δώσω τὸν ἓνα εἰς τὸν Νικολόπωλον, ἐπειδὴ ἦτο προχαρισμένος εἰς φίλον.

Κ' ἐγὼ καλῶς ἐκατάλαβα, καὶ πρὶν τὸ γράψης, ὅτι δὲν ἔκαμα καλὰ νὰ μετρήσω τὰ 300 εἰς τὸν Κρῆτα. Ἀλλὰ, φίλε, τὸ πρᾶγμα ἦτον ἀθεράπευτον διὰ τὴν ἀγνοίαν τῆς μελλούσης τοῦ ἀποδημίας. Ταύτην τὴν ἀποδημίαν μὴ προβλέπων, τὸν ἔγραψα διὰ τῆς μικρῆς πόστας νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμὲ ῥητῶς νὰ λάβῃ 300 διὰ λογαριασμὸν σου· καὶ τοῦτο διὰ νὰ φέρῃ ἔτοιμον ἐντάμα καὶ τὴν ἐγγραφὸν τῆς παραλαβῆς ὁμολογίαν του. Ὅταν ἦλθε καὶ μ' ἐκοινώνησε τὴν μέλλουσαν ἀποδημίαν, ἐπάγωσα, ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον καιρὸς διορθώσεως, μήτε καλὸν ν' ἀπιστήσω εἰς τὸν ὁποῖον σὺ δεῖχνεις πίστιν.

Διὰ τί ἀλλᾶσσουν τὴν γραφὴν τῶν συγκλητᾶδων (ὡς τὰς ὀνομάζεις) οἱ ἡμέτεροι, *μπέντα μπιλμέμ*. Ἀγνοοῦν, ὡς φαίνεται, ὅτι εἰς τούτους εἶναι καὶ Σχοινάδες πάμπολοι (Mr Lecordier) καὶ τέκτονες (M^r Le Févre, ἀπὸ τοῦ Λατινικοῦ Faber, ὅθεν καὶ τὸ Orfevre ὁ χρυσοχόος, ὡς νὰ ἔλεγε Χρυσιοτέκτων). καὶ ἂν ἐξετάσωμεν τὰ παλαιὰ ἐνδοξα ἔθνη, εὐρίσκομεν τὸν ἐνδοξότατον ῥήτορα

τῆς Ῥώμης ἐπονομαζόμενον Κικέρωνα, ἤγουν Ῥεθιθᾶν, καὶ τὸν παλαιὸν Κάτωνα, Πόρκιον, ἤγουν Γουρουνᾶν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πάμπολλα. Εἶπα κᾶν τι κ' ἐγὼ εἰς τὸν Σχοινᾶν περὶ τούτου· ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθην.

Ἐλαβα καὶ τ' ἄλλα δύο σου γράμματα τῆς 17 καὶ 19 Νοεμβρίου, κ' ἐκείνο τοῦ Σχοινᾶ, πρὸς τὸν ὅποιον τὸ ἐπεμψα πάραυτα, καθὼς καὶ τὸ πρὸς τὸν Σκυλίτζην.

Τῶν Πόρτων τὰ μὲν σχόλια εἶναι λατινιστί· αἱ ἀναλύσεις ὁμῶς τῶν διεστραμμένων περιόδων εἶναι Ἑλληνικαί, καὶ τὰς ἴδεν ὁ φίλος, μὴν ἀμφιβάλλης.

Πληροφορημένος εἶμαι κ' ἐγώ, φίλε, ὅτι ἡ πρὸς τοὺς Βουκουρεστιανούς ἐπιστολὴ εἶναι ματαια, καὶ ταλανίζω τὸν καιρὸν ὅσον ἔχασα νὰ τὴν γράψω ματαιίως ὁ μάταιος· ἀλλὰ τί εἶχα νὰ κάμω;

Ὅταν ἐμάνθανα τὰ κολουβογράμματα, ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἶχα ἰδιὸν μου μαξιλλάριον ἢ στρωμάτιον, ἢ τυλάριον ἐπάνω τοῦ ὁποίου ἐκάθιζα· καὶ πολλῶν (δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν ὅλων) ἄλλων συμμαθητῶν οἱ γονεῖς ἐπρονοοῦσαν τοιαῦτα τυλάρια. Εἶπέ με ἂν εἰς τὴν πατρίδα σου ἦναι γνωστὸν τὸ ἔθος· καὶ ἐρώτησον καὶ ἄλλους ἐὰν ἦναι κοινὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Συμφέρει ἡ γνῶσις εἰς διόρθωσιν συγγραφείας τινὸς κειμένου, τὸ ὅπαῖον οἱ κριτικοὶ ἀφῆκαν ἕως τῶρα ἀδιόρθωτον.

Ὅτι οἱ κατάρατοι ἀντιφιλόσοφοι ἔβαλαν κι' ἐμὲ σκοπὸν εἰς τὰ βέλη των, καθὼς καὶ ἄλλους, δὲν ἐπρόσμενα νὰ τὸ μάθω ἀπὸ τὰ μακαρονικά των φλυαρήματα. Τὸ αἰσθάνομαι μὲ λύπην μου, πρὸ πολλοῦ ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς τοῦ χρηστοῦ μου ἐξαδέλφου. Πέμπω πάντοτε πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τούς κόπους μου· καὶ ὡς παιδείας ὅχι μεγάλης, ἀλλ' ἱκανῆς ὁμῶς νὰ τοὺς κρίνῃ, μέτοχος, φυσικῶς

ἔπρεπε νὰ μὲ εἶπη τίποτε. Ποτὲ γλυκὺς καὶ ἐνδυναμωτικὸς λόγος δὲν ἐκβῆκεν ἀπὸ τὸ στόμα του (ἂν καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ τοὺς κατακρίνῃ)· ἀλλ' ὕπουλα εὐγνωμοσύνης φιλοφρονήματα καὶ κομψεύματα. Ὅθεν συμπεραίνω, ὅτι ὁ πιναρὸς διδάσκαλος καὶ ιεροκήρυξ αὐτῶν προκατέλαβε τὴν ψυχὴν των ἐναντίον μου, *Patience!* Ὑγιαίνει πανοικί, καὶ καῦσον τὴν ἐπιστολὴν.

Le sue Gioje εἶναι ἡ βιβλιοθήκη του, δὲν πιστεύω ἄλλο.

79.

8 Μαΐου 1807.

Τὴν δὴν τοῦ παρόντος, Ἀλέξανδρε φίλε, σ' ἔγραψα διέξοδικώτατα· καὶ μ' ὅλον τοῦτο ἀναγκάζομαι, μετὰ διάστημα χρόνου τόσον μικρόν, νὰ σὲ γράψω καὶ πάλιν ὥς ὅχι συντομώτερα, ἐπειδὴ ἐσυλλογίσθην ὅτι τὰ εἰς τὸν Ἰσοκράτην προλεγόμενά μου χρεῖαν ἔχουσι τῆς βοηθείας καὶ συνδρομῆς καὶ σοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ φίλων ἄλλων, ἐὰν ἔχῃς εἰς τὸ Βυζάντιον, διὰ νὰ ἐνεργήσωσιν ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἀποτέλεσμα πρὸς τὸ ὅποῖον ὡς σκοποῦν ἀποβλέπων τὰ ἔγραψα.

Εἰς αὐτὰ φίλε, θέλεις εὐρεῖ πολλὰ κινήματα πυρετώδη, καὶ καθὼς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης « Ὀργιζομένου λέξις ». Ἀλλὰ δὲν εἶναι περὶ τούτων ὁ λόγος· πρῶτον διότι δὲν εἶναι νομίζω σφοδρότερα παρὰ τὰ εἰς τὸν Πρόδρομον· δεύτερον ὅτι κατευθύνονται εἰς μόνον τὸ ἀρσενικὸν Γραίδιον τοῦ ὅρου, τὸ ὅποῖον ἔδωκεν ἡ συνήρῃσεν

εἰς τὸ νὰ δώσῃ ἀφορμὴν τὸν Βαρθόλδον νὰ στηλιτεύσῃ τοὺς Γραικοὺς· τρίτον ὅτι εἶναι συνωδευμένα μὲ μεγάλους τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπαίνους διὰ τὴν πρόνοιαν τὴν ὁποίαν ἔχει τῆς ἀναγεννήσεως καὶ δόξης τοῦ γένους καὶ τέταρτον ὅτι δὲν πιστεύω νὰ ἔφθασαν εἰς τόσῃ ἀνοησίαν, ὥστε νὰ ἐνοχλήσωσιν ἄνθρωπον ὅστις τοὺς ὑπερασπίζει ἀπὸ τὰς κατηγορίας τῶν ἀλλογενῶν, καὶ δείχνει εἰς αὐτοὺς τὰ μέσα τοῦ νὰ ἐλευθερωθῶσιν εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὰς τοιαύτας (κατὰ δυστυχίαν δικαίας τὰς περισσοτέρας) κατηγορίας. Διὰ ταῦτα λοιπόν, φίλε, δὲν φοβοῦμαι τίποτε περὶ τούτου, καὶ ἂν ἤμην γυμνὸς ἀπὸ τὴν κραταίαν προστασίαν τοῦ Παλατικοῦ κράτους. Πρόσθετες εἰς ταῦτα, φίλε Ἀλέξανδρε, ὅτι ὅταν τὰ ἀναγνώσωσιν ὅσοι ἔχουσιν ὀβολοῦ γνῶσιν, εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλουν δοκιμάσει τὴν αὐτὴν ἀγανάκτησιν, ἥτις μ' ἐβίασε νὰ γράψω.

Ἀλλά, φίλε, ἡ ἀγανάκτησις αὕτη μ' ἔφερε νὰ τολμήσω τόλμημα τοιοῦτον ἄλλο, ὁποῖον ἂν τὸ κατορθώσωσι, μέλλει νὰ σκεπάσῃ τὸ ἔθνος μὲ δόξαν, καὶ νὰ βωβάνῃ τοὺς κατηγοροὺς του· ἂν τὸ παραβλέψωσι, νὰ τὸ βαπτίσῃ εἰς τὰ πηλὰ ἀκόμῃ βαθύτερον. Ἀπὸ τοῦτο λοιπόν κατὰλαβε τὸ μέγεθος τοῦ τολμήματος, καὶ τὸ δίκαιον τοῦ φόβου μου, ἂν καὶ μετεχειρίσθην ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέσα, καὶ (πρέπει νὰ τὸ εἶπω) ἐθυσίασα τὴν ἰδίαν μου τιμὴν εἰς τὴν τιμὴν τοῦ γένους, διὰ νὰ μὴ γένῃ τὸν αἰσχρὰ ἡ παράβλεψις τῆς συμβουλῆς. Τί ἄλλο περὶ σσότερον ἢ τὸ δυνατόν παρὰ νὰ κάμω τοὺς ἀλλογενεῖς νὰ πιστεύσωσι (Ἀκολ. τῶν αὐτοσχ. στοχ. σελ. 10^η καὶ 11^η μς' (α)), ὅτι ὅσα ἐγὼ τώρα συμβουλεύω, πρὶν ἐμοῦ

(α) Βλ. Ἑλληνικ. Βιβλιοθήκ. Τόμ. Α', Μέρ. α', σελ. 10^η καὶ 11^η.

λη Ἐκκλησία τὰ ἐσυλλογίσθη, ἀλλ' ἐμποδίσθη ἀπὸ περιστάσεις νὰ τὰ βάλῃ εἰς ἔργον ; Ἀλλὰ τὸ ἐπινότη-
 οὔτο δὲν πρέπει νὰ τοὺς παρηγορήσῃ, καὶ νὰ τοὺς
 νὰ στρέψωσι τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ ἐναντίον μέρος
 προσκεφαλαίου, καὶ νὰ κοιμηθῶσι πάλιν τὸν ὀλέθριον
 ν, ὅστις μᾶς ἔκαμεν ὄνειδος καὶ ἐξουδένωμα τῶν ἀλ-
 ῶλων· πρέπει πολλῶ μᾶλλον νὰ τοὺς ἐνθυμίσῃ τοῦ
 οὔτου τὴν σοφὴν εἰς τρεῖς τάξεις τῶν ἀνθρώπων διαί-
 ν, τῶν ὁποίων ἡ τρίτη καὶ ἀτιμοτέρα εἶναι ἐκείνων,
 ποῖοι μὴτ' αὐτοὶ εἶναι καλοὶ νὰ συλλογισθῶσι τὰ συμ-
 ντα, μὴτ' ἀπ' ἄλλους συμβουλευόμενα νὰ τὰ κα-
 ᾶθωσι.

Ὅς δέ κε μητ' αὐτὸς νοέῃ, μητ' ἄλλου ἀκούων

Ἐν θυμῷ βάλλεται, ὅδ' αὖτ' ἀχρήτος ἀνὴρ.

Ὅταν ἀναγνώσῃς, φίλε, τὸ ἡλίθιον ἔργον (ἄγνωστον
 εἰ, καὶ πολλοὺς ἄλλους) τινῶν Γραικῶν, τὸ ὅποσον
 ἐκίνησεν εἰς τὸ νὰ τολμήσω τοιαύτην συμβουλήν, θέ-
 εἰς ἀπορήσει, καθὼς ἠπόρησα κ' ἐγὼ διὰ τί ὁ Βαρθόλ-
 δος δὲν τὸ μετεχειρίσθη, ὅταν αὐτὸ μόνον ἀρκῇ νὰ δείξῃ
 τὴν ἀθλίαν τοῦ γένους κατάστασιν. Ἡ ἀπορία αὕτη μ'
 ἔμε πρῶτον εἰς δισταγμόν, ἂν ἔπρεπε νὰ τὸ φανερώσω,
 καὶ νὰ ἐνθυμίσω πρᾶγμα, ἂν καὶ γνωστὸν εἰς ὅλην τὴν
 ἀνθρώπων, λησμονημένον ὅμως τρεῖς χρόνους τώρα· ἔπειτα
 συλλογίσθη, ὅτι ἂν ὁ Βαρθόλδους δὲν τὸ μετεχειρίσθη,
 ἐγγόμενον νὰ τὸ μεταχειρισθῇ ἢ αὐτὸς εἰς τὸ ἐξῆς, ἢ
 ἄλλος τις κατ' αὐτόν. Ὅθεν ἐστοχάσθη συμφέρον νὰ
 ἐπιδείξω, καὶ νὰ δείξω ὅτι τὸ προειρημένον ἡλίθιον ἔρ-
 γον ἐπράχθη ἄγνωστα καὶ ἄβουλα τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλη-
 ας, ψευθεὶς καὶ εἰς τοῦτο, ἐπειδὴ ἐσιώπησα τὸ μέρος
 τοῦ τῆς Ἐγκυκλοπαιδικῆς ἀποθήκης ὅπου φαίνεται,

ὅτι τὸ ἔργον ἐπράχθη ὅχι μόνον εἰς τὸ Ὅρος, εἰς τὴν Πάτμον, εἰς τὴν Νάξον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ Βυζάντιον, à la barbe ὄλων τῶν Πανιερωτάτων.

Ὅσα σὲ γράφω περὶ τούτων, μὲ ἤλθε λογισμὸς νὰ γράψω ἀμέσως πρὸς τὸν ἀδελφόν σου, ὁπόταν μέλλει νὰ σταλθῇ καὶ ὁ Ἰσοκράτης· ἔπειτα μετεσυλλογίσθη ἡ μήπω τοῦτο δὲν συμφέρει, ὅχι δι' ἀπιστίαν πρὸς τὸν ἀδελφόν σου, ἀλλ' ὅτι σὺ γνωρίζων καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς πρὸς ὅσους μέλλει νὰ τὰ κοινωνήσῃ πλέον παρ' ἐμέ, γνωρίζεις φυσικὰ, καὶ ποῖα καὶ πόσα ἀπὸ τὰ γραφόμενα συμφέρει νὰ γράψῃς εἰς αὐτόν. Τοῦτο μόνον ἐπιθυμῶ, καὶ διὰ τούτου τὴν τελείωσιν τρέμω, νὰ τὸ στοχασθῶσιν ὡς πρᾶγμα, τοῦ ὁποίου ἡ παράβλεψις καὶ τὸ γένος ὅλον θέλει καταμουζαλώσει περισσότερον παρὰ ποτέ, καὶ ἐμὲ θλίψει πολὺ, ὡς δημοσιεύσαντα συμβουλὴν ἀσύμφορον.

Ἀλλὰ φίλε, ἄκουσον ἄλλο, τὸ ὁποῖον κοινωνήσαν πρὸς τὸν ἀδελφόν σου μὲ πολλὴν γνῶσιν καὶ προσοχὴν, ἐπειδὴ ὁ κρότος δὲν συμφέρει. Ὅ,τι μάλιστα μ' ἐβίασε νὰ ταχύνω τὴν συμβουλὴν, εἶναι τοῦτο. Οὔτοι μελετῶσι καὶ ζητήσωσιν ἀπὸ τὸν εὐεργετηθέντα παρ' αὐτῶν, ὅ,τι ἐτίσκειται πολύτιμον. Τὸ μελετώμενον δὲν ἐδηλώθη ἀκόμη αὐθεντικῶς (officiellement)· ἀλλ' ἀρκεῖ διὰ νὰ γινῇ ἔργον, ὅτι ἄρχισε νὰ ψιθυρίζεται μεταξὺ τῶν σπουδαστῶν καὶ φιλοκάλων· ἄλλο δὲν ἔμεινε παρὰ νὰ τὸ ἐκφωνήσῃ καὶ ἀμμία ἐφημερίς· καὶ τότε ἔχε το πλέον τελειωμένον. Ἄν προλάβωσιν οἱ ἡμέτεροι, δὲν θέλουν πλέον τολμᾶν τοιοῦτον ζήτημα, ἢ τοῦλάχιστον δὲν θέλουν τὸ τολμᾶν μὲ παντελῇ τῆς Ἑλλάδος γύμνωσιν. Περισσότερα γράψω δὲν συμφέρει· ὁ νοῶν νοεῖτω. Τὸ γένος εἶναι πρῖον, παντουργόν, καὶ μεγαλουργόν, καὶ φιλόδοξον.

ἀλλὰ μ' ὅλα ταῦτα εἶναι καὶ γενναῖον, καὶ καταλαμβά-
νεις καλὰ, ὅτι καὶ ἡ παρὰ τῶν Γραικῶν φιλία συμφέρει
αὐτούς.

Ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα χρειάζεται σκέψιν μεγάλην, μοῦ
ἔρχεται τώρα εἰς τὴν κεφαλὴν, μὴ δὲν ἐσύμφερε νὰ σὲ στεί-
νω τὰ φύλλα τῶν προλεγομένων, πρὶν τελειώσῃ ὁ τύπος·
ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησα νὰ σὲ βάλω εἰς τοιαύτην δαπάνην
χωρὶς νὰ σὲ ἐρωτήσω. Ἐγὼ μετὰ χαρᾶς ἐξοδεύω τὸ
δῶ χρεωστούμενον εἰς τὴν Πόσταν, καὶ τὰ πέμπω μὲ
ἐπιτήρησιν νὰ μὴ κοινωνήσῃς τὰ φύλλα μὴτ' αὐτοῦ εἰς
ἀνέναν, μῆτε τὸν ἀδελφόν σου νὰ τὰ πέμψῃς, πρὶν νὰ
ἐπὶ τὸ βιβλίον. Καταλαμβάνεις καλὰ ὅτι τοιαύτη δη-
μοσιεύσις δὲν συμφέρει καὶ διὰ πολλὰς ἄλλας αἰτίας, καὶ
ἐπειδὴ ἐνδέχεται νὰ κινήσῃ ζηλοτυπίαν εἰς τοὺς δαπανών-
τας τὴν δαπάνην τοῦ τύπου, οἱ ὅποιοι ἀφ' ὅσα σὲ γράφω
οὐδὲ γὰρ ἐξεύρουσιν ἀκόμη. Τὸ μῆκος τῶν προλεγομένων
εἶναι ὀλίγον τι περισσότερον ἀπὸ τὸ ἥμισυ τῶν προλεγο-
μένων τοῦ Προδρόμου.

Καλὰ ἐνθυμήθην τὸν Προδρόμον. Κάμε με τὴν χάριν
νὰ μάθῃς μὲ εὐμορφον τρόπον ἀπὸ τὸν Schaumbourg
πρὸς τὸν ἔστειλε Προδρόμους. Δὲν φέρει βλάβην νομίζω,
νὰ τὸν ἐρωτήσῃς ὡς ζητηθεῖς παρ' ἐμοῦ νὰ κάμῃς τοιαύ-
την ἐρώτησιν. Μὲ φαίνεται τόλμημα ἀνάξιον τοῦ τυπο-
γράφου ἢ τοιαύτη ἀποστολὴ· ἐνδεχόμενον ὅμως νὰ τοὺς
ἐλάθῃ ἀπὸ τὸν Reclam· καὶ τότε οὐδεὶς λόγος. Ὅπως
ἂν ᾖ ὅμως τὸ πρᾶγμα, εὐθὺς ὅταν λάβῃς τὸν Ἰσο-
κράτην ἐπειδὴ φυσικὰ πρέπει νὰ σὲ πέμψωσι καὶ Ἰσοκρά-
της, (ἀφ' οὗ σ' ἔπεμψαν Προδρόμους) καλὸν εἶναι νὰ προ-
λάβῃς νὰ δώσῃς εἰς τὸν Schaumbourg. Ἐγὼ ἂν δὲν
τοῦ ἔκαμα διὰ τοὺς Προδρόμους, αἰτία ἦτον ἡ ἀποστολὴ,

διὰ προσταγῆς τῶν δαπανώντων, πρὸς τὸν Σταῦρον Προδρόμων, τῶν ὁποίων μέρος ὑποπτεύθη ὅτι μέλλει νὰ διαδοθῇ αὐτοῦ, ἔπειτα καὶ διότι εἶχες μὲ εἶπει ἄλλην φοράν ὅτι οἱ αὐτοῦ βιβλιοπῶλαι ὀλίγην φροντίδα ἔχουσιν Ἑλληνικῶν βιβλίων.

Ὁ Σχοινᾶς μ' ἔγραψε πρὸ μικροῦ χαρμόσυνα περὶ τῶν ἀλφίτων· ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴν εἶναι προσωρινή ἡ χαρὰ του, καὶ δὲν ἐξεύρω ποῦ ἔχει νὰ καταντήσῃ ὁ ταλαίπωρος.

Ἐπειδὴ ὁ Schaumbourg πωλεῖ Ἑλληνικά βιβλία δὲν ἔκαμνες καλὰ νὰ τὸν δώσης τινὰς Ἀπολλοδώρου τοῦ Κλαυερίου;

Τὸν Κρήτα ἤθελες ὠφελήσῃ πολλὰ συμβουλευῶν νὰ κατακαθίσῃ, ὅταν ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τὸν Πλανήτην βίον, βλαβερόν εἰς ὅλους, ἀλλ' ὀλέθριον εἰς σωμάτια, ὁποῖον ὑποπτεύομαι τὸ ἰδικόν του, κλίνον εἰς τὸ φθισικόν δηλαδή.

Ἀπὸ τοὺς Ἐπιστάτας τοῦ ἐν Χίῳ σχολείου Φυσικῆς ἔλαβον ἀπόκρισιν. Τὰ σταλθέντα φυσικομαθηματικὰ ὄργανα κατευοδώθησαν σῶα καὶ ἀβλαβῇ καὶ ἐθαυμάστησιν, καὶ ἐνεργοῦνται ΑΓΑΘΗ, ΤΥΧΗ! Ὅ,τι μ' εὐχαρίστησε, περισσότερον εἶναι ὁ πυρετός, τὸν ὁποῖον συμπεραίνω ἀπὸ τὴν ἀπόκρισιν ὅτι ἀναφεν ἡ μετὰ τῆς ἀποστολῆς τῶν ὀργάνων ἐπιστολή μου εἰς τὰς φλέβας των, καὶ ἡ θερμὴ παράκλησις τὴν ὁποίαν μὲ παρακαλοῦν καὶ αὐτοί, καὶ χωριστὰ ὁ διδάσκαλος νὰ τοὺς συμβουλεύω καὶ εἰς τὸ ἐξῆς. Ὁ ταλαίπωρος διδάσκαλος μάλιστα εἰς τὸ θαυμασμόν μου ὅτι δὲν εἶχαν ἀκόμη ταμεῖον ὄργανον ἀποκρίνεται, ὅτι θαυμάζει μάλιστα αὐτὸς ὅτι καὶ τώρα τὰ ἔλαβε καὶ τὸ στοχάζεται ὡς ὄνειρον, καὶ τὸ ἀποδιδόναι (καθὼς αὐτὸς λέγει) εἰς τοὺς ἐπαίνους ὅσους ἔκαμα περὶ

τῶν Χίων εἰς τὸ περὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῆς
Ἑλλάδος Γαλλικὸν ὑπόμνημα. Ἄρα τὸ ὑπόμνημα δὲν
ἐστάθη παντάπασιν ἀνωφελές, ὡς ἤθελε τὸ στοχασθῇ ὁ
Βαρθόλδος, καὶ ἂν δὲν εὐρίσκωνται εἰς τοὺς Γραικοὺς
ἀκόμῃ ἀπὸ τοὺς τῆς πρώτης Ἑσιοδιακῆς τάξεως, εἶναι
πολλοὶ ἀπ' ἐκείνην περὶ τῆς ὁποίας λέγει,

Ἐσθλὸς δ' αὖ κακείνος, ὃς εὖ εἰπὸντι πλῆται.

Ἀμποτε τὰ προλεγόμενα νὰ κάμωσι τὸ αὐτὸ ἀποτέ-
λεσμα εἰς τὰ καμηλαύκια· καὶ σὲ βεβαιώνω ὅτι ὁ Βαρ-
θόλδος θέλει εἶσθαι ὁ τελευταῖος τῶν κατηγορῶν τοῦ γέ-
νους. Ὑγίαινε.

80.

8 Ἰουνίου 1807.

Εἰς τὰς προλαβούσας μου, φίλ' Ἀλέξανδρε, δὲν σέ
διηγῆθην τὰ νέα μου παράξενα καὶ ὀδυνηρὰ πάθη, πρῶ-
τον μὲν διὰ νὰ μὴ μὲ νομίσης μεμφίμοιρον, ἔπειτα διότι
διότι ὥραν ἐξ ὥρας ἐπρόσμενα τὴν θεραπείαν αὐτῶν.
Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐνδέχεται νὰ μοῦ συντέμωσι (γρηγορώτερα
τῆς φύσεως) τὸν μὲ τριβόλους καὶ ἀκάνθας σπαρμένον
τοῦ βίου μου δρόμον, καλὸν εἶναι νὰ ἐξεύρης καὶ τὰ αἰ-
τια τῆς τοιαύτης συντμήσεως. Ἡ μέριμνα ἡ καθημερινὴ
καὶ ἡ διὰ ταύτην ἀνιάρὰ τῆς ψυχῆς μου διέχθεις ἐγέν-
νησαν εἰς τὸ ταλαίπωρον μου σῶμα, εἶναι τώρα ἐξ ἐβδο-
μάδης κ' ἐπέκεινα, ὅλα τῆς ἀποπληξίας ἢ παραλύσεως
τὰ πρόδρομα συμπτώματα, ἤγουν ἐπαύξησιν τῆς ἀγρυ-
πίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἤμην ὑποκείμενος, ἀδυναμίαν τῶν

σκελῶν, ἀτονίαν τοῦ στομάχου, ἰλιγγους καὶ σκοτοδινίας τῆς κεφαλῆς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαρτίου ἔγραψα πρὸς τὸν φίλον τὴν χρεῖαν τὴν ὁποίαν εἶχα ἀπὸ ἀργύρια, διὰ νὰ τελειώσω τοὺς δύο πρώτους τόμους τῆς Ἑλλ. βιβλ. περιέχοντας τὰ ἅπαντα τοῦ Ἰσοκράτους, πέμψας ἐντάμα καὶ τὸν ὅλον λογαριασμόν του, διὰ νὰ συμπεράνῃ τὴν χρειαζομένην ποσότητα. Προσμείνας ματαίως ἀπόκρισιν ἕως εἰς τὴν 22 Ἀπριλίου ἔγραψα καὶ δεύτερον παραστήσας καὶ πάλιν τὴν ἀνάγκην, ἥ μᾶλλον εἰπεῖν τὴν αὐξησιν τῆς ἀνάγκης (ἐπειδὴ ἡ προχώρησις τοῦ τύπου ἤρξατο φυσικῶς καὶ τὸ πρὸς τὸν τυπογράφον καὶ τὸ πρὸς τὸν χαρτοπώλην χρέος μου). Μηδ' εἰς ταύτην ἀπόκρισιν μέχρι τῆς ὥρας ταύτης οὐδεμίαν. Ἀπέθανεν, ἥ ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, δὲν ἐξεύρω μήτε τί νὰ εἶπω, μήτε τί νὰ συλλογισθῶ. Τοῦτ' ἐξεύρω ὅτι εὐρίσκομαι εἰς τοιαύτην ἀμνηχανίαν, ὁποίαν ἐπὶ ζωῆς μου δὲν ἐδοκίμασα ἀκόμη. Ἐγυμνώθη ἕως καὶ ἀπὸ τὰ ὀλίγα ἀργύρια ὅσα ἡ προμήθεια φυλάττει διὰ τὰς καθημερινὰς χρεῖας. Ὁ πρῶτος τόμος ἐτελειώθη, καὶ δὲν ἔχω νὰ τοῦ στιχώσω ἄλλα τοσαῦτα, ὅσα τὸν ἔστειλα στιχωμένα ἀπὸ τὸν Πρόδρομον, μήτε καὶ ὅσα χρειάζονται διὰ παλλωτικὰ ἀστιχώτων νὰ τὸν πέμψω· ὁ δεύτερος ὅστις ἦτο πρὸς τὸ τέλος, μένει ἀργὸς δι' ἔλθειν ἀργυρίου. Ὁ τρίτος ἀρχίσας ἐμποδίσθη καὶ αὐτός. Χρεωστῶ τὸν τυπογράφον, τὸν Χαρτοπώλην κ.τ.λ. καὶ πῶς ἔχω νὰ κάμω ἀπορῶ. Ἦτον ἀπροσδόκητος εἰς ἐμοὶ τοιαύτη ζῆλη, φίλε μου. Καταρῶμαι καὶ τὸν Ἰουστινιανόν· ἀναθεματίζω καὶ τὴν ὥραν ὅταν τοὺς ἐγνώρισα. Ἡ ἀνάγκη μ' ἔφερε εἰς τὸ νὰ τὸν γράψω καὶ τρίτον εἰς τὴν αἴτησίν τοῦ παρόντος μηνὸς περικλείσας τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν.

ρὸς ἄλλον ἐπιστολὴν. Ἀποκρίνεται ἡ ὄχι, εἰς ταύτην
 οὐ τὴν ἐπιστολὴν τὸ τέλος τοῦ μηνὸς θέλει τὸ δείξει.
 Ἄν δὲν ἀποκριθῇ, γίνεται φανερόν ὅτι ζητεῖ ἀνηλεῶς νὰ
 ἐσφάξῃ. Δὲν ἦσαν ἀρκετὰ τὰ βάσανα τῆς ἐκδόσεως καὶ
 τοῦ τύπου, ἀλλὰ, φίλε, ἡ αὕξησης τῆς βιβλιοθήκης μου
 ἐν ἡνάγκασε νὰ φροντίσω μετοίκησιν εἰς εὐρυχωροτέραν
 καὶ ἐπομένως δαπανηροτέραν κατοικίαν. Τὴν ἐμίσθωσα
 λοιπὸν διὰ νὰ μετοικήσω περὶ τὰ μέσα τοῦ ἐρχομένου
 μηνός· ἀλλὰ δὲν ἔχω μῆτε τὴν ἀναγκαίαν δαπάνην εἰς
 τὴν μετακόμισιν τῶν βιβλίων καὶ σκευῶν μου· τί κακὸν
 ἔστω τοῦτο εἰς ἐμέ!

Πρέπει, φίλε, νὰ τελειώσω ὅσον περισσότερον γράφω,
 τόσον ἀναξύω τὰς πληγὰς μου, καὶ αὐξάνω τῆς κεφαλῆς
 μου τὸν ἔλιγγον. Ὅπως ἂν ἀκολουθήσῃ τὸ πρᾶγμα, ἐν-
 θυμοῦ νὰ ζητήσῃς ἀπὸ τὸν Κλαυέριον νὰ διαλέξῃ ὅσα
 φύλλα σκορπισμένα εὐρίσκονται ἢ τετράδια, μὲ σημειώ-
 σεις περὶ τῆς κοινῆς γλώσσης, καὶ νὰ σὲ τὰ πέμψῃ ἀμέ-
 λως μὲ τὸ Γραικιταλικὸν λεξικόν, χωρὶς νὰ τὰ κοινωνήσῃ
 μῆτε τὸν ἀδελφόν σου. Τὸν εἶπα, ὅτι ὁ Σουίδας εἶναι ἰδι-
 κός σου. Τὸν Πλούταρχον, ἂν λύσῃ τὴν σιωπὴν, ὁ τί νὰ
 τὸν ὀνοματίσω, θέλω σὲ τὸν πληρώσῃ διὰ νὰ τὸν κατα-
 κερματίσω εἰς χρεῖας νέας ἐκδόσεως. Πνίγομαι ἀπὸ τὴν
 ἀθημονίαν καὶ ἀγανάκτησιν. Ὑγιάει μὲ τὴν ἀγαπητὴν
 σου σύζυγον καὶ τὸν φίλτατον υἱόν, καὶ μὴ φανερῶσης
 εἰς κανένα τίποτε περὶ τούτων, πλὴν ἔάν ἀπὸ τὴν φανέ-
 ρωσιν ἦναι δυνατόν νὰ γεννηθῇ ταχινὴ βοήθεια καμμία
 ἐν ἐμέ· καὶ πάλιν ὑγιάει. Εἰς ἐκεῖνον ὅμως νὰ φανερώ-
 σης τίποτε δὲν συμφέρει διὰ πολλὰς αἰτίας.

17 καὶ 22 'Ιουνίου 1807.

Ἀσπάζομαι σε.

Ἀπὸ τὴν προλαβοῦσάν μου τῆς 8 τοῦ παρόντος ἔμαθες τὴν ἀνάγκην εἰς τὴν ὁποίαν μ' ἔφερεν ἡ, δὲν ἐξεύρω εἴτ' ἀμέλειαν πρέπει νὰ τὴν ὀνομάσω εἴτε . . . τοῦ φίλου. Εἰς τὴν αὐτὴν ἀνάγκην εὐρίσκομαι μέχρι ταύτης τῆς ὥρας· καὶ κατὰ τὸν Δικαιόπολιν τῆς Κωμωδίας,

Στένω, κέχνηα, σκορδινῶμαι, στρεύομαι (α),
'Απορῶ, γράφω, παρατλλομαι, λογίζομαι,
'Αποβλέπων εἰς

τὴν πόσταν, καὶ προσμένων ματαίως ἀπ' αὐτὴν τοῦ πολλὰ θλίβοντός με βάρους τὴν ἀνακούφισιν. Τὶ νὰ κάμω ἀπορῶ, τὶ νὰ συλλογισθῶ ἀμηχανῶ, πῶς νὰ ἐξηγήσω τὴν παράδοξον ταύτην σιωπὴν, μήτε κανόνας γραμματικῆς μήτε πιθανολογίας λογικῆς ἔχω. Κρόνιον ὄμμα βέβαια ἐνέσκηψεν (ὡς λέγει ὁ Καλάσιρις τοῦ Ἡλιοδώρου) εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην. Τὸν πρῶτον τόμον, τελειωθέντα πρὸ πολλῶν ἡμερῶν, κρατῶ, χωρὶς νὰ τολμῶ μήτε εἰς αὐτὸν νὰ πέμψω μέρος, μήτ' εἰς σέ, φοβούμενος μὴν αὐξήσω τὴν ἀνάγκην μὲ τὴν δαπάνην τῆς ἀποστολῆς, μ' ὅλον ὅτι εἶναι πολλὰ μικρά. Τὸν δεῦτερον (καὶ τελευταῖον τοῦ Ἰσοκράτους) τὸν ἀργοπορῶ ἐξεπίτηδες ἐπειδὴ ἡ τελειώσις του μέλλει ν' αὐξήσῃ τὴν χρεῖαν τοῦ ἀργυρίου. Τὸν τρίτον, δι' ἔλλειψιν χαρτίου, μήτε συλλογίζομαι νὰ τὸν ἀκολουθῶ. Μόλις ἔμειναν εἰς χεῖράς μου ὅσα ζητοῦν αἱ καθημεριναὶ ἀπαραίτητοι τῆς φύσεως

(α) Ὁ Καραῆς μετέβαλε τὴν λέξιν τοῦ Κωμικοῦ ἐπὶ τὸ εὐφημότερον Σ. Ε.

νάγκαι, καὶ αὐτὰ ἐλαττοῦνται ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, ὥστε
δέχεται νὰ καταντήσω καὶ εἰς ἐκείνην τὴν ὥραν, ὅταν
ἔτῃ τὴν ζωοτροφίαν μήτε τὴν κατοικίαν μου νὰ πλη-
ῶσω πλέον θέλει εἶσθαι δυνατόν. Εἰς ὀλίγα λόγια, πα-
κίω μὲ τὴν ἔνδειαν· τίς ἔχει νὰ νικήσῃ δὲν ἐξεύρω· εἴθε
μόνον ἡ ἡττα (ἂν ᾖναι γραμμένον νὰ μὲ σκοτώσῃ ἡ βί-
βλιοθήκη) νὰ μὴν ᾖναι πολλά ὀδυνηρά!

Ταύτην τὴν ἡτταν φοβούμενος, ἐπῆρα προχθὲς καθάρ-
σον, διὰ νὰ κινήσω τὰς αἱμορροΐδας, μήπως ἡ ἐκροή των
παύσῃ τοὺς ἰλιγγίους καὶ σκοτοδίνους τῆς κεφαλῆς· ἀλλ'
ἡ ἐξ αὐτοῦ ὠφέλεια ἔγινε πολλὰ μικρά· μελετῶ καὶ δεύ-
τερον νὰ τὰς ἐρεθίσω μετ' ὀλίγας ἡμέρας.

Τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 30 τοῦ περασμένου ἔλαβον.
Λυπεῖσαι ὑπὲρ τὸ πρέπον περὶ τῆς δυσκολίας τὴν ὁποίαν
ἀπαντᾷς εἰς τὰ πειράματα τῶν μεταφράσεων. Μάθε ὅτι
ἐγὼ τοιαύτην δοκιμάζω, καὶ ἄλλοι σοφώτεροι παρ' ἐμὲ
τοιαύτην θέλουν δοκιμάσει. Τὸ σφάλμα εἶναι τῆς γλώσ-
σης, ὁ ὁποῖα εἶναι ἀκόμη ἄγναπτος καὶ ἄκαμπτos εἰς
τὴν θέλησιν τοῦ γράφοντος ὡς ἀδέψητον δέρμα, καὶ μὴν
ἀπελπιζέσαι. Τοῦτο μόνον ἴσως πρέπει νὰ λυπώμεθα, ὅτι
δὲν ἐγεννήθημεν πεντήκοντα χρόνους βραδύτερον· ἀλλ'
ἔπεσον εἰς ἡμᾶς τὸ ἀηδέστατον ἔργον τῆς γνάψεως, καὶ
ἦτον γραμμένον εἰς ἡμᾶς νὰ τὴν προφκιάσωμεν, διὰ νὰ
τὴν παραδώσωμεν εἰς τοὺς μεθ' ἡμᾶς εὐκολωτέραν νὰ
τελειωθῇ. Ἀλλ' ὅμως πάλιν διὰ τί νὰ λυπώμεθα; Λέγει
πολλὰ φρόνιμα ὁ Ἐπίκτητος ὅτι εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ πα-
ρόντος βίου εἴμεθα ὅλοι ὑποκριταὶ ἄλλος ἄλλου δράματος
(τὸle)· ἀλλ' ὁ μοιράζων τὰ δράματα εἶναι ἄλλος· καὶ
εἰς ἡμᾶς δὲν μένει παρὰ νὰ ὑποκριθῶμεν καλῶς τὸ δοθέν,
ἢ ἂν πτωχὸν ὑποκρίνασθαι σε θέλῃ, ἢ καὶ τοῦτον εὐ-

» φυῶς ὑποκρίνη, ἂν χολόν, ἂν ἄρχοντα, ἂν ἰδιώτην κτλ.»
 Ἡ δὲν κατανοεῖς ἀπὸ τοῦτο, διὰ τί οἱ πρὸ ἡμῶν ἔφρου-
 γον ὡς θάνατον τὸ νὰ γράψωσιν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν;
 Ἐπλανήθησαν ὅμως πολὺ, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν φεύ-
 γοντες τὸν καπνὸν ἔπесαν εἰς τὸ πῦρ, ἐπειδὴ ἔγραψαν
 τοιαῦτα, ὅποια καὶ ἔπαυσαν σχεδὸν νὰ ἀναγινώσκωνται,
 ὁπόταν, ἂν ἐκαλλιέργουν τὴν κοινὴν, ἤθελαν εὐκολύνει
 πολλὰ εἰς ἡμᾶς τὴν περαιτέρω καλλιέργειαν αὐτῆς. Ὅ, τι
 λοιπὸν δὲν ἔκαμαν ἐκεῖνοι δι' ἡμᾶς, ἅς σπουδάσωμεν ἡμεῖς
 νὰ τὸ κοπιάσωμεν διὰ τοὺς μεθ' ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι εὐτυχέ-
 στεροι παρ' ἡμᾶς, δὲν θέλουν ὅμως ἀχαριστήσῃ εἰς τοὺς
 κόπους ἡμῶν.

Διὰ τὴν εἰς τὴν γλῶσσαν ὅμως ἀσχολίαν σου, ὠφέλι-
 μον εἰς τὸν Ἑπαμινώνδαν, δὲν ἤθελα νὰ ἀμελήσῃς τὸ
 ἐμπόριον, ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ὁποίου κρέμεται ὅχι μι-
 κρὸν μέρος καὶ τῆς καλῆς του παιδείας. Πρέπει πρὸ πάν-
 των, φίλε, νὰ τοῦ προετοιμάσῃς κατὰ μικρὸν τὴν βιβλιο-
 θήκην· τῆς ὁποίας τὴν ἀναγκαιότητα γνωρίζω ἐκ δυστυ-
 χοῦς ἰδίας μου πείρας. Πράγματα, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ
 ἐξεύρω πρὸ ἐτῶν τριάκοντα, τὰ μανθάνω τώρα, ἐπειδὴ
 τώρα εἰς τὰ τέλη τῆς ὀδυνηρᾶς μου ζωῆς ἤρχισα νὰ
 ἀποκτῶ βιβλία.

Εἰς τὴν 14 τοῦ παρόντος ἔδωκα εἰς τὴν πόσταν τὴν
 ἀκολουθίαν τῶν Αὐτοσχ. στοχ. Ἀπὸ τὴν ἀμνηχανίαν σου
 νὰ ἐπινοήσῃς τὰ συμβάντα εἰς Πάτμον, Νάξον, συμπε-
 ραίνω ὅτι θέλεις δοκιμάσῃς τὴν αὐτὴν ὁσὴν ἐδοκίμασα
 ἐγὼ ἀγανάκτησιν, διὰ τὴν σκυθικὴν τῶν ὀρεσκόφων θηρίων
 βαρβαρότητα. Καθὼς σύ, οὕτω καὶ ἐγὼ ἐνόμιζα τοσαῦτα
 τὴν τὴν πτωχείαν ἡμῶν, ὥστε δὲν ἤθελα ποτὲ πιστεῦσαι
 ὅτι ἐσώζοντο ἀκόμη τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα κειμήλια εἰς

τάς πιναράς χεῖρας τῶν φιλοβαρβάρων καλογ., ἐάν δὲν
τὰ ἐκήρυττον αὐτοὶ οἱ Ἕγγλοι. Ἡῤῥανε μάλιστα τὴν
ἀπιστίαν μου ἢ ἀποτυχία τοῦ Villoison, ὅστις εἰς τὴν
διετὴ του διατριβὴν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη δὲν ἀνεκάλυψε
τίποτε. Ἡ ἐπιθυμία του δὲν ἦτον ὀλιγωτέρα ἀπὸ τῶν
Ἕγγλων τὴν ἐπιθυμίαν· ἀλλὰ τοῦ ἔλειπεν ὁ Ἀγγλικὸς
πλοῦτος, διὰ τὴν δειλιάσῃ τοὺς ἀκτῆμονας καὶ ἀναργύρους
καὶ μισαργύρους καλογήρους. Τὸ πρᾶγμα χρειάζεται θε-
ραπείαν φρόνιμον καὶ ὅσον εἶναι δυνατόν ταχεῖαν διὰ πολ-
λοτάτας αἰτίας. Ἄν ἦναι δυνατόν νὰ τὸ κατορθώσωσι
μόνοι χωρὶς τὴν συνδρομὴν τῶν κρατούντων, τὸ κατόρ-
θωμα θέλει εἶσθαι ἐνδοξότερον. Ὁ Ἐξάρχος πρέπει νὰ
ἦναι λόγιος, ζηλωτὴς, καὶ νὰ σταλθῇ ἀπροσδοκῆτως, ἢ
μᾶλλον εἰπεῖν πρέπει νὰ σταλθῶσι πολλοὶ ἐν τῷ ἅμα εἰς
διάφορα μέρη, νὰ κάμωσιν ἔρευναν ἀκριβῆ καὶ αὐστηράν
εἰς ὅλα τὰ κατατόπια, μέχρι καὶ εἰς τὰ ὑποπόδια τῶν
ιερῶν τραπεζῶν, καὶ νὰ μὴν ἀφήσωσιν εἰς αὐτὰ ἄλλο
παρὰ τὰ χρειάζόμενα ἀντίγραφα εἰς τὴν πνευματικὴν
γυμνασίαν των, δηλαδὴ βίους καὶ ἀποφθέγματα ἀσκη-
τῶν, πατέρων κτλ.

Ἡ ταχύτης χρησιμεύει ἀκόμη καὶ πρὸς ἄλλα ἐνδεχό-
μενα. Ἡ εὐτυχὴς αὕτη θήρα τῶν Ἕγγλων ἀνεπτέρωσε
τοὺς ἐνταῦθα πεπαιδευμένους, καὶ ἤκουσα αὐτὸ ἐγὼ ἀπὸ
στόμα πολλῶν παρακινήμενων ἀπὸ τὰ κατορθώματα τοῦ
γένους των, μελετώντων νὰ παρακαλέσωσι δι' ἀναφορᾶς
τὸ Κράτος νὰ κάμῃ τοιαύτην ζήτησιν. Μέγας νοῦς δὲν
χρειάζεται διὰ νὰ καταλάβῃ τις, ὅτι καιρὸν ἄλλον ἐπι-
τθειότερον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχωσι παρὰ τοῦτον
διὰ νὰ συναθροίσωσιν ὅχι μόνον ὅσα ὁ Σκύθης τῆς Ἑλ-
λάδος ἡγεμὼν μῆτε καταλαμβάνει, μῆτε τιμᾷ, ἀλλὰ καὶ

εἴτι ἄλλο τιμιώτερον ζητήσωσιν ἀπὸ αὐτόν. "Ολα ταῦτα, φίλε, πρέπει νὰ τὰ παραστήσης ἐναργῶς καὶ ἐνεργῶς εἰς τὸν ἀδελφόν σου. Διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ θεοῦ, μὴ πάθωμεν τοιαύτην λεηλασίαν. Μήπως εἴμεθα βέβαιοι, θέλεις ἴσως ἀντειπεῖ, ὅτι καὶ συναθροισμένα ἀπὸ ἡμᾶς καὶ εἰς βιβλιοθήκην καλοθεμένα, δὲν θέλουν πάλιν τὰ ζητήσαι καὶ τὰ λάβει; "Οχι, φίλε, ἐγὼ ἐγγυητὴς ὅτι δὲν θέλουσι πλέον τολμήσει τοιοῦτον πρᾶγμα, καὶ διὰ τὴν ἐντροπήν, καὶ διότι θέλουσι τὴν φιλίαν τοῦ ταλαιπώρου γένους ἡμῶν, καὶ τελευταῖον, διότι εἶναι γενναῖον ἔθνος. 'Αλλ' ὑποθέτω ὅμως ὅτι καὶ θέλουν τὸ κάμει. Μᾶς μένει καὶ ἡ παρηγορία, ὅτι δὲν ἐγύμνωσαν ἀναισθητοὺς, καὶ ἡ τιμὴ ὅτι ἀληθῶς ἀναγεννώμεθα, ἐπειδὴ ἤρχισαμεν νὰ φροντίζωμεν περὶ τῆς σωτηρίας τῶν προγονικῶν κτημάτων. Διὰ τὴν τιμὴν ταύτην ψεύδομαι προφανῶς εἰς τὴν σελ. λθ'. ὅπου λέγω ὅτι ἐκινήθη πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον λόγος περὶ τοιαύτης συναθροίσεως καὶ φυλάξεως τῶν ἀντιγράφων. Διὰ τὴν τιμὴν ταύτην σιωπῶ τὰ βιβλία ὅσα ἔλαβον ἀπὸ τοῦ Βυζάντιον, εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ μὲ τὴν αὐτὴν σαγήνην, μὲ τὴν ὁποίαν ἐσαγήνευσαν τὰ τῆς Πάτμου, "Ορους, καὶ Νάξου. κτλ.

Εἶπα ὅτι πρέπει νὰ τὸ κατορθώσωσιν αὐτοί, χωρὶς βοήθειαν ἐξωτέραν· καὶ τοῦτο ἐλπίζω καὶ ἐπιθυμῶ, καὶ πιστεύω δυνατόν. *Αν ἐξ ἀτυχίας ὅμως κρίνωσιν ἀναγκαίαν τὴν βοήθειαν τῶν κρατούντων, ὑπομονή! ἄς βοηθηθῶσι καὶ ἀπ' αὐτούς, μὲ τρόπον ὅμως κατὰδηλον, ὥστε νὰ κηρυχθῇ καὶ εἰς τὰς ἄλλογενεῖς καὶ ἄλλογλώσσους ἐφημερίδας, ὅτι οἱ δυνατοὶ καὶ προέχοντες τῶν Γραικῶν τὸ ἐζήτησαν καὶ τὸ ἐπρόβαλαν εἰς τὸν ἀνάσσοντα. "Οπως ἂν γένη τὸ πρᾶγμα, ἄς γενῇ διὰ τὸν Θεὸν γρήγορα, πρὶν

τὰ ζητήσωσιν οἱ ξένοι. Ἄς παραστήσωσιν εἰς τοὺς ἀπαι-
 δεύτους Σκύθας, ὅχι τὴν πρόοδον τοῦ φωτισμοῦ τὴν
 γινομένην ἀπὸ τοιαύτην συνάθροισιν περὶ τῆς ὁποίας δὲν
 καταλαμβάνουσι τίποτε, ἀλλὰ τὸ ἐκ ταύτης κέρδος, διὰ
 τὴν ἐξ ἀνάγκης συνδρομὴν, καὶ πανταχόθεν ἔλευσιν τῶν
 ξένων, φέροντες εἰς αὐτοὺς παραδείγματα τὰ γινόμενα
 εἰς τὰς πόλεις τῆς Εὐρώπης, ὅπου σώζονται μεγάλοι βι-
 βλιοθήκαι. Ἐπρεπε κατὰ τὴν ιδέαν μου (εἰάν λέγω ἡ
 αὐτουργία καὶ μονουργία δὲν φαίνεται δυνατὴ) αὐτὸς ὁ
 Πατριάρχης νὰ τὸ κοινωνήσῃ εἰς τὸν Σουλτάνον, ὡς
 πρᾶγμα πολλὰ ἀξιόλογον, διηγούμενος ἐν ταύτῃ καὶ τὴν
 ληλασίαν τῶν Ἀγγλων (μάλιστα τώρα ὄντων ἐχθρῶν).
 Ἄ, φίλε, τί νὰ σὲ εἴπω; ἡ μόνη ιδέα ὅτι μέλλουν νὰ
 ζητηθῶσι καὶ νὰ περάσωσιν εἰς ἀλλογενῶν χεῖρας μὲ κάμ-
 νει νὰ μαίνωμαι. Παράστησε τὸ πρᾶγμα μὲ ζωηρότητα
 εἰς τὸν ἀδελφόν σου, καὶ ἐκεῖνος εἰς τοὺς ὅσοι εἶναι ἱα-
 νοί, νὰ καταλάβωσι τοῦ πράγματος τὴν δόξαν ἂν κατορ-
 θῇ, τὴν ἀδοξίαν, ἂν ἀμεληθῇ. Ἐγὼ ἀπορῶ, διὰ τί ὁ
 Βαρθόλδης δὲν εἶπε τίποτε (τοῦλάχιστον εἰκάζω ἀπὸ τὴν
 σιωπὴν σου ὅτι δὲν εἶπε) περὶ τούτου; Ποίαν ἄλλην λαμ-
 προτέραν τῆς βαρβαρότητος τοῦ ἔθνους ἀπόδειξιν ἐδύνατο
 νὰ μεταχειρισθῇ, παρὰ τὴν σκυθικὴν προδοσίαν τοσοῦτων
 πολυτίμων ἀντιγράφων; Ὁ διδάσκαλος Πόρσων (σελ.
 λς') εἶναι εἰς ἀπὸ τοὺς σοφωτέρους κριτικούς τοῦ παρόν-
 τος αἰῶνος, φίλε μου, καὶ ἐκδότης τεσσάρων τραγωδιῶν
 τοῦ Εὐριπίδου, ἀπὸ τὰς ὁποίας νομίζω σ' ἔδωκα μίαν ἢ
 δύο. Αὐτὸς εἶμαι βέβαιος θέλει λυπηθῇ ὅταν ἀναγνώσῃ
 τοὺς αὐτοσχεδίους στοχασμούς. Ἄλλ' ὅμως εἶμαι καὶ
 τοῦτο βέβαιος ὅτι θέλει μεγάλως ἐπαινέσει πρῶτος αὐτὸς
 τὸ γένος ὅταν μάθῃ, ὅτι δὲν προδίδει πλέον μὴτ' εἰς

αὐτοὺς μήτε εἰς ἄλλο κἀνὲν ἔθνος τὰ προγονικά του κτήματα. Μὴν ἀμελήσης λοιπὸν νὰ μηνύσης τὸν ἀδελφόν σου, ὅ,τι κρίνεις ἀναγκαῖον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου, καὶ νὰ τὸν εἴπῃς *Γκιορεῖμ σερί*.

Ἀπορῶ μεγάλως περὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν Προδρόμων παρὰ τοῦ Δ πρὸς τὸν Sch. Ἐδῶ πλέον δὲν ἔχω κἀν τὴν καταφυγὴν εἰς τὸ νὰ καταρασθῶ τὸν Ἰουστινιανόν. Εἶναι καὶ πεπαιδευμένος, καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὄντων ἢ νομιζομένων καλῶν ἀγαθῶν, καὶ πρὸς τοῦτοις καὶ τῶν τόσων εὐπόρων, ὥστε νὰ μὴν ἔχῃ χρεῖαν ἀπὸ τοιούτους μικροπρεπεῖς πορισμοὺς (διὰ νὰ μὴν εἴπω τι περισσότερον) βίου. Ἐνδεχόμενον νὰ τὸ ἔκαμεν ὁ ἐπιστάτης τοῦ βιβλιοπωλείου του εἰς τὸ ὅποιον αὐτὸς ὀλίγον προσέχει ἀσχολούμενος εἰς τοὺς τύπους του. Ὅπως ἂν ᾔναι τὸ πρᾶγμα, τὸ κακὸν εἶναι ὅτι εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ τὸν ἐρωτήσω περὶ τούτου. Καὶ μὴν ἐρωτᾷς πόσον εἶμαι αἰσχυντηλὸς καὶ ἄτολμος εἰς τὰ τοιαῦτα. *C'est une bêtise, si vous voulez, mais cela n'est pas moins vrai.*

Τὸ γὰρ ἀποστῆναι χαλεπὸν.

Φύσεις, ἣν ἔχει τις αἰεί,

καὶ μάλιστα εἰς τὸ γῆρας, τὸ ὅποιον πραῦνει καὶ τοὺς τολμηροὺς.

Προσμένω καὶ τὸν Δημούσην, καὶ τὰ δι' αὐτοῦ πεμπόμενα βιβλία. Μονόγνωδος (ὡς γράφεις), ἢ Μονόχωτος λέγουσιν οἱ Χῆοι; ἐγὼ τοῦτον τὸν τελευταῖον σχηματισμὸν ἐξεύρω, τοῦτον μόνον ἐνθυμοῦμαι.

Περὶ τῶν Σουλιώτων τί θέλεις νὰ σέ εἴπω; Εἰς τόσον σκότος τῆς παλαιᾶς ιστορίας τῶν μεταβολῶν, μετοικήσεων, μίξεων τῶν ἐθνῶν τίς δύναται νὰ εἴπῃ τι βέβαιον; ἢ τοιαύτη ἀβεβαιότης σέ δίδει τὸ δίκαιον νὰ ζητήσης

αὐτοῦ τὴν ἀπόδειξιν. Ἐμπορεῖς νὰ μεταχειρισθῇς
 ροσφυῶς τὸ παράδειγμα τῶν Γάλλων. Τοὺς προγόνους
 ὡν Γάλλους ἢ Γαλάτας, ἀπ' ὅλα τὰ παλαιὰ ἔθνη βάρ-
 αρα, τὸ ὀλιγώτερον βάρβαρον, καὶ μὲ περισσότερα ἡθικά
 ῥοτερήματα στολισμένον, καὶ τὸ πρῶτον παιδευθὲν διὰ
 τὴν ἐπιμιξίαν τῶν Φωκαέων τῆς Μασσαλίας πρῶτα,
 ἔπειτα καὶ τῶν Ῥωμαίων, ἐλθόντες ἀπροσδοκῆτως ἄλλο
 ἔθνος ὠμότατον καὶ βαρβαρότατον (κατὰ τὴν Εἴην ἑκα-
 τονταετηρίδα) οἱ ὀνομαζόμενοι Φράγχοι, τοὺς ἐκυρίευσαν
 τόσον οἱ ὀλιγώτεροι τοὺς περισσότερους, ὥστε καὶ νὰ
 ἐξαλειφθῇ παντάπασι τὸ ὄνομα Γάλλοι, καὶ νὰ γίνῃ κοι-
 νὸν καὶ εἰς τοὺς δουλώσαντας καὶ εἰς τοὺς δουλωθέντας
 τὸ Φράγχοι (Français) τὸ ὁποῖον ὀνομάζονται σήμερον·
 ἀπαράλλακτα καθὼς οἱ δουλωθέντες Ἕλληνες ἀπὸ τοὺς
 Ῥωμαίους ὠνομάσθησαν Ῥωμαῖοι. Μ' ὅλον τοῦτο τὴν
 σήμερον ὅστις ἀπὸ τοὺς Γάλλους, θέλῃ νὰ σεμνολογηθῇ
 διὰ τὴν εὐγένειάν του (χωρὶς νὰ ἐξεύρῃ ἂν κατάγεται
 ἀμέσως ἀπὸ τοὺς δουλώσαντας ἢ ἀπὸ τοὺς δουλωθέντας,
 ἔχουν ἂν ἦναι Φράγκος ἢ Γάλλος) τοὺς Γάλλους ὀνομά-
 ζει πάντοτε καὶ ὅχι ποτὲ τοὺς Φράγκους, εἰς τοὺς Γάλ-
 λους σεμνύνεται, καὶ ὅταν θέλῃ νὰ ἐπαινέσῃ τινὰς τὴν
 ἀνδρείαν, τὴν γενναϊότητα, καὶ μάλιστα τὸ ἀπλοῦν καὶ
 εὐδολον τῆς ψυχῆς, λέγει c'est un véritable Gaulois.
 Ἐστὼ ὅτι οἱ Σουλιῶται κατὰγονται ἀπὸ τοιοῦτόν τι
 μίγμα νικητῶν καὶ νικηθέντων, μὴ διὰ τοῦτο εἶναι ὀλι-
 γώτερον Ἕλληνες ἀπὸ τοὺς Κωνσταντινουπολίτας, τῶν
 ὁποίων πολλοὶ εἶναι ἀπόγονοι παρομοίου μίγματος Ἑλ-
 λήνων καὶ Ῥωμαίων, ἢ καὶ καθαρῶν Ῥωμαίων; Εἰς
 τοὺς πολέμους των μὲ ποῖα παραδείγματα τοὺς ἐνεψύχω-
 ναν οἱ δημηγόροι των; ὅχι βέβαια Βουλγάρων ἢ Βλα-

χων, ἀλλὰ Ἑλλήνων. Τὰ τοιαῦτα, φίλε, εἶναι γελοῖαι ἀντιρρήσεις τοῦ γελοίου Βερτόλδου. Ἀλλὰ τοὺς Μανιάτας τί νὰ τοὺς ὀνομάσωμεν; Βλάχους ἢ Βουλγάρους; ἐπειδὴ εἶναι εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ Βλάχοι καὶ ἄλλοι ἀλλαχόθεν. Τοῦτο μ' ἔφερεν εἰς τὸν νοῦν μὴ δὲν ἦτον ἀρμόδιον νὰ κάμῃς μίαν τοιαύτην σημείωσιν, τῆς ὁποίας σὲ γράφω μόνον τὸ νόημα, ἀφήνων εἰς σὲ τὴν φροντίδα νὰ τὴν *φκιάσης* ὡς συμφέρει εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀντιρρήσεως.

« Παρατηρήσεως ἄξιον, καὶ τὸ ὅποῖον ἀποδείχνει, ὅτι οἱ κατήγοροι τοῦ γένους κινουῦνται περισσότερον ἀπὸ πάθος παρὰ ἀπὸ φιλοσοφικὴν ἔρευναν τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, εἶναι καὶ τὸ νὰ μὴ φαίνεται κἀνὲν ἴχνος φιλανθρωπίας εἰς τὰς κατηγορίας των. Ἀλλὰ τί λέγω Φιλανθρωπίας; τόσον εἶναι τὸ μῖσος κατὰ τῶν δυστυχῶν ἀπογόνων τῶν Ἑλλήνων (τοὺς ὁποίους δὲν παύουν ὅμως νὰ ἐγκωμιάζωσι), τόσος ὁ φόβος μήποτε ἡ προγονικὴ δόξα ἐξυπνίσῃ τέλος πάντων τοὺς Γραικοὺς, ὥστε μὴν ἀρκούμενοι νὰ τοὺς ἀπελπίζωσι μὲ τὰς ἀσπλάγχχους κακίας των προφητείας, πολεμοῦν προφανῶς, καὶ τοὺς ὅσοι, φιλανθρωπότεροι παρ' αὐτούς, ἐσυμπόνεσαν τὰς δυστυχίας τῆς Ἑλλάδος, ὅσοι ἐπεθύμησαν ἢ ἐπροφήτευσαν τὴν παῦσιν αὐτῶν ».

Τὰς ἀποδείξεις τῆς παρούσης περικοπῆς τὰς λαμβάνεις ἀπὸ τὸν Pauw, ὅστις πολεμεῖ μὲ τὴν ἀναισχυντίαν, τὸν Γάλλον Gouffier (εἰς τὰς *Recherches philosophiques*) διὰ τοῦτο μόνον ὅτι ἐλάλησεν ὑπὲρ τῶν Γραικῶν. Δευτέραν ἀπόδειξιν ἐνδεχόμενον νὰ εὔρης εἰς αὐτὸ τὸ σύγγραμμα τοῦ Βερτόλδου· τρίτην ἂν θέλῃς, ἰδοὺ σὲ τὴν μεταγράφω ἀπὸ τὸν Γερμανὸν Ἐφημεριδογράφον,

στις ἀναγγέλων τὸ σύγγραμμα τοῦ Βερτόλδου ἀρχίζει
ὕτως ὀνομάζων τὸ σύγγραμμα· Eines der Schönsten
Geschenke, nicht für Schwärmerische Bewunde-
rer und Propheten, sonder zur richtiger Schätzung
dessen, was ist und seyn kann· ἤγουν τόσον εἶναι βέ-
βαιον τῆς αἰδίου νεκρώσεως τῆς Ἑλλάδος, ὥστε ὀνομά-
ζουσιν ἀσπλάγχχνως Schwärmerische (enthousiastes ou
fanatiques) τοὺς ἐλπίζοντας τὰ ἐναντία. Ἡ ἐφημερίς
ἐπιγράφεται Jenaische Allgemeine Literatur-Zeitung
den 14 December 1805 N° 298, page 513-508.

Ὁ ἀναγγεῖλας ὑπογράφεται *Ths.* ἀπὸ τοὺς αὐτοῦ βι-
βλιοπώλας ἐμπορεῖς νὰ ἀνακαλύψῃς τίνα δηλοῦσι τὰ τρία
στοιχεῖα ταῦτα· αὐτοὶ τοὺς γνωρίζουσιν ὅλοι, τοῦλάχισ-
τον οἱ ἐπισημότεροι. Οἱ περισσότεροι τῆς ἐφημερίδος ἐρ-
γᾶται εἶναι προφέσσωρες τῆς Ἰένης· ἂν τὸν ἐγνώριζα,
ἤθελα γράψῃ πρὸς τὸν Eichstadt, ὅτι εἶναι μεγάλη των
κατασχύνη νὰ ἐξέρχωνται ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν των τοι-
αῦται μανιώδεις καὶ ἀληθῶς Schwärmerische φωναί,
κατὰ τῆς δυστυχίας, χωρὶς νὰ ἐνθυμῶνται τὸ « Κειμένω
μὴ ἐπέμβαινε »· Il n'y a que des lâches qui insult-
lent au malheur. Καλὸν ἦτο νὰ ζητήσῃς καὶ τὴν ἐφη-
μερίδα, ν' ἀναγνώσῃς τὴν ἀγγελίαν ὀλόκληρον.

Μελετᾷς (λέγεις) νὰ προσθέσῃς καὶ τὴν μετάφρασιν
τοῦ ὑπομνήματος περὶ τῆς νῦν καταστ. τῆς Ἑλλάδος.
Δὲν θέλεις, ἐλπίσω λησμονήσῃς, ὅτι εἰς αὐτὸ εὐρίσκονται
ἔθω κ' ἐκεῖ ὀλίγαι τινὲς λέξεις, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ πα-
ραβλεφθῶσιν, ἢ καὶ νὰ μελιτωθῶσιν εἰς τὴν μετάφρασιν.

Περὶ Ἀπολλοδώρων δὲν σ' ἐνθύμισα πλὴν διότι μ'
ἐρώτησεν ὁ κύριος. Ὅταν λοιπὸν κατασταθῶσιν αἱ τα-
ραχαί, κάμε καὶ δι' αὐτοὺς ὅ,τι εἶναι δυνατόν νὰ γένη.

Ἀπὸ τὸ τῆς πρὸς τὸν Σχ. ἐγκεκλεισμένον ἴσον (τὸ ὅποιον ἀφάνισον μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν) θέλεις συμπεράνει ὅ,τι ἐσυμπέρανα καὶ ἐγὼ· ἤγουν ὅτι εὑρήκει πόρον· ἐπειδὴ πῶς ἦτο τρόπος νὰ προσκαλῇ τὸν ἄλλον μὲ ἐλπίδα πέντε λοδοβίκων κέρδος κατὰ μῆνα, ἂν δὲν ἐκέρδαιεν αὐτὸς ἄλλους τοσούτους. Τὸ συμπεραίνω ἀκόμη ἀπὸ τοῦτο, ὅτι πρὸ πολλοῦ (δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σὲ τὸ ἐσημείωσα) τὸν εἶχα δώσει τὴν ἄδειαν νὰ μὲ ζητήσῃ ἂν ἔλθῃ εἰς τὴν ἀνάγκην, 150 ἢ 200 φράγκα, καὶ δὲν μὲ ἐζήτησεν ἀκόμη τίποτε (εἴθε νὰ μὴ τὰ ζητήσῃ τώρα εἰς τὴν τοσαύτην μου ἀναργυρίαν!). Σὲ στέλλω πρὸς τούτοις τὸ ἴσον, διὰ νὰ τὸν διδάσκῃς πάντοτε τὴν οἰκονομίαν, χωρὶς ὅμως νὰ δείξῃς ὅτι ἔχεις εἰδῆσιν περὶ τῆς εἰκόνας. Τὰ τοιαῦτα πρέπει νὰ συγχωρῶνται εἰς τὴν νεότητά. Ζητεῖ ὁ ταλαίπωρος νὰ σύρῃ τὸν ἐνταῦθα ἐκεῖ, ἀλλ' ὁ ἐνταῦθα ἐπίθυμεῖ τὸ ἐναντίον, καὶ νομίζω ὅτι καὶ τὸ ὀργανίζει, ἀπὸ λόγους τινάς, οἱ ὅποιοι τοῦ φεύγουσιν ἄκοντος ἀπὸ τὸ στόμα.

22 Ἰουνίου.

Ἐκράτησα τὴν ἐπιστολὴν μέχρι τῆς σήμερον, καὶ διότι εἶχα χρειάν νὰ καθαρισθῶ καὶ πάλιν, καὶ νὰ ἡσυχάσω ὀλίγον διὰ τὴν ἀνάγκην τῶν ἱατρικῶν, καὶ διότι ἐλπίζων κατὰ πάσαν ὥραν ἐπιστολὰς ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, ἤθελα νὰ σὲ γράψω τὴν παῦσιν τῶν πόνων μου. Ἀλλ' οἱ ταχυδρόμοι τῆς Ἰταλίας ἔρχονται καθ' ἡμέραν ματαίως δι' ἐμέ. Εὐρίσκομαι εἰς ἀθλίαν κατάστασιν· συμβούλευσόν με τί πρέπει νὰ κάμω εἰς τοιαύτην ἀπροσδόκητον περίστασιν· εἶπέ με, ἂν εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἰταλίαν ἢ ἂν ἐπίτρασεν εἰς τὴν Ῥωσίαν. Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαρτίου, ὅταν τὸν ἔγραψα, ἕως τώρα ἔπρεπε νὰ μὲ ἐμβάσῃ τού-

λάχιστον 5000 φρ. κατὰ τὸν ὑπολογισμόν τοῦ προβαί-
νοντος ἔργου, καὶ αὐτὸς μὴτ' ἀποκρίνεται. Εἶναι τοῦτο
ἀπανθρωπία καὶ ὠμότης ἢ . . . τί εἶναι; Ἡ τρίτη ἐπι-
στολή μου πρὸς αὐτὸν (ἐγκεκλεισμένη εἰς ἄλλου ἐπιστο-
λὴν) εἶναι τῆς αἰς τοῦ παρόντος· ἂν δὲν λάβω μὴτ' εἰς
αὐτὴν ἀπόκρισιν πρὸς τὸ τέλος τοῦ μηνός, ἀνάγκη εἶναι
ν' ἀλλάξω τῶν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῶν μου τὸ ὕφος, ἐπει-
δὴ ζητεῖ νὰ μὲ ἀφανίσῃ οὕτως ἀνηλεῶς. Συλλογίζομαι
καὶ τοῦτο, μὴ τοὺς συνέβῃ κάμμία δυστυχία ἀπροσδόκη-
τος· ἀλλὰ μῆτε τὸ τοιοῦτον δυστύχημα εἶναι ἱκανὸν νὰ
δικαιολογήσῃ τὴν σιωπὴν. Παρακαλῶ σε, ἂν ἔχῃς τρό-
πον, δός ἄδειαν τὸν Τραπεζίτην σου νὰ μὲ βοηθήσῃ καὶ
διὰ 1000 φρ. ἂν ἔλθω εἰς ἀνάγκην νὰ τὰ ζητήσω διὰ
τὴν ζωτροφίαν μου, καὶ διὰ τὴν δαπάνην τῆς μετοικε-
σίας μου τὸν ἐρχόμενον μῆνα.

Ἡ ἐπιστολή, τὴν ὁποίαν μ' ἐπεμψας κατὰ τὴν 6 τοῦ
παρόντος, εἶναι τοῦ Πρωτοψάλτου τῆς Σμύρνης. Δὲν
ἔψαλεν ἀκόμη παλινωδίαν.

Υἱάτινε.

82.

Κατὰ μῆνα Ἰούλιον 1807.

Φίλε ἀσπάζομαι σε.

Ἐπρεπεν ὅσῃν ἔδειξας προθυμίαν καὶ ταχύτητα εἰς τὸ
νὰ μὲ βοηθήσῃς, τόσῃν ἄλλην νὰ δείξω ἐγὼ εἰς τὸ νὰ
σ' εὐχαριστήσω. Ἀλλ' ἔξω τῶν φροντίδων τοῦ τύπου,

αἱ ὁποῖαι προσαυξάνονται εἰς τὸ τέλος ἐκάστης ἐκδόσεως μὲ τὰς ἀποστολὰς καὶ μὲ τὰ στιχώματα, ἔχω τώρα καὶ τὴν μέριμναν τῆς μετοικεσίας, ἥτις εἶναι δι' ἐμὲ ἀληθινὴ μετοικεσία Βαβυλῶνος. Αὕτη εἶναι ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποῖαν δὲν ἀπεκρίθην πάραυτα εἰς τὴν ἐπιστολὴν σου 24 Ἰουνίου. Ἐπειτα ἤμην καὶ πληροφορημένος, ὅτι δὲν ἐμελλες νὰ κρίνης τὸ πολὺ ἢ ὀλίγον τῆς εὐγνωμοσύνης μου ἀπὸ τὸ ταχύτερον ἢ βραδύτερον τῆς ἀποκρίσεώς μου.

Τέλος πάντων ἀπεκρίθη ὁ φίλος πέμπων ἅμα καὶ 6000 φρ. Ἀπολογεῖται ὅτι μ' ἔγραψε δῖς, καὶ ὅτι εἶχε δώσει καὶ προσταγὴν εἰς τὴν Μασσαλίαν νὰ μ' ἐμβάσῃ 3000 πρὸς ὥραν· ἔπειτα ζητεῖ συγγνώμην, ὑποσχόμενος ὅτι τοιαύτη ζάλη δὲν θέλει πλέον προξενηθῇ εἰς ἐμέ. Τοῦτο τῆς συγγνώμης εἶναι αἰνιγμα. Ἄν ἔγραψε δῖς, διὰ τί συγγνώμην; Ὅπως ἂν ᾔηναι τὸ πρᾶγμα, σὲ βεβαιώνω ὅτι μ' ἐζάλισε τόσο, ὥστε μόλις ἀναλαμβάνω τώρα τὰς δυνάμεις τῆς κεφαλῆς μου.

Εἰς τὴν ἑκτὴν τοῦ παρόντος σ' ἐπεμψεν ὁ Allais διὰ τοῦ Franck μίαν Πάλλαν, περιέχουσαν 100 ἀντίτυπα τοῦ πρώτου τόμου τοῦ Ἰσοκράτους εἰς φύλλα, καὶ 9 ῥαμμένα. Περὶ τῶν ἑκατὸν θέλεις ἀκολουθήσει τὴν θέλησιν τοῦ ἐν Λιβόρνῳ Ζωσιμᾶ. Τὰ ἐννέα φύλαξον παρακαλῶ δι' ἐμέ, ἕως νὰ σὲ πέμψω καὶ τὰ τοῦ δευτέρου τόμου, καὶ τότε σὲ φανερόνω τί πρέπει νὰ κάμης περὶ αὐτῶν. Τὴν τιμὴν τῶν ἑκατὸν ἐκάστου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διορίσω ἀκόμη ἐὰν δὲν τελειωθῇ ὁ δεῦτερος τόμος, ὅστις ἤθελεν ἤδη εἶσθαι πρὸ πολλοῦ τελειωμένος, ἐὰν διὰ τὴν κακὴν μου τύχην δὲν ἐσύμβαιενεν ὅ,τι συνέβη.

Τὸ ἀντίτυπον διὰ σὲ στιχόνεται εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος τοῦ Προδρόμου, καὶ θέλεις τὸ λάβεις εἰς τὸν καιρόν. Παρὰ

ταῦτα θέλεις εὐρεῖ εἰς τὴν Πάλλαν: 1 τὴν Οἰκονομίαν τοῦ Φοεσίου, ἤγουν τὸ λεξικὸν τοῦ Ἱπποκράτους· 2, τὸ Λιχνικὸν ἢ γαστρονομικόν, μηνολόγιον εἰς πέντε τομίδια· 3, Ἐπιστολὰς πορτογαλλικὰς· 4, Ἐνθυμήματα τοῦ Νικολάου *pensées de Nicole*, βιβλίδιον φιλοσοφικόν, καταμουζαλωμένον ἀπὸ τὸν ἐκδότην, μὲ εἰσαγωγὴν ἀντιφιλόσοφον. 5, Λεξικὸν τῶν παιδιῶν ἢ παιγνιῶν, ἐπινόημα νέον καλόν, ἀλλὰ τὸ ὅποιον δύναται νὰ γένῃ καλῆτερον δι' ἡμᾶς μὲ τὸν καιρὸν ἀπὸ ἀνθρώπων ὅστις νὰ ἐξεύρῃ τι περισσότερον παρὰ τὰ καλὰ γραμματικὰ τοῦ ἀγιορεινοῦ θηρίου· 6, ἄλλα τινὰ φυλλάδια ὅχι ἀξιόλογα· 7 διαφόρους (ἐπτὰ ἢ ὀκτώ) ἐφημερίδας, τὰς ὁποίας παρήγγειλα τὸν Allais νὰ τὰς διαθέσῃ εἰς τρόπον, ὥστε νὰ μὴν ᾖναι καταφανεῖς.

Αἱ ἑκατὸν εἰκόνες τοῦ Ἱσοκράτους εὐρίσκονται εἰς τὴν αὐτὴν πάλαν εἰς δέσμην χωριστὴν· καὶ παρακαλῶ, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ νὰ στιχῶσῃ διὰ τὸν Ζωσιμᾶν, νὰ παραγγείλῃς τὸν στιχωτὴν νὰ τὰς θέσῃ εἰς τὸν τόπον, ὡς εὐρίσκονται εἰς τὰ ἐννέα ῥαμμένα τὰ ἰδικά μου· θέλεις ὡσαύτως τὸν διδάξῃς ὅτι εἶναι καὶ δύο Cartons, ὡς αὐτοὶ τὰ ὀνομάζουσιν τὸ ἐν σελ. 8-9, τὸ ἄλλο σελ. 447-448, καὶ διὰ νὰ μὴ συμβῇ λάθος τὰ περικλείω εἰς τὴν παροῦσαν, διὰ νὰ τὰ παραβάλλῃς μὲ τὰ ῥαμμένα μου, καὶ νὰ καταλάβῃς τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἔγιναν. Ἡ συνήθεια εἶναι νὰ ἐπιστρέφῃ ὁ βιβλιοδέτης ὅλα τὰ ἡμαρτημένα φύλλα, ὡς ἀπόδειξιν ὅτι ἔβαλεν ἀντ' αὐτῶν τὰ ἀναμάρτητα.

Θέλεις εὐρεῖ τελευταῖον εἰς τὴν Πάλλαν τοὺς τέσσαρας τελευταίους τόμους τῆς φυσικῆς ἱστορίας διὰ τὰ Ἰωάννινα· ἔμεινεν ὁ 95 ἐδῶ διὰ παράδειγμα τοῦ στιχώματος

τοῦ Πίνακος, ἂν καὶ ἦναι πάντῃ ἀθέβαιον ὅτι θέλουν λάβει τὸν κόπον νὰ δώσωσι τόμον 125^{ον} περιέχοντα τὸν πίνακα. Κατεχώρισα εἰς τὸ χρέος τοῦ λογαριασμοῦ σου 23 δι' αὐτὰ κατὰ τὴν ἐγκεκλεισμένην σημείωσιν τοῦ Allais, τὰς ὁποίας θέλεις λάβει ἀπὸ τὸν κύριον Κώνσταν Ἀναστασίου ἀσπασάμενος ἀπὸ μέρους μου.

Ὁ συσταθεὶς παρὰ σοῦ κατευοδῶθη, καὶ μ' ἔφερε τὰ βιβλία, ἤγουν τὸν Εὐτρόπιον, τὴν Ἑλληνογαλλικὴν Γραμματικὴν, καὶ τὴν Γραικικὴν Γραμματικὴν. Καιρὸν νὰ τὰ ἐξετάσω δὲν ἔλαβα. Ὁ κομιστὴς φαίνεται ὡς τὸν εἰκάζεις, ἰδιότροπος ἢ μονόχνωτος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀποτέλεσμα πολλάκις τῆς μελαγχολικῆς τοῦ σώματος κράσεως καὶ τοιαύτην κράσιν δείχνει καὶ ἡ φυσιογνωμία καὶ ἡ συνομιλία του. Il n'y a pas grand mal à cela. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἰδιότροποι οὗτοι εἶναι καὶ ἰδιοπράγμονες. Ὁ Θεὸς νὰ σέ φυλάττῃ ἀπὸ τοὺς πολυπράγμονας. Μ' ἐχάρισε καὶ ἔν ὠσάριχον, τὸ ὁποῖον ἐχάρισα κ' ἐγὼ εἰς ἄλλον. Μ' ἐσυμβουλευθῇ διὰ κατοικίαν καὶ τὸν ἐπεμψα πάραυτα μὲ μικρὸν ἐπιστολίδιον πρὸς τὸν τῆς Μαίας, νὰ τὸν προξενήσῃ ἐκεῖ πλησίον του κατάλυμα. Διὰ τὸ τόσον εὐτελὲς ὑπουργήμα μ' εὐχαρίστησε μὲ τόσῃν ἰλαρότητι, καὶ διάχυσιν τοῦ μελαγχολικοῦ του προσώπου, ὅσῃν δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ δείξῃ μητ' ἂν ἤρχετο ἀμέσως ἀπὸ κάμμιαν πόλιν ἀνθρωποφάγων, ἢ ἂν εἶχε συσταθῇ εἰς ἀνθρωποφάγον. Τὴν ἐπαύριον ὁμοῦς ἦλθεν ὁ τῆς Μαίας μὲ μέγα γάλην ἐκπληξιν καὶ ταραχὴν προσώπου σκηνικὴν, ὡς νὰ ἦτο περὶ σωτηρίας τῆς Ἑλλάδος ὁ λόγος, καὶ μ' ἀνέφερεν ὅτι ὑπῆγε ναι πρὸς αὐτὸν μὲ τὸ ἐπιστολίδιον, καὶ εὗρηκε καὶ τὴν ποθουμένην κατοικίαν, ἀλλ' ὑπερίσχυσε γένος τις εὐρισκόμενος ἐδῶ ὁ Τζ. καὶ τὸν ἔσυρεν ἐντάμα

του, καὶ τὸν ἐκατοίκισεν, ὅπου κατοικεῖ αὐτός. Φοβούμενος τὰς γραϊκὰς λέσχας (commerages) τὸν εἶπα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἡλικίαν ἱκανὴν νὰ κρίνῃ τί τὸν συμφέρει, καὶ μήτ' αὐτὸς μήτ' ἐγὼ, δὲν εἶχομεν κανέν δικαίωμα νὰ ἐναντιωθῶμεν εἰς τὴν θέλησιν του. Ἐνθυμήθην (χωρὶς ὅμως νὰ τὴν κοινωνήσω εἰς αὐτόν) καὶ τὴν παροιμίαν τὴν «Ὁ,τι ἐξεύρει ὁ τρελὸς οἰκοκυρὶς, δὲν ἐξεύρουν ἑκα-» τὸν ἐξῶθεν φρόνιμοι ».

Μοῦ τρώγεις πάντοτε τὴν καρδίαν μὲ τὴν ὑποψίαν τῆς ἐνδεχομένης παρὰ τῶν Ζ. ζήλοτυπίας. Τοιαύτη ἐπιστολὴ πρὸς αὐτούς, ὅποια εἶναι ἢ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Η. φίλε μου, δὲν καταλαμβάνεις ὅτι εἶναι χλεύη. Εἶθε νὰ ἦσαν ὀλίγον τι ἀλευρωμένοι! καὶ οἱ αὐτοσχ. στ. ἦτο δυνατόν νὰ προσφωνῶνται εἰς αὐτούς; Ἐπειτα αἱ πρῶται γραμμαὶ τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης δὲν εἶναι ἱκαναὶ νὰ τοὺς πληροφορήσωσιν, ὅτι ἄλλου εἶδους ἐπιστολὰς δὲν εἶμαι ἐπιτήδειος νὰ *γκιάνω*; Βλέπεις ὅτι ὁσάκις παρασταθῇ εἰς ἐμὲ ἀφορμὴ ν' ἀναφέρω τ' ὄνομά των, ἀποδίδω εἰς αὐτούς τὸν δικαίως ὀφειλόμενον ἔπαινον. Τί περισσότερον ὅτι ἔπρεπε νὰ κάμω στοχάζεσαι σύ; Ὅτι ἔχουσι δίψαν ἐπαίνου ἄσθεστον τὸ καταλαμβάνω· ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ ζητῶσι νὰ τὴν θεραπεύσωσι περισσότερον μὲ τὸν γρήγορον πολλαπλασιασμόν τῶν ἐκδόσεων. Καὶ τίς εἶναι καλὸς νὰ τοὺς διδάξῃ τί θέλει νὰ εἴπῃ ἐκδοαὶς παλαιοῦ καὶ δοκίμου συγγραφέως; ὁπόταν μήτ' ἐγὼ δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀφ' οὗ τὸ ἐδιδάχθην ἀπὸ τὴν πείραν; Μηγαρὶ τὸ καταλαμβάνουν οἱ ἐκεῖ κάτω κυλιόμενοι εἰς τὰ καλὰ γραμματικά; καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ τὸ καταλάβωσιν, ὅσοι δὲν ἐξεύρουν μήτε καλὰ μήτε κακὰ; Διὰ τὸ ἀδύνατον τῆς τοιαύτης διδασχῆς, ἔπειτα καὶ διὰ τὸ πολύμο-

χθον τοῦ ἔργου, ἀπεφάσισα νὰ παραιτηθῶ ἀπὸ σημειώσεις εἰς τὸ ἐξῆς, καὶ νὰ ἀρκοῦμαι εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ κειμένου. Χωρὶς τὰς αἰτίας ταύτας ὁ σκοπός μου ἦτο νὰ ἀκολουθῶ πάντοτε τὴν παράθεσιν τῆς παλαιᾶς μὲ τὴν νέαν γλῶσσαν, καὶ οὕτω κατ' ὀλίγον νὰ μεταγγίσω εἰς τὰς σημειώσεις τῶν καθεξῆς ἐκδόσεων, ὅσα ἀτάκτως σκορπισμένα καὶ φυρμένα, ὡς τῆς λολῆς τὰ μαλλία (κατὰ τὴν παροιμίαν), εὐρίσκονται εἰς τὰς κατὰ μέρος ἰδίας μου σημειώσεις.

Ἡ τιμὴ τοῦ Προδρόμου εἶναι φίλε μου 9.14 σολδία τὸ ἀντίτυπον, καθαρὰ δηλονότι. Εἰς τοὺς βιβλιοπώλας δίδονται, καθὼς πρέπει νὰ ἔμαθες, 13 ὡς 12, καὶ πωλοῦσιν αὐτοὶ πρὸς 12, ἀπὸ τὰς ὁποίας κρατοῦσι διὰ κομισιῶνε των τὸ 13^{ον} ἀντίτυπον, καὶ πρὸς τούτοις 30 σολδία εἰς ἕκαστον τῶν 12, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν λοιπὸν ταύτης τῆς δαπάνης, μένουσι καθαρὰ διὰ τοὺς Ζ. σχεδὸν 9.14, εἰς αὐτὰ ὅμως δύνασαι (ἂν δύνασαι) νὰ προσθέσης ὀλίγον τίποτε διὰ τὸ ἐντεῦθεν ἕως αὐτοῦ ἀγῶγιν.

Ἐκαμεις καλὰ προσθέτων ὅσα ἐπρόσθεσες εἰς τὸ παιγνίδιον τῆς Ἑλλ. ἱστορίας. Ἐχει δίκαιον ὁ Κούμας νὰ σὲ συμβουλεύῃ τὸ δαπανηρότερον. Ἐξεύρεις πόσῃν δύναιμι ἔχουν αἱ εἰκόνες εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νέων, καὶ διὰ τί νὰ μὴν εἶπω καὶ τῶν γερόντων; Εἰς ἡμᾶς μάλιστα τοὺς εἰκονοπροσκυνητάς.

Καλὸν ἦτον νὰ προφθάσης εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔν ἧ δύο ἄδετα ἀντίτυπα τοῦ Ἰσοκράτους.

Ἀκούω ὅτι ὁ Reclam ζητεῖ ὑπομονὴν ἀπὸ τοὺς δανειστάς του. Ἐχεις εἶδῃσιν τούτου; ὁ Allais μὲ λέγει ὅτι δὲν εἶναι χρεωκοπία, ἀλλ' ἀποτέλεσμα προσωρινὸν τῶν περιστάσεων τοῦ παρελθόντος πολέμου· ὅπως ἂν ᾖναι

τὸ πρᾶγμα, δὲν ἐξεύρω πρὸς τίνα τῆς Λειψίας νὰ στείλω Ἰσοκράτας. Μ' ὠνόμασες ἓνα Γραικόν, ἀλλὰ δὲν ἐνθυμουμαι ἂν μὲ τὸν εἶπες Θεοχάρην. Τὸ δὲ ἐπωνύμιον ἢ παρακίλιόν του ποῖον εἶναι; Τὸν γνωρίζει ὁ Ζωσιμᾶς;

Πρὸς τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου ἔρχεται πρὸς σέ καὶ ὁ δεύτερος τόμος τοῦ Ἰσοκράτους, περιέχων τὰς εἰς εἰς αὐτὸν σημειώσεις.

Ἐπειδὴ μὲ εἶπες ἄλλην φοράν, ὅτι καταγίνεσαι εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ βίου τοῦ Ἐπαμινώνδου, σ' ἐνθυμίζω τὸν βίον τοῦ Ἐπαμινώνδου γραμμένον Λατινιστὶ ἀπὸ τὸν Κορνήλιον Νέποτα. Ὁ Νέπος μετεφράσθη εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν, εἰς Βενετίαν.

Ἄν καὶ δὲν ἐτελείωσεν ἀκόμη ὁ Ἰσοκράτης, ἐγὼ ὁμως ἤρχισα τὸν τρίτον τόμον τῆς Βιβλιοθήκης, διὰ νὰ κερδήσω τὸν καλὸν καιρὸν τοῦ θέρους, ὅπου ὅλα εἶναι εὐκολώτερα.

Κάμε τρόπον, δίδων τὴν ἐγκεκλεισμένην πρὸς τὸν Schaumbourg, μὲ τρόπον εὐμορφον ν' ἀποσπάσης ἀποκρισιν ἐγγραφον. Μὲ φαίνεται πρὸς τούτοις, ὅτι κατὰ τοὺς νόμους δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀπόκρισιν. Ὁ ἐδῶ ἡρνήθη, ὅτι ἔστειλεν ἐξεμπλάρια εἰς αὐτόν· ἀπὸ τὸν αἰσχυνητὴρὸν ὁμως τρόπον τῆς ἀρνήσεως, καὶ ἀπὸ ἄλλους ἐλέγχους ἀναντιρρήτους (ἐπειδὴ πωλεῖ, καὶ εἰς μέγα χαρτίον ὁ φίλος ἐδῶ) τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀποδεδειγμένον· πρὸς τὸ τέλος τοῦ Αὐγούστου ἔχομεν νὰ καθαρίσωμεν τοὺς λογαριασμούς, ὅθεν ἔχων τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Schaumbourg, ἐμπορῶ νὰ τὰ περάσω εἰς χρέος του, καθὼς καὶ ὅλα ὅσα ἐπώλησεν ἐδῶ. Ἰσοκράτας νὰ τὸν στείλῃ εἶναι ἀδύνατον, ὅτι ἔχω τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰσοκράτους, τὴν ὁποῖαν αὐτὸς δὲν ἔχει, πλὴν ἂν ἡ ἀναισχυντία φθάσῃ εἰς τὸ νὰ

χαλκογραφήσῃ καὶ εἰκόνα, τὸ ὅποιον εἶναι κινδυνῶδες εἰς τὴν τιμὴν του.

Ἡ νέα μου κατοικία, εἰς τὴν ὁποίαν μεταφέρομαι μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἐβδομάδας εἶναι *Rue notre Dame de Victoires* N° 34. Ἐνθυμοῦ το καλὰ καὶ ὑγίαινε.

83.

20 Αὐγούστου 1807.

Ἐλαβα φίλε, τὴν ἐπιστολὴν τῆς 7^{ης} Αὐγούστου, καὶ πάλιν εὐχαριστῶ σε διὰ τὴν ὁποίαν ἔδειξες προθυμίαν εἰς βοήθειαν μου. Καὶ σὲ βεβαιόνω πάλιν ὅτι τόσῃ ἐστάθῃ ἡ ζάλη μου, ὥστ' ἀκόμη αἰσθάνομαι τὰ ἐπακολουθήματα της.

Τὸν ἰδιότροπον μητ' ἐγὼ δὲν τὸν ἶδα πλέον μετὰ τὰς δύο πρώτας συντυχίας· τὴν πρώτην ἤλθε μὲ τὰ σταλθέντα ἀπὸ σὲ βιβλία, τὴν δευτέραν μὲ τὸ ῥοτάριχόν του.

Μήτ' εἶμαι, μήτε δυνατόν εἶναι νὰ κατασταθῶ ποτὲ πλούσιος· ὅσα ὅμως σ' ἔστειλα ὀλίγα βιβλίδια δὲν τὰ ἡγόρασα διὰ σέ. Εὐρέθησαν εἰς ἐμὲ ἀγορασμένα κατὰ διαφόρους καιροὺς, καὶ τέλος ἄχρηστα γενόμενα τὰ ἐχώρισα ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην μου διὰ νὰ ἐτοιμάσω τόπον εἰς ἄλλα ἀναγκαϊότερα.

Εὐχῆς ἄξιον ἦτον ἡ εὕρεσις τῶν λειπόντων τοῦ Τίτου Λιβίου· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀγνοεῖται παντάπασιν ἀκόμη εἰς τοὺς ἐνταῦθα ἡ τοιαύτη δωρεά, μὲ φαίνεται ἀπίθανος.

Τὸ περὶ τοῦ Reclam, ἐρώτησιν δὲν χρειάζεται. Πρέπει νὰ ἀσφαλίσῃς τὸ κτῆμά σου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Allais

ων καὶ αὐτὸς ἔξ ἧ ἐπτά χιλιάδας φράγκα ἐμπεπλεγ-
 ένα εἰς τὸν αὐτόν, ἡσυχάζει ὁμως, νομίζων ὅτι εἶναι
 ναβολὴ πληρωμῆς προξενηθεῖσα καὶ εἰς τὸν Reclam καὶ
 εἰς ἄλλους δύο τῶν ὁμοτέχνων του ἀπὸ τὰς ἀπροσδοκή-
 ους τοῦ πολέμου περιστάσεις, καὶ ὄχι ἀληθῆς χρεωκο-
 πία, εἰπέ τὸν Θεοχάρη νὰ μεταχειρισθῇ τὸ πρᾶγμα τιμίως
 καὶ πολιτικῶς, ἤγουν νὰ ἐξετάσῃ πρῶτον τὴν κατάστα-
 σιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειτα μὲ φαίνεται, ὅτι καὶ ἂν ἦναι
 χρεωκοπία, οἱ Ἡλιόδωροι νομίζονται παρακαταθήκη,
 ἐπειδὴ πωλοῦνται διὰ λογαριασμόν σου, τοῦλάχιστον κατὰ
 τοὺς ἐνταῦθα νόμους· ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, μὴν
 ἀποκοιμηθῇς· καθὼς ἔγραψα καὶ πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν, περὶ
 τῶν προδρόμων.

Ἄν δὲν σ' ἀρέσκη τὸ ὕφος τοῦ Γαλατικοῦ βιογράφου,
 δὲν εἶσαι χρεώστης νὰ τὸν μεταφράσῃς, ἐπειδὴ τὰς αὐτὰς
 πηγὰς ὅθεν ἔλαβε τὰ περὶ τοῦ Ἐπαμινώνδου, καὶ ὄχι
 ἄλλας, ἔχεις ἐξανάγκης νὰ μεταχειρισθῇς, σύγγραψέ τον
 ὡς σέ δοξεῖ· ἂν ἔχῃ κρίσεις ἰδίᾳς του ἱστορικός, ἐμπορεῖς
 νὰ σημειώσῃς τὸ ὄνομά του.

Τῆς ἰδεολογίας ὁ συγγραφεὺς M^r De Traiy ἔχει τὸν
 νῆδον τοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν· καὶ κινούμενος ἀπὸ φι-
 λιστοργον μέριμναν μὲ παρεκάλεισε διὰ φίλου, νὰ σέ πα-
 ρακαλέσω νὰ συγχωρήσῃς νὰ διδῇ ὁ νέος εἰς τοὺς ἀδελ-
 φούς σου τὰς πρὸς τὸν πατέρα του ἐπιστολάς, διὰ νὰ
 τὰς πέμπῃς ἀσφαλῶς ἐδῶ ἢ ἀμέσως ἢ διὰ τοῦ Ἰορδά-
 νου σου, λαμβάνων τὴν δαπάνην τῆς πόστας. Δέξου
 λοιπὸν διὰ χάριν μου καὶ ταύτην τὴν φροντίδα, χωρὶς
 ὅμως ζημίαν σου.

Ἐὰν ἀληθῶς ὁ Διδότος δὲν ἔπεμψε Προδρόμους πρὸς
 τὸν Schaumbourg, ἔκαμες καλὰ νὰ μὴ τὸν δώσῃς τὴν

ἐπιστολήν μου. Ἄλλ' ὅμως καὶ ἂν τοῦτο δοθῇ, ἀνάγκη εἶναι ὡς παριστάνων πρόσωπον τοῦ κτήτορος, νὰ μάθω, τίς πέμπει Προδρόμους ἄβουλά μου. Ἀφάνισον λοιπὸν ἐκείνην, καὶ δὸς παρακαλῶ τὴν ἐγκεκλεισμένην εἰς τὴν παροῦσαν σφραγισμένην ἢ ἀσφράγιστον· χρεῖα δὲν εἶναι νὰ παρασταθῇς αὐτός. Πέμψε τον δι' ὅτινος θέλεις· ἀπόκρισιν ὅμως νὰ ζητήσῃ, ἢ καὶ ἐγγράφως καὶ καθαρῶς τὸ ὄνομα τοῦ στείλαντος. Ἄν ᾖναι τίμιος ἄνθρωπος δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἀπόκρισιν.

Ὅταν λάβῃς τὸν πρῶτον τόμον τοῦ Ἰσοκράτους, δὸς ἐκ μέρους μου ἀπὸ τὰ ραμμένα ἐν ἀντίτυπον τὸν Κούμαν, ἐν τὸν Ἀλεξανδρίτην (τὸν ἱατρὸν λέγω) ἐν τὸν Πόπ, καὶ ἐν τὸν Ἀρχιμανδρίδην Δούκαν, καὶ σημειῶσαι ἐν τοσούτῳ (νὰ ζήσης!) τὰ ὀνόματα, διὰ νὰ δώσῃς καὶ τοὺς δευτέρους τόμους ὅταν σὲ σταλθῶσι. Ἀσπάζομαι καὶ σὲ καὶ τοὺς σοὺς.

Τὸν Κούμαν ἐλθισμόνησα νὰ εἶπω ὅτι τὸ Λεξικὸν τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν εἶναι μεταγλωττισμένον εἰς τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν, καὶ κατὰ πολλὰ αὐξημένον (εἰς 20 ἢ 22 τόμους) δι' ὅσα ἀποβλέπουσι τῶν Ἰταλῶν λογίων τὴν βιογραφίαν. Δὲν ἐξεύρω ἂν μεταφράζῃ τοῦτο, ἢ τὸ τῆς Γαλατικῆς ἐκδόσεως. Κάλλιον ἦτο ἡ μετάφρασις τοῦ Ἰταλικοῦ. Ὅποιον ὅμως προκρίνῃ τῶν δύο, πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ λάβῃ καὶ τὰς τοῦ Ἰταλοῦ ἐκδότου προσθήκας. Εἶναι νομίζω καὶ Ἀγγλικὸν εἰς δύο ἢ τρεῖς τόμους διὰ μόνην τὴν βιογραφίαν τῶν Ἀγγλων ἐνδόξων. Καταλαμβάνεις καλὰ ὅτι τοιοῦτον λεξικὸν ἐντελές, τρόπος δὲν εἶναι νὰ συντεθῇ, πλὴν ἀφοῦ ἕκαστον ἔθνος γράψῃ τὴν βιογραφίαν τῶν ἰδικῶν του. Ἐπεταὶ ἐκ τούτου ὅτι πρέπει καὶ ὁ Γραικὸς ἐκδότης, ὅστις ἂν ᾖναι, νὰ προσθέσῃ

οὓς ἀφῆκεν ὁ Γάλλος τῶν ἐνδόξων Γραικῶν, ἐκείνων λέγω ὅσοι φεύγοντες τὴν Τουρκικὴν τυραννίαν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐσκορπίσθησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν φέροντες ἐντάμα καὶ παραδίδοντες τὴν Ἑλληνικὴν σοφίαν. Περὶ τούτων ἰδίως ἐξέδωκε λατινιστὶ σύγγραμμα ὁ Ἀγγλος Hody ἐπιγραφόμενον «De Graecis Mustribus linguae Graecae litterarumque humaniorum institutoribus». Ἐπειτα καὶ τοὺς μετ' αὐτούς, ἔχουν τοὺς ὅσοι ἔζησαν εἰς αὐτὴν τὴν τυραννίαν, τοὺς ὅποιους θέλει εὐρεῖ εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Φαβρικίου, ὅθεν τοὺς μετέφερε καὶ ὁ Εὐγένιος εἰς τὸ προοίμιον τῆς λογικῆς του. Παρ. χάρ. Δὲν εἶναι ἄδικον νὰ μὴν εὐρίσκηται εἰς τὸ λεξικὸν ὁ Γεωγράφος Μελέτιος, ὅποτε κατεγράφησαν εἰς αὐτὸ ἀναριθμητὰ ἄλλα ὀνόματα ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι δὲν ἤξιζαν τὸν Μελέτιον; Τὸ λεξικὸν τοῦτο χρειάζεται προσοχὴν μεγάλην. Γέμει ἀπὸ σφάλματα ἱστορίας, χρονολογίας κτλ. Ἀπ' ἐμὲ μεγάλην βοήθειαν μὴν ἐπιζῶσι· μῆτε τῆς ἱστορίας εἶμαι πολλὰ εἰδήμων, καὶ καιρὸν περισσότερον δὲν ἔχω παρὰ τὸν ὅσος ἀρκεῖ νὰ δειγνῶ μόνον τοὺς σκοπέλους. Εἰς αὐτοὺς ἀνήκει ἡ φροντισὶς ὅλη νὰ μὴ ναυαγήσωσι.

-84.

15 Σεπτεμβρίου 1807.

Rulhiere, dans son *Histoire de l'Anarchie de Pologne*, publiée à Paris en 1807, en 4 volumes, dit en parlant des habitants de l'Hépire (Vol. 3, p.316):

« On y trouve, après deux mille ans, les mêmes » inclinations et le même courage, et nous pouvons » déjà remarquer ici ce que les récits suivans con- » firmeront encore, que dans la Grèce captive, de » toutes parts couverte de ruines, dont tous les gou- » vernemens ont été détruits, dont les révolutions » successives ont transformé les temples en églises, » et la plus part des églises en mosquées, après » tant de siècles et de bouleversemens, le génie de » chaque lieu reste toujours le même ».

« Μετὰ δύο χιλιάδας ἐτῶν εὐρίσκονται ἀκόμη εἰς αὐ-
τὴν αἱ αὐταὶ κλίσεις, ἡ αὐτὴ εὐψυχία. Καὶ δύναμαι νὰ
σημειώσω τώρα ὅ,τι καὶ αἱ καθεξῆς διηγήσεις θέλουν βε-
βαιώσαι περισσότερον, ὅτι εἰς τὴν αἰχμάλωτον Ἑλλάδα,
σκεπασμένην πανταχόθεν ἀπὸ ἐρείπια, τῆς ὁποίας ὅλαι
αἱ πολιτικαὶ κυβερνήσεις κατεστράφησαν, καὶ αἱ ἄλλε-
πᾶλληλοι μεταβολαὶ μετεμόρφωσαν τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν
εἰς Χριστιανῶν ἐκκλησίας, καὶ τούτων πάλιν τὰς περισ-
σοτέρας εἰς Ὀθωμανῶν προσκυνητήρια, μετὰ τοσούτους
αἰῶνας, καὶ τόσας ἀναστατώσεις, ἐφύλαξε πᾶσα χώρα,
τὴν ἰδίαν αὐτῆς φύσιν ἀμετάβλητον ».

15 Σεπτεμβρίου 1807.

Τοῦτ', Ἀλέξανδρε φίλε, μ' ἐφάνη χρήσιμον εἰς τὴν
κατὰ τοῦ Βαρθόλδου ἀντιρρῆσιν· διότι εἶναι ἀνδρὸς τοῦ
ὁποίου ἡ πρὸ μικροῦ ἐκδοθεῖσα περὶ τῆς ἐν Πολορίᾳ ἀναρ-
χίας ἱστορία, παρεβάλλθη σχεδὸν μὲ τὸν Θουκυδίδην καὶ
μὲ τὸν Τάκитον. Ἡ σύγκρισις ἴσως εἶναι ὑπερβολικὴ
μ' ὅλον τοῦτο τὴν ἀνέγνωσα μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν.

κ' ἤθελα τὴν ἀγοράσει διὰ σέ, ἂν ἤμην βέβαιος ὅτι συγ-
χωρεῖται ἡ εἰσοδὸς τῆς αὐτοῦ. Ἡ ἱστορία τῆς ἱστορίας
αὐτῆς εἶναι πολλὰ νόστιμος. Ὁ συγγραφεὺς ἀπέθανε
πρὶν τὴν τελειώση, καὶ ἴσως εἰς πολλὰ μέρη τὴν ἀναθεω-
ρήσῃ καὶ τὴν διορθώσῃ. Τὸ ἀντίγραφόν του ἔπεσεν εἰς
Καπουκίνου χεῖρας, ὅστις εὐσεβέστατα τὴν ἀκρωτηρία-
σεν εἰς πολλὰ μέρη, περικαθαρίσας ὅλα τὰ ζιζάνια τῆς
Φιλοσοφίας, καὶ οὕτω καθαρὰν καὶ χριστιανικὴν ἐτοιμά-
ζοντο νὰ δώσῃ εἰς τύπον τοῦ ταλαιπώρου Rulhiere τὴν
ἱστορίαν. Μέχρι τούτου δὲν θέλει σ' ἐκπλήξῃ τὸ πρᾶγμα·
ἀλλ' ἄκουε τὰ ἐξῆς· Ὁ Ἀστυνόμος (ναί, ὁ Ἀστυνό-
μος!) τὸ ἔμαθε, καὶ ἐφρόντισε νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὰς χεῖ-
ρας τοῦ νοθευτοῦ τὸ ἀντίγραφον, καὶ νὰ τὸ δώσῃ εἰς ἄλ-
λον ἐκδότην, ὅστις ἀπεκατέστησε τὰς ιδέας καὶ ἐννοίας
τοῦ συγγραφέως, καὶ τὴν ἐξέδωκε. Τοῦτο συνέβη ὀλίγους
μῆνας πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Αὐτοκράτορος. Μετὰ τὴν
ἐπιστροφὴν του, ἡ διὰ προσταγῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀστυ-
νόμου, ἡ διότι ἐξηγήθη καθαρὰ (τοῦτο εἶναι ἀληθέστα-
τον) εἰς συνομιλίαν μετὰ πολλῶν αὐλικῶν (ὁ πρῶτος) τί
δοξάζει περὶ τῶν πολεμούντων τὴν φιλοσοφίαν, καὶ εἰς
ποῖαν ὑπόληψιν τοὺς ἔχει, ἔπαυσεν ὁ κατὰ τῆς Φιλοσο-
φίας πόλεμος, τοῦλάχιστον ὁ φανερός, καὶ ὁ συγγραφεὺς
τοῦ Journal de l' empire, ἐβωβάθη πλέον. Ταῦτα εἶναι
τὰ νέα τῆς ἡμετέρας πόλεως, ὅχι τόσον εὐάρεστα εἰς τοὺς
Δουλάς.

Θέλεις ἄλλα νέα, ὡσαύτως παράδοξα, ἂν καὶ ὅχι τό-
σων ἀξιόλογα, ὁ καλός μου ἐξάδελφος μ' ἔγραψε τέλος
πάντων ἀποκρίσιν εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Προδρόμου τῆς
Ἑλλ. Βιβλ. καὶ ἀνέγνωσα τὴν ἐπιστολὴν του τρίς καὶ
τετράκις καθεξῆς, φοβούμενος μὴν ὄνειρώττω. Ἡ παρελ-

θοῦσα του πρὸς ἐμὲ διαγωγὴ μ' ἐμπόδιζε νὰ πιστεύσω τὰ λόγια ταῦτα : « Μεγάλην χαρὰν σοῦ ὁμολογῶ διὰ τὸ » δῶρον αὐτό, ἐπειδὴ λαμβάνω ἄκραν εὐχαρίστησιν ἀπὸ » τὴν ἀνάγκωσιν τῶν συγγραμμάτων σου. Διὰ τοῦτο σὲ » παρακαλῶ, ἐπειδὴ καὶ μοὶ (τὸ ΜΟΙ ἀγαπᾷ καὶ αὐτὸς) » ἔστειλες τὸν πρόδρομον, νὰ μοὶ στείλῃς, καθὼς δὲν ἀμ- » φιβάλλω, καὶ τὰ ἐπόμενα τούτου βιβλία, διὰ νὰ ᾔναι » τὸ δῶρον τέλειον, καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη μου πρὸς ἐσὲ πλη- » ρεστάτη. » Ἀπροσδόκητα ταῦτα εἰς ἐμέ.

Ἰδοὺ καὶ ἄλλα νεώτερα. Ὁ καλὸς Ῥώτας τῆς Τερ- γέστης ἀνεκαλύφθη τέλος πάντων δι' ἐπιστολῆς του γε- γραμμένης, τὴν 15 Αὐγούστου, τὴν ὁποίαν μὲ πέμπει (δὲν ἐξεύρω διὰ τί) διὰ τοῦ Ἀμοστελδάμ. Εὐχαριστεῖ διὰ τὸν σταλέντα Πρόδρομον, καὶ ὁμολογεῖ ὅτι αὐτὸς εἶχε πέμψει τὸ ἀντιφιλοσοφικὸν φλυάρημα τοῦ χηνώδους Καπουκίνου. Grand merci ! ὅχι δι' ἐμέ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐμπόδισιν τοῦ προξενουμένου ἀπὸ τὰ τοιαῦτα κακοῦ εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν ἀπαιδευτῶν. Ἄμποτε νὰ εἶχε πέσῃ εἰς χεῖράς του πρὶν τυπωθῇ καὶ ἡ Ἀντιφώνησις ! Θέλω τὸν ἀποκριθῇ μ' εὐχαρίστησιν, ἀλλὰ πότε δὲν ἐξεύρω. Ἐν τοσοῦτῳ παρακαλῶ σε νὰ τὸν πέμψῃς τρία ἀντίτυπα τοῦ πρώτου τόμου τοῦ Ἰσοκράτους ἀπὸ τὰ Ῥαμμένα, ὅταν τὰ λάβῃς, καὶ ἐλπίζω ὅτι τὰ ἔλαβες (λέγω τὰ σταλέντα 9, μὲ τὰ 100 εἰς φύλλα διὰ τοῦ Franek, τὴν 6 Ἰου- λίου). Ἐπειδὴ δὲν εἶναι φανερόν πότ' ἔχω νὰ τὸν γρά- ψω, παρακαλῶ νὰ τὸν φανερώσῃς διὰ τοῦ κυρίου Κούμα (τὸν ὁποῖον ἀσπάζομαι), ὅτι τὸ ἔν εἶναι δι' αὐτόν (τὸν Ῥώ- ταν), τὸ ἄλλο διὰ τὸν Παντιᾶν Ῥάλλην, τὸν φίλον του, καὶ τὸ τρίτον διὰ τὸν Γεώργιον Πιτζιπιόν, πρὸς τοὺς ὁποίους θέλει πεμφθῇ καὶ ὁ δεῦτερος τόμος μετ' ὀλίγας ἡμέρας.

ὡς τὴν 5 τοῦ παρόντος ἐστάλη πρὸς τὸν κύριον Σταυ-
 ῖωάννου κιβώτιον περιέχον στιχωμένους Ἰσοκράτεις.
 ὁ τοὺς χρυσοδεμένους εἰς μέγα χαρτίον μέλλει νὰ σέ-
 ῃ ἐν ἀντίτυπον ἐκ μέρους τοῦ Ζωσιμᾶ δῶρον. Ἐξω-
 του θέλεις λάβει παρὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ πακέτον περιέ-
 δύο ἀντίτυπα· τὸ δεμένον μὲ δέρμα μόσχινον πέμ-
 πρὸς τὸν ἀδελφόν σου ἐκ μέρους μου. Τὸ δὲ ἄλλο τὸ
 δετον (demi-reliure) ἐβάλθη μὲ λάθος εἰς τὸ πα-
 ρον, ὅθεν κράτει το δι' ἐμέ, ἢ ἂν ἔχης χρεῖαν, κάμε
 ὅ,τι θέλεις. Τὰς ἐγκεκλεισμένας δύο παρακαλῶ σε μὴ
 ρυθῆς νὰ πέμψης πρὸς τοὺς ὁποίους εἶναι γραμμέναι.
 Ὑγιαίνει πανοικὶ καὶ παγγενεὶ!

85.

28 Σεπτεμβρίου 1807.

Φίλε Ἀλέξανδρε,

Σ' ἔγραψα εἰς τὰς 20 μικρὰν ἐπιστολὴν· καὶ ἀναγκά-
 ζομαι τῶρα πάλιν νὰ σέ μεταγράψω, διὰ νὰ περικλείσω
 τὴν εἰς Μόσχαν ἐπιστολὴν, τὸ μὲν διότι τρόπον ἄλλον
 ἀπαραλίστερον δὲν γνωρίζω νὰ τὴν πέμψω, τὸ δέ, ὅτι
 μάλιστα δύναμαι νὰ μαντεύσω τ' ὄνομα τοῦ πρὸς τὸν ὁποῖον
 γράφεται. Παρακαλῶ σε λοιπὸν νὰ τὴν ἐπιγράψῃς Γα-
 λμασί, πρὸς τὸν ὡς νομίζω Σωτήριον . . . οἴλου, νὰ
 τὴν σφαιρίσῃς καὶ νὰ τὴν πέμψῃς ἀσφαλῶς.

Ἐδῶ κλεισμένην θέλεις εὑρεῖ καὶ τὴν καταχωρισθεῖσαν
 ἀπὸ τὸν Κλαυέριον εἰς τὴν Ἐγκυκλοπαιδικὴν ἀποθήκην

ἀνάκρισιν τοῦ πονήματος τοῦ Κούμα. Δός την εἰς αὐτόν με τοὺς ἀσπασμούς μου τοὺς φιλικούς· εἶπέ τον πρὸς τοῦ- τοις ὅτι ἔδωκα καὶ τὸ δεύτερον σῶμα τῆς σειρᾶς πρὸς ἄλλον φίλον, διὰ νὰ γράψῃ εἰς τὸν Γαλατικὸν Ἑρμῆν δευτέραν ἀνάκρισιν. Οὕτως ἔκρινα εὐλογον διὰ τὰς περι- στάσεις. Ἴσως οἱ φιλέλληνες σαλπιγῇται οὗτοι κατασι- γάσουσι τὰς ἀναισχύντους κλαγγὰς τῶν κολοιῶν καὶ τῶν κοράκων. Μὴ νομίση ὁμῶς ὅτι ζητῶ τρίτον σῶμα δι' ἐμέ, τὸ ὅποτον ἀκριβοδικαίως δὲν μὲ χρεωστεῖ. Ἐθυσίασα μετὰ χαρᾶς τὸ ἰδικόν μου εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος· καὶ ἡ θυσία ὀλίγον μὲ λυπεῖ.

Εἰπέ με πόσας λίτρας γαλατικὰς ἀξίζουν τὰ 8 φλω- ρίνια τῶν δύο σωμάτων τοῦ ἀθλίου Φραντζῆ. Εἰπέ με πρὸς τούτοις ἔαν ἔχετε τὸν τρόπον σὺ ἢ ὁ ἀδελφός σου, νὰ μὲ προξενήσετε 7 ἢ 8 σάλια, δηλονότι τσαυτὰ ὅσον νὰ συμπληρῶσι τὴν ποσότητα 3000 λιτρῶν Γαλατικῶν καὶ ἂν ᾖναι δυνατόν νὰ μὲ πεμφθῶσιν ἀσφαλῶς ἐδῶ πρὸ τοῦ τέλους τοῦ μέλλοντος χειμῶνος. Τὸ ζήτημά μου σὲ φαίνεται ἴσως παράξενον· ἀλλ' ἔχω χρεῖαν, φίλε, ν' αὐ- ξήσω τὴν βιβλιοθήκην μου, διότι ἐγήρασα, καὶ δὲν ἔχω πλέον μήτε καιρὸν μήτ' ὄρεξιν νὰ τρέχω εἰς τὰς δημο- σίους βιβλιοθήκας διὰ νὰ συνερανίζωμαι τὰ χρειαζόμενα εἰς τὸ ἐργόχειρόν μου· σιωπῶ καὶ τὴν ἀνάγκην νὰ στυ- χῶσω πολλὰ τῶν βιβλίων μου ἀκόμη ἀστίχωτα, καὶ διὰ τοῦτο δυσμεταχειρίστα. Δός με λοιπὸν τὴν εἰδῆσιν ἐγκαί- ρως, ἔαν ᾖναι δυνατὴ τοιαύτη βοήθεια, διὰ νὰ ἔχω ἔτοι- μον τὴν ποσότητα τῶν 3000 λιτρῶν. Μ' ἐκίνησε μάλα στα εἰς τοῦτο ὁ Βάμβας, ὅστις κερδαίνει (μὲ λέγει) τὰ διπλοῦν σχεδὸν τῆς τιμῆς εἰς ὅσα ἔφερεν εἰς βοήθειάν του.

Μ' ἐκαταπλάκωσαν πάλιν ταύτας τὰς ἡμέρας ἐπίστα-

αί, φίλε μου, πολλαί. Τὸν νοῦν μου ζητοῦν νὰ σηκώ-
ωσι, καὶ δὲν θέλουν σηκώσει μέγα πρᾶγμα, ἐπεὶδὴ τὸν
ὀλιγόστευσαν καὶ αἱ ἀσχολίαι, καὶ δεινότεραι παρὰ τὰς
ἀσυχολίας ἀνίαι. Χθὲς ἔλαβον καὶ ἀπὸ τὴν Ἰόνιον (ἢ
Ἐπτανησιωτιδα) Ἀκαδημίαν δίπλωμα μέλους ἐπιστο-
μαίου (correspondant), καὶ τοὺς θεσμοὺς (statuts)
τῆς νέας τῶν Ἀκαδημίας. Ἐχουσιν ἐδῶ πέντε πρέσβεις
ἀπεσταλμένους πρὸς τὸν αὐτοκράτορα· καὶ δὲν εὐρήκασι
τρόπον νὰ μὲ τὸ στείλωσι δι' αὐτῶν, ἀλλὰ τὸ ἔβαλαν οἱ
Γεννάδαι εἰς τὴν πόσταν, διὰ νὰ πληρώσω ὃ φράγκα καὶ
ἤμισυ· Je me serois bien passé d' un pareil honneur.

Ἀπὸ τοὺς πέντε πρέσβεις οἱ δύο ἔρχονται συχνὰ πρὸς
ἐμέ· καὶ ἔρχονται μὲ φιλοφροσύνην καὶ εὐνοίαν μεγά-
λην. Τοὺς λοιποὺς τρεῖς δὲν γνωρίζω ποίου χρώματος
εἶναι, μ' ὅλον ὅτι εἶναι συγκαταίκοι τῶν δύο. Συμπεραί-
νω ὅτι εἶναι φίλοι τοῦ κτηνώδους Φ.

Καὶ τὸ συμπεραίνω ἐκ τούτου. Εἶναι σχεδὸν μῆνες ἔξ
ἄρ' οὐ ἀπὸ τὴν Γένουαν ἔλαβον ἐπιστολὴν Ναυκλήρου
Ἰδριώτου ἀγνώστου εἰς ἐμέ, ὅστις μὲ ἐπαρεκάλει δι'
ὑπουργημά τι, ἀλλότριον παντάπασι τῶν συνήθων μου
ἀσχυλιῶν. Μ' ὅλον τοῦτο τὸν ὑπουργήσα προθύμως, καὶ
τὸν ἀντέγραψα. Ἐπειτα ἠναγκάσθη νὰ ἔλθῃ καὶ προσω-
πικῶς εἰς ἐξαίτησιν τοῦ πλοίου του κρατουμένου ἀπὸ τοὺς
Γάλλους. Ἦλθε πρὸς ἐμέ καὶ μ' εὐχαρίστησε φιλικῶς
διὰ τὸ ὑπουργήμα (εἶναι ἄνθρωπος μὲ νοῦν, ἂν καὶ στε-
φημένος παιδείας), ἀλλὰ μίαν μόνην φορὰν· ἔπειτα ἤ-
κουσα ὅτι συγκατοίκησε μὲ τὸν κτηνώδη. Ὅθεν δὲν μ'
ἐφάνη πλέον παράδοξος ἡ ἀποστροφή του· μετὰ τέσσα-
ρας μῆνας τῆς πρώτης ἐπισκέψεως ἦλθεν (εἶναι τρεῖς ἡμέ-
ραι), καὶ διὰ τί; διὰ νὰ μὲ ζητήσῃ 100 φράγκα δανει-

στά. Τί ἤθελες κάμει σύ, φίλε, εἰς τοιαύτην περίστασιν ; Ἐγὼ τὰ ἐδάνεισα χωρὶς ἀντιλογίας, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἐλησμόνησα τὸ παράδειγμα τοῦ Σκυλίτζη, ὅστις ἀκόμη δὲν ἀπέδωκεν εἰς ἐμέ τὸ χρέος του.

Ὁ Βάμβας ἦλθε προχθὲς εἰς ἐμέ· καὶ ἀπὸ τὸν ἐλεεινὸν καὶ σχεδὸν θρηνώδη τρόπον, μὲ τὸν ὅποιον μ' ἐξήτησεν ὡς χάριν μεγίστην τὴν ἄδειαν νὰ ἔρχεται κἂν ποτε πρὸς ἐμέ, ἐπληροφρήθην καὶ πάλιν ὅ,τι σ' ἔλεγα εἰς τὴν πρὸ ταύτης, ὅτι δηλαδὴ ὁ προστάτης καὶ ὑπερασπιστής μου τοὺς ἔδωκε νὰ καταλάβωσιν ὅτι μόνος αὐτὸς ἔχει τὴν εἴσοδον ἀκώλυτον εἰς ἐμέ. Διὰ νὰ θαρρύνω τὸν ταλαίπωρον Βάμβαν (ὅστις εἶναι χρησιμώτατος ἄνθρωπος) τὸν ἐκάλεσα εἰς τὸ λιτὸν ἐκείνης τῆς ἡμέρας μου γεῦμα, καὶ ἔμεινα σχεδὸν μέχρι τῆς ἐσπέρας μ' αὐτόν· τιμὴν, ἥτις μέλλει νὰ ταράξῃ τὸν προστάτην μου τόσοις περισσώτερον, ὅσον δὲν ἔγινε ποτὲ πρὸς αὐτόν. Vous ne pouvez pas vous faire une idée de son Commerage.

Υἱαίνει πανοικί, καὶ δὸς εἰς τὸ πῦρ τὴν ἐπιστολήν.

Ἐχω ἀντίτυπα τῆς ἀνακρίσεως τοῦ Κούμα πολλά, ὡς καὶ τῆς περὶ τοῦ Ἰσοκράτους μου· ἀλλὰ δὲν ἐξεύρω πῶς νὰ σὲ τὰ στείλω. Καλὸν ἦτο νὰ σκορπισθῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ πολλὰς αἰτίας.

Ἐὰν κρίνης εὐλογον καὶ εὐκολον τὴν προμήθειαν τῶν Σαλίων, δύνασαι νὰ προσθέσης καὶ ἄλλα τόσα ἰδικά σου. Γνωρίζω πιστὸν πρόσωπον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐμπορῶ νὰ πωλήσω. Τοῦτο μόνον προνόησον νὰ γράψῃς σημειώσιν Γαλλικὴν τῶν τιμῶν εἰς τὰς ὁποίας κρίνεις ὅτι πρέπει νὰ πωληθῶσι, καὶ νὰ μὲ εἴπῃς τίς εἶναι ὁ συνήθης ὁ μισθὸς (commission) τοῦ περιερχομένου μεσίτου καὶ πωλητοῦ. Καὶ πάλιν ὑγίαινε.

Φίλε !

Προχθές σ' ἔγραψα κατὰ πλάτος· ἀναγκάζομαι δὲ καὶ
 ἄλλοτε νὰ σὲ γράψω, διὰ τὰς ἐγκεκλεισμένας δύο ἐπι-
 στολὰς σταλμένας ἀπὸ τὸν Συγκλητικόν, τῶν ὁποίων τὴν
 ἑκτὴν τὸν υἱόν του παρακαλῶ νὰ πέμψῃς ἀσφαλῶς.

Ἀδράττομαι κ' ἐγὼ τὴν ἀφορμὴν ταύτην διὰ νὰ πε-
 κλείσω ἄλλας δύο πρὸς τοὺς Ἐφόρους (οὕτως ὑπογρά-
 ρονται αὐτοί) καὶ πρὸς τὸν διδάσκαλον τοῦ ἐν Χίῳ γυ-
 μνασίου. Ἀφ' οὗ τὰς ἀναγνώσεως, σφράγισέ τας καὶ στείλέ
 ας (νὰ ζήσης!) πάραυτα. Μὴ σὲ φανῇ παρὰ ξενὸν τὸ
 ἀγνοῦν ὅτι ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς μετοικεσίας μου τὰς
 ἔγραψα, καὶ εἰς τὴν μετακομιδὴν τῶν βιβλίων μου, τὰς
 ἐφύλαξα μὲ τόσῃ πρόνοιᾳ καὶ προμήθειᾳ, ὥστε μόλις
 μετὰ μακρὰν ἔρευναν τῶρα τὰς ἀνεκάλυψα. Τὸ συντο-
 μώτερον ἦτο νὰ γράψω ἄλλας· ἀλλ' αἱ ἀλλεπάλληλοι
 ἀσχολίαι μόλις μ' ἀφίνουν τὸν καιρὸν, ὅσος χρειάζεται
 διὰ τὰς ἀπαραιτήτους ἀνάγκας τῆς φύσεως.

Ἐλαβον τέλος πάντων καὶ ἀπὸ τὸν ταλαίπωρον Σχ.
 ἐπιστολήν. Περὶ τῆς ἀρρώστιας του μὲ πέμπει νὰ μάθω
 τὴν ἱστορίαν ἀπὸ τὸν Ν. Ὅθεν ἀφ' ὅ,τι ἔξευρα περισ-
 σσότερόν τι δὲν ἐξεύρω περὶ αὐτῆς· τοῦτο μόνον ἐκατά-
 λαβα, ὅτι πάσχει ἀκόμη ὁ δυστυχής. Σήμερον τὸν γράφω
 νὰ εὕρῃ τὸν τρόπον νὰ λάβῃ ἀπὸ κανένα τῶν ἐκεῖ ἐκα-
 τὸν πεντήκοντα φράγκα, καὶ νὰ μὲ προστάξῃ νὰ τὰ πλη-
 ρώσω ἐδῶ πρὸς ὅτινα θέλει. Ἀμποτε ἡ μικρὰ αὕτη βοή-
 θεια νὰ τὸν χρησιμεύσῃ εἰς ἀνακούφισιν τῶν πόνων του.

Υἱαίνει.

15 Νοεμβρίου 1807.

Εἰς τὸ κιβώτιον, Ἀλέξανδρε φίλε, τὸ πεμφθὲν χθὲς πρὸς τὸν κύριον Σταῦρον, ἔβαλα δύο πακέτα χωριστὰ ἐπιγραμμένα εἰς τ' ὄνομά σου. Τὸ ἓν περιέχει πρῶτον καὶ δεύτερον τόμον τοῦ Ἱπποκράτους εἰς μέγα χαρτίον διὰ τὸν Οὐγκροβλαχίας· τὸ δεύτερον πρῶτον καὶ δεύτερον τόμον τοῦ αὐτοῦ διὰ τὸν ἄρχοντα Μπάνου καὶ δύο δευτέρους τόμους, τὸν ἓνα εἰς μόσχινον δέρμα διὰ τὸν ἀδελφόν σου, τὸ ἄλλο ἡμιδετον εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ πρώτου τόμου, ὅστις ἐστάλη μὲ λάθος. Κράτει καὶ τὸ τοῦ Οὐγκροβλαχίας καὶ τὸ τοῦ Μπάνου, ἕως οὐ νὰ βεβαιωθῇς ὅτι ἀποκατεστάθηναι εἰς Βουκουρέστιον καὶ ζῶσι καὶ οἱ δύο. Τὸν δεύτερον τόμον τὸν ἰδικόν σου εἰς μέγα χαρτίον χρυσόδετον θέλει σὲ τὸν δώσει ὁ Κύρ. Σταῦρος ἐκ μέρους τοῦ Ζωσιμᾶ τὸν ὅποιον μὴ λησμονήσης νὰ εὐχαριστήσης, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι χαρίζω ἐγὼ τὰ ἀλλότρια.

Τὴν μακράν σου, φίλε, σιωπὴν ἀπορῶ πῶς νὰ τὴν ἐξηγήσω· παρεκτὸς ἂν δὲν εἶναι ἀπὸ σὲ πρὸς ἐμέ γραμμένη, ἢ περιφερομένη εἰς τὰς πλατείας καὶ ρύμας τῶν Παρισίων ἀνεπίγραφος μονόφυλλος ἐπιστολή, ἢ ὅποια μὲ ρίπτει εἰς ἄλλο εἶδος ἀπορίας τοῦ πρώτου παραδοξότερον. Προχθὲς τὸ ἐσπέρας ἦλθε πρὸς ἐμέ ὁ Ν. μὲ σχῆμα καὶ βάδισμα μυστηριῶδες νὰ μὲ ἀναγγεῖλῃ ὅτι ὁ Δημ. τὸν ἔδειξε ταύτην τὴν ἀνεπίγραφον καὶ μονόφυλλον ἐπιστολήν σου, ἐρωτῶν ἂν ἦναι ἰδική του. Ὁ Ν. μὴ δυνάμενος ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν (ὡς αὐτὸς λέγει) νὰ πληροφορηθῇ

βῆκεν εἰς ὑποψίαν μὴν ἦναι πρὸς ἐμέ. Ὡς τόσον τὸν
τε ὅτι τὴν νομίζει ἰδικήν του· κ' ἐκεῖνος τὸν ἀπεκρίθη
τὴν ἔλαβε ἀπὸ γυναικὰ τινά, καὶ ἡ γυνὴ ἀπὸ Κορ-
ρίερν, καὶ ὁ Κορρίερης κρατεῖ καὶ βιβλία, καὶ ἄλλα
αὐτὰ. Εἰς τοιαύτην ἀμηχανίαν εὐρισκόμενος, τὸν πα-
κάλεσα νὰ ἐξετάσῃ ἀκριβέστερον καὶ τὸν Δ. καὶ τὴν
γυναικα, καὶ ἂν ἦναι δυνατὸν καὶ τὸν Κορρίερην, καὶ νὰ
ἀραλάβῃ καὶ τὰ βιβλία, καὶ τὴν ἐπιστολὴν ὡς ἰδικήν
του, καὶ νὰ μὲ τὴν φέρῃ, μήπως ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν δυ-
νηθῇ νὰ λύσω τὸ αἰνίγμα, τὸ ὅποῖον εἶμαι βέβαιος, ὅτι
καὶ εἰς τὴν ἰδικήν του καὶ εἰς τὴν τοῦ Δ. κεφαλὴν εἶναι
πρὸ πολλοῦ λελυμένον καὶ ἐξηγημένον. Τὸν προσμένω
αὖτις νὰ μὲ φέρῃ τὴν ἐπιστολὴν. Ἄμποτε, ἔαν ἦναι
πρὸς ἐμέ, νὰ μὴ περιέχῃ πράγματα, τὰ ὅποια πρέπει νὰ
ἐξεύρωμεν οἱ δύο μόνοι!

Υγίαινε.

88.

10 Δεκεμβρίου 1807.

Εἶναι, φίλε Ἀλέξανδρε, δεκαοκτὼ μῆνες καὶ ἐπέκεινα
ἀπὸ ἀπεφάσισα νὰ σὲ γράψω τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν,
καὶ ἠναγκάσθην νὰ τὴν ἀναβάλω ἡμέραν ἐξ ἡμέρας μέ-
χρι τῆς σήμερον, διὰ τὴν ὀλίγην ἐξουσίαν τοῦ νὰ δια-
θέσω τὸν καιρὸν μου ὡς θέλω. Ἴσως καὶ τῶρ ἤθελα
τὴν ἀναβάλαι καὶ πάλιν, ἔαν ὁ φόβος τοῦ νὰ μὴ πάθω
ἔτι ἔπαθε πρὸ τεσσάρων μηνῶν ὁ γνωστὸς εἰς σὲ ἰατρὸς
Cabanis δὲν μ' ἐθίαζε νὰ σ' ἐξομολογηθῶ πὰ κατ' ἐμέ.

Ἐπαθεν ὁ εἰρημένος ἰατρὸς παράλυσιν ἀποπληκτικὴν, πάθος συμβαῖνον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς ὅσους ἀσχο-
λοῦνται πολὺ εἰς τὸ γράφειν, ἀλλ' εἰς ἐμὲ πολὺ πιθανώ-
τερον, ὅστις ἔξω τῆς ἀδιακόπου προσοχῆς καὶ προσηλώ-
σεως τοῦ διανοητικοῦ ἀναγκαίας εἰς τὸ ἔργον μου, πολε-
μοῦμαι καὶ ἀπὸ ἀνίας ἄλλας βιωτικὰς ὅχι ὀλίγας, καὶ
ἀπὸ τὴν ὀδυνηρὰν τοῦ μέλλοντος ἀδηλότητα. Δὲν εἶναι
δυνατὸν νὰ στοχασθῆς πόσον καὶ ταύτην τὴν ὥραν, ὅταν
σὲ γράφω, τὸ ὄνομα τοῦτο « Ἀδηλότης » μοῦ θορυβεῖ
τὴν ψυχὴν. Δὲν φοβοῦμαι τὸν θάνατον, ὅστις ἔπρεπε
μᾶλλον νὰ ᾔται ἐπιθυμητὸς εἰς ἐμέ, ἂν δὲν ἦτον ἐπίσης
μεμπτὴ καὶ ἡ ἐπιθυμία καθὼς ὁ φόβος αὐτοῦ· ἀλλὰ φο-
βοῦμαι τὴν μακρὰν ἀρρώστιαν τοῦ σώματος, καὶ τὸ τρις-
χειρότερον τὴν ἀρρώστιαν τοῦ νοῦ, ὅποιαν φέρουσιν ὡς
ἐπὶ τὸ πολὺ τὰ ἀποπληκτικὰ καὶ παραλυτικὰ πάθη. Ἐ-
φθασα εἰς ἡλικίαν, ἥτις ἔχει χρεῖαν ὑπηρετικῆς βοήθειας,
καὶ δὲν ἐστάθην ἀκόμη καλὸς νὰ ἔχω ὑπηρετήν, εἴτε ἀπὸ
ἀτολμίαν εἰς τὸν πορισμὸν τῶν ἀναγκαίων, εἴτε (ἂν θέ-
λης) καὶ ἀπὸ ἀναξιότητά μου. Ἀλλὰ καιρὸς εἶναι νὰ
ἔλθω εἰς τὴν διήγησιν.

Τὴν παραμονὴν ἢ προπαραμονὴν τῆς ἐκστρατείας
κατὰ τῶν Αὐστριακῶν, ἐπαρρήσιάζετο ὁ πρῶτος τόμος
τοῦ Στράβωνος εἰς τὸν Αὐτοκράτορα. Διὰ νὰ φθάσῃ ὁ
τυπογράφος νὰ τὸν παρρήσιάζῃ πρὸ τῆς ἀποδημίας (ἔ-
ξευρε ἐν παρόδῳ καὶ τοῦτο τὸ παράδοξον ἀποτέλεσμα
τῆς ἀκμῆς καὶ τελειώσεως τῶν τεχνῶν), τὸν ἐστήλωσε
φίλε μου, εἰς μίαν μόνον νύκτα, καὶ στίχῳμα τοιοῦτον,
ὡς δύνασαι νὰ τὸ στοχασθῆς, ὅποιον πρέπει εἰς Αὐτοκρά-
τορα. Τὸν ἐδέχθη μὲ μεγάλῃν εὐχαρίστησιν, ὅχι ὁμοί-
α χωρὶς νὰ δείξῃ ἐν ταύτῳ καὶ κάποιαν δυσaráστησιν διὰ

τὴν ἀργοπορίαν τῆς μεταφράσεως, λέγων : « Πολὺς και-
 » ρὸς ἀφοῦ δὲν ἤκουσα τίποτε περὶ Στράβωνος ». Ἀφ'
 οὗ ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν ἐκστρατείας, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ
 1806 ἔτους, λαμβάνομεν καὶ οἱ τρεῖς ἀπροσδοκῆτως τρεῖς
 ἐπιστολάς ἀπὸ τὸν ἀστυνόμον, εἰς τὰς ὁποίας ἐφανέρωνεν
 ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ διώρισεν εἰς ἕκαστον ἀπὸ μᾶς χωρι-
 στὰ ἐτήσιον σύνταξιν 2000 φρ. Ἐδέχθημεν μετ' εὐχα-
 ριστίας τὴν βασιλικὴν δωρεάν· ἀλλὰ τὴν ἐνομίσαμεν
 (τοῦλάχιστον ἐγὼ) ὡς ἐμπορικὴν οἰκονομίαν, ἡγουν ὅτι
 συμπεραίνοντες ἀπὸ τὸν δαπανηθέντα καιρὸν εἰς τὸν πρῶ-
 τον τόμον, ὅτι ὁ διὰ τοὺς ἀκολουθοῦντας χρειαζόμενος ὑπερ-
 βαίνει τὸν χρόνον τῆς ζωῆς καὶ τῶν τριῶν ἡμῶν, μετέ-
 βαλεν τὸν κατ' ἔτος μισθὸν 3000 φρ. εἰς τὸ ἐντιμον ἄλλ'
 ἐπιζήμιον δι' ἡμᾶς ὄνομα τῆς ἐπὶ ζωῆς συντάξεως (pen-
 sion viagère) τῶν 2000 φρ. Ὁ μάλιστα λυπούμενος
 ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἡμην ἐγὼ, ὅχι διὰ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ μι-
 στοῦ, ἀλλ' ὅτι δι' ὀλίγων ἡμερῶν ἀναβολὴν ἀπέτυχα
 τοῦ σκοποῦ μου, ὅστις ἦτο, νὰ παρακαλέσω δι' ἀναφο-
 ρᾶς τὸ κράτος, νὰ ὀνομάσῃ ἄλλον ἀντ' ἐμοῦ εἰς τὴν με-
 τάφρασιν· αὕτη μου ἡ ἀπόφασις ἦτον ἀμετάπειστος, καὶ
 διὰ τὴν δυσκολίαν τοῦ ἔργου, καὶ διὰ τὰς ἀπ' αὐτὸ προ-
 ξενηθείσας εἰς ἐμὲ ἀνίας καὶ ἀηδίας, καὶ τέλος πάντων
 διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ δοθῶ ὅλος διόλου εἰς τὴν ἐκ-
 δοσιν τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης. Ἀλλὰ στοχάζεσαι
 καλὰ, ὅτι τοιαύτη ἀναφορὰ ἦτο καὶ εἶναι ἀδύνατος μετὰ
 τὴν Αὐτοκρατορικὴν εὐεργεσίαν τῆς ἐτήσιου συντάξεως,
 ἥτις μ' ἐδέσμευσεν ἀδιαλύτως εἰς τὸ ἔργον ἢ μᾶλλον εἰ-
 πεῖν κἀτεργον τοῦ Στράβωνος, μ' ὅλον ὅτι (καθὼς εἶπα)
 τὴν ἐνόμιζα ἀκόμη ἐμπορικὴν οἰκονομίαν. Ἀλλὰ δὲν ἦτο
 ἡ σύνταξις τοιαύτη. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστου ἔτους ἐσυ-

νεύειν ὁ Μινίστρος τῶν ἐσωτερικῶν, εἰς τὸν ὅποσον ἐδόθη ἡ φροντίς καὶ ἐπισκοπὴ τοῦ Στράβωνος, νὰ μᾶς ἐρωτᾷ δι' ἐπιστολῆς ποῦ τῆς μεταφράσεως εὐρισκόμεθα, καὶ μετὰ τὴν παρ' ἡμῶν ἀπόκρισιν ἐδιώριζεν ἐκ νέου τὸν ἐτήσιον μισθὸν τῶν 3000 φρ. δι' ἕκαστον ἀπὸ μᾶς. Ὀλίγας λοιπὸν ἡμέρας μετὰ τὴν μηνυθεῖσαν διὰ τοῦ ἀστυνομοῦ βασιλικῆν εὐεργεσίαν, λαμβάνομεν καὶ τὴν συνήθη κοινὴν εἰς τοὺς τρεῖς ἐπιστολὴν τοῦ Μινίστρον τῶν ἐσωτερικῶν, εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς ἔλεγε, ὅτι ἐπειδὴ ἀσχολεῖται εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐτησίου δοσοληψίας καὶ τῶν λογαριασμῶν του, μᾶς παρακαλεῖ νὰ τὸν πληροφορήσωμεν περὶ τῆς μεταφράσεως, διὰ νὰ διωρίσῃ καὶ πάλιν τὸν ὀφειλόμενον εἰς ἡμᾶς μισθόν. Ἡ συνήθεια ἦτο νὰ συμβουλευόμεθα οἱ τρεῖς περὶ τοῦ ποῦ εὐρισκόμεθα, καὶ ἕως ποῦ τῆς μεταφράσεως ἐλπίζομεν νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὸ διάστημα τοῦ ἔτους, καὶ οὕτω νὰ ἀποκρινώμεθα κοινῶς πρὸς τὸν Μινίστρον. Ἀλλ' ἐγὼ ὁ Μπουταλάς δὲν τοὺς ἀφῆκα μῆτε βουλῆς μῆτε σκέψεως καιρὸν, λέγων ὅτι αὐτοὶ μὲν εἶναι κύριοι νὰ πράξωσιν ὡς θέλουσιν, ἐγὼ δέ, ἀρκούμενος εἰς τὴν ἐτησίαν σύνταξιν τῶν 2000 φρ. ἅλλον ἐτήσιον μισθὸν δὲν δέχομαι κατ' οὐδέναν τρόπον, χωρὶς καμμίαν ἀντίστασιν συγκατένευσαν εἰς τὴν γνώμην μου, εἴτε δι' ἐντροπὴν, καὶ τὸ ἀδύνατον νὰ ζητήσωσιν αὐτοὶ μισθόν, ὅποταν ἐγὼ ὁ πενέστερος αὐτῶν εὐαρεστοῦμαι εἰς τὸ ἅμισθον, εἴτε μὴ θέλοντες μὴδ' αὐτοὶ νὰ ἀυξήσωσι τὸ πρὸς τὸ κράτος χρέος των. Καὶ οὕτως ὑπηγόρευσα καὶ τὸ νόημα τῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Μινίστρον, τὴν ὁποίαν ἔγραψεν εἰς ἀπ' αὐτοὺς ὡς παρὰ τῶν τριῶν. Ἴδου καὶ τὸ ἴσον τῆς Λακωνικῆς ἐντίμου ἀποκρίσεως τοῦ Μινίστρον.

«Messieurs, les sentimens que vous m'exprimez dans votre lettre du 23 de ce mois sont dignes des lumières qui vous distinguent, et de la juste réputation que vous avez acquise. Je remplis un de mes plus doux devoirs en payant un juste tribut d'éloges au zèle qui vous anime, et j'en attends avec confiance un resultat aussi utile à la science qu'honorable pour la France. Recevez etc. ».

Εἰς ἀπὸ τοὺς φίλους μου δὲν ἐπαίνεσε τὴν πράξιν μου ταύτην, δυσχυριζόμενος ὅτι μήτ' ὀλιγώτερον μήτε περισσότερον ἤθελαν μᾶς παροτρύνει εἰς τὴν τελείωσιν τοῦ ἔργου διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ μισθοῦ. Ἐνδέχεται νὰ ἔχῃ δικαίον· τὸ μὴ ἐνδεχομένως ὁμως ἀλλὰ βεβαίως ἀληθὲς εἶναι, ὅτι λαμβάνων 5000 φρ. κατ' ἔτος ἔπρεπε νὰ σχάσω αὐξάνων ἀναλόγως τοὺς κόπους μου, ἢ νὰ κηρύξω πόλεμον εἰς τὴν συνείδησίν μου. Εὐρίσκεις τὸ ἐν ἢ τὸ ἄλλο εὐλογον; ὅχι βέβαια. Τώρα καὶ ἡ ἀργοπορία (ἥτις δὲν εἶναι ὅλη ἀπ' ἐμέ) τοῦ ἔργου, δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν φιλοκέρδειαν.

Εἰς τί ἀποβλέπει ἡ μακρὰ διήγησις αὕτη; Οἱ Ζ. ἀπὸ ταῦτα εἶδῃσιν δὲν ἔχουσι μήτε θέλουν τὰ μάθει ποτὲ παρ' ἐμοῦ. Τὸ πράγμα ὁμως ἔχει οὕτως: Εἰς μὲν τὸ φαινόμενον ἐθυσίασα 3000 φρ. εἰς τὸ κράτος διὰ τὰς παρ' αὐτῶν 5000 φρ. ἀλλ' ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἐθυσίασα καὶ πολλὰς ἐλπίδας ἐμοῦ, ἐπειδὴ πιθανὸν εἶναι, ὅτι ἂν ἐπεταχύνετο τὸ ἔργον τοῦ Στράβωνος, καὶ ἡ ἐτήσιος σύνταξις ἤθελεν αὐξηθῇ, καὶ τὸ κράτος ἤθελε δράμει εἰς βοήθειάν μου, ἂν μ' ἐσύμβαινε κάμμία ἀπὸ τὰς κεραυνοβόλους ἐκεῖνας νόσους, αἱ ὁποῖαι δὲν συγχωροῦν μήτε τὸ γράφειν μήτε τὸ συλλογίζεσθαι, ἀλλὰ μεταβάλλουσι τὸν

ἄνθρωπον εἰς τῶν κτηνῶν τὴν κατάστασιν, ἐγὼ παρ' αὐτῶν δὲν ζητῶ αὐξήσιν τοῦ μισθοῦ τῶν 5000 τὰ ὅποια ἴσως καὶ αὐτὰ φαίνονται εἰς αὐτοὺς ὑπέρπολλα. Τοῦτο μόνον ἐπεθύμουν, καὶ περὶ τούτου ζητῶ τὴν συμβουλὴν σου, νὰ μὲ βεβαιώσωσι ὅτι τὸ ἥμισυ τῆς ποσότητος ταύτης, ἤγουν 2500 φρ. νὰ μὲ δίδεται ἐπὶ ζωῆς μου. Ἐὰν ἐξ αἰτίας νόσου ἀναγκασθῶ νὰ παραιτηθῶ καὶ ἀπὸ τὸν Στράβωνα, καὶ ἀπὸ τὴν Βιβλιοθήκην. Διὰ τί ἐπιθυμῶ τὴν συνθηματικὴν ταύτην βεβαίωσιν; διὰ νὰ μὴ τὰ λαμβάνω τότε ὡς ἐλεημοσύνην, τῆς ὁποίας ἡ μόνη ιδέα εἶναι καλὴ νὰ ἐξαγριώσῃ τὰ πάθη μου. Ἀλλὰ πῶς νὰ τὸ προβάλω εἰς αὐτούς; ἀφ' ὅ,τι φυσικὰ εἶμαι μ' ἔκαμην ἀτολμώτερον ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐπροσφέρθησαν εἰς ἐμέ, καὶ τοῦ ὁποίου δείγματα νὰ σὲ δώσω εἶναι χρεῖα, διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι εἰκάζω κακῶς. Εἰς τὸν λογαριασμόν, τὸν ὁποῖον μέλλω νὰ τὸν πέμψω πρὸς τὸ τέλος τοῦ μηνὸς τούτου, καθὼς πέμπω καὶ πρὸς σὲ κατ' ἔτος, μένει χρεώστης σχεδὸν 5500 φρ. εἰς ταῦτα περιέχονται 1800 φρ. ἔξοδα ἕως τὴν ὥραν εἰς τὸν τύπον τοῦ Πλουτάρχου, καὶ τὰ λοιπὰ εἶναι μέρος τοῦ μισθοῦ μου· ταῦτα εἶναι γνωστά εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ τὸν γράφω, ὅ,τι ἐξοδεύω κατὰ καιρὸν, ἂν ὅχι ἄλλο, ἔπρεπε καὶ τοῦ μισθοῦ τὸ μέρος νὰ μὲ πέμψῃ, καὶ ὅχι νὰ προσμένῃ, νὰ τὸ ζητῶ. Ἐγὼ αἰσχυρόμενος νὰ τὸ ζητήσω· τὸν εἶπα μόνον νὰ μὲ ἐμβάσῃ διὰ τὰς χρεῖας τοῦ τύπου 2000 φρ. πρὸς τὰ τέλη τοῦ Νοεμβρίου, τὰ ὅποια προσμένω ἀκόμη σήμερον 10 Δεκεμβρίου. Διὰ νὰ καταλάβω τί κρίνουν περὶ τοῦ μισθοῦ, δὲν σὲ εἶπα ἀκόμη ὁποῖον στρατήγημα μετεχειρίσθην εἰς τὸν καιρὸν, στρατήγημα δηλ. ἐπιζήμιον εἰς ἐμέ, ὡς τὸ στρατήγημα τῆς ἀποβολῆς τοῦ μισθοῦ περὶ τοῦ Στράβωνος, ὡς ἦσαν

α τὰ στρατηγήματα τοῦ *Ναστρατιῆ χότζα*. Ἐγραψα
 ὅς αὐτόν, ὅτι τὸ πρῶτον ἔτος εὐχαριστοῦμαι εἰς μόνας
 500 φρ. τὰ δὲ ἀκόλουθα μ' ἐφαίνετο δίκαιον νὰ μὲ δι-
 ούσι 5000, καὶ τὸ ἐδέχθησαν μετὰ χαρᾶς, πληρώσαν-
 4000 διὰ τὸ 1805 ἔτος, 5000 διὰ τὸ 1806, καὶ
 εωστοῦντες ἀκόμη τὸ περισσότερον μέρος τοῦ 1807.
 ὁμίζω εἰς τόπον αὐτῶν ἂν ἦσο σὺ ἢ καὶ ἐγώ, δὲν ἠθέ-
 μεν πέσει εἰς τοιαύτην ἄνοστον μικροπρέπειαν, βάλ-
 ντες διαφορὰν μεταξὺ ἔτους καὶ ἔτους. Τί καταλαμ-
 νουσι, φίλε μου αὐτοί, ὅποταν ἐγὼ μόλις ὀλίγος και-
 ἀφοῦ τὸ ἐκατάλαβα, τί θέλει νὰ εἴπῃ ἐκδοσις ἀρχαίου
 γγραφέως, τί εἶναι τὸ χρέος τοῦ ἐκδότου, καὶ πόσος ὁ
 πος τοῦ νὰ τὸ πληρώσῃ; Συγκαταριθμοῦσι, φίλε, ὅχι
 ἰδικάς μου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀσυγκρίτως σοφωτέρων
 οὐ τὰς ἐκδόσεις μὲ τὰς ἐκδόσεις τῆς Βενετίας. Ἰδες τὴν
 ὡστὶ τυπωθεῖσαν ἐκεῖ Ἰλιάδα τοῦ Ὁμήρου, ἂν δὲν τὴν
 ες πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ σὲ τὴν παραστήσω ἀλλέως
 ἀρὰ ἀναφέρων εἰς τὴν μνήμην σου τὴν Ὀκτώηχον ἢ
 ψαλτήριον, ἢ ἄλλο τι παρόμοιον, ἡγουν βιβλία τὰ
 οἷα εὐθὺς ἀνοίγων, εὐρίσκεις τὸ «Μακάριος ἀνὴρ» ἢ
 Τὰς ἐσπερινὰς ἡμῶν εὐχὰς»· χωρὶς προκειμένην εἶδη-
 ν μακρὰν ἢ μικράν, χωρὶς προοίμιον ἢ προπαρασκευὴν
 ἰμμίαν. Δὲν σὲ λέγω «χωρὶς κάμμιαν διόρθωσιν γρα-
 κοῦ σφάλματος τῶν προλαβουσῶν ἐκδόσεων» *ce se-
 nit trop exiger*. Ἄν τυπώσωσιν οὕτω καὶ τὸν Εὐστά-
 ον, χαρὰ εἰς τὴν μοῖραν τῶν Γραικῶν. Διὰ τοιαύτας
 ἐκδόσεις βέβαια 5000 φρ. εἶναι φοβερὸς μισθός· ἀλλὰ δι'
 ἐκδόσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν γίνονται χωρὶς καθημερινὴν δα-
 πάνην χρημάτων εἰς βιβλία, καὶ δαπάνην ἀκόμη χειρο-
 ἔραν τῆς ὑγείας, μόλις εἶναι ἱκανά. Ἐπρόσμενα νὰ μ'

ἐμβάσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ λείπον μέρος καὶ τοῦ μισθοῦ, διὰ νὰ ἀγοράσω ἀκόμη μερικά ἀναγκαῖα εἰς τὸ ἔργον μου βιβλία, ἔπειτα νὰ σὲ στείλω ἐὰν ἐπερίσσειε τίποτε, νὰ τὸ δώσῃς εἰς τόκον, ἢ μὲ κανένα τρόπον ἄλλον ἐπικερδέστερον νὰ τὸ διαθέσῃς, διὰ νὰ τὸ ἔχω καὶ βοήθειαν εἰς τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς μου. Ἐμείνει τώρα πλεόν νὰ τὸν στείλω τὸν λογαριασμὸν τοῦ ἔτους, καὶ νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ μ' ἐμβάσῃ τὸ ἐξόφλημα.

Κάμνω τέλος ἐρωτῶν καὶ πάλιν τίς εἶναι ὁ ἀρμοδιώτερος τρόπος νὰ γνωρίσω εἰς αὐτοὺς τὴν ἐπιθυμίαν μου, νὰ μὲ ὑποσχεθῶσι τὴν ἐξακολούθησιν τῆς πληρωμῆς τοῦ ἡμίσεως τῶν 5000 ἐὰν μὲ συμβῇ συμφορὰ κάμμία. Εἶναι εὐλογον νὰ λαλήσῃς, ἢ ὄχι, περὶ τούτου μὲ τὸν Σταῦρον, χωρὶς νὰ τὸν δείξῃς τὴν παροῦσαν, ἥτις πρέπει νὰ ᾔναι εἰς μόνον σὲ γνωστή;

89.

12 Δεκεμβρίου 1807.

Ἐλαβον, Ἀλέξανδρε φίλε, τὴν ἐπιστολὴν σου γραμμένην 14 Ὀκτωβρίου, μὲ κλεισμένας ἄλλας, εἰς οὐδεμίαν ἀπὸ τὰς ὁποίας (πλὴν τῆς παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου) ἦσο βέβαιος ὅτι δὲν θέλω ἀποκριθῇ. Ἐκαστος ἀπὸ τούτων ἐπιστολογράφους τούτους λογαριάζει μόνον τὴν ἰδικήν του, μηδὲ συλλογίζεται ὅτι ἔρχεται πολλάκις εἰς ἐμὲ συνοδευμένη μὲ πολλὰς ἄλλας, μητ' εἰδῇσιν μητ' ἰδέαν ἔχει καμμίαν πόσιν προσοχὴν, καὶ πόσιν οἰκονομίαν τοῦ

καιροῦ ἀπαιτεῖ τὸ καθ' αὐτό μου ἔργον, ἤγουν ὁ ἀπο-
τρόποιος Στράβων, καὶ ἡ μήτ' αὐτὴ πολλὰ καταθύμιος
(δι' ἀτυχίαν μου) Ἑλληνικὴ βιβλιοθήκη. Δις τὸν ἔγραψα
νὰ μ' ἐμβῇ πρὸς τὰ τέλη τοῦ Νοεμβρίου 2000 φρ.
μ' ὅλον ὅτι μὲ χρεωστεῖ σχεδὸν 5000, καὶ μήτε φωνὴ
μήτ' ἀκρόασις, ἀκόμη σήμερον τὴν 12 Δεκεμβρίου, διὰ
νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὴν ἀθλίαν μου κεφαλὴν ἐπίμετρον, καὶ
τὴν ὀδυνηρὰν ἀδηλότητα τοῦ χρηματισμοῦ, ὡς νὰ μὴν
ἦτον ἱκανὴ ἡ νύκτα καὶ ἡμέραν κατατρύχουσα μου καὶ
τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα φροντίς τῆς ἐκδόσεως. Ἀρχισα
ἀπὸ τοῦς βίους.

Ἐχεις δίκαιον νὰ ταλανίζῃς τοὺς ἡμετέρους διὰ τὴν
ἔλλειψιν τῆς τακτικῆς καὶ στοιχειωτικῆς ἢ συστηματικῆς
ἐξεως. Ἡ νόσος αὕτη κατέχει καὶ ἀπαιδεύτους καὶ πε-
παιδευμένους· τοὺς πρῶτους διὰ τὴν ἀπαιδευσίαν των,
καὶ τοὺς δευτέρους διὰ τὴν διεστραμμένην αὐτῶν παιδείαν.

Τὸν ἄνδρα τοῦτον βιβλίον διέφθορε.

Τί ἄλλο παρὰ τὰ βιβλία ἔκαμε τὸν Δόκτορα νὰ μὴν
ἔλθῃ νὰ σέ εὔρῃ; τί ἄλλο, νὰ μὴν ἔλθῃ εἰς ἐμέ εύρισκό-
μενος ἐδῶ παρὰ μίαν ἢ τὸ πολὺ δύο φορές, ὅποτε συν-
δημέρευε μὲ τὸν Μηκώνιον, ὅστις τὸν ἐκλεψε καὶ ὄχι
ὀλίγους Λοδοβίκους; Τί ἄλλο παρὰ τὰ βιβλία ἔκαμαν
τὸν γεννάδαν Δ. νὰ κρατήσῃ τόσας ἡμέρας καὶ τὴν ἐπι-
στολὴν σου καὶ τὰ βιβλία τὰ πρὸς ἐμέ, καὶ μόλις χθὲς
νὰ τὰ ἐγχειρίσῃ εἰς τὸν Ν; ἂν ἦναι πίστεως ἄξιος οὗτος,
τὰ ἔλαβεν (ὡς λέγει) μὲ μέγαν κόπον. Ὁ Δ. δις μόνον
ἦλθε πρὸς ἐμέ κατ' ἀρχάς, ὡς σέ ἔγραψα, καὶ τὸν ἐπρό-
σμενα νὰ μετέλθῃ διὰ νὰ τὸν δώσω ἓνα Ἰσοκράτην ἀντί-
ῳρον τοῦ δωρηθέντος ὠταρίχου· ἀλλὰ δὲν ἐπάτησε
πλέον τὴν θύραν μου, δὲν ἐξεύρω διὰ τὴν ὑποχονδρίαν

του, ἥ διότι συγκατοικεῖ μὲ τὸν φίλον καὶ διάδοχον τοῦ Μηκωνίου. Ἐξήγησόν με νὰ ζήσης! διὰ τί ἡ πρὸς ἐμέ σου ἐπιστολὴ ἀνοικτὴ; διὰ τί τὰ βιβλία ὅχι συνδεδεμένα εἰς πακέτον; καὶ πῶς καὶ πόθεν ἔπεσαν εἰς χεῖρα τοῦ Δ; Τὸ κακὸν εἶναι ὅτι τὴν αὐτὴν ἡμέραν (χθὲς) τῆς παραλαβῆς των, εἶχα στείλῃ διὰ τοῦ Allais πρὸς τὸν Φράνκ πακέτον περιέχον τὸ *περὶ τῆς ἐν Πολωνίᾳ ἀναρχίας*, διὰ νὰ σὲ τὸ στείλῃ αὐτοῦ, ἔπειτα ἔμαθον ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν σου, ὅτι τὸ βιβλίον δὲν ἐμβαίνει αὐτοῦ. Ὅθεν παρεκάλεσα τὸν Allais νὰ γράψῃ ἐκ δευτέρου πρὸς τὸν Φράνκ, νὰ κρατήσῃ τὸ πακέτον, ἕως νὰ τὸν διδάξῃ αὐτόθεν πῶς ἔχει νὰ σὲ τὸ ἐμβάσῃ. Παρὰ τὸ σύγγραμμα τοῦτο περὶ τῆς Πολωνίας (τὸ ὅποιον ἀντὶ 21 ἡγοράσθη 24 ἐπειδὴ ἡ ἐκδοσις ἀπεπωλήθη σχεδὸν ὅλη, καὶ ἐτοιμάζεται δευτέρα) θέλεις εὐρεῖ ὡσαύτως εἰς τὸ δέμα *le chartatanisme Philosophique* εἰς δύο τόμους· τὸ ὅποιον ἔκρινα ἀναγκαῖον νὰ τὸ ἀποκτήσῃς, διὰ νὰ τὸ μεταχειρισθῇς κατὰ τοῦ Βαρθόλδου καταφερόμενος σφοδρῶς κατὰ τῆς ἀκρίτου ἐκπλήξεώς του, ὅτι εὗρηκε μεταξὺ τῶν Γραικῶν τὸν Καπουκῖνον Ναθαναήλ· ὁπόταν καὶ εἰς τὸ πλεόν παρὰ τᾶλλα φωτισμένον ἔθνος δὲν λείπουσι Καπουκῖνοι. Τρίτον προσέθηκα εἰς τὸ πακέτον τὴν Γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ Βαρθόλδου· καιρὸν δὲν εἶχα νὰ τὴν ἐξετάσω· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὸ προοίμιον τοῦ μεταφραστοῦ βλέπω, ὅτι τὸ μετέφρασεν (ὡς λέγει) ὑπ' ὄψιν τοῦ συγγραφέως, καὶ μὲ προσθήκας τινάς, ἔκρινα καὶ ταύτην χρήσιμον εἰς τὴν ἀντίρρυσίν σου. Ἐξέτασον λοιπόν, καὶ αὐτὴν μετὰ προσοχῆς, μάλιστα τὴν πίστιν τοῦ μεταφραστοῦ μὲ ἀκρίθειαν, εἰς ἐκείνους δηλαδὴ τοὺς τόπους καὶ περικοπάς, ὅσας μεταχειρίζεσαι καὶ σύ. Καὶ μὴ βραδύνης νὰ τὴν ἐκδώσης. Τέταρτον, δύο τόμους

περιέχοντας τὸ κείμενον καὶ τὴν Γαλλικὴν μετάφρασιν τῶν τραγωδιῶν τοῦ Αἰσχύλου παρ' ἑνὸς τῶν τριῶν κατεργαρίων τοῦ Στρ. Πέμπτον τὸν Πολυδεύκην παλαιὰν ἔκδοσιν ὁμῶς πολύτιμον εἰς τοὺς ὅσοι τιμῶσι τοὺς λόγους καὶ τοὺς λογίους, ἐπειδὴ τὸ ἀντίτυπον εἶναι αὐτὸ ἐκεῖνο ἀδιστάκτως τὸ ὁποῖον μετεχειρίζετο ὁ Γαλλικὸς Εὐριπίδης, ὁ μέγας Ῥακίνας, ὡς δηλοῖ τὸ ὄνομά του γραμμένον ἀπὸ τὴν ἰδίαν του χεῖρα, καὶ παραβεβλημένον μὲ ἄλλα βιβλία του, ὁμοίως σημειωμένα, καὶ τὰ ὅποια σπανίως τώρα εὐρίσκονται, ἐπειδὴ τὰ συναθροίζουσι μὲ μεγάλῃ ἐπιμέλειαν ὅπου τὰ εὕρωσι καὶ τὰ φυλάττουσιν οἱ λόγοι, εἰς μνημόσυνον αἰώνιον τῶν ὅσοι ἐδόξασαν τὸ ἔθνος, ἀπαράλλάκτως ὡς ἤθελαν κάμει παραδείγματος χάριν, οἱ πιναροὶ Ὀρεσκῶοι ἃν εὕρισκον βιβλίον ὠμολογημένον ὅτι ἐ χρημάτισε πάλαι κτῆμα τοῦ Εὐριπίδου ἢ τοῦ Σοφοκλέους. Τὸ αὐτόματον τὸ ἔφερεν εἰς τὰς χεῖράς μου ἀπὸ δημοσίαν πώλησιν βιβλίων, ὅπου ἤγόρασα τὸν Ἀμμώνιον, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ πωλὼν (ἐξ ἀπροσεξίας ὡς φαίνεται) προσέθηκεν ἐπίμετρον εἰς τὸν Ἀμμώνιον, καὶ τρόπον τινὰ ὡς κατὰ τὸν Πολυδεύκην τοῦ Ῥακίνα. Ἔχε τον λοιπόν, ἐπειδὴ εἰς ἐμὲ δὲν ὠφελεῖ τίποτε. Ὡσαύτως ἄχρηστος εἶναι εἰς ἐμὲ καὶ ὁ Αἰσχύλος, τὸν ὁποῖον ἔλαβα δῶρον ποτὲ ἀπὸ τὸν μεταφραστήν. Σημειώσεις, τὰς ὁποίας ὑπόσχεται εἰς τὸ προοίμιον, μήτε πᾶς ἐξέδωκεν μήτε θέλει τὰς ἐκδώσει ποτέ. Ἐκτον καὶ τελευταῖον εὐρίσκεται εἰς τὸ πακέτον δέσμη εἰς ἐπιστολῆς σελῆμα περιέχουσα τέσσαρας ἐφημερίδας· ἡ μία ἐμπορεῖ καὶ σὲ χρησιμεύσῃ εἰς τὸ κατὰ τοῦ Βαρθόλδου ἀντιρρήτικόν, διὰ τὸ φρικτὸν διήγημα τοῦ νομισθέντος μάγου, τοῦ ὁποίου παράδειγμα δύσκολα εὐρίσκεται εἰς τοὺς Γραικοὺς.

Εἰς τὰ τοιαῦτα, ἡμεῖς ἀρκούμεθα εἰς τὸ νὰ ἐξορκίζωμεν καὶ τοὺς μάγους, καὶ τοὺς δι' αὐτῶν ἐνεργοῦντας δαίμονας μὲ τὸ σημεῖον τοῦ παντοδυνάμου σταυροῦ· ἀλλ' εἰς τὰ φωτισμένα ἔθνη, βλέπεις ὅτι καμμίαν φορὰν καὶ τοὺς ὀπτῶσι τὰ μέλη, ὡς ὁ Νέρων, ὡς ὁ Φάλαρις. Αἱ λοιπαὶ τρεῖς (*Courrier de l'Europe*) περιέχουσι τὴν ἐπικρίσιν τοῦ πρὸ μικροῦ ἐκδοθέντος συνταγματίου ἀπὸ φίλων ἄκρον τοῦ Εὐριπίδου τὸν Schlegel, ὅστις δυσχυρίζεται νὰ δείξῃ ὅτι ἡ Φαίδρα τοῦ Ἑλληνος τραγωδοῦ εἶναι πολὺ ὑπερτέρα τοῦ Ἱππολύτου τοῦ Γαλατικοῦ τραγωδοῦ Ρακίνα. Τοιούτους φίλους σ' εὐχομαι νὰ μὴν ἀποκτήσῃς ποτέ. Εἶναι τοῦ ἀριθμοῦ ἐκείνων, τῶν ὁποίων εἰς μόνος εἶναι καλὸς νὰ σὲ προξενήσῃ περισσότερον κακὸν παρὰ ἐκατὸν ἐχθροὺς. Ἴσως ἔως τῶρα τὸν ἐγνώρισας, ἐπειδὴ σὲ φέρει ἐπιστολὰς τοῦ Σχοινᾶ. Μὴ τὸν ἀναφέρεις ὁμῶς τίποτε περὶ τῆς ἐπικρίσεως, τοῦλάχιστον ὅτι τὴν ἔλαβες ἀπ' ἐμέ· ὅτι κακὴ μου τύχη τὸν ἐκίνησε νὰ μὲ πέμψῃ τὸ συνταγματίον, μὲ φιλοφρονεσάτην ἐπιστολήν, εἰς τὴν ὁποίαν φαίνεται σχεδὸν βέβαιος ὅτι θέλει μὲ ἀρέσει ἢ ὑπεράσπισις τοῦ Εὐριπίδου. Πόθεν ἡ βεβαιότης αὕτη δὲν ἐξεύρω; ἐκ τῆς πρὸς τὸν Εὐριπίδην ὁμογενείας μου, ἢ ἐκ τῆς δυνάμεως τῶν ἐπιχειρημάτων του; καὶ τὸ ἓν καὶ τὸ ἄλλο χηνῶδες καὶ Βαρθολδικόν. « Δεῖ δὲ πρὸς τοὺς ὑποκειομένους καιροὺς τὰς πράξεις θεωρεῖν ». Τοῦτο δὲν εἶναι χηνῶδες, ἀλλὰ τοῦ φιλοσόφου Πλουτάρχου ὀρθὴ κρίσις, καὶ μέτρον ἀληθέστατον, μὲ τὸ ὅποιον πρέπει νὰ μετρῶνται, καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ αἱ πράξεις των.

14 Δεκεμβρίου. Ὡς νὰ μὴν ἦτον μέγα καὶ θαυμάσιον πρᾶγμα ἡ εὕρεσις μόνῃ τῆς τραγωδίας εἰς τοὺς Ἑλληνας· ζητεῖ παρ' αὐτῶν καὶ τὴν τελείωσιν. Καὶ μ' ὅλον τοῦτο

εὐρίσκονται καὶ ἐντελέσσονται κατὰ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης καὶ εἰς ἐκείνους τραγωδίαί· ἀλλ' ἔπρεπε νὰ τὰς ζητῇ εἰς τὸν Σοφοκλέα, ὅχι εἰς τὸν Εὐριπίδην, τοῦ ὁποίου ὁ καθ' αὐτὸ σκοπὸς ἦτον ὅχι νὰ κάμῃ τραγωδίας, ἀλλὰ νὰ διδάξῃ ἐπὶ σκηνῆς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ εἰς ὕψος στίχων μαγικόν. Διὰ τοῦτο ὠνομάσθη καὶ «σκηνικός φιλόσοφος» διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σωκράτης (ὅστις ἔκρινε τὰ πράγματα ἀπὸ τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν) τοῦ Εὐριπίδου μόνου τὰς τραγωδίας ἐθεώρει. Οἱ ταλαίπωροι Γερμανοὶ ἔχουσι περὶ τῶν τοιούτων δόξας καὶ κρίσεις πολλὰ συγκεχυμένας, ἢτε ἀπὸ φυσικὴν ἀθεράπευτον ἀναισθησίαν τοῦ καλοῦ, ἢτε καὶ ἀπὸ τὴν κατὰ τῶν Γάλλων ζηλοτυπίαν . . . Ἀλλ' ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος τί νὰ κάμω; πῶς ν' ἀποκριθῶ πρὸς τὸν Τεδέσκον πανηγυριστὴν τοῦ φίλου μου Εὐριπίδου; Il faut trouver quelque moyen pour me tirer de cet embarras.

Ἄν ἐξέθετα, φίλε, ὡς τὸ ἐπιθυμεῖς, ὅσα ἀντίγραφα ἡγοράσθησαν ἀπὸ τὸ Βυζάντιον, δὲν ἦτο πλέον δυνατόν, νὰ εἶπω (σελ. λθ.) ὅτι «ἡ Σύνοδος ἤθελε πρὸ πολλοῦ θεραπεύσει τὸ κακόν, ἂν ἦτο δυνατόν νὰ γνωρίζῃ τί γίνεται εἰς τὴν Ἑλλάδα κτλ.» διὰ ταύτην τὴν οἰκονομικὴν εἴτε ψεῦσιν εἴτε ὅ,τι ἄλλο θέλεις νὰ τὴν ὀνομάσῃς, ἦτον ἀνάγκη νὰ σιωπῇσω ὅσα ἐπάρθησαν ἀπὸ τὸ Βυζάντιον, βλεπόντων, ἴσως καὶ συμπραττόντων τινῶν ἀπ' αὐτοῦς. Εἰς τὰ σιωπῇθέντα ἦσαν καὶ εὐαγγέλια, καὶ ἴσως εἰς αὐτὰ εὐρίσκεται καὶ τὸ εὐαγγέλιον τῶν 5000 f. περὶ τοῦ ὁποίου μὲ γράφεις. Ταύτην μου τὴν οἰκονομικὴν σιωπὴν ἔπρεπε νὰ τὴν ἐξεύρῃ ὁ ἀδελφός σου, διὰ νὰ παραστήσῃ εἰς τὸν Ἑλασσῶνος, ὅτι ὁ σκοπός μου νὰ τοὺς τιμῇσω πρὸς τοὺς ἄλλογενεῖς μὲ παρεκίνησε νὰ σιωπῇσω

ὅσα ἔφερον εἰς αὐτοὺς αἰσχύνην καὶ ὄχι τιμὴν, καὶ νὰ ψευσθῶ προφανῶς λέγων, ὅτι ἐφρόντισαν πρὸ πολλοῦ περὶ πράγματος, τὸ ὅποιον μῆτε παρεστήθη ποτὲ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. Ἄν ἡ τοιαύτη μου προμήθεια, ν' ἀποδώσω ὅλην τὴν τιμὴν εἰς αὐτούς, καὶ νὰ μὴ κρατήσω δι' ἐμαυτὸν σχεδὸν τίποτε, δὲν τοὺς φέρῃ εἰς αἰσθησιν, νὰ κινήσωσι πάντα λίθον νὰ κατορθώσωσι πρᾶγμα δύσκολον ἴσως, ἀλλ' ὄχι ἀδύνατον, ἅς τοὺς δώσῃ νὰ καταλάβῃ ὁ Πασχάλιος φανερά, ὅτι ἡ τιμὴ θέλει ἐπιστρέφει ὅλη εἰς ἐμέ, καὶ εἰς αὐτοὺς θέλει μείνει ἡ παλαιὰ ἀτιμία αὐξημένη μὲ τόκον νέας κατασχύνης, ἐπειδὴ τότε (καὶ τότε μόνον) θέλουν καταλάβει οἱ ἄλλογενεῖς ὅτι ἐψεύσθην διὰ τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος.

Τὰ μαγειρευόμενα εἶναι μεγάλα πράγματα, καὶ δὲν θέλουν βραδύνει νὰ κενωθῶσι μὲ μεγάλην ὠφέλειαν τοῦ γένους.

Ὁ Φοῦρνος καὶ ἡ Φορὰ σ' ἐτάραξαν. Ἀντὶ τοῦ πρώτου ἦτο φίλε μου δυνατόν (je vous le demande en conscience) νὰ εἶπω; Ἰπνός, ἢ Κλίθανος, ἢ ἄλλο τι συνώνυμον; Μετεχειρίσθην λοιπὸν τὸ Φοῦρνος, τὸ ὅποιον εὐρίσκεται εἰς Ἑλληνικὸν βιβλίον τοῦ Δειπνοσοφιστοῦ Ἀθηναίου, ἰδοὺ λοιπὸν τί λέγει ὁ Ἀθήναιος (βιβλ. Γ, σελ. 113 ἐκδ. τοῦ Κασωβ.) δι' εἶδος ψωμίου ὀνομαζομένου Βωλητίνος ἄρτος, « Καὶ ἐν τῷ ζυμοῦσθαι οὐ κολῶνται τῇ καρδόπῃ. Ἐπειδὴν δ' ἐμβλήθῃ εἰς τὸν ΦΟΥΡ- » NON, ὑποπάζεται τῷ κεράμῳ χόνδρος τις ». Ἀς ἐλθωμεν εἰς τὴν φορὰν ἔχω καὶ ταύτης μάρτυρα τὸν Πλούταρχον. Εἰς τὸν βίον τοῦ Ἀντωνίου (§ 68) λέγει, « Ἀναγκάζεσθαι τοῖς ὤμοις καταφέρειν μέτρημα πυρῶν » τεταγμένον . . . καὶ μίαν μὲν ΦΟΡΑΝ ἐνεγκεῖν, τὴν

δὲ δευτέραν κτλ. » ἀπὸ τοῦτο τὸ φορὰν, τὸ ὁποῖον ἐδῶ
μπορεῖ νὰ ἀντιλέξῃ τις φιλόνεικος ὅτι) σημαίνει κυρίως
ne portée, ou un voyage, ἐπέρασεν ἡ λέξις φυσικὰ
τὴν ἔννοιαν τοῦ une fois. Καὶ εἰς μὲν τὸν Πλούταρχον,
γράφοντα εἰς τὴν παρακμὴν τῆς γλώσσης, τοῦτο
ἐν εἶναι παράδοξον· ἀλλ' εὐρίσκεται, φίλε εἰς τὸν Ἰπ-
ποκράτην κατὰ φορὰν ἀπαραλλάκτως σημαῖνον τὸ κάθε
φορὰν. Ἐλεος ὁμως φίλε! Πῶς θέλεις τῶρα νὰ σηκωθῶ
τὴ ζήτησίν σου; τύχη μου καὶ τοῦτο ὅτι εὐρέθησαν οἱ δύο
ἄνθρωποι τοῦ Ἀθηναίου καὶ τοῦ Πλουτάρχου σημειωμένοι
εἰς τὸ λεξικόν μου· ἄλλως δὲν ἐξεύρω πῶς εἶχα νὰ ἐλευ-
ερωθῶ ἀπὸ τὰς χεῖρας σου.

Ἰδοὺ ἀρχίζω τὴν πέμπτην σελίδα τῆς μωρολογίας
μου. Ἡ ἐγκύκλιος μ' ἐχαροποίησεν ὥς αὐξάνουσα τὴν
ἐλπίδα ἐλπίσεις τῶν στοχασμῶν καρποφορίαν· ἐξεναντίας
ὁμως καὶ μ' ἐλύπησεν, ἢ μᾶλλον εἶπεῖν μ' ἐσκότωσεν ἢ
σύνθεσις τῆς. Τί κακόν; ποία ἀμουσία καὶ ἀθλιότης καὶ
τοῦ πραγματικοῦ καὶ τοῦ λεκτικοῦ μέρους; Πατριαρχικὴ
ἀνὴρ στερημένη ἀπὸ Γραμματέα ικανὸν νὰ συντάξῃ ἐγ-
κυκλίον περὶ πράγματος τόσον ἀπλοῦ· ὅποια εἶναι ἡ κατὰ
πόλεις σύστασις Ἑλληνικῶν γυμνασίων!!! Ἄν δὲν ᾔτο
τόσον ἀθλία, ἤθελα ἴσως τὴν μεταφράσει διὰ νὰ τὴν
βάλω εἰς τὸν Μηνύτορα. Ἄν τὴν μεταχειρισθῇ κατὰ
τοῦ Βαρθόλδου, ἡ γνώμη μου εἶναι νὰ ἀρκεσθῇ εἰς μόνον
τὸ νόημα καὶ νὰ μὴ μεταφράσῃς μητ' ὅλην μὴτε μέρος.
Seulement la citer ἐν παρόδῳ, περισσότερον δὲν ἀξι-
ζει. Ἀλλὰ ποτ' ἔχει νὰ φανῇ τὸ κατὰ τοῦ Βαρθόλδου;
πόθεν ἐξεύρεις ὅτι εἶναι Ἰουδαῖος;

Αἱ παραφράσεις τοῦ Ὀμήρου εἶναι ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
μικρὰ πράγματα. Ὁ Ἰσαῖος ὁμως θέλει εἶσθαι ἀξιόλο-

γος, ἂν περιέχῃ περισσοτέρους λόγους, ἀφ' ὅσους ἔως τώρα μᾶς ἐφάνέρωσαν οἱ τύποι, ἢ τοῦλάχιστον ἂν ἔχῃ διαφόρους ἀναγνώσεις τοιαύτας ὅποῃαι νὰ ἐξαλείψωσι, καὶ τὰ εἰς αὐτὸν (καθὼς καὶ εἰς ὅλους) εὐρίσκόμενα σφάλματα. Μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ρεῖσκίου μᾶς ἦσαν γνωστοὶ δέκα μόνοι λόγοι. Μετὰ τὴν ἐκδοσιν ταύτην εὐρέθη εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Φλωρεντίας ἐνδέκατος λόγος ἐπιγραφόμενος «περὶ τοῦ Μενεκλέους κλήρου» καὶ ἐξεδόθη μόνος χωριστὰ εἰς τὴν Ἀγγλίαν πρῶτον κατὰ τὸ 1785, ἔπειτα μετὰ ἓνα χρόνον καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἐρώτησον λοιπὸν τὸν ἀδελφόν σου, ἂν εὕρηκεν εἰς τὸ ἀντίγραφον τὸν ἐνδέκατον τοῦτον λόγον, ἢ καὶ περισσοτέρους παρὰ τοὺς ἐνδεκα.

Καλὸν ἦτο βέβαια, ὡς ἐπιθυμεῖ ὁ ἀδελφός σου, νὰ ἐξεδίδοντο τὰ ἀνέκδοτα, ἂν τὰ σωζόμενα ἀνέκδοτα ἦσαν Ἰσαιοί, Ἰσοκράται, Θεόπομποι, Ἐφοροὶ καὶ πλῆθος ἄπειρον ἱστορικῶν ἄλλων, τῶν ὁποίων ὁ χρόνος δὲν ἔφερεν εἰς ἡμᾶς παρὰ μόνα τὰ ὀνόματα. Τὰ περισσότερα ἀνέκδοτα εἶναι Γραμματικοί, ἐξηγηταί, σχολιασταί, Λεξικογράφοι τινὲς ὀλίγοι. Εἰς τοὺς ὁποίους ὅλους εὐρίσκεις κόπρον πολλήν, καὶ ὡς λέγει ὁ Ἀριστοφάνης,

Βάρβαρον παχὺν,

Καὶ σῶρ αἶι νῶν ἐν δὲ τούτῳ κειμένους

ποῦ καὶ ποῦ κἀνένα μαργαρίτην! Ὅθεν, φίλε μου, διὰ νὰ συναχθῶσιν οὗτοι οἱ μαργαρίται, χρειάζεται καὶ χρόνος μακρὸς, καὶ ἄνθρωπος πολλῶν καυκάλων, ὅχι γυνὴ ὡς ἡ Νόννα, μήτε ἀνὴρ γυναικοκαύκαλος κατ' ἐκείνους ὅσοι ἐξεύρουσι τὰ καλὰ γραμματικά, ἀλλ' ἄνθρωπος μὲ κρίσιν ἱκανὴν νὰ διακρίνῃ τοὺς μαργαρίτας ἀπὸ τὴν κόπρον.

Μέλλει λοιπὸν νὰ κατοικήσῃ χρόνιος εἰς τὸ Ἴασιον ὁ

ἀδελφός σου ; ἡ πάροικος καὶ παρεπίδημος ἔχει νὰ δια-
τρίψῃ, ἕωσού νὰ πωλήσῃ τὰς πραγματείας του.

Δὲν καταλαμβάνω περὶ τῆς φράσεως τοῦ Βοκακκίου·
ἐννοεῖς τὰ 22 παραμύθια τὰ πρὸ πολλοῦ μεταφρασθέντα
καὶ ἐκδοθέντα εἰς Βενετίαν, ἡ νέαν ἄλλην μετάφρασιν
ἄγνωστον εἰς ἐμέ ; ἐκεῖνη βέβαια, ὡς λέγεις, εἶναι ἀθλι-
στάτη.

Διὰ τί νὰ περάσω εἰς τὸν λογαριασμὸν σου τὰς 150
τοῦ Σ ; διότι εἶμαι πένης ; ἀλλὰ μήτε μὲ ἐθίασε, μήτε
κἂν μ' ἐζήτησε τίποτε ὁ ταλαίπωρος νέος. Ἐξ ἐναντίας
λυποῦμαι ὅτι δὲν εἶμαι εἰς κατάστασιν νὰ τὸν πέμψω
περισσότερα, διὰ νὰ μιμηθῶ τὴν γεναίαν εὐεργεσίαν σου
τὴν πρὸς αὐτόν. Ἀνέγων τὴν περιγραφὴν τῆς μακρᾶς
καὶ πολυπόνου ἀρρώστιας του· περὶ τῆς ὁποίας μ' ἔγρα-
ψεν ἀμέσως κἂν τι καὶ ὁ Prevost, ἀφορμὴν λαβὼν τὴν
διὰ τὸν εἰς αὐτὸν πεμφθέντα Ἰσοκράτην εὐχαριστίαν.

Μὲ λέγεις πάλιν νὰ δώσω τὸν Rulhieres εἰς τὸν ταχυ-
δρόμον· μήτε ταχυδρόμον μήτε βραδυδρόμον εἶδον κλῆνα.
Τὰ βιβλία, ὡς σὲ εἶπα, μόλις ἔλαβον τὴν 11 τοῦ παρόν-
τος ἀπὸ τὸν βραδυδότῃ Δ. διὰ τοῦ Ν. Ὁ Ῥουλιέρος
εἶναι τῶρα εἰς τοῦ Φράγκ τὰς χεῖρας. Ὅθεν φρόντισον νὰ
τὸν λάβῃς.

Ἄν ὁ κύριος Σταῦρος (τὸν ὁποῖον ἀσπάζομαι) δὲν
ἔλαβε μέχρι τοῦδε τὰ δεμένα καὶ τὰ εἰς φύλλα τοῦ δευ-
τέρου τόμου τοῦ Ἰσοκράτους, πρέπει νὰ φροντίσῃ νὰ
γράψῃ πρὸς τὸν Franck, ὅστις ὁμῶς δὲν εἶναι πιθανόν
ὅτι τὰ ἐκράτησεν ἕως τῶρα.

Ἡ ἔκδοσις τῶν μικρῶν γεωγράφων ἦτον ἀναγκαία,
ἵπαιδ' ἢ πωλοῦνται τῶρα τὰ 4 μικρὰ τομίδια ἕως 150 φρ.
καὶ μὴτ' εὐρίσκονται μὲ εὐκολίαν. Τὴν ἀνάγκην ταύτην

τὴν αἰσθάνονται ὅλοι. Περὶ τὰς ἀρχάς (ἂν ἐνθυμούμαι καλὰ) τοῦ παρελθόντος ἔαρος μ' ἔγραψεν ἀπὸ Κολωνίας κάποιος Borheck (ὅστις ἐξέδωκε κατὰ τὸ 1781 ἔτος καὶ τὸν Ἡρόδοτον εἰς μικρὸν μῆκος) ὅτι εἶχε σκοπὸν νὰ τοὺς ἐκδώσῃ, καὶ ἐζήτει τὴν βοήθειάν μου, ἤγουν νὰ ἐξετάσω εἰς τὴν βιβλιοθήκην, διὰ νὰ τὸν προξηνήσω διαφόρους ἀναγνώσεις κτλ. Τὸν ἀπεκρίθην ὅτι αἱ ἀσχολίαι μου δὲν μὲ συγχωροῦσι τοιαύτας ἐρεῦνας. Μετ' ὀλίγου μῆνας ἦλθεν ἐδῶ ἄλλος Γερμανός, καὶ αὐτὸς μὲ σκοπὸν νὰ ἐκδώσῃ τοὺς γεωγράφους, καὶ νὰ λάβῃ βοήθειαν ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην. Ἀπὸ τότε πλέον δὲν ἤκουσα τίποτε περὶ τούτου. Πῶς ἔχετε νὰ τοὺς φτιάσετε αὐτοῦ δὲν ἐξεύρω. Ὁ Κούμας (τὸν ὁποῖον ἄσπασαι ἀπὸ μέρος μου) ἔκαμνε καλὰ νὰ μὴν ἀνακατωθῇ, ὅχι ὅτι νομίζω τὸ ἔργον ὑπὲρ τὴν δύναμίν του, ἀλλὰ διότι χρειάζεται καιρὸς πολὺς καὶ προσοχὴ μεγάλη, διὰ νὰ γένῃ ὡς πρέπει. Μ' ὅλον τοῦτο ἂν τοὺς ἐτύπωναν ἀπαράλλακτως ὡς εἶναι, χωρὶς σφάλματα τυπογραφικά, ἢ τοῦλάχιστον χωρὶς αὐξησιν τῶν ὅσα ἐνδέχεται νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν, καὶ τοῦτ' ὠφέλιμον ἤθελεν εἶσθαι. Πῶς ὀνομάζεται ὁ καθ' αὐτὸ ἐκδότης; Ἴσως εἶναι εἰς ἐκ τῶν δύο, τοὺς ὁποίους ὀνόμασα. Ὅτι ἐξοδεύουσι πάμπολλα χωρὶς κρίσιν, κ' ἐγὼ τὸ βλέπω. Εἶδες πολλάκις εἰς τὴν ὀνομαζομένην Νεογέφυραν (Pont-neuf) ἐδῶ τοὺς μοιράζοντας τὰ διαλαλήματα (affiches) τῶν ἀγυρτῶν καὶ τερατολόγων. Ἀπαράλλακτως, φίλε, μοιράζονται οἱ Πρ. καὶ οἱ Ἰ. καὶ θέλουν μοιρασθῇ οἱ Πλ. Καὶ δὲν φθάνει τοῦτο· ἀλλὰ προξενεῖται εἰς ἐμὲ ἔχθρα ἀπὸ πολλοὺς χηνῶδεις τῶν ἡμετέρων, οἱ ὅποιοι ἀποροῦν (ἂν καὶ γυμνοὶ ἀπὸ εἰδησιν τῆς Ἑλλ. γλ.) ὅτι δὲν τοὺς δίδω Ἑλληνικὰ βιβλία ξένα,

τὰ ὅποια καὶ ἂν ἦσαν ἰδικὰ μου δὲν μ' ἐσυγχώρει ἡ πενία μου νὰ χαρίζω. Εἶναι ἀνεκδιήγητα ὅσα λυπήματα καὶ σπαράγματα ἔπαθεν ἡ ψυχὴ μου ταύτας τὰς ἡμέρας διὰ τὰ τοιαῦτα.

Ὡς ἀργαλέον πρᾶγμ' ἐστίν, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί!

Φίλον γενέσθαι παραφρονούντων πλουσίων.

Σὲ βεβαιώνω ὅτι ἂν δὲν εἶχε τρόπον τινὰ δεμένην καὶ τὴν τιμὴν μου, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ γένους ὅλου ἡ Προκλήρυξις ἤθελα πρὸ πολλοῦ ἀποτινάξει ἀπὸ τοὺς ὤμους τὸ λυπηρὸν τοῦτο φορτίον. Προσέδραμον ἀμέσως εἰς αὐτόν τινες ἐξ αὐτῶν· καὶ μὲ ἤλθε προσταγὴ νὰ τοὺς δώσω· καὶ τοὺς δίδω· c'est un plaisir à voir comment cela va et c'est précisément la coté comique de la chose qui me soulage un peu. ὅτι ἐγὼ φίλε, κατὰγομαι ἀπὸ Χίους τοὺς ὁποίους ἐξεύρεις καλὰ ὅτι εἶναι φιλογέλοιοι. Ἄλλ' ἐξήγησον εἰς τὸν παχύν μου νοῦν πῶς συμφωνεῖ ἡ τσαούτη ἀσωτία μὲ τὴν τόσῃν βραδύτητα τῆς ἀποστολῆς τῆς ἀναγκαίας δαπάνης. Τὴν ἐπιστολὴν σου τῆς 2 Δεκεμβρίου περιέχουσιν τὴν τοῦ Κούμα λαμβάνω τώρα· ἀλλ' ἄφες με νὰ τελειώσω πρῶτον τὴν εἰς τὴν πρὸ ταύτης ἀπόκρισιν.

17 Δεκεμβρίου, καὶ τίποτε ἀκόμη, μ' ὅλον ὅτι μ' ἐζήτησε δις συγχώρησιν διὰ τὴν πρώτην ἀργοπορίαν, καὶ ὑπεσχέθη ὅτι δὲν θέλει πλέον συμβῆ. Ἐὰν ἀκολουθῇ τὸ πρᾶγμα οὕτως, μέλλω πάλιν πρὸς τὰ τέλη τοῦ Ἰανουαρίου νὰ πέσω εἰς στενοχωρίαν. Δὲν μὲ μένουσι σχεδὸν πλέον παρὰ τὸ τρίμηνον 500 φρ. τῆς Αὐτοκ. συντάξεως, τὸ ὅποιον μέλλει νὰ μὲ πληρωθῇ τὴν πρώτην Ἰανουαρίου.

Μοῦ ἐπιστρέφεις τὴν Γαλατ. ἐπιστ. καὶ δὲν λέγεις τίποτε περὶ ταύτης, ὥς νὰ ἐπληροφορήθης τὸ περὶ οὗ ὁ

λόγος. Ἐξευρε λοιπὸν ὅτι τὰ σταλέντα διὰ νὰ μεταφράσω ἦσαν τραγῳδία τῶν ἀποικισάντων Γραικῶν εἰς τὴν Κύρνον· ἀλλ' ὅποια τραγῳδία, φίλε; δὲν εἶχα ὁ ταλαίπωρος καιρὸν νὰ κρατήσω ἴσον μῆτε δύναμαι νὰ σὲ δώσω τώρα ἰδεῖν τῆς ἀθλιεστάτης καὶ ἀξιοθρηνήτου χηνωδίας αὐτῶν, παρὰ νὰ σὲ ἐνθυμήσω τὴν ἀρχὴν ἐνὸς τραγωδίου, τὸ ὅποιον ἴσως ἤκουσας εἰς τὴν σημερινὴν Ἑλλάδα.

Χριστὸς ἀνέστη μάτια μου, κ' ἔλα νὰ φιληθοῦμε,
Κόψε καὶ κλῆμ' ἀπτόν ΑΣΜΑ κ' ἔλα ν' αὐλογηθοῦμε.

Τοῦτο, φίλε, τὸ δίστιχον εἶναι (χωρὶς ὑπερβολὴν) Ἄνα κρεόντειον εἰς τὴν κομφεΐαν, παραβαλλόμενον πρὸς τὰ νῦν τραγῳδία τῶν ἀθλίων ἀποίκων Γραικῶν τῆς Κύρνου. Μ' ὅλον τοῦτο προσταγμένος ἀπὸ τὸν Μινίστρον (ὅστις εἶχε χρεῖαν νὰ βάλῃ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Αὐτοκρ. τὴν νῦν κατάστασιν τῶν ἀποίκων) τὰ μετέφρασα μὲ μεγάλῃ ἀηδίαν καὶ ἀγανάκτησιν, καὶ μὲ σημειώσεις (ὡς ἔκδοσιν ἀξιολ. συγγραφέως) τὰ ἐστόλισα, ἐπειδὴ ἐζήτηι ῥητῶς καὶ σημειώσεις δηλωτικὰς τῆς νῦν διαλέκτου παραβαλλομένης πρὸς τὴν ἀρχαίαν. Ὅταν ἐτελείωσα τὰ σχόλια τῶν ᾠσμάτων, μὲ ἦλθε λογισμὸς νὰ πληρωθῇ τὴν ἀηδίαν· καὶ ἡ πληρωμὴ ἦτο νὰ προβάλω εἰς τὴν ἀποκρίσιν μου τὰ προσφορώτερα καὶ ταχύτερα μέσα τῆς παιδείας, καὶ νὰ συστήσω πρὸς τὸ κράτος μὲ παρρησίαν τοὺς ἐκθαρβαρωθέντας τούτους ὁμογενεῖς. Ἀλλ' ἀφοῦ ἐτελείωσα τὴν ἐπιστολὴν, τὴν ἐφοβήθην αὐτὸς ἐγὼ ὡς πολλὰ τολμηράν· ὅθεν ἀνάγκη ἦτο (pour ne pas faire des sottises) νὰ τὴν κοινωνήσω εἰς φίλον· καὶ οὗτος μ' ἐθάῤῥυνε μὲ τὸν φρόνιμον τοῦτον στοχασμὸν ὅτι, «Ἦθελε φανῇ βαρὺ εἰς τὸ κράτος, ἂν ὁ συμβουλευὼν ἦτο Γαλάτης· ἀλλὰ σὺ ὡς ξένος καὶ ὡς ὁμογενὴς τῶν περὶ τῶν

ὁποίων συμβουλευείς, δὲν τρέχεις κανένα κίνδυνον». Καὶ οὕτως ἐστάλη ἡ ἐπιστολὴ ἡ ὁποία ὅτι δὲν δυσαρέστησε, τὸ καταλαμβάνεις ἀπὸ τὴν ἀπόκρισιν. Τώρα προσμένω καὶ ἐλπίζω τοὺς καρπούς· τοῦτο μὲ λυπεῖ μόνον, ὅτι ἡλ-
λάγη ὁ Μινίστρος ἐκεῖνος, καὶ ἀντ' αὐτοῦ εἶναι τώρα ἄλλος, μὲ τὸν ὁποῖον δὲν ἔχω οὐδεμίαν κοινωνίαν.

Μὲ λέγεις νὰ παραβάλλω τὸ προοίμιον τῆς Γραμμ. τοῦ Καρ. μὲ τὰ ἀντίγραφα· ἀλλ' ἐγὼ ἀντίγραφα δὲν ἔλαβα ποτέ, ἢ τὰ ἀφάνισα. Τὸ ψαλιδεῦμα δὲν εἶναι κακόν, ἅμ-
ποτε νὰ ἤθελες ψαλιδεύσει καὶ πολλὰ τῆς Γραμματικῆς αὐτῆς. Μ' ὅλον τοῦτο, ὅπως ἂν ᾔηναι, καλῶς ἐγινε τὸ νὰ ἐκδοθῇ· ἂν ὅχι δι' ἄλλο, καὶ ὡς προοδοποίημα εἰς ἄλλα καλῆτερα, καὶ ἐν ταυτῷ ὡς μαρτύριον καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι ἀληθῶς τὸ ἔθνος κινεῖται· κίνησιν ἀκόμη ἀνώμαλον, κατ' ἐκείνην τοῦ μεθυσμένου, ὅστις φωνάζει καυχώμενος, *Μποῦ τουβάριτα μπιζίμ*, ὃ *ντου-
βάριτα μπιζίμ*, ἀλλ' ὁμῶς κινεῖται. Ἡ ἀσθενὴς ὄρασις τοῦ Βερτόλδου διὰ τοῦτο δὲν ἐδυνήθη νὰ ἰδῇ τὴν κίνη-
σιν, διότι εἶναι ἀκόμη ἀνώμαλος· μήτ' ἐσυλλογίσθη ὁ χη-
νώδης ὅτι ὅλων τῶν φωτισμένων ἐθνῶν ἡ ἀρχὴ τοῦ φω-
τισμοῦ μὲ τοιαύτας ἀπαραιτήτους ἀνωμαλίας ἦτο συνω-
δευμένη. Καὶ αὐτὸ τοῦ Ναθαναήλ τὸ ἀντιρρήτικόν δείχ-
νει εἰς τοὺς ἔχοντας ὀφθαλμοὺς τὴν κίνησιν ταύτην. Ἐ-
πειδὴ οἱ πιναροὶ τῶν φώτων ἐχθροὶ ὀξύτεροι ἀπὸ τὸν Μπερτόλδον, δὲν σκιαμαχοῦσιν· ἀλλὰ πληροφορηθέντες ὅτι ἀληθῶς ἐπάτησεν ἡ φιλοσοφία τὰς θύρας τῆς Ἑλλά-
δος ἐδαίμονίσθησαν ἀπὸ τὸν φόβον μὴ πάθωσιν, ὅ,τι ἔπα-
θον εἰς τούτους οἱ Καπουκῖνοι. Ἐὰν ἡ φιλοσοφία, κατὰ
δυστυχίαν σφυρίσῃ εἰς τῶν Γραικῶν τὰ ὦτα, ὅτι τὰ κου-
τῖα, τοῦ ἁγίου τάφου, τῆς Λαύρας, τοῦ Συναίου ὄρους

κτλ. τὰ περιερχόμενα εἰς τὰς ἐκκλησίας κατὰ τὰς ἐορτάς, πρέπει νὰ διορισθῶσιν εἰς σιτηρέσια φροντιστηρίων, τότε, φίλε, τί ἔχουν νὰ κάμωσιν ἄλλο παρὰ κλαίοντες νὰ φωνάζωσιν ὡς ὁ συκοφάντης τῆς Κωμωδίας, ὅστις πρὸς τὸν συμβουλευόντα νὰ παύσῃ τὴν τέχνην του, ἀποκρίνεται, « Σκάπτειν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι ».

Τὰ χαρτοπαίγνια μ' ἐφάνησαν καλὰ, ἂν καὶ δὲν ἔχω τὸν καιρὸν νὰ τὰ ἐξετάσω προσεκτικώτερον· ὡσαύτως μὲ λείπει ὁ καιρὸς ν' ἀποκριθῶ εἰς τὸν Κούμαν. Τί ἔχω νὰ κάμω ἐγὼ μὲ Μπάνους, ὅστις καὶ χωρὶς τὴν συμβουλὴν τῆς Νόννας, ἐκ φύσεως ἀπεστράφην πάντοτε τὴν μετὰ τῶν ὄντων ἢ νομιζομένων ἀνωτέρων μου συναναστροφὴν. Ἄς εἶναι καλὰ ὁ Ν. ὅστις διὰ νὰ φκιάσῃ τὸ δρᾶμα τῆς συγγεν. ἐντελέστερον, τὸν ἔκαμε νὰ μὲ γράψῃ. Εἶναι λοιπὸν ὁ Μπάνος οὗτος ὁ γέρων Γκίκας. Εἶναι τρόπος νὰ μὴ τὸν ἀποκριθῶ; Πρόσμενον λοιπὸν πρῶτον νὰ εὕρω τὴν ἐπιστολὴν του (τὴν ὁποίαν δὲν ἐξεύρω ποῦ μ' ἔκαμε νὰ χώσω ἢ ἀγανάκτησις), ἔπειτα νὰ τὸν ἀποκριθῶ, διὰ νὰ πέμψῃς τὴν ἀπόκρισιν ὁμοῦ μὲ τὸν Ἰσοκράτην.

Εἰς τὸν ἀποστείλαντα τοὺς δευτέρους τόμους στιχωμένους τοῦ Ἰσοκράτους ἀποκρίνεται ὁ Franck μὲ ἐπιστολὴν 10 Δεκεμβρίου, ὅτι ἔλαβε τὴν κασσέλαν καὶ τὴν ἔπεμψεν εὐθὺς πρὸς τὸν κύριον Σταῦρον.

Ἐδῶ κλεισμένην θέλεις εὐρεῖ τὴν σημείωσιν τοῦ Allais διὰ τὸν Rulhiere καὶ τὰ λοιπὰ βιβλία. Πέρασε εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ μου 45 : 16. Κατὰ τὸν ἐξῆς ἐτήσιον λογαριασμὸν σὲ μένω χρεώστης 83 :

1807 Ἰούλιον, διὰ τέσσαρας τόμους ἱστορ.
φυσ. Buffon

Δεκέμβριον διὰ βιβλία διάφορα	45:16
Δι' ἐξόφλησιν μένω χρεώστης εἰς νέον λογαρ.	83
	151:16

9 Μαρτίου δι' ἐξόφλησιν τοῦ προτέρου λογαρ.	73:16
6 Ἰουλίου διὰ τὸν Πλούταρχον 13 τόμους.	78:
	151:16

Τὴν ἐγκεκλεισμένην, ἀφ' οὗ σφραγίστης, δὸς εἰς τὸν φίλον τοῦ Εὐριπίδου.

Πάλιν σὲ λέγω ὅτι τὸν Antoine Gutin μήτε τὸν ἴδα, μήτε τ' ὄνομά του ἤκουσα, παρὰ πρώτην φοράν τώρα παρὰ σοῦ. Ἡ ἐπιστολή σου (τὴν ὁποίαν μ' ἔφερεν ἐντάμα μὲ τὰ βιβλία ὁ Ν.) εἶναι μονόφυλλος καὶ χωρὶς ἐπιγραφῆν· τὰ δὲ βιβλία χωριστὰ καὶ ὄχι συνδεδεμένα εἰς πακέτον. Ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς ἐπιστολῆς ἀδύνατον νὰ μὴν ἐκατάλαβεν ὁ ὑποχονδριακὸς (καὶ ἂν ἐδόθη εἰς αὐτὸν χωρὶς ἐπιγραφῆν), ὅτι εἶναι ἰδική μου. Τὸν ἄνδρα τοῦτον βιβλίον διέφθορεν. Ἀνάθεμα τὴν ἀπαιδευσίαν μας!

Εἰς τὰς πεμπομένας πρὸς τὸν Ἰορδάνην πραγματείας ἔχεις καὶ Σάλλια;

Ἐλησμόνησα ὅταν ἔγραφ' ἀνωτέρω περὶ τῶν ὁποίων ὁ ἀδελφός σου ἐπιθυμεῖ ἀνεκδότων νὰ σ' ἐνθυμίσω νὰ τὸν εἴπῃς, ὅτι ἡ ἐπιθυμία του ἐπληρώθη ἐκ μέρους, μὲ τὴν ἐκδοσιν τῶν θαυμαστῶν σχολίων εἰς τὸν Ἰσοκράτην. πρῶτος ἐγὼ ἔλαβα τὸ κλέος! νὰ τὰ ἐκδόσω (ἐνθυμᾶσαι τὸ κλέος! τῆς μελετωμένης ἐκδόσεως τοῦ Ναζιανζηνοῦ). Ἄς τ' ἀναγνώσῃ λοιπὸν ταῦτα τὰ πρώτην φοράν ἐκδιδόμενα σχόλια· ἀδύνατον νὰ μὴ δοκιμάσῃ μέρος καὶ τῆς

φρικτῆς ἀηδίας ὅσην αἰσθάνθην ἐγὼ εἰς τὴν μεταγραφὴν καὶ τύπωσιν αὐτῶν.

Ἄφ' ἐαυτοῦ μου πέμπω τὰ πρὸς τὸν Οὐγκροβλαχίας καὶ πρὸς τὸν Μπάνον. Κράτει το ὁμως, ἕως νὰ βεβαιωθῶμεν ὅτι ἐπέστρεψε, καὶ ἕως νὰ λάβω καιρὸν νὰ γράψω πρὸς αὐτούς. Τὸ εἰς μεγάλον χαρτίον εἶναι διὰ τὸν ἀρχιερέα. Τὸ πρὸς τὸν Μπάνον πέμπεται ἐξ ἀνάγκης διὰ νὰ συνοδεύσῃ τὴν ἐξ ἀνάγκης ἀπόκρισίν μου πρὸς αὐτόν. Τί νὰ κάμω; τὸ σύστημά μου ἐστάθῃ πάντοτε « Λεῖπε πόρταις τῶν μεγάλων » καὶ μάλιστα τῶν μεγάλων Γραικῶν· ἀλλ' εἶναι περιστάσεις τοῦ βίου, εἰς τὰς ὁποίας καὶ τὰ συστήματα καὶ αἱ κατὰ φιλοσοφίαν αἱρέσεις δέχονται ἐξ ἀνάγκης κάποιαν ἐξαίρεσιν, « οὐ δι' αὐτάς, ἀλλὰ διὰ τὰ ἐξ αὐτῶν ἀκολουθοῦντα κακὰ ».

19 Δεκεμβρίου. Ἐκράτησα μέχρι τῆς σήμερον τὴν ἐπιστολὴν μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ σὲ ἀναγγεῖλω τι χαροποιὸν περὶ τῆς καταστάσεως μου. Ἀλλ' ἀκόμη τίποτε παρὰ τοῦ κυρίου Ζ. Τώρα καταλαμβάνω τὴν τρέλαν τοῦ νὰ ἀποβάλω τὸν ἐτήσιον μισθὸν τοῦ Στράβωνος· μήτ' ἔχω καὶ τὴν παρηγορίαν νὰ εἶπω « Ὅψὲ μὲν ἀλλὰ νοῦν ἐσχέκαμεν » ἐπειδὴ τί ἀξίζει πλέον ὁ νοῦς, ὅστις ἐξυπνίζεται ὅταν δὲν εἶναι πλέον θεραπεία τοῦ κακοῦ. Τώρα καταλαμβάνω, ὅτι μήτε συμφέρει ἴσως νὰ ἀνακαλύψῃς πρὸς τὸν Στ. ὅσα σὲ γράφω εἰς τὸ χωριστὸν φύλλον. Μὴν ἐρωτᾷς πόσῃ ἀδημονίᾳ δοκιμάζει ἡ ψυχὴ μου, καὶ ὅποιαν κακὴν ἐπιρροὴν ἔχει ἡ τοιαύτη τῆς ψυχῆς κατάστασις εἰς αὐτό μου τὸ ἔργον. Δίς τὸν ἔγραψα, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀκτωβρίου καὶ περὶ τὰ τέλη· εἰς τὴν πρώτην ζητῶν 2000 φρ. μ' ὅλον ὅτι ὁ λογαριασμὸς του ἀναβαίνει ἕως εἰς τὰ 5500 συμπεριεχομένου τοῦ μισθοῦ, εἰς τὴν

δευτέραν ἐτόλμησα νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ τὰ διπλώσῃ καὶ νὰ μὲ τὰ προφθάσῃ πρὸς τὰ τέλη τοῦ Νοεμβρίου. Ἐνδεχόμενον ἢ τοιαύτη ἀργοπορία νὰ ᾔηται καὶ ἀποτελεσμα τῶν ἐμπορικῶν περιστάσεων, καὶ τῆς δυσκολίας τοῦ νὰ εὕρῃ κολουθικὰς ὁμολογίας ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε καὶ νὰ μὲ γράψῃ, διὰ νὰ μὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν ὀδυνηρὰν ἀδηλότητα; "Ὁχι φίλε! δὲν ἦτο ἔργον ἰδικόν μου τὸ νὰ ἀνακατοῦ μ' αὐτά. Αὐριον ἢ μετὰ τὴν αὐριον θέλω πάλιν τὸν γράψω τὴν ἀνάγκην μου, ἢ ὅποια πρὸς τὸ τέλος τοῦ Ἰανουαρίου μέλλει ν' αὐξήσῃ, ἐπειδὴ τότε καὶ ὁ τυπογράφος καὶ ὁ χαλκογράφος ἔχουν νὰ μὲ ζητήσωσι μέρος τοῦ μισθοῦ. Ἐὰν ἕως τότε κάμῃ τὸν κωφόν, ἀνάγκη εἶναι νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ μὲ ἐμβάσῃς ἕως 1000 φρ. Ἀλλὰ πρόσμενε νὰ σὲ γράψω πρῶτον περὶ τούτου. Καὶ τότε πλέον ἂφ' οὗ εὐχαριστήσω τὸν τυπογράφον καὶ τὸν χαλκογράφον, λέγω καὶ πρὸς τὸν ἕνα καὶ πρὸς τὸν ἄλλον νὰ βραδυπορῶσιν ὅσον εἶναι δυνατόν εἰς τὴν τελείωσιν τοῦ ἔργου, διὰ νὰ μὴ μὲ σκοτώσῃ ἡ ταχυπορία των, καθὼς μὲ σκοτόνει ἡ ἀργοπορία τοῦ κυρίου Ζ. Ἐκαμνες καλὰ νὰ ρίψῃς ὅλα μου ταύτης τῆς φορᾶς τὰ γράμματα εἰς τὸ πῦρ. Ὑγίαινε.

20. Δεκεμβρίου. Οὐδεμίαν ἀπόκρισιν ἀκόμη μήτε σήμερον. Ἐπέρασα τὸ ἔτος ὅλον ὀδυνηρόν· καὶ μὲ τὰς αὐτὰς ὀδύνας ἀρχίζω τὸ νέον. Εἶθε εἰς σὲ καὶ τοὺς σοὺς νὰ γένῃ ἀλυπέστατον. Δὸς τὸν Schlegel ἐν ἀντίτυπον (broché, ὅχι εἰς φύλλα) τοῦ Ἰσοκράτους· καὶ μὴ τὸ περάσῃς εἰς λογαριασμόν τοῦ Ζ. Μὲ πρῶτην ἀφορμὴν σὲ τὸ πέμπω ἀπεδῶ· καὶ ἂν τὸ λησμονήσω ἐνθύμησέ με το. Καὶ πάλιν ὕγαινε!

21 *Ἰανουαρίου 1808.*

Συγχαίρω καὶ μὲ σὲ καὶ μὲ τὴν ἀγαπητὴν σύζυγον, Ἀλέξανδρε φίλε, διὰ τὴν γέννησιν τῆς Σοφίας, καὶ εὐχομαι καὶ τὴν γεννηθεῖσαν, καὶ τὸν ἀδελφόν της καὶ τοὺς γεννήσαντας ζῶν ἐυδαίμονα καὶ μακράν.

Ἐλησμώνησα νὰ σὲ γράψω, ὅτι διὰ τὰ ἐνδεχόμενα ἐσημείωσα εἰς τὸν Πολυδεύκην τ' ὄνομά σου πλησίον τοῦ ὀνόματος τοῦ Ῥακίνα.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σ' ἐκοινώνησα διὰ τὸ μελετώμενον ἀντιρρήτικόν κατὰ τοῦ Βαρθόλδου καὶ τοῦτον τὸν στοχασμόν, ὅτι τόσον εἶναι φανερόν ὅτι εἰς τὴν μέσσην τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος ἔγινεν ἀναλαμπὴ τοῦ πρὸ πολλοῦ σθεσθέντος λύχνου τῆς σοφίας εἰς τοὺς Γραικοὺς, ὥστε ἡ εἰς τὴν αὐτὴν σχεδὸν περίοδον εὐρεθεῖσα τυπογραφία, ἐὰν εὕρισκετο 50 ἔτη ἀρχήτερα, ἡ ἀναλαμπὴ ἤθελε γένει ἀληθινὴ ἑξαψις· καὶ ἡ ἡ καταστροφὴ τῆς Γραικορωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἐμποδίζετο, ἡ τὸ γένος ἦτον εἰς κατὰστασιν νὰ κάμῃ εἰς κἀνὲν ἄλλο μέρος νέον σύστημα, καὶ νὰ μὴ παραλυθῇ παντάπασιν. Ὁ στοχασμὸς οὗτος εἶναι ἀναγκαῖος διὰ τὸν χηνώδη ἐγκέφαλον τοῦ Μπερτόλδου. Ἀκούω ὅτι τὸν ἔχομεν ἐδῶ· ἂν τὸν ἐφώτιζεν ὁ διάβολος νὰ ἔλθῃ νὰ μ' εὕρῃ!

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν του ὁ ἀδελφός σου βλέπω πάλιν ὅτι μὲ λαλεῖ διὰ τὰ χαρισθέντα εἰς τὸν Σεβαστιανὸν ἀντίγραφα ἀπὸ τὸν Σουλτάνον· ἀλλὰ σὲ εἶπα νομίζω καὶ ἄλλοτε ὅτι μὲ φαίνεται μῦθος τὸ λεγόμενον. Πῶς εἶναι δυνατὸν τοιαύτη δωρεὰ νὰ ἦναι ἀκόμη ἄγνωστος εἰς τοὺς Παρισίους;

Ἡ πρὸς τὸν Reclam ἀμέλειά σου δὲν εἶναι καλή. Ἐν-
 ῖθα κλεισμένην σὲ πέμπω ἐπιστολήν του, τὴν ὁποίαν
 οὐδοκότητος ἔλαβα. Ἄν ὅ,τι λέγει περὶ σοῦ ἦναι ψευ-
 , raison de plus pour ne point être négligent.
 γὼ δὲν θέλω τὸν στείλει τοὺς ζητουμένους Ἰσοκράτους,
 δὲν λάθω τὴν ἄδειαν παρὰ τῶν κυρίων, πρὸς τοὺς
 οἰοῦμαι ματαίως ἔγραψα (καὶ ἴσως ματαίως γράφω τὸ
 τερον τὴν σήμερον) νὰ μὲ δείξωσι κάνα ὁμογενῆ τῆς
 ψείας, διὰ νὰ στείλω μερικὰ σώματα εἰς τὴν πανήγυ-
 τοῦ ἐρχομένου Πάσχα. Ὑγίαινε!

91.

10 Ἀπριλίου 1808.

Ἀρχίζω τὴν ἐπιστολήν, φίλε Ἀλέξανδρε, ἀπὸ τὰ
 ῖα ἔπρεπε νὰ ἦναι τελευταῖα, διὰ τὸν φόβον μὴ τὰ
 σμυλῶν εἰς τὸν ἀρρόζοντα τόπον. Εὗρηκα τοῦ Ἰπ-
 κράτους τὸν τόπον. Εἶναι εἰς τὸ ἐπιγραφόμενον *Περὶ*
ἐντὸς παθῶν βιβλίον, § 38, Τομ. Β'. σελ. 243,
 ὅποῖον ἂν καὶ ἀμφιβάλλεται ἂν ἦναι τοῦ Ἰπποκρά-
 τος, εἶναι ὅμως παλαιοῦ συγγραφέως, ἴσως ἀρχαιοτέρου
 ἢ τὸν Ἰπποκράτην. Ὁ λόγος εἶναι περὶ Ἰκτέρου.
 Ἰσχάδων λευκῶν χοίρικα ἐψήσας ἐν δυσὶ χοεῦσι, διη-
 ῖσαι καὶ ἐξαθριῖσαι· ἔπειτα τὸ ὕδωρ τοῦτο πινέτω,
 ἢν τε ψιλὸν αὐτὸ βούληται, ἢν τε ζὺν τῷ οἴνῳ κιννάς.
 Πινέτω δὲ μὴ ἀθρόον πούλυ, ἀλλὰ ΚΑΤΑ ΦΟΡΑΝ (à
 chaque fois κάθε φοράν) ἡμικοτύλιον, ὥπως μὴ διὰ-
 ῖα αὐτῷ ἐπιγένηται». Τοῦτο εἶναι πολλὰ μικρὸν

πράγμα· ἀλλ' ἦτον ἀναγκαῖον εἰς τοὺς φκιάζοντας τὴν
γλῶσσαν νὰ γνωρίζωσι καὶ ταῦτα τὰ μικρά. Ἄς ἔλθωμεν
τώρα εἰς τὰς ἐπιστολάς καὶ ἀποστολάς σου.

Τὰς ἐπιστολάς σου 29 Φεβρουαρίου καὶ 23 Μαρτίου
ἔλαβον, ὁμοῦ καὶ τὴν ἰδικήν μου πρὸς τὸν Βεστφαλιανόν
ιατρὸν, καὶ τὸ ἴσον τῶν ὅσα ἔγραψας πρὸς τὸν Ζ. εἰς τὰ
ὅποια μὴτ' εὐαρεστήθην μῆτε ὁμῶς δυσαρεστήθην. Ὁ
μόνος μου φόβος εἶναι (ἐπειδὴ δὲν ἔχουσιν οὐδεμίαν τῆς
δυσασποσπάστου καὶ νὰ εἶπω οὕτως ἐρωτικῆς προσκολλή-
σεως τῶν ἀσχολουμένων εἰς τὰ τοιαῦτα) μὴ νομίσωσι τὸ
πρόβλημα καπηλικὴν μηχανήν, ἥγουν μὴ φοβηθῶσιν ἀμέ-
λειαν τοῦ ἔργου, ἀφ' οὗ λάβω τὴν βεβαιότητα τῆς ἐτη-
σίου προσόδου. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ καταλάβωσι, ὅτι
καὶ τὰ τριπλᾶ ἂν μ' ἐπρόσφεραν μὲ συνθήκην νὰ ἀπο-
μάθω τὸ γράφειν, εἶναι τῶν ἀδυνάτων νὰ δεχθῶ πρᾶγμα,
εἰς τὸ ὅποιον μὴτ' ὁ Παππᾶς Π. δὲν θέλει ποτὲ ὑποτα-
χθῇ. Στοιχεῖμα βάλλω ὅτι μῆτε Πατριάρχης θέλει συγ-
κατανεύσει νὰ γένῃ μὲ συμφωνίαν νὰ ἀπέχη ἀπὸ τὴν
στιχουργίαν. Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, δὲν ἔκαμες κακὰ
νὰ ρίψῃς τὸν κύβον.

Ἀπὸ τὰ χαρτοπαίγνια τέσσαρα μόνον ἐκράτησα ὅχι
διότι εἶπες τὸν Στέφανον νὰ φροντίσῃ νὰ πωλήσῃ τινά,
ἀλλ' ὅτι δὲν εἶχα χρεῖαν περισσοτέρων. Τὰς θήκας ἔκα-
μες ὀλίγον στενάς. Ἄν δὲν ἐφκιάσθησαν ὅλαι, εἰπὲ τὸν
τεχνίτην νὰ τὰς κάμῃ εὐρυχωροτέρας. Τὴν λογικὴν καὶ
ἠθικὴν τοῦ Εἵνεκκίου τίς μὲ τὴν στέλλει;

Τὸν φίλον Κούμαν εὐχαρίστησον ἀπὸ μέρους μου διὰ
τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ δῶρον εἰς τόμους 8. Τὸ ἐφυλλομέ-
τησα (ὅσον μὲ ἐσυγχῶρει ὁ καιρὸς) μὲ εὐαρέστησιν· ἥτις
ἤθελεν εἶσθαι μεγαλητέρα, ἂν ἀπέφευγε τὴν δαπάνην

τοῦ κομφοῦ δέματος, καὶ ἂν ἦσαν μετριώτερα τὰ περὶ ἐμοῦ λεγόμενα εἰς τὸ προοίμιον τοῦ. Τὸ πρῶτον ἦτο μάταιον δι' ἐμέ. « Ἄλλοις τὰ κομφὰ ταῦτα ». Τὸ δεύτερον θέλω τὸ πληρώσει ἐγώ, καὶ ἴσως ἀκριβὰ διὰ δυστυχίαν μου. Θέλει εὐρεθῇ κάνεις καλὸς χριστιανὸς νὰ φαρμακεύσῃ τὸ μέλι τῶν ἐπαίνων τοῦ Κούμα. Ἐδάνεισα τὸ ἀντίτυπόν μου εἰς φίλον, διὰ νὰ τὸ κηρύξῃ εἰς τὸν Γαλλικὸν Ἑρμῆν, ἢ εἰς τὴν Ἑγκυκλοπαιδικὴν ἀποθήκην. Ὅθεν ἀπαιτεῖ τὸ δίκαιον, ἢ τοῦλάχιστον ἡ συνθήκη νὰ πέμψῃ ὁ φίλος ἄλλο ἀντίτυπον διὰ τὸν κόπον τοῦ μέλλοντος νὰ δημοσιεύσῃ καὶ νὰ κρίνῃ τὸ βιβλίον τοῦ.

Περὶ τοῦ Schlegel δὲν μὲ εἶπες ἀκόμη τίποτε.

Ὅχι βέβαια δὲν εἶναι ἴδιον διανοίας πλημμύλημα τῶν Γραικῶν τὸ κομπόδεμα, ἀλλὰ κοινὸν καὶ τῶν παλαιῶν καὶ νέων καὶ τῶν σοφῶν καὶ τῶν ἀσόφων ἐθνῶν. Καὶ μὴ ταλανίζεις περὶ τούτου τὸ μνημονικόν σου.

Ἰδοὺ ὅσα ἐσημείωσα πρὸ χρόνων πολλῶν περὶ τούτου, καὶ ὅποια πρέπει φίλε μου νὰ μεταχειρισθῇς εἰς τὴν ἀντίρρῃσίν σου, εἰς κατασχύνῃν τῶν σοφιστῶν.

Εἰς τοῦ Ἀρποκρατίωνος τὸ λεξικόν. « Καταδεδέσθαι » ἀντὶ τοῦ πεφαρμακεύσθαι, καὶ δεδέσθαι φαρμάκοις. » Δειναρχος ἐν τῇ κατὰ Πυθέου εἰσαγγελίᾳ. » Ὁ κατὰ Πυθέου λόγος τοῦ Δειναρχοῦ (τὸν ὅποιον καλεῖ μάρτυρα ὁ Ἀρποκρατίων) δὲν σώζεται. Ὅτι ὅμως εἶναι ὁ λόγος περὶ μαγικῶν κομποδεμάτων, εἶναι φανερόν ἀπὸ τὰ ἐξῆς τοῦ Πλάτωνος.

Ὁ Πλάτων εἰς τὸ ΙΑ' βιβλίον περὶ νόμων σελ. 933 (ἢ ἂν ἔχῃς τὴν νέαν ἔκδοσιν εἰς δώδεκα τόμους, Τόμ. 9 σελ. 163) λαλεῖ περὶ δύο εἰδῶν φαρμακειῶν, τῆς πρώτης ἣτις γίνεται δι' ἀληθοῦς φαρμακοποιτίσεως, τῆς δευ-

τέρας α "Η μαγγανείαις τέτισι, καὶ ἐπωδαῖς, καὶ καταδέσεσι λεγομέναις πείθει ». Κατωτέρω (τὸ χωρίον εἶναι μακρὸν) λέγει καὶ τὸν τρόπον πῶς ἐγίνοντο: « κήρινα » μιμήματα πεπλασμένα, εἴτ' ἐπὶ θύραις, εἴτ' ἐπὶ τριούδοις, εἴτ' ἐπὶ μνήμασι γονέων κτλ. » Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ὅτι δὲ καὶ οἱ παλαιοὶ Ῥωμαῖοι εἶχον τὰς καταδέσεις των, φαίνεται ἀπὸ πολλοὺς αὐτῶν ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς, τῶν ὁποίων τὰς μαρτυρίας εὐρίσκεις εἰς τὰ καλὰ λατινικὰ λεξικά (λεξ. Defigo καὶ Obligo).

Ἄς ἔλθωμεν τῶρα εἰς τὰ νέα σοφὰ ἔθνη. Δὲν ἔχεις χρεῖαν νὰ ζητῇς μερικὰ παραδείγματα διὰ τοὺς Γάλλους ἄνοιξον τὸ λεξικὸν τῆς Ἀκαδημίας, καὶ θέλεις εὐρεῖ τὸ ζητούμενον εἰς τὴν λέξ. Nouer, τὸ Nouer l'aiguillette. Ἄνοιξον καὶ τὸ Γερμανικὸν λεξικὸν (ἐπειδὴ ὁ Ἰουδαῖος Μπερτόλδος εἶναι τῆς σοφῆς Γερμανίας γόνος) καὶ θέλεις εὐρεῖ Die Nestel Knüpfen, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι καὶ εἰς τὰ Ἀγγλικά καὶ εἰς τὰ Ἰταλικά καὶ ὅλων τῶν ἔθνων τὰ λεξικά εὐρίσκεται ὁ κατὰδεσμος οὗτος, ἂν καὶ δὲν ἔχω τὸν καιρὸν νὰ τὰ ἐξετάσω. Ἀλλὰ μὴν εἰς κάμμίαν γλῶσσαν τοῦ κόσμου δὲν εὐρίσκεται λέξις χωρὶς τὸ δι' αὐτῆς σημαινόμενον πρᾶγμα, ἄρα ὁ Μπερτόλδος est un imbecille ou si vous aimez mieux, un sot.

Δὲν μ' ἐλάνθανε ὅτι ὁ Πατρ. νὰ πραγματευθῇ τοιοῦτον πρᾶγμα μὲ τὸν Πρ. ἀναφανδὸν ἦτο τῶν ἀδυνάτων. Εἰς Πατρ. ὅμως νουνεχῇ εἶναι πολλοὶ τρόποι δυνατοὶ κρύφιοι. Εἶναι, μὴν ἀμφιβάλλης.

Τὸ κατὰ Λ. παππῶν ποίημα ἀηδιάζει καὶ τὸν ἔγγονον· πολλῶ μᾶλλον σέ. Τοιαύτη ἦτον ἐκείνης τοῦ χρόνου τῆς περιόδου ἡ κατάστασις τῶν ψυχῶν. Il faut de l'in

dulgence, μάλιστα ἐπειδὴ μηδὲ τώρα ἀκόμῃ ἔπαυσε, καὶ θέλουν ἀκόμῃ περάσῃ ἑκατονταετηρίδες ἐτῶν, πρὶν νὰ παύσῃ ὁλότελα.

Δὲν μὲ λανθάνει ὅτι αἱ ἐμπορικαὶ σου ἀσχολίαι ἐμποδίζουν τὰς φιλολογικὰς, καὶ αὗται πάλιν ἐκείνας. Ἐξεύρω καὶ δικαίον τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ μετριάσῃς τὰς δευτέρας· ὅχι μόνον διὰ νὰ εὐχαριστήσῃς τοὺς ἀδελφούς καὶ ν' ἀπολύσῃς κ' ἐμέ ἀπὸ τὴν ὑπόψιαν τοῦ μαυλιστοῦ, ὡς μὲ νομίζει ὁ ἀδελφός σου (ἡ ἐπιστολὴ τοῦ τὴν ὁποίαν σ' ἐπιστρέφω, μ' ἔκαμε νὰ γελάσω πολὺ « ἀχνύμενός περ », ἀλλὰ καὶ διότι ἔγινες ἀγαθὴ τύχῃ ἀνὴρ καὶ πατήρ, καὶ ὡς τοιοῦτος χρεωστεῖς νὰ ἀσχολῇσαι καὶ εἰς τὴν αὔξησιν τῆς οὐσίας σου. Μ' ὅλον τοῦτο, « καιρὸς παντὶ πράγματι » καὶ ὅστις ἔχει τὴν ἐπιστήμην τῆς οἰκονομίας τοῦ καιροῦ, πολλὰ δύναται νὰ κατορθώσῃ εἰς μικρὸν διάστημα καιροῦ. Διὰ τὴν πρὸς τὸν Μπερτόλδον ἀντίρρῃσιν, καλὸν ἦτο νὰ προσκαλέσῃς εἰς βοήθειαν σου τὸν Ἰόλαον Κούμαν. Δὸς εἰς αὐτόν τὴν ὕλην καὶ τὴν τάξιν τῶν ἐπιχειρημάτων σου· καὶ ἄς τὸν διασκευάσῃ (rediger) αὐτός.

Τώρα βλέπω καὶ κατανοῶ ὁ ἄθλιος ὅτι ἡ λογικὴ καὶ ἠθικὴ τοῦ Ἐννεκίου εἶναι δῶρον σὸν· mille pardons et autant de remerciemens.

Μὴ παραξενεύεσαι περὶ τοῦ καταφερομένου κατὰ τῆς σειρᾶς ἱατροῦ. Τοῦ κακοῦ τὸ αἷτιον εἶναι καθὼς τὸ εἶπα (νομίζω) καὶ ἄλλοτε, ὅτι σοφίζόμεθα οἱ δυστυχεστάτοι χωρὶς προλαβούσης παιδικῆς ἀγωγῆς οἱ περισσότεροι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μὲ προλαβοῦσαν κακὴν καὶ βάρβαρον ἀγωγήν. Ξενιτευόμεθα ἔπειτα μετὰ τοιαύτην ἀγωγήν, ὥπλισμένοι μὲ μόνον τὰ ΚΑΛΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ. Εἰς τοιαῦτα

πτωχὰ καὶ σαθρὰ θεμέλια ἐποικοδομοῦμεν λαμπρὰ κτίσματα τῆς μαθηματικῆς, φυσικῆς ἰατρικῆς κτλ. Φυσικὰ πίπτομεν εἰς τὴν οἴησιν τῶν νεοπλούτων τοὺς ὁποίους τὸ σοδομιτικὸν ἔθνος ὀνομάζει *sorghantàn gchiormoucs*. Μὴν ἀμφιβάλλης ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ αἷτιον. « Τὸν ἄνδρα τοῦ » τον βιβλίον διέφθορεν ». Καὶ ὁ φθαρμένος οὕτω γίνεται χειρότερος ἀπὸ τὸν παντάπασιν ἀπαίδευτον κακόν, καθὼς τὸ παρετήρησεν καὶ ὁ Πλάτων (Περὶ νομ. Ζ. σελ. 819) « Οὐδαμοῦ γὰρ δεινόν, οὐδὲ σφοδρὸν ἀπειρία τῶν πάντων, οὐδὲ μέγιστον κακόν· ἀλλ' ἡ πολυπειρία καὶ πολλυμαθία μετὰ κακῆς ἀγωγῆς γίγνεται πολὺ μείζων » ζημία ». Λέγε καὶ φώναζε τὸ Πλατωνικὸν τοῦτο εἰς ὅσους γνωρίζεις τῶν ἡμετέρων.

Περὶ τοῦ Reclam μὲ εἶπε καὶ ὁ Allais ὅτι ἤρχισε νὰ πληρόνη κατὰ μικρὸν τοὺς δανειστάς του. Φυσικὰ τὰ μετακομιζόμενα ἀπὸ πόλιν εἰς πόλιν βιβλία, ὅσον μακρότερον πέμπονται τόσον περισσότερα ἔξοδα ἐπιφορτίζονται· ἀλλὰ τὰ ἔξοδα προσθέτονται εἰς τὴν τιμὴν, ἥγουν πληρώνονται ἀπὸ τοὺς ἀγοραστάς. Ὅθεν δὲν ἔχει δίκαιον νὰ τὰ ζητῇ παρὰ σοῦ ὁ Reclam. Τώρα βλέπω εἰς μίαν ἐπιστολὴν τοῦ Ζ. ὅτι Re. 24:10 ζητεῖ καὶ ἀπ' αὐτὸν διὰ τοὺς 150 προδρόμους.

Κατεύθυνα τὸν Nöldeke πρὸς σέ διὰ τὰ μέλλοντα· εἰς ἡμᾶς συμφέρει νὰ ἔχωμεν καὶ τινὰς συνηγόρους ἀπ' αὐτοὺς διὰ νὰ ἀντιστηκόνωσι καὶ τὰς φλυαρίας τῶν ἐχθρῶν· ἐπειδὴ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ ὁ ἄνθρωπος ἔδειξε διάθεσιν εὐμενῇ πρὸς τὸ γένος, ἐπρονόησα μὴ χάσῃ παντάπασιν τὴν μετὰ Γραικῶν ἀναστροφὴν, ὅταν ἐγὼ δουπήσω. Καὶ εἰς τίνα ἄλλον ἦτο δυνατόν ἢ πρέπον νὰ τὸν στείλω παρὰ σέ; Ὅθεν, ἂν σέ γράψῃ δός του ἀπόκρισιν θαρρᾶλέαν· καὶ

ἀν ἡ ἀντίρρῃσίς σου τελειωθῇ πρὸ τοῦ σὲ γράψει, στείλῃ
τον ἔν ἀντίτυπον, ὡς παρακαλεσθεῖς ἀπ' ἐμέ. Σήμερον
τὸν πέμπω τὴν ἐπιστολήν.

Αἱ συμβουλαι καὶ σοῦ καὶ τοῦ Κούμα περὶ τοῦ νὰ
σχεδιάσω τι περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκδόσεως τῶν ἀρχαίων,
ὅσον εἶναι καλαί, ἄλλο τόσον μοῦ θλίβουσι τὴν ψυχὴν.
Ἦτο δυνατόν νὰ βαλθῶσιν εἰς ἔργον, ἐὰν ὁ χορηγὸς τῆς
δαπάνης ἦσο σὺ ἢ ὁ Κούμας, ἢ ἄλλος τις κατὰ σᾶς.
Τοιαῦτα πράγματα, φίλε μου, χρειάζονται σκέψιν καὶ
καιρόν, μάλιστα ἐπειδὴ μέλλουν νὰ ἀναγνωσθῶσιν ὄχι
μόνον ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονας τῶν ἡμετέρων ΚΑΛΩΝ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ὅσοι τῶν ἀλλογενῶν
εἰσέρουσί τι περισσότερον παρὰ τὰ καλὰ γραμματικά
τοῦ χηνώδους ὀρεσκώου. Ἴσως δὲν πιστεύεις ὅ,τι μέλλω
νὰ εἶπω· Ἴσως δὲ καὶ σὲ κάμει νὰ τὸ πιστεύῃς ἡ φυσικὴ
σου ἀτολμία (διότι ὅμοιος τὸν ὅμοιον ὄχι μόνον ἀγαπᾷ,
ἀλλὰ καὶ γνωρίζει). Ὅσάκις ἔχω νὰ ζητήσω ἀργύρια
διὰ τὰς χρεῖας τοῦ τύπου, τὰ ζητῶ μὲ ἐντροπὴν κλέπτου·
διότι φαντάζομαι πάντοτε ὅτι ἀπὸ πᾶσάν μου ἐπιστολήν
περιέχουσιν τοιοῦτον ζήτημα προσμένουσι καὶ ἀγγελίαν
ἐκδόσεως νέου τόμου, μ' ὅλον ὅτι εἰς ὅλων τῶν ἀνθρώ-
πων τὰς κεφαλὰς πρώτη παριστάνεται ἡ σπορὰ ἐπειτα ὁ
θερισμός. Καὶ σὺ μὲ λέγεις σχεδιάσματα καὶ σημειώσεις!
Μ' ὅλα ταῦτα, κάμνω ὀλίγας τινὰς εἰς τὸν Πλούταρχον,
ὄχι μόνον διότι εἶναι ἀναγκαῖον νὰ δώσω λόγον τῶν με-
ταβολῶν, ὅσας κάμνω εἰς τὸ κείμενον, ἀλλὰ καὶ ὅσάκις
ἐμπέσῃ ἀφορμὴ παραθέσεως καὶ δι' ἀλλήλων ἐξηγήσεως
τῶν δύο γλωσσῶν, δὲν ἐμπορῶ νὰ κρατηθῶ. C'est plus
fort que moi. Ἀλλὰ τὸ ἀκατάσχετον τοῦτο ἐνωμένον
μὲ τὴν ἀνυπομονήσαν τῶν χορηγῶν μοῦ πριονίζουσι κατὰ

μικρὸν τὴν ψυχὴν, ἕως νὰ τὴν ἀποσπᾶσωσιν ἀπὸ τὸ νοσερόν μου σῶμα. Τοὺς ἐκακόμαθαν, φίλε, μὲ τὰς ταχέας ἐκδόσεις. Ὁμηρον ἐξέδωκαν, χωρὶς καὶ εἰδῆσιν ὅτι εὐρίσκεται σήμερον εἰς τὴν Εὐρώπην διορθωμένον νέον κείμενον Ὁμήρου ἀπὸ ἀνδρα, ὅστις ἔτριψεν εἴκοσι ἔτη τῆς ζωῆς του, διὰ νὰ καθαρῖσῃ τὸ κείμενον τοῦ ποιητοῦ. Μ' ἔστειλε καὶ τὴν Ἰλιάδα (εἶναι ὁ περίφημος Wolf, διδάσκαλος τῆς Ἀλγερίας περὶ τοῦ ὁποίου λαλῶ) πρὸ δύο ἢ τριῶν ἐτῶν, καὶ τώρα πρὸ ὀλίγων μηνῶν τὴν Ὀδύσσειαν. Καὶ ἀπὸ τὸν κομιστὴν νέον Δανὸν (ὅστις μελετᾷ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα) ἔμαθον ὅτι ἡ ἐκδοσις εἶναι εἴκοσι ἐτῶν γέννημα. Ἀφ' οὗ εὐρίσκεται τοιοῦτο κείμενον νὰ μετατυπώσῃ τις τὸ παλαιὸν εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὰ τρώγῃ βαλάνους μετὰ τὴν εὑρεσιν τοῦ ἄρτου. Πῶς εἶναι δυνατόν, φίλε, νὰ ἀντιπαλαίω ἐγὼ ὁ ἀδύνατος μὲ τοιοῦτους γεννάδας ἐκδότας, ὅποῖος εἶναι τοῦ Ὁ. ὅποῖος εἶναι τοῦ Θ. καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι, οἱ ὅποιοι νομίζουν ὅτι εἶναι ικανὰ τὰ καλὰ γραμματικὰ εἰς τοιαύτας ἐπιχειρήσεις, Ὅτι μόλις ἐξαρκοῦν, ὅχι τὰ κατ' αὐτοὺς καλὰ ἀλλὰ καὶ τὰ ἀληθῶς καλὰ γραμματικὰ, τὸ δοκιμάζω καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν μὲ κόπον μέγαν καὶ πολλὴν τριψήμεριαν. Μία μόνη περίοδος τοῦ Πλουτάρχου μ' ἐκράτησε δύο ἡμέρας τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος, ἐπειδὴ δὲν τὴν ἐκαταλάμβανα· μόλις τὴν νύκτα στρεφόμενος καὶ μεταστρεφόμενος εἰς τὴν κλίνην ἐνόησα τί ἐνόει ὁ Πλούταρχος· καὶ τοιαῦτα συμβαίνουν πολλάκις ἄλλοτε διὰ τὴν κακογραφίαν τοῦ κειμένου (οἱ περισσότεροι ἀντιγραφεῖς ἦσαν ἀπὸ τοὺς ἐξεύροντας τὰ καλὰ γραμματικὰ) καὶ ἄλλοτε διότι ὁ συγγραφεὺς αἰνίττεται ἐθῆ καὶ πράξεις τῶν ὁποίων ἡ ἱστορία δὲν σώζεται. Ὑγίαινε· χαρτίον δὲν ἔμεινε πλέον.

21 Ἀπριλίου 1808.

Ἔλαβον φίλε καὶ τὸ τοῦ Κούμα γράμμα μὲ τοὺς προσγεγραμμένους ἀπὸ σὲ στίχους ὀλίγους, καὶ μετ' αὐτὸ τῆς 10 Ἀπριλίου, περιέχον τὸ ἀπὸ Βυζαντίου, τοῦ Παπαδοπώλου. Εἶναι τάχα ὁ ποτὲ ἐδῶ διατρίψας ἀνεψιὸς τοῦ Μανολάκη;

Τὰ διὰ τοῦ Jourdan τοῦ Ῥώτα καὶ Παντίου (τὸν ὁποῖον δὲν ἐξεύρω διὰ τί ἐβάπτισας Πανδίωνα) δὲν ἔλαβον ἀκόμῃ, καὶ ἀπορῶ.

Ἄμποτε ὁ ταχυδρόμος νὰ μὴ κάμῃ εἰς τὸ παππῶν μου σύγγραμμα ὅ,τι ἔκαμεν εἰς τὰ προσταλθέντα. Μήτ' αὐτὸς ἀκόμῃ δὲν ἐφάνῃ.

Ἐξέτασον καὶ πάλιν περὶ τοῦ Ἰσοκράτους τοῦ χρυσοδεμένου, καὶ ἂν ἀπωλέσθῃ, ἔχω κατ' εὐτυχίαν ἄλλον ὅμοιον νὰ σὲ πέμψω.

Παρακάλῃσον ἀσπασάμενος τὸν Κούμαν νὰ λάβῃ ὀλίγην ὑπομονὴν διὰ τὰ ζητήματά του· καὶ θέλω μετὰ χαρᾶς ἀποκριθῇ καὶ εἰς αὐτὰ εἴτι δύναμαι καὶ ὅσον δύναμαι. Μὴν ἐρωτᾷς φίλε πόσον εἶμαι καταπλακωμένος ἀπὸ ἀσχολίας. Τὸ τοῦ Κούμα εἶναι μικρὸν πρᾶγμα· ἀλλὰ μ' ἐβόηξεν εἰς τὴν κεφαλὴν, ὡς κεραυνὸν ἀπ' οὐρανοῦ, ταύτας τὰς ἡμέρας φοβερὸν κατ' ἄστιχον ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων νόσων, εἰς ἀπὸ τοὺς ἐδῶ ἰατρούς· καὶ μὲ παρακαλεῖ καὶ αὐτὸς νὰ τοῦ φτιάσω νέαν ὀνοματοθεσίαν ἐλληνικὴν, διὰ νὰ τὴν μεταχειρισθῇ εἰς τὴν ὁποίαν μέλλει νὰ ἐκδώσῃ Νοσογραφίαν. Τὸ κακὸν εἶναι ὅτι πολλοὶ τῶν τοιούτων

φαντάζονται, ὅτι διὰ νὰ θέσῃ τις ὀνόματα ἀρκεῖ νὰ γνω-
ριζῇ τὴν γλῶσσαν· Ὑπομονὴ πλέον· γραμμένον μου ἦτο
(γιαζιλμῖς) νὰ τελειώσω τὸν πολύμοχθόν μου βίον με-
γῆρας πολυμοχθώτερον.

Τὰς ἐγκεκλεισμένας σφράγισον καὶ πέμψον ὅπου στέλ-
λονται. Βλέπεις μὲ πόσῃν ἐλευθερίαν ζητοῦσι τοὺς ἐκδι-
δομένους τόμους τῆς Βιβλιοθήκης· καὶ ἐπὶ τούτοις καὶ
Στράβωνα, sans façons. Βλέπεις πρὸς τούτοις ὅτι καὶ
αἱ ἀποκρίσεις μου, ἂν καὶ λακωνικαί, αὐξάνουσι καὶ αὐ-
ταὶ τὰς ἀσχολίας μου· ἔπειτα μοῦ ζητεῖς καὶ στοχασμοὺς
αὐτοσχεδίου, καὶ σημειώσεις. Ἀλλ' ὁ καιρὸς παρέρχε-
ται καὶ κυλίστα «ὡς τροχὸς ἄρματος» καὶ τὸ ἐτήσιον
τρέχει μὲ τὸν καιρὸν, καὶ οἱ χορηγοὶ δὲν βλέπουν νὰ τρέ-
χῃ ὁμοίως καὶ ἡ ἐκδοσις, εἰς καιρὸν ὅταν ἄλλοι γεννάδαι
μὲ μετριοτέραν χορηγίαν κάμνουνσι θαύματα. Μὲ τοιού-
τους Ἀχιλλέας πῶς εἶναι δυνατόν ὁ Θεραΐτης ἐγὼ νὰ
παλαίω; Ὑγίαινε. Αὐτοῦ ἐξεδόθη πρὸ χρόνων ὁ Φραντ-
ζῆς, ἱστορικὸς Βυζαντινός. Πέμψον με δύο σώματα, κα-
ταγράψας τὸ ἓν εἰς τὸ χρέος τοῦ λογαριασμοῦ μου, καὶ
τὸ ἄλλο εἰς τὸ χρέος τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ Κλαυερίου
ἀντικρὺ τῶν Ἀπολλοδώρων του.

93.

24 Ἀπριλίον 1808.

Μόλις προχθὲς ἐπεμψα τὴν ἐπιστολὴν μου εἰς τὴν πό-
σταν, καὶ ἔλαβα παρὰ τοῦ Ἰορδάνου τὰς ἐπιστολάς τοῦ
Ῥώτα καὶ τοῦ Ῥάλλη. Χθὲς μ' ἐπεμψε συνωδευμένον

μέ γραμματιδίον του ὁ Στεφανάκης τὸ παππῶν σύγ-
γραμμα, ἀναγγέλλων καὶ τὴν μέλλουσαν τὴν αὐτὴν ἡμέ-
ραν ἐπαναστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου. Ὅθεν τὸν ἔστειλα
σφραγισμένην καὶ γραμμένην εἰς τ' ὄνομά σου δέσμην
προκηρύξεων καὶ Γαλλικῶν καὶ Γραικικῶν. Πρόφθασον
λοιπόν, φίλε, τινὰς ἀπ' αὐτὰς εἰς τὴν Τεργέστην, καὶ
τὰς περισσοτέρας εἰς τὸ Βυζάντιον πρὸς τὸν ἀδελφόν σου,
καὶ κάμετε τρόπον ν' ἀρχίσῃ γρήγορα ὁ τύπος τοῦ Παυ-
σανίου, τοῦ ὁποίου καὶ αὐτοῦ ἡ μετὰ τοῦ μεταφραστοῦ
καὶ ἐκδότου συνθεώρησις καὶ ἀναθεώρησις, μέλλει ν' αὐ-
ξήσῃ τὰς ἀσχολίας μου. Ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα εἶναι ἀναπό-
φευκτα, καὶ ἂν αὐτὸς δὲν τὸ ἐπεθύμει, ἔπρεπεν αὐτόκλη-
τος ἐγὼ νὰ συνεπικουφίσω τὸ βᾶρος. Ὑγίαινε πανοικί.

Ἔδωκα τὴν δέσμην τῶν προκηρύξεων μὲ βίαν μεγά-
λην, ὅτι ὁ ἀποσταλεὶς παρὰ τοῦ Κρητὸς μ' ἔλεγεν ὅτι ὁ
ταχυδρόμος ἐμελλε νὰ κινήσῃ μετὰ δύο ὥρας. Τὰς ἔδωκα
ὑποθέτων, ὅτι μέλλει νὰ σὲ ἰδῇ καὶ νὰ σὲ τὰς ἐγχειρίσῃ.
Ἐὰν ὁμως ἡ ἀποστολὴ του εἶναι τοιαύτη, ὥστε περνῶν
διὰ Βιέννης νὰ μὴν ἔχῃ καιρὸν νὰ ἔλθῃ πρὸς σέ, πρέπει
νὰ φροντίσῃς νὰ τὰς λάβῃς ἀπ' αὐτόν, ἢ καὶ νὰ γράψῃς
τὸν ἀδελφόν σου, νὰ τὰς ζητήσῃ εἰς τὸ Βυζάντιον. Νο-
μίζω ὅτι ὁ ταχυδρόμος, εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ ὁ κομιστὴς τοῦ
παππῶου ποιήματος.

Πόθεν ν' ἀρχίσω, φίλε Ἀλέξανδρε, ἀπορῶ. Πολλὰ

καὶ ὅσα ἐπιθυμῶ νὰ σὲ γράψω· καὶ πολλὴ ἡ ἀδυναμία τοῦ νὰ γράψω. Μόλις ἀναλαμβάνω τώρα ἀπὸ τὴν ὀλιγήμερον μὲν, ὀδυνηρὰν ὁμῶς προσβολὴν τῆς ἀρθρίτιδος, τὴν ὁποίαν ἐπρόβλεψα πρὸ δύο μηνῶν, ἀλλὰ νὰ τὴν ἐμποδίσω μῆτε αἱ ἀσχολῖαι, μῆτε αἱ βαρύνουσαι τὰς ἀσχολίας ἀνίαι, μ' ἐσυγχώρησαν. Συλλογίσου τὴν Ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην, τὸν Στράβωνα, πλῆθος ἐπιστολῶν ἀπὸ διαφορά μέρη ἀνάρθρωτον, φιλοτιμίαν ὅπωςδὴποτε ἢ καὶ φόβον τοῦ νὰ μὴ λυπήσω κανένα μὲ τὴν σιωπὴν μου, πρόσθε εἰς ταῦτα καὶ καταδρομὴν ὅχι ἀπὸ τὸν Θερασίτην Μαλτοβρύνον, ἢ ἄλλους τοιοῦτους ἀλλοφύλους ἐχθροὺς, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς, καὶ θέλεις καταλάβει εἰς ποῖον λαβύρινθον εὐρίσκομαι. Ἄλλ' ἔάν εἰς αὐτὰ προσθέσης ἔτι, ὅτι μῆτε ἡ δαπάνη τοῦ τύπου δὲν χορηγεῖται ἐγκαίρως καὶ μὲ εὐκολίαν, ὥς ἐπεθύμουν καὶ παρεκάλεσα πολὺ λάκεις, θέλεις ἀπορήσει ὅτι καὶ ζῶ.

Μ' ἐπλήγωσες λέγων ὅτι ὁ Κούμας δὲν ἔλαβε τὴν εἰς τὰς χημικὰς ἐρωτήσεις ἀπόκρισιν. Σὲ βεβαίονω ὅτι ἀπεκρίθη κατὰ τὴν 8 ἢ 9 Μαΐου εἰς ὅλα τοῦ πὰ ἐρωτήματα. Ὅθεν φοβούμενος μὴν ἐρρίφθῃ εἰς τὸ κιβώτιον ἐξ ἀπροσεξίας ἢ ἐπιστολῇ, χωρὶς νὰ πληρωθῇ, πέμπω σήμερον εἰς τὴν πόσταν τὸν ὑπηρέτην νὰ ἐρευνήσῃ περὶ τούτου. (Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σ' ἔγραψα ὅτι τὸ φιλάσθενόν μου μὲ ἠνάγκασε τέλος πάντων νὰ μισθώσω καὶ μὴ θέλων ὑπηρέτην).

Ἀπὸ ταῦτα τὰ λεγόμενα συμπεραίνεις ὅτι ἔλαβον... Ταύτην τὴν ὥραν μὲ φέρει ὁ Μόσχος ἐπιστολὴν τοῦ Κούμα τῆς 6 Ἰουλίου· εἰς τὴν ὁποίαν πάλιν βλέπω μὲ ἀδημονίαν μου, ὅτι ἀληθῶς δὲν ἔλαβε τὴν ἐπιστολήν μου. Ζητεῖ παρ' ἐμοῦ καὶ ἀποκρίσεις πρὸς ἄλλας ἐπιστολάς ἀπὸ

τῆς Ἑλλάδος. Εἶπέ τον ὅτι θέλω κάμει, ὅ,τι δυνηθῶ· ἀλλ' ὅτι δὲν εἶμαι « ἀπὸ δρυὸς ἢ ἀπὸ πέτρης ». Πίστευ-
σόν με φίλε, ὡς τιμημένον ἄνθρωπον, ὅτι πνίγομαι ἀπὸ
τὰς ἀσχολίας· καὶ πιθανὸν ὅτι θέλω γενεῇ σφάγιον καὶ
παρανάλωμα τῶν πολλῶν κόπων· ἂν ἦτο καὶ ὠφέλιμος
ἡ τοιαύτη θυσία εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὑπομονή. Ἀπὸ τὰ
λεγόμενα συμπεραίνεις, ὅτι ἔλαβα τὰς ἐπιστολάς σου
ὅλας, τὴν διὰ τῆς Περσικῆς πρεσβείας καὶ τὰς πρὸ ταύ-
της. Ὡσαύτως καὶ τὰ βιβλία. Δὲν μὲ γράφεις τὴν τι-
μὴν τῶν δύο σωμάτων, τοῦ Μακαρονιστοῦ Φραντζῆ. Ἡ
ἀνάγνωσις τριῶν ἢ τεσσάρων σελίδων μόνων ἐξηγῆριώσε
τὴν ποδάγραν μου. C'est une horreur. Ἐπειτα θαυ-
μάζομεν ὅτι ἔπесεν ἡ Γραικορωμαϊκὴ βασιλεία. Ἀφ' οὗ
τὸ ἔθνος ἐκρημνίσθη ἀπὸ Θουκυδίδας, Ἡροδότους, καὶ
Ξενοφῶντας εἰς Φραντζήδας, πῶς ἦτο πλέον δυνατόν νὰ
ἀντισταθῇ εἰς τοὺς Σκύθας; Μὴν ἀμελήσης νὰ μὲ γρά-
ψης τὴν τιμὴν· ὅτι ἂν φαντάζεσαι νὰ μὲ χαρίσης τὸν
Φραντζῆν, μάθε ὅτι θέλεις μ' εὐρεῖ ἀχάριστον. Σκοπὸν
ἔχω νὰ τὸν δώσω εἰς κἀνένα βιβλιοπώλην· ὅθεν πρέπει
νὰ ἐξεύρω τὴν τιμὴν. Ἐστειλα τὴν πρὸς τὸν Νικολόπω-
λον ἐπιστολήν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐσύντυχα ἀκόμη διὰ νὰ τὸν
παραδῶσω τὰ τρία βιβλία τοῦ Εὐγενίου καὶ τὰς τέσσα-
ρας Μετρικάς.

Ἡ πρὸς τὸν Sacy ἀπολογία εἶθε νὰ μὴν ἐγράφετο, ἢ
νὰ ἐγράφετο εἰς τρόπον γλυκύτερον.

Τὸν Μόσχον συνέστησα εἰς τὸν Barbier du Bocage
ὅστις εἶναι ικανώτερος παρὰ ἐγὼ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὰ
συμφέροντα. Ὁ νέος μὲ εἶπεν ὅτι ὠφελήθη ἀπὸ τὴν ὀδη-
γίαν του· ὅθεν τὸν παρεκίνησα νὰ συχναῖζῃ εἰς αὐτόν.

Ἦλθε καὶ ὁ Βάμβας πρὸς ἐμὲ μὲ ἄλλον ἓνα Συμυ-
ναῖον ἱατρομαθητιῶντα.

Ἐδῶ κλεισμένον θέλεις εὐρεῖ τὸν λογαριασμὸν τοῦ
Allais 21 : 15 τὰ ὅποια θέλεις πληρωθῇ παρὰ τοῦ κυ-
ρίου Κώνστα, καὶ περάσει εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαρια-
σμοῦ μου.

Θέλεις εὐρεῖ ἔτι καὶ τὸ Carton τῆς κατὰ τοῦ Λαρχέ-
ρου διατριβῆς, τὸ ὁποῖον θέλεις κολλήσει εἰς τόπον τοῦ
ἐσφαλμένου. Δὲν ἔλαβα καιρὸν νὰ ἐρευνήσω τίνος σφάλ-
ματος διόρθωσις εἶναι.

Πρὸς τούτοις περικλείω τὴν πρὸς τὸν ἐξάδελφόν μου
ἀπόκρισιν· τὴν ὁποίαν διάβασον, θαύμασον γνῶσιν καὶ
μυαλὰ τῶν καλῶν κάγαθῶν τῆς ἡλιθίου Σμύρνης, καὶ
σφραγίσας στείλῃ τὴν μὲ τὴν εὐχὴν σου νὰ τοὺς χαρίσῃ
ὁ Θεὸς νοῦν περισσότερον.

Περικλείω ἀκόμη τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἀνεψιοῦ σου ἀπὸ
τὴν Ζάκυνθον, πρὸς τὴν ὁποίαν γονυκλιτῶς παρακαλῶ
σὲ ἢ τὸν Κούμαν, νὰ κάμετε τὴν ἀπόκρισιν· λέγοντες ὅτι
Ὁμηρος εἰς 24 τομίδια δὲν ἐστάθη ποτὲ εἰς τὸν κόσμον·
εἰς δύο τόμους εἶναι ἢ μικρὰ τοῦ Ἀμστελδὰμ ἐκδοθεῖσα
κατὰ τὸ 1708· ἀλλὰ τόσον σπάνιος διὰ τὸ πολυχρόνιον
τῆς ἐκδόσεως, ὥστε δὲν εὐρίσκεται πλέον εἰς τοὺς Βι-
βλιοπώλας, ἀλλὰ κάμμίαν φορὰν ἐδῶ κ' ἐκεῖ τυχερῶς
(de hazard). Σήμερον τὸ πρῶτ' τὰς ἐμέτρησα πάλιν,
καὶ κόπτονται τὰ ἥπατά μου ὡσάκις τὰς βλέπω 17 ἐπι-
στολάς χωρὶς ἀπόκρισιν. Ἐχει δίκαιον ὁ Κούμας νὰ λέγῃ
ὅτι εὐρισκόμεθα ἔτι εἰς τὴν νηπιότητα τῆς παιδείας. Τὸ
νὰ μὲ γράφωσι δὲν εἶναι παράξενον· τὸ παράξενον εἶναι
νὰ θαυμάζωσιν ἢ καὶ νὰ μὲ ὀνειδίζωσιν, ὅτι δὲν ἀποκρί-
νομαι εἰς ὅλους μὲ τὴν αὐτὴν εὐκολίαν καὶ ταχύτητα μὲ

τὴν ὁποῖαν αὐτοὶ γράφουν. Ὁ θαυμασμὸς οὗτος ὑποθέ-
τει ὅτι δὲν ἔχουσι μὴτε μικρὰν μὴτε μεγάλην ἰδέαν τοῦ
βάρους τοῦ ἔργου μου καὶ τῆς ἀδυναμίας τοῦ νὰ κατα-
γίνωμαι καὶ εἰς ἄλλα παρ' αὐτό. Ἀνάθεμα τὰ ΚΑΛΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ !

Μὲ κακοφαίνεται ἡ δυσκολία τὴν ὁποῖαν ἀπαντῶσι
αἱ διὰ τὸν Πausanίαν ὑπογραφαί. Ἐφθασαν ὁμῶς ἐπὶ τὰ
τοῦ Ἀμστελδὰμ καὶ 28 τοῦ Τεργεστίου ὅλοι ὁμογενῶν
ἐλπίζονται καὶ ἀπὸ τὸ Λιβόρνον τινὲς ἐξ ἀπὸ τὴν ὑπο-
γραφὴν τῶν Ζωσιμάδων, ἡ ὁποία δὲν ἦλθεν ἀκόμῃ. Κά-
μετε λοιπὸν τρόπον καὶ Σεῖς αὐτόθεν, καὶ ἀπὸ Κωνσταν-
τινούπολιν, καὶ ὅθεν ἀλλαχόθεν εἶναι δυνατὸν νὰ τὰς πέμ-
ψετε διὰ νὰ ἀρχίσῃ ὁ τύπος. Ὁ ἀδελφός σου μὲ ὑπε-
σχέθη εἰς τὸν καιρὸν διακοσίας· ἄς στείλῃ μόνας 100.

Στείλῃ με νὰ ζήσης τὴν Ἀντιφώνησιν τοῦ χηνώδους
(ἴσως τὸ ἐναντίον, Ἀλωπεκώδους) Ναθαναήλ. Ἦρχισα
νὰ γράψω τι κατ' αὐτῆς (τὸ ὁποῖον πρὸς σὲ μόνον ἐξο-
μολογοῦμαι)· ἀλλ' ἡ ἀρρώστία μου μ' ἐμπόδισε. Ὅθεν
ἠναγκάσθην νὰ δανεισθῶ τὸ ἀντίτυπον τοῦ Ν. Ἀλλ' οὐ-
τος ἦλθε μετὰ ἡμέρας καὶ μὲ τὸ ἐζήτησε μὲ πρόσχημα
ὅτι εἶχε τι νὰ ἐρευνήσῃ εἰς αὐτό, ἀλλὰ τὸ περισσότερον
μὲ πολυπραγμοσύνην νὰ μάθῃ διὰ τί τὸ ἐδανείσθην· ἐπει-
τα πάλιν μὲ τὸ ἔφερεν ὀπίσω, παρακαλῶν νὰ τὸ ἐπι-
στρέψω ὅταν τελειώσω τὴν ἀνασκευὴν (ἐδῶ πλέον βλέ-
πεις ὅτι ἔλαβε τὸ πρᾶγμα ὡς ὁμολογούμενον). Καὶ γελῶ
καὶ σχάζω, ὅταν βλέπω ὅτι οἱ νέοι ἐλπίζουν νὰ ἀπατή-
σωσι τοὺς γέροντας.

Τώρα μ' ἔρχεται εἰς τὴν μνήμην, ὅτι διὰ τῆς πρὸς
τὸν Κούμαν ἐπιστολῆς μου, σ' ἐμήνυσα καὶ τὴν ἀποθίω-
σιν τοῦ Cabanis.

Τώρα επιστρέφει ὁ ὑπηρετὴς ἀπὸ τὴν πόσταν μὲ τὴν κακὴν ἀγγελίαν, ὅτι δὲν εὑρέθη ἡ ἐπιστολή. Δὲν ἐξεύρω τί νὰ συλλογισθῶ περὶ τοῦτου.

Κατὰ τὴν 19 Μαΐου ἔγραψα πρὸς τὸν φίλον λέγων ὅτι μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἦσαν δαπανημένα 6,000 φρ. καὶ ἐπέκεινα εἰς τὸν τύπον τῶν δύο τόμων Πλουτάρχου τῶν πρώτων καὶ παρακαλῶν νὰ μὲ τὰ ἐμβάσῃ χωρὶς ἀργοπορίαν διὰ νὰ μὴν ἐμποδίζεται ἡ προχώρησις τοῦ ἔργου. Μέχρι τῆς σήμερον φίλε μου, δὲν ἔχω οὐδεμίαν ἀπόκρισιν. Ἀλλὰ τὸ δεινὸν δὲν στέκει μέχρι τοῦτου. Καταλαμβάνεις σὺ καλὰ, ἂν καὶ ἐκεῖνος ἢ δὲν καταλαμβάνῃ, ἢ δὲν θέλει νὰ καταλάβῃ, ὅτι ἡ συνέχεια τοῦ ἔργου (ὅποιοιδήποτε) συνεχίζει καὶ αὐξάνει καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν καὶ τὴν δαπάνην, ἐπειδὴ πρέπει νὰ πληρώνωνται, καὶ ἡ ὕλη τοῦ ἔργου, καὶ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ὕλην. Αἱ 4000 φρ. ὑπερέβησαν τὴν σήμερον τὰς 6000 φρ. Μέρος ταύτης τῆς ποσότητος (τὸ καταλαμβάνεις καὶ τοῦτο) εἶναι σχεδὸν ὅλον τὸ ἴδιον μου ἀργύριον, ἂν μ' ἐπερίσσειε τίποτε, καὶ μέρος χρεωστεῖται καὶ ζητεῖται. Μὴν ἐρωτᾷς πόσῃ ἀγανάκτησιν εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ πόσον σκοτισμὸν εἰς τὸν ἐγκέφαλον καὶ ἐπομένως βλάβην εἰς τὸ ἔργον μου, μὲ προξενεῖ ἡ τοιαύτη, δὲν ἐξεύρω ἂν πρέπη νὰ τὴν ὀνομάσω ἀμέλειαν, ἢ χηνωδίαν. Καὶ μόνος ὁ κοινὸς νοῦς ἦτο νομίζω ἀρκετὸς νὰ ὑπαγορεύσῃ ὅτι «ἐπειδὴ τώρα ἐγνώσθη πλέον πόση σχεδὸν δαπάνη χρειάζεται καθ' ἕκαστον ἔτος, ἃς διαιρεθῇ αὕτη ἡ δαπάνη εἰς τρεῖς ἢ καὶ τέσσαρας μερίδας, καὶ ἃς πέμπεται εἰς τόσα μηνῶν ἴσα διαστήματα διὰ νὰ ἐλευθερώσωμεν τὸν δυστυχεῖ τοῦτον ἄνθρωπον ἀπὸ τοιαύτην φροντίδα, καὶ νὰ μὴ τὸν ἀναγκάζωμεν νὰ κάμνῃ τὸν ψωμοζήτητην». Σὲ βεβαιώνω

ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς ζητήσεως γίνεται πάντοτε εἰς ἐμέ, ἀληθὴς ἡμέρα συμφορᾶς μεγάλης καὶ πένθους. Τοιαύτη ἡμέρα ἐχρημάτισε καὶ πάλιν ἡ 25 Ἰουλίου, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ἐνθύμισα τὴν ἐπιστολὴν τῆς 19 Μαΐου, καὶ ἐπρόσθεσα ὅτι αἱ 4000 φρ. ἔγιναν 6056. Δὲν ἐξεύρω τί καὶ πότε ἔχει νὰ ἀποκριθῇ. Εἰς ταύτας τὰς 6056 πρόσθες καὶ τὸ ἥμισυ (ἦγουν τὸ ἐξάμηνον) τοῦ ἐτησίου μου 2500, καὶ θέλεις καταλάβει ἂν ἔχω δικαίον νὰ χολοπεριχύνωμαι, τώρα μάλιστα ὁπόταν ηὔξήθη ἡ δαπάνη μου μὲ τὸν μισθὸν 800 φρ. τοῦ ὑπηρέτου, τὸν ὁποῖον ἠναγκάσθην νὰ μισθώσω, διὰ νὰ μὴν εὑρεθῶ μόνος καὶ ἔρημος βοηθείας εἰς τὴν κατοικίαν μου, ἐὰν μὲ συμβῇ αἰφνιδίον τι κακόν, καθὼς εἶναι πιθανὸν ὅτι θέλει μὲ συμβῇ. Μεγάλη δυστυχία εἰς ἐμέ νὰ ἐμπλέξω μὲ ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουσιν οὐδεμίαν ἔννοιαν τοῦ κόπου τοῦ ἔργου μου, μήτε εἶναι, φίλε μου, εἰς κατάστασιν νὰ διακρίνωσι τὰς ἐκδ. μου ἀπὸ τὰς ἐκδ. τοῦ Βλ.

Ἀπὸ ταύτην μου τὴν ἱερεμιακὴν θρηνωδίαν ἔσως κρίνεις εὐλογον, ὅτι πρέπει νὰ τὸν γράψῃς, ἢ καὶ νὰ μὲ ἐμβάσῃς, ἐν τοσοῦτῳ ἀργύρῳ εἰς θεραπείαν τῆς ἀνάγκης μου. Δὲν θέλω φίλε, μήτε τὸ ἐν μήτε τὸ ἄλλο· τὸ πρῶτον ὅτι δὲν συμφέρει κατ' οὐδένα τρόπον· τὸ δεύτερον, ὅτι διὰ μὲν τὰς καθημερινὰς χρείας τῶν ζωαρκίων, ἐμπορῶ ἀκόμη νὰ διαρκέσω ἕως δύο μῆνας· διὰ δὲ τὸν τύπον, τὸν διέκοψα κατὰ τὸ παρόν, διὰ νὰ μὴν αὐξάνῃ τὸ χρέος μου, ἕως νὰ ἴδω τί ἔχει ν' ἀποκριθῇ. "Οχι! ἐξ ἀτυχίας μου δὲν καταλαμβάνουσι, μηδὲ νὰ κρίνωσιν εἶναι καλοὶ πόσον κόπον δοκιμάζω εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, καὶ πόσῃν προσοχὴν ἔχω χρέος νὰ κάμνω εἰς αὐτό, ἂν ὅχι δι' ἰδικήν μου, διὰ τὴν τοῦ γένους καὶ κοινὴν τιμὴν. Οὗτοι ἢ δικαίως ἢ

ἀδίκως μ' ἐκήρυξαν καὶ μὲ κηρύττουσιν ἓνα τῶν πρώτων κριτικῶν. Πόσον τηγανίζομαι καὶ τήκομαι καθ' ἐκάστην ὥς κηρὸς διὰ νὰ μὴ καταισχύνω ταύτην τὴν εἴτε ἀληθῆ, εἴτε ψευδῇ ὑπόληψιν, ἄλλος νὰ τὸ καταλάβῃ δὲν εἶναι δυνατόν, πλὴν ὅστις ἔχει παιδείαν ἐνωμένην μὲ μετρίαν φιλοτιμίαν. Ἀρκετὸς ἦτον οὗτος ὁ τηγανισμὸς καὶ ἡ ἀδιάλειπτος φθορὰ τῆς ὑγείας μου· χωρὶς νὰ προσθέτωσιν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν περὶ τῆς χορηγίας μέριμναν. Πολλάκις φίλε, μία μόνη σημείωσις μὲ κρατεῖ δύο ταχυνάς ὁλοκλήρους, διὰ τὴν μακρὰν ἔρευναν καὶ σκέψιν, ἥτις εἶναι ἀναγκαία εἰς τὰ τοιαῦτα. Πολλάκις, σὲ βεβαιώνω, πηδῶ τὴν νύκτα ἀπὸ τὴν κλίνην, καὶ ἀνάπτω φῶς, διὰ νὰ σημειώσω μίαν ἰδέαν τῆς κεφαλῆς μου, διὰ τὸν φόβον μὴ τὴν λησμονήσω τὸ πρωινόν. Τὰ τοιαῦτα μὲ συμβαίνουν καὶ ἡμέραν. Τὰ τοιαῦτα, φίλε, καλὸς εἶσαι νὰ τὰ καταλάβῃς, ἀλλ' ὅχι καὶ καλὸς νὰ τοὺς κάμῃς νὰ τὰ καταλάβωσι. Διὰ τοῦτο σὲ παρακαλῶ, ἄπεχε εἰς τὸ ἐξῆς νὰ τοὺς λαλῇς περὶ ἐμοῦ.

Εἶναι σήμερον ἡ 3 τοῦ Αὐγούστου. Ταύτην τὴν ὥραν λαμβάνω ἐπιστολὴν ἀπὸ Μασσαλίας ὑπογεγραμμένην, *Εὐλιχρινέστατος εὐπατρίδης Δημήτριος Ζαχαρίου*. Ζητεῖ, λέγει, νὰ μάθῃ παρ' ἐμοῦ, ἂν ἡ σημερινὴ ἡμῶν προφορὰ τῆς γλώσσης εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν παλαιάν. Τὸν νοῦν μου πρῶτον ἔπειτα καὶ τὴν ζωὴν ζητοῦν νὰ μοῦ σηκώσωσι. Σπανίως, φίλε παρέρχεται ἡμέρα, χωρὶς νὰ εὕρω τὸ ἐσπέρας ἐπιστολὴν ἐπιστρέφων εἰς τὸν οἶκον. Ἀπὸ τὴν Ἀκυλίαν ἄλλος, Γαλάτης (ὅχι Γραικός), τὸ ἐπάγγελμα *Commissaire de guerres*, χωρὶς νὰ μὲ γνωρίζῃ προσωπικῶς, μὲ πέμπει ἐλληνικὴν ἐπιγραφὴν εὐρεθεῖσαν εἰς ἐρείπια, διὰ νὰ τὴν ἐξηγήσω. Ἐδαπανήθησαν καὶ εἰς

αὐτὴν δύο ταχειναὶ ὁλόκληροι. Δὲν σὲ διηγοῦμαι τὰς ἐνοχλήσεις τῶν ἐδῶ τὰς καθημερινάς, τὰς μὲν ἀπὸ τιμίους ἀνδρας ἀξιους βοηθείας καὶ συνδρομῆς, τὰς δὲ καὶ ἀπὸ ἀχρειστάτους κόλακας τῶν δυνατῶν, τοὺς ὁποίους διὰ τοῦτο δὲν τολμῶ νὰ πέμψω εἰς κόρακας, ὅτι οἱ κόλακες τῶν δυνατῶν γίνονται εὐκόλα διώκται τῶν ἀδυνάτων, ὅταν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ.

Καταχώρισον εἰς χρέος τοῦ λογαριασμοῦ μου 156 διὰ 12 Ἡλιοδώρους πωληθέντας ἀπὸ τὸν Jardé καὶ 2 Βεκκαρίας ἀπὸ τὸν αὐτὸν 7· ἔτι 91 δι' ἑπτὰ Ἡλιοδώρους τοὺς ὁποίους ἐπώλησεν ὁ Allais ὅλας συνάμα λίτρας Γαλλικῆς 254. Καταχώρισον αὐτάς ἀκριβῶς μὲ τὰ ὀνόματα τῶν πωλητῶν· ἀλλὰ μὴ μὲ τὰς ζητήσης τώρα, ὅτι δὲν εἶμαι εἰς κατάσχεσιν νὰ σὲ τὰς πληρώσω. Μακροθύμησον ἕως νὰ πληρώσωσι καὶ ἐμὲ οἱ ὑπερήμεροί μου χρεῶσται.

5 Αὐγούστου. Εἰπὲ τὸν Κούμαν, ὅτι ὁ τὸν ὅποῖον παρεκάλεσα νὰ μὲ πληροφορήσῃ περὶ τῶν Λυκεϊακῶν βιβλίων, μὲ λέγει τώρα ὅτι βιβλία ἐπιστημῶν ἢ φιλοσοφικὰ δὲν εἶναι ῥητῶς ὠνομασμένα διὰ τὰ Λύκεια. Τὴν ἀγαπητὴν σου σύζυγον καὶ τὸν Ἐπαμινώνδαν ἀσπαζόμενος, εὐχομαι εἰς ὅλους σὰς υἱεῖαν.

Διὰ νὰ μὴ σ' ἀφήσω εἰς ἀπορίαν περὶ τῆς παρὰ τῶν ὁμογενῶν καταδρομῆς σὲ περικλείω τὸ συγκολλημένον τοῦτο ἐπιστολίδιον τοῦ Ν. τὸ ἔφερεν ἐσπέρας πρὸς ἐμὲ εἶναι τώρα σχεδὸν μῆνες δύο, μὲ σκοπὸν νὰ τ' ἀφήσῃ τὸν θυρωρόν, ἔάν δὲν μ' εὑρίσκει. Μ' ὅλον ὁμῶς ὅτι μ' εὑρήκει, μὲ δίδει τὸ ἐπιστολίδιον (τὸ ὅποῖον δὲ ἦτο πλέον ἀναγκαῖον, παρόντος αὐτοῦ πρὸς ἐμὲ παρόντα) καὶ μὲ προσκαλεῖ πάλιν νὰ ὑπάγω πρὸ αὐτὸν τῇ ἐπαύριον, διὰ

νὰ μὲ κοινωνήσῃ πράγματα *μεγάλα*, *ἀξιόλογα* καὶ *συμφορόντα* εἰς ἐμέ· σὲ γράφω αὐτολεξεῖ τοὺς λόγους τοὺς ἄλλ' εἶναι ἀδύνατον νὰ σὲ παραστήσω ζωηρῶς τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὅποιον τοὺς ἐπρόφερε, καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὸ κίνημα τοῦ σώματος ὅταν τοὺς ἐπρόφερε· τῶρα μὲ γλυκὺ μειδίαμα τῶν χειλῶν, τῶρα μὲ βαρύτητα καὶ συνομιλίαν τοῦ προσώπου. Πῶς νὰ τὰ παραστήσω ἢ νὰ τὰ εἰκονίσω; Διὰ νὰ συλλάβῃς μικρὰν ἰδέαν τοῦ πράγματος φαντάζου ὅτι βλέπεις προστάτην καὶ προστατευόμενον συνομιλοῦντας· φαντάσου προστατευόμενον (protegé) ἐμὲ τὸν γηραιόν, καὶ προστάτην καὶ καλοθελητήν μου (protecteur) τὸν νέον Ν. Ἡ συνομιλία ἐκράτησε σχεδὸν ὁλόκληρον μίαν ὥραν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ μὲν Προστάτης ὑπέσχετο νὰ μὲ κοινωνήσῃ πράγματα *μεγάλα*, ἀπὸ τῶν ὁποῖα ἐκρέμετο ἡ εὐδαιμονία μου, ἡ ἢ κακοδαιμονία μου, καὶ ἐγὼ ὁ ταπεινὸς προστατευόμενος παρεκάλουν νὰ μὲ κοινωνήσῃ πάραυτα τότε, ἐπεὶδὴ ὅσον *μεγάλα* καὶ *ἀξιόλογα* ἦσαν, φυσικὰ ἔπρεπε νὰ ὑποθέσω, ὅτι ἡ διήγησις ταύτης δὲν ἦτον ὥστε νὰ κρατήσῃ ὅλην τὴν νύκτα. Ἡ Παράκλησις μου ἐστάθη ματαιαία, καὶ ὁ προστάτης μου ἀνεχώρησε, συμβουλευὼν με καὶ πάλιν μὲ τόνον φωνῆς παρότρυνον ῥησιαστικώτερον νὰ μὴν ἀμελήσω νὰ ὑπάγω πρὸς αὐτόν. Δὲν εἶναι πλέον χρεῖα νὰ σὲ παραστήσω, ὅτι καὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ καταλαμβάνεις, εἰς πόσῃν ἀμηχανίαν λέγω, καὶ ἐπὶ πόσῃν ἀγανάκτησιν μ' ἔφερεν ἡ τοιαύτη συνομιλία. Τοῦτο μόνον σὲ λέγω, ὅτι θέλων νὰ τὸν φέξω, διὰ νὰ μὴ κρημνισθῇ εἰς τὴν κλίμακα, ἐκράτουν μὲ τὰς δύο χεῖρας τὸν λύχνον, ἐπεὶδὴ ἡ μία δὲν ἦτο καλὴ νὰ τὸν κρατήσῃ διὰ τὸν τρόπον. Καταλαμβάνεις καὶ τοῦτο, ὁποῖαν νύκτα ἐπέρασα, καὶ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ ἦναι δι' ἐμέ μετὰ τῆς

ἀγρυπνίαν ἢ ἀκόλουθος ἡμέρα. Ὅποια καὶ ἂν ᾔτον ἡ διάθεσις τῆς ψυχῆς μου, ὁ ὀρθὸς λόγος ὑπαγόρευε, ἀντὶ τοῦ νὰ ὑπάγω πρὸς αὐτόν, νὰ δείξω παντελεῖ ἀδιαφορίαν, ἂν ὅχι δι' ἄλλο διὰ καὶ νὰ σωφρονίσω τὸν προστάτην μου. Ἀλλ' ὁ προστάτης ἐξ ἐναντίας ἐζήτηε νὰ σωφρονίσῃ ἐμέ· καὶ ἐκόλασε τὴν ἀδιαφορίαν μου μὲ σιωπὴν ὁκτώ ἡμερῶν. Μετὰ τὴν παρέλευσιν αὐτῶν, βλέπων ὅτι ἐγὼ δὲν φροντίζω παντελῶς δι' ὅσα συμφέροντα εἰς ἐμὲ ἐνεργεῖ αὐτός, ἔρχεται μίαν ταχεινὴν μὲ σχῆμα προσώπου ἄλλο, δυσεξηγητότερον ὅμως παρὰ τὸ πρῶτον· δὲν ᾔτο μήτε μετаноοῦντος, μήτε προστατεύοντος· δὲν ἐξεύρω τί ᾔτο. Τόσον εἶναι γόνιμος ὁ φίλος σχηματῶν καὶ τρόπων. Ἀρχίζει μακρὸν καὶ ῥητορικὸν προοίμιον, διὰ νὰ μὲ προπαρασκευάσῃ εἰς τὴν ἀκοὴν τῶν ἀπορρήτων, τόσον μακρὸν, φίλε, (δὲν σὲ λέγω ὑπερβολάς), ὥστε μὲ ἤλθε νὰ τὸν εἶπω νὰ μὴ μὲ κοινωνήσῃ τίποτε, μηδὲ νὰ ἔλθῃ πλέον πρὸς ἐμὲ μὲ τοιαύτας σκηνικὰς δραματουργίας. Ἐκράτησα ὅμως τὸν ἑαυτόν μου, καὶ ἤκουσα μέχρι τέλους τὸ προοίμιον, τοῦ ὁποίου ἡ μακρηγορία δὲν περιῆγε παρὰ μίαν μόνην ἔννοιαν ταύτην, ὅτι μὲ ἀγαπᾷ πολὺ, καὶ θέλει τὸ καλὸν μου, καὶ πάλιν ὅτι μὲ ἀγαπᾷ καὶ θέλει τὸ καλὸν μου. Καὶ ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος εἰς ὅλον τοῦτο τὸ μεταξὺ, εὐχαρίστουν διὰ τὴν ἀγάπην του, καὶ ἔλεγα συνεχῶς τὸ « ἐπὶ τὸ προκείμενον ». Τέλος πάντων μ' ἐρωτᾷ ἂν ἐξεύρω, ὅτι εἶναι φίλος τοῦ Φιλάνδρου. Τὸν ἀπεκρίθην ὅτι δὲν τὸ ἔξευρα, ἀλλ' ὅτι μὴτ' ἐβλεπα ὅτι ᾔτο πρᾶγμα ἀναγκαῖον εἰς ἐμὲ νὰ γνωρίζω τοὺς φίλους ἢ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Φιλάνδρου. Σὲ τὸ λέγω μ' ἀπεκρίθη, ὅτι ὁ Φιλάνδρος εἶναι μέγας ἐχθρὸς σου, καὶ δύναται νὰ σὲ κάμῃ μέγα κακόν, ἂν δὲν σπουδάσῃς νὰ διαλλαχθῇς

μ' αὐτόν. Ἐπειτα μὲ δίδει νὰ καταλάβω ὅτι ἂν ἕως
 τώρα δὲν μ' ἐκακοποίησεν, εἶναι αἰτία ἡ πρὸς ἐμὲ φιλία
 καὶ προστασία τοῦ Ν. ὅστις καταγίνεται ὅλος δι' ὅλου,
 εἰς τὸ νὰ δυσωπῇ καὶ νὰ πρᾶυνῃ τὴν κατ' ἐμοῦ ὀργὴν
 τοῦ ΦΙΛΟΥ ΤΟΥ Φιλάνδρου. Ἐδῶ πλέον, Ἀλέξανδρε,
 ἔπρεπε νὰ τὸν εἰπῶ ὅ,τι ἦτον ἄξιος ν' ἀκούσῃ τόση ἡτο
 ἡ ταραχὴ τῆς ψυχῆς μου. Μ' ὅλον τοῦτο ἐσφιγξα πάλιν
 τὴν γλῶσσάν μου, καὶ ἠρκέσθην εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα λό-
 για, «ὅτι διὰ νὰ διαλλαχθῇ τις, πρέπει πρῶτον νὰ λο-
 » γοφέρῃ· ἐγὼ δὲ μὲ τὸν φίλον σου τὸν Φίλανδρον, εἰς
 » λόγους ἐχθρικοὺς ποτὲ δὲν ἤλθα. Ἄν αὐτὸς ζητῇ νὰ
 » μὲ κακοποιήσῃ, θέλω ὑποφέρει τὴν ἀδικίαν, καθὼς ἄλ-
 » λοι ἀσυγκρίτως ὑπέρτεροί μου τὴν ὑπόφεραν. Σὲ δὲ
 » συμβουλεύω, νὰ καταγίνεσαι εἰς τὰ μαθήματά σου,
 » καὶ νὰ μὴ φροντίζῃς μήτε ἐμοῦ τοῦ κακοποιουμένου,
 » μήτε τῶν κακοποιούντων με». Βλέπεις φίλε μου, ποῖα
 καὶ πόσα φαρμάκια μὲ ποτίζουν. Εἶναι δύο, αὐτὸς καὶ
 ὁ ὁμώνυμός του ὁ Θεσσαλονικεὺς, καὶ οἱ δύο ἀπαίδευτοι·
 ἀλλ' ὁ μὲν Θεσσαλονικεὺς ἐδωρήθη ἀπὸ τὴν φύσιν μὲ
 ὀλίγους σταλαγμοὺς πνεύματος. Ὁ δὲ Φίλανδρος σιμὰ
 τῆς ἀπαιδευσίας εἶναι καὶ ἡλίθιος· καὶ ὡς τοιοῦτος κτη-
 νώδης λακτιζεῖ μὲ τὰ τέσσαρα εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, χω-
 ρὶς νὰ ἦναι εἰς κατάστασιν νὰ συλλογισθῇ τὰ ἐπακολου-
 θήματα. Πρὸ πολλοῦ ἐξεύρω τὴν κακίαν του, καὶ δὲν
 εἶχα χρεῖαν νὰ τὴν μάθω ἀπὸ τὸν προστάτην μου. Φου-
 σκωμένος ἀπὸ κενοδοξίαν φοβεῖται τὴν ἀποστροφὴν μου,
 ὡς μαρτυρίαν τῆς οὐτιδανείας του. Ἄλλ' ἐγὼ ἀπὸ τὸν
 οἶκόν μου ποτὲ δὲν τὸν ἐδίωξα. Τοῦτο μόνον τὸν ἐδωκα
 νὰ καταλάβῃ (ὅχι ῥητῶς) ὅτι αἱ συχναὶ μου ἀσχολίαι
 δὲν μ' ἐσυγχώρουν κατ' οὐδένα τρόπον νὰ συναναστρέ-

φωμαι συνεχῶς μήτε μ' αὐτόν, μήτε μ' ἄλλους καλλιω-
τέρους παρ' αὐτόν. Αἱ ἐπισκέψεις τοῦ ἀνθρωπίσκου τού-
του ἦσαν πολλὰ συχναί, καὶ πολλὰ μακραί, πῶς ἦτο
τρόπος νὰ τὰς ὑποφέρω χωρὶς νὰ ἀμελήσω τὸ καθ' αὐτό
μου ἔργον ;

Σ' ἐξομολογοῦμαι τώρα καὶ ἄλλο. Διὰ τὸν φόβον μὴν
ὕπᾳγῃ εἰς μάκρος ἡ ἔκδοσις τῶν δύο πρώτων τόμων τοῦ
Πλουτάρχου, καὶ ἀκολούθως μὴ τοὺς φαίνεται ὑπέρογκον
τὸ ἐτήσιον, εἰς ὀλίγα λόγια προθυμούμενος νὰ τοὺς εὐχα-
ριστήσω κατὰ πάντα τρόπον, ἐπενόησα εἰς τὰ κενὰ δια-
στήματα (ὅποια δίδονται εἰς παντὸς εἶδους μακρὸν ἔργον)
τῆς εἰς τὸν Πλούταρχον ἀσχολίας, νὰ τυπώσω καὶ κανένα
συγγραφέα τῶν μὴ κλασσικῶν, ἐπειδὴ χρειάζονται καὶ
αὐτοί, καὶ νὰ μὴ τὸ φανερῶσω εἰς αὐτούς, παρὰ μετὰ
τὴν τελείωσιν τοῦ τύπου ἀπροσδοκῆτως (par surprise).
Ἐτύπωσα λοιπὸν ἐν παρέργῳ τὸν Πολύαινον, εἰς τὰ
κενὰ ταῦτα διαστήματα, τὰ ὅποια ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
ἦσαν τὰ διωρισμένα εἰς ἀναψυχὴν μου διαστήματα· μετὰ
τὸν τυπογράφον καὶ ἐμὲ τρίτος εἶσαι σὺ ὅστις τώρα τὸ
μανθάνεις· τὸ ἔκρυψα καὶ ἀπὸ τὸν Κλαυέριον, ὅχι δι'
ἀπιστίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἀπροσδοκῆτου προσδοκω-
μένην ἀστειότητα. Δὲν ἔμεινε πλέον πλὴν ὁ Πίναξ, καὶ
πολλὰ βραχὺ προοίμιον. Τὴν δαπάνην ὁμως τούτου (πλὴν
τοῦ χαρτίου) τὴν χρεωστῶ. Τώρα μὲ ἦλθε λογισμὸς ἄλ-
λος περὶ τοῦ ὁποίου σοῦ ζητῶ συμβουλὴν. Ἐνδεχόμενον
νὰ τοὺς ἀρέσῃ τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο· ἐνδεχόμενον ὁμως
καὶ τὸ νὰ μὴ τοὺς ἀρέσῃ, ἢ καὶ νὰ τὸ κρίνωσι κακῶς.
Ἐρωτῶ σε λοιπόν, ἂν ἦσαι καλὸς νὰ τὸ πωλήσῃς διὰ
λογαριασμόν μου, καὶ νὰ τὸ ἀναλάβῃς διὰ λογαριασμόν
σου. Ἡ δαπάνη δὲν εἶναι βαρεῖα, συμπεραίνω ὅτι θέλει

συμποσωθῇ ἕως 3600 φρ. καὶ ὄχι περισσότερα, διὰ χίλια σώματα. Καταλαμβάνεις ὁμῶς καλὰ ὅτι εἰς τοιαύτην περίστασιν μήτε τ' ὄνομά σου, μήτε τὸ ἰδικόν μου πρέπει νὰ φανῇ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ βιβλίου. Καὶ τοῦτο πάλιν γίνεται κέρδος διὰ τὸν πωλοῦντα ἐπειδὴ, μήτε σὺ ἔχεις χρέος ἀγνοοῦμενος, μήτ' ἐγὼ μὴν ὁμολογούμενος ἐκδότης, νὰ μοιράζομεν τὰς συνειθισμένας δωρεάς. Συλλογίσου το καλὰ, καὶ ἂν μὲ εἴπῃς ὄχι, δὲν τὸ κάμνω· ἂν μὲ εἴπῃς, Ναί, πάλιν δὲν εἶναι βέβαιον ἂν τὸ κάμω. Τοῦτο κρέμεται ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς προσδοκωμένης ἀπ' αὐτοὺς ἀποκρίσεως, καὶ ἀπὸ ἄλλας τινὰς περιστάσεις. *Ἄν τὸ κάμω μὲ τὴν γνώμην σου, θέλω βάλῃ εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς βίβλου, τὴν εἰκόνα τοῦ Ἑπαμινώνδου, ἐὰν εὑρίσκεται παλαιὰ μαρτυρημένη, τὸ ὅποιον δὲν ἐξεύρω ἀκόμη. Μὴ τὸ κοινωνήσης κανένα, μήτε τὸν ἀδελφόν σου. Εἰς τὸ πῦρ παρακαλῶ σε νὰ δώσῃς τὰ γεγραμμένα. Στείλε με μόνον ὀπίσω τὸ τοῦ Ν.

95.

4 Ὀκτωβρίου 1808.

Ἀλέξανδρε φίλε, σ' ἔγραψα προλαβόντως δύο μακρὰς ἐπιστολάς. Ἡ παροῦσα θέλει εἶσθαι σύντομος, ἐπειδὴ μόνην ὑπόθεσιν ἔχει τὴν ἐγκεκλεισμένην ἀπροσδόκητον ἐπιστολὴν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, καὶ τὸ σχέδιον τῆς μελετωμένης μου ἀποκρίσεως. Ἀνάγνωσε καὶ τὰς δύο μὲ προσοχὴν, καὶ σπούδασον νὰ μὲ τὰς ἐπιστρέψῃς ὅσον δύνασαι γρήγορα, μὲ προσθήκην τῆς περὶ αὐτῶν κρίσεως σου

Ἐκρίνα εὖλογον νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο τῆς τύχης σύμπτωμα, πρῶτον μὲν διὰ νὰ βοηθήσωμεν κἀνένα πτωχὸν σπουδαστὴν τοῦ γένους, ἔπειτα καὶ νὰ προξενήσωμεν εἰς τὸ γένος ἓνα εἰδήμονα τῶν Ἀσιανῶν γλωσσῶν, un Orientaliste, καθὼς τὸν ὀνομάζουσιν οὗτοι. Τοιοῦτοτρόπως τὸ πρὸς τοὺς Ἑβδομήκοντα ἡλίθιον σέβας ἀφανίζεται, καὶ τῶν ἑβδομήκοντα χωριστῶν οἰκίσκων τὸ θαῦμα ὑπάγει ὅπου θέλουν ὑπάγει καὶ πολλὰ ἄλλα τῶν μωρῶν θαυματουργήματα.

Περὶ τούτου ἂς μὴν ἐξεύρη παρὰ σέ κἀνείς τίποτε· πλὴν ἂν θέλῃς νὰ λάβῃς εἰς συμβουλὴν τὸν Κούμαν μόνον. Ἡ συμβουλὴ εἶναι, ἔὰν δὲν ἦτο συμφορώτερον ἀνθ' ἑνὸς νέου νὰ προβάλλω δύο. Τὸ πρόβλημα δὲν μὲ φαίνεται ἀδιάκριτον, πρῶτον μὲν ὅτι εἰς τοιαύτας ἐπιχειρήσεις μῆτε τρεῖς δὲν εἶναι πολλοί· ἔπειτα καὶ διὰ τὸν ἐνδεχόμενον θάνατον τοῦ ἐνός. Συμβουλῆς χρεῖαν ἔχω ἀκόμη καὶ βεβαιώσεως, ἔὰν εὐρίσκωμεν εὐκόλως εἰς Κωνσταντινούπολιν τοιοῦτους νέους ἀπόρους χρημάτων, εὐπόρους τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, εὐκολοκινήτους εἰς τοιαύτην μακρὰν ἀποδημίαν. Ἀποροὶ χρημάτων, ὅτι εἶναι πολλοί, χρεῖαν ἀπὸ σᾶς νὰ τὸ μάθω δὲν ἔχω· τοῦτο μόνον φοβοῦμαι μὴ δὲν εὐρεθῇ ὁ ἐπιθυμῶν νὰ γένῃ Orientaliste. Διὰ τοῦτο ἐπρόσθεσα εἰς τὸ σχέδιον τῆς ἀποκρίσεως τὸ sans cependant négliger les autres sciences. Εἰπέ με λοιπὸν ὅ,τι κρίνεις ὠφέλιμον περὶ τούτου, καὶ εἰπέ με το γρήγορα. Ὑγίαινε.

Ὁ δεῦτερος τόμος Ἰσοκράτους χρυσοδεμένος, εἰς μέγα χαρτίον ἡτοιμάσθη πρὸ πολλοῦ, διὰ νὰ σὲ σταλθῇ εἰς πλῆρωσιν τοῦ ἀπολεσθέντος· ἀλλὰ δὲν ἐξεύρω διὰ τίνος νὰ σὲ τὸν στείλω.

11 Ὀκτωβρίου 1808.

Τὴν ἐγκεκλεισμένην φίλε μου Ἀλέξανδρε ἀφ' οὗ ἀναγνώσης καὶ σφραγίσης παρακαλῶ σε νὰ πέμψης ἀσφαλῶς. Ὑπάγει εἰς καιρὸν πρεπωδέστατον, ἐπειδὴ ἀφορμὴν νὰ τὴν γράψω ἔλαβον ἀπὸ τὸν Βάμβαν, ὅστις νεωστὶ ἔμαθεν, ὅτι τινὲς τῶν ἐκεῖ κασσιδιασμένων προεστώτων, ἐλθόντες εἰς αἴσθησιν τῆς κασσίδας, ἐκίνησαν λόγον καὶ βουλὴν περὶ κλήσεως διδασκάλου Εὐρωπαϊκῶν μαθημάτων· ἀλλ' ὁ πιναρὸς ἅγιος τοὺς κατέπεισεν ὅτι ἡ κασσίδα εἶναι δόξα καὶ στολὴ τῆς κεφαλῆς, καὶ ἡ θεραπεία τῆς ἀποβολῆς τῆς δόξης. Τοῦ ἀστείου ψάλτου εἶναι τέσσαρες ἢ πέντε αἱ ἐπιστολαὶ πρὸς τὰς ὁποίας κάμνω μίαν μόνην ἀπόκρισιν. Εἰς μίαν ἀπὸ ταύτας εἶναι καὶ ὁ μακρὸς κατάλογος τῶν νοσημάτων (μεταξὺ τούτων καὶ ἡ Κασσίδα) τῶν ὁποίων τὴν θεραπείαν ὡς ἀπ' ἱατρὸν ζητεῖ. Ἐπειδὴ ἔθος ἔχει νὰ περιφέρῃ τὰς ἐπιστολάς μου, καὶ νὰ τὰς ἀναγινώσκῃ εἰς ὅλους, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς προέχοντας, μὲ τοὺς ὁποίους ἔχει μεγάλην οἰκειότητα, ἔκρινα ὅτι ὁ σκωμματικὸς (καὶ ὀλίγον εἰς τὸ βωμολοχικὸν ἀποκλίνων) τρόπος ἐσύμφερε περισσότερον παρὰ τὸν μετὰ σπουδῆς. Πέμψον αὐτὴν λοιπὸν et nous verrons quel en sera l'effet. Τὴν ὁποίαν ἔγραψα πρὸς τὸν ἐξάδελφον Πετρίτζην μετὰ σπουδῆς, τὴν ἔγραφα πρὶν ἀκόμη μάθω τὰ παρὰ τοῦ Βάμβα.

Σ' ἔλεγα εἰς τὰς προλαβούσας μου ὅτι ἐζήτουν παρὰ τοῦ φίλου 6500 φρ. δαπανημένα εἰς τὸν τύπον, χωρὶς

τοῦ ἔτησιου. Μὲ ἐπιστολὴν τοῦ τῆς 30 Αὐγούστου μ' ἔπεμψε 3500, ἔδωκε καὶ πρὸς τὸν Σπ. χρέος μου 500, ὅλα ὁμοῦ 4000 φρ. προσθέτων ῥητῶς τὴν « ἐρχομένην ἐβδομάδα θέλω σὰς ἐμβάσει τὰ λοιπά ». Ἀπὸ τότε ὅμως μέχρι τῆς σήμερον (11 8brè) δὲν ἐφάνη τίποτε. Ἀπορῶ καὶ ἀμηχανῶ, καὶ εἰς τί ν' ἀποδώσω τὴν αἰτίαν τῶν τοιούτων ἀμελειῶν καὶ παραβλέψεων δὲν ἐξεύρω. Μήποτε (ὑπονοῶ κάμμίαν φορὰν) ἡ ἀσωτία τοῦ ἀνδρὸς εἶναι τοσαύτη, ὥστε, καθὼς ὁ πῖθος τῶν Δαναίδων δὲν κρατεῖ τίποτε, ἀλλ' εὐθὺς ἐξοδεύει τὰ παρὰ τῶν ἀδελφῶν πεμπόμενα εἰς τὴν τρυφὴν, καὶ εὐρίσκεται πάντοτε ἐνδεὴς εἰς ὅσα πρέπει νὰ ἐξοδεύωνται εἰς τιμὴν. Ἡ ὑπόνοιά μου αὕτη ἔχει θεμέλιον ;

Εἶναι εἰς τὸν κόσμον Ταθάκος Ἰωαννινικός ; ἐγὼ πρῶτην φορὰν τῶρα τὸν ἀκούω, ἂν καὶ ἦναι ἐξάκουστος καθὼς λέγουσι. Καὶ ἂν ἦναι, εὐρίσκεται αὐτοῦ, ἢ δύναται μὲ εὐκολίαν νὰ φερθῇ ; Καὶ ἂν εὐρίσκεται πόση εἶναι ἡ τιμὴ του ; Φίλος μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸν προμηθεύσω 5 ἢ 6 λίτρας δι' ἀργυρίου. Ἀλλ' ἐγὼ πῶς ἔχω νὰ τὸν φέρω, ἀγνοῶ. Εἰπέ με λοιπὸν ὅ,τι γνωρίζεις περὶ τούτου.

Εἰπέ με πρὸς τούτοις πόσας λίτρας Γαλλικὰς πρέπει νὰ περάσω εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ σου διὰ τὰ 8 (ἂν ἐνθυμοῦμαι καλὰ) τάλερα τῶν δύο σωμάτων τοῦ Φραντζῆ. Ὑγίαινε πανοικί. Εἰς τὸ πῦρ τὴν ἐπιστολήν.

97.

15 Νοεμβρίου 1808.

Εἶχεν ἀρχίσει, φίλ' Ἀλέξανδρε, νὰ μὲ ἐνοχλῇ ἡ σιω-

πή σου, ὅταν ἔφθασεν ἡ τῆς Β' Νοεμβρίου ἐπιστολή σου χθές τὸ ἑσπέρας. Σήμερον ἔπεμψα πρὸς τοὺς Ἰορδάνας τὸ πακέτον περιέχον τὸν δεύτερον τόμον Ἰσοκράτους, καὶ πολλὰ ἀντίτυπα ἀνακρίσεων Ἰσοκράτους καὶ τῆς Κουμαϊκῆς σειρᾶς, γράψας πρὸς τοὺς αὐτοὺς καὶ συστήσας τὴν ἀσφαλῆ πρὸς σὲ ἀποστολὴν διὰ τοῦ Παναγιωτάκη, ἡ διὰ τοῦ ἐν Στρασβούργῳ Franck. Μὴν ἀμελήσης νὰ μὲ σημειώσης τὴν παραλαβὴν του.

Καταλαμβάνω ὅτι τὸ ἐμπόριόν σου ἦναι πολυάσχολον, καὶ δὲν σὲ συγχωρεῖ νὰ καταγίνεσαι ὅσον θέλεις εἰς ἄλλα· εἴθε νὰ ἦναι καὶ πολυκερδέστατον! Πρόσεχε ὁμως διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, εἰς ὅσα ἐμπορεύεσαι· ὅτι αἱ περιστάσεις εἶναι τοιαῦται, ὅποῖαι καὶ τοῦ Κροίσου τὸν πλοῦτον, καὶ τοῦ Ἰρου τὴν πτωχείαν νὰ προξενήσωσι. « Οἱ γὰρ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμόν καὶ παγίδα, καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς κτλ. » Ἄν καὶ ἄλλος ἦτον ὁ σκοπὸς τοῦ Παύλου ὅταν ἔλεγε τοῦτο, ἡ φιλοσοφία ὁμως ὅπου εὐρίσκει τὰ τοιαῦτα, ἔχει δίκαιον νὰ τὰ οἰκαιοποιῇται ὡς ἰδικά της παραγγέλματα.

Ὑπονοεῖς ὅτι ἡ Βιβλικὴ ἐταιρεία ἀποβλέπει εἰς ἐμέ· καὶ ἔχεις δίκαιον. Δὲν τὸ ὑπονοῶ, ἀλλ' εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἐμὲ ἐπιθυμεῖ μεταφραστὴν, ἂν καὶ ῥητῶς νὰ τὸ εἴπῃ δὲν ἐτόλμησεν. Ὁ ἐπίσκοπος, ὅστις ἐξέδωκε τὰς εἰς τὸν Ἱπποκράτην σημειώσεις μου, μὲ γνωρίζει καλῶτατὰ ἀπὸ μακρὰν ἐπιστολικὴν κοινολογίαν, ἥτις ἔπαυσεν εἶναι τέσσαρες ἢ πέντε χρόνοι, ἡ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἡ τοῦ Πρωίου, ἡ διὰ τὰς ἐκ τοῦ πολέμου περιστάσεις. Ἀπορῶ ὁμως ὅτι φαίνεσαι καὶ σὺ τρόπον τινὰ ἐπιθυμῶν πρᾶγμα, τὸ ὅποιον πρὸ πολλοῦ ἴσως δὲν ἦτο κακόν, νῦν δὲ στοχάζομαι, ἂν τὸ ἐπιχειρισθῶ, ὅτι θέλω

κάμει τὸ τῆς παροιμίας «Κάπνὸν φεύγων εἰς τὸ πῦρ ἐμπεσεῖν». Προτιμῶ, φίλε, τὴν ταλαιπωρίαν εἰς τὴν ὁποίαν τηγανίζομαι παρὰ τῶν Γραφῶν τὴν μετάφρασιν· τὴν ὁποίαν μ' ὅλον τοῦτο κρίνω εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις ὠφελιμωτάτην, ἂν ὅχι δι' ἄλλο, διὰ καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς μέλλουσιν νὰ παύσῃ εὐλάβειαν πρὸς τὴν ἐν χρήσει μετάφρασιν.

Ἡ προειρημένη μου ταλαιπωρία εἶναι μεγάλη, καὶ ἡ δι' αὐτὴν μου ἀγανάκτησις ἔφθασεν εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν (*est à son comble*). Καὶ πῶς ἔφθασε, θέλεις τὸ καταλάβει, ὅταν συλλογισθῇς ὅτι καὶ ἀναγκάζομαι νὰ τὴν κρύψω. Κατὰ τὴν ἔκτην τοῦ παρόντος μετὰ πολλὰς ὠδύνας ἐγέννησα ἐπιστολὴν πρὸς αὐτόν, ἐνθυμίζων ὅτι μ' ἐμβάσε τὴν 30 Αὐγούστου μέρος τῶν χρεωστούμενων καὶ πολλάκις ζητηθέντων, μὲ ῥητὴν καὶ γραπτὴν ὑπόσχεσιν νὰ μὲ ἐμβάσῃ τὴν ἀκόλουθον ἐβδομάδα τὰ λείποντα· καὶ μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἐφρόντισεν ἀκόμη μὴτ' ἐμὲ νὰ ἐλευθερώσῃ, μήτε τὸν Πλούταρχον νὰ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν ἀργοπορίαν τὴν ὁποίαν δοκιμάζει ὁ τύπος του· ὅτι παρὰ τὸν Πλούταρχον ἐτύπωσα καὶ ἄλλο βιβλίον (τὸν Πολύαινον χωρὶς ὅμως νὰ τὸν ὀνομάσω) καὶ τοῦτο διὰ τιμὴν περισσοτέραν καὶ αὐτῶν, τοὺς ὁποίους αἱ σταλεῖσαι πρὸς αὐτόν ἐφημερίδες κηρύττουσι πρῶτους Εὐεργέτας τοῦ γένους, καὶ ἐμοῦ τὸν ὅποσον ὀνομάζουσι *πρῶτον κριτικὸν* (*il falloit, mon ami, tâcher encore cette betise*, καὶ ἀπὸ ταύτην κατάλαβε πόσον ἦτο πολυώδυνος ὁ τοκετὸς τῆς ἐπιστολῆς) καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ὠφέλειαν τοῦ γένους. Εἰς ταύτην τὴν ἐπιστολὴν (τῆς ὁποίας τὴν ἀπόκρισιν, ἂν δὲν ἀπεφάσισε νὰ μὲ μεταχειρίζεται ὡς μισθωτὸν ἀνδράποδον, προσμένω περὶ τὰς ἀρ-

χὰς τοῦ Δεκεμβρίου) ζητῶ τὰ λείποντα τῶν πάλαι ζητηθέντων μὲ προσθήκην χιλίων σχεδὸν λιτρῶν, ὅσαι ἐξοδεύθησαν εἰς τὸ μεταξὺ διάστημα, καὶ παρὰ ταῦτα τὸ ἐτήσιον ὁλόκληρον τῶν 1808, τοῦ ὁποῦ μὴδ' ὀβολὸν ἀκόμη δὲν ἔλαβον. Ἐξω τούτου τὸν παρεκάλεσα νὰ μὲ δώσῃ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν ἄδειαν, νὰ σύρω ἐγὼ ἐντεῦθεν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τὰ δαπανώμενα, 2000 φράγκα τὴν φορὰν, καὶ ὅχι περισσότερα. Αἶμα ἰδρῶσα, φίλε, διὰ νὰ γεννήσω τοιαύτην ἐπιστολὴν πραεῖαν. Ἐὰν λοιπὸν μὲ δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ σύρω ἐντεῦθεν, πρέπει νὰ λάβῃς τὸν κόπον νὰ γράψῃς πρὸς τοὺς Jourdan τὰ δέοντα, προσθέτων τοῦτο, ὅτι ἀργύρια παρ' αὐτῶν μῆτε ζητῶ μῆτε δέχομαι, πλὴν μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου, καὶ τὴν εἰδήσιν τῆς ἀποδοχῆς.

16 Νοεμβρίου, ὥρα πέμπτη μετὰ τὸ μεσονύκτιον.

Αἱ ἁμαρτάδες λέγονται καὶ γράφονται peccadilles.

Ἐπέρασα, ἡ μᾶλλον θέλω περάσει ὅταν ἐξημερώσῃ, εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ σου, λίτρας 8, 14, 6, διὰ τὸν Φραντζῆν. Ἐμείνῃ τῶρα ἡ φροντίς νὰ τὸν ἀνταλλάξω μὲ βιβλίον ἄλλο τι χρήσιμον, διὰ νὰ καθαρίσω τὴν βιβλιοθήκην μου ἀπὸ τὴν Βυζαντινὴν ρυπαρίαν, ἥτις ἔφε-
ρεν εἰς τοὺς ταλαιπώρους Γραικοὺς τὴν τουρκικὴν βρώμην.

Περὶ τοῦ Σκυλίτζη, ἔγραψα πρὸ πολλοῦ διὰ τοῦ Σπ. τὸ κακὸν εἶναι, ὅτι εὕρισκω εἰς διάφορα χαρτίδια διάφορον τὴν ποσότητα τοῦ χρέους του. Μὲ χρεωστεῖ καὶ ὁ ἀνεψιὸς του ὁ ἔτι ζῶν 54 γρόσια· ἀλλ' αὐτὰ τὰ ἔδωκα διὰ μέλλοντα νὰ μὲ σταλθῶσι γλυκύσματα τῆς Χίου· τῶν ὁποίων τὴν ἀποστολὴν λέγει πιθανῶς ὅτι ἐμποδίζουσιν αἱ πολεμικαὶ περιστάσεις.

Ἐπειδὴ περὶ τοῦ Σπ. ὁ λόγος, εἶναι καὶ τοῦτο παρά-
δοξον. Αὐτὸς φέρει πρὸς ἐμὲ καὶ ἀγάπην καὶ τιμὴν με-
γάλην καὶ μὲ γράφει συνεχῶς. Ἐπειδὴ ἔχει μὲ τὸν Ζ.
οἰκειότητα μεγάλην, καὶ ἄλλο δὲν τοὺς χωρίζει, κατὰ
τὴν παροιμίαν, παρὰ τὸ Κραββάτιον, ἔκρινα νὰ τὸν ἐρω-
τήσω μυστικὸν τρόπον καὶ νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ μ’
ἐξηγήσῃ τὸ αἰνίγμα τῆς τοσαύτης ἀργοπορίας τοῦ Ζ.
Ἐκαμην ἕως τῶρα τὸν κωφόν, μ’ ὄλον ὅτι ἐκατάλαβε
χωρὶς ἀμφιβολίαν ἀπὸ τὴν ἐλεεινὴν ἐπιστολὴν μου πόση
εἶναι ἡ περὶ τούτου μου ἀμηχανία.

Ἴσως γελάσεις διὰ ταύτην μου τὴν ἀπροσδιόνυσον πε-
ριέργειαν. Εἰς τοὺς Σέρβους ἀναγινώσκω συχνὰ εἰς τὰς
ἐφημερίδας ὅτι εὐρίσκεται κάποιος Rodofinikin, Cons-
eiller Russe. Τὸνομα δὲν εἶναι Ῥωσικόν. Ἐχει τύπον
Γραικικόν (ἀπὸ τὸ Ῥόδον καὶ τὸν Φοῖνικα), καὶ τοῦτον
φοβοῦμαι πλασμένον ἀλαζονικῶς ἀπὸ κἀνένα τῶν ἀπαι-
δεύτων ἀθλίων Γραικίσκων, οἱ ὅποιοι χάσαντες τὰ γένεια
καταγίνονται εἰς τὰ μηδὲν πλέον χρησιμεύοντα κτένια·
ὅτι τί ἄλλο εἶναι παρὰ κτένια, τὰ ἐπιχωριάζοντα ἐπί-
θετα Εὐγενέστατος, Σοφολογιώτατος, Πανιερώτατος,
Παναγιώτατος; Ἦκουσας ποτὲ Εὐγενέστατον Θεμιστο-
κλέα, Σοφολογιώτατον Ἀριστοτέλην, Πανιερώτατον ἢ
Παναγιώτατον κἀνένα ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς τοῦ Διός; Εἰπέ με
ἂν γνωρίζῃς τὸν Ῥοδοφοῖνικα τοῦτον. Περὶ τῆς ἀπω-
λείας τῆς ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τὸν Κούμαν δὲν ἀμφιβάλ-
λω πλέον, ὅτι εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ πολλὰ ραδιουργήματα τοῦ
καταράτου μου πρῶην ὑπηρέτου. Μ’ ἐπέρασε δηλο-
νότι εἰς τὸν λογαριασμὸν ἀγώγιον δι’ ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν
ἴσως ἔρριψεν εἰς τὸν κοπρῶνα, καθὼς μὲ κατέκλεψε καὶ
ἄλλα πολλὰ ὁ ἀλιτῆριος.

Περὶ τοῦ περιβοήτου Ταβάκου (περὶ τοῦ ὁποίου ἔγραψα καὶ πρὸς τὸν Ζ.) δὲν λυποῦμαι· μ' ἐλευθέρωσας ἀπὸ τὴν μέριμναν, κ' ἔχω τώρα ἀπόκρισιν ἱκανὴν νὰ εὐχαριστήσῃ καὶ τοὺς ἐνοχλήσαντάς με περὶ αὐτοῦ. Μ' ὅλον τοῦτο, εἰς σοὺ πέσῃ εἰς χεῖρας καὶ δεκατημόριον μόνον λίτρας, δὸς το τὸν Στεφανάκιον νὰ μὲ τὸ φέρῃ, χάριν εἰδήσεως ἱστορικῆς, et pour ne pas mourir sans avoir goûté le plaisir d'une prise de Tabac d' Epire.

17 Νοεμβρίου. Αὐριον μεταγράψω καὶ πέμπω εἰς Ἀγγλίαν τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Γραφικὴν ἑταιρίαν. Ἐὰν ἐλάλουν εἰς τὰ προλεγόμενα περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, μηδ' ἐμοῦ γνώμη ἦτο νὰ ἀναφέρω πόθεν ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἡ μετὰφρασις. Μ' ὅλα ταῦτα κάλλιον εἶναι νὰ μὴν εἰπω τίποτε εἰς αὐτά. Κ' ἐγὼ τὸν Σχοινᾶν εἶχα εἰς τὸν νοῦν περὶ τοῦτου. Τὸν ἄλλον ἐπιθυμῶ, ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴν ἀπατήσῃ μὲν τοὺς μέλλοντας νὰ κάμωσι τὴν δαπάνην, ἐμὲ δὲ καὶ ἀπατήσῃ καὶ καταισχύνη. Τὸ ἐκοινωνήσα μυστικὸν τρόπον πρὸς τὸν φρόνιμον (ἕως τώρα τοιοῦτον τὸν ἔκριναν) Βάμβαν· καὶ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ἔδειξε κλίσιν πολλὴν εἰς τὸ νὰ ἀναδεχθῇ τὸ ἔργον. Ἐχει νοῦν, ἔπειτα ζῆλον ἀνυπόκριτον, καὶ τελευταῖον χαρακτῆρα λόγου (διὰ τὴν μετὰφρασιν) καλόν, ἢ τοῦλάχιστον τοιοῦτον, ὅποιος εὐκόλα νὰ καλλυνθῇ. Ὁ καλὸς νέος Σχοινᾶς, εὐπειθέστατος εἰς ὅλα τ' ἄλλα, δὲν ἠθέλησεν ἀκόμη νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὰς περὶ τοῦ ὕφους αὐτοῦ συμβουλάς μου, ἀλλὰ μοῦ σκοτίζει καθ' ἡμέραν τὴν κεφαλὴν «ἔπεσι χονδροῖς» καὶ μὲ φρικτοὺς μακαρονισμούς.

Ἐπιθυμῶ νὰ λάβῃς ἰδέαν ἀκριβεστέραν καὶ λεπτομερεστέραν (plus détaillée) περὶ τοῦ Πολυαίνου. Ἐὰν δὲν ᾔναι πλὴν ἐκλογὴ τινῶν ὀλίγων στρατηγημάτων, ὥς

μέρος τῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς συλλογῆς του, σιώπα· εἰ δὲ εἶναι ὁ σκοπός του νὰ τὸν ἐκδώσῃ ὁλόκληρον, καιρὸς εἶναι νὰ τὸ φανερώσῃς. Εἰς τοῦτο (περὶ τῆς λεπτομερεστεράς ιδέας λέγω) δύνασαι νὰ μεταχειρισθῇς βοηθὸν τὸν Κούμαν. Ὁ τύπος τοῦ Πολυαίνου ἐτελειώθη πλὴν τοῦ Πίνακος καὶ τῶν Προλεγομένων, τὰ ὅποια, πολλὰ σύντομα σήμερον τελειώνω, καὶ αὔριον ἢ μεταύριον ἐγγχειρίζω εἰς τὸν τυπογράφον. Ὁ Πολύαινος φίλε, ἦτον ἀληθινὴ Κόπρος τοῦ Αὐγείου· τόσον ἦτο ἐφθαρμένον τὸ κείμενόν του! ἐπεθύμουν νὰ εἶχες τὴν πρὸ τῆς ἐμῆς ἐκδοσιν διὰ νὰ κρίνης ἑάν, καὶ μέχρι πόσου τὴν ἐκαθάρισα. Δὲν φαντάζομαι, ὅτι καὶ ἄλλος δὲν δύναται νὰ κάμῃ τὸν τοιοῦτον καθαρισμόν· ἀλλ' ἐκ τῆς περιγραφῆς τὴν ὁποίαν κάμνης τῆς ἀγνώστου εἰς ἐμὲ Γραμματικῆς του, φοβοῦμαι μὴ δὲν ἦναι ἱκανοὶ οἱ ὥμοι του εἰς τόσον βάρος. Ὑγιαίνει, καὶ ἄσπασαι παρ' ἐμοῦ τὰ φίλτατά σου.

Σ. Ε. — Ἐξητήσαμεν νὰ τηρήσωμεν ὅση δύναμις τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ ἀειμνήστου Κοραῆ διαρθοῦντες μόνον τὰ πρόδηλα λάθη τῶν ἀντιγράφων τῶν ἐπιστολῶν· ἐπειδὴ δ' ἐν τῷ πρώτῳ τούτῳ τόμῳ δὲν ὑπολείπεται τόπος ἱκανὸς πρὸς διόρθωσιν ὅλων τῶν ἀμαρτημάτων τοῦ τύπου περὶ ἁρξόμεθα ἐνταῦθα εἰς τὰ τὴν ἔννοιαν ἐπισκοτίζοντα ἢ ἀλλοιοῦντα.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ ΜΝΕΙΑΣ ΑΕΙΑ

Ἐν σελ. 16 στίχ. 20 ἀντὶ 1873 ἀνάγνωθι 1783.

α	31	α	16	α	κανέναι ἀνάγνωθι ἡ κανέναι.
α	34	α	1	α	ἤθελε ἀνάγνωθι ἤθελες.
α	55	α	7	α	δεδοικασμένην ἀνάγνωθι δεδεοικασμένην.
α	57	α	23	α	εὐχαριστῶ ἀνάγνωθι εὐχαριστῶ.
α	76	α	18	α	ἡ ἀνάγνωθι ἡ.
α	93	α	7	α	ἀνάγνωθι πρὸς τὴν Σερβίαν.
α	105	α	4	α	εἶδον ἀνάγνωθι εἶδεν.
α	125	α	30	α	καὶ ἀνάγνωθι ναί.
α	171	α	18	α	μετὰ τὸ ὄχλος πρόσθετες ἓνα βυρσο
α	203	α	17	α	παῦσιν ἀνάγνωθι καῦσιν.
α	α	α	30	α	φανερῶναι ἀνάγνωθι φανερώσης.
α	237	α	3	α	πρόσθετες μετὰ τὸ διάδημα, ὅθεν
α	360	α	6	α	τύπον ἀνάγνωθι τόπον.
α	α	α	7	α	Castinet ἀνάγνωθι Castinel.
α	407	α	2	α	1864 ἀνάγνωθι 1464.
α	412	α	26	α	τὸ βιβλίον ἀνάγνωθι τὸ βιβλίον.
α	438	α	14	α	ν' ἀρχήσῃτε ἀνάγνωθι ν' ἀρχήσω τ
α	440	α	3	α	κατὰ ἀνάγνωθι καί.
α	441	α	19	α	τὰ ἀνάγνωθι γὰ.
α	468	α	12	α	εἰρημένον ἀνάγνωθι εἰρημένον.
α	489	α	7	α	γράφει καὶ ἂν τὸν παρακινῶ.
α	492	α	22	α	γράφει Ἀφεικτέον δὲ καὶ τὸ ἀπαξ
					ἑνὸς εἰρημένον μηδὲ τὸ λίαν ἀρχα
					ἀνθεκτέον.
α	498	α	8	α	espère ἀνάγνωθι espèce.
α	517	α	14	α	τοῦ ἀνάγνωθι τόν.
α	530	α	19	α	τὸ δ'. ὀλίγωρα ἀνάγνωθι ὀλίγω
α	570	α	24	α	μετὰ τὸ ὅτι πρόσθετες οἱ.
α	584	α	21	α	ἐννοῶνται ἀνάγνωθι ἐννοοῦνται.
α	631	α	26	α	οὗτος ἀνάγνωθι οὗτοι.
α	680	α	30	α	ὀλίγον ἀνάγνωθι ὀλίγων.
α	713	α	23	α	αὐτὸ ἀνάγνωθι αὐτός.
α	725	α	14	α	τοῦ (;), θὲς (.) τελείαν.
α	730	α	12	α	ἀνάγνωθι Ἀλεξανδρίτην.
α	α	α	13	α	ἀνάγνωθι Ἀρχιμανδρίτην.
α	760	α	9	α	ΑΣΜΑ ἀνάγνωθι ΑΣΜΑ.

έψην.

..

καὶ ὁ
κτον ὄλε

ρα.

ΠΟΥΡΓΕΚΟΝ

ΚΙΝ

Υ. 32

